

nit. PATHUM SOCIETATIS .IliSU

DOGMATICA
POLEMICA, SCHOLASTICA ET MORALIS

PRÆLECTIONIBÜS PUBLICIS

IN ALMA UNIVERSITATE WIRCEBURGENSI
ACCOMMODATA.

EDITIO ALTERA
OPERA ET STUDIO PATRUM EJUSDEM SOCIETATIS

TOMUS SECUNDUS.

I NO et TRINO. DE ANGELIS. APPENDIX DE DEO CREATORE.

TECHNY, ILLINOIS

LUTETIÆ PARISIORUM.
SUMPTIBUS JULIEN, LANIER ET SOCIORUM
A. VIA DICTA DE BVSSY,

TRACTATUS
DE DEO UNO ET TRINO

AUCTORE R. P. HENRICO KILBER S. J.

SS. THEOLOGIÆ DOCTORE EJUSDEMQUE

ET SACRARUM SCRIPTURARUM IN ALMA UNIVERSITATE

WIBCiniRGE^M

PROFESSORE PUBLICO ET ORDINARIO.

TRACTATUS
DE ANGELIS

AUCTORE R. P. IGNATIO NEUBAUER S. J.

APPENDIX
DE DEO CREATORE

EX OPUSCULIS R. P. LEONARD! LESSU S. ,l,

INSTITUTIONES
THEOLOGICÆ
DE DEO UNO ET TRINO.

DISPUTATIO I.

DE EXISTENTIA, ESSENTIA ET ATTRIBUTIS* DIVINIS.

CAPUT 1.

DE DEI EXISTENTIA.

ARTICULUS I.

AN DEUM EXISTERE POSSIT INVINCIBILITER IGNORARI.

1. *Nota.* Certum est, Deum ut auctorem *cjratia*e non nisi ex divina revelatione nobis innotescere; quare duntaxat quaeritur de Deo ut auctore *naturæ*, secundum praedicata causæ Universi, gubernatoris ejusdem, legislatoris in eis, vindicis aut praemiatoris, quæ naturaliter cognosci possunt. Ignorantia proprie talis, hoc est, carentia notitiae de existentia Dei in homine adulto et rationis compote, ratione sui præciæ, alia dicitur *positiva*, sive cum errore positivo, scilicet negatione hujus existentiae conjuncta; alia *privativa*, sive ignorantia quidem proprie talis, absque eo tamen errore: ratione subjecti et potentiae alia est *invincibilis*, quando de Deo nequit haberi notitia; sive quia homo nihil omnino cogitat de Deo, ac proinde nihil etiam de inquirenda hac notitia aut ejus obligatione cogitat, sive quia eam inquirere aut invenire non potest; alia *vincibilis*, quæ per oppositam notitiam vinci potest, praesertim accedente cognitione obligationis sciendi aut inquirendi eam notitiam. Cum vero de notitia Dei omnibus praecepta loquamur, facile colligi potest priorem esse sine culpa, posteriorem autem culpabilem.

2. *Dico I.* Non datur ignorantia Dei *positiva* invincibilis.

Prob. Ps. 13. 1. legitur: *Dixit insipiens in corde suo: non est Deus.* Sed si Deus posset invincibiliter ignorari positive, non foret insipiens, qui id in
ii. p. 1.

corde diceret : quia nemo stultus est, qui negat quod adhibita omni diligentia cognoscere nequit ; ergo. Hinc ΤΕΙΠΤΙ.. L. de Speci, c. 2. scribit: *Venio negat, quia nemo ignorat quod ultro natura suggerit, Deum esse universitatis conditorem.* Et in Appi. c. 17. *Ilæc est summa delicti nolentium recognoscere, quem ignorare non possunt; ergo.*

Conf. 1. Moraliter est impossibile, ut quis habeat molivum probabile negandi existenliam Dei. quin mullo fortius aut æquale saltem habeat, camdem affirmandi; ergo nequit invincibiliter ignorare Deum, cum iu hoc dubio teneatur inquirere veritatem, per modum primi principii ad honeste vivendum requisitam. Huic autem obligationi, si satisfecerit, futilia et nulla detegentur argumenta, quibus existentia Dei impugnari potest: Sin minus, ignorantia non erit absque culpa, nec invincibilis.

Conf. 2. Molivum, quo quis ad negandum Deum induci posset, vel foret proprio studio excogitatum, vel aliena.auctoritate persuasum: Sed neutro modo infertur ignorantia illa invincibilis: nam 1°. quidem si tanta valet perspicacia, ut rationes negandi Deum invenire queat, certe fortiores depromere poterii ad existenliam Dei affirmandam ; quod idem dicendum est, si rationes aliunde acceptas capere ac pervadere possit: 2°. autem private auctoritati contra communem omnium gentium consensum prudenter et inculpabiliter assensus dari nequit: 3°. denique nulla hactenus publica auctoritas contra Dei existenliam emicuit. Athei enim aut nulli reapse fuerunt, aut admodum pauci; cl hi rursus aut insipientes aut improbissimi : iniquum autem est consentire paucis, stullis et scelestissimis; non sapientibus, honestis ac fere universis: adcoqnc nulla auctoritas publica invincibilem ignorantiam reddere potest.

3. *Dico IL* Nec ignorantia Dei *negativa* invincibilis datur, saltem per longum tempus.

Prob. 1°. Salomox enarratis falsis numinibus ad ignorantiam idololalrarum culpæ coin incendam, ex Sap. 13. 3. sic arguit: *Quorum specie delectati Deos putaverunt, sciant quanto his dominator eorum speciosior est : speciei enim generator here omnia constituit. Aut si virtutem et opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hac fecit, fortior est illis: a magnitudine enim speciei et creatura cognoscibilis poterit creator horum videri. Sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Dcumquærenles et volentes invenire. Etenim cum in operibus illius conversentur, inquirunt : et persuasum habent, quoniam bona sunt, quæ videntur. Iteruin autem nec his debet ignosci : si enim tantum potuerunt scire, ut possint cestiinarc seculum; quomodo hujus dominum non facilius invenerunt? —2°. Qui ignorat Deum, est culpæ ac pœnæreus, ex Sap. 13. 10. *Infelices autem sunt et inter mortuos spes illorum est.* I 78. 6. *Elfunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt, et in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt.* Ad Rom. 1. 18. *Revelatur ira Dei de calo super omnem impietatem et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia delinent, quia, quod notum est DEI, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit... ita ut sint inexcusabiles; ergo ignorantia illa invincibilis dici nequit.* Eodem argumento usus est Lactamus L. 1. divin. Inslit. c.2; reliqui vero Patres diserte Deum ignorari non posse enuntiant. quos alibi recitabimus.*

Conf. Moraliter fieri nequit, ut adultus rationis compos longo tempore nihil cogitet de Deo, et ad cunctum cognoscendum non moveatur; nam ex appetitu naturali ad beatitudinem, nullaque in bonis creatis quiete repcrienda, propellitur ad *bonum* omni creatura melius: ex boni malique conscientia deducitur ad *legislatorem* ac ens superius: ex consideratione sive sui ipsius sive hujus mundi provehitur ad *universi conditorem*; ita nempe, ut saltem cogitatio de illo bono vel superiore vel creatore ingeratur. Ejusmodi autem cogitatio sufficit, ut homo agnoscat obligationem ulterius inquirendi; cui si obsequatur animumque serio applicet, facile certitudinem de Dei existentia assequetur: aut si eam negligat, invincibiliter Deum non ignorabit. Dixi: *Saltem per longum tempus*; quia brevi aliquo tempore hominem, praesertim rudem, vivere sine notitia Dei, satis probabile videtur; tum quod nulla necessitate naturali statim debeant homini occurrere motiva, ex quibus judicare vel saltem dubitare debeat, esse Deum; tum quod homo, maxime rudis, post primum instans morale usus rationis, ita ad breve tempus potest distrahi ad negotia sensibilia, ut non statim species requisitas habeat ad formandum judicium Dei existens illativum; quia licet varia possint occurrere motiva remota, opus tamen adhuc est longiore discursu.

•i. *Obj. cont. I.* Notitia de Deo existente ad solam *fidem* pertinet; ergo ab iis quibus non est revelata, impune ignorari, quin et negari potest. *Conf.* 1°. Sap. 13. 1. et 2. dicitur de idololatriis, quod *non potuerint intelligere eum, (pii est.* Quin si potuissent intelligere, non apparet ratio, cur voluerint potius militiam coeli tanquam numina habere et colere. 2°. Puer a parentibus atheis, quorum dictis plurimum fidei, enutritus, videtur inculpabiliter deum positive ignorare posse Deum; ergo.

R. N. 3. S. Aug. L. 2. de lib. arb. c. 13. n. 39. *Est enim Deus, inquit, et vere summeque est: quod jam non solum indubitatum, quantum arbitror, fide retinemus, sed etiam certa, quamvis adhuc tenuissima, forma cognitionis attingimus.* D. Thomas perfectissimam quidem et omnibus numeris absolutam Dei ut auctoris naturae cognitionem haberi per fidem solam concedit, implicitam vero et confusam etiam ad fidem praambulam ex naturali lumine contendit.

Ad Conf. 1anl. R. D. Idololatrae non potuerunt intelligere Deum, id est, noluerunt C. non potuerunt proprie et absolute. V. Rationem, cur Gentiles, quantumvis de Divina existentia naturaliter persuasi, ad idololatriam deflexerint, reddit Apost. ad Rom. 1.21. *Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt; et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium.*

Ad Conf. 2m.R. .V. Jss. Puer enim ejusmodi vel ex naturae instinctu, vel ex conscientia? lumine, vel ex creaturarum voce ad quamdam Dei cognitionem pertingere potest, quidquid sibi parentes aut praeceptores in contrarium curent insinuare. Neque immunis a culpa erit propter domesticam illam instructionem; quibus cum non fideret negantibus ea, quae oculis conspiciuntur vel lumini naturali sunt obvia, neque dicentibus, *non est Deus*, aures

pnebere debet. Inde vero etiam *disparilas* palet, cur rudis ex vitio aut errore instructoris possit errare circa mysteria iidci ex revelatione tantum nota; non vero circa Dei existenliam.

a. *Obj. cont. II.* Brasiliæ populi. Indique quidam barbari interrogati num, ante Lusitanorum aliorumve advenhun cl praedicationem, notitiam de Deo habuissent, negarunt ullum sibi Numen fuisse cognitum; ergo datur Dei ignorantia, caque videtur saltem apud aliquos fuisse invincibilis. *Conf.* Juxta S. Aug. tract. 106. in Joan. n. i. in quibusdam potest haberi ignorantia Dei : *Exceptis enim paucis, in quibus natura nimium depravata est, universum genus humanum Deum mundi hujus fatetur auctarem*; ergo.

R. T. .1. Quod universaliter verum non esse ostendit vita V. P. Josephi Anchiætæ; .V. Cons. Vel enim Barbari illi, utpote genus hominum suspiciosum ac libertati suæ timens, veritatem hic, ut in aliis quæstionibus sæpe, Lusitanis Celabant; vel quia cultus *publicus* ac communis non fuerat, sic respondebant; vel negabant tantum Deum a se fuisse agnitum sub ca ratione *explicita*, quæ ipsis proposita fuerat; vel suarum de Deo cogitationum aut dubiorum, ob vilæ suæ in voluptates ac barbariem declinationem, postea non *recordabantur*. Inde consequitur, vel non omnimodam, vel non invincibilem ignorantiam Dei fuisse. Præler ea incredibile est, integram nationem ignorantia Dei invincibili laborare, cum vel ipse Tullius L. 1. de Leg. neget ullam gentem tam immansuetam et feram, quæ licet nesciat, qualem habere deceat, habendum tamen Deum ignoret. Si qui vero singulares homines reperti fuerint adeo hebetes ac plumbei, ut nec ad intimam sui conscientiam cl ad clamorem omnium creaturarum advertere potuerint, infantibus potius aut fatuis adnumerandi sunt, quam ratione utentibus.

Jrf *Conf.* R. D. J. Juxta S. Aug. in paucis saltem quibusdam potest haberi ignorantia Dei omnino et sub quocumque prædiealo cum Deo convertibili .V. sub prædiealo auctoris vel creatoris universi *subd.* invincibiliter ac diu .V. vincibiliter vel non diu C. Depravatio naturæ illis voluntaria est, noluntque lumen, ut non cogantur videre turpitudinem suam. Quippe cogitatio de supremo Numiue ad honestatem spectat, quin et fundamentum ac radix honestatis est.

G. *Obj. cont. III.* Jobi 3G. v. 25. *Omnes homines vident Deum*; et ad Rom. 1. illis adeo manifesta est Dei existentia, *ut sint inexcusabiles*; ergo ne quidem ad *brece tempus* datur Dei ignorantia invincibilis. *Conf.* 1°. Perlinet ad divinam providentiam in primo usu rationis instanti excitare aliquam cognitionem ultimi finis, ad quem homo est creatus; ergo nec ad breve tempus datur Dei ignorantia inculpabilis. 2°. Homo rudis et negotiis distractus nihilominus debet concipi utens ratione; adeoque agere moraliter honeste vel inhoneste: ergo debet implicite saltem cognoscere Deum sub ratione legislatoris et rcgulæ morum, ne, si agat inhoneste, peccatum *pure philosophicum* emergat.

R. *ad Ant. I).* * m. p. Omnes homines vident Deum facile C. statim ac in primo rationis usu .V. Similiter I). 14* p. Adeo manifesta est statim et a principio usus rationis etiam in hominibus distractis .V. intra tempus ali-

II. DE EXISTENTIA DEI PER SE NOTA.

quod, quo homo perfecte utitur ratione, adeo manifesta fit ac est, ut sint inexcusabiles C. ; \

Ad Conf. Ie'''. A. Quia, licet ad providentiam divinam spectet, concurrere ultimi finis cognitionem tempore opportuno ; non tamen necessario excitare per motus subitaneos.

D. .1. Ejusmodi homo debet concipi ratione utens plene deliberate ac sufficienter ad actum moralem .V. minus deliberate, aliquatenus impedite, et ad actum moralem non sufficienter C. Supponimus equidem ejusmodi hominem nec infantem nec fatuum ; sed cum proxima dispositione, qua sicut in negotiis, quibus distrahitur, inferioribus bene ratiocinatur, ita etiam, si de Deo cogitatio incidat, possit recte ratiocinari et inferre Deum : nihilominus quia qualiscumque rationis usus non est sufficiens ad actum moralem constituendum, ut in hominibus negotio quodam aut attentione aliunde distractis, aut etiam in infante jam adolescente ac in facilioribus propter finem agente, compertum est ; ex contrarium doctrinae alibi jam propositae, homini ad breve tempus ignoranti Deum non damus usum rationis plene perfectum, de quo argumentum allatum recte concludit.

ARTICULUS II.

AN DEUM EXISTERE SIT PER SE NOTUM.

7. *Nota.* Propter supernaturalem viam, alteram fidei divinas, alteram visionis intuitivae, Dei existentia certo cognosci potest : 1°. immediate et sine discursu quocumque; 2°. mediale per discursum demonstrativum; 3°. mediale per testimonium gentium ac nationum aliquod Numen agnoscentium. Postremus hic modus non nisi morale ex auctoritate argumentum conticii, de quo Metaphysica pertractat.

Nobis discutiendum 1°. an Existentia Dei sit veritas *per se*, ex sola terminorum significatione, manifesta ; 2°. an ea demonstrari possit.

1'

8. *Dico.* Deum existeret non est *per se*, seu immediate ac sine ullo medio naturaliter manifestum.

Prub. Perceptis et penetratis solis his terminis : *Deus existit*, intellectus noster sine alio medio ad illius assensum non determinatur : 1. in illis, qui de Dei existentia dubitarunt, vel eam refracte negarunt : 2. in Christianis Philosophis ac Theologis omnem discursum du-

Conf. Scriptura super cum ad Rom. 1. 20. Ii termini, *Deus*, cogitationem confusam nobis existentiam esse de ratione ostenderet immediate esse in rerum natura hæc propositio, *Deus* quod scilicet,

9. *Obj. 1.* Singulis hominibus indita est ab universorum auctore ingenita atque anticipata idea sui, seu suæ existentie : nam Ps. -i. 7. dicitur signatum esse supernos lumen vultus divini; Joan. 1. 9. lucem veram illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum; ad Horn. 2. 11. legem scriptam in cordibus gentium omnium. Sed illud lumen, ea lux ac lex juxta SS. Patres est ingenita cuilibet idea ac notitia supremi numinis; ergo Deum existere, perse notum est. *Conf. Justin. Apol. 2. dicit de Deo opinionem ac sententiam esse insitam a natura; Tertul. L. de testim. anima» c. 5. memoriam et cognitionem Dei vocat doctrinam naturæ et congenita et ingenita conscientia; Euseb. L. 2. Pnepar. Evang. c. 9. Eximium illud quod Dei nomen essentiamque significat, docet ipsius naturæ ductu impressisque animo persese notionibus, vel divinitus potius inspiratis, neminem non intelligere; Arxob. L. t. cont. Gent. c. 33. contendit, cuilibet ingenitum, affixum, immo ipsi pene in genitalibus matris impressum ac insitum esse Regem ac Dominum, cunctorum quacumque sunt moderatorem. Idem praeter alios Patres ipsi etiam gentiles Philosophi docent; ergo.*

R. Hæc aliaque scripturarum testimonia exponenda esse sive de sola naturali intellectionis facultate, sive de primis quibusdam veritatis ac honestatis principiis, quæ legem naturalem primariam componunt, patet ex ipsis PP. S. Hier, et Orig. expositionibus, juxta quas etiam de Christo aliisque, sola fide nobis cognitis, naturaliter insita notitia perhibetur.

Jd Conf. R. Cognitio Dei potest naturaliter nobis insita dici : 1. immediate ac sine ullo facillimæ etiam consequentiae interventu; formaliter item ac per speciem talem, quæ una sui perceptione reddat veritatem cognitam : 2. mediate ac radicaliter, quando a natura instigamur ad ejus notitiam comparandam, et ab ipsa natura principium aliquod habemus illius, ex quo illam facillime inferimus. Hujus postremæ meminit S. Thomas, q. 10. de ver. a. 12. ad 1. *Omnibus naturaliter insitum est, unde (id est, quo mediante) possunt pervenire ad cognoscendum, Deum esse; quin et uterque Greg. ejusdem rudimenta posuit : Naz. orat. 28. n. G. Quod Deus sit, ac princeps quaedam causa, quæ res omnes procreavit ac conservet, tum oculi ipsi, tum lex naturalis docent; illi, dum rebus in aspectum cadentibus aciem affigunt... hæc autem, dum per res oculis subjectas, ac recto ordine collocatas auctorem earum ratiocinando assequitur. Et Greg. M. L. 27. Mor. c. 3. (al. 5.) Eo ipso, quod homo est rationalis conditus, debet ex ratione colligere, eum, qui se condidit, Deum esse. Jam vero cognitionem primo modo naturæ insitam fatemur quidem efficere hanc propositionem, Deus existit, per se etiam nobis notam, sed dari eandem atque a Patribus asserti negamus : secundo autem modo a natura insertam de Dei existentia cum Patribus aliisque affirmamus; quia pneter notitiam ex parentum institutione et nobiscum agentium sermone haustam, tum ex innato beatitudinis appetitu, tum ex necessitate agendi honeste, tum ex nobis ipsis et magis ex universa natura creata Deum existere facillime inferimus : sed inficiamur ejus opera veritatem illius propositionis reddi ex sese ac terminis manifestam.*

Inst. t. In idea, qua communis hominum ratio Deum percipit, relucet quæcumque perfectio : sed hæc debet esse congenita et naturæ inspirata, nec potest esse comparata per sensus; tum quia parit in homine judicium firmissimum ; lex autem et i egula firmissimi ac immutabilis judicii extra

finitarum et corporearum rerum ordinem statui debet; him quia idea sensibus comparata non est semper eadem in omnibus; ergo.

R. T. M. Quia hæc idea eerie non est prima, quam de Deo habemus, ac forsā non in omnibus, præsertim pohlheis.V. τζη'π.

Adrat. Ial". transmissa iterum ejus parle *prima*, D. *secundam*; Lex et regula judicii firmissimi proxima ac immediata extra finitarum ac creatarum rerum ordinem statuenda est .¥. remota, mediata ac prima seu ultimata C. sed iV. *supp.* ad hanc sine ratiocinationis usu perveniri. Praeterea hoc argumentum ex officina Cartesiana depromptum, secundum quam pro primo demonstrationis ac veritatis cognoscendae principio existentia Dei requiritur, fallit in illo exprimentali atque ad cognitionem de Deo prævio ratiocinio : cogito, ergo sum.

Ad rat. 2a,ü. 1). Idea sensibus comparata, quæ est mere experimentalis, seu pncise capta ex sensibili objecti apparentia et organorum perceptione, non semper eadem est in omnibus C. Idea sensibus comparata, quæ potius est rationalis, et ex manifesta conslantique objecti habitudine ac recto rationis usu exprimitur .¥.

Inst. 2. S. Da ma sc. L. 1. de tidec. 1. *Nemo, inquit, est mortalium, cui non hoc ab eo (naturæ auctore) insitum sit, ut Deum esse perspectum habeat : quin ipsæ quoque res creatæ earumque conservatio ac gubernatio dwinte naturæ majestatem predicant.* Quibus verbis cognitionem Dei, quam nobis insitam vocat, distinguit ab acquisita, quæ per discursum ex aspectu creaturarum comparatur; ergo nostra cognitionis naturaliter insitæ distinctio non tenet; præsertim quia alias omnes scientiæ quantumvis difficillimæ nobis *secundo* modo naturaliter insitæ dici possent. *Conf.* 1. Sicut omnes naturaliter ac sine deliberatione appetimus beatitudinem, sic etiam naturaliter et sine discursu confuse cognoscimus possibile esse ac reipsa dari aliquid, cujus cognitione beati esse possumus : sed hoc a parte rei est solus Deus; ergo. 2. Insitum est a natura et notum per se etiam nobis, Deum esse colendum; ergo etiam sic notum est, Deum existere; quia propositio de tortio adjacente magis nota esse nequii, quam illa de secundo adjacente.

R. D. A. His verbis insitam Dei cognitionem distinguit ab acquisita Dei notitia, quæ habetur per veram demonstrationem, et insuper non tantum Dei exislentiam sed etiam essentiam ac perfectiones divinas clarius exhibet, ut verba postrema manifeste indicant C. ab acquisita Dei notitia secundum exislentiam duntaxat, eaque non per propriam demonstrationem sed facillimam et probabilem consequentiam accepta .V. A. et Cons. Quia scientiæ, præsertim in statu aliquo perfectiore, nec ab omnibus sed solum a paucissimis, nec facile atque discursu omnibus obvio, sed magno labore ac studio acquiruntur : cum e contrario Dei existentiae notitia minime operosa ratiocinatione et discursu facillimo ab omnibus ratione utentibus comparari queat.

Ad Conf. Iam. D. *min.* et naturaliter notum etiam omnibus est, sub hac ratione communi Deum contineri, seu illum conceptum cum Deo esse convertibilem .¥. non ita est notum C. Sic autem Deus non cognoscitur formaliter ac ut Deus, sed pure materialiter ac identice.

Ail 2am. R. D. .1. Per se notum est, Deum esse colendum, si faciat hæc propositio sensum hunc absolutum : Deus existit et est colendus .¥. quia sic est

propositio copulativa, de cuius prima parte hic controvertitur. Si faciat sensum conditionatum hoc modo : Deus, si existit, est colendus C. Sed inde patet quoque probationem additam intelligendam de propositione *absoluta*, minime autem de *conditionata*.

10. *Obj. II.* Nomine Dei intelligimus ens optimum ac perfectissimum, quo nihil melius est aut cogitari potest, ut patet ex communi omnium sensu; sed per se notum est, quod ens ejusmodi existât; quia ex terminis evidens est, existentiam esse aliquid perfectius et melius, quam non existentiam; quod ipsum etiam de existentia reali probat S. Axsel. in Proslogio c. 2. *Certe id, quo majus cogitari nequit, non potest esse in intellectu solo. Si enim vel in solo intellectu est, potest cogitari esse et in re, quod majus est : Si ergo id, quo majus cogitari non potest est in solo intellectu; id ipsum, quo majus cogitari non potest, est quo majus cogitari potest : sed certe hoc esse non potest. Existit ergo, procul dubio aliquid, quo majus cogitari non valet, et in intellectu et in re.*

R. Datis promissis .V. Cons, propter transitum sophisticum a sensu conditionato in promissis ad absolutum in conclusione, non purificata prius conditione. Dictum enim in minore est nobis duntaxat *conditionate* per se notum, hoc nimirum modo : Ens perfectissimum, et quo melius cogitari non potest, existit physice, si est aliquid reale et non solum in apprehensione humana; an autem sit quid reale ac physicum, an habeat tantum esse objective in nostra apprehensione, non est ante omnem discursum vel priorem alterius veritatis assensum nobis evidens. Similis fallacia occurrit in hoc *Syllogismo* : Nomine Trinitatis divinae intelligitur pluralitas personarum perfectissima, et qua melius aliquid cogitari nequit : sed cuilibet sanæ mentis notum est, existere pluralitatem personarum perfectissimam, ut ostenditur iisdem rationibus; ergo cuilibet per se notum est, Trinitatem divinam existere; quod nemo unus adhuc dixit. Itaque R. *T. M. D. min.* Per se notum est, quod ens ejusmodi existat signate ac objective C. exercite ac physice. *Subd.* est per se notum in sensu absoluto .V. in sensu duntaxat conditionato et ex hypothesi, quod ens ejusmodi sit reale ac possibile. C. *ad prob. D.* Ex terminis evidens est, existentiam vel objectivam vel realem esse quid melius C. existentiam realem *Subd.* esse quid melius conveniens optimo reali et exercito C. optimo tantum objective et signato .V. Ex eo, quod quis concipiat Deum per modum entis optimi, solum sequitur, quod essentia Dei sic concepta involvat existentiam objectivam, quia totum objective non nisi partes objectivas, seu ejusdem status involvit.

Eadem responsio est ad argumentum Axselmi, cuius auctoritati oppono D. Thom. hic q. 2. a. 1. ad 2. *Dicendum, quod forte ille, qui audit hoc nomen Deus, non intelligit significari aliquid, quo majus cogitari non possit, cum quidam crediderint, Deum esse corpus. Dato etiam, quod quilibet intelligat, hoc nomine Deus significari hoc, quod dicitur, scilicet, illud quo majus cogitari non potest, non tamen propter hoc sequitur, quod intelligat id, quod significatur per nomen, esse in rerum natura, sed in apprehensione intellectus tantum. Nec potest argui, quod sit in re : nisi daretur quod sit in re aliquid, quo majus cogitari non potest : quod non est datum a ponentibus Deum non esse.*

Insl. Ista propositio : Ens pessimum, seu carens omni perfectione, non

existit, est per se nota; ergo etiam per se nota est hæc : Eus optimum, sou carens omni imperfectione, existit; quia contrariorum ex communi axioma eadem est ratio ac disciplina.

K. *Disp.* est 1. Quia nôbis per se notum est idem non posse esse et non esse, ex quo evidenter infertur necessaria non existentia entis pessimi : e contra ens optimum existere non est nobis per se notum, neque ex principio per se noto infertur. 2. Quia bona est argumentatio a negatione potentiæ ad negationem actus, non vero ab affirmatione potentiæ ad actus affirmationem ; atque hinc etiam ad evidentiam propositionis negativæ evidentia repugnans sufficit, ad evidentiam vero affirmativæ, præsertim esse physicum asserentis, requiritur existentia realis subjecti, cum de eadem evidentia hausta per cognitionem intuitivam, qualis de Deo in nobis viatoribus non datur.

11. *Observe.* Ex dictis facile colligi potest, quid de duplici argumento Cartesii, ad quod omnes illius pro Dei existentia allatæ demonstrationes reduci possunt, sentiendum sit. Ium est : Quidquid clare percipitur in idea alicujus rei, illud potest ac debet de ea re affirmari : atqui in idea Dei inclusa clare percipitur existentia; ergo. 2um est : In nobis est idea entis infiniti scilicet Dei : sed hæc idea nequit habere aliam causam, quam ens infinitum seu Deum ; tum quia infiniti repræsentatio, qualis hæc idea est, ab ullo finito produci nequit ; tum quia hæc idea habet realitatem objectivam infinitam, ac proinde etiam infinitam causam exigit; quandoquidem causa debeat continere omnes effectus perfectiones. Verum utrumque argumentum supponit, dari in nobis ideam Dei ac infiniti velut entis vere possibili, eamque innatam ac congenitam; quorum primum Alheus negat, alterum autem inter Theologos etiam incertum ac dubium est. Praeterea vero postremum argumentum non nisi merum sophisma est. Etenim hæc idea non est ipse Deus, ut opinatur Malebranchius, sed Dei duntaxat repræsentatio, cujus auctor et causa dicitur ac est Deus, et cujus esse in principiis Cartesianis consistit in mera modificatione mentis, ex se realitatis finitæ, ex repræsentatione autem realitatis objectivæ infinitæ. Jam vero ad producendam hujusmodi modificationem repræsentatricem requiritur et sufficit, ut causa habeat omnes proprietates ejusmodi modificationis, minime vero exigitur, ut etiam contineat perfectiones rei per modificationem repræsentatæ ut per se palet.

ARTICULUS III.

AN DEUM EXISTERE POSSIT DEMONSTRARI.

12. .Vota. Demonstratio alia est *a priori*, quando aliquid probatur per suam causam, sive physicam sive metaphysicam : alia *a posteriori*, quando aliquid probatur per suum effectum item sive physicum sive metaphysicum. His Recentiores nonnulli addunt tertiam, *quasi a priori* vel *a similitudine*, quando res probatur per suam essentiam aut prædicatum aliquod essenziale, quod neque causa sit, neque illius effectus : reliqui tamen communius negant, hanc esse propriam demonstrationis speciem, quæ videtur

exigere, ut fiat per medium a re demonstrata saltem formaliter ac metaphysice distinctum. eo quod alias non habeatur manifestatio ignoti per aliquid notius. Porro existentiam Dei non posse demonstrari *a priori* vel ipsi Catholici omnes docent; quia Deus, utpote ens a se, primum ac independent causam sui physicam habere nequii, ejus autem existentia, utpote pradicatum formaliter in ipsa Dei notione inclusum, causam metaphysicam non admittit : demonstrari posse *quasi a priori*, contendunt novæ hujus speciei artifices recentiores, quibus tamen S. Thomas cum aliis plerisque omnibus adversatur; tum quod nulla hactenus ab iis allata sint argumenta, quæ vel a reliquis Theologis quantumlibet ingenio pollentibus haberentur pro demonstrationibus ex se precise ac sine pravâ creaturarum hypothesi convincentibus, vel ab Atheis elidi nequeant: tum quia vix ullus Patrum hanc viam ingressus est, si S. Anselmus forsân excipias; de quo dubitare fas est, ausuum argumentum voluerit sic tanquam demonstrationem proferre, aut vim illi tribuerit independentiâ a supposita exercita entis optimi existentia: tum quia S. Dionysius vel auctor Libri de div. Nom. c. 7. §. 3. sic enuntiat : *Forte veraciter id dicemus, nos Deum non ex ipsius natura cognoscere, [id nempe ignotum est, omnemque superat rationem ac sensum] sed ex creaturarum omnium ordinatissima dispositione, ut ab ipso producta.* Verum hic demonstrandi modus subtilitatis plus quam utilitatis ad convincendos præsertim Atheos habere videtur. *À posteriori* autem seu per creaturas demonstrari posse Dei extantiam, consentiunt jam Theologi omnes turn contra Atheos, tum contra Petreji de Alliaco paucosque quosdam antiquos, qui Deum ex creaturis quidem probabiliter salis, ac certitudine forsân morali et practica ostendi posse dabant, inficiebantur autem posse proprie demonstrari.

13. *Dico.* Deum existere, potest per se loquendo demonstrari a posteriori seu per creaturas.

Prob. Job. 12.8. dicitur : *Interroga jumenta, et docebunt te ; et volatilia cadi, et indicabunt tibi. Loquere terra?, et respondebit tibi; et narrabunt pisces maris. Quis ignorat, quod omnia hac manus Domini fecerit?* Ps. 18. 2. *Cadi enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum.* Sap. 13. 15. **J** *magnitudine speciei et creatura? cognoscibiliter poterit creator horum videri.* Ad. Rom. 1.19. *Quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifesta' it: invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* No vero (piis excipiat, verba Scriptura posse exponi de quacumque existentia? *à l'incæ probabili* tantum vel probabilissima notitia; S. Chrys. hom. 9. ad Popul. Ani. n. 2. opp. t. 2. *Coelum tacet, inquit, sed ipsius aspectus vocem tuba clariorem emittit;* S. Hier., in verba Apostoli : *Tam evidenter intellecta sunt, ut conspecta dicantur;* S. Greg. L. 27. Mu., c. 3. (al. 3.) eadem sensu declarat verba illa Jubi c. 36. *Omnes homines vident Deum, unusquisque intuetur procul.* Adde : verba Scriptura sumenda sunt proprie ex regula S. Are., nisi auctoritas vel ratio manifesta obstet ; sed verba illa: *cognoscibiliter rideri, manifestari, conspici,* proprie accepta denotant evidentiam; nec obstat ratio vel auctoritas ejusmodi usurpationi ; ergo. Deum Spiritus S. his testimoniis videtur designasse hanc ipsam de Deo notitiam . (piam de facto habemus : at reipsa non modo probabilem, sed etiam certam ac evidentem ex creaturis habemus supremi Numinis notitiam ; ergo.

Conf. Ad demonstrationem *a posteriori* tria requiruntur et sufficiunt : 1°. nt detur effectus, per quem demonstratio causaj petitur : 2°. ut effectus metaphysicam cum causa per illum demonstranda connexionem habeat : 3°. ut tam effectus quam illa connexio evidenter cognoscatur. Sed hrec omnia in demonstratione Dei existentis per creaturas concurrunt ; ergo.

Dixi : *per se loquendo;* licet enim aliqui forsân sint, qui his argumentis assensum præbere ex animi pervicacia aut perversitate nolint, id tamen eorum certitudini ac evidentia? wque parum derogat, ac parum fuit derogatum manifestis aliis rebus ac principiis, dum quidam, ut Petavius L. 1. c. 1. Theol. Dogm. notat, negarunt, nivem esse candidam, dari motum, ac quidlibet esse vel non esse.

14. Ycc *dicas* I. Omnis demonstratio debet esse 1°. ex prioribus ; 2°. ex notioribus; 3°. ex necessariis : sed hrec omnia deficiunt in demonstratione Dei ex creaturis ; nam 1. creatura non sunt quid/wfizA., sed potius posterius respectu Dei : 2. etiam non sunt *notiores;* cum existenlia creaturarum sit nobis tantum physice certa, Dei autem certa ac evidens metaphysice : 3. nec creatura sunt *necessaria?*, sed omnes contingentes; ergo. *Conf.* Effectus creati non sunt proportionali respectu Dei ; cum finiti ad infinitum nulla sit proportio: nec etiam apti sunt ad probandam Dei existentiam; quia si spectantur *materialiter* et quatenus præcisesunt entia, nullum dicunt ordinem ad Deum : si vero spectantur *formaliter* et quatenus sunt creatura, sunt correlata respectu Dei et creatoris, quem supponunt, non probant ; quia correlata sunt simul natura et cognitione. Ergo.

R. *Quoad* Pm. part. D. M. Demonstratio debet esse ex prioribus cognitione, h. e. ex iis, quorum cognitio præcedit C. ex prioribus existentia, seu iis, quæ prius existant .V. cum alias demonstratio *a posteriori physico* implicaret. Itaque in demonstratione, existentia Dei prius cognosci meaturas sufficit, atque ex his inferri creatorem.

Quoad 18. n. p. N. m. Ad prob. D. Existentia quarumdam creaturarum nobis tantum est physice, non metaphysice certa ac evidens C. omnium 1Y. Esto, reapse existere creaturas extra nos positas, per sensuum experientiam physice solum evidenter sciamus; quilibet tamen homo non omnino insanus de existentia sui et animae sua?, vel sui intellectus et voluntatis ex propriis ntriusque potentia actibus, quos in se experitur, potest habere evidentiam *metaphysicam.* Illa vero demonstratio ex creaturarum extra nos positarum consideratione petita æquivalenter metaphysica dici potest; quia admissa hypothesi existentia harum creaturarum, quam omnes facile tribuunt, argumentis metaphysice evidentibus ostendi potest, easdem cum Dei existentia necessario connecti, adeoque Deum existere.

Quoad 3am. p. D. M. Debet esse ex necessariis absolute vel secundum existentiam talibus .V. ex necessariis, quæ talia sunt saltem ex suppositione, vel secundum habitudinem ac connexionem cum re demonstrata C. Quamvis creatura omnes contingenter existant, tamen necessariae sunt, 1° quia necesse est eas esse ex suppositione, quod sint: 2° quia essentialiter dependent a Deo tanquam causa, et sine eo ne ad momentum quidem esse possunt: lioc vero ad demonstrationem existentia Dei sufficere, patet ex demonstra-

tionibns in aliis scientiis, quarum objecta nec quoad exislentiam necessaria sunt.

AdConf. R. *quoad* 1. *D.* Effectus creati non sunt proportionali in ratione cognoscibilis, aut habitudinis seu connexionis .*V.* in ratione enlitis aut enlilitativæ perfectionis *C.* Sane sicut infinita Dei perfectio non impedit, quominus creatura? sint illi proportionate in ratione *effectus ab* eo producibilis, et in ratione *objecti* ab eo amabilis vel odibilis; ita nec impedit, quominus rreatune sint ipsius exislentiae proportionatæ in ratione medii objective, per quod ea a nobis cognoscatur : ad hoc enim satis est, quod eum Deo tanquam causa ipsæ tanquam effectus necessario connectantur ; hæc autem connexio per discursum evidentem ipso rationis lumine deprehendi a nobis queat.

Quoad 2. .*V.* ass. *Adprob.* R. Creaturas nec præcise ut entia, nec ut elicitus creatus probare exislentiam Dei ; sed transeundo a creaturis materialiter sumptis ad eas sumptas formalitor argumentum fieri hoc modo: Dantur entia: hæc entia sunt creata : ergo datur creator; in quo cum prima piopositio detur ab adversariis, altera vero validissime probetur, postrema est demonstrata.

15. A>c *dicas U.* Ex en, quod videatur aliquis effectus productus ac existons, nec Ie. infertur recte *causam* ejusdem actu existera; cum illa jam sæpe desierit esse : nec 2°. causa increata seu Deus absolute colligitur; cum effectus creati saltem in causis æquivocis possunt esse a sola causa creata, v. g. homo ab homine. *Cunf.* Non potest cognosci vel demonstrari, Deurn *existerc*, nisi cognoscatur vel demonstretur Dei *esse*; quia essentia et existentia Dei sunt quid idem; sed nequit per creaturas cognosci ac demonstrari esse vel essentia Dei ; ergo.

R. *Ad* 1. *I).* Recte non infertur, causam ejus immediatam et creatam actu existera *C.* primam ac increatam .*V.* Causa *creata*, quamvis existera debuerit, dum effectum produxit, non tamen, dum effectus etiamnum perstat, permanere debet, cum eum ex supposito non conservet; neque etiam perpetuo durare potest, cum non sit, nec supponatur æterna : utrobique contrarium occurrit in causa *increata*, ac proinde tum æterna, tum necessaria ad rerum omnium conservationem.

Ad 2. *D.* Causa increata seu Deus non colligitur ex quibuscumque effectibus semper immediate et per quodibet medium *C.* non colligitur saltem mediato et per aliquod materiæ proporlionalum .*V.* Ubi cansæsunt *univocfe*, non ex singularibus, sed ex collectione argumentum pro existenlia Dei sumitur ; ubi vero causa requiritur *ccquiooca*, a particulari immediatus transitus ad causam increatam fieri potest.

Ad Conf. R. *D. J).* Non potest cognosci aut demonstrari, Deum existera, nisi cognoscatur aut demonstretur esse vel essentia Dei quoad exislentiam

quoad se seu prædicata constitutiva *subd.* nisi cognoscatur vel demonstretur quoad prædicata constitutiva omnia, seu adæquate Λ^* . quoad prædicata saltem aliqua cum Deo convertibilia, scilicet entis necessarii, improducti, a se, vel cause prima*, auctoris universi etc., seu inadæquale *C.* Sufficit ad cognitionem exislentiae divinæ habendam notio quædain vel inadæquala vel confusa de Dei essentia, quæ in quæstione, *an est*, supponitur, quia alias nec creatura ulla clare cognosci, nec ex effectum aut causa demonstrari

posset, cum nihil in hac vita penitus ac intime secundum omnia attributa percipiatur.

Adprob. R. Nihil ex ea sequi : nisi quod cognita ac demonstrata Dei existenlia, saltem imperfecte et secundum aliquod essenziale prædicatuni cognoscatur Dei essentia, præserlim physica.

ARTICULUS IV.

QUIBUS ARGUMENTIS DEMONSTRETUR DEUM EXISTERE.

16. *Nuta.* Sicut argumenta alia dicuntur metaphysics», alia physica, alia moralia; sic et demonstrationes : *mclaphysicæ* sunt, quarum media desumuntur ex natura et essentia Dei aut entibus spiritualibus ; *physica*-, quarum argumenta colliguntur ex materia, mundo et corporibus; *morales*, quarum motiva vel fundantur principiis prudentiæ, vel a materia mores spectante depromuntur. Triplicis hujus generis argumenta varia afferuntur a variis, inter quos S. Thomas hic q.2. a. 3. proponit quinque ac 1. quidem ostendit admittendum esse primum motorem, 2. causam primam, 3. ens necessarium, 4. ens perfectissimum, 5. Conditoem ac Gubernatorem universi; atque hinc Deum existera infert. Pleraque ex illis proferemus. 1°. Ens a se seu *necessarium* intelligimus id, quod quoad suum esse est independens ab omni alio, habetque ex essentia existentiam vel necessitatem existendi. 2°. Ens *perfectissimum* dicitur, cui nihil perfectionis omnino deest, nec ab alio exceditur. 3°. In ente necessario posse existera idem est ac existera ; quia, cum posse habeatur ab essentia, et existera sit de essentia entis necessarii, posse ac esse in eodem conveniunt. 4°. Similiter posse habere perfectionem vel ejus gradum hic idem est ac habere : cum enim ens necessarium non existât sine perfectione ; sicut ab essentia habet, quod existât, sic ab eadem habet quod tale existât. a°. Omnis *limitationis* debet esse aliqua causa, siveextrinseca sive intrinseca; hæc vero in ente necessario non alia potest esse, quam propria ejus essentia : neque enim potest limitari ab alio *extra se*, cum sit prorsus independens ab alio : neque etiam *a propria voluntate*; tum quia essenziale esse prius est, quam velle : tum quia, si quid ens necessarium habuit in primo esse, vel non habuit, utpote ab essentia profluens mutari nequit. Itaque, si qua perfectio illi deesset, deberet id fieri ex ejus incompatibilitate cum essentia hujus entis; quæ cum nec assignari, nec dari queat, enti necessario nihil perfectionis omnino deest : neque in hoc etiam ab ullo exceditur; cum unicus duntaxat Deus sit ; adeoque ens perfectissimum plane est.

17. *Dico I.* Inter argumenta Metaphysica

Iuin. Est existenlia *entis necessarii*. Si enim quidquid hactenus extitit vel exislit, mere contingenter existerai, fieri potuisset et jam posset, ut nihil unquam extilisset vel existerai ; quia ens mere contingens dicitur illud, quod ita existit, ut possit non existera, non quidem pro sensu composito, sed diviso suæ actualis existentiae : sed hoc fieri non potuisset; quia si hoc foret, etiam potuisset fieri, ut nihil unquam esset possibile; cum hac hypolhesi stante, si nihilominus aliquid forat possibile, deberet illud posse existera vel pro-

ducendo realiter seipsum lanquam causa adæquala quoad primum esse, vel per mutuam duorum causalilalem se invicem realiter producentium quoad primum esse, ut quodlibet esset causa mediata sui ipsius; quod ulrmnque impossibile esse evidenter apparet : sed nequit fieri, ut nihil unquam esset possibile; quia possibilitas non est prædicatum aliquod rei existent*! accidentale et defectibile, sicut existenlia. sed essentielle, *necessarium*, seu rcipsa ndefeclibile.

2us. Argumentum est existenlia *entis improducti*. Si enim omne illud, quod mundus complectitur, est productum; ergo debet esse productum ab aliquo intra collectionem rerum productarum contento, vel ab aliquo extra numerum productorum posito: sed prius dici nequit, quia illud ens lanquam productum vel deberet a se ipso produci, vel ab allero vel mediate vel immediate a se antea producto; in quo utroque manifesta est repugnantia, quam agnoscunt ipsi *Athei*, oh id ad infinitum progressum confugientes; ergo debet dici posterius : sed hoc ipso admittitur aliquod *ens improduclum*, utpote non comprehensum in universa multitudine rerum productarum, atque hinc ad camdem non pertinens. *Conf.* Etiam omisso aliquo processu in infinitum, tota infinitarum causarum productarum collectio est producta, non ab aliquo *intra* collectionem; ergo ab aliquo *extra* collectionem, seu ab cute improducto.

Prob. 1^a. p. Ant. Illud totum non est improduclum, cujus nulla pars nec adæquate nec inadæqnate est improducta, ut patet ex ipsa collectionis naiura; sed nulla pars etiam in collectione causarum infinitarum est improducta, ut ipsi *Athei* statuunt; ergo.

Prob. 2^a. pars. Nec in collectione causarum infinitarum reliqua omnia producerentur ab uno intra collectionem; quia, cum hoc ipsum statuatur productum, deberet vel a se ipso, vel ab alio quod ante produxerat, produci, contra principia ab ipsis *Atheis* admissa : nec singula forent producta a singulis, quia et hoc implicat; nam in hoc casu (ubi a postremo effectui, qui nihil produxisse supponitur, abstrahi potest; et in infinita collectione causarum producentium et productarum non sunt producta, quot sunt producentia, et infinitis productis debent correspondere infinita producentia : sed hoc Geri nequit, nisi duo se mutuo mediate vel immediate producant; ut patet in collectione finita centum hominum, quorum singuli dant et recipiunt nummum, quorum duo, si nullus sit dans, qui non sit recipiens, debent mediale vel immediate sibi mutuo dare.

18. *Nec dicas* 1. Licet singula entia sint contingentia et producta, tota tamen collectio potest esse necessaria vel improducta; quia non valet argumentatio a sensu *distributive*) ad *collectivum*, in quam tamen utrumque argumentum resolvitur. *Conf.* Ex eo, quod singula entia sint producibilia, non sequitur posse supponi totam eorum collectionem esse productam ; ergo etiam ex eo, quod singula entia sint contingentia, et possint non existere, non sequitur, quod possit supponi totam collectionem entium non existere. Insuper, quamvis quælibet creatui-a possibilis sit producibilis, tota tamen creaturarum possibilium collectio non est producibilis ; ergo a pari.

Ad 1. R. Vel illa collectio est quid distinctum ab entibus, vel non. Si *primum* : illud distinctum, quidquid demum sit, erit ens necessarium et im-

productum, ac consequenter non omnia entia sunt contingentia ac producta : si *secundum* : manifestum est, quod illa collectio del>eat sequi sortem singulorum entium.

Ad rat. 1). Non valet argumentatio lucc in accidentalibus præsertim quantitativis, aut iis, quæ distributioni conveniunt prout distributio est *C.* non valet in essentialibus, aut in iis, quæ competunt abstrahendo a collectione aut distributione, atque hinc a sensu distribulivo et colectivo vel a ratione distributionis et collectionis nullam mutationem accipiunt *N.*

Ad Conf. R. quoad prius Disparilas est : quia imprimis plus requiritur, ut ros sit, quam ut non sil ; adeoquecelsi supponi non posset, omnia entia esse producta, posset tamen supponi, ea non esse existenlia : deinde possunt supponi producta omnia, prout sunt producibilia vel absolute in se, vel relative ad se invicem, vel relative ad causam producentem ; *absolute* et *in se* concipiuntur producibilia in infinitum, ita ut qualibet data productione concipiatur adhuc possibilis ulterior ; *ad invicem* si considerantur producibilia, inter ipsa sunt quædam, quæ non possunt simul existere; relate demum *ad causam* speciata, cum hæc sit omnipotens et ejus fœcunda virtus exhauriri nequeat, necessario supererunt illi semper infinita entia adhuc producenda : unde variae rationes obstant, quominus supponi possint omnia esse producta : c contra si negetur ens necessarium, nullum momentum obstat, quominus supponi possit, nullum ens existere. *Quoad posterius N. A.* Vel enim supponis collectionem creaturarum possibilium esse infinitam actu, vel potentia tantum. Si *primum*; etiam illa est actu producibilis, cum possibile idem sitae producibile : si *secundum*; similiter est potentia producibilis, eo scilicet modo, quo est possibilis, h. e. tot et tot créature et creaturarum collectiones sunt producibiles ita, ut plures et plures semper produci possiut.

19. *Nec dicas* 2. Postrema demonstratio evertit processum in infinitum, etiam a S. Thoma admissum; quia causam aliquam primam atque hinc principium infiniti inducit ; ergo saltem non valet permissio illo processu.

R. 1°. *.V. Supp. Ant.* quodS. Thomas infiniti possibilitatem admittat, cum contrarium constet ex ejus summa p. 1. q. 7. a. 4. et q. 4G. a. 2. ad 7. ; qui vero inter Theologos etiam possibilitatem infiniti admiserunt, omnes tamen illud a causa prima necessario dependere statuerunt. 2°. *.V. Ant.* Quia postrema argumentatio non probat non posse dari infinitum, sed potius instituta est permissa infiniti possibilitate. 3°. *.V. rat. A.* Nam quamvis demonstretur dari causam primam *extra* collectionem, non tamen hoc ipso demonstratur etiam causa prima *intra* collectionem, quia posita infiniti possibilitate, Deus potest infinitum producere simul, vel alia quacumque ratione, quam assignant patroni infiniti. 4°. *A'. Cons. primo* quidem , quia permissio processu illo, non simul permittuntur omnia, quæ ex infinito sequi ab aliis dicuntur, ab aliis negantur, quale illud est de causa prima *intra* collectionem : hæc enim duntaxat postulanda sunt ahiis, qui processum infinitum admittunt ut absolute verum seu vere possibilem : *secundo* quia permittimus duntaxat processum præcisive talem, abstrahendo scilicet, an præter illum causa prima necessaria sit vel non : *tertio* quia, licet argumento allato probaretur etiam admittenda causa prima *intra* collectionem, non tamen foret vitium argumentationis contra suppositum de infinito permissum, sed

lb

nt γκo UXd.

esset modus argumentandi S. Auasn.xo etiam familiaris, ubi scilicet ab initio aliquid ponitur aut permittitur, sed deinde ostenso absurdo quoti ex eo supposito sequitur, idem in fine negatur.

20. Dico 11. Inter argumenta Physica

1°®. Est ex hoc *mundo visibili*. Etenim hic mundus visibilis Γ. non est *a se*; quia, si esset a se, foret necessarius, adeoque omnipotens secundum gradus etiam infinitos. 2°. Non est *a casu*; tum quia casus nihil est, et ut ens transeat ad existentiam realis causa requiritur : tum quia ex fortuito partium materiae concursu non potuit coalescere universum hoc innumeris ac variis partibus ad eximiam pulchritudinem, et ad proprios fines assequendos aptissime dispositis ac proportionalis, et ad commune bonum specialeque hominis conspirantibus constans : tum quia nemo nisi insanus dixerit, ex fortuito lapidum, lignorum, calcis et arenæ concursu emersisse palatia, ex characterum imprudenti congestionem prodiisse poemata, ex simili colorum contluxu coaluisse exquisitam picturam etc. ; adeoque multo minus admirabile mundi opus inde extitisse. Ergo est ab aliquo *opifice*, et quidem summa quadam sapientia et potentia prædita, sine quibus rerum tot ac tantarum ad fines singulis proprios et ad commune omnium ac speciale hominis bonum tam constans et tam eximia dispositio, convenientia, proportio, coordinatio ac consensio intendi ac perfici non potuit. Hunc autem *artificem* Deum dicere vel ex hoc maxime licet, quod Athei ideo negent dari Deum, quia nec talem *artificem*, nec illas perfectiones dari contendunt.

2TM. Argumentum est ex *uno homine*; cujus corpus tam admirabilis ac plane stupendi artificii, cujus anima tot facultatibus ad cognoscendum et libere volendum instructa, atque tot dotibus ornata, cujus denique mirabilior adhuc et in nullo Philosophorum systemate salis et ad captum explicanda unio inter corpus ac spiritum causam aliquam summe perfectam exigere manifeste videntur.

2A. *Xec dicas* 1°. Plura sunt in mundo, quorum nullus intelligitur *finis*: qualia sunt pluvia in deserto decidens, fulmen rupes diruens, muscæ, ranæ, serpentes etc.; ergo pro rebus conditis non est opus sapientia. 2°. Tum mundus, tum ejus ordo est *finitus*; ergo sapientia et potentia infinita artificis inde non conficitur. 3°. In orbe sunt plura *mala*; justi etiam sæpe carent bonis, et opprimuntur malis, cum contraria frequenter eveniant in improbis; ergo Deus nec auctor optimus, nec providus gubernator videtur esse hujus Universi.

Ad 1. R. T. 1. V. Cons. Tum quia ex eo, quod non cognoscamus rei cujuslibet finem ab agente intentum, non sequitur, nullum esse operis aut operantis finem : tum quia recte licet inferre agentis sapientiam ex iis, quorum finem discernimus, et quæ tanquam media ad finem optime assumpta videmus: tum quia bene suspicamur certum aliquem finem operi et agenti esse constitutum, quantumvis nobis ignotum, in iis rebus quæ summa arte et mirabili varietate ab eodem artifice facta cognoscimus.

Ad 2. R. Tr. C. Cujus veritatem ratione infinitudinis hic probandam non suscepimus; vicimus tamen contra *Atheos*, si causam sapientem ab opere

ipso distinctam concesserint: hoc enim dato facile erit, infinitam sapientiam, si non ex opere ipso, saltem aliunde demonstrare.

.d</3. 11. .V. *Cons.* Deus quamvis optimus omne equidem malum excludit a se, non tamen excludere ab aliis subjectis debet: permittit quidem mala etiam *moralia* seu culpæ, quia creavit naturas liberas, nulla lege ad peccata earum impedienda tenetur, et ex malis bona elicere potest; nullius tamen mali huiusmodi auctor est: malorum *physicorum* auctor esse potest, vel ut absolutus Dominus, vel ut lentator sui operis, vel ut vindex sceleris. Providentiam divini gubernatoris sortis illius diversitas ac insolentia non elevat; tum quia felicitas temporalis sæpe impedimentum non modicum est ad bealitudinem hominis consequendam; tum quia sicut bona huius vitæ sæpe sunt merces operum naturaliter bonorum, quæ subinde faciunt improbi, sic mala sunt nonnunquam poenæ delictorum levium, in quæ labuntur etiam probi.

22. *Dico III.* Inter argumenta *Moralia*

Ium. Est a principio *Moralitatis* desumptum. Impossibile est, ut primum et universale boni virtutisque principium sit *error*, mali autem vitiique simile principium sit *veritas*; sed existere Deum est ejusmodi principium boni ac virtutis, Deum autem non existere est principium mali ac vitii, ut palet tum ex Atheorum vita scelerata, qui Psal. 13. 1. ex quo dixerant in corde suo: non est Deus, *corrupti sunt et abominabiles facti in studiis suis*: tum ex eorum doctrina, inter quos Theodorus Cyrenæus apud Laert., postquam Deum omnem negavit, citra pudorem docuit committenda sacrilegia, adulteria, aliaque facinora nefanda: tum ex ipsa rei natura; quia si legislator supremus non existeret, imperans bonum esse faciendum et malum etiam occultissimum fugiendum, potestatem habens obligandi perfecte, atque ex justo arbitrio tanquam remunerator bonis ac laude dignis præmia, et tanquam vindex malis ac vituperio dignis poenas constituens, et hominibus hoc munus sæpe omittentibus aut violentibus etiam reddens; certe virtus passim negligeretur, et vitium impune committeretur. Ergo impossibile est, ut error sit Deum existere, et ut sit veritas Deum non existere; ergo Deus existit.

Quin. Argumentum est depromptum ex principio *Prudentiæ*. I. Universalissima et constantissima omnium sententia, quæque non potest esse nisi a puro rationis lumine, est tenenda, præsertim si sit tutior et instet necessitas eligendi hanc vel illi oppositam: sed talis est sententia statuens Deum existere; ergo. *M.* est evidens; tum quia in hoc casu sententia ejusmodi est moraliter certa; tum quia non licet homini haerere suspensum.

Min. p. fob. per partes. Et quidem 1°. vigere in omnium cordibus opinionem de Dei existentia, patet tum ex recensione *historiarum* cujuslibet nationis aut populi, tum ex singulorum etiam immanium hominum internis vel externis testimoniis, quæ vel per timorem vel invocationem auxilii in adversis aut favoris in bene coeptis confiteantur ens aliquod superius. 2°. Hanc sententiam profluere *ex recta ratione* ostenditur, quia non est merum præjudicium leviter a mente susceptum, quod vel ab externis vel internis præjudiciorum fontibus promanarit. Nam imprimis non potuit provenire ex prava educatione, aut perversis exemplis aut subtilibus sophismatibus, quibus *externæ* præjudiciorum causæ definiuntur; quia luce semper alligata

sunt certis quibusdam temporum»locorum aut personarum circumstantiis, et quamvis in aliquos forsā vim suam exerant, in omnes tamen non domi-
nantur: multo minus autem potuit oriri ex fontibus prajudiciorum *internis*, nempe sensibus fallacibus, imaginatione deludente, cupiditatibus abripien-
tibus; quia hæ causai adeo menti non suggerunt Dei existentiam. ut potius
adversæ opinioni faveant, cum Deum neque percipiant sensus, nec ima-
ginetur phantasia, nec libido exoptet. 3°. Sententiam pro Dei existentia
stantem esse *tutiorē* patet; tum quia eam asserenti nihil timendum, si
falsa sil; multum vero sperandum, si vera sit, ipseque vitam illi conformem
duxerit: tum quia e contrario nihil est sperandum Atheo ex veritate suæ
opinionis; ex illius autem falsilale plurima sunt timenda. i°. Urget necessi-
tas eligendi, cum de Dei existentia agitur; quia, si Deus esi, eundem verbo
confiteri et quotidiana ac jugi actione colere oportet: adeoque cum vel sus-
pensus hærensiam ulrumque non præstet, jam is exercite quaestionem pra-
clicam negat.

23. *Vec dicas* i3. Extitere Athei cl adhuc sunt; ergo non est universa-
lissima omnium sententia statuens, Deum existere.

R. D. *_t/d*. Extilerunt et cliamnum sunt Athei practici seu actione cl corde
tales C. speculativi seu mente tales *subd*. plures aut populum vel nationem
conflantes V. pauciores et scetæ rarissimæ C. Athei *actione* tales sunt, qui
ita se gerunt, quasi nullum agnoscerent aul formidarent Deum; *corde* tales
sunt, qui cupiditatibus servientes exoptant nullum existere Deum, imo et id
conantur sibi persuadere. Hujusmodi Atheos communi nomine practices
dictos dari etiam frequentes, omnes tribuunt, quin tamen negent illis reipsa
cognitam ac intime persuasam esse Dei existēciam. Speculativos vel *mente*
tales vocant, qui rationibus et momentis ducti negant existere Deum. Ad
hanc classem referuntur etiam Athei indirecti, qui Deo tribuunt aut negant,
quæ tribui vel negari non possunt, et ejusmodi statuuntur fuisse *Democritus*
et *Epicurus*, qui Deo negarunt creationem ac providentiam: proprie tamen
magis huc perlinent, qui omnem dixinitatis et religionis sensum ex animo
exuunt, cujusmodi fuerunt *Diagoras*. *Vamxvs*, *Spixoz* et alii quidam. Per
hos tamen non dissipatur *moraliter* unanimis populorum de Dei existentia
consensus; nec inducitur ignorantia Dei invincibilis, cum hos quidem ex
animo, non tamen bona fide ac inculpabiliter Atheos dicamus.

21. *Xec dicas* 2°. Opinio de Dei existentia fuit adinvenla a principibus ad
plebem coercendam; aul saltem tribui potest timori vulgi a tonitruum fra-
gore perterrefacti; unde et illud est Poetæ: *Primus in orbē Deos fecit, limor*:
ergo.

R. A'. A. Ex poliliæhumanæ institutis non fuisse ortam de Deo opinionem
patet vel ex hoc, quod sit universalissima ac constans; cum illa instituta pro
nationum diversis propensionibus et earumdem etiam mutationibus tempe-
rari debeant, atque hinc nec universalialia perpetua sint. *Aldus* quidem ratio-
nem reddit attentam ad id, unde terror oritur, non tamen cum existentia
Dei connexionem habet, pnesertim si opinio de Dei existentia erronea foret:
celte a *timore fulminis* si nata fuisset hæc sententia, jam plane evanuisset,

cum tonitruum ac fulminum causa naturalis non amplius nos latet. Poetæ
dictum salis elidunt testimonia Patrum ac Philosophorum.

23. *Xec dicas* 3°. Etiam errores universales quondam obtinuerunt, quales
illi simi de negata *Anlipodarum* existentia, aul vulgi opinio de magnitudine
solis aliorumque astrorum; ergo et opinio universalis de Dei existentia
potest esse error.

R. I). .1. Extitere errores universales, quorum fontes facile deteguntur, et
veritas aul falsilas nihil conferebat ad populorum utilitatem *Tr*. quia de
allatis exemplis nec habetur monumentum edocens omnium opinionem
unanimem, nec apud omnes cogitationem aut assertionem de ejusmodi
objectis fuisse vcrosimile est; unde si qua fuit, horum objectorum tantum
nescientia universalis erat. Extitere errores universales, quorum causas
plano ignoramus, et de (piorum veritate ac falsilale maxime populorum
intererat, qualem esse oporteret errorem de Dei existentia A'.

26. *Xec dicas* 4°. Non magis ex unanimi populorum consensu probari
polcst Deum existere, quam *plurcs* existere *Deos*, et idololatriam esse admit-
tendam: sed postremum est absurdum; ergo et prius.

R. A'. A'. Disparitas est 1°. Hæc *idololatriæ* opinio non erat universalis,
cum in orbe fuerint filii Dei ac postmodum Hæbræi, majoribus mundi im-
periis cogniti, et inter Gentiles ipsos Philosophi ac prudentiores, qui Deum
unum profitebantur, aul interius saltem agnoscebant. 2°. Non erat constans;
tum quod per plura orbis primum conditi secula ab hoc errore genus huma-
num immune vigerit: tum quod insania idololatriæ jam per secula plura
maximam pariem evanuerit. 3°. Non erat sine præjudicioruin manifestis
fontibus enata. Idea enim entis alicujus superioris et provisoris decernentis
bona et mala hominibus per naturale lumen rationis facile percepta, deinceps
tum sensuum tum imaginationis tum cupiditatis adminiculo, accedentibus
etiam causis errorum externis, depravata fuit. 4n. Non erat profecta ex recto
rationis usu, cum plurima erant in idololatriæ professione, quæ evidenter
errorem ostenderent, si iis mens vel leviter attendere voluisset. Nihil ejus-
modi habetur in opinione de Dei existentia, quæ vel ex ipsa idololatria osten-
ditur, tanquam aliquod fundamentum naturaliter quidem cognitum; sed
male in usu applicatum et depravatum.

27. *Xec dicas* 5°. Certum pro incerto relinquere est imprudentis; sed qui
exhypothesi de Dei existentia, ex illius lege relinquit voluptates præsentis
vilæ pro oblinenda mercede vilæ alterius, relinquit *certa* pro *incerto*; ergo.

R. 1°. A', *duplex supp*. Imprimis vilæ præsentis bona licet in se certa sint,
non tamen sunt certa in assecutione aul fruitionis perseverantia: bona autem
et mala alterius vitæ, quamvis secundum hypolhcsin *Atheorum* sint incerta
in se, tamen si semel sunt, certa sunt respectu subjecti. Deinde opinio etiam
de Dei existēcia non interdicat legitimum et moderatum bonorum pitesen-
lium usum; quin cl homo ad hujus opinionis regulas vitam accommodans
illis certius fruatur, quo minus illis adhærct, quo quietius iisdem utitur,
quo certior est de futuris etiam bonis et minus timidus de malis. Unde certum
pro incerto non relinqui declaratur. R. 2°. I). M. Si incertum et certum

aspialiler se habeant, aut incertum certo sil dunlaxal æqualc (. Si non habeant seæqualiter, ac pneterea incertum longe superet pretio certum, incerliqic spes cerla affulgeat .V.

28. Observa. Atheorum tum actione tum corde talium fundamentum unicum est *cupiditas*, vitiorum omnium fecunda radix ; unde sibi persua-dera, nullum Ileum existera, non tam rationum momentis, quam depravatio voluntatis imperio postremi machinantur. Equidem idem etiam sæpius est initium Atheism! mente talis, nihilominus *mens male feriata* videtur fons ejus proprius ac verus. Invenire enim est homines sic comparatos, ut facile communis senlentiæ momenta spernant amore novitatis et paradoxorum illecti; aut ut difficultatum mole opprimantur, quantumvis illæ nullæ sint, aut satis refutate. Inde autem fit. ut ad hypotheses ac systemata confugiant quantumvis absurda, modo novus ingenii partus veri speciem mentiatur potius quam habeat, aut difficultates prætersæ declinentur. Porro inter systemata, quæ hac ratione videntur ab Atheis conficta, tria præcipua sunt : *primum* esi Epicvri, qui nihil nisi materiam et corpora statuit. Ad hoc revocantur systemata Her mog ems, qui seculo secundo inter cætrcas hæreses docuit materiam œqueesseæteraam ac Deum; et Pythagoricorum, qui materiam subtiliorem potentia faciendi omnia instructam tenuerunt. *Secundum* est Rekkii.ey, Angli cujusdam recenlioris, qui præter spiritus in hoc universo nihil admisit. Ad hoc perlinet systema *Immaterialislarum* aliorum, aut potius diversa Berkleiani systematis expositio. *Tertium* est Spixoz.e, natione Batavi, religione primum Judæi, posthæc ad Proteslanlium partes delati an. 1677. ætal. H. defuncti, qui unicam in orbe substantiam extensione et cogitatione præditani ponit, haneque Deum vocat. Hffic systemata quam copiose, tam solide confutat *Theologia Naturalis*, recenlioris Melaphysicæ pars præcipua.

ARTICULUS V.

Λ\ DEIS SIT UMS.

29. *Nola*. I num dicitur vel *affirmative*, quatenus unum vocatur, quod est indivisum in se et divisum a quolibet alio ; atque hoc modo res quælibet una est : *negative* seu exclusive, quatenus imum idem est ac unicum, seu cujus natura numero multiplicari nequit, vel quod excludit consortium cujuslibet sibi æqualis ; atque hoc modo sol unus est. Posteriori sensu quierilur, an Deus sit ? in qua qirr-stione classis negantium est multiplex; 1° Gentilium polythcorametidololalarum. 2° Hæreticoram duo summa principia statuentium, 3° etiam llæreticonim pluies Deos .Eonuii nomine admittentium, P itidem Hæreliconim, qui, quoniam tres Divinas Peraonas existimabant es<c totidem Deos a se invicem natura numerali distinctos, ac totidem individua unius specificæ Dhinitatis, vocali suul Trilhcite. Contra hos omnes universim

30. *Dico*. Deus est unus seu unicus.

/*ro6. ex Sc r i p t ., quæ singulis fere paginis prædical unitatem Dei ; Deui. 6. ». *Audi Israel : Dominus Deus noster Dominus unus est*. Ibid. 23.39. *Videte,*

quod ego sim solus, et non sit alius Deus præter me. 4. Rog. 5. 15. *Vere scio, quod non sil alius Deus in universa terra*. Ps. 17. 32. *Quis Deus præter Deum nostrum?* Mare. 12. 2il. *Primum omnium mandatum est : audi Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est*. Joan. 17. 3. *liæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum*. Ad Ephes. 4. 5. *Unus Dominus, una fides, unum Haplisma, unus Deus et Pater omnium*. 1. ad Cor. 8. 4. *Scimus,..... quod nullus est Deus, nisi unus*. Et v. 6. *Nobis tamen unus Deus etc*.

Conf, tum ex Conciliorum et fidei Symbolorum auctoritate, quorum primus articulus est *Credo in unum Deum*: tum ex summo consensu Pa t r c m., præsertim eorum, qui ani contra Gentiles aut contra Hæreticos pro hac veritate apologias plurimas ediderunt : tum ex universi pene orbis testimonio, quem Apostoli ac eorum Successores a vana plurium Deorum opinione ac cultu ad unius Dei adorationem traduxerunt : tum ex argumentis iis omnibus, quibus aut proxime errores oppositos convincemus, aut alibi veritatem Christianæ Religionis demonstramus, utpote cujus præcipuum dogma *Dei unitatem* complectitur.

Si ais 1°. Pluritas Deorum in Religione tum Judæorum tum Gentilium a Scriptura asseritur, Genes. 1. 2G. *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*; ubi *to faciamus* et *nostram* denotat pluralitatem. 1. ad Cor. 8. o. autem : *Sunt qui dicuntur Dii sive in cado sive in terra {si quidem sunt Dii multi et Domini inulti}* ; ergo. 2°. In Scriptura etiam præter Deum Hebræorum agnoscuntur alii Dii ; sic Angeli subinde apparentes se vocaverant Deum; Moyses Exod. 7. 1. constituitur Deus Pbaraonis; Judices, Prophète ac justi dicuntur Dii. Psal. 81.1. *Deus stetit in synagoga Deorum*. Et v. 6. *Ego dixi : Dii estis, et filii excelsi omnes* ; ergo. 3°. Eo modo hi omnes dicuntur esse Dii, quo modo ipse Christus dicitur Deus, ut patet ex Joan. 1Ū. 34, 35, *Nonne scriptum est in lege vestra, quia dixi, Dii estis; si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scriptura : quem Pater sanctificavit et misit in mundum, vos dicitis, quia blasphemat?* sed Christus vere, proprie ac natura est Deus; ergo.

R. *Ad 1. D*. Haec verba denotant pluralitatem in sensu tropico ac politico, ubi pluralis numerus usurpatur etiam ad explicandam loquentis auctoritatem C. in sensu litterali ac grammatico *subd*. Denotant pluralitatem personarum, quia actiones ad extra communes sunt SS. Trinitatis personis C. naturarum seu Deorum .V. Deus est nomon substantiale, adeoque cum ponitur in singulari, essentia non multiplicatur; scriptura autem sic habet : *Vidit Deus, quod esset bonum, et ait: Faciamus etc*. Item hiec verba pronuntiat Apostolus, referendo duntaxat falsam gentilium opinionem C. ex propria sententia ac rei veritate Ar. Textus ipse græcus ostendit sermonem esse de iis, *qui dicuntur Dii*, cl stalim additur : *Nobis tamen unus Deus*.

Ad 2. R. D. A. In Scriptura præter Deum Hebræorum agnoscuntur alii Dii, sic tantum dicti ob participationem muneris alicujus, potestatis vel virtutis C. Agnoscuntur alii Dii vere tales per proprietatem, naturam et substantiam. .V. Dii vocantur in Scriptura subinde *Angeli*, quia nomine et auctoritate Dei loquebantur; *Moyses*, quia speciali virtute ac potestate in Pharaonem donatus fuit; *Prophetas* propter notitiam futurorum a Deo revelatam; *Judices* propter auctoritatem vite ac necis concessam; *Justi* propter gratiam et sanctitatem.

Ad 3. R. Christum hic non esse argumentatum positive et a priori, sed argumento dunlaxat *ad hominem* ac a minori ad majus. Occasio enim huic divino eloquio fuit Judrcorum facta Christo impropertio, quod se diceret Deum, ut palet ex eodem Gap. v. 33. *De bono opere*, inquiunt Jndroi Christo, *non lapidamus te, sed de blasphemia : et quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum.* Hanc calumniam Christus dupliciter propellit ; 1°. Argumentum retorquendo : Quare dicitis me blasphemum, quod me dicam Deum, cum secundum legem vestram etiam *justi* dicantur *Dii* : si enim hi ita nominantur, a fortiori ille dici potest Deus, qui a Patre missus est : 2°. Divinitatem suam probando miraculorum auctoritate, dicens v. 38. *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi : si autem facio, et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis, quia Pater in me est et ego in Patre.*

♦
Ques. *Quibus argumentis Polytheismus Gentilium expugnetur ?*

31. *Nota.* Polytheismi duplex universim species est. altera sine simulacris aut idolis: altera, quæ statuis quoque et imaginibus, Deorum formas referentibus, cultum defert ; atque proprio nomine *idololatria* vocatur. Quamvis Hesiodus quibusdam videatur fuisse liberalior, dum 30 millia Deorum numeravit, tamen excessum in eo nullum deprehendet, qui advertit, vix quidpiam in renim natura extitisse, cui cultum divinitati debitum non exhiberit gens aliqua et natio. Ac principio quidem astra ac ignem tonquam numina coli coepta fuisse plurimorum est opinio; postea reges ac heroes, aut alios dote vel re insigniores, sub astri cujusdam nomine; tum animalia etiam siderum quamdam speciem referentia aut iis consecrata; donec invalescente ulterius vanitate hominum ac insania, ob commodi cujusdam spem aut experientiam, vel vitandi aut depellendi mali gratia, ad quæcumque ferme adoranda declinaretur. His immixta subinde idola stellarum, vel hominum vel animantium vel monstrorum speciem proponentia, quibus maximam auctoritatem oracula aut alia signa a malignis spiritibus profecta addebant.

Hebræonim aliquorum opinio *Enos* Polytheismi auctorem facit; tum quod Gen. 4. 26. *Sed et Selh nutus est filius, (piem vocavit Enos : istecæpit invocare nomen Domini,* legendum putant : *tunccepit profanari nomen Domini* : tum quod ex versione Aquile sic intelligi possit : *Ipse Enos coepit vocari nomine Dei.* quasi voluisset Deus appellari, atque hinc ejus filii postea dicti sint *Filii Dei.* Communis tamen id sententia negat ex contrariis omnibus reliquis versionibus, et *Enos* potius auctorem cultus divini publici ac certis ritibus instaurati auctorem vocat ; unde ipsius posterius nuncupati sunt (ilii Dei, seu justii, ut omissam etiam Aquile versionem videtur exponere EmissesüS : *speravit Enos Deus dici, id est filius Dei : justii enim, qui erant ex semine Selh, filii Dei vocabantur,* ad modum scilicet angelorum, quibus idem nomen in scriptura tribuitur. Idololatria? autem originem Lactant. L. 2. instil. Hier., in Ose. Arc.. L. 8. de Civ. aliique tum Veteres tum Recentiores de Idolis scriptores deducunt a posteris *Chami* ; inter quos .Vino vel *Delo* Regi Assyriorum communiter tribuitur prima idoli speciem humanam representantis fabrica, atque de e. accipitur Salomonis «Sii/, 14. dictum. Ultraque Polytheismi species, quam hic confundere licet, vario argumentorum

genere oppugnata jnmndndiim est a Christian® Religionis Apologfstis At he-
nagora, Justino, Tertulliano, Clemente Alex., Μινεπο Felice, Athanasio,
Lactantio, aliisque, quorum rationes nonnullas pro unitate Dei confirmanda
hic referemus.

32. *Dico I.* Multiplex' argumentum contra Polytheismum habetur ex ipsa
ratione.

1um. Est : Natura, cui singularitas individualis est essentialis, numero
multiplicari nequit : sed divinitati singularitas est essentialis; quia exi-
stera est Deo essentielle, existere autem singularium est; ergo. 2um. Deus
est ens summe magnum : sed ens summe magnum par non habet; ergo
necessario est unicus Deus. 3um. Si Dii sunt plures, ergo differunt vel essen-
tialiter, vel accidentaliter, vel etiam numero tantum : et sic nullus erit per-
fectissimus. 4um. Mundus hic visibilis unicus ex diversis partibus in eum-
dem finem tendentibus resultans non potest explicari, nisi unus admittatur
ejus conditor ac rector. 5um. Admissa semel pluralitate Deorum, multitudinis
non erit terminus; cum numerus quo major, eo etiam sit perfectior, neque
etiam ratio habeatur, cur hoc numero tantum Dii sint, et non plures : imo
eorum numerus erit actu infinitus; quia, sublata semel unitatis necessitate,
multiplicitas infinita est possibilis, possibilitas autem Dei tanquam entis
necessarii infert actum ipsum et existentiarn. Atqni Deos actu *infinitos* nullus
unquam admisit; ergo nec plures admittendi sunt.

33. *Nec dicas* 1°. Argumenta, quæ contra Polytheismum allata sunt, æque
pugnant contra mysterium *Trinitatis*; nam 1°. si tenet hoc : Deus est summe
magnus, ergo est unus ; etiam tenet istud : persona divina est summe magna;
ergo est una persona. 2°. Si tenet hoc : Unus Deus differre nequit ab altero
substantialiter, ergo nullo modo; etiam tenet istud : una persona neque ac-
cidentaliter neque substantialiter potest diHorre ab alia, ergo nulla ratione.
3°. Si tenet hoc : poterat unus Deus esse auctor universorum, ergo plures Dii
superfluunt; etiam tenet istud : sufficit ad universa creanda et gubernanda
una persona, ergo plures superfluunt. 4°. Sicut sublata Dei unitate infertur
infinita multitudo Deorum; sic sublata personæ unitate inducitur pluralitas
personarum innumerabilis. Ergo vel his argumentis non probatur Dei unitas,
vel evertitur divina personarum Trinitas.

R. *Ad I. A'. seq.* Disparités est; quia cum Deus sit verbum *substantiale* et
essentiam significans, atque hoc idem etiam sonct ens summe magnum ac
omniperfectum, non nisi unum Deum existere neccsse est : e contra cum per-
sona' non significant substantiam, et summo perfect® dicantur lanium ra-
tione naturæ divinæ, ex hujus unitate non sequitur etiam solitudo personæ.

Ad 2. Disparités est; quie ex eodem cepite Dii plures vel naturæ diversi-
tate ut *species*, vel naturæ separatione ut *individua* distingui deberent ; atque
hinc cum ex utroque haberetur divinæ substanti® limitatio, recte infertur
unum tantum esse Deum : quia vero neutro modo personæ ad se invicem
distinguuntur, cum sint eadem numero atque indivisa substantia, sed sola
personalitate differunt; rite non sequitur esse unam tantum personam.

Ad 3. .V. Supp. et seq. Nam imprimis creare et regere non sunt prædicala,
quæ convenient personæ ratione personalitatis, sed competunt ratione na-

turæ : deinde disparilas est, quia cum natura separata separentur etiam operationes et munera, in diversis Diis etiam foret diversa potentia; unde uno Deo sufficiente aut operante, alter Deus non foret necessarius vel operans : e contra cum non sit dividenda facultas et operatio, ubi non separatur natura, in tribus personis est eadem facultas et operatio est indistincta, adeoque una operante ac sufficiente nequit excludi altera, et sic superlinere vel non operari.

Ad 4. .V. parit. Ratio prioris partis patet ex dictis; cur vero posterior meetur, hæc est : quod personæ originem inter se habeant absque ulla naturæ separatione, et solis connotatis ac relationibus invicem secernantur, quæ amplius multiplicari nequeant : sicut enim in Deo una est ac indivisa substantia, sic et generatio una unusque filius ac una dilectio cum uno spiritu est; sed de his plura in Tractatu proprio.

34. .Yec dicas 2°. Scriptum universi creationem enarrans Genes. 1. Dei nomine usurpat vocem *Elohim* pluralis numeri. 1. Joan. 7. eo modo Pater, Filius et Spiritus S. sunt unum, quo spiritus, aqua et sanguis; sed tres posteriores sunt substantiæ essentialiter distincte; ergo et priores, ac consequenter sunt tres Dii.

R. .It/ I. *Elohim* ac *Jehova* non sunt nisi plura ejusdem Dei nomina, ut paid vel ex ipso *Gen.* 1. ubi *Elohim*, qui v. I. legitur creasse cælum et terram, v. 26. ait : Faciamus hominem; quod nomen, quamvis sit pluralis numeri, cum verbo tamen numeri singularis utrobique construitur.

R. *Ad 2. D.* Eodem modo unum sunt secundum omnia -V. secundum quid *subd.* per τὸ *eodem modo* excludendo unitatem majorem, ac æqualitatem inducendo .V. secus C. secundum S. Aug. L. 2. cont. Maximin, c. 22. n. 3 Voces spiritus, aqua et sanguis assumuntur hic tantum ut figura cicala ad explicandum *Trinitatis* mysterium; figura autem et imago non debet idem esse cum ventate, adeoque in *Trinitate* potest esse unitas naturæ ac substantia; quæ in allatis rebus est tantum concordia testandi divinitatem Christi.

30. *Dico II.* Aliunde etiam multiplex argumentum contra Polytheismum colligi potest.

1. Est ex *miraculis* pro unitate Dei confirmanda patratis; qualia 1°. sunt ista in Veteri Testamento, quæ præserlim a Moyse facta, aut pro Daniele ac ejus sociis, itemque Machabæis patrata ex ipsis idololatriis aut Atheis extorserunt veri et unius Numinis confessionem. 2°. nulla quæ patravit Christus ad probandam suam cum Patre unitatem. 3°. plura etiam, quæ Apostoli, Confessores ac Martyres ad fidem suam in Deum unum contestandam fecerunt. Nam cum Deus sit, qui facit mirabilia magna solus, nec inveniri possint miracula ab aliquo Gentilium Numine patrata, inde consequitur unum esse Deum, qui ab Hebræis et Christi fidelibus adoratur. 2. Est ex *idololatrarum punitione*: cujus exempla extant in V. T. in vituli conflati adoratoribus, aut ad idololatriam vel idololatrias transeuntibus Hebræis, *Achabo* idololatra, *Ochosia* Beelzebub consulente, Israelis ac Judæ regno vel exciso vel in captivitatem abducto : pisi Christi adventum autem in Verone, Diocletiano, Maximino, Licinio, Juliano Apostata, aliisque idololatriæ instau-

raloribus miserabili fato sublati. Quamvis autem et veri Dei cultoribus multa adversa evenerint, et templa etiam sint excisa; tamen id Deo non repugnante et invito, quemadmodum Diis invitis evenisse plura idololatriis gentilium scripta ipsa testantur; sed prædicente, atque hæc vel ad poenam impiorum vel ad nominis divini exaltationem acciderunt. 3. Est ex *Polytheorum amentia*: quæ apparet 1°. ex notione ac idea, quam sibi contra rationem de Deo fabricant; cum et malo tribuant divinitatem, et æqualitatem inter plura summa constituent : 2°. ex ipsis rebus, quas Deos sibi fingunt, nempe caco-dæmones, homines flagitiosos vita functos, bruta animantia, res inanimatas, corporum allectiones, artefacta et manuum opera, etc. 3°. ex ritibus ac sacrificiis aut lepidissimis, aut obscœnis, aut immanibus. 4. Desumunt plures ex *SybiHarum oraculis*, ac Philosophorum non minus quam Poetarum apertis testimoniis, quibus illi, quantumvis exterius Polythei, unum quemdam agnoverunt summum Deum, aliorum quidem, sed inferioris conditionis, Deorum progenitorem ac Dominum.

36. *Nec dicas* 1°. Multa etiam patrata sunt a Diis gentium miracula, prout constat ex idolorum oraculis : ex sanationibus innumeris in templo Isidis ac Æsculapii : ex prodigiis Vestalium, inter quas Tucia vitii accusata in contestationem innocentiae cribro aquam hausit; Claudia navim, Idæ simulacrum vehentem, sola e vado protraxit; ergo.

R. .V. *Ant.* Nam P. Oracula pleraque erant ambigua: quæ definitius prædicebantur, ex naturalibus causis prænosci poterant : non a Deo sed a dæmonibus ea prodire, poterat sæpius cognosci ex sceleribus per ea suas : iisdem oraculis vera unius Dei religio confirmabatur. 2. Diodoro teste in templo *Isidis* ægroti in somnio monebantur de remedio adhibendo, quod vel fraude mystarum, vel recurrente specie medii a medicis ante auditi, vel dæmonis suggestu contingere poterat : *Æsculapii* curationes vel ipse Aristophanes suspectas facit, eæque nonnisi admotis medicamentis succedebant, sæpe etiam fallebant. 3°. *Tucia* miraculum vires daemonum non excedit; a quibus id factum ad conciliandam falso numini ejusque ministris auctoritatem suadetur, quod Dionysius simul scribat, accusatorem hujus Vestalis postea nullibi comparasse, licet sedulo pervestigatum. Idem responsum ad *Claudiam* pertinet; quamvis alii eliarn concedant, non repugnare, quominus Deus etiam per paganos edat miracula ad veritatis ac innocentiae testimonium.

37. *Nec dicas* 2°. Multa etiam miracula patrata sunt a polytheis, et ab ipso Anlichrislo patranda sunt; ergo. *Prob.* P. 1°. ex Magorum portentis coram Pharaone: ex gestis Apollonii Thyanæi, qui puellam revocavit ad vitam, evanuit ex Domitiani oculis, et raptus est in cælum inter Divorum concentus: ex patratis a Vespasiano et Hadriano, quorum uterque cæcum illuminavit. *Prob.* 2°. p. ex 2. ad Thess. 2. 9. ubi de Antichrislo dicitur: *Cujus est adventus secundum operationem Satanic in omni virtute et signis et prodigiis.*

R. Vel *Magorum* miracula non erant vera sed apparentia tantum et sensuum illusiones, atque hinc evenit, quod a Moysis miraculis vincerentur; vel aliqua vera eliarn fieri Deus permisit ad sui gloriam, ul Moysi major

testas tradita evinceretur. *Apollonium* artibus magicis deditum fuisse, Philostratum autem scriptorem seculo posteriorem ejus vitam pluribus mendaciis et fabulis incerto auctore relatis infirciisse, ostendunt praeter Eusebium Caesariensem plures alii. Verum et ea. quro de *Apollonio* narrantur, aut naturam aut dæmonmn vires non excedunt : nam resuscitationem illius puellæ ipse Pbiloslratus sic proponit, ut dicat vitalis auro scintillam forte adhuc latentem medicos fugisse: raptus ex oculis *Domitiani* dromonum ministerio, ab iisdem doceri poterat Ephesi, quæ Romro contigerant: praeterquam vero quod maxime varient Historici in morte *Apollonii* referenda, mirandum sane non videtur, si dromones corpus malefici ac spiritum una asportarint. Miracula *Vespasiani* extenuat ipse Tacitus, *Hadriani* vero irridet Marus Maximus; unde merito propria miraculorum ratio iisdem denegatur: quanquam et *Vespasiano* datam a Deo vero miraculorum facultatem concedi possit, ad auctoritatem scilicet illi comparandam, qui tanquam justitiae divina? minister destinatus erat ad templi Hierosolymitani ac urbis excidium Judroorumque per orbem dispersionem. *Antichristo* non futuram potestatem vera miracula patrandi docet ipsum testimonium allatum, cum integrum sic habeat: *In omni virtute et signis et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis, iis qui pereunt.*

38. *Observa.* Bina sunt hroreticorum de Polytheismo systemata, alterum de duplici principio sumrao; alterum de *Æonibus*. Ium. Jam olim inter Gentiles disseminatum fuisse certum est ex idololatria? historia. *Ægyptii* enim in Iside et Osiride duo principia contraria venerabantur: *Persa*»Oromasdem dicebant causam boni, et Arimanium causam mali; inter Graecos Philosophos *Stoici*, praesertim Democritus et Chrysippus, praeter fati necessitatem statuerunt incompositam materiam adversari natura? bénéficié, atque duo hinc adversantia principia agnoverunt. A Stoicis error hic transiit ad *Gnostics*, quorum auctor ab aliis Simon Magus, ab aliis Basilides Menandri a Simone edocti discipulus statuitur. Inter hos *Cerdo* Basilidis discipulus jam a Tert. L. de Proscript. c. 31. commemoratur admisisse *duo initia, id est, duos Deos, unum bonum et alterum sævum*; quo magistro usus *Mareion* eamdem hroresin vergente seculo secundo disseminare coepit: latius etiam sparsit *Manes*, a suis Manicbrous dictus, post medium secuui tertii, quos is sibi 22 discipulos adseivit. *Marcionitas* oppugnavit Tertullianus integris libris quinque, Irenæus L. 4. adversus hæreses, Clemens Alex. L. 3. Strom.; *Manichxos* autem præter Epiphanius, Theodoretum aliosque plures luculentissime insectatus est Augustinus, editis tum ante tum post Episcopatum libris pluribus, maxime autem Libro de natura boni cl L. 21. cont. Faustum capitale hoc eorum dogma confecit. 2am. De *Æonibus* systema ex paganismi fabulis fidei nostrae admixtis penitus consulum atque ad determinatum lum classium tum Deoium numerum limatum est a *Valentino* seculi secundi hæretico, cui se maximis viribus opposuerunt inter reliquos Patres praecipui Irenæus L. 2. adv. hæreses, et Tertullianus. L. adv. Valent, hos vide. Sane *Deus malus* suamet absurditate opprimitur, et quro pro eo facere videntur, passim exigui momenti sunt, ac alibi dissipantur.

CAPUT II.

DE ESSENTIA DEI.

ARTICULUS 1.

AN DEUS SIT ENS INCORPOREUM.

Nota. Praeler *Polytheos* Diis suis humana membra ac sexum tribuentes; praeter veteres illos Philosophos, qui Deum velut mundi animam admittebant; praeter impiissimum *Spinosa*, sub Dei nomine ipsam rerum universitatem commentum; circa Dei substantiam e Judrois errarunt *Sadducei* qui neque resurrectionem agnoscebant neque spiritum, ideoque ab *Arnobio*, L.3. c. 12., inter defensores Dei corporei recensentur: a Christianis similis aut roqualis erroris accusantur *Seleucus* et *Hermias*, a S. Augustino *Manichæi*, qui docebant Deum infinita mole diffusum esse, non undique tamen, sed Iribus quadris infinitum; a Socrate et Sozomeno *Monachi* plures *Ægyptii*, qui seculo quarto in eum errorem desciverunt, quod Deus sit Anthropomorphos, h. e. humana? et corporea? formro, unde et Anlhropinorphilo appellati sunt.

3'). *Dico.* Deus purus est Spiritus, omnis corporis expers.

Prob. I. ero Script. Joan. 4. 2-4. *Spiritus est Deus, et eos, qui adorant eum, in Spiritu et veritate oportet adorare.* 2. ad Cor. 3. 17. *Dominus autem Spiritus est.* Nomen autem *Spiritus* hic proprie et ad litteram usurpatum, probat finis et intentio Christi, qui priore loco Samaritidem mulierem docet, Deum adorandum non corporeo cultu vel uno tantum in templo, sed *mente* et *ubique*, quia nec ipse corpus est, nec uno duntaxat loco inclusus. Tribuit Deo ea, quæ corpori congruere nequeunt, sed tantum Spiritui, qualia sunt *immensitas, immutabilitas, immortalitas*, et similia attributa. Asserit nullis lineamentis describi, nulla imagine depingi posse Deum, Isa. 40. 18. *Cui ergo similem fecistis Deum? aut (piam imaginem ponetis ei)?* Ergo.

II. ero Trad. Ecclesia, quro Anlhropomorphitas, ex quo orti sunt, semper inter hæreticos habuit, in Cone. Later. IV. Cap. *Firmiter*, sic definit: *Una est Dei essentia, substantia seu natura, simplex omnino.* SS. PP. omnes uno ore profitentur hanc doctrinam, et pluribus etiam rationibus confirmant; Orig. L. L de Princip. c. 1. n. G. ait: *Non ergo aut corpus aliquod aut in corpore esse putandus est; sed intellectualis natura, simplex, nihil omnino in se adjunctionis admittens...*, ut sit ex omni parte πάντα, et, ut ita dicam, ένα et mens. S. Hilarius. in Psalm. 129. n. 3. *Intelligendum est, Deum incorporalem esse, neque ex partibus quibusdam atque officiis membrorum, ex quibus unum corpus efficitur, consistere.* S. Aug. L. 8. de Civ. c. 5. *Porro si noster*

animus corpus non est, quomodo Deus creator animi corpus est ? S. Greg. Naz. Orat. 28. n. 7. *In corpus eum esse dices ? Quonam ergo modo immensus, infinitus, figura? expers est, ac denique ejusmodi, ut nec tangi nec oculis cerni queat?etc.* His addi possunt tum consensus Judæorum, qui Sadducæos semper ut hærelicos habuerunt; tum veterum Philosophorum testimonia ab IkETio collecta, inter quos Deum omnis corporis expertem docuerunt Pythagoras apud Lactant, de ira Dei c. 11. Xenophanes apud Clem. Alex. Strom. L. 5. p. 601 (ed. Paris. 1629). Plato apud Aug.

Conf. ex notione entis necessarii ac omniperfecti ; ex prædicatis immensitatis, immutabilitatis, immortalitatis aliisque similibus; ex Dei pitecel-lentia pre anima rationali et alio quocumque spirituali ente.

40. Aec dicas 1°. Scriptura S. Deo tribuit, quæ corpori sunt propria et ab eo dependent : membra et sensus corporis ex Psal. 33. *Oculi Domini super justos; et aures ejus in preces eorum;* Genes. 8. *Odoralusque est Dominus odorem suavitatis;* Isa. 1. *Os Domini locutum est;* Exod. 6. *Redimam in brachio excelso;* Job. 10. *Manus Domini fecerunt me;* Exod. 8. *Digitus Dei est hic;* Isa. 66. *Terra scabellum pedum meorum.* 2°. Tribuit ei dimensionem et situm Job. II. *Excelsior calo est... profundior inferno... longior terra... latior mari.* Isa. 3. *Stat adjudicandum Dominus;* et 6. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, etc.* 3°. Affectiones interiores corporis et sensuum, poenitentiam scilicet ac iram, Genes. 6. *Pcenitel me fecisse hominem ;* Psal. 6. *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me;* quibus verbis proprietatem affectionum significari probant, quoad Iunl. verba præmissa: *Tactus dolore cordis intrinsecus: delebo, inquit, hominem;* quoad 20ln. autem *Laciant.* L. de ira Dei c. 5. ubi quamvis neget in Deo esse alias affectiones, iram tamen locum habere contendit.

R. D. .1. Scriptura, quæ corpori sunt propria ab coque pendent, Deo tribuit in sensu proprio et secundum litterae rigorem A'. in sensu tropico et secundum modum loquendi cogitandique humanum C. Quandoquidem homo sic comparatus est, ut, qua? *pure spiritualia* sunt, vix queat intelligere, nisi sub involucri corporeæ cujusdam imaginis; Scriptura huic infirmitati sua verba accommodans,Dei attributa delineavit sub proprietatibus corporis.Hinc intelligntnr per *faciem Dei* intima visio et familiaritas, per *oculos* scientia rerum accuratissima, per *aures* attentio vel etiam benignitas, per *brachium* aut dexteram potentia, virtus ac robur, per *manus* vel eadem potentia vel auxilium aut venia vel pœna, flagellum aut correptio mitior, per *digitum* summa facilitas vel mirabile artificium aut donum Spiritus sancti, per *pedes* praesentia vel etiam indignatio in conterendis hostibus : similiter explicantur sensuum vocabula, nempe per *auditum* gratia et exauditio precum, per *odoratum* complacentia et delectatio bonorum operum, per *gustum* et *tactum* alacritas et operatio : Item per *dimensionem* Dei exprimitur immensitas, per *stationem* constantia vel alacritas, per *sessionem* immutabilitas : denique per *poenitentiam* Dei ac dolorem proponitur sceleris gravitas et severitas ultionis, per *iram* autem pœna atque vindicta.

Porro hunc esse Scripture sensum constat : 1°. ex eo, quod illa multolies Deum asserat *spiritum*, nec unquam, nisi ubi de Christo sermo est, corpus tribuat Deo; cui praeterea proprietates pjures cum corpore nullatenus com-

ponendas assignat. 2°. Quia vocat Deum subinde *lucem, ignem, leonem, alatum* etc.; qua; profecto nemo negabit figurate esse intelligenda. 3°. Quia nonnunqiiiani, ubi corporeum quid Deo tribuit, caute monet, non esse sensu carnali accipiendum : Job. 10. *Numquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo, ct tu videbis?* 1. Hcg. 1o. *Porro triumphator in Israel non parcet, ct poenitudine non flectetur : neque enim homo est, ut agat pœnilitiamclc.* Ilis accedunt testimonia Patrum, maxime S. Aug. ep. 111. (ai. 148). Lactantius autem L. de ira Dei c. 46. et seqq. recte imprimis facit distinctionem inter allectiones *vitiorum*, v. g. libidinis et avaritiæ, quæ nullo modo competere Deo possunt, et inter affectiones *virtutum*, quales sunt charilas in bonos, ira in malos etc. : deinde vero has postremas quoad *effectum* et similitudinem statuit in Deo, quatenus v. g. sicut pater juste iratus punit lilium inobedienteiu, sic Deus punit peccatorem ad emendationem : eas tamen Deo non adseribit quoad *affectum* seu hujus naturam aut imperfectionem et secundum proprietatem, cum ira in Deo non sit affectio quædam physica aut cum perturbatione conjuncta; *Non enim in commotione Dominus,* 3. Rcg. 19.

41. Nec dicas 2°. Genes. 1. Homo dicitur creatus ad imaginem et similitudinem Dei : ergo, cum homo corpus habeat, illud etiam Deo concedendum est; præserlim cum Prudentius in Apolhesi v. 1024. et seqq. et Tertull. L. de Resur. carnis c. 6. agentes de creatione hominis, mentionem faciant *Divini corporis*.

Conf. Deus non tantum apparuit sæpius in figura humana, sed etiam homo factus est; adeoque habet verum et humanum corpus nostro simile : ergo.

R. D. A. Homo ad Dei similitudinem et imaginem est factus inadæquate et secundum animam duntaxat C. adæquate et secundum omnia .V. Quamvis creatura nulla Deum perfecte repraesentare possit, et res corporeæ, teste *lobo*, vestigia tantum Dei sint, non autem imagines; interpretes tamen cum plerisqueSS. PP. aniræcum Deo similitudinem ponunt vel in eo, quod anima sit *pure spiritualis*, sicut Deus est purus spiritus, vel quod ratione triplicis suæ facultatis, *intellectus* scilicet, *memoriceac voluntatis*, quamdam Trinitatis analogiam exhibeat. Alia quidem fuit Prudentii et Tertulliani commentatio in hunc locum, utpotccum prior traderet, Deum hominis formationem suscepturum induisse humanum corpus, sacrisque digitis terram in membra distinxisse; alter vero adderet, Deum in hominis plasmatione futuram Christi Incarnationem menti habuisse praesentem, et ad hanc ideam duxisse ex limo hominem : sed enim licet in hujusmodi opinione dici possit, etiam corpus hominis factum osse ad imaginem alicujus corporis; hoc tamen non erat Deo proprium aut ex natura conveniens, sed aut libere assumptum, aut olini ad hominis redemptionem assumendum.

k/ *Conf.* R. D. J. Deus homo factus est per unionem hypostaticam cum natura humana C. per compositionem, quasi humanitas sit pars Dei .V. Ex unione hac equidem natura humana ad summam perfectionem evecta est, divinæ tamen natura? nihil inde perfectionis aut accessit aut decessit.

Qu.eri> : *Quidnam sit sentiendum de quorundam Veterum circa hanc materiam opinione?*

42. *Nota.* Inter Theologos æque ac Historicos disceptatur, an Deum corporeum esse consuerint Melito Sardensis in Asia Episcopus, vir pietate ac scientia scculo 2°. illustris; Tertullianus sub finem ejusdem seculi scriptor celebris et inter Patres laudari solitus; Audios item seu Aud.eus multorum Monasteriorum prope seculi quarti medium pater, doctrina quidem et monastica disciplina eximius, sed vel odio aliorum vel dogmatum erroneorum causa postmodum exilio nmlctatus; ac tandem S. Epiphanius proxime memorato cwcvus ct suppar. Melitoxem quidem erroris arguunt Petavius, Cave, Joan. Clericus cum aliis; defendunt ITIenninier, Boucat, Tournely et alii; Tertullianum in suspicionem vocant S. Thomas, Petavius, Huetius, Pamelius cl Critici plerique; excusant Salai. Alex, aliique cum prioribus patronis : Aedium incusant, quicunque volunt Anthropomorphitas abeo dictos esse Audianos, et S. Epiphanium etiam Socrates ac Soz nnenus denigrare videntur; sed utrumque communior jam sententia absolvit. De singulis breviter nunc statuendum.

43. *Dicol.* Meuto Sardensis probabilius videtur ab errore Anthropomorphitarum fuisse immunis.

Halio est 1°. Quia nec Anlln'opomorphitæ, quod sane ad snæ scctæ defensionem non erant omisuri, unquam Mjeutonem laudarunt inter cos, qui eamdem scumopinionem habuerunt; nec Scriptores, qui de Anthropomorphilis egerunt, ut SS. Epiphanius et Augustinus, eumdem inter erroris hujus defensores recensuerunt : quin Theodorelus ipse, licet mentem ct opinionem Origenis de Melitone referat, altum tamen silet de eodem, ubi de Anthropomorphitis tractat. 2°. Quia Eusebius etiam, magnus alioqui Origenis admirator, L. 4. Hist., Hieronymus item de Scriptor. Eccles, aliique Melitoxem magnis afficiunt laudibus; nusquam acio incusant de hoc errore, quamvis illius libri meminerint, in quo sc>lo lota Origenis querela fundatur; quorum sane *primum* facere, *secundum* omittere non potuissent tanti viri, qui susceperant non libros duntaxat Scriptorum recensere, sed et eorum orthodox iain exprimere.

Si ais : Gennadius cl Origenes Melitoxem arguunt hujus erroris. *Besp.* Gen-xxbiis pncipitanliæ in judicando ct nimium facilis ad malam partem pro-
pensionis arguitur ab aliis; unde sicut ejus auctoritas non aestimatur, dum Dionysium Alexandrinum hæresis Arianæ et Augustinum novitatis reos fecit, sic nec majus pondus habet, ubi Melitoxem exhibet Authropoinorphilam. Origenis vero testimonium hoc legitur apud Theodori. Q. 2. in Genes. *Ante omnia illud disceptandum est, ubinam conslet istud : ad imaginem : in corpore, an in anima? Videamus porro, quibus utantur, qui prius asserunt; e quorum numero est Mclito, qui scripta reliquit de eo argumento, Deum esse corporeum;* unde patet Origenem ex inscriptione libri judicasse de ipso libro, cl hinc Melitoni attribuisse errorem Aulhropoinorphitaium. Veniin sive titulus illius libri ponatur cum Theodorcto fuisse hic : *ἰσώαατον εἶναι τὸν θεόν*, sive cum Eusebio ct Hieronymo iste : *περί Ενσώματου Θεού*; deceptus

Videlur Origenes,rdum ex eo intulit, Melitoxem statuisse Deum esse corporeum. Main ενσώματον non significare *corporeum*, sed potius, si ita loqui fas est, *corporatuni*, ex vocis græcæ notione patet : quare Sixtus Senensis recte reprehendit versionem Thcodorcti a Joanne Pico factam ct proxime recitatam ; Ruimus vero postremam inscriptionem latino reddidit *de Deo corpore induto*, Chrislophorsonns de Deo *incarnato*, Heu. Valesius *de Incarnatione Dei*. Licet enim liber memoratus alius sit ab eo, qui juxta Anastasium Sinaitam inscribitur *περί σαρκώσεω Κριστοῦ*, *de Incarnatione Christi*, (amen in co libro secundum sententiam Prudentii vel Tertulliani sine errore potuit dicere, hominem etiam quoad corpus fuisse formatum ad imaginem Dei.

44. *Dico II.* Tertullianus, si doctrina ipsius ac sensus unice et rite attendatur, jure etiam excusari potest ah errore Anthropomorphitarum. *Batio est* 1°. Quia in Apolog. c. 10. Deos Gentilium docet esse falsos , eo quod homines sint iique corporei; ergo existimare non potuit, Deum verum et unicum habere humanum corpus. 2°. Quia plurima de Deo negat, quæ tamen corpori præsertim humano penitus necessario conveniunt, xr. g. esse finitum ct circumscribi loco, esse divisibilem et mutabilem, esse passibilem etc. Sed lum. a Deo removel L. contra Praxeam c. 5., ubi loqucns de modo, quo Deus ante mundi creationem erat, *Ante omnia*, inquit, *Deus erat solus, ipse sibi et mundus, et locus, ct omnia.* — 2um. L. contra Hermog. c. 2. scribens, *Deum in partes non devenire, ut indivisibilem et inde mutabilem ct eumdem semper, qua Dominus.* — 3um. Contra Praxeam c. 29., *Quid est enim com-
pati quam cum alio pati? porro... si compassibilis, utique passibilis. Nihil ei vel hoc timore tuo præstas; limes dicere passibilem, quem dicis compassibilem : tam autem incompassibilis Pater est, quam impassibilis etiam filius ex ea conditione, qua Deus est.* 3°. Fides Tertulliani circa Mysterium Trinitatis sana omnino est, cum nihil accuratius scribi possit, quam quæ habet Apolog. c. 21. de filio loqucns : *Hunc ex Deo prolatum didicimus, et prolatione generatum; et idcirco filium Dei et Deum dictum ex unitate substantia} : nam cl Deus Spiritus est.* Et L. contra Prax. c. 2. *Tres sunt non statu, sed gradu; nec substantia sed forma ; nec potestate sed specie; unius autem subslanliæ et unius status et unius potestatis, quia unus Deus.* Sed hæc de Trinitate doctrina stare nequit cum errore de Deo corporeo; ergo.

Dixi : *Si doctrina ipsius ac sensus unice ac rite attendatur.* ΓΠη. Quidem ; quia omnino damus, præter Criticos reccentiores etiam SS. Augustinum et Fulgentium, D. Thomam et Gennadium attribuisse Tertulliano errorem de Deo corporeo. Quamvis enim aliqui judicent, S. Augustinum circa mentem Tertulliani videri dubium, eo quod L. de Hærcs. c. 86, dicat : *Potuit propterea putari corpus Deum dicere, quia non est nihil, non est inanitas;* ibidemque addat cumdem nunquam admisisse Deum passibilem, et nusquam ex eo, quod Deum statueret corporeum, fuisse habitum ut haereticum : fatemur nihilominus S. Doctorem minus fuisse sollicitum de Tertulliano ab hoc errore vindicando ; quin eumdem etiam ut errantem frequenter, maxime ep. 457. c. 4. (al. 490. c. 4. η. l L) el L. 2. de Anima ct ejus origine c. 5., exhibuisse; quod tamen impedire nos non decet, quominus sine læsione reverenti» tanto Doclori debet», in quaestione critica aliter sentire liceat, et famte

Tertulliani ikvcre, quantum strictiora veritatis jura sinunt aut imperant. 2U“. Vero addidimus; quia ad Tertuliam in hac re doctrinam assequendam observandum est triplici sensu nomen corporis apud veloros fuisse usurpatum. 1°. *latissime* et per oppositionem ad inane, vacuum ac nihil; quo sensu corpus dicitur omne id. quod reale est ac subsistit, et sumpsit seculo quarto Phoebadids Ep. Agencensis L. contra Arian, c. 20.—2°. *minus late*, sed adhuc improprie, et per oppositionem ad id, quod nullis limitibus sive loci sive temporis circumscribitur; quo sensu omne linitum dicitur corpus, et usurpavit S. Hil ar. in Maith. c. 5. n. 8.—3°. *stricte* ac *proprie* et per oppositionem ad ens carens materia; quo sensu quidquid certa mole, figura et magnitudine constat et circumscribitur, usitata loquendi formula corpus dicitur.

Si ais 1°. Tertullianus 1. Diserte asserit Deum esse corpus, dum L. contra Prax. c. 7. scribit: (*hits negabit Deum corpus esse, etsi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis... sed et invisibilia illa, quacumque sunt, habent apud Deum et suum corpus et suam formam.* 2. Non agnoscit aliquod medium inter corpus et nihil; ut patet ex L. de Carn. Christi c. 11. *Omne quod est, corpus est sui generis: nihil est incorporale, nisi quod non est.* 3. Animam hominis statuit proprie corpoream, et tamen hoc probat ex eo, quod non sit nihil, cum L. deanim. c. 7. dicat: *Nihil est, si non sil corpus.* 4. Tribuit Deo membra, et passiones non distinctas a passionibus hominum nisi penes accidentia, ut constat ex L. 2. cont. Mare. c. 16.

R. Ad 1. et 2. D. Tertullianus asserit Deum esse corpus latissime et improprie sumptum, et non agnoscit medium inter corpus latissime sumptum ac nihil C. Deum asserit esse corpus proprie acceptum, et inter hoc ac nihil non agnoscit medium .V. Tertvlliams contra Praaeam plus non intendit, quam Deum non esse nihil, vacuum aut inane; salis autem in utroque textu ostendit, se non agere de corpore proprie dicto per additam restrictionem: *corpus sui generis*; praesertim, cum etiam L. contra Hermog. c. 35. scribat: *Ipsa substantia corpus est rei cujusque*; et contra eundem, qui materiam aeternam ucc spiritualement nec corporalem volebat, demonstrat dari substantiam incorpoream stricte et proprie loquendo, quæ tamen corporis appellationem aliquo et *latissimo* sensu sartiri queat.

Ad 3. D. Similiter: probat animam esse corpus late ac improprie sumptum ex eo, quod non sit nihil C. proprie sumptum .V. Pro suo de animæ corporeilale errore alias omnino rationes aiïerl, simulque docet Deum non esso tale corpus, visibile scilicet et passibile, quale volebat animam.

.Id 4. D. Tribuit Deo membra tropice C. proprie .V. Hem passiones ab humanis non distinctas nisi penes accidentia, quæ spectant ad corpus ipsum cl illud arguunt, adeoquedistinctionem essentialem inferunt C. non distinctas nisi penes accidentia qiuecuique, et in simili natura et substantia .V. De membris humanis Tertullianum inter et Marcionem nulla quicslio erat, sed de animi molibus tantum; quos Marcion a Deo. ut ejus providentiam negaret, exclusit, Tertullianus autem admisit, et comparatione humanorum membrorum in Scriptura memoratorum explicavit, addens membrorum et passionum nomina Deocl homini posse esse communia, licet res nominibus expressæ sint prorsus diverse: unde membra in Deo nec agnovit nec agnoscere fatebatur nisi tropice talia. Passiones in Deo a Tertulliano admissas aliqui negant, asserunt alii: quod si eas admisit, statuit ab omni principio

corruptorio immunes, ac proinde expertes omnis motus in corpore et alterationis in animo, nisi ex cilio. L. et c. patet.

45. *Dico III.* Aiidius contendebat quidem tenacius hominem ratione corporis ad Dei imaginem fuisse factum, Deum tamen Anthropomorphon non admisit. *Halio* est 1°. S. Epiphanius silentium, qui cum primum dogma impugnavit, de postremo errore plane nihil meminit. 2°. Ejusdem S. Docturis ratiocinium, quo contra prius illud Audianæ doctrinæ caput pugnans arguit, exinde sequi Deum esse Anthropomorphon. Hæc enim ratiocinatio foret insulsa, si Audius Anthropomorphita fuisset; in casu tamen contrario recte ac legitime urgebat. 3°. Testimonium, quo idem S. Epiphanius fatetur Audi sententiam fuisse *Catholicam* de Trinitatis mysterio. Fides autem de hoc Catholica stare nequit cum errore Anthropomorphitarum.

Sidis. S. Aug. et Facundus Audianos, Theodoretus autem Audium ipsum hujus erroris reos faciunt. R. Prævalere hic debet auctoritas S. Epiphanius cœvi et accurati examinantis hujus controversia», prius memoratis Patribus et ætate posterioribus et minus etiam in hac re curiosis, ut ex eo colligitur, quod Aug. et Facundus discipulos Audi errore nominis Audianos vocaverint. Deinde magistrum duntaxat, non vero discipulos vindicamus ab errore, qui ex horum ignorantia et rusticitate ortum duxit: unde tamen et ex dogmate Audi circa imaginem Dei suspicionem suam Theodoretus traxisse videtur.

46. *Dico IV.* S. Epiphanius nulla ratione Anthropomorphitis est annumerandus. /td/iocst, quia voce cl scripto eorum errorem damnavit. Ium. quidem narrais. Hier., in L. cont. Joann. Hieros. η. l. l. quo docet, quod, cum Joannes Patriarcha Hieros., praesente S. Epiphanio, insurgeret contra Anthropomorphilas, et illum tacite velut hujus erroris reum traduceret, S. D. sermonem capiens: *Cuncta, inquit, quæ locutus est collegio frater, celate filius meus, contra Anthropomorphitarum hæresin, bene et fideliter locutus est, quæ mea quoque damnatur voce: sed æquum est, ut quomodo hanc hæresin condemnamus, etiam Origenis perversa dogmata condemnemus.* 2um. constat ex ejus Panario, ubi hærcsi 70. Audium reprehendit, quod imaginem Dei in hominis corpore reponeret, quæ opinio vel fundamentum vel occasio fuit hæresis prædiclæ; atque in hujus dogmatis impugnatione Deum ostendit *incorporeum, invisibilem et Spiritum omnes Spiritus exsuperantem.*

Si ais. Socrates et Sozomenus narrant, S. Epiphanium abjecte sensisse de Deo, cl incusatum fuisse de anthropomorphitarum hærcsi; habuisse amicitiam cum Theophilo Alexandrino, qui Monachos Anthropomorphilas in communione retinuerat; cum eodem in Conciliis damnasse Origenis scripta, qui Deum defendit incorporeum.

R. Historici illi prius non asserunt, sed duntaxat referunt Epiphanium erroris accusatum esse (jure an injuria, non expendunt) a Joanne Hieros. acerrimo Origenis defensore, et Theophilo Alex., qui primum contra S. Doctorem inimicitias gessit, postea vel errore detecto, vel reintegrata amicitia, primam mutavit sententiam. Prælcra potuit Epiphanius cum Theophilo fovere amicitiam, etsi diversam ab eo circa quædam dogmata gereret sententiam: potuit Theophilus monachos ex ignorantia errantes tolerare, aut ex comuni contra *fratres longos* odio, amicos habere sine conspirante in dogmati-

cis mente. Denique alias ob causas Origenis scripta esse damnata palet aliunde, et memorata Concilia nihil erronei habuisse constat ex laudibus, quas D. Hieronymus illis iliorumque Pnesidibus dedit.

ARTICULUS II.

AN DEVS IN SLA ENTITATE COMPLECTATUR OMNES PERFECTIONES?

47. .Vota. Perfectiones, quæ Deo insunt, ali® sunt plane *divina*·, h. e., quæ soli Deo conveniunt : aliæ dicuntur *creala*·, h. e., quæ etiam creaturis communicantur. Creata perfectio vocatur *mixta*, vel *secundum quid*, quæ licet in se bona, habet adjunctam aliquam imperfectionem : *simplex*, vel *simpliciter talis*, quæ quidem nullam involvit imperfectionem, stare tamen nequit cum alia perfectione æquali .*simpliciter simplex*, quam definit S. An s· in Monui. C. 14. quæ est melior ipsa, quam non ipsa, h. e., quam omnis perfectio cum ipsa impossibilis seu ei non idenificabilis; unde ad hanc Theologi requirunt geminam conditionem, nempe ut ratione sui et formaliter non includat aliquid imperfectionis, neque etiam excludat aut excludatur ab alia perfectione æquali vel maiore. Potest autem perfectio contineri vel *formaliter*, cum secundum se seu formam ac naturam propriam inest enti; vel *eminenter*, si inest perfectio allions ordinis, quæ aliam perfectionem producere potest, vel idem pneslare, quod illa alia perfectio præstat. Ex quo postremo etiam patet, quid sit *virtualiter* vel *cequivalenter* in altero contineri.

48. *Dico I.* Deus aliquo modo in sua entitale continet omnes omnino perfectiones.

Prob. Exod. 33. 19. Deus de se .Moysi loquens inquit: *Ostendam omne bonum tibi*. Sed nisi Deus aliqua ratione contineret omnes perfectiones, non esset omne bonum; cum quaelibet perfectio sil bonum. S. Aco. enarr. 2". in Ps. 26. n. 8. Deum vocat *Bonum omnis boni*; S. Dionysus autem de div. Norn. c. 5. §. 4. *Deus*, inquit, *non quoquo pacto est ens, sed simpliciter et incircumscripse totum in se esse pariter ambit*; Et Damasc. L. 1. Orth. Fid. c. 12 (al. 9.) de Deo ait : *Universum id, quod est, tanquam immensum quoddam et infinitum essentiae pelagus complexu suo continet*.

Conf. Deus est ens a se, hoc autem omniperfectum est; Deus est ens, quo melius cogitari non potest; quod præter Scripturam Ps. 44. 3., ac Eccli. 43. 33., Baruch. 3. 25. id innuentem, recta etiam ratio postulat. Sed tale ens non foret, nisi omnes perfectiones contineret. Demum si aliqua perfectio possibilis non contineretur aliqua ratione in Deo, illa esset possibilis, ut supponitur; et simul non esset possibilis : non enim posset existere a se; quia nihil se ipsum producere valet: neque a Deo; quia Deus nullo modo illam haberet : neque a creatura; quia si Deus illam nullo modo habeat, creatura mullo minus habet, cum hæc nihil boni teneat, quod a Deo tanquam a prima omnium causa non acceperit, ad Rom. 11. 17. *Ex ipso, per ipsum, et in ipso sunt omnia*. Ergo.

49. *Dico II.* Deus perfectiones mixtas continet tantum eminenter, simpliciter simplices formaliter.

Prob. II, *pars.* Deus perfectiones *mixtas* continet aliquo modo: sed non continet formaliter; quia secundum propriam formam sumptæ adversantur nobiliori perfectioni, cl aliquid defectus aut imperfectionis in se continent, ideoque in C. Later IV. (Labb. t. 11. p. 148.) damnatus est Aimericus, qui contendebat creaturas omnes de Deo vere ac proprie dici posse; ergo continet eminenter Ianium. Dein quidquid in perfectione mixta bonum est, in Deo habetur excellentiori modo; agnoscit id Psaltes canens Ps. 93. 9. *Qui plantavit aurem, non audiet ? aut qui finxit oculum, non considerat?* Isa. 66. 9. *Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus*. Et S. Alg. L. 5. de Trim c. 1. n. 2. *Sic intelligamus Deum sine qualitate bonum, sine quantitate magnum, sine indigentia creatorem, sine situ prcesidentem*. Demum perfectiones mixtas Deus producit per suam omnipotentiam, et quod ill® non absque defectu præstant, ipse cum singulari excellentia ac sine ulla imperfectione præstat. Ergo.

Prob. 2'. *pars.* 1°. Perfectiones *simpliciter simplices* insunt Deo secundum propriam sui rationem ac formam, et de eo affirmantur sub propria notione et appellatione, ut constatai) inductione perfectionum ejusmodi, quarum aliquæ recensentur Prov. 8. 14. *Meum est consilium et æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo*; ergo. 2°. Ex eo, quod Deus sil ens, quo melius et perfectius cogitari nequit, recto arguitur in illo contineri formaliter perfectiones, quas melius est formaliter habere quam non habere : et nulla in ejusmodi perfectionibus est ratio, vi cujus prohibeantur Deo formaliter inesse. Sed tales perfectiones sunt *simpliciter simplices*: ergo.

30. *Observe.* Deum non tantum omniperfectum, sed et *infinite perfectum* esse, h. e.; omne genus perfectionis in gradu eminentissimo continere, ex iisdem rationibus probatur. Hinc S. Hilarius, in Ps. 144. n. G. *Hæc*, inquit, *Dei prima et preeeipua laudatio est, quod nihil in se mediocre, nihil circumscriptum, nihil emensum et magnitudinis suce habeat et laudis. Virtus ejus opinione non clauditur, locis non continetur, nominibus non enuntiatur, temporibus non subditur.....Finem magnificentia ejus nescii, et aliquam ementiendi se opinionem immensa magnitudo non patitur. Extenta ubique, extenta semper est, hanc habens infinitudinis suce laudem: ceterum omnem intelligentiam infinitee hujus in se qualitatis excedens*. Unde patet, aggregatnin ex Deo et creaturis non esse aliquid Deo solo perfectius, quia ratione non minus quam D. Augustini L. 6. de Trinil. c. 8. testimonio constat, infinitum augeri non posse; præterea vero per additas creaturarum perfectiones aggregatum illud non nisi solo numero, minime vero excellentia crescit ; imo etiam ob adjunctos illis defectus excellenti® aliquid amitteret.

ARTICULUS III.

QFENAM PERFECTIONES CONSTITUANT ESSENTIAM DEI PHYSICAM ?

51. *Aota.* Statum realem seu essentiam physicam Dei hic non posse sumi pro composito ex partibus physicis, sed duntaxat accipi pro complexu perfectionum Dcorealiter identificatarum, manifestum est ex hactenus dictis. Potest autem essentia hoc modo spectari vel *philosophice*, si nempe consideratur

prout est a parte rei in se ac independenter a quovis mentis conceptu; quidquid enim alicui realiter identitatur, a Philosophis nomine entitatis physica indicatur : vel *theologice*, si natura divina praecise sumitur pro Deitate, et prout communicabitur aut communis est tribus Personis; quia hanc usurpationem adhibent Theologi, si de essentia divina ut a personalitatibus quocumque demum modo distincta loquuntur. Ad hanc perlinent perfectiones tum plane divinae, tum creatae *simpliciter simplices*, seu absoluité necessariae; non item perfectiones *mixtae*, cum Deo formaliter inesse nequeant; nec etiam praedicata quasi *accidentalia*, esse Creatorem, Salvatorem, etc., saltem secundum actuale denominationem sumpta. Quare praecipua tantum controversia est circa praedicata relativa Dei seu personalitates, quae communius pro exemplo *perfectionum simplicium* adducuntur.

52. *Dico I.* Essentia Dei physica *philosophice* sumpta stat in cumulo omnium perfectionum necessariarum tam *absolutarum* quam *relativarum*.

Prob. Quidquid in Deo est, est Dens juxta commune Theologorum axioma a Patribus acceptum : sed omnes perfectiones necessariae tum *absolutae* tum *relativae* sunt in Deo, et quidem formaliter ac necessario; ergo Deus sunt. Sed quidquid Deus est, constituit essentiam Dei physicam *philosophice* sumptam, cum haec sit ipsa entitas Dei, ut est in se; ergo.

Conf. Deus, prout est in se ac independenter a quovis conceptu, est ens in omni genere perfectionis infinitum, unum secundum naturam, et trinum secundum personalitates: sed ens ejusmodi pro sui constitutivis dicit perfectiones necessarias tam *absolutas* quam *relativas*; ergo.

53. *Dico II.* Essentia Dei physica *theologice* accepta stat in cumulo unarum perfectionum *absolutarum*.

Prob. Essentia Dei theologice a Patribus consideratur ut communicabilis vel communicata tribus Personis : sed nulla perfectio relativa seu relatio divina uni Personae essentialis ac propria communicatur alteri Personae; et e contrario tamen, quidquid una Persona pnet personalitatem habet divinitatis aut perfectionis, etiam alteri communicatur; ergo.

Conf. ex C. Later. IV. c. 2., Labb. t. 11. p. 145. A.) quod de essentia *theologice* sumpta sic definit : *Qualibet trium Personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, sive natura divina, quae sola est universorum principium, praeter quod alitui inveniri non potest : et illa res non est generans, neque genita, nec procedens.*

54. *Nec dicas cont.* 1. Tota essentia Deitatis est in qualibet Persona, cum secundum diversa Concilia et Patres, quævis Persona sit perfectus, totus ac plenus Deus: sed in quavis Persona non sunt omnes perfectiones rationis; ergo.

Conf. 1°. Personalitas humana non est de essentia physica hominis, ut patet in Christo habente totam naturam humanam sine humana subsistentia; ergo nec personalitates divinae. 2°. Perfectiones *simplices* seu relativae sunt inter se oppositae ac impossibiles; et æque non continentur formaliter in Deo ac perfectiones mixtae; ergo constituere nequeunt essentiam physicam Dei, utpote entis simplicissimi.

R. T. II. Tota essentia Deitatis sumpta secundum realem et identitatem

calionem in statu reali est in qualibet Persona .V. sumpta secundum communicabilitatem et rationem formalem Deitatis quoad prædicata communia et absoluta C. Sicut essentia, sic etiam totalitas ac plenitudo essentialis philosophice jam theologicè spectari potest.

Ad Conf. P®. *Disparitas* est, quia personalitatem humanam naturæ humane essentialem non esse, atque hinc ab ea realiter abesse posse, patet ex ipso argumento allato; adeoque recte dicitur, eandem ad essentiam hominis physicam non pertinere : contrarium vero sequitur ex eo, quod personalitates divinæ necessario insint Deo.

Ad 2am. D. A. Perfectiones relativæ sunt oppositæ et impossibiles in ordine ad esse unius Personæ C. in ordine ad esse unius essentialis naturæ ac substantiæ! N. Quomodo autem natura divina possit dici substantia una ac simplicissima, licet sibi habeat identificatas personalitates inter se distinctas, dicitur alibi. Præterea *Disparitas* est, quia ex perfectionibus *mixtis* formalitatis contentis sequeretur in Deo imperfectio; cum illæ sunt cum aliis perfectionibus melioribus impossibiles : perfectiones autem *simplices* sunt tantum impossibiles cum alia perfectione æquali ; adeoque non inferunt imperfectionem seu defectum perfectionis melioris.

1. *Ad 1am. A.* *Essentia Dei etiam theologicè accepta spectatur a parte rei; ergo includit omnes perfectiones. Conf. 1°.* Deitas est essentialiter una et trina : sed esse Irinam constituitur per relationes ; ergo essentia Dei essentialiter constituitur per relationes; consequenter easdem includit. 2°. Si una in Deo esset Persona, hæc personalitas esset de essentia Dei physica etiam theologicè spectata; ergo et nunc cum in Deo sint tres Personæ, tres personalitates dicendæ sunt de essentia physica Dei theologicè accepta; præsertim cum essentia sine relationibus his spectata videatur esse imperfecta.

R. D. A. Spectatur a parte rei ut communicabilis tamen et secundum identitatem formalem, Deitati in qualibet Persona convenientem C. ut terminata in singulis Personis et secundum identitatem etiam realem Ar.

Ad Conf. 1am. D. M. Deitas physice et philosophice spectata essentialiter una est et trina C. theologicè sumpta *subd.* est essentialiter, h. e. necessario trina C. est essentialiter, h. e. constitutive, quasi non posset sumi præcisive a personalitatibus N.

Ad 2am. T. A. Quia, cum natura per personalitatem non constituatur, sed subsistat, essentia physica theologicè accepta sine ea etiam spectari posset. .V. *Cons.* *Disparitas* est, quia in *primo* casu, eo quod personalitas non esset perfectio relativa sed absoluta, non haberetur ulla ratio essentiam secundum alias perfectiones absolutas accipiendi, exclusa personalitate nec realiter nec formaliter tunc distincta : in *secundo*, qui de facto obtinet, personalitates sunt perfectiones relativæ; quæquæ faciunt Personas realiter a se distinctas, quamvis realiter identificentur essentiali, tamen ab eadem saltem *formaliter* distinguuntur; quod ipsum etiam sufficit ad essentiam Dei theologicè, seu ut præscindentem a personalitatibus, spectandam. Porro essentiam Dei sine relationibus spectatam non esse imperfectam in ratione essentiali, patet tum *ex dictis*, tum ex eo, quod Pater sit in ratione Dei perfectus, quin tamen ullus dicat Filium esse de essentia constitutiva Patris.

ARTICULUS IV.

QUXXAM PERFECTIO CONSTITUAT ESSENTIAM DEI MF.TAI'IYSICAM ?

56. Dico, Essentia Dei *metaphysica* consistit in ente a se, sive *Aseitās omnimoda* est differentia Dei specifica.

Prob. Exod. 3. Moyses ad Israelitas ire jussus. Denin v. 13. sic alloquitur : *Ecce ego vadam ad filios Israel, et dicam eis : Deus Patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi : quod est nomen ejus? quid dicam eis?* Cui Deus respondit I I. *Ego sum, qui sum. Ait : sic dices filiis Israel : Qui est, misit me ad vos.* Inde sic arguo : Essentia Dei metaphysica recte explicatur per illum concepimn, quem Deus ipse tanquam sure divinitati propriissimum nobis dedit, et per quem primo ab omni non ipso nostra ratione distinguitur ; quia, ut S. Hil ar. L. 5. de Trin. n. 21. dicit, *Loquendum non aliter de Deo est, quam ut ipse ad intelligentiam nostram de se locutus est.* Sed *imprimis* constat, in his verbis *Ego sum, qui sum, et qui est*, conceptum Divinae essentiae maxime proprium contineri; quia Moyses tale nomen vel conceptum talem a Deo petebat, quo audito Israelite intelligerent, eum non propria vel humana auctoritate, sed Dei nomine tanquam ab eo missum venire : ad hunc vero linem ineptus erat quilibet alius conceptus Deo cum creaturis communis aut non proprius ipsi soli. *Deinde* conceptus illis verbis contentus omnino idem est cum eo, quem nomine *aseitatis* omnimodae et independentiae adaequatae intelligimus ; quod sic declaro : *sensus* illorum verborum *ego sum, qui sum* potest triplex cogitari; *primus*, ego sum. qui dependenter ab alio sum vel esse habeo; sed hunc falsum esse, per se patet : *secundus*, ego sum ex suppositione, quod sim; sed hic, quamvis verus, non tamen soli Deo proprius est, cum etiam creaturis conveniat : *tertius*, ego sum, qui mihimet ipsi sufficio ad esse, et independenter ab omni alio habeo esse; atque hic solus uti verissimus est ac soli Deo proprius, sic cum assignato a nobis conceptu manifeste congruit. *Denique* hunc ipsum conceptum osse primum et primo distinctivum Dei, constat ex SS. Patribus, Hil ar., qui L. 1. n. 5. de Trin. ad verba Exodi sic ait : *Aon enim aliud proprium magis Deo, quam esse, intelligitur;* et in Psal. 2. n. 13. *Ipsa est, qui quod est, non aliunde est : in sese est; secum esi; a se est; suus sibi est; ipse sibi omnia est.* S. Ambr. in Psal. 43. n. 19. de verbis Exodi dicit : *Cognoscens mentem ejus Deus, non respondit nomen, sed negotium, hoc est, rem expressit, non appellationem, dicens : Ego sum, qui sum; quia nihil tam proprium Deo, quam semper esse.* S. Auc. in Psal. 134. n. L Aon dixit : *Dominus Deus ille omnipotens, misericors, justus; quae si diceret, utique vera diceret. Sublati de medio omnibus, quibus appellari posset et dici Deus, ipsum esse se vocari respondit...* Ita enim ille est, ut in ejus comparatione ea, quae facta sunt, non sint. S. Hier., in ep. 57. (al. 15. n. 4.), ad Damasum et in c. 3. Ephes, v. 4. ergo.

Conf. Omnimodae *Aseilati* conveniunt omnes conditiones ad differentiam specificam requisite : 1°. Est praedicatum Dei *constitutivum*; cum quaecumque Dei notio vera ac propria afferatur, quales sunt de ente summo, ente necessario etc., sine *aseitale* intelligi nequeat : et quidem est *primo constitutivum*; tum quia sicut ens primo dividitur in ens a se et ab alio, sic etiam

ante omnia alia praedicala ens per *aseitatem* contrahitur et constituitur : tum quia nullum praedicatum prius assignari potest, *unde ascitas* omnimoda et adaequala profluat. 2°. Est praedicatum Dei *dislinclivum* ab omni alio ente seu a non Deo formaliter sumpto; quia Deum discernit a creaturis, quae sunt ab alio tanquam a causa ; ab attributis, quae sunt per emanationem ab alio, nempe ab essentia, tanquam radice vel fundamento; a personalitatibus, quae omnes iterum pro radice habent Deitatem, et praelerea in Filio ac Spiritu Sancio sunt ab alio tanquam a principio et origine. 3°. Est praedicatum, ex quo vehit *fonte* ac *radice* reliqua omnia, quae Deo insunt, profluant et deducantur; quia ex *aseitale* sequitur necessitas pure essendi, seu habendi omnes perfectiones possibiles per identitatem et essentiam, in qua consistit iidinitudo radicalis ; ex infiniludine radical! sequitur infinitas formalis *in essendo* seu cumulus omnium perfectionum, ut sunt aeternitas, immensitas, bonitas etc. : ex infiniludine in essendo sequitur infinitudo *in operando*, ut ad intra est generatio et spiratio, ad extra libertas, fidelitas, justitia etc. in actu secundo.

57. *Nec dicas* 1°. Si essentiam divinam constituit *esse a se* ; ergo Deus formaliter non foret ens essentialiter et necessario existens, sed *potens* duntaxat et *aptum* existere. *Conf.* 1°. Nulla essentia constituitur per suum *modum essendi*; quia hic sequitur ad esse : sed aseitas tantum dicit modum essendi in Deo, sicut abalietas in creaturis tantum dicit modum essendi creaturarum; ergo. 2°. Aseitās nec est praedicatum *positivum* et reale, cum significet negationem dependentiae; nec est *perfectissimum*, cum plenitudo omnis perfectionis utpote explicite continens tum aseitatem tum reliquas perfectiones, videatur esse praedicatum perfectius ; ergo constituere nequit essentiam divinam.

R. *N. seq.* Tum quia nomine entis a se, *formaliter* intelligimus ens per suam essentiam existens, seu de cujus essentia est existentia ; tum quia exis-lentia in Deo nequit praesupponere praedicatum etiam ratione prius, unde profluere concipiatur; sive enim id dicatur potentia, sive sufficientia, sive necessitas existendi, debet tamen hoc ipsum concipi esse, siquidem quod non est secundum rem neque secundum conceptum, nequidem secundum rationem aliud causare vel emanare potest; adeoque eum esse et existere sit idem, nequit sine existentia aut prius ad exis-lentiam in Deo aliquod praedicalum concipi. In *creaturis* tanquam entibus contingentibus et ab alio existentibus possibilitas tum activa tum passiva prior est quam existentia : in *Deo* autem, rigoroseloquendo, neutra possibilitas datur ; possibilitas vero intrinseca ipsam existenliam actualem involvit.

Ad Conf. iam. N. min. Quia abalietas, quamvis sit essenziale constitutivum creaturae qua talis, eisdifferentia ejusdem specifica a Deo, potest tamen concipi ut modus actionis; cum creatura producat ab alio: oscitar vero nequidem ut modus actionis concipi potest, eo quod Deus a se ipso non producat.

Jd2*m. D. A. Aseitās non est praedicatum *positivum* sed negativum secundum dici, seu ratione nominis aut modi explicandi. T. secundum esse, seu ratione rei significata*. V. Item Ascitas non est praedicatum *perfectissimum* secundum conceptum explicilum, formalem ctphysicum©, sed A', *supp.*, quod in praesenti quaeslione, ubi de speciali perfectione tanquam radice reliqua-

rum assignanda agitur, ad conceptum formalem et explicilum attendendum sit. Non est perfectissimum secundum conceptum implicitum, radicalem ac melaphysicum .V. Sane repugnat prædicalum illud non esse perfectissimum, quod non solum realiter omnem pellectionem sibi identifient, quo sensu nullum Dei prædicalum altero est perfectius, sed quod etiam nostro concipiendi modo est primum radicale principium, ex quo omnes aliæ perfectiones dimanant ; undeS. Bern. !.. I. deConsid. e. 6. n. 13. .Voli *sane occurrit melius, quamquiest... , si Unum, si magnum, si beatum, si sapientem, vel quidquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo instauratur, quod est, est. Xempe hoc est ei esse, quod hire omnia esse. Si et centum talia addas, non recessisti ab esse : si ea dixeris, nihiladdidisti : si non dixeris, nihil minuisti etc.*

58. .Vec dicas 2°. Ascitas convenit etiam aliis a Deo realiter vel formaliter distinctis ; ergo nequit dici praedicatum Dei distinctivum.

Prob. .1. Essentiae rerum dicuntur esse a se : attributa divina formaliter includunt aseitatem: Personæ Divinæ vere sunt Deus, adeoque sunt ens a se : Pater Divinus a Theologis vocatur fons et origo Divinitatis. *Conf.* 1°. Essentia divina, quæ est in Filio, est a Patre tanquam a principio; ergo non est omnimode a se, et saltem communicari habet a Patre. 2°. Aseilas non potest dici imperfectio, cum nulla Deo imperfectio inesse possit : nec etiam perfectio; quia alias, cum attributa et Personæ Divinæ aseitatem non habeant, carerent perfectione; ergo essentiam divinam nec constituero nec distinguere potest.

R. D. A. Aseitas adæquata convenit aliis a Deo distinctis N. inadæquata C. vel T. Essentiæ rerum dicuntur a se in genere cansæ formalis, quatenus se ipsis fonnaliter constituunt esse cujuscumque rei, non in genere cansæ efficientis. Aseitas vicissim non includit formaliter attributa, proin potest illis prior, eorumque radix et prædicalum ut primo constitutivum, sic et distinctivnm esse. Personæ simi ens a se ratione essentiae, non ratione personalitatis. Pater vocatur fons et origo divinitatis ad asserendam illi aseitatem quæ excludat principium et causam, non ad asserendam illi aseitatem omnimodam, aut rationem etiam principii vel radicis respectu naturae divinæ.

Ad Conf. P®. R. D. .1. Essentia, quæ est in Filio, est a Patre per communicationem necessariam C. per veram productionem .V. J. vel T. A. N. *Cons.* Essentia Dei metaphysica formaliter praescindit a communicatione sui et non communicatione tanquam ab attributo, utramque tamen *radicaliter* emanat, ita quidem, ut, sicut per se ipsam est in Patre non communicata, sic per se ipsam sit communicata in Filio et Spiritu Sancio. Porro cum communicari sit attributum absolutum et essenziale, minime vero relativum et personale ; facile constat, illud a Patre habere non posse, sed dimanare a natura, quæ jam supponitur ante paternitatem constituta.

Ad 2jm. R. D. Attributa et Personæalias in statu rcali carerent perfectione .V. in statu formali *subd.* si specientur ut disinctæ et ab essentia separat» C. secus Pf.

59. Are dicas 3°. Esse a se idem est ac esse necessario : sed ex cute *necessario non* profluunt omnes perfectiones; cum dentur entia necessaria etiam creata et imperfecta; ergo. *Conf.* 1°. Ex aseitate non profluunt gradus

substantia· virentis, spiritus etc.; ergo aseitas non est radix omnium Dei prædicalornm. 2°. Aseitas fonnaliter importat sufficientiam essendi, seu omne id, quod requiritur ad hoc, ut Deus existât : seri ad hoc non sufficit *radix* perfectionum, sed requiruntur fonnaliter omnes perfectiones; ergo.

H. I). .1/. Esse a se idem est ac esse necessario quomodocumque .V. ac esse necessario omnimode, nempe cum omnimoda sufficientia ad existendum cl adæquata independenlia ab alio C. sed Ar. hujusmodi ens necessarium aut creatum esse posse aul imperfectum.

Ad Conf. I*!l. iV. A. Nam gradus *substantias* juxta mullos formaliter imbitur in aseitate ; juxta reliquos immediate fluit ex aseitate, cum recte sequatur: Deus est ens a se, ergo exislit per se, seu est *substantia*. Porro gradus *viventis* habetur in intellectu ac voluntate divina, gradus *spiritus* insunniia Dei simplicitate, quas esse proprietates divinas, atque ex aseitate divina profluere, per se patet.

JtZ 2"" . I). J/. Aseitas formaliter importat sufficientiam essendi metaphysicam, seu omne id, quod requiritur ad hoc, ut Deus existât secundum esse melaphysicum C. sufficientiam physicam essendi .V. Has enim perfectiones, quæ ad osse physicum Dei requiruntur, aseitas solum importare debet *radicaliter*, ne secundum nostrum concipiendi modum essentia Dei physica cum metaphysica confundatur.

CAPUT 11.

DE ATTRIBUTIS DIVINIS

ARTICULUS I.

AN DELS SIT IMMUTABILIS?

G0. Dico. Deus est omnino immutabilis. Est contra *Stoicos, Socin.*, etc.

Prob. I. ex Scriptura. Hæc ob Dei proprietates et naturam ab eo excludit omnem mutationem, quia Malach. 9. G. dicitur : *Ego Dominus et non mutor.* Sap. 7. 27. *In se permanens omnia innovat.* Num. 23. 19. *Aon est Deus ut filius hominis, ut mutetur;* Jacob, i. 17. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio:* ubi ad immutabilitatis asscrlæ præstantiam iitelligendam juvat observare, a Jacobo Deum vocari *Patrem luminum*, cl in gaeco pro mutatione usurpari παραλλαγή, quæ varium solis in Ortu, Meridie et Occasu aspectum significat, et pro obumbratione ἀποσκίασμα h. e. umbram solis ex subjectis corporibus; adeo ut *sensus melapharicus* hic sit: Deus est Pater luminum, a quo omne bonum derivatur; sed non oritur, non occidit, non recedit, nec ei aliquid mutationis cl umbrae accidit, dum lucem effundit, seu opera ejus apparent.

Conf. Scriptura a Deo excludit mutationem tum ratione substantial ac vitro, quia Exod. 3. 14. dicitur: *Ego sum, qui sum* ; et I. ad Timoth. (5. IG. *Qui solus habet immortalitatem*. Tum ratione actuum et effectuum ad Hebr. 4. 13. *Omnia nuda et aperta sunt oculis ejus*. Prov. 19. 21. *Multat cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit*. I. Reg. 13. 23. *Triumphator in Israel non parcat, et poenitudine non flectetur: neque enim homo est, ut agat pœnitentiam*. Tum ratione extrinsecæ innovationis; cum ex oppositione ad cados dicatur Ps. 101. 28. *Sicut opertorium mutabis eos, et mutabuntur* : tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Tum ratione temporis aut loci ; cum Deus ætemussit ac immensus.

II. ex Traditione. C. Nicænum, referente S. Ambros, L. 1. de Fid. c. 18. n. 120. coni. Arianos definit : *Eos, qui dicunt, erat, quando non erat,... aut mutabilem aut convertibilem Filium Dei, anathematizat Catholica et Aposlolica Ecclesia*. Lateran IV. c. 1. vocat Deum *incommutabilem*. Greg. M. L. 12. Mor. c. 17. (al. 33.) in textum Jacobi : *Sed quia, inquit, in Deo mutabilitas non venit, nulla ejus lumen umbra vicissitudinis intercidit*. Chrysost. et Theodoretus in verba laudati Psalmi, *Tu vero, aiunt, immobilem habes naturam et mutatione præstanliorem*; Et Cyril. Alex. L. 13. Thes.: (opp. t. 5. p. 127.) *Neque enim idem esset, si in aliud quidpiam, quam est, mutari posset*. Ibid, in Baruch. 3. 3. commenlans, *Ibi enim, ait, stabilitatem et immutabilitatem divina natura, et ut semper eodem modo se habeat significans Propheta dicit : Tu sedes in sempiternum*. Anibr. 1. c. c. 19. n. 131. definitioni Concilii hæc subjicit : *Arius dicit mutabilem Dei Filium : quomodo ergo Deus, si mutabilis? cum ipse dixerit: Ego sum, ego sum, et non sum mutatus*.

III. ex Ratione. Omnis mutatio fit vel in melius, vel in pejus, vel in æqualc : sed Deo repugnat mutari in *melius* ; quia ex natura sua est optimus et perfectiones omnes in se vel formaliter vel eminenter continet: repugnat etiam mutari in *pejus*; quia per eam mutationem desineret esse Dens, nempe ens perfectissimum ; hoc autem nec fieri potest ex naturæ conditione, quæ simplicissima est et actus purissimus ; nec ex propria voluntate, cui essentia non subditur; nec ex alio extrinsecc quocumque, utpote a quo Deus tanquam ens a se, liber, immunis ac omnino independens est : denique repugnat mulari in *tequale*; tum quia quidquid Deus habet, vi suæ naturæ habet, illique tam esse tale, quam simpliciter esse seu existere essentialiter competit : tum quia hrec mutatio repugnat firmitati et constantiæ, quæ tanquam perfectio simpliciter simplex Deo competit: tum quia si illud æqualc non jam haberet formaliter aut eminenter, nec ab alio accipere posset. Ergo.

Conf. Mutatio, quæ Deo accidere concipi posset, vel esset secundum *existentiam*; sed Deus habet summam existendi necessitatem : vel secundum *formam substantialem* ; sed est summro simplicitatis et omnem compositionem realein excludit : vel secundum *accidens* ; sed lotus est substantia et actus purissimus, adeoque accidentis incapax et omnis potentialitalis ac perfectibilitatis physicæ expers: vel secundum *intellectum* ; sed Deus jam ab ælerno summe completus et determinatus est ad cognoscendum quidquid cognoscit, et quidem uno codcmque actu plane invariabili: vel secundum *voluntatem* ; sed Dei voluntas non transit ab uno actu ad alium, quia hic realiter et unicus omnino est et ipsa Dei substantia ; nec ad contrarium, quia consilia format absque ignorantia, præcipitatione et passione, atque jam ab

æterno sumine completus est ad volendum et nolendum, quidquid vult aut non vult : vel secundum *operationem ad intra* ; sed hæc æterna et immutabilis est Deoque essentialis : vel secundum *operationem ad extra*; sed et hæc non est quid a Dei substantia distinctum : vel secundum *tempus* aut *locum*; sed hanc quoque ejusæternitas et immensitas mox ostendenda excludit.

Gl. *Obj. I. Sap. 7. 22. in sapientia Dei dicitur Spiritus multiplex; et v. 24. Omnibus mobilibus mobilior est sapientia. S. Aug. L. 8. de Genes. ad liti, c. 20. Spiritus creator, inquit, movet se ipsum sine tempore et loco. Ergo.*

R. *Adtext. Script. D. A.* Spiritus sapientiæ dicitur *multiplex* ob perfectiones multas, quas sibi identificat, et sapientia *mobilior* omnibus mobilibus ob vim et efficaciam suam, et effectuum universalitatem C. sensu alio Ar. Immutabilitatem his prædicalis non excludi, palet ex eodem cap., ubi v. 22. idem Spiritus vocatur *unicus*, et v. 23. *stabilis*; sapientia autem v. 27. *in se permanens omnia innovare* dicitur. *Ad text. S. Aug. R.* cum S. Thoma, *D.* movet se, nomine motus late sumpto pro quacumque actione C. proprie A'.

Inst. 1. Deus variis animi passionibus in Scriptura affectus legitur, poenitentiae quidem Gen. G. G. et 8. 21. iræ vero Jerem. 9. 23. et Ps. 105. 40.; tristitiæ Isa. G3. 10. zelotypiæ Exod. 20. 5. etc. Ergo obnoxius est aliquibus saltem mutationibus.

R. *D. A.* Deus legitur animi passionibus affectus secundum verborum proprietatem, quoad ipsam naturam et actiones ejusmodi affectionum N. secundum metaphoram, et quoad effectus præcise illarum C. His autem mutationem non probari in Deo, ostendit S. Aug. L. 1. cont. Advers. Legis et Propli. c. 20. n. 40. scribens : *Quando eum pernitet, non movetur et mutat : sicut (piando irascitur, non movetur, et vindicat : quando miseretur, non dolet, et liberat : quando zelat, non cruciatur, et cruciat. Nempe per metaphoricæ illas locutiones effectus tantum diversi significantur, et Dei voluntas eosdem sine imperfectione passionum efficiens, ut idem ait L. 2. ad Simpl. q. 2. n. 4. Auferamus ergo ista, quæ de humana infirmitate atque ignorantia veniunt, et remaneat solum velle, ut non ita sit aliquid, quemadmodum erat.*

Inst. 2. Legitur in Scriptura saepius, Deum mutasse consilium, quod habuerat, ut constat de *Ninivitis, Ezechia* et aliis; item *odisse*, quem amaverat; reprobare, quem facere salvum volebat etc. ergo.

R. Quoad 1. A'. A. Deus enim, quæ voluit, ab æterno voluit; neque *Ezechice* mortem, ac *Ninive* subversionem absolute denunciavit, sed hypothetice duntaxat. si nempe vel cursus causarum secundarum, quæ mortem *Ezechice* exigebant, non immutaretur, vel *Ninivitas* non agerent poenitentiam. Hæc vero immutabilitati divinæ nihil officere, déclarais. Aug. in Psal. 109. η. 33. his verbis : *Nec aliud facit quasi consilio repentino, quod non ex celernitate se facturum esse praeceperat; sed in creature temporalibus molibus, quam gubernat mirabiliter, ipse non temporaliter motus quasi repentina voluntate facere dicitur, quod ordinatis rerum causis consilii sui secretissimi immutabilitate disposuit.*

Quoad 2. R. C. .1. .V. *Cons.* Homo quidem in his casibus mutatur, non vero Deus, cui uno eodemque incommutabili iustitiæ amore hominem iustam diligit, odit peccatorem, ut S. Aug. in solis similitudine exponit l. 22. de Civ. c. 2. n. 1. *Cum Deus mutare dicitur voluntatem, ut quibus*

lenis erat, v. g. reddatur iratus, illi politis quam ipse mutantur, et eum quodammodo mutatum in his quæ patiuntur inveniunt : sicut mutatur sol oculis sauciatis, et asper quodammodo e.r miti, et e.r delectabili molestus efficitur, cum ipse apud seipsum maneat idem, qui fuit. Eadem habet in enarratione Psal. 32. ad illa verba : Cum perverso perversus eris.

62. *Obj. II.* Ille vere mutatur, qui de non creante fil creans : sed Deus de non creante Tactus est in tempore creans; ergo. *Maj. Prob.* 1. ex paritate cum qualibet causa efficiente creata : 2. quia actus creandi est aliqua perfectio, et quidem de novo accedens Deo ; cum alias, si is in Deo semper fuisset, semper etiam Deum denominasse! Creatorem. 3. quia producta creatura Deus acquisivit denominationem Domini, et jus in creaturam, quod ante non habuerat.

R. *D. M.* Vere mutatur, qui de non creante fit creans per decretum creandi novum, vel novam aliquam perfectionem acquirendo, et in se recipiendo C. per actum et decretum æternum, vel precise dando aliquid creatura .v. In Deo autem creante nec decretum novum est, nec nova illi perfectio accedit.

Ad Prob. 1. R. Actio secundum se *in effectu* quidem, non autem in agente, mutationem dicit; cum motus non sit in movente, sed in mobili : in agente tamen creato mutatio oritur ex actione, vel per affectum agendi recens conceptum, vel per susceptum in se impetum, vel per relationem aliquam realcm sibi superadditam, vel per aliquod a se decisum : horum vero nihil cum in Deum cadat, disparitas patet. Nam 1°. Quidem in Deo eadem volitio est, quam habuit ab æterno, ut patet ex S. Aug. L. 12. de Civ. c. 17. n. 2. *Potest ad opus novum non novum, sed sempiternum adhibere consilium... In illo autem non alteram præcedentem altera subsequens mutavit aut abstulit voluntatem, sed una eademque sempiterna et immutabili voluntate res, quas condidit, et ut prius non essent egit, quamdiu non fuerunt, et ut posterius essent, quando esse coeperunt.* 2°. Nullum impetum aut allectum alium suscipit, ut idem ibidem inquit : *Nobis autem fas non est credere, aliter Deum affici, cum vacat, aliter, cum operatur: quia nec affici dicendus est, tanquam in ejus natura fiat aliquid, quod ante non fuerit... Novit quiescens agere, et agens quiescere.* 3°. Nec in se relationem superadditam habet, eodem Aug. L. 5. de Trinit. c. 16. dicente : *Quod ergo temporaliter dici incipit Deus, quod antea non dicebatur, manifestum est relative dici; non tamen secundum accidens Dei, quod ei aliquid acciderit; sed plane secundum accidens ejus, ad quod dici aliquid Deus incipit relative.* 4°. Nec creaturas aliquid esse a Deo decisum, nec Deum operando aliquid ex sua substantia amittere, manifestum est ex Script., PP., et ratione.

Ad Prob. 2. R. Actum creandi nec esse perfectionem ex parte Dei ab ejus omnipotentia et voluntate distinctam, nec novam et recens antecedentem; est enim solum ex parte *creatura* perfectio, vel potius motus ad perfectionem, nempe ad ejus esse. Sequela rationis loco addita, quamvis locum habeat in formis ac denominationibus *absolutis*, non tamen tenet in accidentaliter *relativis*, ad quas denominatio Creatoris, Domini etc., sine aliqua nihilominus accidentis intrinseca susceptione, pertinet; quia ad has non sufficiunt

subjectum ut fundamentum, wd requiritur insuper terminus, qui hic non ab æterno, sed in tempore positus est.

dd *Prob.* 3. II. /A Posita creatura Deus accipit denominationem Domini [ht acquisitionem ulicujus, aut receptionem in se .V. pnecise per mutationem in creatura C. Ad hoc enim , ut Deus acquirat vel amittat denominationem homini, sufiicil, ut producat vel destruat creatura ; quia producta creatura idem in se manens Deus incipit habere subjectum, in quod jussuum exercere possit : ea destructa desinit habere subjectum ejusmodi; utrobique nulla in Deo, sed in creatura tantum facta mutatione, ut in similitudine de nummo, cum dicitur *pretium*, exponit S. Aug. L. 5. de Trinit. c. 16. Quod de juro divino recens acquisito dicitur, falsum est; quia hoc jus est summa potestas disponendi de rebus queiscumque creatis ex hypolhesi, quod existant, estque perfectio incrcala, aeterna, et invariabilis, ntpote summa necessitate Deo conveniens, et solam creaturarum possibilitatem supponens; unde manet semper eadem, sive existant creaturae, sive non.

Inst. Deus agnovit olim Incarnationem ut futuram , nunc vero cognoscit ut praeteritam. Item aliter se gessit in Veteri, aliter nunc se gerit in Novo Testamento; ergo est mutatus.

Conf. Qui liber est, potest aliquid de novo velle, quod antecedenter noluit : sed Deus est liber ; ergo.

R. A'. *Cons.* In his enim mutatio quidem *objecti* et *effectuum* est, nulla cognitionis aut consilii divini ; quia unus, simplex, realiter indivisibilis actus est, quo cognoscit jam ab æterno rem futuram pro eo tempore, pro quo præsens est, et praeteritam pro eo tempore, pro quo est praeterita; una similiter simplex, invariabilis et indivisibilis volitio ac voluntas est, qua ab æterno pro Judæis voluit hanc Reipublicae et Ecclesiae formam , quam pro Christianis abrogavit.

Ad Conf. D. Maj. Qui liber est, et simul creatura, potest aliquid de novo velle C. qui liber est, et simul Deus A'. *Disparilatem* inter creatam et divinam libertatem quoad hoc faciunt omnia illa praedicata divina, qua ejus immutabilitatem hactenus ostendimus, quæ tolleretur. Hinc S. Aug. L. 12. *Conf.* c. 15. n. 18. ex aeternitate probans voluntatis constantiam inquit : *Unde non eum modo celte hoc, modo velle illud; sed semel et simul et semper velle omnia quæ vult; non iterum et iterum, neque nunc ista, nunc illa; nec velle postea quod nolebat, aut nolle quod prius volebat : quia talis voluntas mutabilis est, et omne mutabile æternum non est; Deus autem noster ceter-nus est.*

ARTICULUS II.

AN DEUS SIT ÆTERNUS?

63. *Nola.* Æternitas sumitur *latissime* pro duralione vel longissima, vel remotissima : *Late*, pro duralione, quæ fine caret, licet habeat initium; ulraque acceptio non raro in Scriptura usurpatur : *Minus stride*, pro duralione, quæ praecise principio caret et fine : *Stricte*, pro duralione entis semper exislenlis et summe immutabilis; atque de hac quaeritur. Delinitur a Boetio L. 5. de Consol. Pros. 6. *Interminabilis vitee tota simul et perfecta*

Dicitur Pwrsrssio; quia est duralio firma, constans et non deficiens: *tota simul*; quia nec duralio habet prius et posterius seu successionem, cum sit unicum vehit puncium, quod omnia sibi succedentia tempora complectitur; nec ens durans admittit successionem seu mutabilitatem, cum in qnoliliet instanti semper idem sit, et in militate substanti® el io perfectionum modificatione : *perfecta*: quia licet sit indivisibilis, omnem tamen perfectionem duration! successiva» convenientem continet : *vitee*, vel quia ælenumi debet esse in gradu existendi perfectissimo, vel quia hac voce expressius etiam operationis æternitas significatur : *interminabilis*: quia nec initium nec finem habet aut habere potest.

Gl. *Dico*. Dens est æternus æternitate etiam *siricte* dictu.

Prob. Tres sunt æternitatis stricte accepta» dotes, ut sit sine initio, sine fine, sine mutabilitate : sed omnes hæ dotes conveniunt Deo; ergo.

Prob. min. universim. Quia Deus tum in Scriptura, turn in Conciliis, tum in Symbolis, turn in scriptis Patrum frequentissime vocatur *æternus*: Sed nulla plane obstat ratio, quominus intelligatur vox et secundum litteram et in sensu proprio ac stricto ; ergo. *Conf.* Deus est ens a se : ens a se habet sufficientiam et necessitatem existendi : ens autem hæc habens, caret principio, fine et mutabilitate; cum alias nec sibi sufficeret, nec necessario esset, nec etiam aliquid eorum ab alio lanquam penitus independens nascisci posset : Ens carens his tribus est æternum stricte dictum ; ergo. Simile argumentum fieri potest ex omniperfectione ac infinitate Dei, ejusque immutabilitate.

Prob. min. singillatim, et quidem : *Quoad* lum. Psal. 89. 2. dicitur : *Priusquam montes fierent, aut formaretur terra et orbis, a seculo et usque in seculum tu es Deus*. C. Aie. I. supr. cit. *Eos autem, ait, qui dicunt : erat aliquando, quando non erat... anathematizat Catholica et Apostolica Ecclesia*. Tertll. L. 1. cont. Marcion. c. 3. *Definio... Deum summum esse magnum, in (cternitate constitutum, innatum, infectum, sine initio, sine fine, Ihc.o Victo-ria*. L. 7. Erud. Theol. c. 17. *Si enim aliquando non fuit Deus, a se ipso initium non habuit*. Richard. |L. I. de Trin. c. 8. Si Deus ab æterno non fuisset, qui sibi, inquit, vel aliis initium daret existendi vel potuisset dare, omnino non fuit. Huc referuntur omnia testimonia et argumenta Patrum, qui contra Arianos Verbum ex hoc, quod æternum esset, probarunt Deum, et vice versa.

Prob. Quoad 2.,m. Exod. 15. 18. dicitur. *Dominus regnabit in æternum et ultra*. Deui. 32. 10. *I'ii» ego in æternum*. Psal. 101. 28. *Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient*. 1. ad Tim. G. 1G. *Qui solus habet immortalitatem*. ad Hebr. 1.11. *Ipsi peribunt, tu autem permanes*. In quæ postrema Apostoli testimonia commentantes Hilar., Aug., Greg. M., Bern., alique Patres, non tantum perpetuitatem Dei, sed et immutabilitatem ostendunt. Accedunt Symbola, in quibus profiteamur regnum, *cujus non erit finis, et vitam ceternam*.

Denique *Quoad* 3uin. immutabilitas quoad substantiam et modos enlilatis divin® constat abunde ex ari. priori; secundum duralioncni autem *Prob.* Greg. Naz. Or. 38. n. 7. *Deus et erat semper, et est, et erit : vel, ut rectius loquar, semper est*. Vani erat, et erit, nostri temporis fluxæque naturæ segmenta sunt. Avg. L. de vera Relig. c. 49. n. 97. *In ipsa æternitate nulla spatia temporis cerno: quia spatia temporis præteritis et futuris rerum mo-*

tdnis constant; nihil autem præleril in æterno et nihil futurum est. Et L. ih Confess. c. 10. n. 21. de divina Sapientia loqueris : *Ipsa, inquit, non fit; sed sic c\$/ ut fuit, cl sic erit semper : quin potius fuisse et futurum esse, non est in ea, sed esse solum : quoniam æterna est : Nam fuisse, et futurum esse, non est æternum*. Greg. M. L. 1G. Mor. c. 20. (al. 43. η. 55). *Æternitas semper osse habet, in qua nulla pars suce longitudinis præteril, ut pars alia succedat; sed totum simul esse est*. Anselm, in Prosi, c. 18. *Nec tu habes paries, nec tua æternitas, quæ tu es; nusquam et nunquam est pars tua aut nlernitalis luæ; sed ubique totus es, et æternitas tua tola est semper*. Eadem in Monol. c. 26. repetit ctS. Bern, initio Scrm. 31. in Cantica docet.

Conf. 1°. Duralio est permanens entis existenlia, seu ipsum ens; adeoque sequitur conditionem entis, cujus est duratio : sed ens, cujus duralio est æternitas et ens immutabile, successionem nullam habet; ergo. 2°. Successio importat prius et posterius; nam, ubi hoc admittitur, debet admitti initium et additio : *primum* autem æternitati, *secundum* infinitati divin® repugnat; ergo. 3°. Permanere in suo esse est perfectio; ergo quo major erit permanentia, eo major erit perfectio, eaque Deo est concedenda. Vel ergo permanentia hæc potest esse sine successione; et hinc Deo debetur : vel non potest esse; et sic Deus ab initio non habuit omnem perfectionem, sed succedentibus instantibus paulatim acquirit ; quod sane Deo repugnat.

65. *Nec dicas* 1°. Ambros. in Symb. (al. de Trin. c. 1.) et Hil. de Trin. L.2. n. 1. soli Patri tribuunt æternitalem, dum ille inquit: *Æternitas ergo in Patre, species in imagine, virtus est in munere* ; Hic vero : *Infinitas in æterno, species in imagine, usus in munere*; ergo. *Conf.* 1°. Dan. 7. Deus vocatur *antiquus dierum*; Apocal. 1. dicitur: *Qui est, qui erat, et qui venturus est*; alibi vero in Scriptura actiones Dei jam præterit® jam futuræ designantur; ergo. 2°. Joannes in Evangelii initio tribuit Verbo Divino *to erat* ; et Scriptura sæpius de Deo enuntiat annos et secula; ergo.

R. D. A. Soli Patri tribuunt æternitalem sumptam absoluto et pro carentia omnis initii, finis et immutabilitatis Al. sumptam relative et pro carentia originis ac principii producentis C. *Ut potentia, et sapientia et charitas*, inquit Petavies de Deo L. 3. c. 3. n. 7. *dupliciter usurpantur a Theologis; atque ut absolute spectantur et secundum substantiam, communes sunt ex æquo personis tribus, ut autem relative et secundum producentis ac producti notiones accipiuntur, singularum sunt personarum propria singulæ: sic infinitas atque æternitas partial tribus communes sunt ; partim uni congruunt, qui solus est in sese, non aliunde quod est sumens; sed id, quod est ex se atque in se continens, utl.c. n. 6, addit Hilarius.*

Ad Conf. 1a,u. R. *Quoad* 1. D. Vocatur antiquus dierum, quasi senio confectus .V. quatenus diebus ipsis ac omni tempori praeexistit C. *Quoad* 2. D. Dicitur, *qui est etc.* quatenus has temporis differentias indivise et modo simplicissimo complectitur C. alio sensu .V. *Quoad* 3. D. Actiones Dei dicuntur futuræ et praleril® ratione principii earum clectivi seu operantis iV. ratione terminorum, qui aut incipiunt esse aut desinunt, seu effectus in tempore producti vel producendi C.

Ad Conf. 2am. *quoad* 1. I). Tribuit Verbo Divino *to erat*, ad significandum illud fuisse aliquando et desiisse, nec semper esse .V. ad significandum iHud

jam exlitisse ante oiuhe tempus, eliam quantuinlibet iniiuitmti retro spatium, quod homo sibi cogitando proponat C. Nempe ut Ambiiio s. L. I. de lid, c. 8. a. 36. ait : *Indefinite tenditur Erat. Quidquid excogitaveris, erat Filius*; et Hilario s. L. 2. n. 13. de Trin. Erat, quod est, neque in aliquo tcinporc concluditur ut coeperit, quod erat potius i.v principio, quam fiebat. Quoad 2. D. Enuntiat de Deo annos et secula, ejus duralionem his concludendo, aut æternitatis rationem eum annis et seculis æquiparando .Y. duralionem ab his eximendo, et æternitatis rationem distinguendo C. Primum patet ex textibus Scriptura num. pr. recitatis; alterum ex dictis ibid. SS. Patrum recensitis.

66. *Nec dicas* 20. Duratio in suo conceptu essentialiter dicit plura instantia :æternitas definitur duratio; ergo. *Conf.* 1°. In duralionc, quæ partim correspondet tempori, partim illud excedit, debent esso partes et successio; talis duratio est æternitas; ergo. 2°. Si æternitas foret tota simul, ergo omnia illius instantia deberent esse in eodem instanti; non esset plus, quam unicum nunc ac punctum temporis; creatura existons per unicum momentum foret æterna; quia cum tota aeternitate corresponderet, vel existcret. Sed hæc sunt absurda; ergo.

R. D. -V. Duratio rei temporanea? mutabilis essentialiter dicit plura instantia C. duratio rei æternæ ac immutabilis .V. Duratio nernpc similis est enti, cujus est duratio; cum igitur æternitas Dei sit entis simplicis indivisibilis et immutabilis, eadem quoque est duratio nihil acquirens aut perdens, nullam successionem admittens, sed *tota simul*.

Ad Conf. t°. D. 3/. In duralionc, quæ secundum se divisim ac fluendo partim corresponde! tempori, partim illud excedit, habentur partes et successio C. quæ secundum se tota simul et stans correspondet etc. .Y. vel *Subd.* habentur partes et successio formales et reales Λ', virluales duntaxat et imaginariæ, seu ex humani ingenii imbecillitate ad explicationem qualemcumque pro more aliarum ducationum dandam conceptæ C. Sicut centrum, quod est unicum ac indivisibile punctum, correspondere secundum se totum singulis circumferentiae punctis ac lineis concipitur; sic æternitas simplex ac sine iluxu caducis temporum partibus dicitur correspondere.

Ad 2*°. R. In aeternitate non sunt plura instantia intrinseca, formalia et realia. Unicum temporis punctum, licet concipiatur indivisibile, imperfectum tamen est; cum æternitas cum sua indivisibilitate Omnem contineat perfectionem, quæ in duralionc successiva vel fingi per mentem potest. Creatura existons per unicum momentum coxislit cum tota aeternitate relata ad se et ducationem intrinsecam, non vero ad tempus reale vel imaginarium et duralionem extrinsecam.

67. *Observe.* Res futuras, scu creaturas ab æterno fuisse Deo praesentes secundum suum esse tum *intentionale*, tum *eminentiale*, quod ab æterno vel in cognitione divina vel in essentia et omnipotentia habuerant Dei, dubitatur a nemine : conlrovertitur tamen inter Auctores, an creatura?, etiam possint dici ab æterno fuisse Deo pnesenles secundum suum esse *reale* ac *formale*? Affirmant id Cajet., Gonet, Joan, a S. Thoma cum *Thomistis* aliis non paucis; lum quia creatura coexistant aeternitati Dei indivisibili;

him quia ex SS. Iam sententia Deo *nihil est futurum, sed ei omnia* *ab* *(Plurino sunt prorsus)*. Negant id reliqui cum *Scotis*; turn quia esse praesens alteri ab aeterno habetur formaliter et essentialiter a duplici existentia; creatura: autem existentiam ab aeterno non habuerunt : turn quia, licet res creata coexistat in aliquo loco toti indivisibili immensitati divinitatis, tamen ei non coexistit *ubique*; adeoque licet in aliqua temporis differentia coexistat toti aeternitati, ei tamen non coexistit *semper* et ab aeterno. In hac controversia, quae de nomine potius, quam de re versari videtur, pars *negativa* praeferenda est; praesertim cum partis contraria! fundamentum prius ex nuper dictis iam solutum sit, posterius vero non pertineat ad praesentiam realem, sed ad objectivam duntaxat et intentionalem; ut facile ex ipso contextu laudati testimonii, quod ex L. 2. S. Aug. ad Simplic. q. 2. n. 2. depromitur, apparet, cum de praescientia Dei sermo sit, quare ideo proprie dari in Deo negatur, quia futuritio *objective* ab aeterno erat, et a Deo etiam comprehendebatur.

ARTICULUS III.

AN DEUS SIT IMMENSUS?

68. *Nota I.* Immensitas est diffusio entis circumquaque infinita, h. e. in omnem dimensionem sine omni termino : differt ab *ubiquitate*, quia est aptitudo coexistendi in locis infinitis, cum haec tantum sit actualis et formalis existentia entis in locis aut rebus omnibus extantibus; unde et immensitas Dei est aeterna, absoluta et necessaria, *ubiquitas* vero est temporanea, respectiva libera, quamvis posita creaturarum existentia necessario sequatur ex immensitatis attributo, sicut ex attributo aeternitatis necessario sequitur, ut Deus in quacumque temporis differentia, in qua creatura existit, eidem coexistat. Tribus autem modis res quaecumque, maxime Deus, potest esse alicubi vel ubique: *per praesentiam*, si videt aut cognoscit, quae fiunt alicubi, aut gubernat et moderatur, iisque providet : *per potentiam*, si virtus ejus operatur in aliquo loco, quacumque ratione agendo : *per essentiam*, si ejus entitas ac substantia locum implet, aut res intime pervadit ac penetrat. Porro tripliciter res aliqua per suam essentiam seu entitatem alicubi existere potest; *circumscriptive*, cum ita locum occupat, ut per diversas suae substantiae partes totidem loci partibus respondeat, et ulterius non extendatur : *definitive*, cum tota est in toto loco, et tota in qualibet loci parte, nec tamen alibi reperitur, seu extra hunc locum est : *repletive*, cum tota sic locum totum et omnes loci partes implet, et tamen illo non ambiatur nec terminetur.

69. *Nota II.* Circa hanc quaestionem errarunt, quotquot inter Veteres Deum admiserunt corporeum, aut Deos suos inanes vel coelo, vel alteri mundi parti, vel templis ac idolis tenebant affixos. Inter *Philosophos* errarunt etiam illi, qui supremum Numen dicebant duntaxat esse in coelis, aut extra coelum esse, et universi molem torquere, ut *Stoici*; aut in mundo inclusum ceu nautam in navi, ut *Platonici* : inter Judaeos Samaritanos, qui, teste S. Hieronymo, putabant, Deum concludi templo, vel in Jerusalem, vel in monte Garizim :

inter *Hareuticos* Gnostiei, Calentiani. aliique, qui duplici principio admisso, bonum in luce, malum in tenebris collocarunt; Manichæi, qui quamvis Deum mole infinita diffusum dicerent, tribus tamen quadris includebant; Sociniani eum Vorslio, Episcopio et aliis, qui virtute quidem et scientia ubique, substantia autem in cœlo duntaxat Deum præsenlem statuunt: inter *Catholicos* Augustino Steucho idem postremorum error a quibusdam tribuitur; nonnulli etiam Carlesianos et Gassendislas insimulant, quod ex eorum de extensione, spatio ac loco placitis nullam esse substantialem Dei diffusionem sequatur.

70. *Dico.* Deus etiam ratione substantiæ suæ est rebus omnibus præsens ac immensus.

Prob. L ex Scriptura: Deut. 4. 39. *Scitu... quod Dominus ipse sit Deus in coelo sursum et in terra deorsum.* Psal. 138. 7. *Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum, tu illic es; si descendero in infernum, ades etc.* Sap. 1.7. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* Jerem. 23. 24. *Si occultabitur vir in absconditis; et ego non videbo eum, dicit Dominus? Numquid non cœlum et terram ego impleo? dicit Dominus.* Quamvis vero ex hac præsentia recte inferatur etiam substantiæ immensitas, eandem apertius etiam exprimunt alia; Jobi enim 11.8. dicit Sophar de Deo: *Excelsior cœlo est, et quid facies? profundior inferno, et unde cognosces? longior terra mensura ejus, et latior mari.* Salomon. 3. Reg. 8. 27. *Si enim cadi cadorum te capere non possunt; quanto magis domus hæc, quam a-dificavi? Baruch. 3. 23. Magnus est, et non habet finem, excelsus et immensus.*

H. Ex Traditione. C. Lateran. 1. vocat Christum *Incircumscriptum secundum divinitatem.* Lateran. IV. c. *Firmiter*, profitetur, se credere Deum *immensum*; Symb. Athanas. habet: *Immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus Sanctus*; et universim loquendo Patres primorum seculorum plures, contra *Arianos* et *Macedonianos* disputantes, tum Filii tum Spiritus Sancti divinitatem ex immensitate probarunt. Speciatim vero de ubiquitate divina substantiali testantur. Theophilus Alex. L. 2. n. 3. ad Autol. *Dei proprium hoc est, non solum ubique esse, sed etiam intueri omnia.* Aiuob. L. 6. cont. Gent. c. 4. *Hoc est proprium Deorum, complere omnia vi sua, non partiliter uspiam, sed ubique esse totos.* Clem. Alex. L. 7. Strom. *Deus non comprehensus omnia comprehendit.* Orig. homil. 12. in Genes, n. 2. *Nonne ubique Dominus? nonne ipse dixit; Cœlum et terram repleo.* S. Cypr. L. de idol. van. 9. *Quod vero templum habere possit Deus, cujus templum totus est mundus?.... Unus est et ubique lotus diffusus est.* Athanas. L. cont. Sabell. n. 10. *Ac quærat loci magnitudinem tantam, ut quæ possit Dei magnitudinem capere; non enim immensum in mensura est.* Idem: *Ita complet omnia, ut non cum exigua creatura extensus adequetur.* Hilarius, in Ps. 1. Fi. n. 21. *Deus ubique semper est, et totus semper ubique est.* Cyril. Hieros. Catech. 6. n. 8. *In loco minime definitus, sed locorum opifex: in omnibus existens, et a nullo circumscriptus: unus est ubique præsens; ergo.*

Conf. Deus est ens omniperfectissimum; esse immensum est perfectio; ergo Deus est ens immensum. Deus est ubique per operationem, ut concedunt Sociniani, et patet ex Scriptura Psal. 138. cit. *Si sumpsero pennas meas diluculo, et habitavero in extremis maris; illuc manus tua deducet me.* Act.

17. 28. *hi ipso vivimus, movemur cl sumus*. Sed operatio lici cntitalive sumpta est omnino idem cum illius natura, ut docet Basil. L. 5. adv. Eun. (opp. I. I. |> 298. B.) scribens : *In simplici ct corporis experte natura eadem est ratio subslantiæ et operationis* ; ergo est ubique per substantiam. Deus non est nullibi, cum sil ens existons; ergo est alicubi; ergo ubique. Si enim foret alicubi, nec tamen ubique; ergo imprimis limitaretur ejus substantia, nec jam infinitus foret in hac, sicut in perfectionibus tamen reliquis : deinde in hoc loco non existerai necessario; cum hujus necessitatis nulla ratio dari queat, ct pneleica repugnet independentiæ divinæ : nec etiam ibi esset libere; quia tunc vel locum illum mutare non posset ratione immutabilitatis, vel alibi sistere se non posset præsenlem, quod magnæ imperfectionis nota foret.

71. *Obj. I.* Deus est in coelo, non autem in terra; Psal. 113. 25. *Ccelum coeli Domino: terram autem dedit filiis hominum*. In tabernaculo et templo, non autem in aliis ædibus, 2. Rcg. 7. G. *Aeque habitavi in domo ex die illa, (pia eduxi filios Israel de terra Ægypti usque in diem hanc : sed ambulabam in tabernaculo el in tentorio*. In justorum animabus, non vero in peccatoribus, Joan. 14. 23. *Ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus* ; ergo sic est alicubi, ut non sil alibi.

R. D. C. Sic est alicubi, ut eo modo non sit alibi C. ut plane alibi non sil A'. Quamvis enim Deus ubique sit per divinitatis suæ præsentiam, tamen *singulariter* est in *coelo* per gloriæ suæ revelationem, præmii largitionem, ct Beatorum Deum laudantium exaltationem ac regnum; in *arca, tentorio el templo* per precum exauditionem, misericordiæ manifestationem et munerum concessionem; in *justorum animabus* per sancliicationem, graliæ inhabitationem et virtutum operationem; unde hæc tantum specialis præsenliæ ratio, non vero substantialis Dei præsenlia per allatas probationes excluditur, ut S. Aug. ep. 57. (al. 187.), Damasc. L. 1. de lld. c. 13. (al. 10.), Bern. Serm. 1. in Psalm. 90. n. 4. aliique Patres docent. Cælerum sensus litteralis textus *primi* esi, supremum coelum Domino proprie esse dicatum, iihidque dare huic reservatum ; terram autem habitandam destinatam hominibus, ac inter eos distribuendam permissum iisdem : *secundi* autem, arcam, in qua Deus sæpe spectabilem se in columna nubis aut ignis præbuerat, hactenus non fuisse in templo, sed sub pellibus ac in tonLoi io.

Inst. 1. Sæpe in Scriptura legimus Deum *ambulasse, descendisse, recessisse* ab impiis etc. Sed hæc immensitati repugnant ; ergo.

[{. I). M. Legimus, Deum *ambulasse, descendisse, recessisse* etc. sensu proprio, ct quo significatur verus motus aut loci mutatio A'. sensu melaphorico, ct quo dunlaxat manifestatur diversa Dei operatio ct effectus C. Vide, ait S. Aug. Serm. 70. de temp. (al. in App. 5. n. G.) *ne ascensionem el descensionem localem sentias ; indignum est hoc de incorporea et ubique tola senlire, substantia; sed descendere dicitur Deus, quando curam humanæ fragilitatis habere dignatur*; vel, ut L. 16. de Civ. c. 5. dicit : *Cum aliquid facit in terra, quod præter usitatum natura?cursum mirabiliter factum præsentiam ejus quodammodo ostendat*. Hinc *descensus* Dei, Gen. 11. ad videndam turrim Babel, iram ejus et poenam superborum; Gen 4G. cum Jacob in Ægyptum, gratiam et patrocinium; Matth. 3. Spiritus Sancti super Christum, illius invisibilis

Spiritus manifestationem sub columine specie ; Verbi Divini de cœio, assumptionem natura? hmnanæ designat. Similiter Genes. 3. legitur, Deum deambulasse in Paradiso, et Deutor. 23. ambulare in medio castrorum, dum ibi primos parentes ad examen et poenam xocaxit, hic vero militibus robur et populo tutelam induisit : Jccwtere autem vel *recedere* dicitur, si beneficia *largiatur*, vel gratias uberiores retrahat.

lust. 2. Genes. 6. legitur, Cain fuisse egressum *a facie Domini*; et 25. Rebeccam perrexisse, ut *consuleret Dominum*; ergo in plaga orientali, ad quam profugit Cain, et in regione, quam reliquit Rebecca, non videtur Deus fuisse.

R. .V. C. Cain enim dicitur tantum egressus a loco, in quo ei Dominus apparuerat; Rebecca autem remotior a marito secessisse in cubiculum ad orandum; unde non secundum sensum proprium sequitur, Deum ubique non existera, præsertim cum in postremo textu citato legatur, Isaacuin ibidem pro uxore sua Deum rogasse. Equidem sunt, qui putent, antiquis Patriarchis ante Jacobum fuisse ignotam Dei immensitatem, ideoque hunc Genes. 28. dixisse: *Dominus est in loco isto, et ego nesciebam*: sed cum hic locus de speciali aliqua demonstratione providentiæ virlutisque divinæ, quam apparitionem etiam vocare licet, loquatur, minime vero de præsentia Dei *substantiali*; \wx opinio caret fundamento, nisi forte ad rudiores quosdam restringatur.

72. *Obj. II.* Plures ex Patribus videntur negasse Dei immensitatem: Cbrysost. hom. .*, in cpisl. ad Coloss. n. 3. et Aug. L. 83. QQ. q. 20. docent, Deum nullibi esse. Tλπαχ. L. cont. Grec. et Clem. Alex. L. .>. Slrom. negant, Deum permeare materiam et rerum substantias, voluntque eas tantum efficere. Lactantius L. de Opific. c. 16. Deum dicit duntaxat esse in ccelo, ut anima est in solo cerebro. Clem. Alex. L. 2. Slrom. Aug. L. 2. ad Simplie. q. 1. n. 3. aliique volunt, Deum in loco esse, non substantia, sed virtute lanium cl operatione.

R. .V. Aw. *Ad prob.* P“. D. Docent Deum esse nullibi, excludendo per hoc modum existendi creaturarum circumscriptisum ac definitivum C. excludendo etiam substantialem præseiüiam et modum existendi replc-livum A*. Cunxs. et Aug. catenas tantum negarunt, Deum esse ullibi ac in loco, quatenus a loco non circumscribitur aut terminatur ita ut alibi non existai, secuti in hoc PP. antiquos, inter quos Dion. L. de div. nom. c. 3.§. I. sic de Trinitate loquitur: *Ipsa neque in loco est, ut absit ab aliquo, vel ex aliis in «lia transmigret: et vero in omnibus, qua sunt, ipsam dicere esse, minus est quampro illius infinitate; qua omnia et excedit et amplectitur.* Et Boet. L. de Trin. c. 4. *Nam quod ubique est, inquit, ita dici videtur, non quod in omni loco sit, omnino enim in loco esse non potest: sed quod ei omnis locus adsit ad cum capiendum; cum ipse non suscipiatur in loco. Atque ideo nusquam in loco esse dicitur; quoniam ubique est, sed non in loco.*

Ad prob. 2lm. D. Negant Deum permeare materiam et rerum substantias, ut per hoc negent Deum corporum modo permisceri cum aliis rebus, aut tanquam partem et animam illis inesse C. ut negent Deum intime rebus omnibus sua entitate et substantia inesse .V. Prior sensus erat Stoicorum, quos uterque impugnat; unde et Clemens ibid, ait: *Illi Deum omnem per-*

meare substantiam asserunt, nos autem eum solum dicimus effectorem: posterior est orthodoxus et a neutro assertus; quamvis in Tatiano, tanquam bærellico et sectæ propria, conditore, vindicando laborandum alii non censeant.

Ad prob. 3^a, n. II. Sunt, qui Lactantium errasse, et hinc deserendum volunt: alii excusant; quia hic non agit de modo, quo Deus est in loco, sed solum anima locum expendit, eamque cum quibusdam statuit in cerebro, sicut Densest in summo, h. c. in coelo, quod benigne exponi potest de quodam specialiori inhabitandi modo ex supr. d. Et quamvis comparisonem etiam in ea facere videatur, quod anima commeet quandoque ad pectus et alia corporis membra, Dei vero mens per universas mundi paries intenta discurrat; addit tamen eandem mentem *ubique præsentem, ubique diffusam*, et L. 7. Inst. c. 3.: *Diffinim Spiritum esse ubique diffusum, eo quod omnia contineri; non ita tamen* (quod ad superiorem Stoicorum errorem evitandum subjungit) *ut Deus ipse, qui est incorruptus, gravibus et corruptibilibus elementis misceatur.**

*Ad prob. 4^{am}. 1). Volunt Deum esse in loco, non substantia, sed virtute tantum et operatione, excludendo per hoc a Deo molem et ejus cum rebus ad instar corporum admixtionem C. excludendo ejus substantialem præsentiam, et admittendo tantum præsentiam per potentiam A'. Usurpata hic a Patribus Graecis vox $\delta\upsilon\nu\alpha\mu\iota$ seu vis et virtus eadem est ac illa $\omicron\nu\sigma\iota\alpha$ seu essentia et substantia, negatque solum illum sensum priorem. Sic postquam Anastas. in L. de incircumscripta Dei substantia dixisset, *Dei substantiam esse in omnibus, quæ sunt*, mox illud exponens dicit: *Divina sua virtute contrahit se ad universa, et continet.* Et Fulg. L. coelit. serin. Faslid. c. 4. ubi dixerat, *Deum continere omnem locum*, addit: *In quo moles est nulla, et cujus est virtus immensa.* Item utruinque conjungens: *Virtus Dei atque Divinitas necesse est Ha sit naturaliter immensa, sicut est naturaliter sempiterna.* Ante bus autem Athanas. L. coni. Sabell. n. 10. *Non cum omnibus*, inquit, *extensus complet omnia Deus: hoc enim corporeum est: verum tanquam vis omnia continet; est enim vis corporis expers, sub aspectum non cadens, non ambiens nec ambita.**

Inst. 1. Deus non potest esse immensus, nisi vel sit extensus, vel secundum tutam suam substantiam sæpemultiplicatus: ulrumque repugnat Deo; ergo.

Iu Ad Iam. p. Al. T. Non potest esse immensus, nisi sit vel proprie et formalité), vel equivalenter et virtualiter extensus C. nisi proprie et formaliter sit extensus. V. S. Aug. ep. 57 (al. 187. c. 4.) monet: *In eo ipso, quod Deus dicitur ubique diffusus, carnali resistendum est cogitationi, et mens a corporis sensibus avocanda: ne quasi spatiosamagnitudine opinemur Deum per cuncta diffundi, sicut humus aut humor aut aer aut lux ista diffunditur; sed ita potius sicut est magna sapientia etiam in homine, cujus est corpus parvum.* Negata in hunc modum formali extensione, virtualem seu æquivalentem extensionem ac immensitatem exponit ibid. η. 14. his verbis: *Est Deus per cuncta diffusus sic, ut non sit qualitas mundi, sed substantia creatrix mundi sine labore regens et sine onere continens mundum... non quasi mole diffusa, ita ut in dimidio mundi corpore sit dimidius, et in alio dimidio dimidius, atque Ha per totum totus; sed et in solo cado totus; et in sola terra totus, et nullo contentus loco, sed in se ubique lotus.**

p. N. Iw. Quamvis enim modum, quo spiritus in loco existit, explicare accurate nequeamus, non tamen illa reponenda est in totius substantia)

repetitione, quia alias una eademque spiritus simplicis substantia foret multiplex, aut reproductio in anima et Angelis naturaliter haberetur.

Inst. 2. Si Deus foret immensus, sequeretur; eum replere etiam loca obsemissima; praesentem esse in dromonibus, facere jam nunc omnes omnino homines beatos; cum Dei praesentia hominibus beatitudinem tribuat : sed 1° est absurdum et Deo indignum ; 2° impossibile, juxta illud 2. ad Cor. 6. *Quot autem conventio Christi ad lileial* etc. ; 3um falsum ; ergo.

R. .Id. P^o. *Seip*, quam *frivolum et responsione indignam* live. a. S. Vic t. vocat, .V. m. non enim periculum est, ne Deus a locorum sordibus inquinetur, cum spiritus sit ejusmodi inquinamenti incapax.

Ad .V. m. similiter; quia et hic fictilium est periculum, ne dromonum malitiam contrahat Deus ; allatus vero textus consensum et concordiam. non autem substantialem praesentiam Dei diabolique negat.

Ad 3°. *Seq. prob.* D. Praesentia Dei specialis per gratiam consummatam et lumen glorio tribuit hominibus beatitudinem C. ordinaria et omnibus communis per cognitionem, operationem et substantiam .V.

73. *Observa.* Utnim Dens existât extra mundum, sen in *spatiis imaginariis*, fere ad modum loquendi pertinet, in quo ipsi etiam SS. PI*, discrepant. Alii putant, melius dici. Deumnon esse in spatiis imaginariis, sod in *seipso*: alii utmmq; bene affirmari, contendunt. Si itaque per spatia imaginaria intelligas spatia creata a Deo distincta, quæ actu non existant, proprie loquendo Deus iis non coexistit; si vero intelligas ipsam Dei immensitatem, quæ a nullis mundi spatiis includitur, sed eminenter continet spatia majora et majora in infinitum, jxitest dici existere in *spatiis imaginariis*, quod reipsa nihil est aliud, quam existere in sua immensitate, quæ nullo finito spatio terminari potest.

ARTICULUS IV.

AN DEC'S SIT O.HXIPOTEXS?

74. *Nota.* Vox *omnipotens* sub gemina significatione a Patribus usurpatur; modo enim idem sonat ac $\pi\alpha\text{-}\tau\omicron\kappa\&\acute{\alpha}\text{-}\omega\omicron$, seu quod in omnia potestatem ac dominatum habet; inudo idem ac $\pi\alpha\nu\tau\omicron\omicron\upsilon\beta\nu\alpha\alpha,\omicron$, seu quod omnia facere potest. Utraque significatio Deo tribuitur, dum eum omnipotentem confitemur; de postrema tamen hic duntaxat agitur, quæ potentiam vere ac proprie effectricem, eamque amplissimam tum ratione *sui*, tum ratione *actionis*, tum ratione *objecti* exprimit. Quaeritur hic de potentia *activa*, quæ est principium agendi. seu vis et virtus producendi quidpiam; activa *ad intra* dicitur, quæ producit terminum principio immanentem, h. e. in principio receptum instar formæ aut modificationis, vel ejusdem numero substantial cum illo; activa *ad extra*, quæ producit terminum transeuntem seu extraneum, h. e. a principio realiter seu nurnerice seu specificè quoad naturam distinctum. *Primam* Deo competere evincit Mysterium Trinitatis; de *secunda* testatur *Scriptura* 2. Paral. 20. G. Job. 13. 2. 2. Ps. 105. 2. et alibi sæpius. Praeterea Irec Dei potentia distingui solet in *absolutam*, et absque ullo respectu ad naturas rerum vel alias causas : et in *ordinariam*,

prout operatur secundum communes leges et causas, quas in universo statuit: Nomine *actionis* intelligi potest vel ipsa operatio, vel modus agendi. Circa *priorem* a Theologis id discriminis inter potentiam divinam et creatam statuitur, quod hinc principium actionis et effectus simul, ista autem solius effectus. *Posterior* acceptio pertinet turn ad instrumenta, cum aut sine quibus actio fit; tum ad materiam, ex qua fit; tum ad ipsum effectum, quia alius sive ex se, sive ex fine, sive aliunde dicitur. *Objectum* omnipotentiae adaequatum statuitur omne illud, quod est possibile. Dicitur autem possibile *dupliciter*, positive seu extrinsece, negative seu intrinsece.

Praeter veri Dei contemptores, ac diffidentes saepius Supremo Numini Judaeos, *Manichaei* alique duorum principiorum cultores Deum bonum fecerunt adeo impotentem, ut non posset avertere malum : *Hermogeniani*, *Seleuciani*, ceterique post Platonicos aut alios etiam Philosophos materiam Deo coaeternam finxere, quod negarent Deum facere quidpiam posse ex nihilo. Ejusdem etiam erroris a Theophilo Alex. ep. Pasch. 2. n. 17. accusatur Onigenes asserens tanta posse Deum, quantum ei ad operandum materia ministraret : *Ariani* Filium Dei vehit instrumentum a Patre conditum esse voluerunt, quo ad cetera procreanda necessario sit usus. Adduntur Origenes, Petrus, Abaelardus, Niclaeffus, alique, qui negarunt Deum posse facere alia plura aut meliora iis, quae fecit vel vult facere.

76. Dico I. Deus habet infinitam potentiam *ad extra*.

Prob. Ps. 144. o. dicitur : *Magnus Dominus... et magnitudinis ejus non est (inis : quod de virtute ac potentia intelligendum esse, colligitur ex sub-* *jectis : Generatio et generatio laudabit opera tua, et potentiam tuam prae-* *nuntiabunt.* Eccl. 18. 3. *Quis investigabit magnalia ejus : virtutem autem* *magnitudinis ejus (piis enuntiabit, aut quis adjiciet enarrare misericordiam* *ejus? Non minuere neque adjicere, neque est invenire magnalia Dei.* Esther. 13. 11. *Domine Rex Deorum et universa? potestatis.* Hilar. L. 8. n. 24. *de Trin. : Deus, inquit, est immensa? virtutis vivens potestas.*

Conf. 1°. Potentia finita, ex qua parte est limitata, et imperfecta est, et talis, qua facile alia major concipi potest : sed in Deo neque ulla imperfectio esse potest : nec aliqua perfectio talis, qua possit in illo genere major alia facile et sine repugnantia concipi ; ergo potentia in Deo non est finita, sed infinita. 2°. Potentia Dei potest spectari vel ratione subjecti, cujus est potentia, vel ratione sui, vel ratione actionis et modi agendi, vel ratione objecti : sub quacumque autem ex his ratione specietur, emicat infinitas. Nam *subjectum* aut quasi subjectum potentiae divinae est essentia simpliciter infinita in genere entis; adeoque cum proprietates sequantur conditionem sui subjecti, etiam potentia infinita est. Potentia Dei *ratione sui* spectata ex nuper dictis non est limitata et finita; ac praeterea habet omnes conditiones perfectionis simpliciter simplicis. Ratione *actionis* et *modi agendi* est plane independens ab alio, sicut ratione essentiae Deus est independens ; quia modus agendi sequitur modum essendi. Hinc SS. PP. probant cont. *Manichaeos* et *Arianos*, Deum creasse omnia de nihilo, et opus non habuisse instrumento. Spectata demum ratione *objecti*, potest plures ac plures, item perfectiores et perfectiores creaturas absque termino, et sic infinitum produ-

cere : quia Deus simpliciter infinitus est et nunquam satis participari potest adeoque semper magis et magis ac infinitis modis est participabilis.

76. *Dico II.* Deus est omnipotens.

Prob. Scriptura S. 1°. Deum plusquam septuaginta in locis vel ex propriis; ejus, vel ex Scriptorum sacrorum, vel ex hominum justorum verbis omnipotentem vocat. 2°. Deo dicit nihil impossibile; Genes. 18. 11. : *Xumquid Dea est quidquam difficile?* quod 70. Inlerp. per *impossibile* vertunt μη αδυνατήσῃ Jerem. 32. 17. *Non erit tibi difficile omne verbum.* Luc. 1. 37. *Apud Deum non erit impossibile omne verbum.* 3°. Deo dicit omnia possible; Jobi 42, 2. *Scio, Domine, quia omnia {totes.* Marc. 14. 30. *Abba Pater ! omnia tibi possible sunt.* Matth. 19. 26. *Apud homines hoc impossibile est : apud Deum autem omnia possible sunt.* In Symbolo Apostolico et Nicæno profiteamur nos credere in *Deum Patrem omnipotentem* ; et in Athanasiano dicimus: *Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritus Sanctus.* Demum Patres, unanimiter idem testantur; et quidem eorum nullus est, qui Deum non appellet *omnipotentem*; praesertim autem id faciunt, qui aut scripserunt in Symbola, aut genuinam illam Omnipotentem» usurpationem exposuerunt, Dioxys. et Cyril. Orig. Greg. Nys. Tert. Aug. etc. Eam in rem Huetius testimonia gentium Philosophorum et Poetarum collegii.

Conf. 1°. Potentia simpliciter infinita est infinita omnibus modis, quibus esse potest; adeoque non solum infinita est in sua *perfectione entitativa* aut *modo agendi*, sed etiam in *objecto*, quantum ex parte illius est aut esse potest infinitas; ergo cum Deus habeat infinitam potentiam, sub suo objecto includit omnia possible : ergo est omnipotens; cum ille dicatur talis, qui omne facere potest, quidquid non implicat. 2°. Quidquid est possibile, nec tamen a se sed ab alio, est per aliam potentiam possibile; ergo vel illa potentia est in Deo, et sic erit omnipotens; vel est in alio quodam ente, et sic nullo magis et perfectius debet esse in primo ente, a quo scilicet illud ens potentiam suam participat; adeoque rursus Deus erit omnipotens. 3°. Potentia aliunde limitari non potest, quam vel ex dissimilitudine affectus, vel ex majore effectus nolabilitate, vel ex necessitate certae materiae; nihil autem Deo hoc sensu est dissimile, quod illud in se eminenter non contineat : Deus rebus omnibus est infinite perfectior : Deus ab ejusmodi dispositione non dependet, cum creare possit; vel in materiam dispositiones quascumque inducere potest ; ergo.

77. *Dico III.* Deus absolute potest plura et majora iis, quae fecit ant facere jam vult.

Prob. P.p. Scriptura enarrat plura Deo possible, quam quae Deus fecisse aut facturum esse legatur. Sap. 11. 8. Recenset plures poenas et tormenta, quibus peccatores torqueri possint; 1. Reg. 11. 30. *Heli*, et c. 1.3. 1.3. *Sauli* exhibet sortem familiae futuram, si officio aut Dei imperio satisfacissent; 2. Mach. 8. 18. *Juda* Machabaei ore enuntiat, Deum uno nutu posse delere hoc universum ; Matth. 3.9. per Joan. Baptistam declarat, de lapidibus posse suscitari *filios Abraha*; Matth. 20. 71. Christo ipso interprete docet duodecim Angelorum legiones mittendas a Patre, si Filius roget. Similiter Athanas. Or. 2. cont. Arian. Aug. L. 20. cont. Faust, c. 7. Berx. ep. 190. c, 8. n. 9.

docent, Deum alia ratione, quam per Verbi incarnationem, potuisse redimere genus humanum. Alia exempla potentiae divinae affert Tertull. adv. Prax. c. 10. Aug. L. de Nat. et Gr. c. 7. L. de spiritu et littera ad Marcellin, c. 1, et 35. Theodoret. serm. 4. con. Gentil.

Prob. 2. p.* Ad Ephes. 3. 20. de Deo dicitur : *Potens est omnia facere superabundanter, (pam petimus aut intelligimus ; ubi dum in gneco legitur, υπερ πάντα super omnia et υπερσεκπερισσου superabundanter, primum ad opera, secundum ad eorum perfectionem referri videtur. Accedunt testimonia Patrum ; nam Dioxys. L. de div. Nom. c. 8. §. 2. scribit : Deus infinitus, non solum omnem potentiam producendo, sed etiam.....quod desuper possit innumerabiliter infinitas alias potentias producere ; et quod infinitae infimo numero productae potentiae nunquam queant supraquam infinitam potentia: ejus potentiae effectum hebetare.* Theophil. Alex, in ep. Pasch. 2. n. 18. *Xecesse est, inquit, numero mensuraque factorum Dei fortitudinem couquari, si non potuit majora facere, quam fecit.* Cyril. Alex. L. 9. in Jean, ad illa verba: *Opera, quae ego facio, ipse faciet, et majora horum faciei,* haec notat : (opp. t. 4. p. 803) : *Aon enim ideo, quod ad majora facienda vis illum deficeret, iis quae perfecta sunt, virtutem propriam definiit. Verum cum ea peregisset, quae fieri oportebat, et quae tempus ferebat, non eousque tantum pervenire posse immensam ejus potentiae magnitudinem utiliter iis verbis ostendit.* Aug. serm. 119 de lemp. (al. 213. n. 1.). *Omnipotens est, de Deo inquit, ad facienda majora et minora : omnipotens est ad facienda coelestia et terrestria... Magnus in magnis, nec parvus in minimis : postremo omnipotens ad facienda omnia, quae facere voluerit.*

Conf. ulr. p. 1°. Deus in agendo ad extra est *infinite potens*, et consequenter valet ad plura et perfectiora : est *omnipotens*, et hinc potest omne id, cui esse non repugnat : sed nugatorium est et falsum id duntaxat non repugnare, quod Deus de facto facit aut facturum est; cum esse divinum *infinitis modis* participari possit, nulla autem creatura illud perfecte imitetur, adeoque semper aliud et aliud ac perfectius et perfectius supersit producendum ; ergo. 2°. Si Deus plura et perfectiora non posset producere, id oriretur, vel quia ex naturae necessitate agit, et hinc facit omne quod potest ; vel quia potentia determinatur ad hunc rerum concursum propter ordinem sapientiae et justitiae divinae : sed 1°. n. est falsum ex libertate Deo propria; 2um., quia ordo rebus impositus non adaequat sapientiam divinam sicut nec divinam bonitatem ; ergo. 3°. Ex contraria opinione sequeretur *primo*, cum omnes creaturae a Deo productae et producendae sint numero et perfectione finitae, per finitam productionem exauriri infinitam potentiam : *secundo* Deum non potuisse praeservare *Adamum* a lapsu, *Davidem* ab adulterio, *Saulem* a perditione; non potuisse emollire cor *Pharaonis*, convertere *Achabum*, trahere *Judam* ad poenitentiam ; non potuisse Christum dare signum *Scribis* petentibus, vocare in defensionem sui *Angelos*, descendere de cruce, etc., adeoque inevitabilem esse rerum omnium eventum, tolli gratiam, libertatem et meritum, necessariam et excusabilem esse peccatorum malitiam : *tertio* Deum signa et prodigia, quae ab eo facta legimus in *Scriptura*, postmodum autem non amplius renovabuntur, etiam non posse amplius patrare, et sic potentiam eorum esse tantum pro vice simplici.

Dixi : *absolute potest facere* etc.; excludendo potentiam ordinariam, prout

hic sumitur. I t enim **Deus potentia ordinaria possit plura vel alia facere**, quam facere decrevit, requiritor, ut possit vel mulare decretum, vel contra illud agere; quia si neutrum |»ossel, alia non posset exeqtii, quam qua; ab aeterno decrevit, non quidem propter defectum virtutis ad agendum sed pro pier immobilitatem et efficaciam voluntatis, sine cujus imperio et applicatione impassibile est potentiam divinam aliquid exequi : sed Deus neutrum potest; cum ex *primo* sequatur in Deo imperfectio ignorantia® vel levitatis; ex *secundo* autem aliquid impossibile, nempe agere aliquid contra efficacem volitionem. Hanc vero potentiam ordinariam restrinximus ad acceptionem *primam*, non vero *secundam* num. 74, indicatam; quia certum est Deum facere multa et plura facere posse contra vel supra leges communes et causas in universo statutas.

78. *Obj. cont. I.* Potentia Dei agendi *ad extra* non est infinita in genere *entis*: ergo non continet eminenter omnes effectus possibles; ergo non est infinita. *Conf.* 1°. Potentia infinite debet correspondere terminus seu *effectus infinitus* : sed nullus extra Deum potest assignari terminus infinitus; ergo potentia Dei *ad extra* non est infinita. 2°. Potentia Dei exceditur ab ejus *scientia*: quia Deus plura cognoscit, nempe mala, quam facere possit; ergo non est infinita.

R. *i).* A. Potentia Dei *ad extra* realiter sumpta non est infinita in genere entis .V. furmaliter et pracisive sumpta *subd.* non est infinita in ratione entis, h. e. non est collectio omnium perfectionum divinarum, sed una dtmlaxal -perfectio in suo ordine infinita C. non est infinita in ratione entis, h. e. non se extendit ad omnes omnino effectus possibles .V.

Ad Conf. P*. R. D. M. Potentia infinite debet correspondere terminus effectus infinitus quoad modum agendi; Deus enim teste S. Aug. L. 11. de Civ. c. 22. magnus etiam est in minimis C. infinitus secundum substantiam .V. vel *subd.* debet correspondere effectus saltem syncategoremalice infinitus C. necessario categoremalice infinitus .V. Deus non producit tot et tot creaturas, quin plures et plures easque perfectiores et perfectiores semper producere possit.

Ad 2"°. R. D. A. Potentia Dei exceditur intrinsece ab ejus scientia, quasi illa non liaberet excellentiam tantam, quantum ista .V. exlrinscce *subd.* respectu alicujus, quod sil objectum potentia divina .V. respectu ejus, quod potentia divina objectum non est C. Sicut per hoc nihil decedit *scientia divina*, quod falsa non sciat, sic nec *omnipotentia*, quod impossibilia, qualia mala omnia sunt respectu Dei, nequeat facere; cum facere malum potgiilia non sil, sed impotentia.

79. *Obj. cont. II.* Sunt aliqua, quæ Ileus facere non potest : non potest inori nec falli : non potest mentiri aut peccare : non potest facere, ut res jam pneterita non fuerit ; non potest ex quolibet facere quodlibet ; ergo.

It. *I).* .I. Sunt aliqua, quæ Dens facere non potest, et quæ etiam sunt possibilia A', et quæ non sunt possibilia C. Quamvis vero ex recensitis aliqua sint, quæ non involvant contradictionem, si conferantur cum creatura, tamen ad Deum relata implicant repugnantiam contradictionis; unde juxta

S. Thoma hic potius dicenda sunt fleri non posse, quam quod Deus ea facere nequeat.

Ad Prob. i R. .V. *Cons. et supp.*, quod mori et falli ad potentiam activam pertineant; nam S. Aug. L. fi. de Civ. c. 10. η. I. inquit: *Dicitur enim omnipotens faciendo quod cult, non patiendo quod non vult.* Quin ex hoc ipso Deus omnipotens est, ul idem S. Aug. Scrm. 119. *de tempore* (al. 213. η. 1.) indicat; cum potentia passiva, qua* imperfectio est, a Deo removeatur. Huc perlinet explicatio, quam tradit Hugo Victorin. P. 2. de sacram, tid. c. 22. :

*Ad Prob. 2°**. R. *similiter*. Posse enim mentiri aut peccare juxta Ciirys. honi. 38. in Joan. n. 4. et Ambros. ep. fit), ad Chrom. n. 2. *infirmittatis, non potenlia* est; tum quia h;ec *nihil potius, (piam aliquid,* ut Petr. Dam. in opnsc. fili, de div. omnip. ait, sunt, neque causam efficientem, sed deficientem habent; tum quia posse peccare est posse *excidere ab ente*, scilicet a veritate et bonitate, ut Dion. L. de div. nom. c. 8. §. 6. scribit.

-Id *Prob. 3a,n.* R. D. non potest facere Deus, ut res jam præterita præteritione præcisa et in sensu diviso non fuerit Ar. ul res præterita reduplicative sumpta et in sensu composito non fuerit C. *Primum* Deus potest, quia potuit rem illam non velle, antequam ejus futuritionem pro eo tempore, quo contigit, decerneret : *secundum* non potest, quia alias deberet facere, ut præteritum simul sit præteritum et non sil præteritum, ac proinde ut verum sit falsum; hoc autem ex dictis nec Deus potest, nec illud ex ratione omnipotentia; posse debet. Hinc Aug. L. 26. cont. Faust, c. fi. *Sententia quippe,* inquit, *qua dicimus aliquid fuisse, ideo cera est, quia illud, de quo dicimus, jam non esi : hanc sententiam Deus falsam facere non potest, quia non est contrarius veritati.* Cyrillus vero eamdem rem in exemplo inter Patres agitato L. cont. Anlhropomorphitas c. 13. declarat : *Cur Deus eam, quæ stuprum passa est, nunquam facere potest, ut non stuprata fuerit ? quia non potest mendacium veritatem facere. Neque, vero imbecillitatis vitium istud est, sed naturæ probatio nihil pati sustinentis, quod ipsum dedeceat : alienum autem est penitus a Deo mendacium? porro mendacium est efficere, ut, quæ stuprum passa est, nunquam sit passa.*

Ad Prob. 4III. R. D. Non potest quodlibet facere ex quolibet in sensu diviso .V. in sensu composito C. Nempe quamvis rerum naturæ, si secundum suas notiones seu prædicata essentialia considerentur, sint immutabiles, aut si supponantur res relinere suas naturas, non possint simul acquirere aliam naturam, eo quod alias tales naturæ essent et non essent; si tamen naturæ concipiuntur, ul exislunt, cujuscumque rei natura potest converti in naturam alterius rei, uti de aqua in vinum, sanguinem et ignis vaporem conversa, testimonium Scriptura perhibet. Quin et in eo potissimum vis omnipotente divina est posita, ut meminit Aug. 1. c., *quod universa creatura sua utitur, ut ei placet.* Nam teste Ciirys. orat, de Abrah. : *Naturæ affectionibus naturæ opifex non servii : quoniam naturæ necessitati non subest Deus in iis, quæ efficit, cum sit naturæ lotius conditor.*

Inst. Si Deus potest facere omne possibile, posset exhaurire suam potentiam illud efficiendo, quia ut omnipotens debet actu possibilia facere posse; si autem actu faceret omnia possibilia, hoc ipso ejus potentia esset finita et exhausta: sed nequit dici, quod Dei potentia possit exhauriri ; ergo neque,

quod actn facere possit omnia possibilia; ac consequent[^] quod sit omnipotens. *Conf.* Res mere possibles sunt actu purum nihil; ergo non possunt actu esse objectum omnipotenliie.

R. *I).* *J/.* Si Deus posset divisim facere omne possibile, exhauriretur ejus potentia .V. si posset facere omne possibile collective *C. M.*, sed *x. Supp.*, quod hoc ad omnipotentiam Dei necessarium sil, aut Deo conveniat. fl enim Deus dicatur omnia posse, salis est. ut quodlibet eorum comparatum ad divinam potentiam possit ex vi illius ita in re constitui, sicut dicitur esse possibile : non autem necesse est, ut possit quodcumque illorum facere simul cum omnibus aliis; quia in hoc potest esse, et reipsa est repugnantia, quæ non involvitur m singulorum productione; ut patet in exemplo potentiae dhinæ rem conservandi vel destruendi, quam creavit.

Ad Conf. R. *D. J.* Sunt purum nihil ratione existentiae *C.* ratione essentiali .Y. Essentiae scilicet rerum possibilium sunt reales et æternæ in ideis divinis aut in ipsa essentia divina, quæ infinitis modis potest ad extra communicari.

80. *Obj. cont. 111.* Christus Matlh. 26. 39. Patrem sic alloquitur ; Si /a k w i d i l c «ζ transeat a me calix iste, h. c. subtrahe me a morte imminente : Sed calix non transiit, nec Pater Christum subtraxit; ergo id erat impossibile; ergo impossibile est, quidquid Deus facere non decrevit.

R. *D. Cons.* Ergo id erat impossibile absolute seu potentia absoluta et ex virium defectu A. ex hypothesi, quod Deus sic statuerit, seu potentia ordinata et ex immutabilitate decreti divini *C.* Inter varias impossibilitatis acceptiones, quas Greg. Naz. Orat 30. n. 10. et Ambr. L. 4. de fid. c. 3. refert, illa frequenter etiam in Scripturis usurpatur, qua dicitur impossibile, quod quidem absolute Deus facere potest, non tamen reipsa facit aut facere decrevit; sic enim Genes. 19. Deus ad Loth inquit : *Non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc*; Joan 6. dicitur : *Aon potest filius facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem*; cl Matlh. 13. *Non poterat illic signa facere propter incredulitatem eorum, qui eum excipiebant.* Atque simili plane modo sumi textum objectum, liquet ex Luc. 22. 42. Christi orationem sic enarrante : *Pater, si vis, transfer calicem istum a me.*

Inst. 1. Paties pluribus modis declarant esse tantum possibilia et Deum posse facere ea, quæ facit vel vult facere. Nam 1°. Hier. Dial. 1. cont. Pelag. n. 9. illud tantum asserit *possibile*, quod *futurum* est. 2°. Feto. L. 3. ad Trasim. c. 23. et L. 1. ad Monim. c. 12. docet Deum *tantum posse, quantum vult, et tantum velle, quantum potest*; D.vmvsc. autem L. I. de fid. c. 8. *Potentiam Dei... sola voluntas sua metitur.* 3°. Athenag. L. 1. de Resurrect, n. 9.10. Greg. Nyss. L. Catech. c. 1. et Hies, in cap. 4. Dan. ad v. 32. dicunt Deum *omne id velle, quod Itonum est, et catomis etiam posse; quæ autem non vult, ideo nulle, quia vel injustum vel indignum est* : undo sequitur nec Deum posse ea facere, quæ non vult facere.

R. .V. *J.*, si sermo sit de possibilitate absoluta, et quæ ad potentiam Dei secundum se spectatam refertur.

Adprob. 1.um. *D.* Hier, id tantum asserit homini possibile, quod est futurum *C.* possibile Deo A*. Agit hic contra *Pelagianos*, qui hominem absque omni peccato vivere posse jactabant, probatque munditer loquendo id fieri non

posse, quia id, si exemplum Beatæ Virginis Mariæ exceperis, factum nusquam fuit nec imquam liet; absolute tamen id per Dei gratiam singularem fieri posse tradit idem Dial. 2. emit. Pelag.η. 16. Jaudalque Aug. L. 2. de |K|C. mer. hoc asserentem ; unde potius argumentum pro nobis colligitur.

.Id *prob.* 2J,n. *I).* Et Eiji.g. el Da ma sc. his phrasibus duntaxat significabant voluntati divinæ subjacere omnia et nihil posse obsistere *C.* Deum nihil aliud posse nisi quod velit *subd.* nisi quod velit vel actu vel potentia *C.* nisi quod actu ipso tantum velit .V. Primum sensum intendi ab utroque, patet ex additione, quam Fl i.g. loco 2° facit his verbis : *Quia, cui semper subest, cum volet, posse, non aliud est in illo velle, quam posse*; et quam habet l. c. Da ma sc. *Potentiam sola voluntas sua metitur, potest enim quidquid vult*; quo modo etiam loquitur Ave.. Enchir. c. 96. dicens, *Deum non ob aliud vocari omnipotentem, nisi quia quidquid vult, potest; nec voluntate cujuspiam creatura voluntatis omnipotentis impeditur effectus.* Gffiterum *velle* non semper stricte sumi pro iis, quæ quis actu vult, sed late etiam pro illis, quæ potest velle, declarat communis loquendi formula, qua de homine, qui sui juris est, dicimus, eum facere, quæ vult.

Adprob. 3TM. R. Athenag. et Greg. Nysseni locutionem vel intelligendam esse de eo, quod Deus vult aut actu aut potentia, ut modo dictum; vel cum *Petavio*L. 5. Thcol. Dog. c. 6. n. 3. dicendum eorum rationem tantum procedere, cum rem faciam, aliunde, nempe ex *Scriptura*, constat, qualis fuit illorum dc resurrectione corporum et mundi creatione loquendi materia; quia tunc inter argumenta, quibus contra infideles eadem probatur, usitatum et bonum est illud, si nec rem injustam nec Deo indignam esse monstretur. S. Hier, autem nec illam sententiam habet, nec, dum dicit l. c. *Nabuchodonosorem* quasi hominem seculi loculum, aliud contendit, quam Deum non tyrannorum more, quidquid libitum est, statuere nullo æqui vel iniqui discrimine, sed pro cujusque meritis bona vel mala dispensare.

Inst. 2. Paties, ac præsertim Aug. L. 2. cont. Maximin, c. 7. et L. 83. QQ. q. o0., contra Arianos probant Filium æqualem Patri in divinis; quias i Pater voluisset cum gignere æqualem sibi et non potuisset, foret imbecillis : si vero potuisset quidem sed noluisset, esset invidus; ergo similiter, si Deus posset plura vel perfectiora procreare, cl reipsa non vellet, invidentiæ arguendus esset,ut idem Aug. L. 4. de Genes, ad lit. c. 16. inquit: *Si bona facere posset Deus, nec faceret, magna esset invidentia.*

R. A. *Cons.* *Disparilas est*, quia cum omnis generatio in similitudinem nature fieri debeat, Filio divino debebatur naturæ æqualitas : quare si Pater, quod *Ariani* putabant, voluntate Filium genuisset, necæqualem tamen sibi, vel imbecillus vel præparcus aut invidus fuisset : hæc autem ratio pro rebus creatis non tenet, quibus nec esse nec ulla perfectio debetur, sed illa sunt beneficia ex liberalilale conditoris.

Ad prob. R. 1°. Libri dc Genes, ad litt. auctoritatem non esse maximam, cum Aug. ipse L. 2. Retr. c. 24. dicat : *In quo opere plura queesita, quam inventa sunt; et eorum, quæ inventa sunt, pauciora firmata : cætera vero ita posita, velut adliuc requirenda sint.*

R. 2°. *D. Cons.* Et hic Aug. intelligendus est de potentia absoluta .V. de potentia ordinata, si quæ illa posset, non faceret *C.* Nam L. 3. de lib. arb.

c. 9. η. 1. dicit., posse Deum producere meliora, cl posito hoc creaturarum mdine, invidum esse, qui velit aliquam interire.

Inst. 3. Deus non potest facere nisi ea, quæ prævidit; quia alias posset absque providentia operari : sed prævidit ea sola, qua' facit ; ergo et ea sola facere potest. *Conf.* 1°. Dei potentia et ejus voluntas sunt idem, et voluntas etiam Dei est immutabilis: sed Deus non vult alia, nisi quæ facit aut facturus est ; ergo nec alia potest. 2°. Si Deus absoluta potentia posset alia, quam quæ nunc facit, facere; ergo pro priori rationis potuisset omittere decretum, quod nunc habet, vel aliud ab illo ponere: sed hoc dici nequit; nam *impri-*
mis, dum hoc concipimus, mera lingimus contra illas veritates reales, quod Deus in decreto sit immutabilis, et in eo non detur prius et posterius : *deinde* conciperetur, Deum potuisse eligere imperfectionem præ infinita perfectione; cum decretum sit perfectio Dei et ipse Deus, omissio autem illius nihil ; ergo.

R. D. J/. Deus nequit potentia ordinata facere nisi quæprævidit C. potentia absoluta A^l.

.id *prob.* R. Deum quidem sine ea, quæ modo est providentia operari posse, non tamen sine omni; quia si alia operaretur, etiam alia futura praevidisset. Itaque ex praescientia Dei infertur tantum, ea non esse futura, quæ non sunt praevisa, minime vero non esse possibile; cum Deus alia præordinare et praescire potuerit.

Jd *Conf.* I*®. R. D. lim. p. Potentia et voluntas Divina sunt idem realiter quoad entitalem et in se C. quoad tendentiam et terminationem ad objecta -V. Potentia enim respicit omnia possibile, voluntas vero definita tantum et volita. Ad 2l®. p. II. D. Voluntas Dei est immutabilis, sed libera tamen simul C. determinata etiam ex scad unum A'.

Ad. 2*®. R. V. m. et *prob.* 1*®. quia fundamentum hoc concipiendi praebebat libertas Dei et creaturae; veritates vero reales supponunt jam ordinatam Dei potentiam. Similiter .V. *prob.* 2J;n. quia vel illa omissio aut decretum aliud foret ipse Deus, sicut jam est decretum praesens, et mutatio tantum esset in termino: vel sicut jam actus liber, prout distinctus a necessario, non csl perfectio in Deo, sed praedicatum neutrum, sic nec ejus omissio imperfectio dici potest.

Inst. i. Quodcumque vult Deus, semper est melius, ut inquit Aug. L. 2). c. 4. cent. Faust.; imo nccessc est, jnxta Damasc. L. 2. de fid. c. 29. init, omnia a Deo optima fieri; ergo nequeunt a Deo fieri plura aut perfectiora.

R. D. .4. Quoad 1·®. p. Est simpliciter et absolute melius A', respective et comparative melius C. Ac g. enim ibidem melius dicit fuisse, Christum nasci quam non nasci, ut carnis veritas illius adstrueretur solidius ; et nasci ex femina, ut nc videretur muliebris sexus a salute repulsus. *Quoad* 2'm. p. D. Accesse csl fieri optima secundum modum C. secundum substantiam A'. Deus semper agit *modo perfectissimo*, summa scilicet sapientia, æquilate et potentia, ubique intendendo finem ultimum præstantissimum, suam nimirum gloriam, et eligendo media aptissima ad finem proximum, quem sibi proponit assequendum: quia tamen Deus in agendo ad extra omnino liber est; quia nec opus Dei *ad extra* quoad substantiam, quæ finita est, est optimum, nec determinari etiam potest ullum, quo non meliora et meliora in infinitum dentur ; quia denique quod in se melius est, comparatum ad ordi-

nem ac seriem rerum certam, miniis bonum evadit ; Deus nec agit semper nec agere tenetur optimum *substantive*. Praeterea discrimen inter homines ac Deum est, quod illi dicantur etiam minus bene agere, si minus bona agunt; quia e\ supposito adest praeceptum vel alia causa, quæ cos impellat et obliget ad meliora etiam agenda, eorumque in agendo bonitas ex nisu voluntatis et conatu incrementum capit; quorum tamen nihil respectu Dei tenet.

Inst. 3. Sicut ex *artefaclis* hominum (estimat' eorum scientia et potentia, sic ex Dei operibus elucet ejus virtus cl prudentia; ergo sicut ex melioribus artefaclis magis ocstimantur homines, sic dum Deus ex suis operibus maxime æstimatur, hæc debent esse maxima, et consequenter majora produci nequeunt. *Conf.* Essentiæ rerum se habent sicut *numeri*, quibus nihil addi aut detrahi potest, quin mutantur; et potest a Deo produci creatura omnium perfectissima; ergo Deus non potest facere substantias meliores, nec etiam species perfectiores et perfectiores.

R. T. J. .V. *Cons.* Debent esse maxima secundum modum C- secundum substantiam A. Si unice attendatur creaturarum substantia, hæc in comparisonem ad auctorem suum, est *tanquam nihilum* : si attendatur æstimabilitas Dei ex creaturis, hæc ex minimis etiam capi debet, quia, ut Aug. L. 11. deCiv. c. 22. ait: *Deus ita csl artifex magnus in magnis, ut minor non sit in parvis; quæ parva non sua granditate (nam nulla est) sed artificis sapientia metienda sunt.* Cæterum *disparitas* etiam est, quod cum homines materia, instrumentis cl aliorum ministerio egeant, non possunt ostendere suam industriam nisi in *artefaclis*; Deus autem, qui his omnibus ad quidpiani faciendum opus non habet, hoc ipso jam salis manifestat suam virtutem ac sapientiam, et ex modo etiam in minimis operibus infinitam suam excellentiam aperit: ad hæc, cum ai*s et sapientia hominibus non sit *essentialis*, e\ ipsa etiam perfectioribus operibus perficiatur, ex his illa recte æstimatur; e contra, quia Deus *essentialiter* est perfectissimus, nec acquirit artem nec operando perficit, ex sola operum cognitione aestimari non debet.

Id Conf. R. C. Iain. p. *Ant. et D. Cons.* Ergo non potest facere substantias accidentario meliores A. essentialiter meliores *subd.* quatenus nihil potest addere vel demere rerum essentiis C. quatenus praeter essentias rerum praesentium nequeat facere alias res et sic etiam alias essentias, aut non plures et perfectiores species rerum producere A'. *Id2an'. p. N. Ant. et Cons.* Exclusa enim unione hypostatica, visione beatifica et malernilatc B. Virginis, quas S. Thomas, quatenus ordinem divinum includunt, vocat perfectissimas, Deus comparisonem ad potentiam suam facta, nunquam facit perfectissimum *simpliciter*, nec facere etiam potest; quin tamen inde derogetur iniinitæ illius polcnliæ.

Qc.eres. /D» et qualis in Deo detur *Distinctio et Compositio*?

81. *Nota.* Praedicata Dei *Relativa* inter se vero distingui, extra dubium est. Circa distinctionem *Absolutorum* duplex praecipue error fuit : Gilbertus Porretaxus uti compositionem in Deo admisit, qua *Divinitas non est Deus, wdforma, qua Deus est*; ita videtur nullis statuuisse inter attributa divina

distinctionem realem: Aet iis vero et Eix omhs attributa omnia diversas duntaxat voces el sanos esse asserebant, ita ut nullo modo, ne ratione quidem, ab essentia divina distinguantur. Verum proscripta fuit Porretam doctrina in Concilio Rhemensi, présente Eu;emo 111., cui acquiescens Gilbertos cum ordinis integritate et honoris plenitudine ad suam Diœcesin remeavit, prout testatur Orno Fr isix g. Errorem *Eunotnianorum* confutarent SS. Patres, et damnavit Ecclesia, præsertim, quod inde pararent sibi viam ad dicendum, Filium el Spiritum S., in quibus non datur innascibilitas seu ratio improducti, non esse ejusdem essentia? et naturæ cum Patre, ut constat ex Greg. Nvss. orat. 12. cont. Eunom. Hinc

82. *Dico.* Densest simplicissimus Spiritus , uti omnis compositionis, ita et distinctionis *realis* expers, sive prædicata divina absoluta inter se, sive ad essentiam divinam referantur.

Prob. Il. *p.* ex dictis num. 39.

2°. *p.* exC. Lateran. IV. c. 1. *Firmiler.*, ex Hil ar. L. 9. de Tiux. n. Gl. Atr ax. L. de Decr. Syn. Nic. n. 11. Treodore t. q. 20. in Gen. et aliis PP. *Conf.* ex aseitate, infinita perfectione et summa identitate illius, quod Deus habet, ac demum ex ætemitate, infinitate et immutabilitate *essentiæ divina*. Personæ autem divinæ non dicunt *simplicitatem*, cum realiter inter se distinguantur, nec *compositionem*, cum non uniantur inter se ad constituendam unam personam vel Deum.

3*. *p.* ex perfectissima Dei simplicitate, quæ distinctionem realem prædicatorum divinorum tum inter se, tum ab essentia penitus excludit; ita Concilium Rhem. in Symbolo contra Porretanum edito, Later. IV. Innoc. 111. c. *Florent*, quod Sess. 18. delinit, *omnia in divinis esse idem, ubi non intercedit oppositio relationis* ; ilaSS. PP. Aug. Fuig. Bern, et alii. Attamen, quia Scriptura, Concilia et PP. de attributis et essentia divina loquuntur ut nullis, quædam inter ea *distinctio rationis* admitti debet, vi cujus non quidem judicare possum, in Deo varias esse perfectiones ceu rationes objectivas, possum tamen unam formaliter cognoscere, et ab altera præscindere, præbente ad id fundamentum pluralitate ac diversitate effectuum, quamvis a simplicissima entitate ii proveniant.

Si *ais* 1°. In Deo est Initas et Trinitas; ergo compositio. Major daretur in Deo simplicitas, si lres Personæ divinæ non distinguerentur realiter ; ergo non est summa. Multa etiam Deo adveniunt de novo, v. g. decreta libera, denominationes Creatoris, Domini, Judicis; ergo saltem in Deo datur compositio ex subjecto et accidente.

R. Ad veram compositionem requiritur *distinctio* et *unio* : adeoque Personæ divinæ compositionem nullo modo faciunt, quia comparatæ ad se invicem tantum distinguuntur, comparatæ ad naturam tantum uniuntur, vel potius identificantur; ergo qua parte uniuntur, non distinguuntur, et qua parte distinguuntur, non uniuntur. Habetur ergo unitas cum pluralitate, non vero sic, ut ex plurium unione resultet unitas. Item major daretur simplicitas, prout hæc præcise dicit identitatem et opponitur distinctioni, non prout dicit carentiam unionis et opponitur compositioni. Demum nulla de novo accedunt Deu solum denominative, extrinsece el objective per ordinem ad creaturas.

.Si *uisti* SS. Paires passim dicunt, justitiam, sapientiam etc. non esse Dei substantiam, cl variis nominibus varias perfectiones significari : sæpe dicunt, ea, qua» de Deo prodicantur, tantum esse diversa nomina, quibus idem omnino significetur; ergo vel distinctionem realem adslruunt, vel etiam distinctionem rationis excludunt, juxta illud in Concilio Rhem. star Iulum: *.Ve ratio in Theologia dividui inter naturam el personam.*

R. SS. Patres, sicut quando impugnant *Eunomium*, verbis quidem durioribus videntur asserere distinctionem cnlilativarn, reipsa vero ad scopum præfixum non intendunt nisi distinctionem rationis; ita contra *Purrelanum* disputantes solum excludunt distinctionem realem el entitalivarn, quin propterea velint prædicata divina esse duntaxat diversa nomina. Concilium ilhcm. statuit, ne ratio dividat eo modo, quo divisit *Porretanus*, scilicet entilative ac realiler.

'Ai

•^
38

..\$

I
↑

il -4F

Mw
KvA

?'.T

i 'Bi

h 9 -

•MJ

IE

ξ JI

DISPUTATIO II.

DE INVISIBILITATE ET VISIBILITATE DEI

CAPUT I.

DE INVISIBILITATE DEI

ARTICULUS I.

AN DEUS POSSIT INTUITIVE VIDERI OCULIS CORPOREIS ?

83. *Nota.* Dogma Gentilium et Anthropomorphitarum vel apertum vel ex eorum doctrina necessario profluens erat, Deum *oculis carnis* videri posse. Eundem errorem Christianis universis exprobraverunt olim Gentiles, quam calumniam Orig. L. 7. cont. Ceis. n. 33. et seqq. depulit. Inter *Arianos* tamen fuerunt plures, qui solum Patrem Divinum assererent invisibilem : quin et Catholicorum nonnullos ejusdem erroris sua ætate notarunt Irenæus. L. 4. c. 37. (al. 20.), et Aug. ep. 6. (al. 92).

84. *Dico.* Deus oculis corporeis nec visus est unquam, nec videri potest. *Prob. I. ex Scriptura.* Exod. 33. 20. Deus quasi generalem legem statuit : *Non videbit me homo, et vivet.* Item universim legitur Joan. 1. 17. : *Deum nemo vidit unquam.* 1. ad Cor. 2. 9. *Oculus hominis non vidit, nec auris audivit, quæ præparavit diligentibus se.* 1. ad Tim. 6. 13. *Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest.* Et c. 1. v. 18. præmissum erat : *Hæc secutorum immortalis et invisibilis.* Circa hæc autem testimonia certum est : 1. quod naturali et sensu obvio accepta loquantur de *visione corporea*, cum proprie videre pertineat ad oculos corporeos : 2. quod Paulus ibidem vel mentionem faciat de *oculo corporeo* sicut de aure carnea, vel doceat Deum verum esse diversum a falsis numinibus ac spiritum : 3. quod de *visione mentali* simpliciter nequeant intelligi exceptiones illæ, cum possibilis sit visio Dei intuitiva per intellectum elevatum.

Conf. Quoties Scriptura loquitur de visibilitate Dei, utitur terminis qui mentis actum, non autem oculi corporei indicant : Malth. 5. 8. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* 1. Joan. 3. 2. *Scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est ;* quibus verbis Aug. ep. 6. (al. 92. n. 3.) ostendit, oculos cordis et spirituales intelligi, non autem corporeos, secundum quos Deo similes non erimus.

//. «Xr Patribus. Orig. L. 7. con. Ceis. n. 31. inquit : *Falso nobis imponit Celsus dicens , nos sperare in oculis corporis Deum esse visuros*. Arii w. disputans contra Arian, a S. Augustino ep. 111. (al. 148. η. 10.) refertur, *instantissime Deum non iwc visum nisi assumptione creatura' : secundum Deitatis autem sua proprietatem, omnino Deum esse invisibilem..... nisi quantum mente ac spiritu nosci potest*. Greg. Naz. or. 28. n. 7. *Deus est ejusmodi, ut nec tangi nec oculis cerni queat*. Cyril. Hierosol. Catech. 9. η. I. *Carnis quidem oculis contemplari Deum, impossibile*. Hier., in c. G. Isa. v. I. *Aon solum Patris divinitatem, sed ne Filii quidem et Spiritus S., quia una in Trinitate natura est, possunt oculi aspicere*. Cs. ib. c. GL v. L Amur. Scrm. 8. in Psal. 118. n. 17. docet errasse Moyseu, quod existimaverit, Deum oculis videri posse.

Conf. 1°. Nulla potentia pr.iserlim vitalis potest ferri extra suum objectum : sed oculus est potentia vitalis, et Deus est extra illius objectum; ergo (culus non potest ferri in Deum, seu eum videre. 2°. Concipi potest, Deum visibilem fieri ab oculo corporeo : si vel Deus assumendo corpus reddat se spectabilem: vel si oculus immutata natura evadat spiritualis, cl sic ad videndum Deum idoneus. Sed in *primo casu* non habebitur visio intuitiva ac Dei, ut est in se; in *secundo* autem non jam corporeis, sed spiritualibus oculis videretur Deus; ergo.

85. *Nec dicas* 1°. Multi Patriarcharum et Prophetarum de facto corporeis oculis viderunt intuitive Deum : quod palet de *Abrahamu* Gen. 15., de *Jacobo* Gen. 32., de *Manuc* Jud. 13., de *Moyse* Exod. 33., de *Isaia* c. 6. ; ergo.

It. A'. .1. *ad prob. I*). Patet de illis, quod viderint Deum immediate cl in se ipso .V. mediate tantum et in alioC. Triplex universim modus est exponendi visiones Patribus Veteris Testamenti facias : *primus* est, cum dicitur ipse Deus, et praesertim Persona Verbi, humanae incarnationi praeludens, apparuisse in forma, quam libere ac pro voluntate assumpsit : *secundus*, cum dicitur per Angelum, qui et ipse in hominis assumpta forma apparuit, esse visus : *tertius*, cum in raptu vel extasi, aut in somno per quamdam similitudinem ac sensibiles species se manifestavit. *Primo* usi sunt frequenter Scriplores antiqui, *aliis* moderni communius; quibus etiam suffragatur Scriplura. Nam cl *Abraham* Gen. 18., cum videret tres viros, h. c. Angelos sub forma virorum, unum lanquam Dominum adoravit : et quem *Jacob* dixit Deum, Ocas. 12. v. 3. vocat Angelum : et quamvis uxori *Manuc* apparuerit lautum Angelus, tamen vir ejus postea dicit, *Moriemur, quia vidimus Dominum*. Denique .S. *Stephaniis* Act. 7. interpretatur de Angelo vices Dei gerente, quod Scriptura de Deo facie ad faciem collocuto cum *Moyse* dixerat. Sicut vero modus exponendi *secundus* perlinet ad visiones Patriarcharum, sic *tertius* convenit prophetis illustrationibus; certe nisi similitudinem tantum in visione Isaite admittere volucris, oportebit Deum ad modum corporis esse extensum, sedere etc.

86. *Nec dicas* 1°. Job. c. 12. ait de Deo : *Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te*. Prius c. 19. dixerat : *Horsum circumdabor pelle mea, ft in carne mea videbo Deum meum, quem visurus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt*. Ergo et vidit et speravit Deum oculis videndum.

Cmif. huc. 3. legitur : *Videbit omnis caro salutare Dei.* I. ad Cor. 13. asseritur, quod Deum *videbimus facie ad faciem*; ergo Deus oculo corporeo erit visibilis.

R. *Quoad* 1. *D. Cons.* Ergo Job vidit Deurn visione substantire divinae .V. visioneeffectuum providentia) divina? C. Sensus enim est : Equidem de tua, o Deus ! providentia audiveram plurima el mirabilia; nunc autem prosperorum el adversorum sorte jactatus, in me ipso eamdem experior el propius inspicio. *Quoad* 2. etiam *I). Cons.* Speravit Deum videndum oculis mentis C. oculis corporis *Subd.* Deum secundum naturam assumptam, seu Christum Salvatorem C. Deurn secundum naturam propriam .V. (tramque distinctionem usurpat S. Aug. de Civ. Dei L. 22. c. 29. n. ,4. : *primam*, quia Job dicit in carne, non per carnem visurum se Deum : *secundam*, quia de Redemptore loquitur cl de sua resurrectione.

Ad Conf. R. Similiter, quantum attinet ad *primum* textum, qui de Deo incarnato aperte loquitur : quantum ad *secundum* *N. Cons*, quia *facies* hic et alibi sumitur metaphorice ad visionem Dei intuivam exprimendam,qua donantur Sancti in patria; non vero proprie, cum alias Deo humana etiam membra tribuenda forent.

87. *Nec dicas* 3°. S. Aug. de Civ. 1. c. n. 5. rejicit opinionem Philosophorum, qui negant res spirituales videri posse a corpore ; ergo censet posse videri Deum ab oculo corporeo. *Conf.* S. Doctor ibidem docet Deum oculis corporis beati videndum, et simul opponit hanc visionem Dei cum illa, qua nunc fruimur in hac vita; ergo admittit intuivam visionem Dei et in se ipso corporeis oculis apud beatos futuram.

R. *I).* A. Dejicit opionem hanc secundum momenta et rationem quibus illam propugnabant C. secundum assertionem et sententiam .V. *Philosophi* isti volebant spiritum a corpore cognosci non posse, quia nec spiritus possit percipere corporea sed inlcelligibilia duntaxat, quod refellit. S. Aug. dicens : *Sed istam ratiocinationem et vera ratio et prophetica irridet auctoritas. Quis enim ita sil aversus a vero, ut dicere audeat, Deum corporalia ista nescire?* etc. Inde tamen non concedit, oculum corporeum posse attingere spiritum, nisi in hypothesi mutati corporis in spiritum; in qua sic subdit : *Sicut erpo constat videri corporea spiritu : quid si tanta erit potentia spiritalis corporis, ut corpore videatur et spiritus?*

Ad Conf. R. *I).* 1*m. *p.* Docet Deum oculis beati corporis videndum immediate et in seipso seu propria substantia .V. mediate el in effectibus,sicut vitam et animam in hominibus videmus C. Eliam *D. 23l". p.* Hanc visionem eum illa, qua nunc fruimur, opponit, quoad aliqua et modum tantum visionis abstractive diversum C. quoad omnia et speciem etiam visionis diversam .V. Visionem Dei per oculos spirituales eliamnum abslractivam hic admitti, palet ex distinctione priori : diversitas vero inter visionem hujus et alterius vitro slat in co, quod prrosentis vitro visio potius excitet (idem de Deo, quam ut eum menti nostiro slatim absque medio discursu prasenlem sistat, cum alterius vitro visio per oculos capta ex apprehensis Dei effectibus Deum slatim menti objiciat sine intermedio ratiocinio. Ita se ipsum explicat. S. Aug. L. 22. de Civ. c. 29. n. 6. *Non sicut nunc invisibilia Dei, per ea (pia. facta sunt intellecta conspiciuntur per speculum inæniymale et ex parte, ubi plus valet*

t 4
l
•H-»-?

vF' (
Fp -

Wiyf
* 1 J*;
r : 3

rv·
H·

•ft

v'· *

IB

fides, qua credimus, quam rerum corporalium species, quam per oculos cernimus corporales : sed sicut homines, inter quos virentes motusque vitales cœrentes vivimus, mox ut aspiciamus, non credimus vivere, sed videremus; cum eorum vitam sine corporibus videre nequeamus, quam tamen in eis per corpora, remota omni ambiguitate, conspiciamus : ita quacumque spiritualia illa lumina corporum nostrorum circumferemus, incorporeum Deum omnia regentem etiam per corpora contuebimur. In quem locum S. Thomas I. q. 12. a. 3. ad 2. eundem S. Aug. sensum subjungit.

.Vee dicas 1°. Idem ibid. n.3. statuit, oculos in gloria fore alios et virtutis præpollentioris, non tamen qualis in animalibus acrius videntibus habetur; et hanc etiam vim probabiliter censet Jobo per aliquod instans in hac vita communicatam, dum diceret : *nunc autem oculus meus videt te* : ergo tribuit passe Deum saltem a spiritualibus Oculis videri. *Conf.* Nequit dari ratio, cur S. Aug. nihil definire in quæstione de oculis spiritualibus voluerit ; ergo.

R. D. .1. Statuit hæc absolute et ex sententia propria aut in quam ipse propendeat .V. hypothetice et ex sententia aliena, quam quidem explicat, quin tamen in eam inclinet C. Res patet ex ipso textu : *Utrum videbunt et per oculos corporis, inde quæstio est. Si enim tantum poterunt in corpore spiritali eo modo utique etiam ipsi oculi spiritalis, quantum possunt isti, quales nunc habemus, procul dubio per eos Deus videri non poterit : longe itaque alterius erunt potentiæ, si per eos videbitur incorporea illa natura, quæ non continetur loco, sed ubique est loca..... Vis itaque oculorum illorum præpollentior erit, non ut acrius videant, ... sed ut videant et incorporalia.* Simili modo illud de Jobo additum ex textu cognosci potest, quem ita prosequitur : *Et fortasse ista virtus magna cernendi data fuerit ad horam etiam in isto mortali corpore oculis sancti viri Job, quando ait ad Deum : In obauditu auris obaudiebam te prius, nunc autem oculus meus videt te etc. Quamvis hic nihil prohibeat, oculum cordis intelligi, de quibus oculis ait Apostolus : illuminatos oculos habete cordis vestri.*

.Id *Conf.* R. .V. J. Imprimis definire nihil voluit, tum quod res non perlineret ad quæstionem dogmaticam, sed mere philosophicam : tum quod Catholicorum etiam quorundam hanc esse opinionem intelligebat, quos exacerbare noluerat : tum quod librata infinita Dei potentia non possumus semper dicere in se impossibilia, quæ nobis ardua aut impossibilia etiam videntur. Pleraque alia hic objici solita sunt *philosophica*.

ARTICULUS II.

AN DEUS INTUITIVE VIDERI POSSIT AB INTELLECTU CREATO PER SOLAS NATURÆ VIRES?

88. Aota. Cognitio Dei, quæ in hac vita habetur, est vel ex creaturis seu effectibus a Deo creatis, vel ex fide seu divini verbi significatione, et utraque *obstructiva*, non autem intuitiva seu clara et evidens cognitio Dei. prout est ille in «. Quod visio Dei *inluilwa* convenire possit homini per singulare auxilium divinum, quod Theologi *lumen gloriæ* vocant, infra : au vero illa

etiam tribui possit intellectui, sive humano sive angelico, sibi relicto et per solas natura· creatu· vires operanti, hic. quærilur. Affirmarunt id *Anomæi* sec. 4. de quorum duce Aelio Epiphaniæ hæres. 70. p. 989. hæc refert : *Ilie enim cum suis in eam vanitatis amentiam incidit, ut supra mortales omnes Deum se, non sola fide, sed natura, secundum scientiam nasse jactaret : quemadmodum alicubi supra memini, dicere illos, non simpliciter fidei aliqua notitia Deum sibi esse perspectum; sed perinde ac quispiam cognoscit, quidquid oculis cernitur, aut manibus attrectatur : velut si in manus assumat aliquis lapidem aut lignum aut materiæ alterius instrumentum.* Eumdem errorem sec. 14. instaurarunt *Beguardi* et *Beguinae* in Germania inferiore, quorum ;P§ doctrinæ articulus is erat : *Quadibct intellectualis natura in se ipsa naturaliter est beata : et anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum.* Quamvis vero ab hoc errore alieni sint Theologi Catholici omnes, sunt tamen inter eos nonnulli, qui saltem *possibilem* existimant substantiam creatam, quæ vel per se sit tantæ virtutis, quanta est virtus complexi ex intellectu et lumine gloriæ, et cui proinde proportionala cl eonnaturalis sit Dei visio, ita ut ad eam eliciendam non sit necessaria ulterior elevatio; vel quæ licet tantæ virtutis non foret, tantæ tamen perfectionis est, ut illi lumen gloriæ, ac consequenter etiam visio Dei intuitiva, sit debitum et connaturale. Veium his sufficiant dicta num. 8. de repugnantia substantiæ creatæ *intrinsece* supernaturalis.

89. *Dico.* Deus de facto intuitive videri nequit ab intellectu creato per solas naturæ vires.

Prob. I. ex Scriptura. Hæc enim 1°. ut constat ex textibus relatis, negat Deum videri posse: sed hæc testimonia imprimis non minus de *intellectuali* visione quam corporali exponi possunt, præsertim curti ibidem ad Corinth, addatur: *Nec in cor hominis ascendit*; et Patres in eos textus commentantes sæpe de utraque visioneloquuntur: deinde vero eadem, ut S. Aug. ep. 112. (al. 147.) c. 14. facit, exponi debent de invisibilitate intellectuali per naturam seu vires naturæ, cum aliunde liqueat supernatural! auxilio adjutum intellectum posse habere visionem Dei; ergo. 2°. Docet intuitivam Dei visionem pertinere ad gratiæ beneficium, Psal. 83. 12. *Gratiam et gloriam dabit Dominus.* Ad Rom. 6. 23. *Gratia Dei vita æterna.* 3°. Eadem manifestam Dei cognitionem removet ab hujus vitæ conditione, 1. ad Cor. 9. *Ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus : cum ergo venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est.* Item : *Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum.* 2. ad Cor. 5. 7. *Per fidem enim ambulamus, et non per speciem.* 1. Joan. 3. 2. *Scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus cum, sicuti est.*

II. ex Traditione. In C. Vien., ut etiam refertur in Clementinis Cap. *Ad Nostrum.* tit. *de hcerel.*, recensito cum reliquis errore *Beguardorum* supra exposito, Clemens V. ita definit : *Aos, sacro approbante Concilio, sectam ipsam cum pramussis erroribus damnamus et reprobamus omnino.* Ex Patribus, qui Anoriiæos oppugnarunt, Epiphan. liter. 70. n. 7. *Deum quidem, inquit, videri præsertim ab humana natura non posse fatemur;... Sed idem tamen Deus invisibilis pro sua humanitate ac potentia imbecillum aciem ita*

virtute sua corroborare dignatur, ut quod videri alioqui non potest, aspidut. Greg. Naz. Drat. 28. η. 17. scribit, nihil ad nos pertingere in hac vita de Dei notitia, nisi exiguum quemdam rivulum, ac velut parvum magnæ lucis radium. E\ reliquis Orig. L. 1. Periarch. c. 1. n. 6. Mens, ait, nostra ipsum perse ipsam Deum, sicut est, non potest intueri. Ambr. comment, in Lucam c. 1. n. 26. In potestate nostra non est Deum videre, sed in potestate illius est apparere. Aug. L. 19. de Civ. c. 25. Sicut non es/ a carne, sed super carnem, quod carnem facit vivere; sic non est ab homine, sed super hominem, quod hominem facit beate vicere.

Conf. Visio Dei intuitiva est supernaluralis, e\ Psal. 83, et ad Rom. 6. Est finis et merces, ad quem per fidem, spem, charilalem et alia opera salutaria pertingitur. Joan. IL 11. Qui diligit me, manifestabo ei me ipsum; el 1. ad Cor. 2. 9. .Yec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis (pii diligunt illum. Constat vero ex Tr. de Grat. media hæc et merita debere esse superoaturalia, ac inter hæc et finem atque mercedum necessario intercedere ordinis proportionem ; ergo.

90. .Va? dicas 1°. Juxta S. Aug. L. 10. de Civ. c. 22. Solum peccatum causa est, cur Deum non videamus ; ergo intellectus ex se potest videro Deum. 2°. Deus intuitive videndus continetur intra limites intellectus creati, sicut gloriosa corpora intra objectum visus: et Deus videndus non attingitur nisi modo finito; ergo. 3. Deus etiam intuitive videndus est ultimus noster finis; et ad hunc habemus tum appetitum innatum, tum elicitedum prudentem ac ordinatum: sed et ultimum finem nostrum, et quod ejusmodi appetitu desideramus, naturaliter possumus cognoscere ; ergo.

R. *Ad 1. D. .1.* Solum peccatum est causa moralis, cur Deum non videamus, quatenus peccati pœna est cæcitas mentis, qua frequenter impedimur a cognitione Dei abstractiva. et quatenus peccati etiam pœna est privatio gratis sanctificantis, cujus opera obtinetur finis supernaluralis C. est causa physica, et sine cujus interventu omnia in nobis expedita forent, ad visionem Dei ex parle potentiæ requisita .V. Physica enim causa, cur Deum non ideamus, est ipsamel impotentia naturalis, ad quam superandam necessarium est supemalurale luminisgloriæ auxilium.

11. *.Id 2. I), .t.* Deus intuitive videndus continetur intra limites objectives intellectus, h. c. objecti specificativi, adæquati et terminalivi C. intra limites objecti connaturalis ac proportionali .Y. Duplex nempe distinguendum est objectum potentiæ cognoscilivæ : aliud *specificativum*, et *adæquatum*, ad quod potentia se extendere et ferri potest, sive propriis viribus sive superiori saltem auxilio roborata; et intra limites hujus objecti continetur Deus intuitive visus, utpote sic visibilis et cognoscibilis, sicut et per actus supernalurales alios fidei, spei et charilalis attingibilis : aliud *connaturale* et *proportionatum*, ad quod potentia connaturaliter, h. e. per se solam et absque auxilio alterius ordinis ferri potest ; et intra ejusmodi objecti limites Deus intuitive videndus non continetur, nisi remote tantum et inchoate, non autem proxime et complete.

Ad prob. P". Disparitas est, quia omne *lucidum*, etiam in corpore glorioso, supponitur esse naturale, saltem quoad substantiam; siquidem lux corporea ex sua perfectione nihil supernaluralis quoad substantiam exigit, licet hic

et nunc ex ordinatione Dei extrinseca, si connexa cum beatitudine supernaturalis animæ : e contra non omne *verum* est naturale, sed plura sunt etiam quoad substantiam supernaturalia, maxime autem Deus; nisi tamen velis dicere, Deum excellentiori modo esse supra omnem naturam creatam et vocari potius auctorem omnis supernaturalis et naturæ, quam ens super-naturale.

ad *prob.* 2^m. At. Sicut enim supernaturalia quantumvis finita non sunt proportionata et connaturalia potentiæ naturali, sic etiam quæ finito tantummodo attinguntur aut fiunt, non possunt fieri solis naturæ viribus, ut patet in actibus salutaribus quibuscumque seu supernaturalibus.

11. h/3. I). Deus intuitive videndus est finis noster ultimus supernaturalis C. naturalis V. Naturalis enim finis noster, et quem homo in puris naturalibus conditus habuisset, est perfecta Dei visio abstractiva. Sed de his vide Tract., de gr.

ARTICULUS III.

AN DEUS AB INTELLECTU CREATO POSSIT COMPREHENDI ?

91. *Nola.* Comprehensio a Patribus tum Græcis tum Latinis pro cognitione objecti clara, firma, simultanea, et maxime plenissima usurpatur. Ad hujus vero cognitionis plenitudinem duo requiruntur. : 1°. ut omnia, quæ *formaliter* in objecto sunt, attingantur, quod declarat S. Aug. tum in Serm. 38. de Verb. Dom. (al. 117.) c. 3., tum ep. 112. (al. 147.) c. 9. 2°. ut cognoscantur omnia, quæ sunt in objecto *eminenter*, seu quæ in ejus virtute et potentia causaliter continentur, uti declarat S. Thom. p. 3. q. 10. a. 2. et *Pctau.* de Deo L. 7. c. 4. ex Patribus ostendit, qui Filio Dei et Spiritui sancto solis comprehensionem Patris tribuunt, quia soli illi præter Dei substantiam, ejus etiam sinum ac profunda cognoscunt, seu quæ in consiliorum illius secreto, absoluta potestate ac virtute continentur. Anomæi dicere ausi sunt Deum a se comprehendi, ut S. Epiphanius exponit, de Actio 1. c. sic pergens : *Ita audacissimus iste dicebat : Tam Deum novi, quam meipsum, imo non tam novi meipsum, quam Deum.* Contra quos

92. *Dico.* Deus ab intellectu creato, lumine gloriæ quantumvis adjuto, comprehendi non potest.

Prob. I. ex Scriptura quæ comprehensionem rejicit sive quæ simpliciter ille Deo concipitur, sive quæ ad ejus virtutem et attributorum potentiam perlinet. Primum liquet ex Job. 36. 26. *Eccc Deus magnus, vincens scientiam nostram.* Eccli. 43. 34. *An laboretis : non enim comprehendetis.* Jerem. 32. 19. *Magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu.* Alterum palet ex Job. 9. 19. *Qui facit magna et incomprehensibilia.* Et. c. 11. 7. *Forsitan vestigia Dei comprehendes, et usque ad perfectum omnipotentem roperies?* Psal. 146. 5. *Sapientie ejus non est numerus,* ad Rom. 11. 33. *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientie Dei ! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus !* 1. ad Cor. 2. 10. *Spiritus scrutatur omnia etiam profunda Dei. Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est ? ita et quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi spiritus Dei.* Ejusmodi

vero testimonia cum nec a Scriptura nec a Patribus restringantur vel ad cognitionem in present! vita, vel ad cognitionem ex solis natur® viribus; *absolute* sumenda sunt, el assertum omnino evincunt.

II. λ γ Traditione. C. Later. IV. cap. *Firmiter* sic habet : *Simpliciter confitemur, quod unus verus est solus Deus, adernus, incomprehensibilis* ; et c. *Damnamus* additur: .Vos, *sacro approbante Concilio, credimus el confitemur cum Petro Lombardo) quod una summa quaulam res est, incomprehensibilis*. Porro Magister sent, intelligebat Deum omnino incomprehensibilem. Basileense autem an. 1135., quo Eugen. IV. necdum transtulerat Concilium Florentiam, damnavit propositionem Augustini de Roma, qua dixerat in suo de Christo el Ecclesia Libro: *animam Christi videre Deum tam clare ac intense, quantum clare ac intense Deus videt se ipsum* ; quo sensu comprehensionem expresserat. Idem jam antea etiam praeter Gregorium utrumque, Basilum. Chrysostomum et Theodoretum, qui Anomæos ex professo oppngnant, docuerunt Dionys. L. de divin, nom. c. 13. §. I. Iren. L. i. c. 37. (al. 20). Clem. Alex. L. 5. Strom, p. 548. Cyrill. Catech. 6. n. 5. G. Epipian. hær. 70. n. 7. Au.;. serm. 38. (al. 117). supr. cit. *Conf.* Comprehendere est rem cognoscere quantum est cognoscibilis, et ejus cognoscibilitatem quoad omnia, quæ formaliter el eminenter habet, exhaustire ; sed intellectus creatus etiam lumine gloriæ instructus non potest Deum cognoscere, quantum cognoscibilis est; tum quia intellectus ejusmodi semper manet finitus, cognoscibililas autem est infinita, sicut ejus perfectiones, quas sive formaliter sive eminenter continet, sunt infinite; tum quia alias sancti Patres illegitime ex comprehensione probassent divinitatem Filii et Spiritus sancti ; ergo.

93. *Obj. I.* Beati a Theologis vocantur *comprehensores* ; et Paulus fideles I. ad Cor. 9. monet : *Sic currite, ut comprehendatis*; ac de se ad Philip. 3. scribit : *Sequor autem, si quomodo comprehendam* ; ergo comprehensio Dei est possibilis. *Conf.* Rem cognoscere totaliter et sicut eam Deus cognoscit, est rem comprehendere : sed sic Beati vident Deum; I. ad Cor. 13. 9. *Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus; cum autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod e;cparte est*; ctv. 12. *Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum*; ergo.

R. D. *Cons.* Comprehensio Dei sumpta pro assecutione et possessione Dei est possibilis. C. sumpta pro cognitione Dei adæquata et plenissima .V. Omnia antecedentis exempla desumpta sunt a similitudine cursorum, qui comprehendunt metam et bravium; unde patet, non esse ibi sermonem de comprehensione ad animi perceptionem et cognitionem perfectissimam translata.

Ad Conf. R. .V. m. *Ad prob. D.* Et hic Apostolus facit tantum oppositionem cognitionis per fidem imperfecte et obscurae cum cognitione per visionem tealiticam perfecta et clara C. cum cognitione plenissima, et comprehensiva .V. omnis nostra de Deo el divinis cognitio, sive fides sit, sive scientia ex fide orta, est *imperfecta* et *ex parte*, quia revera lotum, quod est Dei, et omnia ejus attributa in hac vita non cognoscimus; el *obscura* etiam est, quia per speculum in ænigmale tantum habetur : in altera autem vita Beatorum cognitio erit perfecta et clara; quia tunc perfectum veniet, facie ad faciem Dens videbitur, et omnes lœi perfectiones cognoscentur. Ad

eamdom ellam iituilivnrn Dei visionem lanium refertur, quod additum est, quia explicat illud v. 12. initium : *Videmus nunc per speculum in (Pniffmtde, hinc aulem facie ad faciem*·, unde colligitur quidem essentiam ac perfectiones Dei et mysteria fidei in seipsis cognosci a beatis, sicut Deus nos in nobis videt, non tamen in cæteris nostram cognitionem esse Divinæ æqualem.

Inst. Scire, qiiænam sit latitudo rei, el omnes ejus dimensiones, est rem comprehendere: sed Paulus sic Deum cognoscebat, voluitque ab hominibus cognosci, ad Ephes. 3. *Ut possitis comprehendere, cum omnibus sanctis, quæ sil latitudo ct longitudo et sublimitas et profundum : Et scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi, ut impleamini in omnem Dei plenitudinem'*, ergo.

B. /). Jf. Scire tantum in genere ct universim, quæ sit plenitudo rei ejusque dimensiones, est rem comprehendere *V. in specie aut individuo et singillalim C. Etiam *D.m.* Paulus voluit cognosci Deum secundum Incarnationem el præserlim quoad crucis mysterium *T.* secundum divinitatem *subd.* cognosci in genere et universim C. in individuo et singillalim quoad omnia in Deo cognoscibilia *N.* Quamvis *Apostolus* videatur hic loqui de Christo ut homine, et peculiariter de ejus cruce, hujusque fructu et conformitate in nobis tum in hac tum in futura vita; tamen, si ejus sensus etiam de divinitate iulelligatur, nonnisi de cognitione Dei finita et tali intelligendus est, (pialem de facto per fidem sive rationis lumen de Deo infinito ct omniperfecto habemus, quæ certe comprehensiva dici nequit.

91. *Obj. II.* Objectum quod simplicissimum est et totum videtur, ita ut nihil ejus lateat videntem, comprehenditur; sed Deus est ens simplicissimum, et totus videtur, ita ut nihil Dei lateat Beatum; quia videtur sicuti est in se; ergo. *Conf.* Beati vident omnipotentiam Dei, imo vident ipsam Dei comprehensionem seu actum, quo Deus seipsum comprehendit; ergo et vident omnia, quæ in omnipotentia ct illa comprehensione continentur, ac proin Deum comprehendunt.

R. *D.* .1/. Si videtur totum ita, ut nihil lateat præcise quoad enlitem et substantiam *N.* Si ita videtur, ut nihil lateat tam quoad enlitem ct substantiam quam quoad modum virtutis sive in essendo sive in operando C. Quamvis Deus sit ens simplicissimum et hinc secundum partes non videatur, nec cognitioni Beatorum aliquid ejus entitatis ac subslantiæ subtrahatur; tamen quia simul est virtualis multiplicatis et æquivalentiæ infinit®, a finita cognitione mensurari nequit. Porro videre rem, uti est in se, proprie dicitur de cognitione clara et immediata rei ipsius, rigide autem de totali cognitione rei tam secundum modum quam secundum substantiam : in priori sensu affirmatura scriptura de Beatis respectu Dei, et nihil obesi noslræ senlentiæ; in posteriori autem obesi quidem, sed et hinc etiam a pluribus Patribus præserlim Græcis negatur.

Id Conf. R. (*pioad* **rm**. *p.* *D.* Vident omnipotentiam quantum ad se, h. c. divinitatem ejusqiiic vim effectricem creaturarum C. quantum ad alia, h. e. secundum id, quod eminenter continet, nempe perfectiones creaturarum a DenprodftiHbilium, *subd.* vident communi quadam ac generali perceptione, qnne præcise correspondent ideæ generic® de omnipotentia C. cognitione

peculiari et distincta, quæsigillatim repræsentot omnes creaturarum perfectiones, quas in infinitum omnipotentia conuolat. A'. *Quoad 2J"*. />. D. similiter; quia vident quidem substantiam ipsam actus, quæ est ipse Deus, non tamen omnem illius terminum.

Inst. i. Saltem Deus comprehenditur ab humanitate Christi; nam: 1°. ut ait Paulus ad Coloss. 2. *In Christo sunl omnes thesauri sapientiæ el scientiæ Dei*, et Joan. 3. *Son est Christo datus spiritus ad mensuram*. 2°. Juxta Isidor.in Exod. c. 12. n. 3. *Sola sibi integre nola est Trinitas d humanitati assumptæ*. 3°. D. Thomas p. 3. q. 10. a. 2. asserit, hominem assumptum cuncta cognoscere, quæ sunt in Deo ; ergo.

R. A. J. *Ad prob. P"*. D. Hæc Christo insunt et sunt data, quatenus Immanitati conjuncta est divinitas, quæ habet thesauros sapienliæ increatae ac spiritum non ad mensuram C. quatenus ejus humanitas in se spectatur, aut hæc habeat sapientiam creatam infinitam et spiritum non ad mensuram in se ipsa.Y. Verba ab Apostolo immediate subjecta : *Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*, ejus mentem et nostram responsionem explicant.

Ad prob. 2J". D. Trinitas integre nota est humanitati assumptæ ratione personæ, in qua subsistit, unde et addit : *Quæ est secunda in Trinitate persona C. ratione sui* .V. Sensus itaque illius est : Christus ut Deus divinam comprehendit essentiam, non autem ut homo.

.Id *prob. 3J"*. D. Asserit humanitatem cognoscere omnia, quæ sunl formaliter in Deo T. quæ sunt eminenter *subd.* quantum adabilia, et præsentium etiam ac futurorum omnem virtutem vel modum iV. quantum præcise ad præsentium ac futurorum substantiam et numerum, quandoquidem Clirislus omnium, quæ Deus decrevit, caput est C.

Inst. 2. Deus secundum totam suam visibilitatem continetur intra objectum intellectus creati; ergo per absolutam potentiam Dei potest intellectus creatus elevari ad Deum comprehendendum ; præsertim cum lumen gloriæ aut concursus Dei infinitus non implied.

R. D. A. Deus secundum totam suam visibilitatem continetur intra objectum intellectus creati, quatenus habet rationem veri, et ita, ut attingatur modo finito C. quatenus habet rationem infiniti, et ita ut attingatur modo infinito .V. Tota infinitas Dei manet visibilis et comprehensibilis respectu Dei, qui se ipsum solus comprehendit : non autem visibilis et comprehensibilis est respectu intellectus creati, a quo tantum *finito modo* et cognitione communi ac generali, aut distributive, et divisive, non autem modo infinito et cognitione singulari ac distincta, aut collective et simul attingi potest. *Ad prob. subjunctam* .V. quia repugnantia luminis gloriæ aut concursus simultanè! in actu secundo et terminative infiniti patet præter alia ex eo, quod omnis creatura et actio creata essentialiter debeat esse limitata ac finita.

Inst. 3. Tota divinitas uniri potuit cum natura humana in Christo unione substantiali et physica; ergo et uniri poterit cum intellectu creato unione accidentali et intentionali ; maxime cum illud plus sit quam hoc. *Conf.* Cognitio divina, qua Deus seipsum comprehendit, potuit uniri cum intellectu creato, sicut dignitas naturæ divins unita est cum humanitate Christi et ejus operibus : sed hoc modo intellectus creatus comprehendet Deum ; ergo.

H. I. Vel ipsa personalis tmio divinitatis cum Christo non facta est, nisi secundum modum cl capacitatem finitam humanitatis ; ergo et intentionalis fieri non potest, nisi modo finito el pro capacitate intellectus finiti.

II. 2. T, J. .V. *Cons.* Disparitas est, quia unio hypostatica nullam supponit actionem in humanitate, ac proin minus repugnat eam esse perfectissimam, quamvis de facto, cum non sit infinita, non sit simpliciter sed secundum quid tantum perfectissima : sed visio Dei est vera actio creatur®; maxima autem est proportio inter facultatem finitam et actionem infinitam, qualis deberet esse visio Dei comprehensiva. Ad *rationem* additam R. to *plus* sigiii- ficare hic excellentius, non autem difficilius; imo cum illa unio intcntio- nalis totalis seu visio Dei comprehensiva commensurari deberet Duo, vel per identitatem esset ipse Deus, vel illa nihil posset dari excellentius.

AdConf. R.N.parit. Unio enim illa cognitionis divinæ sic possibilis asse- ritur, ut peream creatura Deum cognosceret et comprehenderet: sed nec pri- mum evaderet, quia cognoscere dicit actionem vitalem, quæ necessario pro- fluere debet a proprio et interno principio; nec *secundum* quia unio illa fieret pro exigentia aut capacitate intellectus creati et finito modo, ac consequenter non datetur comprehensio. Ex priori autem habetur etiam *disparitas*; quia illa unio moralis non est quid creatum, sed ipsa dignitas increata, secundum æslimationcm prudentum, naturæ hypostatice unitae ejusque operibus com- municata; cum unio intentionalis seu visio Dei intuiliva ab intellectu creato elicit sit quid creatum, adeoque essentialiter limitatum ac finitum;

CAPUT 11.

DÊ VISIBILITATE DEI.

ARTICULUS I.

AN' DEUS VIDERI POSSIT AB INTELLECTU CREATO SUPERNATURALITER ADJUTO?

95. *Nola.* In alterum Anomæoruni errori oppositum abierunt jam olim quidam anonymi, de quibus Greg. M. L. 18. Mor. c. 28 (al. 54. n. 90). scribit : *Sciendum vero est, quod fuere nonnulli, qui Deum dicerent etiam in illa regione bealiludinis in claritate quidem sua conspici, sed in natura mi- nime videri.* Hos seculovn. secuti sunt *Armeni* negantes intellectum creatum, lumine superno adjutum, posse clara Dei visione frui. Secuti sunt *Palamilæ* docentes : *Sancti omnes tam homines quam Angeli gloriam quidem Dei tem- poris expertem* (scilicet increalam illam lucem) *et sempiternam gratiam ac donum recipiunt : substantiam autem Dei nemo unquam vidit homo neque angelus videre potest.* Quin cl in Academia Parisiens! an. 1240. fuerant, qui inter alios errores ab Episcopo et Universitate ibidem damnatos hanc quoque propositionem defenderant : *Quod divina essentia in se nec ab homine hec*

angelo videatur vel videbitur. Contra hus cum omnibus orthodoxe sentientibus

96. *Dico.* Deus ab intellectu creato supernaluraliter adjuto intuitive videri potest, et a Beatis videbitur.

Prob. 1. ar Scriptura. Matth. 18. 10. *Angeli eorum in cadis semper vident faciem Patris mei, qui in cadis est.* Sed imprimis facies Dei, secundum Alg. L. 22. de Civ. c. 29. n. 1. *non est aliquod tale membrum, quale nos habemus in corpore, sed manifestatio ejus intelligenda est!*; et videre faciem Dei juxta eundem in ep. 112. (al. 117). c. 8. *est videre eum sicuti est.* Deinde vero in altera vita homines erunt Angelis pares, dicente Christo Alath. 22. 30. *Erunt sicut Angeli Dei in caelo;* ergo. Præterea de hominibus legitur Matth. u. 8. *Beati mundu corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Joan. 11. 21. *Qui diligit me.... manifestabo ei me ipsum.* L ad Cor. 13. 12. *Fidemus nunc per speculum in ænigmalc; tunc autem facie ad faciem: nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum.* 1. Joan. 3. 2. *Cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est.* Sed luce omnia claram ipsius essentiæ divinæ intuitionem significant, ut ex Patrum interpretatione mox adjicienda patet; ergo.

II. ex Traditione, Prater PP. C. Francoford., qui in ep. ad Hispanos scripserant; *Pnedicamus Christum Deum verum et vivum, ut ad ejus beatissimam visionem pervenire mereamur, in qua est æterna beatitudo;* Et prater Benedictum XII., qui in Extrav. *Benedicius Deus,* tribuit Beatis *divinæ essentiæ visionem intuitivam et facialem, nulla mediante creatura in ratione objecti visi se habente;* Eugenics IV. Scss. 23. C. Florentini in Decreto Unionis cum Gracis definit: *Purgatas animas in calum mox recipi, et intueri clare ipsum Deum Trinum et Unum sicuti est.* His proluserunt Patres plerique omnes, I rex. L. 1. c. 37 al. 20. n. 5). Clem. Alex. Strom. L. 5. p. 318. Greg. Naz. Orat. 28. n. 17. Aig. ep. 112 (al. 117). c. 8. et de Civ. Dei. L. 22. c. 29. n. 1. Prosp. (seu potius Jvliax. Pomeriis). Greg. mor. in Job. L. 18. c. 28 (al. 34. n. 90), etc. V. Petavilm, de Deo. L. 7. c. 7.

Conf. 1. Homo per gratiam potest consequi finem suum ultimum et beatitudinem; quia alias frustra hic illi finis præfixus eia Deo promissus foret: sed finis ultimus et beatitudo hominis consistit formaliter vel ex toto vel ex parte in clara et intuitiva visione Dei; ergo; 2. Si visio Dei intuitiva esset impossibilis, ergo vel quia est cognitio Dei supernaluralis, vel quia est cognitio Dei immediata, vel quia infinita: sed Γ. possibile est auxilium supernalurale, vi cujus potens fiat intellectus creatus ad eliciendam cognitionem Dei supernaluralem. 2'. Deus etiam ratione suæ substantiæ continetur intra verum seu objectum specificativum et essenziale intellectus; adeoque ratione hujus potest immediate terminare cognitionem. 3". Quamvis Dei entitas sit infinita, tamen quia objectum non est principium sed terminus cognitionis, et præterea objecti infiniti cognitio putest esse finita; non requiritur, visionem Dei esse infinitam.

97. *Obj. I.* Deus est *invisibilis, et inhabitat lucem inaccessibilem;* ergo absolute videri nequit. *Conf. 1".* Instar privilegii et prærogativæ asseritur soli Filio nosse Patrem et videre Deum. Matth. 11. 21. *Nemo novit Filium*

nisi Putr, nequit Patrem tuia novit, nisi Filius. Joan. I. 18. *Deum nemo vidit unquam: Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Ergo creatura; visio Dei convenire nequit. 2'. Qui desiderant videre Deum, necdum vident: sed ipsi etiam Angeli sancti desiderant sidere Deum, 1. 1. cl. 1. 16. *In quem Angeli desiderant prospicere; ergo nec illi vident Deum.*

II. D. A. Deus dicitur invisibilis et inhabitare lucem inaccessibilem, quatenus nec oculo corporeo cerni, nec solis naturae viribus intuitive videri, nec penitus comprehendi potest C. quatenus nec ab intellectu superius adjuto vel in altera vita intuitive cognosci queat N. Etenim, ut S. Aug. ad hanc objectionem respondet ep. 111. (al. 148. c. 3. n. 41.) *Quia nec ista testimonia falsa esso possunt, Reati mundo corde etc., negare non possumus filios Dei visuros Deum.*

AdConf. 1. R. D. A. Soli Filio instar privilegii et praeogativae cum aliis tamen per illum communicabilis tribuitur etc., C. non communicabilis *subd.* tribuitur uosse Patrem et videre Deum, per hanc intelligendo cognitionem Dei perfectissimam et plenissimam, seu comprehensionem C. intelligendo visionem intuitivam per vires auxilii superni, aut fidei mysteriorumque illustrationem Al. Primo textui mox additur: *Neque Patrem quis novit, nisi Filius, cui voluerit Filius revelare*: alter vero textus eo pertinebat, ut Joannes ostenderet, a quodam divina et stupenda arcana didicisset, quae ante narraverat de Verbo Dei Filio, ejus aeternitale, suscepta carne et illata hominibus per illum gratia; haec enim se ait non ab aliquo homine, ut olim Judaei a Moyse Legem, sed a Filio Dei accepisse, qui illa Dei secreta perciperet aliisque nuntiaret, quemadmodum exponunt Aug. L. coni. Adimant, c. 9. L. 2. coni. Maximin, c. 9., et Cyr. Alex. L. 1. in Joan, c. 10. Caeterum ita visionem Dei antonomastice talem, seu cognitionem comprehensivam tribui Filio, ut non conveniat quidem illa creaturis, non tamen visio propria negetur, declarat Chrys. hom. 14. (al. 15. n. 2) in Joan, haec notans: *In sinu Patris esse, majus quiddam est, quam videre: qui enim tantum videt, non habet exquisitam ejus, quod videt, cognitionem.*

Ad 2. R. D. M. Qui desiderant, desiderio purae spei et excludente objecti possessionem, videre Deum, cum necdum vident C. desiderio amoris et concupiscentiae in possessione objecti .V. *primo* modo desiderant aegri sanitatem: *secundo* modo dives desiderat divitias, quas possidet, semper habere; et tale etiam est desiderium Angelorum Deum Diluentium juxta S. Thomas. Alio etiam modo exponit S. Greg. L. 18. Mor. c. 28. (al. 54. n. 91.) et L. 1. iiiEzech. hom. 8. n. 28. ubi dicit per hoc desiderium anxietatem et fastidium, non vero praesentiam objecti et in ipsa satietate novitatem ardoris excludi. Praeterea juxta text. graec. legitur, *in quae*, non autem, *in quem* desiderant prospicere, et per hanc intelliguntur cum pluribus interpretibus Redemptio hominum, fidei incrementum et Evangelii gloria; unde de desiderii actu proprio verba intelligi possunt, sed quin huc pertineant.

Inst. Ex locis Scripturae cit. non magis licet inferre visionem intuitivam, quam ex Genes. 32., Num. 12., ubi Jacob et Moyses Deum facie ad faciem vidisse leguntur. Sed ex postremis non deducitur concessa his Patriarchis visio subslantiae divinae; ergo nec ex prioribus. *Conf.* Dicta Patrum minime conciliari possunt cum veritate nostra; thescos ac dogmatis. Nam 1°. Auctor homiliae de SS. Deipara, quae Aihaxasu nomen praetulerit dicit (n. 10.) sicut

nos animam nostram non cognoscimus, sed tantum *reliui umbras el figuras cjus ex facultatibus el operationibus illius expressas*, sicci Deum dunlaval cognosci ab anima posse. Auctor vero QQ. ad Antiochum q. 2., qui etiam inter opera Athan. exlat, ait, *essentiam Dei non videri nudam*, sed tantummodo *quemdam glorite gradum* ad captum humanum accommodatum.^{2°} Clemens Alex. apud OEcumenium et Theophylactum, in 1. ad Tim. c. 3. v. IG. Cyril. Hieros. Catech. 6. n. 6. Cyr. Alex. L. I. in Joan. c. 10., Ambros. in Comment, in Lucam. L. 1. n. 25. Hier, apud Alg. ep. III. (al. 118. n. 7). docent, nec ab Angelis videri Deum *in se, sicut est*, secundum *naturam* aut *substantiam*, sed tantum Deum *incarnatum*, aut *quantum capere possunt, cel pro mensura quisque, ordinis sui*. 3°. Dionys. de divinis Nom. c. 1. §. i. et 4. et de Coelest. Hier. c. 4. §. 3. Greg. Nyss. Or. 6. de Beatitud. opp. t. 1. p. 813. Basil. L. i. cont. Eunom. n. 14. Ambros. L. de Incani, c. 3. n. 21. 22. Isidor. Hisp. in Exud. c. 42. statuunt naturæ divinæ cognitionem omni creatæ menti esse superiorem, et soli Lilio ac Spiritui sancto convenire.

R. V. M. *et par*. Generatim enim dicitur, quod nemo in hac vita videat Deum; e contra expresse asseritur, quod Deus ab Angelis videatur, et a Beatis videndus sit in vita aeterna; unde visio Dei a Patriarchis erat in aliena forma aut in persona ministri seu Angeli.

Ad Conf. R. V. (§§. Triplex via est conciliandi eum veritate dogmatis Patrum eorum dicta, quibus venerationem habere oportet, nempe si accipiantur eorum verba vel de visione *corporea*, vel de visione *intellectuali* quidem, sed aut per proprias vires aut in præsentī vitæ statu, vel de visione *comprehensiva* etiam Angelorum ac beatarum mentium. Speciatim

Ad prob. lim. R. Scriptorum hic laudatorum auctoritatem nullam esse, cum ignoti omnino sint, certum autem habeatur, falso illis Athanasii nomen fuisse praeifixum. Posterioris tamen verba a quibusdam intciliguntur dicta ad excludendam duntaxat visionem *comprehensivam*, non autem intuitivam finitam; prioris vero, quæ manifeste tantum cognitionem abstractivam concedunt, non sunt tractabilia, sicut nec alius ex Dial. 3. de Trin. S. Athanasio itidem supposito locus. V. Petavilm L. 7. n. 4.

Ad prob. 2^m. R. D. El ex plerisque his ipsis additis negant simpliciter videri intuitive Deum V. negant tantum comprehensive Deum videri C. S. Epiphan. hæc. 70. ubi dixisset, *videri Deum infinitum, non ul sc habet in sese infinitum, sed quomodo capere natura potest*, subdit *videri reipsa ut in se est, sed non videri secundum totam suam latitudinem*. Patet hoc ipsum ex eorum verbis, queis negant Deum videri, Cyr. Hieros. *sicut deus est*, Cyr. Alex, pro eo *atque dignum est Deo*, Ambros. *secundum plenitudinem Divinitatis*, Hieros. *juata naturæ suæ proprietatem*, quod 1. c. pro sua et nostra sententia exponit Alg., et Hier, etiam in Comment, ad c. 6. Isa. v. 1. aperte explicat.

Ad prob. 3^m. R. D. Statuunt visionem aut corpoream, aut propriarum virium vel hujus vitæ, aut comprehensivam esse omni menti creatæ superiorem, et postremam soli Filio et Spiritui convenire C. visionem intellectualem et simpliciter intuitivam V. Dionysius loquitur de naturali cl viribus propriis comparata notitia; alter textus ad conspectum, quem homines corporibus inclusi assequuntur, spectat; quia sermonem ibidem de Patriarchis et Prophetis instituit. Similem sensum habet Nissenus loquens de cogni-

lione Dei hominibus viventibus propria. Ambros. de corporea inleliigendiis est, quia Verbum dicit incarnatum, ul ab hominibus conspici queat. Basil. quia de profundis Dei, quæ Spiritus scrutatur, ibidem agit, de Comprehensive loquitur. Similis sensus tribuendus est Isidoro loquenli de visione, quæ in toto et integre Deum attingat.

98. *Obj. II.* Inter intellectum creatum et essentiam divinam nulla est proportio; quia ille est linitus et intrinsece naturalis, hæc vero *infinita* et *supernaturalis*, adeoque diversi ordinis; ergo intellectus creatus nulla ratione elevari potest ad intuitive videndam Dei essentiam; præsertim cum intellectus etiam elevatus non possit videre omnia possibilia in Deo latentia, quibus præeminct essentia divina; et oculus corporis, quantumvis naturaliter proportionalus, nequeat directe intueri solem in meridiana luce.

R. *D. .1.* Non est proportio enlilatis *C. habitudinis subd.* completa et proxima sine supernaturali auxilio *C. inchoata* et remota *.V.*

Adprob. p. P'n. Disparitas est, quod cognitio omnia possibilia cognoscens, foret comprehensiva infiniti et etiam ipsius Dei, cum illa possibilia nihil aliud sint, quam essentia divina infinite parlicipabilis; adeoque infinita etiam foret: e contra cognitio immediate quidem, sed modo finito attingens Dei substantiam nec comprehensiva nec infinita est.

*Adp. 2*⁴.* *Disparitas* stat in eo, quod radii solares nimia copia et calore irruentes turbent humores et laedant retinam; unde dolor in oculo et provocatio lacn marum oritur, et fixus obtutus impeditur: nihil ejusmodi oculis mentis, præsertim superne roboratis, in Dei contemplatione est timendum.

Inst. 1. Visio Dei intuitiva debet esse infinita: sed visio intellectus creati etiam elevati nequit esse infinita; ergo. *Maj. prob. i^o.* Quia repræsentatio objecti infiniti debet esse infinita; cum ab objecto specificetur actus potenliæ circa objectum. 2°. Quia visio intuitiva debet repræsentare Deum, ut est in se; Deus autem in se est infinitus. 3°. Quia sicut productio rei infinitæ est infinita, sic etiam visionem Dei infiniti infinitam esse oportet.

R. *.V. Al. et prob. iam.* Quia repræsentatio et actus quilibet potentiae non specificatur ab objecto juxta modum essendi, quo objectum est, cum alias omnis actus circa Deum versans infinitus, et circa materiale vel linitum objectum occupatus materialis et finitus foret, quod falsum esse aliunde, lupiet; sed secundum modum attingendi et tendendi.

Adprob 2am. D. Intuitiva visio debet repræsentare Deum, ut est in se. h. c. cognoscere ejus naturam, personas, attributa, et eum etiam esse infinitum ac bilinite cognoscibilem *C. h. c. modo etiam infinito* et hæc omnia comensurante *N.*

Adprob. 3am. Disparitas est, quia productio debet dare esse rei et hinc eilecluincontinere; adeoque si effectus sil infinitus, causa etiam et productio infinita requiritur: virtus autem cognosciliva et cognitio rei esse præsupponit, idcoque continere non debet; modus etiam cognoscendi non sequitur modum rei cogoilæ, sed modum essendi potenliæ cognoscilivæ, quæ quia finita est, et ille est linitus.

Inst. 2. Sicut *speculum* finitum non potest repræsentare objectum infinitum, cl *locus* linitus ambire corpus infinitum, nisi utrubique tantum ex parte; sic etiam visio linita non poterit i cferre Deum infinitum, nisi tantum

de neo uno.

ex parte; ergo vel visio Dei debet esse infinita, vel finita Dei visio non erit intuitiva.

R. .V. .1. *et paritatem*. Corpus, quod *speculum* repræsentat, aut *locus* complectitur, est materiale et constans partibus, et quia speculum non repræsentat corpus, nisi in quantum species recipit, nec locus complectitur, nisi quantum ambiendo commensuratur; nec speculum nec locus finitus infinitum corpus repræsentare et complecti possunt, nisi secundum eas partes, quas dicto modo capiunt: Deus vero est realiter simplex; et quamvis virtualiter sit multiplex, tamen in visione intuitiva attingitur tota ejus essentia et substantia, infinitas autem ejus etiam modo saltem finito et communi et generali perceptione attingitur.

Quæres: 4» S. Chrysostomus et Theodoretus rejecto decisione Dei intuitiva Græcorum et Armenorum errori præluserint?

99. Dico /. S. Chrysostomus nunquam negavit Deum intuitive videri posse ab intellectu creato elevato.

Prob. I. In hom. de B. Philogonion. 1. (opp. t. 1. p. 491. E), de Beatis inquit: *Perpetuo vident, quatenus illum videre licet, non solum præsentem, verum etiam suæ gloriæ splendore condecorantem universum catum*. In hom 3. n. 3. in Epist. ad Philip, (opp. t. 11. p. 217. E): *Justi sive, hic, sive ibi cum Rege sunt: atque ibi quidem multo magis propius, non quasi quodam interjecto vestibulo, non per fidem, sed facie ad faciem*. In Paræn. 1. ad Theodor. lapsum n. 11. *Quid dicemus, quando regiis cubiculis adapertis intueri licebit ipsum Regem, non per speculum nec per (enigma, sed facie ad faciem: non amplius, inquam, per fidem, sed per speciem*. In homil. 10. in 2. ad Corinth, n. 4. (opp. t. 10. p. 512. C.), *Si cogitatio eorum, qui adhuc vivunt, quamvis obscura sit, tantam suppeditat voluptatem; cogita quantam Icelitiam nobis allatura sit manifesta ipsa visio*. Similia plura habentur in ejus homiliis in c. 5. Matth. et c. 13. Ep. 1. ad Corinthios.

Prob. II. Quia in homil. 14. (al. 15.) in Joan, et in homiliis quinque, quas de incomprehensibili Dei natura scripsit, et e quibus objectiones omnes decerpuntur, pro scopo habuit duplicem *Anomaarum* errorem refutare, quorum *primo* asserebant Deum in hac vita intuitive a se videri, *secundo* etiam videri comprehensive; unde ejus dicta in ordine ad hunc scopum comparata juxta sanam hermeneuticam accipi oportet.

Conf. Quia universales suas locutiones ipse sæpius restringit, 1°. ad visionem Dei in terris, hom. 1 i. (al. 13.) in Joan.; 2°. ad visionem in coelis omnimodam, perfectam et exquisitam; homil. de incompreh. nat. Dei; 3°. ad visionem æqualem illi, quam habet Filius et Spiritus S. de Patre, homil. 14. (al. 15.) in Joan.; quibus postremis duabus formulis indicat illam, quam nos comprehensivam appellamus.

100. *Xec dicas* 1°. S. Chrys. in homil. 14. in Joan. al. 15. n. 1. et 2.) inulta Videtur contraria asserere. Nam 1°. docet, Angelos æque ac Prophetas non vidisse aut videre Dei substantiam. 2°. Angelos nihil nobis enarrare de substantia divina, sed tantum referre, *gloria in excelsis Deo*. 3°. Deum tunc modo Visum esse ab Angelis, cum carnem induit, 4°. Verba hæc: *Angeli vident*

faciem Patris: noluit intelligi literaliter; et illa: *Beati mundo corde*, (per quam Deum videbunt, exposuit de imaginatione ad nostrum captum attemperata. 5°. assumpsit duplex probationis genus pro neganda Angelis visione: 1°. quia visio Dei sicut est in se, est comprehensiva: 2°. quia sicut oculus corporeus non potest videre spiritum, sic nec spiritus inferior Deum.

It. Ad 1. I). Angeli æque ac Prophetæ non vident Deum comprehensive C. intuitive *subd.* quatenus Prophetæ; non vident Deum in hac vita C. quatenus nec in altera vident. V. Ex negata Dei visione intuitiva Prophetis in hac vita refellit *primum*, ex visione comprehensiva Angelis et Prophetis in beatis negata refellit *secundum* Anomæorum errorem.

d</2. D. Angeli nihil nobis enarrare de Dei substantia possunt, quod ejus cognoscibilitatem adæquatur, et conferri queat cum eis, quæ enarrat Unigenitus, qui est in sinu Patris C. nihil simpliciter et absolute Ar. Ad prius præstandum necessaria foret comprehensio, ad posterius negandum sufficit intuitiva visio.

Ad. 3. D. Angeli modo post Incarnationem vident Deum intuitive N. comprehensive *subd.* secundum carnem unitam seu humanitatem assumptam C. secundum Divinitatem Ar. Angelis comprehensio Dei negatur «quoad Divinitatem tam ante quam post ejus Incarnationem; asseritur autem visio intuitiva substantiæ divinæ semper, et comprehensiva humanitatis etiam assumptæ post Incarnationem; quia, ut S. Doctor inquit, qui antea circumscriptibilis non erat, carne fuit circumscriptus.

Adi. R. 1°. D. Γη. p. Noluit hæc verba intelligi literaliter, excludendo visionem per oculos corporeos C. excludendo visionem per intellectum *subd.* visionem comprehensivam C. intuitivam Y.

R. 2°. D. 2°.m. p. Verba illa de imaginatione ad nostrum captum attemperata exposuit, ut negaret modum infinitum cognoscendi, respondentem cognoscibili objecti infinitæ C. ut negaret veram cognitionem intuitivam et finitum intelligendi modum Ar. Secundum aliquam versionem visio Angelorum nomine imaginationis exprimitur, non quasi illa visio esset in se cognitio tantum materialis et phantastica; sed quia si comparetur cum cognitione, quam Deus habet de seipso, æque dici potest imaginatio, ac dum existentia creaturæ confertur cum divina, dicitur nihilum vel umbra.

Ado. D. Assumpsit hoc duplex probationis genus pro neganda visione adæquata et comprehensiva C. pro neganda simpliciter intuitiva A'. Ium enim argumentum sic verum est: omnis adæquata visio Dei, ut est in se, est comprehensiva: 2°. autem: sicut oculus corporeus non potest videre spiritum, quia spiritus est extra objectum et rationem objectivam oculi; sic nec substantia inferior potest *probe*, h. c. comprehensive nosse superiorem et Deum, quia cognitio ejusmodi superiorem adæquans et infinita, est extra subjecti vires et rationem operandi subjectivam.

101. Nec dicas 2°. Idem in homil. 3. de incomprehensibili nat. Dei (η. 3.5.) alia in contrarium profert. Nain I". dicit, Angelos etiam supremos non videre ipsam meram lucem, et sinceram Dei substantiam, sed attemperatum lumen et condescensum ac indulgentiam: 2°. hoc attemperatum lumen vocat, cum Deus non, ut est, se ostendit, sed quoad videre is potest, qui aspectum

30M

1 JV

15;
life

hujus meruit :3e. tribuit etiam Prophetis similem visionem forma Dei altemperatae: 1°. de Angelis enunciat, quod illi ne quidem attemperatum lumen ferre potuerint. ut. statuit Deum non tantum esse incomprehensibilem, sed etiam invisibilem, imo et inaccessibilem.

R. *Ad I.* D. Dicit hæc ad faciendam oppositionem visionem comprehensivam ac infinitam inter et visionem intuitivam quidem sed linitam C. ad oppositionem faciendam inter visionem intuitivam et absractivam .V.

.-Irf2. D. Et per hoc ipsum exponit, quod angeli non videant divinam substantiam, quantum visibilis est, ac modo infinito seu comprehensive C. quod ne quidem modo finito substantiam divinam intueantur .V.

.h/3. D. Tribuit Prophetis quoad aliqua similem visionem attemperatam C. quoad omnia similem .V. Similitudo stat in hoc, quod cognitio Dei data sil Prophetis et Angelis proportionata eorum capacitati et statui : dissimilitudo autem, quoniam cognitio Angelorum non tantum sil perfectior sed etiam intuitiva, Prophetarum autem imperfectior et non intuitiva. Utrumque indicat S. D. in hom. 3. *supra cit.* n. 3. ubi ait : *Deum incomprehensibilem non pari modo nos atque virtutes novimus, sed quanto illa puriores sapientioresque sunt natura humana, tanto perfectius norunt et melius* : Item *Quemadmodum lucem radiorum solis non tam coccus, quam qui videt, esse inaccessibilem novit : sic naturam Dei inaccessibilem non eodem nos novimus modo, quo ille superare virtutes et incorporeæ. Quantum enim inter hominem cæcum et videntem discriminis est, tantum illa a nobis differunt.*

Ad 4. D. Atque hac sententia statuit Angelos reipsa non frui visione Dei At. Statuit Angelos vel ex reverentia erga Dei majestatem velare faciem suam, ut Propheta innuit, vel ob luminis copiam avertere oculos, ut illum Dei condescension ferre valeant, ut hom. 1. n. fi. Chrys. dicit C.

Ad. 3. R. Quamvis his omnibus vocibus tanquam synonymis S. Doctor recte contra *Anomæos* frequenter utatur, tamen incomprehensibilem Deum dicit respectu angeli et hominis, inaccessibilem autem permittit respectu hominis, non angeli; ideoque *Anomæos* exagitat, quod dicerent sibi Deum esse comprehensibilem, cum tamen, quia homines et in hac vita sunt, nequidem sit illis accessibilis.

102. Dico *II.* Nec Theodoretus negavit, Deum intuitive videri posse ab intellectu creaturæ elevato.

Irob. In Vita B. Jacobi anachoretæ inquit : *Cum Sancturum populo habitare cupiens, et cum eis resurgere, divinoque conspectu potiri.* In vita S. Eusebii : *Ad cursus metam pervenit, et agonotheam cernens, qui remunerationum magnificentia labores superat. Ego vero visione illa frui cupio.* In c. 2. ep. ad Ephes, *Vuncenim bonorum, quæ sperantur, magnitudo etiam quidem omnino ignota fidelibus : fideles autem vident tanquam in speculo et enigmata; per fidem enim ambulant, non per speciem : tunc autem videbunt faciem ad faciem.* Atque hæc fidelibus propria sunt; quæ autem cum infidelibus in die iudicii erunt communia, statim adjungit: *Tunc fideles et infelices videbunt naturam ex nobis assumptam ab omni creatura adoratam, et Sanctos una regnantes.*

Conf. Quia in dialogis tribus, qui inscribuntur *immutabilis*, et e quibus maxime Theodoretus fides vocatur in suspensionem, ex professo quidem impugnatur *Eulychianos*, qui cum unicam assererent in Christo naturam, conse-

queuter etiam putabant, et ex Baruch. 3. 38. probare conabantur divinam apparuisse in terris ac oculis corporeis esso visam : sed captata hic occasione subinde transgreditur ad lacesseandos *Anomieos*, qui ipsius adhuc udate in Syria ubi Episcopus erat grassabantur. Colligitur id 1°. ex pñefatione in dialogos istos, ubi declarat *Eranisten*, quem tanquam interlocutorem Eutybianum inducit, phires errores ex superioribus hæresibus simul consuere : 2°. ex ratione, quam dat, cur angeli non videant Dei substantiam, nempe: *quia nec circumscribi, nec coinprehendi, nec mente percipi potest, quæ universa comprehendit* ; hæc autem ad comprehensivam Dei visionem excludendam perlinet : 3°. ex similitudine testimoniorum, quæ profert, ac pleraque omnia conveniunt cum usurpatis a S. Chrysostomo, quem ut doctorem et magistrum suum colebat et passim sequebatur : 4°. ex eo, quod nisi dicta ejus tanquam opposita Anomæorum hæresi accipiantur, erronea sunt ; cum tamen neque a Summis Pontificibus, neque a Concilio Chalcedonensi ubi fidei rationem reddere compulsus est, neque ab Ecclesia erroris nota hic aspersus sit.

103. *Nec dicas* 1°. Theodoretus in dialogo primo plura docet dogmati nostro opposita ; nam 1. negat simpliciter Dei naturam sub aspectum cadere, visam esse aut videri posse sive ab hominibus sive ab angelis : 2. Asserit naturam Dei visam tantum fuisse ab angelis, quando Verbum est incarnatum ; et hanc angelorum visionem intelligendam esse, ut sumitur visio Prophetarum, de Deo : 3. Textibus Scripturæ, præsertim Matth. 18. 10., qui Dei faciem videri ab angelis statuunt, opponit alios textus. 4. Eliam in comment, in ep. 1. ad Tim. c. 6. v. 15. et in ep. 1. ad Cor. c. 13. v. 12. docet lucem clari faciem Dei pertinere tantum ad humanitatem Dei, non ad ejus naturam ; adeoque alibi etiam, quam in dialogis contra *Eutychianos* visionem Dei intuitivam negat.

R. iY. Jss. Et sicut pleraque cum iis, quæ contra S. Chrysostomum objecta sunt, conveniunt, sic eadem fere solutione explicantur. Hinc

Ad 1. I). Negat hæc in sensu tum Eutychianorum tum Anomæorum C. in sensu Catholicorum sæpe jam exposito A'.

Ad 2. R. 1°. D. 1m. p. Asserit ab Angelis visam intuitive naturam divinam tantum esse post Verbi incarnationem A. comprehensive visam, *subd.* quoad divinitatem C. quoad humanitatem V.

R. 2°. D. 23m. p. Asserit visionem intelligendam, ut visiones Patriarcharum, de Verbo incarnato C. de Deo secundum se, *subd.* quantum ad aliquid C. quoad omnia V. Vult nempe Theodoretus eodem sensu, ac Chrysostomus, Deum non videri facie ad faciem sensibilem ab oculo corporeo, nisi in hominis similitudine, quam vere assumpsit, sicut a Patriarchis et Prophetis visus est in similitudinibus vel adseitibus angelorum corporibus ; in quo paritas est, sed non omnimoda, cum Verbum vere caro Rictum sit, similitudines autem, in quibus a Prophetis videbatur Deus, plerumque imaginariæ. Præterea conveniebant etiam in hoc, quod sicut visio Patriarcharum erat finita, sic et angelorum visio inluliva tum de Deo secundum se, tum de Deo incarnato finita sit.

Ad 3. D. Textibus Scripturæ, ut abusu Eutychianorum et Anomæorum detortis, opponit alios C. ut veris et recte usurpatis N. Cum enim ex lexli-

bus Scripturo de Dei facie aut Deo viso inferrent 1°. Deum oculis corporeis videri, opponit illud Exodi : .Verno *videbil faciem meam et vivet*; et cum 2°. inde colligerent, Deum comprehendi, objicit illud Joan. *Deum nemo vidit unquam : Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*. Unde patet excludi quidem visionem sensibilem et comprehensivam, minime autem intuitivam fiutam.

Ad 4. R. Similiter, negari hic visionem illam haeticorum duplicem, non autem postremam Catholicorum, et hinc simul concludo, non tantum in dialogis, sed alibi etiam hæreticos a Theodoreto fuisse infestatos.

ARTICULUS II.

AN HOMINUM QUISPIAM IN HAC MORTALI VITA MENTIS OCULIS INTUITIVE VIDERIT DEUM?

104. *Nota.* Cerium, quod secundum legem ordinariam fieri nequeat, ut homo vitam mortalem agens Deum intuitive videat. Certum, quod absolute et extraordinarie id fieri queat : quin et supponitur tanquam certum, quod anima Christi viatoris propter unionem hypostaticam cum Verbo hujus intuitivæ visionis prerogativa fuerit donata. Quæslío itaque tantum est, an homini puro, actu et de facto, hoc visionis non quidem permanentis sed traiweuntis donum concessum sit? Quam licet conjecturando quidam affirmant de S. Aug. ex L. 9. Confess, c. 10., aut de S. Benedicto ex D. Bern. Serm. 9. de divers., n. 1. aut de B. V. ex ratiociniis; tamen ea maxime instituitur de Moyse ac S. Paulo, pro quibus ex Scriptum et Patribus certatur.

105. *Dico.* Probabilius nemo hominum invita mortali degens vel ad breve tempus mentis oculis intuitive vidit Deum.

Prob. Scriptura tum V. tum N. T. statuit legem generalem, quod nemo mortalium videat aut viderit Deum, ut patet ex textibus num. 84. laudatis; et communior PP. sententia quascumque Patriarcharum et Prophetarum visiones interpretatur factas esse per *velum, nubem, figuram, similitudinem, conspicabilem materia! dispositionem*, vel aliam quamcumque *speciem*; ut liquet ex Dionys. de Cad. Hier. c. 4. §. 3., Cyr. Alex., in Joan. L. 1. c. 10., Cyr. Hier. Catecb. 9. n. I., Eptiq. inhærcs. 70. n. G. et seqq., Basil. apud Damascen. in Eclog. Tit 48., ArHAXAS. GREG. NAZ. aliisque apud AUG. cp. 111. (al. 148. c. 2.) PnoEBAD. L. cont. Arian, c. 17. quos recitat L. 7. c. 12. Petavius. Sed vcl ilia lex generalis ac interpretatio intelligenda tantum est de visione per oculos corporeos, ct tunc quidem huc non pertinet; sed nec exceptio ct privilegium ab illa lege ac interpretatione, quod adversarii pro *Moyse, Paulo*, vel aliis afferunt, huc spectabit : vcl si intelligi etiam possit de visione intellectus scu per oculos mentis, hoc ipso convellit assertum contrarium; ergo.

Conf. Res facti et exceptio a lege communi debet certo probari : sed nec probari sic potest, *Moysen* et *Paulum* exceptos fuisse et Dei substantiam vidisse; et potius ostenditur contrarium. Nam 1°. qui ex LL. Exod. ct Numer. textus afferuntur pro *Moyse*, et ex ep. 2. ad Cor. pro *Paulo*, visionem intuitivam divinae substantiæ non evincunt, ut ex objectionum solutione patescet.

2°. Etiam post raptum suum, Paulus 1. ad Tim. G. sine ulla exoeptionis nota universalem hanc propositionem negativam statuit : *Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest* ; et Joannes diu post Pauli mortem Evangelium scribens absolute enuntiat: *Deum nemo vidit unquam*, quod neuter sine mendacio aut falsitate facere potuisset, si *Moysi* vel *Paulo* visio Dei intuitiva fuisset concessa. 3°. Pares etiam plures speciatim *Moysen* excludunt a privilegio visionis intuitivæ. Ir en. enim L. 4. cont. hæres. c. 37. (al. 20. n. 10. 11). *Neque Moyses, inquit, vidit Deum, nec Elias, nec Ezechiel, qui nulla de cadestibus viderunt; quæ autem ab ipsis cernebantur, erant similitudines claritatis Domini et prophetice futurorum*. Orig. in Isa. horn. 1. n. G. *Faciem Dei non vidit Isaias, nec Moyses vidit*. Tertul. L. coni. Prax. c. 14. pluribus momentis ostendit, *Moysen* non vidisse faciem Dei; et L. 4. cont. Mare, c. 22. ejus visionem exponit *de specie hominis, quam Deus erat gestaturus*.

106. Obj. I. Moysi videtur concessa fuisse visio Dei intuitiva : Exod. 33. 11. Deus loquitur Moysi *facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum*. Moysi dicenti v. 13. *Ostende mihi faciem tuam*; et v. 18. *Ostende mihi gloriam tuam*; respondet Deus v. 19. *Ego ostendam tibi omne bonum*. Numen 12. Statuit Deus hoc discrimen inter Moysen et alios Prophetas, quod his *appareat in visione vel per somnia loquatur* ad eos : illi vero *loquatur ore ad os, et palam nec per cœnigmata aut figuras videatur*. Ergo.

R. Ad prob. Pra. Phrasis hæc familiare quidem Dei cum *Moyse* colloquium, minime vero Dei visionem exprimit, cum Moyses eandem tribuat Israelitis Dei. 5.4. dicens : *Facie ad faciem locus est nobis in monte de medio ignis*; quamvis c. 4. v. 12. dixisset : *Locus est Dominus ad vos de medio ignis : vocem verborum ejus audistis, et formam penitus non vidistis*. Quin, si etiam de visione intelligenda foret hæc verborum formula, non tamen ad Dei substantiam perlineret, sed ad angeli speciem, qui texte S. *Stephano* Act. 7. personam Dei repræsentabat.

Ad prob. 2am. R. Duplex erat petitio Moysis; 1a. Quam per illa verba, *ostende faciem tuam*, Deo proposuit, tum secundum hebraicum, quo legitur *ostende mihi viam tuam*, tum secundum contextum pertinebat ad id, ut Deus dux itineris, prout hactenus fecerat, esse pergeret ; et hanc etiam Moysi Deus concessit, v. 14. dicens : *Facies mea præcedet te, et requiem dabo tibi*. 2°. Quam verbis posterioribus, *ostende mihi gloriam tuam*, exposuerat, huc spectabat, ut manifestaretur sibi divinitas : hanc vero ipsi negavit Dominus verbis illis : *Non poteris videre faciem meam; non enim videbit me homo et rivet*. Vertimtamcn præter negatam hanc visionem intuitivam, promisit illi per hæc verba : *ostendam omne bonum tibi*, mirabilia tum potentiae tum providentiæ signa, ac novum denique beneficium mox subiecit, dum sese illi manifestavit a tergo, h. e. fulgentissimo quodam lumine, quod divinitatis esset indicium, ut postremo versu expressit : *videbis posteriora mea : faciem autem videre non poteris*.

Ad prob. 3am. R. Discrimen hic non est ratione concessæ *Moysi* visionis intuitivæ, sed ratione modi tantum, quo Deus familiarissime colloquebatur cum *Moyse*, et aperte eum instruebat manifesta legum, rituum et rerum gerendarum significatione; dum reliquis *Prophetis* raro et majestatis suæ tenax loqueretur, illis voluntatem suam per somnia, imaginarias similitu-

dines el sub propheticorum vaticiniorum velamine insinuaret. Quare ænigmata et figura» non a visione Dei, sed ab ejus locutione excluduntur, ut ex aliis versionibus liquet. Nam Hebraeus ad litteram sic habet. *Ore ad as loquar in eo, et visione et non in ænigmatibus, et ideam Domini contemplabitur.* 70. Interp. *Os ados loquar ei in risione, et non per amiymata, el gloriam Domini videbit.* Yersin Chald. *Verbo ad verbum loquar cum illo per visionem et non per ænigmata; et similitudinem gloria Domini contemplabitur.*

fast. t.S. Aug. tum in cp. 112. (al. 147.) tum apertius in L. 12. de Genes, ad lit. c. 27. docet : 1°. Moysen in Exod. petiisse a Domino inluilivam Dei visionem et impetrasse : 2°. illud responsum Dei : *Vbn poteris videre faciem meam*, fuisse figurate dictum et pertinere ad Ecclesiam, non ad Moysen : 3°. Hæc Domini verba : *Yon videbit me homo et vivet*, intelligi non de morte corporali, sed de cxlasi et abalienatione a sensibus.

R. 1°. S. Aug. hæc omnia vel dubitando vel inquirendo potius protulisse, quam definiendo : dubium quidem expressit, dum cit. ep. c. 13. n. 32. de Moyse loqtiens sic ait : *Quid est ergo, quod eum sic fecit exceptum, nisi forte quia illa contemplatione dignum etiam tunc habuit populi sui talem rectorem?* Plura autem in LL. de *Gen. ad lit.* quæsitæ, quam inventa fuisse, ex ipso Acg. Retract. L. 2. c. 24, supra ostendimus. Certe, quæ ad explicandos Scripturæ textus ex eodem sup. allata sunt, a sensu litterali ac proprio videntur plurimum abhorrere.

R. 2°. Transmisso, quod Aig. aliquando sententiae contrariae adhaeserit, nostrae tamen postmodum ac in LL. posterioribus accessit, nempe L. 2. de Trin. c. 16., !. 2. cont. Maxim, c. 12. n. 2., L. 3. de Symb. ad Catechum. c. 3., Quæst. 144. super Exod., Tr. 3. in Joan. n. 17. e quo postremo duntaxat hæc laudasse sufficiat : *Quid vidit Moyses? vidit nubem, vidit Angelum, vidit ignem : omnis illa crealura est; typum Domini sui gerebat, non ipsius Domini præsentiam exhibebat.*

fast. 2. Eamdem Moysi visionem tribuunt Hil ar. L. 5. de Trin. n. 21. 22.23., Ambr. in Hexæm. L. 1. c. 2. n. 6., Basil, horn. 1. in Hexæm. qui et addit, Moysen *in poliendis proesentibus Dei conspectibus fuisse angelis cocequalem.* Praeterea Hil ar, ibidem, n. 33., Isidor. Hisp. L. de Ortu et obitu Patrum, c. 37. n. 72., Rupert. L. 3. de verb. Dei c. 28. docent Isaiam occisum a Judæis, quod scripserit visum a se fuisse Deum.

R. Hilarii et Ambrosii verba intelligi posse de clara cognitione praesentiae divinæ, non per essentiam, sed per signa exlrinseca, quæ eam certo demonstrarent; praesertim cum Ambr. L. S. de iid. c. ull. diserte neget Moysi visionem divinæ substantiae. Basilics per alia, vel in horn. 1. de jejun. vel apud Damasc. conciliari secum ipso debet; aut ejus auctoritati auctoritas Patrum aliorum opponi potest. Ex reliquis de *Isaia* loqtiuntibus opinio Judæorum de ejus verbis duntaxat colligitur, ac praeterea non intelligitur adæquata causa illatae illi necis; cum vel ipso Isidoro teste Judæorum odium Propheta in se maxime concitavit, quod cos Sodomorum principes populumque Gomorrhæ appellasset. Cætenim quaestio hæc non est ex genere illarum, jn qua necesse sit, omnes Ecclesiae Doctores conspirare.

107. Oty. // S. Pauli is, referens 2. ad Corinth. 12. visiones ac revelationes sibi fadas, 1°. (licii so raptum esse ad fertiim endurn ac in paradisum, h. e. in locum bealitudinis; quod sano ad simplicem mysteriorum revelationem capiendam necessarium non erat. 2°. Narrat se audivisse arcana verba, qua* non licet homini loqui : sed audire verba per *hebraismwn* c\ Θεοῦ κέϋο idem est ac videre res; et per verba arcana, juxta *græcwn* ineilabilia, intelligitiir essentia divina, quam unam ollari non licet; ergo.

Conf. 1°. Act. 20. Christus Paulum sic alloquitur : *Surge et sta super pedes tuos; ad hoc enim apparui tibi, ut constituam le ministrum ac testem eorum, quievidisti, el eorum, in quibus apparebo tibi;* ergo in visione ilia non tantum audivit, sed et vidit plura, maxime Dei essentiam. 2°. Quia hujus sententia» sunt S. Arc.. 1. c., Clesi. Alex. L. 5. Strom., Anselm., D. Thom. 1. q. 12. a. 11. ad 2. cum nullis Scholasticis; ergo.

R. A'. A\$. Si enim *Moysi* clarius omnino loquenli recte negatur visio Dei intuitiva, multo facilius S. *Cauto* negari poterit; tum quia versu *primo* dixerat : *veniam ad visiones et revelationes,* el his raptum suum quasi in exemplum subjecit, per quas tamen visionem Dei inluilivam non intelligi salis constat : lum quia mentionem duntaxat facit *auditus*, non visionis, arcanorum verborum plurium, h. e. absconditorum mysteriorum, non unius essentiaedivinæ : tum quia *ignorare* se dicit, an raptus contigerit in corpore aut extra corpus, quod tamen finientem visione Dei intuitiva aque latere nequit, ac id Beatus post resurrectionem non fugiet. Hinc

Adprob. Iani. D. Raptus est ad tertium coelum et in paradisum, sed ad audienda arcana verba, ut ipse Apostolus continuo subjicit C. ad Deum intuitive videndum .Y. Ad *rationem* additam concedo equidem, non ex necessitate sed ex Dei beneplacito fuisse raptum ad capiendam mysteriorum revelationem; ex hoc tamen, quod Divini beneplaciti finem nesciamus, inferri pro intuitiva Dei visione nihil valet. Praeterea potuit in hoc raptu Paulus intuitive videre Christum secundum humanitatem, et instrui de arcanis verbis per ipsum, uti ad Galal. 1. 12. dicit se accepisse Evangelium, atque hinc ad eum in paradisum rapi ; sed neque hoc ex absoluta necessitate contigisset, cum in suo Damascum versus suscepto itinere Christum viderit el audierit ipse non raptus in coelum.

Adprob. 2a°. 'Y. τη. 'Nam 1°. ad *hebraismum* abire in epistola græce scripta non est opus; el quamvis respectu Prophetarum audire verba idem sil juxta Tkeodoretum ac videre res futuras, tamen proprie loquendo etiam respectu animæ separalæ audire idem non sonat ac clare rem videre, sed alterius locutionem excipere : 2°. *ineffabilia* hic dicuntur, lum quæ fari prohibitum erat, tum quæ fando adæquare cl plene explicare S. *Paulus* non poterat : ejusmodi autem non est una Dei essentia, sed et plura de divinis attributis nobis incognita; natura, ordo, gratia et gloria angelorum; paradisi el beatorum pulchritudo, hymni el gaudia; ratio, modus, ordo divinæreprobationis, praedestinationis et vocationis gentium; Evangelii ac Christi redemptionis mysteria; oeconomia demum, regimen et successus Ecclesia; præsentis ac fulune; quorum aliqua, vel omnia, sub arcanis illis verbis Patres et interpretes intelligunl.

Ad Conf. Pm. R. V. *Cons*, quia ex hoc ipso textu nihil evincitur, nisi visio Christi et mysteriorum per eum declaratio.

Ad 2TM. Rursus .V. Cons. et oppono, prater universalem Patrum plurium supra cit. opinionem, Axinn. !.. 5. detid.c. ult.,GREG. L. 18. Mor. c. 28. (ai. 54. n. 88.) et L. I. in Ezech. hom. 8. n. 3t). quamvis, ut supra dictum est, res hæc ex Patribus, quos inter se consentientes non habemus, minime definienda sit.

1Û8. *Observa.* *Enochum* et *Eliam* aliqui Moysi ac Paulo addunt, faciunt* que eosdem jam nunc beatæ visionis participes. Eorum ratio est : 1°. quia prior Eccli. 44. 16. *in paradisum translatus*, alter 4. Reg. 2. 11. *ascendisse in ccelum* legitur. 2°. quia At u a n. Scrm. de assumpt. Doin. n. 3., Te u t u l l. de resur. earn. c. 58., Hier .L. ad Pammach. cont. Joan. Hier. n. 29. vocant eos *immortalitatis terminum* assecutos, *ælernilatis candidatos*, *Paradisi colonos*. 3°. quia S. *Eliæ* festum a Sacro Ordine Carmelitarum, approbato a Romanis Pontificibus cultu, celebratur : aniinæ in exitu a presbyteris Deo per merita *Eliæ* et *Enoch* commendantur : neuter eorum videtur amplius esse viator et in statu merendi, eum alias eorum meritum ob temporis diuturnitatem sanctorum reliquorum sanctitatem excederet; sed in termino et beatitudinis possessione.

Verum nec hos a lege illa communi excipiendos persuadent allata argumenta. Nam quod *primum* attinet, 70. Interpretes τo *in paradisum* omittunt, τo *in ccelum* autem addito τὼ *quasi* diminuunt. Praeterea quamvis et Patres et interpretes discrepent in assignando *loco*, quo illi rapti fuerint, aliis paradisum terrestrem, aliis stationem quamcumque ignotam, in qua feliciter vivitur, intelligentibus; ut At h a x a s i u s ipse l.cit. n. 4. ; ne tamen cœlum proprie dictum significetur, videtur prohibere Christus Joan. 3. 13. asserens, nullum hominem ascendisse in cœlum ante Christi ascensionem. *Secundum* verum etiam potest esse eo sensu, quod confirmati in gratia et singulari Dei providentia recti servantur liberi ab omni corruptione, fruuntur, quantum mortalitas permittit, cœlitum favoribus, et angelicis etiam ac subinde divinis apparitionibus. Hinc similiter, quæ duo priora in *tertio* momento afferuntur, locum habere possunt, præsertim cum de eorum certamine extremo felici, sub finem mundi secundum Apoc. c. 11.3. futuro, certi simus. An porro *Elias* et *Enoch* etiamnum viatores sint et mereantur, discrepant inter se Theologi : quodeumque vero admiseris, non est tamen, cur excessum supra Deipara merita concedas; cum hæc non ab uno opere et ejus diuturnitate; sed ex modo ac vehementia dilectionis maxime pretium habeant. Cæterum si mortuos illos contendas ac omnino beatæ vitæ possessores, jam non restat præsentis disputationi locus, et repugnas totius Ecclesiæ persuasioni, quæ ex plurimis SS. Patribus, Scriptura etiam non ohscnie favente, tenet hos duumviros necdum vita functos, sub extremum mundi modo occubituros. Cæterum de ipsa Dei *visione intuitiva*, ejus principiis, objecto et mensura vide Tract, de Beatitudine.

DISPUTATIO III.

DE INTELLECTU ET SCIENTIA DEI.

CAPUT 1.

DE INTELLECTU DIVINO, EJUSQUE OBJECTO

ARTICULUS I

QUODNAM SIT OBJECTUM COGNITIONIS DIVINÆ?

109. *Nola.* Dari in Deo *intellectum* (*A memoriam*, præcisis utriusque potentia crealæ imperfectionibus, nemo dubitat. *Habitus* aut *discursus* Deo proprie tribui nequit, cum ille redundet in potentia perfectissima, hic autem, ceu transitus a minus ad magis notum, dedecet ens omniscium. Quod Deus habeat rerum omnium *ideas* perfectissimas, quæ non sint extra, sed intra Deum, asserunt SS. PP. Dionys. de Div. nomin. c. 7. §. 2., Clem. Alex. Strom. L. 6. sub On., Aug. de Trinit. L. 6. c. 10. et alii, et probat *ratio*, tum quia Deus extra se agit per intellectum ut artifex sapientissimus, tum quia ideæ creaturarum sunt increalæ, incommutabiles et æternæ, nihil autem extra Deum increatum, incommutabile et æternum est. Idea *objectiva* in Deo videtur esse ipsa Dei essentia ut participabitis a creatura, et *formalis* ipsum verbum intellectuale divinum, seu conceptus essentialis, quem Deus habet de creaturis ut possibilibus vel faciendis. Nobis hic sermo est præcipue de *objecto* cognitionis divinæ.

110. *Dico I.* Quidquid est cognoscibile, est objectum cognitionis divinæ.

Prob. Cum Baruch, c. 3. dixisset, sapientiam nusquam terrarum ant gentium reperiri, demum, ubi sit, declarat v. 32. : *Quis scit universa, novit eam, et adinvenit eam prudentia sua.* David Psal. 138. S. *Ecce Domine, lucognovisti omnia novissima et antiqua.* Paulus vero 1. ad Cor. 2. 10. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei* ; Et ad Hebr. 4. 13. *Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus.* Ilis adde SS. PP., qui ubique Deum prædicant omniscium, ut Cyril. L. 11. init. (opp. t. 4. p. 929.) Comment, in Joan, scribens : *Proprie ac soli Principi omnium naturæ tribuendum est, omnia scire docente nullo, ac præ oculis habere nuda et aperta*; aut ab eodem quamcumque ignorantiam pro

pulsant, ut idem L. 32. Thesaur. (opp. t. 5. p. 329.) dicens, *Divinitatis id esse proprium, ut nihil ignoret*, et Nemes. L. de Prox id. c. 14. : *Ignorantia et imperitia prorsus aliena est a beata illa substantia, scilicet Dei; ipsius enim est cognitio et sapientia*; aut Deum totum ex natura sua inlcelligenlem esse ac scientiam statuunt, ut lres. l. 2. c. 17. (al. 28. n. 4.) ait : *Deus cum sil totus mens, totus ratio et totus lux etc.* Inde sequitur apud eumdem *non esse transmutationem nec vicissitudinis obumbrationem*, ut Jacob, c. 1. 17. loquitur.

Conf. Omniscientiia est perfectio simpliciter simplex ; ergo tribuenda est Deo tanquam enti a se et omniperefco. *Item* intellectus divinus est perfectissimus; ergo exigit cognoscere omne cognoscibile ab aliquo intellectu: sed Deus et quæcumque res extra Deum est cognoscibilis ab aliquo intellectu; ergo. *Denique* si quid Deus non cognosceret, illud foret vel ex debilitate potentiæ, vel ex imperfectione cognitionis : sed neutrum dici potest de ente, quo melius et perfectius esse aut concipi nequit ; ergo. Idque non tantum secundum esse *eminenliale* creaturarum, quod est Dei essentia, sed etiam secundum earum esse *formale*, cum et hoc sit aliquid cognoscibile.

111. *Dico II.* Res etiam vilissimæ, cogitationes item et secreta cordis, ac peccata qnæcumque sunt divinae cognitionis objectum.

Prob. Iua. Eccli. 1.2. quaerit Siracides : *Arenam maris, et pluvias guttas, et dies seculi quis dinumeravit? altitudinem casli et latitudinem terræ et profundum abyssi quis dimensus est ?* etc. Denique v. 8. respondet : *Unus est altissimus Creator omnipotens..., ipse creavit illam in Spiritu sancto; et vidit, et dinumeravit, et mensus est.* Matlh. 10. 29. dicit Christus: *Yonne duo passeret asse veneunt, et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt.*

2°. 1. Parai. 28.9. *Omnia, inquit, corda scrutatur Deus et universas mentium cogitationes intelligit.* Idem repetit Ps. 7. 10. *Scrutans corda et renes Deus*; et Ps. 138. 3. *Intellexisti cogitationes meas de longe.* Eccli. 23.28. *Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda intuens in absconditas partes.* Et ad Ilebr. 4. 12. *Pertingens usque ad divisionem spiritus et animæ, companion quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis.*

3am. Gen. G. 5. *Videns Deus, quod multa malitia esset super terram.* Prov. 15. 3. *In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos.* Psal. G8. G. *Tu scis insipientiam meam, et delicta mea a te non sunt abscondita.* etc. Patrum testimonia plurima prostant, maxime in commentationibus ad laudatos textus.

Conf. Nec minimum est, quod non fiat Deo vel operante, vel movente, vel permittente : adeoque res etiam vilissimæ *naturales* a Deo producuntur et gubernantur; res morales *bonce*, quales etiam sunt cogitationes salutares, a Deo excitantur et perficiuntur; res morales *malæ*, nempe peccata cogitationum quoque, a Deo sinuntur : sed novit Deus quidquid naturaliter aut misericorditer operatur, vel provido consilio permittit ; ergo. Uti vero ex Job. 28. 3. Deo tribuitur cognitio privationum et negationum, sic et notitia figmentorum, quæ homo sibi format, facile ostenditur.

112. *Nec dicas.* 1°. S. Hier, in c. 1. Ilabac. v. 13. 14. commentans ait : *Absurdum est, ad hoc Dei deducere Majestatem, ut sciat per momenta singula, quot nascantur culices, quolve moriantur; quæ cimum et pulicum et muscarum sit in terra multitudo etc.* Et S. Ciirysostomus hom. 35. (al. 34. n. 2.) in Matlh. c. 10. v. 30. ait : *Deum humano more capillos non numerare.* Ergo Deus rerum minimarum cognitionem non habet.

It. *D. Cons.* Deus non habet rerum minimarum cognitionem simplicem .V. providam *subd.* conjunctam vel cum amore sludioque singulari, qualem habet respectu hominum vel anxiam et morosam, quales homines habent de rebus suis C. convenientem rerum creatarum conditioni, et ab omni imperfectione secretam N. S. Hier, omnino simplicem rerum etiam minimarum cognitionem Deo tribuit, cum in cp. 3. (al. 60. n. 12.) miretur Creatorissolertiam *in minutis quoque animalibus, formica, culice, muscis, vermiculis, et istiusmodi genere, quorum magis scimus corpora, quam nomina.* Nec minus eidem dat providentiam de his universalem, cum verbis in objectione recitatis præmiserit hanc sententiam : *Sicut igitur in hominibus etiam per singulos Dei currit providentia, sic in cæteris animalibus generalem quidem dispositionem et ordinem cursumque rerum intelligere possumus.* Unde eodem duntaxat sensu, quo Paulus 1. ad Cor. 9. 9. dixerat : *Numquid de bobus cura est Deo?* negavit paternam et specialem de rebus ejusmodi providentiam, ac similem illi, quam hominibus impendit; quemadmodum ex iis, qneis objectionis perodium prosequitur, verbis colligitur, quæ sic habent : *Non sumus tam fatui, ut dum potentiam ejus ad ima detrahimus, in nos ipsos injuriosi simus, eamdem rationabilium, quam irrationabilium providentiam esse dicentes.* Simplicem cognitionem capillorum Deo etiam non denegari a S. Chrys., palet ex adjunctis ibidem verbis : *Quid vilius passeribus? et tamen nunquam, ignorante Deo, capientur;* adeoquevel ipsa commemoratio *humani moris* videtur duntaxat excludere imperfectam rerum cognitionem.

113. *Nec dicas* 2°. Genes. 22. cum Deus tentassct Abrahæ fidelitatem imperata Isaaci immolatione, demum v. 12 ait : *Nunc cognovi, quod times Deum.* DeSodomitis autem ibid. 18. 21. loquens inquit. *Descendam-et videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, compleverint, an non est ita, ut sciam.* Ergo nec secreta cordis Abrahæ, nec cupiditates Sodomitarum antea cognoverat.

R. iY. *Cons.* Abrahamum a Deo non fuisse tentatum, ut ejus fidelitas Deo innotesceret, palet ex testimonio, quod Deus illi Genes. 18. 19. jam dederat : *Scio enim, quodpreeepturus sit filiis suis et domui sum post se, ut custodiant viam Domini, et faciant justitiam et judicium ; ut adducat Dominus propter Abraham omnia, quæ locutus est ad eum.* Itaque tentatio illa tantum accidit, ut Abrahæ præbcretur occasio, fidem et obedientiam suam manifestandi, quod ipsum phrasis illa Scripturæ : *Nunc cognovi* etc., alibi etiam usitata, tçsteS. Aug. serm. 72. de temp. (al. 2. c. 3. ct 4.), declarat. Similiter Deo jam cognita fuisse Sodomorum scelera, constat ex v. 20. *Clamor Sodomorum et Gomorrhæ multiplicatus est;* unde Scriptura utitur tantum hac mctaphorica locutione ad instruendos judices, qua sollicitudine ac circumspctione uti oporteat, ubi de poenis decernendis agitur, ut explicant SS. Chrys. in Gen. hom. 42. n. 3. ct Greg. M. mor. in Job. L. 19. c. 14. (al. 25. n. 4G).

114. Vce dicas 30. Hâbac. I. 13. legitur : *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum et respicere ad iniquitatem non jwteris*. Et Malth. 7. el 25. Christus reprobis dicit : *Nunquam nocivos. Arnen dico vobis, nescio vos*. Ergo Deus nec mala, nec malos novit.

R. D. Cons. Deus nec mala nec malos cognoscit scientia simplici et speculativa .V. practica et approbationis vel amoris C. In Scriptura non rare dicuntur cognosci, quæ placent el approbantur, ut Ps. I. 0. *Novit Dominus viam justorum*, et 2. adTim. 11. 19. *Cognovit Dominus, qui sunt ejus* ; ignorari autem, quædisplicent et vituperio digna sunt; ad quam phrasin spectat illud I. ad Cor. 11. 38. *Qui ignorat, ignorabitur*. Hujus generis etiam illa esse, quæ obijciuntur, liquet tum ex ipsa historia, tum ex verbis Propheta? adjunctis : *Quare respicis super iniqua agentes, et taces, devorante impiojustiorem se ?*

IIS. *Observe*. Cognitio divina, utpote actus purissimus et determinatus el essentia ad actualem omnis veritatis notitiam reali ler identificatam ac iin-productam, non habet *objectum formale motivum*, nisi intenlionaliter tantum, quot sunt rerum omnium, quascumque heus cognoscit, veritates objective. Porro multiplex est modus cognoscendi, ad modum alterius, ex alio, in alio, propter aliud, et in se. Cognitio rei *ad modum alterius*, est cognitio confusa, et habetur per speciem alienam, qualis est nostra cognitio angeli per speciem juvenis alati : cognitio rei *ex alio*, est cognitio discursiva vel per ordinem prioris ac posterioris : cognitio rei *in alio*, quæ etiam dicitur mediata et indirecta, est cognitio in medio dicente ordinem ad illam rem, ita ut ipsum medium sit ratio intenlionaliter motiva cognitionis rei, ad quam ordinem dicit; in idem recidit cognitio rei *propter aliud*; quamvis τδ *propter* etiam possit applicari objecto formali intrinseco et identificato cum objecto materiali, ubi scilicet denotat intrinsecum duntaxat modum tendendi, per quem intellectus illud amplectitur tanquam rationem assentiendi, cui innitatur. Cognitio rei *in se* ipsa interdum sumitur pro cognitione habita per speciem propriam et adæquatam rei ; et hoc sensu nulla est rerum creaturarum cognitio in se respectu Dei, camque h. Thomas p. 1. q. 14. a. 5. negavit : magis autem universaliter sumpta cognitio rei in se est cognitio rei propter ipsius propriam veritatem, ita ut ipsa rei veritas intrinseca sil objectum *intenlionaliter* motivum cognitionis; unde et dicitur directa el immediata. Atque hanc acceptionem cognitionis rei in se hic usurpamus;

ARTICULUS II.

AN, ET IN QUO DEVS COGNOSCAT SEIPSUM?

116. *Dico*. Deus seipsum perfectissime cognoscit atque comprehendit, tam in scipso, quam in creaturis.

Prub. 1*. p. Joan. 10. 15. dicit Filius ; *Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem*. 1. ad Cor. 2. 10. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei : Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita et quæ Dei sunt, nemo cognovit nisi Spiritus Dei*. Ergo quælibet

Pemna cognoscit perfectissimo aliam : sed quælibet et omnes sunt unus idemque numero Deus; ergo Deus seipsum perfectissime noscit, lia S. Aug. L. 15. ile Trin. c. 11., Minutius in Octavio, c. 18., Isidor. L. de sum. bon. c. 3.

Conf. Deus totus est mens el quidem mens prima et præstantissima, qua præslanlior nulla ne concipi quidem potest : prælcra ipse sibi est perfectissiinc pnesenlissimus ac summe intelligibilis; ergo et seipsum perfectissime cognoscit.

Prob. 2\ p. perfectissimo enti intelligent! debet assignari objectum motivum et ratio cognoscendi perfectissima : sed tale motivum et ratio non potest alia esse, quam ipse Deus; ergo. Sicut Deus, utpote ens a sect summum bonum, est proprius sibi finis, juxta illud Prov. 16. 4. *Universa propter semetipswn operatus est Dominus* : ita tanquam summa veritas est sibi in cognoscendo sim ratio motiva.

Prob. 3*. p. Deus perfectissime el comprehensive cognoscit creaturas, prout sunt in se : sed creaturæ sunt in se essentialiter connexæ cum Deo; ergo perfectissime et comprehensive cognoscit illas ut essentialiter connexas cum Deo. Hoc autem ipsum est, Deum cognoscere seipsum in creaturis.

Si ois 1°. Scientia et omnipotentia Dei sunt idem : omnipotentia Dei nequit habere seipsum pro objecto; ergo nec scientia. *Item* Deus saltem nequit se comprehendere, quia Deus alias finiretur juxta illud S. Aug. L. 12. de Civ. c. 18. *Quidquid scientia comprehenditur, scientis comprehensione finitur*.

R. D. Sunt idem substantialiter et in recto C. sunt idem connotative et irt obliquo, seu ratione objecti N. Omnipotentia} objectum est omne possibile et producibije, scicnliæ omne cognoscibile; sub quo postremo Deus omnino continetur, minime autem sub priori. *Item* finiretur Deus sui cognitione proprie, quasi meta et finis cognitionis ac cognoscibilitatis divinæ haberetur N. improprie, quatenus cognitio Dei adæquat totam illius cognoscibilitatem C. De S. Augustini textu observat S. Thomas p. 1. q. 14. a. 3. verba illa, *comprehensione firilur*-, non esse accipienda positive, quasi Deus seipsum sua cognitione intra certos limites concludat; sed negative et sensu perfectiore, quatenus Deus seipsum cognoscit nullis limitibus circumscriptum visione similiter nullis limitibus circumscripta.

Si «is 2°. Deus se cognoscens in creaturis, cognosceret creaturas prius, quam seipsum : et cognitio divina sui per creaturas foret præcisiva; ergo.

R. D. Deus se cognoscens in creaturis, prius simpliciter cognosceret creaturas, quam seipsum A'. respective et secundum hanc præcise cognitionem *subd.* cognosceret creaturas prius *a quo*, quatenus creaturæ sunt ratio, cur Deus per illam cognitionem cognoscatur C. prius *a quo*, quatenus in signo rationis priori cognoscerentur creaturæ et non Deus, cum tamen correlativa sint simul cognitione AT. Porro præcisiva non foret cognitio divina sui per creaturas, quia creaturæ essentialiter connectuntur cum sua causa prima, vera et reali, idcoque cum omnibus prædicalis divinis, sine quibus Deus nequit esse vera et rcalis causa prima : cum autem talia sint omnia divina prædicata necessaria, tam absoluta quam relativa, cum illis omnibus creaturæ connectuntur, et illa omnia in creatis necessaria cognoscuntur ; præserlim cum omnis cognitio Dei sit comprehensiva.

ARTICULUS III.

QUO DEUS COGNOSCAT RES OMNES POSSIBILES?

117. *Dico I.* Deus omnes creaturas possibles *distincte* cognoscit.

Prob. 1°. Deus est infinite intellectivus; ergo habet vim cognoscendi omne intelligibile : sed res possibles sunl inlelligibiles; quia sunl entia saltem possibilia, et unumquodque sicut est ens, ita est intelligibile; ergo divina cognitio ob infinitatem suam hæc omnia complectitur. 2". Impossible est, Deum ignorare rem, quam possit creare; quia nihil operatur vel operari potest, nisi ut agens intellectuale; tum quod solus hic operandi modus sil perfectus et Deo dignus; lum quod potentia divina ulpole infinita, neque tamen infinita entia produciens aut ex se determinata ad hæc potius quam illa entia producenda, non nisi per intellectum et voluntatem determinari potest ad effectus, quos ponit reipsa producendos. Ergo repugnat, aliquid cadere sub divinam potentiam, quod sub scientiam divinam non cadat.

118. *Dico II.* Ex supposito, quod Deus essentialiter connectait!!· cum possibilibus, Deus illa cognoscit *in seipso*; et quidem tot titulis, quot essentialiter cum illis connectilur.

Prob. 1*. *p.* Medium essentialiter connexum cum termino nequit comprehensive cognosci, quin cognoscatur terminus propter realem connexionem.

Prob. 2*. *p.* Quia posito, quod Deus essentialiter connectatur cum creaturis, et quod connexio cum termino sit ratio inlenlionalilei; motiva cognitionis termini; tot erunt in medio rationes ubjectivæ intentionaliter molivæ, quot sunt connexiones vel tituli connexionis. Medium lum est species intelligibilis divina creaturarum, quatenus essentia Dei, eminenter *continens* omnes creaturarum etiam ut possibilium perfectiones, rationem intentionaliter movendi ad earum cognitionem gerit. Medium 2um sunt ideæ divinæ creaturarum; quatenus essentia divina ut *partieipabilis* connotat infinitos modos, quibus a rebus creatis perfectiones divinæ participari possunt; unde attingi oportet primariam possibilitatem, quæ in perfectionum seu pnedicaloruin consensione consistit. Medium 3ma est omnipotentia divina, cujus terminus adaequatus alius non est, quam res omnes possibles. Medium est ipsum Verbum divinum, quod quia est substantialis imago Divinitatis, in eodem res omnes possibles etiam repraesentari oportet. Atque hoc medium frequentius assignatur a SS. Patribus.

119. *Dico III.* Deus etiam immediate cognoscit possibilia *in seipsis*.

Prob. Quia intellectus divinus est infinite cognoscilivus, non solum debet cognoscere omnia, sed etiam eo modo, quo sunt cognoscibilia : sed possibilia sunt etiam immediate *in seipsis* cognoscibilia; tum quia immediate in seipsis habent veritatem objetlivam, vi cujus terminare possint enuntiationem sibi ipsis conformem ; cujusmodi sunt, esse producibilia, non involvere prædicata contradictoria : lum quia ut sunl intrinsece possibilia, ita et intrinsece atque hinc immediate cognoscibilia : lum quia res præterilæ exislenles et futuræ

sunl in seipsis cognoscibiles, a quibus res possibles non distinguuntur secundum veritatem objectivanij sed duntaxat secundum statum; ergo.

120. *Obj. cont.* Iuin. I". Creatur® mere possibles non sunl aliquid actu, neque erunt. 2°. Si Deus actu cognosceret omnia possibilia, in mente divina daretur infinitum categorcmalicum objeclivum ; sicut hoc a parte rei haberetur, si Deus omnia possibilia actu produceret. 3°. Si res cognoscitur in causa universali, cognoscitur solum in communi et secundum rationCs communes : sed possibilia dum cognoscuntur a Deo in *seipso*, cognoscuntur in causa universali ; ergo sic saltem non cognoscuntur sigillatim et distincte.

R. *Ad* 1. *D.* .1. Non sunt aliquid physice ac subjective C. objective ac vérificative .V. Cum nullum objectum physice moveat divinum intellectum, et tam præterita quam futura æque sint objectum divinæ cognitionis de præsentia, manifestum est possibilia subtrahi non posse inlelligôntiæ divinæ ex eo capite, quod actu non existant.

.Id 2. Deus omnia possibilia solum cognoscit actu et simul, actualitate et similtate exlrinscca cognitionis, utpotequæ unicus et indivisibilis cnlitative est actus; non autem similtate objecti, quæ scilicet collectionem possibilium enuntiet vel omnia possibilia simul esse posse. Si vero actu producerentur omnia possibilia, haberent actualilatcm et similtatem sibi intrinsecam; adeoque daretur infinitum categorcmalicum creatum.

Ad 3. *D.* *M.* Si res cognoscitur in causa universali creata, cognoscitur solum in communi C. si in causa increcata At. Creatura solum est universalis per defectum virtutis; uti dicitur intellectus noster universalis per abstractionem a materia et mutuando species objectorum a rebus : e contra Deus est universalis per plenitudinem ; quia virtus divina est causa rerum secundum omnes rationes etiam específicas et individuales.

121. *Obj. cont.* 2“". Quod non continetur formaliter in Deo, nec formaliter seu secundum esse formale cognosci in Deo potest : nullæ creaturæ continentur iu Deo formaliter, sed eminentialiter tantum; ergo. *Conf.* Neque ratio *ideæ* potest esse medium cognoscendi possibilia; cum Dion. L. de divinis nominibus c. 7. dicat, *Deum non cognoscere res secundum ideam*. Nec *Verbum divinum*, cum Ansel, in Monol. c. 29. hæc scribat : *Salts manifestum esi in Verbo, quo facta sunt omnia, non esse eorum similitudinem*.

R. .V. J/. vel *D.* Quod formaliter in Deo non continetur, nequit in eo secundum suum formale cognosci immediate et directe C. mediate et indirecte .V. Hoc ipso, quod Deus essentialiter respiciat possibilia, nequit seipsum comprehensive cognoscere directe ac immediate, quin simul possibilia lanquam terminos saltem indirecte et mediale intelligat.

AdConf. 1). Deus non cognoscit secundum ideam æternam a se independentem et extrinsecus affixam C. secundum ideam sibi intrinsecam, quæque sit ipsa essentia divina ut participabitis A'. Ita nempe respondet D. Thom. hic q. 15. a. 1. ad 1. Cæterum a Dionysio nihil minus quam cognitionem creaturarum in Deo negari, *num. seq.* apertissime patebit. *Item* in Verbo non sunt similitudines rerum, acceptai scilicet a rebus externis et creatis C. irovenientes ab ipso Deo ejusque essential ut parlicipabili A'. In hoc sensu oqui Anselmum probant verba continuo subjuncta : *In factis non est simplex absolutaque essentia, sed cere illius essentiæ* (Dei) *oix aliqua imitatio*.

I±2. Oty com/. 3U⁴. Dionysius !.. de divin, nomin. c. 7. manifesto nobis adversatur sequentibus propositionibus; 14 est : Aon *secundum visionem singulis se immittit, sed secundum causæ continentiam scit omnia*. 2*. *Divina sapientia seipsam cognoscens scit omnia*. 3*. *Deus ea quæ sunt noscit, non rerum notitia, sed sui*. 44. Si *secundum unam causam Deus omnibus existentibus esse tradidit, secundum eamdem causam sciet omnia, et non ex existantibus sumet eorum notitiam*. Ergo juxta euindem Deus possibilia non cognoscit in seipsis, sed in se tantum ipso. Neque solvitor argumentum dicendo, quod excludatur duulaxat cognitio possibilium in seipsis per species a creaturis acceptas; tum quia S. Doctor negat Deum cognoscere creaturas contraposte ad hoc, quod est cognoscere creaturas secundum continentiam causæ : tum quia alias cognitioni divinæ nihil speciale tribueretur; cum angeli etiam non intelligant per species a creaturis acceptas.

R. D. Cons. Deus possibilia non cognoscit *in se ipsis* sumendo hunc cognoscendi modum minus jam usitate et pro cognitione, quæ habetur per species proprias ab objecto emissas C. sumendo illum usitatiore jam acceptione et pro cognitione rei propicr ipsius propriam veritatem A'. Priorem duntaxat usurpationem negat Diox., qui l. c. intendit unice probare, quod Deus habeat abæterno cognitionem omnium, neque modo in tempore aliquid discat. Mentem hanc ejus esse, patet tum ex discursus exordio, quod est hujusmodi : *Neque enim ea quæ sunt, ex iis quæ sunt, discens novit divina mens; sed in se et ex se per causam rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque anticipatam et ante comprehensam habet : non quod per speciem singula consideret, sed quod uno causæ complexu omnia sciat et contineat* : tum ex probatione, quam desumit ex Scriptura, in qua frequenter dicitur, Deum res novisse, *prius quam fierent* : tum ex Maximo in Scholiis ad c. 7. Diox., ubi dicit Deum per causam habere in se cognitionem omnium, *quod illam experientia non comparant; tunc enim Deus cognitione posterior inveniretur, aut in aliquo tempore non cognoscens*: tum ex versione Lamsellii, secundum quam propositio il, sic enuntiat : *Sicut Deus omnibus creaturis actualibus tribuit esse, quin illis esse sumat, ita et eas omnes cognoscit, quin ab eis per speciem cognitionem accipiat*. Hinc

Ad prob. N. Ass. Quoad rationem 1⁴*, patet responsio ex dictis, ubi declaravimus, cuinam opponat S. Doctor cognitionem Dei in seipso : quoad 2*⁴*, assignamus differentiam, quæ etiamnum stat cum data explicatione. Dum enim Patres probant Deum non cognoscere creaturas per *speciem* ab his acceptam, maximam et specialem perfectionem Deo tribuunt in linea intcUigendi; quia si speciem non accipit a creaturis cognitio, nec eam accipit aliunde : ex quo conficitur, intellectum divinum nulla indigere *specie*, adeoque ex se esse completissimum et determinatum ad cognoscenda omnia cognoscibilia, ut primum cognosci possunt; quæ est singularis Dei perfectio : angeli autem quamvis speciem non recipiant a creaturis, illarum tamen speciem habent a Deo infusam.

insl. I. Aug. L. 83. QQ. q.46. n. 2. ait de Deo : *Von enim extra se quidquam positum intuetur : Nam hoc opinari sacrilegum est*. Quæ verba exponens I). Thom. hicq. li. a. a. ad l. inquit: *Dicendum, quod verbum Augustini dicentis etc., non est hic intelligendum, quasi nihil, quod sit extra se, intueatur, sed quia id, quod est extra ipsum, non intuetur nisi in seipso, ut dictum*

supra. Dixerat autem in 0. *Alia autem a se videt non in ipsis sed in Seipso*; et L. I. coiit. Gent. c. 48. n. 7. scripserat : *Si igitur Deus aliud a se intelligent quasi per se cl primo intellectum, ejus operatio intellectualis speciem et nobilitatem haberet secundum id quod est aliud ab ipso: hoc autem est impossiWle*. Ergo. Conl. S. Awmm. c. 1. in Syrb. (al. deTrinit. c. 1. not. a.) *Licet, inquit, Deus omnia cadeslia et terrestria ac minima queeque perspiciat, nihil tamen extra se intrlligere, sed singula in se intueri dicitur*. EIS. Arc. L. 5. de Gen. ad lit. c. lu. *Vidit omnia Deus, quando fecit; et sicut vidit, ita fecit : non præler seipsum videns, sed in seipso*.

R. Quoad textum S. Aug. D. A. Deus non intuetur extra se aliquid fanquam exemplar seu ideam, ad cujus similitudinem et normam efformet creaturas C. non intuetur extra se aliquid tanquam objectum, quod immediate et in propria ratione ac veritate percipiat A". Platonicas ideas nempe hic insectatur S. Doctor cujus hæc verba non interpolata damus: *Has autem, rationes ubi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente Creatoris ? Non enim extra se quidquam positum intuebatur, ut secundum id constitueret, quod constituebat : nam hoc opinari sacrilegum est*. D. Thomas in Summa l. c. ad 3. affert hanc rationem, cur Deus creaturas non cognoscat *in seipsis*; quia cognitio divina nequii spccificari ab objecto creato, cum istud non possit esse principium intellectualis operationis, per se nempe vel per speciem influens : in L. conl. Gent, autem l. c. plures rationes addit, nempe quod Deus alias mutaretur in pejus, haberet plures operationes intellectuales, foret in potentia, aliquid aliud esset Dei perfectio, et scientia ejus ex multis componeretur : hæc vero omnes non conveniunt sciencia nisi tali, quæ ab aliquo cxlrinseco vel constitutive vel physice motive cl sic prineipiative habetur; quorum neutrum in nostra sententia sequitur. Cælerum advertendum est, D. Thomam his in locis sermonem etiam facere de objecto primario et nobiliore, quod essentiam Dei esse, non autem creaturas, jam supra a nobis assertum fuit.

Ad Conf. R. 1°.V. Cons. Amur, enim negat duntaxat cognitionem creaturarum in seipsis secundum modum a Dionysio rejectum. 2°. Verba quæ obijciuntur non leguntur in genuino hujus tractatus textu ; ut videre est in nova opp. S. Ambrosii edit. l. cit. et in admonit. prævia. Aug. autem hic rursus rejicit ideas a Deo distinctas, ut ipsa verba salis manifestant.

Inst. 2. Cognitio creaturarum *in seipsis* est decoloralior et vespertina, juxta S. Aug.; ergo Deo haud convenit. *Item* sicut se habet bonitas creata ad voluntatem divinam, sic se habet veritas ad intellectum : sed bonitas creala non potest immediate movere voluntatem divinam ad amorem sui; ergo similiter.

R. D. A. Cognitio creaturarum in seipsis est dccoloratio et imperfectior respectu Beatorum C. respectu Dei A'. In Beatis cognitio creaturarum *in seipsis* est realiter distincta a cognitione earundem in Verbo; unde nec est beatifica, nec relata adhuc in laudem et amorem Dei, nec habet pro com-principio lumen gloriæ sed species proprias creaturarum, ex quibus capitibus decolorata et vespertina vocatur. Nihil autem eorum deest cognitioni divinæ creaturarum *in seipsis*, aut praelautiora adsunt.

Jd Conf. R. .V. M. *Disparitas* est 1°. quia *voluntas* est potentia libera, et sicut ex hac ratione potest amare vel non amare objectum materiale creatum,

sic potest illud anuue ob hoc sel illud molixum : sed *intellectus* & A potentia necessaria, et sicut hinc cognoscere debet omne sere cognoscibile, sic pariter debet illud cognoscere omni modo et ex omni motivo, quo cognoscibile est bine cognoscentis imperfectione. 2'. Cum voluntas sit sedes *moralitaiis*, moralitas autem actuum dis inorum debeat esse perfectissima, sequitur etiam hos actus ex motivo perfectissimo, quale est una bonitas mcreala, proficisci debere : e contra sicut perfectio intellectus dis ini exigit, ut omnia cognoscat etiam ea. quæ voluntas amare nequit, qualia sunt peccata; ita pariter exigit, ut ea in se ipsis cognoscat, cum aliunde in hoc nulla repugnantia aut species imperfectionis reluceat.

ARTICULUS IV.

AN, ET IN QUO DEES COGNOSCAT CONTINGENTIA ABSOLUTE FUTURA?

123. *Dico 1.* Deus omnia contingentia *absolute* futura certissime ac infallibili lerjam ab æterno cognoscit.

Prob. In *Scriptura* 10. piiescientia futurorum liberorum statuitur lanquam proprius Divinitatis character; Isa. 41. 23. *Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum, et sciemus, quia Dii estis vos.* 2°. Eadem scientia universim tribuitur Deo; Sap. 8. 8. *Signa et monstra scit, antequam fiant, cl eventus temporum et secutorum.* Dan. 13. 42. *Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia, antequam fiant.* 3°. Speciatim etiam hujus scienliæ exempla proferuntur; David enim de se Psal. 138. 3. ait : *Intellexisti cogitationes meas de longe; et omnes vias meas prævidisti* : Deus apud Isa. 48. o. *Prædixi tibi ex tunc, antequam venirent, indicavi tibi, ne forte diceres : idola mea fecerunt hcec.* De Christo Joan. G. Go. *Sciebat ab initio Jesus, qui essent non credentes, ct quis traditurus esset eum.* His adde ex Prophetarum libris prædictiones omnes, utpole eventu certo jam comprobatas; unde Tertul. L. 2. cont. Mare. c. 5. *Præscientia Dei tantos habet testes, quantos fecit Prophetas.* Idem testantur Patres : Oiu g. apud Eus. L. 6. c. 11. (p. 28 L A.) de præp. Evang. ait : *Quidquid aliquando futurum est, id Deum multo ante futurum prænossc, ut Scriplurce abesset auctoritas, vel ipsamet ex Dei notione is profecto demum intelligat, qui probe vim illam et excellentiam divinæ mentis intelligit.* S. Aug. L. 5. de Cis. c. 9. n. 1. *Confiteri Deum, et negare priescium futurorum, apertissima est insania.*

Conf. Mens divina est perfectissime ct *infinite intellectiva*, adeoque certo et infallibililcr cognoscit omnia cognoscibilia sibi aliquando præsentia : est autem *ætema* ; adeoque omnia, quæ fuerunt, sunt, aut erunt, aliquando sunt Deo præsentia. *Præterea* Deus est immutabilis; proinde ejus etiam scientia quoad se est *invariabilis*, quamvis objectum ejus sit variabile ; ergo non cognoscit res tunc primum, quando actu sunt, sed ab æterno, sive una cognitione ælcra attingit omnia. *Denique* quæcumque erunt, Deus ab æterno in sapientia sua constituit vel ordinando sci permittendo : hoc vero sine certa ac infallibili notitia fieri nequibat ; ergo.

i2i. *Dico II.* Deus contingentia absolute futura non videt in decretis ad linam partem antecedenter determinatis.

Prob. Hujusmodi decreta videntur esse superflua, sanctitati divinæ injuriosa, et libertati creat^o noxia; ergo non dantur, ideoque Deus in iis futura videre nequii.

Ant. prob. quoad 1^m. pari. Quia decretum antecedenter determinatum ac determinans 1°. non est necessarium ad salvandam in Deo rationem *causæprimer*; cum hæc ratio salvetur in eo, quod Deus dederit ac conservet causæ secund^o vires ad operandum, et per concursum indifferenter oblatum compleat ejus potentiam proximam, sicque moveat et applicet ad operandum, quin eam determinet : nec 2°. est necessarium ad salvandum *supremum Dei dominium*; cum illud ut *morale* salvetur per hoc, quod Deus causæ secund^o actus possit imperare vel prohibere, illosque pro suo placito ad certum, quem libuerit, finem dirigere el adhibere; ul *physicum* vero per hoc, quod causam secundam possit conservare vel destruere, eamque per media quamvis ex se repudiabilia, tamen certo et infallibiliter Deus possit perducere ad operandum id, quod ipse voluerit : nec 3°. est necessarium ad salvandam infallibilitatem *divinæ præscientiæ*; cum, ut S. Aug L. de prædest. Sanet, c. 10. n. 19. inquit, prædestinatio quidem sine præscienlia in Deo esse nequeat, possit tamen esse sine prædestinalione præscienlia : nec 4°. necessarium est ad tollendam *causæ secundæ indifferentiam*; cum hæc non sit passiva sed activa, nec proveniat ex imperfectione el defectu, sed ex perfectione et eminentia virtutis ad agendum, vi cujus ita habet potentiam agendi, ut pro arbitrio agere vel non agere possit.

Quoad 2^{am}. part. Quia si Deus prædeterminaret vel condcterminaret ad materiale tantum peccati, evaderet auctor peccati; lum quia Deus omnino censendus foret velle ipsum formale peccati cum materiali, quod vult et præordinat, necessario connexum : tum quia nec homo, qui causa per se peccati habetur, aliud quid facit, præsertim in *Thomistarum* sententia formale peccati in negativo constituentium.

Quoad 3^{am}. part. Quia posito ejusmodi decreto homo v. g. nec libere eliceret amorem, ad quem determinat illud decretum; nec libere etiam omitteret non amorem vel odium. Nam in hoc casu : 1°. Homo ille non potest seipsum determinare ad amorem, neque ante illud decretum determinans, cum alias foret inutile hoc decretum; neque dum actu decretum illud determinat, cum se determinare ad amorem non sit præcise amare, nec sponte tantum amare, sed amare vel amare velle sine aliqua necessitate vel obligatione intrinseca antecedente ad amandum, ul tamen fit præsenle isto decreto. 2°. Homo ille odium omitteret necessario, non autem libere seu ex potestate intrinseca el dominio in actum, quia non haberet decretum determinans ad odium. Nam qui caret virtute aliqua sic ad odium necessaria, ut ea non posita repugnet esse odium, ille necessario el non libere odium omittit : sed qui non habet illud decretum seu prædeterminalionem ad odium, caret ejusmodi virtute; ergo.

12». *Dico III.* Deus futura ejusmodi videt immediate in *seipsis*, h. e. in veritate eorum objectiva et actuali exislenlia in secutura temporis differentia.

Prob. Contingentia absolute futura sunt determinate vera el cognoscibilia

in seipsis; tum quia praescindendo ab omni *decreto* vel *causa*, verilleatur in sensu formali de illis hæc propositio : jam non exislunt, existent tamen postea : tum quia sicut existentia rei in tempore præsentis cognoscibilis est in ipsa et praescindendo ab omni causa tanquam illius constitutiva, sic et cognosci potest existentia rei in secutura temporis differentia ; ergo Deus, qui ab æterno cognoscit rem quameunque pro eo modo ac tempore, quo scibilis est ac vera, futura hujusmodi in seipsis cognoscit certo et inlallibiler; cum nos eadem cognoscamus sæpe probabiliter aut imperfecte.

Conf. I. S. Thom. in I. Disl. 38. q. i. a. 5. in 0, postquam dixisset, in causis quidem necessariis rem futuram cognosci certo posse, minime autem in iis, quæse habent ad utrumque effectus, scilicet in liberis; ac præler ea docuisset contingentia, quando jam extant in rerum natura, habere esse determinatum. ideoque cerliludinaiiter posse cognosci; demum scribit, divinam de futuris cognitionem non obstante rerum contingentia esse certissimam, quia divinus intellectus intuetur unumquodque contingentium, non solum prout est in suis causis, sed prout est in suo esse determinato, et hanc mox rationem subjungit: Cum enim re e.vistenle ipsam rem videat, prout insuo esse determinato est, aliter cognosceret rem, postquam est, quam antequam fiat, et sic ex eventibus rerum aliquid ejus cognitioni accresceret. Idem uberius in resp. ad 3. sic exponit : .Ictus divinæ cognitionis transit supra contingens, etiamsi futurum sit nunc, sicut transit visus noster supra ipsum dum est ; et quia esse quod est, quando est, necesse est, quod tamen absolute non est necessarium; ideo dicitur, quod in se consideratum est contingens: sed relatum ad Dei cognitionem est necessarium; quia ad ipsam non refertur, nisi secundum quod est in esse actuali : et ideo simile est, sicut si ego videam sortem prcesentialiter currere; quod quidem in se est contingens, sed relatum ad visum meum est necessarium. Similia repetit in q. 12. de ver. a. 10. in 0. et in Si mma, ubi soli Deo tribuit cognitionem contingentium futurorum in se ipsis ac infallibilem, creaturis vero conjecturalem duntaxat et in causis, ut patet ex parte P. q. 14. a. 13., q. 57. a. 3., q. 86. a. 4.

Conf. II. Si Dens futura hujusmodi non cognosceret in seipsis, id oriretur vel ex eo, quod cognitio Dei, utpote per medium contingens, non posset esse infallibilis; vel quod illa cognitio, utpote habens molivum determinativum creatum, foret imperfecta : sed neutrum ex his sequitur. Nam imprimis quamvis etiam prædeterminatio vel decretum quodeumque, cum sit liberum Deo, possit dici contingens, non tamen in sensu adversariorum hoc impedit infallibililatenscientiæ divinæ; cum hæc non nitatur illi decreto utcumque, sed ex supposito quod existât : sic similiter ea contingentia futurorum non obstat infallibilitati cognitionis divinæ; cum et ista asseratur ex supposito quod res postea extitura sil, in quo sensu jam res necessaria est, ut proxime exposuit S. Thomas. Deinde cognitio divina non redditur imperfecta, quod veritas objectiva futurorum sit motivum seu ratio assensus divini, cum eadem veritas præsentium et præteritorum, quæ juxta omnes cognoscuntur a Deo in se ipsis, nullam imperfectionem refundat in cognitionem Dei; ergo.

126. *Obj. cont. 1““.* Quando Deus futura prædixit, hæ prædictiones sæpe caruerunt *effectu*, ut constat ex Isa. 38. de morte Ezechie, et Jonæ 3. de subversione Ninive : aut fuerunt tantum *conjecturales*, quia tam circa futura

absoluta quani conditionalia Deus saepe usus est particulis *forte* vel *forsitan*, ut patet e\ Jerem. 2G. 3., Ezech. 2. 3., Joan. 5. 4G. etc. Ergo hæc futura Deus volplane non vel non certo priescivil.

It..!(/l. /). Pradiciones Dei absolike carucrunl effectum .V. conditional», itum. ex defectu certitudinis divinæ in cognoscendo >V. ex defectu conditionis non inplelæ C. Vide de his Tractatum de Fide.

Ad 2. I). Sæpe usus est his particulis ad declarandam cognitionem Dei de futuris dubiam et conjecturalem .V. ad alia quædam vel circa modum asserendi, vel circa res ipsas futuras, vel circa auditores prædictionum significanda C. Adverbia *dubitandi* non semper incertitudinem designare, patet ex pluribus Scriptura testimoniis, in quibus per illa significatur sollicitudo et spes erecta, ut in illo Moysis Exod. 32. 30. *Ascendam ad Dominum, si quo modo quivero eum deprecari pro scelere vestro*; aut difficultas rei, ut in illo Pauli ad Phil. 3. 11. S» *quo modo occurram ad resurrectionem*; aut usurpatio particular expletivæ et affirmatio, ut in illo Christi Joan. 8. 18. *Si me sciretis, forsitan et patrem meum sciretis*, quod Joan. 14. 7. sic refertur. *Si cognovissetis me, et patrem meum utique cognovissetis*.

Similia intelligenda per illas particulas in objectis textibus declarant SS. Patres: Hier., enim in Jerem. c. 26. v. 1. *Verbum ambiguum, inquit, Majestati Domini non potest convenire, sed nostro loquitur affectu, ut liberum homini servetur arbitrium; ne ex præscientia ejus, quasi necessitate vel facere aliquid vel non facere cogatur*. Greg. M. in Ezech. L. 1. hom. 9. n. 8. ait: *Dum constat, quod omnipotens Deus omnia sciat, mirandum valde est, cum dicitur, si forte audiant. Quapropter sciendum nobis est, quia ista dubitatio locutionis Dei non ex ignorantia, sed ex alia significatione descendit*. Aug. Tr. 37. in Joan, n. 3. sic loquitur: *Ille, qui omnia scit, quando dicit forsitan, non dubitat; sed increpat... Dubitationis verbum est, quando dicitur ab homine ideo dubitante, quia nesciente: quando vero dicitur a Deo verbum dubitationis, cum Deum nihil utique lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non opinatur divinitas*. Idem aliam significationem hujus particulae exprimit in comment, ad Psal. 2. verba hæc, *Nequando irascatur Dominus*, scribens: *Cum dubitatione positus est, non secundum eos ipsos qui monentur, quia cum dubitatione soient cogitare iram Dei, quibus non aperte revelatur*. Similia habentur apud Ambros. L. 2. de pœnil. c. o. et alios Patres.

Inst. Aug. L. 2. ad Simplic. q. 2., Greg. M. L. 20. mor. c. 23 (al. 32. n. 63J. Boetius L. 5. de Consol, pros. 6. negant in Deo esse veram præscientiam; ergo. Conf. Scientia futurorum contingentium ex suppositione saltem antecedente est contingens; ergo qua talis non dicit novam perfectionem; ergo sicut ex eo, quod Deus modo in tempore fiat actu producens mundum, in eum nullam imperfectionem refundit; sic nec inde imperfectio in Deo argui posset, si futura contingentia nesciret ab aeterno, sed primum cognosceret determinate, dum existunt.

R. D. d. Negant in Deo præscientiam quoad nomen C. quoad rem nomine significatam .V. sensus quippe Patrum est, quod respectu Dei omnia sint præsentia, atque hinc in eo statuenda sit scientia, non autem præscientia, utpote quæ futurorum est; quemadmodum ipsa verba, si inspiciuntur, aperte docent.

Ad Conf. R. 1°. D. I^{ma}. Cons. Hæc cognitio qua talis non est nova perfectio, quatenus cognoscere rem futuram non est perfectius, quam cogno-

scere ejus oppositum, si id futurum esset C. Quatenus cognoscere futurum non est perfectius, quam illud non cognoscere aut de eo conjicere tantum .V. *Primum* duntaxat ostendit, quod illa habitudo scientiæ divinæ ad futurum sil prædicatum neutrum vel perfectio simplex : *Secundum* autem induceret positivam imperfectionem pluribus divinis prædicatis oppositam.

R. 2°. .V. 1^{““}. *Cons. Disparitas* est. quia transitus a non producente ad producentem aliquid non facit mutationem in Deo agente, sed tantum in effectu producto, ut patet ex dictis num. 62.; fieret autem mutatio intrinseca in Deo, si quid in tempore cognoscere inciperet, quod ab æterno non novisset; cum denominatio cognoscentis sit vitalis et essentialiter intrinseca. Quod hæc præscientia non obsit libertati, docebitur *infra*.

427. *Obj. cont. 2TM*. Voluntas Dei est efficax et infrustrabilis, juxta illud ad Rom. 9. *Voluntati ejus quis resistet ?* præterea vero juxta illud ad Ephesi. *Deus operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*; ergo potest in suis decretis omnia cognoscere. *Conf. SS.* Patres et Doctores aperte id insinuant. Nam 1°. Hil ar. L. 9. de Trin. n. 58. et seq. ait : *Quæ Deus facere decrevit, in sua voluntate cognovit.* Et Aug. L. de prædest. SS. c. 10. n. 19. *Prædestinatione Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse factururus.* 2°. Idem L. de don. perscv. c. 17. n. 42. loquens de bonis operibus inquit : *St Deus ea se daturum præscicit, profecto prædestinavit* ; unde sequitur ab illo præscientiam Dei in ejus decreto fundatam agnoscere. 3°. S. Thom. L. 1. ad Annibald. Dist. 38. q. 2. a. 1. ait : *Deus scit res, in quantum est causa rerum*; in 1. Dist. 39. q. 1. a. 1. ad 5. *Scire in Deo sequitur voluntatem, ut imperatum ab ipsa* ; ergo.

R. D. Pm. p. Ani. Voluntas Dei circa actus proprios aut creaturæ necesarios est efficax et infrustrabilis C. circa actus creaturæ liberos, *subd.* est efficax et infrustrabilis ratione decreti determinati ac de se habentis infallibilem connexionem cum actu futuro .V. ratione scientiæ* mediæ, a qua divinum decretum dependet C.

2^{““}. p. D. Similiter. Loquitur enim Apostolus primario de donis *gratuitis*, v. g. redemptione hominum, vocatione gentium etc., quorum solus Dens est causa tum *physica*, quia solus ea producit, tum *moralis*, quia nulla eorum ratio est in nobis, sed una in Deo, qui sua ex bonitate decernit, talia nobis dona conferre. Si tamen textus Apostoli intelligatur de omnibus, quæ operatur in et cum nobis, operatur secundum consilium voluntatis suæ, quatenus media et rationes, de se quidem indifferentes, sed quas novit cum effectu et line intento conjungendas, pro sua voluntate eligit ac decernit.

Ad *Conf. R.* Quoad 1um. In utroque textu sermonem esse de iis, quæ solus Deus facit, illique soli libera sunt. De mente autem Auc. etiam constat ex contextu; quia cum adduxisset ibidem illud ad Rom. 4. *Abraham credidit dans gloriam Deo; quoniam quæ promisit, potens est et facere*, subjungit : *Non «it prædicare ; non ail præscire : nam et aliena facta potest prædicare atque præscire ; sed ait potens est et facere: ac per hoc fada , non aliena, sed sua.* Quoad 2um. D. seq. Sequitur præscientiam fundatam esse in decreto antecedenter determinato A*, in decreto de se indifferenti ac evitabili a libertate humana, et sic consequenter tantum determinato C. Quoad 3^{““}. eadem est responsio; D. Thomam nempe loqui de scientia visionis in decreto consequenter tantum determinato et antecedenter evitabili.

/ni/. Decretum Dei anteccedenter determinatum 1°. determinat creaturas secundum nativam earum indolem, necessarias nempe ut agant necessario, liberas ut agant libere : 2°. nihil ponit in voluntate nisi ipsam ejus actionem; quod cum sit complementum potentiae agendi, potentiam ipsam non laedit aut minuit : 3°. importat tantum necessitatem hypotheticam et consequentiam, non autem absolutam et consequentis; quia quamvis recte sequatur: Deus determinat hominem ad ambulandum ; ergo ambulabit : tamen ipsa ambulatio est actio libera ; ergo.

IL .V. A. *vel prob.* Nam K hoc ipso, quod decretum sit antecederet determinatum, non possunt jam per illud liberæ causa? agere libere. 2°. Quamvis actio de se non minuat potentiam, tamen ut provenit a decreto prædeterminante ad unum, laedit omnino potentiam, quæ debet esse libera ad oppositum. 3°. Ipsa deambulatio licet secundum se spectata sit actio libera, non manet tamen, ut pendet ex tali hypothese, quæ antecedit libertatem hominis et consensum ejus liberum.

128. *Obj. cont.* 3um. 1°. Cognitio infallibilis nequit habere medium fallibile : sed cognitio Dei est infallibilis, et futurum contingens in se est fallibile ; ergo. 2°. Si Deus futura videret immediate in *seipsis*; ergo certitudo et infallibilitas scientiæ divinæ haberetur a creaturis : expectaret Deus existentiam futuri ejusque veritatem, ut illud cognosceret: futurum esset prius scientiæ divinæ. 3°. Nec actus liber voluntatis nec ejus determinatio potest esse independenter vel sine decreto divino; ergo ejus determinata veritas nequit cognosci pro priori ad decretum, imo nequidem sine decreto divino; ergo nec præscindendo a decreto divino ; præsertim cum Dei cognitio sit *comprehensiva* et non tantum actum, sed ejus causam et decretum cognoscere debeat.

R. *Ad \. D.* Futurum contingens est fallibile antecederet, h. e. ante suppositionem futuritionis C. consequenter ex suppositione futuritionis .V. *m. et rationem.* Quia ex suppositione hac implicat rem futuram non esse futuram et determinatam.

Id 2. R. *D.* Certitudo et infallibilitas scientiæ divinæ formalis et subjectiva, seu quæ tenet se ex parte cognoscentis, haberetur a creaturis .V. objectiva et quæ se tenet ex parte rei cognitæ C. Ex hac vero si quæ forsan scientiæ divinæ dependentia infertur, non est illa proprie dicta et imperfectionis, sed impropria et perfectionis. Deus jam ab æterno cognoscit, quod in tempore existet : et quamvis in ordine ad signa rationis non cognoscat futura contingentia, nisi in *signo* per se *posteriori* ad absolutam illorum existentiam ; hoc tamen non ostendit expectationem *propriam*, quæ importat aliquam animi vel potentiae suspensionem pro tempore vel signo, quo exerceri possit illud : *impropriam* vero admittere absurdum non est; tum quia Isi. 30. *expectat Dominus, ut misereatur vestri* : tum quia futura, ut absolute existentia, ante signum prædictum cognoscibilia non sunt. Denique futurum non est secundum tempus et realiter prius quam divina scientia, sed formaliter et secundum nostrum concipiendi modum, ac quidem divina scientia non enlilative sumpta, sed reduplicative et denominative sumpta.

.Id 3. R. Cum determinatio voluntatis non sit aliqua entitas ab actu

voluntatis distincta, neque proprie aliqua formalitas actus, sed mera ratio in actu dicens ita procedere actum a voluntate, ut ab ea eligatur, omnino admittimifs sine decreto et concursu divino, antecedentur tamen indifférente, non actum voluntatis nec ejus determinationem poni posse; quia ut res sit seu esse accipiat, essentialiter requiritur ejus causa, quam in Deo et voluntate adaequate constituimus. Hinc vero sicut determinata futuri veritas pro priori ad suam causam nec esse nec asseri potest, etiam nequit pro priori ad decretum divinum cognosci aut per propositionem enuntiari. Cum vero veritatem objectivant non constituat decretum divinum, cl effectas etiam, qua talis, secundum suum esse formale seu constitutiva intrinseca cognosci queat, quin illa cognitione attingatur simul ejus causa aut aliud quodeumque ad ejus positionem adhibitum; sequitur saltem ab intellectu creato futurum formale cognosci posse sine decreto et ab eo praescindendo. Cognitio Dei realiter quidem sumpta est comprehensiva tum actus tum causæ tum sui decreti, sumpta autem fonnaliter ac reduplicative seu quatenus est cognitio futuri terminatur ad esse formale futuri, utpote quod in esse veri et cognoscibilis constituitur sine decreto tanquam parte.

429. *Observa.* Deus contingentia absolute futura non videt in sua essentia tanquam specie intelligibili, quia hæc non est necessario connexa cum contingente absolute futuro, sed indifferens ex se est ad repraesentandum futurum seque ac non futurum; nisi ex supposito existent!® futurae, cum essentiæ divinæ vis repræsentandi infinita jam determinata sit ad repraesentandam futuram existentiam. Neque in decreto applicative suæ omnipotent!® aul in alio quocumque decreto scientiam mediam antecedente vel ab ea indépendante cognoscit: de facto tamen cognoscit in complexo scienti® mediæ et decreti omnipotentiam applicantis; nam illud est ad utrumque indifferens, vel si est cum uno determinate extremo essentialiter connexum, obest libertati: hoc vero complexum una cum infallibilitate cognitionis divinæ salvat libertatem voluntatis humanae. Porro Deus futura praedicta videre quidem nequit in causis creatis liberis nude sumptis; videt tamen illa in causis his, ut sese determinaturis: quia causæ create liber®, quantumvis proximæ complete ac expedite, quoad actum *primum* spectari adhuc debent ut indifferentes ad agendum vel non agendum: sed ut sese determinatur® spectantur in actu *secundo* ut natura seu causalitac priores effectui. Multo minus Deus futura videt in ipsorum coexistentia reali cum aeternitate divina; tum quia nullum futurum physice ac realiter ab aeterno exlitit: tum quia aeternitas, qua Deus creaturis in tempore existentibus coexistit, non facit illas Deo ab aeterno praesentes, sed tantum praesentes aeternitati in tempore: tum quia hic cognoscendi modus convenire nequit Deo respectu futurorum conditionatorum, quorum conditio nunquam est implenda. Cum cognoscit autem futura, hæc cognoscit in veritate objectiva ct enlitale ipsa, quæ aliquando erit; et sic illa coexislunt Deo ab æterno, at praesentia mere objectiva.

ARTICULUS V.

AN, ET IN QUO DEUS COGNOSCAT CONTINGENTIA CONDITIONATE FUTURA?

130. *Nola* /. In *condilionale* futuris tria sunt considerata : *conditio*, quæ etiam hypothesis dicitur, est illa, sub qua aliquid affirmatur vel negatur, et per partem illam *si* communius exprimitur : *condilionalum*, quod sub conditione affirmatur vel negatur, et in futuris eventus dicitur : *habitus* vel conducentia conditionis ad condilionalum.

Dividitur 1°. in mere seu pure condilionalum, ubi scilicet conditio nunquam purificabitur, h. e. ponetur seu ad statum absolutum reducetur; et in *non pure* condilionalum, ubi conditio purificabitur, et hinc ex conditionate futuro evadet absolute futurum. De *primo* membro quidem movetur quaestio, cum de altero jam in præcedente articulo responsum fuerit : nihilominus ad ea *secundum* quoque perlinet, eo quod omne, absolute futurum presupponat ante se conditionate futurum; cum, si verum est effectum v. g. esse extitutum sub hac libertate, etiam verum sit quod extitutus sit hic effectus, si detur hæc libertas.

Dividitur 2°. in condilionalum *impossibile*, ubi scilicet sub conditione impossibili aliquid enuntiatur; v. g. si lapis esset homo, libere operaretur : in condilionalum *necessarium*, ubi aliquid enuntiatur sub conditione, quæ necessariam habet connexionem cum condilionato; quod dupliciter haberi potest, nempe vel ex essentia et *natura rei*, ut in hac propositione : si ignis est, calefacit; vel ex solo *decreto* ac *voluntate Dei*, ut in his : si peccator morietur cum poenitentia finali, salvabitur : si percussisset Joas terram jaculo quinquies aut sexies, percussisset Syriam usque ad consumptionem : si Christus non abiisset, Paraclitus non venisset ad Apostolos, etc. : in condilionalum *contingens*, ubi condilionalum enuntiatur sub conditione, quæ quidem non habet connexionem cum condilionalo necessariam, sed tamen vel per modum *causæ* vel per modum *occasionis* connectitur* cum existentia objecti conditionalis, ut in his : si Petrus vocetur auxilio hoc, esset; si vocetur auxilio illo, dissentiet; in qua postrema quamvis auxilium illud nullam dicat proportionem conducentiæ ad dissensum, sicut auxilium hoc in priori eam dicit ad assensum, tamen habet proportionem constitutivi libertatis ad dissensum, ut nempe conduit ad oppositum scilicet assensum : in condilionalum *disparatum* ubi condilionalum enuntiatur sub conditione, quæ nullam plane ad illud connexionem dicit, ut in hac : si Turea dormit, Papa orat. Hujusmodi autem propositiones semper sunt falsæ, si particula *si* rigorose sumatur; eo quod propositio condilionata *rigorose* sumpta non affirmat vel negat nudam existentiam conditionalis, sed dependet a conditione; conditionatum autem nunquam existet nec non existet dependet a conditione *disparata*, ut patet ex terminis : possunt tamen esse vera, si particula illa *si* explicetur vel æquivalet particulae *quando*, et significet tantum concomitantium utriusque propositionis : atque in hac potest subinde dari connexio etiam *necessaria* sed *ab extrinseco*, scilicet a voluntate divina vel creata, ut patet in illa Elite ad Elisæum : si videris me, quando tollar a te, erit tibi quod petisti. Porro quamvis postremum condi-

tionatum possit referri ad scientiam Dei mediani *materialiter* sumptam, et conditionatum etiam impossibile juxta aliquos speciet ad eandem simpliciter, si conditio impossibilis per impossibile purificata haberet connexionem cum conditionate solum contingentem; his tamen uti et aliis omissis, quæad scientiam Dei necessariam aut simplicis intelligent!® spectant, agemus hic duntaxat de contingentibus conditionate futuris.

132. *Nota II.* Thomistæ, ac Scotistæ etiam statuunt, hæc futura cognosci a Deo in decreto per sect antecedenter determinato; quod, quia actu dari volunt, vocant *subjective* sen ex parte actus absolutum; quia vero est circa conditionate futurum, vocant *objective* seu ex parte objecti conditionatum. Alii fere omnes negant non tantum compossibilitatem horum decretorum cum libertate humana et divina sanctitate, sed etiam necessitatem decreti actu existentis ad cognitionem *conditionate* futurorum: unde communius statuunt contingentia conditionate futura, etiam ante et independenfer ab ullo decreto actuali, a Deo infallibiliter cognosci in seipsis immediate, quam cognitionem *scientiam mediam* vocant.

133. *Dico I.* Deus contingentia conditionate futura certo et infallibiliter cognoscit.

Prob. Deus non dicit aut revelat in Scriptura, quæ vel non cognoscit vel non certo nec infallibiliter scit: sed Deus in Scriptura revelavit plura contingentia conditionate futura; ergo necessario dicendum est, Deum hujusmodi futura certo et infallibiliter cognovisse. *Cons.* valet pro omnibus conditionate futuris, licet non revelatis; sicut hanc illationem Auctores admittunt ex simili illatione pro absolute futuris. J/. est fundamentum nostra fidei et ex ipsis terminis nota est, cum suprema in loquendo auctoritas nequeat concipi sine summa sapientia.

Min. prob. ex 1. Reg. 23. II. eum David fugiens Saniem in Ceilam se recepisset, Saul vero hanc urbem expugnare deliberaret, David consuluit Dominum et ab eo responsum accepit: *Si descendet Saul, sicut audivit servus tuus? Domine Deus Israel indica servo tuo. Et ait Dominus: descendet. Dixitque David: Si tradent me viri Ceila, et viros qui mecum sunt in manus Saul? Et dixit Dominus: tradent.* Sapient, i. 11. dicitur: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus: aut ne fictio deciperet animam illius.* Matth. II. 21. Christus ait: *Fre tibi Corozain, vae tibi Relhsaida: quia, si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes, quæfactæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere poenitentiam egissent.* Hæc vero fuisse contingentia et quidem pure conditio*nate futura, ex Sacris Litteris omnino notum est. Consentunt SS. Patres, præsertim Aug., qui L. de corr. et grat. c. 8. n. 19. sic ait: *Respondeant, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter et pie viverent, non tunc ile vitee hujus periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, et ne fictio deciperet animas eorum? utrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nescivit? nempe nihil horum nisi perversissime atque insanissime dicitur.* L. de don. persev. c. 9. n. 23. *Numquid possumus dicere etiam Tyrios et Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse, si fierent? cum eis ipsis Dominus attestetur, quod acturi essent magna humilitatis poenitentiam, si in eis facta essent divinarum illa signa virtu-*

lum. Episl. 19. (al. 102). q. 2. n. 14. *Quid verius, inquit, quam prcescire Christum, qui et quando, et in quibus locis in eum fuerant credituri.* Et infra : *Quid ergo mirum, si tam infidelibus plenum orbem terrarum Christus prioribus seculis noverat, ut eis apparere aut prwdicari merito nollet, quos nec verbis nec miraculis suis credituros esse praesciebat.* Huc denique pertinent loca omnia, in quibus vocationem efficacem congruam Aug. per scientiam conditionatam explicat, uti facit L. 1. de div. qq. ad Simp). q. 2. n. 13., L. de Prædesl. Sanci, c. 6. et seqq., L. de don. persev. c. 8. et 14., et alibi. Cum enim hanc gratiam dicit a Deo prævisam esse ita aplarn et congruam voluntati, ut ab ea infallibiliter sit acceptanda, et manifeste supponat hanc præscientiam antecedere voluntatem dandi hanc gratiam, sequitur necessario statutam ab eo fuisse hanc conditionalem : si hæc voluntas ita vocata fuerit, consentiet, et ex positione talis præscientiæ Deus vult dare talem vocationem.

Conf. 1°. Deus ex infinita intellectus perfectione debet certo et infallibiliter cognoscere omnem veritatem cujuslibet propositionis, quæab intellectu creato enuntiari potest, et hinc objectum propositionis, utrum eo modo sit quo modo enuntiat propositio; nam ut S. Th. p. 1. q. 14. a. 9. ait, *quæcumque possunt per creaturam fieri vel cogitari vel dici, omnia cognoscit Deus* : sed, quamvis sine fundamento et cognitione veritatis, possumus cogitare et enuntiare propositiones conditionatas plurimas et sine numero de quocumque objecto; ergo. 2°. SS. Patres movent varias quæstiones, cur Deus futurorum præscius hoc vel illud faciat, quæ non possunt nisi de *præscientia conditionali* intelligi ; ut cur Deus creaverit angelos malos et hominem, cur elegerit Sauleni in Regem, Judam in Apostolum etc. apud Cyr. L. 9. in c. 13. v. 18. Joan., Tertul. L. 2. cont. Mare. c. 5., Hier. Dial. 3. cont. Pelag. n. 6., Greg. Nys. Gatech. magna c. 7. etc.; ad quas non respondent negando talem in Deoscientiam, sed illam supponendo ex libertate arbitrii et aliis divinæ providentiæ causis rationem reddendo. Theologi plures quæstiones examinant *mere conditionales* de statu naturæ puræ aut innocentis, de Incarnatione si Adam non peccasset, de alio providentiæ ordine; easque etiam ex Scriptura et Patribus et sanæ Theologiæ principiis resolvunt. Viri pii imo et universa Ecclesia varia precantur a Deo, si tamen ea ad gloriæ divinæ incrementum et propriam salutis utilitatem conducant : plurimum etiam hominum politicorum in Scriptura, nempe 2. Reg. 19. 7., 3. Reg. 12. 7., Esth. 4. 14., Joan. 11. 18. etc. enuntiationes certæ de futuris sub conditione habentur. Nullus denique, ut *Ludovicus Legionensis* inquit, adeo est hebes ingenio, quem si interrogas aliquid ex condilionalibus, statim non respondeat : nescio ego, Deus scit. Ergo nemo est, qui non supponat vel aperte confiteatur Deum certo cognoscere contingentia conditione futura.

134. 06/. Ex allatis Scripturæ testimoniis vel conditionate futurorum cognitio, vel certa cognitio divina nequit erui. Nam quod lum. textum attinet, in eo vel quæstio duntaxat erat, et dabatur responsum de præsentī voluntate Saulis et Ceilitamm; hinc Paraphrasis Chald. interrogationes Davidis sic reddit : *Num cogitans descendere? num cogitantes tradere?* et Glossa interlinearis ad verbum *tradent*, hæc habet : *In voluntate habent, ut tradant* : vel si quæstio concedatur fuisse de futuris eventibus, Deus tamen non respondit ex certa scientia, sed *ex conjectura*, fundata scilicet in propen-

sione voluntatum Saulis et Collitarum; sicut dum Deus Ezechielus prædixit mortem, eam nun revelavit absolute, sed quantum imminebat ex gravitate morbi, si Ezechias eam precibus non averteret. Quoad 2um. S; Aug. L. de praedest. Sanci. c. 11. n. 26. hoc testimonium explicans ait : *Dictum est secundum pericula vitae hujus non secundum præscentiam Dei, qui hoc præscivit quod futurum erat, nun quod futurum non erat : id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentatiuni subtraheretur incerto; non quod peccaturus esset, qui mansurus in lentatione non esset.* Denique quantum ad 3um. vel illa locutio non erat assertiva et in sensu proprio, sed *exaggerativa* laetum, quia ad exprobandum Judæis a Christo fuit dicta, sicut et illud, quod Tyrii levius judicium sint habituri, cum tamen propter aliquod sub conditione tantum futurum nec augeatur nec minuatur poena; unde et Jansen. Gand. in Concord, c. 1. hanc expositionem adduxit : vel si fuit assertio, eial duntaxat conjecturalis, desumpta scilicet ex dispositione Tyriorum actuali; unde Hilari. in Math. c. 11. u. 10. quasi per paraphrasin dixit : *Forte illis credendi fuisset affectus, si talium virtutum contemplatio contigisset.* Ergo ex his testimoniis nihil certi statui potest.

R. V. 17. Quoad 1um. textum, *explicatio* P. apertæ veritati et proprio ac litterali Scriptura sensui repugnat : unde si quid interpretari necesse est, potius dicta paraphrasis Chal. et glossa exponendae sunt de voluntate quidem presente, sed perseverantia usque ad effectum ipsum, quam ut, sine auctoritate aut necessitate cogente, admittatur improprietas in sermone textus sacri, contra regulam S. Aug. receptam, quæ in Scripturarum hermenia proprietatem verborum, quibus non dictiones singulae tantum, sed multo magis tota sententia intelligenda est, servandam jubet. Accedit opposita interpretatio S. Hieron., qui L. QQ. Hebr. in 1. Reg. c. 23. v. 11. verbum *descendet*, sic exponit : *Ac si diceret, si hic steteris, descendet;* et de verbo *tradent*, ait : *Isle est sensus, si descenderit Saul, et hic te invenerit, tradent ;* quæ conditiones adjunctæ non permittunt explicationem de presenti voluntate, sed futuram manifeste exigunt. Idem in hunc locum asserunt Theodoretus et Lyranus. Similiter V. 2um. *explicationem*, quæ supponit de propensione voluntatis priorem, ac praterca cognitionem Dei facit opinionem, contra veritatem argumentorum supra adductorum.

Ad parit. Discrimen constat ex S. Historia ; quia Isa. 38. exprimitur gravitas morbi v. 1. *In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem*, et v. 2. deprecatio Ezechiae pro morte a se avertenda, ac tandem in seqq. vilæ prolongatio : unde patet, illam predicationem divinam non fuisse absolutam, sed quantum ex presenti morbo mors secutura foret, nisi eam precibus averteret, adeoque tacitam inclusisse conditionem, quam aliæ promissiones divinae de exaudiendis illis, qui Deum aliquid conveniens sincere rogarent, salis declararunt : simile nihil observare licet in revelatione David facta : quin nec ab eodem aliam conditionem, nisi quam ipse expresserat, subintelligi potuisse ostendit proprio facto, dum nulla ratione aut mora interposita fugit ex urbe.

Quoad 2um. responsio sumenda est ex dicendis ad P^m instantiam.

Quoad 3um. V. 1um. *explicationem*, tum ob regulam S. Aug., tum ob communem Patrum interpretationem, qui hanc dictionem vere prophetica habuerunt, et *eloquia veritatis* aut *apertissime dicta*, uti Aug. L. de Dono

persev. c. 9. n. 22. cl in Enchir. c. 95. loquitur, vocarunt. *Quoad probationes*: 1°. Quidem exprobratio major est et efficacior, si intelligatur Christus excerla præscientia loqui, quia sic comparatio ad confundendos Judæos est aptior : 2°. *ludaris* recte iudicium gravius, *Tyriis* levius denuntiatur ; quia gravius peccabant illi non credendo in lania gratiarum abundantia, quam isti legem naturalem violando sine illa copia: 3°. Janscnius explicationem dictam allerl quidem, sed ut tolerabilem permittit tantum, nec affirmat, aut in ea pedem figit; quin illa verba secundum propriam significationem sumpta tanquam expositionem S. Aug. laudat ac defendit. *Explicationem* 2°. .V. ex hactenus dictis. Ad textum Hieron.

R. Ab eodem particulam *forte* adhibitam omnino censeri posse ea ratione, qua ab Evangelista in eodem cap. v. 24. fuit usurpata : sed hic profecto non significat dubitationem aut incertitudinem cognitionis divinae; ergo.

lust. 1. Juxta mentem Patrum videtur neganda in Deo cognitio certa mere conditionale futurorum. Nam 1°. Negant præscientiam de his futuris, ut patet ex Aug. L. 1. de anima et ejus orig. c. 12., ubi inquit : *Ipsa exinanitur omnino præscientia, si quod præscitur non erit : quomodo enim recte dicitur præsciri futurum, quod non est futurum?* Quibus similia habet Fulgent. L. 1. de verit. prædest. c. 7. u. 15. Prosper epist. ad S. Aug. de Semipel. n. 5. Damasc. cont. Manichæos, n. 68. et 73. 2°. Mere conditionala negant futura, ut rursus docet Aug. L. 26. cont. Faust, c. 4. : *Omnia, quæ cere futura sunt, sine dubio fient, si autem facta non fuerint, futura non erant.* El L. 2. cont. duas epist. Pelag. c. 7. n. 16. *Quomodo enim præscicit ea futura, quæ, illis in infantia morituris, potius præscivit non futura;* ergo. Conf. Juxta S. Tiiomam nullus est modus, quo Deus possit cognoscere futura ejusmodi. Nam, juxta eundem p. 1. q. 14. a. 13. et 2. 2. q. 171. a. 6. ad 2. alibique, via unica qua Deus ea cognoscere queat, est in praesentia aeternitatis. sed futura sub conditione non ponenda, cum in ulla temporis differentia existant, non sunt aeternitati divinae praesentia ; ergo.

R. .V.dss. *Adprob.* lim. D. Negant praescientiam secundum vim vocis C. secundum ipsam rem *subd.* spectatam in se et quoad substantiam 'Y. usurpatam a Semipelagianis et quoad abusum ejusdem C. Præscientia in rigore sumpta dicit habitudinem scientiæ ad rem posteriorem in tempore extiluram, seu antecessionem æternitatis ad tempus; unde Damasc. supr. c. inquit : *Prænotio est, ea quæ futura sunt, antequam in ortum prodeant, nosse.* Et in hoc sensu dicit Aug., *non esse dictum secundum præscientiam, item exinaniri præscientiam;* quia sermo erat de mere conditionate futuris; seu de iis, quæ absolute futura non erant, quamvis futura fuissent, si conditio foret posita. Quamvis vero *Semipelagiani*, ut et nos hic facimus, sumerent præscientiam Dei minus rigorose et pro cognitione certa rerum etiam tantum conditionate futurarum, docebant tamen præterea, Deum propter peccata vel merita pure conditionate futura ab ipso prævisa decernere poenas ac præmia; adeoque quibusdam infantibus negatum esse Baptismum ob demerita, quæ incurrerent, si vixissent; aliis vero cum esse concessum ob merita, quæ, si vixissent, haberent. Atque hoc maxime est, quod impugnant Patres. non autem simplicem quamdam intelligentiam ac certam cognitionem rerum

quantumvis nunquam ponendarum absolutu, sed duntaxat futurarum si aliqua daretur conditio.

Hinc Auc. I. c. de anima et ejus origine subjungit : Quomodo ergo puniuntur peccata, quæ nulla sunt, id est, quæ nec ritu ista nondum incipiente commissa sunt ante carnem, nec morte præveniente post carnem? Et L. de præd. Sanet, c. 11. n. 29. Si enim judicarentur homines pro meritis nunc vilæ, quæ non habuerunt morte præveniente, sed habituri essent, si virerent; nihil prodesset ei qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus; nihil prodesset eis qui lapsi moriuntur, si ante morerentur : quod nullus dicere Christianus audebit. Similia reperies in ejus Discipulis Fligelio et Prospero : Damascem autem mens ex nuper relatis verbis patet.

Ad prob. 2aa. D. Negant mere conditionata esse absolute futura C. conditionate futura *subd.* quæ habent rationem meriti vel demeriti, ad quod Deus absolute decernat præmium vel poenam C. secus Y.

.Id *Conf. R.* /) min. Futura sub conditione nunquam ponenda non sunt divinæ ætemitali præsentia lanquam absolute futura C. lanquam conditionate futura V. Eo nempe modo quo sunt, aeternitati etiam sunt præsentia.

Inst. 2. Cognitio de futuris conditionatis includit plures imperfectiones, nam 1°. est *fictilia*; quia fingit poni conditionem : 2°. est *apprehensio* tantum; quia neque negat, neque affirmat conditionem : 3°. est *præcisiva*; quia quamvis effectus sit absolute futurus, nihil tamen enuntiat de absoluta ejus existentia : 4°. est *discursiva*; tum quia propositio hæc : si Petro detur auxilium, consentiet, æquivalet isti : Petro datur auxilium, ergo consentiet : tum quia veritas propositionis conditionatæ consistit in bonitate illationis, cum alias cognitio divina nequeat esse certa et infallibilis de veritate conditionata ; ergo Deo tribui nequit.

R. *Ad prob. Iam. V. .!\$. et Hat.* Quia Deus conditionem non attingit per modum existentis, sed per modum requisiti vel conducentis possibilis; in quo non est fictio : sicut nec est, dum attingit causam necessariam possibilem, ex qua sequitur effectus.

Ad prob. 2'". D. Est tantum apprehensiva, si sumatur realiter V. si formaliter consideretur *subd.* quatenus nihil plane enuntiat de conditione aut conditionato V. quatenus non enuntiat existentiam absolutam conditionis aut conditionalis C. Habetur iterum exemplum in cognitione Dei de possibilibus.

Ad prob. 3l. . similiter D. Est realiter præcisiva A', formaliter *subd.* quatenus hæc cognitio non exprimit omnia prædicala, v. g. existentiam absolutam, quæ rei illi realiter conveniunt C. quatenus objectum non cognoscat eo modo et secundum ea prædicata, quo seu secundum quæ pro illo signo et statu cognoscibile est V. Rursus scientia *simplicis intelligentiæ* paritatem præbet.

Ad prob. Pm. ,V. .Iw. Quia discursus importat cognitionem claram antecedentis, ex qua progrediatur intellectus ad cognitionem consequentis nondum clare cogniti : in Deo autem nec illa progressio, nec defectus claritatis admitti potest, ulpolc qui simplicissimo et clarissimo intuitu agnoscit conditionem eleconditionatum. *Hat. utr.N.* Imprimis enim conditionatis propositio non æquivalet absolutæ, (pialis hic affertur : deinde non datur connexio

antecedentis cum consequente, quæ ad bonitatem illationis necessaria est, sed duntaxat conducentia conditionis ad conditionalum, quæ sufficit ad venialem conditionatam, adeo ut, si quid plus detur, jam non pertineat ad scientiam liberam, sed necessariam, ut num. 130. obsonavimus.

Insl. 3. Hæc propositio : si Petro detur auxilium A, consentiet, nullum potest habere sensum verum. Non enim potest habere hunc : si detur cum omnibus requisitis ad consensum ; quia sic est veritas *necessaria*, ad scientiam necessariam, non autem ad liberam contingentium spectans; cum ex illis requisitis, unum sit cooperatio divina essentialiter connexa cum consensu : nec potest habere hunc : si detur sine illis requisitis, aut præscindendo ab illis ; quia falsum est, sine aut præscindendo a requisitis ad consensum existere eundem; ergo. *Conf.* Conditionalum posita conditione transiit in absolutum; ergo saltem *futura absoluta* nequeunt cognosci conditionate, quia inanis est affirmatio conditionata, quando ab æterno cognoscitur et affirmatur absolute futurum.

R. At. A. Quamvis enim nullum *ex assignatis* sensum faciat, tamen reddit hunc : si Petro detur auxilium A cum reliquis omnibus per se requisitis ex parte actus primi, consentiet. Propositio enim sic accepta ex parte hypothesis non attingit cooperationem divinæ omnipotentiae, quæ perlinet ad actum *secundum*, nec aliquid aliud connexum cum consensu; cum omnia ex parte actus *primi* requisita sint indifferentia. Similis cum proportionem est responsio ad aliam explicationem, qua dicitur hæc propositio : si Petrus vocetur auxilio A, consentiet, æquivalet huic : casus vocationis est casus consensus ; quin tamen verus sit *sensus universalis*, cum non omnis casus vocationis sit casus consensus; et quin etiam usurpari possit sensus particularis, cum necessarium sit, in aliquo vocationis casu posse esse consensum. Nam dicendum est, æquivalere illam propositionem huic singulari : hic casus vocationis est casus consensus.

Ad Conf. II. D. Cons. Non possunt cognosci conditionato pro eo signo, pro quo posita cognoscitur conditio C. pro alio signo, pro quo necdum intelligitur conditio posita Ar. *Prob.* D. similiter : inanis est affirmatio in signo priore ad affirmationem absolutam Ar. in signo posteriore C. Restauratur explicatio in similitudine cognitionis divinæ de rebus non mere possibilibus.

133. *Dico II.* Deus hæc futura non cognoscit in decretis *subjective* absolutis et *objective* conditionatis.

Prob. Decreta ejusmodi repugnant

1°. Circa *mere conditionato futura*; sic v. g. in Tyrionum et Sidoniorum conversione Deus habuit decretum simpliciter absolutum, quo statuit, ne apud illos fierent miracula; quia juxta Auctores hoc decreto Deus cognovit miracula apud illos absolute non futura; ergo Deus non potest simul habere aliud decretum *subjective* absolutum, quo statuatur convertere illos, si apud eos fierent miracula. *Prob.* Cons. Deus non potest habere decretum sub conditione impossibili ; quis enim dicat, posse Deum habere decretum, quo sic statuatur : si homo habuerit alas, ego concurram cum illo ad volandum? Sed decretum convertendi Tyrios, si miracula apud illos fierent, jam foret de re sub conditione impossibili, quia posito decreto simpliciter absoluto,

quo Deus statuit, ne miracula apud illos liant, tam impossibile est fieri miracula quam hominem habere alas; ergo Deus illud nequit habere.

Hem repugnat Deum habere duo *absoluta* decreta, quorum altero velit effectum esse, quantum est ex parte sua, et altero etiam nolit eundem esse, quantum ex sua parte est : sed per decretum de objecto condilionato quasi profitetur Deus, se velle talem effectum, quantum in ipso est ; per decretum vero omnino absolutum, quo simpliciter non vult conditionem poni, plane profitetur nolle se, quantum est ex parte sua, ut talis effectus ponatur ; ergo repugnat. Deum simul habere decretum absolutum non ponendi conditionem, et aliud decretum aliquid faciendi, si talis conditio ponatur. Denique indigna est prudenti testatore hæc voluntas : si digito cælum tetigerit, lego Titio centum ; et hinc legatum hoc pro nullo a JCtis reputatur; ergo erit indigna Deo illique repugnans voluntas, qua v. g. statuatur : si, non obstante decreto, quo absolute et simpliciter statui, ne miracula apud Tyrios fiant, apud eosdem miracula futura sint, ego decerno convertere Tyrios.

Repugnant circa futura, quæ ex conditionatis transibunt aliquando in *absoluta*; nam juxta Auctores necesse foret ponere duo decreta absoluta; alterum, quo statuerit Deus, ut talis effectus fiat, si talis conditio poneretur; alterum, quo absolute statuatur conditionem poni et effectum sequi. Hæc duo decreta imprimis non possunt *simul ratione* esse in Deo ; quia impossibile est, in eodem subjecto simul ratione esse voluntatem simpliciter absolutam de aliqua re faciendam, et voluntatem de eadem re faciendam, si hæc vel illa conditio ponatur; cum illa sit voluntas circa aliquid faciendum simpliciter et sine ulla limitatione, hæc vero non simpliciter, sed tantum sub conditione. Deinde ex his decretis unum non potest aliud *præcedere* vel *sequi ratione*. Inter decreta enim divina non est ordo prioris et posterioris, nisi quando unum necessario supponit alterum : sed neutrum ex his supponit necessario alterum ; tum quia decretum de objecto condilionato haberi de facto potest sine simpliciter absoluto, ut accidere dicitur in futuris mere conditionatis : tum quia, licet nullum decretum conditionalis præcessisset, quo Deus statuerit convertere Tyrios, si fierent miracula ; Deus tamen posset absolute velle miracula facere, et Tyrios convertere ; cum Deus causa libera sit, et habeat omnia ad volendum necessaria ; ergo hæc decreta a se invicem non pendent; ergo unum ratione non præcedit alterum, ergo cum nec ratione simul possint esse in Deo, nullo modo Deo insunt.

Conf. Sequeretur ex opposita sententia de *mere conditionatis* 1°. Nullum effectum ad extra ex decreto subjective absoluto, sed objective condilionato resultare ; cum tamen nullus in Deo admittendus sit actus liber, nulla sincera voluntas aut decretum sine aliquo effectum ad extra in creaturis, ne Deus dicatur vana ut futilia emittere decreta. 2°. Cum infinita pene sint, quæ futura essent circa quamlibet rem posita aliqua conditione, necesse foret, ut in Deo admittantur actu et positive infinita decreta pro rebus nunquam futuris : quod sane inutile et otiosum est, atque a recto usu prudentiæ alienum sicut in homine, ita multo magis in Deo. 3°. Accessitarentur Adversarii ad *scientiam mediam*, quam tamen ut effugiant, hæc decreta sine ulla Scripture, Patrum et Scholasticorum antiquorum auctoritate confinxerunt. Nam scientia, qua Deus in decreto actuali cognoscit conversionem Tyrionum futuram, si fierent miracula, non est *scientia simplicis intelligentiæ* ; quia

huc est in Deo ante omnem actum liberum voluntatis divinæ, illa vero non nisi post illud decretum liberum : neque etiam esset *scientia visionis* ; quia hæc non terminatur nisi ad rem aliquando futuram, cum visio sit rei proprio aliqua duratione præsentis; per illam autem scientiam nihil cognosceret Deus, quod aliquando sit futurum. Ergo scientia, quæ habetur in decreto conditionalis, debet esse *media* inter illas simplicis intelligentiæ et visionis, cum de utraque aliquid participet, et ad neutram earum absolute revocari queat.

136. *Obj.* Datur voluntas in Deo salvandi omnes, quæ est decretum absolutum *subjective* et ex parte Dei, et conditionatum *objective* seu ex parte creature et objecti; ergo ejusmodi decreta non sunt absolute rejicienda. *Conf.* 1°. Sicut intellectus dixit inus necessario actu cognoscit quidquid et quomodo est scibile, sic et voluntas divina necessario actu decernit quidquid et quomodo est futurum; ergo actu debet dari decretum de futuris conditionatis. 2°. Ad existentiam effectus requiritur decretum proportionatum : sed effectui condilionato proportionatum est decretum conditionatum; ergo.

R. D. *Cons.* Non sunt rejicienda, ut futurum constituatur in esse infallibiliter condilionate futuri, vel ut in Deo detur infallibilis cognitio de tali futuro. 1°. ut intelligantur promissiones divinæ, quæ nequeunt esse sine seria voluntate, et hinc sine decreto subjective saltem absoluto C. Decreta autem hujusmodi *objective* conditionata dicuntur, quia creature liberæ sunt circa usum gratiarum a Deo promissarum et collatarum, quibus salvari possint, si velint.

Ad Conf. 1°. R. N. A. *et par.* *Disparitas* est, quia intellectus est potentia necessaria, illaque scientia necessario inest Deo, ne in eo sit ignorantia et imperfectio : voluntas autem est libera, et decreta illa nullo ex capite requiruntur, imo repugnantiam dicunt et plurima absurda.

Ad 23m. D. min. Effectui condilionato proportionatur decretum subjective conditionatum C. objective tantum conditionatum 1V. Sicut enim effectus conditionalis est is, qui esset, præscindendo an reipsa sit aliquando vel non sit; sic et decretum, quod esset, præscindendo an reipsa sit vel non sit, conditionatum est ac proportionatum.

Inst. Ad futurum conditionatum requiritur aliquod decretum : sed hoc non est decretum præcise *ut possibile*; quia a mere possibili nequit desumi denominatio futuri : neque ut conditionate vel absolute futurum ; quia decretum Dei est incapax futuritionis ; ergo ut actu et absolute existens. *Conf.* 1°. In signo scientiæ divinæ de conditionate futuro vel Deus habet decretum *subjective* absolutum, vel illud omittit: sed Deus illud non omittit, neque per positivam nolitionem saltem in conditionatis aliquando inabsoluta transitoris, neque per omissionem pure liberam, ulpotest quæ Deo repugnat; ergo habet. 2°. Nequit Deus prævidere consensum conditionatum, quin videat simul concursum suum simultaneum : sed hunc nequit videre sine decreto saltem ratione priore et applicante omnipotentiam, ut concurrat; ergo etiam videt decretum ratione prius, et in eo consensum.

R. A'. *Cons.* Quia decretum, quod requiritur et attingitur ex parte hypothesis, est condilionate existens, et per modum conditionis suspensive actum; non autem conditionate futurum, cum non affirmetur per modum

eventus : unde cum manca sil illa divisio vel enumeratio modorum, quote decretum concipi aut esse potest, consequentia nulla est.

.Id *Conf.* P®. R. .V. *Jf.* obeamdem rationem : datur enim medium inter dicta extrema, nempe signum indifferentiæ praescindens a decreto et omissione ejus actuali, et conditionate tantum illud enuntians.

R. D. J/. Quin videat concursum suum simultaneum absolutum .V. conditionatum C. Videt omnino Deus, sicut de ipso efieclu dictum est, concursum conditionatum sine decreto absolute posito seu actu existente. Quamvis vero concursum absolutum non videt sine decreto, in eo tamen utpote indifférente nequit videre consensum, ut male in consequente addebatur.

137. *Dico III.* Deus futura hæc cognoscit immediate *in seipsis* ante et independenter ab omni decreto actuali. Ubi adverte : 1°. quod per τδ *ante* non intelligatur aliqua temporis prioritas, et quasi scientia conditionatorum in absoluta transeuntium foret in aliquo instanti reali, in quo nondum sit decretum actuale; quia in Deo, cum omnia sint ab æterno, nihil tempore prius est altero : sed quod per τδ *ante* intelligatur prioritas logica et secundum nostrum concipiendi modum cum fundamento in re; quatenus subsistendi consequentia prius est decretum divinum quodeumque logice possibile, quam existens actu, sicut prius est res conditionate futura, quam futura absolute. 2°. Quod per τδ *independenter*, non intelligatur, posse aliquid creatum esse futurum, independenter ab omni decreto divino; sed solum quod ad futurum conditionatum qua tale non requiratur actuale decretum divinum, sed sufficit logice possibile, quod sit vehit pars conditionis, sub qua res est futura; ita ut non dicat Deus : volo, ut, si fiant miracula apud Tyrios, isti convertantur; sed sic : si vellem fieri apud Tyrios miracula, eisque conferrem gratiam quam Corozaitis concessi, illi converterentur.

«

Prob. *.p. Contingentia mere conditionate futura *in seipsis* sunt cognoscibilia; tum quia pertinent ad possibilia vel futura, aut ex utrisque aliquid participant; unde sicut illa sunt immediate cognoscibilia, sic et hæc : tum quia determinatam veritatem in sua futuritione formali habent; cum non minus implied, aliquid sub conditione neque esse determinate neque non esse determinate, ac hoc implicat conditione purificata : tum quia juxta Adversarios hæc futura *in seipsis* terminant decretum divinum, adeoque et divinam cognitionem simili modo terminare possunt; cum res eo modo cognosci possit, quo potest decerni, sicut ubi decernibilitas rei est, rei etiam cognoscibilitatem esse oportet; ergo cum infinita intelligendi perfectio in Deo exigit rem cognoscere, quo modo sine imperfectione cognosci potest, et modus rem immediate cognoscendi nihil imperfectionis inducat, necesse est, Deum futura mere conditionata immediate *in seipsis* cognoscere.

Prob. 21. p. Contingentia conditionate futura possunt a Deo cognosci ante et independenter ab omni decreto actuali, si ad futurum conditionatum qua tale sufficiat decretum divinum logice possibile, quod sit vehit pars conditionis, sub qua res est futura; quia ante quod vel independenter a quo res *formaliter* esse potest, ante id et sine eo res quoque cognosci poterit : sed ad futurum conditionatum qua tale sufficit decretum divinum logice possibile se ita habens; quia futurum ejusmodi quoad existentiam nec aliquid actu

est, nec erit, sed solum esset, si conditio purificaretur; adpoque non requirit causam seu decretum in conditione importatum actu existens; ut patet tum ab exemplo voluntatis humana! ad actum liberum conditionate futurum requisita; : tum *a priori*, quia causa solum requiritur ad existentiam, non vero negationem rei, adeoque sicut res nec actu existit, nec exilura est, sic nec causa seu decretum actu existens esse debet, sed solum logice possibile; ergo.

138. *Obj.* Ad effectum non minus requiritur existentia causa», quam effectus : sed præscindendo a decreto, actu existente minus existential haberet causa, quam effectus, quia effectus est saltem conditionate futurus, conditio autem seu decretum non est conditionate futurum; ergo. *Conf.* Eadem est proportio futuri conditionalis ad decretum conditionatum, quæ futuri absoluti ad decretum absolutum : sed in Deo repugnat cognitio futuri absoluti non supponens decretum absolutum; ergo repugnat pariter cognitio futuri conditionalis non præsupponens decretum conditionatum.

R. *Al. min. et prob.* Decretum conditionate existens et effectus conditionate futurus habent æqualém existentiam ; quia utrumque existit conditionate, cum hoc discrimine, quod effectus conditionate existât ut eventus, decretum vero ut hypothesis, seu conditio. Unde potius sequitur, si decretum actu existeret, illud plus existentiae habiturum, quam habeat effectus.

Ad Conf. R. *Iu. D. M.* Eadem est proportio futuri conditionalis ad decretum subjective conditionatum, quæ futuri absoluti ad decretum absolutum

Eadem est proportio futuri conditionalis ad decretum objective tantum conditionatum, quæ est etc. .V. Paritas præcise stat in eo, quod sicut futurum absolutum nequeat intelligi non piosupposito decreto subjective absoluto, ita futurum conditionatum non intelligatur sine decreto subjective conditionalis, h. e. possibili et objective incluso in ipsa conditione, sub qua effectus conditionate futurus enuntiatur. *Disparitas* autem est in eo, quod nullum decretum actu existens debeat supponi pro futuro conditionalis, ut pro futuro absoluto. Unde R. 2°. .V. *Jl. Ratio et discrimen* est, quia futurum *absolutum* actu erit in tempore; ergo etiam decretum divinum actu erit in tempore; ergo quamvis ad futurum absolutum, quantum est præcise ex parte illius, non requiratur decretum divinum jam existens ab æterno, tamen ratione Dei jam ab æterno debet esse; quia ratione immutabilitatis divinæ repugnat, ut Deus habeat decretum in tempore, quod non habuit ab æterno. Futurum autem *conditionatum* qua tale non erit actu in tempore, aut ab hoc præscindit ; sed tantum esset sub conditione, si daretur causa vel occasio ad illius productionem, et consequenter si daretur decretum divinum; ergo ut tale non postulat decretum actu existere in tempore, sed tantum ut esset casu, quo effectus absolute ponendus esset in tempore ; ergo etiam non postulat, ut decretum actu existât ab æterno, sed tantum ut esset vel existeret ab æterno, casu, quo talis effectus esset absolute futurus.

Inst. 1. Futurum conditionatum transit ab æterno a stâlu puræ possibilitatis ad statum futuritionis conditionatæ ; ergo hujus transitus existit ab æterno aliqua causa. Sed hujus alia causa esse nequit, quam decretum divinum. Nam sicut omnipotentia est primum principium et causa omnis possibilitatis, sic voluntas divina mediante decreto est primum principium et

radix determinata? fuluritionis : sed transitus ille a statu possibilitatis ad statum fuluritionis conditionalis? est futurius determinatus ; ergo.

R. Datis cæteris .V. *min. subs.* Transitus ille ab uno statu ad alium non est realis et physicus, sed intentionalis et objectivus, consistens in eo, quod in signo primo rationis Deus videat effectum seu actum creatæ voluntatis liberum, esse possibilem seu posse poni posita tali conditione, in posteriore autem signo videat illum actum reipsa ponendum esse, si poneretur talis conditio. In hoc autem statu objective res ex statu possibilitatis extrahitur *formaliter* ratione sui, quatenus talis futura esset, si foret conditio ; efficienter autem non extrahitur nisi per alienationem, quatenus talis esset vi causarum suarum non quidem operantium de præsentī et absolute, sed conditionate et tunc operarum, si conditio poneretur. Hinc causa cognitionis conditionalis in Deo eadem quoque ex parte objecti est, nempe ipsum esse actuale, quod res seu actus haberet formaliter ratione sui et efficienter a suis causis, si conditio poneretur.

Ad prob. D. M. Divina voluntas mediante decreto est primum principium et radix omnis fuluritionis determinata?, hoc sensu, quod nihil futurum sit absolute, nisi dependenter a decreto actu existente, et nihil conditionate, nisi sub conditione, si esset decretum C. hoc sensu, quod nihil futurum sit conditionate, nisi actu existât in Deo decretum objective conditionatum Ar.

Inst. 2. Quidquid actu est cognoscibile, actu debet esse aliquid ; quia esse, et esse cognoscibile convertuntur : sed conditionate futura non sunt actu aliquid in se, sed essent, si conditio poneretur ; ergo. *Conf.* Intellectus divinus est indifferens, ut sub eadem conditione videat v. g. futurum esse Petri consensum vel dissensum ; adeoque debet dari ratio, cur potius, videat consensum quam dissensum. Hæc vero dari non potest in nostro systemate ; nam 1°. ratio illa non est decretum divinum scientia ista prius, quod hactenus rejectum est : 2°. non est conditio, sub qua consensus dicitur ponendus ; quia hæc non petit conjungi potius cum consensu quam dissensu : 3°. nec est ipse consensus ; tum quia is secundum se est indifferens : tum quia, si quid ei determinationis etiam concedatur, non tamen est determinatus, sed determinaretur, si poneretur conditio : tum quia non habetur ratio, cur supponatur potius consensus, posita conditione, quam dissensus.

R. D. M. Quod actu est cognoscibile cognoscibilitate vel per se vel per species physice movente ad cognitionem, est aliquid actu C. cognoscibilitate tantum intentionaliter movente .V. vel *subd.* actu est aliquid physice et in esse rei .V. logice et in esse veri C. Præterea vero, si etiam permittatur, cognoscibile debere aliquid esse physicum, non tamen id esse debet pro omni, sed pro eo tantum tempore, pro quo affirmatur.

Ad Conf. prob. Pm. D. Consensus secundum se est indifferens anteceder C. consequenter et facto supposito, quod extiturus esset, si poneretur conditio N.

Adprob. 24m. D. Non est determinatus perstatum et in tempore, quo affirmatur futurus C. per ampliationem vel alienationem et pro tempore, pro quo affirmatur 1Y.

Ad prob. 3am. R. Nos neque scimus, nisi forte in aliquo exemplo sit revelatum, neque supponimus consensum præ dissensu, sed simpliciter asserimus, si voluntas creata sub certa conditione posita consentiret, Deum

determinate videre consensum sub conditione futurum; sicut e contrario determinate videret dissensum, si dissentiret : unde minus apte exigitur, ut detur ratio, cur potius supponatur consensus. Quia tamen sub aliqua conditione posita possibilis est consensus, et impossibile est, ut neque consensus neque dissensus, aut uterque simul ponatur; hinc libere possumus assumere pro exemplo consensum, et hoc supposito de illo quæstionem hactenus agitatam versare.

Inst. 3. Quia consensus conditionalis non est, sed duntaxat esset, non habet rationem meriti moventis divinam voluntatem ad præmium, sed haberet ; ergo ob eandem causam non habet rationem objecti determinantis divinum intellectum, sed haberet.

R. *Disparitas* est; quia *meritum* duntaxat causal, quia in determinata temporis differentia reipsa est ; cum si sufficeret, quod posset esse, aut sub aliqua conditione foret, nemo esset, qui non foret dignus præmio, et ob similem rationem demeriti nullus etiam, qui non mereretur pœnam : *cognoscibile* autem movet intellectum divinum ad cognitionem , quia verum est, seu pertinet ad rationem veri ; ad quod non requiritur, ut actu existât, cum ad veritatem actus sufficiat, quod objectum se habeat, ut actus enuntiat.

CAPUT II.

DE SCIENTIA DIVINA.

ARTICULUS I.

AN . ET QUOTUPLIX IN DEO SIT SCIENTIA ?

139. *Dico I.* Vere datur in Deo scientia, caque proprii nominis, et perfectissima.

Prob. P.p. Quia manifesta Scripturæ testimonia Deo scientiam tribuunt. Eccli. 42. 19. *Cognovit Dominus omnem scientiam.* Esther. 14. 14 *Domine, qui habes omnem scientiam.* Paulus ad Rom. 11. 33. *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei;* et ad Coloss. 2. 3. de Christo ait : *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi* etc. *Conf. tumel priori;* quia exascilateet omni perfectione profluit ac ostenditur, Deo convenire scientiam, ulpote perfectionem simpliciter simplicem : tum *a posteriori;* quia ex ordine ac pulchritudine universi manifeste colligitur architectus perfectissimus, qui sine scientia non est.

Prob. 2^a. p. Quia scientia *proprie* talis est certa et infallibilis ac etiam clara et evidens cognitio seu perceptio veritatis seu objecti scibilis; syllogismus autem, cui communiter tribuitur ratio scientiæ, est duntaxat medium, quo intellectus creatus accipit evidentiam, quo tamen Deus non indiget ad illam habendam : et cognitioni rei per causam aut per effectum, quæ scien-

tia *proprie* talis dicitur, secundum perfectionem (équivalût cognitio certa et manifesta tum rei, tum causæ et effectus, tum connexionis rem inter et causam vel effectum, licet a cognitione removeatur imperfectio compositionis, pluralitatis aut dependentiæ.

Prob. 3. pars : 1. Reg. 2. 3. dicitur : Deus scientiarum Dominus est, quod phrasi hebraica idem est ac soientissimus. Ps. 138. (>). Mirabilis facta est scientia tua ex me, id est, super me, et plus quam intelligere possum : Confortata est, et non potero ad eam, h. e. invaluit supra modum, atque ita est exaltata, ut ad eam pertingere non valeam.*

Conf. Scientiæ divinæ perfectio summa cognosci potest ex discrimine, quod ipsam inter et scientiam humanam intercedit. Non enim est accidens, sed ipsa Dei substantia; non est successiva, sed tota simul; non discursiva; tum quia a minus noto non facit gradum ad magis notum, cum omnia sint Deo æqualiter nota : tum quia, ut Alt. L. 13. de Trin. c. 14. dicit : Omnia simul videt, non particulatim, aut singillatim ; nec præcisiva, quasi unum attingat sine alio, cum simul et unico intuitu omnia pervadat ; nec denique variabilis; tum quia mutabilitate et transitu ab una cogitatione in aliam divina scientia caret : tam quia omnis decrementi aut incrementi est prorsus incapax.

10. *Dico II. Scientia divina dividitur : 1°. in naturalem seu simpliciter necessariam, quæ absolute non potest non esse in Deo, et antecedit omne decretum liberum divinæ voluntatis; objectum ejus est omne de se necessarium, uti essentia, attributa et personalitates divinæ, item creaturæ quoad essentiam, et quidditates : et in contingentem, quæ absolute potest non esse in Deo, et fundatur aut præsupponit decretum Dei actuale sive mediate sive immediate liberum; objectum ejus est actus liber divinæ voluntatis, vel res creatæ quæcumque quoad existentiam in certa temporis differentia : quia sicut hæc omnia possunt absolute non esse, sic et possunt absolute non sciri a Deo. 2°. in scientiam simplicia intelligentiæ, qua Deus res cognoscit sub ratione præcisa possibilitatis; unde ejus objecta sunt tam possible, quæ nunquam existant, quam quæcumque in aliqua temporis differentia existentia, sed expressa duntaxat sub ratione possibilitatis : et in scientiam visionis, qua Deus cognoscit et determinate exprimit res ut existentes pro aliqua temporis differentia : unde patet, divisionem hanc non esse omnino æqualem priori; quia objectum visionis non minus sunt essentia, attributa et personalitates divinæ utpote existentes actu, quam res creatæ., quæ existant; adeoque hanc scientiam partira naturalem partira contingentem esse. 3°. in scientiam approbationis, quæ suum objectum exprimit vel ut Deo placens, vel ut complacentia dignum : et in scientiam simplicis notitiæ, quæ non exprimit ejusmodi objectum. Porro si hæc scientia nullam indignitatem ad allectum prosecutivum proponat in objecto, vocatur simplex notitia pure talis; si vero illud repræsentet ut Deo displicens vel displicentia dignum, dicitur scientia reprobationis, et in Scriptura etiam vocatur ignorantia vel nescientia. 4°. in scientiam speculativam; quæ vel est de objecto non operabili, ut cognitio, qua Deus se ipsum cognoscit ; vel est de objecto operabili, sed non qua operabile est : ubi si considerat precise essentiam et proprietates rei, speculativa quoad modum dicitur; siquidem vero considerat*

modum operandi vel disponendi res, sed sine intentione operis, dicitur speculativa *quoad finem*: et in *praelicam*, quæ versatur circa objectum operabile, <pia operabile est; unde scientia speculativa quoad finem tantum, est practica quoad modum: quæ vero ordinatur ad ipsum opus, quoad finem etiam est praclica, et *simpliciter practice* vocatur, talemque Deus solum habet de iis, quæ facit; quamvis etiam mala subdantur scientiæ practicae, in quantum ea Deus permittit aut impedit, aut aliquo modo ordinat. Cætennn scientia Dei practica quoad actus divinæ voluntatis liberos est praclica per modum *prudentiæ*; quia illos dirigit proponendo, quid Deus conformiter suæ bonitati et sanctitati velle possit aut non velle: quoad operationes vero el effectus extra Deum, est practica per modum *artis*; quia proponit modum, quo fieri possint aut debeant, quod proprium est scientiæ practicae, quæ ars et scientia factiva dicitur.

141. *Dico III.* Nec prima nec secunda divisio scientiæ est adæquata, sed inter membra utriusque divisionis datur alia adhuc scientia, quæ recte dicitur *media*.

Prob. Datur scientia contingentium condilionate futurorum independens ab omni decreto Dei actuali seu subjective absoluto; sed hæc recte dicitur *media*, tum inter scientiam naturalem et contingentem, tum inter simplicem intelligentiam et visionem; ergo. *Min. prob.* Scientia, quæ ab aliis scientiæ membris aliquid participat, et tamen ab iisdem discrepat secundum aliquid, recte dicitur mediare inter illa membra, seu esse scientia media: sed illa 1°, convenit cum scientia *naturali*; quia antecedit omne decretum liberum voluntatis divinæ saltem actuale: discrepat autem ab eadem; quod, quia objectum ejus est contingens, absolute possit in Deo non esse, quoad actualem scilicet scientiæ denominationem: 2°. convenit cum scientia *contingente*; quia a Deo absolute potest abesse: discrepat vero; quia non supponit ullum decretum Dei actu existons: 3°. convenit cum *simplici intelligentia*; quia non minus illa ac hæc non exprimit ullam existentiam actualem absolutam sui objecti: discrepat ab eadem; quia non attingit objectum sub præcisa ratione possibilitatis, sed sub fulurilione quidem condilionata, nihilominus tamen unam ex duabus oppositis possibilitium determinante, seu determinata: 4°. convenit cum scientia *visionis*; quia non versatur circa meram objecti possibilitatem, sed existentiam in certa temporis differentia quantumvis conditionatam: discrepat autem, quia non versatur circa existentiam objecti tempore certo actualem et absolutam.

142. *Nec obstat* 1°. Inter necessarium et contingens non datur medium; ergo nec scientia media inter scientiam naturalem et contingentem. *Conf.* Repugnat potentia activa inter necessariam ac liberam media; ergo et scientia media inter necessariam, qualis est naturalis, et liberam, qualis immediate vel mediate respectu Dei est omnis contingens.

B. *D..I.* Inter necessarium et contingens non datur medium per totalem uliusque extremi exclusionem, seu tale quod sub nulla prorsus ratione vel respectu nullius sit vel necessarium vel contingens C. non datur medium per participationem uliusque extremi, seu quod sub una ratione et res-

pectu unius sit necessariurti, et sub alia ratione et respectu alterius sit liberum .V.

.b/ *Conf. R. V. Cons. Disparitas est*, quia potentia activa necessaria vel liltera est uno tantum modo, nempe ex parte principii ; quod si ad unam contradictionis partem sit determinatum, potentia activa seu agens dicitur necessarium, si vero sit ad utrnmlibel active indifferens, dicitur agens liberum: quare sicut inter hęc extrema, utpotc proprietates contradictorias includentia medium inveniri nequit, sic nec medium datur agens inter necessarium et liberum. Quamvis vero scientia Dei omnis ex parte principii sit necessaria, eo quod intellectus divinus ad omne verum cognoscendum sit summe determinatus; tameu ex parte objecti pluribus modis participare potest libertatem, nempe vel respectu Dei vel respectu creaturo seu voluntatis creat®, ut exponetur.

143. .*Nec obstat* 2°. S. Thomas et omnes Scholastici Veteres adæquate dividerunt scientiam Dei in simplicem intelligentiam et visionem; ergo mediam non cognoverunt. *Conf.* Omnis scientia in Deo vel est *abstractiva* vel *intuitiva*; neque inter hęc extrema datur medium : sed omnis scientia simplicis intelligentiæ est abstractiva, et omnis scientia visionis est intuitiva ; ergo inter has scientias nulla datur media.

R. D. J. Scientiam Dei sumptam solum secundum rationem objecti restrictam et hanc unam, quod aliquando sit in actu, vel non sit, dividerunt adæquate in simplicem intelligentiam et visionem C. sumptam secundum rationem objecti magis universalem et omnes status etiam futuritionis conditional® complectentem .V. *Primum* patet ex D. Thoma p. 1. q. 14. a. 9., ubi docet ea, quæ sunt in actu, aut licet non sint in actu, tamen vel fuerunt, vel erunt, sciri scientia visionis; ea vero, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, nosci scientia simplicis intelligentiæ : *Secundum* constat ex eodem, ubi is scientiam conditionatorum admisit. Præterea usurpatio simplicis intelligenti® et visionis apud Veteres erat latior et alia, quam quæ modo invaluit, et strictior est, ut ex definitione utriusque superius data liquet : unde et ipse Molina scientiam mediam tantum interposuit naturali et liberte Dei scientiæ, non autem simplici intelligentiæ et visioni ; cum scientia conditionalorum, quorum conditio nunquam purificabitur, reduci queat ad simplicem intelligeuliam , prout hęc cognitionem rerum absolute non existentium dicit; scientia autem conditionatorum quidem, sed sub conditione purificanda, tanquam absolute futurorum ad visionem.

Ad Conf. R. T. M. N. min. quia, si retineatur data a nobis nuper scientiæ divisio et explicatio, par's utraque vel alterutra *min.* falsa est. Nam 1°. si *abstractiva* et *intuitiva* dicantur dilferre ex eo, quod prior sil cognitio rei in alio tanquam medio ut quod prius cognito, posterior autem sit immediata et a tali medio independens; utraque pars *minoris* falsa est, quia scientia simplicis intelligentiæ attingit etiam possibilitia in scipsis, et scientia visionis cognoscit quoque existentia in decreto divino; ac præterea scientia media intuitiva dici debet. Si vero 2°. dicantur differre ex eo, quod prior terminetur ad objectum proscindendo ab ejus existentia absoluta, posterior autem objectum repræsentet ut absolute existons; prima pars *min.* falsa est, qua-

tenus soli simplici intelligentiæ tribuit rationem scientiæ alwtractivæ, corn et illa scienti® conditionatorum conveniat. Si denique 3°. statiantur differre ex eo, quod prior repræsentet objectum præcise ut possibile, posterior ut quocumque modo existons vel extilurum sive sine, sive sub conditione; «ccnnda pars *min.* falsa est, quia scientia conditionatorum non est visio, et tamen intuitiva foret, unde rursus non solii scientia visionis est sçientia intuitiva.

114. *Nec obstat* 3°. Futura quæ reipsa non erunt, sed forent posita aliqua conditione, non sunt futura sed possibilitia ; tum quia juxta S. Aug. L. 26. coiit. Faust. c. 4. *Omnia quw vere futura sunt, sine dubio fient, si autem facta nun fuerint, futura non erant*: tum quia in idea ac perceptione rei futura» venit id, quod aliquando erit. Sed possibilitia sunt objectum scientiæ naturalis simplicis intelligentiæ ; ergo conditionate futura non sunt objectum scientiæ cujusdam medi®. *Conf.* Futura coudilionala sunt tantum futura dependuntur ab aliqua conditione; ergo, cum conditio in mere conditionate futuris non sit futura, sed tantum possibilis, etiam futura conditionata non sunt futura, sed tantum possibilitia; præsertim quia, ut transeat res de statu possibilitatis ad statum futuritionis, non sufficit conditio tantum possibilis, cum quod in se futuritionem non habet, illam aliis rebus tribuere nequeat.

R. D. M. Quæ reipsa non erunt, sed forent tantum posita aliqua conditione, non sunt futura absolute et simpliciter C. non sunt futura conditional et secundum quid Y. Eadem responsio convenit probationibus, præsertim cum contextus præsentis testimonii manifeste prodat, sermonem esse de absolute futuro, S. Aug. autem alibi saepius conditionate futura agnoscat.

Ad Conf. R. N. Cons. vel D. Conditionate futura sunt tantum possibilitia, quatenus possibile opponitur præcise actualiter existent! vel extituro C. quatenus opponitur uni ex duobus possibilibus præ altero determinate eventuro sub quacumque ratione 2V. Possibile præcise sumptum dicit non repugnantiam prædicatorum vel producibilitatcm, proscindendo an res actu existât in aliqua temporis differentia ; tantum possibile eamdcm non repugnantiam vel producibilitatcm dicit, sed negando omnem actualem existentiam pro ulla temporis differentia : hoc ipsum etiam negat mere conditionate futurum, non tamen dicit solam rei non repugnantiam vel producibilitatcm, sed proportionem et conducctiam conditionis ad conditionatum, qua posita v. g. consensus potius futurus esset, quam dissensus, qui non minus ac ille possibilis est, ac non repugnat. *Ad prob. N. Ass.* Scilicet, quod ad transferendam rem a statu possibilitatis ad statum futuritionis mere conditional® non sufficiat conditio tantum possibilis; quia quamvis hæc in se futuritionem non habeat, includit tamen proportionem ac conductia® ad rei futuritionem, quam non prostat conditio, sed causa rei futui® libera prostaret ex propria electione.

145. *Observa.* Contingentia conditionate futura alia sunt immediate libera (*rralæ* voluntati, ut illud : si Tyrii viderent miracula Christi, agerent poenitentiam : alia sunt immediate libera voluntati *divinæ* : et hæc possunt dependere vel ab aliqua conditione, quæ est immediate libera voluntati

create, ut iste actus divinus : si viderem Adainum peccaturum, incarnarer: vel ab aliqua conditione, quæ Deo est immediate libera, ut hic : si crearem alium mundum, crearem tot angelos. Scientia horum omnium conditionatorum dicitur, et est scientia media; sed tamen scientia conditionatorum creaturis immediate liberorum *scientia media directa*, et de hac disputatur inter Thomistas et Nostros: scientia vero conditionatorum Deo immediate liberorum dicitur *scientia media reflexa*, et de hac etiam controversia est inter Nostros. Porro scientia media *proprie reflexa* vocatur ea, quæ pro conditione habet aliquid, quod voluntati creatæ est immediate liberum ; quia cum hoc sub conditione propositum sit objectum scientia' mediæ directæ, scientia divina illud attingens tanquam conditionem supra scientiam mediam directam reflectit; hoc vera» cum non fiat in conditionato, cujus conditio est decretum divinum seu actus Deo immediate liber, hinc scientia illa proprie et sub illo respectu non dicitur reflexa; quamvis simpliciter adhuc reflexa recte appelletur, eo quod per illam Deus reflectat super actus proprios per modum conditionis importatos.

ARTICULUS II.

AN DETLR IN DEO SCIENTIA MEDIA DIRECTA ?

146. *Nota.* Vocabulum scientiæ *mediæ*, quod an. 15GG. primus in scholas, induxit P. Petrus Fonseca, S. J Theologus, ejusdem discipulus P. Lud. Molina an 1589. typo mandavit in Libro, quem inscripserat : *Concordia liberi arbitrii cum gratiæ donis, divina præscientia et prædestinâtionem*. Operi huic, quod primum in materia Theologiæ scholasticæ a Scriptorum Societatis typis vulgatum est, litem non solum de nomine, sed de re ipsa et doctrina movit P. Dominicus Bannez, Praedestinationum physicarum auctor, cum aliis esacra Patrum Praedicatorum familia DD.; unde ortum duxerunt celebres de Auxiliis congregationes, quarum series et exitus sub Summis Pontificibus Clemente VIII. et Paulo V. in Urbe habitatum in Tr. de gratia exponitur. Controversiæ cardo in eo vertebatur, quod Patres Dominicani vellent Deum agnoscere in *decretis* suis absolutis ac intrinseca virtute gratiæ per se efficacis, quidquid homo facturum sit, si hæc ipsi gratia conferatur ; ideoque inutilem saltem contendebant esse scientiam mediam : Theologi autem Societatis, quamvis in variis discreparent a Molina, cum tamen universim nullam agnoscerent gratiam, quæ per se et natura sua physice sit conjuncta cum effectum, negabant consequenter, Deum certo videre posse futuros actus salutes in decreto dandi gratiam efficacem ; sed necessarium cum Molina statuebant, ut prius prioritatem quadam rationis, per scientiam mediam perspiceret quid actura esset voluntas, si talis et talis gratia ei concederetur ; ex quo capite quicumque Thomistis aut aliis etiam, qui gratiæ per se efficacis necessitatem postea restrinxerunt ad præsentem naturæ lapsæ statum, opponuntur, generali nomine *Molinistæ* Adversariis vocantur. Quamvis itaque scientiam mediani *directam* dixerimus eam cognitionem, qua Deus sine ullo decreto actuali prævidet, quidquid creata voluntas sub quacumque conditione constituta esset libere factura, quæstionem tamen pro-

positam, adactus voluntatis salutes vel malos restrictam, prtecipue versa-
bimus.

117. *Dico*. Daim* in Dco.scienlia media *directa*, sive Deus certo cognoscit salu-
taria voluntati creatæ libera conditionatc futura, in seipsis, et non in decreto
prædeterminante vel eondetermi nante, aut dandi gratiam *per se* efficacem.

Prob. 1. Ex Scriptura. Christus Matlh. H. et Lue. 10. justissime increpat
Judæos comparative ad Tyrios, propterea quod illi poenitentiam non egerint,
cum Tyrii cani egissent, si eadem vidissent miracula, eademque auxilia
interna habuissent : Sed hæc increpatio injusta foret, si scientia conditionata
de futura Tyrriorum poenitentia sub conditione miraculorum et auxiliorum
eonimdem fundaretur in decreto prædeterminante vel condeterminante aut
dandi gratiam ex se efficacem ; ergo. *Min. prob.* Injusta est increpatio com-
parativa quando datur ingens disparitas in auxiliis omnino necessariis ad ope-
rationem, adeo ut unus ea omnia habeat, et alius non habeat, ex solius in-
crepantis arbitrio; quia vis memoratæ reprehensionis stabat in eo, quod non
sil potior ratio, ut Tyrii converterentur visis miraculis, quam ut sub eadem
conditione convertantur Judæi : Sed si scientia conditionata de futura Tyrio-
rum pœnientia fundaretur in dicto decreto, Tyrii quidem ex solius Dei
arbitrio habuissent prædeterminationem aut gratiam *per se* efficacem tan-
quam omnino necessariam ad poenitentiam, Judæi vero non habuerunt hoc
auxilium prædeterminans aut *ex se* efficax ; cum, si habuissent, infallibi-
liler omnino egissent poenitentiam ; ergo. Iliilt vero etiam patet, quod Judæi
potuissent se justissime excusare et respondere Christo : Domine, si Tyrii
tua miracula viderent, essent ad poenitentiam agendam physice prædeter-
minati ; haberentque præter auxilia, quæ nobis donata sunt, aliud fortius
irresistibile et omnino necessarium, quo nos caremus occulto Dei judicio :
cur ergo nos increpas, quod visis miraculis non egimus poenitentiam, per
comparationem ad Tyrios ? Increpatio autem justa esse nequit, cui justa
obtendi potest excusatio.

Conf. 1º. Si statuatur poenitentia Tyrriorum conditionate futura unice esse
cognita in decreto prædeterminante, Christus non potuit Judæos objurgare,
nisi vel 1. quia poenitentiam sine prædeterminatione physica non egerunt ;
vel 2. quia prædeterminatione ad poenitentiam agendam caruerunt : sed
neutram ob causam poterat objurgatio esse justa. Non quidem ob 1m. quia
nemo juste objurgatur, quod poenitentiam non agat eo modo, quo eum agi
est impossibile : sed impossibile erat, ut Judæi sine prædeterminatione
agerent poenitentiam ; ergo. Neque ob 2am. quia rursus nemo objurgatur
juste, quod careat re, cujus habendae vel acquirendae liberam potestatem
non habet : talis vero res est prædeterminatio physica secundum Thomista-
nun principia; ergo. Hinc Judæi Christo increpanti ulterius potuissent
juste reponere : Domine, vel vis ut sine prædeterminatione poenitentiam
agamus, vel ut cum illa : si *primum*, petis quod et nobis et Tyriis est sim-
pliciter impossibile, cum sine prædeterminatione poenitentiam agere non
minus, imo magis repugnet, quam sine alis volare ; si *secundum*, da nobis
prædeterminationem, sicut eam daturus esses Tyriis, et tunc, si poeniten-
tiam non agamus, quam illi essent acturi, objurga nos, quantum libet.

Conf. 2º. Objurgatio unius præ allero nec justa nec seria est, si is, qui

objurgatur, se quidem vituperabilem reddat, sed in iis circumstantiis, in quibus alter non objurgatus se quoque vituperabilem redderet, ubi in eadem incideret; et e contra si objurgatus se redderet laudabilem, ubi versaretur in iis circumstantiis, in quibus positus altet se reddit laude dignum: sed in Thomistarum systemate hoc accidit respectu Judæorum et Tyrionum; nam Tyrri non magis egissent pœnilentiain, quam Judæi, si pariter destituti fuissent gratia pradeterminanle; et e contra Judæi tam egissent ptenilenliam, quam aduri erant Tyrri, si pariter grati® prædelermiuanlis auxilio instructi fuissent; ergo.

Pro6. II. ex Patribus. Plurimi Patrum contra *Manichtros* tractant quæslionem, cur Deus angelos et homines produxerit, posueritque in circumstantiis ejusmodi, in quibus illos peccaturos certo prævidcral; ergo agnoscunt aliquam in Deo de futuris angelorum et hominum peccatis præscienliam, quæ ipsum a decreto absoluto eosdem producendi et in talibus circumstantiis ponendi retrahere potuit, quamvis de facto non retraxerit; quia quæslionein hanc non solvunt negando, Deum cam scientiam habere, ut tamen negare debuerunt, si exislimasscnt Deo illam non inesse; sed alias rationes afferunt, ut contra *Manichæos* ostendant, Deum per suam præscientiam. et productionem noft esse causam, cur angeli et homines peccent, statuunique pro illorum peccatis propriam ipsorum libertatem, quam Deus, sicut non tenetur, illo ob fines su® providenti® sanctissimos noluit impedire. Atqui hæc scientia omnino est *media*, cum nulla alia scientia assignari queat, quæ Deum ab illo decreto retrahere valeat.

Nam 1°. non est scientia *visionis* absoluta, qua illos absolute peccaturos videt; quia hæc scientia decretum absolutum angelos et homines creandi, eorumque peccata permittendi supponit, ipsoque est posterior, adeoque Deum ab eodem decreto retrahere nequit; cum sicut prius non pendet a posteriori, sic neque per ipsum impediri potest. Prælerea si absoluta peccati futuri præscientia posset Deum a decreto absoluto Luciferum peccaturum creandi retrahere, etiam posset tam cum carentia hujus decreti quam cum ipso decreto reipsa conjungi, atque hinc dari scientia absoluta de futuro Luciferi peccato sine ullo peccatum hoc permittente decreto absoluto et actuali; quod falsum omnino est et maxime iu Thomistarum sententia.

iVec2°. est scientia *conditionata* in decreto objective conditionato fundata, quo Deus vellet angelos et homines ad actum peccati pnedeterminare, si illos produceret; quia si Patres decretum hujusmodi agnovissent, objectionem Hærellicorum reliquissent insolutam: cum enim hi Deum arguerent peccati auctorem, si homines crearet, quos peccaturos prævidcret, majore fundamento id arguissent, si Deus futura illorum peccata non prævidcret, nisi in decreto conditionato illos determinandi ad actum peccati; atque hinc Patres potius laborare debuissent, ut ostenderent, Deum non fore auctorem peccati, etsi tale decretum habuisset. Prælerea Deus de facto habuit decretum absolutum creandi angelus et homines, eosque, utThorniske volunt, prædeterminandi ad materiale peccati; ergo de facto non habuit illud decretum condilionatum; cum in illorum systemate decreta conditionata tantum lucum habeant circa enectus nunquam absolute futuros, decreta autem simpliciter absoluta sufficiant pro eventibus absolute futuris.

Aec3°. est scientia *necessaria*, qua Deus videt futura angelorum et horni-

num peccata, si illos ad materiale peccati prædelcrminaret; quia Patres alias non potuissent peccata futura refundere in solam angelorum et hominum libertatem, sed debuissent ea referre ad divinam prædetermnalioncm; utpote quam illi evilarc non poterant, et cum qua non peccate impossibile illis fuerat.

Conf. 1°. ex S. Aug. qui gratiam efficacem explicat per vocationem congruam, h. c. collatam in his circumstantiis, in quibus praevisa est habitura effectum; L. 1. ad Simplic. q. 2. n. 13. *Igitur non volentis; neque currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo vocavit, quomodo aptum erat eis, qui secuti sunt vocationem.* Item: *Illi electi, qui congruenter vocati, illi autem, qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi, non electi, quia non secuti, quamvis vocali.* Et infra: *Cujus miseretur, siccum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat.* Ex his enim sic arguo: 1. Specialis Dei misericordia erga electos in eo stat juxta S. Aug., quod ipsos vocet vocatione congrua, et cui videt illos obtemperaturos: sed hoc ncc esse potest sinescieutiamedia, nec cum scientia conditionata decreto efficaci innixa; quia innixa ejusmodi decreto scientia consistit in gratia intrinsece efficaci, non autem in congrua tantum et conducente ad voluntatis consensum cum gratia; ergo. 2. Juxta Aug. specialis misericordia Dei erga electos contraposite ad non electos, scientiam conditionatam consequitur; quia ex ea dirigitur Deus ad vocandum, *quomodo scit congruere*, cum possit vocare, quomodo scit non congruere: sed si scientia conditionata fundaretur in decretosæpius dicto, non consequeretur misericordia scientiam, sed præiret; ergo. 3°. Juxta eundem, qid non attemperantur vocationi, non sunt electi, quia non secuti: sed hæc causalis foret falsa; cum electi non essent, quia Deus efficaciter non decrevit ut vocationem sequerentur; ergo.

Conf. 10. D. Thomas p. 3. q. 1. a. 5. ad 2. cum retulisset Augustini verba L. de don. persev.c. 9. n. 23. ex eodem hanc doctrinam statuit: *Deus his, quos prmudit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus voluit subunit, aliis autem non subvenit, de quibus in sua praedestinatione occulte quidem, sed aliud juste, judicavit.* Ergo posita illa conditionata prævisione de illorum fide, Deus adhuc potest subvenire et non subvenire; ergo illa prævisio nun fundatur in decreto, quod sit subventio prædeterminans aut de se efficax.

Prob. III. ex Rationibus. Ia esta *priori*. Divina cognitio conditionata de pœuilentia Tyrionum, ab ipsorum voluntate determinabilis in existendo, est scientia media et independens ab omni actuali decreto, ut palet; sed datur in Deo talis cognitio: certum enim est, quod si Tyrri velint facere poenitentiam sub conditione miraculorum, cxlitura sit Dei cognitio de ipsa conditionata poenitentia; et quod non sit hæc cognitio cxlitura, si non velint agere poenitentiam; quod ipsum est cognitionem Dei esse Tyrriis determinate liberam, seu ab eorum voluntate determinabilem in existendo; ergo.

2* est *a posteriori*. Juxta Thomislal, si agatur v. g. de conversione alicujus infidelis ad fidem, ponitur hic ordo decretorum: 1°. Deus absolute decernit et vult hunc fieri fidelem: 2°. Decernit et eligit ad hunc finem medium per seelex natura sua efficax seu determinans ad talem effectum per physicam promotionem: 3°. Effectus iste infallibili consecutione est reipsa futurus, et ut talis scientia absolute certa cognoscitur in prævio decreto. Jam vero hic

procedendi modus videtur omnino contrarius libertati. Nam *primum* decretum, quod supponitur antecedens et efficax, atque hinc difficulter cum libertate conciliatur, eatenus tantum intelligitur libertati non nocere, quatenus Deus in illius executione se attemperat conditioni naturæ liberæ: sed nec Deus in executione se attemperat libertati, cum *secundum* decretum non minus sit absolutum antecedens et efficax, quam erat *primum*; ergo. Deinde hic ordo ostendit Deum cæcorando ac improvide decernere, ut hic homo fiat fidelis. Nam si decretum actuale *primum* non præcedat scientia media, Deus in illo signo priori nesciret, an homo, qui ratione suæ libertatis gratia? potest consentire vel dissentire, esset vel non esset consensurus; tum quia id scire nequit per scientiam *simplicis intelligentiæ*, cum per illam sola cognoscanturabilia vel conditiones necessariae, non vero contingentia-conditione futura hominibus libera: tum quia id non scit per scientiam *visionis*, utpote quæ sequitur *primum* decretum: tum neque id scire potest per scientiam *conditionatam* fundatam in decreto objective conditionato; propterea quod partim admitteretur scientia quædam inter simplicem intelligentiam et visionem media; partim admitteretur scientia hæc conditionata pro futuris absolute eventibus, cum tamen Thomistæ eam pro solis mere conditionate futuris statuunt; partim in illa scientia non videretur actus creaturæ liber, sed necessarius et ad unum antecedenter determinatus.

3. est ex *facta hypothesis*. Supponi enim potest 1°. Non existere decreta illa Thomistica solum ex parte actus seu subjective absoluta, præsertim circa conditionate futura, quorum conditio pendet a solo Deo. *Ratio* est, quia si illa decreta existant, libere existunt; adeoque sic existunt, ut possent non existere: quod autem sic existit, ut posset non existere, potest etiam supponi non existere; ergo. 2°. Ille suppositione etiam facta, possunt tunc formari hæc propositiones conditionales contradictoriæ: si Christus prædicasset Tyriis, poenitentiam egissent; si Christus prædicasset Tyriis, poenitentiam non egissent: unaque earum determinate est vera, altera falsa. *Ratio primi* est, quia harum propositionum possibilitas, sicut rerum aliarum possibilium, est independentens ab omni decreto divino actu existente. *Ratio secundi* est, quia Tyrii, Christo apud illos prædicante, vel egissent poenitentiam, vel non egissent, cum inter hæc non detur medium: si vero egissent poenitentiam; prima propositio determinate vera est, et secunda falsa: si non; secunda determinate est vera, prima falsa. 3°. In suppositione illa facta adhuc habetur contingens et libera futurilio conditionata poenitentiae vel impoenitentiae Tyrionum. *Ratio* est, quia hoc ipso habetur contingens et libera futurilio conditionata alicujus actus, quod vere dici possit: hic actus libere esset vel futurus esset, si esset vel futura esset aliqua conditio; cum actum conditionata futurum esse nihil aliud sit, quam illum verificare posse propositionem hujusmodi, quia hoc ipso habet veritatem objectivam: sed in facta suppositione, ut patet ex 2. hypothesis, de alterutro actu, h. e. de poenitentia vel impoenitentia Tyrionum vere dici ei enuntiari posset: esset aut futura esset, si esset vel futura esset talis conditio; ergo. Ilis præsuppositis sic arguo: objectum scientiæ de contingentibus conditionate futuris non dependet a dictis decretis; ergo nec ipsa scientia; cum hæc non nisi ratione objecti ab illis dependeat. *Prob.* .1. Objectum hujus scientiæ est contingens et libera futurilio conditionata; ut per se patet: sed hæc futurilio nullatenus dependet

ab his decretis ; quia habetur, etsi supponantur decreta illa non exislere, ut ex hypothesi 3* liquet ; ergo.

P. est ad hominem elexThomislanim principiis, inter quæ unum est, in positione conditionis v. g. miraculorum Christi ad poenitentiam Tyrriorum importari decretum Dei, ita ul illa conditio sic exponatur : si decrevissem miracula fieri apud Tyrios ; alterum est, nullum dari decretum indifferens, el nullum finem obtineri posse per aliquod medium, nisi hoc sit exhibitum cō efficaci intentione talis tinis : ex quo sequitur, illud decretum in conditione importatum debere concipi ul efficaciter a Deo prævolitum, vel ut deserviret ad poenitentiam, vel ut ad hanc non serviret. Jam sic argumetor : Deus in decreto suo *subjective* absoluto ct *objective* conditionalo nequit ul conditionem assumere miracula, nisi ut facienda vel intentione connexa tum pœnitenlia, vel cx intentione iicompossibili cum illa ; ul patet ex allatis principiis : sed quocumque fine dicantur facienda miracula, repugnat decretum memoratum ; ergo non datur, nec in eo futurum conditionatum præsciri potest. *Min.* patet; quia imprimis repugnat, quod Deus decernat pœnilenliam, sub conditione miraculorum faciendorum cx efficaci intentione, ne prosit ad pœnilenliam, cum sub tali conditione pœnilentiam impossibilem esse appareat : deinde eliam repugnat, quod Deus decernat pœuitenliam sub conditione miraculorum faciendorum ex intentione efficaci, ut sequatur pœnitenlia; quia exislere pœnilenliam, si fiant miracula per efficacem intentionem pœnientiæ, est veritas necessaria : sed dc hac repugnat decretum quodeumque, maxime liberum; quia veritas necessaria antecedit omne decretum, nec Dei *arbitrio* subest ; ergo.

118. *Obj. I.* Admissa prædclcrminatione vel gratia per se efficaci, nihilominus justa fuit objurgatio Christi comparativa Judæorum cum Tyriis; 1°. quia Judæi fuerunt Tyriis pares vel forte superiores quoad *actum primum* et potentiam poenitendi, seu sufficiens auxilium, licet fuerint inæqualesquoad *actum seeundum* cl auxilium efficax ; cum decretum el gratia prte* determinans non det posse, nec pertineat ad actum primum, sed solum det agere, et teneat sc ex parte actus secundi. 2°. quia Judæorum *culpa* factum est, quod non fuerint conversi ; cum carucrunt prædclcrminatione, vel quia majora quam Tyrii peccata commiserunt, et sic majus conversioni opposuerunt impedimentum; vel quia gratiæ prævenienli restiterunt, aut non, sicut Tyrii fecissent, sc ab ea moveri siverunt.

R. 'Y. *Ass.et prob.* Iam. tum quia in ordine operandi non datur medium inter «dum *primum*, qui est causa operationis, cl inter *actum secundum*, qui est formalis operatio; cum ergo gratia prædeterminans secundum Thoinistas non sit formalis operatio, sed ejus causa, non perlinet ad actum secundum, sed ad primum; adeoque Judæi illa carentes non erant quoad *actum primum*, ct quoad posse Tyriis æquales : lum quia sicut Deus injuste præciperet Judæis posse converti, si pro solo suæ voluntatis beneplacito ipsis negaret aliquod essenziale requisitum ad posse; sic pariter injuste præciperet illis pœnilentiam agere, si illis simili modo negaret gratiam prædclcrminanlem, quæ est essentialiter prærcquisita ad agere. Unde permissio eliam illo, quod prædterminalio non constituat actum primum proximum, sed in principiis Thoinistarum sit indispensabilis applicatio

potentiae adactum sires edicacissimas voluntati tribuens, increpatio Christi redderet hunc sensum : Yæ libi, Corozain ! quia si Tyrii ultra gratiam, quam tu accepisti, accepissent applicationem indispensabilem et vires ad poenitentiam efficacissimas, egissent poenitentiam ; quæ sane ridicula et injusta foret increpatio.

Similiter *adprob.* 2^{am}. A'. Jss., tum quia in systemate Thomistarum prædeterminatio nec obtineri ab homine, nec impediri potest: tum quia, quamvis juxta S. Aug. L. de don. persev. c. 14. n. 33. Tyriorum oculi non erant ita excæcati, nec cor adeo obduratum ut Judaeorum ; tamen, ne ita excæcarenlur et obdurarentur, vel ut excaecatio et obduratio tolleretur, necessaria ipsis erat juxta eundem L. de prædest. SS. c. 8. n. 13. gratia illa, quæ a nullo duro corde respuitur, et quæ secundum Thoniislas est per se efficax ac prædeterminans; adeoque non sua culpa, sed ex defectu gratiæ impedimentum hoc habuerunt, vel non removerunt : tum quia illa non resistentia seu facilitas se permittendi motibus divinæ gratiæ, est actus voluntatis bonus et salutaris, ad quem habendum exigunt rursus Thomistæ prædeterminationem, adeoque Judæi obtendere poterant, se gratiæ sufficienti obstitisse, nec se permisisse, quia destituti erant efficaci et prædeterminante.

Inst. 1. Admissa etiam scientia media, objurgatio Christi non fuit justa, si requiratur æqualitas gratiæ. Nam juxta principia etiam *Molinistarum* ad poenitentiam reipsa agenda necessaria est gratia efficax : sed hanc gratiam non habuerunt Judæi, Tyrii autem essent accepturi ; ergo et hic caruerunt Judæi aliqua gratia necessaria, qua Tyrii non essent carituri.

R. *Ad prob.* D. M. Ad poenitentiam reipsa ponendam necessaria est gratia efficax, quæ ut talis novam gratiæ prævenientis entitatem a gratia sufficiente distinctam importat .Y. quæ ut talis entitali gratiæ sufficientis solum voluntatis consensum superaddat C. M. et D. *win.* Judæi non habuere gratiam efficacem ut prævenientem seu secundum entitatem, et omnia prævenientis gratiæ auxilia ad poenitentiam essentialiter requisita .V. non habuere gratiam efficacem ut operantem *subd.* ex defectu auxilii necessarii ad habendam ejus operationem .V. ex defectu propriæ cooperationis C. In systemate nostro gratia efficax in *actu primo* seu ut præveniens et ad poenitentiam prærequisita, cutitalivc et intrinsece non differt a gratia sufficiente ; et sub hac ratione Judæi non caruerunt gratia efficaci : gratia vero efficax in *actu secundo* seu ut operans, respective ac extrinsece differt a mere sufficiente per hoc, quod cum efficaci conjungatur actualis consensus et cooperatio, quæ est in libera hominis potestate; et banc Judæi non habuerunt, quia ipsi libere non consenserunt seu non conjunxerunt suam operationem, uti tamen facturi erant Tyrii, si illis entitas gratiæ data fuisset. Hinc vero palet, justissimam fuisse in hoc systemate increpationem Christi, utpote quæ facit hunc sensum: Væ vobis, Judæi! quia vos voluntaria obstinatione inefficacem redditis meam gratiam, quam Tyrii, si ipsis exhibita fuisset, voluntaria cooperatione reddiduri essent efficacem. Contrarium sequitur ex doctrina adversariorum, qui entitatem et vires diversas tribuunt gratiæ efficaci et sufficienti.

Inst. 2. Gratia efficax in illis principiis licet non sit gratia sufficiente major *physice* et in ratione entitatis, est tamen major *uwraliter* et in ratione beneficii : sed Deus juxta nos decreverat dare Tyriis gratiam efficacem, eumque de facto decrevit non dare Judæis; ergo decreverat dare Tyriis

graliam moralité? cl in ratione beneficii majorem, qnam quæ dalaesl Judæie ;
«•go moraliter saltem et in ratione beneficii inæquales crant.

B. 1°. Λ'. Pin. *part. min.* Quamvis juxta omnes verum sit, et ex eventu pateat, quod Deus decreverit Judicis non dare gratiam efficacem; nullum tamen habetur fundamentum dicendi, quod Deus actu decreverit dare Tyriis gratiam efficacem; imo cum adhuc ostensum fuerit, scientiam mediam nun fundari in decreto actuali, et præcrea non fuerit reipsa a Tyriis posita pœuilçnlia; sequitur, a Deo nec ante, nec in, nec post scientiam mediam de futura sub conditione tantum poenitentia Tyrriorum fuisse aliquid actu decretum. Quia tamen loco *minoris a.* nostris principiis penitus alicnæ et falsæ potest substitui hæc : sed Tyrri de facto habuere in statu conditionato graliam efficacem, quam Judæi in statu absoluto non habebant; hinc

II. 2°. I). M. Gratia efficax est moralité? et in ratione beneficii major sufficiente, quando a Deo absolute datur C. quando absolute non datur. Λ*. M. *clD. min.* Tyrri install! conditionato graliam habuerunt et simul in statu absoluto ca illis fuit data 'Y. non fuit data C. Gratia efficax absolute data, est gratia quam Deus confert in signo posteriori ad scientiam mediam de futuro consensu sub hac gratia, et cum absoluta intentione consensus absolute futuri; palet autem hoc esse *moraliter* majus beneficium, quam si Deus dat gratiam, cui hominem dissensurum prævide.t; gratia autem efficax in statu conditionato est gratia sufficiens, quæ per scientiam mediam praevidetur effectum habitura, si daretur; ex hoc autem præcisc necdum habetur ratio *specialis beneficii* præ gratia pure sufficiente, cum illa gratia, ut talis, sit indifferens ut a Deo conferatin-vel non conferatur. Itaque Tyrrios in statu conditionato graliam efficacem habuisse solum significat, illos fuisse gratiæ sufficienti consensuros, si eam habuissent, et sic habituros fuisse gratiam efficacem; hoc vero non est beneficium speciale Tyriis præ Judæis esse concessum; praserlim cum Judæi pariter sub eadem gratia sufficiente praevideri poterant poenitentiam aduri, et solum propter voluntariam obstinationem non praevisi sunt aduri poenitentiam. Si tamen transferatur argumentum ad statum ulrinque absolutum, et petatur, cur pro diversis possit esse inaequalitas gratiæ in ratione beneficii, non autem in ratione auxilii, quin tollatur æqualitas objurgationis;

B.3°. *Disparilas* est, quia in *primo* casu manent cædem vires gratiæ et potentia in utroque homine : juste autem increpatur imus præ altero, quoties unus non agit bonum cum iisdem viribus et potentia, quihiiscum alter agit : in *secundo* autem casu habentur in uno majores viresci potentia, dum in altero vel minora hæc omnia sunt, vel etiam dcesl aliquod ad operandum omnino necessarium, ut docent Prædictcrminantes; non potest autem juste objurgari posterior, si non agat bonum, ad quod agendum minores vires et potentiam habet, aut caret necessario ad agendum auxilio.

Insl. 3. In hoc systemate Tyrri habuissent concursum in *actu secundo*, quo Judæi carucrunt; item habuissent graliam, cui Deusprævideralesse consensuros, qua rursus carucrunt Judæi ; ergo fuerunt Judæi inæquales Tyriis.

R. I). *Cons.* Judæi fuerunt Tyriis inæquales quoad auxilii entitatem ac intrinseca .V. quoad auxilii rationem moralem et extrinseca *subd.* ita tamen, ut id attribuendum sil voluntati Judæorum, qui noluerunt agere C. ita ut nihil ejusmodi ex eorum parte intervenerit -V. Cum Judæi non minus ha-

buerint, quam Tyrii habituri fuissent, eadem miracula, easdem gratias excitantes, eandem omnipotentiam Dei ad concurrendum cum Judæis natatam, quam parata fuisset cum Tyriis concurrere; aequales omnino erant quoad auxilii entilatam el necessaria ad agendum prouerequisila : cum vero Tyrii habuissent concursum in *actu secundo* ad pœnitentiam, quia uoluissent IxeniLEDcj Judæi uoro hunc concursum in *actu secundo* non habuerunt, quia noluerunt pœnitere ; sequitur, inaequalitatem hanc refundendam unice in voluntatem et culpam Judæorum, minime in gratiam diuinam, quæ nequit esse concurrens aut coopérons, nisi simul humana voluntas agat et operetur.' Similiter quod Deus graliæ illi, quam dedit, providerit Judæos non consensuros, non proveniebat ex aliquo gratiæ ipsius defectu, quandoquidem eidem consensuri fuissent Tyrii, sed ex Judæorum propria voluntate et culpa, qui æque ac Tyrii consentire potuissent, et hinc consensuri provideri.

Inst. 4. Qui eligit nos, ut simus, non quia sumus sancti; prædeslinat nos et operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ; gratis et non ex operibus nos justificat el saluat; ille non exspectat et explorat an voluntates noslræ consensuro sint, sed pro suo beneplacito et ex decreto absoluto nos eligit, prædeslinat, justificat el saluat : sed Deuscxep. ad Ephes. 1. 4. *Elegit nos in ipso ante constitutionem mundi, ut essemus sancti* ; ibid. v. 11. *Drce-destinati sumus secundum propositum ejus, (pii operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*; ad Rom. 3. 24. *Justificati gratis per gratiam ipsius*; ctad Ephes. 2. 8. *Gratia saluati estis per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur* ; ergo.

R. D. M. quoad lTM p. Qui eligit nos, utsimus sancti, prædestinatctc. ille non exspectat nec explorat voluntatem tanquam causam motivam , impulsivam et determinativam ad dandam homini gratiam C. tanquam rationem prolucntemautcausam directivam , qua Deus nostro concipiendi modo prius dirigatur, quam quidquam statuatur circa liberas hominis actiones .V. Similiter/). *all. part.* Pro suo beneplacito et decreto absoluto nos eligit, quatenus hoc independens est ab operibus mere naturalibus et etiam a meritis conditionatis tanquam causa motiva el determinatis a C. quatenus a conditionatis meritis tanquam causa directiva est independens .Y. Textus allati vim suam et veritatem omnino relinent in nostro systemate. Elegit enim nos Deus, ut essemus saucti, non vero quia futuri eramus sancti *viribus propriis* sine gratia; imo nec provisam sanctitatem ex gratiæ beneficio futura Deo est *causa* et *regula*, qua certo ducatur, moveatur, vocetur ac determinetur, ut gratiam et sanctitatem largiatur. Deus etiam operatur omnia secundum *consilium* voluntatis suæ, el prædestinât secundum *propositum* ; quia licet provideat, quid homo facturus sit in his vel illis circumstantiis sub hac vel illa gratia, istam tamen conferre non tenetur, sed ex solo beneplacito et pura libralitate confert. Ne porro offendiculo sint illa verba *expectare, explorare* etc. quamvis a nobis vix adhiberi soleant, facit tum Scripluræ phrasis, qua Deus inducitur loquens Isa. 5. 4. *Quid est, quod debui ultra facere vineæ inæ, et non feci ei! an quod expectavi, ut faceret uvas*; et Apoc. 3. 20. *Ecce sto ad ostium et pulso : si (piis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum* : lum scr.sus, quo minime significamus Deum incertum aut suspensum circa ea quæ futura sunt ; sed attentum et curantem ne ulla libertati humanæ vis inferatur, sed ejus cooperatio sit libera.

InsI, t. Qui ex sua sen graliæ suæ virtute dat velle et perficere, inclinatur corda quocumque vult; facit cor novum et carneum , ablato veteri et lapideo; is futuram hominis actionem bonam cognoscit in absoluto dandi gratiam decreto et gratiæ virtute, nec, antequam decernat opus, exploret necesse est quid voluntas hic el nunc actura sil: sed ad Philip. 2. 13. *Deus est, qui operatur in nobis velle, et perficere, pro bona voluntate*; Prov. 21. 1. *Cor Regis in manu Domini; quocumque voluerit, inclinabit illud*; Ezech. 36 26 *Dabo vobis cor novum... el auferam cor lapideum, el dabo vobis cor carneum*; ergo.

R. D. J/. Qui ex sua seu gratiæ suæ virtute dat hæc et facit antecedent^ seuindpendenler a provisione futuri sub conditione effectus, is cognoscit hæc omnia in decreto dandi gratiam solo et seorsim sumpto, et in virtute ipsius graliæ C. qui dat et facit hæc duntaxat consequenter ac dependenter ab illa provisione'. Cum enim Deus in iis, quæ non facit solus, sed concurrente voluntate humana, non agere statuerit nisi salva hominis libertate; nulla autem gratia sit, quanlacumque ejus vis supponatur, cui voluntas humana non possit resistere si velit : plane sequitur futurum effectum a Deo non decerni, nisi proviso prius consensu voluntatis futuro sub hac vel illa conditione; neque illum in sola gratiæ enlitate aut illius dandi decreto cognosci. Hoc tamen non impedit, quominus Deus effectum, quemcumque voluerit, obtineat, el ipse cumdem dare et facere dicatur : lum quia licet inter infinitam gratiarum copiam nulla sit cui voluntas non possit resistere, tamen non omnibus reipsa est rcslitura aut resisteret, si hæc vel illa daretur : tum quia singulare polenliæ el benignitatis diuinæ beneficium est, quod illam gratiam largiatur, qua emolliendam esse contumaciam voluntatis quantumvis maximam providet.

Inst. 6. Deus, et non homo, est ratio, qua is, qui bene agit, discernitur ab alio non bene agente, juxta illud 1. ad Cor. 4. 7. *Quis te discernit? quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* sed in systemate nostro homo pro statu condilionato per consensum suum est ratio qua discernatur a dissensuro; pro statu autem absoluto Deus ratio discernendi esse nequit; sive per graliæ auxilia, ulpole quæ indifferentia sunt et supponuntur etiam æqualia in utroque ; sive per scientiam mediam, ulpole quæ Deo non est immediate libera; ergo.

R. 1°. A. *Supp.* 13C. *part. min.* Quia in statu *condilionato* nec datur nec dari potest discretio unius ab altero tanquam boni a malo: turn quia qui posita aliqua conditione bene vel male ageret, non est, sed tantum esset bonus vel malus, et hinc non discernitur, sed discerneretur : lum quia qui bene ageret posita hac conditione male ageret sub alia; el vicLssim qui sub hac conditione ageret male, bene ageret sub alia: adeoque non est ratio in hoc statu, cur alius pro alio bonus vel malus dicatur.

R. 2°. D. 1a,n. *part. min.* Homo in statu condilionato sc solo esset ratio, cur discernatur A', cum gratia *subd.* esset ratio principalis et superior .Y. inslruincntalis et inferior C. Gratia siquidem divina, quæ tam in conditione, quam in condilionato intelligi debet, elevat, corroborat et adjuvat voluntatem, eamqiie sollicitat el movet ad actum salutarem; unde eidem in hoc primæ partes debentur pro voluntate, quæ quidem agere non posset, nisi sollicitaretur, moveretur, elevaretur et adjuvaretur.

/<<12'" part. min. prob. D. Deus discernere nequit pro statu absoluto per auxilia gratiæ indifferentia, ut collocata ex praevisione boni usus .Y. perca præcise secundum enlitem sumpta T. Duplex est discretio : alia *radicatis* et in actu primo; alia *formalis* et iu actu secundo. *Primam* constituunt Thomisko in gratia prédéterminante, Nostri autem in gratia intrinsece ac de. se quidem indifférente seu repudiabili, sed quæ praevisa est per scientiam mediam coniungenda cum bono usu scu consensu. Sicut autem unius Dei specialis favor et beneficium est ab illo unice dependens, quod Deus hanc gratiam det, cum aliam cum bono usu non conjunctam similiter praevisam dare posset : sic hæc discretio etiam soli Deo convenit ac tribuitur; atque hæc locum tantum habere potest in statu absoluto, cum præsupponat scientiam mediani. *Secundam* omnes statuunt in ipso salutari consensu : sicut vero hic tribuitur Deo lanquam causæ principali, et creaturae tanquam causæ minus principali et quasi instrumentait, sic idem dicendum est de discretione; quæ secundum dicta accommodari etiam potest statui conditionato.

1 ii). *Obj. II.* S. Aug. in LL. de prædest. Sanctorum et de don. persev. totus in eo versatur, ut contra *Semipelagianos* probet, praescientiam Dei rerum futurarum esse innixam decreto Dei efficaci, nec illam esse priorem. *Prob. L.* de don. persev. c. 17. n. 42. sic loquitur: *An forte Semipelagiani nec ipsa futura opera bona dicunt prædestinata ? ergo nec dantur a Deo, aut ea se daturum nescivit. Quod si et dantur a Deo, et ea se daturum esse præscirit, profecto prædestinavit.* Unde sic arguitur: Quæcunque Deus donat et efficit, etiam decreto suo prædelinit ac prædestinat : sed Deus donat et efficit bona opera futura sive absolute she conditionato talia; ergo ea opera decreto sbo prædestinat ; et hinc ea in decreto cognoscit.

R. D. .fss. S. Ave. in his Libris totus in eo versatur, ut probet praescientiam rarum futurarum quarumcumque esse innixam decreto Dei efficaci A. Dixit enim L. de præd. Sanctorum c. 10. *Prædestinatio est, quæ sine præscientia non potest esse; potest autem esse sine prædestinatione præscientia.* Versatur in eo, ut probet, innixam esse decreto Dei efficaci praescientiam rerum bonarum scu salutarium, praesertim autem initii fidei ac perseverantiae *subd.* rerum salutarium absolute futurarum C. conditionato tantum futurarum A*. Licet *Semipelagiani* gratiam confiterentur necessariam ad omne opus bonum et fidei augmentum, contendebant tamen a sola natura haberi tum initium fidei, scu pium credulitatis affectum, quem inter bona opera non computabant, tum perseverantiam usque in finem. Hoc posito errore, ut explicarent quinam ad fidem vocarentur, et vocati bona agerent ac perseverarent, abutebantur scientia conditionatorum, et docebant : 1". Quod Deus praevideat homines ex solis naturae viribus habituros vel non habituros voluntatis illam dispositionem et credulitatis allectum, si vocarentur, et pro hujus praevisionis ratione ad fidem illos vocet, vel non vocet : 2°. Quod, prout idem praevidet homines cum gratiæ auxilio bona opera facturos, vel non facturos, si gratiam haberent ; ita illis etiam gratiam , cum qua perseverent, det vel non det:3". Quod scientia illa conditionata moveat, impellat et determinet Deum, ut actu vocet vel non vocet ad fidem, det vel non det gratiam : quod proinde fides vocationi correspondens et consensus gratiam siiteeqnens fundetur in illa conditionata scientia tanquam causa, potius

quam in Dei decreto seu praedestinatione, et hinc etiam fides ac consensus absolute futuri spiritus sancti, qui necdum sita de deo creatus praedestinatus.

Contra hos errores opponit sc. S. Aug. in LI. memoratis, et universim quidem in I. de præd. SS. demonstrat, *initium fidei* etiam esse donum Dei, quod ipsum de *perseverantia* in L. de don. persever. evincit: specieatim vero contra 1^{am}. opponit exemplum Tyrriorum, quibus Christus non apparuit, quantumvis credituri præviderentur: contra 2^{am}. urget exemplum Iusti rapti evita, licet peccaturus prævideretur, si diutius vixisset: contra 3^{am}. statuit pro ratione motiva et causa determinativa quæ facit, ut Deus vocet et det gratiam, unam voluntatem Dei et misericordiam ex illo Apostoli, *Non colentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*: contra 4^{am}. denique ostendit: 1°. quod praedestinatio nullatenus dependeat ex prævisione operum mere naturalium sive absolute sive conditionale futurorum; 2°. quod neque ab operibus, cum gratia sub conditione tantum faciendis, re ipsa autem non futuris, tanquam a causa, motivo et determinativo pendeat; 3°. quod decretum et praedestinatio sit vera et prima causa operis boni re ipsa aliquando futuri, atque hinc nullus effectus bonus absolute futurus possit prævideri, scientia nempe visionis, qui non sit decretus et praedestinatus a Deo. Hanc porro praedestinationem definit *præscientiam et præparationem beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur*, hoc est, quibus certissime præveniuntur divina gratia eo modo, quo Deus et præscivit cos libero cooperando perventuros ad fidem ac opera bona, et ut pervenirent, singulari misericordia decrevit, et eo illos tempore ex hac vita rapere voluit, quo erant iusti; in quo praedestinatio ad fidem et perseverantiam a S. Doctore constituitur.

Ad prob. R. 1°. C. lotum, si in *minore* nihil dicatur de futuris tantum conditionatis; quia absolute futura bona omnino prædestinari a Deo omnes Catholici fatentur.

R. 2°. D. Quæcumque Deus dat et efficit absolute et actu C. quæ dat et efficit tantum conditionato, aut quæ potius dediturus et effecturus tantum esset, si poneretur aliqua conditio, illa decreto quodam actuali et absoluto prædestinat et prædestinat. N. Per hoc, quod nullum opus salutare sive absolute sive conditionalum possit esse sine gratiæ divinæ auxilio, Deus in statu etiam mere conditionato recte dicitur dare et efficere opus salutare; specialius tamen dat et efficit salutare opus absolute futurum, quia ad illud dat auxilium gratiæ, per scientiam mediam prævisum conjungendum cum opere, ex singulari etiam benevolentia et intentione ut cum opere conjungatur; quod decretum efficax scientiam mediam sequens est prædefinilio et praedestinatio.

Insl. I. L. de præd. SS. c. 10. n. 19. sic ait: *Prædestinatione Deus ea præscit, quæ fuerat ipse factururus*. Inde sic arguitur: Quæ Deus est factururus, in eo ex prædestinatione sua præscit: sed Deus omnes actiones nostras liberas est factururus; ergo ex et in prædestinatione sua eas præscit, ac proinde non per scientiam mediam.

R. 1°. V. *min.* Quia Deus nec factururus est opera nostra mala, neque etiam conditionato tantum futura opera bona, nec ea prædestinat.

R. 2°. D. M. Quæ Deus solus et per se solum factururus est, in et ex sua praedestinatione præscit C. quæ factururus est per et cum hominibus libere operantibus *subd.* quæ est absolute factururus C. quæ tantum factururus erat sub

conditione .Y. Præscienlia Dei alia est absoluta et visionis, alia conditionata et media. Scientia visionis Deus præscit opera nostra bona absolute futura: hæc autem non sunt absolute futura, nisi quia a Deo prædestinata sunt, seu ex speciali et gratuita Dei benevolentia ad illa dateo sunt gratia?, quibuscum operatio conjungenda fuit praevisa; adeoque in el ex hae prædestinatione praevidere Deus potest bona opera absolute futura : scientia autem conditionata præscit opera bona conditionate futura; hæc autem Deus non prædestinat seu absolute et actu decernit, consequenter nec ea in et ex prædestinatione praevidet.

Inst. 2. S. Ave. L. de don. persev. proponit hanc regulam : quod ubi in Scriptura el Patribus invenitur nomen præscientiæ, et de vocatione electorum agitur, nomine præscientiæ debeat intelligi prædestinatio. Sic enim c. 19. n. 48. inquit : Quid ergo nos prohibet, quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus Dei præscuntiam, et agitur de vocatione electorum, eadem prædestinationem intelligere? Praemiserat autem c. 18 n. 47. Unde aliquando eadem prædestinatio significatur nomine præscientiæ ; quod cum probasse! Scriptura testimoniis, sic pergit: Præscivit reliquias, quas secundum electionem gratiæ fuerat ipse factururus : hoc est ergo prædestinavit ; sine dubio enim præscivit, si prædestinavit : sed prædestinasse. est hoc præscisse quod fuerat ipse factururus. Inde hoc fit argumentum : Si in Deo daretur aliqua præscientia Ixmorum operum independens a decreto, eique anterior, falsa esset generalis ista regula S. Aug. : sed hoc sine injuria tanti Doctoris asseri nequit; ergo.

R. D. Al. Si in Deo daretur aliqua præscientia absoluta Ixmorum operum independens a decreto illoque anterior, falsa esset illa regula C. si daretur præscientia conditionata independens a decreto A'. vel subd. si daretur præscientia conditionata in sensu et cum abusu Semipelagianorum C. Si in sensu et cum usu catholico. A. Cum præscientia bonorum operum nt absolute futurorum fundetur in prædestinatione Dei, recto docuit Acg., nomine præscientiæ absolutæ posse intelligi et aliquando significari prædestinationem : cum vero præscientia operum bonorum conditionate futurorum non fundetur in prædestinatione Dei, quandoquidem Tyrriorum opera fuerunt sub conditione praevisa, quin tamen sint prædestinata ; minime docuit Acg., nomine præscientiæ conditionatæ, quarn nos cum ipso admittimus, intelligi posse aut aliquando significatam esse prædestinationem ; unde latam ab illo regulam in nostro systemate nequaquam falsam esse constat : quia tamen juxta Semipelagianorum errores, quodeumque adultorum bonum, sub conditione praevisum, est absolute futurum, cum conditionata præscientia Deum moveat ac determinet ad fidem et gratiam tribuendam, et simul præscientiæ potius quam prædestinationi res omnis adseribenda sil; sequitur regulam illam S. Acg. etiam de prædestinatione sub nomine præscientiæ absolutæ intelligenda in eorum systemate fore falsam, nisi illud rejiciatur.

Inst. 3. Futurum æque ac præscientia futuri, de quibus S. Alt., in LL. laudatis loquitur, sunt conditionata et non absoluta. Prob. Quia S. Prosper in illa Epistola, ad quam respondet his libris Acg., proposuit hanc quæslionem : An scilicet ea, quæ sunt a Deo præscita, sint etiam ab eo prædestinata, ita ut præscientia sit subnixa decreto, vel e contra decretum præscientiæ? Sed hæc quæstio est de scientia media, et hanc scientiam Dei decreto non junixam rejicit S. Aug. ; ergo,

II. .V. A«. Ratio negandi palet imprimis ex *phrasi Augustinianæ*, quæ ubi præscientiam aut futurum simpliciter nominat, scientiam et futurum absolutum intelligit, ut ostendunt testimonia n. 134. adducta. Deinde relucet ex conjunctione prædestinationis cum illa præscientia; cum enim prædestinatio juxta S. Aug. sit absoluta et efficax præparatio mediorum salutis efficacium, quæ electis dantur in tempore, et luce nullo modo spectet ad reprobos, sequitur per illam intelligi non posse decretum objective conditionatum diam reprobis, quales Tyrii erant, a Thomisli attributum; ac consequenter nec conjungi posse prædestinationem cum scientia conditionata. Postremo colligitur ex scopo, quem sibi præfixum habebat Aug., nempe contra *Semipelagianos* ostendere, quod fides et perseverantia sint donum Dei; cum vero hoc probet ex eo quod Deus fidem et perseverantiam non tantum præsciat simpliciter, sed prædestinando et promittendo, nihil autem præsciat prædestinando, nisi quod facturum et daturum est; sequitur plane, eundem de absolute futuro et de scientia absoluta sermonem fecisse.

Ad prob. R. 1°. N. M. Verba enim Prosperii (ep. inter Augustinianas 225. n. 8.) hæc sunt: *Tum utrum præscientia Dei ita secundum propositum maneat, ut ea ipsa quæ sunt proposita, sint accipienda præscita: an per genera causarum et species personarum ista varientur; ut quia diversæ sunt vocationes in his qui nihil operaturi salvantur, quasi solum Dei propositum videatur existere; in his autem qui aliquid boni acturi sunt, per præscientiam possit stare propositum: an vero uniformiter, licet dividi præscientia a proposito temporali distinctione non possit, præscientia tamen quodam ordine sit subnexa proposito: et sicut nihil sit quorumcumque negotiorum, quod non scientia divina prævenierit; ita nihil sit boni, quod in nostram participationem non Deo auctore profluxerit.* In his vero verbis, si ea cum facta prius Prosperii expositione comparentur, tria maxime interrogationum capita ex opinione P. Annali continentur; 1°. quidem, an opera salutaria præsciantur a Deo ut meritoria, priusquam in Deo sit propositum, a quo descendat gratia supernaturalis ad illa opera elicienda? 2°. an circa illos qui absque ineritis propriis salvantur, scilicet infantes cum baptismo decedentes, detur in Deo propositum absque præcedentia operum, quæ absolute prævideantur a Deo; circa alios vero, qui per propria merita gloriam consequuntur, an dicendum sit, prius a Deo opera absolute prævideri, quam propositum existat? 3°. an absque distinctione dicendum sit, omne opus nostrum provenire a Deo ut habente propositum æternæ salutis? In his vero quaestionibus nihil dubitatur de scientia media, sed, ea supposita, de præscientia aitionis movetur vel controversia dogmatica contra Semipelagianos, vel etiam alia de prædestinatione ad gloriam ante prævisa absolute merita, quæ sine errore in fide negari vel affirmari potest.

R. 2°. .V. *min.* quoad utramque partem ob rationes nuper relatas.

Insl. 4. Quia S. Hilarius in simili epistola refert, quod Semipelagiani in sui erroris patrocinium adduxerint ex L. de sex QQ. ad Paganos, qui in ep. 49. (al. 102. q. 2. n. 41.) Aug. continetur, illam sententiam, qua dixerat, *Christum tunc coluisse apparere, quando sciebat et ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri*: sed hoc ipsum testimonium perlinebat ad scientiam conditionatam; ergo. *Conf.* Celebre fuit apud Semipelagianos principium Fausti Regiensis: *Nisi præscientia exploraverit, nihil prædestinatio decernit*:

Sed illa praescientia exploratrix juxta illos erat scientia condilionata; ergo.

R. *D. min.* Hoc testimonium perlinebat ad scientiam tantum condilionatam. Y. ad scientiam absolutam, et quae supponit eondilionatam. (. Patet distinctio ex ipsis verbis et ex subjecta altera Augustini responsione, quae in confirmatione objectionis tertio loco refertur; ubi sermonem de re absolute futura fieri, atque hinc scientiam alisolutam explicari manifestum est.

Ad prob. D. m. Illa scientia exploratrix Semipelagianorum erat condilionata, cl de futuro naturaliter meritorio, et de futuro ex hac praescientia eliam tanquam infallibili regula moth a necessario extiluro C. erat conditionals sine his erroribus .V. Hinc voro liquet, catholicam nostram de praescientia conditionala sententiam minime impugnata ab Augustino fuisse.

Inst. 5. S. Aug. ea, quae in epistola 49. (al. 102.) dixerat, et Scimpelagiani pro se repetierant, retractat L. de don. persev. c. 9., ut patet lum ex Tyrriorum exemplo ibi relato, tum ex S. Thoma p. 3. q. I. a. S. ad 2. id asserente : in L. autem de praedest. SS. c. 9. n. 18. dicit : *Cernitis me sine praedjudicio latentis consilii Dei aliarumque causarum hoc de praescientia Christi dicere voluisse, quod convincenda: Paganorum infidelitati, qui hanc objecerant quceslūmem, sufficere videretur.* Et post repetitam priorem sententiam addit : *Sed utrumpraedicato sibi Christo, a se ipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, id est, utrum tantummodo cos praescieerit, an etiam praedestinauerit Deus, quaerere atque disserere tunc necessarium non putavi.* Demum subjungit correctionem quamdam prioris sententiae: *Potest etiam sic dici, tunc voluisse hominibus apparere Christum, et apud eos praedicari doctrinam suam, quando sciebat et ubi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem.* Ex his vero, sequitur iu. eamdem in praedestinalione et electione ante mundi constitutionem fundari. 2°. Constat in doctrina Augustini idem esse, Deum solummodo praescire fidem hominum futuram, ac homines illam habituros a se : ei idem esse, habere fidem Deo donante, ac Deum praedestmasse eorum fidem. Cum vero eliam in statu conditionato habeant fidem Deo donante, non autem a se; sequitur ctin statu conditionato fidem praedestinari, nec cognosci posse independentem a decreto.

R. Bina doctrina? capita ad illas Paganorum quaestiones Aug. insinuaverat: 1°. Christum voluisse hominibus apparere, quando et ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri: 2°. Omnes illos, ad quos Christus non venii, praevisos a Deo incredulos fore, si ad eos venisset. De postremo asserto nihil S. Aug. c. 9. cit. memorat, id tamen retractat alibi, ut ostendimus supra, ex contraria illius sententia in LL. de praed. SS. et don. persev. et ex textu I).Tu.omnino constat: de priore autem asserto responsionis loco tria aflerl: 1°““. est, quod confirmet suam sententiam, dum ait : *Quid enim est verius, quam prcescisse Christum, qui et quando et quibus locis in cum fuerant credituri.* 2um. quod dicat, *Semipelagianos* vane et falso gloriari suo patrocinio, quasi docuisset, gratiam fidei a Deo illis in tempore concedi, quos ab aeterno credituros praenovil, sive ex gratia, sive ex pio quodam naturali ad credendum allectu; propterea quod nec data ab eo responsio aliquid praejudicet latenti Dei consilio aliisque causis, nec quaestionis materia postulaverit aliquid de causis futurorum determinare, circa quas postmodum error

Semipelagianorum duplex exortus est. 3"m. quod ad errorem recens exortum confutandum, minime autem ad confirmatam a se priorem sententiam corrigendam scribat, dici posse, Christum voluisse (actu nempe et absolute) ap|Kirerc et praedicari, quando et ubi sciebat a se esse electos; qua sententia praedestinationem non praemittit sciential conditional# sed absolutae. Inde vero patet I'm. seq. esse falsam.

.4d2a“. *D. Ass.* In doctrina Aug. idem est solummodo praescire fidem hominum absolute futuram, ac homines illam habituros a se ; item idem est fidem Deo absolute et rcipsa donante homines habere, ac Deum praedestmasse fidem T. tum quia graliaead fidem simpliciter donari a Deo possunt scientia media duntaxat praelucento, non autem dirigente et ex singulari beneficio : lum quia, quamvis in hoc providentias ordine, aut eliam connexive sint idem, non tamen formaliter idem sunt; cum praescientia absoluta fidei futura? praesupponat praedestinationem seu decretum absolutum dandi hominibus ad credendum auxilium, non id physice praedeterminans, sed per scientiam mediam praevissum conjungendum cum eficctu. Idem est sumendo prascientiam conditionatam vel fidem conditionate futuram .V. dss. *et Supp.*; tum quia in statu conditionato homines non habent fidem aut ad illam auxilium, sed haberent fidem, si auxilium hoc vel illud haberent : lum quia decretum possibile in conditione importatum non potest esse immediate pnedestinativum aut praodeiinitivum ipsius fidei, sed solum actus primi proximi et praevenientis gratiae ad fidem requisito.

150. *Obj. III.* Ex doctrina scientiae mediae sequuntur plura absurda, e. g. quod Deus non retineat rationem primi moventis, liberi ac determinantis, quod *prob.* 1°. quia ejusmodi primum debet prius eligere et determinare actionem, quod hic non conceditur : 2°. quia antequam Deus libere determinet, scientia media illi repraesentat voluntatem creatam ut se determinantem pro eodem statu, adeoque creaturam exhibet ut primum determinans : 3°. quia ante omne Dei liberum decretum, Petrus v. g. conditionate consensurus libere facit, ut detur in Deo scientia modica consensus sub conditione futuri ; quod ipsum nec facit Deus, nec facere potest, cum ab ipso scientia media non sit determinabilis aut impedibilis.

B. .V. .lw. *et prob.* Γη. Falsifias patet ex eo, quod Deus alias unicum esset liberum et determinans. Unde praeter rationes alias, illamque D. Thomae, qua Deus creaturam determinare dicitur ad bonum in genere, illa autem se ipsam Ianium ad bonum in particulari ; adtribuendum Deo titulum primi liberi et determinantis sufficere hic potest altera *negativa*, nempe quod Deus vim eligendi et determinandi a nullo habeat alio; altera *positiva*, quod scilicet omnis electio et determinatio creaturae praesupponat Deum eligentem et se determinantem dare crcalurae facultatem eligendi et se determinandi omniaque ad illam necessaria ; atque hoc quidem proportionate pro statu conditionato non minus, quam pro absoluto.

Ail prob. 2jm. D. Scientia media repraesentat voluntatem creatam ut se determinantem pro eodem statu sub conditione, si Deus ipse prius se determinavit ad danda ea quae necessaria sunt ut creatura libera se ipsam determinare queat C. independentem a tali conditione Ar. Ex hoc autem, quod per scientiam mediam creatura non videatur se determinatura, nisi

sub conditione, si Deus prius se determinaverit, sequitur evidenter ab illo rationem primi determinantis lu statu condilionato tribui Deo, non autem creatur».

Ad prob. 3°. T. 1^a. p. Quia ante decretum Dei liberum, sicut Petrus non existit, ita nec aliquid facit, sed solum facturum videtur, si daretur decretum divinum ponendi eum in certis circumstantiis cum sufficiente facultate; uude assertum de actuali decreto duntaxat intelligi debet. *D. 2^a. p.* Hoc nec facit nec facere potest Deus eo modo, quo facit Petrus *C.* alio modo *V.* Petrus ideo *objective* facit, ut in Deo detur scientia media sui consensus, quia, si talis daretur conditio, ipse consensum positurus esset : jam vero hunc eundem consensum simul cum Petro facturum esset Deus; adeoque et Deus aliquo modo *objective* facit, ut in se ipso detur hæc scientia media. Cætenim quia Petrus *immediate* libere positurus esset consensum, Deus autem *mediate* libere; Petrus eundem alio modo facit quam Deus, Petrusque solius respectu scientia media dicitur simpliciter libera *objective*, determinabilis et impediibilis : quod non magis absurdum est, quam quod Deus rerum essentias mutare nequeat.

Inst. 1. In hoc Systemate tribuitur Deo modus concurrenti cum creaturis liberis cæcus, imperitus et indeterminatus. *Prob. 1°.* Modus concurrenti per concursum indifferentem sine intentione effectus particularis seu cum intentione tantum generali agendi quod creatura aget, est modus concurrenti memoratus : sed talis tribuitur Deo in nostro systemate; ergo. *2°.* In signo scienti» mediæ operatio creatur» nec est determinata ad individuum a Deo ; quia in hoc signo Deus nullum habet decretum actuale : nec a creatura; quia hæc juxta nos ad individuum in nullo statu determinat; ergo. *3°.* Scientia media nihil aliud repræsentat quam creaturam esse operaturam, si Deus cum ipsa operetur; in quo nihil singulare est aut alias incognitum, cum hæc veritas sit necessaria et omnibus evidens.

R. N. Ass. Ad prob. 1°. D. Iste modus concurrenti est cæcus, imperitus etc., si non includat intentionem dandi creatur» omnia ad particularem effectum libere ponendum requisita *C.* si hæc omnia dandi intentionem includat *V.* Hanc porro intentionem includere modum concurrenti divinum etiam pro statu conditionato, patet ex *proxime dictis*; quibus et illud adjunge, quod gratia, qu» ad actum salutarem in quocumque statu prærequiritur, hominem etiam moveat, inclinet et alliciat ad bonum particulare, hominque eam non determinet, sed potius determinationem ejus et impulsum sequatur.

Ad prob. 2^a. D. Operatio nec a Deo nec a creatura est ad individuum determinata absolute *C.* conditionate *V.* Scientia media enuntiat quemlibet actum futurum in specie et individuo *sub conditione*, si adessent omnia ad agendum essentialiter prærequisita, inter qu» est decretum Dei negative determinans ad individuum, ut communius in Philosophia docetur : adeoque enuntiat illum futurum sub conditione, si Deus hoc decretum haberet; et hinc Deus videt actum in individuo conditionate futurum.

Ad prob. 3°. N. Ass. In quo vel inscite vel maligne ab adversariis confunditur concursus Dei simultaneus in actu *primo* cum eodem in actu *secundo*. Quid porro scientia media repræsenlet, ex ipsius tendentia et statu quæstionis sæpius proposito salis notum est.

Inst. 2. Detrahatur libertati ei omnipotenti» divinæ; quod *prob. 1°.* quia posita et ab homine determinata hac veritate conditionalis: si detur auxilium Ide, non exislet consensus, Deus non poterit pro suo libitu facere quod existat complexus ex hoc auxilio et consensu ; imo anteccedenter neccssatur ad coexistendum alicui contingenti absoluto, scilicet carenti» hujus complexus. *2^a.* Quia possibilis foret creatura tum una, quam Deus pro libitu suo non posset convertere et prædestinare ad gloriam ut coronam, si nempe prævideretur omnibus auxiliis dissensura; tum altera, quam Deus nequiret indurare negative et propter demerita reprobare, siquidem prævideatur consensura auxiliis omnibus.

Ad prob. P^o. R. 1°. D. Ium. memb. Non poterit Deus facere, quod hic complexus existat libere a creatura *C.* quod existat non libere *V.* Posita scientia media de dissensu sub auxilio determinato, vel Deus obtinere nihilo minus potest consensum, immutata aut ad statum absolutum non adæquate reducta hypothesi scientiæ mediæ; vel si eadem ex integro posita nequeat facere ut libere existat prædictus complexus, nulla inde emergit Dei imperfectio, cum hæc impotentia reipsa nihil aliud sit, quam Deum non posse accessitare hominem, cui velit conservare libertatem.

R. 2°. D. 2^a. memb. Antecederet neccssatur indeterminate ad coexistendum carenti» illius simultatis seu complexus *C.* determinate *V.* Carentia illius complexus potest esse vel per carentiam auxilii vel per carentiam consensus; quamvis autem Deus neccssatur ad carentiam complexus, liberum tamen eidem est, ut illi carentiæ coexistat sive per primum, sive per secundum.

Ad prob. 2^a. R. 1°. Admissa utriusque casus possibilitate, nec is sequitur ex scientia media, cum res non ideo futura aut possibilis sit, quia Deus prævidet, sed e contrario ideo prævideat Deus, quia res est; nec etiam sequitur absurdum in scientia media, cum absurdum non sit creaturam a Deo prævideri libere facturam, quod ipsa facere potest.

R. 2°. D. Ass. Moraliter possibilis foret tam una quam altera creatura, qu» etc. *V.* metaphysice foret possibilis *subd.* in hac providentia *V.* in alia *T.* Ratio cur in omni providentia sit moraliter impossibilis ejusmodi creatura, stat in eo, quod divina libertas convertendi, et propter merita propria prædestinandi creaturam, constituatur per scientiam mediam de aliquo auxilio *congruo*, libertas vero negative indurandi et propter demerita reprobandi per scientiam mediam de aliquo auxilio *incongruo* : jam vero in omni providentia est moraliter impossibilis creatura, circa quam non habeat Deus scientiam mediam de aliquo auxilio congruo et etiam aliquo incongruo; quandoquidem Deus creaturam liberam possit constituere sub infinitis circumstantiis, et vocare per infinita auxilia ulrinque diversissima, quibus attentis nemo prudenter judicare potest aliquam creaturam consensuram vel dissensuram omnibus, ut insinuat S. Aug. L. 1. ad Simpl. q. 2. n. 14. *Cum alius sic, alius sic moveatur ad fidem, eademque res sæpe alio modo dicta moveat, alio modo dicta non moveat... quis dicat defuisse Deo modum vocandi, quod dicitur Esau ad eam fidem mentem applicaret, in qua Jacob justificatus est ?*

Atque in hoc consistit *moralis* illa *impossibilitas*, ex qua pro præsentis providentia etiam metaphysica impossibilitas deducitur. Ex Scripturis enim et Patribus constat, Deum circa quamlibet creaturam prævidere auxilia

alia cdngitia, alia incongrua: quin ex data ratione pro impossibilitate murali infertur tam congrua quam incongrua circa quamlibet creaturam esse si/nca-tcgorcmatice infinita, et quodlibet conferri posse siib circumstantiis aliis et aliis in infinitum, cum quibus ut semper vel nunquam sil congruum, moraliler est impossibile. Quamvis autem creatura possit libere impedire scientiam mediam, cujus hypothesis reducitur ad statum absolutum, non tamen libere impedire potest, aut potius reipsa libere impeditura esset formalilates syncalegorematice infinitas scientiæ medi® de infinitis auxiliis congruis et incongruis, utpote quorum hypotheses infinilæ collective sumptæ nequeunt reduci ad statum absolutum; adeoque restare solum potest, quod in alia providentia sit metaphysice possibilis talis hypothesis: quem casum etiam si quis supponat, quantumvis obstante morali impossibilitate, nihil absurdum inde eliciet; cum per eandem nihil aliud ponatur, quam posse a Deo produci creaturas liberas, nec violari velle libertatis usum sive ad bonum sive ad malum.

Qr.Er.ES : Jii in Deo etiam detur Scientia media reflexa?

151. *Nola.* Advertimus supra, inter cos, qui scientiam mediam admittunt, controversiam agitari, an sicut Deus ante cl independenter ab omni decreto actuali cognoscit, quidquid creatura sub quacumque conditione contingente factura esset, si et id simili modo perspiciat, quo ipse sub conditione sive creatur® sive sibi immediate libera decreturus esset. In ea porro universim statuunt alii, Deum illas veritates cognoscere dependenter ab actuali decreto, et consequenter per scientiam visionis, non autem mediam. Alii autem distinguunt inter cognitionis hujusmodi objecta; et siquidem cognitio divina assumat pro conditione *scientiam mediam directam mere possibilem*, sive non reducendam ad actum seu realem existentiam, concedunt circa id objectum dari scientiam inediam reflexam: negant vero, si pro conditione assumatur scientia media directa *actualis*, seu quæ actu ab ætemo fuit, maxime in decretis divinis; propterea quod hæc scientia media directa non possit attingi suspensive, nec per modum conditionis a scientia media reflexa contingente. Alii, admissa scientia media et reflexa de aliis objectis, negant, Deum prius sua decreta absoluta cognoscere ut ponenda, quam cognoscat ut actu posita, eo quod inter ea non detur prioritas rationis.

152. *Dico I.* Deus sua decreta libera, quæ nunc non habet, sed sub alia conditione quacumque conducente haberet, cognoscit per scientiam mediam reflexam, et sic ante seu independenter a decreto actuali.

Prob. De decretis ejusmodi possunt formari propositiones contradictori®; ergo cum ambæ non possint simul esse veræ vel simul falsæ, et earum objectum determinate sit vel non sit. altera earum determinate erit vera, altera falsa; ergo ut tales a divino intellectu, (piem nulla latet veritas, sunt determinate cognoscibiles; ergo si hæc vel illa decreta Deus sub certa hypothesis esset habitiois, eadem se habiturum Dens certo cognoscit. Jam vero sine fundamento asseritur, quod canon cognoscat nisi in aliquo decreto conditional! *actu* existente et ad omnes hypotheses possibles expecto; cum hujus

decreti nulla vel necessitas vel utilitas ostendi queat; ergo illa cognoscit immediate in se ipsis sive per scientiam mediam *reflexam*.

Conf. Ex paritate scientiæ mediæ direelæ. Nam per hanc independenter a decreto conditional! actu existente Deus certo cognoscit, quidquid creatura sub conditione libere vellet aut faceret; ergo et independenter a simili decreto cognoscere potest, quodeumque ipse Deus libere vellet aut faceret aliqua conditione posita; tum quia sicut Dei cognitio est supercomprhensiva voluntatis create, ita et comprehensiva omnino adæquans voluntatem suam: tum quia objectivum medium hujus cognitionis divinæ circa actus suos æque habetur ac medium objectivum circa actus humanæ voluntatis.

183. *Dico II.* Deus sua decreta libera, quæ de facto habet, cognoscit etiam per scientiam mediam *reflexam*: adeoque hæc datur etiam circa scientiam mediam directam actualem.

Prob. Ut propositio sit vera absolute, non tantum sufficit ut objectum absolute sit, sed ut etiam sit sub aliqua conditione; quia si sub nulla conditione esset aut esse posset, simpliciter non esset; ergo adeo veritas propositionis absolute non impedit veritatem conditionatæ, ut hæc potius sit prior proprietate independentiæ et subsistendi consequentia; ergo et scientia Dei potest et debet haberi circa veritatem conditionatam priorem veritate absolute; ergo admittenda est scientia media *reflexa* circa scientiam mediam directam actualem, atque hinc circa libera decreta quæ Deus de facto habet.

Conf. Rursus ex paritate scientiæ mediæ direelæ. Volitiones creaturæ etiam actu existentes prius ratione cognoscuntur a Deo conditionate quam absolute; adeoque cognosci eodem modo poterunt libera volitiones divinæ, quamvis absolute dentur.

131. *Dico III.* Videtur esse probabilius, quod, supposita in Deo scientia inedia *directa* et *reflexa*, Deus prius cognoscat sua decreta absoluta ut ponenda, quam ut actu posita.

Prob. Ex eo quod ratione prius sit decretum ut ponendum, quam actu positum; cum ratio positionem hanc negandi sumatur a contrario: ac præterea inter Theologos hic conveniat, eo modo quodlibet a Deo cognosci, quo modo est cognoscibile. Decretum divinum ut absolute ponendum non dependet ab actuali existentia illius habitudinis, quam dicit decretum actuale liberum, sed solum a conditione, sub qua prius fuit conditionate ponendum, puritica, et per quam constituitur in ratione decreti absoluti ut logice ponendi; decretum autem actuale dependet ab actuali habitudine quam dicit ad objectum: sed conditio purificatur in priori signo per scientiam mediam directam seu independenter ab actuali decreto; decretum autem actuale habetur in signo posteriori, ut patet ex signis rationis, quæ hic formari possunt. Nam in *primo* signo, quod est simplicis intelligentiæ, spectatur decretum logice possibile; in *secundo*, quod est scientiæ mediæ reflexæ, spectatur decretum conditionate ponendum, quia hoc signum dicit v. g. si viderem Petram consensurum huic auxilio, illud ei darem; in *tertio*, quod est scientiæ mediæ direelæ, spectatur decretum absolute ponendum, quia enim hoc signum dicit v. g. sed video Petrum consensurum huic auxilio, purificatur conditio, per cuius purificationem constituitur decretum absolu-

IU

DE DEO UNO.

tum logice ponendum; in *quarto*, quod est scientiæ visionis, specialur decretum absolute positum actu, quia hoc signum dicit v. g. ergo dabo hoc auxilium. Ergo decretum ut ponendum, est in priori signo seu prius ratione, quam decretum ut actu existens; præsertim cum scientia media directa decretum divinum logice ponendum constituens sit quodammodo causa directiva decreti actualis ; ergo et prius est cognoscibile, et a Deo cognoscitur.

Conf. Ideo divinum decretum prius est conditionate ponendum, quam actu existons, quia prior est scientia media directa ut logice possibilis et per modum conditionis importata, a qua decretum conditionate ponendum dependet et constituitur prius in ratione decreti conditionate ponendi, quam sil decretum actu existons: sed etiam prior est scientia media directa ut existens et purificans conditionem scientiæ mediæ rellexæ, a qua dependet cl per quam constituitur decretum absolute ponendum antequam sil decretum actuale ; ergo si in Deo prius sil decretum conditionate ponendum, quam actu existens, etiam prius est absolute ponendum, quam actu existons.

158. *Observa.* Ex dictis colligi potest, quinam circa res creatas contingentes a nobis admittatur scientiæ divinæ secundum diversa rationis signa ordo et series : nempe in *primo* signo Deus per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscit rerum possibilitatem; in *secundo* per scientiam mediam reflexam, quid ipse sub quacumque conditione esset factururus; in *tertio* per scientiam mediain directam, quid creaturæ sub conditione quacumque essent factura; in *quarto* per scientiam visionis Deus cognoscit res absolute futuras, présentes et præteritas. Quod autem scientia media re/fara ordine précédât inediam directam, ratio est prima, quia scientia media reflexa pro sua conditione habet scientiam mediani directam ut logice possibilem : cum igitur scientia media directa prius sit logice possibilis quam existons, etiam prius est scientia media reflexa, quam directa. Altera est, quia, antequam absolute venis csl hic complexus ex scientia media directa et decreto, quo Deus v. g. dicit: quia video Petrum consensurum auxilio tali, si illud ei daretur, dabo ei taleauxilium : jam prius relucet hæc veritas conditionata: si viderem Petrum consensurum auxilio tali, illud ei darem. Postrema est, quia prius debet videre Deus actus proprios sub conditione futuros, quam actus extraneos et alienos; imo in illo signo, in quojam actu datur scientia media directa, Deus non potest amplius per scientiam inediam reflexam dicere : si viderem, darem; sed delict per scientiam mediam directam dicere: sed video ; cl per scientiam visionis subjungere : ergo dabo.

ARTICULIS HI.

QVEMXaM VSTX IX DEO IABEAT SCIE.XTIA MEDIA?

loG. *Nota.* Printer propriam omniscientis perfectionem, quam Deo *pray scientia* tribuit, eadem præsertim conducit ad titulum divinæ *providentie* tuendum. Est autem providenti® præcipuum munus, singularum rerum et maxime creaturarum rationalium proprios intendere tines, et media

DE L'SU SCIE.XÎLE MEDJ.E IM DEO.

decernere, per quæ flues hujusmodi infallibililer cl ad carum naturas accomodate attingantur ; hoc autem ut perfectissime fiat, tria omnino necessaria sunt: 1°. requiritur, ut, dum aliquid Deus absolute decernit, etiamsi media eum fine tantum contingenter juncta adhibeat, per ea norit finem certo et infallibililer obtinendum, quia alioqui cæca foret providentia et operatio fortuita : 2°. ut, dum infallibililer decernit media et finem circa creaturas rationales, non lædat libertatem, sed totam ejus indifferentiam relinquat; cum alias accomodate ad illarum naturam non ageret : 3°. ut, dum decernit medium seu auxilium graliæ efficax, faciat speciale beneficium: dum autem inefficax decernit, non inferat maleficium ; ut in abundantia ostendatur adesse favoris et dilectionis augmentum, in sufficientia vero abesse malignitas. An ad hæc præstanda non *utilis* duntaxal, sed et *necessaria* sil scientia media, hic quæritur.

157. *Dico I.* Scientia media est necessaria ad *decreta divina* absoluta provide et sapienter formanda.

Prob. Lt Deus decernat sapienter circa finem et provide circa media ad finem conducentia, debet scire quinam modus agendi sit aptior ad finem assequendum, et quem eventum habitura sint media, quæ adhiberi possunt ; quia omne agens propter finem nullam aliam regulam habet, quam considerationem futuri sub conditione, dicitque : si hoc medium elegero, hoc eveniet ; si alterum sumpsero, eveniet aliud ; quandoquidem alias imprudenter et cæco modo ageret. Sed hoc unice præstalur per scientiam mediam; non enim ad hoc sufficit scientia *simplicis intelligentiæ*; cum per eam Deus quidem videat quid fieri possit, aut quod media possent obtinere talem finem, si voluntas libere consentiat, cum media maneant indifferentia ; minime autem videt, quodnam futurum sit, an voluntas nempe consensura, et inedia ista sint efficacia futura; cum hæc scientia respiciat tantum possibilia seu sub præcisa ratione possibilitatis ; ergo.

Conf. Si ad formanda decreta Dei absoluta non esset necessaria scientia media, eigo quia sufficeret quod, supposita sola scientia possibilitatis, divina voluntas sit efficacissima ; sed per hoc imprimis non inlcelligilur Deus agere provide et sapienter, utpote cujus intellectus non dirigeret voluntatem, sed pro ratione esset voluntas ; quique non attenderet, quis modus agendi et quid natura cujuslibet rei magis conveniat : deinde vel ponitur voluntas Dei efficacissima per media necessaria cl ad unum ex se determinata, vel per media indifferentia : si 1.,m. ergo sicut cum ejusmodi mediis non potest stare libertas creata, sic nec voluntas efficax per illa potest sufficere ad formanda decreta absoluta circa actus liberos creaturæ : si 2uin. ergo voluntas diam efficacissima potest esse fallibilis, utpote dependens a mediis indifferentibus, nec habebit infallibilitalem nisi innixam scientiæ mediæ, vi cujus noril media illa, quantumvis indifferentia, certo tamen esse conjungenda cum fine.

158. *Dico II.* Scientia media est necessaria ad conciliandam *libertatem* cum *efficacia* graliæ et *certitudine* decretorum Dei, sive prædefinienlis sive prædestinantis.

Prob. !*./). Cl cum libertate voluntatis creatæ concilietur efficacia graliæ; π. p-1. io

requiritur 1°. absoluta *infallibilitas* grati® efficacis; quia gratia efficax est medium, quod Deus adhibet ad oblinendum infallibiliter finem a se absolute intentum, adeoque ul sit proporlionala, debet esse absolute infallibilis : 1°. requiritur graliæ intrinseca *repudiabililas*; quia nisi gratia ex se ac intrinsece sit repudiabilis. non relinquit facultatem dissentendi seu resistendi graliæ; quam tamen ad salvandam libertatem voluntatis et consensus requiri aliunde supponimus. Hæc duo autem conciliantur imprimis per scientiam mediam, utpote per quam Deus summa infaUibilitate novit voluntatis libere futurum esse consensum sub conditione, si praeberetur gratia talis ex se repudiabilis : deinde conciliari nequeunt sine scientia media; nam ul gratia sit absolute infallibilis et simul intrinsece repudiabilis, necesse est, ut non sit absolute infallibilis a se seu ex natura sua, sed solum ab extrinseco ; quia gratia absolute infallibilis *ab intrinseco*, est etiam intrinsece irrepudiabilis, cum intrinseca irrepudiabililas oriatur c.x sola intrinseca infaUibilitate. Jam vero gratia nequit esse absolute infallibilis *ab cxtrinseco* sine scientia media; cum sic infallibilem esse nihil aliud sit, quam esse talem per denominationem exlrinsecam petitam ab illa scientia, qua Deus summa infaUibilitate praescit consensum voluntatis futurum esse sub conditione, si daretur hæc gratia quantumvis ex se repudiabilis ; ergo.

Prob. 21. p. Ut cura libertate creata concilietur *certitudo* prædeflnitionis ad actum salutarem ct prædestinationis ad salutem electorum, requiritur: P. infallibilitas tum prædefmitionis lura prædestinationis in obtinendo fine cuilibet proprio ; 2°. libertas voluntatis prædefinitorum, quæ stat in facultate expedita ad faciendum et non faciendum illum actum salutarem, vel etiam ad faciendum oppositum, ct libertas voluntatis prædestinatorum, quæstat in facultate expedita consentiendi ctnon consentiendi vocationi aut graliæ efficaci habitæ. Hæc porro rursus conciliari per scientiam inediam, ex prioribus patet; sine ea autem conciliari non posse probatur : nam per prædefinitionem Deus absolute et efficaciter vult, ut actus salutaris liber et libere fiat : hoc Autem sine scientia media velle non potest sapienter; cum sapienter non possit id velle, nisi ratione prius id sciat, se in sua potestate habere media in particulari, quibus actus salutares infallibiliter simul ct libere fierent, si darentur, quod ipsum est id scire per scientiam mediam : per prædestinationem præparat beneficia, quibus certissime liberantur, ut ait Aug., quicumque liberantur, consequenter dat gratias absolute infallibiles, sed simul tamen ex se repudiabiles, ut in læ partis probatione est ostensum : hoc alitem præstari non posse sine scientia media, ibidem declaravimus.

Γò0. *Dico III.* Scientia media necessaria est ad declarandum *specialem favorem* ct beneficium Dei, dantis gratias efficaces et negantis inefficaces prædestinatis.

Prob. P. p. Specialis benevolentia, quam Deus exhibet prædestinatis præ reprobis dando gratias efficaces, stat in eo, quod conferat gratiam *quia* et *ul efficacem*; nec enim stat in hoc, quod conferat gratiam ut utilem ; cum sic etiam reprobis conferat : nec quod conferat ut moraliter congruam ; cum moralis congruitas graliæ non reddat certissimam prædestinatorum salutem, ut tamen exigit S. Alg., prædestinationem vocans *præparationem beneficiorum Dei*, quibus *r,rli»im· librantur*, quicumque liberantur : nec quod

conferat præcise gratiam, ul sil efficax; cum hoc præstare nequeat per decretum scu intentionem cflicacern, salva creaturæ libertate, sine prævla scientiæ mediæ directione; neque etiam per decretum duntaxat serium inefficax, quoniam et per hoc confert gratias reprobis : nec quod simpliciter conferat gratiam, quæest in actu secundo efficax; cum licet in hoc Deus foret *materialiter* beneficus, non tamen *formaliter*: neque ita specialiter, ac est, si conferat, quia certo et infallibiliter gratia est efficax. Sed Deus nequit conferre gratiam *quia* et *ul efficacem* sine scientia mediæ; quia gratia non est efficax et infallibilis ab intrinseco, sed ab extrinseco duntaxat; quod genus infallibilitatis sine scientia mediæ non habetur; ergo.

Prob. 2. p.* Sicut specialis est Dei benevolentia, quod conferat gratias efficaces prædestinatis, et hæc stat in eo, quod conferat illis has gratias *qua et ut efficaces*, sic et specialis est benevolentia, qtiød prædestinatis non conferat scu neget gratias inefficaces, et hæc stat in eo, quod illis has neget *qua el ul inefficaces*. Sed Deus nequit negare gratiam ut inefficacem sine scientia mediæ, quia graliæ sufficientis inefficacia Similiter non est ab intrinseco, adeoque præsertim certa ejus inefficacia non nisi ope scientiæ mediæ cognosci, et consequenter a Deo negari prædestinatis potest; ergo.

160. *Dico IV.* Scientia mediæ præcedens decretum Dei, dantis gratiam inefficacem aut negantis gratiam efficacem, non arguit aut facit, Deum esse *maleficum*.

Prob. Quando Deus confert auxilium utile et sufficiens ad effectum obtinendum, non est *maleficus*, licet prævideat, ex creaturæ propria culpa, illud non esse conjungendum cum effectu, aut neget vel non det aliud auxilium præiisum cum effectu conjungendum, si tantummodo illud detur non obstante auxilii inefficacia, et aliud negetur non obstante auxilii efficacia; quia sic in *pYimo* casu datur auxilium, quin inefficacia sit motivum illius conferendi, aut circumstantia objectiva vel conditio, sine qua non daretur : in *fecundo* autem negatur auxilium aliud efficax prævisum j quin efficacia sit motivum illius negandi aut circumstantia objectiva vel conditio, sine qua non negaretur : alterutra enim ratione eveniente, Deus insidiaretur hominum saluti, et vclutex industria secerneret inefficax ad dandum, et efficax ad negandum. Sed scientia mediæ, præcedens decretum Dei dantis gratiam inefficacem et negantis efficacem, non impedit quominus Deus conferat auxilium utile et sufficiens ad effectum oblinendum; et præstat tantum, ut illud detur non obstante auxilii inefficacia, et aliud negetur non obstante illius efficacia; cum non habeat sent motivum vel circumstantia objectiva seu conditio superius exposita, nec in his casibus proprie dirigat, sed duntaxat praeluceat; ergo.

161. *Nec dicas.* 1°. Systemati scientiæ mediæ, secundum usus illos considerata?, congruunt variæ nolæ, quæ illud suspectum reddunt. Nam 1. Est norum; cum constet, illud esse primo a P. Molina inventum, et hic ipse de scientia mediæ ambitiosius q. 23. a. 4. sic scribat : *Quæ si Augustini atate nata et explorata fuisset, certe nec Pelagiana hæresis nata fuisset, nec Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare.* 2. Est nimis planum ac *facile* pro concordia libei talis cum gratia, præscientia et

praedestinatione; cum tamen S. Aug. L. 1. de Gr. Chr. c. 47. dicat : *Ista pavslio, ubi de arbitria voluntatis oī Dei <ratia disputatur, ita est addiscernendum difficilis, ut, quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia rideatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.*

R. D. .i. Est novum novitate dogmatis cl doclrin» .V. novitate methodi, qua antiqua doctrina exponitur C. Postremum vero adeo suspectum non est, ut hoc sil praecipuum Theologorum institutum, systemata ejusmodi exhibere, ex quibus obscuris Fidei noslr» mysteriis lux quædam accedat.

Ad prob. 1°. R. Molina recte dicitur Inventor et Dux scienti» medi», quatenus eam diligenti studio apud sanctos Patres his vel aliis terminis propositam observavit, ac ordinata methodo concinnatam exposuit; uon autem, quod eam nullius ductu eruerit; cum plane fateatur nitalurque ostendere, illam a sanctis Patribus ac praesertim Aug. fuisse traditam et acceptam.

.id *prob. 2^{id}* R. Verba Molinae genuina hæc sunt : Aos *pro nostra tenuitate rationem totam conciliandi libertatem arbitrii cum dirina gratia, præscientia et prædestinatione, quam toto articulo 13. q. 14. et art. 6. q. 19. q. 22. et tota hac quæstione tradidimus, sequentibus principiis, ex quibus eam deduximus, quæque variis locis tradidimus, inniti judicavimus : quæ si data expianataque semper fuissent, forte neque Pelagiana hæresis fuisset exarta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare, obtendentes cum gratia divina, præscientia et prædestinatione cohæcere non posse.* Ex quibus observo: 1°. Molina non de una scientia media, ut imponit Gonet, et ex eo Lc Blanc seu Hiacynt. Serry in Hist. Conlr. de Aux., sed de allegatis ah ipso principiis et eorum cohærentia, ordine ac methodo fuisse locutum : 2°. Arroganti» nolam a se salis remove, dum *tenuitatis* su» mentionem facit, et modesti» ergo particulam *forte* adhibet : 3°. S. Augustino non inferre injuriam, cum ne ejus quidem nomen, quod falso inseruit Gonet, protulerit, et particula *semper* etiam tempora ante Augustinum ac *Pelagium* indicent : 4°. Nec supponere Augustini sententiam fuisse aliam aut falsam; cum illa potuerit esse eadem, licet non eodem ordine et claritate prolata ; item vera, licet ex ea, nempe non perinde ab omnibus intellecta, quidam errandi occasionem sumpserint.

Ad prob. 2^{im}. R. Facilitatis et lucis notam ad commendandum potius systema quodeumque pertinere, constat ex proxime dictis. Cæterum nec in systemate scienti» medi» desunt *difficultates*, quas copiose objiciunt adversarii, sive recentiores haeretici sive Thomist»; nec per eam sublat» sunt ill», quas *Pelagiani* moverunt contra necessitatem gratiæ et prædestinationis gratuitæ, ut a S. Augustino, sic et a nobis assertam : nec denique S. Doctor concordiam supponit explicatu impossibilem, cum L. 4. conl. Julian. c. 8. n. 17. dicat : *Ego enim dixi, istam quæstionem ad discernendum esse difficilem : non autem dixi, non posse discerni.*

162. *Nec dicas* 2°. Systema hoc diversum est a systemate S. Aug., quo conciliare is libertatem cum gratia studuit. Nam 1. nullibi recurrit is ad scientiam mediam. pro illa concordia, sed ad omnipotentiam Dei, vires efficacissimas grati», et latens Dei consilium : 2. contra systema S. Aug. mot»

sunt a *Pelagianis* quorol», quod de medio tolleret libertatem, fatumque ac coactionem induceret; quia tamen, supposito scienti» medi» systemate, non nisi ridicule proponi potuissent.

H. iY. *prob. 1^{*ul}*. Quod enim scienti» medi» rectum usum commendari!, palet ex pluribus locis, ubi gratiam congruam asserit, et per præscientiam explicat : in commendatione autem divin» omnipotentis» et virium grati» efficacissimarum nihil nobis eadem commendantibus adversum dixit; praesertim cum nec asserat omnipotentiam et eam nec vires grati» tales, quibus resisti nequeat, ut ab intrinseco efficaces : ad latens denique Dei consilium in omni catholica prædestinationis expositione recurritur. His adde, quod quamvis S. Aug. recte probaverit cum humana libertate certitudinem prædestinationis et grati» efficaciam componi, tamen illi nec necessitas nec occasio nec otium fuerit, hujus concordis» modum contra recentiores hæreticos expnendi. Nam *Manichæi* negabant liberum arbitrium non propter gratiæ necessitatem aut infallibilitatem, sed propter duarum in uno homine animarum luctam et alternam victoriam, qu» necessitatem quoque alternantem inferret : *Pelagiani* ab Aug. libertatem negari putabant, quod gratiam ad omne opus necessariam prædicaret; unde inferebant hominem liberum esse non posse ad suammet salutem operandam, si alieno ac debito auxilio præveniri et adjuvari necesse foret : *Lutherani* vero errore olim non ita vulgato nunc contendunt negatam a S. Doctore libertatem, quia putant ab eo non solum requiri gratiam tanquam ad salutem necessariam, sed talem, cui resisti, et quacum proin libertas conciliari nequeat.

Idem quidem obmoverunt unus vel alter Monachus Adrumetinus, et sub extrema tempora nonnulli *Massilienses* : Sed priores quidem, misso ad se Libro de gral. ctlib. arbil. correcta falsa persuasionem, omnino quieverunt; posterioribus vero Aug. satisfecit libris duobus, uno de prædest. Sanctorum, altero de dono persev., in quibus quid sibi agendum putaverit, declarat sub primi finem (c. 21.) ita scribens : *Institimus, quantum potuimus, ut etiam ipsum initium fidei donum Dei esse ostenderemus... fdicantur nos fecisse, quod fecimus, id est, etiam initium fidei, sicut continentiam, patientiam, justitiam, pietatem et cætera, de quibus cum his nulla contentio est, donum Dei esse, docuissse;* quibus similia habet in c. 17. n. 41. 42. libri alterius : unde constat necessitatem et occasionem non fuisse S. Aug., cum explicuisset ea, quæ fidei erant, cætera, quæ credenda non fuerant, et inter h»c modum rationemque, qua Dei dona, præscientia et prædestinatio, cum libertate arbitrii conveniant, uberius subtiliusque persequi; praesertim cum post hæc nullæ *Massiliensium* de libertatis eversione objectiones perlai» ad Aug. legantur, et ipse, in diversissima distractus, nec dictatos libros semel relegere posset, ut idem in epist. *ad Marcellinum* testatur.

Ad prob. 2^{im}. R. Supposito etiam systemate nostro, illa *Pelagianorum* objectio, quamvis reipsa invalida sit ac nullius momenti, locum habet, cum desumpta sit ex necessitate grati» nullo naturali merito obtinibilis, quam systema illud etiam omnino statuit ac supponit.

163. *Nec dicas* 3°. Idem convenire videtur cum systemate *Semipelagianorum*; 1. quia inventum est ad eundem finem, nempe ad conciliandam libertatem cum efficacia grati» et prædestinatione : 2. quia habet eundem

effectum; cum nimium tribuat libero arbitrio in negotio gratiæ et salutis, et prædestinationem ad gratiam non relinquat gratuitam.

R. V. 4. *et prob.* 1^{ca}. Nam *Smnipelagiani* nec gratiam nec prædestinationem admittebant ad initium fidei, quod non secus ac *Pelagiani* putarent iis tolli libertatem; unde scientia media non utebantur ad concordiam declarandam inter libertatem et gratiam ac divina prædefinitionis aut prædestinationis decreta. Utebantur itaque hac *scientia* non tam media quam *absoluta*, et *meritorum* quidem *naturalium*, ut imprimis assignarent motivuni et rationem cur Deus unum præ altero ad fidem vocet, vel ad salutem eligat; ubi nos nullum motivum e.\ parte hominis agnoscimus, sed cum Apostolo ad gratuitam Dei voluntatem et inscrutabilia Dei judicia confugimus: deinde ut declararent, Deum non esse acceptorem personarum; quam notam a Deo penitus removet gratuitas gratiæ et absolutum Dei in dona sua plane indubitatum dominium.

Ad prob. 2^{ca}. V. *utr. p.* Nam in systemate nostro nihil tribuimus libero arbitrio, nisi quod ipsi adversarii citra hæresin negare nequeunt; nempe veram præveniendi gratiæ resistendi et parendi potestatem, determinatioremque liberam ad bonum, a *Tridentino* assertam et a Catholicis omnibus admissam. In eodem prædestinatio tota est ex Dei voluntate libera et misericordi; tum quia Deus per scientiam mediam non explorat nostram voluntatem tanquam causam, regulam, aut motivum, quo Deus certo determinetur ad gratiam concedendam: tum quia licet scientia media praeluceat, et etiam nostro concipiendi modo dirigat prius Deum, quam absolute quid statuatur circa liberas nostras actiones, aut gratiam dare decernat; tamen sæpe dat gratiam inefficacem non obstante ejus inefficacia, et non dat efficacem non obstante gratiæ efficacia prævisa.

ARTICULUS IV.

QUÆNAM SCIENTIA DEI SIT CAUSA RERUM?

ICI. *Nota.* Scientiam Dei esse causam creaturarum seu rerum a Deo aliquando existentium, constat tum ex Scriptura, in qua Sap. 7. 2. *Sapientia omnium artifex, et Ps.* 103. 24. *Deus omnia in sapientia fecisse* dicitur: tum ex ratione, ex qua manifestum est, Deum esse agens rationale perfectissimum. An ea *directiva* duntaxat sit, an vero simul *efficiens*, cum Tertul. in Apolog. c. 17. potius sentiendum, qui inter formalitates Dei sic distinguit: *tutam molem istam, cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo quo jussit, ratione qua disposuit, virtute qua potuit, de nihilo expressit.* Sed gravior controversia est, cuinam scientiæ divinæ hoc munus tribuendum sit, maxime circa effectus nobis liberos? propterea quod ex ea dependeat conciliatio præscientiæ divinæ cum nostra libertate. Thomistæ recentiores pro causa proxima directiva et effectiva hujusmodi objecti assignant scientiam *visionis*; non quidem quatenus pixocise est visio sui objecti, quia sic speculativa est, sed quatenus est scientia approbationis, applicata per decretum efficax, vel quatenus est imperium intellectuale, posterius quidem decreto efficaci intentivo et electivo, prius vero usu activo et decreto executive: ad quod persuadendum tria probanda suscipiunt: Ium. scien-

fiam visionis de objecto nobis libero non determinari ab ipso objecto, nec esse illo posteriorem: 2um. ideo effectus nobis liberos esse futuros, quia Deus illos videt; non autem e contrario: 3um, Deum non posse decernere existenliani hujusmodi effectuum, nisi eam absolute prævideat, illis opposita est unanimis Nostrorum sententia. Nempe scientiam divinam, quoad operationes extra Deum, esse practicam per modum artis, adeoque 1°. non nisi ut causam directivam admittimus: quia vero idea divina formalis habet rationem artificialis directionis, et, ut cognitio repræsentans essentiam, proprietatem aliasque affectiones rerum possibilium, est ipsissima scientia *simplicis intelligentiæ*: sequitur 2°. hanc maxime scientiam pro causa rerum statuendam: cum porro pro decretis divinis rite formandis et cum libertate humana conciliandis requiratur scientia media directrix, illa vero sive ratione effectuum, sive ratione perfectionis divinæ, necessaria sit ad actus nostros maxime salutares; hæc quoque scientia 3°. dici potest suo modo causa eorum actuum directiva. Itaque

IGO. *Dico.* Scientia divina *visionis* de effectu nobis libero, non est causa sive directiva sive effectiva ejusdem effectui». Dico: *ejusdem effectus*; scientiam enim visionis de uno objecto v. g. meritis, posse aliquo modo esse causam alterius objecti et dirigere ejus decretum v. g. conferendi gloriam et coronam, ex dicendis alibi constat.

Prob. Si scientia *visionis* effectus nobis liberi, esset istius causa directiva vel effectiva, ergo ideo ejusmodi effectus esset futurus quia Deus eum futurum videt; non autem ideo cum præviderat, quia is est futurus: sed hoc esse falsum ostenditur 1°. ex Patribus, inter quos Origen, in c. 8. ep. ad Rom. v. 28. (opp. t. 4. part. P. p. 605. col. 1. C.) inquit: *Non propterea erit aliquid, quia id scit Deus futurum; sed quia futurum est, scitur a Deo, antequam fiat.* Euseb. L. 6. Praep. Evang. c. 11. p. 288. A. *Neque enim idcirco fit, quod futurum esse cognoscatur; sed quod futurum sit, idcirco futurum esse cognoscitur.* Chrysost. hom. 60. in Matth. (al. 59. n. 1. opp. t. 7. p. 594. C.) Aon *quia futura scandala prædixit, ideo evenient; sed quoniam omnino ventura erant, idcirco prædixit.* Hier., in c. 26. Jerem. v. 1. *Non ex eo, quod Deus scit aliquid futurum, idcirco futurum est; sed quia futurum est, Deus novit quasi præscius futurorum.* 2°. Ex ratione lædendæ alias *libertatis* crealæ; quia si consensus v. g. ideo est futurus, quoniam prævidetur ab æterno, voluntas imprimis, antecederet ad scientiam *visionis* de consensu tanquam causam per se consensus, non posset pro libitu consentire; consequenter nec libere dissentire; quia potentia libera debet esse ad duo extrema: deinde nec in sensu composito visionis de consensu posset dissentire, ut adversarii fatentur: denique nec in sensu diviso; quia voluntatem posse dissentire in sensu diviso visionis de consensu, est posse se dividere a scientia visionis de consensu, ut rursus ab adversariis datur; ergo. 3°. Ex ratione lædendæ alias *sanctitatis divinæ*, quia similiter dicenda essent peccata futura, quia Deus ea scientia visionis prævidit h. c. ex decreto absoluto, de illis facto, ea vidit scientia approbationis et per modum imperantis.

Conf. 7. Si scientia visionis foret causa rerum, ergo scientia visionis non foret posterior suo objecto, nec hoc illam aliquo modo determinaret: sed hoc falsum esse rursus ostenditur 1°. ex Patribus, inter quos Euseb. l. c. hæc

præmittit : *Libere quod res est eloquamur : non Dei modo promotio rerum causa non est, sed etiam, quod a communi sensu remotum quidem sed verum tamen est, id ipsum quod futurum est, ejusmodi promotionis est causa.* Jvstin. seu Auctor QQ. ad Orthod. q. S8. *Aon est præscientia causa ejus quod futurum est; sed id, quod futurum est, est causapræscientia; non enim quia præscita est, evenit res futura; sed quia futura est, prwscilur.* Damasc. Dial. cont. Manich. n. 79. (opp. t. !. p. 402.) *Præscit itaque Deus ea, quæ sponte ac libere acturi sumus... rerum ut quæ facturi sumus præscial, huc a nobis proficiscitur: nisi enim facturi essemus, ne ipse quidem, quod futurum non esset, præcognosceret.* 2°. Ex ratione ; nempe tum quia cognitio divina de objectis libere contingentibus habet objectum formale Intentionaliter determinative motivum; tum quia scientia visionis est ea, qua cognoscitur evistentia rei ut actualis pro tempore, pro quo est actualis, adeoqueut actualem et productam supponit: unde nec prior est, nec causa esse potest.

Conf. 77. Si scientia visionis esset rerum causa, ergo quia Deus non posset decernere existentiam rei, nisi eam absolute seu per scientiam visionis prævideat, ne scilicet voluntas divina caeco modo et in incognitum feratur: sed imprimis, ne voluntas divina caeco modo feratur, sufficere potest scientia simplicis intelligentiæ aut media, et non necessaria est visio: deinde juxta Thomistas pro priori ad scientiam visionis potest esse et datur decretum efficax intentivum rei et electivum mediorum : denique secundum eosdem nec ipsa scientia Dei causât ut visio, sed ut imperium ; ergo nec principium hoc, nec ejus ratio, nec fundata in utroque assertio stare potest.

IGG. *Obj. I. Patrum testimonia nihil hic videntur probare. Nam 1°. plerique loquuntur de peccatis, quæ utique Deus non facit ; non autem de actibus bonis, quæ Deus nobiscum operatur secundum consilium voluntatis suæ. 2°. Negantes visionem esse rerum causam, intendunt duntaxat inde non imponi necessitatem rebus præcognitis, non vero excludunt a scientia causalitatem. 3°. Intelligenda sunt Patrum dicta de scientia visionis, prout hæc visio seu intuitio precise est ac speculativa, non autem prout est scientia approbationis et rationem imperii habet.*

R. A'. Ass. *Ad prob. 1. m. R. 1°. Falsum esse assertum constat ex recitatis verbis, quæ generalia sunt, et ad omnes eifectus perlinent. 2°. Quantum hæc testimonia spectant ad ostendendam contra infideles et harcticos præscientiæ divinæ cum libertate creata concordiam, par est ratio boni et mali operis; cum alias hæc stare non posset respectu operis boni, aut ejus quod peccatum non est, si illorum causa foret scientia visionis. 3°. Cur ad probandam thesin generalem usi fuerint Patres nonnulli exemplo peccatorum, ratio erat, quod longe facilius intelligatur, Deum, qui peccati auctor esse non potest, sua præscientia res futuras non facere sed supponere.*

Ad prob. 2. m. R. A'. Jw. Quamvis enim Patres recte dicant, præscientiam Dei non inferre necessitatem, id tamen non tantum dicunt, sed probant ex eo, quod non sit causa rerum futurarum, sed quod habeat se instar memoriæ respectu præteritorum, ut loquitur S. Aug. L. 3. de lib. arb. c. 4 n. 11. aut instar scientiæ, quam medicus habet de morbo futuro alterius, ut illustrat S. Damasc. 1. supra cit.

.id prob. 3°. II. V. Λμ. Quia imprimis hi sensus Patrum non solverent sed augerent difficultatem *gentilium* et *hierphilicirrum*, quæ stabat in componenda libertate nostrorum actuum cum infallibilitate et connexionem scientificam divinæ et æternæ existentiæ : consortium enim illud scientiæ cum decreto, approbatione et imperio non minuit, sed auget vim infallibilitatis et connexionis; quandoquidem non sola scientia, sed etiam decretum, approbatio et imperium sint infallibiliter connexa cum futuro, cuius causa dicuntur. Deinde vel illæ reduplicationes: *ut intuitio*, *ut imperium*, denotant duas tantum formalitates, vel duas virtualitates in scientia visionis : si *primum*; manet tota vis argumenti, cum distinctio; per rationem nostram, formalitatem non tollat, quod utraque formalitas a parte rei non sit eodem modo causa, si una sit; vel quod neutra sit causa, si altera non sit : si *secundum*; ergo esse causam futuri non convenit virtualitati scientiæ visionis, sed virtualitati decreti seu imperii, quod, ut tale, non est scientia, nec visio, nec repræsentatio; ideoque extra quæstionem versamur, cum hic non quæramus an decretum et imperium intellectuale, sed an scientia visionis sit causa rerum, quas videt.

Inst. 1. Patres non pauci favent contraria: scientiæ. Nam 1°. S. Aug. L. 15. de Trin. c. 13. inquit : *Universas autem creaturas suas et spirituales et corporales, non quia sunt, ideo novit; sed ideo sunt, quia novit.* Et L. 13. Conf. c. ult. *Vos ista quæ fecisti videmus, quia sunt: Tu autem quia vides, ea sunt.* L. 5. autem de Civ. c. 9. n. 4. *Voluntates nostra tantum valent, quantum Deus eas valere voluit et præcivit: et ideo quidquid valent, certissime valent, et quod factura sunt, ipsa omnino factura sunt; quia valituras atque facturas ille præcivit, cujus præscientia falli non potest.* 2°. S. Greg. L. 20. Mor. c. 23. (al. 32. n. 63. opp. t. 1. p. GG7. A. B.) ait: *Quacumque sunt, non ideo ab æterno videntur, quia sunt; sed ideo sunt, quia videntur.* 3°. Consentit S. Thomas, qui in 1. dist. 39. q. 1. a. 1. ad o. ait : *Esse Dei non subjacet voluntatis libertati, sicut scire operativum creatura.* Et p. 1. q. 14. a. 8. ad 1. respondens ad testimonium Origenis 1. c. ait : *Sed quod dicit ideo præscire Deum aliqua, quia sunt futura, intelligendum est secundum causam consequentiam, non secundum causam essendi. Sequitur enim, si aliqua sunt futura, quod Deus ea præseierit: non tamen res futura sunt causa, quod Deus sciat.*

II. N. Ass. Patres *visionem*, quo nomine juxta D. Thomam q. 2. de veritate a. 9. ad 3. omnis scientia Dei intelligi potest, nonnunquam dicunt esse causam futuri, alio tamen sensu, quam quem Thomistæ volunt, coque multiplici et vario, qui ex testimoniorum contextu colligendus est :

Im enim sensus est, quod scientia divina sit prima radix et origo omnium rerum, quatenus Deus nihil efficit solus vel cum creaturis coëfficit *ignorans et cæco modo*, sed prius habuerit ideas rerum omnium et modorum, c quibus voluntas divina deinceps vel decernendo vel permittendo illud eligat, quod in iisdem ideis de possibilitate cernebat sapientiæ suæ congruentius : quæ quidem scientia, cum sit de possibilibus et præcedat decreto, est simplicis intelligentiæ; cum sit instar artis, est directiva; et si consideretur ut conjuncta cum decreto, ratione hujus potest etiam dici effectiva. Hunc sensum expressit S. Aug. L. 11. de Civ. c. 10. n. 3. de Sapientia Dei : *In qua sunt immensi quidam atque infiniti thesauri omnium intelligibilium, in quibus sunt omnes invisibiles atque incommutabiles rationes rerum etiam*

*visibilium et mutabilium, quæ per islam facta» sunt ; quoniam Deus non aliquid nescius fecit, quod nec de quolibet artifice diei potest. Porro eodem sensu accipi posse 1° *. Aug. testimonium, liquet ex verbis mox subjunctis : •Von enim nescivit. quæ fuerat creaturus : quia ergo scivit, creavit ; non quin creavit, scieit : nec aliter ea scivit creata, quam creanda.*

2us sensus est, quod scientia sit potius causa rerum, quam res sit scientiæ causa in genere nempe *physico*; quatenus scilicet res creatæ non concurrunt ad Dei scientiam mediante sui specie, sicut ad nostram concurrunt : et quamvis veritas objectiva habeat rationem determinativi intentionalis objectivi, tamen intellectus divinus est determinativum *ut quod* ac per modum virtutis et quasi principii, ipsa autem scientia determinativum *ut quo* formale, et per modum exercitii. Atque hunc sensum habet et 2um. Ave., testimonium et illud Greg. ; quia prior negat causalem illam in divina scientia eodem modo, quo eam affirmat de cognitione, qua nos videmus res existentes; posterior autem ideo meminit aeternitatis divinæ scientiæ, quod res in tempore extitune non possint media specie influere in cognitionem aeternam.

3us sensus est, quod scientia Dei sit causa *consequentiae*, non autem *essendi*, et particula *quia* usurpetur sensu illativo non causali, quatenus si videntur a Deo futura, necessaria est hæc consecutio : ergo erunt, quo sensu 30^m. Aug. textum sumi, ipsa postrema verba denotant.

Denique quod attinet D. Thomæ, is nobis minime adversatur, dum 1°. dicit scire operativum creaturæ subjacere voluntati divinæ; quia hoc stat in eo, quod scientia simplicis intelligentiæ non aliter sit effectiva, quam ut conjuncta cum decreto : neque dum 2°. negat res futuras esse causas divinæ scientiæ; quia per hoc negatur rebus futuris causalitas proprie talis et influxus physicus in scientiam divinam, cum id nomen causæ absolute talis importet. Cæterum omnis ejus doctrina reducitur ad *hunc discursum* : Scientia Dei se habet ad omnes res creatas, sicut scientia artificis ad artefactum: unde sicut scientia artificis seu ars est principium, quo artifex ad extra operatur; sic scientia Dei est principium, quo Deus res ad extra producit. Hanc autem æquiparationem fieri cum scientia simplicis intelligentiæ non vero visionis, declarat 1. quia discrimen inter formam naturalem et intellectualem in eo ponit, quod licet utraque operetur, prout inclinatur seu determinatur opus, forma tamen naturalis determinetur a natura, intellectualis a voluntate ; pro cuius ratione dat, quod *forma intellectualis* sit indifferens ad opposita, ideoque nihil agere possit, nisi per appetitum determinetur : sola autem simplex intelligentia est sic indifferens, minime visio. 2. Quia cum dicit formam intelligibilem per voluntatem esse determinatam ad causandum, et scientiam esse causam rerum, secundum quod babel voluntatem conjunctam, supponit hanc formam et scientiam priorem esse decreto Dei libero, quod determinat et conjungitur : quod iterum non convenit visioni sed simplici intelligentiæ.

Inst. 2. Scientia *visionis* effectus soli Deo liberi, v. g. angeli, juxta plures est causa per se ipsius effectus ; ergo pariter scientia *visionis* effectus nobis liberi.

K. T. .1. A. Cons. Scientia *visionis* effectus Deo soli liberi juxta omnes est virtualiter indistincta a decreto efficaci per se antecedente productivo ejusdem effectus; tum quia nulla ratio nos cogit admittere inter hæc extrema

distinctionem ejusmodi : turn quia scientia visionis decreti essentialiter connexi cum effectu, quale est omne decretum circa effectus *soli Deo* liberos, est etiam scientia visionis effectus ; cum nequeat comprehensive cognosci medium essentialiter connexum cum termino, quin terminus cognoscatur : adeoque cum decretum illud sit causa per se *moraliter* effectiva effectus hujusmodi v. g. angeli, ideo scientia visionis angeli est etiam ipsius causa in eodem genere causalitatis. Verum scientia visionis effectus *nobis* liberi juxta multos virtualiter, juxta alios saltem magis distinguitur ab omni decreto per se antecedente, imo est per se posterior effectu nobis libero, et decretum per se antecedens non est connexum cum hujusmodi effectu, sed iudiciterens; eo quod alias libertas lædatur: adeoque in nullo genere causalitatis per se potest visio esse effectus nobis liberi causa.

167. 06j. II. Scientia, quæ est causa rerum, juxta S. Thomas, 4°. est scientia approbationis et beneplaciti : 2°. est libera, ne res dicatur necessario fieri a Deo : 3°. est terminata ad rem ut aliquando existentem : sed nihil ex his convenit simplici intelligentiæ; omnia tamen visioni divinæ congruunt, ut manifestum singula percurrenti fiet ; ergo.

R. Quoad Ium. D. M. Scientia, quæ est causa rerum, secundum se et ut scientia spectata, est scientia approbationis N. secundum aliud sibi adjunctum sumpta, et ut dicit affectum aliquem voluntatis ad rem scitam C. Hic vero affectus voluntatis seu decretum non antecedit, sed sequitur scientiam secundum se spectatam ; unde visioni congruere nequit in Thomistamm opinione. Præterea *minor* etiam negari potest, quia dupliciter res approbatur : *primò* intendendo ut sit ; atque hæc præcedit visionem, et est scientia simplicis intelligentiæ, ut habens adjunctum decretum rei producendæ : *secundo* complacendo in opere facto; atque hæc sequitur rem faciam, ideoque causa ejus esse nequit.

Quoad 2um. D. M. Scientia, quæ est rerum causa, debet esse libera in essendo sive existendo, et ita ut non habeat necessitatem attingendi objectum .V. libera in causando, et sic, ut non habeat necessitatem ponendi effectum C. Potest autem scientia *simplicis intelligentiæ*, quantumvis necessario existat, non habere sibi adjunctum decretum divinum; cum, illa scientia non obstante, Deus possit decernere vel non decernere existentiam possibilium cognitorum.

Quoad 3um. D. M. Scientia hæc secundum se et ut repræsentativa objecti terminatur ad rem ut existentem, tanquam effectum ab ipsa directione causatum T. tanquam ad objectum sub ratione existentis a cognitione repræsentatum .V.

Inst. 1. Impossibile est scientiam esse causam illius, quod non cognoscit; cum scientia non aliter causet, quam dirigendo : sed scientia *simplicis intelligentiæ* non cognoscit res existentes seu futuras; tum quia hæc statuitur esse cognitio eorum, quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt : tum quia scientia dirigens decretum efficax debet proponere objectum decreti efficacis, quod utique est objectum absolute futurum et non est terminus simplicis intelligentiæ; ergo. Conf. Etiam juxta nos scientia divina non aliter causât res in *actu secundo* nisi ut conjuncta cum divino decreto : sed ut cum decreto

conjuncta non est scientia simplicis intelligent!», sed *visionis*; cum jam sit cognitio de re facienda et exlitma; ergo.

H. ii. 3/. Impossibile est. scientiam esse causam illius, quod non cognoscit saltem ut possibile C. ut existens vel futurum .V. J/. et sub eadem distinctione etiam .V. min. Præterea falsam esse probationem ejus II,“. Constate! supra dictis in explicatione scientiarum :24. non aliter intelligitur, quam quod objectum decreti efficacis debeat proponi per scientiam in statu possibilitatis; non autem existentia» actualis pro tempore quocumque. Itaque ne voluntas divina irrationali et cæeo modo procedat, satis est quod, antecederet ad decretum, cognoscat rei decernendæ existentiam ut possibilem et producibilem per decretum : imo implicat scientia qu», antecederet ad decretum, repræsentet objectum, prout est, in eodem statu in quo ponitur per decretum ; cum implied, rem esse ante decretum in eo statu, in quo ponitur per decretum.

Ad Conf. R. .V. min. Quia scientia simplicis intelligent!», etiam ut conjuncta cum decreto quod dirigit, et quo medio in actu secundo causal, ex dictis est cognitio rei producendæ et extilur», non tamen ut talis, sed ut possibilis et producibilis; quia semper habet eundem tendendi modum sibi intrinsicum et essentialem, ac proinde semper manet simplex intelligentia. Cæterum in hactenus disputatis videntur adversarii loqui de decreto efficaci per se antecedente actus creatur» liberos, in quo falsum supponere illos, superius demonstratum fuit.

Inst.2. Objectum nobis liberum v. g. consensus^o.nequit esse *causa* scientiæ visionis ; quia causa in causato supponit dependentiam et imperfectionem : 2°. nequii esse *prior* illa ; quia nihil est ab æterno : 3°. nequii esse *determinatum* ; quia ipse, utpote quid contingens, determinari deberet, nec tamen est determinatus juxta nos per decretum : neque etiam potest dici determinatus per voluntatem creatam, utpote necdum existentem. Ergo visio dicenda est causa objecti. *Conf.* Quamvis Deus libere ponat prædeterminationem vel complexum ex *scientia media* et *auxilio*, quæ ambo sunt metaphysice connexa cum consensu, tamen per hoc Deus non est determinativum nostri consensus ; quia tam prædeterminatio quam ille complexus supponant consensum nostrum jam conditionate determinatum; ergo etiam quamvis homo libere ponat consensum, qui metaphysice connectitur cum *scientia visionis*, tamen is dicendus non est determinare visionem aut intellectum divinum; quia et hic est essentialiter conditionate determinatus ad veritatem objectivam consensus cognoscendam, pro casu existent!» talis consensus.

R. *Ad 1^m. p. D.* Nequit esse causa proprie et stricte talis scientiæ visionis C. improprie et late talis, scilicet in genere objective intentionaliter determinativi. .V. Ex hac vero causalitate utpote intentional!, et cum aliquo tamen discrimine causalitali finis æquali, non inferri posse imperfectionem aliquam aut dependentiam propriam, vel ex eo liquet, quod, hac causalitate non obstante, scientia Dei existat ab æterno sine consensu existente, res autem *proprie* non dependet ab alio, sine quo existit perfectissime constituta.

Ad 2^m. p. D. Nequit esse prior prioritate temporis, originis, naturæ vel causalitalis proprie et stricte talis C. causalitalis improprie et late talis, et in

genere lanluin intenlionaliter objective determinativi A'. Huie aiilern priorilati minime obstat, quod scientia sit al) æterno, cl consensus duntaxat in sua temporis differentia; quia ad intentionaliter causandum non requiritur existentia actualis, ul in causa finali el meritoria exemplum habetur, sed ad stlinmuni existentia intenlionalis, quam utique habuit consensus futurus; quatenus jam æterno verum erat, consensum esse futurum.

.· !<//). .V. *ct inemb. 2.,m. prob. I*). Voluntas nondum existit pro statu C. alicnative et pro tempore quo erit consensus N.

Ad Conf. II. .V. Cons. Disparitas est, quia determinatio consensus condicionala, quam supponunt prædelinitio vel ille complexus, est æque contingens et libera, ac determinatio ejusdem absoluta, atque hinc nequit componi cum determinatione aliunde accedente circa eumdem consensum : e contra cum illa necessaria determinatione condilionala Dei ad veritatem Objectivam consensus cognoscendam, recte componitur determinatio nostra libera contingens, et ab hac etiam contingentia vel potius indifferentia intellectus divini circa hanc determinate veritatem objectivam determinationem sortitur.

168. *Observe.* Ex dictis facile est componere praescientiam divinam cum libertate creata. Quia enim hæc præscienlia, licet tempore antecedens et æterna, est intenlionaliter, objective cl determinative posterior nostris actibus liberis ul absolute futuris, sequitur eam esse evitabilem et impedibilem a libertate creata; quandoquidem sicut voluntas in tempore consentiens est medium inlenlionalc objective dclerminalivum, cur Deus ab æterno praeviderit consensum futurum, sic in tempore pro signo libertatis potest dissentire, et intenlionaliter objective determinare Deum, ut ab æterno cognoverit dissensum futurum. Hinc sequitur 1°. rem prævisam non esse necessariam nisi consequenter, de qua necessitate S. Ans. L. de Concord, praescient. et prædctin. part. 1. fuse disputans, hanc dicit esse *sequentem, quæ nihil esse cogit* (c. 2); *quæ descendit de libera voluntate* (c. 3); *quam voluntas priusquam sit cavere potest* (ibid.); *et quæ fit a libera voluntate* (c. 4). 2°. hanc necessitatem esse duntaxat consequentiæ, non autem causalilalis vel in csendo, cum res prævisæ nullam habeant necessitatem, nisi dependentem a libertate, clquæ sit effectus libertatis. 3°. non pugnare inter se lias enunciationes : Deus praevidet Petrum consensurum; Petrus potest non consentire; sicut nec hæ pugnant : Petrus consentit, Petrus potest non consentire; quia Petrum posse consentire, et Petrum posse non consentire, sunt propositiones venu, utpote quæ ambae de materia possibili; et Petrum consensurum, ex supposito consensus, vera etiam est determinate. 4°. illam propositionem Petri de Rivo : *Quod sequitur ex antecedenti necessario, necessarium est* : vel recte damnatam esse a Sixlo IV., vel siquidem, ul aliqui contendunt, damnata non est, nihil evincere : nam si absolute prolata sit de quocumque antecedente, necessario falsam esse probat necessarium consequenter seu ex hypolhesi : si vero inlelligatur de necessario absolute tali, sub eodem non venit scientia divina, utpote quæ res contingentes, et quidem ut libere ac dependunt ab indifférente voluntatis electione futuras, supponit et consequitur.

DISPUTATIO IV.

DE VOEUVIATE ET 1'110VIDEVITA DEI.

CAPUT I.

DE VOLUNTATE DIVINA ÉJUSQUE OBJECTO AC PERFECTIONE.

ARTICULUS I.

AN VOLUNTAS IN DEO DETUR ET QUOTUPLEX?

169. *Dico I.* Datur in Deo voluntas seu facultas volendi proprie talis, actus volendi prosecutivus et aversativus.

Pro6. P. p. Psal. 134. 6. dicitur: *Omnia quacumque voluit, fecit*, et ad Ephes. 1. 11. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suee. Conf, ex ratione*, quæ docet, voluntatem esse perfectionem essentialem omnis agentis intellectualis, et consequenter Dei tanquam maxime inteUigenlis ; esse fundamentum dominii supremi, libertatis et moralis bonitatis, quæ tanquam perfectiones simpliciter simplices Dcoutpotc enti perfectissimo vindicantur.

Prob.2a. p. 1. Joan. 4. 16. *Deus charitas est*; et juxta D. Til. primus actus voluntatis et quasi radix aliorum est amor ; ergo sicut in Deo Cst voluntas proprie talis, sic et amor. Deus autem seipsum amat amore specifico et gaudii, creaturas rationales amore benevolentia, et quasdam etiam amore amicitiae, irracionales vero amore *quasi* concupiscentia; ut communius S. Tir. P. q. 20. a. 1. et 2. et plerique Theologi exponunt; ergo. *Desiderium* est affectus, quo voluntas vult et tendit in bonum ut absens: sed Deus in bona cxtrinseca, scilicet ea, quæ ad ejus laudem cultumque pertinent, ac illi placent, tendit sæpe ut absentia; tum quia ea vult, antequani sint : tum quia eorum nulla vult esse, quæ tamen hominum culpa nunquam erunt, ut in salute hominum et observatione praeceptorum experientia docet; ergo in Deo datur *amor* et *desiderium* circa bona cxtrinseca; non vero *spes* proprie dicta, quia versatur circa bonum arduum seu difficile et probabiliter tantum futurum ; sperans vero agnoscit aliquem quasi superiorem aut potenliorcm, qui praestare objectum speratum queat.

Prob. 3a. p. dc odio abominationis tum contra peccata tum contra peccatores, ex Psal. 14.8. *DileXisti justitiam et odisti iniquitatem* ; Ps. o. 7.

(*Misti omnes, qui operantur iniquitatem; el Sap. 1 L 9. Similiter odio sunt Deo impius el impietas ejus; ergo. De odio inimicitia· contra peccatores; Exod. 23. 22. Deus ait: Inimicus ero inimicis luis, et affligam affligente le : ex Apov. 18. 7. Quoniam glori/icarit se el in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum.* De fuga mali sal constat, quia illam hic sumimus ul precise oppositam desiderio circa bona Dei extrinseca. *Exceptis*, timore, tristitia, pœnitentiaet desperatione : quia ex sese sunt imperfecti ; cum *timor* respicial futurum *tristitia* autem pnesens malum proprium, quod tamen Dto nunquam accidere potest : *panilentia* dolorem quemdam et voluntatis mutationem importet, cujus utriusque Deus est incapax : *desperatio* autem eosdem etplures defectus, quam spes includat. Demum nec *iram*, quæ est appetitus vindiche cum spe ulciscendi ex tristitia procedens, proprie convenire Deo ex eadem ratione postrema patet. Quomodo tamen tum eadem tum dolor, pœnitentia et tristitia sub aliquo tropo tribuantur Deo a Scriptura vd Patribus, *supra* expositum est. Ex simili ratione nonnisi metaphorice *odium* Deo quidam Patres concesserunt; quia nempe illud cum passione el commotione per se conjunctum existimarunt.

170. *Dico II.* Quatuor sunt voluntatis divinæ divisiones, quarum inter Theologos mentio habetur frequentissima.

P. Divisio est in voluntatem *beneplaciti*, et voluntatem *signi*, quam primus videtur tradidisse Hugo Victorious. Circa hanc observandum est :

1°. Quod voluntas *beneplaciti* sit verus et internus scu in Deo realiter existons actus voluntatis, quo prosequitur aliquod bonum, vel aversatur malum; ideoque dicatur voluntas *proprie* talis; voluntas autem *signi*, ul membrum et oppositum priori sumpta, non est verus et internus voluntatis divinæ actus, sed ejus duntaxat signum aliquod, scu effectus quidam creatus illum significans; ideoque dicitur voluntas *improprie* et *tropice* talis, sicut testamentum dicitur voluntas testatoris.

2°. Signa voluntatis divinæ quinque hoc versu continentur : *Præcipit aut prohibet, permittit, consulit, implet.* Hæc signa diverso modo voluntatem Dei indicant; nam *preeeptum* indicat voluntatem obligandi ad rem præceptam, cum simplici allectu, ul fiat : *prohibitio* voluntatem obligandi ad non ponendam actionem prohibitam, cum simplici allectu, ne fiat : *consilium* est signum intellectus divini practice judicantis, aliquid esse melius, cum simplici affectu, ut actio consulta fiat : *permissio* indicat voluntatem non impediendi actum permissum, imo generalem concursum dandi ad eumdern, sed cum simplici affectu, ne fiat : *operatio* indicat voluntatem efficacem, qua actu rem facit vel ad eam concurrit, cum Deus omnia per suam voluntatem operetur.

3°. Voluntas *signi* semper supponit et significat voluntatem beneplaciti, quæ terminetur ad ipsum signum; quia cum Deus præcipit, permittit etc., vere et interne vult esse præceptum, permissionem etc., sine quo actu signum foret falsum, el immerito voluntas Dei diceretur. Voluntas tamen hæcôncplacili non terminatur semper ad rem significatam; quia quamvis in operatione semper adsit, abest tamen constanter in permissione : in reliquis autem voluntatis signis jam abest, jam adest.

4°. *Regula*, qua certo dignoscamus voluntatem signi inuram esse et non

conjunctam cum beneplacito, hæc videtur statui posse : si eventu ipso vel Scriplurro testimonio heus declaret aliud voluisse, quam quod exterior præccpli vel prohibitionis sensus indicat; sic dum Deus jussit *Abrahantum* immolare lilium, videbatur in Beo esse voluntas actualis occisionis, reipsa tamen non erat nisi merum signum hujus voluntatis; cum subinde Deus prohibuerit hanc immolationem, et solum intenderit animi promptiludinem in *Abrahamo* ad illam exequendam, fideique ac obedientiæ manifestationem: similiter dum Christus homini a lepra mundato prohibuit, ne cui hoc beneficium acceptum diceret, quod ille tamen prædicare cœpit; hic ipse intellexit, Deum non ideo prohibuisse, quin vellet opus suum prædicari, sed ut daret formam homini laudem humanam declinandi. Unde patet, falso generatim assertam a quibusdam meram *signi* voluntatem, quoties non eveniunt quæ Deus exterius imperat vel consulit, aut c contra fiunt quæ prohibet; præserlim cum sequeretur inde *mandata, consilia* et *prohibitiones*, quæ Deuspnevidel non observanda, non esse seriam ac sinceram Dei voluntatem, sed simulatam duntaxat ac illusoriara, contra aperta Scripturæ Eccli. 34.5., cl 1. ad Thess. 4. 3. testimonia; hominesque ea non observantes in rei veritate non esse violatores divinæ voluntatis.

2*. Divisio est in voluntatem *antecedentem* et *consequentem*. Observandum autem est:

1°. Quod voluntas *antecedens* in Deo sit ea, quæ attingit objectum in se, præcisis circumstantiis; voluntas *consequens*, quæ objectum circumstantiis omnibus vestitum considerat: prioris exemplum est in voluntate divina *salvandi omnes*, posterioris in voluntate divina *aliquos damnandi*, positis eorum peccatis; ut sub nomine voluntatis *primæ et secundæ* Chrys. horn. 1. in cp. ad Eph. n. 2. (opp. t. 11. p. 5. D.) sub iisdem autem vocabulis hic expressis Damasc. L. 2. de Fide Orth. c. 29. prop, finem, referunt, et S. Thomas p. 1. q. 19. a. G. ad 1. illustrat paritate judicis, qui antecederet vult omnem hominem vivere, consequenter autem vult homicidam suspendi.

2°. Voluntas hæc *antecedens* est beneplaciti et non duntaxat signi ; quia Chrys. 1. c. eam vocat εὔνοιαν, quam vocem de se beneplacitum significantem, ad vira majorem declarandam, ibidem exponit per voluntatem cum magno desiderio ; Damasc. voluntati antecedenti nomen beneplaciti aperte conjungit; D.Thom. autem q. 23. de ver. a. 3. voluntatem beneplaciti ac proprie talem per antecedentem ac consequentem distinguit: unde quamvis postremus p. 1. q. 19. supr. cit. voluntatem antecedentem dicat voluntatem secundum quid ac velleitatem, id tamen non facit ad excludendam rationem voluntatis veræ ac sinceræ, sed per exclusionem voluntatis absolulæ, qualis est consequens, ut ex ipso contextu liquet.

3°. Eadem *antecedens* voluntas praescindit tantum a circumstantiis particularibus, maxime consensus et dissensus circa gratiam Dei et meritorum vel demeritorum personalium; adeoque non attingit hominem tantum secundum sua pure naturalia, sed etiam cum originali peccato consideratum. *Halio* est, quia circumstantia peccati originalis est omnino communis univers» naturæ human®, adeoque ab antecedente voluntate attingitur, non autem a consequente, quæ ad diversas in diversis hominibus circumstantias spectat; ut hoc S. Thom. in Ium. disl. 46. q. 1. a. 1. docet. Patet id rursus ex laudatis hactenus Patribus : nam Chios, voluntatem *primam* vocat, quæ

antecedit demeritum ; *secundam*, quæ illud sequitur: unde liquet, eum respicere ad circumstantias particulares et personales. Idem colligitur ex Damasc., qui antecedentem vocat voluntatem bonitatis, et cujus Deus ipse causa sit; consequentem autem voluntatem justitiæ, quæ ex nostra causa ac vitio ortum ducat.

3*. et 4*. Divisio est in *conditionalam* et *absolutam*, *efficacem* et *inefficacem*. Observandum autem:

Γ. Quod voluntas *absoluta* sit, quæ a nulla conditione pendet: *conditional*, quæ pendet ab aliqua conditione: *efficax*, quæ semper impletur, seu effectum, quem intendit, obtinet: *inefficax*, quæ non semper impletur, seu illo effectum frustratur: quæ omnes rursus sunt membra dividendi voluntatis beneplaciti.

2°. Non dari in Deo *conditionalam* voluntatem, si conditio a solo Deo dependeat, nec tamen sit unquam ponenda, ostenditur iisdem argumentis, sicut Deus futura mere conditionalia non cognoscit in decretis subjective absolutis et objective conditionatis. Si vero conditio, sub qua res futura dicitur, pendeat non a Deo solo, sed ab ipso simul et a creatura libere agente, sive ponenda sit hæc conditio sive non, conditionatam hanc voluntatem dari in Deo tenendum est; quia hujusce voluntatis plura exempla in Scripturis manifeste exstant, uti illud est L. 3. Reg. c. 9. v. 4. Si *ambulaveris coram me, sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis et in æquitate, et feceris omnia quæ praecepi tibi, ponam thronum regni tui super Israel in sempiternum*; ct Psal. 105. 23. *Dixit, ut disperderet eos; si non Moyses electus ejus stetisset in confractione in conspectu ejus, ut averteret iram, ne disperderet eos*: alibi autem tacite conditio involvitur, uti dictum est Sæpius de eversione Ninive prænuntiata, nisi incolæ poenitentiam agerent, et de voluntate divina *salvandi omnes*, siquidem illi gratiæ divinæ sint cooperaturi.

3°. In iis, quæ Deus operatur sine creaturæ libera cooperatione, voluntas Dei semper impletur. Ad hanc classem pertinent, quæ dicuntur Esth. 13. 9. *Domine Deus Rex omnipotens! in ditione tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel*; ubi sermo est de vita Judæorum salvanda et tuenda contra facinus Amani. Item quæ dixit Joseph ad fratres suos: *Nolite timere! num Dei possumus resistere voluntati?* quia loquebatur de eventu malevolentiae fraternæ, quem Deus procmaverat optimum. Similia habentur 2. Paralip. 20. 6., Jobi 9. 13. et alibi, quod ex contextu facile intelligi potest. Idem etiam affirmari debet de voluntate Dei absoluta et efficaci circa liberas creaturarum actiones, quin tamen per id negetur dogma catholicum de libertate creata. Ratio *primi* habetur ex Scriptura, quæ Dei voluntatem impleri universim enuntiat, ut videre est Isa. 4. 10., Psal. 113. 3., ad Rom. 9. 19.; item ex communi Patrum consensu, præcipue S. Augustini, qui in Enchir. c. 98. inquit: *Quis enim tam impie desipiat, ut dicat, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi coluerit, in bonum non posse convertere?* et L. de corr. et gr. c. 14. n. 43.: *Volenti salvum facere nullum hominum resistit arbitrium: sic enim velle seu nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. De his enim qui faciunt quæ nun vult, facit ipse quæ iuli.* Et infra (n. i.) : *Sine dubio habens humanorum cordium, quo placeret, inclinandorum omnipotentis aiam voluntatem.* Ratio

secundi est, quia voluntas Dei absoluta et efficax dirigitur a scientia media, cujus ope superius ostendimus libertatis humane concordiam cum efficacia gratine et certitudine decretorum Dei.

Dixi: voluntas Dei absoluta et efficax; quia non omnis voluntas, conditionata scilicet, circa liberas creaturarum actiones, semper impletur, h. e. sortitur edoctum quem per se intendit; quamvis alio sensu dici possit, et hanc quoad aliquem modum impleri semper, quatenus qui peccando se subtrahunt ordini voluntatis divinæ miserentis et remunerantis, subjiciantur ordini voluntatis punientis et vindicantis. Exceptio patet ex pluribus Scriptura testimoniis, qualia sunt Prov. 1. 2i. *Vocavi et renuistis; extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis.* Ezcch. 24. 43. *Mundare te volui, et non es mundata a sordibus tuis.* Matth. 23. 37. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti?* Act. 7. 51. *Vos semper Spiritui sancto resistitis.* Item ex SS. PP., inter quos S. Aug. L. de Catcch. rud. c. 26. n. 52. ait: *Deus vult homines liberare, si sibi ipsi non sint inimici, et non resistant misericordie Creatoris sui.* Et Tract. 12. in Joan. n. 42. *Quantum in medico est, sanare venit ægrotum: ipse se interimit, (pii præcepta medici observare non vult. Venit Salvator ad mundum: quare Salvator dictus est mundi, nisi ut salvet mundum, non ut judicet mundum? salvari non vis ab ipso: ex te judicaberis.*

171. *Observe I.* Objectum voluntatis ac amoris divini *primarium* est Deus, *secundarium* sunt creaturæ. Amor, quo Deus maxime bonum creatum prosequitur est vel *simplicis complacentiæ*, quo illud amat ut possibile, quin ullum applicet medium ad illius existentiam: vel *simplicis desiderii*, quo Deus desiderat existere bonum creatum, quin ejus existentiam per media efficacia intendat: vel *efficacis volitionis*, qua decernit existentiam boni creati: vel *gaudii*, quo specialiter sibi complacet de bono creato, prius efficaciter volito, ut existente. Certum, quod Deus *seipsum* amet necessario, utpole sumum bonum clare visum: quodque *creaturas* in aliqua temporis differentia existentes amet amore efficacis volitionis, quia tribuendo existentiam, illis bene vult, dando esse et conservando; amore tamen *libero*, quia sibi sufficienlissimus, nec essentialiter absolute cum illis connectitur, nec ad eas producendas aut conservandas necessitatur: certum, quod *ut existentes* amet amore gaudii, quo, supposita carum productione, non potest non sibi in iis complacere, Gen. 1. 31., Sap. 11. 25.: certum denique, quod objectum *formale* *primarium* universale ac simpliciter ultimum sit bonitas divina, Prov. 16.4., ita ut ipsa bonitas creata, aut si quæ alia pro formali objecto secundario admittitur, referatur ad bonitatem increalam tanquam finem sive cui, sive qui.

172. *Observe II.* Deus necessario etiam amat creaturas *possibiles* amore *simplicis complacentiæ*: non enim potest Deus comprehensive et adæquate amare suas perfectiones, v. g. omnipotentiam, quin simul sibi complacere in ejus terminis essentialiter connexis. Habent autem creaturæ *possibiles* sufficientem bonitatem ad terminandam simplicem complacentiam voluntatis divinæ, cum possint esse objectum desiderii simplicis, ut patet in possibilitate gloriæ et actuum bonorum creaturæ liberorum. Quod *vero aliquid*

creatum possit esse ratio amandi et volendi secundaria et proxima divinæ voluntatis, patet ex Incarnatione propter salutem nostram, ex gloria propter merita, ex fidelitate, misericordia, justitia et aliis virtutibus moralibus, in quibus bonitas creata propter seipsam proxime amari debet.

ARTICULUS 11.

AS IS DEÛ DETUR VOLUNTAS LIBERA?

173. *Nota.* Certum est, Deum esse liberum a coactione, et non esse liberum a necessitate seu determinatione naturali ad unum in suis operationibus *ad intra*; quia hæ, quibus scilicet producuntur Personæ divinæ, Filius et Spiritus sanctus, tam sunt necessariae, quam est ipse Deus. Certum, neque Deum esse liberum in agendo *ad extra* ad ullum peccatum vel malum; cum constet Deum essentialiter esse impeccabilem. Sola igitur difficultas est de libertate a necessitate, seu de indifferentia activa et electiva circa creaturas et opera bona Deo extrinseca. Inter eos qui hanc Deo perfectionem negant, referuntur a S. Thom. L. 2. cont. Gent. c. 23. n. 9. Philosophi quidam, docentes, Deum producere res ex necessitate naturæ, et quidquid vult, velle necessitate absoluta: a Thom. Waldesi L. 1. doctrinalis fid. c. 10. recensentur *Petrus Abailardus* et *Joan. Wicleffus*, qui docuerint, Deum non posse facere, nisi ea quæ facit; his adduntur a Bellarm. L. 3. de lib. arb. c. 15. *Lutherus*, qui in Assert. a. 36. dicat veram esse Wicleffii sententiam, quæ habet omnia ex necessitate absoluta evenire; *Bucerus*, qui in L. de Concord, c. de lib. arb. tradat, Deum necessario agere quidquid agit, nec posse aliter facere; *Calvinus*, qui L. 1. Inst. c. 16. §. 3. doceat, Deum agere quidquid potest agere, nec posse cessare ab eo quod agit, aut aliud facere posse; et L. 2. c. 8. §. 5. impossibile appellet, quod neque fuit unquam, et ne impostorum sit, Dei ordinatione et decreto impeditur: a Stepii. Deciiamps L. 3. de hæres. Jans. Disp. 2. c. 15. *Jansenius*, qui L. 6. de gr. Christi c. 11. contendat, Deum omni spoliandum libertate, si ad hujus essentiam pertineat potestas agendi vel non agendi. Quorum omnium doctrina tum ab iis, qui eam retulerunt, tum ab aliis Theologis cumuni suffragio erroris damnatur.

171. *Dico.* In Deo datur circa opera *ad extra* non mala, voluntas libera libertate indifferentia*.

Prob. I. Ex Scriptura, quæ 1º. dicit, agere Deum ex consilio et propria electione; ad Ephes. 1. 11. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*: ctv. 4. *Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti*. 1. ad Cor. 1. 27. *Quia stulti sunt, elegit Deus, ut confundat sapientes: et infirma elegit Deus* etc. 2. ad Thess. 2. 13. *Vos autem debemus gratias agere Deo semper, quod elegerit vos primitias in salutem*. Jam vero consilium et electio locum non habet circa bonum, quod absolute necessarium sit eligere, sed quod possibile est eligere vel non eligere.

2º. Objectum a Deo volitum non aliter determinat, nisi per volitionem divinam; Psal. 134.6. *Omnia quacumque voluit, fecit*. Ad Rom. 9. 18. *Cuius vult, miseretur, et quem vult, indurat*. I. ad Cor. 12. 11. *IPvc autem*

operatur unus et idem Spiritus, dividens singulis prout vult. Joan. 5. 21. *Sicut Pater suscitatur mortuos et vivificat : sic et Filius, quos vult, vivificat.* Et 3. 8. *Spiritus, ubi vult, spirat.* Sed ubi objectum volitum determinatur tantum per volitionem, indicatur indifferentia volendi et non volendi, ut patet ex eodem modo loquendi relato ad homines, cujus exempla habentur Eccli. 15. 17. *Ad quod volueris, porrige manum tuam ;* 3. Reg. 3. *Postula quod vis, ut dem tibi ;* Joan. 15. 7. *Quodcumque volueris, pete ;* 1. ad Cor. 7. 36. *Quod vult, faciat, cui vult, nubat.* Ex quibus libertatem in homine demonstramus vel intelligimus.

3°. Eadem plura enuntiat de Deo sub conditione, *si velit*; Eccli. 39. 8. *Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum.* Dan. 3. 17. *Deus noster potest nos de manibus tuis, o Rex! liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi, Rex! quia deos tuos non colimus.* Sap. 12. 18. *Subest enim tibi, cum volueris, posse.* Jacob. 4. 15. monemur, dum dicunt aliqui hodie aut crastino dic ibimus, mercabimur etc. *Pro eo, ut dicatis : si Dominus voluerit ; et si vixerimus, faciemus hoc.* Sed illa conditio adjecta significat potestatis indifferentiam, ut velit et non velit; tum quia ex simili enuntiatione de homine Eccli. 15. 16. *Si volueris mandata servare, conservabunt te,* probatur ejus libertas circa mandatorum observationem : tum quia illae propositiones : Deus, si voluerit, mentietur; Filius divinus, si voluerit, faciet quod non viderit Patrem facientem, sunt *blasphemæ* non alio ex capite, quam quod illa conditio denotet indifferentem possibilitatem volendi et non volendi mendacium vel opus a Patre non profectum. Unde *Catholico* non conveniet respondere : Deum quidem alia posse, si velit, sed non posse velle; præsertim quia hæc evasio a *Wicleffo* olim jam excogitata, sed a Tu. Waldensi et Bellarm. locis supra citat, ut erronea fuit rejecta, quemadmodum et similis ludificatio *Jansenii* circa libertatem hominis potentis dissentire gratiæ, si velit, reprobat ab omnibus.

Prob. II. Ex Traditione : Justin. Quæst. Christian, ad Gent. q. 3. η. 2. Si Deus, inquit, facit, quia est; coacte facit, quæ facit : si facit, quia vult; sponte facit: sponte enim faciens facit quantum vult, et qualia vult, et quando vult. Idem, vel Auctor QQ. ad *Orthod. q. 114. asserit, actionis divinæ potentiam non naturali necessitate, sed proprio consilio constare.* Hilari. L. de Synod, n. 14. sic de Deo scribit : *Extra corporalis naturæ necessitatem liber manens, quod vult, et cum vult, et ubi vult, præstat ex sese.* Nyssen. L. de fat. : *Omni-potens neque naturæ necessitate, neque legis præscripto operatur, sed sunt illi omnia contingentia etiam necessaria.* Ambros. L. 2. de fide c. G. n. 48. : *Uæc operatur unus et idem Spiritus sanctus, dividens singulis prout vult, id est, pro libero voluntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio.* Aug. L. 22. de Civ. c. 30. n. 3. *Deus ipse numquid quoniam peccare non potest, ideo liberum arbitrium habere negandus est?* Et in *Enchir. c. 95. : Tunc in clarissima sapientiæ luce videbitur, quod nunc piorum fides habet, antequam manifesta cognitione videatur, quam certa, immutabilis, efficacissima sit voluntas Dei, quam nulla possit, et non velit, nihil autem velit, quod non possit.* Epiphan. Haeres. 70. n. 7. : *Deus potens est, ut, quod vult, faciat : verum facit illa, quæ divinitati congruunt.* Et hæc. 23. n. 5. : *Deus Pater hominem et extera omnia pro sua voluntate procreavit.* Damasc. L. de duab. Christi volunt, n. 28. : *Divina natura voluntate præcedita arbitrioque est libero.*

Bern. L. de gr. et lib. arb. c. 9. : *Libertas a necessitate æque et indite* renier Deo universæque tam malæ quam bonæ rationali convenit creaturæ*. His adde S. Basil, hom. 1. in Hexam. η. 7. Hier, in Comm, ad ep. ad Philem. c. 1. v. Ik et alios apud Petav. L. a. de Deo c. -k

Conf. 1º. Quamvis *Abailardus* non inficiaretur in homine liberum arbitrium, sed illud plane etiam sine adjuvante gratia bene velle et agere posse assereret, tamen inter errores, quos S. Bernard, ep. 188. detulit ad Episc. et Cardinales Rom. Curia, tanquam ab eo Introductione ad Theologiam propositos, recte refertur ille : *Quod limites præscriberet omnipotentia divina, asserendo Deum facere plura non posse, quam fecerit, aut aliquando facturum sit*; tum quia *Abailardus* ipse L. 3. Introd., ubi hanc doctrinam statuit, fatetur, *opinionem hanc paucos aut nullos habere assectatores, et plurimum dictis Sanctorum, et aliquantulum a ratione dissentire videri* : tum quia idem, Apologia sive Confessione fidei, ubi errores sibi objectos vel inficiando eos a se scriptos, vel eosdem revocando diluit, cumdem revocat his verbis : *Deum ea solummodo posse facere credo quæ ipsum facere convenit : et quod inulta facere potest, quæ nunquam faciet*.

Conf. 2º. *Ilicleffus* errorem de absoluta rerum omnium evenientium necessitate fundat in his : *Deus nihil potest producere, nisi quod producit; Deus mundum amplificare vel imminuere non potest, nec animas nisi ad certum et fixum numerum creare*; ut patet ex ejus Trialogo L. 1. c. 11. et 13., et ex Waldensi L. cit. c. 21. Lutherus Articulum 36., quo liberum arbitrium hominis rem vocat de solo titulo, in hujus assertione similiter fundat in necessitate omnium, quæ a Deo proveniat. Ergo videntur et Concilium Constantiense et Leo X. illud fundamentum ferisse, dum damnarunt illos Articulos. De *Calvino* vide Nie. Romæum Spectacul. 2., De *Jansenio* P. De-champs. 1. c.

Prob. III. Ex Ratione P. Quodcumque gaudet intelligentia et ratione, gaudet etiam libertate seu libera agendi voluntate; Deus ratione prædilectus est intelligentia, imo summa ipsa ratio est et sapientia; ergo. 2º. Esse liberum, quia est esse sui juris et dominum suarum operationum, est singularis perfectio, ut patet in angelo et homine, qui ob eandem præferuntur creaturis caderis; et est perfectio simpliciter simplex; ergo Deo tribuenda est. 3º. Si Deus non foret liber *ad extra*; ergo ad agendum extra se necessitaretur vel ab alio, vel a se ipso : non 1º. quia Deus est independens et superior quolibet alio : non 2º. quia ipse sibi sufficit, neque ullo extra se ente indiget, adeoque nec ulla Dei perfectio id exigere potest : præsertim cum Deus æque necessario profunderet ex se creaturas, ac producit liliū et Spiritum sanctum; et cum ageret toto naturæ impetu et conatu, pro infinita et æterna sua virtute et potentia, effectus quoque infinitos ac internos proferret; ergo.

Conf. 1º. In homine datur libertas indifferentia tum exercitii tum specificationis; ergo, cum agere et non agere conveniat Deo, qui ex non producente mundum ab æterno, factus est producenter mundum in tempore, et præterea jam hoc jam illud bonum, v. g. nunc misericordiam, nunc justitiam vel in eodem vel in diversis hominibus exerceat; hæc potestas libera est participatio natura seu perfectionis divinæ; adeoque ista non minus, quam alia Deo est tribuenda.

Conf. 2º. Si Deus non ageret *ad extra* libere, sed ex necessitate; cre-

sequere'lii', in eo nullam esse *liberalitatem*, quæ a libero animo nomen sortita est; nec Deum *orandum* nec *timendum* esse; cum frustra oretur ut res bene fiat, et frustra timeatur ne res male eveniat, ubi res omnis ac eventus proficiscitur ab ente per se semper atque tam anteccedenter quam consequenter determinato; nullum in hoc universo effectum esse *contingentem*; quia ubi prima causa et ex necessitate, et quantum potest, agit, nulla causa secunda ei potest resistere; adeoque causa secunda tanta necessitate movetur, quanta movet prima, atque ita unum ex alio necessitate absoluta sequitur.

173. *Obj. 1.* Ex libertate indifferentiæ sequitur in Deo *imperfectio*; quia sicut essentia in se indifferens, ut existât vel non existât, involvit imperfectionem, ita et essentia existens, sed ex modo tendendi indifferens ut agat vel non agat, etiam includit imperfectionem, cum utraque sit æqualiter indifferens ad esse et nihilum; ergo. *Conf.* 1°. Libertas, quæ est in Deo ad intra agente, est perfectissima: sed hæc est libertas tantum a coactione, non a necessitate; ergo sola libertas a coactione est perfectissima, libertas autem a necessitate minus perfecta, quæ proinde Deo tribui non potest. 2°. Libertas contrarietatis ad bonum et malum morale repugnat in Deo, quia contrariatur ejus sanctitati; ergo cum libertas indifferentiæ etiam contrarietur ejus immutabilitati, in Deo repugnabit.

R. IV. *Ant. et parit.* Disparitas est, quia in essentia indifferente ad existendum, esse et non esse afficit ipsam essentiam, et est intrinsecum: in existente vero essentia indifferente ad agendum vel non agendum, esse et non esse afficit effectum, et spectat tantum ad extrinsecum; unde nulla imperfectio in essentiam redundat, quemadmodum hoc ex causis etiam creatis liberis, præ necessaria præstantioribus, al) omnibus agnoscitur.

Ad Conf. Tm. R. D. M. Libertas, quæ est in Deo ad intra agente, est perfectissima in sua agendi linea C. in omni agendi linea Y. Omnis actio divina est perfectissima, quia est perfectionis infinitæ; pro ratione tamen *termini* actio Dei est varia: cum in verum repræsentative, in bonum affective et prosecutive, in malum aversative vel permissive tendat. Sicut vero ex eo, quod tendentia Dei prosecutiva et affectiva in bonum sit perfectissima, male colligeretur eandem tendentiam debere ferri in malum, aut, siquidem diversa sit, esse minus perfectam: sic et male infert objectio contra libertatem indifferentiæ. Præterea ratio cur in agente Deo ad intra libertas sit tantum a coactione, inde petitur, quod terminus productionis hic sit identificatus, necessarius et infinitæ bonitatis, adeoque hæc libertas termino sit proportionata et unice possibilis.

Ad Conf. 2m. R. V. supp. Cons. Nam immutabilitas stat in repugnantia, ne quid Deo accedat, quod ante non inerat, aut ne in locum ejus quod inerat, substituatur aliud quod non inerat; adeoque consequitur jam statum absolutum et determinationem: et contra libertas indifferentiæ, cum dicatur potentia agendi ex propria electione ac vi flectendi se ad nutum, præcedit statum absolutum et determinationem; unde secundum idem sibi non opponuntur, atque hinc nec contrariantur.

Inst. I. Deus nunquam fuit indifferens ad volendum v. g. producere mundum; tum quia non potest assignari ulla pars etiam virtualis in æternitate, pro qua Deus potuerit non habere volitionem producendi mundum;

tum quia volitionem hanc habet ab et pro tota æternitate ; ergo non fuit liber.

R. D. .1. Nunquam fuit indifferentia suspensionis, et quasi indiguerit aliquo tempore ad deliberandum C. indifferentia electionis, quæ excludit determinationem aliunde proveniente, et includit potentiam ad oppositam partem propriæ electionis ac determinationis X

*Ad prob. 1.** R. Quamvis Deus volitionem hujusmodi non potuerit non habere pro ulla parte victuali *æternitatis*, correspondante scilicet instanti temporis sive veri sive imaginarii, seorsim sumpta ab aliis; cum non possit ulla assignari, antequam non fuerit alia, et hinc antequam non extiterit lia?c volitio : tamen potuit eam non habere pro tota æternitate, seu pro omnibus æternitatis partibus victualibus collective sumptis ; comparatione cujus ante quamlibet partem determinatam divina voluntas fuit indifferens et simul duralione cum hac indifferentia concepit actualem volitionem. Nam quod in creata volitione est primum instans temporis, in divina est *æternitatis*: non quatenus coexistit instantibus temporis veri vel imaginarii, sed quatenus ante quodlibet determinatum præintelligitur æternitas; et in eodem ordine rationis præcedit libertas Dei quasi in actu primo, deinde vero libera volitio decernitur, quam necessario consequitur immutabilis constantia.

Id *prob. 2"* D. Ul. Ergo ab et pro tota æternitate volitionem hanc non potest non habere impotentia consequente liberam determinationem C. impotentia antecedente X

Inst. 2. Deus saltem ob decretum *immutabile* producendi res eas, quæ jam in tempore sunt aut erunt, ab æterno habitum, non potest non producere eas res; ergo de facto non est liber, aut saltem Dei libertas est minor libertate creata.

R. 10. D. A. similiter : res eas non potest non producere impotentia consequente C. antecedente V. R. 2°. V. *Cons.* Quia sicut actuale exercitium libertatis in creaturis adhuc libera actio dicitur, sic et volitio divina etiam libera est : quatenus in tempore adhuc respicit tale objectum, quod potuisset non respicere nec amplecti, si noluisset ab æterno res eas creare.

Ad 2^{ca}. p. Cons. R. X Quamvis enim voluntas creata non solum sit indifferens, ut semel eligat vel non eligat, sed etiam ut priorem volitionem retractet vel ab ea desistat, quod postremum Deo ob immutabilitatem non competii : tamen libertas creata ideo non est major ; tum quia variabilitas hæc non est perfectio libertatis, sed potius imperfectio, cum sit infirmitas et inconstantia proveniens vel ex imperfectione cognitionis, vel ex mutatione passionum, vel ex naturali inclinatione percurrendi plura bona, et trans-eundi ad alia objecta, quæ simul omnia attingi nequeunt : tum quia Deus unico suo actu simul et semel omnia decernit, quæ voluntas creata per actus suos diversos et variatos decernit; imo ob infinitatem objectorum possibilitium nequidem decernere potest.

Inst. 3. Si Deus potuisset habere decretum non producendi mundum, caruisset *perfectione infinita*: quia caruisset decreto producendi mundum, quod de facto habet, et est infinite perfectionis : sed sequela est absurda et impossibilis, cum alias Deus non foret omnipotens; ergo.

R. *prob. D.* Caruisset decreto quoad entitalem actus, secundum quam etiam est infinite perfectionis X quoad terminationem actus aut terminum,

secundum quem non est perfectionis infinite C. Duo hic falsa videntur in argumento \$uppODi : 1^{ca}. decreta Dei eorumque, pro varietate terminorum, tendentias varias esse entitalive distinctas; cum tamen nonnisi sit unicus voluntatis actus vel potius unica Dei entitas simplicissima tendens in diversos terminos, v. g. mundum nostrum producendum, et mundum alium non producendum : unde constat eandem entitatem decreti mansuram, si Deus decrevisset mundum non producere, sicut nunc est entitas decreti, quæ nostrum mundum decrevit producere. 2., n. omissionem decreti de mundo producendo, aut potius decretum non producendi mundum non esse perfectionis infinite; cum tamen ratio perfectionis infinite habeatur utrobique, et sit volitio divina seu Deus ipse volens producere, sive omittens aut nolens producere; ac Deus. præterea per ejusmodi omissionem possit ostendere infinitam suam sufficientiam, dominium, libertatem, et in particulis omittendis ordinatam sine aliquo superfluo universi dispositionem, sicut per productionem rerum attributa manifestat : unde sequitur, Deum non carilurum *perfectione infinita*, si careret decreto mundi producendi, sicut nunc perfectione illa non caret, quamvis careat decrelo alterum mundum producendi.

17G. *Obj. II.* Natura quo est perfectior, eo majorem habet inclinationem se. fld *extra* communicandi ; adeoque natura perfectissima, qualis est divina, habet maximam inclinationem se communicandi : sed ubi est maxima inclinatio ad se communicandum, non potest esse libertas indifferentiæ; tum quia alias Deus posset velle quid naturali suæ inclinationi contrarium : tum quia hæc inclinatio posset frustrari, et æternum carere eo bono 'ad quod inclinatu' : quæ plane absurda sunt ; ergo.

It. D. M. Natura quo est perfectior, eo. habet majorem, et natura perfectissima habet maximam inclinationem ad extra se communicandi, intelligendu per id aplitudinem et potentiam C. intelligendo exigentiam et necessitatem *subd.* absolutam X hypotheticam et ex supposito quod natura rationalis velit C. Posse aliquid ad *extra* communicare est perfectio natura communicantis, eaque tanto major, quanto melius id est, quod communicatur; quia natura communicans hujusmodi bonum continere debet in eo genere causæ, in quo communicare potest : actu communicare supponit quidem hanc perfectionem, ex eaque provenit, ac præterea bonum est illi, cui quid communicatur ; non tamen in se perfectionem formalem semper dicit : ul palet in patre per generationem se communicante lilio creato. Praeter hanc vero aplitudinem et actualem communicationem sui ad extra, potest adhuc considerari quædam propensio naturalis, quæ tribuitur bono ad sui diffusionem seu communicationem *ad extra* : atque hæc in creatis quidem provenit ex limitatione natura ac indigentia ; in divinis vero ex perfectionis abundantia et infinita quadam excellentia : sed sicut hæc in creatis quibusdam, scilicet inanimalis, est absoluta et necessaria, in aliis nempe angelis et hominibus subordinate libertati et quasi conditionata; sic propensio Dei ad extra se communicandi ad alterutram referri potest. Docet autem S. Thom. 1. q. 19. a. 3. in 0. *Cum bonitas Dei sit perfecta, et esse possit sine aliis, cum nihil ei perfectionis ex aliis accrescat, sequitur quod alia a se eum velle non sit necessarium absolute*; et in resp. ad 3. : *Dicendum quod*

«o» «st *naturale* Dea velle aliquid aliorum.....neque tamen innaturalis aut contra naturam, sed est voluntarium. Ex his autem patet quod quantumcumque infinite illa inclinatio crescat, nunquam sit libertati contraria.

Inst. 1. Deus necessario se ipsum amat amore perfectissimo : sed hic amor Deo vult omne bonum tum *intrinsecum* seu perfectiones ejus infinitas, tum *extrinsecum* seu perfectionum divinarum manifestationem, gloriam Nominis et cultum a creaturis; ut patet ab exemplo hominis seipsum amantis, et hinc bona tam extrinseca quam intrinseca sibi volentis; item hominis amantis Deum, et ex hoc amore eidem gloriam Nominisque cultum necessario deferentis.

R. .V. *min.* Amor Dei erga seipsum foret perfectissimus, etiamsi non vellet sibi ulla bona extrinseca; cum Deus sibi sit sufficientissimum ac totale bonum et independens a creaturis. Hinc disparitas patet ad exemplum *primum*, ex eo quod homo bonis extrinsecis ad suam perfectionem egeat, aut iis saltem magis perficiatur : ad *secundum* vero, quia hæc bona debentur Deo a creatura ex supposito quod existât, adeo ut neque Deus huic juri suo et debito creatura cedere, nec omittere possit efficacem volitionem, ut sibi honor et gloria tribuatur : ab hac autem suppositione Deus, pro supremo dominio ac libertate, postponere potest extrinsecam gloriam et laudem, omitendo prorsus creatura productionem, et potius sibi complacere in summo dominio ac sufficientia, quacum sola non minus gloriosus ac felix permanet, quam cum creaturarum gloria et honore.

Inst. 2. Deus necessario vult suas virtutes et honestates intrinsecas, cujusmodi sunt summa liberalitas, misericordia, justitia etc. : sed omnes istæ Deo non convenirent, nisi creaturas produceret; ergo creaturas *necessario* vult producere : præsertim cum actus harum virtutum sint perfectiones simpliciter simplices; ac præterea actus secundus circa perfectissimam honestatem objectorum sit melior, quam actus primus solus, sive potentia sine actu secundo.

R. *I). M.* Deus necessario vult suas virtutes intrinsecas et honestates quoad vim et potentiam *C.* quoad exercitium et actus *subd.* sumendo exercitium et actum entitative et secundum id quod habet in Deo *C.* sumendo denominative et secundum id quod habet in termino .V. In sensu *reali* tum vis tum actus cujuslibet divinæ virtutis est ipsa Dei substantia; adeoque etiam actus ultimus liberalitatis, misericordiæ etc. existit semper, et existet, sive creatura sint, sive non sint nec essent : in sensu *formali*, ubi quacumque ratione distinguimus actum a virtutis substantia, actus quoad entitatem constituitur ex volitione Dei necessaria quoad denominationem per respectum ad terminos, ut infra dicitur.

Ad Ium R. Si sermo sit de actu denominative sumpto, .V. *Jss.*, quia ejusmodi actus non est melior ipse, quam non ipse; atque hinc a quibusdam illi actus dicuntur perfectiones *contingentes*, non quidem tales quæ imperfectionem involvant, quatenus non solum possunt esse vel non esse, sed etiam Deo non semper insunt, vel desinunt inesse : sed imperfectionis expertes, quatenus sic possunt esse vel non esse, ut vel nunquam sint, vel si sunt, ab æterno et pro æterno insint; quamvis debeant dici perfectiones extensive tantum et secundum quid, nōpote impossibiles aī alia æquali.

/i(2no, R. D. In creatis *C.* in divinis *N*, *Ass. et Supp.* Ratio negationis

1« est, quia assertum hoc locum duntaxat habet in potentia realiter ab actu distincta, limitate perfecta, indigente aut capaci augmenti perfectionis, quod ad divina non pertinet. Kalio 2ao est, quia in Deo actus primus non est sine actu secundo, sive in sensu *reali*, ubi utrumque est identificatum, sive in *formali*, ubi alteruter actus secundus ab æterno habetur.

Queues : *In quonam consistat Libertas Dei ?*

177. *Nola.* Supponuntur hic duo : 1um est, actum Dei liberum constitui non posse per aliquid Deo extrinsecum : 2um neque eundem adæquale Deo esse intrinsecum, ita ul nequidem in obliquo et terminalive aliquid cxlrinseci dicat. Cum enim hic idea Dei ejusque perfectiones, simplicitas nempe, necessitas ac immutabilitas in essendo illæsæ servandæ sint, prius illud stare non potest:quia vero praeterea actuum liberorum contingentia et defeclibilitas ex libertatis notione asserenda est, neque posterius simpliciter sustineri potest. In libertatis natura quatuor spectari possunt : *indifferentia*, quæ est potestas agendi nec ex sc nec aliunde determinata; et in hac indifferentia libertatis essentia antecedcñter ad exercitium consistit : *determinatio*, quæ est exercitium libertatis, seu actio libera hujus indifferentiæ : *subjectum* libertatis, quod est illud, in quo residet indifferentia illa : *terminus* libertatis, sive illud, quod immediate a libertatis subjecto producitur.

178. *Resp.* Libertas Dei consistit in entitate volitionis divinæ pro nutu suo respicientis et connotantis objectum contingens : adeoque *subjectum* hujus libertatis est unicus, simplex, necessarius et immutabilis actus divinæ voluntatis; *terminus* est aliquid extra Deum; *exercitium* est activus respectus, habitudo vel relatio illius ad hunc.

Prob. Hic modus libertatem divinam explicandi habet omnes conditiones ad mysterium hoc secundum ideam Dei, naturam libertatis et compositionem oppositorum prædicatorum exponendi.

Nam 1º. cum idea Dei stet in ente a se, *hoc est*, necessario ac perfectissimo, et in quo proinde nulla est potentia, quæ non sit essentialiter reducia in actum, necesse est, ut quidquid realiter Deum afficit, sine ulla, læsione siimmæ simplicitatis sit actus necessario existons et vera perfectio : hæc vero omnia reperiuntur in nostra explicatione : quia dum pro *subjecto* libertatis statuimus ipsam volitionem divinam, declaramus potentiam, nempe voluntatem esse reductam essentialiter ad actum; quia volilio hæc entitative est actus divinus necessarius et immutabilis, spectatur ratio entis necessarii; quia volilio tanquam actus est voluntatis tanquam potential complementum, volilio hæc vera inlelligilur esse perfectio : quia demum hæc volilio realiter est ipsa voluntas ct enlilas divina, relinetur summa simplicitas, neque fit compositio.

2º. Quæ quatuor innatura libertatis monuimus spectanda, hic præsto sunt. Nam quæ adhuc desiderari potest, *indifferentia* vel huc non pertinet, ubi de libertate in actu secundo seu actu libero loquimur; vel facile intelligi potest eliam de ipsa volilionc, utpole quæ pro nutu suo ita respicit ct connotât hoc vel illud objectum, ut possit non respicere, vel respicere aliud.

Pneterea cum volitio divina necessario existât, intelligitur, quomodo *subjectum* libertatis ex se sit *necessarium* : quia tamen, licet Dei voluntas essentialiter redigatur ad actum volitionis, non adstringitur ad volendum hoc præ alio, et objectum etiam creatum de se potest poni vel non poni ; jiatet quomodûsûô/ectum libertatis, ratione sui necessarium, sit *indifferens* ratione termini; et terminus sit contingens ac mutabilis : quia denique exercitium libertatis divinæ nihil est nisi relatio activa indistincta a subjecto et termino, facile declaratur ejus necessitas respectu subjecti et ejusdem libertas ac contingentia respectu termini.

3°. Ex iisdem principiis componuntur prædicala, quæ in libertatis negotio difficultatem partant : quia enim libertatis constitutiva sunt communia cum omnibus respectais, in recto tantum venit subjectum, in obliquo autem terminus : quia autem subjectum est volitio realiter eum Deo identificata; sequitur nihil exlrinsecum Deo accedere *subjective* et *in recto*, et illasas servari omnes ejus perfectiones, simplicitatem scilicet, necessitatem, ælcrnitatem, immutabilitatem etc. Quia demum terminus libertatis non est ipsa Dei volitio, ut in creata libertate accidit, sed est objectum extra Deum positum, et hoc solum est contingens, mutarique et tam esse quam non esse potest, sequitur qua ratione hujus contingentia et mutatio nihil officiat necessitati ac immutabilitati subjecti, atque hinc bæc prædicala in libertate Dei componantur.

Conf. ex S. Thoma, qui L. 1 cont. Gent. c. 82. n. 4. inquit : *Voluntas Dei uno et eodem actu vult se et alia, sed habitudo ejus ad se est necessaria et naturalis; habitudo autem ejus ad alia est secundum convenientiam quamdam, non quidem necessaria et naturalis, neque violenta aut innaturalis, sal voluntaria.* Et p. 1. q. 19. a. 3. ad 3. : *Voluntas divina, quæ ex se necessitatem non habet, determinat seipsam ad volitum, ad quod habet habitudinem non necessariam;* ibid, ad G. : *Sicut divinum esse in se est necessarium, ita et divinum velle et divinum scire: sed divinum scire habet necessariam habitudinem ad scita, non autem divinum velle ad volita.* Similia reperiōs Q.23. de Ver. art. I. ad 8. et ari. 4. ad 2. 6. 7. et 13. alibique, in p. 1. q. 20.

179. *Nec dicas* 1°. Qui liber est, debet posse carere aliquo intrinseco : sed in nostra sententia, ubi terminus libertatis est extrinsecus, id nequit admitti ; ergo nec admitti potest hæc sententia. *Conf.* Qui liber est, debet posse carere hoc vel illo libertatis exercitio : sed hoc vel illud exercitium est quid intrinsecum, quia est vitalis actio et tendentia; ergo.

R. D. M. Qui liber est ea libertate, cujus subjectum est potentia, eaque immanenter operans, debet posse carere aliquo intrinseco C. qui liber est ea libertate, cujus subjectum vel est potentia agens tantum ad extra, vel actus ipse immanens .V. Qui liber est, debet posse carere termino libertatis : cum ergo terminus libertatis divinæ non sil volitio divina, sed objectum extra positum et voluntati volitionique divinæ exlrinsecum; dum eo carere potest, extrinseco tantum carere potest, sicut potentia immanenter non operativa et libera posset carere tantum extrinseco.

Ad Conf. R. D. m. Exercitium libertatis est quid intrinsecum, si consideretur ratione sui subjecti, fundamenti ac principii libertatis C. si consideretur ratione sui objecti, termini et effectus.V.Exercitium libertatis, utpote mera

relatio, a subjecto et termino non distinguitur : et hinc respectu prioris et a priori participat rationem intrinseci, vitalis, necessarii et perfecti ; respectu posterioris autem et a posteriore rationem habet extrinseci, contingentis et imperfecti. Ceterum cum relationes predicamentales soleant potius sequi conditionem termini, quam subjecti, ad earum imitationem exercitium libertatis divinæ potest simpliciter vocari quid extrinsecum, sicut dicitur liberum, contingens ac de se libere.

180. *Nec dicas* 2°. Si exercitium libertatis nihil reale inferret in actum libero, ergo Deus in illo priori rationis instanti, in quo concipitur intelligenti creaturas, tantum haberet realitatis intrinsecæ, quantum habet in posteriore instanti, in quo concipitur eas velle: sed hoc imprimis est absurdum dicere: deinde sequeretur ex eo, quod Deus ex indifférente potuisset realiter fieri determinatus, et de facto possit velle aliquid de novo, quod ab æterno non voluerat, quin hoc ejus immutabilitatem læderet, cum mutatio secundum nostra principia teneret se tantum ex parte termini extrinseci, quod nemo admittit; ergo.

R. *T. M.* Quia, quamvis nullum hic sit discrimen ex parte entitatis, tamen est ex parte *modi*, cum cognitio aliter tendat in objectum, quam volitio. *N. Iam. p. min.* Absurdum hoc æstimatur, quia supponitur in libertatis divinæ exercitium nihil plane reale poni; quod falsum est, cum admittatur a nobis mutatio termini : vel quia æquiparatur libertas divina cum creata, quæ ex non volente fit volens, per volitionem distinctam in se physice receptam, quod hic locum habere nequit. *2am. p. D.* Sequeretur, quod hæc posset fieri respective, etsi præcise attendatur ad immutabilitatem C. absolute et quoad se, si spectentur etiam alia *N.* Ex nostra sententia sequitur, Deum physice non mutandum in propositis casibus, adeoque solam immutabilitatem Dei iisdem non obstare : quominus tamen hæc sequelæ argumenta obtineant, alia impediunt. Si enim Deus in aliquo instanti realiter esset indeterminatus, daretur in eo *potentia* quædam sine actu ; et si quid de novo vellet, quod antea noluerat, foret in eodem *inconstantia*, vel *ignorantia* aut *malignitas* : cum autem nihil istorum Deo tribui possit, et illos casus impossibiles asserere necesse est, quantumvis ab immutabilitate Dei non excludantur.

181. *Nec dicas* 3°. Si libertas Dei formaliter consisteret in voluntatione voluntatis Dei a se ipsa ad objectum contingens, ergo sequeretur : 1°. Quod ideo Deus libere vult producere mundum, quia producit ; et ideo producit mundum, quia vult; qui est circulus plane vitiosus. 2°. Quod non haberet denominationem Creatoris et Salvatoris. 3°. Quod tota libertas Dei videatur esse ad producendum vel non producendum, non autem ad volendum vel non volendum. 4°. Denique, quod nullum sit discrimen inter nostram et Alreolisententiam ab omnibus repudiatam.

R. *Ad 1. D. Scq.* Ideo Deus libere vult producere mundum, quia producit; et ideo producit, quia vult; intelligendo per *primum* quod volitio sit principium immediate liberum agendi ad extra, et per *secundum* quod actio Dei sit cum plenissima potestate non agendi ad extra, atque sic ut ex utroque ostendatur nihil reale superaddi subjecto et termino libertatis per exerci-

timu liberum , sicut in similibus propositionibus de nostra voluntate quibus dicitur voluntas se determinare ad volendum, quia vult, cl velle, quia placet ipsi, vel illa se determinat ad volendum, excluditur intermedium reale, et exprimitur dominium quoddam et modus potestativus C. ila ut per illa inelligatur, vel quod volitio Dei non sit activa, vel quod actio sit necessaria et non libera, vel quod liberum exercitium debeat aliquid reale superaddere subjecto et termino. A'. Hinc vero patet, nullum hic esse circulum vitiosum, sicut nec in illis propositionibus quispiam eum asserit : Existit actio causæ efficientis, quia causa efficiens operatur; et causa efficiens operatur, quia existit ejus actio.

zld 2. .V. Seq. Quia quamvis pariformiter, ratione recti, denominatio Creatoris ac Salvatoris possit dici esse ab æterno, et ratione termini denominatio volentis esse in tempore; simpliciter tamen loquendo hujusmodi denominationes usurpantur diversimode, cujus usus hanc regulam statuit S. Thomas p. 1. q. 13. a. 7. ad 3. *Dicendum quod operatio intellectus et voluntatis est in operante, ideo nomina, quæ significant relationes consequentes actionem intellectus et voluntatis, dicuntur de Deo ab æterno : quæ vero consequuntur actiones procedentes, secundum modum intelligentiæ, ad exteriores effectus, dicuntur de Deo ex tempore, ut Salvator, Creator et hujusmodi.* Secundum hanc itaque regulam denominatio libere volentis simpliciter tribuitur Deo ab æterno ; cujus hæc etiam ratio quasi a priori assignari potest, quod Deus ut *libere volens* non reduplicet in recto objectum aut ejus existentiam vel actualem positionem, quæ in tempore contingit, sed volitionem Dei, quæ ab æterno est, et sic aliquid æternum : cum e contra Deus ut *salvans* vel *creans*, quia in recto reduplicat salutem vel positionem in tempore existentem, quæ vel supponit vel formaliter dicit objectum, in recto nihil æternum sed temporaneum reduplicet.

Ad3. N. Seq. Licet enim libertas ad producendum in tempore, formaliter sit libertas ad volendum efficaciter ab æterno, cum ipsa productio oriatur ut a principio immediato a divina voluntate, quæ ex se est summa actualitas in actu secundo per modum volitionis; tamen inter efficaciter velle ab æterno et producere in tempore id discriminis statui potest, quod in *primo* objectum sit physice futurum, attingatur ut sit, et productio ipsa se teneat ex parte obliqui : in *secundo* autem objectum exercite est actu existens, attingitur respectu quo iit, et actualis productio ingreditur ut forma ad denominationem producentis.

Ad 4. A*. Seq. Quia ex dictis constat, Deum juxta nos vere et proprie actum interiorem voluntatis habere non minus, quam habet actum interiorem cognitionis; cum tamen id neget Aureolus, et solum concedat metaphorice actum voluntatis in Deo, in quantum scilicet ita affligij, punit, benefacit eo modo, quo puniret is qui odio habet, aut benefaceret qui amat.

182. Nec dicas. 4°. Pro priori ad omnem actionem ad extra debet intelligi Deus determinatus ad agendum ; cum intelligibile non sit, aliquam causam se determinare ad agendum immediate ac formaliter per actionem externam; ergo pro priori ad omnem actionem Deus inelligitur efficaciter volens mundum adeoque decretum Dei liberum. Conf. Exercitium libertatis nunquam iit sine aliqua mutatione vel positiva vel negativa ; quæ cum

juxta nos non teneat se ex parte subjecti, saltem debet esse ex parte *termini* : sed bens in inultis exercet suam libertatem, ubi nulla plane fit mutatio termini ; uli exempla patent in actibus Dei conditional! » et inefficacibus, in electione hujus potius quam illius finis aut medii, ac in actu positivo quo Deus vult aliquam negationem, vel in libera omissione; ergo.

R. .Y. J. Quod dicitur non intelligibile, 'superius ostensum est possibile, et est admittendum ab omnibus, qui *Cajetani* sententiam, velle Dei liberum in aliquo contingente intrinseco statuentis, rejiciunt. Praeterea magnae perfectionis in agente est, atque hinc Deo non negandum, quod possit se determinare ad aliquid agendum ad extra, quin se determinet ad intra : agens enim quod nequit extra se aliquid producere, quin seipsum intrinsece determinet, hoc ipso est imperfectum et potentiate, utpote quod prius debet seipsum acludere et perficere, quam actualitatem et perfectionem aliis communicet.

dd *Cunf. R. I). M.* Nunquam fit sine aliqua in termino mutatione vel physica vel morali C. necessario physica V. Sequitur autem ad libertatis divinae exercitium mutatio saltem *moralis* objecti ; cum enim Deus inefficaciter vult salutem omnium, aut videt Antichristum salutem consecuturum, si taliter vocetur, illa salus a statu pure possibili transit ad statum futuri sub conditione : similiter quod a Deo assumitur ut medium vel finis, post illam ordinationem vel actus divini connotationem ad illud, moraliter jam alio modo se habet, quam autem illam vel sine illa, propterea quod jam illud ad aliud conducat, aut alia ad illud referantur. Item quoties Deus vult aliquam negationem actu, circa eam fit mutatio *moralis*, quatenus forma ei opposita incipit esse impossibilis ; pura etiam ommissio idem praestare posset, siquidem illa locum haberet in Deo, nec repugnaret summae perfectioni divinae providentiae, quae ab aeterno omnia habet digesta et ordinata, sicque circa res non futuras negative se non habet. Cum enim ex omissione mera sint in humanis varia jura tolli, atque hinc mutatio moralis fieri, idem fieret in praesenti casu : unde palet falsum illud esse quorundam assertum, quod omnis mutatio moralis fundetur in aliquo novo physico.

CAPUT II.

DE PROVIDENTIA DEI GENERATAM.

ARTICULUS I.

AN DETUR IN DEO PROVIDENTIA NATURALIS?

183. *Nola.* Providentia est ratio ordinis rerum in finem per media vel naturalia vel supernaturalia, prout est finis; et dicitur Providentia vel naturalis vel supernaturalis : item generalis vel specialis. Praeter *atheos*, qui cum Deum negarent, omnem quoque inticiabantur rerum naturalium providentiam, hoc attributo Deum spoliare conati sunt tum *gentiles* nonnulli

Philosophi, tum inter Christianos *hæretici* Mareionita; ac Priscillianislæ, qui vel fato ac necessitati ex sideribus aut aliunde proveniente omnia subjece-
runt, vel casui ac forlnnæ pleraque attribuerunt, vel certe res viles aut mi-
nutas Deo curæ non esse somniarunt.

181. *Dico J.* Res humanæ non subjacent fato.

Prob. Fati necessitas vel est inevitabilis ipsi Deo, vel independcns a Deo, vel ab eo dependens : sed nulli ex his possunt subjacere res humanæ; Ium quia *universim* loquendo per quamcumque earum funditus evertitur libertas humana, qua sublata, ut S. Ave. ep. 213 .(al. 246. n. 2.) inquit, *noveris omnes bges atque omnia instituta disciplina, laudes, vituperationes, exhortaiones, terrores, præmia, supplicia, ceeteraque omnia, quibus humanum genus administratur et regitur, penitus labefactari, nihilque in eis omnino justitia* remanere : tum quia *specialim* ex primo sequitur, Deum nec esse omnipotentem nec liberum; ex *secundo*, Deum vel non exislcrc, vel non esse Creatorem ac Dominum; ex *tertio*, siquidem influxus causæ primæ necessitans intelligatur, Deum vel esse legislatorem insipientem vel vindicem iniquum.

Conf. cx iis, quibus refutatur fatalis necessitas *Genethliacorum* ex sideribus deducta. Desumuntur autem parlim ex auctoritate Scripture, Jerem. 10.2., Concilii Brachar. I. Cap. 9. ct 10. Patrum, Chhysost. Orat 2*. de Providentia (opp. t. 2. p. 758. seqq.) Aug. L. 5. de Civ. Dei fere per totum, Leon. I. ep. 93. (al. 15.) Euseb. L. 6. de Præp. Evang. c. 6. ct scq., Boet. L. 4. pros. 6. de Consol.; parlim ex ratione, qua ostenditur nullum esse cœlorum influxum saltem per se et directum in animas humanas ac voluntates, aut cumdem libertati maxime inimicum.

185. *Dico II.* Res humanæ non eveniunt casu fortuito, sed a Deo moderatore diriguntur.

Prob. 1*.p. Ut aliquid respectu causæ, per intellectum ct voluntatem operantis, dicatur fortuitum ct casuale, non sufficit quod hoc sil contra vel præter illius voluntatem, sed requiritur etiam, ut sit præter scientiam vel opinionem operantis; sed nihil præter Dei scientiam accidit, cum Deus quaecumque certo cognoscat : quin nec aliquid est præter Dei voluntatem, ut declarat S. Aug. L. 3. de Trin. c. 4. his verbis : *Nihil fit visibiliter ct sensibiliter, qiu xl non de interiore invisibili atque intelligibili aula summi Imperatoris aut jubeatur, aut permittatur, secundum ineffabilem justitiam præmiorum atque poenarum, gratiarum et retributionum in ista totius creature amplissima quadam immensa que republica; et ut ostendit ratio creaturarum in fieri, esse et conservari a Deo dependentium; ergo.*

Conf. cx pluribus prædictionibus et prophetiis in S. Scriptura multo ante consignatis ct eventu confirmatis, quæ demonstrant res illas non scientie tantum sed et dirigente Deo, minime autem casu aut fortuna, contigisse.

Prob. 2*. p. Sap. 8. 1. dicitur : *Attingit a fine ad finem fortiter et disponit omnia suaviter.* Job. 34. 13. *Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem quem fabricatus est.* Psal. 148. 8. *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum : quæ faciunt verbum ejus.* Prov. 16. 33. *Sortes mittuntur in sinum, sed a Deo temperantur.* Matth. 10. 29. *Nonne duo passeret asse veneunt et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro?*

res lri aulem capilli capitis omnes numerali sunt. Quid auctorem magis casuale videri potest, quam tempestatis variolas, eventus sortium, passeris lapsus, aut capillus defluus? id ipsum ostendit cædes hominis facta a lignatore pnelcrejus intentionem, Exod. 21. 13. tamen Deo tributa; electio Saulis in regem, dum quieret asinas perditas, et Josephi venditi ac incarcerationis exaltatio, quæ Dei tamen consilio ac dispensatione facta constat.

Conf. Agens perfectissimum, quod res omnes producit, eas etiam ad lines suos ordinat; quia quod perfecte agit, propter finem agere oportet: sed Deus est agens perfectissimum, et omnia producit; ergo.

186. *Dico III.* Deus rerum omnium et singularum, etiam vilissimarum, habet curam et providentiam.

Prob. I. Ex Scriptura generalim: Eccles. 5. 5. *Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam, nec dicas coram angelo: non est providentia.* Sap. 6. 8. *Æqualiter cura est illi de omnibus, c. 12. 13. Aon enim est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus.* Actor. 17. 23. *Ipse dat omnibus vilain et inspirationem et omnia: fecitque ex uno omne genus hominum habitare super universam faciem terre, definiens statuta tempora et terminos habitationis eorum.* 1. Petr. 5. 7. *Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.* Spociatim quoad res viliores: Psal. 116. 8. *Qui operit celum nubibus, et parat terra pluviam: qui producit in montibus foenum, et herbam servituti hominum: qui dat jumentis escam et pullis corvorum invocantibus eum.* Math. 6. 26... *Respicite volatilia coeli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: et paler rester coelestis pascit illa. Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Si autem farnum agri, quod hodie est et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos modicae fidei?* Utrique classi adde dicta de malis sive naturæ ac poenis, sive culpæ ac peccatis: Amos 3.6. *Sierit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?* Psal. 33. 17. *Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam forum.* Psal. 32. 10. *Dissipat consilia gentium, reprobat cogitationes populorum, et reprobat consilia principum.* Ad Rom. 9. 22. 23. *Sustinuit in multa patientia vasa ira, apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriæ sue in vasa misericordiæ}; qua ratione, vitiorum nostrorum non es auctor Deus; sed tamen ordinator est, ut S. Aug. L. imp. de Gen. ad lit. c. B. n. 25. scribit, et hinc providentiam Dei etiam circa mala asserit.*

Prob. II. Ex Patribus, qui ex professo hanc controversiam tum contra Philosophos tum contra hæreticos tractarunt; Tertul. L. 2. cont. Marcion., Lactant. L. de Ira Dei, Chrysost. libris 3. de Provid., Avibros. L. 1. officiorum, Aug. L. 5. de Civ. Dei, Salvianus Libris de gubernatione Dei, Nemesius de natura hominis et Philosophia, Theodoretus Sermonibus decem de Provid. et L. 6. de Græcor. allectionibus, etc. Patrum rationes sunt:

P Ex intimo naturæ sensu, qui facit, ut patrato crimine Deum timeamus vindicem, et in angustiis auxilium ejus subito invocemus; Tertul. in Apolog. c. 17., Cypr. L. de idol. vanit. n. 9. Nemes. L. de nat. hom. c. 44.

2^a Ex rerum creaturarum indigentia; At ii ex ag. L. de resurr. mori. n. 5. Ctril, Alex. L. 9. in Joan. (opp. t. 4. p. 793. D.), Aug. L. 4. de Genes, ad lit. c. 12. n. 22. Prosper Carm. de Provid. v. 154. seqq.

3* Ex parte Dei depromitur; et quidem 1. ex ipso nomine ac conceptu divinitatis; Tertitx. L. 2. cont. Mare. c. 21., Lactant. L. de ira c. t. c19. 2. ex singulis Dei perfectionibus, Dei scientia, omnipotentia, bonitate et justitia; Salvian. L. 2. de guborn., Ambuos. L. 2. de oflic. c. 13., Greg. L. 21. mor. c. it. (ai. 20. n. 16.), Fulgent, 1. de lid. ad Petrum, c. 3. 3. ex procidentia? cum Dei perfectionibus convenientia.

Sed neque dedecere Deum minimorum providentiam, quod aliqui objiciebant, probant Patres ex triplici capite; nempe, quia ex rebus vilibus nihil vilitatis contrahit, minima etiam creavit, et in his seque ac magnis mirabilis est. Γ® ostendit Aimes, ibid, sic scribens: .Iut *obsuperbiam Deus imperium cl gubernationem rerum singularum despicit (quod dictu absurdissimum est) aut, sicut ipsi loquuntur, quod inquisitionem decitet. Quod si radii solares rim habent attrahendi humorem omnem, negant inquinari solem, ejusque radios, cum ca no lucem inferunt, sed integros ct ab omni sorde puros manere dicunt: quomodo Deum rebus humanis profanari existimant?* Hoc argumentum a comparatione solis ductum etiam Anast. Synaita L. 2. de rectis lid. dogm. urget. 2um Cyril l. Alex. L. 1. 5. Thes. (opp. t. 5. p. 151. A.) *Superbite certe vitium Deo injicere conamini, cum dicatis, non esse decens, ut minimarum rerum creator sit. Ipse autem omnium creator est etiam minimorum, ct omnibus procidet.* 3um Aug. L. 11. de Civ. c. 22. *Deus ita artifex esi magnus in magnis, ut minor non sit in parvis: quæ parva sunt, non sua granditate, quæ? nulla est, sed artificis sapientia metienda sunt.* V. Petavitm, de Deo L. 8. c. 2. 3 ct 4.

187. Obj. I. Providentia est 1°. virtus composita, cum pertineat ad intellectum ct voluntatem; 2°. pars prudentiae; 3°. est temporalis, utpole res temporales respiciens: sed nec quid *compositum* potest esse in Deo tanquam ente simplicissimo; neque *prudentia*, ulpote quæ dicit inquisitionem mediorum ct consultationem; neque quid *temporale*, cum omne, quod in Deo est, aeternum sit; ergo.

II. Id P™, p. D. M. Providentia est virtus composita compositione mera rationis C. compositione reali .V. Intellectus et voluntas in Deo sunt idem; ideoque compositio, ex respectu ad intellectum et voluntatem resultans, simplicitatem ncc in providentia nec in Deo tollit.

Ad 2,m. p. D. M. Est pars prudentiae, prout hæc importat perfectionem, cl ordinationem rerum ad tinein C. prout imperfectionem in subjectis creatis dicit, cujusmodi sunt consultatio, inquisitio mediorum, sollicitudo et labor in excquendo .V.

.Id 3““. p. D. J/. Providentia est temporalis secundum executionem C. secundum ordinationem .V. Deus enim ab aeterno cuncta sapienter ordinavit, quæ in tempore exequitur.

Inst. 1. Juxta S. Aig. in Enchir. c. 17. *Melius est qucedam nescire, quam scire*: sed quod melius est, Deo est tribuendum; ergo et quorumdam nescientia Deo tribui debet, et consequenter eorum providentia negari. Conf. Nec entia necessaria ncc libera indigent Dei gubernatione; quia illa sunt determinata ad unum, hæc vero sibi ipsis ac voluntati propria» sunt relictæ; ergo providentiæ divinæ non subduntur.

R. D. M. Quædam nescire melius est creaturis C. Deo est melius et per

sc.V. In quantum per cognitionem rerum vilium impedimur a consideratione meliorum, cum non possimus nulla simul intelligere; aut in quantum cogitatio malorum pervertit subinde voluntatem nostram in malum; catenas respectu hominum melius est vilia et mala nescire: sed cum Deus uno intuitu omnia videat, nec ejus voluntas flecti ad malum possit, hoc dictum in Deo locum non habet.

.Id Conf. R. v. d. Cum enim nec causae necessariae ex natura, nec liberare ex voluntate ita agant, ut inde excludatur Dei concursus et causalitas; etiam ejus providentia abesse non potest: praeclarum quod, sicut Deus omnes effectus ordinavit ab aeterno, sic etiam exequatur in tempore.

Inst. 2. Apostolus 1. ad Cor. 9. ait: *Numquid de bobus cura est Deo?* et D. Thomas p. 1. q. 23. a. 7. in 0. *Licet Deus sciat numerum omnium individuorum, non tamen numerus vel boum vel culicum vel aliquorum hujusmodi est per se praedeterminatus a Deo;* ergo de rebus vilioribus saltem non datur providentia.

R. D. d. et explico textum Apostoli: Deo non est cura praecipua de bobus, aut specialis, qualis de hominibus C. nulla, aut absolute Deo cura non est de iobus. V. S. Paulus hic loci declarat, licitum sibi fuisse, accipere a Corinthiis victum et alimoniam, tanquam justum laboris sui in praedicando et ministrando debitumque stipendium; idque probat exemplo *vinitoris* et *pastoris*, qui de vineae fructu bibunt et de lacte gregis manducant; in cujus confirmationem adducit praeceptum Deutor. 23. datum: *Non alligabis os bovi trituranti;* atque hujus sensum praecipuum negat esse de jumentis, sed vult intelligi de ministris, qui laborant et triturant in arca Domini; quia homines longe magis et specialius curat Deus, quam boves.

Explico etiam textum S. Thomas: Numerus rerum hujusmodi non est praedeterminatus per se seu propter se et principaliter C. simpliciter non est praedeterminatus, et nequidem minus principaliter propter aliud. V. S. Doctor se ipsum exponit tum hic tum q. a. de Verit. art. 3. *Sciendum, quod aliquid provideri dicitur dupliciter, uno modo propter se, et alio modo propter alia: sicut in domo propter se providentur ea, in quibus essentialiter consistit bonum domus, sicut filii, possessiones et hujusmodi; alia vero providentur ad horum utilitatem, ut vasa, animalia et hujusmodi; et similiter in universo illa propter se providentur, in quibus essentialiter consistit perfectio universi; et haec perpetuitatem habent, sicut et universum perpetuum est. Quae vero perpetua non sunt, non providentur nisi propter alium; et ideo substantiae spirituales et corpora caelestia, quae sunt perpetua et secundum speciem et secundum individuum, sunt propter se et in specie et in individuo provisae: sed corruptibilia perpetuitatem non possunt habere nisi in specie; unde species ipsae sunt provisae propter se, sed individua eorum non sunt provisae, nisi propter perpetuum esse, speciei conservandum.*

Inst. 3. Juxta S. Thom. 1. c. art. 2. aequalis est ambitus causalitatis et providentiae: sed peccata non pertinent ad sphaeram causalitatis divinae; ergo nec ad providentiam.

Conf. Axioma ostendit Nemesio, Theodoro et Damasceno usurpatum: quae sunt in nubis, non osse a providentia; ergo libertate etiam actiones subtrahuntur divinae providentiae.

R. D. M. [equalis! ambitus causalitatis et providentiae, hoc sensu, quod

quæeumque causantur ab agente, per ejus etiam providentiam ordineiilür C. quod quæcumque per providentiam ordinantur etiam ab eodem causenlur, nisi forsancatissalilas sumatur pro permissione A'. duntaxat ibid, clin corpore articuli et in resp. ad 2. docuit S. Doctor, minime autem 2un, sed potius cum S. Avo. sensit, qui L. imp. de Genes, ad lit. c. n. 25. ait: *Quadam et facit Deus et ordinat : quadam vero tantum ordinat.*

Ad Conf. R. 1). .1. Axioma est: quæ sunt in nobis, non esse a providentia; quatenus actiones nobis libera nec sunt totaliter a divina providentia, scu ab ea sola, nec ab ea necessitatem capiunt C. quatenus providenti^ plane subtrahuntur, nec ab ea saltem ordinantur .V. Exceptionem priorem addit Damasc. L. 2. defid.c. 29. scribens: *Ea, qua in nobis sunt, non procidentia solum sunt, sed et liberæ potestatis nostrer ac arbitrii;* alteram ad alium Damasceni locum ex Dial. cont. Munich. desumptum adjungit S. Tn. L. 3. cont. Gent. c. 90. n. 6. inquires: *ut intelliijantur ea, qua sunt in nobis, divina determinationi non esse subjecta, quasi ab ea necessitatem accipientia.* Alterutram expositionem insinuant .Nemes. L. de nat. hom. c. 10. et Theodor ei. L. 5. de Provid.

188. *Obj. II.* Si qua Deo foret providentia, ea esset omniperfecta: sed quæ in mundo est providentia : non est omniperfecta , nam 1°. non est *sapiens*, cum sinat mundum tantis ac tam variis conculi molibus : 2°. non est *bona*, cum non excludat mala et defectus tum natura tum libertatis: 3°. non est *justa*, cum patiatur justos affligi, impios Jætari et fortuna florere; ergo.

R. 5. *min.* *Quoad* Iuro, sapientiam Dei probant hi ipsi motus et perturbationes, ex quorum effectibus mirabilia ejus consilia sæpe nobis manifestantur; si vero nobis non pateant, non ideo negare fas est ; cum altitudo sit divitiarum sapientiae et scientiae Dei, incomprehensibilia judicia et investigabiles viæ ejus.

Quoad 2°““, quare mala Deus patiatur esse, cum bonussit, respondet Prosper in Cann. de Provid. v. 121-111. quia, quod uni malum, alteri bonum est; unde cum Deus lanquam Provisor universalis respiciat ad bonum lotius, ne hoc impediatur, permittit defectum aliquem in particularibus. Cæterum quam apte in universo mala bonis permixta sint, explicant Patres exemplis picture, musicæ, ovationis, ubi sunt contraposita ; corporis, ubi sunt recessus accmientiae, magnitudines et parvitates ; terra, ubi montes et valles etc. SpeciaLim vero Deus *peccata* permittit, ne libertas hominis destruat, sine qua meritum bonorum operum non eluceret ; et ut potentiam suam ac bonitatem Deus demonstret, dum bene de malo facit, ut S. Aug. L. 11. de Civ. c. 18. el in Enchir. c. 11. ostendit.

Quoad 3°®, justitiam Dei in his vindicant Ambros. Offic. L. 1. c. 12., Ave. de civit. Dei L. I. c. 8.. Greg. M. moral. L. 11. c.23. 21. (al. 51.52). Theodor et. et alii, apud Pctav. de DeoL. 8. c. 5. rationes plures istius permissionis proferentes. Sufficere interim possunt: ut justia levibus quibusdam noxis purgentur, tentationibus exerceantur, proficiant el probentur: ut iidem patientiae, humilitatis aliarumque virtutum materiam habeant, et admo- neantur præsentia contemnere, vitam meliorem expectare: ut impiorum, si quæ bona fecerint, merita pramiis temporalibus compensentur : ut his

bonis, quasi illecebris, eosdem ad æternam felicitatem Deus alliciat, ant tanquam mediis instruat, quibus salutem suam mercari queant.

Inst. Providentia divina vel est generalis, vel particularis : non Γ.,η. quia sic non esset providentia singulorum : non 2",n. quia si in singulis spectatur bonum privatum concordare cum bono totius, sufficit providentia generalis; si autem non concordat cum bono lotius, providentia particularis est inefficax. *Conf.* Sicut Regi magis convenit, rerum inferiorum curam committere ministris, quam id negotium per se gerere; sic et Deo id convenit ; imo hanc providentiam videtur Deus commisisse angelis , quorum legationes in Scriptura leguntur, et nomen est Spirituum administratoriorum ; ergo providentia non in Deo sed in angelis residet.

II. Providentia divina generalis æque ac particularis est tam quoad subjecta quam quoad fines subjectorum; quia omnium in genere et singulorum in specie curam gerit, atque ad fines proprios ordinat : si tamen finis et bonum particulare stare nequeant cum bono communi, ita præfert bonum commune, ut simul amet particulare, et vel non nisi permissive se habeat ad ejus malum, vel solum voluntate consequente malum velit.

Ad Conf. R. quoad Ium. .V. .4. Non enim dominii et potestatis argumentum est, quod Reges per constitutos a se Vicarios remotas regant provincias, et munia exerceant, sed impotentiae potius ac limitationis testimonium; cum nec ubique praesto esse, nec omnia simul saltem praestare queant : e contra Deus, qui est omnipotens, sapientissimus et immensus, propria potestate disponit et agit omnia. *Quoad* 2um. D. A. Videtur hanc provinciam providentia} commisisse angelis quoad ordinationem 'Y. quoad executionem *Subd.* vel ex necessitate aut virium defectu, vel illis solis rem perficiendam cedendo N. ad ostendendam dominationis suæ magnificentiam et cum ac in angelis, sicut in reliquis omnibus creaturis, omnia simul agendo C.

ARTICULUS II.

AN IN DEO DETUR PROVIDENTIA SUPERNATURALIS?

189. *Nota I.* Cum providentia supernaturalis dicatur a fine ac mediis, quæ naturam superant; finis autem supernaturalis hominis sit æterna salus seu beatitudo, el media huic fini proporlionala sint gratiæ ac dona supernaturalia : hinc quæslio ad statum naturæ lapsæ restricta profertur his verbis : An Deus habeat voluntatem salvandi omnes homines, camque *seriam*, h. e. talem, qua non tantum exoptet ac intendat omnium salutem, sed el ad hanc consequendam praeparaverit omnibus ac singulis media divinæ gratiæ sufficientia? Non autem quaeritur de voluntate absoluta et *efficaci* ac consequente; cum certum sit, multos non salvari : nec de voluntate externa et melaphorica seu *signi*; cum aliunde certum sit Deum prohibere omnibus malum, ac pracipere tum bonum tum consecutionem æternæ salutis : nec de voluntate antecedente *simplicis complacentiæ* ; cum hic affectus respiciat duntaxat salutem possibilem, et quamvis in Deo sit necessarius, tamen concipitur ul sterilis et otiosus, cum vi illius præcise nullum medium applicetur ad obtinendum objectum volitum: nec de voluntate *simplicis desiderii*; quia quatenus hæc quidem activa est mediorum, sed nec efficacium, nec

etiam relative sufficientium ab adversariis admittitur; sed do voluntate antecedente et condilionata, vera et propria beneplaciti, seria et activa mediorum relative etiam sufficientium.

190. *Nota II.* Præter eos, qui recto et catholice de hac quæstione sentiunt, tres classes Auctorum distinguere oportet.

i*. Est Hereticorum, qui voluntatem in Deo salvandi homines quidem admittunt, sed adjunctis simul erroribus; uti *Origenistie*, quos quidam compellarunt *Misericordes*, eo quod dicerent vel ipsos damnatos, vel omnes vel plures certe sub diem iudicii esse salvandos, ul L. 21. de Civ. c. 17. seq. S. Aug. referi. *Pelagiani* vero et *Semipelagiani* errabant : *Primo*, quod affirmarent Deum velle *indiscrete*, et indifferenter seu aequaliter omnes homines salvos fieri, ita ut peculiari affectu non magis velit salutem prædestinalorum, quam reproborum ; constat ex ep. Prosperi ad Aug. n. 4. et ex Fulgent L. de Ineam. et Grat. (al. ep. 17.) c. 29. *Secundo*, quod ita docerent, Deum omnes velle salvos fieri, si ipsi velint, ut hanc hominum voluntatem salutis, non divinæ gratiæ auxilio, sed solis *natura* viribus adseriberent; constat ex ep. Hilarii ad Aug. n. 2. et ex Aug. L. 4. adv. Julian, c. 8. n. 42. *Tertio*, quod idem dicerent de salute infantium dependentor ab eorum voluntate *conditionate* futura, quam nempe habituri a Deo praevidebantur, si ad pleniorē ætatem pervenissent ; constat ex ep. cit. Prosperi n. 5. et ex ep. 105. (al. 194. c. 8. n. 35. seq.) S. Aug. ad Sixtum. *Quarto*, quod statuerint Deum ita homines, si ipsi velint, velle salvos, ut una ex parte non possit eos salvare, nisi homines propriis viribus salutem peterent, quaererent et pulsarent : ex altera autem parte debeat eos salvare, si praevideat bene operaturos; quandoquidem opera *naturalia* respective ad gratiam, et opera ex gratia facta respective ad salutem ponebantur tanquam certa lex, mensura ac regula, qua Deus infallibiliter moveretur ad gratiam vel salutem tribuendam; constat rursus ex Aug. ep. 105. (al. 194. c. 2. 3.) ad Sixtum, et Prospero in Carm. de Ingratis L. 2. c. 10.

2J. Rursus est Hereticorum, voluntatem divinam salvandi omnes negantium. Ad hanc referuntur imprimis *Prædestinatiani*, quorum iste inter alios enor erat, Deum non velle salvare, nisi solos electos : Calvinus passim, toto opere de ætēma Dei prædestinatione, docet Deum nolle omnes salvos fieri, sed solos electos ; cum vero non satis sibi constaret, jamque illam voluntatem, qua Deus non vult salvare omnes, diceret priorem prævisione peccati originalis, jam vero ista prævisione posteriorem; ortæ sunt inter *Calrinianos* sectæ binæ, quarum una diceret jam, ante lapsum primi hominis praevisum, a Deo aliquos ad salutem, alios ad interitum destinatos; unde *Antelapsarii* dicebantur : altera vero *Postlapsariorum* dicta doceret duplicem hanc destinationem post lapsum praevisum evenisse ; quæ quidem pars maxime per *Dordracenam Synodum* confirmata, nunc inter Calvinianos plerosque invaluit. Demum Jansenius L. 10. de grat. Christi c. 2. sic ait : Aon potest statui voluntas generalis, (pia Deus omnes homines in damnatione primi peccati posuit velit salvos fieri, et er (pia voluntate generali remedia et auxilia sufficientia sint omnibus præparata. Huic declarationi jam L. 3. c. 20. præmiserat illorum Apostoli verborum: *Deus vult omnes homines salvos fieri* etc., diversas Augustini expositiones; illam vero, quæ hæc verba de generali voluntate Dei, quan-

tum inipsoest, salvandi omnes homines explicat, rejicit *tanquam quæ neque vris gratia defensoribus unquam placuit, sed graviter improbata est, neque verbis Apostolicis congruat, sed ab errantibus introducta, et pertinaciter defensa fuit.*

Jansenii doctrina L. 3. c. 17. 29. 21. hæc est: 1°. admittit in Deo voluntatem *antecedentem* salvandi omnes homines, sed hos secundum se considerando, et abstrahendo ab illorum peccato, seu ante illorum lapsum praevisum. 2°. Eadem voluntatem statuit *actuosam*, utpote ex qua primorum hominum gratia sufficiens, aliaque media procurandæ salutis necessaria profluerint. 3°. Considerando autem homines cum peccato et post eorum lapsum, antecedentem voluntatem statuit in sola præcisione mentis, et nuda quadam *velleitate* nihil omnino operante, et quam etiam Deus habeat erga angelos et homines damnatos. 4°. Hanc tamen voluntatem illusoriam, otiosam, ac penitus sterilem esse negat ; tum quia paratus est etiamnum conferre omnibus, quam ante peccatum homini conferebat, gratiam, si voluntatem ejus usui sufficientem reperiret : tum quia tribuit quidquid creaturæ rationali a se condit® ad audiendam sequendamque vocem suam necessarium fuit. Ex quo constat errorem Jansenii in eo versari, quod auxilia gratiæ, quæ Deus ex voluntate antecedente reprobis dat, vel dare paratus est, non sint *relative*, sufficientia, nec voluntati vires vere sufficientes præstent, ut oppositam actua-lem concupiscentiam hic et nunc prementem superare possint.

3*. Est Theologorum, qui, quamvis gratias *relative* sufficientes omnibus, etiam prædestinatis, concedi doceant, tamen in modo loquendi circa voluntatem Dei salvandi omnes, discrepant a sententia communi. Huc spectant: 1°. Qui nullam aliam admittunt omnium salvandorum in Deo voluntatem, quamquam; cum enim solam illam voluntatem dicant beneplaciti, quæ® efficax est et finem consequitur, nulli autem non salventur : respectu reproborum voluntatem beneplaciti, seu simpliciter talem in Deo negant. 2°. Qui voluntatem hanc negant esse in Deo *actualiter* et *formaliter*, licet concedant adesse virtualiter et eminenter ; quia hic actus : *Volo omnes salvos fieri*, secundum propriam formam non reperitur : in Deo tamen realiter fons bonitatis ac misericordiæ®, vi cujus media generalia contulit, et humano generi proposuit, quibus ad salutem perducere queat. 3°. Qui voluntatem hanc explicant per solum amorem *complacentiæ* circa salutem omnium non solum ut possibilem, sed et ut futuram, nempe conditionate; simul tamen adjungunt huic complacentiæ® simplici actum in Deo alium, vi cujus ad extra operatur, quæ ad salutem conducunt. 4°. Qui antecedentem, veram ac seriam *beneplaciti* voluntatem admittunt ; sed eam sic explicant, ut non versetur circa salutem ipsam, sed tantum circa salutem antecedentia, auxilia nempe gratiæ® vere sufficientia.

191. *Dicol.* Deus voluntate antecedente, vera et propria, sincera ac seria vult salvos fieri non tantum *prædestinatos*, sed etiam alios quosdam. Est *de fide*, et definitum tum in Conciliis Arelatensi, Moguntino, Carlsiaco, Tullensi et Valentino contra Prædestinatianos ; tum ex condemnatione propositionis quintæ Jansenii.

Probatur I. ex Scriptura. Joan. G. 39. dicitur : *Ilæcest voluntas ejus, qui misit me, Patris, ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo, ut omnis,*

qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam. Joan. 17. 12, subjungitur: (*Misti mihi, custodivi; et nemo ex eis periit, nisi filius perditionis*, scilicet Judas, Ex his sic arguitur; Veraci sincera in Deo voluntas fuit salvandi cos, quos Pater Eilio tradidit, ut salvi forent: sed inter eos, quos Filio Pater tradidit, fuit aliquis non prædestinatus, nempe Judas; ergo vera et sincera in Deo voluntas fuit salvandi aliquem non prædestinatum; ergo non solos prædestinatos Deus vult salvos fieri. Huic argumento suffragantur Chrysost. in Joann, hum. 4b. η. 2. Theopilyl. in c. 6. Joann, v. 37. et in c. 17. v. 12. Cyril. Alexandr. in Joann, c. 6. v. 37. qui, cum dicant Judam fuisse Christo datum, et tamen fuisse filium perditionis, falsitalis damnant Jansenistarum versionem Montensem, qua loco vocabuli *nisi* substituerunt *sed*; ut sensus fiat; nemo ex iis, quos dedisti mihi, periit, sed tantum filius perditionis.

Conf. 1. ad Thess. 3. 9. dicitur: Aon posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per D. N. J. C., qui mortuus est pro nobis; quibus verbis manifeste ostendit Paulus voluntatem veram et sinceram Dei salvandi omnes Thessalonicenses: sed nullum est fundamentum dicendi, omnes Thessalonicenses fuisse prædestinatos; ergo.

Prob. II. ex Ratione. Deus vult sincere salutem omnium illorum, quos adoptat in filios, et regni sui hæredes constituit; quia ex terminis implicat aliquem constituere regni cœlestis hæredem, et non velle sincere ejus salutem: sed *de fide* est, quod Deus præter prædestinatos etiam alios adoptet in filios, et regni sui hæredes constituat; quia in re ipsa aliqui reprobi justificantur, ut patet ex Trid. Sess. G. Can. 17. dicente: *Si quis justificationis gratiam nonnisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, anathema sit*; quod autem, qui justificantur, fiant filii Dei adoptivi, et hæredes cœlestis regni constituantur, liquet ex eod. Sess. ead. ubi c. 4. dicitur, quod justificatio *sil translatio in statum gratiæ adoptionis filiorum Dei*; et c. 7., quod in justificatione *homo ex injusto fiat justus, et ex inimico amicus, ut sit lueres secundum spem vite æternæ*; ergo Deus vult sincere salutem etiam aliorum præter prædestinatos. *Conf.* ex morte Christi pro salute etiam aliorum quam prædestinatorum.

192. *Dico II.* Deus eadem voluntate vult omnes homines, *nullo excepto*, salvos Geri. Hæc assertio, si non est de fide, ut tamen argumenta referenda cuilibet facile persuadebunt, est saltem *fidei proxima*, atque ita certa, ut præter publicam atque expressam Ecclesiæ declarationem nihil desit, quominus fidei certitudinem habeat.

Prob. I. ex Scriptura. 1. ad Tim. 2. 1... ait Apost. *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, Homo Christus Jesus, qui dedit Redemptionem semetipsum pro omnibus.* Loquitur autem: 1°. de voluntate vera et *propria*, cum nihil sit, quod eam metaphorice ac improprie pro voluntate meri signi jubeat accipi; 2°. de voluntate *sincera, seria et actuosa*; cum ex ea destinatus sit

Christus mediator hominum, qui et seipsum dedit redemptionem pro omnibus; 3°. de voluntate *antecedente*; cum aliunde certum sil, hanc voluntatem non esse absolutam et efficacem, quæ in omnibus impleatur: 4°. de voluntate respiciente *hominem lapsum*; cum de redemptione loquatur, quæ illi uni necessaria est et hoc pnesupponit. Deinde constat voluntatem hanc Dei ad *omnes et singulos* homines extendi. Sicut enim hic monet, *orandum* osse pro omnibus, nullo excepto; et sicut dicit, tum *Deum* unum esse omnium et singulorum, tum Christum esse *Mediatorem* Deum inter ac omnes homines, et Redemptorem etiam omnium, nemine excepto; sic dum asserit, Deum velle omnes homines salvos fieri, intelligi debet neminem excepisse, præsertim cum ideo orandum dicat pro omnibus, quia Deus omnes vult salvos fieri; et ideo asserat id velle, quia unus omnium Deus est, et Christus Mediator ac Redemptor omnium.

Conf. 1. lis testimoniis, quæ ostendunt Deum nolle aliquem perire; Ezech. 36. 11. *Ihuo ego, dicit Dominus; nolo mortem impii, sed ut convertatur a via sua, et vivat.* Mattii. 18. 14. *Aon est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cadis est, ut pereat unus de pusillis istis.* 2. Petr. 3. 9. *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.*

quæ significant bonitatem Dei in omnes; Genes. 22. 18. *Benedicentur in semine tuo omnes generationes.* Joan. 1. 9. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Matth. 18. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos.* Ad Ephes. 4. 6. *Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis.*

Conf. 3. Illis, quæ demonstrant Christum esse Salvatorem et Redemptorem omnium; Joan. 4. 42. *Ipsi audivimus et scimus, quia hic est vere Salvator mundi.* Matth. 18. 11. *Venit Filius hominis salvare quod perierat.* Ad Rom. 8. 32. *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* 2. ad Cor. 5. 14. *Quoniam si unus mortuus est pro omnibus, ergo omnes mortui sunt; et pro omnibus mortuus est Christus.* 1. Joan. 2. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.*

Prob. II. ex Traditione. Et quidem 1°. ex *Conciliis*, inter quæ Arelatense (Labb. t. 4. p. 1043. B.) probavit hanc damnationem erroris sexti: *Anathema illi qui dixerit quod Christus non pro omnibus mortuus sit, nec omnes homines salcos esse velit.* Carisiacum autem cap. 3. sic inquit (Labb. t. 8. p. 157. A.): *Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, licet non omnes salventur.* *Conf.* tum ex Cone. Trid., quod Sess. 6. c. 2. et 3. docet, Christum pro omnibus et singulis mortuum; tum ex symbolis Aicæno et Alhanasiano, quorum illud *propter nos homines, et propter nostram salutem descendisse*; hoc vero *propter nostram salutem passum* esse Christum proponunt; quælocutio et universalis est, et non tantum credentes ac profitentes, sed alios comprehendit.

2°. Ex *Patribus*. Gracos nobis sponte, non tamen sine maxima in eos irreverentia, Jansenius concedit, dum inquit: *Xulli imperfectius de gratia, quam Græci, sunt loculi.* Ex Latinis sufficere potest Aug., et qui illius aut cœvi, aut sectatores præcipui fuerunt. Sic autem L. de sp. et lit. c. 33. n. 58. inquit: *Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, et in agnitionem*

veritatis venire; non sic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo bene vel male utentes justissime judicentur. Quoti cum fit, infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cum ejus Evangelio non credunt; nec ideo tamen eam vincunt; verum scipsas fraudant magno et summo bono, malisque jx-f-nalibus implicant, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt. Et lib. de Catech. rud. c. 26. n. 52. A quo interitu, hoc est poenis sempiternis Deus misericors volens homines liberare, si sibi ipsi mm sint inimici, et non resistant misericordia Creatoris sui, misit unigenitum Filium suum. Enarrat, in Psahn. 95. num 15. : *Judicabit orbem terrarum in (equitate : non partem, quia non partem emit : totum judicare habet, quia pro toto pretium dedit.* His adde L. 20. de Civ. c. G., L. 6. cont. Julian, c. 4. n. 8., L. 2. op. imperf. n. 175. ubi Christum pro omnibus, etiam parvulis, mortuum esse docet. Excoævis S. Ambros. L. de parad. c. 8, S. Hieron. Comment, in c. 1. ep. ad Ephes., S. Prosp. in Resp. ad 2Im object. Vincent, et alii. V. Petavum de Deo, L. 10. c. 4. n. 3 et seqq.

Conf. ex unanimi veterum et recentiorum Scholasticorum, paucis quibusdam exceptis, consensu, quem Grandin, in Comment, hist, de Prædest. et reprob. c. 11. auctores plerosque omnes a seculo duodecimo usque ad superius percurrrens, in observationibus c. ult. adjectis, ostendit.

Prob. 3. ex Ratione. Ex parte Dei quidem, Is. desumitur ab ejus providentia. Nam vi hujus debet res quaslibet ad fines proprios per media idonea dirigere et perducere : sed hominis finis est salus aeterna, et media ad eam idonea sunt gratue auxilia sufficientia ; ergo et salutem intendere, et auxilia sufficientia dare debet, ac consequenter serio, quantum est ex se, velle omnes fieri salvos. 23. Ducitur ab amore Dei. Deus res quaslibet a se factas amore singulis proportionate prosequitur ; ergo cum homines etiam præ creaturis reliquis amet, et ad hunc amorem maxime pertineat voluntas eos salvandi; hæc omnino asserenda est.

Ex parte hominis rursus duplex ratio. 1*. petitur ex firmitate spei christianæ. Nam juxta 1. Petr. 1. 3., et Trident. Sess. 6. 13. omnes prorsus homines *firmissimam salutis spem* in Dei auxilio collocare debent : sed nisi Deus omnes, etiam non predestinatos, salvos fieri vellet, spes illa non nisi fluctuans et incerta esse posset, minime autem firmissima; cum nullus sit certus, num ad prædestinatorum numerum pertineat ; ergo. 2a. Sumitur ex necessitate charitatis divinæ. Ad hanc enim accendit amor Dei in homines, et mors Christi pro nostra salute tolerata : sed hæc incentiva amoris eripiuntur, nisi Deus intelligatur sic dilexisse mundum seu homines omnes et singulos, ut eos salvos vellet, iisque suum Unigenitum daret ; ergo.

Conf. Ubi Deus signis et argumentis externis testatur se aliquid velle, ibi ejus voluntatem veram et sinceram habet ; nisi forte alio signo ipsemet contrarium doceat : sed Deus, signis et argumentis externis, testatur se velle salutem omnium; quia ad eam omnes invitat, ad illam sectandam preceptis, promissis et minis incitat, et se fecisse omnia declarat quæ requiruntur ac sufficiunt ad eam obtinendam; nec alio signo ullo contrarium manifestavit; creò.

193. *Obj. L* Ad Rom. 9. Paulus quatuor proponit : 1°. quod Deus Jacob dilexerit, et Esau odio habuerit, antequam nati essent et quidquam boni vel

mali fecerint : 2°. quod Deus cujus vult misereatur, et quem vult induret: 3°. quod hunc faciat vas in honorem, alium vero faciat vas in contumeliam : 4°. quod non sit currentis neque volentis, sed miserentis Dei. Sed cum his, sive per ea intelligatur prædestinatio ad gloriam, sive vocatio ad gratiam fidei, nequit conciliari voluntas Dei salvandi omnes; ergo.

R. D. min. Cum his nequit conciliari voluntas Dei salvandi omnes, sive per ea intelligatur prædestinatio ad gloriam sive vocatio ad fidei gratiam, siquidem sumantur secundum scopum et sensum Apostoli N. si ita non sumantur C. Scopum epistolæ ad Rom. exponit S. Aug. L. 1. ad Simpl. q. 2. n.2. sic scribens : *Intentionem Apostoli, quæ per totam epistolam viget, tenebo quam consulam. Hæc est autem, ut de operum meritis nemo gloriatur, ille quibus audebant Israelitæ gloriari, quod datæ sibi legi servivissent et ex hoc Evangelicam gratiam tanquam debitam meritis suis percepissent, quia legiserviebant: unde nolebant eamdem dari gentilibus, tanquam indignis, nisi judaica sacrificia suscipere.* Hic vero scopus ostendit, nec hic sermonem esse de prædestinatione ad gloriam, nec de vocatione ad gratiam simpliciter talem ac de distributione auxilii sufficientis, quod uni detur, alteri negetur; sed de vocatione ad gratiam fidei, et de distributione doni majoris ac potioris: haneque vocationem et distributionem omnino esse gratuitam.

Itaque advertendum est, temporibus Apostolorum tres præcipuos errores fuisse disseminatos : *primus* erat, Christum fuisse Judæis datum ob illorum merita per legis observantiam : *secundus*, posteritatem Abrahæ, cui facta est repromissio, computandam esse secundum propagationem et filiationem carnis : *tertius*, igitur solos Judæos ad fidem et gratiam Evangelii esse admittendos. Hos errores S. Paulus eversurus tres propositiones in epistola ad Rom. opponit : *prima* est, Christum non esse datum ob ullorum merita, sed ex gratuita Dei misericordia et bonitate : *secunda*, Abrahæ posteritatem, cui promissio Christi facta est, esse sumendam secundum propagationem spiritus; adeoque in filios Abrahæ computandos, qui spiritum et fidem Abrahæ imitantur, fidem Christi suscipiunt et ad veritatem Evangelii veniunt, sive secundum carnem filii Abrahæ sint, sive non sint: *tertia*, igitur prædicandum Evangelium tum Judæis tum gentilibus, et nullos esse excludendos.

Porro *prop. Pm.* Apostolus probat imprimis ex hoc, quod tam *Judæi* qui legem habebant, quam *Gentiles* qui sine lege vivebant, erant, ante Christi adventum, peccatis pleni et sine meritis bonorum operum; quod argumentum cap. I. 2. et 3. tractat : deinde ex eo quod ipsemet Abraham, cui facta de Christo repromissio, non per operum merita sed per *fidem* fuerit justificatus; et hoc in c. i. exponit : postea per c. 5. et G. exinde, quia omnes sive Judæi sive gentiles in Adam sunt mortui, et solus Christus omnium sive Judæorum sive gentilium est redemptor et vivificator : demum, quia lex Judæis data non habebat vim purgandi homines a peccatis et vivificandi, quam solam habet gratia, et qua gratia adveniente lex est exinanita; ut in c. 7. et 8. exponit : postremo, quia cum multi essent filii Abrahæ secundum carnem, non attentis eorum operibus, alios computavit intra semen repromissionis, scilicet *Isaac et Jacob*, alios exclusit, nempe *Ismael et Esau*; quod c. 9. ostendit.

2.m. *Prop.* iisdem argumentis probatam, ex instituto incipit ostendere in cit. c. 9. et 10.; et quidem 1°. ex exemplis *Ismaelis* et *Esau*, qui quamvis

secundum carnem essent filii Abrahæ, tamen in ejus semine non computantur sicut *Isaac* et *Jacob* : 2°. ex testimoniis Oseæ ac Isaïæ, quæ docent vocatos non ex Judæis solum sed et ex gentibus : 3°. ex eo quod sicut justitia non est ex *lege sed ex fide*, quæ omnibus proponitur, sic filiatio Abrahæ, cui facta de Christo promissio, ex omnibus, et hinc non ex solis Judæis, sed etiam ex gentilibus sit accipienda : 1°. quia salus obvenit mundo ex Dei gratia, non ex operibus, alioqui gratia non esset gratia: Deum autem non solum Judæis dare gratiam sed etiam gentilibus probat quoque testimoniis Scripturarum.

Ex his vero evidenter sequitur 3°. *propositio*, nempe Evangelium omnibus indistincte, tam gentilibus quam Judæis, esse prædicandum. Unde cum pateat scopum potius oppositum esse conclusioni objectionis, nunc ad sensum objectionum exponendum transimus.

Et quidem *Ad 11*®. R. *udiuni* non sumi stricte et absolute, sed minus stricte et comparative nempe pro minori dilectione, quo sensu accipitur Dent. 21.15., Malh. 10.37. et Luc. 11. 26. et in hac significatione secundum sensum historicum Deus *Jacob* dilexit, quatenus ejus posteritati dedit tertam lacte et mele fluentem; *Esau* autem odio habuit, quatenus Idumæis ejus posteris dedit terram sterilem, et ut Malach. 1. 3. inquit : *Posuit montes ejus in solitudinem, et hæreditatem ejus in dracones deserti*. Secundum sensum mysticum autem, quatenus gratuito Jacobi posteris majora graliæ dona concessit quam Esau filiis.

.Id 2*®. R. Deus gratuito miseretur cujus vult, quia nemini suam gratiam debet: neminem tamen nisi præsupposita peccati malitia excæcal et obdurat, et quidem non positive et impertiendo malitiam, sed permissive tantum et non largiendo gratiam, non quidem nullam, sed efficacem aut majorem.

Ad 3im. R. Similiter Deus alium facit gratuito *vas in honorem* per vocationem ad fidem : alium relinquendo suæ malitiæ ac obdurationi et sic permissive tantum facit *vas in contumeliam* ; unde et dicitur ibidem sustinere vasa hujusmodi in multa patientia : quod tamen in iisdem addatur ostendere iram suam, potentiam ac virtutem, id tantum intentione secundaria contingit, secundum quam, prævisa voluntatis in malo contumacia, deinceps utitur in bonum, id est in manifestationem suæ justitiæ et utilitatem electorum.

Ad 43®. R. Non esse *currentis* ac *volentis*, sed *miserentis Dei*; tum quia nemo propriis suis viribus et sino gratia currit aut vult : tum quia quantumvis per proprias vires currat ac velit, nihil prodest ad coronam comprehendendam: unde solius Dei per gratiam miserentis est, quæ et gratis datur, et præcipuas partes habet in opere ac cursu salutari.

Inst. 1. Deus imprimis non vult exaudire peccatores, ut patet ex 2. Mach. 9. de *Antiocho*, et Joan. 9. ex *cæci nati* sermone : deinde prohibet sæpius, ne fiat oratio pro peccatoribus, quemadmodum Jerem. 7. Prophète, et 1.Reg. 16. Samueli prohibuit, ac 1. Joan. 5. 16. Scriptura ait : *est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis* ; ergo Deus non vult omnes homines salvos fieri.

R. *Quoad 1*®. D. Deus non audit peccatores impenitentes, de quibus paroemia cæci nati apud Joannem loquentis intelligi debet C. non audit pœnitentes *Subd.* fide duntaxat nec sincere pœnitentes, ad quos Antiochus memoratus pertinebat C. vere ac sincere pœnitentes A\

Quoad 2um. D. Prohibet ne fiat oratio pro iis, qui in peccato obstinati vivunt aut finaliter impenitentes sunt T. pro aliis Ar. Sicut Deus juste negat auxilia abundantium obstinatis et impenitentibus, tum quod alias gratias repudiarunt, tum quod ex propria malitia repudiatum ulterius dandas prænitentur; sic et juste potest prohibere ne sancti orent pro impetrando illis graliæ auxilio : sicut tamen in *primo* casu non carent penitus omni auxilio etiam sufficienti peccatores ejusmodi, sic nec in *secundo* intelligi potest Deus nolens sufficientes gratias dare. Dixi autem, *Transeat*; tum quia Joannes non prohibet orationem, sed duntaxat eandem, utpote ex hominum malitia futuram inutilem, non imperat aul suadet: tum quia prohibitio Dei in prioribus casu ex supposito prævisæ obstinationis et finalis impenitentiae ; adeoque non pertinet ad voluntatem antecedentem, sed consequentem.

Inst. 2. Omnis voluntas Dei vera et sincera semper impletur, et nihil ei resistit, ut ex Genes. 50.19, Psal. 113. 3, Esai. 13. 9, Isa. 46. 10, Dan. 4. 32, ad Rom. 9. 19, constat : sed soli electi et prædestinati, non autem omnes prorsus homines salvantur ; ergo nec Deus vere ac sincere vult omnes homines salvari.

R. D. M. omnis voluntas Dei semper impletur sub aliqua ratione C. sub omni ratione *Subd.* si est voluntas absoluta et consequens C. si conditionata est et antecedens A'. Quatenus Deus de iis qui faciunt quod non vult, facit ipse quod vult ; aul quatenus qui recedere videntur a divina voluntate secundum unum ordinem, relabuntur in ipsam secundum alium; eatenus juxta Aug. et D. Θεομ. dici potest voluntas Dei semper impleri : quod autem voluntasconditionata alio sensu semper impicatur, nec ex Scriptura habetur, ubi potius legitur ex supra dictis contrarium ; nec ad hoc, ut efficax dicatur, requiritur ut fiat quod intenditur; sed ut adhibita conditione fiat quod volumus, et ea sublata non fiat.

19-1. *Obj. II.* Præcipuum dogmatis nostri præsidium petitur ex illa Pauli sententia : *Deus vult omnes homines salvos fieri* : sed hæc nec debet ad omnes et singulos trahi; ergo. *Prob. min.* SS. Patres damnant et redarguunt hanc extensionem; nam Avg. ep.107. (al. 217. c. 6. n. 19), asserit cos, qui Apostoli verba de omnibus generatim hominibus exponunt, *non intelligere omnino qua locutione sit dictum quod omnes homines vult Deus salvos fieri ; cum tam multi salvi non fiant, non quia ipsi, sed quia Deus non vult, quod sine ulla caligine manifestatur in parvulis*. Idem repetit ipse L. 4. cont. Julian c. 8. n. 12., seqq. Prosper in ep. ad Ruffin, c. 13. Fulgent, in L. de Incarn. (al. ep. 17). c. 29. Ergo ejus sententia trahi non potest ad omnes et singulos.

R. V. min. *Ad prob.* Iam p. 1). /1. Patres damnant hanc extensionem in sensu Pelagianorum et Semipelagianorum, seu cum eorum erroribus conjunctam C. in sensu orthodoxorum, et ab eorum erroribus puram IV. Confutat autem hic loci Aug. errorem 3um., Prosper et Fulg. errorem Ium., ulex contextu patet. Cæterum ab iisdem admitti generalem salvandi omnes voluntatem liquet lum ex eorum sententiis, tum ex illa Aug. notatione, quam L. 1. Retract, c. 16. adjungit : *Quod dixi, illud lumen pura eorum corda pascit, qui Deo credunt et se ad ejus præcepta servanda convertunt, quod omnes Immines possunt, si velint : non existiment novi hæretici Pelagiani*

Secundum eos «k» dictum. Irrwm est enim omnino, omnes hocpisse, st vclint: sed præpiratur voluntas a Domino, et tantum augetur munere charitalis, ul possint. Quibus verbis aperte fatetur, *omnes* homines salvari posse, si vclint, modo illud velle tribuatur voluntati præparatæ a Deo per gratiam, non autem reliclæ propriis viribus.

Inst. L SS. Patres explicant hanc sententiam de voluntate Dei salvandi lautum *prodestinalos*. Hinc enim triplicem expositionem affert Aug. 1º. quidem, ul sit locutio causalis, quatenus Deus vult omnes salvos fieri, quia nos facit velle, ut L. de corr. et gr. c. 14. el L. 22. de Civ. e. 1. habet : 2º. ul sil distributio accommoda negativa, quatenus nullus salvatur, nisi quem vult Deussalvare; et hoc in cp. 107. (al. 217. n. 19). Enchir. c. 103., L. de prædest. c. 8. n. 14. refert : 3º. ut sit distributio accommoda affirmativa pro generibus singulorum, non autem pro singulis generum ; ita rursQS in Enchir. c. 103. et in L. de corr. et gr. c. 14. exponit ; cui accedunt S. Prosper Carm. de ingr. c. 10. Fulgent. L. de Incani. (al. ,ep. 17.) c. 3., Patres Africani exules in epist. Synodica c. 14. n. 13. Ergo non debet voluntas Dei ad omnes trahi.

R. 1). .1. Patres explicant hanc sententiam de voluntate. Dei salvandi tantum prædestinatos, ubi loquuntur de voluntate Dei absoluta, efficaci et consequente C. ubi loquuntur de voluntate Dei conditionata, inefficaci ac antecedente .V. Unde etiam D. Cons. Ergo voluntas Dei absoluta et consequens non debet trahi ad omnes C. voluntas Dei conditionata et antecedens A'. Loqui in his interpretationibus Aug. de voluntate absoluta et efficaci, salis colligi potest ex uno textu L. de correptione et gratia. c. 14., utpote in quo lres illas expositiones adducit; sic autem ibidem loquitur : *Dictum est, omnes homines vult salvos fieri, ut intelligantur prædestinati.... Xon est itaque dubitandum voluntati Dei humanas voluntates non posse resistere, quo minus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult facit.* Idem constat ex contextu dereliquis Patribus; nam Prosper loquitur de voluntate, *qua ipsa suum consummat opus* : Fl g. rationem hanc addit; *quia Deus noster omnia, quacumque voluit fecit* : Patres Africani autem similem his verbis; *semper quippe voluntas Dei omnipotentis impletur, quia potestas ejus nullatenus vincitur.* Quamvis vero sub hac distinctione expositionem Augustini admittamus, camque textui Paulino per aliquam accommodationem aptari posse demus; tamen paraphrasis ista obvia ac naturalis non est, ut ex dictis patet; nec etiam talis Augustino est habita, quod colligitur tum ex hoc, quia expositionem de prædestinatis adhibuit sub hac formula, *potest intelligi*, a qua tamen abstinet in L. de Sp. et lit., L. de Catcch. rud. cl L. I. Retr. alibique, ubi textus secundum sensum suum proprium ab eo ad omnes extenditur : tum quod priorem Ianium usurpet in certamine contra *Pelagianos* ad eorum objectiones ex eorum principiis diluendas; posteriorem autem, cum ipse quæslionem de hac materia ex propria sententia instituit ac definit.

Inst. 2. Si posset aut deberet hæc sententia extendi ad *omnes*; ergo debuisset esso aliqua ratio urgens, cur SS. Patres præcipue in pugna contra *Pelagianos* el *Semipelagianos* non protulerint illam explicationem de voluntate generali, sed restrinxerint ad predestinatos : talis autem nulla assignati potest ; ergo.

II. .V. min. *Halio* cur contra *Pelagianos* non protulerint sensum textus universalem est, quia illi admiserant voluntatem in Deo salvandi omnes, cui tamen dogmati adjungebant errores alios : unde Patribus non illarn prohmdi, sed hos expugnandi necessitas erat. *Halio* vero restringendi voluntatem ad *prædestinatos* Patribus contra hæreticou agentibus fuit, quia, cum hi dicerent voluntatem salvandi omnes esse *indiscretam* et prorsus *trqualcm*, quod autem hi præ illis salvarentur, in humanam duntaxat voluntatem solis nature viribus agentem esse referendum, sequebatur, aut Deum nullo modo habere specialem quamdam et efficacem voluntatem circa salutem hominum, aut siquidem hanc Deus ex parte sua haberet camdern, tamen ab hominibus frustrari posse. Patres *primo* errori apposuerunt divinum propositum, quo electi peculiari quadam et efficaci voluntate ad salutem sunt prædcsclinati ; *secundo* autem omnipotentiam Dei, cui, ut Al g. L. de correptione et gratia. c. 14. ait, *volenti salvum facere nullum hominum resistit arbitrium.* Contra hæc cum objicerent hæretici textum Apostoli, reponebant imprimis perperam ex eo colligi Deum non aliter velle salvos fieri predestinatos quam reprobos ; quo evertebatur error *primus* : deinde dicebant cum exponi posse de voluntate efficaci circa prædestinatos; quo admissio uigebant maxime ab exemplo parvulorum falsitalem erroris *secundi*, salutem duntaxat iu hominum voluntatem referentis.

Inst. 3. Ecclesia Lugdunensis, unaque cum ea Prudentius Trecensis, Lupus Ferrariensis, Ratramnus Corbeiensis alique, subseculum nonum, 1º. in L. delenda veritate Scripluræ reprobavit Ganonem tertium Cone. Carisiaci sup. relatum : 2º. ibidem approbavit dogma Goteschalci, voluntatem salvandi ad solos electos restringentis : 3º. in L. de tribus epistolis vel tres allatas Augustini expositiones circa voluntatem salvandi omnes tantum admisit, et nostram penitus rejecit; vel illas ut probabiliores defendit, nostram autem tantum ut *pia quadam ratione a veritate non abhorrentem* toleravit; ergo.

R. *Quoad* Ium. Ar. /15\$. Ecclesia Lugdunensis non reprobat doctrinam canonis tertii Carisiaci de voluntate generali circa omnium salutem; sed id unum improbat, quod in eo statuta sit interpretatio textus Aposlolici pro salute omnium tanquam unica et unice vera; expositio autem SS. Patrum de voluntate efficaci, ad aliquos duntaxat extensa fuerit, rejecta et exclusa : in quo tamen errabat errore facti.

Quoad 2º. n. D. Laudat dogma *Goteschalci*, voluntatem salvandi ad solos electos restringentis, quem tamen sive errore facti sive vere putabat non excludere hanc voluntatem generalem pro salute omnium C. quem putabat excludere hanc voluntatem Ar.

Quoad 3um. A'. Ium. J55. Ecclesiam Lugdunensem in neutro libro nobis repugnare manifeste constat. Nam in L. de lenend. ver. Script, c. 12. ait, cum qui docet, ex Apostoli sensu, Deum velle solos electos salvos fieri, et alterum qui asserit, ex ejusdem mente, Deum velle omnes generaliter fieri salvos, *fideliter et unanimiter concordare*; quia prior Apostolum explicat de voluntate efficaci et consequente, quin excludat generalem et antecedentem, quam Ecclesia hæc vocat *voluntatem bonitatis creatoris* : alter autem explicat de voluntate antecedente et generali erga omnes, non excludendo voluntatem consequentem et absolutam pro solis electis. In L. de trib. epist. autem c. 12. asserit sententiam quæ statuit voluntatem generalem salutis

omnium, *fideliter posse recipi atque a SS. Patribus fuisse probatam* : c. 24. addit eandem esse *honorandam* : c. 2R. ait, *certissimum esse, Deum veil- omnes etiam reprobos salvos fieri, ita tamen ut eos omnino non salvet* ; aut, ul c. 13. docet, recipi posse hoc dogma, *si hanc voluntatem bonitatis erga salu- tem hominum non credatur, humana obsistente voluntate, Deum implere non posse, sed obsistente humana iniquitate implere nolle*.

Inde 2nm. Jss. I). Expositiones Aug. admisit ut probabiliores, sumendo voluntatem Dei secundum frequentiore in Scriptura usum C. sumendo secundum absolutam dogmatis veritatem .V. Quia in Scripturis voluntas divina simpliciter enuntiata sæpius describitur tanquam efficacissima; hinc *Ecclesia Lugdunensis* per voluntatem simpliciter et sine addito expressam hic intellexit voluntatem consequentem, adeoque ad solos electos extendi contendebat ; non tamen aliam in Deo voluntatem etiam antecedentem ne- gabat, ut ex allatis maniCestum est.

Inst. 4. Voluntas generalis salvandi omnes, hoc ipso quod sit antecedens, juxta S. Thomam est *primo tantum velleitas*, ut patet ex p. 1. q. ID. a. 6. ad I. *Secundo* est iners et otiosa, quia ut in Ium. dist. 47. q. 1. a. 2. ait: *operatio non correspondet voluntati Dei antecedenti, sed consequenti ; et voluntas ante- cedens non habet effectum, nisi consequens adjungatur. Tertio* habet pro objecto rem mere imaginariam et ficlitiam ; quia juxta eundem locis mox cit. natura hominis, in se considerata et præcisa a circumstantiis, tantum sub voluntatem Dei antecedentem cadit; ergo.

R. *Quoad* Ium. D. J. Voluntas generalis salvandi omnes, seu antecedens, juxta S. Thomam est tantum velleitas, quantum illa spectatur secundum se ac in seipsa est .V. quantum comparatur ad voluntatem absolutam et conse- quentem C. Voluntatem antecedentem quoad se, non esse in Deo suspensio- nem actus aut quamdam imperfectionem vel signum duntaxat volitionis, sed veram ac propriam *beneplaciti* voluntatem, ipse S. Doctor de verit. q. 23. a. 3., in I"m. dist. 47. q. 1. a. 2., in ep. 1. ad Tim. c. 2. alibique declarat : dicit tamen *velleitatem*, voluntatem secundum quid, imperfectam et minus inte- gram, comparative ad voluntatem consequentem; quia hæc est voluntas absoluta, voluntas simpliciter talis, quæ ex omni parte perficitur et integri- tatem etiam finis obtinet. Ubi tamen notandum, quod quamvis voluntas *antecedens* possit vocari inefficax respectu finis, nempe salutis æternæ, utpote quam non semper obtinet et efficit ; tamen sit efficax respectu mediorum seu auxiliorum sufficientium ad finem hunc obtinendum : unde palet quod ex hoc capite recte vocari possit vera voluntas.

Quoad 2'm. A*. Jss. Ratio patet ex proxime notatis et confirmatur ex S. Thom., qui in Iam. dist. 46. q. 1. a. 1. Sic ait : *Hujus quippe voluntatis effectus est ipse ordo nalurce in finem salutis, et promoventia in finem omnibus communiter proposita, tam naturalia quam gratuita*. Hinc text. D. operatio ellicclus principalis, nempe collatio auxilii efficaci ex parte Dei et assecutio salutisex parte hominis, non respondet voluntati antecedenti, sed consequenti C. operatio effectus minus principalis, nempe ordinatio ad finem salutis et collatio auxilii sufficientis A*.

ji

Quoad 3"" A. .Ini. Aliud enim est, rem esse imaginariam et mere ficlitiam. aliud rem consideratam in se, abstrahendo a circumstantiis; prius Deo con- venire nequii; posterius eidem tribuit D. Thomas pluribus in locis, ex quibus

sulliciat commentarium in I. ad Timoth. c. 2., ubi inquit : *In Deo salus omnium hominum in se. considerata habet rationem ut sit rolibilis... et sic ejus voluntas est antecedens; sed si consideretur bonum justitiæ, et quod peccata puniantur, sic non vult; et hæc est voluntas consequens.*

195. *Obj. III.* In Deo non potest admitti voluntas conditionata, inefficax, cl fundata in mentis abstractione ; 1°*, quidem, quia videtur indignum Deo voluntatem dependere a conditione, quam ponere vel non ponere ex Deo pendet : 2°D, quia repugnat cum idea entis summe perfecti et summe potentis : 3°O, quia nec ex parte intellectus, nec ex parte voluntatis divinæ locum habet abstractione : sed voluntas generalis salvandi omnes, conditionata et inefficax et fundata in mentis abstractione dicitur; ergo.

IX. Adarg. Quoad Ium. I). M. In Deo nequit admitti voluntas conditionata, cujus conditio uvice dependeat a Deo *T.* cujus conditio dependeat simul a creatura .V.

Quoad 2°m. D. M. Nequit in Deo admitti voluntas inefficax, quæ talis sit vel ex impotentia vel ex mutatione consilii *C.* quæ talis sit ex non posita a creaturis conditione, aqua Deus vel secundum leges ordinarias providentiæ vel ad libertatem creatam tuendam libere voluit dependere effectum voluntatis .V. *Primum* repugnaret ideæ entis summe perfecti ac potentis ; *secundum* nequaquam, praesertim si attendatur ad alias rationes supra expositas, secundum quas Dei voluntas semper impleri recte dicitur. *

Quoad 3U°. Rursus *D. AI.* In Deo nequit admitti voluntas, quæ fundatur in abstractione formali, seu quæ se teneat ex parte intellectus divini, inferretque in eo limitationem et imperfectionem *C.* quæ fundatur in mentis abstractione objectiva, seu quæ se teneat duntaxat ex parte objecti cogniti, et sic in eodem varios status et conceptus objectives supponit, secundum quos cognosci possit *AI.* Sicut autem ex posteriori capite, juxta Theologos omnes, sine ulla in Deum redundante imperfectione statuitur scientia visionis et simplicis intelligentiæ, sic et statui potest voluntas antecedens et consequens. Atque huc referendum est illud, quod dixit S. Tjio m. p. 1. q. 19. a. 6. ad 1. *Hæc distinctio non petitur ex parte voluntatis divinæ, in qua nihil prius vel posterius, sed ex parte votitorum.* Et in Ium. dist. 46. a. 1. *Hoc (quod voluntas in Deo sit duplex) contingit non ex aliqua diversitate voluntatis divinæ, sed propter diversas conditiones voliti.*

Inst. I. Voluntas illa generalis salvandi omnes non est *serial* ; ergo. *Prob.* dnf. 1°. Deus non potest serio velle id, quod præscit non esse futurum : sed præscit non esse futuram reproborum salutem ; ergo. 2°. Si Deus serio vellet omnium salutem, deberet omnibus dare auxilia, quæ per scientiam mediam praevidet efficacia; quia sicut si medicus haberet medium eflicax, quod sciret certissime esse sanitatem allaturum, et simul aliud, quod sciret certissime nihil profuturum, et omisso primo applicaret secundum, non posset dici serio velle sanitatem ægri, sic idem in casu nostro dicendum est : sed Deus auxilia ejusmodi non dat; ergo. 3°. Qui vult aliquem effectum conditionate seu sub conditione, quam vel solus vel saltem cum alio facile implere potest et non implet, non censetur serio velle talem effectum : sed Deus sic vult salutem reproborum sub conditione Qualis perseveranti®,

quam ille solus vel saltem cum reprobis facile implere potest per auxilium speciale, et tamen non implet; ergo.

R. -V. .1. Observa hic discrimen esse inter voluntatem *absolutam* et *seriam*; prior enim vult objectum suum omni modo et sine ulla limitatione, adeoque non tenetur duntaxat ad media præstanda, quæ sufficiunt ad illum finem assequendum aut objectum ponendum, sed et ad ea, quibus certo ac infallibiliter obtineatur finis seu ponatur objectum : posterior autem habetur etiam, si velit finem vel objectum certo quodam modo et sub aliqua conditione, ut patet tum in pluribus volitionibus humanis, tum ex eo quod, posita conditione vel modo, sequatur ipse effectus et finis; adeoque obligatur quidem ad ponenda media, quæ ad ipsam spectant, sufficientia, quibus potest et poni conditio et obtineri finis, non autem ad ea, quibus absolute ac infallibiliter obtineatur. His suppositis

Ad prob. .V. vel *I*). M. Deus non potest serio velle, quod præscilicet non esse futurum ex defectu se tenente ex parte sui C. ex defectu se tenente ex parte alterius *subd.* non potest serio velle voluntate absoluta et consequente C. voluntate conditionata et antecedente -V.

Ad prob. 2°. Rursus .V. vel *D.M.* Si Deus serio vellet voluntate absoluta omnium salutem, deberet dare media quæ per scientiam mediam prævidet efficacia C. si serio velit voluntate solum conditionata A'. Eadem responsio tenet in paritate allata, siquidem medicina non prævideatur nil profutura quia inefficaciam ex ipsa medicinæ *natura* proveniente, sed ex ægri *voluntate* medicinam hanc applicare nolentis. Præterea *disparitas* est, quod sanitas non detur ægro per modum præmii, atque hinc medicus non debeat attendere libertatem ejusdem, et vel ex contractu cum ægro aut republica, vel ex charitate teneatur ad medicinam absolute profuturam : e contra cum Deus saltem adultis det salutem per modum præmii, debet attendere ad meritum et libertatem ; ac præterea ex nullo titulo tenetur ad danda specialia et efficacia auxilia, sed duntaxat ad ordinaria et sufficientia.

Ad prob. 3^o10. R. *quoad* i^o, *memb.* N. *min.* quia perseverantia finalis ex alibi dicendis vel formaliter habetur vel saltem dependet a cooperatione libera quæ poni debet a creatura : *Quoad* 2um. *meinb.* 1). M. Non censetur serio velle omni modo et sine ulla limitatione effectum, qui cumdem sub conditione vult, quam cum alio facile implere potest et tamen non implet C. non censetur serio velle certo quodam modo et sub certa limitatione .V. Alii *subd.* qui cumdem effectum vult sub conditione, quam cum alio facile etque connaturaliter implere potest, nec tamen implet T. quam non potest æque connaturaliter implere .V. Deus juxta hoc nec ut conservator naturæ nec ut auctor libertatis potest æque connaturaliter reprobis dare auxilia specialia, quia ut talis ea dat secundum opportunitatem temporis et aliarum circumstantiarum seu cursum causarum secundarum, cui connaturalia sunt auxilia ordinaria non autem specialia : unde licet hæc reprobis nolit dare, vult tamen illos serio salvos fieri per auxilia ordinaria seu connaturaliter dabilia.

Inst. 2. Licet Deus habeat voluntatem antecedentem et conditionatam puniendi omnes homines, si in peccato decederent, tamen per hoc non dicitur serio velle omnes homines punire; ergo, licet habeat voluntatem, antecedentem et conditionatam salvandi omnes homines, tamen vel per hoc non

debet dici serio velle omnium salutem, vel saltem non recte dicitur habere specialem et majorem allectum homines salvandi, quam damnandi ; præscribi cum alias etiam dici posset serio velle salutem dæmonum et damnatorum.

II. *Tr.Supp. Ani.* Quia voluntas puniendi homines proprie non est antecedens, cum necessario præsupponat culpam non minus ac ipsa pœna; et A'. *Cous.* *Disparitas* est, quia Deus salutem hominum ita vult conditionato ut *clinn conditionem* seu opera bona fieri desideret, et ad ea det auxilia: e contra punitionem sic vult, ut ejus conditionem seu opera mala nullo modo desideret, sed potius illa prohibeat, et per comminationem pœnarum homines ab illis deterreat. Ad id quod additum est de *dccmonibus* ac *damnatis*, discrimen est, quod Deus tantum habeat allectum aliquem complacentiæ circa salutem dæmonum, et damnatorum ut possibilem, non autem voluntatem beneplaciti actuosam ; unde nec circa eorum salutem aliquid operatur, utpote cujus illi incapaces sunt tanquam in termino constituti et obfirmati in malo, et quæ non jam amplius rationem habet boni appetibilis, quia non est consentanea divinæ justitiæ : contraria omnia reponuntur in salute viatorum et voluntate tum ad illam tendente tum media sufficientia providente.

ARTICULUS III.

AN' EADEM PROVIDENTIA SUPERNATURALIS PERTINEAT AD INFANTES SINE BAPTISMO MORIENTES?

196. Movetur controversia præsertim de infantibus illis, quibus, sive in utero materno vi solius naturæ morientibus, sive in lucem editis, nulla humana diligentia baptismus applicari posse videtur. Circa hanc non minus varia est tum errantium tum opinantium classis. 1a. Est eorum qui negant dari in Deo voluntatem etiam *antecedentem* salvandi hos parvulos; sive quod universim voluntatem illam generalem cum hæreticis inficiuntur; sive quod hanc restringant ad adultos; sive quod eam quidem concedant circa salutem in se spectatam, non autem ut consideratam in circumstantiis divinorum attributorum, vi quorum nempe contendunt Deum velle salutem quibusdam infantibus ad misericordiæ suæ ostensionem, aliis eam nolle ad justitiam suam manifestandam. 2a. Eorum qui voluntatem Dei antecedentem salvandi omnes parvulos hac tantum ratione admittunt, quatenus Deus paravit et in Ecclesia posuit baptismum seu medium salutis pro parvulis ; quin tamen serio voluerit applicari baptismum, aut sufficienter de mediis providerit quibus applicari queat baptismus. 3a. Eorum qui etiam hanc in Deo voluntatem applicationis et sufficientem provisionem statuunt, eam tamen dicunt dependere a *causis naturalibus* et *necessariis*; quatenus Deus serio vult applicari baptismum, nisi vel ubi non obstat cursus naturalis causarum secundarum, propter quem vel infans prius moritur, vel alii impediuntur quominus succurrant. 4a. Denique est eorum qui eandem voluntatem dicunt dependere a voluntate aliena seu *causis liberis*. Volunt hi etiam, positis rebus ut nunc sunt, et supposito causarum naturalium cursu divinitus constituto, nullum ex parvulis, qui pereunt, esse qui non potuerit ad baptismum pervenire, nisi obstitisset, vel si posita fuisset aliqua actio causarum liberarum. Porro inter eosdem nonnullum est discrimen; aliqui enim pro

cams *liberis*, a quarum voluntate parvulorum salus dependeat, assignant duntaxat parentes, cosque omnes quibus proxime cura parvulorum commissa est ; alii etiam adultos alios quoscumque : similiter quidam pro actione quæ ponenda vel omittenda est, designant orationem vel carentium orationis pro parvulis; alii opus quodeumque supernaturale vel etiam rectum usum libertatis. aut quamcumque culpam moralem, etiam negligentiae vel imprudentiae.

197. *Dieu I.* Deus voluntate vera antecedente vult salutem etiam infantium omnium.

Prob. Deus vult omnes homines salvos fieri : sed in hac voluntate includuntur etiam parvuli ; tum quia nulla est ratio excludendi parvulos ab illa propositione universali ; tum quia ex sententia S. Aug. in illa omnino includuntur, qui L. 4. cont. Julian, c. 8. n. 12. ait : *Numquid (parvuli) homines non sunt, ut non pertineant ad id quod dictum est, vult omnes homines salvos fieri?* ergo. *Conf.* Deus vult eos fieri salvos pro quibus Christus est mortuus : sed Christus etiam pro parvulis omnibus est mortuus; ut palet, si invertatur argumentum S. Pauli, quod proponit 2. ad Cor. 5. 1-4. *tinus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt :* tum ex testimonio S. Alg. qui L. 1. de remiss, pecu. c. 18. n. 23. inquit : *Sine ista ergo regeneratione salvos in æternum posse parvulos fieri, quis audeat affirmare? tanquam non pro eis mortuus sit Christus;* ergo.

198. *Nec dicas* 1°. Apostolus non præcise dicit : *vult omnes homines salvos fieri;* sed continuo adjungit: *et ad agnitionem veritatis venire;* Cjgo sicut pustremum non extenditur ad omnes infantes, cum nulli moriantur ante rationis usum; ita nec prius extendendum est. 2°. S. Aug. in ep. 107. (al. 217. n. 19.) sic ait : *Multi salvi non fiunt, non quia ipsi, sed quia Deus non vult; quod sine ulla caligine manifestatur in parvulis.* 3°. S. Prosp. in resp. ad 4. object. Vincent, ait : *Insanum omnino et contra rationem est dicere, voluntatem Dei ex Dei voluntate non fieri :* sed si Deus haberet voluntatem salvandi parvulos antecedentem, et tamen postea non salvaret, Dei voluntate consequenti hoc eveniret; ergo.

Ad Ium. R. D. Ad parvulos non extenditur *secundum*, si per agnitionem veritatis intelligatur regnum Dei .V. Si intelligatur fides *subd.* si intelligatur fides habitualis .V. actualis C. S. Aug. sæpc ait, *credere habitu*, esse venire in veritatis agnitionem , unde cum Deus intendat parvulis baptismum, ubi habitus supernaturales infunduntur, et vitam æternam, quæ stat in visione Dei, hoc ipso vult eos venire ad agnitionem veritatis. Deinde .V. *Cons.* Quia quamvis *secundum* non extendatur ad parvulos, qui accepto baptismo moriuntur ante usum rationis; tamen, quia isti salvantur, omnino ad eos extenditur *primum* : ergo similiter ad alios , qui moriuntur ante baptismum, extendi potest. Præterea *disparitas* est, quia parvuli sunt capaces consequendæ salutis etiam ante usum rationis per regenerationis Sacramentum; non autem hac ætate capaces sunt veniendi ad agnitionem veritatis actualem : unde palet, quod juxta diversitatem capacitatis subjectorum proportionate accipi debeat Apostoli sententia.

Ad 2"°. R. C. 1"°. /°. .1. Cum enim parvuli non sint capaces volendi aut

nolendi, non quia ipsi nolunt, salvi non fiunt. 2^m. *p. I*). Multi parvulorum salvi non Hunt, quia Deus non vult voluntate antecedente *N*. quia non vult voluntate consequente *C*.

Ad 3^{am}. I). *M*. Insanum est dicere, Dei voluntatem absolutam et consequentem non fieri ex voluntate Dei *C*. voluntatem conditionatam et antecedentem *subd.* non fieri ex voluntate Dei, quæ ipsa non ponat conditionem a qua prior dependebat *C*. non fieri ex voluntate Dei, quæ tantum sequitur ad conditionem aliunde non positam a qua prior dependebat *V*.

199. *Dico II.* ileus etiam antecedente voluntate vult infantibus omnibus applicari baptismum, seu de mediis proxime vel remote sufficientibus providit, queis infantibus queat applicari baptismus.

Prob. Qui serio vult finem, necessario etiam, quantum est *ex se*, debet velle medium absolute necessarium ad finem consequendum; quia seria voluntas hic sumitur pro sincera et actiuosa, non autem pro inerti et otiosa, quæ est mera velleitas: sed Deus serio vult salutem parvulorum, et ad hunc finem consequendum applicatio baptismi est medium absolute necessarium, quia hic supponitur Deum non aliter velle parvulorum salutem quam per baptismum; ergo.

Conf. Juxta S. *Prosop.* L. 2. de voc. Gent. c. 12. Christus est salvator omnium hominum, qui dat omnibus, unde salvari possint, et in resp. ad *P^o*. obj. Vincent. Deus præcipit omnibus Christi passionem applicari; ergo cum parvuli per solum baptismum salvari possint et iis passio Christi applicari, Deus vult etiam ut applicetur baptismus.

200. *Nec dicas* 1°. Mercator projiciens merces ob timorem naufragii, nullum medium adhibet ad illas servandas, et tamen serio ac ardentè desiderat conservationem; ergo seria intentio salutis parvulorum in Deo potest etiam stare sine provisione mediorum sufficientium, queis baptismus applicetur. 2°. Seria voluntas Dei salvandi parvulos satis defenditur, si ostendatur mors parvuli spiritualis esse mere permissa a Deo eique involuntaria: sed dum dicitur a Deo baptismum in Ecclesia esse pro omnibus institutum, applicationem tamen impediri v. g. a causis naturalibus, quas Deus ob fines aliores non vult invertere, illud ostenditur; ergo. 3°. Potest eadem voluntas seria recte salvari per sufficientiam *Adamo* datam ad perseverantiam in justitia originali; ergo non requiritur ut de facto Deus omnibus parvulis provideat de his mediis.

Ad Iunl. R. V. Cons. Disparitas est, quia mercatori supponitur nullum adesse medium ad servandas merces; ergo sincera voluntati ejus non obstat quod nullum adhibeat: constat autem Deo prasto esse media sufficientia. Hinc etiam *invertitur argumentum*: si mercator haberet medium ad merces servandas sufficiens, nec tamen adhiberet, mercium conservationem serio velle negaretur; ergo Deus non censendus est serio velle salutem, si medium sufficiens, quod habet, non præbet.

Id 2um. R. V. M. Sicut enim ratio voluntarii positivi circa aliquod objectum immediatum non salvatur per id, quod non sit involuntarium aut non prohibeatur; sic nec ratio seriffi voluntatis circa objectum mediatum seu finem salvatur per hoc, quod mediorum sufficientia non sit involuntaria,

aut non prohibeatur; præsertim si ista sufficientia non possit nisi ab intendente finem provenire, ut hic accidit.

Ad 3^{am}. R. -V. A. Voluntas enim salvandi omnes in Deo est, etiam supposito peccato originali et post amissam justitiam originalem; ergo intentio seria salutis etiam in statu posteriore sufficientiam mediorum requirit. Præterea si hoc sufficeret pro parvulis, satis etiam foret pro adultis; et hinc in statu naturæ lapsæ ad peccatum sufficeret illa libertas, quæ fuit in Adamo: quod tamen in *propositionibus Baianis* est damnatum.

201. *Dico Iii.* Voluntas Dei salvandi parvulos et iis applicandi baptismum, minus recte dicitur dependere tantum a causis naturalibus et necessariis.

Prob. Nequit dici in Deo seria esse voluntas salvandi parvulos et iis applicandi baptismum, si simul dicatur stare per ipsum Deum, quominus parvuli salventur iisque applicetur baptismus : sed hoc simul asseritur, cum dicitur ea voluntas tantum dependere a *causis naturalibus* et *necessariis*; tum quia unice a Deo dependet sic vel aliter disponere causas ; unde Aug. L. de don. persev. c. 12. n. 31. ait : *Au/ res humanas in parvulis non divina providentia, sed fortuitis agi casibus opinabimur..... quandoquidem nec passer cadit in terram sine voluntate Patris nostri, (pii in cadis est?* tum quia, si Deus hic unice attenderet causas naturales, v. g. terræ motum, quo infantes et adulti pereunt, quasi diceret : volo his infantibus salutem et applicationem baptismi, nisi tamen obstet terræ motus ; ego tamen volo fieri terite motum : quod ipsum est, ac si diceret: volo, si non volo oppositum ; ergo.

Conf. Non diceretur satis provisum esse *adultis*, si obstaret ordo causarum naturalium, quominus illis possit dari gratia sufficiens, aut quominus hæc daret vires relative sufficientes ad superandam concupiscentiam hic et nunc prementem ; ergo nec sufficienter provisum foret *infantibus*, si obstaret idem ordo quominus possit applicari baptismus; ergo sicut voluntas salutis circa adultos non dicitur dependere tantum a causis naturalibus, sic nec voluntas salvandi parvulus.

202. *Vec dicas* Ie. Deus ex seria voluntate salvandi omnes parvulos non tenetur nisi ad implendum munus *provisoris generalis* : sed provisor generalis non tenetur dare sufficientiam cuilibet particulari, sed potest permittere defectum in aliquo particulari ne impediatur bonum totius; ut docet S. Th. p. 1. q. 22. a. 2. ad 2.; ergo. 2°. Provisor generalis urbis non tenetur nisi ad providendum annonam, ex qua cives possint assumere, nisi ipsis occurrat aliquod impedimentum; et in hoc casu non tenetur cavere particulare impedimentum hujus vel illius civis : imo illius affectui sincero alendi omnes non præjudicat quod aliquem propter ejus scelera damnet ad pereundum fame ; ergo idem jjariter dici potest de voluntate Dei salvandi omnes. 3°. Si intentioni seriæ salvandi omnes obstaret quod ita disposuerit cursum causarum secundarum, ut nulla humana diligentia vel proxime vel remote possit baptismus applicari ; ergo Deus vi illius intentionis se obligasset ad patranda miracula : hoc asseritur sine fundamento; ergo.

R. *.fi/1^{am}*. D. M. Non tenetur nisi ad implendum munus provisoris generalis tiualiscumque .V. provisoris generalis serio salutem cuiuslibet etiam in

particulari Intendentis et hunc finem liono totius proferentis C. Dens autem imprimis non est provisor generalis (*pialismiinqur* in ordine ad parvulorum salutem, sed latis ut sincero velit distincto ac individualité! quemlibet salvare, perinde ac si vellet illuni solum : deinde salus hominis particularis non est snbordinata bono hujus universi, sicut bonum *natural** cujuscumque creatura» particularis; sed etiam commune bonum hujus universi ulpole iw/ura/e salutis hominis tanquam *supemaburali* subordinatin' : unde patet quareiu providentia naturali possit permitti defectus crcaturæ particularis, non vero in providentia supernaturali defectus aliquis ex l>ono causarum naturalium obtinendo resultans.

Ad 2nia. R. Quoad li.n. p. Disparitas est, quia provisor generalis urbis nec lam sincero affectu alimentationem cujuslibet in particulari curat, nec in ipsius uno arbitrio stat quod quilibet civis pervenire possit ad alimenta capienda. *Quoad 2im. p. R.* Vel illa provisoris voluntas alendi cives est antecedens ad delictum illius hominis, vel est consequens. Si *primum*, civis in libertate non committendi delictum habet sufficientiam ad capiendam alimonia : si *secundum*, voluntas provisoris ad illum non extenditur dislincteac individualiter. Cæterum (praeterquam quod argumentum hoc nimium pro sententia hic contraria assumat, et retorqueri etiam possit translatum ad adultos) ex allato exemplo potius confirmatur nostra assertio. Finge enim cives aliquos esse in carcere sub provisoris potestate, ita ut nemo, nisi ipse provisor per suos ministros, possit ad eos deferre alimenta : hoc supposito, si provisor ex certa scientia ministros aliis negotiis, quamvis praevalentibus, ita distrahat, ut ipsis non sit facultas deferendi alimenta ad illos cives; certe intelligetur quod is non habeat seriam voluntatem illos alendi, sed ad summum simplicem displicentiam de illorum penuria. Similiter parvuli peccato originali vehit capti, sunt sub potestate, solius Dei, ita ut nemo, nisi ipse Deus vel per seipsnm vel mediantibus causis naturalibus, queat illis conferre opportunitatem suscipiendi baptismi : itaque si et Deus ita ad alios lines dirigat causas naturales, ut ista» non permittant applicationem baptismi, v. g. quia inducunt mortem parvuli in utero materno independenter ab ulla alia libertate, recte etiam dicetur Deum serio non velle remedium et salutem parvuli.

dd3Uln. R. 1°. *N. M.* tum quia Deus ab æterno praevidens bonum usum voluntatis aliena» potuit causas naturales ita ordinare, ut nullum miraculum sil necessarium : tum quia, ubi opus esset aliquam violentiam inferre causis naturalibus, non diceretur *proprie* miraculum ; quia esset debitum communi providentiæ supernato rali.

R. 2°. *.V. min.* tum ex data modo posteriore ratione: tum ex exemplo *adulti* per vires graliæ facientis quod in se est, cui etiam extraordinarie vel per miraculum providendum a Deo de notitia ad finem necessaria, communius censent Theologi.

203. *Dico /f.* Probabiliter dici potest quod Deus parvulis serio intendat salutem ct applicationem baptismi, dependenter a *causis liberis* seu voluntate aliena, maxime parentum eorumque, ad quos perlinet parvulorum cura, ut præsertim per orationem illorum salutis consulant.

Prob. 1. p. 1°.* ex prioribus assertis alias sententias rejicientibus : 2°. quia

ex supposito quod parvulis nequeat conferri sufficientia in voluntate propria, inde magis commendetur abundantia, universalitas et suavitas misericordia) divina? 3°. quia id est conforme providentiæ divinæ alias nobis manifestata; cum Deus ab initio gratiam nobis conferendam commiserit voluntati unius hominis, per cuius praevaricationem omnes mortui sumus; et nunc etiam mandant unicuique de proximo suo; ac omnis dispensatio mysteriorum Dei, quoad externa, etiam pro adultis pendeat a voluntate hominum, qui libere annuntiant Evangelium, aliaque administrant, et juvant vel e contra impediunt.

Prob. 2'. p. S. Prosp. vel quicumque auctor, a Gelasio in opusc. cont. Pelagian, tanquam Magister Ecclesiæ sapientissimus laudatus, L. 2. de voc. Geni., postquam c. 20. contra voluntatem Dei salvandi omnes proposuisset sibi objectionem ab exemplo infantium sine baptismo morientium deductam, eandem c. 23. dissolvit his verbis: Aon irreligiose arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gralice pariem, quæsemper universis est impensa nationibus, qua utique, si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur. Omnium namque exordia parvulorum, totaque illa principia necdum rationalis infantia, sub arbitrio jacent voluntatis aliena, nec ullo modo eis nisi per alios consuli potest : et consequens est illos ad eorum perlinere consortium, quorum, vel recto vel pravo aguntur affectu. Sicut enim ex aliena confessione credunt, ita ex aliena infidelitate aut dissimulatione non credunt. Et cum ipsi nec præsens vita desiderium habuerint nec futura; quam ipsorum facium est nasci, tam ipsorum efficitur non renasci. Sicut autem circa majores, præter illam generalem gratiam parcius atque occultius omnium hominum corda pulsantem, excellentiore opere, largiore munere, potentiore virtute vocatio specialis exeritur; ita etiam circa innumeros parvulos eadem manifestatur electio. Ex his, præter apertam et sæpius repetitam confirmationem partis prioris, manifeste asseritur pars altera; quia agitur 1°. de infantibus etiam necdum natis, qui proprie dicuntur *paucorum dierum homines*, cum jam homo dicatur infans intra uterum maternum animatus : 2°. de baptismo infantium, qui ex aliena confessione *credunt* et aliorum facto renascuntur : 3°. de bono usu sive gratiæ generalis, sive vocationis specialis ex parte parentum præstando, quem utilitas infantium excipiet.

Conf. S. Aug. in Enchir. c. Ui. ait: Parentum quoque peccatis parvulos obligari, non solum primorum hominum, sed etiam suorum, de quibus ipsi nati sunt, non improbabiler dicitur. Illa quippe divina sententia (Exod. 3 i. 7.) ileddam peccata patrum in filios, tenet eos utique, antequam per regenerationem ad testamentum novum incipiant pertinere. Ergo ex mente S. Doctoris probabile est parvulos ita obligari parentum peccatis, ut ipsorum ratione moriantur antequam perveniant ad remedium salutis vel baptismum; tum quia in hujus probationem adducit illam Exodi sententiam: tum quia inline, ubi explicat quare dicamur concepti in *peccatis*, subjungit : *In illo uno, quod in omnes homines pertran.siit, atque tam magnum est ut in eo mutaretur et converteretur in necessitatem mortis natura humana, referiuntur plura peccata; et alia parentum, quæ, etsi non ita possunt mutare naturam, reatu tamen obligant filios, nisi gratuita gratia et misericordia divina subveniat.* Ergo parentibus potest dici data sufficientia saltem negativa ad filiorum

baptismus, quatenus si non perçassent parentes, opportunitatem habuissent applicandi parvulis baptismum : atque hinc facilius a nobis potest dari ratio, cur juste subinde Deus infligat punitiones integris communitatibus, quibus contingit etiam parvulos exlingui in utero, qualis illa fuit Num. 31. et 1. Reg. tu. Amalcitarum et aliarum gentium.

Prob.3.p.* Quia Scriptura frequenter nos hortatur ad orandum etiam pro aliorum salute, hujusque orationis utilitatem commendat, ut 1. ad Tim. 2. *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes pro omnibus hominibus... Hoc enim bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri etc.* Item in ep. Jac. 16. *Orale pro invicem, ut salvemini : multum enim valet deprecatio justi assidua.* Vid. hic Corn, a Lap. et alios.

Conf. tum ex probabilissima Theologorum sententia, quam illustrat Suar. Tum. 2. de Relig. L. 1. c. 27. statuente, quod oratio etiam facta pro alieno bono spirituali sit infallibilis illius impetratio, dummodo aliquas conditiones habeat ex parte orantis, et hanc unam ex illius, pro quo oratur, ne scilicet ipse resistat vel ponat impedimentum : tum ex Scripturæ historiaeque Ecclesiasticæ exemplis, quibus comprobatur vel ipsam parvulorum natiuitatem vel vitam eorum ad remedium salutis obtinendum precibus parentum vel aliorum esse impetratam.

Dixi 1°. *a voluntate maxime parentum* ; quia sicut magistratibus mandatur a Deo cura tum infantum tum mediorum ad eorum salutem, et viris Apostolicis ac praedicatoribus Evangelicis inspiratur desiderium annuntiandi et applicandi remedium peccati originalis, imo omnibus fidelibus divinitus immittitur excitatio ad orandum universaliter pro omnibus; ita ab eorum voluntate dependere parvulorum salutem prudenter credimus, cum humanitus loquendo videantur plurimi parvulorum fuisse perituri, si illi aut mandato aut inspirationi divinæ non obsecundassent. 2°. *Ut præsertim per orationem illis consulant* ; quia ex modo dictis positiva sufficientia potest etiam dependere ab aliis actibus virtutis, imo et a bono libertatis usu; negativa vero a defectu quocumque morali, ul supra ex Augustino colligere licet.

201. *Nec dicas* 1°. Super in operibus, quæ sine controversia illi tribuuntur, videtur contrarius. Nam 1°. in Resp. ad obj. Perm. Vincent, dicit, eos, qui baptizati non sunt, in aliquo sensu esse redemptionis alienos, nec ad redemptionem pertinere, nisi ea tantum ratione, quoniam Deus pro una generali causa totius generis humani mortuus præcepit omnibus ejus passionem applicari. 2°. in Carm. de ingrat, c. 29. ait : *Nec meritis istud [deris aptare parentum ; cum rideas multos sanctis genitoribus ortos nullo salvari studio potuisse suorum; ergo. Conf.* Idem in Lib. 2. de voc. gent. c. 22. quærens, quare Deus non provideat remedium quod possit infantibus in utero monentibus applicari, recurrit ad inscrutabilia Dei judicia; et c. 24. id fieri statuit vel in peccati originalis poenam, vel ad ostendendam gratiæ baptismatis gratuitalem ; ergo.

Ratio. Vero. Ad 1am. Dicitur. El his vocibus declarat parvulos non pertinere ad redemptionem in actu secundo et quoad efficaciam Con. non pertinere ad redemptionem in actu primo et quoad sufficientiam Non. subjungit enim: *Redcm-*

plionis proprietas haud dubie penes illos est, « quibus princeps hujus mundi missus est foras; ubi to proprietas locutionem ad sensum explicatum limitari debet, ut propositio hæretica de morte Christi prædestinatis duntaxat impensa devitetur.

Jd2^{““}. *D.* Quod salventur parvuli, nequit tribui parentum meritis naturalibus *C.* supernaturalibus *subd.* quatenus nec hæc merita sunt mediata et ultima ratio discretionis, nec necessaria et unica mensura electionis *C.* quatenus nequidem immediata cl per modum conditionis libere assumpta ratio existimari queant *V. S.* Doctor hic agit contra *Seinipelagianos*, qui causam discretionis pnedestinati a non prædestinato principaliter, imo unice repetebant a libero hominis arbitrio; ideoque cum ostendisset, exemplo parvulorum, quod imprimis ex eorum conatu ac opere non dependeat, ut unus pra altero baptizetur; postea declarat nec id meritis parentum naturalibus aut cuicumque etiam studio supernaturali esse tribuendum, sed soli voluntati divinæ, quæ ita congruenter ac efficaciter res ordinat, ut hic et non ille baptizetur: quod quidem intentum suum aperte explicat in fine illius testimonii *L. 2.* de voc. gent.

Ad Conf. R. Merito *S. Prosper* recurrit ad inscrutabilia judicia Dei pro ratione, cur Deus non providerit remedium congruum et efficax parvulis in utero morituris; cum hoc multis aliis providerit, et peccatum originale sit omnibus commune. Quamvis enim immediata ratio hujus discriminis detur quod illorum parentes non sint cooperati sufficientiæ in favorem parvulorum concessæ, redit nihilominus difficultas, cur illis parentibus Deus dederit sufficientiam incongruam et inefficacem; aliis autem, forte impiis et sceleratis, contulerit congruam et efficacem in filiorum favorem, vel aliter efficaciter disposuerit, ut baptizarentur. Circa hanc vero difficultatem non alius exitus patet nisi recurrendo ad inscrutabilia Dei judicia; unde et *S. Aug. L. de don. persev. c. 9. n. 21. ait: Ex duobus parvulis originali peccato pariter obstrictis, cur iste assumatur, ille relinquatur; et ex duobus (Plate jam grandibus impiis, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt judicia Dei.* Simili ratione intelligendum est, quod *exc. 2i.* de punitione peccati originalis est additum; quia peccatum originale non est ratio negandi simpliciter sufficientiam, sed tantum negandi sufficientiam congruam, ex monte *S. Aug. docentis* Deum interdum adultis etiam negare gratiam congruam in pœnam peccati originalis.

205. *Nec dicas* 2°. *S. Aug.* aperte contrariatur. Nam 1°. in *L. de don. persev. c. 12. n. 31. inquit: Plerumque festinantibus parentibus et paratis ministris, ut baptismus parvulo detur, Deo tamen nolente non datur, qui eum paululum in hac vita non tenuit, ut duretur.* 2°. Idem *L. de nat. et gr. c. 8. ait: Parvulum natum in eo loco, ubi ei non potuit per Christi baptismum subveniri, morte prtevenlum idcirco talem fuisse, id est sine lavacro regenerationis exiisse, quia esse aliud non potuit.* Ergo non est tribuendum parentum negligentiae, quod parvulussine baptismo moriatur; sed quibusdam parvulis applicare baptismum est impossibile.

R. V. Jw. Ad I00. D. Non datur baptismus Deo nolente voluntate antecedente *Ÿ.* voluntate consequente non usum collatæ sufficientiæ *C.* Res patet

in exemplo peccatoris nulli, qui in pœnam non boni usus libertatis incidit in amentiam perpetuam. Nec obstat quod festinent parentes et parati sint ministri; quia juxta nos Deus potentiam proximam conferendi baptismum non alligavit præcise huic festinationi, sed bono usui præhabitæ libertatis, quem nos absolute determinare non possumus. Præterea *S. Aug.* hac sententia non intendit probare quod nullo modo hic casus tribuendus sit parentum negligentiae: quia paulo ante hæc dixerat: *Neque parentum negligently sic tribuendum est, quod parvuli sine baptismo moriantur, ut ibi nihil agant superna judicia;* ergo supponit negligentiae parentum aliquid tribuendum, ita tamen ut et tribuatur agere judiciis Dei; hæc vero plurimum agunt in nostra etiam sententia, nempe per illam discretionem principalem et ullimalam.

Ad 200. D. Esse aliud non potuit impotentia remota et antecedente *N.* impotentia proxima et consequente non usum sufficientiæ collatæ parentibus vel aliis in favorem parvuli *C.* Nempe Deus ab aderno decrevit dare genitori vel alteri personæ inspirationem vel libertatem ad aliquid exequendum vel omittendum, ea tamen lege, ut bonum usum illius libertatis sequeretur *infallibiliter* talis dispositio causarum naturalium, ut per eas non staret quin parvulo applicetur baptismus: secus autem foret, si non bene uteretur illa libertate. Hoc supposito illa libertas est potentia *antededens* ut causæ naturales sic vel aliter occurrant, et est potentia remota applicandi parvulo baptismum: at vero semel supposito non bono usu illius libertatis, talis est causarum naturalium dispositio, ut quæcumque diligentia adhibeatur a parentibus aut ministris, non possit applicari baptismus; sohis Deus per miraculum, ad quod non tenetur, dare potest opportunitatem applicandi baptismum.

206. *Nec dicas* 3°. In hac sententia interdum confertur baptismus ex parentum meritis, et negatur ex eorum demeritis: sed hoc nequit conciliari cum doctrina *S. Aug.*, cujus præcipuum argumentum pro existentia peccati originalis contra *Pelagianos*, et pro prima gratia ex Dei misericordia non vero ex meritis proveniente contra *Seinipelagianos* infirmaretur; ergo.

R. 1°. D. P. n. p. M. In hac sententia parvulis confertur baptismus ex parentum meritis naturalibus *V.* ex meritis gratiæ et supernaturalibus, iisque duntaxat de congruo, quia pura creatura communius dicitur, in hac providentia non mereri aliquid alteri de condigno *Tr.*; tum quia ad hoc ut dicatur sufficientiam *remotam*, pro baptismo parvulis morientibus conferendo, dependere a voluntate aliena, non requiritur ut qui baptizantur, pervenerint ad baptismum mediante hujusmodi sufficientia *remota*; cum Deus potuerit ipsis providere potentiam *proximam* independenter ab illa: tum quia sufficientia *remota* potest esse pure negativa, et naturalis libertas vitandi peccatum vel aliud quodeumque, physice causans abortum vel impediens baptismi potentiam; quo casu baptismus nec ex meritis, nec ex impetratione confertur.

R. 2°. V. min. De 1*. *p.* liquet ex modo dictis; de 2*. autem, nempe quod parvulo subinde negetur baptismus ob parentum demerita, ex *Script.* cl *S. Arc.* constat; ubi tamen parvulus formaliter damnatur propter peccatum originale, occasionaliter autem duntaxat ob parentis demeritum, sicut

adultus, cui ob peccatum veniale negata est gratia congrua, ob illud non fonnaliter sed occasionaliter solum damnatur.

Ad prob. \. utr, *p.* S. Aug. contra *Pelagianos* sic probat peccatum originale : parvulus, qui consequenter non potuit baptizari, excluditur a regno cadorum ; ergo propter peccatum: sed non propter peccatum personale ; ergo propter originale. Hoc vero argumentum intactum relinquit nostram sententiam, qua occasionaliter tantum dicimus excludi parvulos a regno cadorum ob parentum peccata. *Semipelagianos* ita aggreditur : nullis præceden* tibiis mentis arbitrii naturalis vel demeritis in parvulis, huic datur, alteri negatur gratia baptismi ; ergo Deus per gratiam discernit prædestinatum a non prædestinato : sed hoc iterum non tangit assertum, quod enuntiat sufficientiam applicandi baptismum a parentum bono vel malo usu libertatis dependere, multo minus vero illud de actibus parentum vel aliorum per gratiam elicitis.

207. *Xec dicas* 4°. Quamvis voluntas Dei salvandi omnes æque extendatur ad parvulos ac ad adultos, nihilominus *Deus adultis* dat sufficientiam *positivam* et *supernaturalem* ; non autem ita agit in favorem omnium parvulorum ; cigo non obstante illa voluntate universali, potest etiam intervenire hoc discrimen, quod adultis conferat media salutis cuilibet intrinseca, parvulis vero precise providerit de medio extrinseco scilicet baptismo, quin vel in voluntate aliena posuerit ejus applicabilitatem. *Conf.* 1. Gratiae sufficientis collatio, etiam in *gentilibus*, non dependet ab usu bono vel malo libertatis ; quia alias se viribus propriis saltem negative disponere possent ad gratiam ; ergo nec applicabilitas seu sufficientia ad applicandum baptismum ab eo dependere potest. *Conf.* 2. Ex nostra sententia sequeretur, quod parentes et alii tenerentur sub gravi culpa ad exquisitam diligentiam pro parvulorum salute ; maxime autem ad fundendas orationes, ul illi ad baptismum perveniant: horum autem *primum* pandit ostium infinitis scrupulis ; et *secundum* nec fideles exercent, nec monentur ab Ecclesia ; ergo.

R. .V. *Cons.* Ex voluntate salvandi omnes recte probatur sufficientia, sed solum aliqua, sive ea' sit *positiva* aut *negativa*, sive *proxima* aut *remota*, quia, quacumque ex his concuirende, salus ponitur in voluntate creatura, ita ut per Deum non stet quominus creatura salutem non consequatur : unde sequitur 1°. si ne quidem in voluntate aliena daretur sufficientia pro parvulis et potentia applicandi illis baptismum, nec in Deo dari, voluntatem seriam circa eorum salutem : 2°. autem, non requiri eamdem sufficientiam pro parvulis, quæ convenit adultis. Cælerum quod *adultis* detur sufficientia *positiva* et *supernaturalis*, probatur partim ex auctoritate, partim ex possibilitate orandi et observandi praecepta supernaturalia : contrarium de *parvulis* patet lum ex eo quod binon sint capaces recipiendi gratiam actua- lem in seipsis : lum quod sufficientia pro his posita sit in opportunitate conferendi baptismum, quæ nihil in se continet supernaturale, supposita aliunde baptismi institutione. Hinc vero intelligi potest qua ratione quælibet libertas naturalis possit dici sufficientia ad salutem parvuli; nempe quatenus illius usus vel negative vel positive efficit, ut infans superstes in vita servetur, aqua et ratera requisita adsint, vel alio quocumque nux|o opportunitas applicandi baptismum fiat.

Ad Conf. 1*°. R. 'Y. *Cons.* *Disparitas* est 1°. quia gratia sufficiens rcipsa datur omnibus adultis etiam *gentilibus*, ut palet ex prop. 5*. ab Alex. VIII. damnata; ergo ejus collatio non dependet a conditione aliqua, sed confertur absolute : e contra opportunitas baptismi parvulis applicandi rcipsa non datur omnibus ; ergo ejus collatio recte dicitur dependere ab aliqua conditione: hæc vero non tenet se ex parte solius Dei ; quia in eo est voluntas salvandi omnes : neque ex parte causarum naturalium, ut nuper probatum est: nec ex parte ipsorum infantum, ut per se patet ; ergo ex parte causarum liberarum, maxime *parentum*, ut in responsione dictum est. 2°. Quia gratia sufficiens est donum in se ac vere supernaturale ; ergo supra ordinem naluræ et cujuscumqiie meriti vel dispositionis naturalis : c contra sufficientia ad baptismum applicandum nihil in se est supernaturale, ut dictum est proxime.

dd *Conf.* 24m. R. *N.Seg.* Quamvis enim certum sit nostram prædestinationem posse dependere ab usu divinæ inspirationis ad faciendum aliquod leve bonum, vel ad vitandum peccatum veniale; item licet probabilissimum sit omnes, per se loquendo et praescindendo a circumstantia particularis necessitatis, teneri ad orandum pro proximis in communi, camque orationem, abstrahendo etiam a nostra sententia, habere satis certum effectum pro salute aliorum : tamen ex primo non sequitur, nos sub gravi culpa teneri ad *exquisitam diligentiam* ; nec secundum debet ab Ecclesia proponi fidelibus; cigo idem ex simili dicendum est de sequelis ex nostra sententia deductis. Accedit 1°. quod Deus ita velit nostrae et parvulorum saluti consulere, ul neminem conjiciat in anxietates et scrupulos; quæ ratio Theologis familiaris est ad excusandum fideles, quando timor mali vel peccati secuturi est circa personam vel actionem indeterminatam : 2°. quod, dum pii parentes orant pro felici partu, implicite orant ut parvuli ad baptismum perveniant : idem fideles omnes petunt in oratione Dominica per iUa verba : *Sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in cffloel in terra*; uti a Su a r. Tom. 2. de Rcl. L. 3. c. 8. explicatur : 3°. quod sententia hæc nostra non sit certa, neque sufficientiam ad actum singularem aut modum orationis certum determinet; adeoque exigi non possit ut ab Ecclesia fidelibus proponatur.

ARTICULUS IV.

AN ET QUALIS IN PROVIDENTIA DEI SUPERNATURALI DETUR PRÆDEFINITIO ACTUUM BONORUM CREATORUM ?

208. .Vota. *Prædefinitio* est decretum seu voluntas, qua Deus antecedenler ad crealuræ liberæ determinationem absolute praevisam, ab æterno positive, absolute et efficaciter decrevit, ut ab eadem creatura aliquis actus bonus fiat in tempore. Differt a *Prædestinatione*?, quod hæc sive mediate sive immediate intendat gloriam, illa autem præcise ac pure intendat actum bonum, abstrahendo nempe an gloria absolute sequatur, necne. Dividitur in *formalem*, quæ etiam intentio finis vocatur, et est voluntas Dei efficax, qua actus bonus ipse in se directe et immediate intenditur : et in *virtualem*, quæ cl electio

conditionalis propositionis non requiritur quodcumque, purificata conditione, condilionato convenit.

Inst. I. Deus salva libertate creata pro statu condilionato nequit formaliter prædefinire consensum sub conditione, si homo haberet auxilium A: Item, post scientiam mediam consensus, nequit Deus pra-determinare consensum; ergo pariter salva libertate creata pro statu absoluto, vel post scientiam mediam Deus nequit formaliter prædefinire.

R. Y. *Cons. Dispariles* est, quia prædefinitio in *primo*, eum scientiam mediam de consensu sub conditione futuro non supponere possit, deberet regulari per scientiam necessariam de consensu futuro ex vi et efficacia alicujus decreti vel auxilii intrinsece et per se connexi cum consensu et a voluntate inimpedibilis, adeoque idem præstaret, quod prædeterminatio in *secundo*; nempe ut consensus sit antecederet necessarius et immutetur indifferentia potentiae proximæ: neutrum est in nostra prædefinitione formali, quæ regulatur a scientia media et fertur in consensum per medium indifferens et ex se conjungibile cum omissione consensus.

Inst. 2. Prædefinitio infert necessitatem antecedentem; tum quia est causa actus prædefinitio: tum quia eundem antecedit et necessario infert: tum quia impediri et frustrari nequit; ergo.

R. Y. .1. *Ad prob.* P^o. I). Prædefinitio est causa proxima et immediata actus Y. remota et mediata *subd.* eaque per se talis et requisita Y. per accidens tantum talis et non requisita absolute C. Sicut enim actus mahis creatura fit sine prædefinizione, sic et actus bonus potest poni, dummodo Deus det auxilium supernaturale et concursus indifferentem; adeoque prædefinitio non requiritur saltem ex parte actus et creaturæ. An vero ex parte Dei ac providentiæ non requiratur, disputant inter se Theologi.

Ad prob. 2°. D. Prædefinitio physice antecedit actum C. logice *subd.* subsistendi consequentia C. prioritate rationis objectiva Y. Sicut ex eo quod Deus sciat actum futurum, sic etiam ex eo quod Deus velit actum, ulrinque sequitur quod actus erit: prius tamen ratione est, actum esse futurum posita certa conditione, quam prævidere Deum, et consequenter prædefinire; quia, si voluntas creata hunc actum non vellet, Deus neque prævideret, neque prædefiniret. Hoc ipso autem prædefinitio nec antecedit nec necessario infert actum absolute et simpliciter, sed tantum antecedit secundum quid, et necessario consequenter infert.

Ad prob. 3°. D. Prædefinitio nequit impediri directe, seu, ex supposito quod sit, carere suo effectui C. nequit impediri indirecte, seu fieri, ut nunquam fuerit Y. Eodem modo explicatur *frustratio*, nisi frustrari prædefinicionem sumatur pro eo quod, cajam posita, careat suo effectui; tum enim frustrari nequii, et actus non poterit non poni, sed tamen sohim ex suppositione simpliciter consequente, seu alicujus, quod supponit liberam voluntatis determinationem.

Inst. 3. Quod alterum supponit ut positum, illud nulla ratione impedire potest: sed potentia proxima ad actum supponit prædefinicionem actus positam; ergo. *Conf.* Nulla datur nunc potentia impediendi præteritum, quia factum infectum fieri nequit: sed prædefinitio est quid præteritum; quia jam fuit ab ælerno; ergo.

R. D. J/. Quod alterum supponit ut positum, nulla ratione illud impedire

potest, si illud alterum saltem logice non dependeat ab hoc C. si ab hoc dependeat M. non potest impedire consequenter C. antecederet Y.

Ad Conf. R. I). M. Nulla datur nunc potentia impediendi præteritum stride dictum, absolutum et independens a præsenti C. præteritum minus stricte dictum, respectivum et dependens ab aliquo præsenti *subd.* non datur potentia illud impediendi directe et consequenter C. indirecte et antecederet Y. Idem respondetur de prædefinitione, quod alibi de præscientia est expositum: neutra tamen proprie dicitur præterita, cum semper existât, licet detur ab ælerno.

hist. 4. Etsi voluntas, prout existens in statu condilionato, possit impedire prædefinicionem, non tamen id potest voluntas ut existens in statu absoluto; quia prædefinitio causalitate antecedit potentiam proximam creaturæ voluntatis absolute existenslem: sed hoc ipso actus prædefinicionis solum est condilionale, non autem ut absolute existens est liber; ergo.

II. V.M. *cl prob.* I). Prædefinicionem causalitate antecedit potentiam proximam creaturæ voluntatis absolute existenslem, tanquam principium per se requisitum et independens a consensu libero absoluto Y. tanquam principium per accidens duntaxat requisitum et indirecte saltem dependens a consensu libero absolute futuro C. Dependencia prædefinicionis ab actu prædefinito seu consensu absolute futuro sic ostenditur: Prædefinitio dependet a scientia media, tanquam a *regula* dirigente; hæc a consensu conditionate futuro, tanquam ab *objecto*; hic a consensu purificata conditione absolute futuro, tanquam a *conditione* sine qua non; quia nisi purificata conditione esset consensus absolute futurus, ante purificatam conditionem non esset conditionate futurus; ergo prædefinitio indirecte non tantum a consensu conditionate futuro, sed etiam absolute futuro dependet.

Inst. o. Si voluntas ut absolute existens posset *indirecte* impedire prædefinicionem, inter hanc et actum prædefinitum aut saltem voluntatem daretur mutua natura prioritas; quia prædefinitio est natura prior quam actus prædefinitus, aut voluntas in actu primo posita ut absolute existens; cum illi conferat auxilium per scientiam mediani efficax prævisum; vicissim vero voluntas illa esset prior natura quam prædefinitio, cum impediens natura prius sit quam impeditum; ergo. *Conf.* Voluntas creata, ut in statu absoluto existens, nequit impedire scientiam mediam, adeoque nec prædefinicionem, quæ ideo impediri potest, quia supponitur posse impediri hanc scientiam. Nam id voluntas creata absolute existens nec *indirecte* impedire potest, quod eodem modo daretur, sive creata voluntas absolute existens, sive non existeret: sed scientia media de consensu aut dissensu conditionate futuro eodem modo daretur, sive voluntas creata absolute existeret vel non; cum hæc scientia detur de actibus liberis hominum, qui nunquam sunt extituri; ergo.

R. D. .1/. Si voluntas ut absolute existens posset prædefinicionem indirecte impedire quasi a priori et per modum objecti, daretur etc. C. si solum possit impedire a posteriori et per modum conditionis *subd.* daretur mutua naturae prioritas propria et in eodem genere Y. impropria et in diverso Tr. Hanc autem prioritatem non repugnare, constat in exemplo finis et medii, productionis quoad primum et secundum esse.

Ad Conf. R. I). M. Id voluntas absolute existens nec indirecte impedire potest, quod daretur, sive voluntas absolute existens, sive non existeret tam n. p. 1.

simpliciter quam purificata conditione C. quod daretur, si se voluntas simpliciter tantum existeret vel non existeret, non autem daretur nisi purificata conditione voluntas absoluto existeret .V. Verum quidem est quod scientia media possit dari de iis quæ simpliciter non existent in statu absoluto, unde etiam sequitur *absolute existentia* non esse objectum hujus scientiæ : non tamen datur de iis, quæ, purificata conditione sub qua possibili conditionate futura prævidentur, non existeront absolute; cum alias nulla connexio inter conditionem et conditionalum foret, et sic. objectum scientiæ mediæ falleret : unde sequitur absolute existentia esse conditionem, sine qua non haberetur vera ac infallibilis scientia media.

211. *Obj. II.* Volitio absoluta ut consensus fiat, et voluntas indifferens ut consensus fiat vel non fiat, nequeunt stare simul; quia per hanc illa retractatur ; sed *prædefinito* est voluntas talis absoluta, et decretum indifferens applicativum omnipotentiae est voluntas illa indifferens; ergo. *Conf.* 1. Velle efficaciter consensum est nolle efficaciter carentiam consensus : sed nolle efficaciter carentiam consensus non componitur cum applicatione indifferente ut sequatur consensus vel ejus carentia; ergo. *Conf.* 2. Admissa pnedefinitione, decretum applicativum omnipotentiae esset Deo immediate liberum, quia immediate oriretur a voluntate Dei per se indifferente, et non esset Deo immediate liberum, quia esset actus efficaciter imperatus a prædefinitione : sed implicat decretum Deo immediate liberum et non liberum; ergo.

R. .V, Non magis repugnat prædefinitio et decretum indifferens applicativum omnipotentiae, quam volitio antecedens et inefficax salvandi omnes, ac volitio consequens et efficax aliquos non salvandi, sed propter eorum peccata damnandi ; quia cum prædefinitio intendat consensum ab aliena libertate libere ponendum, decretum indifferens omnipotentiae applicativum supponere debet, tanquam objective antecedens.

Ad prob. D. M. Voluntas absoluta ut consensus fiat, non potest stare cum voluntate indifferente ut consensus fiat vel non fiat consequenter C. ut fiat vel non fiat antecedenler .V. Voluntas exhibendi concursum indifferenter importat volitionem conditionalarn concurrendi in actu *secundo* ad dissensum; sed sicut dissensus, posita pnedefinitione consensus, est tantum possibilis potentia antecedente, sic et illa volitio est antecedens : hæc autem non pugnat cum volitione consequente contraria, cum habeat diversum objectum.

Ad Conf. II. . f). Al. Nolle efficaciter carentiam consensus, antecedenler ac independenter a libertate humana et proinde a voluntate Dei exhibendi concursum indifferenter, nequii componi etc. C. nolle consequenter ac dependenter a libertate humana et voluntate Dei indifferente .V.

Ad Conf. 2“.* R. prob. 1). Decretum applicativum omnipotentiae, supposita pnedefinitione, oritur immediate a voluntate Dei indifferente quoad applicationem omnipotentiae, seu exhibitionem parati concursus .V. indifferente quoad ipsam omnipotentiam seu auxilium et concursum indifferenter paratum C. Respectu postremi decretum applicativum præcipue dicitur indifferens, unde sive sit actus imperatus a pnedefinitione, sive ipsa prædefinitio consensus, nec hominis nec Dei libertatem minuit; præsertim, cum hæc applicatio *per accidens* fiat a pnedefinitione.

Inst. I. Volitionem esse effectivam sive immediate per se ipsam effectum exequendo, sive immediate imperando executionem per potentiam aliam : sed prædefinitio est voluntasefficax, et volitio sic efficax incommuni indifferente omnipotentia nec cum libertate humana componitur; recipi. *Conf.* I. Qui efficaciter vult cum alio influere determinate in actum, nequit esse indifferens ad influendum cum alio in eundem actum aut in actum contrarium : sed Deus vi prædefinitiois efficaciter vult cum homine influere determinate in actum ; ergo. *Conf.* 2. Omne decretum Dei efficax, intentionis actus creati, est simul immediate executionivum ejusdem: sed decretum immediate executionivum actus destruit libertatem humanam, ut a nobis asseritur contra decreta prædeterminantia ; ergo. *Maj. prob.* Deus non potest ullum actum creaturæ intendere, quin vi hujus decreti actus procedat a creatura simul et sua omnipotentia : sed decretum, vi cujus actus ab his causis immediate procedit, est immediate executionivum; ergo.

II. 1). *M.* Volitionem rei immediate liberæ est independentem ab aliena libertate esse efficacem est esse effectivam etc. *C.* Volitionem rei mediate tantum liberæ est dependentem a libertate aliena, qualis est prædefinitio divina actus creati boni A'. Prædefinitio nec est effectiva immediate, per se ipsam exequendo effectum, nec effectiva mediate imperando executionem ; sed tantum imperando volitionem præparativam executionis.

d(Conf. 1am. R. 1). M. Qui efficaciter vult cum alio influere determinate in actum sibi immediate liberum, nequit etc. *C.* sibi mediale duntaxat liberum *M.* nequit esse indifferens indifferentia se tenente ex parte intentionis proprie *C.* tenente se ex parte executionis alienæ A'. Posito, quod Deus ex directione scientiæ efficaciter velit dare homini totum actum *primum* libertatis, ut actum eliciat, non manet amplius indifferens spectato ordine suae intentionis; secundum ordinem vero executionis *creata?* manet ejus omnipotentia indifferenter applicata ad influendum vel non influendum cum homine in actum, prout ipse se determinaverit. *Item*, quod eadem in actu secundo in actum bonum influat, non provenit immediate et executive ab ipsa prædefinitioe, sed a libertate hominis, influxum omnipotentiae libere determinante.

.Id *Conf. 2am. R. D. M.* Decretum Dei est immediate executionivum, si sit intentionis actus creati soli Deo non autem creaturæ liberi, quale est decretum physicè prædeterminans, ut nobis videtur *C.* si sit intentionis actus creati Deo quidem mediale sed soli creaturæ immediate liberi, quale est prædefinitio per scientiam mediam regidata A'. Hæc enim eo modo actum creatum liberum excutitur, quo exequi intendit : intendit autem illum exequi non per se immediate, sed mediate, per omnia scilicet creatæ libertatis constitutiva, quorum unum est divina omnipotentia indifferenter applicata.

Art. 2. Prædefinitio formalis actus boni est absoluta volitio actus ut finis: sed absoluta volitio actus *ut finis* est prior volitione mediorum ; ergo prior definitio formalis est prior quam volitio mediorum, seu auxiliorum per scientiam mediam prævisorum; ergo hæc prædefinitio prior erit scientia media et ab illa non regulatur.

IL D. .V. Prodefimlio Formalis actus boni est simpliciter absoluta volitio actus nt finis .V. est absoluta et simul conditionata volitio actus ul linis C. Dupliciter potest actus bonus predellniri : 1°. per modum puræ intentionis et simpliciter absolute, quod iit si Deus, postquam etiam vidit media quibus voluntas est consensura, absolute decernat talem actum, nihil cogitando de mediis, ad quorum electionem postmodum progrediatur ex vi hujus intentionis: hæc prædefmitio, quamvis sequatur scientium mediam, tamen ab ea non pendet et regulatur, consequenter non est in hominis potestate, et cum absoluta sit, inducit necessitatem. 2°. Potest pra'definiri per modum intentionis mixta*, ut nempe actus ille sit quidem absolute et efficaciter, sed per hæc media, sive si hæc media illum actum producant et ponantur; quod tit si Deus decernat talem actum simul et media, per quæ vidit hunc actum libere futurum : atque hæc sicut a scientia media pendet ac regulatur, sic et cum libertate humana componitur, et a nobis hic asseritur. Præterea non sequitur aliqua prioritas existentiæ aut independentiæ ab alia voluntate, sed tantum *mutivi*; nam qui eligit media propter finem, habet se sicut qui amat objectum propter motivum : hic autem dicitur etiam prius aliquo modo amare motivum, non quod aliquod rationis signum sit in quo inielligalur amare motivum sine objecto, sed quod moth um sit ratio amandi objectum, et sic inielligalur tantum *prioritas rationis a quo*. Hoc vero etiam magis tenet, ubi quis vult tinem et media simul, vel finem per hoc medium et non aliter.

Inst. 3. Vi pnedefiulionis formalis Deus dat auxilium efficax qua efficax, ita ut, si hoc auxilium non provideretur efficax, aliud daret : sed per hoc ostenditur Deum intendere prius actum ul finem, et postea modo seligere auxilium quod investigaverit fore efficax; ergo. *Conf.* Si Deus per prædelinilionem non intenderet prius actum bonum, intenderet cum in auxilio tanquam in causa : sed sic foret prædefmitio tantum *virtualis*, non autem formalis; ergo.

R. /). M. Vi pnedefiulionis formalis Deus dat auxilium efficax qua efficax secundum quid C. qua simpliciter efficax .V. Auxilium efficax dicitur dari quasunpWcitrrefficax, quando datur ex intentione actus, ita ut, si videretur esse inefficax, ex omnibus possibilibus auxiliis seligeretur aliud efficax, seu daretur semper aliud, usque dum aliquod esset efficax; ex hac autem sic dantis comparatione, intelligilur actum intendi seorsim a mediis, non autem cum medio aut per medium certum, adeoque nec dependentor a scientia media : unde in nostro systemate locum non habet, præsertim cum per auxilium ejusmodi tolli libertatem humanam nccsse foret. Dicitur autem dari qua efficax *secundum quid*, quando datur ex intentione actus, ita ut, si videretur esse inefficax, daretur aliud ex certis, v. g. decem, ccrtæ speciei vel qualitatis auxiliis, quod per scientiam mediam Deus jam prævidet futurum efficax; in qua explicandi methodo relinetur dependentia a scientia media et intentio finis per hoc vel illud determinatum medium.

Ad Conf. IL Tr. M. N.min. Nam prædefmitio *virtualis* vel dicit solam complacentiam circa actum, non vero absolutam et efficacem intentionem actus, vel virtualem duntaxat, non autem formalem volitionem; quamvis autem Deus actum intendat in auxilio tanquam in causa, tamen imprimis

etc.S, Aio. L.de don. perses, c. 21. n. :>6. ait † .*inuaē contentionis est prie* destinationi contradicere, vel de prédestinations dubitare.* S. Pnosp. in resp ad 1*0. object. Gal. *Prédestinaiianem Dei nullus Catholicus Christianus negat,* S.Fulgent. L. deIncani. el gr. (al. ep. 17.) c. ull. n. 67. *Deus, qui hominem condidit, ipse prodestinatione sua et donum illuminationis ad credendum, et donum perseverantiæ ad proficiendum atque permanendum, et donum glorificationis ad regnandum, quibus dare voluit, præparavit, etc.*

Pnb. 2*. p. Matth. 23. 31. dicitur : *Possidete regnum, quod vobis paratum est a constitutione mundi.* Ad Ephes. 1. 4. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti. Prédestinai-it nos secundum propositum voluntatis suæ.* S. Aug. L. de don. pers. c. 17. n. 11. *Ista sua dona ipiibuscum-que Deus donat, procul dubiose donaturum esse præscivit, et in sua præscientia préparant.* S. Fulg. L. de fid. c. 35. n. 76. *Firmissime tene et nullatenus dubites, omnes quos vasa misericordia gratuita bonitate Deus facit, ante constitutionem mundi in adoptionem filiorum Dei prædestinatos a Deo etc.*

Conf. utr. p. Prædestinatio est propositum voluntatis divinæ creaturam rationalem ad æternam vitam eligentis : sed hoc reipsa datur, eum de fide sit multos reipsa a Deo in hanc vitam assumi : præterea etiam illud est æteminn; tum quia est actus divinus, tum quia Deus nihil operatur in tempore quod abæternonon præordinaverit faciendum; ergo.

214. Dico II. Datur singularis Dei providentia et dilectio circa prædeslinatos omnes.

Prob. Sap. 4. 10. dicitur. *Placens Deo factus est dilectus, et vivens inter peccatores translatus est : raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus etc.* Ibid. 10. 17. *Deus reddidit justis mercedem laborum suorum, et deduxit illos in via mirabili.* Matth. 24. 22. *Propter electos breviabuntur dies illi.* Joan. 17. 9. *Ego pro cis rogo : non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, (piia lui sunt.* Ad Rom. 8. 28. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præscivit et prædeslinavit conformes fieri imaginis filii sui. Quos autem prædestinavit, hos et cocarit etc.* S. Ave. L. de Corr. et gr. c. 7. n. 13. inquit : *Quicumque ergo ab illa originali damnatione ista divinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium quod et procuratur cis audiendum Evangelium, et cum audiunt, credunt; et in fidequæper dilectionem operatur, usque in finem perseverant; et si quando exorbitant correpti emendantur, etc.* (ude falsa apparet doctrina illa de duplici ordine, quomodocumque explicata; eo quod in posteriori ordine non haberetur ulla ex parte prædilectio : non enim ex parte finis; cum Deus æqualiter vitam æternam omnibus vellet et intenderet : nec ex parte mediorum; quia non nisi generalia et omnibus communia salutis assequendæ inedia concederet hujusmodi salvandis : neque alia ex parte quid assignari potest.

213. Dico III. Soli prædestinati consequuntur vitam æternam.

Prob. Matth. 22. narrata parabola de *invitatis ad nuptias*, inter quos plures ob negligentiam vel injurias servis illatas vita et fortunis multati sunt, alius autem ob defectum vestis nuptialis missus in tenebras exleibres Christus applicationis more subjungit hæc verba : *multi enim sunt vocati,*

pauci vero electi; ergo electi soli gloriam consequuntur, non electi reprobantur. Item Matth. 24. ubi de aliis *assumendis*, aliis *relinquendis* loquitur; illos vocat *electos*, neque inter hos ac reprobos statuendi medios quosdam locum vel suspicionem relinquit : Denique Matth. 25. rursus duplicem lanium salvandorum scilicet ac damnandorum ordinem statuit, et illis quidem dicendum ait : *Venite, benedicti Patiis mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi;* ergo prædeslinatos duntaxat salvandos manifestum est: unde S. Fulgent. L. de fid. c. 35. inquit : *Firmissime, tene et nullatenus dubites... neque perire posse aliquem eorum quos Deus prædestinavit ad regnum cadorum, nec quemquam eorum (pios Deus non prædestinavit ad vitam, ulla posse ratione salvari :* et S. Aug. postquam prædestinationis definitionem L. de don. pers. c. 14. n. 35. dederat, concludit (ib. c. 17. n. 47) tam necessariam esse prædestinationem, quam est necessaria scientia: *hæc, ait, Dei dona, si nulla est prædestinatio quam defendimus, non præsciunlur a Deo: præsciunlur autem ; hæc est igitur prædestinatio quam defendimus.*

Accedit, quod nullus effectus aliquando eveniat, nisi cum Deus ab æterno voluntate sua præparaverit; et nulla res suum finem consequatur, nisi per divinam providentiam illi accommodatam ; ergo multo minus eveniet cuidam salus, aut finis supernaturalis obtinebitur sine prædestinatione, quæ est accommodata præparatio et providentia.

216. Obj. cont. I.,tn. Matth. 25. dicuntur tantum prædestinati *a constitutione mundi* ; ergo non ab æterno. Conf. 1. Vocatiâ. justificatio et glorificatio, licet sint actus divini, sunt tamen in tempore ; ergo et prædestinatio ; præsertim cum Apostolus hæc ad Rom. c. 8. conjungat. — 2. Prædestinatio est pais provjdenliæ : sed providentia non est æterna sed temporalis; quia est posterior creatione, cum juxta Nemesil m L. de nat. hom. c. 42. rebus jam creatis consulat ; ergo.

II. A'. Cons. Textus Apostoli ad Ephes, ostendit prædestinationem etiam ante mundi constitutionem esse, et interpretatio S. Aug. Tr. 105. n. 7. in Joan, ipsa objectionis verba exponit per hæc : *ante mundum et ante omnia tempora.*

Ad Conf. Iam. R. -V. Cons. *Disparilqs* est, quia præscientia, prædestinatio, propositum, electio et cætera hujusmodi sunt actiones *immanentes*, et dicuntur relative ad intellectum ac voluntatem divinam : vocatio autem, justificatio cl glorificatio sunt actiones *transeuntes*, et dicuntur connotative ad effectum in tempore productum.

Ad Conf. 2.‘‘. R D. m. Providentia inarto, seu ratio agendorum præconcoptael propositum agendorum, non est æterna .V. providentia in usu et exercitio, seu ipsa exeeutio non est æterna C. Ad postremam autem videtur respexisse Nemesius.

217. Obj. cont.%,m. Sap. 6. dicitur de Deo : *Æqualiter est ei cura de omnibus;* ergo non datur singularis providentia et dilectio Dei circa prædestinatos; præsertim quia sicut Deus nequii dici quædam scire aut velle magis quam alia, sic neque dici debet quosdam magis diligere quam alios. Conf. 1. Juxta cp. 1. ad Tim. 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri ;* ergo nec quoad salutem hominum datur Deo dilectio unius præ altero. 2°. Dionys. L. de div.

nom. c. i. §. 1. ait : *quemadmodum sol ille noster non cogitatione aut voluntate, sed eo ipso quod est, illuminat universa quæ quoquomodo lucis ejus sunt capacia: sic ipsum Bonum... ipsamet substantia sua, rebus omnibus, procujusque captu, totius bonitatis sua radios affundit ; ergo.*

R. D.A. Deo æqualiter effective est cura de omnibus, h. e. æquale bonum sive naturæ sive gratiæ vult et procurat omnibus .V. æqualiter affective, quantum precise attinet actum intellectus et voluntatis, qui in Deo est unus C. S. Thomas p. 1. q. 20. a. 3. ad 1. ait : *Dicitur Deo æqualiter esse cura de omnibus, non quod æqualia bona sua cura omnibus dispenset, sed quia ex (apiali sapientia et bonitate omnia administrat. Cælerum distinctio amoris divini constat ex S. An;., qui Tr. 110. n. 6. in Joan, inquit : cum eorum qua fecit (Deus) nihil oderit, quis digne possit eloqui, quantum diligat membra Unigeniti sui; et quanto amplius ipsum Unigenitum, in quo condita sunt omnia risibilia et invisibilia, quæ in suis generibus ordinata ordinalissime diligit.*

Ad prob. Disparitas est ex D. Thom. ibid, ad 3.; quia intelligere et velle significant solum actus, née in significatione sua includunt objecta, quorum diversitate possit dici Deus magis vel minus scire aut velle: amor autem Dei duplici modo sumi potest, scilicet vel e\ parte *ipsius actus* voluntatis; et sic Deus non magis amatquædam aliis, quia omnia amat uno et simplici voluntatis actu: vel ex parte boar, quod quis amato vult; et sic Deus magis amat predestinates.

Ad'Conf. P''. R. D. .4. Deus antecedenter vult omnes salvos fieri C. vult consequenter .V. Dilectio autem ista major sicut prædestinatio, ad voluntatem Dei consequentem pertinet.

.4d Conf. 2,a. R. D. J. Sicut sol lumen, ita Deus suam bonitatem communicat in providentia generali et communi C. in speciali .V. Ita S. Tiiom. p. 1.

218. *Obj. cont.* 3um. Ad hoc ut quis actu salutem consequatur, prædeslinatio proprie dicta non est necessaria; cum alias qui non sunt prædestinati non haberent ex parte Dei omnia necessaria ad salutem, nec possent salvari; ergo imprimis possunt salvari non prædestinati. Deinde reipsa neminem salvari nisi prædestinatum, neque est expresse revelatum , neque etiam colligitur ex effectibus; cum potius multi videantur salvari cum sola communi cl ordinaria providentia gratiæ; ergo. *Conf.* 1. Angeli sancti translati sunt ad vitam æternam sine prædestinatione; ergo et homines non prædeslinati salvantur. *Conf.* 2. Matth. 22. habetur: *Erunt novissimi primi, et primi novissimi*, h. e. postremum locum tenebunt qui primum electi sunt; ergo duplex salvandorum ordo datur; unus eorum qui vocati sunt cl non electi, alter eorum qui vocati simul et electi sunt.

K. 1°. .Id l®*. D.A. Prædestinatio proprie talis non est necessaria per se absolute ac simpliciter C. non est necessaria ex parte Dei ad convenientem vel perfectum operandi ac intendendi modum .V.

11. 2°. *Tr.* totum, quia assertio nostra non est de possibili nec de providentia alia, sed de facto et providentia præsenli.

Quoad. 2,un. 1«. 1 *. Quamvis non sit expresse revelatum, et hinc non dica-

turessede *fide*; colligitur tamen ex revelatis, multatque In sacra Scriptura et traditione insinuat.

11.2°. V. 2°. p. ; quia ex modo providenti® Dei erga prædestinatos exposito hic actus satis probabiliter colligitur.

Ad Conf. 1^a. T. A. N. Cous. Qui primum admittunt, fundamentum desumunt ex S. Aug., qui L. de Coit, cl gr. c. 11. *angelos* dicit solum indigere adiutorio sine quo non, hominem autem adiutorio quo ; de quibus vid. *Tr. de gratia*: nullum autem plane fundamentum est pro alia parte.

Ad Conf. 1^a. R. V. Cons. Nomine *primorum* non intelliguntur vocali simul et electi, nec nomine *novissimorum* Vocati tantum sed non electi : sed si sub parabola vinea) et operariorum proponatur Ecclesia, primis Judæi, novissimis gentiles correspondent, ex quibus hi Apostolica prædicatione invitati ad Ecclesiam accesserunt, illis tardantibus vel renuentibus : si autem admitlatur figuratum hic esse regnum coelorum alterius vitee, *primi* et *novissimi* intelligi eum Estio possunt respectu hominum et Dei, ita ut sensus sit : nulli qui iudicio hominum videntur primi, quales habentur divites, nobiles, et gloria seculari insignes, erunt novissimi iudicio Dei ; e contrario multi qui hominum iudicio novissimi videntur, ut pauperes, humiles et persecutionem propter iustitiam patientes, primi erunt iudicio Dei.

ARTICULUS 11.

AN ET QUOMODO PRÆDESTINATIO SIT CERTA?

219. *Dico I.* Prædestinatio *secundum se* est certa, et immutabilis; non imponit tamen prædestinalis necessitatem. Est cont. *Pelagianos* et *Semipelag.* etc.

Prob. P. p. Joan. 10. 27. dicit Christus : *Ores meæ vocem meam audiunt...* et ego vilain æternam do eis, et non peribunt in veternum, et non capiet eas quisquam de manu mea. Unde qui non perseverant, non sunt ex numero prædestinatorum, ut 1. Joan. 2. 19. dicitur : *Ex nobis prodierunt : sed non erant ex nobis : nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* S. Aug. L. de Corr. et gr. c. 7. n. 14. ait de prædestinatis: *Horum si quisquam perit, fallitur Deus : sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Murum si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus : sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus.* S. Fulg. L. 1. ad Monim. c. 12., ubi affert illud ad Rom. 8. *Quos prædestinavit, hos glorificavit*, notat, ab Apostolo usurpatam vocem *glorificavit*, ut significaret prædestinatos certo esse glorificandos, ita scribens : *Quacumque Deus præscivit, jam facta dicimus, quia de faciendis dubitare non debemus.*

Conf. ratione. Nec decretum Dei potest impediri, cum sit omnipotens : nec præscientia falli, cum sit infinite perfecta ; ergo quod Deus decrevit ac præscivit, certissimum est. Sed Deus decrevit ut prædestinati sint beati, illudque futurum præscivit ; ergo istud est certissimum, et hinc prædestinatio etiam est certissima ; quia hanc esse certam quoad se nihil aliud est quam objectum ejus esse certum.

Prob. 2^a. p. Apostolus ad Rom. 11. 29. ait : *Sine poenitentia sunt dona et vocatio Dei* ; et 2. ad Tim. 2. 19. *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc : cognovit Dominus, qui sunt ejus* : S. Prosp. in resp. ad

objeci. 12*⁴⁴. Vincent, inquit : *Prædestinatio etsi apud nos, dum in præstnls vitae periculis versamur, incerta est; apud illum tamen qui fecit qme futura sunt, incommutabilis permanet* : tum quia prædestinatio nec est mutabilis respectu *Dei*, quem supra in decretis suis absolutis et efficacibus ostendimus omnino immutabilem: nec respectu *hominum* electorum, cum hi, supposito Dei decreto, infallibiliter gloriam consequantur.

Prob. 3. p.* Quia imprimis duo haec *de fide* certa sunt, nempe hominem esse ac manere liberum, et Deum aliquos ad gloriam prædestinare : deinde quia necessitas nec imponitur ratione præscientiæ. tanquam consequentis vel speculativæ; nec ratione decreti, utpotè scientiam mediam saltem supponentis: nec ratione mediorum, scilicet gratiarum ex natura sua cum elleutu minime conjunctarum.

220. *Dico II.* Prædestinatio non est certa *quoad nos* : sen nemo sine peculiari revelatione potest esse certus de sim prædestinatione.

Prob. contra Calvin. etc. Scriptura 1°. istam incertitudinem expresse declarat, Eccle. 9.1. *À'escit homo utrum amor' an odio dignus sit; sed omnia in futurum servantur incerta*; et 1. ad Cor. 10. 12. *Qui se existimat stare, videat ne cadat*. 2°. eamdem supponit, quia ad timorem hortatur Psal. 2. 11. *Servile Domino in timore*; ad Rom. 11. 20. *Tu /ide stas, noli altum sapere. sed time*; et ad Philip. 2. 12. *Cum metu et tremore vestram salutem operamini*. 3°. eam proponit in exemplo prædestinati, nempe S. Pauli, qui 1. ad Cor. 4. 4. ait : *Nihil mihi conscius sum, sed non in Ime justificatus sum*; et 9. 27. *Corpus meum in servitutem redigo, ne forte, cum aliis pnedicaverim, ipse reprobus efficiar*. C. Trio. Sess. 6. cap. 12. ait: *Nemo. quamdiu in hac mortalitate vivitur, de arcano divinæ prædestinalioms mysterio usque adeo præsumere debet, ut certo statuatur se omnino esse in numero pnedestinatorum*; quæ verba ex !.. de Corr. et gr. c. 13. n. 40. S. Al c. desumpta sunt : et ibid. Can. 16. sic definit : *Si quis magnum illud usque in finem perseverantire donum se certo habiturum absoluta et infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit, anathema sit*. S. Hier., in c. 2G. v. 15. Ezech. ait : *Omnes infirmo et imbecillo statu fluctuantiqtie vestigio in isto seculo commoramur, et nunquam est nostra certa, securaque victoria*.

Conf. Certitudo illa vel foret prædestinationis *in se* cognitæ, vel cognitæ *per aliud* : non prius, cum nemo penetret ad prædestinationem in se, quæ. sicut omnia *Dei judicia, incomprehensibilis* dicenda est : non posterius, quia id vel per fidem vel per scientiam pateret : non autem per *fidem*, quia in CiI. Tr id. Can. 1u. sic statuitur : *57 quis dixerit, hominem renatum et justificatum teneri ex fide ad credendum se certo esse in numero prædestinatorum ; anathema sit* : neque per *scientiam*, cum nullum detur medium sive a priori sive a posteriori, quod prædestinatum in certam notitiam suæ prædestinationis deducat. Accedit quod decebat hominibus talem futurae felicitatis spem pncipi, quæ simul anxietatem et timorem incuteret ; ut *cum metu et tremore* salutem propriam operarentur, et gratiæ dona non parvi penderent superbiendo, sed extimescendo custodirent.

221. *Obj. cont. 1-.* 2. Petri I. 10. didtur. *Satagite, ut per bona opera*

rerlmn vestram vocationem el electionem fadalift; ergo prædestinatio de xe non est ceria, i'on/. I. Paulus I. ad Cor. 9. stipr. cit. timebat, ne, cum aliis predicassd, ipse reprobis efficeretur; 2. Christus, Joan. 17. 12. ait : Quos. dtdisli mihi, custodivi; et nemo ex eis periit, nisi filius perditionis; ergo potest prædestinatio carere effectu, imo de facto caniit in Juda; atque hinc non est certa. 3. Possibile est prædestinatum peccare lelhaliter, et in peccato mori; et Deus potest non prædestinare quern prædestinavit; ergo.

R. .V, fons. Quia verba Petri vel intelligenda sunt primario de electione absoluta ad *fidem* et *gratiam*, secundario autem et consequenter de electione ad gloriam sed conditionata; ita nt sensus sit : Sataгите, Christiani, ut electionem vestram ad gratiam et (idem per bona opera stabiliatis, ne excidatis ab ea, sed in ea perseveretis; sic enim certam facietis electionem vestram ad gloriam; cum hoc ipso quod silis facti fideles et jnsti, destinati sitis ad gloriam, non quidem absolute sed conditionale, si in gratia accepta ad linem usque persistatis : vel intelligenda sunt de *electione* Dei ad (*floriam* in sequidemcertissima, incerta autem nobis et aliis; ita ut jubeat Petrus satagere et bona operari, ut ipsis operantibus certa et comperta sit electio ad gloriam, ut exponunt Beda, Lyratojs, Hugo et alii.

Ad Conf. 1.°. II. D. A. Timebat, quod ignoraret an esset prædestinatus O.qnod non crederet certam esse apud Deum prædestinationis sententiam .Y.

Ad Conf. 2am. N. Supp. Cons. Judas enim non erat ex prædestinatis seu iis, quos tanquam suos et electos Pater Filio dederat, juxta illud Joan. *Non (rouler nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.*

Ad Conf. 3°.* R. D. .d. In sensu diviso et antecedentur C. in sensu composito et consequenter, vel posito quod sit. prædestinatus .V.

Inst. 1. Apoe 3. 11. dicit Angelus: Tene quod habes, ne alius accipiat coronam; in quem locum S. Aug. L. de Coit. et gr. c. 23. n. 39. ait, quod alius non est accepturus, nisi iste perdiderit; ergo potest acquiri et perdi corona, quæ est prædestinationis enectus; ergo prædestinatio non est certa et immutabilis.

R. D. Cons. Potest acquiri et perdi corona, eamdem sumendo pro gratia «anctiGcante vel virtute, ut hic accipitur pro fidei obedientia et constantia in Itono, secundum contextum C. eamdem sumendo pro gloria coelesti *subd.* in quantum præcise corona hæc nostra est ex merito C. in quantum ex prædestinatione N. S. Tiiom. p. 1. q. 23. a. 6. ad 4. ait : *Dicendum, quod corona dicitur alicujus esse dupliciter : uno modo ex prædestinatione divina, fl sic nullus coronam suam amittit : alio modo ex merito gratiæ (quod enim meremur, quodam modo nostrum est} et sic suam coronam aliquis amittere fnlesl per peccatum mortale subsequens. Alius autem illam coronam amissam occipit, in quantum loco ejus subrogatur etc.*

/wsl. 2. Prædestinatio re idem est ac *liber vita*-, in quo scripti sunt electi : sed ab hoc libro deleri possunt qui sunt inscripti : Ps. (»8. 29. *Deleantur et libro viventium, et cum justis non scribantur; Exod. 32. 32. Aut dimitte »is hanc no.ram, aut si non fucis, dele me de libro luo, quem scripsisti; ad Rnm. 9. 2. Optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis; ergo. Conf. Prædestinationem esse mutabilem probat vulgatissimum Aug. proloquium : Si non es prædestinalus, fac ut prædestineris; item sententia Ambr. dicentis : Novit Dominus mutare sententiam, si tu noveris mutare*

delictum; denique Eeelesiae oratio procantis : *ut liber vitae praedestiuatorum nomina adscripta retineat*; ergo.

R. *M.* si intelligalur de *libro vitae* respectu gloriæ et quidem absolute; potest enim sumi etiam respectu gratiæ, imo vitæ temporalis, et hoc sensu *.N. min.*

Ad prob. R. In *primo* textu, ubi Propheta non exponit votum, sed quid persecutoribus suis, nisi respiscant, futurum sit *prænuntial*, intelligitur liber vitæ ad *gratiam*, non autem ad gloriam saltem absolute; ut sensus sit : Persecutores, qui sub conditione seu per gratiam ordinati erant ad gloriam, excident a gratia, et sic delebuntur de libro ad graliam, et consequents non referentur in numerum salvandorum. In *secundo* textu sermo est delibro vita* *temporalis*; quia Moyses in graliam et salutem populi Israelitici paratus erat devovere vitam suam propriam, ut in simili occasione expressit Ruiner. 11. 15. dicens: *Obsecro, ut interficias me, et inveniam gratiam in oculis tuis.* Si vero intelligatur etiam liber vitæ ad *gloriam*, Moyses sic loquebatur petendo rem, quam noverat impossibilem, vel ex quadam animi confidentia, et tanquam securus de divina misericordia, ut explicat Aug. q. 117. in Exodum; vel ex nimio compassionis affectu, ut Hier. ep. 12. (al. 128. n. 4.) exponit; vel ex quodam amoris erga populum excessu, ut vult Abulensis cum aliis. In *tertio* textu vel idem excessus amoris intelligitur, vel Apostolus non optat sui damnationem, sed esse maledictum, seu omnibus hominum execrationibus onerari, dum salvum faceret populum suum.

Ad Conf. R. *.Y. .1.* Auctoritates allalæ omnes non pertinent ad electionem jam factam et voluntatem Dei consequentem ac absolutam, quasi hæc etiamnum dependeret ab aliquo, quod incertum sil, et proin et ipsa sil incerta el mutabilis; sed ad electionem quasi faciendam seu voluntatem Dei antecedentem et conditionatam : quatenus ostendunt electionem non fieri ex meritis, atque ideo laborandum iis qui eligendi sunt, neque eorum electionem certam esse pro priori quam prævideantur laboraturi.

Inst. 3. Si prædestinatio est certa et immutabilis, hominis meritum el salus erit necessaria, turn quia causam certam et infallibilem sequitur effectus necessarius; tum quia prædestinatio includit efficacia et infallibilia salutis consequendæ media; tum quia supposita prædestinatione (uti de facto semper potest ac debet supponi) non potest quis damnari, adeoque libertatem non habet, ut damnetur.

R. *D. Ass.* Si prædestinatio est certa et immutabilis ex decreto Dei absoluto et antecedente libertatis humanæ vel meritorum prævisionem *C.* si ex decreto supponente ac consequente hanc prævisionem *subd.* merita et salus erunt necessaria necessitate consequente vel consequentiæ *C.* necessitate antecedente vel consequentis *.Y.*

Ad prob. Ilm. R. Similiter. *.Id 2'''. D.* Prædestinatio includit media infallibilia infallibilitate absoluta, et intrinseca *.Y.* extrinseca et orta ex infallibili Dei scientia liberam nostrum futurum consensum præsupponente *C.* *Ad 3'm.* *D.* Supposita prædestinatione non potest quis damnari impotentia antecedente *.Y.* impotentia consequente *C.* vel *subd.* in quantum spectatur objectum hujus potestatis *C.* in quantum præcise attenditur subjectum el persona *.Y.* Cum dicitur prædestinatum posse damnari, sic quidem intelligi nequit quod detur potestas conjungendi prædestinationem cum darnna-

Hone; quia *hac simultas* repugnat : rode tamen asseritur quod persona, etiamsi supponatur prædestinata, adhuc vere retineat potestatem peccandi, et in peccato perseverandi si voluerit, quamvis hæc potestas nunquam sit reducenda inactum prædestinationi contrarium; tum quia illa suppositio non immittat proprium modum agendi hujus potenti® : tum quia non est simpliciter antecedens, cum non liat nisi ex præscientia, quod voluntas sit libere operatura, si hoc vel illo modo moveatur.

Inst. L Si prædestinatio est fixa el certa, ergo valet illa consecutio *Semi-l*latjianorum* : ex utraque parte superfluus est labor, si neque rejectus ulla industria possit intrare, neque electus ulla negligentia possit excidere ; item dilemma illud, quo S. Aug. L. de don. persev. c. 15. quemdam turbatum ila fuisse scribit, ut relido monasterio ad seculnm redierit: vel sum prædestinatus, vel non : si sum ; quidquid egero, salvabor : si non ; damnabor, quidquid nirsus egero. *Conf.* Ex S. Aug. Deo volenti salvum facere nullum resistere potest humanum arbitrium : liem cum voluerit, necesse erit hominem salvari etc.

R. *.Y. utr. Seq.* iSam prædestinatio fundatur in præscientia meritorum gratiæ; unde non patitur aliam difficultatem, quam quæ ex ipsa Dei præscientia solet objici : ex hac autem necessitatem nullam libertati noxiam oriri supra declaratum fuit. Porro falsitas *Pelagianæ* consecutionis et *CaF ciniani* dilemmatis patet tum ex falso supposito quod in eo est, quasi homo vi solius prædestinationis et sine meritis perventurus sit ad salutem ; cum tamen ideo aliquis prædestinatus supponatur, quod prævidetur futurus de salute sollicitus, el opera bona positurus : tum ex utroque argumento ad res humanas, ordinarias, temporales ac civiles translato,- v. g. Deus præscivit el decrevit, te hoc anno in vivis futurum, agrum tuum fertilem futurum etc. vel non? si præscivit et decrevit, hæc erunt, sive comedas, sive non, sive seras sive non : si secus; frustra iterum agis omnia.

.Id Conf. R. Liquet cx allatis alibi responsionibus, hæc a S. Aug. dicta duntaxat esse ad declarandum quod Deus sit auctor salutis nostrae, habeatque infinitos modos sic vocandi, ut vocatus infallibiliter Deo consentiat; non autem quod voluntatem nostram cogat, aut illi inferat necessitatem.

222. *Obj. cont.* 2"m. Scriptura fidelibus el electis tribuit notitiam prædestinationis certam ; I. Joan. 5. 13. *Hæc scribo vobis, ut sciatis quoniam citam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei.* Ad Ephes. 1. 13. *In peredentes signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hcere-ditatis nostræ.* 1. ad Thess. 1. 4. *Scientes, Fratres dilecti, a Deo electionem rtslram.* Ergo prædestinatio etiam certa est quoad nos.

R. *.Y. .1.* *Ad prob.* explico textus sub distinctione. Et quidem *Ad 1'm.* *Di* Qui credit, habet vitam æternam inchoatam el in spe *C.* perfectam et in re *'iiW.* habet, seu scit absolute se habere vitam A'. scit conditionate *C.* Sicut S. Paulus ad Rom. 8. 24. dicit : *Spe salvi facti sumus*, sic et hic Joannes in ipc dicit vitam æternam adesse credentibus : in *re* autem vitam æternam habendam sciri duntaxat conditionate, imprimis ipse *textus* probat, qui sic exponitur : ut sciatis vitam vos habere æternam, in quantum viva fide creditis, vel si in eadem tide perseveretis : deinde etiam *contextus*; tum quia hoc eodem capite, dum hortatur ad perseverantiam el eam necessariam

docet, eo ipso ostendit certain non esse : lum quia in seq. epist. v. 8. inonct credentes sibi caverō, ne decident a tide et gratia. Ad 2° 11. Nihil inde sequi, tum quia potest haberi spiritus promissionis et pignus hœrodŭilis, quin tamen hoc a possidente sciatur, praesertim eum textus non faciat mentionem ejusmodi scienliæ : tum quia, licet habeantur signa et indicia vocationis et electionis ab electis, tamen vel ipso Cai.vixō L. 3. Insl. c. 24. §. 7. fatente, similia signa non raro apparent in aliis. Id 3UU. /). Scientes electionem vestram, quæ est ad gratiam Fidei et Evangelii C. quæ est ad gloriam*sM.* scientes scientia proprie tali sive per iideni sive per certam demonstrationem aut evidentiam .V. scientia minus propria, quæ vel habeatur ex conjecturis, vel indicet spem duntaxat et fiduciam C. A id. Corn, a Lap. 7w/. S. Paulus certitudinem de sua salute sæpius declarat : ad Rom. 8.16. *Ipse autem Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* Et v. 38. *Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque angeli.... neque creatura alia poterii nos separare a charitate Dei.*Tini. 4. 7. *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi; in reliquo reposita est mihi corona jusiilæ;* ergo. *Conf.* Possumus esse certi, quod assiduis orationibus et piis operibus simus assecuturi nostram salutem ; quia Christus Marc. 11.21. ait : *Omnia queeeumque orantes petitis, credite quia accipietis* : sed potest quis certo scire se orare ; ergo.

R. 1°. *Tr. J. A'. Cons.* Tum quia Paulus, siquidem hoc scivit, id speciali revelatione didicit, adeoque sub exceptione continetur, quam iu assertionis nostrae explicatione adjecimus : tum quia hoc non detrahit ejus testimoniis ex 1. ep. ad Cor. allatis; hanc enim ante epistolas turn ad Romanos, tum 2. ad Tina, scriptam esse consentiunt omnes, quantumvis in annis assignandis discrepent.

R. 2°. *Ad text.* 1° 11. *D.* Ipse Spiritus reddit spiritui nostro testimonium quoad se, seu quantum ad effectum C. quoad nos, seu quantum ad cognitionem *subd.* quantum ad cognitionem conjecturalem aut conditionate tantum certam C. perfectam et convincentem aut absolute certam .V. Equidem Spiritus S. inhabitans non datur nisi amicis Dei ac justis, atque hinc ejus presentia probat justos esse filios Dei , redditque verax testimonium *quoad se et effectum* : sicut tamen ejus inhabitatio et præsentia non cognoscitur nisi solis conjecturis, sic et testimonium reddit, quantum ad nos, cognitionem duntaxat probabilem et conjecturalem. Praeterea cum verbis allatis mox addatur: *Si tamen compatimur, ut et conglorificemur;* concedi potest certitudo, sed sub ista conditione, quin tamen inde absolute certi fiamus; cum ipsæ passiones hujus temporis non sint ex se condignæ ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, neque etiam nobis certo innotescat, num cædema nobis, prout oportet ad salutem, subeanlur.

Ad text. 2° 11. *D.* Paulus se dicit certum, nomine certitudinis indicando securitatem , aut firmum veritati præstitum assensum V. indicando firmum animi propositum aut spem, persuasionem vel confidentiam C. Postrema; parti favet vox hic usurpata πείθεισά, *persuasus sum, et S. Hier, in ep. Io.* (al. 121.) ad Algasiame. 9. legit, *confido;* praesertim cum eadem ibid. 15. 14. ab Apostolo adhibita alium sensum non habeat.

Jd text.A"m.D. Asserit sibi repositam esse coronam justitiæ. prodendo hinc certitudinem fidei et revelationis divinæ 5. certam opinionem et confiden-

liaiii ex memoria vitat bene actio, et testimonio suæ conscîenliæ rnanan-Icin C. Sicut non dixerat ex revelatione, sed ex fiducia bonæ conscientia», > bene certasse, cursum consummasse, et lidcrn servasse, sic nec illud his innixum aliter asserit.

.It/ *Conf. R. I). min.* Potest quis certo scire se 0lare et bene agere, prout oportet ad salutem .V. secus C. Testante Apost. ad Rom. 8. 2G. *Quid oremus, sicut Oportet, nescimus : scd Spiritus sanctus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Idem est dicendum de operibus, quæ an perfecte et in gratia liant, ignoramus.

223. *Observe I.* Hactenus dicta de eo, quod ordinarie iit, et de certitudine fidei seu perlecta, omneinque hæsitationem excludente, esse inelligenda. Nam imprimis certam fuisse salutem ex speciali vel privata Dei revelatione *It. Virgini, Latrôni felici, S. Stephana,* quibusdam Martyribus et Confessoribus. *Moysi item, Paulo ne Eliæ,* sive ipsæ sacrae Litterae, sive historia Ecclesiastica, sive communior Theologorum sententia docent. Deinde vero et certitudinem seu *minus perfectam* et cum soUicitudine ac timore quodam ub nonnulla eliam ex parte nostri ponenda conjunctam de praedestinatione dari minime inficiamur : quin et *signa* haberi posse, ex quibus illa *valde probabiliter* cognoscatur, cum SS. Patribus æque ac Theologis asserimus. Ejusmodi autem sunt, quæ octo Bcatitudinibus Matth. 5. relatis continentur : quibus additur ardens studium audiendi, legendi, docendi verbum Dei; frequens de Deo cogitatio, terrenarum rerum contemptus, coelestium amor; cultus Deiparae specialis, Sacramentorum frequentia, orationis studium; vera humilitas, patiendi pro Christo desiderium ac in perferendo patientia, amor insignis erga Deum et proximum ; sollicitudo in minimis, placandi Dei studium, mentis puritas, bene agendi in eo vitæ genere quod eligitur constantia, gratiarum usus et propositum perseverandi usque ad finem; de quibus vide S. Beil x. Serni. 2. oct. Pasch. et alios.

224. *Observail.* Praedestinatorum numerum *itacertum esse, ut nec addatur eis quisquam, nec minuatur excis,* docet S. Aug. L. de Corr. et Gr. c. 13. 0.39. Hunc numerum soli Deo innotescere ostendit Ecclesiæ auctoritas ita procantis: *Deus, cui soli cognitus est numerus electorum in superna félicitait locandus.* Porro quantus determinate futurus sit, definiri non potest. Absolute magnum esse declarant illa Apoc. 7. 9. verba : *Vidi turbam maynam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus et tribubus et populis et linguis, stantes ante thronum* etc.; comparete ad reprobos tamen fore exiguum, satis aperte docuit Christus Matlh. 22. 14., Lue. 13. 24. et alibi: subscribunt Patres, praesertim Greg. M. hom. 19. η. 5. in Evang, dicens : *Ad fidem plures veniunt, et ad coeleste regnum pauci perducuntur ;* et Chrys. or. 40. ad Antioch, (al. hom. 24. in act. apost. n. 4.) *Quot putatis in civitate nostra, qui salvi fiant ?..... non possunt in tot millibus inveniri centum, qui salventur, quin et de his dubito* : Confirmat ratio ex partium enumeratione; quia *ante* Christum natum totus fere mundus fuit infidelis, *poti* Christum adhuc pars mundi major jacet in infidelitate : inter Christianos nulli sunt *hæeretici* et *schismatici* : inter fideles *improbi* nulli. Sunt

tamen, qui e Christianis plures salvari conjiciunt, siquidem parvuli uria cum adultis numerentur: **sed nec hoc definiri certo potest.**

ARTICULUS Ili.

AN EX PARTE PREDESTINAT! DETUR CAUSA PR.-EOESTINATIONIS AD GLORIAM?

225. .Vo/α. Prædestinatio *ad gratiam* an et quomodo sit gratuita, abunde constat ex Tract, de *Gral.* el *Merito*. Itaque hic duntaxat quæstio est : au prædestinatio *ad gloriam* fiat ex prævisis meritis? in hoc autem non agitur 1°. de gloria precise, ut eslhæreditas et competit parvulis, sed ut est *corona* et competit adultis, quibus æterna salus, non solum ul hærcditas, sed etiam ul premium meritorum supernaturaliuiu confertur : 2°. nec de prædestinatione in ordine exeeutionis, sed *intentionis* spectata : neque 3°. de intentione gloriæ conditionata el inefficaci, cum hæc concedatur ab omnibus esse prior meritis el prorsus gratuita; sed de intentione *absoluta* et *efficaci* : nec 1°. de meritis tantum conditionate futuris, sed de prævisis meritis *absolute* futuris: nec quomodo possit a Deo prædestinatio fieri ad gloriam, sed quomodo liat in prassenli providentia.

Porro in hac controversia, quæ inter Catholicos tantum agitur, triplex est sententia; 1*. eorum qui prædestinationem hanc statuunt esse mere gratuitam, ct antecedere provisionem meritorum: 2*. eorum qui æslimant absolutam prædestinalionem ad gloriam fieri ex vel præsupposita meritorum gratiæ absolute futurorum provisione: 3*. media est eorum qui vel nullum agnoscunt ordinem priorilatis et posterioritatis, etiam secundum rationem, inter prædestinationem ad gloriam et gratiam, el ad utrumque hoc objectum simul fieri contendunt prædestinationem ; vel distinguunt duplicem salvandorum ordinem, unum scilicet insigniorum, quorum prædestinatio procédât meritorum provisionem, alterum reliquorum electorum, quorum prædestinatio non fiat nisi ex prævisis meritis; vel volunt, prædestinationem quidem esse posteriorem alicui merito supernatural!, el sic non penitus gratuitam, non tamen esse posteriorem omnibus meritis, sed aliqua eorum maxime perseverantiam procedere.

22G. *Dico.* Datur exparte nostri causa prædestinationis ad gloriam; *seu* in present! providentia efficax el absoluta ad gloriam ut coronam prædestinatio hominum, a Deo est post provisa gratiæ merita absolute futura. *Ratio* est; quia hæc sententia videtur conformior Scripturis, SS. Patribus ct Rationi.

Prob. eo-ScRirrcRv. I. Matth. 25. 34. Christus dicit se in die iudicii electos sic allocuturam : *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi : esurivi enim, et dedistis mihi manducare; sitivi, el dedistis mihi bibere* etc. Ex his sic arguitur : Regnum coelorum præparare propter opera, misericordiae, est decernere gloriam ex meritis, seu ad eam prædestinare post provisa merita : sed verba laudata manifeste exprimunt, Deum préparasse gloriam hominibus propter eorum opera misericordite, ul ex particula causali *enim* liquet ; ergo.

Respondent quidam his verbis significari duntaxat actualem excctilioneni et causam, cur actu conferatur gloria, non autem cur his potius quam illis gloria sit parata; alii per præparationem volunt iutclligi decretum exccu-

llonis tantum seu voluntatem acnalilcr conferendi gloriam in tempore, non autem decretum intentionis, seu voluntatem cfticaccrn nt quis simpliciter perveniat ad gloriam.

Sed *contra* IBjn. est 1". quod Christus *ibid.* v. 41. ad reprobos dicturus legatur : *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo d angelis ejus : esurivi enim, et non dedistis mihi manducare etc.*; ubi cum infernus reprobis non tantum tribuatur, sed ct paratus sit, æque ac diabolo ct angelis ejus, quos reprobi male agendo imitati sunt, non potest dici, illis tantum actu conferri ob demerita, el ex sola Dei voluntate præparatus esse infernus : unde paritas pro priori sententia pugnat. 2". Quod S. Chrys. hom. 80. n. 2. in Matth. textum sic exponat : *Possidete hæreditate quasi propria, quasi paterna, quasi vestra, quæ vobis a principio debebantur; nam antequam nati sitis, quia sciebam vos hujusmodi futuros, hæc a me preeparata fuere*; el Hier., in Matth. loc. cil. hæc verba observet esse accipiendasecun-
ilutn præscientiam, adeoque iis rationem præparationis contineri, dicens: *Hoc juxta præscientiam Dei accipiendum, apud quem futura jam facta sunt.* 3®. Quod Christus in sua sententia judiciali referens merita et demerita velit afferre rationem *æquilatis* sententiae pronuntiata; si autem hæc referrentur ad solam collationem, non aulcm ad præparationem gloriæ vel pœnæ, ratio ista non sufficeret; unde cum Apostolus 2. ad Tim. 4. 8. dixit : *Deposita est mihi corona justitia, quam reddet mihi Dominus in die illa justus Judex*; non lanium in collatione, sed ct in destinatione justitiam expressit; cum coronam repositam hic idem sit ac præparatam, ut ex 1. ad Cor. 3. 9. constat.

Contra 2um. est 1°. quod illa distinctio inter decretum intentivum ct executive» non habeat locum in prædestinatione sive ad gratiam sive ad poenam, adeoque nec in prædclerminatione ad gloriam, cum S. Aug. de præd. Sanci, c. 10. n. 19. dicat : *Inter gratiam porro et prædestinationem hoc tantum interest quod prædestinatio est gratiæ præparatio, gratia vero jam ipsa donatio*; neque destinatio ignis ælcni, qui dicitur *paratus diabolo et angelis ejus*, possit accipi secundum diversitatem decretorum aut habere diversam causam pro hujusmodi decretis forsan permissis. 2°. Quod gloria hic sumatur, prout adultis confertur ut *corona justitiæ* : sed sic nequit decerni ac intendi nisi suppositis meritis ; cum natura mercedis et coronæ æque necessaria supponat merita, ac supplicium demerita, non tantum in ordine exeeutionis, sed et in ordine intentionis. 3°. Quod ad ostendendam senlenliæ æquitatem, ct specialem electorum præ reprobis laudem ac gloriam declarandam, male supponatur absolute et efficaciter fuisse anlecedenler intentam electis gloriam; cum principalis causa tum præparata tum col-
late gloriæ, et cui reliquæ prædestinationis causæ quodammodo famulantur, non staret in justitia Judicis et meritis Beatorum , sed in arbitraria lanium electione prædestinantis. Adde plures *parabolas*, operariorum in vinea Matth. 20., currentium in stadio I. ad Cor. 9., servorum vigilantium Luc. 12., talenta impendentium Matth. 20., ct virginum cum lampadibus accensis occurrentium *ibid.* ; quibus declarabat Christus, quod sicut paterfamilias denarium, agonotheta bravium, dominus favorem ct promotionem, el sponsus nuptias absolute ct efficaciter non decreverint, antequam opus

diurnum, victoriam, vigiliis, foenorationem et occursum perfecta viderint: sic de Deo similiter sit cogitandum, quantum attinet ad nostrae negotium salutis et gloriae.

II. S. Paulus ad Horn. 8. 29. ait: *Quos praescivit, et praedestinavit conformes fitri imaginis Filii sui.* In hoc textu manifeste dicitur praescientia praecedere praedeslinalionem: sed hic sermo est de praescientia visionis seu «irritarum absolute futurorum, et praedestinatione ad gloriam; ergo.

2/in. ostenditur 1°. ex SS. Patribus. S. Ambr. L. S. de Fid. c. G. n. 83. ait: *Quos praescivit, hos et praedeslinavit; quia non ante praedeslinavit, quam praescivit: sed quorum merita praescivit, eorum praeternia praedeslinavit.* S. Hier., in eadem verba: *Quos, ait, praescivit conformes futuros in cita, coluit ut fierent conformes in gloria;* 2°. ex contextu et intentione Apostoli. Nam v. 17. ejusdem capituli incipit hortari fideles ad patientiam, a qua velat a conditione pendere ait nostram gloriam: *Si autem filii, et haeredes: haeredes quidem Dei, cohæredes autem Christi; si tamen compatimur, ut et conglorificemur;* deinde a v. 18. usque ad v. 28. ostendit tribulationes leves esse, si comparentur cum gloria, cujus spe fideles debeant animari ad eas fortiter et constanter ferendas; maxime cum, ut v. 28. addit, tribulationes non noceant perseverantibus in dilectione, sed potius operentur in bonum ad gloriam consequendam: *Scimus autem, inquit, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti;* id est, secundum antecedentem eos salvandi voluntatem, transeuntem de conditionata in absolutam, posita praevisione de ipsarum perseverantia in dilectione Dei: tum exposita v. 29. praedestinationis serie, prout aeterno fuit objective, et secundum quam Deus prius praescivit nos fore conformes, postea decrevit decreto absoluto; demum ordinem ejusdem in tempore describit v. 30.: *Quos autem praedeslinavit, hos et vocavit, et quos vocavit, hos et justificavit; quos autem justificavit, illos et glorificavit.* Tandem ex his v. 31. et seqq. concludit, non esse timendas tribulationes, nihilque eos separare debere a charitate Dei. 3°. Agi hic de praedestinatione ad gloriam, ipsi Adversarii volunt.

III. Scriptura divinam gloriae dandae volitionem proponit ut mere conditionalam, suspensam ac incertam ante meritorum praevisionem; ad Rora. 8. 17. *Haeredes quidem Dei, cohæredes autem Christi..... si tamen compatimur ut et conglorificemur;* et 11.22. *Vide ergo bonitatem et severitatem Dei; in eos quidem qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate: alioquin et tu excideris: sedet illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur.* 2. Petr. 1.10. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem facialis.* Sed si praevisionem meritorum praecedret praedeslinalio ad gloriam, sive absoluta et efficax gloriae intentio ac praeparatio, volilio dandae gloriae non posset proponi ut mere conditionata, suspensa et incerta ante meritorum praevisionem; ergo.

/roh.fxPxTMBts./ ex Cnecis: S. Irén. L. 4.c. 76. (al.39.n. 4.) ait: *Deus omnipraesciens utrisque aptas pruparavit habitationes; eis quidem, qui inquirunt lumen incorruptibilitatis, et ad id recurrunt, donans hoc quod concupiscunt lumen: aliis vero id coninnnentibus et avertentibus se ab eo, et id fugientibus et quasi semelipsos excanantibus, congruentes lumini adversantibus praepara-*

vit ienibras, et his qui fugiunt ei esse subjecti, convenienter subdidit pœnam. OniG. in c. I. ad Hom. η. 3. *Evidenter ostendens quod eos, quos praescivit Deus tales futuros, ut Christo se in passionibus conformarent, ipsos etiam conformes ac similes imaginis ejus praedeslinavit et gloriae.* Praecedit ergo prtrsrienlia Dei, per quant noscuntur qui in se labores ac virtutes habituri sint, et Ha praedeslinalio sequitur. S. Cii r y s. hom. 2. in c. 1.ad Ephes, v. 11. ethom. GG. (al. 65. n. 3.) in Matlh. ubi explicans verba Christi: *Sedere ad dextram vel sinistram etc.* ait: *Non est meum dare, sed quibus paratum est a Patre meo. Quibusnam paratum esi? Iis qui ab operibus possunt conspici eradere.* S. Epipii. L. adv. hæres. liter. 69., Clem. Alex. L. 6. Strom, (p. 547. C. et 548.) Cyril. Alex. L. 3. in Ev. Joan. (opp. t. 4. p. 275. D.) ctL. 26. The-saur., Grec. Naz. or. 37. n. 13., Nvssen. L. de Infant, (opp. t. 3. p. 322. seqq.) Theodoret., TiiEOpnvL. el alii in c. 8. cl 9. ad Rom.

II. ex Latinis: S. Hilarii. in Ps. 64. n. 5. commentant ait: *Non res indiscreti iudicii est electio, sed ex meriti delectu facta discretio est.* Ambr os. de Fide L. 5. c. 6. n. 83. *Ad Patrem referens addidit (Christus): quibus paratum esi; ulostenderet Patrem quoque non petitionibus deferre solere, sed meritis; quia Deus personarum acceptor non est. Unde et Apostolus ait: quos praescivit et piadestinavit.... quorum merita praescivit, eorum præmia praedeslinavit.* S. Hier., in cp. 150. (al. 120.) ad Iledib. c. 10. scribit: *l'asa misericordiae, quaprapafavit in gloriam, quæ vocavit, hoc est, nos non.....salvat irrati-onabiliter et absque iudicii veritate, sed causis praecedentibus, quia alii non susceperunt Filium Dei, alii autem recipere sua sponte voluerunt.... ex quo ostenditur, non gentes eligi, sed hominum voluntates.* S. Prosi». in resp. 2. 3. 12. et 15. ad capit. Gallor, et L. 2. de voc. Gent. c. 34. ct 36. S. Fulg. L. 1. ad Monim. c. 24. *Praedestinavit illos ad supplicium, quos a se praescivit voluntatis malæ vitio discessuros; et praedestinavit ad regnum, qxios praescivit ad se misericordia prævenientis auxilio redituros, et in se misericordia subsequent lis auxilio esse mansuros;* etc.

Prob. ex Ratione. I. Deus co modo praedestinat ad gloriam ab ælerno, quo modo cam confert in tempore, ut S. Th. Lcct. 6. in c. 8. cp. ad Rom. docet: sed confert gloriam ob merita ut facta; ergo propter eadem ut praevisa praedestinat ad gloriam.

Maj. Prob. 1°. Ex comparatione lum praedestinationis ad pœnam, quæ, quia in tempore non infligitur nisi ob demerita, etiam non nisi ob eadem ab ælerno decernitur; tum praedestinationis ad gratiam, quæ dicitur gratuita cl antecedit praevisa merita, quia gratia in tempore sine merito datur. 2°. Ex ratione praemii et mercedis, cujus ratione gloria datur: ratio enim praemii et mercedis non potest supponere efficacem voluntatem, qua decernatur ante praevisum laborem, cum hoc sit discrimen inter merccdem et id quod tantum est finis, nec rationem praemii habet, quod hoc efflucaciler possit decerni, antequam discernantur media: quod quidem discrimen maxime est admittendum, ubi merces datur secundum mensuram meritorum, uti de gloria e.xep. ad Rom. 2. 6. constat. 3°. Ex diversitate voluntatis divinae, quæ sequeretur; vel quia praedestinationis voluntas esset contraria voluntati collationis, cum illa esset independens a meritis, hæc vero dependens: vel quia voluntas, ab ælerno praedcstinans, non esset eadem quæ est conferens

neu i \o.

gloriam in tempore eum hve gloriam respiceret ut praemium, hæc vero ut finem tantum.

II, Sententia admittens praedestinationem ad gloriam ex meritis magis concordat cum reliquis dogmatibus. Ium. Est de voluntate Dei salvandi omnes : hæc enim ex parte saltem conditionata est. 2um*. Est de promissionibus Mteæternæ obtinenda., el comminationibus ab ea excidendi : quæ rursus conditionate dependent ex observatione mandatorum. 3U“. Est de meritis Christi. Nam Deus non decrevit gloriam nisi propter merita Christi ut nobis efficaciter applicata, juxta illud ad Ephes. 1. L *Elegii nos in ipu> ante mundi constitutionem; et Act. I. 12. .Von est in aliu aliquo salu\$t ntc aliud sub ccel> nomen in quo oporteat nos sulcos fieri* : sed efficax applicatio meritorum Christi esse non potest sine propriis nostris meritis, quæ sunt eorum fructus, vel sine aliquo (équivalente in parvulis, nempe collatione baptismi ; ergo. Est de divisione voluntatis divinæ in antecedentem el consequentem. Electio enim efficax ad gloriam est actus divinæ voluntatis consequentis, ut admittitur ab Adversariis, et inde etiam palet quod, cum voluntas salvandi omnes sit antecedens, intelligi nequeat quomodo eadein voluntate antecedente aliqui tantum sint efficaciter electi ad salutem, et non alii : sed voluntas consequens non est absque praescientia meritorum, imo ex illa oritur; ergo. Accedit, quod hæc sententia sit suavitati, bonitati et æquitati divinæ convenientior; modo orandi, praedicandi et laborandi Ecclesiae ac persuasioni fidelium conformior, ad spem salutis excitandam, ad curam bonorum operum el vigilantiam in salutis negotio promovendam, ad zelum animarum accendendum accommodatior.

III. Sententia statuens praedestinationem ad gloriam ante provisionem meritorum nullis subjacet incommodis. Ium. Est, quod voluntas illa antecedens efficax sil inutilis; tum quia, si ponatur sola voluntas consequens efficax, hæc sufficit ad salvandos electos : tum quia voluntatem consequentem plurimi Auctores putant satis fuisse ad angelos prædestinandos ad gloriam : tum quia sola consequens voluntas respectu reprobationis admittitur: tum denique quia vi voluntatis antecedentis gloria non confertur, sed alia adhuc vultio addi debet, ut gloria tanquam merces conferatur. 2um. Est, quia non ita facile, commode ac plane concordat cum reliquis dogmatibus nuper recensitis. 3“. Est, quod careat prorogativis nostro sententiæ nuper assertis, ac potius urgeatur difficultatibus oppositis.

Nam 1°. Quamvis commendetur in hac sententia *bonilas* et *misericordia* erga prædestinatos, ea tamen deficit erga reliquos multo plures non prædestinatos, ct nullus est *justitite* aut *æquitati* locus praesertim ob reprobationem negativam. 2°. Asperius aliquid, nec cum Ecclesiae sensu ac fidclitiin persuasione congruum, esse in hac sententia, constat ex pluribus cautelis, quas ipsi sententiæ patroni praescribunt observandas in publica ad populum expositione hujus doctrinæ. 3°. Officere demum hanc sententiam sollicitudini bonorum operum ac animarum zelo, colligitur ex difficultate respondendi ad illud *dilemma* : vel sum inclusus eorum numero, quos Deus antccedcnler efficacilcrque elegit ad gloriam, vel non sum? Si *primum*, salvabor infidlibililei . si scciuidmp, infallibili ler damnabor : neque est cur sollicitus sim de buuis opei ibus, tum quia ante eorum praevisioneiHjam duci eia mihi est glo-

ria: tum quia et perseverantia ei ipsa bona opera ante omnis meriti provisionem praedestinata sunt; quia cum frustrari nequeant, non opus est, ut me ipsum provocem, sed Deus efficaciter urgebit ad opera praestanda. V. Pf. t a - vhm de Deo I. !). c. 3. IG. L. 10. c. 2. et seqq.

227. Ol>j. I. Praedestinatio illa est antecedens et gratuita, ex qua profluunt omnia Dei beneficia et gratia* dona, tanquam meriti omnis principia in electos: sed talis est praedestinatio ad gloriam, juxta Scripturas; ergo. *Min. I'rob.* ex variis testimoniis : Joan. 10. 20. *Van non creditis, quia non estis ex (ilibus meis. Oves mem vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et sequuntur me; et ego vitam aeternam do eis, et non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea.* Hic oves seu praedestinati ideo audire vocem pastoris dicuntur, quia sunt ex ovibus seu praedestinalis. Act. 13. 48. *Crediderunt, quotquot erant praedeterminati ad vitam aeternam;* ubi praedeterminatio assignatur ut causa fidei. Ad Ephes. 1. 4. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti;* non ait : quia futuri eramus sancti. Ad Rom. 8. 28. *Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti;* ibi causa cur operentur in bonum, datur voluntas efficax gloriae.

Id lum. text. R. Licet is cum S. Aug. Tr. 48. in Joan. n. G. sumatur de praedestinalis absolute ad gloriam, tamen intelligi non debet de praedestinatione absoluta antecedente ; tum quia accipi potest de consequente ad praevisionem meritorum, ita ut sensus sit : vos non creditis, quia non vultis mihi tanquam pastori subjici, et voluntarie obdurati ad vocem meam, ideoque ob malitiam perseverantem extra ovile meum positi, damnandi et reprobandi ; alii autem, qui me tanquam pastorem cognoscunt, et vocem meam audiunt, oves meae sunt: et his ob perseverantiam obedientiae vitam aeternam decerno, quam infallibiliter consequentur ; tum quia priora verba non sunt reddenda causaliter, q. d. vos non creditis, quia non estis praedestinati, sed reprobati; cum haec causa non sit propria nec adaequata. Non *propria*; siquidem Judaei non ideo erant infideles et peccabant, quia Deus eos reprobaverat : sed quia ipsi erant infideles et peccabant, a Deo sunt reprobati. Non *adaequata* : tum quia nulli ex Judaeis erant praedestinati, qui tamen non tunc, sed postea, praedicante Petro, in Christum credebant : tum quia nonnulli tunc credebant in Christum, qui non erant praedestinati, ut de *Juda* certum est.

Id 2om. text. R. Inde non probari praedestinationem ad gloriam esse ante merita et causam bonorum operum. Nam I. per *vitam aeternam* hic potest intelligi Fides, ut Joan. 37. 3. accipitur; et sic textus non est ad rem. 2. *Praedeterminatio* nomine non debet accipi electio Dei, sed significari potest aptitudo et dispositio hominum ad fidem per voluntatem bonam et piam salutis affectum ex gratia elicatum ; pro qua explicatione facit tum vox τῇ ἀγαπῶν., quae non significat praedeterminatos, sed ordinatos, dispositos et in censum adscriptos : tum oppositio, quam hic versus indicat cum 4G. ; ubi mala dispositio Judaeorum et resistentia pro causa affertur, cur, illis relidis, Apostoli converterent praedicationem ad gentes : ex quo objectio plane evanescit. 3. Admissa etiam acceptione de praedestinatione ad gloriam, sensus testimonii hic est : illi crediderunt in tempore, quos Deus ab aeterno praevidens credituros praedeterminavit ad vitam aeternam; hinc vero apparet opera

bona potius causam praedestinationis, quam praedestinationem causam operum esse.

.ii/ 3U@. *text.* R. Non agi hic de electione et praedestinatione ad gloriam seu sanctitatem alterius vitae et consummatam, sed ad gratiam fidei et iustitiam seu sanctitatem hujus vitae et inchoatam : hinc subjungitur. *Qui prdestinadt nos in adoptionem filiorum...., in laudem gloria gratia suae, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum ; quæ omnia ad justificationem pertinent.*

Ad 40B. /rari. R. Nec ex eo praedestinationem gratuitam ad gloriam probari, ostenditur F., quia Patres *Graci*, praesertim Orig., Chrys., Theodor., et Theophyl. nomine *propositi* accipiunt voluntatem humanam, uti vox $\pi\rho\lambda\epsilon\sigma\iota$ Act. 11. 23., ad Tim. 3. 18. et alibi usurpatur, ita ut sensus sit : omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum voluntatem suam, auxilio grati@ praevenientis bonam a Deo praevisam, vocantur ab eodem. 2U. quia, licet Patres *Latini* communius intelligent propositum seu decretum Dei, scopi tamen Apostoli conformius est, si accipiatur pro voluntate dandi gratiam, seu pro gratuita vocatione ad fidem et sanctitatem, unde hic sensus emergit : omnia in bonum cooperantur diligentibus, seu in dilectione manentibus ; iis scilicet, qui vocali snnt sancii/, h. e., ad fidem et sanctitatem ; *secundum propositum*, id est, vel secundum gratuitam voluntatem Dei primam gratiam et vocationem sine ullo hominum merito intendentis ; vel secundum desiderium salvandi omnes, ex quo facium est ut Deus vocaret, et vocationi consentientes justificaret, et justificados ac perseverantes glorificaret. 3°. quia admissa etiam propositi usurpatione pro voluntate divina efficaci dandi gloriam, ea tamen poterit esse consequens praecisionem operum, et hic sensus fieri : qui secundum propositum, ab aeterno obmerita praevisa conceptum, in tempore exequendum, vocati sunt sancti.

Inst. 1. Ea rursus praedestinatio gratuita est, et merita antecedit, ex cujus efficaci intentione Deus ab electis mala et pericula propellit, eosque confirmat in bono : sed talis in Scriptura asseritur praedestinatio ad gloriam ; ergo. *lin. prob.* ex Sap. 4. 11. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius*, v. 1 i. *Placita enim erat Deo anima illius ; propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum.* Malth. 24. 22. *IVisi abbreviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro ; sed propter electos abbreviabuntur dies illi.* Luc 12.32. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit* ($\epsilon\nu\iota\omicron'\chi\eta\sigma\epsilon\nu$, quod merum beneplacitum sonat) *Patri vestro dare vobis regnum.*

Ad 1°“. et ZTM. *text.* R. Ex utroque apparere quidem, quod Deus ex amore erga justum eripiat eundem ex periculis et transferat ad sortem beatam ; non tamen constat amorem hunc esse *mere gratuitum*, et ante meritorum praevisionem conceptum, quin contrarium potius colligitur ; tum quia v. 10. dicitur : *Placens Deo factus est dilectus, et translatus est*, quasi diceret : cum placeret, seu quia Deo placuit justus, et v. 13. *Consummatus in brevi explevit tempora multa* ; quibus merita dilectionem praecessisse significantur : tum quia ex interpretatione Ambrosii ep. 38. n. 7. justus hic proponitur sub figura *Henuch*, qui propter merita ad feliciorum statum raptus fuit.

Ad 3°“. *text.* IL Neque hunc arguere praedestinationem gratuitam ad glo-

ram jtm quia, si intelligitur in sensu litterali de *salute temporali* et vitae conservatione Judæorum, in excidii» Hierosolymitano propter electos praestanda, per calamitatis hujus contractionem, nihil certe perlinet ad gratuitam praedestinationem ad gloriam : tum quia, si intelligatur de *salute aeterna* et perseverantia finali, non potest esse sermo de electis efficaciter et antecedenlerad omnem praevisionem futuri praedestinati ; cum alias falsa evaderet illa propositio, quod non fieret salva omnis caro, nisi dies illi fuissent brevissimi, Itaque sensus duntaxat iste restat ; Deus in gratiam *fidelium*, qui more Scripturae» alibi saepius usitato hic electi vocantur, dies illos, sive obsidionis Ilicosolymitanæ sive persecutionis Antichristi), contraxit et abbreviavit, ne forte eorum fides et constantia in sanctitate deficeret in tanta calamitate ; ex quo pro praedestinatione gratuita nihil argui potest, cum nulla sit inter duos necessaria connexio.

Jd4““. *text.* R. Vel per *regnum* hic intelligitur aut fides, aut Evangelium, aut sanctitas, aut aliud ejusmodi, pro quo alibi in Scriptura hæc vox non raro usurpatur ; et tunc ex isto loco nihil concluditur : vel nomine regni intelligitur gloria aeterna : et vox *complacuit* significat quidem voluntatem puri beneplaciti dandi gloriam, non tamen absolutam et efficacem ; sed conditionatam et inefficacem, et a purificanda meritorum conditione dependentem. Id colligitur 1°. quia sive *pusilli gregis* nomine sumantur Apostoli, sive alii discipuli et auditores Christi, absoluta voluntas in Juda et aliis foret frustrata : 2°. quia Christus pusillum hunc gregem continuo monet terrenorum contemptum, eleemosynam, patientiam, vigilantiam, aliaque perfectionis opera, quibus conditio illa, snb qua gloriam proposuerat, purificantur : 3°. quia ad fiduciam, quam ibi Christus excitabat, in electis erigendam. sufficiebat testificatio allectus conferendæ aeternæ salutis ; ut nempe Christus a majore ad minus concluderet, quod Deus non sit negaturus necessaria ad victum et vestitum, qui paratus sit etiam dare regnum calorum.

Inst. %. In praedestinatione ad gloriam nulla ratio habetur voluntatis aut operum humanorum ; ergo est mere gratuita. *Ant. prob. primo*, quia electio humana excluditur, ut patet ex Joan. 1u. 16. *Non vos me elegistis ; sed ego elegi vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat.* *Secundo*, quia Saliis, et hinc etiam juxta D. Thomam praedestinatio, non fit ex operibus, ut habetur ad Titum 3. 5. *Aon ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit ;* et 2. ad Tim. 1. 9. *Vocavit nos Deus vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum.* *Tertio*, quia praedestinatio dicitur sors, juxta illud ad Ephes. 1. *Sorte vocati sumus, praedestinati secundum propositum ejus ;* et ad Coloss. 1. *Qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum ;* quod autem sorte obtinuit, meritis non acquiritur. *Quarto*, quia alias discretio perlineret ad homines, et sic gloriari possent, contra doctrinam Pauli 1. ad Cor. 4. *Quis te discernit ? quid autem habes, quod non accepisti ? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis ?*

ft. *Ad prob.* Ilu'. D. Electio humana excluditur a ratione principii et subjecti praedestinantis C. a ratione causæ moralis praedestinationis *Subd.* praedestinationis ad gloriam 1Y. ad gratiam primam, aut eam quæ gratis data dicitur C. Textus non agit de electione ad gratiam ; tum quia *Judas*,

quierat unus ex iis quos hic alloquebatur Christus, non erat praedestinatus: tum quia paulo infra dicitur hæc electio esse causa cur mundus Apostolos oderit, quod electioni ad gloriam utpote ignota* non congruit, itaque sermo, est vel de electione ad *Apostolatam*, ut textus litteraliter sumptus indicat; vel de electione ad *fidem* aut primam gratiam, ulS. Al g. et I). Tio m. contra; *Semipelagianos* usurpant.

Ad prob. 2“.* D. Salus inchoata, h. e., fides et sanctitas prima non iit ex operibus C. salus consummata seu gloria non iit nec praedestinatur ex operibus *Subd.* naturalibus C. per gratiam elicitis ac supernaturalibus A'. Textus *primus* ostendit principium, unde sit Redemptio generis humani et virtus baptismi, ut ex eo integre recitato liquet : *Cum autem benignitas et humanitas apparuit Salvatoris Dei, non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit, />er lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus S. etc.; secundus* vocationis initium et molivum : in utroque autem excluduntur duntaxat opera mere naturalia.

Ad prob. 3,m. D. Praedestinatio ad gratiam dicitur sors C. ad gloriam *Subd.* quatenus per sortem intelligitur hæreditaria portio C. quatenus intelligitur lucrum sine merito .V. Loquitur autem textus *primus* de praedestinatione ad gratiam; *secundus* de ea ad gloriam, accipiendo sortem pro hæreditatis parte.

Ad prob. 4“.* R. D. Pm. p. Discretio formalis pertineret ad homines C. causalis *Subd.* quatenus hæc refertur præcise ad gloriam C. ad gratiam .V. Textum pertinere ad gratiam primam et initium fidei, ex Aug. L. de Praed. Sancti, c. 4. et L. 2. ad Rom. c. 7. n. 15. jam alibi dictum est. Quamvis aulern ad discretionem formalem concurrat homo, et ejus merita supernaturalia moraliter moveant ad praedestinationem gloriæ, primas tamen in ea habet bonitas Dei, qui, dando gratiam, unde discernamur impertit : quare 2*. *pars* vel absolute negatur; vel qui gloriatur, non cum in se ipso, sed in Domino gloriari oportet.

Inst. 3. Praedestinatio ad gloriam multis titulis in Scriptura declaratur mere gratuita; nam *primo*, ipsa gloria vocatur gratia ad Rom. G. 23. *Gratia Dei vita æterna. Secundo*, prædestinationis ratio unice sumitur a voluntate Dei; Ps. 17. 20. *Salvum me fecit, quoniam coluit me*; item ex plurimis locis, ubi electio dicitur fieri secundum *consilium voluntatis* et *beneplacitum Dei*. Tertio, omnes prædestinationis electi sunt gratuiti ; de gratia et fide quidem constat *art. pr.*; de justificatione etiam patet ex ep. ad Rom. 3. 24. *Justificati gratis per gratiam ipsius, pr redemptionem*; de salute et gloria aulern ex Ps. 55. 8. *Pro nihilo saltos facies illos*. Ergo et ipsa prædestinatio est mere gratuita.

R. *Ad prob. 11111.* D. Gloria est gratia formaliter et in seipsa .V. metonymice et in operibus C. Vitam æternam reddi tanquam bonis operibus debitam, de fide est, adeoque gloria nequii dici formaliter et in se *gratia* ; quia tamen hæc bona opera per gratiam Dei sunt meritoria, ideo interprete Aug. L. de Corr. et Gr. c. 13. n. 41. gloria nomine gratiæ ab Apostolo donari potuit.

Ad prob. 2“.* D. Ratio prædestinationis ultima et praesupposita unice sumitur a voluntate Dei C. proxima et hic controversa .V. vel *Subd.* Sumitur unice a voluntate Dei per hoc excludendo tum opera naturalia, tum merita

quæcunque prædesUfiationis ad primam gratiam C. excludendo opera supernaturalia et motivum seu meritum gloria A'. Bonitas Dei in omnium sententia assignatur pro causa motiva : similiter gratiæ efficacia et discretionis radix, atque hinc prædestinationis ratio ultima a Deo repetenda; sed de his sermo non est, dum de omnimoda prædestinationis gratiitate agitur. Psalmista loquitur duntaxat de salute *temporali* et liberatione ex angustiis; ejusdemque causam mox adjungit justitiam, innocentiam et obedientiam suam. Item propositum, consilium voluntatis et beneplacitum sæpius a Scriptura usurpatur pro eodem, et ad indicandum decretum liberale et gratuitum; sed tum pertinet ad prædestinationem sumptam vel adæquate vel inadæquate ad gratiam, opponiturque merito operum Pelagiano et Semipelagiano.

Ad prob. 3ia. .V. j. Gloriam enim in tempore non dari gratis, ut datur gratia, certum est de fide. Textus plane huc non spectat, cum ita exponendus sit : nullo modo salvabis eos.

Inst. 4. S. Paulus ad Rom. 9. 11. videtur ex professo probare gratuitam prædestinationem ad gloriam: *primo* quidem, exemplo gemellorum *Jacob* et *Esau*, quorum sors in divinis benedictionibus diversa, non ex operibus, sed antecederet ad merita fuit determinata : *secundo*, quia electio aliquorum ad gloriam est pura misericordia, juxta illud Exodi : *Miserebor, cujus misereor*; et illud Apostoli : *Ergo cujus vult, miseretur*; quibus declaratur, omnem in salutis negotio successum prosperum esse effectum misericordiae divinae, non autem voluntatis aut contentione humanae : *tertio*, quia omnes homines sunt in manu Dei, sicut lutum *in manu figuli*: figulus autem luti habet potestatem ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam; quo exemplo gratuita Dei electio ad gloriam ab iniquitate vindicatur, et querulorum objectio solvitur.

R. 1°. .Y. agi hic de prædestinatione ad gloriam, cum sermo sit de prædestinatione ad gratiam fidei ac justitiam. Neque his dictis officit, tum quod hic mentio fiat *propositi secundum electionem*, quæ vox ad Rom. 8. sumitur pro prædestinatione ad gloriam : tum quod prædestinati comparentur cum vasibus honoris et misericordiae, ac præparatis ad gloriam. Nam *primum* multiplex ex capite esse falsum constat tum ex num. 227., tum ex num. 193. in *secundo* autem præterquam quod possit intelligi gloria Dei extrinseca seu clarificatio, illa comparatio non evincit agi de efficaciter electis ad gloriam ; justificatus enim hic dicitur vas in honorem ac misericordiae, ac gratia Dei dirigitur et ordinatur in gloriam, quin debeat esse efficaciter ad gloriam electus, ut ex textibus *Osee* et *Isaie* versibus seqq. mox subjunctis manifestum est.

R. 2°. Admisso etiam sensu *allegorico* vel *accommodatio* de prædestinatione ad gloriam, quem nonnulli Patrum usurpant, .V. prædestinationem gratuitam, et quæ prævisionem meritorum antecedit asseri.

Vers. 11. 12. et 13. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali* (ul *secundum electionem propositum Dei maneret*) *non ex operibus, sed vocante dictum est ei : quia major serviet minori ; sicut scriptum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui*, excluduntur duntaxat opera jam facta et actu posita, non autem quaelibet opera prævisa, ita ut sensus sit : cum gemelli Rebecca? filii in rerum natura nondum existerent, ac proinde neque bonum quidpiam neque malum fecissent (ut homines et ipsam Dei electio

nem et ejus certitudinem cognoscerent) non ex operibus jam factis, sed a Deo praecognitis, qui juxta ep. ad Hom. 4. 17. et Isa. 49. I. vocare dicitur ea qua* cognoscit, dictum et prænunciatum est quod, sivo in sensu historico sive in sensu figurativo, *Jacob* ob merita praevisa sit electus. *Esau* oh demerita praevisa sit reprobatus. Quod autem non debeant excludi etiam opera praevisa, colligitur partim ex eo quod videatur hic figurari reprobatio *positiva*, cum majorem servire minori non dicat quid mere negativum, sed positivum quid, duram scilicet servitutem; partim ex eo, quod adversarii etiam a negativa reprobatione non excludant omne demeritum; cum admittant peccatum originale esse causam reprobationis negativæ.

Vers. 14. ia. *Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? absit! Moysi enim dicit: miserebor, cujus misereor, et misericordiam præstabo cujus miserebor.* Sive hic dicatur Paulus velle occurrere tacitæ objectioni, sive probare quod nostrum non sit quærere occultas causas et soli Deo cognitatas, cur *Jacob* dilexerit, et *Esau* rejecerit; sicut Deus Moysi non permisit quærere, cur aliquos ob adoratum vitulum occiderit, alios non; sensus *testimonii* est: miserebor in tempore per gratiæ et gloriæ collationem, cujus ab aeterno misertus sum per prædestinationem, opera gratiæ misericorditer datæ prævisa subsequentem.

Vers. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* His verbis ad historiam *Jacobi* et *Esau* Genes. 27. expositam alludentibus, non excluditur humana voluntatis cum gratia divina cooperatio, ut vult Calvinus; nec meriti ratio in prædestinatione, ut Adversarii contendunt, sed Apostolus unice intendit in salutis negotio primas partes esse tribuendas divini gratiæ, utpote sine qua præcurrente et adjuvante boni omnino nihil operari nec mereri quidpiam valemus: itaque misericordia etiam in nostro systemate primum locum obtinet.

Vers. 17. *Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam.* Particulam *ut* indicare hic duntaxat eventum, vel causam non nisi secundariam ac consequentem ad prævisionem conlumaciæ *Pharaonis*, asserunt Catholici contra Calvinum omnes; unde ex negata hic mere arbitraria reprobatione argumentum fieri potest pro mere gratuita prædestinatione neganda. Hinc etiam palet, quomodo exponendus sit hic vers. 18.: *Ergo cujus vult, miseretur, et quem vult, indurat*, scilicet permissive; ut alibi est expositum.

Vers. 19. 20. *Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? voluntati enim ejus quis resistit? Ohomo! tu quis es, (pii respondeas Deo? numquid dicit figmentum ei qui se formavit: Quid me fecisti sic? an non potestatem habet figulus luti ex eadem massa facere aliud vas quidem in honorem, aliud vero in contumeliam?* Comparatio *figuli* ad hoc inducitur, ut doceat Paulus, neminem debere oggannire Deo, et rationem ab eo sui decreti exigere, sicut nec figmentum respondet *figulo*: cur me fecisti sic, quanquam facium sit in contumeliam. Vis argumenti hujus a minori ad majus instituti stat in triplici collatione. 1°. enim comparatur figulus, id est, homo infirmissimus cum Deo potentissimo: si ergo figulus potest, multo magis potest Deus. 2°. confertur *lifuliun* cum homine: si ergo figulus ex eadem massa, in qua nulla est differentia, facere vas possit aliud in honorem, aliud in contumeliam; quanto magis potest Deus ex hominibus, in quibus tanta est voluntatum et meritorum differentia,

alios prædestinare, alios reprobare. 3°. componitur verbum faciendi cum verbo sustinendi; si ergo figulus potest facere vas in contumeliam; quanto magis Deus potest homines jam factos perse malos, non facere, sed sustinere. Galerum non explicandam hanc comparisonem esse de prædestinatione gratuita et reprobatione negativa, ostenditur tum ex eo quod, hac data expositione, non tollantur sed augeantur difficultates, quas sibi objecerat Apostolus: tum ex eo quod vas in honorem fiat Deo non agente solo, sed ipso etiam homine faciente, ut ait Paulus 2. ad Tim. 2. 20. *In magna domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia, et quædam quidem in honorem, quondam autem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se. ab istis, erit vas in honorem sanctificatum*; denique ex eo quod, vi comparisonis, Deus non minus arbitrarie reprobareret, ac gratuito prædestinat, atque ulnimeque positive faceret.

Vers. 22. et 23. *Quod si Deus volens ostendere iram et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ præparavit in gloriam.* Aposiopesis hic est, et supplendum: Quis respondebit Deo, aut eum accusabit, si volens ostendere iram sustineat etc.; qua sententia respondetur objectioni v. 19. proposito», quasi Deus injuste queratur de induratis, eosque puniat, cum tamen ipse homines induret. *Sensus enim solutionis* hic est: indurati ipsi positive se fecerunt et aptaverunt vasa iræ; Deus ergo eos non fecit tales; sed sustinuit et patienter permisit eos peccare, differens diu supplicium, unde eos indurasse dicitur. Ne autem ex patienti hac peccatorum ad resipiscentiam expectatorum toleratione Deus insimuletur aut impotentia», aut malignitatis in homines, causa hujus patientiæ duplex affertur; 1. ulex severitate pænæ in impenitentes cognoscatur Dei potentia: 2*. ut ex misericordia in penitentes palam fiat bonitas Dei et liberalitas in sanctos et electos, quibus non præparant poenam sed gloriam. Cæterum si etiam illi, quibus Deus præparavit gloriam, non annumerentur iis, quorum resipiscentiam Deus exspectavit, inde tamen præparatio gratuita non evincitur; tum quia præparatio ad gloriam fit per gratiam ad bona opera: tum quia nec absoluta et efficax nec antecedens meritum præparatio ad gloriam hic asseritur; sicut absoluta et efficax aptatio ad interitum præcedens demeritum hic non statuitur.

228. *Obj. II.* Probationes ex Patribus desumptæ nihil faciunt pro sententia nostra. Nam de Patribus, qui scripserunt ante exortam heresin Pelagianorum, minus sollicitos nos esse debere monuit S. Aug. L. de præd. Sancti, c. 14. n. 27. scribens: *Quid opus est, ut eorum scrutemur opuscula, qui, priusquam ista heresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quaestione versari, quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur.* Suadet etiam ratio: propterea quod iidem breviter tantum ac transeunter, quid sentirent attigerunt, et disputarunt contra alios Ecclesiæ hostes, aut populum ad virtutis studium adhortabantur; ut ibid. Aug. exponit.

R. V. Jss. *Ad prob.* Quæro num controversia nostra sit eadem cum illa, de qua sententia S. Aug. profertur, an vero sit diversa ab ea? si Γ". ergo quæstio versatur circa dogma fidei, ita ut una pars dicenda sit hæretica,

quod oppido falsum est : item sententia, quam hic Aug. titelur, est approbata ab Ecclesia, ac pursertini a Cœléstino I. in ep. ad Gallos, adeoque débet esse conformis priorum Patrum elogiis; cum Pontifexille ac Cone. Arans, doctrinam Augustini laudent tanquam acceptam ab Ecclesiæ Patribus. Si 2aB. ergo illa Augustini gnome non pertinet ad rem praesentem. Prteterea S. Doctor non rejicit hic absolute auctoritatem priorum Patrum tanquam rem quæ nullius momenti sit, aut nihil habenda; cum ipse tum *ibid*, tum in LL. contra Julianum studeat auctoritatem sibi vindicare; sed ex supposito duntaxat, si nempe Patrum sententia non congruat cum aperta veritate aut sacris Scripturis, vel ea ex professo et suscepta accuratiore SS. Litterarum explanatione non fuerit proposita, quorum nihil asseri potest de Patribus superius laudatis.

/tui. I. Patres nubis faventes possunt commode exponi. Dum enim dicunt, praedestinationem fieri secundum *præscientiain meritorum*, vel loquuntur de praedestinatione ad gloriam secundum ordinem executionis, non autem secundum intentionis ordinem; vel de praescientia efficaci el practicasen ipsa praedestinatione, ut in simili causa S. Aug. L. de don. persev. c. III. hanc vocem apud Patres explicat; vel dicunt usum gratiæ et merita nuslrit esse causam praedestinationis nostrae, sed finalem, non efficientem scu meritoriam, ut hic ducet S. Thom. q. 23. a. 3. *Conf.* lidem Patres nobis etiam contradantur; nam Ch r is, seu Auctor oper. imperf. in Matth. hom. .54. ait: *Quos ante constitutionem mundi suos cognoscit esse, tantis eos laboribus onerat, et tamdiu laborare facit, donec digni efficiantur regno eu lesti*; Cyril. Alex, autem L. 10. in Joan. c. 13. (opp. t. 4. p. 892.) *Ego elegi cos, non ros me: ego me notum vobis ignorantibus feci humilitate clementiaque commotus* etc.

R. .V. J_{sj}. In cujus refutationem sufficiat adduxisse testimonium S. Prosperi, qui in ep. ad S. Aug. n. 8. de controversia praesenti ita ex proprio sensu scribit prope finem : *Illud qualiter diluatur, quæsumus, patienter insipientiam nostram ferendo, demonstres, quod retractatis priorum de hac re opinionibus pene omnium par invenitur et una sententia, qua propositum el prædeslinationem Dei secundum præscientiain receperunt; ut ob hoc Deus alios casa honoris, alios contumelia fecerit, quia finem uniuscujusque præviderit, et sub ipso gratiæ adjutorio, in qua futurus esset voluntate et actione, præsciverit.* Praeterea *primam* expositionem minus commodam esse, constat ex dictis num. 22G. Idem patet de *secunda*, quæ quamvis locum habeat in Patrum scriptis, ubi de *gratia* loquuntur, tamen eorum dictis de gloria nullatenus congruere possunt. *Tertia* denique refellitur ex eadem testimoniorum claritate; nequie illi favet S. Thomæ auctoritas, qui loc. cit. ad I. dicit, usum gratiæ præscitum, esse rationem collationis gratiæ tantum secundum rationem causæ finalis; statuens sub diversa ratione merita posse dici causam tum finalem lum meritoriam, negatque solum dari causam meritoriam respectu praedestinationis adæquate sumptæ.

Ad Conf. R. neutrum testimonium obstare nostrae sententiæ. Non Ie. quia vult quidem per labores obtineri cœleste regnum ab iis, quos ante mundi constitutionem Dens cognoscit esse suos; sed nuru eos cognoscat suos ante meritorum prævisionem, necne, hic non explicat; alibi autem Ch r is. mentem suam pronubis luculenter aperit. Non 2um. quia hic non aside

electione ad gloriam, sed ad *Aposlotalum* x el *gratiam*, stipra est demonstratum.

Inst. 2. Patres, qui post S. Aug. floruerunt, apertissime tradunt praedestinationem gratuitam; S. Prosper ad excerptum Gentiens. Gum. *Absit talis imputas, ul quemquam putemus meritis suis erui de potestate tenebrarum, et in regnum Dei Eilii debita, non gratuita adoptione transferri.* In resp. ad objeci, 11. Vincent, inquit: *Ad prædeslinationem nihi(aliud referri potest, nòl quod aut ad debitam justitia· retributionem, aut ad indebitam perlinet graliæ largitatem.* El L. I. de voc. Gent. c. 17. ; *Sunt, qui longam agentes in (lagiliis adatem, Sacramento Baptismatis in ipso qitæ fine renovantur, et Mucullo suffragio bonorum operum in regni cadcstis consortium transferuntur.* S. Fulg. L. de Fide ad Petrum c. 3. n. 40. ait; *Illi cum Christo regnabunt, quos Deus gratuita bonitate sua prædeslnavit ad regnum.* Et L. 1. ad Mo- iini. c. 13. *Quos prædeslnavit ad gloriam, prædeslnavit ad justitiam : quos autem prædeslnavit ad pœnam, non prædeslnavit ad culpam.* Giieg. M. L. 1. Dial. c. 8. *Ipsa, inquit, perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotente Deo disposita, ut ad hoc electi ex labore perveniant, quatenus postulando mereantur accipere, quod cis Deus ante secula disposuit donare.* S. Bern, in Cantica Serm. 78. n. 3. *Intuere nunc mecum in hoc tam magnifico opere uustræ salutis tria esse quædam, quæ sibi vindicat auctor Deus, prævenitque m dhs omnes auxiliares et cooperatores suos, prcedestinationem, creatio- nem, inspirationem; ergo.*

R. .V. dss. Quoad textus S. Prosperi R. *Ad Iura.* hic asseri gratuitateni praedestinationis ad gratiam, et negari meritum operibus naturæ. *Ad 2^{uo}.* praedestinatio ad gloriam merito eliam indcibilæ gratiæ largitati tribuitur in sua scilicet radice ac origine; certum tamen est gloriam in se esse debitum justitiæ præmium. *Ad 3^{mi}.* unum id hic docetur, quod nonnulli post vitam scelerate transactam in fine convertantur, et Deo misereute expungant crimina ardore contritionis et baptismi efficacia, licet non diuturnitate pœnitentiæ: hoc autem praedestinationem gratuitam non probat.

Quoad textus S. Fulg. R. *Ad Iæ.* sermonem hic fieri de collatione gloriæ, quam sine meritis non dari certum est, ac proinde excludi tantum merita naturæ non gratiæ. Id 2um. asseri quidem hic societatem, quæ est inter ulramqtic praedestinationem ad gloriam prae illa ad justitiam. Textus S. Greg. nihil continet, quod graluitale praedestinationis insinuet. In textu autem S. Bern, excluditur cooperatio tum angelorum tum hominum ad nostram salutem ab æterno prævisa. Cæterum agi hic de praedestinatione, ad gratiam vel saltem adæquate sumpta, præter plura in ipso contextu, salis indicat una inscriptio, quæ sic legitur; *Quod sponsa, id est, Ecclesia electorum prædestinata est a Deo ante, secula, et præventa abeo, utquæreret eam el converterettir.* Praeterea ordinem in hoc negotio S. Doctor his verbis describe: *Plane quam ab æterno præscivit, quam elegit, quam dilexit, quam condidit* etc. Unde praecedere meritorum praescientiam constat.

Inst. 3. S. Thomas pluribus in locis nobis est contrarius. Nam *primo*, Lect. 3. inc.9. cp.ad Rom. ait: *Non potest esse quod merita consequentia gratiam sini ratio miserendi aut prædeslnavandi, sed sola Dei voluntas.* Quibus similia in comment. ad c. 3. ep. ad Ephes, cl q. 9. de vcril. a. 2. habet. *Secundo*, in Summapart. I.q. 23. a. 4. docet praedestinationem aliquorum in salutem

æternam presupponere, secundum rationem, quod Deus velit ipsorum salutem, eligendo et diligendo; in *resp.* ad 2. autem dicit electionem divinam non requirere aliquod bonum preexistens, ut in humanis accidit. *Tertio*, ead. q. a. 5. tum in corpore articuli tum in *resp.* ad 4. non aliam predestinationis rationem admittit, (piam voluntatem divinam.

R. V. .fw. praesertim cum aperte nobis faveat. Nam I.cct. G. in c. 3. ep. ad Rom. ait: *Dicunt quidam, quod praescientia meritorum honorum et matorum est ratio predestinationis etc. Et hoc quidem rationabiliter diceretur, si predestinatio respiceret tantum vitam æternam, quæ datur meritis: sed sub predestinalinne cadit omne beneficium salutare, quod est homini ab æterno divinitus præparatum.* Distinguit hic praedestinationem adæquatam ab inadæquata, quæ tantum est ad gloriam, et hanc ex prævisis meritis fieri, ail, rationabiliter dici posse. Item Leet. t. inc. 1. ep. ad Ephes., in 1UB. diet. 41. a. 3. ad 5., et p. 1. q. 23. aS. in 0. distinguit inter causam voluntatis divinæ voliti a Deo; et quamvis neget dari rationem vel molivum creatum respectu voluntatis divinæ prædestinantis, concedit tamen merita dici posse causam et rationem gloriæ scilicet prædestinatæ seu in praedestinatione. Itaque in *primo*, loquitur de prædeslinatione inadequate sumpta ad gratiam: in *secundo*, sumit predestinationem adæquatam, et prout ad gratiam simul est: in *tertio*, eadem est praedestinationis, nempe adæquatæ, acceptio: alii tamen volunt agi hic de prædestinatione non absolute sed *comparative*, unius scilicet pre alio; tum quia alias sequeretur, etiam positivam reprobationem haberi ab una Dei voluntate sine ullis ex parie reprobi demeritis: tum quia in dicti confirmationem adducitur textus ille Ad g. : *Quare hunc trahat, et illum non trahat, noli velle judicare, si non vis errare.*

229. 06J. *III.* Qui ordinate ac sapienter vult, prius attendit finem quam media; quia a voluntate finis movetur ad electionem mediorum: sed Deus omnino ordinate ac sapienter vult, ergo prius vult gloriam,, quæ est finis, quam gratias et merita, quæ sunt media. *Conf.* Qui decernit media ad finem certo et efficaciter conducentia, debet habere efficacem finis intentionem; sicut qui decernit media sufficentia, debet habere intentionem saltem inefficacem: sed Deus electis suis decernit media ad finem seu gloriam certo et efficaciter conducentia; cigo.

R. D. M. Qui ordinate vult, prius finem intendit, siquidem velit finem sub unica ratione finis T. si finem velit sub ratione præmii et mercedis *subd.* prius vult finem conditionato et ineffaciter C. absolute et efficaciter A'. Gloria intenditur, non precise ut finis, sed ut premium et merces; quod vero sic intenditur, non intenditur absolute sed conditionale, nempe si is, cui gloria intenditur, laborare velit adeam obtinendam; unde et inefficax intentio appellatur.

Id Conf. R. 1°. V. M. Quia multi etiam reprobi media efficacia ad bonos actus recipiunt, ut *Judas* longe pluribus et efficacioribus gratiis donatus fuit, quam nulli predestinali.

Id prob. *Disparitas* est P. quia mediorum *sufficientia* est ex ipsa mediorum natura, adeoque qui media vult, debet saltem habere intentionem finis inefficacem: mediorum autem ad gloriam *efficacia* non est ex ipsa eorum natura, sed saltem est dependens a libera creature cooperatione, adeoque

qui hæc media vult, non potest intendere finem nisi dependentor a libera cooperatione creature, et consequenter non habet intentionem absolutam et efficacem finis. 2°. Quia omnis electio mediorum supponit aliquam finis intentionem; ergo ex electione sufficientium mediorum recte infertur saltem inefficax intentio: et contra non omnis electio mediorum efficacium supponit determinate intentionem efficacem; quia nihil obstat, quominus etiam media efficacia eligantur, ex intentione finis inefficaci, maxime si illa intentio ex parte volentis sit seria, sincera et efficax, et tantum conditionata ex parte creature; ergo ex electione mediorum efficacium non recte infertur intentio absolute efficax.

B. 2°. D. M. Qui decernit media ex natura sua absolute ac omnino independenter ad finem certe et efficaciter conducentia, habet efficacem finis intentionem C. qui decernit media conditionato tantum et dependenter a libera creature cooperatione ad finem certo conducentia N: Hoc vero multo magis dicendum est, ubi finis est premium, quod operationem et meritum perquiril.

Inst. 1. Qui vult gratias, quas praescit efficaces fore, et maxime si eas velit qua efficaces, ille prævie intendit earum effectum, seu finem: sed Deus non tantum vult electis gratias quas efficaces fore praescit, sed etiam qua efficaces; et gloria est earum effectus seu finis; ergo. *Conf.* Deus vult gratias efficaces ex affectu speciali erga salutem prædeslinalorum; ergo etiam vult illas qua efficaces salutis.

R. D. min. Deus electis vult gratias qua efficaces finis proximi, qui est opus salutare C. vult qua efficaces finis remoti, qui est gloria A'.

Id Conf. R. D. A. Deus vult gratias efficaces ex speciali affectu *transitive* tali, seu qui sit natura vel ratione prior, formaliter efficax; et directe feratur in salutem, inferatque electionem gratiarum efficacium pro his potius quam aliis Y. ex speciali affectu *intransitive* tali, seu qui sit mere concomitans, et sistat intra limites complacentiae simplicis circa salutem, et prælere formaliter sit inefficax, quamvis virtualiter etiam efficax salutis dici queat C. Distinctio patet ex *supra dictis* paritate cum prædefinitione; unde etiam constat quomodo intentio dandi totam seriem gratiarum, supposita generali voluntate salvandi omnes in charitalis finaliter* perseverantes, sit virtualiter efficax voliti predestinalis dandi gloriam.

Inst. 2. Deus prius eligit ad fidem, quam eligat media ad fidem, ut colligitur ex S. Aug. L. de don. persev. c. 14. n. 3a. ubi de Tyriis, qui si viderent Christi opera, credidissent, ait: *Sed quoniam ut crederent non erat, eis datum, etiam unde crederent est negatum;* ergo voluntas finis efficax sicut hic, sic etiam in aliis, maxime in electione ad gloriam, est prior voluntate mediorum. *Conf.* Gloria non tantum habet rationem præmii, sed etiam *hereditatis*: sed hæreditas efficaciter intenditur ante merita prævisa; ergo.

II. V. Cons. Tum quia ex particulari affirmato universale non sequitur: tum quia a prædestinatione ad fidem paritas fieri non potest ad caro, quæ est ad gloriam. Discrimen enim 1°. est in *finibus*; quia fides est finis absolutus, non pendens a meritis, sed omne meritum præcedens; gloriam autem est finis condicionalis a meritis dependens: absolute autem decerni finem absolutum non repugnat, ut absolute et ante conditionis absolute futuri prævidonem decerni finem condicionalum. 2°. est in *mediis*; quia media actus

2i'>

D>K u îû UKOi

lidei, quæ sunt gratiæ auxilia, suut tantum media respectu Dei, fidem ut linem intendentis; sic autem debent vel solent esse posteriora in mente Dei, cum media ut media sequantur finem in intentione: sed media gloriæ, quæ sunt nostra merita, respectu Dei sunt tantum motiva, respectu autem nostri sunt inedia; unde quamvis comparete ad nostram intentionem sint posteriora, tamen comparete ad voluntatem Dei gloriam nobis intendentem sunt priora, cum motiva ut causæ morales prius semper supponantur in mente decernentis, quam id quod vi morali aut impetratoria eorum decernitur.

.Id *Conf.* R. D. M. Gloria habet rationem hæredilalis jure nativitatis X. jure adoptionis C. Jam vero ad hæredilalcin jure adoptionis capessendam requiritur, ut filius Dei adoptivus per bona opera acquirat aditum ad hæreditalem, ut patet ex textu Apostoli : *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen conqxitimur, ut et congrorificemur.*

Inst. 3. Licet respectu nostri gloria se habeat ut premium; tamen illam prius intendimus quam merita; ergo el idem dicendum de Deo. *Conf.* Quamvis *prédéfinio* ad actum bonum dependeat ab aliqua conditione, tamen ante prævisionem conditional! absolutam habetur prædefinitio, et hæc iudivisibiliter tendit in media et actum bonum ; ergo nec predestinatio debet sequi prævisionem absolutam, sed iudivisibiliter tendere potest in gloriam ut finem, et merita ut media.

R. Y. *Cons.* *Disparitas* est, quia gloria respectu nostri est finis nobis proprius ac præfixus, premium autem alienum seu ab alio nobis daudum, adeoque gloriam prius quam merita recte intendimus : sed respectu Dei gloria est finis alienus et premium ab ipso Deo conferendum aliis, adeoque merita prius quam gloriam attendere debet; præsertim cum finem anlecedenter non intendat, nisi inefficaciter et conditionate.

Jd *Conf.* R. V. *Cons.* *Disparitas* quoad 1um*, est, quia conditio illa, quæ est in *prédéfinitione*, est mera conditio, nec habet rationem causæ moralis aut motivi vel impetrationis, adeoque nihil exigit ejus absolute futuri provisionem : conditio autem in *prédestination?*, nempe merita, rationem causæ moralis et motivi vel impetrationis dicit ; quæ non movent, nisi prout in aliqua temporis differentia absolute existant, aut exlitura providentur. Quoad 2^{qm}. *Disparitas* est, quod tendentia illa indivisibilis in *prædefinitione* nihil impedit quominus vel gratuita vel non gratuita dicatur; cum conditio, ex qua dependet prædefinitio, sit pura et mera conditio : e contra tendentia illa indivisibilis, ob contrariam rationem proxime expositam, impediret, ne prædeslinalio sil gratuita ; et tamen etiam faceret, juxta intentum suorum Patronorum, ut sit gratuita, eo quod merita et premium indivisibiliter intenderentur.

Inst. 4. Prædestinatio ad gloriam non videtur aliud exigere, quam prædeslinalio ad *graliam* : sed hæc non requirit merita alisolule provisæ; ergo nec illa. *Conf.* Eodem modu prædestinamur ad gloriam , quo prædeslinamur ad perseverantiam finalem, utpote quæ proxime et necessario connexa est cum gloria: sed ad hanc prædeslinamur gratuito seu ante previsa merita; quia juxta Aug. elTrid. est magnum Dei donum, et juxta idem Can. 22. nisi ex speciali Dei auxilio non potest haberi ; ergo.

R. A. J/. *Disparitas* est 1°. quod gloria intenditur ut premium, gratia

bÉ CAUSA PH-ibESTINATfOXIS.

autem ut donum : 2°. quod gratia nempe prima est principium meriti; adeoquosub meritum non cadit, cl gratis omnino dari debet: sed gloria est qiiibiefieclus meritorum, adeoque sub meritum cadere potest ac debet.

.Id *Conf.* R. D. m. Ad perseverantiam finalem predeslinamur gratuito, hoc est, ante previsa merita de condigno C. gratuito, hoc est, ante merita etiam de congruo A'. Perseverantia finalis cadit sub meritum de congruo ; quamvis vero perseverantia *passive*, sumpta etiam detur non orantibus quibusdam el sine ullo merito etiam congruo precedente, ut patet in parvulis post Baptismum statim morientibus, tamen et his datur gloria tantum ut Increditas, non autem ut *corona*; et perseverantia *active* sumpta non datur nisi orantibus, ut docet S. Aug. L. de Don. pers. c. 16. n. 39. scribens: *Cum constet alia Deum danda etiam non orantibus, sicut initium fidei, alia non nisi orantibus préparasse, sicut usque in finem perseverantiam : profecto qui ex seipso hanc, se habere putat, non orat ut habeat.* Perseverantia autem manet adhuc simpliciter *donum*; quia merita congrua et impetrationis non important debitum, sed sola merita juslitiie et de condigno: manet etiam mmi *magnum donum* ac speciale; tum quia singularis Dei benignitas et misericordia est, quod hominem ex hac vita rapiat tunc cum justus est : tum quia in multis offendimus quotidie cl tam frequentes sunt prolapsiones noslræ ac negligentiæ. ut revera pro speciali Dei beneficio haberi debeat, quod, his non obstantibus, graliam conferre dignetur. Neque officit quod perseverantia non cadat sub meritum *condignum*, ut gloria, de quo tamen merito controversia nostra est; quia gloria nihilominus dici potest decerni cidari ex meritis proprie talibus ac de condigno, cum opera meritoria perseverantiæ vere sortiantur nomen et essentiam meriti de condigno respectu gloriæ, licet ipsa gratia perseveranti® detur duntaxat ob meritum congruum, ut patet ex aliis meritis de condigno, ad quæ gratia omnino gratis datur.

Insl. 3. Christus juxta S. Aug. L. de don. persev. c. 24. n. 67. est exemplar predestinationis noslræ: sed illa fuit gratuita et ante merita prevtsa; ergo. *Conf.* Si electio ad gloriam facta esset ex provisiois meritis, ergo mysterium predestinationis non foret *incomprehensibile* : quaerenti enim cur hic sit prædestinalus, ille reprobatus? facile respondetur, quia Deus providit illum habiturum merita, illum demerita : sed hoc est contra Apostolum, qui Rom. 11. ait: *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus !* ergo.

R. D. M. Christus est exemplar predestinationis noslræ ad gratiam, de qua etiam S. Aug. l. c. agit C. predestinationis ad gloriam *subd.* est exemplaradaequatum et quoad omnia .V. inadæqualum cl quoad aliqua C. Similitudinem aliquam repræsentamus quoad cumdem terminum, nempe gloriam, cl quoad modum consecutionis gloriæ accidentalis, quatenus compati oportet, ut congrorificemur ; non vero repræscnlamus quoad prædeslinationem; cum gloria illi debeat ex naturæ unilæ societate : neque melius esset ea carere, nec ejus absentia aliunde quidpiam faceret ad finem Incarnationis.

.Id *Conf.* R. V. M. Licet enim *difficultates* nonnullæ emolliantur in nostra sententia, supersunt tamen mullæ, quas mortalium nemo solvet unquam. Nempe cur ex *nullis* efficacibus graliæ auxiliis, quæ tali homini Deus conferre potest, cum quibus salvus fieret, ea tamen duntaxat conferat, quibus

non consentiet; alteri vero ea, quibus prævidetur consensurus, donet? cur e duobus *justis*, unum ex hac vita rapiat, dum justus est ; alterum periculis lentalionnm obnoxium relinquat, quibus futurum est, ut tandem succumbat ? cur e <Mus *peccatoribus*, unum etiam sceleribus majoribus implicitum efficaciter convertat, alterum non adeo scelestum derelinquat? cur c duobus infantibus originali peccato æqualiter infectis, permittat unum baptizari antequam moriatur; alterum vero non? In his enim et similibus aliis exclamare cum Apostolo oportet : *O altitudo diritiarum sapientiæ et scientite Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus!*

230. *Obserea.* Pro sententia nostra melius intelligenda juvat ordo *signorum rationis*; quemadmodum in aliis etiam materiis theologicis aptam actuum divinorum, secundum nostrum concipiendi modum, seriem ac dispositionem statuere moris est, ut singula accuratius ac ordinate magis exponantur. Est autem hujusmodi : P. Videt Deus homines posse elevari ad finem supematuralem, eumque posse consequi per quolibet grati» auxilia, si iis cooperari velint. 2°. Decernit homines creare, ad finem supernaluraletn elevare et ordinare, media ad hunc finem dare idonea et sufficientia, prout opportunitates et circumstanti» se offerent, nisi placuerit per specialem providentiam alicui vel plane singulares conferre gratias, vel abbreviare vilæ annos. 3e. Videt, quid in hoc vel illo ordine providenti», in his vel illis circumstantiis, cum hac vel illa gratia homo quilibet sit factururus; an consensurus vel dissensuros. V. Decernit naturas rerum suavissimo ordine disponere, et non mutare providentiæ suæ ordinem; huic quidem has. alteri vero illas gratias dare secundum opportunitatem circumstantiarum, nonnullis etiam gratias plane singulares secundum specialem providentiam. 5°. Videt cujuslibet opera omnia et singula in se et absolute, etiam finalia hujus merita, illius demerita. 6°. Decernit huic gloriam, illi pœnam ælernam.

In hac serie apparet triplex *decretum Dei*, cui et triplex *scientia* præluceat : 1°. est voluntas generalis et inefficax salvandi omnes in *secundo* signo; cui præluceat scientia simplicis intelligentiæ in *primo* signo : 2um. est voluntas specialis salvandi aliquos, sed formaliter adhuc inefficax, licet virtualiter efficax dici possit, quatenus, supposita voluntate generali salvandi omnes in gratia finaliter perseverantes, et decreta in *quarto* signo lota usque ad viam finem gratiarum efficaciam serie vel gratia finali, Deus gloriam postmodam negare non potest, quamvis circa hanc in isto signo non habeat nisi simplicem de ea complacentiam; et huic in signo *tertio* præluceat scientia media: 3"°. est pnedestinalin formalis seu voluntas specialis salvandi aliquos efficax et absoluta in *sexto* signo; cui in signo *quinto* præluceat scientia visionis. Qui prædestinationis actus sceim dum subjectum et causam meritoriam uberius declarare volunt, *secundo* et *tertio* signo in priori serie relato interserunt alia quædam : scilicet quod Deus permittat et consequenter pnevideat peccatum Adami: quod decernat Incarnationem in ejus remedium, et intuitu meritorum (.hrisli media ad salutem idonea conferre velit: quibus insertis reliqua ex ordine sequuntur.

Q_i.er es: *Quamain fuerit sententia X. Augustini de prédestinâtrone ad gloriam ?*

iII. *Dio* /. 9. Al g u s t i m s neque directe el ex professo, neque indirecte el proplerconnexioiicin doctrina:, asseruit gratuitam prædeslhiationem inadæ-
ipiule sumptam cl præcise ad gloriam.

Prob. P. l». /. l'raedeslinatio, quam asserit S. Aie., est dogma fidei; sic enim L. deDono persev. c. 19. u. 4S. loquitur; *I/oc scio, neminem contra islam prædeslinationem, quam secundum Scripturas sancias defendimus, nisi trrando disputare potuisse ;* ct c. 23. n. 65. *Praedestinationis hujus {idem, qua contra novos lucreticos nova sollicitudine defenditur, numpiam Ecclesia Christi non habuit:* Sed nec Adversarii dicunt, gratuitam praedestinationem præcise ad solam gloriam esse dogma iidci ; ergo.

//. Prædestinatio quam defendit, illa est, de qua ipsi coiirroversia fuit cum *Pekigiallis* ct *Semipclagianis* : sed controversia illi cum his non fuit de pnedeslinalioiic præcise ad gloriam; ergo. *Min.* liquet ex erroribus istorum circa pnedestinationem.

XumPelagiani volebant : 1°. quamcumque gratiam dari secumhlm merita liberi arbitrii viribus pncparala : 2°. Deum fore injustum personarum acceptorem, nisi omnes ex parte sui vellet salvos lieri, ita ut neminem præ'allei'd diligeret, aut majori donaret beneficio, nisi liæc largiretur secundum merita iitluralia.

Semipelmjiani autem statuebant: 1°. fidem sic dari, dt tamen ad ejus initium sufficeret et requireretur libbrum arbitrium ex propriis viribiisope-
fitns : 2°. perseverantiam dependete a merito naturali, non tantum ex tkl quod illa snpponcrdl ante se fidem, cujus initium essbt ex viribus naturæ; sed ct (jiiia ante gratiam quamlibet ac opus bonum, delibret ex nudo arbitrio libero aliquid præccdcrc, propter quod daretur gratia ad inchoandum et perficiendum npns bonum necessaria : .3®. hoc fidei initium et naturæ conatlInl absolute futurum seu absolute a Deo p'iaëvisuin, esse causam, motivum et regulam dandi fidem dc perseverantiam ; imo condilionâte prævisum cum bonis operibus, qua; rcipsa non erant futura, sed futura essent in infantibus, si diutius in vita fuissent; esse rationem ejiismodi infantes prædcslitandi <td gloriam.

///. Prædestinatio a S. Al g. asserta debet convenire scopo, qitem in suis «criptis sibi proposuerat : sed pro scopo sibi non proposuerat ostCmlble gra-
liilalcm gloriæ ; ergo.

J/»n. ostenditur percurrento scripta S. Docturis ab Adxcrsariis spdcialilil lidtala. Et quidttm in Excmn., ubi a c. 93. usque ad 101. nomitllia scribit quæ huc referri possunt : agit contra hærelicos; unde Nat. Alexander hanc dc illo crisin dunlaxal enuntiat : *In quo nonnulla contra Pelagianos lucu- Indissima conscripsit X. Augustinus.* Scopus Libri de Cor k. ct Gr. is erat, ut ostenderet, ct Deum per gratiam nobis donare opera bona ac perseverantiam, ct tamen recte corripì cos qui nec bene operantur, nec perseverant : quod patet tllm c\ causa ct occasione scribendi hunc librum, tum ex ipsa scriptione, qua liæc capita probanda assumit. Librorum de *prtednt. Sanet, et don.* [wse':. scopum ipse S. Doctor expressit L. de dun.

peiscv. e. -i. n. 6G. his verbis : *Sr</ quid plura? satis docuisse me existimo, vel potius plus quum satis, dona Dei esse, et incipi re in Dominum credere, et usque in finem in Domino permanere.* Id confirmatur luculentissime c\ analyst omnium capitum duplicis hujus libri, facta a P. Aulon. Boucaliu Tr. I. de voluntate Dei; qua ostendit S. Au., maxime ac perpetuo illuc incubuisse, ut probaret prædestinationem ad *gratiam* esse mere gratuitam, et perseverantiam finalem esse donum ita speciale, ul non cadat sub meritum, nempe simpliciter dictum ac *de condigno*. Denique epistolæ utri usque scopus colligitur ex argumento illis præfixo, quod docet eas esse scriptas ad dandam instructionem adversus Pelagianorum argumenta vel hæresin.

*Prob. 2'. p. I. S. Al g. nequitiam indirecte asseruit gratuitam prædestinationem precise ad gloriam, si quidquid de prædestinatione ad gloriam scripsit, cum fundamento exponi possit vel de prædestinatione adæquate sumpta tam ad gratiam quam ad gloriam , vel de prædestinatione quæ excludat merita duntaxat naturalia; quia in primo casu posset quidem dici esse asserta predeslinatio ad gloriam gratuita in radice et principio, seu ratione gratiæ primæ ac consequentium eflicacium et perseverantia; finalis : in secundo autem gratuita respective ad merita scilicet naluræ; quin per hoc evincatur causa, cum non attingatur quaestionis nostræ status; sed ulrumque fieri potest. Fundamentum enim pro primo habetur tum ex definitione prædestinationis, quam dedit L. de don. persev. c. 14. n. 35. *Præscientia et præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur;* tum ex æquipollentia usurpata sæpius a S. Doctorc inter prædestinationem et discretionem aut liberationem a massa damnata seu perditionis, quam docet vocatione inchoari, perseverantia perfici, et gloria absolu seu consummari. Pro secundo habetur imprimis ex causa excludendi merita, quam L. de Corr. et gr. c. 7. n. 13. sic exponit : *Quoniam secundum propositum vocali sunt, profecto et electi sunt per electionem, ut dictum est, gratiæ; non procedentium meritorum suorum, quia gratia illis est omne meritum;* et L. de Don. persev. c. 20. n. 53. *Quid autem coegit loca Scripturarum, quibus prædeslinatio commendata est, copiosius et enucleatius isto nostro labore defendi, nisi quod Pelagiani dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari, quod quid aliud est, quam gratiæ omnis negatio?* Deinde quia alibi declarat, in prædestinationis materia ad gloriam non excludi opera gratiæ; ul liquet ex L. de Gr. et lib. arb. c. 6. n. 15. ubi ait : *Cum dicunt Pelagiani,.... æternam vitam meritis nostris præcedentibus reddi, respondendum est cis: si enim merita nostra sic iidelligerent, ul etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda illa sententia : quoniam vero merita humana sic priedicant, ul ea ex semetipso habere hominem dicant; prorsus rectissime respondet Apostolus, quis est, qui te discernit etc.* Item c. 8. n. 20. *Quomodo ergo non ex operibus ?.. sed audi et intellige, non ex operibus dictum, lanquam tuis ex te ipso tibi existentibus, sed lanquam his in quibus te Deus finxit, id est, formavit et creavit.**

/1. Si S. Docloi asseruisset gratuitam predeslinatioucm præcise ad gloriam *indirecte* la propter connexionem doctriuæ, id fecisset, vel quia dogma fidei contra *Pcliujianos* et *Semipelagianos* propugnari non ^lest sine assertione gratuit^ hujus prædestinationis ; vel quia talia principia ad convellendam hæresin posuit, quæ necessario inferrent giatuitalem prædestinationis ad

alam gloriam : sed 1us. esso fabm^{us}, abunde nstcnsnm eet priore articulo, et facile dabunt ipsi Adversarii, qni, si sapiunt, nostræ sententia. Patronos non audeat accusare hæreseos;2u^{us}. eliam non osso verurn, liquet ex argumento proxime superiori, ac uberius patescet ex solutione objectionum.

///. Licet S. Doctor nonnunquam asserat, gloriam conferri gratis ac. sine meritis, tamen nemo inferet exeeutionem gloria? esse mere gratuitam in mente S. Ductoris ; ergo eliam licet nomnmqiiam dicat prædestinari gloriam gratis, non inferendum est intentionem gloriæ mere gratuitam ab eo asseri.

232. *Xec dicas* 1°. S. Aug. L. de prædest. Sanet, c. 18. ct 19. impugnat Pelagium docentem, *homines eligi a Deo, quia prandebat, qui futuri essent sancti et immaculati per liberte voluntatis arbitrium* ; Unde sic arguitur : De illa electione erat controversia, quam admittebat Pelagius, et consequenter impugnabat Augustinus : sed Pelagius admittebat lanium electionem ad gloriam; quia gratiam omnem e medio tollebat, atque hinc nec electionem agnoscebat : consequenter eamdem Augustinus impugnabat ; ergo controversia erat de electione tantum ad gloriam. Atqui S. Doctor loco cil. n. 3G. excludit omne meritum etiam gratiæ , dum ait : *Elegii nos ut essemus sancti, non ergo quia futuri eramus, sed ut essemus. Nempe certum est, nempe manifestum est, ideo quippe tales eramus futuri, quia elegit ipse, prtedestinans ut tales per gratiam ejus essemus*; ergo.

R. 1°. A'. .V. Quia potius erat controversia de electione illa quam Pelagius negabat, et S. Aug. propugnabat; cum hic in omnibus suis scriptis ■navissimis argumentis prædestinationem asseruerit.

R.2°. .V. min. Contrarium habetur cx L. cit. c. 18. n. 37. *Cernitis procul dubio, cernitis, quanta manifestatione Apostolici eloquii defendatur hæc gratia, contra quam merita extolluntur humana, lanquam homo aliquid prior det, ut retribuatur ei. Elegit ergo nos Deus in Christo ante mundi constitutionem, prædestinans nos in adoptionem filiorum, non quia per nos sancti et immaculati futuri eramus, sed elegit prcedestinauilque, ut essemus*; cx quibus constat, negatam fuisse a Pelagio electionem in adoptionem filiorum Dei per gratiam, ab Aug. vero assertam. Confirmari id potest ex Tr. de Grat., ubi systema illius Hæretici totum exponitur, et ab eodem gratiam illustrationis tandem admissam, scd duplici errore foedatam probatur : ne quid dicamus de gratia habituali, ab eo eliam probabiliter saepius assertam cum errore do meritis naluræ.

233. *Ncc dicas* 2°. Idem disputat contra errores Semipelagianorum a SS. Ililario ct Prospero propositos : sed hi referunt illos errasse, quod dicerent homines ob merita gratiæ ad gloriam prædestinari, ul patet cx verbis epistolæ Prosperi n. 3; *lla>c ipsorum definitio ac professio est,... præscisse mite mundi constitutionem Deum, et eos prauleslinasse. in regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, ct de hac vita bono fine excessuros esse præriderit* ; ergo. Conf. I. Semipelagiani querebantur de doctrina S. Aug. c\ eo quod statueret efficacem et absolutam ante omnia merita praevisa prædestinationem ad gloriam; cl S. Prosper sciscitatur cx S. Aug., quomodo diluatur id, quod, relicta Patrum antiquorum doctrina de prædesli- nalionc ex præscienlia meritorum facta, ipse aliam viam jniejit, præ-

destinationem referendo ad solam Dei voluntatem ac propositum; pronlcon-
stat ex epist. Prosperi ad Aug. ; ergo utrique censent, Augustinum statuis*?
praedestinationem etiam ante praevisionem meritorum gratiae. Conf. S4.
S. Alg. L. de Dono persev. c. 9. II. el 12. contra *Semipelagianos* docet,
eodem modo praedestinari adultos, quo infantes praedestinantur: sed infan-
tes praedestinantur ad gloriam solam , et quidem antecedenler ad omne
meritum sive naturae sive gratiae ; ergo.

R. *D. min.* Docebant illos errasse, quod dicerent homines praedestinari ob
merita gratia* tam absolute quam conditionato tantum praevisa C. ob me-
rita gratia' absolute praevisa xaW. quatenus haec merita subiciebantur
initio fidei aut conatui praevio naturali C. secus ac simpliciter .Y.

Ad Conf. 1⁶⁶ R. *D. Cons.* L Irique id consuerunt vere, et assequendo men-
tem S. Doctoris .Y. non assequendo illam , sed errore quodam facti errando
T. Probabilius videtur, querelas *Semipelagianorum* tantum spectasse prae-
destinationem ad gratiam tidei el perseverantia* finalis, non autem ad glo-
riam solam; aim circa prius erraverint, neque posterius ab illo sejunxerint.
S. Prosperum decipi potuisse, mirum esse nequit, cum S. Augustinus ipse
fateatur L. de praed. Sanet, c. 3. n. 7. a se erratum fuisse in quaestione
dogmatis circa gratiam et praedestinationem, ac L. de Grat. Chr. c. 47.
asserat, hanc materiam esse obscuram, adeo ut qui in eaquidpiam defendit,
e contrario aliud negare videatur, scilicet vel gratiam, vel liberum arbi-
trium. Et vero, si revera S. Prosper putavit, S. Augustinum circa praede-
stinationem praecise ad gloriam recessisse a placitis antiquorum, errore facti
reipsa deceptus dici potest, cum ex hactenus dictis et mox dicendis pateat,
S. Augustinum in hac materia contrarias partes non inivisse ; unde factum
est, nt S. Doctor prupositae a S. Prosp. quæstioni nihil responderit, et Pa-
trum sententias L. de Don. persev. c. 19. duntaxat circa praedestinationem
ad gratiam accipiat el exponat.

Ad Conf. 2⁶⁶. R. *D. M.* Adulti ct infantes praedestinantur eodem modo
quoad aliqua C. quoad omnia .Y. Pares illi sunt quoad praedestinationem
ad gloriam, 1°. in hoc, quod illa nullatenus innitatur in meritis eorum
naturalibus, sed radicaliter ac primo in sola Dei misericordia seu gratia
omnino gratuita; atque hoc est quod S. Doctor LL. cit. intendit ac perpe-
tuo urget: 2°. in eo, quod utrique praedestinentur ex meritis Christi ipsis
applicatis : dispaes vero sunt in hoc, quod parvulis sine propriis ac perso-
nalibus operibus bonis conferatur gloria, non autem adultis : illis intendatur
gloria ut hæreditas, his vero ut corona. Quin nec postremum hoc asseri
necesse est, diciqut potest, nec *infantes* praedestinari ad gloriam, nisi post
absolute praevisa merita Christi illis per Baptismum vel olim per aliud
remedium applicata, sicut nec gloriam consequuntur, nisi post applicatio-
nem hanc actu factam; unde eorum gloria saltem *corona* dici potest respe-
ctu applicatorum Christi meritorum.

234. Aec dicas 3°. Peculiare est S. Augustino , quod praedestinationem
explicet per *separationem a massa* corrupta et exitio devota, gemis huma-
num jvost Adæ lapsum repraesentante. De hac vero docet, 1°. separationem
hanc non fieri sola prædestinalione gratiae sanctificantis aut efficacis, sed ea
quæ fit ad gloriam: 2°. itaeamdein fieri per praedestinationem ad gloriam.

nt quatenus hæc gloriam respicit, vere sil discretio ct liberatio a massa per-
ilitionis : 3\ eandem separationem fieri nullis omnino meritis, sed gratis
elev sola Dei misericordia; qua* constant ex ep. Ul3. (al. 194. n. 1.) et 100.
(al. 186. c. 6. n. 18. seqq.) ex Enchir. c. 98. el 99., maxime vero ex L. de
Cofr. et Gr. c. 7. Ergo.

II. *Ad Jum. I.* Separatio totalis consummata el perfecta non iit sola prae-
destinatione gratiae efficacis aut sanctificantis C. nequidem partialis, inchoata
d imperfecta .V. Eum homines vocantur ad fidem, regenerantur, et ul Aug.
ait, *bene pieque virunt* ; inchoatur discretio: cum discretos ad gloriam omnes
inde incipere oporteat ; adeoque æliam est partialis secretio : non tamen est
perfecta, nisi perseverantia accedat finalis, ad quam consequitur gloria.

Id 2⁷⁷. *D.* Separatio lit totalis, perfecta ct consummata per prae-
destinationem ad gloriam C. fit per eandem unice aut per eam antecedenler
ad praedestinationem gratiarum ac perseverantia? .Y. Permittimus hic S. Au-
gustinum loqui etiam de gloria , cum hæc sit immediate conjuncta cnm
perseverantia, de qua ex professo plurimis in locis laudatis loquitur, quod
vero electio ad gloriam sil prior, quam ad perseverantiam, adeo non docet
ibidem, ut potius contrarium insinuare videatur L. de Corr. et Gr. c. G.
n. 10. ubi ait : *Quis inadernam citam potuit ordinari, nisi perseverantiæ dono?*
q. d. nisi propter perseverantiam praevisam, cujus scilicet fructus proximus
d immediatus est gloria.

I). Separatio non fit ex ullis omnino meritis, sed gratis el ex
sola misericordia, excludendo per hoc merita naturalia C. excludendo merita
gratiæ *subd.* Separatio inchoata et prima vel etiam adæquale sumpta, qûæ
lomplesfilur praedestinationem tarn ad gratiam quam ad gloriam C. Sepa-
ratio perfecta el consummata scu praecise ultimata, et quæ unice dicit prae-
destinationem ad gloriam .Y.

23a. Ara dicas 4°. Principium S. Aug. est , quod prædestinatio ad glo-
riam sil causa, cur gratia fidei, justitia et perseverantia conferantur electis ;
ergo juxta einndem hæc prædestinatio praecedit merita gratiae. *Prob. Ant.*
i', ex L. de Corr. el Gr. c. 7. n. 13. ubi ait : *Quicumque ab illa originali*
damnatione ista divinae gratiae largitate discreti sunt, non est dubium qtiod
rl pnxure.lur eis audiendum Evangelium ; et cum audiunt, credunt; et in fide
ipuv per dilectionem operatur, perseverant ; el si quando exorbitant, correpti
emendantur. 2⁶⁶. ex L. de Don. pers. c. 9., ubi proponit 1. quaestionem, cur e
duobus parvulis unus assumatur, alter relinquatur ; 2. cur ex duobus impiis
unus vocetur congrue, alter non ; 3. cur ex duobus piis uni detur perseve-
rantia, alteri non? ct respondet in primis universim esse in his *inscrutabi-*
lia judicia Dei; deinde singillalim de postremis, quod certissimum sii
haliendum, unum esse ex pra'deslinatis, alium non, neutra vero responsio
foret apia in sententia nostra, ubi prædestinatio sequitur merita. 3⁶⁶. ex eod.
L.c. I4., ubi sic ait: *Tyrrii relictisunt el Sidonii, qui eliarn credere potuerunt,*
dilla mira Christi signa vidissent : sed quoniam, ul crederent, non erat eis
datum, eliarn unde crederent, est negatum... *Xec illis profuit quod polerant*
credere, quia pcedestinati non erant ab eo, cujus inscrutabilia surd judicia,
H investigabiles via-; nec istis obfuisset, quod non poterant credere, si ita
yraleslinali essent, ut eos cæcos Deus illuminaret, el induratis cor lapideum

vellet auferre. Ergo. *Conf.* S. Augustinus gratuitam praedestinationem commendans L. de Coit, et Gr. c. 11. n. 43. vim maxime facit in islo principio : Deo volenti salum facere nullum hominum resistit arbitrium ; ergo a sola voluntate Dei gratuita et ante praevisionem meritorum etiam gratiae habetur praedeslinalio ad gloriam.

Adprob. [*®.R. 1°. In hoc textu declaratur lanium, quid electis a Deo fiat, non vero cur liat; adeoque discretio non debet esse causa horum beneficiorum, sed potest esse elleclus illorum, aut saltem concomitante! ad case habere. 2°. Si discretio sumatur *adaequate*, potest etiam dici causa, ila tamen ut singula partes discretionis singulis partibus effectuum correspondeant; nempe quatenus discretio inchoativa seu praedestinatio ad gratiam sil causa gratiae conferendae, discretio completa seu praedeslinalio ad gloriam sil causa couferendae gloriae : cum quo nihilominus slat, quod praedestinatio ad gloriam non fiat, nisi praedestinatione ad gratiam et meritis ex illa secuturis absolute praevisis.

Ad pni. 2*°. R. .Y. ni. Prima enim responsio admissa est a nobis supra, cum pertineat ad praedestinationefri gratiae vel baptismatis, vel vocationis, vel perseverantiae, in quibus veneranda sunt iudicia Dei, et altitudo sapientiae ejus. *Secundo* etiam admittitur, sed quatenus ex perseverantia tanquam a priori colligitur praedeslinalio ad gloriam ; vel quatenus praedeslinalio refertur lanquam causa proxima et immediata, ultra quam adhuc quiteri aliam oporteat : cur nempe unus sil praedestinatus, alter non? et cui respondendum sil: quod praedestinatus sit propter merita, reprobatus propter demerita praevisa, *td prob.* 3iB. R. Ie. similiter hunc textum explicandum esse de causa immediata et proxima, sed ulterius adhuc ad peccati demeritum referenda.

R. 2°. ex hoc loco duntaxat colligi quod prius a Deo decernatur interior gratia, a qua praedestinationis exordium sumit Augustinus, quam decernantur externa signa, seu praedicatio et alia ad externam vocationem pertinentia : unde et ex scopo totius libri patet, non posse hinc inferri gloriam efficaci ter decretam ante praevisa merita.

Ad Conf. R. 1°. Non agit hic de praedestinatione ad gloriam duntaxat, sed ad gratiam, ut liquet ex his immediate praecedentibus : *Cum autem homines per correptionem in viam salutis seu veniunt, seu revertuntur, quis operatur in cordibus eorum salutem, nisi ille, qui quolibet plantante et irrigante dat incrementum Deus : cui volenti salum facere nullum hominis resistit imperium.*

R. 2°. Quamvis Deo volenti salvare nullum resistere hic admittatur per modum principii, tamen id potest intelligi de Deo vel consequenter ad merita, vel antcedenter volente; si primo modo accipiatur, sensus est: postquam Deus decrevit ob praevisa merita salvare, nemo est qui resistat gratiae efficaci: si secundo sensu sumatur, sensus est hic : Deo volenti efficaciter vocare resistit nemo; neuter vero sensus nobis obest.

236. Are dicas 3°. S. Ave. plurima discrimina facit, ex quibus gralnila ad gloriam praedeslinalio aperte colligitur ab eo asserta :

Iu". Est, quod statuit inter angelos primumque Parentem, et inter filios Adami, ex L. de Coit, et Gr. c. II. et 12. desumptum; quia apud priores

perseverantia active sumpta fuit *auxilium sine quo* non potest quis perseverare, et quorum posset non perseverare ; perseverantia autem passive sumpta esset *merces meriti* : apud posteriores aulern perseverantia in primo sensu sil *auxilium*, quo actu perseveratur, in secundo autem sensu sit donum *gratiae*.

2'°. Est, quod cod. L. c. 'I. n. 14. statuit inter electionem Judae ad effundendum Chriili sanguinem, et electionem praedestinatorum ad gloriam; primam enim ait faciam *per iudicium*, h. e. post praevisam ab eo perversam voluntatem : secundam, *per misericordiam*, h. e. ante praevisa merita.

31°. Est, quod L. de Gr. el lib. arhit. c. 9. n. 21. insinuat inter mortem aelcrnam et vitam aeternam; cum enim prima ab Apostolo dicatur siipendium *peccati*, notat secundam non appellari *stipendium iustitiae*, sed *gratiam Dei*; ut hinc intelligeremus non pro meritis nostris Deum nos ad aeternam citam, sed pro miseratione perducere.

R. Id Iu. n. *Auxilium* perseverantiae in statu innocenliae datum fuit sine speciali affectu elpraedefinilione, uti nunc datur ; *donum* autem perseverantiae in primi statu dependebat ab aliquo opere sine conjunctione cum morte, ac catenas fuerit merces meriti; in praesenti autem utpole stans in conjunctione mortis cum statu gratiae pendet a solo Dei arbitrio, et in tantum singulariter *gratiae donum* est.

Id 2um. A'. *prob.* Discrimen enim stat in eo proxime, quod Deus malitiam *J'ida* non fecerit, sed supposuerit, qua deinceps usus est in bonum ; merita aulem electorum per suam gratiam ipse faciat : unde isti per misericordiam, ille per iudicium electus ab Aug. dicitur. Adeo vero hic non docetur electionem per misericordiam praecedere merita, ut potius ex paritate electionis ulriusque facta contrarium jure optimo arguatur.

Id 3um. D. Notat vitam aeternam non appellari nec appellari posse stipendium iustitiae iY. simpliciter non appellari hic, quamvis alibi in Scripturis appelletur *subd.* et hoc apposite contra haereticos, atque ad excludenda merita naturae C. ad excludenda gratiae merita .Y. Patet responsio lum ex ipso contextu integro, qui sic orditur : *Cum posset dicere Apostolus et recte dicere, stipendium iustitiae vita aeterna, maluit dicere: Gratia Dei vita aeterna, ut hinc intelligeremus* etc; tum ex praecedentibus, ubi explicans Psalmista versum : *Qui coronat te in miseratione et misericordia*, ait, gloriam recte dici coronam, quia bonis operibus redditur ; hanc vero coronam tribuit misericordiae, quia Dei miseratione bona operamur, quibus corona redditur.

237. Dico II. S. Augustinus non obscure favet praedestinationi ad gloriam ex meritis gratiae.

Prob. I. Ex natura electionis ad gloriam, quam declarat lum absolute et secundum se, lum comparative et opposita ad praedestinationem ad gloriam. Nam. L. I. ad Simplic. q. 2. n. 6. sic ait, in c. 9. ep. ad Rom. *commenta:* Non ergo secundum electionem propositum Dei manet, sed ex proposito electio: id est, non quia invenit Deus opera bona in hominibus quae eligat, ideo manet propositum justificationis ipsius ; sed quia illud manet, ut justificet credentes, ideo invenit opera quae jam eligat ad regnum cadorum. Nam nisi esset electio, non essent electi ; nec recte diceretur: Quis accusabit adversus electos Dei? Non tamen electio praecedit justificationem, sed electionem jus-

Hficatio ; «emo emm *eligitur nisi jam distans ab Ulo qui rejicitur. Inde quod dictum est, Quia elegii nos Deus onto mundi constitutionem; non video, quomodo sil dictum, nisi prescientia. Hic autem /iññ! ait, N<m ex operilw sed <r vocante dictum est ei, Quia major serviet minori; non electione meritorum, quer post justificationem gralicv proveniunt, sed Hberulilate donorum Dei voluit inlelligi, nequis de operibus extollatur.*

II. Ex qualitatibus et adjunctis qum S. Doctor electioni ad gloriam attribuit. Nam L. 2. de Pecc. mer. c. 29. ait : *Dominus noster hanc suum medelam (remissionempeccatorum) nullis generis humani tenuioribus.....deneganti eis, quos per certissimam præscientium et futuram beneficentiam secmn regnatos in citamjirædestinavit ælcrnam.* Et serni. 7. (al. 100. c. 2. n. 3., de Verb. Dum. dicit : *Quos voluit Deus, hos elegit : elegit autem, sicut dicil Apostolus, ei secundum suam gratiam, et secundum illorum justilium.* Vosiva Deum de septem millibus tempore Eliæ loquentem sic inducit ; *Ego illos elegi, quia vidi mentes illorum de me prtesumentes,* li. e. in me sperantes, non de se, nec de Haul. Et L. 1. de Civ. c. 8. n. 1. *Placuit quippe divina procidentia præparare in posterum bona justis, quibus non /ruentur injusti; fi mala impiis, quibus non excruciabuntur boni.*

III. Ex modo probandi et consequendi eleclioneni. Nani 1°. quidem ut S. Aug. probet prædestinationem et gratiam esse gratuitam, L. de Don. tiers, c. 12. n.28. docet eam gratis dari, inquiens : *Dando enim quibusdam quod non merentur, profecto gratuitam et i>er hoc veram suam gratiam esse voluit;* umle sequitur ex S. Docturis principiiis, quod, cum gloria detur propter merita gratiæ, etiam prædestinatio ad gloriam sit cx meritis. 2°. Autem docet ex meritis gratias punendis dependere, ut quis sit prædestinatus, dum ad illa verba : *Non est meum dare vobis ; aliis paratum est a Paire meo.* lu Psal. 120. n. ii. sic commentatur : *Quid est, non est meum dare vobis? non est meum dare superbis , huc enim adhuc erant, sed si vultis accipere, nolite esse quid estis. Aliis paratum est, et vos alii estote, e! vobis paratum est.*

238. *Nec dicas* 1°. Liber primus ad Simplicianum scriptus est ah Augustino adhucdum juniore, ante lueresin Pelagianain; et principium illud : Non est Liciiis electioni unius præ alio in rebus omnino æqualibus, etiam a S. Doelore usurpatum est in expositione quarumdam propositionum ex cp. al Horn. c. 60., ex quo libro multa retractavit in L. 1. Retract, c. 23 ; ergo.

Ad Iau. R. 1°. Quod ipse S. Aig. L. 2. Retract, c. 1. teslelur, libros ad Simplicianum a se scriptos, cum jam esset Episcopus : constat autem ex Possidio in ejus vitæ. 31., eumdem tum fuisse quadragenario vel proximum vel majorem. Præterea etsi juvenis fuisset, non tamen id auctoritati detraheret : cum alios libros omnes, quos junior scripsit, contemptui exponerentur.

R. 2°. Quod S. Doctor L. 2. Retr. c. 1., ubi recenset libros ad Simplicianum, in L. I. q. 2. plane nihil notet emendandum : quin in !.. de prædesl. Sanet, c. 4. η. X. dicit solutionem ad illam quæstioncm secundam esse datam *secundum veritatem divinarum Scripturarum,* camque sibi *a Deo revelatam;* unde et Semipelagianos ad illum librum remittit. Oiiamvisvero hæc dicta eo maxime specient, ul approbet suam doctrinam de *Gratia* in eo libro datam, non tamen apparel ratio, cur senior factus ditatur profecisse

plus in notitia prædestinalionis ad gloriam, quam prædestinationis ad gratiam; cum tamen in senio ipsi potius de hac quam de illa prædestinatione (imi hivreticis certandum fuerit.

.h/ 2°. II. Quod in L. Retr. cap. rit. non fiat in emendatione mentio illius principii, ct quamvis lum hic, Ium I.. de præd. Sanet, c. 3. plura corrigantur, quæ in illa expositione in cp. ad Horn, continentur; tamen Aug. deveniens ad libros ad Simplic. hos commendat.

239. *Nec dicas* 2°. S. Aug. in Libris posterioribus aperte docet dari electionem, qute non supponat inæquales, sed faciat, ul patet cx L. 5. conlr. Julian, c. 3. n. 13. ubi ait : *Nullum Deus elegit dignum, sed eligendo effecit ilii/hmn;* Similia habentur L. de præd. Sanci, c. 17. I nde imprimis patet retractatum esso illud principium : deinde distingui posse inter electionem antecedentem, quæ sit in ordine intentionis ac ab æterno, et inter consequentem, quæsil in ordine, exeeutionis ac in tempore : demum de postrema seu temporali assumptione ad gloriam exponi posse locum ex Augustino allatum. *Conf.*In eod.S. Augustinus tribuit dilectioni Dei gratuitae prædestinationem clad gratiam et ad gloriam: quia, ut aperiatur cur nulla sit apud Deum iniquitas, quando *cujus vult miseretur, et quem vult indurat,* ad communem massam perditionis recurrit, sicut in LL. contra *Pelagianos* scriptis.

II. I). I.w. Docel dari electionem ex natura sua gratuitam, seu habentem objectum quod aliter conferri non potest quam gratuito, qualis est prima gratia actualis, hanc, inquam, electionem docet non supponere, sed facere inæquales C. dari docet electionem habentem pro objecto aliquid, quod ex meritis confertur, uti est gloria æterna, quæ non supponat, sed faciat inaequales Y.

Inde ad sequelas patet responsio. Nam •la“. 'Y.; quia hoc principium non fuit assertum de electione ad gratiam sed ad gloriam, adeoque nec est retractatum. Similiter Λ*. 23m., tum quia hæc divisio electionis non habet fundamentum in doctrina Augustini in asserto posila, tum quia electio proprie ac vi nominis sumitur pro decreto intentionis, non autem pro decreto exeeutionis; cum et hoc decretum supponat electionem jam factam, hujusque exequendæ modum duntaxat decernat,et exeeutionis ordo in rebus potius sil quam in voluntate et intellectu divino. Mullo autem potius Λ'. 3am ; quia sicutAuf. hic non loquitur de temporali collatione gratiæ, sed de destinatione illius gratuita ab æterno, vel sola vel saltem conjuncta cum priore; sic nec loquitur aut saltem non loquitur tantum de assumptione temporali adgloriam, sed de prædestinatione ad gloriam æterna et secundum intentionem.

AdConf. R. .V.Dilectionem interet electionem hicS. Doctor distinguit. *Dilectionem* enim ait oriri ex sola benignitate, posse eam esse erga unum et non erga alterum, quamvis illi de se sint æquales; per eamdern dari dona, ex quibus bona opera et merita nascantur: unde palet dilectionis nomine ab eo intelligi prædestinationem ad gratiam. *Electionem* autem negat priorem esse proposito aut haberi inter seuales; sed vult ante eam jam præsupponi opera : unde ejus nomine venire prædestinationem ad gloriam patet, Argumenta quibus probat non dari in Deo iniquitatem, non

contrariari nobis, patet turn ex *resp.* P. hujus quæstionis, lum ex *artic. priore*.

2il). *Dico III.* Etsi S. Air., prædestinationi ex ineritis prævisis foret rcipsi contrarius, non ideo tamen sententiam priore articulo stabilitam deserere neecessum foret.

Prob. I. In qnæstionc, quæ utrinque, salva ac illaesa fide, defendi potest, necesse non est amplecti sententiam S. Aug., præsertim si pro opposita parte etiam non desit auctoritas SS. Patrum; ut patet tum a *priori*, quia unius aut aliquorum etiam Patrum auctoritas non facit nisi argumentum probabile: tnnia *posteriori*, quia hoc sibi semper licitum existimarunt sapientissimi theologi; et quidem in præsentī materia Petavius ac Malloxatis, licet faterentur S. Arc., stetisse pro prædestinatione ad gloriam gratuita, eum tamen hac in parte relinquendum consuerunt. Sed quæstio præsens in alterutram partem defendi salva Religione potest : et pro prædestinatione ad gloriam ex prævisis meritis stat præter Scripturam et Rationem auctoritas Patrum ; ergo.

//. S. Arc. in similibus quaestionibus nec aliis Patribus concedit, nec sibi tribuendam esse cupit auctoritatem irrefragabilem ; ergo sine læsione debita illi reverenti® ab ejus partibus secedere licet. *Ant.* liquet ex epist. 111. (al. 418). ad Fortunatianum c. 4. n. 13. Item, ex L. de Dono persev. c. 21. n. S3. Recole etiam ab eodem dicta, de Trinit. L. 3. n. 2.

111. Cum Academia Lovaniensis die 7. Maii 1693. datis litteris ah Innoc. XII. hæc duo postulassQt, l'“”. ut censuras Lovaniensem et Dnacenam curn earum justificatione tueri, et in iisdem traditam de gratia et præjtfestinatione doctrinam Majorum suorum continuare S. Sedis auctoritate liceret : S*50., ut ab eadem S. Sede declaretur, doctrinam de gratia *per se* efficaci et prædestinatione *ante* prærisa merita, nullis hactenus emanatis Apostolicis Decretis damnatam et enervatam esse; Pontifex his, in Brevi anno 1691. dato, recitatis responsionem hanc subjungit : *Qua in re vestram erga S. Petri Cathedram observantiam summopere laudamus. Verum quia, ut S. Cælcstinus ad Episcopos Gallice rescripsit, profundiores difficilioresque partes incurrentium qüæstionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adslruere; nec arbitramur opportunum, ut in præsens habeatur exactior illa de divinis auxiliis tractatio, quæ a prodecessoribus nostris Clemente VIII. et Paulo Γ. instituta: quia ad confitendam gratiam Dei, cujus operi et dignationi nihil penitus subtrahendum est, salis sufficere credimus, quidquid Apostoliccp Sedis scripta docuerunt.* Juxta hoc effatum opiniones de efficacia gratiæ et modo prædestinationis relinquuntur amicæ Catholicorum controversiæ, nec eas, quodcumque senserit S. Arc., contemnere vult Ecclesia, nec adslruere necesse habet.

244. .Vc diras 4°. S. Aug. a SS. PP. Hieπ., Puosp. et Fci.g. non minus, quam a summis Pontificibus tum antiquis tum recentioribus maximnpere laudatur : Ejus doctrina ab Immcentio *intecpra ratione consistere, a Cœlesl'mn nunquam sinisIra· suspicionis rumore conspersa esse, a Joanno XXII. veritatem in lucem publicam protraxisse* dicitur : Ejusdem *opuscula custodienda*

¶ *recipienda decernuntur* a concilio Horn, sub Gelasio, *omniaque, quæ* S. Ioclor *de recta fide et condemnatione luercllicorum exposuit*, suscipiuntur a concilio Gener. V. Collai. 3. Ergo, *Conf. Fulgent. L. 1. ad Mon. c. 30.* scribitex Libris Acg., cunctos posse intelligere, *quid debeant de prcedeslina- iMie Sanctorum impiorumque sentire.* Houmisdas P. in ep. ad Possessorem similiter dicit cognosci posse *ex variis Libris β. Augustini maxime ail Pro- rruin el Hilarium, quid de libero arbitrio et gratia Dei Romana sequatur et assereret Ecclesia.* Demum quæ lunoc. et Zosirius contra Pclagianos, Cœle- slinus in ep. ad Gal. Episcopos, et Cone. Arausicam II. contra Scmipclagia- nos definierunt, ex Scriptis et Libris Aug. excerpta sunt; ergo.

R. Nos neque laudibus in Arc. a SS. Patrum et Pontificum corona collatis vdmimum volumus detractum, quin et easdem, quantum in nobis est, cupimus accipi maxima cum emphasi et exaggeratione : neque sinistram illi suspicionem aliquam aut ejus doctrinæ aspergimus : neque opuscula illius minus custodienda, aut scripta ejus negligenda vel dicimus vel cogi- tamus. Observandum autem dicimus, *approbationem Ecclesia* per se con- ferre hæc quatuor duntaxat libris a se hac nola cohonestatis; 1°. quoti expresse concedatur licentia legendi hos libros : 2°. quod judicet cos ad fidei morumque doctrinam esse utiles : 3°. quod ab iis omnem voluntaria* hæresis suspicionem abstergat : i°. quod desumptum ex eo testimonium faciat probabile quoddam argumentum. Praeterea vero notandum, non unum esse S. Aug., cui laudes illæ ac encomia tribuuntur, sed et alios Pa- tres plures ; quod maxime constat ex conciliis laudatis, ubi in eadem periodo ac simili orationis constructione nominantur Patres plerique tum *Græci* tum *Latini*.

Ad Conf. R. similiter. Ex allatis enim id duntaxat sequitur, quod fidei capita circa praedestinationem, gratiam ac liberum arbitrium, quæque *Pcla- gianosac Semipelagianos* inter et Catholicos ex fide disceptabantur, a S. Acg. rite ac catholice fuerint asserta; imo quod is faciem sanæ doctrinæ tum Pontificibus tum Conciliis in hac materia praetulerit.

212. *Nec dicas* 2°. Benedictus XIII. in Brevi *Demissas preces*, an. 1725 dato, declarat catholicam doctrinam Thomislicam, maxime de praedestina- tione gratuita et gratia intrinsece efficaci, in condemnatione *Baii, Jansenii* et *Quesnelli* nec indirecte esse attactam ; pronuntiat eamdem esse sanam, imo sanio- rem et incorruptam; contradicentes describit tanquam calumniatores; denique easdem sententias dicit ex SS. Aug. ac Thoma esse haustas, verbo Ilei, Pontificum et Conciliorum Decretis ac Patrum dictis esse consonas, et hactenus laudabiliter a Thomistis esse doctas ; ergo.

II. Ilac objectione non tangi eam, quam hic versamus, quæslionem ; præ- Icrea vero pleraque etiam sunt alia, ac argumentum enuntiat. Nam 1°. Pon- tifex universum Ianium et absolute declarat : SS. *Augustini et Thomæ inconcussa tutissimæque dogmata nullis prorsus Constitutionis (Unigenitus) censuris asse perstricta.* 2°. Huic Constitutioni refractarios, *Jansenistas* nempe *dQucsnellistas*, vocat calumniatores, qui dicant SS. Augustinum οΙΤηοµλµ, nec non praeferas Thomistarum sententias per cam Bullam *directe* condemna- tas, ad alios eniin Thomistarum adversarios catholicos, sicut nec illud dicle- riuni quasi ab illis profectum pertinet, sic nec impacta calumniæ nola

spectare potest. 3a. Districte quidem sub canonicis p̄mnis inhibet. *nequis in posterum «.» nomine calumnias struere, ac dissensiones serere audeat* : Thomisticam tamen de pr̄destinatione ac gratia doctrinam tantis commendat-
Rouis titulis non extollit. 4". Thomisticæ sc̄mlic id solum tribuit, quod ea*,
sententias laudabiliter docuerit, eusque *ab ipsis* 55. *Doctoribus, Aug, H*
Thoma se hausisse, et verte» Dei, summorum l'ontifictim ac Conciliorum
Decretis el Pairum dirts consumis esse, commendabili stadio gloriatur. Qui-
bus verbis scholastica; disputationi etiammi permittit, an ejusmodi sen-
lentiæ revera haustæ sint ex SS. Doctoribus illis, aul num verbo Dei,
summorum Pontificum Conciliorumque Decretis, et Patrum dictis reipsa
consonent.

ARTICULIS IV.

QUINAM SIXT EFEECTCS HLEhESTtXXTIOXIS?

213. *Dico /.* Efficax vocatio cl justificatio electorum, eorumque glorifica-
tio sunt effectus p̄destinationis *adéquate sumpta* }.

Prob. Ad Rom. 8. 30. Apost. ail: *Quos pr̄destinavit, hos et vocavit ; cl*
quos vocavit, hos et justificavit ; quos autem justificavit, illos et glorificacil,
EIFv.i.g. L. I. ad Mon. c. 11. *Omnia.... et vocationis noslræ initia, et justifi-*
cationis augmenta, et glorificationis pramia in prédestinâtione semper habuit
Deus etc.

Conf. Tum quia his tribus conveniunt omnes conditiones effectus pr̄de-
stinationis : tum quia hæc tria constituunt perfectam el integram *lucrati-*
onem in sensu S. Alglstixi : cum per *gratiam* actualem el habitualement
liberetur a senilule peccati, per gloriam autem ab omni miseria cl corporis
etauimæ: tum quia ad hæc tria revocantur omnia dona supernaturalia, ad
vocationem nempe auxilia gratiæ tam externa quam interna; ad *justificationem*
habitus virtutum Theologorum ac supernaturalium, dona SpiritusS., graliæ
Sacramentalés et perseverantia finalis; ad *glorificationem* principia ac dona
gloriæ tum essentialis tum accidentalis, sive ani main sive corpus respicientia.

Dixi Ie. *Efficax vocatio et justificatio*; quia efficlus p̄destinationis non
est ex 3ie conditionis defectu, gratia illa quæ effectum caret omni : si tamen
aliquem saltem effectum habet, v. g. dispositionis ad conversionem, vel si
habuit quidem effectum, sed qui postea per peccatum fuerit deletus, simpli-
citer adhuc effectus p̄destinationis appellatur; quia in *primo* casu vere ac
per se, in *secundo* autem, quatenus reviviscens per subsequenlern poeniten-
tiam, ad gloriam conducit. 2'. *l'ocalioet justificatio electorum*; quia repro-
bos, quibus cæ dantur, actu ad gloriam non perducunt. 3". *Sunt effectus pré-*
destinationis adéquate sumpta; n enim pra-deslinatio sumatur inadéquate
et præcise ad gloriam, sola gloria est ejus effectus; si sumatur piæcisc ad
gratiam, hujus effectus tantum est vocatio cl justificatio, cum decretum
dandæ graliæ ycl pr̄deûnilio formaliter efficacem gloriæ intentionem nec
habeat nec pr̄supponat, et gloria modo decernatur absolute post praevisa
merita, uti superius etiam flictum est. Illec tamen minime impediunt, quo-
minus singuli sint effectus piicdestinationis sibi singillalim correspondentis.
et sic etiam omnes p̄destinationis adicqualæ; quia ad postremam efficlus
pr̄destmulioeui salvandam, sufficit u h tu gloriam secuturam, quod etiam

cis conditionata tunc decreto dandi gratiam absque efficaci gloriae inleilionem cognosci haberique potest.

2U. *Dico II.* Simili modo pleraque *bona naturalia* munerari possunt interclusus praedestinationis.

Prob. Nativitas ex bonis parentibus, bona indoles et educatio, occasionum peccandi remotio, fraterna correctio, bona exempla, praedicatio Evangelii; vita longior vel mors praematura, ubi est salutis occasio, commode reduci possunt ad dona gratiae externa vel ad occasiones, quas Deus assumit ad providentiam suae finem suavius obtinendum; aliqui excipiunt nativitatem, et bonam indolem. Et quidem si naturalitas sumatur velut pro ipsa rei substantia et hominis creatione, recte negatur esse praedestinationis effectus; cum ad eam praesupponatur, unde et S. Augustinus ep. 105 (al. 194. c. 3. n. 8). ait: *Christus pro nullis, ut homines conderentur, sed pro impiis mortuus est, ut justificarentur.* Si tamen nativitas sumatur comparate ad accidentia seu *circumstantias*, velut g. ad tales parentes, tale tempus ac locum, talem indolem; neque haec debet praesupponi ad praedestinationem, neque a Dei singulari dono ac meritis Christi excipitur, neque supernaturalitatem quoad finem et Dei ordinationem saltem excludit; sed potius confert aliquid ad gloriam consequendam, quatenus vel facilius vel connaturalius gratia effectum suum oblinet: quare et S. Augustinus L. de Don. persever. c. 14. n. 35. ait: *Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiae, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciunt etc.*

24o. *Dico III.* Mala quidem *physica et moralia poenae* effectus praedestinationis dici possunt, non item vero peccatum, nec peccati permissio.

Prob. 1. et 2. p. Haec enim mala imprimis sunt a Deo, juxta Isa. 45. 7. *Ego Dominus creans malum*: deinde sunt ex meritis Christi; quia sunt illi donum et signum specialis amoris divini, juxta illud ad Philip. 1. 29. *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini*; et Prox. 3; 12. *Quem enim diligit Dominus, corripit*: demum conferunt ad gloriam, juxta illud Act. 14. 21. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*; et ad Rom. 8. 28. *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti*; hic vero de afflictionibus agi certum est.

Prob. 3. p. Peccatum enim nec est a Deo, nec per Christi merita, nec confert ad gloriam consequendam.

Prob. 4. p. Permissio peccati non est gratia, sed potius gratiae negatio, adeoque nec est ex meritis Christi, neque confert ad salutem oblinendam, sed ab ea removet: non proficiscitur ex antecedenti intentione Dei perducendi hominem ad gloriam. Ceterum quod S. Augustinus L. 14. de Civ. v. 13. 11. 2. dicat, *superbi esse utile cadere in apertum aliquod et manifestum peccatum, unde sibi displiceant*; item quod dixerat non nemo: *Perieram, nisi periissem*; inde quidem colligi potest peccatum ejusque permissionem praebere occasionem, qua Deus utatur ad bonum inde eliciendum: minime vero, illa tanquam Dei dona dari ex meritis Christi, aut conferre quidpiam ad salutem.

CAPUT IV.

DE PROVIDENTIA DEI CIRGA REPROBOS.

ARTICULIS L

AX ET POST QIOD PECCATVM PR.EVISVM HAT REPRODATIO POSITIVA A GLORIA?

246. Λo/α. Oppositarum Veritati Calholicæ sententiarum

]-. Præter Prædestinatianus antiquos complectitur maxime *Calvinum*, cjusque sectatores Anlelapsarios docentes, Deum ex mero suo arbitrio, absque ulla ex parte hominis culpa, atque hinc ante prævisum quodeumque peccatum, aliquos exclusisse a gloria, cl inferno destinasse; ac proin Deum his reprobis negare fidem cl omnem gratiam, eosdem impellere ac nccessitaie ad peccandum, misereque decipere ac illudere.

2-. Conliuet Postlapsarios, qui prius dogma emollierunt, quod reprobationem illam cum suis corollariis paulo aliter explicatis, assererent non fieri nisi consequenter ad prævisioncm peccati originalis. Eamdem rationem indicaverat *Calvinus* in antidoto Cone. Trid. passim, item L. 3. et 5. deprædeslin., ac L. 2. Inslit. c. 5.; *Jansenius* vero nihil immutatum adoptavit. Nam L. 10. deGr. Salv. per quinque priora capita, ubi primum exposuerat, prædeslinalioncm ac reprobationem angelorum factam esse dependenter a prævisione meritorum ac demeritorum actualium ex eorum parte, idemque fuliutim fuisse, si status innocnliæ in Adæ posteris persevcrasset ; aliter reni habere post primi Parentis lapsum statuit.

Hic enim P. docet, Deum pro inero suo beneplacito ct anlccedentcr ad omnem lum operis lum voluntatis prævisioncm selegisse alios ex massa perditionis et liberandos decrevisse, alios vero reliquisse in eadem massa, ct exinde liberare *positive* noluisse : 2°. hanc relictionem admittit esse positivam reprobationem, quantumvis Deus *proprie* non ellormet novum decretum antecedens relictos illos damnandi ; propterea quod isti propter originale peccatum jam obnoxii sint sentenlite damnationis : 3°. negat quidem Deum per sc ipsum homines necessario adigere ad peccandum, vult tamen non electos necessario peccare, quatenus relictis sunt in nccessitaie peccandi contracta per originale peccalum, cl auxilio vere sufficienti seu *gratia medicinali* destituti : unde 4°. pro *causa* reprobationis positivæ absolute considerate assignat peccatum originale; quia (piamvis adulti, qui contradis peccatis actualibus moriuntur, diam propter hæc damnantur : tota tamen concatenatio peccatorum cl suppliciorum *radicaliter* et *mediate* in peccati originalis meritum referenda videtur.

3l. Constituitur ex antiquatis Catholicorum quorumdam sententiis, qui quidem statuunt a Deo neminem addici prenis æternis, nisi vel propter

peccalum originale non dimissum, vel propter peccata actualia; volunt tamen Ileum, vel ante prævisum quodeumque peccatum, ex sola sua voluntate, aliquos /x_m/Dcc excludere a gloria, tanquam a beneficio indebito, vel propter peccatum originale velle nonnullos exclusos a gloria, et hinc etiam iis vel remedium contra hoc peccatum, vel eo dato gratias efficaces negasse : ulrique tamen negabant blasphemias, cl errores a (*alvino* ct *Jansenio* annexos.

217. *Dico I.* Densante prævisum quodeumque peccalum neminem *positive* reprobavit, nec etiam positive exclusit a gloria, velut a beneficio indebito.

Prob. 1*. *p. I. ex Scriptura.* 1°. quidem Sap. 11.25. dicitur de Deo : *Diligis omnia quæ sunt, et nihil odisti eorum quæ fecisti.* Ibid. 1. 13. *Deus mortem non fecit, nec ludatur in perditione virorum.* El Tobiaë c. 3. 21. *Aon enim delectaris in perditionibus nostris ;* ergo Deus ex se ct non provocatus a creaturis decretum reprobationis non fecit. 2°. Sap. 12. 15. ita Sapiens Deum alloquitur : *Cum sis justus, juste omnia disponis : ipsum quoque qui non debet puniri, condemnare exterum existimas a tua virtute : virtus enim tua justiliæ initium est;* ergo ante prævisam ullam culpam repugnat juslæ Dei providentiæ, quempiam reprobari. 3°. Deus in tempore neminem excludit a gloria et damnat ad infernum nisi propter peccata, ut liquet cx sententia Christi Matlh. 2o. 41. dicentis : *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus : esurivi enim, et non dedistis mihi manducare,* etc.; ergo ct neminem ab æterno decrevit a gloria excludendum ac suppliciis æternis puniendum, nisi propter prævisa ejus peccata; quia, quo modo rem confert in tempore, eo modo prædestinat ab æterno.

//. eæ Tr adit ione. 1°. Conciliorum , inter quæ Araus. II. Can. 25. (Labb. 1.1, p. 1672.) sic ait : *Hoc etiam secundum Fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia omnes baptisat’, Christo auxHianle et coopérante, quæ ad salutem animæ pertinent possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Aliquos cero ad malum divina potestate prædestinatos esse non solum non credimus, sed etiam, si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus.* Valentin. III. Can.3. (Labb. I. 8. p. 136.); *Fidenter fatemur prædestinationem electorum ad vitam,et prædestinationem impiorum ad mortem : in electione tamen salvandorum misericordiam Dei pccederc meritum bonum; in damnatione autem periturorum meritum malum pccederc justum Dei judicium.* Trid. Sess. 6. Can. 17. : *Si quis justificationis gratiam nonnisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpotedivina potestate prædestinalos ad malum; anathema sit.*

2°. Patrum, dc quibus, præsertim ævo Aposlolico proximis, Centurialorcs Jlagdeburgenses ipsi Cent. 2. c. 4. sic scribunt : *De prædestinatione itadocuerunt, ut quantum ad ulriusque hominis scilicet et diaboli lapsum attinet, ntgarinl cum fatali necessitate contigisse, nec prædestinationem in eo Dei, fed præscientiam solam admiserunt.* Hinc, prætermisssis S. Justin o tum in Apolog. ad Antonin., tum in dial, cum Trypb., Cypr ian o ep. 52. ad Antonianum, et aliis alibi referendis, sufficiat laudasse S. Arc., qui dogma fidei probat imprimis ex Dei *providentia*, dum L. 19. dc Civ. c. 13. n. 2. ait :

Deus ergo naturarum omnium sapientissimus conditor cl justissimus ordinator dedit hominibus quantum bona huic vitæ congrua.....eo pacto æquissimè, ut qui mortalis talibus bonis..... recte usus fuerit, accipiat ampliora atque meliora, ipsam scilicet immortalitatis pacem, eique convenientem gloriam et honorem «n vitæ æternæ.....qui autem perperam nec illa accipiat, cl hac amittat : deinde ex Dei justitia, dum L. 3. con. Jul. c. 18. n. 33. ait : Iustus est Deus, justus est Deus: potest aliquos sine meritis liberare, quia bonus est : non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est; quod ipsum L. 1. c. 8. n. 46. serm. 33. (al. 29i. c. 6. n. G.) de verb. Apost., ep. 106. (al. 186. c. 1.) alibique con. Pelagianos urget, ex damnatione infantium non baptizatorum existentiam peccati originalis demonstrans : item ex duplici principio generali, quorum alterum L. 13. c. 15. de Civ. statuit his verbis : id malum (creaturæ) prior est voluntas (creatura); ad bonum vero ejus prior est voluntas Creatoris ejus : alterum vero L. 3. de lib. arb. c. 18. n. 51. ita profert : Omnis pœna si justa est, peccati poena est, et supplicium nominatur etc.

III. ex Ratione. Tum quia reprobatio vel formaliter est *judicium*, ut plurimi ex præcipua hujus nominis significatione docent : vel saltem incipit a iudicio, quo quis judicatur indignus æterna vita, et dignus supplicio æterno, adeoque notitiam delicti supponit : tum quia reprobatio est actus *justitiæ vindicative?*, quæ nequit hominem prius deputare ad pœnam, quam prasciat culpam : tum quia, si illa etiam permittatur esse actus mere potestatis et dominii in Deo. tamen ab ejus bonitate plurimum recedit, cl consecutaria illa horrenda alibi satis refutata necessario infert.

Prob. i. p.* iisdem argumentis; tum quia prima et præcipua pœna, in qua stat damnatio, est pœna damni seu *exclusio a gloria* ; unde et parvuli sine remedio contra peccatum originale decedentes vere damnati dicuntur : tum quia nullum de facto est *medium* inter exclusionem a gloria et inter destinationem ad pœnam : tum quia illa exclusio a gloria non habet pro termino carentiam beneficii indebiti, sed privationem et pœnam ; cum licet beatitudo non debeatur natura vel secundum se spectat® vel corrupt®, debetur tamen natura ut elevata ad illum finem, vel ut reparat® per mortem Christi, si peccatum non obstat, et Christo compassi fuerimus.

Conf. Hæc reprobatio repugnat regulis illis generalibus ex Scriptura ac Tridentino desumptis: *Perditio tua ex te; tantummodo in me auxilium*: et *Deus neminem deserit, nisi ab eo deseratur*. Hæc voluntas positiva excludendi reprobos a gloria non stat cum sincero affectu omnes homines salvandi. Hæc sententia, licet non dicat a Deo reprobis injici necessitatem infallibilem incurrere damnationis, et consequenter male agendi ac carenti mediis necessariis, ut profitetur Calvinus ; tamen reipsa admittit quod verbis negat.

2-48. Dico *II.* Deus, post prævisum peccatum originale ut ab hominibus precise contractum, non statim propter illud solum et in eodem rationis signo positive reprobavit aut absolute exclusit ullum a gloria.

Prob. I. Ezech. 18. 23. dicitur : *Nunquid voluntatis mea' est mors impii, dicit Dominus Deus, ei non ut convertatur a dis suis et vivat ;* et 2. Petri 3. 9. *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reverti.* In his ac similibus locis Scriptura loquitur de homine considerato

consequenter ad peccatum originale : sed in iisdem ciarc excluditur omnis voluntas antecedens perditionis hominum ac damnationis ; ergo.

Conf. Betis post prævisum Adæ peccatum et originale omnibus proprium habuit voluntatem salvandi omnes; et Christus mori pro omnibus decrevit ; ClçO non slatim post prævisum illud ac in eodem rationis signo potuit habere absolutum decretum damnandi vel excludendi quempiam a gloria.

Prob. //. Peccatum originale per gratiam baptismalem dimissum non est causa reprobationis aut, exclusionis *positiva* a gloria; ergo post prævisum peccatum originale, ut præcise contractum et propter illud solum, Deus neminem positive reprobatur vel excludit.

bit. prob. 1°. Juxta Apostolum ad hom. 8. 1. *Nihil damnationis est in tisqui sunt in Christo Jesu*; et juxta Tam. Sess. 5. in decr. de pecc. orig. num. 5. *In renatis nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis qui vere consepulti sunt cum Christo per baptismum in mortem* : sed multum damnationis in iis esset, si peccatum originale, licet dimissum, foret causa reprobationis; ergo. 2°. Florentina Synodus, in decr. ad Arm. (Labb. 1.13 .p. 535. E.) docet effectum baptismi esse remissionem omnis culpæ originalis et actualis, omnis quoque pænæ pro ipsa culpa debite; adeo ut, si baptizati moriantur, antequam aliquam culpam committant, statim ad regnum cadent et Dei visionem perveniant : Tridentina autem Scss. 6. c. 1-4. declarat, per baptismum tolli non tantum pœnam æternam sed et temporalem : sed hoc foret falsum, si originale peccatum foret causa reprobationis; tum quia, dimisso quantumvis hoc peccato, ob illud reprobationis antecedentis decretum non daretur facultas perveniendi ad Dei visionem ; tum quia pœna peccati originalis gravissima remaneret in illa reprobatione; ergo. 3°. Trid. Sess. 6. c. 1. affirmat, causam finalem justificationis esse *vitam eternam*; eos qui justificantur adoptari in filios Dei, ac hæredes fieri vitæ æternæ, unguque et signari Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ : accipientes Christianam justitiam, juberi eam, ceifprimam stolam alteri ab Adamo acceptam substitutam, conservare immaculatam; ut eam perferant ad tribunal Domini, et habeant vitam eternam : sed falsa hæc omnia et frustra forent dicta, si in justificatis originale peccatum nihilominus causa reprobationis foret ; ergo.

Conf. Sicut quod est causa reprobationis, est etiam causa pænæ æternæ. sic e contrario quod non est causa pænæ æternæ, non est causa reprobationis; cum eadem sit ratio reprobationis, quæ est condemnationis : sed peccatum originale, quod in hac vita remittitur, non est causa pænæ æternæ; quia remisso peccato, remittitur æterna pœna ei debita : semel autem remissa culpa nunquam amplius redit; cum dona Dei sint sine pœnilentia ; ergo.

219. Dico JII. Deus *positive* reprobatur, parvulos quidem non baptizatos propter peccatum originale), adultos autem propter peccatum vel originale vel actuale, vel utrumque usque ad mortem durans et perseverans, et sub hac conditione a Deo prævisum.

Prob. 1°. p. Quia quidquid Deus in tempore excquitur, ali ætCrno decernit, et in mente Dei datur; cum Deus nequeat velle aliquid de novo aut intelligere : sed Deus excquitur reprobationem positivam in tempore ; ut de

angelis rcpmbis ex 2. Pelr. 2., de hominibus auleui ex sententia Cluisti Matth. 25. constat ; ergu dular jam ab æterno reprobatio *ixsilica*, scu Dens positive reprobat. I ndeet Concilium Valentin. 1. cil. ait: *Fidenter fulc-mur firædestinatiunein eleclorum ad vitam, et prædestinatiunem impiorum ad mnrlrm* etc.

Pro6. 2*. />. Eadem ex parle hominis reprobi est causa suæ reprobationis, quæ est condemnationis : sed in his parvulis tola causa damnationis eorum est originale peccatum ad mortem usque perseverans , juxta illud Christi Joan.3. *Xisiquis renatu* fuerit ex aqua et Spiritu sancio, non /ndcsl introirem regnum Dei*: ergo et illud solum, ul prævisum ad mortem perseveraturum, est causa reprobationis. Idem argumentum tenet dc adultis cum solo peccato originali non remisso decondentibus : facile eliam applicari potest ad declarandum illud tanquam causam partialem reprobationis in adultis, qui originali non dimisso addiderunt peccata actualia.

Restat itaque dicendum de reprobis, quibus dimisso originali insunt actuale unum vel plura mortalia usque ad mortem perseverantia : dc quibus

Prob. 3. />. Scriptura cl Patres docent propter peccata actualia homines damnari, ct propler eadem praevisa reprobari. .Nam Matth. 25. 4L dicit Christus : Discedite a me maledicti in ignem xeternum, esuriei enim, el non dedistis mihi manducare* etc. 1. ad Cor. 6. 9. Pa11is ait : *An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt*. Cone. Valent. 1. c. delinit, in *damnatione periturorum meritum malum præcedere justum Dei iudicium*. Tertull. L. de prescript, c. 8. : *Judæi retro penes Deum fuerant; dehinc ejecti 06 delicia, extra Deum esse coeperunt*. S. Fulg. L. 1. ad Mon. c. 24. : *Prædeslinarit illos ad supplicium, quos a se præscivit voluntatis malæ vitio discessuros*. Beda L. aliquot qua-st. q. 13. *Aon est in Dei dispositione, quomodo peccator peccet : sed tamen cum sciat eum peccaturum, mortem ei prædestinat ut verus iudex*.

Conf. Ex dictis eadem est causa reprobationis positivæ, quæ est damnationis; sed adulti damnantur propter actualia peccata, eaque nonnisi expicta hac conditione, si in illis usque ad muriem perseveraverint, quæ fundatur in illo Luc. 13. *nisi pænilentiam egeritis, simul omnes peribitis* ; ergo.

250. *Obj. cont.* Ie''. S. Petrus L ep. 2. 8. de Christo ait : *Factus esi in caput anguli el lapis offensionis el petra scandali his, (pii offendunt verbo, nec credunt, in quo et positi sunt* : sed postremis verbis ostenditur, illos ad incredulitatem a Deo esse prædeslinatos, el consequenter ante prævisionem peccati omnis, ad exclusionem a regno gratiæ et gloriæ per Christum conferenda. ; turn quia nec debet legi juxta Vulgatam, *in quo positi sunt*, nec relativum perlinet ad verbum, ita ul sensus sit : offendunt in verbo, qllo positi sunt ; sed juxta textum græcum debet legi : in quod positi sunt, el relativum perliuel ad totum pruxedens complexum, quia est pronomen neutrum ei o quod cum masculino λόγο non consentit : tum quia verbum -iOημι pono, frequentissime in Scripturis usurpatur pro *ordinare* ac *destinare* ; ergo.

R. .V. *min.* Quamvis enim VutgaUc lectionem omittamus, cui prælcr nonnullos giætuaCodices Arab et Syriaca veisio consentit, tamen sensus

Bez.T blasphemias indenon sequitur; tum quia infideles non possunt dici a scsuaqio nmllia, non autem a Deo, positi osse in ordine non credentiikn et reproborum : tum quia verba ei 3, *in quod* vel *ad quod*, secundum Bed© aliorumque expositionem, indicant ad credendum, seu ut credant Christo et Evangelio; ut sensus sit : Christus est petra scandali omnibus hominibus, maxime Judæis, qui positi, id est, creati el ordinali per legem el Prophetas sunt ad hoc, ul in Christum a lege el Prophetis præsignatum credant, nec tamen credunt, quia credere nolunt.

lust. Deus reprobatur homines vel ad ostendendam potentiam suam, vel ad ttslendendani gratiam erga electos, ul patet ex cpisl. ad Rom. 9. 1um. quidem singillatini circa Pharaonem : *In hoc ipsum ettcilavr le, ut ostendam in te virtutem meam* ; universim circa reprobos : *Si Deus volens ostendere iram, H notam facere potentiam suam*: 2um. autem, dum ibidem liberum dicit Deo, sicut figulo, facere .vas'in honorem vel in contumeliam ex eadem massa, el postremum fieri, t/f *ostenderet divitias (jratiaesux in vasa misericordia.* Sed uterque hic finis intendi potest ante prævisionem omnis peccati ; ergo. *Conf.* Deus ante prævisionem omnis peccati, et in eo signo rationis qm> electis vult gratias congruas, eliam vult damnatis gratiam tantum sufficientem et permissionem peccati:sed hoc ipso vel *formaliter* vult eos damnare, ct reprobatur, quia hoc debet velle propter aliquem finem , qui non est alius quam damnatio.: vel *virtualiter* vult eos damnare, quia permissio peccati et gratia mere sufficiens infallibiliter connexa est cum damnatione; ergo.

B. D.)l. Deus homines reprobatur ad ostendendam potentiam vel gratiam erga electos ex sc ct tanquam ob finem primo et absolute intentum .V. ex consequenti et tanquam ob finem secundo ac ex facta peccati suppositione intentum C.

Ad Conf. R. .V. m. Habet quidem Detis gratiæ mere sufficientis el permissionis peccati fines optimos nobis incognitos, non tamen damnationis, iilpolecnni Dei voluntate repugnantis; adeoque in illis *formaliter* non vult damnare aut reprobare : præterea damnatio nec per sc nec cx intentione Dei est conjuncta cum gratia sufficiente ac peccati permissione, sed per accidens snlnmct contra intentionem Dei; adeoque nec *virtualiter* vult Deus reprobare.

251. *Obj. cont.* 2^m. S. Aug. ep. 103. (al. 194. c. G. n. 22.) ait : *Si rasa tontine, quæ perfecta sunt ad perditionem, qua? illis debita redditur, sibi hoc imputent, quia ex ea massa facta sunt, quam propter unius peccatum, in quo omnes peccaverunt, merito Deus jusleque damnarit.* Ergo propter originale et ante praevisa peccata alia nulli reprobantur.

B. .V. Cons., et quod propter solum peccatum originale, ut præcise contractum, reprobatio positiva eveniat. Loquitur S. Doctor hic de adultis vel (•occata actualia contrahentibus, vel in originali permanentibus, ut ex verbis immediate præccdenlibus liquet : *Sed excusabunt se homines, qui mdtml recte el fideliter virere, dicentes, quid nos fecimus, qui male vivimus, quandoquidem qtaliain, unde bene viveremus, non accepimus? Non possunt veraciter djtere, nihil mali se facere, quia male vivunt : si enim nihil mali faciunt, brne vivant : si autem mate vivunt, de suo male vivunt, vel quod originale traxerunt, vel quod insuper addiderunt.* Piieferea in verbis objectis dicitur duntaxat damnatio ac perditio peccato originali tanquam poena deberi, ac

hominibus reddi, si sint wtfa ira», quæ perfecla sunt ad perditionem; an autem perficiantur ad perditionem ex solo Dei beneplacito, an ex propria malitia ,vel aliena culpa emundationem peccati originalis impediēte? non decernitur.

Inst. Peccatum originale quantumvis remissum etiam quoad pœnam, tamen habetur causa concupiscent«æ in homine; ergo et derelictionis in massa damnata et reprobationis. *Conf.* Idem peccatum est fons et radix omnium peccatorum, el potest diei causa motiva, ob quam Deus juste non vult dare hominibus *auxilia congrua* ad non committenda peccata actualia, nec perseverandum in iis usque ad mortem; ergo originale peccatum recto dici potest propria causa, licet remota, reprobationis.

R. .Y. *Cons.* *Disparitas* est, quia quamvis *concupiscentia* in homine renato poena non sit, sed mera pœnalilas, et quæ etiam in statu naturæ puræ haberet locum; tamen admitti potest aliquo sensu esse elleclus originalis peccati; parlim quia non fuisset futura in statu integritatis ad Adæ posteros transmissæ : parlim quia nihil damnationis in se habet, el relinquitur duntaxat ad agonem : reprobatione autem admissa, nullum damnationis adhuc reliquum esset in renalis, et relictio esset ad interitum.

Ad Conf. R. T. .1. .Y. *Cons.* Sequitur enim ad summum, peccatum originale esse occasionem remotam aut conditionem, sine qua Deus non negaret homini *gratiam confiniam*, nec homo aclualiter peccaret. Præler ea cum negatio auxilii congrui non sit causa peccati, consequenter nec est causa reprobationis, cujus propria causa est peccatum ; adeoque nec peccatum originale remissum dici potest causa reprobationis, etiamsi fuerit causa negationis hujus auxilii.

252. *Obj. eunt.* 3bm. Reprobi ex frequenti Patrum et Doctorum usu vocantur *tantum* vel *simpliciter* præscili ; ergo circa hos non datur actus voluntatis divinæ et reprobatio positiva. *Conf.* 1. Concilium Carisiacum c. 1. (Iabb. t. 8. p. 56.) definit unam tantum esse prædestinationem; *Hincrnarus* Archiep. Rhemens. præterea etiam negavit impios a Deo prædestinatos pcenis; ergo ulrique negarunt reprobationem dari. 2. Ex reprobatione positiva sequitur, tum reprobos non posse salvari, tum Deum esse causam perditionis eorundem : sed utrumque est erroneum; ergo.

R. b. .4. Vocantur *tantum* vel *simpliciter* præscili, excludendo hac restrictione decretum juslitæ vindicativæ, ct reprobationem positivam post praevisam in peccato finalem perseverantiam .Y. excludendo tantum prædestinationem sumptam in sensu communi ac principali, nempe in partem bonam el pro electione ad gloriam C. I sus loquendi acceptus est a S. Aug., qui L. de Prætl. SS. c. 10. n, 19. ait : *Prædestinatio est, quæ sine præscientia non potest esse : potest autem esse sine prædestinatione præscientia.*

Ad Conf. 1180. R. i). *Cons.* Negarunt dari reprobationem in sensu prædeslinatiano cl Gotleschalci C. in sensu nostro .Y. Capituli verba hæc sunt . *Deus bonus et justus elegit ex eadem massa perditionis, secundum prcescientiam suum, quos per graliā prædeslinavit ad vitam, et rilant illis pradeslinarit ælernam : exteros autem, quosjuslitæ judicio in massa perditionis reliquit , perituros præscivil, sed non ut perirent prædeslinavit ; pœnam autem illis, quia justus est, prædeslinavit ælernam. Ac per hoc unam Dei*

urwimlinahojwm *tantummodo dicimus, quæ aut ad donum perlinet gratiæ, aut ad retributionem justitiæ.*, Ex quibus patet, a Patribus admissam in Deo esse reprobationem positivam, post prævisionem peccatorum, et oppositam fuisse unam. prædeslinationem dualius *Gotteschalckianis*, (piarum impii homines ad vitam, altem ad mortem utrinque necessario incurrendam prædestinaloshærelicus ille docebat; qui, quamvis postea non amplius duas sed unam, quam tamen geminam ex comparatione charitatis vocabat, statueret, nihilominus ab errore suo de reprobatione et demerita præcedente et necessitate inferente non discessit. Licet vero *Hincmarus* prædestinationem geminam, sed in sensu Concilii posito, dici permetteret, et poenas etiam impiis a Deo prædeslinari doceret; nunquam tamen passus est dici, *impios* poenis a Deo prædeslinari, ne scilicet videretur cum *Gotteschalckio* admittere quod Deus non alio consilio impios creavit, (piam ut necessario impii lierent, et ex illa peccandi necessitate damnarentur, qui hærelicus sensus erat illorum verborum, quæ Deus impios prædeslinare ad poenam dicebatur.

d(Conf. 21, n. R. 1). J. Ex reprobatione positiva, quæ non nisi post prævisum peccatum originale vel actuale cum morte conjunctum statuitur, sequitur reprobos non posse salvari etc. N. ex ea quæ ante illam prævisionem ponitur C. Non intervenire hic necessitatem absolutam et antecedentem, sed hypotheticam tantum ac consequentem, liquet ex alibi (lictis. Palet item in nostro systemate causam perditionis refundi non posse in Deum.

ARTICULES II.

AN ADMITTENDA SIT NEGATIVA REPROBATIO A GLORIA.

253. *Dico*. Non est admittenda reprobatio *negativa* a gloria, sive ea statuatur *ante* peccatum quodeumque, sive statim *post* originale peccatum provisum.

Prob. 13. p. I. Reprobatio *negativa* quoad rem et effectum nihil differt a positiva; sicut enim apud Romanos qui *præteriti* vocabantur ex eo quod, cum legerentur Senatores, a Censoribus eorum nomina non recitabantur, eandem sortem habebant cum *rejectitiis* seu repulsis a dignitate senatoria; et sicut qui in testamento non vocantur hæredes aut legatarii, æque nihil participant ex defuncti bonis, ac qui sunt specialim exclusi: sic qui reprobatus est *negativa*, non plus spei adeundi regni coelorum habere potest, quam positive reprobatus. Sed positiva reprobatio ante peccatum finale provisum non est admittenda ex dictis; ergo nec negativa.

II. Ubi potest esse reprobatio *negativa*, ibi etiam positiva esse potest; tum quia ex negativa sequitur positiva: tum quia ratio non est cur Deus nequeat positive velle quod vult negativa: sed ab adversariorum plurimis ante prævisionem demeritorum absolutam non admittenda statuitur reprobatio positiva; ergo nec admitti debet negativa.

III. *Negativa* reprobatio, cum sit antecedens ac infallibilis, æque parum ac positiva consonat cum sincera voluntate salvandi omnes; nec minus repugnat misericordia*, bonitati, gratuitæ ordinationi divini ac redemptioni Christi; ergo.

7T. Nnllum est fundamentum ponendi reprobationem *negativam*, nisi simul ponatur condemnatio ad æternum supplicium ; tum quia ex dictis sicut prfederalio lit tantum post prævsa merita, sic et reprobatio in eo tantum signo lit, ubi prævsa sunt omnia demerita : tum quia pcena sensus nunquam, saltem in adultis, separatur a puma damni seu exclusione a gloria: tum quia Patres vel utramque reprobationem explicite conjungunt, vel si de reprobatione *negativa* solitarie loquuntur, eamdem pravisioni peccatorum actualium subjungunt. Iuw. patet ex Fil o. L. 1. ad Mon. c. 24. *Deus prædestinavit ilias ad supplicium, quos a se præscivit voluntatis malæ vitio discessuros.* 2““. ex Pbo sp. resp. 3. ad Cap. Gal. *Quod hujusmodi in hæc prolapsi mala sine correctione pernitiæ defecerunt, non e.v eo nécessairent pereundi habuerunt, quia prædestinati non sunt, sed ideo prtBtdestinati non sunt, quia tales futuri ea.' voluntaria praevaricatione præsciti sunt.* Similia habet resp. 7. et 12.

Prob. 2. p. I.* Apud patronos *hujus sententiæ* tria tanquam certa supponere licet; 1®. Prædestinationem et non praedestinationem seu negativam reprobationem fieri pro sola Dei voluntate et libero arbitrio, sine ullo respectu ad merita vel demerita creatura» absolute futura : 2°. In eo rationis signo ac instanti, quo Deus aliquos prædestinat, et reliquos non prædestinat, penitus absolvi totum prædestinationis negotium, adeo ut post illud instans nulla amplius ullius prædeslinalio liat: 3®. Illos tantum consequi salutem, qui praedestinantur; omnes vero illos damnari, qui non praedestinantur.

Corollaria, quæ ex hypolhesibus istis deducuntur, oppido falsa sunt et absurda. Eorum 1u““. est. non esse in libertate hominis consequi salutem. Nemo enim salutem consequitur, nisi praedestinatus, ex 3*. hypothesi : sed esse praedestinatum vel non esse, non est in libertate hominis, cum juxta 2i u. hypothesin praedestinatio vel non praedestinatio pendeat a sola Dei voluntate, nullatenus autem a meritis vel demeritis creatura; ergo. 2um. Coroll. est, negative reprobatos non posse salvari. Qui possunt salvari, debent posse praedestinari; sicut enim nemo actu salvatur, nisi actu praeestiriatns, sic nec potest salvari nisi potens praeestinari : sed negative reprobatu non possunt praeestinari ; quia juxta hypothesin 2*m. post gratuitæ praeestinationis autnegatixæreprobationis instans nulla amplius praeestinatio fit; eigo negative reprobatu, hoc ipso tantum quod sint tales, non possunt salvari. 3““. Coroll. est, Deum esse primam causam nostra perditionis. Qui non piædestinantur, infallihiliter damnantur secundum hypoth. 3lm. sed Deus est prima, imo unica causa quod homines non praeestinentur secundum hypoth. ergo et prima est causa quod homines damnentur.

II. Supposita reprobatione *negativa* absoluta et antecedente peccati cujtisque prævisionem, necesse videtur, ut Deus in cxcutione hujus reprobationis neget auxilia efficacia, el det inefficacia eo consilio ut reprobi non salventur; quia sicut ex praeestinatione absoluta et antecedente sequuntur in tempore auxilia efficacia tanquam effectus et media, quibus praeestinatus certissime salvetur, sic ex reprobatione negativa sequi debet subtractio auxiliorum efficaciumet largitio iuefficaciuin tanquam effectus, ulpote sine quibus reprobi non perirent, qui tamen certissime peremit. Sed hoc foret insidiari hominum saluti, nev componi potest cum seria voluntate salvandi omnes, el repugnat attributis Dei pluribus; ergo.

III. Juxta S. Aug. *si massa illa, ex qua Deus facit aliud vas inhonorem, aliud in contumeliam, non esset ex Adam damnata sed ita media : ut quemadmodum nihil boni, ita nec mali aliquid mereretur*; tunc, ut ait cp. 100. (al. I8G. c. G. n. 18.) *non frustra, h. e. non sine fundamento, videretur iniquitas, ut ex ea fierent vasa in contumeliam* : aut, ut ep. 157. (al. 490. C.3.U. 9.) inquit : *Merito videretur injustum, quod fiunt vasa iræ ad perditionem*; sed juxta eos, quos hic oppugnamus, sententia S. Aug. non minus ace. 9. ad Rom. agit de reprobatione *negativa* a gloria; et vasa in contumeliam non fiunt ex massa damnata sed media, cum reprobatio negativa admittatur etiam prævisionem peccati originalis antecedere ; ergo reprobatio hæc merito nec frustra videtur injusta et iniquitas.

hvb. 31. *p.* Reprobatio *negativa* statuitur post prævisionem peccati originalis, ut peccatum originale possit dari pro causa ejus motiva : sed peccatum originale nequit dici causa moralis et motiva reprobationis negativæ; ergo.

Min. prob. 1°. Juxta patronos *hujus sententia*; nullum peccatum præcedens fuit causa reprobationis negativæ in angelis ; ergo nec originale erit motivum reprobationis hujus, si datur, in hominibus. 2°. Peccatum originale precise ut contractum est commune tam iis qui dicuntur gratuito prædestinati, quam iis qui audiunt *negative* reprobat; ergo non potest dici venim motivum negativæ reprobationis; quia non movet Deum ut omnes non prædestinet, cum tamen verum motivum determinare debeat, ubicumque invenitur. 39. In pluribus *negative* reprobatis peccatum originale presum est dimittendum ac dimissum : sed peccatum originale dimissum nequit esse motivum reprobationis negativæ, cum nequidem radix et remota causa esse possit reprobationis positivæ et exclusionis ; ergo.

234. *Observa.* Ad intelligendam sententiam S. Aug. de reprobatione, quam Auctores prædestinationem gratuitam asserentes negativam volunt, ex ejus scriptis nonnulla annotare juvat. I. *Massa perditionis* est universitas hominum damnationem æternam meritorum, qui reipsa damnantur, sive dein propter originale, sive propter actuale, sive propter ulrumque usque ad mortem perseverans damnantur. II. Hæc massa non est eadem *cum peccato originali*; sed hoc dicitur illius causa, quia propter peccatum originale in Adamo commissum et contractum ejus posteri tum omnes tum primo damnationem sunt meriti. III. Ab hac massa liberantur, sed temporaliter tantum et imperfecte, qui *justificantur* quidem, sed in justitia usque ad mortem non perseverant. Quamvis enim illi non merentur amplius damnationem propter originale utpote jam dimissum, merentur tamen propter actuale peccatum ; et hinc in massam perditionis relabi dicuntur ; non quod in originale peccatum aut in illius peccati poenam numero eadem recidant, sed quod propter actuale peccatum mereantur damnationem, quæ illis alias propter originale, sed jam dimissum debebatur. Finaliter vero et perfecte liberantur, qui in justitia perseverant usque ad mortem, et glorificantur. IV. Nequidem temporaliter liberantur a massa perditionis, qui relinquuntur seu permanent in peccato originali : finaliter saltem non liberantur, qui in suscepta justitia non perseverant, et in actuali postea commissio relinquuntur seu permanent; utrinque autem æterna damnatione ob peccatum respective perseverans ad mortem usque afficiuntur. V. Causa *immediata* et proxima

lam liberationis quam non liberationis seu desertionis ac relictionis est lam praedestinatio quam non praedestinatio; quia liberatio el relictio sunt aelln vel non actio Dei extra se in tempore operantis, quæ pro sua causa habent jam ab æterno et in mente Dei decretum seu voluntatis exercitium :mr-diala et remota ulriusque causa est eadem, quæ est causa praedestinationis vel non praedestinationis. VI. Causa praedestinationis et non praedestinationis *compare* sumptarum est mera Dei voluntas; quia sic vel sumitur pro ea divinæ providentiæ cçtonomia, qua Deus digit vol non digit eam auxiliorum ac rerum seriem, quam praescit profuturam ; hoc vero satis constat pertinere ad altitudinem sapienliæ Dei et inscrutabilia ejus judicia viasque investigabiles : vel sumitur proca, qua alteri decernit vocationem congruam aut perseverantiam, alteri autem eam non decernit; et liôc constat perlinere ad distributionem gratiarum, quam Deus tanquam donorum suorum Dominus ac nullius debitor pro suo beneplacito facit. \ II. Peccatum originale præcise ut contractum dici potest causa per se sufficiens non praedestinationis *ubsolute* sumptæ. Causa enim illa intelligitur esse talis, quæ sola sufficit, ut, si Deus negaret homini omne auxilium ad delendum peccatum salntemque consequendam, ac sineret eum in statu originalis peccati lak infecto mori, indeque afficeret æterna damnatione, id juste ipse facere, nullus autem juste de illo conqueri posset : sed peccatum originale est causa ejusmodi ; quia per illud etiam præcise ut contractum homo constituitur odibilis Deo, inimicus et filius iræ; atque hinc dignus, ut privetur divino auxilio, deseratur et damnetur; ergo. VJII. Peccatum illud non est causa non praedestinationis de facio movens et efficiens. Nam post peccatum illud praevisum ut contractum, Christus decretus est ut Salvator omnium, et Deus etiam habet voluntatem sinceram omnes salvandi; ergo istud demeritum peccati ob Christi mortem efficaciter movere non potest, ct ob voluntatem salvandi omnes nequeunt negari auxilia sufficientia, vel dari ut inefficacia; multoque minus ex peccato originali ut præcise contracto damnatione homo affici potest. IX. Peccatum originale praevisum ut *perseverans* et cum morte conjungendum est salpius causa per se et de facto movens non praedestinationis ad gloriam; quia de facto plures damnantur propter originale peccatum cum morte conjunctum vel solum, vel propter illud et actuale peccatum simul usque ad mortem perseverans ; ergo et propter illud praevisum nun praedestinantur, sed reprobantur a gloria. Porro ex his principiis facile solve licebit, quæ pro asserenda reprobatione negativa, post originale peccatum præcise ut contractum facta, objici solent.

Qv.f.r.es I. 4λ dHur reprobatio a gratia, et quæ ejus causa?

2?io. *Nota.* Reprobatio a gratia est subtractio gratiæ et permissio peccati, stans in aliquo actu Dei positivo. Prout hic accipitur in ordine ad gratiam lautum, non solum praescindit a damnatione vel reprobatione ad gloriam, quemadmodum id in acceptione praedestinationis ad gratiam respectu gloriæ lit; sed respectum eliam ad damnationem quasi excludit, quod non facit praedestinatio ad gratiam ratione gloriæ. Quamvis enim hæc, si sumatur ut prædefinilio, abstrahat an gloria absolute sequatur nec ne; tamen praesupponit in Deo voluntatem salvandi omnes, et formaliter intendit actum

bonum, qui per so est meritum gloriæ, adeoque non potest gloriam non respicere: e contra reprobationem a gratia <u· *dictis* non potest iu Deoantcedere voluntas damnandi, nec Deus reprobans ab uberiore gratia peccatum vult et intendit, scd simpliciter permittit.

256. R. /. Deus neminem reprobat a gratia sufficiente, multos ab efficaci.

Ratio p. habetur ex voluntate Dei salvandi omnes; quam supra non lanium respectu adultorum sed et infantium stabilivimus ; hæc enim voluntas, cum sterilis non sil et otiosa, sufficientiam ad salutem praepearare ac offerre debet.

Ratio 2æ. p. est, tum quia pluresgratiæ a Deo homini datæ carent effectu, cum tamen Deo non desint aliægratiæ habituræ effectum; tum quia nulli peccant, quinequidem peccare possent, si Deus efficaciter vellet impedire; adeoque permittit peccatum.

257. R. II. Ex parte hominis non datur causa praecedens subtractionis gratiæ *primæ efficacis* aut permissionis *peccati primi*.

Prob. Hujusmodi causa 1°. non est voluntatis humanæ resistentia sub conditione prævisa, quia propter merita vel demerita conditionata nihil a Deo Geri certum est contra *Semipelagianos*. Nec 2°. est abusus aut non usus gratiæ sufficientis praecedentis ; quia destinatio gratiæ sufficientis, qua abusus vel non usus homo prævidetur, jam *formaliter* aut (*equivalentei*) est subtractio gratiæ efficacis, seu talis qua bene usus homo prævidetur, si daretur ; ergo pro causa subtractionis gratiæ efficacis primæ non potest assignari abusus vel non usus gratiæ sufficientis præcedentis ; cum hujusmodi subtractio non esset gratiæ primæ sed secundæ efficacis. Nec 3°. est peccatum actuale praecedens ; quia ante subtractionem gratiæ efficacis primæ et permissionem primi peccati nequit praesupponi peccatum actuale aliud, quod ipsum sine permissione peccati et subtractione gratiæ efficacis non est factum. Nec i°. est peccatum originale ; tum quia in angelis et proloparentibus peccatum hoc non praecesserat, et tamen fuit subtractio gratiæ efficacis ac permissio peccati : lum quia hoc peccatum commune est omnibus hominibus; adeoque non potest esse causa movens, ut Deus subtrahat quibusdam tantum sufficientiam congruam ad Baptismum accipiendum, aut gratiam efficacem ad abstinendum a peccato ; cum alias debuisset Deum moveread subtrahendam omnibus illam sufficientiam et gratiam.

Hinc ubiS. Aug. subtractionem gratiæ efficacis aliquando rejicit in peccatum originale, non assignat causam moventem, scd duntaxat sufficientem; quod vel ex eo patet, quia S. Doctor per id contra *Pclagianos* contendit duntaxat ostendere, Deum iniquitatis ac injustitiae in distributione gratiarum accusari non posse, cum omnes gratia indigni sint. Dixi, *non datur causa /cedens*; catenas enim *concomitans* admitti potest, quatenus homo per non usum aut abusum gratiæ facit, ne illa sil efficax et ellecluin sortiatur, quem potuisset habere, si homo gratiæ voluisset cooperari. Hoc enim sensu Arc. L. 2. de Pecc. mer. et remiss, c. 17. n. 2G. inquit : *Hominum adjuvat rotuntates* (gratia) : (*pia ut non adjuventur, in ipsis itidem causa est ; non in Deo.* Et L. I, ad Simpl. q. 2. n. 10. *Noluit ergo Esau et non cucurrit : sed*

etsi voluisset et cucurrisset, Dei adjutorio pervenisset, qui ei etiam relief currere vocando præstaret, nisi vocatione contemptu reprobis fieret.

238. R. *III.* Ex parte Dei datur quidem hujus subtractionis et permissionis causa, ea tamen non est ostensio justitiæ» divinæ.

Ratio P*. p. est, quia hæc œconomia est effectus providentiæ divinæ tab olliissimis sapientia» consiliis dirigitur : neutrum autem stare potest sine causa el fine actionis.

Ratio 2*. p. est, quia voluntas ostendendi divinam justitiam vindicativam vel supponeret culpam lanquam pœnæ causam, quod *num. præced.* fieri non posse diximus; præsertim cum subtractio gratiæ primæ etiam contingat post peccatum originale dimissum : vel virtute vellet poni culpam, in quam postea vindictam stringeret; quod Deo tribui non potest. Porro quamvis nonnulli, nec sine fundamento, pro causa ex parte Dei soleant assignare voluntatem manifestanda' misericordial ac libertatis suæ erga electos, vel ostendendæ libertatis in hominibus aut fragilitatis naturæ humanæ; nos tamen juxta Apostoli et Augustini monitum judicare nolumus, neque in iudiciorum Dei vias investigabiles ingredi audemus, quas non tantum agnoscimus in distributione gratiarum comparate ad diversa subjecta, sed et in destinatione ant subtractione gratiæ respectu ejusdem subjecti.

239. R. *IV.* Datur causa subtractionis subsequenentium gratiarum et permissionis peccatorum posteriorum ; eaque ex parte *hominis* est peccatum præcedens, ex parte/W manifestatio justitiæ.

Ratio Pe. p. est, quia juxta principium a S. Acg. L. de Nat. el Gr. c. 26. datum, et a Concilio Tr. II. Sess. G. c. II. confirmatum : Deus semel justificatos *non deserit, si non deseratur, ul pie semper justequè vivatur;* ergo si deserit, prius ab hominibus desertus fuit; ergo dalur aliqua causa subtractionis. Huc refertur a pluribus locus S. Augustini ex ep. 103. (al. 194.) ad Sixtum.

Ratio. 2*. p. est, quia non usui, abusui aut rcсистенliæ gratiæ et aliis peccatis in Scriptura tribuitur, cur Deus neget gratiam vel auferat, dimittat hominem desideriis suis, tradat in passiones ac sensum reprobum, excæcel ac induret.

Ratio 3le. p. est, quia juxta regulam a S. Acg. L. 3. de lib. arb. c. 5. n. 3. traditam, *Quidquid tibi cera ratione melius occurrerit, scias fecisse Deum lanquam bonorum omnium conditorem.* Melius autem est, Deum in subtractione gratiæ el permissione peccati facere ultorem pro culpis nostris, quam pro solo beneplacito agentem, ubi hoc fieri potest; cum hac ratione facilius declaretur divina pietas, et quantum in Deo est, inclinata ad omnes salvandos voluntas ; ergo.

2G0. *Observe.* Voluntas negandi gratiam efficacem tria dicere potest : 1"«., quod Deus directe velit ut illa gratia, quam dat, non sil efficax: 2"m., qnrnl licet Deus pravideal alias gratias habituras effectum, si darentur, non tamen velit eas dare; tum quia eas non debet : Ium quia secundum providentiæ ordinem communem, quem immutare non vult, non se offert occasio illas tribuendi : 3«., quod Deus praevidens gratiam ordinario cursu

luiifcreiidain, ex propria voluntate et malitia hominis non sortituram effecti in, hanc lautum dare velit, el reliquum defectum permittere. Ex his voluntati divinæ gratiam negajidi nonnisi duplicem sensum postremum tribuimus, prunum autem ab ea removemus. Porro eadem dicere etiam puteat ponulssio peccati, ulpole in qua duo includuntur : 1.,n. est aliquid positivum, nempe concuratis quem Deus vult dare homini ad efficiendum actum peccati, siquidem is peccare velit est negatio auxilii, quod Deus praevidet fore efficax ad impediendum peccatum, scu ad tenendum hominem ne peccet. I ude quoad *posterius* idem dicendum est, quod de gratiæ negatione proxime diximus : quoad *prius* autem nihil attinet hic dicere; cum hic sil effeclus communis providentiæ, quam Deus ul prima causa et universalis gubernator quodammodo debet causis secundis.

quæres II. *Quinam sint effectus reprobationis ?*

261. R. *I.* Peccatum nullum est effectus reprobationis.

Ratio est, quia enectus reprobationis debet esse a Deo intendente ac præparante : *peccatum* autem sic a Deo non est ; ergo. Neque dici potest id intelligendum esse de peccato quod tantum est culpa, non autem de eo quod est prioris *perna* : nam imprimis falsum est peccatum sequens esse pœnain prioris ; cum subtractio auxilii efficacis et permissio peccati hanc pœnæ rationem habeat, non ipsum peccatum : deinde vero si admitteretur etiam in peccato aliquo relatio hæc scu denominatio pœnæ ; tamen poena ejusmodi realiter aut in particulari sumpta includeret rationem *culpæ*, quam Deus nec velle nec ordinare potest, ut sit : adeoque ncc Deus causa illius, nec illa effectus reprobationis esse potest.

252. R. *II.* Nulla subtractio gratiæ aut permissio peccati est reprobationis effectus;

Halio est, quia reprobatio *proprie talis* incipit a præscientia peccati finalis; ergo quidquid ex parte Dei antecedit hanc præscientiam, non potest esse effectus reprobationis; cum alias effectus suam causam præcederet : sed gratiæ efficacis subtractio et permissio peccati ut præcognitæ antecedunt hanc præscientiam; cum peccatum esse nequeat, nisi gratia efficax abesset et permitteretur peccatum ; ergo. Praeterea ædidis reprobationis effectus non est, nisi qui a Deo fit ex intentione jam deliberata hominem damnandi proplef peccata : sed nec gratiæ subtractio nec peccati permissio ulla cx hac intentione procedit ; quia hæc fundari debet in culpa hominis non utcumque spectata, sed ut jam desperata et finali ; ergo.

263. R. *III.* Nec perseverantia in peccato nec obduratio effectus sunt reprobationis.

Halio est, quia si sumuntur ul *mala culpæ*, dicuntque pervicaciam voluntatis make adhærenlis ; continentur sub asserto *primo* : si vero sumantur ul mala pœnæ, dictinlque privationem gratiæ uberioris, et permissionem peccati, ad assertum *secundum* perlinent; ulrobique autem aratione proprii effectus ex replæbatione stricte tali provenientis excluduntur. Neque huic

obest, quod Arc. L. de dono pers. dicat : *Sicnl / wdestinationis effectus eq grrallice appositio, ita reprobationis tylerncv cfuodarnmodaesse viddar Muralio* : nam prælcnpmm quod particula *quodammodo* imminuat significandi rationem el dicti proprietatem alienet, vel ex ipsa etiam comparative constat, non agi de reprobatione a gloria, cum nequidem prædestinatio hic in ordine ad gloriam accipiatur.

264. K. /I. Pœna tum *damni* tum sensus sola alterius vitæ est reprobationis elTectus.

Ratio didi est, quia utraque pœna est a Deo justo vindice, eaque intentione, ut peccator æternum luat, quemadmodum ex sententia Christi .Mattii. 25. patet. *Ratio exceptionis* constat tum ex præmissis, tum quia pœnx hujus vitæ nunquam sunt pure vindicative; sed quantum est ex parte Dei, medicinales esse possunt, si homo velit converti. Quod mortem in slatiipeccati allinet, si ea, ut *regulariter* lit, accidat cx generalibus causis Deo permittente, effectus reproliationis non dicitur, cum ante illam mortem permissam et ut absolute futuram prævisam, non absolute prævidetur peccatum finale futurum, quod scilicet per ipsam mortem tit peccatum finale; consequenter nec ante intelligitur reprobatio seu sententia talem hominem damnandi. Si vero mors eveniat cx speciali ordinatione et causalitate Dei, qualis v. g. fuit in *Dathan cLABiron* a terra per miraculum hiante confectis, potest effectus reprobationis dici ; quia hæc mors est velut traditio hominis adhuc viventis in manus tortoris atque æternæ damnationis initium, ante cujus prævisionem Deus jam decrevit hunc hominem propter sua peccata damnare, atque ad hoc illam mortem ordinavit.

ARTICULUS 111.

*

AN PRÆDESTINATIANA HERESIS FICTA SIT ET COMMENTITIA , AN ALTEM VERA EF REAUS? J

265. .Vota/. Ut hærcsis aliqua reipsa cxlitisse dicatur, duo requiruntur et sufficiunt; I^o, ut dogma sit perversum et contra fidem : 2^on'. ut extiterint aliqui dogmatis illius assertores; sive demum in factionem coaluerint, sive non. Quod ad dogma spectat, illius varia jam oliin capita retulerunt Gennadius in appendice adS. Acg. librum de hærcs., Faustus Episc. Ilejensis in episl. Cone. Arelalensis, Lucidus l'resb. in libello ad Cone. Lugdunense delato, Auctor libri, quem Sirmondus, sub nomine *Prædestinati* edidit, et Hincmaris in ep. ad Nicol. I. Pontificem.

Primarium ex his, unde *Prædestinatiani* vocantur, est, singulos homines antecedenti, absoluto ac nécessaire decreto a Deo prædestinari alios ad vitam seu salutem, alios ad mortem seu damnationem ; cujus perversitas cx triplici predicate decreti apparet, cl ex data ab antiquis explicatione dogmatis alias ambigui colligitur. Quatuor inde alia capita deducunt : 1°*. Deo non inesse voluntatem salvandi omnes, sed cos tantum, qui reipsa ex prædestiuatione illa salvantur; hinc nec creabis omnes, ut salventur, nec ca voluntate vocatos, ut vocantem sequantur : 2^om. Christum non fuisse mortuum pro omnibus, cum multi damnentur, sed duntaxat pro prædestinatis ad vitam :

3)*. nullum esse in hominibus liberum arbitrium; cum nihil sit, nisi quod voluerit Deus, et ideo feralia quam destinatio Dei ad malum invitos etiam trahat et compellat: 4)*. Sacramenta in praedestinis ad mortem otiosa esse et sterilia, nec iis conferre gratiam ac peccatorum remissionem; adeoque illos iam post Baptismum legitime susceptum perire in Adam seu ob peccatum originale: quin et ipsos ad vitam praedestinos non accipere fructum ipsum, sed tantum spem fructus sacramentalis in casu possidendi.

Horum dogmatum assertores secundum diversa tempora extitisse a Patribus, Historicis aut Theologis prohibentur: tum *primis quatuor seculis* et ante pugnam Augustini cum Pelagianis eorumque reliquiis susceptam; tum *post quinque*, sive Augustino adhuc vivente, sive eo iam mortuo et Prosperi ac Hilarii aetate, sive Arelensis et Lugdunensis Concilii tempore et eo seculum inclinante: tum sub *nona seculi* medio, inter quos maxime *Gottschalkus* memoratur: denique posterioribus seculis fuerunt praeforales Lutheranae et Calvinianae haeresis etiam quoad errores Praedestinationis, *Wicleffus* nempe et *Joannes Huss*.

266. *Dico I.* Praedestinatoriam haeresin primis iam seculis enatam esse, non satis ostenditur; proximis ante Lutherum et Calvinum seculis extitisse, indubitatum est.

Prob. I. p. Tum quia Scriptores plerique omnes haeresin hanc ex libris S. Aug. male intellectis natam asserunt, et nemo eorum in assignando illius ortu ultra seculum quintum ascendit: tum quia Patres quidam, qui vel primarii dogmatis meminerunt, vel errores cum corollariis conclusionibus *Manichaei Pelagianis* impugnant, non sufficiunt ad asserendam illis temporibus existentiam praedestinatoriae haeresis: ii enim Haeretici libertatem arbitrii alio ex capite, quam *praedestinationis*, iugerunt.

Prob. II. p. *Wicleffus et Joan. Huss* asseruerunt praedestinos necessario in bono perseverare et salvari; praescitos autem necessario peccare et damnari: hoc autem ideo Geri, quia omnia necessario eveniunt: hanc ponit necessitatem oriri a praescientia Dei et praedestinatione; uti patet ex eorum artic. damn.; ergo.

267. *Dico II.* An haeresis praedestinatoria extiterit *seculo* v. aut ix. inter auctores adhuc controversatur.

Exponitur. Extitisse his seculis haeresin illam, asseruerunt recentiores seculi xv. et xvi. Scriptores Alphonsus de Castro, Didacus Alvarez, Baromus, Bellarmus, Biml, Spixdax, alique omnes, qui illius haeresis meminerunt. Primus, qui ea aetate id negavit, fuit *Jacobus Usserius* calvinista, tum in historia Gottschalki ac praedestinatoriae controversiae an. 1631., tum in Britannicarum Ecclesiarum antiquitatibus an. 1639. editis. Hunc secutus est e Catholicis *Jansenius*, qui priore Usserii opere explicato, L. 8. de Pelag. haeres. pro fabula declaravit haeresin praedestinatoriam. Duumviris his opposuit se *Jac. Sirmundus* S. J. qui, post alia praemissa demum an. 1647. in lucem dedit historiam praedestinatoriam: ubi tres hujus haeresis epochas distinguit. In *prima* earum statuit, secum illam an. 424. exordium sumpsisse apud Monachos *Adrumeti*; sed ab Augustino mox extinctam: emerxisse tamen postea apud *Massilienses* in Gallia, ad cujus excisionem cum

S. Hilarius et Prosper per litteras primum Augustini opem implorassent, hoc autem non multo post mortuo, Romam profecti sollicitassent Civilesium 1., ab eo l'onilice an. 430. esse damnatam. In *secundo* exponit eandem hæresin in *Lucido Presb.* renatam, sed curante Fausto Bejexsi circa an. 175. in Cone. Arelal. et Lugdun. rursus condemnatam; quæ condemnatio etiam in Cone. Arans. II. an 529. est renovata. In *tertia* statuit, errorem a *Gotteschalco* esse resuscitatum; sed et eundem a Rabano Archiepiscopo Mogunt. in Synodo an. 848. habita, tum ab Hincmaro Rhemensi Archiep. in Synodo Carisiaca an. 819. damnatum.

Sirmondi refutandi et *Jansenii* defendendi partes suscepit *Gubertus Mauguin*, Curiae Monelariæ in Galliis Præses, emissio sub an. 1650. in lucem libro, quo fabulæ prædeslinatiuæ confutationem exhibet. Contra hunc vindicias *pro Sinnondo* jam mortuo dedit Ludov. Cellotws S. J., qui edita 1655. historia *Gotteschalci Prædestinatiam*, adjunctaque appendice miscellanea operum nondum editorum, omnem *Mauguini* dissertationem pncipue et confutationem excussit. Ab hoc tempore in plures partes discessum est. Alii mediam ingressi suut viam, neque omnes illas epochas tanquam veras admittendo, neque omnes tamen velut falsas abjiciendo; quales fuerunt Card. Norisiis, Natal. Alex., Honoratis Tournely, alique plures; quorum vestigiis et nos insistemus.

268. *Observa.* Quod *Jansenistæ* plerique omnes (quorum contribulem *Mauguinu* esse non solum Cellotjus pluribus in locis ostendit, sed et ipse satis vel in una præfatione declarat) prædestinatianam hæresin pro fabula venderent contendunt, non tara in veritatis studio, quam erroris sui ab invidia liberandi causa faciunt non minus ac dum *Baianismum* et *Janseninum* ipsum inter mera phantasmata referunt. Cum enim Faustos in Cone. Arelal. talia de prædestinatione, voluntate salvandi, Christi morte et libertate hominis dogmata damnanda proponat. *Lucidus* in Lugdunensi retractet, Rabaxus et Hincmabus in *Gotteschalco* condemnent, quæ similia et eadem sunt cura suis erroribus; nullum sane eorum interest, ut illa oinnia tanquam commentitia rejiciant, aliisque persuadere concntur. Quamvis vero, qui c catholicis eadem in hac controversia sentiunt, facilitatis quidpiam pro systemate *prædestinatiu*is *gratuita* suo capere fortasse queant; nolim tamen, nec ausim illos maligna hujusmodi causa inductos dicere: praserlim cum ex ipsis systematis hujus patronis nuper laudaverim aliquos, qui nostræ opinionis duces et antesignani fuerunt.

S '*.

AH -ETATE S. ALGUSTIM EMERSERIT HÆRESIS PRÆDESTINATIANA ?

269. Dico I. Non videtur nata esse liærcsis prædeslinaliana in Monasterio Admmclino.

Prob. H dicatur in *Monasterio Adrunelino* hæc hæresis nata, oportet vel hujus Monasterii Abbatem Nalenlinum, vel Felicem et Cresconium cum suis, vel Horum cum reliquis Monachis fuisse prædestinatianos; sed nulli eorum erant prædestinatiam. Nou *Valentinus*; utpote cujus tides nec ab

accisaloribus, Hipponem profectis, oral in dubium vocata, nec aliunde suspecta, sed politis maxime probata; ut palet turn ex ejus litteris ad S. Augustinum ac Evodium, tum ex eorum ad illum responsoriis. Nec *Fdtic* et *Cnsconius* cum stlis; tum quia isti ex cp. ad Sixtiirn, qua, negat gratiam secundum merita nostra dari, adeo sunt commoti, ut ab Augustini dñclriiia abhorrent : tum quia hi Florum accusabant, quasi liberum is negaret arbitrium : tum quia iidem a S. Arc. docendi cl promonendi erant contra Pelagii errores, ul ipse in ep. 47. (al. 213.) ad Valentimim testatur. Nec *Ploras*; quin quamvis erat accusatus, ac si omnia sic tribueret gratae, ul etiam liberum negaret arbitrium, falso tamen et ex imperitia id in eum conjiciebatur ; ergo.

Conf. I. S. Aug. ulrumque,quem ad *Adrumclinos* misit, librum ex eo potius tine scripsit, ut Pelagianam hæresin profligaret, ac semina Scmipclagianæ ibi snbnascnlis elideret, quam ut hærcsi Prædeslinatianæ exortæ resisteret.

Conf. 2. S. Al g. in libro de *llæresibus*, quem an. 428. ad Quodvultdcujn scripsit, quamvis obscuriores etiam hæreses commemoret, ncc minimam tamen *Prædestinatianæ* mentionem facit ; quin prope libri finem Pelagianam omniumrecentissimam compellat; ergo.

270. *Dico II.* Ncc videtur eadem proxime ante aut post mortem S. Aub. erupisse in *Gallia*.

Prob. Quos S. Prosper sive in epistola ad Augustinum accusat, sive in epistola ad Rutinum describit, sive in suis Opusculis ad Capitula Gallorum et Vinecnlianas objectiones refutat, ct quos demum S. Coel est ibus in suo ad Galli® Episcopos Rescripto condemnat ; hi omnes ab utroque ubique exhibentur tanquam hostes Augustino infensissimi, perpetuo eidem obloqucnles, ac immania errorum portenta illi affingentes : sed hic character nequit congruerePrædestinalianis ; omnino tamen Scmipclagianis est proprius ; ergo.

Conf. 1. Prosper et Hilarius opem Augustini implorantes in sua ad cum Epistola sic aiunt: *Evenit ex dispositione misericordiæ Dei, ut, cum quidam in Africa similia movissent, librum de correptione et gratia, plenum divintè iuctoritatis emitteres* : ergo idem error erat *Massiliensium*, qui *Adrumctinorum*. Sed hic non erat Prædeslinatauius ; ergo ncc ille.

Conf. 2. S. Aug. *Massilienses* a Prospero et Hilario accusatos refutans scriptis de Prædesl. Sanet, ct Don. persev. libris, non assumpsit dogmata hærcsi Prædeslinatianæ, sed *Scmipclagianæ* opposita probare; ut palet ex ulriusque libri scopo.

Conf. 3. Coel est ibus in praefatione ad Capitula, quae epistola; ad Galliæ Episcopos subjungi solent, declarat a se proferri decreta seu Sedis Apostolicæ Episcoporum auctoritates contra eos, qui *Magistris nostris*, inier quos S. Augustinum haberi asserit, *obloquuntur*; de ea hærcsi, quæ *inimicos graticect nonalissimos liberi arbitrii defensores* complectitur; ex iis sentiis, *quas Africana Concilia sanxerunt cl suas fecerunt Apostolici Antistites*: sed hæc omnia adjuncta rursus pertinent ad designandam Pelagii hæresin,non autem Prædestinatianam; ergo.

271. *Ncc dicas vont.* I",n. 1°. S. Aug. in cp. 46. (al. 214. η. I.) ad Valent. scribit: *Detulerunt Monasterium vestrum nonnulla dissensione turbatum,*
n. p. 1. JS

raquai quidam in valus sic gi aliamprtvdicent, ut negent hominis esse liknim arbitrium. Simile etiam quid notat in ep. 47. (al. 213. η. I. el 2.) ad eumdem; ergo *Adrumelini* negabant liberum arbitrium sub motione gratiæ, quod est prædeslinatium. 2°. Idem turn in memoratis epistolis, lum in !.. de grat. el lib. arb. probandum assumit liberum arbitrium esse in homine, net destrui gratia, idcoque plura in hancrem testimonia profert; ergo *Adrumclint* debuerant esse, qui negarent liberum arbitrium; cl consequenter aderant Prædeslinatiani. 3°. Hincmarus in ep. ad Nicol., el L. de prædestin. ortum hæresis Prædestinarianæ referi ad contentiones *Adrumclinorum*; Evomis etiam in ep. ad eosdem Monachos, ita eos reprehendit, ul haberi possint pro Prædeslinatianis.

Ad 1TM. R. D. Cons. ; Ergo *Adrumelini* rcipsa negabant liberum arbitrium sub motione gratiæ A'. ex opinione falsa Gresconii ac Felicis eorumque simili relatione C.

4/(2om. R. T. .1. A*. Cons. Tum quia, etsi etiam animo expugnandi Pnedeslinatiani erroris hæc scripsisset Augustinus, tamen non sequitur rcipsa ortum fuisse illum errorem; cum potius constet, falsa narratione deceptum fuisse S. Doctorem: turn quia pro libero arbitrio tam contra *Semipelagianos*, quam contra *Praedestinatianos* pugnare necesse fuit; cum illi negarent posse manere liberum arbitrium, si gratia foret necessaria: hi vero negarent absolute libertatem, quia gratia necessitàs juxta eos dabatur. Ex modo autem probandi a S. Ductore usurpato facile colligitur, eum contra *Semipelagianos* potissimum certasse; eo quod Liber de gr. et lib. arb. totus in eo versatur, utoslendat gratiam non dari secundum merita nostra, nec tamen inde perimi liberum arbitrium.

Jd 3^{““}. R. *Quoad primum*, Hincvarum quidem hoc sensisse, sed fuisse deceptum, vel quod non adverteret S. Augustino falsa expositione primum esse impositum, vel quod nimium crederet auctori *Praedestinati*, qui subinde Semipelagianos cum Prædeslinatianis confudit. *Quoad secundum*, Evodivx potius ostendere, quod aliquos Monachorum habuerit pro Scmipelagianis, cum illam epistolam sic concludat: *Legant ergo sancti Dei majorum dicta, sicut jam dixi, qui habent divini muneris pium affectum: et quandb non intelligunt, non cito reprehendant, sed orent, ut intelligant.*

272. Are dicas cont. 2.®. 4°. SS. Prosper, clllilar. in suis ad Alg. epistolis referunt *Massilienses* dicere, *divina constitutione virtutes removeri, tolli libertatem, et sub nomine prædestinationis induci fatalem necessitatem*; ergo dogmata prædestinatiana apud eos viguisse tradunt. 2°. Auctor *Praedestinati* de libro quem Pnedestinatiani S. Augustino supposuerunt idipsum testatur. 3°. Similia refert Photius in Biblioth. Cod. ot.; ergo.

.td Ie". R. D. .1. Referunt Massilienses hæc dicere hypothetice ac illative, nempe si necessaria ad omne opus bonum et initium etiam fidei forei gratia nullis naturalibus meritis debita. sequi quod tollatur libertas, virtutes removeantur etc. C. Referunt hæc dicere absolute et assertive, nempe admittere gratiæ motionem simuiqnc libertatis interitum A". Prius Semipelagianum esse, posterius Piædestinatianmn. patet ex jam sæpe dictis.

.1(7 2^{""}. R. Cum Cœlestinum. Prosperum et alios Augustini discipulos ac

fidei vindices sola tum temporis Scmipelagiana hærcsis occupatos tenuerit ; Scriptori illi hac in parte negamus auctoritatem et consequentiam.

,!</ 3um. B. .V. *min.* Palet enim, *Photium* loto hoc capite agere duntaxat dePvlmjianorum cl *Neslorianorum* hærcsi, cujus ortum et condemnationem livente Augustino, eo autem mortuo hærcsis instaurationem, et per Coelestim 'i profligationem recenset, aliaque tandem a succedentibus contra hos hærticos scripta factaque subjungit. Quod autem *novum* adhuc vocaverit liane hæresin errorem ideo accidit, quia, licet *Scrnipelagiani* erant rcliqui.v Pelagii, nova tamen hærcsis Pelagianæ lenimenta, latebras, insidias et explicandi modos cum novis in S. Augustinum querelis proferebant, ut aliunde constat.

273. *Observe.* Quod *Adrumeti* in Africa, et *Massiliæ* in Gallia nullus eorum Prædesliiiialianus fuerit, quos sive Augustinus et Prosper oppugnarunt, sive Gelustinus condemnavit, affirmavimus; atque hoc ad refellendam Sirmondi sententiam sufficit : quod vero alius nemo ælale Augustini co errore infectus fuerit, nec asseruimus, nec asserere audemus; tum quia S. Aug. L. de don. persev. c. 15, postquam dixisset non deterrendos nos esse a confitenda Dei gratia et secundum eam prædestinatione sanctorum, sicut non deterremiira conlitenda Dei præscientia, licet quis exinde male illata sequela verteretur in torporem, et ad malas concupiscentias iret; demum subjungit: *Fuit quidam in nostro monasterio, qui corripientibus fratribus cur qucedam rion facienda faceret, et facienda non faceret, respondebat : qualiscumque nunc sim, talis ero (pialem me Deus futurum esse præscivil. Qui profecto et rerum dicebat, et hoc vero non proficiebat in bonum ; sed usque adeo profecit m nudum, ul deserta monasterii solitudine fieret canis reversus ad suum vomitum:* tum quia ad negandum ullum ca ælale exiilisse *Prædestinalianunij* necesse foret scire omnia et opiniones omnium qui eo tempore extilcrunt.

§ n.

AN POSTERIORE SECULI V. PARTE EXTITERIT ILERESIS PRÆDESTINATIANA?

271. *Dico.* *Lucidus* Presb. Scculo V. adhæsit erroribus prædeslinaliauis: adeoque hærcsis prædeslinatiana non est omnino conticia ac commentitia.

Prob. Errores prædcstinatiani sunt : asserere 1°. laborem humariæ obediculte non esse jungendum divinæ gi-aliæ ; 2°. post primi hominis lapsum ex toto cxlinclum voluntatis arbitrium; 3°. Christum mortem hoh suscepisse pro omnium salute ; 4°. præscientiarn Dei hominem violente!· compellere ad mortem, vel Dei voluntate perire qui pereunt; 5°. baptizalum qui delinquit perire in Adam ; G°. alios deputatos ad mortem, alios ad vitam prædestinalos etc. : sed his erroribus adhæsit *Lucidus* ; tum quia Faustus Dejensis in epistola, qua Lucidi errores Episcopis in Synodo Arelal. a. 475. congregatis innotui§*, et censuras Ecclesiasticas in cos ab his jam paratas significat, Inm., 3e., t"®. et 5nm. proponit damnandum, eique minatur: (Labb. I. 4. p. 1043. E.): *Quod si eam subscriptam transmitterc nolueris, aperte adhuc te in errore irr-isldre ipso silentio comprobabis, ac proinde jam necessitatem mihi facies dprwnain tuam publice: conventibus e.rponendam : tuin quia. Lucidus in libello suo, Episcopis Lugdunensis Concilii oblato, omnes illas propositiones*

cum aliis etiam adjunctis non lanium quasi impias el sacrilegiis repletas condemnat; sed el sic suum scriptum emendationis orditur (ib. p. 101 i. I.); *Correptio vestra salus publica, et sententia vestra medicina est. I'mlc et eyn summum remedium duco, ul præteritos errores accusando excuse, el salutifera confessione me diluam* ; ergo.

Conf. In Cone. Arelalensi fuerunt damnati errores *prædestinatiani*, ut constat ex præfationelibrorum *Fausti* ad Leonlium Arelatenseni Episcopum: sed *Lucidus* adhæserat erroribus ab Arelalensi damnatis, ul liquet el iis quæ post exordium his verbis subjungit : *Proinde juxta prædicandi recentia statuta Concilii, damno vobiscum sensum illum, qui dicit liumunæ obediencia laborem divinæ gratiæ non esse jungendum* ; ergo.

175. AVc dicas 1°. Concilia illa *Arelatense* ac *Lugdunense* licia sunt; ergD nihil prosunt ad hæresin prædestinâtianam in *Lucido* asserendam. *Prob.* .A. In. Quia eorum solus *Faustus* meminit, Semipelagianorum princeps et profundæ vir calliditatis, pneler hunc usque ad *Hincmarum* nullus. 2°. Quia epistola *Fausti* ad *Lucidu*ofludatur tanquam subscripta ab undecim Episcopis; et tamen Hen. Canisius æque ac *Sirmondus* testantur in MSS. suis Codidhus desiderari subscriptiones. 3°. *Leontius*, qui tamen horum Conciliorum Brasses dicitur, non legitur subscripsisse; *Lucidi* vero nomen in plurimis exemplaribus cpistolæ *Fausti* ad se missæ subnotatum rperilur: quod utrumque suppositionem indicat.

IL A'. J. *Quoad prob. P''*. R. In primis non unum *Faustum* sed *ct. Lucidum* meminisse Conciliorum, liquet ex prioribus: deinde quamvis illo ct sequentibus seculis ad *Hincmarum* usque nemo unus eorum mentionem fecerit, non inde conficitur ea nunquam fuisse; cum quandoque eadem ælate quotannis, ex Hilarii et Rom. Pont, decreto, sub præsidio Leonlii celebrata fuisse Concilia in Galliis certum sit, licet nulla eorum memoria apud alios exlel, nec decretorum copia habeatur.

Ad prob. 2am. R. Fatentur equidem *Canisius* in Codice Monasterii S. Galli el *Sirmondus* in Codice Hincniari, subscriptiones illas desiderari ; sed nec illi soli Codices habent eam epistolam, el auctores illi etiam asserunt subscriptionem in aliis Codicibus reperiri, quorum exemplaria tam in Bibliotheca Patrum, quam in Conciliorum collectionibus extant.

.Id *prob. 3*"*. R. Ex hoc parlim defectu, partim additamento mere accidentali impugnari non posse authenliam *epistolce. Faustina*, facile dabit quilibet, nisi similem ob causam rejicere sustineat infinitam Codicum pre-slantissimorum multitudinem. Cæterum probabilis est conjectura *Xorisi*i, qui L. 2. Hæres. Pelag. putat, initio quidem *Faustum* epistolam a se tantum subscriptam ad *Lucidum* misisse, cumque *Lucidus* eam epistolam a se probari rescripsisset, quo emendatio ejusdem evaderet celebrior, curasse, ut in alio Episcoporum Arelate nuper congregatorum conventu, vel ad dedicationem Basilica, vel ad aliud negotium collecto, cum illis *Lucidus* simul cpistolæ subscriberet ; hineque factum, ul in quibusdam exemplaribus post Episcopos *Lucidi* nomen subscriptum legatur.

276. A> dicas 2?. Prædicta Concilia saltem erant *Snnpelagiana*. *Prob.* P. Quia propositiones, quas *Lucidus* retractat ex *Fausii* præscripto, erant

Argumenta quæ Semipelaglani objiciebant Aiiguslimanæ doctrinæ, Prosper vero ct Fulgentius refutarunt. 2°. Quia hæc Concilia approbarunt libros *Faimi* Seinipchigianis erroribus scatentes ; cum *Faustis* in præf. supra cit. dicat cos post Arelatense. Concilium, Lugdunensi jubente synodo, esse scriptos. 3*. Quia tum epistola *Fausti* ad *Lucidum* tum libellus *Lucidi* ad Concilium, quæ corio a Conciliis probata constat, continet errores Semipelagianos ; ergo.

Ad prob. Pm. R. Ex classe triplici hominum, qui ex *Libris* S. *Augustini* inalæ intellectis turbati erant, quorum alii, *Semipelagiant*, dogmata erronea in Aeg. criminabantur, alii, *Prædestinatiani*, vel simplicitate, vel illorum argutiis inducti, in iis dogmatibus veram *Aug.* doctrinam judicabant contineri, alii ob qua dam minus clara in ejus libris, a S. Doctors petierunt .edoceri, liquet quod quæ fuerant obtrectiones contra doctrinam S. Doctoris, potuerint esse errores in malo sensu assertæ.

Ad prob. 2Im. R. .V. J. Epistolam duntaxat *Fausti* ad *Lucidum*, non voro ejus libros de gr. cl lib. arb. a Conciliis probatos esse certum est; tum quia epistolæ tantum subscripti Patres Arelatenses leguntur; turn quia post Arelat. Concilium a Lugdunensi commissum *Fausto* esse negotium scribendi contra *Prædestinatianos*, patet ex textu ejusdem ultimo, el ex verbis priori textui subjectis. Cæterum mandati a Leonlio et Synodo Lugdun. dati limites excessit *Faustus*, dum in suis libris non tantum *Lucidi* errores *Prædeslinationi*imos confutavit, sed etiam dicta occasione S. *Augustinum* impugnavit, el *Semipelagianos* errores operi suo inspersit.

.!</ proð. 3a,n. R. .Y. Jss. Sensus anathematis a *Fausto* propositi est, dam-nandos eos qui dicunt baptismum frustratorie ac sine effectum seu remissione peccati suscipi ab eo qui non est prædesclinalus, adeoque dum perit, perire oboriginale etiam peccatum, utpote nondum remissum; quofl ipsum Trid. Sess. 6-Can. 17. in Calvinisliis damnavit. In *Lucidi* autem anathemate lex nature solitarie sumpta non dicitur gratia prima, sed *lex natura' in adventum Christi*, seu spectata cum gratia, quæ ex futuro Christi adventu in illam legem ac statum legis redundabat.

§ III.

AN SEculo IX. GOTTESCUALCUS H.ERESIN PR.EDESTINATIANAM RESUSCITARIT ?

277. *Dico.* *Gottschalcus* hæresin prædeslinalianam videtur seculo IX. nsuscilasse.

Prob. ex judiciali sententia in cum a Conciliis Moguntino et Carisiaco I. lata.

Primam exponit *Rahancs* in epistola Synodica ad *Hincmarum* missa, quæsic habet (Lab. t. 8. p. 52.): *Notum sit Dilectioni vestra? quod quidam yyrovagus Monachus, nomine Goltheschalc, qui se asserit sacerdotem in vestra parochia ordinatum, de Italia venit ad nos Mogunliam, novas superstitiones el noxiam doctrinam de prædestinatione Dei introducens, et populos in errorem mittens : dicens <pmð prædestinalio Dei sicut in bono, sil ita et in malo, ct tales sint in hoc mundo quidam, qui propter prædestinalionem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore ct peccato se corrigere, quasi Deus cos fecisset ab initio incûrrigibilcs esse, et pcenæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in Synodo apud Mvgunliam habita ab eo audientes el incorri-*

*gibilem repenent« decrevimus eum cum pernicioſa doctrina ſua damna-
tum mittere ad vos, quatenus eum recludatis in pꝛochia veſtraet non ſi-
natis eum amplius errorem docere et ſeducere populum Chriſtianum, quia jam
mullos ſeductos habet et minus devotos erga ſuam ſalutem, qui dicunt : quid
mihi proderit laborare in ſervitio Dei? quia, ſi pꝛædeſtinatus' ſum ad mori-
tem, nunquam illam evadam : ſi autem male egero, el pꝛa'deſtinatus ſum ad
vitam, ſine ulla dubitatione ad æternam requiem vado etc.*

*Sfrixda vero ſententia talis orat (I.abb. ib. p. 57.) : Frater Golheſchalc, ſa-
croſanctum ſacerdotalis miniſterii officium, quod irregulariter uſurpaſti, et
in cunctis moribus ac pꝛavis artibus, atque pꝛterſiſ doctrinis eo hactenus abuſi
non pꝛtimuiſti, iudicio Spiritus ſancti..... noveris tibi eſſe, ſi quo modo ſu-
ſcepſiſti, ſublato, et ne ulterius eo fungi pꝛæſumas penitus interdictum. Inſu-
per quia et eccleſiaſtica et civilia negotia contra pꝛopoſitum et numen monachi
conturbare, contemnens jura eccleſiaſtica pꝛæſumpſiſti, duriffimis verbe-
ribus te caſtigari, et ſecundum eccleſiaſticas regulas ergaſtulo retrudi, aucto-
ritate episcopali decernimus: et ut de codera doctrinale libi officium uſurpare
non pꝛæſumas, perpetuum ſilentium ori tuo virtute æterni Verbi imponimus.*

*Quænam vero fuerint pꝛverſæ doctrina Gotteschalci, exponit Hixmarls
illius iudex in ſuis tum ad Amolonem, tum ad Nicolaum epistolis, ct c. 2.
ac 3. Libri de Pꝛædeſtinatione. Nempe 1°. quod ante omnia ſæcula Deus
quos voluit pꝛædeſtinavit ad regnum, et quos voluit pꝛcedeſtinavit ad inte-
ritum : 2°. et qui pꝛcedeſtinati ſunt ad interitum ſalvari non poſſunt; et qui
pꝛædeſtinati ſunt ad regnum pꝛeire non poſſunt : 3°. ct Deus non vult omnes
homines ſalvos fieri; ſed eas tantum qui ſalvantur ; ct quod dicit Apoſtolus:
Qui vult omnes homines ſaltos fieri, iHos dici omnes qui tantummodo ſal-
vantur : 4°. et Chriſtus non venit, ut omnes ſalvaret, nec paſſus eſt pꝛo
omnibus, niſi ſolummodo pꝛo his qui Paſſionis ejus ſalvantur myſterio :
5°. et poſtquam primus homo libero arbitrio cecidit, nemo noſtrum ad bene
agendum, ſed tantummodo ad male agendum libero poſteſt uti arbitrio.*

*Conf. I. Capitula quatuor Cone. Carisiaci (I.abb. ib. p. 5G.) ſunt edita contra
doctrinam Gotteschalci, ut ex!..de pꝛaodesl.c. 1G. Hincmari patet, qui pꝛimo ex
illis recitato ait : Ecce Capitulum, quod contra Gotleſchalcum et erroneam ejus
ſcholaſ neceſſitate compulſi, cl interrogatione pꝛincipalis devotionis exacti,
ſecundum ſanctarum Scripturarum tramitem ex verbis li. Auguſtini et Pꝛo-
ſperi ccelororumque. Catholicorum Doctorum ſenſibus excerpte pꝛocuravimus.
Sed hæc Capitula directe oppoſita ſunt dogmatibus pꝛædeſlinatianis; ergo.*

*Conf. 2. Amoi.o Archiep. Lugd. in ſua ad Gotleſchalcum epistoſa, poſtquam
ſpeciatiſ ſingula ſcripta recensuiſſet, exponit, quæ in ejus doctrina ſibi
valde diſpliceant, quæ dteſlehir et abhorreat. Inter hæc autem ſunt ple-
raque hæreſis pꝛædeſtinalianæ capita.*

*Conf. 3. Gotleſchalcus pꝛopoſitionibus in hac materia vere catholicis et in
ſenſu Sanclorm Patrum accipiendis nequidem in articulo mortis ſubſcri-
bere voluit, id quod narrat Hixmarls L. de non trina Deitate.*

278. *Obj. 1.1". Rabaxvs de Goltcschalci dogmate doctus fuit a Noltingo: ſçd
hic. Noriſio iudice, parum exercitatus in Auguſtiiiiana pakeſtra non oral is
qui Rabaxcm informare p.» el circa altiffimam qiiæſljonem ; unde hie in
ſuo de pꝛædeſtinatione opusculo non neccſſariqm el ad rem non pꝛtinentem*

disputationem assumpsit, ut auctor libri de *Iribus episl.* affirmat. 2ft. Cum Rabams *Gotleschalcum* libro impugnassel, sed hic euro Scmipelagianismi arguisset, ille iudex esse non potuit, ut ex L. un.c. *.Ve quis in sua causa iudicet.*, et c. 23. Q. f. palet. 3°. *Golleschalcus* a Rabaxo et Synodo Mog. repàisrus potius fuit, quam damnatus; tum quia id asserunt blodoardus et Annales Fuldenses : tum quia alias *Gotfcschalcus* contra jus omne duplici sententia et pœna damnatus esset.

.Id 1"°. B. *Tr.*, quod *Notlinus* non habuerit tantam eruditionem, nŕ ipse decernere potuerit in .quæslione allissima ; nullo tamen documento (islendi potest, eum lantæ fuisse stupiditatis ut quæ diceret *Golleschalcus* memoria suscipere, çl Radano iudicanda enarrare nequiverit. Deinde sinceram et accuratam *Xollinyi* relationem fuisse constat, tum c< Synodali epistola Babaxi, in qua. is eosdem in *Gotleschalco* præsente notavit errores, quos de absente audierat : turn cx eo quod Rabaxus etiam post exortas in Gallia de vera *Gotleschalci* mente controversias illuc miserit suum ad *Xotlingum* libellum olini exaratum : demum ex eo ipso constat, errore facti deceptum fuisse auctorem libri de *trib. episl.*, ubi scripsit disputationem, quam contra errorem prædeslinalionis ad peccatum Rabaxus instituit, non esse necessariam nec pertinentem ad rem, cum in sententia damnationis hunc ipsum errorem in *Golleschalco* perstrinxerit.

.W2"°. R. -V. zlss. Quia Rabaxus æque potuit esse iudex *Golteschalci*, ac Alexander Arii, Cyrillus Neslorii, Augustinus PeZ</f/?7, cum veritatis fidei ac Ecclesiae causam ageret, non autem propriam, privatam ac personalem, de qua *Jura* laudata loquuntur. Præler ea cum Rabanes non unus, sed trium “provinciarum Episcopi Mogunliæ iudicaverint, *Golleschalcus* vero contra illum non exceperit; iudicium Synodale nullo laborare vitio salis manifestum est.

Ad 3"°. R. Qui *Gotleschalcum repulsum* scribunt, parlim non negant damnatum, quod cx epistola Synodali apertum est; parlim exponunt quid post damnationem factum sit, nempe a reditu in Germaniam prohibitum, et ad proprium Metropolitani esse rejectum. Ideo tamen *Golleschalcus* duplicem sententiam proprie non subivit; quia Moguntini Patres generalim tantum errores ejus damnarunt, nec poenam in eum decreverunt, iudicium plenius et pœnæ indictionem Metropolitano relinquentes : quanquam nihil sil in *historia Ecclesiastica* frequentius, quam pluribus in Conciliis damnari eandem hæresin, cl hæreticos in errore obstinatos diversis pœnis a iudicibus aliis affici.

279. *Obj. II.* 1°. Sir moxdvs ipse Dissert, de duob. Dionysiis (opp. I. 4.) fate-tur, *Hincmarum falli et fallere proclive fuisse.* 2°. Nicolaus I. notavit *Ilincmanim falsitatis, fraudulentire, superbire, crudelitatis et pharîsaicæ indurallionis*; illiusqno Concilia appellavit *coftpentfcula dcsarujuinibus.* 3°. Hincmaris in altera causa circa Trinam Deitatem *Gotleschalcum* declaravit similiter bhsphemum et hærelirnm, licet nomo negare possit veram traditionem a *Golleschalco* fuisse propugnatam, cum universalis Ecclesia Trinam Deitatem affirmet.

Ad Ie®. R. D. Sin.MoxDts fatetur proclive fuisse Hincmarum falli et fallere

in veteribus historiis et alienis relationibus C. in negotiis quæ gessit, in Conciliis quibus interfuit, in pugnis quas contra Gottaschalcum iniit .Y.

Ad 2^m. R. I). Nicolaus notavit lincmarum horum scelerum in causa Golttschalciana .Y. in causis diu post secutis cum Rothado Ep. Suessioieusi, aut etiam juniore Hincmaro Ep. Laudunensi *subd.* el ab iis etiam sceleribus lincmarus se Pontifici purgavit C. de iis, ut accusatus, etiam convictus fuit .Y.

Ad 3^m. R. D. lincMAins declaravit *Guttteschalcuin* blasphemutn et hæreticum ob Trinam Deitatem in sensu erroneo assertam C. ob assertam in sensu catholico .Y.

280. *Obj. III.* Amalo deceptus est ab Hincmaro per se vel alium litteras tanquam manu ac stylo *Guttteschalci* confingente, et snpposititia nescio quæ scripta mittente. *Conf.* Libellos, ex quibus Amalo collectos errores refutavit, non fuisse scriptos ac missos a *Guttteschalco*, ostenditur; quia 1°. is caneri inclusus, a communione omnium præcisus, sub potestate Hincmari constitutus, nemini colloqui nihilque scribere potuit, nisi quatenus illi expedire videbatur : 2°. Quia Amalo testatur scripta ad se missa, quæ *Golteschalcus* ad vel contra Episcopos damnationi suæ præsentis protulerat; sed hæc patet esse exusta in Concilio; ergo hæc mittere non potuit. 3°. Quia scripta transmissa erant plena convitiis in Episcopos. Sed non videtur ea temeritate aut potius insania fuisse *Gotteschalcus*, ut talia scripta mitteret Archiepiscopo.

R. Y. .Iss, Quia ejusmodi fraus tum ad perdendum hæreticnm tum ad se defendendum Hincmaro plane inutilis et maxime periculosa fuisset, cum facile sive a *Golteschalco*, sive a Lugdunensibus, sive ab aliis detegi potuisset; tpiormn nemo quia conquestus fuit, aut postea quidpiam simile objecit, a *Knteriuri* satis probatur nihil scriptorum suppositiorum Amoloxi fuisse redditum.

Ad 1^m. R. *Gotleschalco* opportunitatem scribendi el rimam non unam scripta emittendi fuisse, satis constat ex duplici ejus confessione, litteris pluribus et libellis ad alios missis, et per Guntbertnm monachum etiam ad Pontificem destinatis; «piare ex objectis illis circumstantiis nulla impossibilitas scriptorum *Golteschalcianorum* ad Amoloncm translatorum probatur, ut inde necesse fuerit suppositionis fraudem in lincmarum conjicere.

Ad 2^m. R. I). Ii. Testatur Amalo scripta ad se missa fuisse eadem numero et autographa, quæ protulerat in Concilio .V. eadem specie elargumento, sive apographa apud suos discipulos relictæ, she recens in curndem sensum exarata C.

Ad 3^{ua}. .V. in. Non enim adeo verecundum el reverentem habere *Golleschalcum* necesse est, ut dicamus eum non ausum fuisse chartæ, «piæ erubescere nescit, committere convitia, quæ reus mox damnandus palam in os Judicibus suis in Concilio sedentibus ingessit : præsertim cum in confessione sua proluxiore adversarios suos appcllelhærelicos, dtesletur et anathemalizel.

281. *Obj. IV.* 1°. Concilium Mog. fuit placitum potius regium, quam Synodus Ecclesiastica. 2°. Plures Scriptores antiqui in eo conventu *Gotlcschalcum* duntaxat dicunt conidum, non autem damnatum, el quidem ut pluribus visum, non vero ut omnibus. 3. Epistola superius laudata non

videtur *synodalis*, sed privatu Ra b a m ; tum quia nomen suum solum præfigit in (iliilo : turn quia in decursu singulariter scribit, *id audi*vi ; ergo.

J</ lutM. It. I'truinque diti potest *conventus Mopuntiui* pro more illorum temporum el ctiain præccdeniium celebratus, secundum quern in Comitiis apud Regem coactis et de Reipnblic® negotiis a Proceribus laicis, et de rebus Religionis ab Ecclesiasticis decernebatur auctoritate utcinque propria, cl pro conventuum varietate nomine vel Placiti vel Synodi imposito. , *

.Id 2““. 11. Dum quidam *Gotteschalcum* dicunt *convictum* in Synodo, hoc ipso damnatum enuntiant; cum synodalis convictionis effectus et finis non sil nisi hæreseos vel hæretici condemnatio. Porro quod plurimis, non tamen omnibus, fucc condemnatio probata fuerit; ostendit difficultatem et subtilitatem quæslionis agitalæ, iudicii tamen vim non tollit, ut ex aliarum consultationum consuetudine liquet.

.I</3U“. R. A“. Jss. Concilii præsidem vel alium Patrum nomine edere *mjnMem epistolam*, usu frequenti receptum fuit, ut hoc etiam seciilo obvium est exemplum in Tullensi II. Concilio. Auctorem epistolæ hujusmodi jam plurali, jam singulari numero verba facere, documentum habetur in hujus seculi Synodo apud Muritlum : ulramque formulam usurpatam a llahano ex objectione et fragmento ipsius epistolæ supra récit, apparet.

282. *Obj. K. In Concilio Carisiaco* 1°. Doctrina *Gotteschalci* de prædcsli-
nacioneel reliquis capitibus vel non fuit examinata, vel saltem notata aul
aliter reprobata : ncc ejus personæ pœna hæreseos, nempe excommunicatio
ita, ulex tenore sententi® liquet. 2°. Ncc in indictione ncc in excutione
pœnæ fuit jus aut modus observatus ; cum supplicium virgarum hæresi non
sit statutum, et inauditum irreligiositatis ac crudelitatis exemplum fuerit,
flagris ac cædibus tamdiu esse cruciatum, dum libellum apologeticum in
ignem projiceret.

.Id lu,n. R. Imprimis doctrinam *Gotteschalci* de prædestinatione et reli-
quis Capitulis examinatam, docet sæpius Hix c m a r d s, et Scriptor de trib.
episl. non diffitetur : camdem dein perversitatis damnatam demonstrat ipsa
sententia judicialis, *hæreseos* etiam cl fidei adultérai® nota affectam Hix c m a -
r.r.s, L. de non trin. Deit. c. ult. asserit. Demum *Gotteschalcum* fuisse *excom-*
municationem docet turn quæstio Hix c m a i u Prudentio cl Rabano proposita, num
Gdleschalculus in Paschale ad Cœnam Doni, sit admittendus? tum iterata ab
eodem ad Pontificem et alios protestatio, recipiendi ad communionem hæ-
relicum pœnilentem ; lum exprobratio Amoloxis hac de re *Gotteschalco*
facta.

.Id 2um. R. Multiplex pœna multiplici delicto respondit : depositio irre-
gulari susceptioni cl usurpationi sacerdotii ; improbitati morum, contu-
maciæ ac maledicenti® flagra cl verbera; vagæ extra monasterium sine
licentia oberrationi, usurpato ac sine missione prædicandi et docendi officio,
sparsa» ac pertinaciter propugnata hæresi career, silentium et excommuni-
catio. Virgarum supplicium, quod maxime quidam traduxerunt, tum ab
Episcopis lum ab Abbatibus *Gotteschalco* justissime decretum est; cum
memoratis delictis hæc poena in clericos quidem a Cone. Agalhensi Can. 38.
in monachos autem a S, Benedicto in Reg. c. 28. fuerit statuta. Severitas

executionis vel ultra verum exaggerata fuit a Scriptore Lugdunensi ; vol oral commonsurata contnmacite, et propria culpa a *Gollcschalco* aeersita; qui cum accelerata retractatione graliam Patrum paratam consequi posset, non-nisi subacta verberibus patientia et vincente obstinationem dolore libellum suum manibus cxculi permisit.

283. *Obj.* 17. Concilium Carisiacum 1°. Videtur esse psendo-Synodus; Ium quia nec ipse *Hincmarus* illum conventum Synodi nomine ausus est compellare : tum quia in Capitulari Caroli Calvi nulla hujus Synodi lit mentio. 2°. Est conventiculum furtivum, clandestinum', praeipitatnm, libertate destitutum, et paucorum Episcoporum eormnque factiosorum. 3°. Ejus Capitula fuerunt explosa a Concilio Valentino, quod ima cum Lingonensi fuit approbatum a Nicolao Pontifice, ut Prudentius Tricassinus in Annalibus suis memorat, et *Hincmarus* ipse fatetur.

Aii 1[™]. R. -V. dss. *Ratio* prior allata falsi revincitur ex L. de prodest, c. 21. et 37., ubi *Hincmarus* Synodi nomen exprimit, quin et Valentina Synodus, cap. 4. et Scriptor de tenend. verit. c. 2. Capitula Carisiaca in Synodo edita declarant. Posterior vero nihil officit; cum in *capitularia* referri non solebant articuli fidei, quales erant Canones Carisiaci, sed decreta et placita vel ad mores formandos, vel ad externum populorum regimen spectantia, ut maxime ex capitularibus Caroli Calvi a Sirmondo collectis palet; in quibus pluies Canones Synodorum certissimarum non extant, nullus etiam insertus legitur, qui quidquam in fidei dogmate decernat.

Ad 2[™]. R. Concilium hoc male dici furtivum et clandestinum, quod Carolus Calvus haberi jussit, et in conventu publico Episcopi cum Abbatibus celebrarunt : *precipitation* eatenus dici potest, quatenus subito indictum et brevi temporis spatio, urgente remedium principe, confectum est : non autem quasi ab imparatis et sine causæ cognitione sit peractum; cum du jam Concilia processerint, et per hæc tempora tum scriptis tmn vocibus ultro citroque frequenter fuerit disputatum. Uberrate destitutum negatur; cum Historicorum nullos meminerit in fidei rebus a Carolo Calvo vim ulli faciam; neque Prudentius, Lugdunenses, aut Valentini, quanlumlibc-t Capitulis Carisiacis infesti, simile quid huic Concilio objecerint. Quot, et qui Episcopi interfuerint, silentibus auctoribus et coævis omnibus, asseri certo non potest: ad fuisse tamen ac subscripsisse Prudentium Tricassinum, L. de priedest. *Hincmarus* non semel testatur.

Ad 3°. R. Permissa etiam clausulæ auctoritate, eam obessc Carisiacis Capitulis negamus. Clausula enim, quæ a suis Auctoribus aboletur et expungitur, nullius est momenti ac irrita : sed Valentini Patres suos Canones relegentes in Synodo Lingonensi expunxerunt cl omiserunt, et in Cone. Tullensi I. dum offerebant hos Canones, dc ea clausula penitus siluerunt; ergo. Neque id pacis duntaxat causa factum fuisse dici potest; cum enim in hac appendice antea Patres dixerint, Capitula Carisiaca esse inutilia, noxia, erronea, et veritati contraria; nisi hac omissione judicii sui falsitatem edito interim Hincmari volumine majore confutata tacite faterentur, causam fidei ac Religionis prodidissent, nec pro suo munero erroribus passim invalescentibus obstitissent. Quod approbationem Concilii a Nicolao faciam allinet, de ea nihil certi habemus.

281. *Obj.* VU. Quænain fuerit *Gotleschalci* sententia, non p>tosl tutius ac melius cognosci quam ex */ideiconfessionibus* ab eo editis : sed in his nullum (¶t dogma, quod non habeat sensum catholicum, nec a *Golleschalco* in sensu catholico sil propugnatum ; ergo.

Min. prob. Nam *primum* de reproborum prædestinatione ad mortem, si de malo pœnæ accipiat, est^atholicum ; sic autem a *Gotteschalco* acceptum esse testatur *Hincmarus* L. de præd. c. 15. referens eum asserere, *praedestinari rprubus ad interdum, non ad peccata*; et c. 21. *Deumpræscire eos pessiiiiui habituros ortum, pejorem obitum ; prædestinare autem eos ad luendum perenne tormentum. Secundum* negans in Deo esse voluntatem salvandi omnes, intellectum de voluntate efficaci et absoluta est catholicum : de hac autem voluntate loqui *Golleschalcum* palet rursus ex *Hincmaro* L. cil. cap. 24. cl ep. ad Nicol., ubi notatur hærelicum niti in eo *quod Dominus noster inmiu quacumque voluit fecit. Tertium* volens Christum non esse mortuum pro mundi redemptione est quidem hærelicum ; sed *Gotteschalcus* tantum negat Christum pro reprobis esse mortuum *perpetualiter*, h. e., cum voluntate absoluta donandi illis perseverantiam el coronam, cum *Hincmarus* L.cit. cap. 35. siccum referat loquentem: *Absit procul a me, ut vel illud «dummodo velim somniare, nedum semel susurrare, ut ullum eorum perpetualiter secum periturum antiquus rapere valeat anguis, pro quibus redimentis tam pretiosus Dei nostri fusus est sanguis.* Alia vero quæ *Gotleschalco* imputantur dogmata in confessione ejus non extant.

R. 1°. Y. J/. Tum quia ante Confessiones editas illius sententia in duplici Concilio per interrogationes judiciales expressa erat; tum quia eadem ex aliis ejus scriptis ab *Amolone* et *Hincmaro* intellecta fuit : tum quia confessionesillæ post damnationem scriplæ vel carceris lædio, vel sui defendendi studio, vel aliorum haereticorum suos errores dissimulare consuetorum exemplo captiosae et ambiguae sunt.

R. 2°. Y. *min.* Quantumvis enim sensum Catholicum patiantur ejus propositiones aliquae, tamen collatro cum aliis, quas num. 277. retulimus, habere illuni nequeunt. Præterea vero sensu Catholico non fuisse ab eo acceptas, vdexo satis manifestum est, quod nunquam apertis et minime ambiguis verbis declaravit admittere se prædestinationem ad pronas tantum , loqui unice de voluntate efficaci salvandi, ac de offectu el fructu Passionis domini?, cl præter hunc sensum particularem probare etiam sensum communem alium; quod tamen facere oportebat, si catholice cum suis iudiciibus ic universali Ecclesia sentire studuisset.

Ad prob. N. 23m. *p.* quia, ut *Hincmarus* L. de præd. c. 13. ait, hæc ad focum faciendum addita fuerunt, et *mutabant* quidem erroris *colorem, sed Ms* atque saporis *intelligentia idem redolebant.*

Quoad primum enim, error cubabat in eo quod ad mortem asserat reprobis esse prædestinatos propter peccata *similiter omnino*, h. e. antedecenter absolute cl inconstanter, ac electi per gratuitam graliam sunt prodeslinati ad vitam. *Quoad secundum*, in eo quod unam duntaxat in Deo voluntatem efficacem cl absolutam statueret, cl textum Apostoli de voluntate divina sahandi omnes non pateretur ad reprobos extendi. *Quoad tertium* error fuit, Christum non mortuum pro reprobis, qui sequebatur ex eo quod nullus

perpetualiter perçai, pro quo Christus fuerit mortuus; ut e\ ipso textu allato constat, cujus particulam *perpetualtier* adversarii male ad Christi redemptionem transferunt.

but. I, Bemigius, Prudentius, Lupus Ferrariensis, Lugdunensis Ecclesia, ot Valertlini Patres videntur tide digniores, quam Hixcmarus; ergocumlii (*ndtesrhalci* ejnsqne dogmatum defensionem susceperint, æquum erit benignius sontfro de *G^tfKchtilcûf* dicendo nernpe verum quidem dogma abeo assertum, sed vel ah illo imprudenter neque ex charismate defensum, vel ab aliis male intellectum fuisse.

R. i. Non sincere admodum agi ab Adversariis, qui unum Hincmarim ex una, plures autem nomftiatos ex altera parte constituunt ; cum ab Ilincmahi partibus steterint Rabanus, Amolo, Pardulus; Patres item Mogvxtixi, el Carisiaci in conventu duplici; quin el Synodus Tullensis 11. qnatuordecim provinciarum.

B. **. .V. .1. Quia major fides debetur Rabano , Hincmatro ct Amoloxi, non tantum ob doctrinam eorum apud omnes pervulgatam, et prioris ac posterioris sanctitatem probatam, sed et quod illi, ut iudices legitimi vel arbitri rogati, *Gotteschalco* disputantem audierant, et varia ejus scripta accurate perlegerant : cum alii scriptionem nec adjuti iisdem praesidiis nec eadem auctoritate muniti aggrederentur.

R. 3°. .V. *supp. Cons.* Nam Remigivs nec ob scripta nec ob actionem aliquam fuisse *Gotteschalco* doceri potest: tum quia falso illi attribuitur anonymum quodeuinque, aut sub Ecclesiae Lugdunensis nomine in hac controversia emissum scriptum, ut Cellotius accurate docet : tum quia favor *Gotteschaleo* praestitus dici nequit, quod Remigiis Capitula Lingonensia in Synodo Tullensi I. obtulerit; cum teslctur Hixcmarus non ultro et volentem Remigium hoc munus obiisse. Prudentium quidem damus *Gotteschalco* fuisse; sed errore facti : probasse ejus dogmata; sed mutato quæslionis statu, ubi nernpe non de dogmate prædestinationis ad mortem et quidem ad peccata agebatur, sed denomino tantum, an unam vel duplicem aut geminam prædestinationem dicere, liceat et oporteat : demum repugnasse Capitulis Carisiacis, sed imprimis in alieno sensu acceptis ac praeterea etiam antecedcñter a se in Concilio subscriptis. Li rrs Ferrariensis, quamvis quoad loquendi modum in suis de tribus quaestionibus Libris cum *Gotteschalco* conveniat, ejus tamen dogmatibus erroneis nunquam consentit, ipso teste *Gotteschalco*.

Qui *Ecclesice Lugdunensis* nomine scripta ediderunt, vel Auctores sunt ignoti vel parvi æstimandi. DeScriptore contra Joan. Sentum dubitari jam supra est notatum, fueritne is Florus Magister, an alius quicumque? quin et sunt, qui titulum Ecclesia* Lugdunensis falso adscriptum velint; cum diversitas characterum apparens in sensu decretorio : *Venerunt ad nos, id est, Ecclesiam Lugdunensem*, additamentum et alienam interjectionem non obscure prodat. Auctorem libelli *de Iribus epistolis* non esse Lugdunensem aliquem» sed Ebbonem Gratianopolitanum, Hixcmarus docet. Reliquorum libellorum anonymus est Auctor. Denique Valentini Patrum, etsi net ad Hincmari querelas, ulraque ad Carolum epistola et L. de prædest. allatas, nec ad alias circumstantias parum honorificas attendamus, auctoritas non admodum magna est; sive numerum Episcoporum spectemus, qui quartum decimum non excessit, sive doctrinam et sanctitatem, de qua nihil constat :

lix g o m a s h m autem est inferior, ulpolc a quibus viatoria quasi Synodus praepropere ae sine necessitate celebrata, ct mutatio decretorum Valentino- rum lied justa, tamen male cl cum levitatis vitio facta fuit.

lust. 2. HiNCMvnis *Gotteschalcum* ubique accusat, quod eamdem prorsus teneat pravitatem doclr.inæ cum monachis Adrumelinis, aliisque veteribus l'rædeslînalianis : sed hærcsin prædeslinalianam nec Adrumeti nec alibi tiicaætatem S. Augustini enatam esse, supra assertum csl; ergo ejus do- ctrina male intellecta fuit; præsertim cum *Gotleschalcus* sæpius professus fuerit nihil aliud sc velle admittere, quam Ai g u s t i n i doctrinam, adeo ut teste Him m u i o L. de non Irin. Dcil. dicere soleret : Augustinus nosiek.

It. 1°. *I). subsumpl.* Assertum est supra hærcsin prædeslinalianam non osse natam Adruqcli aut alibi circa Augustini ætatem, præcisc in iis de quibus num. 270. enuntiavimus C. universim et in nullis A'. Observavimus enim *in ipso* S. Aug. monasterio semina hujus hærcscos fuisse detecta, nec esse incredibile quod cl apud alios aliquid simile emergerit; præsertim cum dica Aug. dogmata inter Prædestinianos el Semipclagianos ipsi Adversarii statuunt discrimen in sola animi comparatione, quæ simplex ct incauta in prioribus, in posterioribus autem maligna ct fraudulenta fuerit.

11.2°. *T. subs. .V. Cons.* Quamvis Hincmarus erraril in designando loco cl subjecto bæresis prædeslinatianæ anliquissimæ, non tamen in ipsis dogma- tibus *Gotteschalco* objectis est hallucinates. Quod additum fuit de conten- tione vindicandae sibi auctoritatis Auguslinianæ, his certe temporibus nostris parum evincit, ubi præter *tVicleffum*, *Luthcrum*, et *Calvinum* eadem olim jactantes, *Baii*, *Jansenii* ac *Qucsnelli* discipuli manifesta exempla prae- bue- runt, hæiOlicos abuti auctoritate S. Augustini ad errores suos lum profe- rendos lum defendendos. Quippe dogmatibus suis Augustini nomen præfe- rcudo, sub eodem tutos sc tectosque arbili^ibantur.

DISPUTATIO V.

BE MYSTERII SS. TRINITATIS.

CAPUT I.

DE COGNITIONE MYSTERII SS. TRINITATIS.

[It. Mysteriorum hujus cognitione non aliter nobis agere proposuimus, quam quatenus ad veritatem illius, aut fidei de eo historiam pertinet. Itaque pro more aliorum hic non quaerimus, utrum Trinitatis mysterium humana ratione demonstrari queat, quod *Claudianus Mamertus*, *Petrus Abailardus*, et *Raymundus Lullus* affirmasse dicuntur. Pi-aerquam enim quod nulla Trinitatis demonstratio detur *a priori*; cum nulla ejus habeatur causa : nec etiam *a posteriori* ; cum nullus Dei effectus ad extra Personae Trinitatis alicui sit proprius : nec aliud denique demonstrandi genus sit, aut nullum certe ad convincendum efficacax proferatur : contrarium satis aperte docet Scriptura S., sive dum universim fidei mysteria supra rationem humanam, Prov. 25. 27., 1. ad Cor. 2. G., et 2. ibid 10. 4. evehit; sive dum speciatim nostrum, cique innixum Incarnationis mysterium, Isa. 53. 8., Matlh. 11. 27., et ibid. 16. 17. a vi cognoscendi creata removet; Cui consentiens sanctorum Patrum, maxime *Atanasii*. Or. in illud : *Omnia mihi tradita sunt*. n. 6. et ep. I. ad Serapion, n. 18. 20. *Ambrosii* L. 1. de fid. c. 10. n. 63. et *Augustini* L. 10. de Trin. c. G. n. 9. chorus concinit, et constans omnium vulgo Theologorum sententia subscribit. Porro cum ex his ipsis principiis sequatur, sola duce ratione nec cognitionem aliam hujus arcani quamcumque haberi posse, de ea nunc solum agendum restat, quam praecessit revelatio. Quouiam vero Judaeis praesertim divina eloquia fuerunt concredita, et inde ad Christianos pervenerunt ; an his duobus olim cognitum fuerit divinissimum mysterium, praecipue quaerimus : cui quaestioni subjiciemus aliam et oppositam, a quibusnam scilicet Haereticis hoc fidei dogma fuerit negatum?

ARTICULUS I.

AN MYSTERIUM SS. TRINITATIS SIT ANTIQUITUS REVELATUM, ET A JUDAEIS FUERIT COGNITUM?

Nota. Mysterium Trinitatis non fuisse olim apertissime revelatum, concedunt facile omnes, et hujus oeconomiae divinae rationes etiam afferunt Patres; inter quas illa est *Augustini* in QQ. ex N. Test c. 87., quod Dfctis altissimanum rerum cognitionem vehit gradationem, et per incrementa

hominibus induisent; hæc autem Isidoiū Pblisiot.ii; L. 2. ep. 113. (opp. p. 261. edit. a. 1583.) ne Judæi in multitudinem Deorum propensi, dillcrololn hypostasibus naturam inesse putantes, in idololatriam laborentur. Incconclineri tamen in divinis Scripturis manifestationem hujus arctuii, licet parcam et obscuram, voluit Deus, ut plerique Pytres consentiunt; tum ut eadem appareret fides omnium seculorum, tum ne Judici Christianis mni-tatem dogmatum exprobrare possent. Id ubi probaverimus, de cognitione *Judæorum* certius quidpiam statuere licebit; quos in triplicem tamen classem distinguere oportet, ita ut ad primam Patriarcha', Prophetic, aliipic sanctitate insignes, ad alleram Legisperiti et Scribæ, ad postremam communis et rudior vulgus reducantur,

286. *Dico I.* Trinitatis mysterium antiquitus jam fuit revelatum.

Pfob. Multi sunt in V. T. textus, quibus ad probandum Trinitatis mysterium usi fuerunt Patres, et ex quibus notitia hujus arcani recte hauritur; ergo. **Jnt** ostendimus referendo textus, nominando Patres, et formando argumentum. Textuum

Prima classis. Ie. Genes. 1.1. *In principio erravit Deus* (hehr. Elohim, 𐤀𐤋𐤇𐤍) *cirium el terram.* 2°. Ibid. v. 26. *Faciamus hominem ad imaginem el similitudinem nostram... Et creavit Deus hominem.* 3°. Genes. 3. 22. *Etait Dominus Deus : Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est.* 4°. Genes. 11.7. *Venite, descendamus et confundamus linguam eorum ;* cui præmissum erat : *Descendit Dominus;* et sequitur : *divisit eos Dominus,*

fsus *primo textu* est Air., L. I. de Genes, ad lit. c. 6., et Hadrian. P. in ep. ad Carol. pro Syn. Nic.: *secundo* JIstin. in Dial. cum Tryph. n. 62., Elstath. in Concilio Nic., Ambh. L. 6. in Hexam. c. 7. Theodoret. Q. 19. in Genes.: *tertio* S. JvsT. l. ciL, Avo. L. It. de Genes, ad lit. c. 39., Basie. L. 3. contra Eiinoi. n. 4. Cyrillus Alex. !.. 3. contra Julianum (opp. t. G. p. 96.) : *quarto* Cyrii-lvs Alex. Dial. 3. de Trin. (opp. t. 5. part. 1*. p. 471.472.) Bash.. L. 3. contra Eunom. n. L, Nyssen. L. de testim. contra Jud. (opp. t. 2. p. 132. E.) Theodoret. or. 2. ad Græcos.

In his versibus vel conjungitur substantivum plurale cum verbo singulari, vel nomen aut verbum plurale per adjuncta reducitur ad singulare : neutrum vero iit sive ex Syntaxeos hebraic® proprietate, sive ex linguæ illius usu ad honorem exhibendum, aut artificis consilium exprimendum, sive ex sensu horum textuum a<l angelos directo vel pertinente ; ergo fit oblatens aliquod mysterium : sed hoc non aliud est pneter Personarum pluralitatem, el essentie unitatem ; ergo.

Prob. P. p. min. Plures Babbini apud Galatin. L. 2. de arcan. Cath. verit. c. 9. hanc Syntaxeos proprietatem signate inficiantur, inter quos II. Bina in Bereschil Ketana ile primo textu sic ait: *Ars/ sermo scriptus fuisset, non licuisset dicere, creavit Elohim ; cl U. Jhannan* advertit pluralem numerum de Deo expressuin contrahi per singulare adjectum, ut inde occasio multitudinis Deorum suspicandæ Judæis eriperetur.

Prob. 2. p.* Nec historici styli est apud Hebræos nectere singulare eum plurali, ut ex libris Scriptura? historicis liquet ; nec sermonis hebraici formula est, ut palet ex consueta illa salutatione : *Dominus tecum;* nec usus allocutionis ad Deum aut Principes directa. hebraivus est, ul constat ex iuvo-

(Hlnie Daxidis 2. Beg. l L, Salomonis 3. Hcg. 3., Jorami 4. Ileg. 6., el aliorum; nec Dei aut Ilegis pncipienlis phrasis est scriplmistica, ut ostendit cuiiiliuni Decalogi : *Ego sum Dominus Deus tuus*, et plura tum Gentilium tina lleliraorum Itegum edicta litteris sacris consignata ; nec mos hic est liquendi artificum, ul Basimis ostendit horn. 9. in Hcxam. n. 6.

Prob. 3“ . p. Pricterquam quod sensum illum de angelis jam Tertill. L. omlra iTax. c. 12., Andros. et Basil. I. c. in Hcxam., et Theodoret. Q. 19. in Genes. rejecerint; el adjunctus contextus, et ipsa *textus secundi* propria significatio ostendunt, sermonem non esse cum angelis; cum homo non ad angelianin, sed ad Dei imaginem et similitudinem sit conditus.

Secinda Ci.yssjs. 1°. Genes. 18. *Apparuit autem Abrahce Dominus.,. Cumque fleassel oculos, apparuerunt ei lres ciri stantes prope eum : quos cum vidissd,... odorarii in terram, et dixit: Domine, si inceni gratiam in oculis luis, nc transeas servum tuum,... el lavate pedes vestros, el requiescite... Cui dixit : ilccerlens veniam ad te.* 2°. Psalm. 32. 6. *Verbo Domini cadi firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* 3°. Isa. G. 3. *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth.* v. 8. *Quem mittam, et quis ibit nobis?*

Isusest *primo textu* Aug. L. 2. de Trin. c. 11. et 12., Hil ar. L. 4. de Trin. n.25.27. seqq., Cyril l. Alex. L. J. contra Julian etc.: *secundo* plerique Gratorum el Latinorum: *tertio* Amuros. L. 2. de fid. c. 12. n. 196. 107., ITigent .L. de fide ad Petrum c. 1. n. 6. et alii apud Leonem Castrimn. In his versibus prater uuitalcjn exprimitur Trinitas, ul patet : sed unitas perlinet ad naturam divinam, ut rursus constat vel ex ipso Jehovj: nomine, et opere creationis; trinitas autem ad personas, ul in *primo* exprimunt angeli repræsentantes; in *secundo* nomen Domini, verbi et spiritus, quod in subjecta materia de accidente accipi nequit : in *tertio* adjunctum pronomen versus 8 ; ergo.

Tertia Classis. 1°. Isa. 66. 9. *Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pinam, dicit Dominus? Si ego, qui generationem cceleris tribuo, sterilis m, ait Dominus.* 2°. Eccli. 31. 14. *Invocavi Dominum Patrem Domini mei.* 3*. Psal. 2. 7. *Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie genui ie.* P. Psal. 109. !.. *Dixit Dominus Domino meo etc.* v. 3. *Ex utero ante Luciferum genui te.* 3°. Isa. 61. 1. *Spiritus Domini super me: eo quod unxerit Dominus me etc.* 6°. Joci. 2. 28. *Effundam spiritum meum super omnem carnem.*

Olebatur *primo textu* Coae. IIsपालense II. c. 13. (Lab. t. 5. p. 1669. B.) : *wcundi* Pacian. in cp. conl. Novalian : reliquis, præler Patres plerosque, Christus ipse, el Apostoli Petrus et Paulus .Matth. 22. 42., Lue. 4. 18., Actor. 2.18., ibid. 13. 33., ad Hebr. 3. 5. Ex his versibus constat, dari in divinis Patrem, Filium, et Spiritum sanctum : ex iisdem ostenditur, hos ipsos distinguere inter se ac opponi : demum aliunde ex Scripturis manifeste habetur, unumduntaxat esse Deum; ergo hinc recte infertur in personis trinitas, et unitas in essentia. Qui plura desiderat, consulat P. Widenuofer *Scripturam sacram dogmatice el polemice explicatam* ; ubi et plcrorumque dictorum vindici® principales videri possunt.

287. *Dico II.* Mysterium Trinitatis a 1*. Judæorum *classe* aperte, a 2\ 'ubobscurc, a 3'. vel valde imperfecte, vel plane non fuit cngiitiin.

Prob. Ex dictis Constat mysterium I rinilalis fuisse olim revelatum, et in «diplua lonsigialum ; cig" hujus rev< lationis notitia saltem *aliquact ali-* II. ii»

</i>iusjain olini concessa asseri debet; eum, quamvis hujus veritatis Odes
«lim non esset necessaria, tamen revelatio non erat de re modo fatura aut
prætiguranda, sed de re jam existente, et tantum apertius proponenda. Sed
imprimis apertam cognitionem *Patriarchis, Prophetis*, aliisque sanctitate exi-
miis concessam suadent lum superni luminis copia, lum aliorum mysterio-
rum pnenolitia illis divinitus data, tum Patrum testimonia, inter quos
(oini.i.. Alfa. L. 1. contra Julian, (opp. I. 6. part. 2*. p. 20.) Arion. L. I. de
Cain el Abel.c. 8. n. 30. Arc.. L. 2. de Trin. c. 11. el cont. Maximin. L. 2.
n. 7. eam notitiam Abrahamo vindicant; Epihianius vero I. I. adv.hæresc..
hær. *. (opp. t. I. p. 18. C.) univeraim sic scribit: *Ἡνα Trinilas semper in
ilia singulari Divinitate nuntiata, creditaque ab illis est, qui cæteris antecel-
lerent, cujusmodi Prophetce, atque eximia sanctitate preediti homines (turc.*

Deinde vero subobscuram notitiam penes Scribru' saltem mullos extilisse,
Proliant tum eorum in perscrutandis Scripturis, et indagandis eliam minutiis
solertia et studium, lum Kabbinatorutn ante Christum natum celebrium testi-
monia apud Galalin. l. cil. ; unde sufficiat, binas in Isaiæ c. G. commenla-
tiones referre, alleram R. Simeonis: *Sanctus hic est Pater, sanctus hic esi
l iluis, sanctus hic est Spiritus sanctus*; alleram R. Joialhæ : *Sanctus Pater,
sanctus Filius, sanctus Spiritus sanctus*.

Demum vel nullam, vel omnino imperfectam ad vulgum Judæorum per-
venisse, prolialn tum modernorum constans circa hoc mysterium error, lum
œconomiae divinæ ratio.

Conf. Apertam *Divinitatis Messia* notitiam Pc. Judæorum *classi* conve-
nisse, colligitur ex illorum Patrum sanctorum desiderio, quod ipse Christus
Matlh. 13. 17. et Joan. 8.56. declarat; subobscuram *Legisperitis* negari
non posse, demonstratur tum ex Christi monito, quo Joan. 5. 39. veritas
remittit ad scrutandas Scripturas; tum ex traditione perantiquiores Rabbi-
nos exposita de Messke venturi Divinitate : sed Messim incarnati Divinitas
supponit *Trinitatis* mysterium, nec sine hoc cognosci potest ; ergo.

288. *Observe.* Num et *Gentilibus* mysterium hoc innotuerit, quæri quoque
hic solet; sed pro hujus quæslionis affirmatione nulla admodum extant
solida fundamenta. Nam 1°. quæ pro Patre et Filio in divinis proferuntur ex
oraculis magicis Zoroastri, supposititia plane sunt, aut ab Arianis assuta :
2°. Vulgaris illa *Mercurii Trismegisti* parœmia : Monas genuit monadem, et
in se suum reflexit ardorem ; vel rursus a Criticis inter spuria rejicitur, vel
de creatione mundi, non autem degeneratione filii inteiligilur : 3°. Numerus
ternarius, qui ab *Aristotele* et *Pythagora* commendatus dicitur, a præstantia
arithmetica, minime autem a Trinitatis symbolo apud eosdem laudem
tulit : 4°. Quæ demum ex *Platonis Timeto*, aliisque ejusdem vel sequacium
libris sive de Verbo, sive de pluralitate in divinis producuntur, ca vel
inducunt plures Deos, inter quos *Tagaton* sit primus et summus ; vel com-
mode exponuntur de ideis aut attributis divinis sine personali distinctione,
quæ ipsa tamen notitia non sit hausta ex humana ratione, sed ex Judæorum
libris aut commercio. Quod *Sibyllarum* carmina, si tamen ca jam genuina
habemus, attinet, tametsi qualemcumque de Divinitate Christi cognitionem
in illis probent, de præsentī tamen mysterio his Vatibus parum admodum,
reliquis autem *Gentilibus* ferme nihil aperuerunt.

ARTICULI S II.

XX MISn.nil M SS. IIUMTATIS CIIRISIIVNIS ANTENIC.ENIS HI.IIII MM,NIII m ?

Mr

289. *Xola.* Quo tempore definita est in Concilio Nicasno contra Altanos
iu Christi Divinitatem fides, pervulgatum etiam fuisse dogma de *pluralitate*
Irrwiuirum singularitate divina· essentia·, facile tribuunt *liaretiri* illi,
iliii ineiuoraki· Synodi symbolum impugnant, nnuiriqiic vel alterum illius
alatis Patrem, quantumvis plane invitum, ad suas partes rapere frustra
conantur. Num vero et prioribus Ecclesias seculis fides eadem ac professio
fuerit, acrius ab iisdem ac speciosius disputatur. Quæ quidem quæslio,cum
et ad traditionem dogmatis antiquissimam, et ad Patrum sanctissimorum
ortliodoxiam a calumniis vindicandam pertineat, operro pretium est, ul hic
exponatur.

290. *Dieu I.* Patres trium priorum scculorum universim crediderunt et
professi sunt mysterium Trinitatis.

Prob. 1°. Ex Conciliis. Dionysius Alex. Concilii Alexandrini contra *Sabel-
lum* celebrati verba referens, in synodica epist. contra *Paulum Samos.de*
tide Trinitatis Catholica ait (Labb. I. 1. p. 854) : *Sic confessi sunt SS. Patres,
flui confiteremur ac crederemus, nobis tradiderunt.* Concil. Antioeiemim I.
contra *Paulum Samos*, coactum, professionem fidei suæde Trinitatis myste-
rio ita orditur (Labb. I. J. p. 843.) : *Decrevimus, fidem scripto edere et
exponere quam a principio accepimus, et habemus traditam et serratam in
Catholica et sancta Ecclesia usque in hodiernum diem.* Alexander Alexan-
drie Episcopus in synodica epistola Concilii Alexandrini, in quo *Arius*
depositus fuit, ad Alexandrum Byzantinum ita de Arii errore scribit (Labb.
1.2. p. 18. C.) ; *Istorum llaeticorum impietatis faces, hi qui nuper exorti
Filium Dei ex nihilo ortum asserunt {quippe sunt vehit stolones occulti ex
illis nascentes) animis hauserunt.* In epistola autem synodica Patres Conci-
lii Cosst. l. ita de sua ac Nicæna tide loquuntur (Labb. t. 2. p. 964. B.) :
*hia fides lum a nobis, tum a vobis, turn ab omnibus qui Verbum rerce fidei non
pinerlunt,,approbari debet ; quippe cum et antiquissima sit, et lavacro Ba-
ptismatis consentanea, et nos doceat credere in nomine Patris et Filii et Spi-
ritus sancti etc.*

2e. Ex Patribus. Atiian. ep. 1. ad Serapion, n. 32. exposito et probato
Trinitatis mysterio subjungit : *Consentiunt igitur in hujus rei demonstratio-
nemsacræ Liltcræ,... sic Sanctorum doctrina colligitur, et una fides hæc est
Ecclesia; Catholica.* Basil. L. de Spir. S. c. 29. n. 71. probans traditiones
etiam non scriptas esse tenendas, et inter has dogma de Divinitate Spiritus
iincli referens ait : *Quam qui ab initio statuerunt, tradideruntque posteris,
usu semper simul cum tempore progrediente, ipsam longa consuetudine in
Ecclesiis irradiarunt.* Ilis addi meretur Basilii Diaconi, et reliquorum Mona-
chorum ante Concilium Ephesinum I. ad Theodosium et Valentinianum
directa supplicatio seu exhortatio, ubi hæc leguntur (Labb. I. 3. p. 42.5.):
*Etpimo quidem ab Apostolorum Principe Petro, secundum cognitionem quam
mtinilus perceperat, hanc palani couptente, posteritalique tradente : Tu es*

Christus Filius Dei vivi ; a Jacobo Episcopo et Archiepiscopo, Joanne Apostolo et Evangelista, reliquisque Evangelistis, Martyribus, Confessoribus, Episcopis, ab ipso omnibus, qui consubstantiali Trinitati crediderunt et credunt, etc.

291. Dico 17. Speciatim insigniores priorum seculorum Patres eandem tidein ac professionem publicis etiam litteris ediderunt.

Prob. Percurrendo tria secula, referendo Patrum testimonia, eaquo vindicando, ubi opus est.

In Seculo L. S. Clemens Papa in epist. 1. ad Corinth, n. 16. ait. *In non itnum Deum habemus, et unum Christum, et unum Spiritum gratia in nos effusum*; cum quibus verbis convenire videntur, quæ Basilius L. de Spiritu Sancto c. i), n. 72. eundem Clementem laudans refert : *Vivit Deus, et Dominus Jesus Christus, et Spiritus sanctus*. In epist. 2. n. 2. dicit : *Fratres, ita sentire nos oportet de Jesu Christo tanquam de Deo, tanquam de Judice vivorum et mortuorum*. **S. Igvrtivs** Mart, in epist. ad Magnes, n. 13. scribit : *Studete ut confitemini in dogmatibus Domini et Apostolorum, ut omnia quæ facitis, prospere vobis succedant carne et spiritu, fide et charitate in Filio, et Patre, et Spiritu sancto... ; subjecti estote Episcopo et vobis mutuo, ut Jesus Christus Patri secundum carnem, et Apostoli Christo, et Patri, et Spiritui sancto*. In ep. ad Ephes, ipso in limine, Jesum Christum vocat *Deum nostrum*, et n. 7. *in carne Deum*. In cp. ad Smyrn. (ap. Theodoret. Dial. 1. p. 33.), Christum dicit *Dominum nostrum, Filium Dei secundum divinitatem et potentiam*. De **S. Polycarpo** Ecclesia Smyrn. in epist. apud Euseb. L. 4. Histor. Eccles, c. 15. refert hanc morti ab eo promissam orationem: *Pater unigeniti et benedicti Filii tui Jesu Christi... benedico te, qui me in hunc diem perducere dignatus es, ut partem caperem in consortio et calice Christi tui... in incorruptione Spiritus sancti... Quamobrem de omnibus te laudo, te glorifico per sempiternum Pontificem Jesum Christum unigenitum Filium tuum, per quem tibi una cum ipso in Spiritu gloria nunc et in secula secularum*. Similiter ipse in epist. ad Philippenses n. 12. scribens precatur.

Si ais **Ie. Clemeas** et **Polycarpus** Patrem in divinis vel solum, vel anonomaslice vocant Deum; Filium vero aut *Dominum*, aut *Pontificem sempiternum* duntaxat. 2°. **Igvrtivs** in epist ad Magnes. Filium dicit *Patri subjectum*; in epist. ad Smyrn. n. 1. Christum appellat *Filium Dei secundum voluntatem et potentiam* 3°. Scriptores hi omnes nihil de Spiritus sancti Divinitate commemorant.

R. kl 1°. Pater speciali titulo *Deus* dicitur, quia est fons et origo Divinitatis; unde hæc antonomasia Personæ distinctionem, non autem exclusionem Divinitatis ab aliis Personis indigitat. Vox *Dominus*, et articulo insignita apud Græcos ὁ ὕψιστος, in Christiana professione nihilo quam *Dei* nomen communior aut inferior est, ut ostendit **S. Cyrillus** orat. 5. contra Anomæos, et ex usu sacrarum Litterarum a 70. Interpretibus versarum probat; ubi Deus pro Eloha. Adonai seu Dominus pro Jehova usurpatur. Filius denique *Sacerdos* dicitur ratione humanitatis, *sempiternus* propter divinam naturam.

kl 2°. Christus quomodo subjectus Patri dicatur, ab Igvatio etiam exprimitur addito, *assumens carnem* seu humanitatem : secundum eandem etiam appellatu; *Filius Dei secundum voluntatem*, ut ex ipso contextu constat.

loquente de Incarnatione Filii Dei, et respiciente ad ilia Archange))} verba : *Idivque. et quod nascetur eas te Sanctum, vocabitur Filius Dei* ; Incarnationem autem per voluntatem et potentiam Dei factam esse, nemo negat. Si quis tamen verba Ignatii etiam ille generatione æterna accipi contendat, intelligemla sunt catenas, quod Filius voluntarie, et non coacte sit genitus, ac procedat a Patre non invito, nec infirmo, sed volente ac potente; non autem quod, ex voluntate Patris antecedente ac deliberatione, aut ex potentia fanquam creaturarum principio procedat.

t./3uii. Spiritus sancti Divinitus non obscure exprimitur per æqualitatem cum Patre et Filio, quæ per *unitatem, dominium et gloriam*, Spiritui sancto, sicut et reliquis Personis asserta, designatur.

292. In Seculo II. S. Justinus M. in Apolog. 2a. (al. 1a. n. G.) ait: *Fatemur, nos talium, Deorum esse expertes et atheos : sed non verissime illius Dei Patris videlicet iustitice et castitatis, et virtutum omnium, et ab omnis vitii mixtione et labe alieni expertes ; eorum hunc ipsum, el (pii ab eo venit.... Filium, et Spiritum sanctum colimus et adoramus.* Addit ibid. n. fit. baptizari Christianos in nomine *rerum cunctarum Patris, et Domini Dei ac strcaloris Jesu Christi, el Spiritus sancti.* S. Irenæus L. 1. contra Hæres. cap. 10. n. 1. sic enuntiat : *Ecclesia per universum orbem usque ad fines terræ seminata, et ab Apostolis, et a Discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est in Ium Df.uji Patrem omnipotentem, qui fecit coelum et terram, et mare, et omnia quæ in cis sunt : el in Unum Jesum Christum Filium Dei incarnatum pro nostra salute : et in Spiritum sanctum, qui per Prophetas Prædicavit dispositiones Dei etc.* Idem L. 4. c. 18. (al. 20. n. 3. 4.): *Et quoniam Verbum, id est, Filius semper cum Patre erat.... quoniam autem et Sapientia, qua est Spiritus, erat apud eum ante omnem constitutionem.... Unus igitur Deus, qui Verbo et Sapientia fecit et aptavit omnia.* Athenagoras a Methodio laudatus Philosophus Christianus in sua Legat, pro Christianis, n. 10. ait : *Quis igitur non miretur, cum audiat nos, qui Deum Patrem prædicamus, et Deum Filium, et Spiritum sanctum, eorum in unitate virtutem et in ordine distinctiones explicantes, atheos vocari ?*

Si ais 1°. Justinus in Apolog. 2a. (al. 1a.) vocat Filium secundam potestatem, el Patrem primum Deum; in Dial, cum Tryph. n. 127. docet Filium esse genitum a Patre, *virtute et consilio*; ibid. n. Gl. sic esse genitum, *sicut ignis accenditur ab igne.* 2°. Irenæus L. 2. contra Hæres. c. 47. (al. 28. n. 8.) dicit, Patrem *supra omnia esse, et Filio majorem*; et L. 3. c. 8. n. 3. *præcepisse* l'erbocreationem mundi : rursus vero L. 2. c. 47. (al. 28. n. G.) Filio Dei ignorationem extremi iudicii tribuit. 3°. Iorque statuit Patrem esse *invisibilem*, Filium vero *visibilem*; hunc ipsum fuisse *ministerium Patris*; Patrem esse *Condito rem universitatis*, non Filium. 4°. Athenagoras l. cit. docuit substantiam Filii prius fuisse in Patre, quam propriam haberet hypostasim per generationem ; prodiisse Verbum ut esset creaturarum actus, casque e nihilo produceret; esse duntaxat *rationem ac mentem* Patris, ac proinde non distinctum a Patre.

II. Ad. Ium. Pater est *primus*, el Filius *secundus* ratione ordinis et originis, non ratione dignitatis et naturæ divinæ. Filius dicitur genitus *virtute*, umendo hanc pro fecunditate; el *consilio*, sumendo hoc pro intellectu et

ratione, ac opponendo cæcæ necessitati. Paritas illa non omnimoda do Igno translata etiam est in Symbolum Nicænum : *Lumen de lumine, Deum rerum de Deo vero*; stat autem in eo quod, sicut ignis accendit ignem sine sui diminutioe, ita Pater generet Filium sine diminulione sui et alteralione.

.td2“M. Pater super omnia est, et *major Filio* ratione humanitatis, non autem Divinitatis; nisi forsan intelligatur sola originis prioritas, quæ tamen majorem perfectionem in divinis non involvit. Per *proreptum* Dei dicitur creatus mundus contra Gnosticos, qui hunc conditum dicebant contra voluntatem Dei supremi; quin tamen illud aliud sit prater voluntatem creandi mundi. Filio ipsa generatione æterna communicatam. Christus ignoravit diem iudicii, non ut Deus, sed ut homo ; non tamen quasi humanitas Christi hac cognitione caruerit. sed eo tantum sensu, quod ea intelligentia non fuerit orta e\ vi humanitatis nativa, sed ex divinitatis natura unita.

.Id 3U“. Utraque Persona a Patribus secundum suam naturam asseritur *invisibilis*, Filius autem solus *visibilis*, visus et apparuisse sub assumpta forma in Lege veteri dicitur, quia ad ipsum spectabat Legis dispensatio, et hominum redemptio; ac praterea ratione proprietatis suæ* mitti poterat Filius, non autem Pater. Eadem ex ratione Filius vocatur *minister*, quo tamen nec minima servitutis aut subjectionis umbra admittitur; unde et Irenæus L. 4. c. 17. (al. 7. n. 4.) illud vocat *copiosum et inenarrabile ministrinm*. Per *Conditorem universitatis* intellexerunt Patres Personam illam, cui per appropriationem tribuitur omnipotentia et mundi creatio; unde absque læsione Divinitatis recte Patri, non Filio, hoc praedicatum cedit.

Ad 4”“. Per illud *prius* non intelligitur prioritas temporis aut dignitatis, sed prioritas ordinis ac originis, et praeterea indicatur unitas essentia· ac substantialis. *Processio* Verbi juxta Athenagoram duplex est : alia ad intra et æterna, qua Verbum nascitur; alia ad extra et temporalis, qua mundus creatur. Posterior impropria est et metaphorica in eo fundata, quod omnia per Verbum facta sint, et creatione mundi ad exterius verbum *Fiat* confecta, interius ac divinum Verbum fuerit manifestatum; quæ manifestatio latentis et absconditi Verbi quasi generatio ejusdem dic: potest: atque de hac loquitur Athenagoras. Denique Christianus hic Philosophus Verbum non dixit *rationem ac mentem Patris*, sed *Deum, cum sit alterna mens, habuisse in se ab æterno λόγος*, hoc est. rationem seu verbum aut sermonem, *cum adernum sit rationalis*; quibus ex verbis nihil adversatur. Quanquam a Patro potest indistincta dici mens a· ralin substantialis, non autem nolio- nalis, quæ Verbo propria est.

293. h Sectio III. S. Clemens Alex. L. 3. Pædagogi c. 12. ita finit : *Gratias agamus soli Patri et Filio, Filio et Patri, Pædagogo et magistro Filio, una cum sancto Spiritu per omnia uni..... Qui p\ undequaque pulcher, undequaque sapiens, undequaque justus; cui gloria nunc et in secula secalorum. Anien. S. Diontsws Alex, in ep. apologetica ad Bion. P. M. n. 6. ita scribit : Pluribus explicui qua veriora erant, variis excogitatis argumentis, qua et tibi in alia epistola exposui; in quibus mendacii convici etiam illud quod adversum me proferunt crimen, me scilicet non asserere. Christum esse fh'o consubstantialem. Tertullianus L. de Pndieit. c. 21. ait : *Est Trinitas unius**

Dicinilalis Paler, et Filius, ct Spiritus sanctus. L. contra Praxcarn c. 23. *Ita connexus Putris in Filio, et Filii in Paracleto tres efficit coluercnlcs, alterum tx allero: (pii lres unum sint, non unus*. Idem L. 3. contra Marcion. c. 16. scribit.

Sicis Γ. Clemens Alex. L. 5. Slroni. Filium vocat *Sapientiam primo a Deo creatam*; L. 7. (p. 703. A.) dicit eumdem *voluntati Patris servire*; ibid, (p. 702. A.) docet *naturam Filii esse soli omnipotenti propinquissimam*. 2*. Dionysus Alex. inep. ad Euphranorem el Ammonium scribit, *Dei Filium esse opus quoddam et faci ilium* : item *neque natura proprium, sed peregrinum et secundum a Patre*: denique comparat Patrem ad Filium, sicut *agricolam ad vilem, fabricatorem ad navim*. 3°. Tertullianus L. contra Ilermogen. c. 3. docet, Deum non fuisse ab *æterno Patrem*, sicut nec ab æterno *Dominus* estant *Judex*. L. contra Prax. c. 6. et 7. docet, *in creatione mundi conditam* fuisse *Personam secundam et Filium*; hunc facium esse *parem Patri*; accepisse *perficiam nativitatem*. Ibid, c., 8. et 9. scribit Filium procedere a Patre, ut *radium «sole, fluvium a fonte*; ipsum Patrem esse *lotam substantiam*, Filium vero (*Irritationem totius cl portionem*. 4°. Pholius de Clemente Hypohposeon ancior ait (cod. 10'.).) : *Etsi autem recte in quibusdam sentire visus est ; in aliis rursus impie omnino fabuloseque disserit*. De Dionysio S. Basilus in epist. 41. (al: 9. II. 2.) scribit eum, dum vehementius obluctatur Sabellio, in contrarium errorem esse inflexum. Gennadius etiam L. de dogm. Eccles, et Rutinus quosdam circa Trinitatem in eodem errores notant.

ii. *Ad 1“o*. *Xox creatum*, more apud Veteres non inusitato, usurpatur pro (*pnilo*, vel tribuitur sapienliæ, quatenus in rerum creatione ad hominum captum descendit, quo sensu sapientia *creatararum primogenita* ab Alhanasio Or. 3. (al. 2.) contra Arian, appellatur. Filius Patris voluntati *servire* dicitur, quatenus voluntatem Patris facit, ab eodem cum divina essentia sibi communicatam. *Natura* Filii dicitur *Omnipotenti*, scilicet Patri, *propinqua*, vel umendo naturam pro hypostasi, uti etiam Alexander Episc. Alex, in epist. synodica, et SvNESiushymn. 3. v. 219. usurparunt; vel sumendo propinquissima pro ipsissima seu una ct eadem natura. Paler autem *solus* omnipotens dicitur, quia csl Deus, ct Deus est solus omnipotens; non autem quod sit sola omnipotens Persona, cum L. 3. Pædag. c. 7. ct Filius omnipotens appelletur.

.W2,un. Scripsit hanc epistolam S. Dionysius ad Episcopos quosdam Penla- [Hileos in superiore Lybia sententias Sabellii amplexos, qua, ut negantes Filium et Patri humana imputantes contunderet, Christi humanitatem pro- kivil, et tum Filii Divinitatem, tum a Patre distinctionem ostendit. Accepta hac epistola, ejus auctorem Pentapolitani detulerunt ad Dionysium Rom. P., et accusarunt 1°. quod in ea scripsisset Christum ñon semper fuisse, ct Patrem nominasset aliquandosine Filio: 2°. quod non scripserit Filium esse vnitnm ex substantia Patris: 3°. quod Verbum dixisset a Patre esse creatum. Contra has criminationes scripsit S. Dionysius Alex, quatuor Apologia- libros, etiam ab Eusebio L. 7. Ilislor. Eccles, c. 26. laudatos, in quibus ex eo refutat 1., m. quod hæc affirmarit de Christo ul homine, ut ex Incarnationis mysterio ostenderet divinarum distinctionem Personarum; cæterum profitetur nomina Patris et Filii osse inseparabilia, et Verbum Patri semper cnexlitisse : 2”““. quod rursus hæc asseruerit de humana natura sola, et credat Patri Filium consubstantialem: 3u,n. quod ita scripserit de Verbo scun-

dum naturam assumptam, ul ostenderet Filium, non Patrem, osse incarnatum. Ex quibus constat nec verba objecta intelligenda esse de Filio hei secundum naturam divinam, nec ex allata epistola sola colligendam S. *Patris* mentem, nec ejus sententias accipiendas secundum verba, sed secundum circumstantias, occasionis, quæstioniset scopi.

-Id 3⁶⁶. Negat Tertullianus Deum ab æterno essu Patrem respectu creaturarum, non vero respectu Filii divini. Posterius patet tum ex dictis, lum ex L. contra Prav. c. 8., ubi ait: *St jñio et in Patre semper; sicut dicit: Ego in Patre: et apud Deum semper; sicut scriptum est: Et sermo erat apud Deum: et nunquam separatus a Patre., aut aliusa Patre, quia ego et Pater unum sumus.* Prius vero intdligitur ex instituto scriptionis; contendebat enim Hermogenes Deum ab æterno fuisse Dominum, ideoque aliquid semper fuisse, cujus Dominus esset; ul hac ratione evinceret materiam esse Deo coaeternam. Ad Ime refellendum Tertullianus distinxit prædicata Dei duplicia; alia essentia, uti est substantia, spiritus etc.; et hæc semper fuisse declarat: alia potestatis, uti sunt attributa Judicis. Domini etc.; et hæc dicit coepisse in tempore, (piando scilicet ea, contra vel in quæ potestas exerceretur, esse cœperunt. Ilis vero addit etiam prædicatum Patris respective ad creaturas sumptum, uti usurpabatur a Moyse Deuter. 32. 6. populum Israelis ailouente: *Xumquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, et fecit, et creavit te?* Quæ contra Prav. c. G. et 7. dicta sunt, spectant Verbum externum, non internum, sen Verbum relative ad generationem ejusexternam et visibilem, non internam ac invisibilem. It enim supra de Athenagora notavimus, antiquorum plures, prater generationem Verbi aternam, ac Deo immanentem, admittebant sensibilem, et in tempore faciam, qua Verbum divinum vel exteriori creationis verbo *Fiat* fuit manifestatum, vel externa quadam specie, et corporali forma assumpta paulo ante mundi opificium apparuit, et omnia creavit. Atque in hac acceptione dicitur sub mundi creationem Persona secunda *condi*, hoc est, manifestari; *fieri par*, hoc est, par evlerius demonstrari; accipere *nativitatem*, scilicet exteriorem, quæ etiam, quatenus Verbum, quod ante erat absconditum et latebat, propalabat, *perfecta* appellatur.

Quod porro comparationes c. 8. allatas attinet, cædcm ipsæ ac similes etiam a Postnicænis Patribus sine suspicione erroris usurpabantur, cum in iis paritas omnimoda non intenderetur. Usus autem iisdem est Tertullianus, nt stantem cum unitate essentia distinctionem Personarum ostenderet. Tandem c. 9. Pater dicitur *tota substantia*, Filius *derivatio lotius et porlio*, non quasi pars tantum divina naturæ foret in Filium transfusa; cum sæpius hic et alibi testatus sit Tertullianus, naturam divinam divisioni aut partitioni non subjacere: sed quia Pater est fons ac principium Personarum, Filius autem a Patre genitus et procedens. In hac autem principii ratione reponebatur ab Antiquis aliqua dignitas et auctoritas, ob quam Patres SarmcEXSEs in epist. synod. (Labbe. t. 2. p. 694. E), Atiian. Orat. 1. contra Arianos n. 58. Hilarius L. 9. de Trin. n. 53. seqq. et alii veri» illa Christi: *Pater major me est*, etiam de Christo, quatenus Filius Dei est, accipi posse consuerunt. V. Petavum de Trin. L. 3. c. 1. n. 8.

Ad 40⁶⁶. Pliotics ipse, quæ in Hypotyposeon libris damnat, non absolute tribuit Clementi, dum ait (l. cil.): *Quampiam et alia nugatur, seu ipse, seu guis alius ejus personam indutus.* Hinc nec ausi simt Aviani, e scriptis hujus Patris

rotealiquid unquam laudare; et Ruilnus in Apol. Orlgpnis innuit scripta leientls esse interpolata. Baailius, et cum secuti Gennadiusac, Rufinus vel ininsii (ipologiam non viderunt, vel ad solam Ammoniu et Euphranori scriptam epistolam, illiusqne duntaxat verba, omissa occasione et scopo, attenderunt. Unde potius credendum est Athanasio, qui, fragmentis Apologia prolatis, Dionysium singulari libro vindicavit, et Facundum Hemniaiensem L. 10. postea sequacem habuit.

2.H. *Observe*. Equidem haud diffitemur duriuscula quædam in Patribus occorrere; sed ostendimus illa, attentis propriis circumstantiis, facile emolli posse. Ctclcrum addimus, quæ Hieron. in simili materia de Veteribus in Apolog. L.2. n. 17. contraRuini. scripsit in hæc verba: *Xon statim illos Hurrlicos judicabo: fieri enim potest, utvc.lsimpliciter erraverint, vel alio sensu xripserint, vel ab imperitis Librariis eorum paulalim scripta corrupta sint, nlcerte, antequam in Alexandria quasi daunonium meridianum Arius narrentur, innocenter quasdam et minus caule locuti sunt, et qua: non possint ptmrsum hominum calumniam declinare.* Quin nec unius âlteriusque Antiquioris error, si etiam apertus foret, nec excusandus, nostro instituto repugnaret; quandoquidem *legitima Traditio* non paucorum, sed communi Patrum ac Fidelium sensu nitatur. Atque hinc nec laudavimus Origenem, nec de ejus orthodoxia solliciti sumus. Usus quidem ejus testimoniis fuit Athanasius in L. de Decr. Synodi Nic. contra Arianos: Apologiam pro eodem scripserunt Eusebius Pamphili et Rufinus, præler Recentiores Joannem Picum Miramlulanum, Sixlum Senensem, Jacobum Merlinum, Genebrardum, Petrum Ilalloix, et alios: proferuntur etiam non tantum ex libris a Rufino interpolatis, sed ex iis quos contra *Celsum* scripsit genuinis, orthodoxae sententiae. Sed lidem ejus admodum suspectam fecerunt, et damnarunt erroris non tantum Hieron. in epist. 124. ad Avitum, Eiippiian. in epist. ad Joannem Hierosolymit., Augustinus L. de Hærcs. c. 43., Justinianus Imp. in epist. ad Mennam; sed et Alexandrina Synodus et Concilium Generale quintum Præterea letavius L. 1. de Trin. c. 4., linet, in Origenianis L. 2., Norisius de Syn. V. c.i,et Natalis Alexander hist. Eccles. Sec. 3. Diss. 16. ex variis ejus scriptis, etiam contra *Celsum*, sententias aperte repugnantes Trinitatis mysterio recitant; quos, si hibet, consule.

ARTICULUS III.

QUINAM PR.ECIPLE IL.ERETICI CIRCA MYSTERIUM SS. TRINITATIS ERRAVERINT?

*45. *Xula*. Triplex circa hoc mysterium error a S. Greg. Naz. Or. 2. 21. ttfi.notatur: prior Divinitatis contradictionem, alter distractionem, posterior diminutionem aut negationem inducit. Ordinem ita errantium statuere quidem ex *Judicis*, *Gentilibus* et *Mahumetanis* licet: quoniam voro nec crnnks hujusmodi, utpote a baptisinate ac fide Christi alieni, ad Hæreticorum (lassem referri possunt, nec errores isti tam ex Trinitatis mysterio, quam aliunde ortum habent, pluribus hic de illis agere non videtur ad propositum. Ilis itaque pratermissis, aliorum duntaxat *Hæreticorum* errata secundum memoratam classium seriem breviter exponemus, qui vel distinctionem

Personarum sustulerunt, vel unitatem naturæ violarunt, vel Divinitatem Personis negarunt : unaquo subjungemus Patres aut solitarios, aut in Conciliis congregatos, qui nascentibus hujusmodi Seclis veritatem Catholicam opposuerunt.

296. *Dicū I.* Negata pluralitate unam duntaxat in Deo Personam admitterunt :

Seculo I. Simon Magis, de quo Actor. 8. legitur : *Is, cum se magnam Dei virtutem esse jactaret*, ac tōste S. Avg. L. de Hæres. c. 1. (in nota) diceret, *in monte Sina legem Moysi in Patris persona dedisse Judceis, tempore Tiberii in Filii persuna putative apparuisse, postea se in linguis igneis Spiritum sanctum super Apostolos venisse*, hoc ipso Patrem, Filium, et Spiritum sanctum distinctas esse Personas negabat.

Seculo II. Eschixes, et Praxeas gente Asiaticus, Montani quidem olim discipuli, sed singularis postea hæreseos inventores. De Eschine Tertull. Lib. de Prescript. c. 53, hæc scribit : *Privatam autem blasphemiam illi, qui sunt κατὰ Ἄεσχινεμ, hanc habent, qua adjiciunt etiam hoc, ut dicant Christum ipsum esse Filium et Patrem.* De Praxeas vero ita subjungit : *Hic Ikum Patrem omnipotentem Jesum Christum esse dicit; hunc crucifixum, passum- (pie contendit et mortuum ; præterea se ipsum sibi sedere ad dexteram suam.* Similia in Lib. contra Praxeam commemorat.

Seculo III. Noetus referente Ave. L. de Hæres. c. 36., *Christum eundem esse Patrem et Spiritum sanctum dicebat ; unde teste Ερριπ. Hæres. 57. passum esse Patrem non dubitavit asserere.* Sabellus, Theodoreto L. 2. Fab. Hæ. interprete, dicebat : *Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum unam esse, fñj- poslasin, et unam personam, quæ tria habet nomina, et eundem aliquando quidem vocat ut Patrem, aliquando autem ut Filium, aliquando vero ut Spiritum sanctum etc.* Pavlus Samosat. ut Epiphanius Hæres. 65. exponit, *sensit, Deum Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum unum esse Deum.... Ita unus, inquit ille, Deus est : neque aut Pater est Pater, aut Filius est Filius, aut Spiritus sanctus Spiritus est sanctus : imo vero Deus unus est Pater, et hujus in ipso Filius, ut est in homine sermo.*

Seculo IV. Photiniscus Epiphane Hæres. 71. dicit, *Deum singulum esse solitarium, et more Judaico confitendum ; Trinitatis plenitudinem negat, neque ullam Dei Verbi aut Spiritus sancti putat esse personam.* Priscillianus apud Leonem epist. 13. ad Turrib. c. 1. asserebat : *Patris, et Filii, et Spiritus sancti unam atque eandem esse Personam, tanquam idem Deus nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus sanctus nominetur : nec alius sit qui genuit; alius qui genitus est ; alius qui de utroque processit : sed singularis unitas in tribus quidem vocabulis, sed non in tribus sit accipienda Personis.*

Hærelcis istis commune etiam nomen adhæsit, quo Patropassiani dicebantur, propterea quod et apertis verbis, et ex doctrinæ suæ sequela Patrem divinum esse passum profitebantur. Paulianis tamen, Pholinianis et Priscillianistis hix- nomen non conveniebat ob rationes contrarias. Ut enim ex Leonio. Philastrio, et Mario Mercatore discimus, Paulus Verbum et Spiritum sanctum dupliciter spectabat ; 1°. ut sunt in mente et corde Dei; et sic dicebat a Patre essé indistincta, sicut homo unus est cum suo verbo : 2°. ut Verbum est exterius prolatum, et Spiritus externe spiratus; et sic utrumque

dicebat distinctum, non tamen vivam subsistentiam et personam. Porro non dicebat, Deum Patrem immediate per suam subsistentiam fuisse unitum Christo, sed solum per Verbum prolatitium; adeoque nec in se esse passum, nec in Veris», ulpoto quod in passione a Christo discessisse, el' ad se reversum docebat. Simile discrimen in errore *Pholint* colligitur ex Anathematis Concilii Sirniensis, et in *Priscilliani* hæresi ex epistola S. Leonis laudata.

Inter oppugnatores expositi erroris imprimis numerandi sunt Patres et Scriptores, (piorum verbis dogmata perversa hactenus et recitata et improbata dedimus. Præterea *Tertullianus* contra *Praxeam*, et *Hippolytus Pokulssis* Martyr contra *Noetum* singulares scripserunt libros, *Dionysius* autem *Alci*, epistolas contra *Sabellium*, et *Athanasius* Orationem adversus *Sabellii Ilrtqales* ediderunt. Reliquis opposuerunt se Patres plures in Conciliis, quonim duo celebrata sunt contra *Paulum Samos.*, alterum anno 264, alterum anno 270.; contra *Photinum* itidem bina, Mediolani anno 347., et Sirmii an. 319.; contra *Priscillianum* Cæsaraugustæ anno 380., quod postmodum exceperunt Toletana duo anno 400., Hispanica duo temporibus S. Leôriis, et Braearense II. anno 529. contra *Priscillianistas* coacta. Huc referenda sunt Concilia Generalia Nic. I et Constantinop. I, quorum illud Baptisma *Paulianistarum* rejicit, hoc *Sabellianos* damnat.

297. Dico II. Qui unitatem divinæ naturæ violarunt, vel *Triformes*, vel *Trimijel Telrathei* vocantur, discrepantque inter se tum tempore, tum errore.

Triformium sine nomine Auctoris ex *Philastrio* Hæres. 93. meminit S. Aug. L. de Hæres. c. 74. his verbis : *Est alia, quæ triformem sic asserit Orum, ut quadam pars ejus sit Pater, quædam Filius, quædam Spiritus indus, hoc est, quod Dei unius paries sint, quæ istam faciunt Trinitatem, alui ex iis tribus partibus compleatur Deus, nec sit perfectus in seipso Pater, vel Filius, vel Spiritus sanctus. Tritheitarum* Auctor habetur *Joannes Pihponus*, qui, dum circa annum 580. pro Eutychelis errore contra Catholicos pugnaret, vi disputationis et consequentia, eo est abreptus, ut in divinis tres singulares naturas ac individuas substantias, quæ sine una natura specifica, non minus quam tres hypostases assereret, et profitendas teneret, ut *Photius* in Bibl. Cod. 24., et *Nicepius* L. 18. c. 47. referunt. *Hem Xicepius* c. 49. circa finem seculi sexti *Tetratheos* collocat, et ab auctore vel sedatoribus *Severitas*, *Angelilas* et *Damianitas* appellans, ita rationem exponit : *Alium esse dicunt Patrem, alium Filium, alium Paracletum Spiritum, videlicet Sanctum, non esse autem horum quemque per o ipsum naturam, sed habere communem Deum sive Deitatem in eis existentem, atque ille ea Deitate indivisibili modo participantes, quemlibet esse Deum.*

Hunc *Tetralheorum* errorem in *Magistri sent.* L. 1. Dist. 5. videre sibi •issit *Joacimus* Monasterii Florentis Abbas, in divinis quidem Scripturis eruditus, sed insubtilibus fidei dogmatibus non nihil rudis : quem dum in Libello de Trinitate contra Petrum ad finem seculi 12. edito confutaro contendit, in alium errorem ipse incidit, quo unitatem essentia* trium personarum esse veram, realem ac simplicem negabat, asserens *simul in* duntaxat, *collectivam*, et quasi ex pluribus congregatam, sicut multi

homines unus populus, et multi fideles una Ecclesia dicuntur. Eum libolhim el errorem haud mullo post Concilium Lateran. IV. damnavit, salva tamen JoACiun persona, utpote qui illam hæresin cum pertinacia non defendit, sod iudicio Ecclesiæ sua scripta, seque scripto publico subjecit.

298. Dico *III.* Inter Personas divinas, Filio et Spiritui sancto divinitatem negarunt tum Hæretici omnes qui unam duntaxat in Deo personam statuerunt; tum *Cerinthus*, *Ebion*, alique qui Christum pro puro homine, Spiritum sanctum pro efficacia vel quacumque creatura halæbant. Piwipue tamen Verbi ac Filii Divinitatem impugnavit sub seculi quarti initium driitf, qui primo a schismate Melelii secedens, ordinatus a S. Petro Alex. Diaconus, ab eodem ob reditum ad schisma ex Ecclesia pulsus, subinde tamen in Ecclesiam receptus ab Achilla, ac Presbyterio ornatus, Parochiæque Baucaleibi præfectis, tandem, quod Alexandrum in Episcopatu Alexandrino sibi prælatum ægre ferret, anno 317. in hæresin apertam erupit, asserens solum Patrem esse verum Deum, non tamen fuisse semper Patrem; Filium seu Verbum non esse Patri consubstantiali, nec verum Dei Verbum. aut veram Dei Sapientiam, nec fuisse semper; sed esse creaturam perfectam, ex nihilo, scilicet, seu non extanlibus productum, participatione lantumet principatu gratia* Deum nominetenus dictum, et ortum in tempore, seu fuisse tempus cum non esset: quos errores lum verbis disputando protulit, tum in *Thalia*, quæ mollis ac impura ejus cantilena erat, scripto expressit. Ejus sectatores progressu temporis in lres factiones divisi sunt.

P. Complectebatur Arianos puros et rigidos, recensitis modo erroribus tenacius addictos. Hi *Anonuei* dicti sunt, quod Filium Patri avo'uowv, hoc esi, dissimilem in omnibus contenderent; inter (pios præcipui fuere *Aelius*, *Eunomius*, unde et *Aeliani*, *Eunomiani* vocabantur: quibus adlueserunt Valens, Lrsacius, Genuinius, Anxentius Mediolanensis, el alii. 2*. Qui *Semiariani* dicebantur; quia Filium quidem Patri δαοιουσιον, hoc est, similem in essentia asserebant; δαοουσιον autem, hoc est, consubstantiali, seu ejusdem sublantiæ cum Patre negabant; qua assertione al) Arianis, et negatione a Catholicis differebant. Inter eos eminuerunt *Basilus Ancyranus*, *Macedonius Constanlinop.*, *Melelius Antioch.*, *Georyius Laodicens* etc. 31. Fuit illorum, qui Filium Patri nec ἀνόααον, nec δμοουσιον, nec διχοιουσιον volebant, sed tantum ^uokjv, hoc est, similem, non quidem in ουσια seu substantia et natura, sed in alia quadam ratione. Hi vocabantur *Acaciani* ab auctore *Aeacio* Episc. Caesar., quem private cum *Cyrillo Hierosolym.* inimicitia* ex Semiariano singularis factionis principem fecerunt.

Nascentem Arii hæresin in Alexandrina centum Episcoporum Synodo S. Alexander statim quidem confixit, sed non exlinxit. Receptus enim in communionem *Arius* ab Eusebio Nicomed., hujus artibus, el Constantis Auguste patrocinio, ingratiā Constantini M. adeo irrepsit, ul isS. Alexandrum vehit auctorem turbarum reprehenderet. Ad sedandas tamen Ecclesiæ turbas Imperator postmodern effecit, ul primo quidem Concilium Alexandrinum II. deinde CECumenicum Nicæmim I. an. 325. congregarentur, in quorum utroque iterato Ariana hæresis damnata fuit. Successerunt per quadraginta annos et amplius 'aria Concilia, *Arianuruni* præsertim opera et

artibus coacta, quel» illi *Arii* restitutionem, S. Atiiana sii vehit præcipui Ιηϋικ'πη» oppugnatoris condemnationem, formularum fidei innovationem Iciilabanl, etsepiusetiam obtinebant; ad extremum tamen in variis Conciliis particularibus, ac iij Genqrali H. hæresis ista ex Oriente penitus prolligalafuil, in Occidente nonnisi seculo septimo exlingucnda.

QuangiKun .Inus cum suis Spiritui sancto diversam a Patre ct Filio naturam affingeret, pncipuus tamen Divinitatis Spiritus sancti hostis et impugnator habetur *Macedonius*, asserens cum non esse ejusdem cum Patre ct Filio sublantiæ ac honoris participem, sed utriusque creaturam, imo famulum ct ministrum. Scmiariorum opera, quorum ipse partes tenuerat, el Constantii Imp. favoi'e, depulso non sine magna Orthodoxorum rede Paulo, ad sedem Constanlinop. venit; sed gratia Imperatoris postea exutus, ab Aeacianis etiam in Conciliabulo Consantinopolitano Episcopatu depulsus, in locum quemdam juxta Urbis Regiæ portas secessit. Ibi Arianismus quidem depositus, Filium Patri δμοουσιον est professus; sed an. 360. suam hæresin protulit, quæ Constantinopoli facile suscepta, Bithyniam, Thraciam, Helespontum, ct alias Provincias pervagata, plures sectatores habuit, maxime autem *Marathonium* Episcopum Nicomed., qui nascentem sectam pecunia juvit, *Basilium* Ancyranum, *Eustathium* Scbastenum, ct alios plerosque Episcopos, non multo ante ab Aeacianis cum *Macedonio* depositos, qui communi nomine *Pneumatomachi*, ab auctore *Macedoniani*, a fautore *Marathoniani* nuncupabantur.

Confutata fuit hæresis ista a S. Atiiana sio ep. Ia. ad Serapion., a S. Basilio L. 5. cont. Eunom. et de Spir. S. ad Amphiloichium, aS. Gregorio Nyss. L. de SS. Trin., et ab aliis: damnata primum in Synodo Alex. an. 362.; dein Illyrica an. 3G7., tum in duplici Romana sub Damaso P. celebrata, demum in Concilio OECum. II. ubi editum est Symbolum, quod nunc canitur in Ecclesia, ct majorem tantum Nicænæ formulæ explicationem continet.

299. *Observe.* Praeter *Petr. Abaillardum*, cujus errores tum Sabelliani ct Ariani, lum alii in Conciliis Suessionensi an. 1220., ct Senoncensi an. 1240. celebratis damnati sunt, perversa dogmata fere omnia posterioribus seculis renovarunt *Antitrinitarii* recntiores. Eorum Duces præcipui prodierunt c secla *Luthcri* ct *Calvini*, in eo conspirantes quod tres negarent ejusdem substantial in Deitate Personas, Patremque solum profiterentur verum esse [teuni: non uno tamen modo impios hos errores iidem tradebant. Inter eos, qui hujus hæresis circa annum luGl. parens cxtilil *Michael Servelus*, agente *Calvino* Gencvæ exustus, ad Paulum Samosatenum; *Valentinus Gentilis* an. 1565. Bernæ capitis damnatus, ad Trilhcilas propius accessit. *Faustus Sxinus*, post *Lelium* patrum, maximus hæreseos disseminator, explicatius Filium Dei non proprie, sed metaphorice Deum dici; Spiritum sanctum non esse Personam, sed virtutem ct efficaciam Dei asseruit. Sedatores ab hæresi dicti sunt *Trinitarii* ct *novi Aviani*, a ducibus *Scrueliani*, *Valentiniani* etc., communius autem *Sociniani*, a provincia *Transilvani*; atque etiamnum variis in locis, præsertim in Hollandia cl Anglia numerantur, quos inter plures sunt qui *Deislæ* vocari amant.

Qv.eres I. J» *Marcellus Ancyranus, Eusebius Cæsuraensîs, el DasHius Magnus jure accusentur erroris circa Trinitatis Mystrium?*

300. Aota. Marcellus Ancyrae Episcopus, et in Concilio Nie. Arium damando, et post illud variis in occasionibus Arianos aversando, horum odia incurrit, qua' tandem occasione libri a se contra *Ash-rium Sophistam* scripli diu nmltumque sensit. Cum enim in eo ex contradicendi reslu vel rcipsa in oppositum errorem taberetur, vel labi videretur Arianis, ab iisdem, in Conciliabulo primum Hierosohmis an. 330. celebrato, Sabellianismi etPaulianismi accersitus, dein anno alleroConslantinopoli damnatus ac deposituscl, substituto illi Basilio. Marculus opposita provocatione Romam ad Julium P. confugit, ubi cum Adversarios suos sesquiannum frustra exspectasse!, oblato fidei sure libello absolutus, in Orientem rediit, atque in Sardicensi postea Synodo sedi suæ est restitutus; quanquam rursus ab Arianis deinde fuerit exclusus, et prior successor in ejus locum suffectus. Quinque autem praecipui errores ei imputabantur; 1°. Verbum Dei unam esse cum Patre Personam : 2°. assumptum esse a Deo hominem eatenus, quatenus Verbum externum cl prolatitium fuerit carni conjunctum ; adcoque sola actione et efficientia Deum esse collatum, et homini copulatum : 3°. hanc conjunctionem finem habituram post Resurrectioncm, et destituta carne Verbum ad Patrem rediturum : 4°. Verbum ante assumptam carnem necdum fuisse Filium Dei, sed tunc Filium esse facium, quando caro factum est : 5°. nec Verbum ex sese imaginem Dei esse, sed hoc illi competere propter assumptam hominis naturam.

Eisebum. ob amicitiam cum Pamphilo Martyre contractam, dictum Pamphili, Cæsarcæ Episcopum, favisse *Ario* semper, et S. Athanasio fuisse infestum, nemo non fatetur. Praeterea vero facile tum cx scriptis ejus ante Nic. Concilium, maxime libris *Præparalionis* et *Demonstrationis Evangelicæ*, tum cx impetu, quo primum Nicænæ formula; et voci *consubstantialis*, nonnisi postridie a se subscriptis, restitit, colligitur eum non studium duntaxal, sed et errorem Arii antea habuisse. An vero et post Nic. Synodum *Arianus* ipse fuerit, hic queritur.

S. Basilics D. Gregorii Nazianzeni amicissimus, Cæsarcæ in Cappadocia Episcopus. cum non minus sacrarum litterarum celebritate et integritate doctrina:, quam discipline studio, rectaque vivendi ratione vere *Magnus* appellari mereretur, effugere non potuit, quominus de Spiritu S. male sensisse ac dixisse etiam tum a Monachis Ponticæ solitudinis, tum ab Athanasio Ancyrano, et aliis etiam post fala censeretur.

301. *Dicol.* Admodum probabile est, Marcellum Ancyranum integra fuisse fidei.

Prob. Integra fidei censendus estis, cujus professio sana est, et erroribus objectis contraria: cujus innocentia declarata est a Judicibus legitimis, cujus integritas laudata ab auctore coævo, omni exceptione majori : talis est Marcellus ; ergo.

Prob. min. p. I*. Duplex fidei expositio Marcelliana habetur (ap. Epiphan. hæ. 72. n. 2. 10. II.); altera Julio Papæ oblata sic habet : *Sacris Litteris*

inharens, credo unum esse Deum, et Unigenitum ejus Filium Verbum : qui 'iim l'alri'semper exislit, nec exi.itendi initium ullum unquam habuit. Idem rtrrra a lko procedens, non creatus, non factus, sed existons semper, ac cum llwPutrepr|N'luo regnans : cujus regni, ut testatur Apostolus, non erit finis... Hic est, qui postremis temporibus nostra; salutis gratia descendens, et ex \njinr Muria genitus, hominem suscepit : altera a Marcelli discipulis tradita orthodoxis Episcopis, univorsim damnat Arianam hreresin, et Sabellii ac rriiotini, Paulique Samosaleni, una cum iis, qui sanctissimam Trinitatem lift rsse Personas' negant, nullis terminis circumscriptas, subsistentes, consubstantiales, ceternas, perfectas; et spccialim hos analhemalismos subjicit : Si quis eumdein Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum esse dicit, anathema ùl. Si guis initium aut finem Dei Filio ac Verbo vel regno ipsius adseribit, anathema sit. Sed in his plerique errores objecti rejiciuntur; ergo.

Pnb.p. 2°. Ji l w s P. in epist. ad Orientales (Lab. t. 2. p. 507 E.) ita scribit : *De Marcello, postquam de illo quoque ut impio in Christum perscripsistis, vobis studui significare, eum, cum huc venisset, affirmasse falsa qiw de se in litteris vestris scripta essent ; sed tamen cum a vobis postulatur ut de fide diceret, tanta cum fiducia per se respondit, ut nemo non perciant cum nihil a veritate profiteri alienum, sed eadem cum pietate, qua Ecclcsui, de Domino ac Salvatore nostro sentire; neque jam tantummodo, sed etiam dim hujus sententiæ se fuisse confirmabat ; uti et nostri Presbyteri, qui tunc is Nicano Concilio aderant, de ipsius reda fide contestabantur... De viro igitur, quem recta; opinionis, et sinceræ religionis esse, testimoniis approbdumesl, quid quæso nos facere oportuit, nisi ut eum pro Episcopo habere-wis, quemadmodum et habemus, neque a communione repelleremus?* Patres autem Concilii Sardicensis, in epistola synodica (Lab. t. 2. p. 674. E.) sic pronuntiant : *Recitata quoque sunt scripta Collcgæ nostri in sacris Marcelli, ddeprehensa est Eusebii dolosa ars. Quæ enim Marcellus per modum quæ-lyillis protulerat, ea tanquam ita esse profiteretur, calumniati sunt. Recitata propterea sunt in illis, quæ antecederent et subsequerentur in illis quæslionibus; el inventa est bona et recta fides istius viri.* Sed hi fuerunt Judices legitimi non propter auctoritatem et jurisdictionem solum, sed propter sinuarem pro hac causa examinanda et decidenda implorationem et convocationem; ergo.

Prob.p. 3°. S. Athanasius Marcellum ferre ubique sublevat, et ah Arianis per calumniam accusatum contendit, ut videre est in ejus Apologia 1., et in hist. Arian, ad Monachos, quo postremo loco (η. 6.) hæc scribit : *De Marcello mlemEpiscopo Galaliæ supervacuum fuerit fortasse mentionem facere; cum mlli non constet, Eusebianos ab eo de hæresi reprehensos, herreseos rccrimimtionem pro talione illi vicissim impegisse, senemque hominem in exilium 'jtefae. Ille autem Romam profectus, sese innocentem docuit, et, ut jussus ab illo fuerat, scripto suam fidem, quam Sardica Synodus amplexa est, edidit.* Athanasio autem illa relate sive in dignoscendis, sive in insectandis contra Trinitatem Haereticis exercitatioem habemus neminem.

302. *Nec dicas* 1°. Viri auctoritate gravissimi, et numero frequentes fidem Mucelli Ancyrani suspectam reddunt, imo hæresis aperte arguunt. Nam I'. SocratesL. 1. Hist. Eccles, c. 36. asserit Marcellum, dum Asterium vehe-

mentitis impugnaret, lapsum in Pauli Samosaleui hæresin; cui Sozomem, L. 2. c. 33. concinit. 2". Severis Silpitius L. 2. Histor. .sacra?, cl Titeodo. retis L. 2. Hær. Fab. e. 10. eundem Sabellianæ hæresis participem faciunt. 3°. Crisostomus hom. 2. in epist. ad Hebr. n. 1. 2. seqq. Marus Vitorius Lib. 1. adversus Arium n. 22. et Marus Mercator in ep. de discrim. Neslorii et Paul. Samos, n. 4. adjungunt Photino Marcellum. 1°. Epiphanius Hæres. 72. imprimis ex eo, quod Marcellus edita fidei professione ab illis*, reseos suspitione se purgaverit, colligit eum fuisse hæreticum; ac deinde etiam, *quod se cum Sabellio sentire declaraverit cum voluit quadam die Justus dicere, inter Itereticos annumeratum et confutatum dicit.*

R. Qualiacumque horum testimonia nihil elevant momenta nostra; cum afferamus testes et iudices, qui examinando Marcelli librum, ejus professionem fidei et expositionem accipiendo ipsumque audiendo longe accuratius causam examinarunt: dum alii id non potuerant sive loco, sive tempore remoti, ac universim hac opportunitate destituti.

Jd 1°. R. Socrates auguratus est tantum, deceptus Eusebii adversus Marcellum libris, de quibus loc. cit. ait: *Quin etiam librum ejus Eusebius tribus libris confutat, percursamque ipsius coarguit opinionem.* Item: Marcellus postea in Concilio Sardicensi cum librum a se editum neuliquam intellectum esse diceret, et ob eam causam se in suspicionem vocatum, quod cum Paulo Samosateno sentiret, Episcopatum recuperavit. Sed quid nos de isto auguremur, dicemus suo loco. Sozomem Socratem hic, uti in aliis moresuo est secutus; quin et paulo mitius de Marcello sentit, dum ex odio Cianorum conflata illi calumniam dicit, et hæc addit: *Cui (Astero) Marcellus contradicens in opinionem Pauli Samosatani, seu sponte seu imprudens, nescio, delapsus est. Verum postea cum in Concilio Sardicensi ratione ostendisset se haudquaquam ita sensisse, ad Episcopatum denuo restitutus est.*

Ad 2°. et 3°. R. Hos omnes et falsis rumoribus, et Eusebii libris contra Marcellum scriptis fuisse deceptos; qui in illis error ob distantiam temporis intercedentem meretur veniam. Quæ Severus Sulpitius de sententia suspensionis ab Athanasio contra Marcellum lata adjungit, responsione ad Hilarii auctoritatem danda solvuntur.

Id 4°. R. Illatio ex priori Epiphanius loco allata est illegitima; cum alias Dionysius Alexandrinus, et ipse S. Athanasius hæreseos jure arguerentur. Posterius assertum non est ipsius Epiphanius sententia, sed opinio aliorum ab eo duntaxat hic relata; cum exposita opinionum diversitate fateatur, *uni Deo cognita esse quæ in Marcelli animo fuerunt occulta.*

303. Necdicas S. Hieronymus. L. de Scriptor. Eccles. c. 97. ait: *Sedet Hilarius in septimo adversus Arianos libro (de Trinit. L. 7. n. 3.) nominis ejus (Marcelli) quasi hæretici meminit.* Hilarius vero ipse in Fragmento II. tria de Marcello refert: 1°. Eum ab Athanasio damnatum esse et abstentum, dum hæreticus erat agnitus (n. 21). 2°. Eundem non esse indicatum hæreticum ex libro contra Arianos scripto, sed quod post Sardicense Concilium inulta protulerit l'holiuianæ postmodum hæreseos capita et fundamenta (ib.). 3°. Marcellum ipsum ab ingressu Ecclesia? post illam Athanasii sententiam se abstinuisse; cum vero ab aliis inter hæresicaccesu, ne daretur Athanasio ecclesiæ, hilum pro Athanasio a Sardicensibus iudicium

luinellendi, si simile pro Marcello datum acrius defenderetur (ib. n. 22. 23.). Heium IDsil ii s episl. 52. (al. (»9. n,2.),74. (al. 253. n. 5.), el 78. (al. 125. it. 1.), aperte damnat Marcellum Ineresis, subjungens in epistola priorē : *Et hujus experimentum ac demonstrationem reconditi apud zne iniquæ illius .ojjiura/Jiie libri continent* etc.

II. Nec isti Patres prie Athanasio audiendi sunt; cum prior tempore, posteriores loco remoti fuerint, atque hi ipsi in assignanda hæreseos sede inter se pugnent. Præterea Hieronymus non suam, sed Hii.arii sententiam refert, quo ipsa tamen nihil decernit; cnin laudato Iii.arii loco hæc duntaxat habeaillui' : *Impie multos ad unius Dei professionem Galatia nutrivit*. Hii.khh narratio verisimilitudine caret, sive dum scribit Mareellum Athanasio factum suspectum ob doctrinam pravam post Sardicense Concilium sparsani? qii'i hæresi Photimante via quærebalur; cum Pholinus jam ab anno 345. et sic aille illud Concilium virus suum sparserit : sive dum Marcellum ab Athanasio communione separatum dicit; çum honorificam de Marcello commemorationem'supra relatam Athanasius fecerit an. 337., et in Apologia priorē ad Constantium eundem recenseat inter alios Sanctas et Catholicos Episcopos, quorum deplorat exilium; ad quæ tamen tempora illa excommunicatio referenda foret.

ABasio Marcellum quidem etiam ex illius scriptis pro liærellico fuisse habitum fateor: sed nihil facilius quam obscuras quasdam phrases in prævum accipere sensum, si eæ partim ab aliis ad hæreseos suae defensionem proferantur, ut hic factum est a *Photinians*; partim ab aliis arguantur erroris, ut ab *Eusebio* et *Arianis* aclum est : in neutro autem casu audiatur expositio præsentis Auctoris.

30L.Yec dicas 3°. S.Epiphano. cum locosupracit. n. 4. retulisset, quod Athanasius visum interrogavit, quid de Marcello sentiret, hæc addit : *Ille neque ipsum defendit, neque graviter adversus ipsum invectus est; at solum risu leni edito ostendit, non multum ab improbitate ipsum abhorruisse, et in eorum loco, qui se purgassent, habuit*. Quin ipse S. Athanasius in Oratione, quæ inscribitur : *Quod unus sit Christus*, n. 2. inquit : *Quod si exacte animadvertas, apprehendes cos extra Trinitatem summovere D. A. Jesum Christum, ut mancipium, ut hominem inadorabilem ac potius adorantem, et una cum cæteris omnibus inservientem, et subjectum sanctæ Trinitati, ut Marcellus et Paulus Samosatenensis interpretantur*.

R. Nec Athanasius istud dubium facium, nec nuda Marcelli ad exemplum inducti commemoratio elidit magnifica testimonia ex Apolog. et hist. Arian, ad Monachos laudata. Præterea vero ex Epiphanio conficitur quidem Marcellum visum nullis fuisse a *Sabelliana* hæresi non admodum remotum; sedeam tamen a se suspicionem deterxisse, ubi coram Julio Pontifice, et in Synodo Sardicensi ejus fides et scripta accuratius examinata fuere. Oratio autem illa, *Quod unus sil Christus*, seu potius, ut ex ejus fine colligitur, homilia quædani in Natalem Domini, secundum peritiores Criticos, nec Athanasius est, nec Auctoris Athanasio coævi; ut illi tum ex ornatiore stylo, quam qui Athanasio proprius sit, tum ex ternarum in Trinitate hypostaseon mentione colligunt, curo unam duntaxat in S. Triade hypostasi» in Athanasii libris invenire liceat.

303. *Dico 11.* Probabilius est, *Eusebiuni* ('*xsaict nsem*, etiam post Concilium Nie. fuisse *Iriana* hæresi infectum.

Prtfc. Quem scripta et facta propria, necnon aliena testimonia arguunt Arianæ hæresis, ea infectus esse recte censetur: sed scripta el facta *Eusebii*, etiam post Nicaenum Concilium, necnon relata ad illud tempus testimonia talem esse *Eusebium* arguunt; ergo.

Prod. »n'n. />. 1*. *Eusebius* etiam in scriptis post Cuncilium Nic. Filium, qua Verbum, dicit a Patre natura diversum, inferiorem et illi servientem, non coexistentem Patri,, nec verum Deum, ut patet cx L. I. contra Marcellum c. 1. p. N., ubi conferens verba Apjvsloli ad Calat. 3. 19. el 20., ac 1. ad Tim. 2. 5. ait : *Erat igitur Filius, priusquam fieret Dei mediator ct hominum, mediator Dei et angelorum..... Non est ergo existimandum, hunc esse Drum illum, qui est supra amnia Deus, nedum de numero angelorum aliquem. sed medium utrorumque et mediatorem.* L. 2. de Eccles. Theolog. c. 7. : *Quamobrem et ipse Filius Deum suum docet Patrem suum, in quibus ait : lado ad Patrem im um et Patrem vestrum, Deum meum et Deum cestrum : Deus certe ct Pater ipsius quoque Filii Deus esse docetur. Quocirca... honorat, adorat et veneratur suum Patrem, Deum eum ct ipsius Deum inscribens; cui gratias agere, cui preces fundere dicitur, cui obediens usque ad mortem fuerat.* L. 1. Histor. Eccl. c. 2. narrat Moysi *adstipulatum fuisse etiam alium prophetam, in hymnis suis de Deo loquentem hoc modo : Ipse dixit et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt. Patrem quidem et creatorem inducentem tanquam rerum omnium Dominum, regio motu preeeipientem: Verbum autem Dei, secundum a Patre.... paternis imperiis ministrantem.* In cpisl. ad Euphrationem : *Porro ipse Filius Dei hæc nobis omnibus exactius cognoscens, alterum se ipsum, et minorem a Patre, subjectumque cognoscens, admodum pie nos id docet, dicens : Pabor, qui misit me, major est me;..... quoniam Filius et ipse quidem Deus, sed non verus Deus.* (Lab. t. 7. p. 498.) Hæc autem vel non possunt exponi sensu Catholico, vel Eusebii conditio non meretur, ut mitigata accipiantur; ergo.

Prob. p. 2'. *Eusebius* simulato subscripsit Fidei Nicænæ, suppressit ejus professionem, insectatus est illius defensores, juvit e contrario ejus adversarios et Haereticos. *Simulatio* quidem patet ex Eusebii epistola ad suos C:csareenses .ad calcem L. de deer. Nie. Syn. S. Alban, opp. t. 1.), qua sensum sua» subscriptionis exponit. In ea enim profitetur (n. 7.) ; dc Filio admissas a se esse voces, *ex substantia Patris*, ct *consubstantialis Patri*; quatenus Filius cx Patre quidem est, non autem porlio Patris, aut sectione vel mutatione divinæ nature productus ; item hi. 6.) has, *Genitum, non factum*; quatenus *to factus* creaturis cæteris proprium erat, quæ dicebantur per Filium fieri. Pralerea reprobatur (n. 9.) hunc de Filio sensum : *non erat antequam gigneretur*, ex ea solum ratione, quod omnes fateantur Filium Dei fuisse priusquam secundum carnem gigneretur. Tandem (n. 10.) pro aeternitate Verbi nihil dicit, nisi *quod Christus sit Filius Dei ante omnia secula*, in ore Ariiiorum inlcUigendo duntaxat *ante omnes creaturas*, in quarum numero tempus el secula collocantur : quin, ut Filium actu semper extitisse neget, addit, *Filium, antequam actu gigneretur, potentia fuisse in Patre.* Denique sub linem protestatur. idem se credere ct docere, quidquid praeteritis temporibus crediderat el docuerat.

mentata Nicænæ professionis *suppressio* ostenditur tum ex Historia *Eusebii* Ecclesiastica, quam studio maligno finit ante Concilium Nicænum; tum ex vita Constantini, ubi, quamvis Concilii hujus meminerit, de sola Paschalis controversia loquitur, de causa Arianæ autem ac definita Filii Divini consubstantialitate altum silet : quæ enim in Chronico ejus Latino leguntur ad annum 323. de Nicæna Synodo, et Ario damnato, addita fuisse ab Hieronymo, est exploratum. *Insectatio* defensorum fidei Nicænæ præcipuorum, Athanasii scilicet, Marcelli Ancyran, et Eustathii Antiocheni ostenditur ex Conciliabulis anno 335. Tyrii, anno 336. Constantinopoli, anno 340. Antiochiæ celebratis, in quibus singulis singuli memorati ex ordine damnati fuerunt, agente potissimum Eusebio. *Adjumentum* Hærelisis præstitum non tantum ex his ipsis Conciliis, et constanti usque ad mortem cum Arianis conjunctione colligitur, sed et ex Conciliabulo Illicro., L. 4. *Eusebii* de vita Constantini c. 43. et seqq. magnificentissime commendato, in quo anno 333. Arius, edita formula fidei æquivoca, ab Eusebio et aliis in Ecclesiam est receptus; et ex libris contra Marcellum (præcip. L. 1. c. 4.), ubi Narcissum Nerodiadein, Paulinum Tyrium, Eusebium Nicomediensem, Asterium Sophistam, et alios notorios Arianos inter Ecclesiæ Patres, ac fidei veræ Doctores refert et laudat.

Prob. p. 3a. Patres non tantum singuli, sed et in Conciliis congregati *Eusebii* pro Ariano et Hærelico habuerunt. Inter primos quidem Athanasius L. de Syn. Nic. decretis n. 4. scribit, Eusebium et alios qui simulato subscriperant Nicænæ fidei, *tanquam ad vomitum regressos*; Hilarius Libel, ad Constantinum n. 5. *commenta Ariana a duobus Eusebiis inventa* dicit; Epiphanius hæres. 68. n. 7. Eusebium *in Arianorum inanissimum dogma propensissimum* scribit; Hieronymus vocat *Eusebium*, L. ad Ctesiphont. (al. ep. 133. n. 3.), *Arianum*, epist. 65. (al. 84.) ad Pammach. et Ocean, n. 2. *impietatis Arianæ apertissimum propugnatorem*, in Apol. contra Butin. L. 1. n. 8. *Ariana factionis signiferum*, ibid. L. 2. n. 13. *Arianorum Principem*. Inter alios, Patres Ægyptii, fere centum numero, Alexandri anno 330. congregati Synodica epistola (Labbe. t. 2. p. 542. D.) Eusebium *studio Arianismi* damnasce Tyri Athanasium docent : Patres autem septimæ Synodi OEcumenicæ ex Eusebii epistolis, altera ad Euphration., altera ad Constantiam, et Commentariis hominem *in reprobum sensum traditum, et aperte Arianica opinionis ac sententia* declarant et rejiciunt (Labbe. t. 7. p. 593. D). Plures alios vide apud Valesium in fronte Ecclesiasticæ Historiæ Eusebii.

30G. *Nec dicas* 1°. *Eusebius* lum negando, Inm affirmando eliam ili libris post Cone. Nicænum scriptis, ea refert de Verbo ac Filio, quæ illum ab Ariana liæresi immunem ostendunt. Nam 1°. L. 1. de Eccles. Theol. c. 9\$ negat Filium *ex non extantibus*, seu ex nihilo productum; c. 10. esse *creatum* inficiatur. 2°. L. 1. Eccl. Theol. c. 8. et 20., et L. 2. c. 11. dicit, solum Filium esse *genitum*, et hinc *unigenitum*; ex *substantia*, non ex Patris *potentia* genitum.

R. Hæc omnia vafriliem Eusebii et dolos cum *Semiarianis*, imo ipso Ario communes quidem detegunt, fidem autem sinceram et integram nui probant. Hinc

Jd Ioa. D. *Eusebius* l ilium negat c. non extantibus prohilcluni, cl esse

creaturam absolute .V. non absolute, sed comparate tantum ad cœlcia producta et creaturas C. Palet id ex cil. L. c. i)., ubi ait : *Ex quo merito reprehendi possunt ii, qui illum creaturam esse non veriti sunt dicere, e non cxlanlibus, similiter ac creaturas reliquas, productum* ; et L. 3. c. 2. (p. 150. D): *Quoi si dicat (Scriptura) conditum illum fuisse, non ita dixit, quasi vellet intelligi, eum de non esse ad esse processisse : nec quod, ad modum creaturarum reliquarum, de non ente producebatur*. Præler ea fucum hic ab Eusebio licii, palet turn ex eo quod L. t. Demons!. Evang. c. I. affirmet, *nulla jam ratione dici p"ssc de nihilo esse quicquam em am quæ sunt* ; cujus rationem ibid. rcd-dit : *Neque enim esse quidpiam potest ex eo quod ipsum non sit* (εχ μή ονχό). *Quomodo enim id quod non est, alteri ut sil, esse causa poterit ?* Quibus verbis per το ex nihilo intelligi posse ea' *nulla causa vel principio* declarat : lum ex notione creatura, quæ ab Arianis statuebatur in eo, quod res aliqua mediate duntaxat, interveniente scilicet Verbo, tanquam instrumento cladministro, producat, cum e contra Filius dicatur ἀμεσω;, seu sine intermedio, ac per sese a Patre productus, ut Evsebics loco nuper cil. c. 5. (p. 153.), et Athanasivs !.. de Synodi Nie. Decret, n. 7. de ipso Ario refert.

Ad 2ua. D. Filium dicit solum cl unigenitum, quatenus solus sine interveniente Verbo, et per se immediate a Patre est productus, ut modo dictum C. quatenus est ejusdem natura, ct consubstantialis .V. Patrem enim ac Filium esse duas res, L. 1. contra Marcel, c. L p. 25. Filium etiam *exim Patrem civere et existere*, hoc est, a Patris ονοία extraneum cl advenlitium esse, L. 1. Eccles. Theol. notat Eusebius. Simili ratione exponitur genitus *ex substantia*, non autem *ex potentia* Patris; quanquam ex nuper dictis Filium cx Patris potentia cxlilisse, et cx ea factum idem statuerit.

307. *Nec dicas* 2°. Ibidem Filio tribuit *omnipotentiam et infinitatem*, imo el *æternitatem*. Item non tantum L. I. Eccles. Theol. Filium probat esst verum Deum ex eo quod *Deus sit. quod natum est cx Deo*, sicut quod est ex carne natum, est caro; sed etiam !.. 2. c. i. vocat cum αὐτοΘεον, quærox duplicem significationem habet ; quarum altera *Deum a se*, et a nullo principio prodeuntem exprimit, et hinc Filio convenire nequit : altera *Deum ipsamcl substantia*, non autem aliqua participatione lanium sive secundum pariem, sive secundum affectionem designat, et hic Filio ab Eusebio tribuitur.

R. Ad lum. D. Tribuit omnipotentiam, infinitatem, imo cl æternitatem his perfectionibus Patris æqualem .V. inaequalem ct minorem C. Atque hinc Evsebivs L. 2. Eccl. Theol. c. 23. duos in Trinitate *honore pares* negat, ibid. c. T. *Paternam gloriam excellentiorem gloria Filii* affirmat, ct rursus c. 28. *Patrem inaccessibilem esse, nec ab ullo capi posse, Filium vero propinquiorem esse rebus omnibus* statuit. *Æternitatem* quod attinet, non tantum pro existentia Filii *ante umnia secula*, et substantiarum etiam intellectualium creationem, imo ante *tempora æterna* accipit : nullibi autem dicit Filium Patri coæternum; quin et *Patrem ante Filium existere, et ante ejus productionem subsistere*, Vilium vero *ex Patris inexplicabili consilio ac potentia substantiam accepisse*, I.. 4. Demonslr. Evang. c. 3. et i. enuntiat.

.Ad 2““. D. Probat Filium esse verum Deum et αὐτοΘεον re ipsa ct proprie

.V. repræsentative el in figura (. Disertis verbis *Eusebius* hæc enuntiat, dum L. 2. Eccl. Theol. c. 23. scribit : Von *tamen cunctandum est quin et ipsum Filium confiteamur esse Deum verum, cui quidem hoc tanquam in imagine conveniat. Porro quemadmodum, ubi Hex unus imperat', cujus imago ubique terrarum circumfertur, nemo prudens dixerit duos esse imperantes, sed unicum, qui in imagine ista colitur : eodem modo et Ecclesia Dei, unum venerari Deum edocta, hunc ipsum, et per Filium, quasi per imaginem adorare perseverat.* Quod additur do. significatione vocis αὐτοΟεο, mancum est; restat enim tertia ejus acceptio pro *similitudini* et *imagine* Dei, qua ratione Chrysostomus hom. 2. in episl. aditum., et 27. in episl 1. ad Cor. hominem ob ferociam bellum, ob duritiem lapidi similem, αὐτοΟηρον et μοΜΟον appellavit : et in hac significatione sicut Origenes, juxta pluies Arianismi prtctbrmalor, L. 6. contra Celsum, Christum vocavit αὐτοσοφίαν, ita *Eusebius* cum αὐτοΟεον dixit.

308. AVc dicas 3°. Theodoretus Hist. Eccl. L. 1. c. 11. et Gelasius L. 2. de Synodo Nie. c. 1. (Labbe. t. 2. p. 138) referunt, *Eusebium* Arianos refellere, et ab his defectionis, a sua secta redargui. Socrates L. 1. Hist. Eccl. c. 21. non lanium asserit, *Eusebium* ab Arianismo immunem, sed et allata ipsius doctrina ostendit. Pelagius 11. tandem, ep. a. (ad Episc. Istriæ.3a.) n. 21. et Gelasius L. de duab. natur, summi Pontifices *Eusebium* laudant, et inter Catholicos Scriptores referunt. Conf. *Eusebius* ab Ecclesia colitur ut sanctus; quod palet tum ex Marlyrologiis Vsuardi, Adonis cl Notkeri ad diem 21. Junii, tum ex antiquo Codice MS. Ecclesiæ Parisiensis, et ex Breviario MS. Ecclesiæ Lcmovicensis ; ergo.

it. Theodreti et Gelasii Cvzic. narrationem veram esse, si intelligalur *Eusebii* defectio ab Arianis rigidis ; falsam, si etiam Semiarianos comprehendat : quanquam cum *Eusebius*, vivente Constantino, et Catholicum se simulare studuerit, et Nicaeno subscripserit, Arianorum odia incurrere potuit. Socratis studium vanum fuisse, et Ælhiopi dealbando impensum, ex hactenus disputatis facile ostenditur. Pelagius *Eusebium inter Historicos hunorulissimuin*, non autem inter Christianos integrum tide appellat. Auctorem libri de duabus naturis quod attinet, inler Criticos dubium est fueritne is Gelasius Pontifex, au Cyzicenus, vel alius quicumque: illud certum, Gelasium Pontificem, in suo de Ecclesiasticis Scriptoribus decreto, *Eusebii* opera tanquam apocrypha rejecisse, nec eum pro Magistro Catholico agnovisse: quare siquidem Gelasius Papa permittatur hujus libri auctor, *Eusebio* inter Catholicos Scriptores locum, non ex propria æstimalione, sed ex Euty-chianorum opinione ac sensu, contra quos proinde illius auctoritate uti poterat, a Gelasio concessum statuere licet.

dd Conf. R. -V. A. Quamvis enim non affirmemus *Eusebium* suo in errore contabuisse, sed Deo judicium de ejus salute relinquamus ; negamus tamen ejus sanctitatem ab Ecclesia universa vindicatam : cum ex dictis constet, G>nc. Generale do ipsius fide male sensisse, ejusque nomen sub Pontificatu Gregorii XIII. c Fastis Ecclesiasticis fuerit expunctum. Ecclesiæ particularis judicium, et quorumdam Scriptorum testimonium nec OEcumonicæ Synodi sententiæ, nec nostris rationibus prævalel; præsertim cum origo erroris de-

tegatur ab Eruditis, quorum aliqui hunc Eusebium pro Eusebio Samosateno, in Syria Episcopo et Martyre, quern Græci die 20. Junii colunt, alii pro Eusebio Cæsareensi in Cappadocia S. Basilii Præcessore, qui secundo Kalendas Junii in Martyrologio S. Hieronymi apud Dacheriiu et Papebrochiiu legitur, substitutum ex errore volunt.

309. *Divo III.* Certum videtur, S. Basilium ab errore Pneumatomachoriini fuisse immunem.

Proò. Ex scriptis et factis propriis, et ex testimonio alieno. Nam

i°. Praeterquam quod hom. 2i. n. 5. contra Sabell. dicat, *Trinitatem non manere Trinitatem, detracta Spiritu*; et in epist. 60. (al. 140. n. 2.) ubi docet, doctrinam de Spiritu sancto in Nicæno Concilio ideo tantum non fuisse definitam, quod nondum aperte contra eum fuerit bellum susceptum, addat, *nihil prorsus in Divina ac beata Trinitate creatum adinveniri*: speciatim Divinitatem Spiritus sancti adsluendam suscepit in L. de Spiritu sancio, ad Amphilochem, et in Libro 5. contra Eunoinium, quem librum Sancto huic Erasmus, Cocus et alii Heterodox! eripere frustra conantur, cum Gregorius Naz., Hieronymus, Theodoretus, et Joannes Damasc. illum lanquam Basilii opus laudent, et Isaac Casaubonus, Cavens cum aliis etiam Heterodoxis agnoscant.

2°. Basilii virtus et fides adeo aestimata fuit a plerisque, ut ex cremo in Cappadociam vocatus, eliam vivente adhuc Eusebio Episcopo, Ecclesiam Cæsareensem ibidem administraverit, et ab Athanasio ad visitandos Macedoniæ et Achais Episcopatus, suscipiendosque in Ecclesiam Arianos reduces fuerit missus; inter quos dum Eustathium Sebastenum recepisset, et alias Apollinari communicasset, abiecit eos continuo, et scriptis etiam impugnavit, utprimum prioris simulationem, et posterioris hæresin ex aliorum monito intellexit.

3°. Cum Basilii fama, quam ipse vivens pluribus scriptis defenderat, post ejus fata adhuc lacesseretur, præter Gregorium Nyssenlm illius fratrem, Theodorum Antiochenum ac Sophronium, ut in Bibliotheca sua Photius ostendit Cod. i. et 5., vindicavit eumdem Gregorius Naz. cujus ex Orat. 43. n. 69. locus sufficiet: *Nam quod alioquin melius quam quivis alii (Basilius) Spiritum sanctum Deum agnosceret, cum ex eo perspicue constat, quod et hoc sæpe de loco superiore, quoad jier tempus licebat, prædicavit, et privalim apml eos a quibus interrogabatur, haud cunctanter confessus est: tum vero insuis ad me sermonibus apertius id demonstravit.... non simpliciter hoc affirmans, sed, quod ipsi antea perraro acciderat, sibi rem omnium maxime horrendam imprecatus, nempe ut ab ipso Spiritu sancto excideret, nisi cum Paire et Filio consubstantialem, et honore parem veneraretur.*

310. Aec dicas. Basilius multa hæreseos indicia præbuit; nam 1°. disserens in festo Euppsychii de Trinitate, reticuit Divinitatem Spiritus sancti. -*. Horn. 17. al. 1. in app. I. 2. p. 583. C.) Spiritum sanctum non ausus est dicere Deum, sed duntaxat *Spiritum Dei*. 3°. Hymno glorificationis more Arii et Arianorum sæpe utebatur hac formula: *Gloria Patri per Filium in Spiritu sancto*. 4°. In duabus epistolis ad Apollinarem plures circa Trinitatem errores aperte protulit: unde 5°. ab Episc. Ancyr. impietatis postu-

latus, et a religiosissimis viris Ponticæ solitudinis tanquarn hæreticus vitari

II. dd/frp. D. Præbuit indicia hæreseos justa et probabilia .V. vana, et nonnisi a meticulosus Catholicis, vel ab adversariis Ilmrclis exaggerata C. Hinc

Ad. IUBI. R. reticentiam illam de Spiritus sancti Divinitate, illa in Oratione, fuisse œconomiam contra hostes calumniarum studiosos usurpatam, ul Basilius ipse in epist. 33. (al. 71.), el Gregorius Naz. in epist. 2G. (al. 58.) demonstrant; non vero ignaviam, aut fidei defectum; cum eam circumspecionem Basilius alibi non usurparit, ul ex probationibus manifestum est.

Ad 2U°. R. Quod loc. cit. Basilius non dixit, enuntiavit in Libro ad Ampliil. el LL. cont. Eunomium, item ep. 141. (al. 8. n. i.) ubi ait: *Confitendu in est, Deum esse Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum*. Inde Rasilium id profiteri ausum non fuisse, negatur. Quod vero Spiritum sanctum dixerit Spiritum Dei, et caste dixit, et more Apostoli Pauli ac Veterum plerorumque fecit, qui in hac elocutione usurpabant Dei nomen notionaliter, accipiendo scilicet Deum pro Patre, ul Chrysost. hom. 5. n. 3. delncompreh. Dei nat. animadvertit.

.k/3°m. R. Criminationem istam IululciMc refutavit Basilius in L. de Spiritu sancio ad Amp.hiloeh, c. 25. seqq. ubi ex Scripturae auctoritate, Apælolica traditione, et Patrum exemplo ostendit, ternam glorificationis formulam et rectam et usitatam esse in Ecclesia; nempe illam objectam, alteram hanc: *Gloria Patri cum Filio ipsius et Spiritu sancto*, postremam communem: *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto*. Addit præterea, in accusata formula diversitate particularum eloquentius exponi Personarum originem: ac tandem communem formulam acceptari a se, prôbarique declarat; ca ratione latissimum se inter et Arianos discrimen ostendens.

Ad 40m. R. Basilio has epistolas falso imputatas, et ab Athanasio Ancyrano osse suppositas, ut ipse Basilius in epist. 59. (al. 129.) contestatur.

.id 5°^ R. Quæ fides sit habenda Athanasio Ancyrano, liquet ex modo dictis. Monachis Ponticis, abstersa suspicione, satisfecit abunde Basilius scripta ad cos epistola 73. (al. 226.) et misso libello *de vera ac pia fide*, quibus declaravit, quantum abhorreret a novitate, cujus ab adversariis insimulabatur.

QDÆRES II. AN LIBERIUS PAPA FUERIT LAPSUS 15 ILERESIN ARIANAM?

311. *Nota I.* Liberius et a Pontificatus sui initiis, quern anno 352. suscepit, et postremis vitæ sum temporibus, quam anno 367. beata morte clausit, omnium ex calculo strenuum se fidei Nicænæ el S. Athanasii vindicem præbuit. Nam et anno 355. Beroeam Thraciæ in exilium potius deportari sustinuit, quam Constantio geminis suis studiis adversa Mediolani imperanti concederet: et Urbi ac Sedi Pontificii anno 358. redditus, perstitit in fide fortiter, neque cum Ariminensi postea Concilio commune quidpiam habuit. An vero exilii sui tempore, lum ærumnis fractus, tum redeundi desiderio superatus, nihil a fide et fortitudine sua alienum egerit, hic inquiritur. Duplex hoc in argumento respondendi ratio se hodie ollert; altera, quam

olim indicavit Cardinalis Perrouius. nuper autem Corgneus Eeclesiffi Sues» sionensis Canonicus singulari dissertatione uberius exposuit, negat omnino lapsum Liberii quemcumque; *altera* communior, el hactenus pervulgata eo descendisse Pontificem concedit, ut Athanasium damnaret, communicaret cum Semiarianis, et Sirmiensi fidei formula* subscriberet. Non cumdem tamen in lapsu Liberii defectum agnoscunt sententia postrema* sectatores. Alii enim, praesertim vero Hoterodoxi, a *fide* defecisse Pontificem, et liærçsi Arianæ assensisse contendunt; quod idem nonnulli Catholicorum statuunt, sed ima excipientes, hunc errorem fuisse *hominis privati*, minime autem Pontificis, et e cathedra assertum : alii Liberum in fortitudine quidem et (ΚΟΝΟΥΙΑ, η ηη autem in Qdepeccasse volunt. Discriminis hujus ratio maxime provenit a designatione formulæ Sirmiensis, cui Pontificem scripsisse aut hi aut illi contendunt. I ude

312. .Votu *II*. Inter 14. fidei formulas, quas *Ariani* ad oblitterandam fidei Nicænæ regulam ab anno 341. per 19. annos subséquentes, diversis in Synodis ediderunt, Ires Sirmii, in oppidoolim Pannonia» celebratissimo, fuerunt condike. II. anno 351. contra *Photinum* græce ab Episcopis, ut Vigil ius Tap- sens. L. 5. contra Eutycb. ait, ex toto Oriente congregatis, quos Hilarius in Fragment. G. η. 7. sive enumerat, sive præcipuos nominat, *Xarcissum, Theodorum, Rasilium, Eudoxium, Demophilum, Cecropium, SHvamim, Vrsacium, Valentem, Evagrium, Hyrenium, Exuperantium, Terentianum, Bassum, Gaudentium, Macedonium, Marthum, Actium, Julium, Surinum, Simplicium et Juniorem*. Ea formula, quam ceu Catholicam Hilarius L. de Synodis n. 38. exponit, Athanasius autem L. de Synod, n. 27. inter Arianas Ectheses refert, complectitur symbolum fidei una cum 27. Anathematismis: in illo sola reticentia του δροουσιου, in his etiam phrases et propositiones Semiarianæ notantur. 2*. anno 357. latine primum edita est a paucis Oeci- dentalibus, *Valente* scilicet, *Ursacio* et *Germinio*, quibus Osius etiam el Potamiisab Ililai ið adduntur. In hac, præterquam quod ουσία, δροουσιου aequae ac δροουσιου mentio fieri prohibeatur, *Paler honore, dignitate. Deitate, atqui' adeo ipso nomine paterno major /Hio.... Filius vero Patri, cum omnibus, quee illi Pater subjecit, subjectus* dicitur (Labb. t. 2. p. 786) : eaque propterea tanquam pure Ariana a Basilio in Concilio Ancyrano damnata, eia Constantio suppressa fuit. 3*. anno 339. similiter a quibusdam, ad Constantium pro habendo Seleuciæ et Arimini Concilio collectis, præsertim *Marco Arethusio, Basilio Ancyrano, Georgia Alexandrino, Valente* et *Crsacio* condita fuit; in qua prior prohibitio quidem repetitur, *Filius* tamen *per omnia Putri similis* docetur (Labb. t. 2. p. 788.)

313. *Dicol.* Liberius probabiliter nunquam fuit lapsus.

Prob. Id probabiliter negatur, cum quo in historia Liberii nee causa reditus in Vrbem, nec comparatio Romanorum redeuntem excipientium, nec Catholicorum cum restituto communio, nec Arianonim post impetratam restitutionem agendi ratio potest verosimiliter componi : sed cum lapsu Liberii hæc quatuor verosimiliter componi nequeunt ; ergo.

Prob. min. p. 1'. Si Liberius fuisset lapsus, hic lapsus foret præcipua reditus in Irbemcanra: him quia e contrario propter suam in fide constan-

Uam fuit missus In exilium : tum quia oblata bac spe a hemophilo sollicitatus, et ea inescatus defecisse dicitur : sed hoc imprimis dubium est, Ut pileit ex Itvrixo, qui Lib. I. Histor, c. 27. ita scribit : *Uberius Urbis Romanic Episcopus, Constantio vivente, regressus est : sed utrum. quodacqueril voluntati suai, udseribendum, an ad Populi Romani gratiam, a (pio proficiscens fuerit exoratus, induisent, pro certo com/tertum non habeo*: deinde falsum declaratur ab aliis aliam causam assignantibus; cum Sulpiuis Severus L. 2. Hist. sacr. c. 39. scribat : *Sed Liberius paulo post Urbi redditur ob seditiones Romanas*, et Socrates !.. 2. Histor. c. 37. dicat : *Liberius autem non multo post ab exilio revocatus, sedem Episcopatus proplerea recuperavit, quod Populus Romanus seditione conflata Felicem Ecclesia illa ejecerat, Imperatorque ipse etiam invito animo illis consenserat*; quod idem verbosius Theodoretus L. 2. Hist. c. 17., et Cassiodorus Histor. tripart. L. S. c. 18. enarrant : denique repugnat historia», ex qua constat Liberium anno fere integro adhuc hæsisse in exilio; nec cogitatum ab Imperatore de ejus reditu, nisi post Romanam postulationem; nec Romam dimissum antequam collectioni cuidam Sirmiensis et Antiochenorum Conciliorum Sirmii subscripserit. Ergo lapsus Liberii non fuit causa reditus nec cum illa verosimiliter componitur.

Prob. p. 23. Duo ex historia, adversariis etiam probata, habentur certa: 1°. Populum et Clerum Romanum tempore exilii Liberiani mansisse partibus Catholicis penitus addictum, ab Arianis autem aversum, adeo ut a Felice sive inluso, sive rite substituto in sacris abstinuerint, ex quo ille cum Arianis communicaverat : 2°. Eumdem populum non tantum extorsisse reditum Liberii, sed el cumdem summo cum gaudio excepisse, Felice ejecto : sed hoc adversus *Arianos* et *Felicem* odium, hoc erga fidem et Liberium studium credibile non est, si Romanis, ut potuit, cognitus fuit Liberii lapsus, quo el Athanasium damnasse, et Arianis communicasse, et formulæ Arianæ subscripsisse dicitur ; ergo lapsus Liberii cum comparatione Romanorum conciliari nequit.

Prob. p. 3a. Certum est ex Severo Sulpitio L. 2. c. 22., Socrate L. 4. c. 12. Theodoreto L. 2. c. 22., Liberium post reditum ab exilio communionem habuisse ab Episcopis reliquis; quin el ab Alhanasio et Alexandrina Synodo rogatum confirmationem decretorum : ex iisdem etiam et disciplina Ecclesiastica certum est, lapsum sive in fide, sive in oeconomia, præsertim hæresis suspicione afflatum, non fuisse ad communionem receptum, nisi datis poenitentiae aut retractationis signis, ut maxime ex historia Mediolanensis et Ariminensis Synodi coæva constat : adeoque si Liberius fuisset lapsus vel solo defectu *fortitudinis*, cum interprétative saltem pro Hairelico haberetur, omnino retractationis indicia eo manifestiora præbere debuerat, quo gravius erat triplex in eo peccatum, ct quo confidentius in sua ad Italos epistola ab Ariminensibus reparationem ipse exigebat. Sed nullum hujus poenitentiae» aut retractationis vestigium occurrit sive in propriis apud Hilari, in Fragma. litteris, sive in coævis Athanasii el Hilarii scriptis, sive in sequentium Socratis, Sulpith, Tucoboreti vel Sozomeni historiis; ergo.

Prob. p. 4'. Ex omnium Scriptorum silentio, el Damasi apud Theodorum L. 2. c. 22. asserto liquet, Liberium nec perse, nec per Legatum interfuisse aut consensisse Concilio Ariminensi, ad quod, teste Socrate L. 4. c. 12.,

plerique Occidentis Episcopi sunt coacti : sed si lapsus est Liberius, attentis Arianorum fraude, ferocia, et ausibus alias susceptis, non apparet cur hoc in conventu Liberii suffragium favens neglexerint, aut, siquidem illum mutatum norant, cur eum minis exilio iursus frangere noluerint; ergo lapsus Liberii cum Ariana agendi ratione minime concordare videtur.

314. *Nec dicas* 1°. Argutationibus quibuscumque pitevalere debet confessio propria: sed in Fragmentis S. Hilarii recitantur plures Liberii epistolæ, inter quas dum sunt scriptæ ad Orientales, quarum prior (fragm. 4.) a verbis, *Studens paci*, posterior (fragm. G. n. 5.) his, *Pro deifico timore*, inchoatur; et duæ ad Occidentales exaratae sunt, quarum prior (fragm. G. n. 8.) incipiens, *Quia scio vos*, Valenti, Trisacio, Germinio, posterior (fragm. G. n. 10.) exorsa, Aon doceo, Vincentio Capuano inscribitur: sed in hisquatuor Litteris profitetur Athanasio a se damnari, communionem datam Arianis, subscriptum formula; Sirmiensi; ergo.

It. .Y. Litteras has esse Liberii proprias et genuinas: 1°. quia Fragmenta S. Hilario adscripta partira a Dupinio et quibusdam aliis illi penitus abnegantur, partira juxta Criticos plerosque multis in locis corrupta sunt et interpolata: 2°. quia Silpitius Severus, qui tamen, notantibus Petavio et Patribus Benedictinis, compendium *Arianismi* ex Hilarii fragmentissuæ historiæ inseruit, de his litteris nihil, nihil de lapsu Liberii, imo causam pro ejus reditu diversam et oppositam commemorat: 3°. quia his in litteris apparet abjectio animi indignissima, et abhorrens ab animi magnitudine, quam Liberius in aliis plerisque occasionibus exhibuit: 4°. quia in prima ad Orientales, et in ea ad *Valentem* et *Ursacium* Liberius inducitur scribens, jam ab initio Pontificatus sui Athanasio a se fuisse communionem privatum; quod tamen historiæ communi, Athanasio in Hist. Arian., et Theodoret. L. 2. c. 16. narrationi, ac dictis ipsius Liberii, quæ epistola ad Vincentium Capuanum, et altera ad Constantium in Fragmentis relatae exhibent, aperte repugnat: quam ob rem hæc duæ epistolæ non lanium a Dupinio, sed et a Baronio, Binio, et Patribus Benedictinis lanquam apocryphæ, et ab Arianis suppositæ rejiciuntur; atque hinc probabile fundamentum præbel, curet alibi duæ epistolæ, Liberii lapsum referentes, ita suppositionis suspicionem adducantur.

315. *Nec dicas*?: Athanasius et Hilarius Liberio coævi semel ac iterum ejus lapsum declarant: ille quidem 1°. in Apolog. contra Arian, n. 89. scribit, *Liberium exilii ærumnas ad finem usque non tolerasse*: autem in Hist. Arian, ad Monachos η. 41. hæc habet; *Porro Liberius extorris factus, post biennium denique fractus est, minisque mortis perterritus subscripsit*. Hilarius vero imprimis in L. contra Constantium n. 11. ita cum alloquitur: *Vertisti deinde usque ad Romam bellum, eripuisti inde Episcopum; dole miserum! qui nescio utrum majore impietate relegaveris, quam remiseris*. Deinde in Fragmentis tria praealat: 1°. quidem hæc narrat (fragm. G. n. 4.) *Fosi hæc omnia, quæ tu gesserat vel promiserat Liberius, missus in exilium, universa in irritum deduxit, stribens praevaricatoribus hæreticis Arianis, qui in sanctum Athanasium orthodoxum Episcopum injustam tulere sententiam*. 2°. Formulam apud Sirmium descriptam, quam dicebat Liberius Catho.

licant vocal (fragm. 0. η. 7.) *perfidiam*. 3". Liberium vocal (fragm. 0. n. (Ϸ. et 9.) *apostatam* cl *prwvaricalorc*m, illique *anathema* dicit.

R. .V. .iss. Allata enim testimonia vel lapsum Liberii non probant, vel Patribus his supponuntur. Priorem nolam merentur loca nlriusque prima. Recte enim Athanasius dixit, Liberii m ærumnas exilii non tolerasse usque ad finem, ulpolequi ab exilio rediit: quin, dum ibidem *Osium minis perterritam Constantia ad tempus non restitisse* scribat, simile autem nihil addat de Liberio; ex illa propositione, veritati etiam sine lapsu congruente, nihil puv islo evincitur. Similiter ul Hilarius vere diceret nescire se, an Constantius majore impietate Liberum relegaverit, quam remiserit, sufficebat Liberium aule reditum a Constantio fuisse male haLitum: adeo autem ad veritatem hujus asserti non requiritur triplex illud Liberii crimen, ut alias Hilarius nescire potuisset, majore impietate coinquinatam fuisse remissionem præ relegatione. Posterior nola reliquis textibus convenit.

Et quidem textum Athanasii in Hist. Arian, ad Monach. pro supposito habendi ratio P. est, quod hæc historia scripta fuerit, vivente adhuc Leonlio Antiocheno, quandoquidem Athanasius num. 287. de eo tanqnam vivo loquitur. Cum vero Leontius ex Baronii, Valesii et Pelavii calculo an. 356. fuerit mortuus, Liberius autem et Osins anno 357., vel sub initium anni 358. dicantur lapsi, ex hoc anachronismo indicium suppositionis habetur: 2J. quia in eadem periodo mentio fit de Osio, el ejus lapsus hoc definitur, quod *vix tandem cum Valente et Ürsacio communicaret*. Sed majus Osii crimen, nempe Arianæformulæ subscriptionem. Hilarius et Ph.eba-hes produnt; et ipse Athanasius tum in Apolog. contra Arian., tum in Lib. de fuga sua addit, Osium in Athanasu damnationem concessisse: 3a. quia plures Critici, inter quos Bollandus et Tillemontius, fatentur esse additamenta, quæ in Athanasii libris de Lapsu Liberii et Osn leguntur; quamvis velint factam ab ipso Athanasio additionem: pro quo tamen asserto cum nulla convincens ratio habeatur, hæc ipsa confessio praejudicium quoddam contra textum Alhanasianum generat. Hilarii loca, quoniam ex Fragmentis referuntur, iisdem suppositionis suspicionibus patent, quas ad priorem probationem contra litteras Liberii ibidem contentas ostendimus

Accedunt indicia corrupti textus specialia. Nam in *primo* Athanasius complatur *Sanctus*, sine quo tamen adjectivo Hilarius in plerisque suis operibus, ac in ipsis Fragmentis alias et simpliciter Athanasium appellat: in *acundo*, quæ formula compellatur *perfidia*, ab Hilario in L. de Syn. probatur lanquam catholica: quæ referuntur in *tertio*, repugnant dicto Hilarii in Fragm. alteri, quo epistolæ Liberii ad Orientales primæ hanc quaestionem subjicit (fragm. i. n. 2.): *Quid in his litteris non sanctitatis, quid non ex ilu Dei eveniens est?* minime vero conveniunt temporibus. Cum enim Fragmenta fuerint scripta post Concilium Ariminense, contra quod, Damaso in epid. ad Illyricos teste, Liberius fidem Nicaenam' strenue propugnavit; Apostatae et praevaricatoris nomen, multo autem minus anathema in Liberium hoc tempore conjici poterat.

31G. *Nec dicas* 3°. Inter Scriptores Liberio suppres numerantur S. Hieronimus et Faustinas cum Marcellino: hi vero Liberium esse lapsum aperte enuntiant. Hieronymus enim L. de Scriptor. Eccles, c. 97. ait: *Fortunatus* a-

nus... *in hae habetur detestabilis, quod Libi rium pro fide ad exilium pergentem primus sollicitant ac freyit, et ad subscriptionem /urrescos compulit.* Elin Chronico hæc scribit : *Uberius twdio rictus exilii in hærelicafn pravitatem subscribens, Romam quasi victor intravit. Faustinas ct Marcellinus* demum in sua ad Libellum precum præfatione (Opp. sinnondi t. 1.) dictint : *Constantius veniens Roman', pro Liberio rogatura Populo, (pii mox annuens ait: Habetis Ulterium, (pii qualis a vobis profectus est, melior revertetur. //x autem de consensu ejus, (pio manus perfidia' dederat, indicabat.*

R. Quoad 1°. auctoritatem S. Hieronymi quidem videri contrariam, probabilitati tamen hujus opinionis non lacero praejudicium: quia, tanquam Scriptor et loco et tempore saltem 30. annorum remotus, ex falso per Arianos sparso rumore, falsum scribere potuit; præsertim cum in utroque loco nihil de Alhanasii condemnatione et communione cum Arianis, alias Liberio impunita, meminerit, cl in recensendis etiam suæ ætatis factis a Tillemontio sphalmum arguatur. Præterea ex Athanasii Apolog. ad Constant, n.27. habetur, Fortunatianum apprimè antea Catholicum, nonnisi vi adactum in Concilio Mediolanensi subscripsisse damnationi Athanasii; adeoque difficultate non caret, ut quis credat eum postea et Ariannm effectum, et auctorem luere-seos Liberio extitisse. Tandem *Chronicon Hieronymi* non uno loco corruptum esse, Critici plures advertunt; et locus ex eo allatus quamdam contradictionem habere videtur; cum reditus *victorice* similis cum præx'io in *turreticam pravitatem* lapsu ægre concilietur.

Quoad 2°. R. Vel illa præfatio non est *Marcellini* et *Faustini*, quod plures ex diversitate illius cum Libello subjuncto ostendunt: vel siquidem eosdem habeat auctores, præfatio lain parum auctoritatis habet, quam certum esi Libellum precum imposturis et mendaciis esse refertum: vel his omnibus dissimulatis, *perfidiae* nomen leviolem tantum in oeconomia defectum significat, pro quo facilitas quædam Liberii erga *Aricinos* ostensa haberi potest; cum in Libello etiam laudetur Macarius ob recusatam cum Damaso communionem, quæ ibidem *perfidia* appellatur.

Testimoniis his probabiliter infirmatis, minus necessarium est ad auctoritatem aliorum Scriptorum infringendam converti. Qui enim objiciuntur. *Auxilius* !.. 1. de Ordinât., *Petrus Dainiani* epist. 1°. c. 16., et *Platina* in Vit. PonliL. tempore nimis remoti sunt, ntpotc quorum antiquissimus ante seculum nonum non vixerat. Unus *Sozomenus* (L. 4. c. 13.) quantumvis cl ipse inlegro seculo posterior, difficultatem forsân movere posset; nisi rationes contra Hieronymum allalæ multo validius contra eum intorquerentur; quanquam et ipse narrationem de lapsu Liberii vulgato ab Arianis rumori tribuat. V. P. Zaccar. Thesaur. Thcol. t.2. L. 1. part. 2a. Opusc. 5.

31". Dico II. Si cui Sirmieosi formulæ subscripsit Liberius, non subscripsit tertîæ, nec secunda?, sed *prima* duntaxat. In hac responsione tria supponuntur:

Iom. Est. monumenta fere omnia, quæ hactenus infirmare conati simus, esse genuina ac vera.

2°. Ex. his excerpti hanc historiam: Liberio in exilium misso, conjuraverat quidem Clerus Romanus se alterum Pontificem, vivente Liberio, non habiturum: sive tamen vi Constantii praevalente, sive mutata Romanorum

jiilcnlia, pdulu post Felix Romanæ Ecclesiæ Diaconus Pontificatum suscepit; qui quamvis fidem Nicænam professus, quia tamen ab *Arianis* ordinatus, iisdem ccmiiiuniuncm non negabat, Romanorum odium incurrit, et Liber ii desiderium in illis accendit. Quare cum perpetuo abstinuissent ab Ecclesia ubi Felix divina faciebat, tum legatione missa, tum præsenli supplicattione a Cviblaiitio triumphum Ilomæ agente anno 337. restitui sibi Liber um postularunt. Imperator redditurum se Romanis Liber um promisit, {trimo quidem divisa cum inter cl Felicem Pontilicia potestate, postmodum etiam culem Liber io ex integro permissa. Dum hæc Ilomæ fierent, sollicitabatur IIBF.UIS Beroeæ a *Bemophilo Beroeensi* et *Fortunatiano AimüçensijHù* tandem, siib ejusdem anni finem aut initium sequentis, primum sc ab At iia x a sio iwedere, et rejectos alias Episcopos in communionem adsciscere testatus, dcin Sirniieiisem fidei formulam sibi oblatam suscepit. Nec statim tamen, nec absque nova subscriptione reditum obtinuit. Nam Sirmium evocato Codex, præler Sirmiensem formulam decreta Antiocheni Concilii contra Paulum Samosatnum et alterius Antiocheni an. 341. cclhesin complexus, olTertur subscribendus : cui postulationi, sed impetrata vicissim ab Arianis Filii cum Patre per omnia similis professione, cum satisfecisset Liber ius. anuo358. jam profecto Romam plaudente populo et Felicem ejiciente regressus, priorem sedem non minus quam fidei constantiam recuperavit.

Denique 3um. est , formulam Sirmiensem, cui subscripsit Liber ius, distinguendam esse ab illa damnatione, quam an. 349. Catholici contra Photinum etiam Sirmii ediderunt : in se tamen non fuisse duplicem et distinctam sed eandem Sirmiensem formulam, quæ tum Beroeæ tum Sirmii a Liber io fuit subscripta, quamvis, ut dictum est, in posteriori loco huic formulæ aliam acta Antiochena subscribenda fuerint addita. Ilis præmissis

/ro6. p. P. Tertia Sirmicensis formula conscripta fuit an. 339., ut ex denominatione Consulum adjecta patet, *dictante fidei. Nxrco* Arethusio, ut Uii.a r. iu Fragm. loquitur, et ad hunc finem edita est, ul indictis jam Ariminensi d Selcucicnsi Synodis pro norma daretur : sed Liber ius, ex omnium consensu jam an. 338. Romam regressus erat; et formula, quam suscipi a se inep. ad Orioni, scribit, *a pluribus Fratribus et Coepiscopis tractata, exposita, et suscepta est*; et norma Sirmicensis Ariminum ab Ursacio et Valente allata, teste Damaso in cp. ad Illyricos, a Liber io fuit refutata ; ergo.

Prob. p. 2'. Formula secunda, sive spectetur quoad intrinseca sive quoad cxlrinseca, nequit diei subscripta a Liber io. Ostenditur Iura. Formula secunda, talione prohibitorum δαοιοῦσίου et ὁμοουσίον, et ratione dôclrinæ de inæqualitate Filii a Patre, erat *Ariana* imo *Anomcea*, et ut talis laudata quidem fuit ab *Eudoxio* Anornæo; sed e contrario damnata est a *Basilio* in Cone. Ancy-rano, nec non a Constantio vetita : atqui Liber ius nec damnavit ὁμοῦσίου quiaSotom. L. 4. c. 13. sparsum de hac re rumorem vocat *falsum* : nec suscepitἀνόμοιον; quia ipse, ex dictis* vicissim postulavit professionem de similitudine Filii per omnia : nec ad oblinendum ab exilio reditum subscripserat formulæ, quam libertatis dator *Constantius* suppressit, *Basilius* restitutionis procurator damnavit, et obquam *Eudo.rius* exilio est mulctatus; ergo. Ostenditur 2UD'. Formula secunda concepta fuit sermone latino, subscripta tantum ab Occidentalibus, edita autem an. 337. : sed tormula, cui

subscripsit *Liber ies*, concepta est grave, ut ex *At iia n a s i o e l S o l i i*. L. 2. hist. c. 30. discimus; subscripta est ab *Orientalibus*, ut supra ex *Vigilio Tuseam* et *Hilario* diximus; tandem nequit an. 337. esse edita; cum alias suscepplaa *Liberio* formula conscribi non potuisset ah iis, quibus tamen *Hilaries* eam signatis verbis tribuit : tum quia *Theodorus Heracleensis* inter eos nominatus jam an. 335. obierat : tum quia *Eudoxius* et *Cecropius* an. 357. Sirmio aberant : tum quia *Bdsilius Ancyranus* vix editam secundam formulam eodem adhuc anno damnarat; ergo secunda Sinniensis formula non est ea. cui subscripsit *Liber ii s*.

*Prob. p. 3**. Supponitur *Liber u s* subscripsisse uni ex tribus formulis Sii-miensibus Arianis : non autem subscripsit 3*e. vel 2, <? ; ergo Itc. duntaxat subscripsit. Com/. Formula subscripta a *Liberio*, ab eodem inep. ad Oriental, dicitur Catholica et a pluribus tractata, exposita ct suscepta : sed hoc solitie. formulæ convenit, quæ scilicet Catholico sensu accipi potest, et præ ca>teris plures suffragatores habuit; ergo.

318. A'ec dicas 10. *Hilarius* in *Fragra*. formulam a *Liberio* subscriptam appellat *perfidiam*: sed idem L. de Syn. formulam Sirmicensem primam dicit Catholicam; ergo juxta *Hilarium Libf.r u s* primæ nori subscripsit. 2°. Quo tempore subscripsit *Liber u s* formulæ Sirmiensi, secunda recens erat edita; ct paulopost hujus formulæ auctores *Valentem*, *Ursaciuni* ct *Gcrininium*, datis ad eos litteris, *Liber ies* rogavit, ut sibi ab Imperatore veniam redeundi impetrarent : sed hæc indicant subscriptionem fbrmulæ secundæ ; ergo. 3°. *Sozom. L. L c. 15.* aperte scribit, coactum a Constantio *Liber iem* ad confitendum Filium l'atri non esse ὁμοούσιον : sod hoc non primæ sed secundæ subscribendo fiebat ; ergo. 1°. Si nec *Reroeæ* nec *Sirmii Liber ius* subscripsisset formulæ secundæ non posset dari ratio, cur præter subscriptam jam formulam primam *Reroeæ*, postea novam subscriptionem debuerit addere.

R. .Id 1TM. D. M. Formulam hanc appellat *perfidiam*, spectando formulæ auctores eorumque consilium C. spectando formulam secundum se et acceptionem *Liber ii* .V. Consilium auctorum, qui partira *Anomæi*, partira *Semiariani* erant, exponitur ab *Hilario* in L. *eant. Constant*, eo pertinuisse, ut pro qualibet occasione innovatis ct reformatis fidei formulis sensim vis ac memoria formulæ *Nicænæ* deleretur; quod utique perfidum erat. Idem etiam *Hilarius* loco objecto testatur, Catholico sensu hanc formulam a Pontifice esse susceptam.

.b/2ⁿ. R. T. M. Quia incertum est. an editio Sinniensis formulæ secundæ præcesserit subscriptionem *Liber ii*, cum juxta *Paginin* an. 357. exeunte, scilicet mense Decembri, formula hæc sit condita, et *Liber ies* jam anni sequentis l. nonas Augusti Romam regressus. .V. min. Ex relata enim observatione vix tempus sufficiebat , ul formula secunda, auctoribus *Demophilo* et *For/ana-liαηo*, persuaderetur *Liberio*; præsertim cum viv edita *Semiariauosoppugnatores* habuerit. Quod vero *Valentem* el *Crsacium* tanquam deprecatores pro reditu suo litteris compellaverit, nihil pro subscriptione formulæ secundæ præ primæ evincit, cum illi formulæ utriusque auctores fuerint.

Jd 3um. 1). M. Coactus est *Liber u s* ad confitendum Filium non esse ὁμοούσιον in sensu Pauli *Samosat.*, h. e., non esse eamdem cum Patre Per-

joiiAin C. in sensu Arii, h. e., non esse ejusdem cum Patre subslantiæ .V. Sozoinenus de collectione formularum a Liberio Sirmii subscripta loquitur, inter nuas prior Antiochena, contra Paulum Samosal. edita, hærticmn cñs in δαούύσ'ω sensum damnabat, posterior autem in Ehcæniis an. 311. celebrata, æque ac Sinniensis prima δμooύσioν duntaxat reticebat.

Id ium. .V. Jss. Duplici enim ex causa Semiariani, qui post damnatam in Omcilio Anoyrano Sirmicnsem formulam secundam ad Constantium Sirmii confluxerant, videntur novam subscriptionem a Liberio exegisse: 1®. quidem, iit falsum de Liberio ab Anomæis sparsum rumorem, quasi ille Filium Patri dissimilem profiteretur, dissiparent; unde ad Calcem suæ subscriptionis Liberius anathema contra purum *Arianismum* subjecit : 2®. quoniam *Semiariani* Ijheiuum perducere eo non poterant, ut sucum aperte damnaret δαοούσίον, agendum dolo censuerunt; ut oblata Antiochena formula, qua Mowotov in sensu Pauli Samos, damnabatur, caque subscripta divulgare pussent, ipsum damnationi δμooύσioν subscripsisse.

319. *Dico III.* Si Liberius est lapsus, nec ut doctor publicus nec ut privatus defecit in tide, sed in fortitudine duntaxat cl œconomia.

Prob. P. 1>. Ul Liberius qua Doctor publicus dicatur lapsus in fide, debuit dogma *Arianum* libere, prudenter ac solemniter definire : sed nullum imprimis dogma *Arianum* definivit *solemniter*, h. e., tanquam omnibus credendum proposuit Ecclesiæ ; cum nullum hujusmodi decreti vestigium occurrat : deinde si quid etiam definivisset, id nec fecit *libere*; cum plerique liujns narratores partira minarum et persecutionis, partira metus ac doli mentionem faciant: neque fecit *prudenter*; cum nihil, consulto per preces Deo, adhibitis in consilium viris doctis, institutis Conciliis aut Congregationibus actum, sed Liberius tantum tædio exilii vicius et spe reditus occupatus subscripsisse legatur.

Prob. l. p.* Ratio dicendi quod Liberius ut doctor *privatus* in fide defecerit, inde desumi debet, vel quia Athanasium damnavit, vel quia cum Arionis communicavit, vel quia formulæ Sirmiensi subscripsit : sed nulla ex his ratio csl dicendi Liberium in fide defecisse :

Non *prima*, quia Atiia x a sii condemnatio ab *Arianis* postulata fuit, non ob ejus dogmata, sed ob crimina alia ipsi imputata ; ut ex eorum postulationibus sive apud Imperatorem sive apud summum Pontificem et congregatos in Conciliis Patres constat : ct sic etiam facia est a Liberio, ul ejus in ep. adOrient. verba docent : *Ego Athanasium non defendo; sed quia suscepit illum Julius Episcopus decessor meus, verebar ne forte ab aliquo prævaritator judicaret. At ubi cognovi, quando Deo placuit, juste vos illum condmnsse, mox consensum meum commodavi sentiis vestris ; litteras ade,que super nomine ejus, id csl, damnatione per Eorlunatianum dedi perferendas ad Imp. Constantium etc.*

Ncc*secunda*, quia communicavit cura Episcopis, qui quamvis reipsa Aviani erant, se jactabant, et a Liberio aestimabantur, non dissidere a Catholicis in dogmate, sed in causa facti de Atiia x a sii innocentia; ul ex subjunctis in ead. cp. verbis colligitur : *Itaque amoto Atiianasio, super quo statuta omnium catrum a me cum sede Apostolica suscipienda sunt, dico me cum omnibus*

vobis et cum uniuersis Episcopis Orientalibus pacem et unitatem habere, Colligilur id ulterius ex ratione acceptandi formulam quam ibid, his verbis reddit: *Demophilus dignatus est pro sua benevolentia fidem ceramet Catholicam exponere, qua Sirmii a pluribus Fratribus et Coepiscopis nostris tractata, exposita et suscepta est*. Ex quibus liquet, Liberum communicasse quidem cum Arianis, sed quos existimabat Catholicos, et errorem facti, non autem perversitatem animi intervenisse.

See tertia, quia nec formula prima, cui Liberium subscripsse ostendimus continebat in se errorem Arianum; unde Hilar. L. de Syn. eam *Catholicam* dixit, et Vigil. Taps. 1. supra citi addit, *nullum fidelium Catholici apud Sirmium congregati ex toto Oriente contra Pholinum Concilii sanctiones audere respuere, aut cunctari recipere*: neque reticentia ὁμοουσιῶ; eam formulam Ananiam reddit; lum quia ad hæresin Photini de solitaria Persona Dei et Içmporaria creatione Verbi confingendam, ea vox non erat necessaria, tum quia Augustinus ep. 171. (al. 238.) aci Pascentium Arianum se paraliim sulscribendi formulæ dixit, in qua nihil fidei est contrarium, licet omisum sil ὁμοουσιῶν.

Prob. 3. p.* Liberius supponitur esse lapsus in causa Athanasii, communionis et formulæ *Arianæ*: sed non defecit in tide, ut hactenus est piObalum; ergo in fortitudine et œconomia. *Conf.* Si Liberius est lapsus et ejus error culpabilis; ergo ideo quia kedio exilii victus, putavit defensionem Athanasii deserere, cum *Arianis* Catholicos se simulantibus pacem iniri, formulam alias Catholicam, sed aperta δαοουβισῶν professione carentem suscipi a se posse: sed in huc defectus erat fortitudinis et œconomiae, cum eo tempore vox δμ-οουσιῶ erat tessera distinctiva Catholicorum et per Athanasii latus petebatur Aicæna tides, atque communio cum Arianis habebatur pro consensu cum iisdem; ergo.

320. *Nec dicas 1'.* Liberius in ep. ad Ursae, et Valent, hæc scribit: *Quicumque autem a pace et concordia nostra, quæ per orbem terrarum volente Deo firmata est, dissenserit, sciat se separatum a communione nostra*; ergo communionem ac sententiam suam, utpote quam sub poena excommunicationis proposuit, solemnilerdefinhit. *Conf.* 1. Ex actis Orosii constat, Eusebium Martyrem IL Augusti in Romano Breviario et Martyrologio Adonis celebratum, al. iBF. Rio reduce, quod sibi communicare nollet, vexatum et Constantio vincula injiciente fuisse enectum; ergo. 2. Liber Pontificalis et *Faustinas* ac *Marcellinus*, in præf. ad Libel, precum, narrant Eusebium et Damasum cum Catholicis Felici adhærentibus se opposuisse Libério, Indcque ortam in eos persecutionem; ergo.

R. *Ad Arg. N. Cons.* Imprimis enim his in verbis nihil est de sententia aut dogmate, sed tantum de pace et concordia: deinde perlinet ad rejiciendos tantum Anomæos non vero ad Catholicos: demum si de fidei formula etiam accipiantur verba, intelligebantur de ea in sensu catholico a Liberio usurpata.

Ad Conf. 1"r. et 2"m. A. Coïts. Acta enim Orosii, ex contradictoriis textus et cum lüsluria alias certa.cunlraviis variis, Tillemonl. (Torn. G. de liær. Arian. c. 73.) probat esse apocrypha: Præfationem illam falso tribui *Faut-*

liniicl Marcello, d si quidem eorum opus sil, ob mendacia non mereri lidem, sul»crius jam dictum est : Liber vero Pontificalis auctoritatis admodum tenuis apud Eruditos esse aliunde constat

321. 'AVc *dicas* 2". Qui init communionem cum hæreticis, el damnat fidei defensorem præcipuum, hæreticis esi annumerandus : sed Libemvs iniit communionem cum Jn'am's, el damnavit Athaxasil m fidei Nicænæ defensorem præcipuum ; ergo.

II. I). .1/. Qui init communionem cum hærclicis, sc tales profittentibus, vel agnitis saltern el æstimatis, et ob suam lidei professionem damnat defensorem fulci præcipuum, est annumerandus hærclicis C- qui init communionem cum hærclicis, se Catholicos lingentibus, et habitis pro Catholicis, et tantum ol» scelera imputata, quæ quis errore facti putavit vera, damnat defensorem fidei .V. Postremum autem in hac historia evenisse, constat ex dictis.

. 322. *Nec dicas* 3'. Qui tacet vocem ὁμοούσιο , quo tempore hanc vocem tacere idem erat ac negare, ille hanc vocem negat et est hæreticus, juxta illud Luc. 9. Qui *me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet*; ubi Matth. 10. dicitur : *Qui me nec/civerit* etc. : sed en tempore tacere liane vocem idem erat ac eamdem negare: tum quia hac voce tanquam tessera utebantur Catholici, et ab ea confitenda omni modo abhorrebant .Iriani .Mum quia ab Athaxasio et Hilario vel ob solam hujus vocis reticentiam rejiciebantur plcræque fidei formulæ tunc temporis fabricate; ergo.

'Conf. *Semiariani* confitebantur Filium Patri in substantia et per omnia similem, et abstinebant duntaxat a voce ὁμοούσιο , sicut Liberius, et tamen erant el habebantur hæretici; ergo et Liberius fuit, ei est habendus hærclicus.

R. D.M. Qui tacet vocem δαοουσιο , quo tempore tacere idem absolute et formaliter erat ac negare, ille negat hanc vocem, et est hæreticus C. qtro tempore tacere idem interpretative tantum erat ac negare *subd.* negat et esi hæreticus, si taceat plene advertens hæreticorum dolos, nec æquivalenler loquatur T. secus .V. Jam vero ex Arianæ hæresis historia constat 1°. tacere *fysAswi* non fuisse formaliter idem ac negare; cum *Semiariani* fuerint distincti ab *Anomcris* et *Acacianis* : 2°. nec tacere semper fuisse interpretative idem ac negare; tum quia *Semiariani* hanc vocerti omitti volebant, quia inaudita ad hoc tempus fuisset, et a *Sabellianis* male usurparetur, ac præterea sufficeret, si ros ipsa diceretur : tum quia Liueric m non ideo pro .Irii/no fuisse habitum quod formulæ, ὁμοούσιον voce carenti, subscripserit, vel solus retardatus per annum prope integrum reditus et altera subscriptio ab ipso exacta manifestum facit : 3°. Liueiuo dolos Arianorum eo tempore non fuisse perspectos docuit eventus; cum constet simili poslmodum fraudi, in Concilio Ariminensi adhibitæ cl dcllectæ, ab eoderii fuisse fortiter repugnatum : 4°. LibemUm denique æquivalenler professum esse ὁμοούσιον non tantum constat ex vi el significatione δαοιουσιου, quam non tantum catholicam sed sufficientem etiam fuisse habitam, ex Epiph. hæ. 73., At iia n. el Hil ar. LL. dcSjii., Treodore t. c ISozomexo, *Alexander Natalis* contendit; sed ex eo quod. testeSozojiexo L. 4. c. 13. non ab *Anomwis* solum, sed a *Semiarianis* Liberius

postulaverit professionem de Filii adæquata similitudine cum Patre; (jHo facto ostendit amplius a se quidpiam admitti, et a *Semiarianis* pustulari, si δαοιοῦσιον in sensu sequiori ah illis acciperetur.

Ad Conf. A'. parit. Discrimen palet ex modo dictis, et ex Ude mala .Iria-noruin ac opposita fide bona Liber ii.

323. *Nec dicas V.* Athanasius, Hil ariis, Hier onymus, Sozomenus, Auxiliis el Petrus DamianIj liu ih. 316. laudati, diserte enuntiant Liberum *subscripsisse* aut consensisse *hæresi Arianæ*; unde tertio denuntiatur Liberio *anathema* ab Hilario legitur; ergo.

R. D. .1. Scriptores hi falso rumore decepti enuntiant etc. C. vere edocti *subd.* enuntiant Liberum formaliter et expresse subscripsisse aut consensisse hæresi Arianæ .Y. interpretative aut secundum hominum æslimationem C. Quia enim Liberum damus defecisse in fortitudine cl œconomia circa triplex illud factum, concedimus etiam sensum Scriptorum illorum postremum; priorem autem negamus ex rationibus jam datis. Quod *anathema* in Liberum ab Hilario pronuntiatur allinet: (siquidem hæc nota ex margine non irrepserit aut ab alio quodam Fragmentis fuerit insertum, ut fere omnes conjiciunt) eo statim tempore adnolatum ab Hilario videtur, quo, captato ex Liberii subscriptione mendacio, *Eudoxius* cætrique *Anomæi* rumorem falsum sparserunt, Pontificem damnasse οἰοοῦσιον; id quod, reverso licet ad Urbem ac pristinam constantiam Liberio, relictum ab Hilario, scriptionibus aliis ac laboribus distracto, postea a Fragmentorum collectore Nicol. Fabro est editum.

324. *Nec dicas 5°.* In ipsa Sirmiensi formula prima plures habentur errores; nam analhemalismo 3. (apud Hil ar, de Synod, n. 38.) sic dicitur: *Si quis unum dicens Deum, Christum autem Deum ante secula filium Dei obsecutum Patri in creatione omnium, non confiteatur: anathema sit*: et 27. Si quis *Christum Deum [filium Dei ante secula subsistentem et ministrantem Putri ad omnium perfectionem non dicat... anathema sit*: apertius adhuc 17. anathem. Aon *exaequamus vel comparamus Filium Patri, sed subjectum intelligimus*; ergo, cum Liberius in sua ad Orient, ep. dicat: *Hanc* (formulam) *ego lubenti animo suscepi in nullo contradicens*, etiam his analhematismis erroneis adhæsit.

Conf. In formula Antiochena an. 341. edita sic habetur: *Nos neque sumus Aarii sectatores; qui namque fieri potest, ut, cum simus Episcopi, Ario Presbytero auscultemus? neque aliam fidem quam quæ ab initio divulgata sit recipimus: sed cum in [idem ejus studiose inquirere eamque accurate expendere niteremur, Jnum potius ad nos revertentem admisimus, quam ejus opinioni sumus ipsi obsecuti: idque ex his, quæ dicuntur facile cognoscetis. Nam nos ab initio didicimus credere in unum Deum* etc. (Labbe. t. 2. p. 589); ergo, cum Liberius formula* huic Sirmii subscripserit, communicasse etiam cum Ario convincitur.

R. A. .t. Quæ enim videntur Arianismum sapere, Catholice dicta sunt, si phrasin priorum temporum et hæresin oppugnatam attendamus. Nempe lilius dicitur / *utri obs>< utus in creatione omnium et ministrasse ad omnium perfectionem*, quatenus per lilium Dei omnia creata sunt; quod nesavit

/Am/iiiiim, distingui iis Verbum a Filio lici, et illi quidem in sensu Pauli Saniosaleni rxislciiliain sed a persona Patrii iindisliiirlam ab ælerim concedens, huic vcm cam aille Virginis parium auferens: unde in 27. Analhemalisino addita Sunt hæc verba in objectione omissa: *Sed ex quo dc Maria nutus est, ex eo et Christum et Filium nominatum esse et initium accepisse, ul sil Deus, dicat.* Similiter dum Filius Patri non exrvquari nec comparari sed *subjectus intclligi* asseritur, contra hæresin tantum Photini et Pauli negatur Filius esse a se, et genitus a Patre affirmatur, quod ex contextu Analheim. 17. liquet, qui talis est: *Neque enim descendit in Sodomam sine voluntate Patris; neque pluit ex se, Seda Domino, auctoritate scilicet Patris; neque sedet in dextra a semelipso, sed audit dicentem Patrem, sede ad dexteram meam.* Vid. num. 291. 292. et 293.

.Id *Conf. R. A. Cons.* Quamvis recitata in *antecedente* apud Socratem et Athaxasium legantur, non sunt tamen constitutiva formulæ fidei, sed fragmentum actorum Concilii et transilio ad formulam; unde nec ali Hilario L. de Syn.ii.29. necaTiiEoriinoNio apudAniAN. L. de Syn. n. 24. referuntur. Præterea vel vera supponitur ea Antiochenorum Patrum narratio, vel falsa? si Inra; .Irius resipuit, et Liberius cum eo communicare potuit: si 2um; ergo errore facti deceptus quidem est Liberius, non nisi tamen post retractationem ejus sibi propositam cum eo communicavit. Quin gratis omnino et absque fundamento dicitur, Ario jam diu e vivis sublato, Semiarianos, oblato hoc fragmento, sollicitos fuisse ut illi pax a Liberio donaretur.

325. *Observe.* Celebrem inter Eruditos controversiam, nempe an Felix Sedem Romanam, acto in exilium Liberio, occupans legitimus fuerit Pontifex, huc quidam injiciunt, ut, affirmato Felicis Pontificatu, probent Liberum in hæresin incidisse. Cum enim neq Ecclesia possit esse biceps, nec Papa nisi ob hæresin excidat Pontificatu; si Felix legitimus fuit Pontifex, derogatum ob hæresin fuisse Liberio Pontificatum ncesse est; quandoquidem uterque nequibat esse Romanus Pontifex, ne Ecclesia evaderet biceps. Objectioni huic satisfaciendi via se duplex offert: *altera*, illa in controversia, partem negantem tenet, et suppositum negat; in quam rem *Alex. Nat.* See. 4. Diss. 32. Art. 3. consuli potest; *altera*, conciliando controversiam, vim objectioni detrahit, dum statuit Felicem quidem legitime electum esse inLiberii Vicarium cum successionis jure, interveniente tamen morte, fuisse praepeditum ne juris illius usu gaudere posset.

Atque hæc quidem responsio commodior et honoratior videtur. In ea enim verum manet, quod Theodoret. L. 2. hist. c. 17. ait: *Successum est Liberiao quodam illius Diacono, nomine Felice*: manet auctoritas Optati Mjlev. de Schism. Donat. L. 2. n. 3. et Augustini ep. IGu (al. 54. n. 2) in Pontificum serie Felicem omittentium, scilicet ex eo quod Felix tantum sub Liberio, unquam sohis et nomine proprio Pontificatum gesserit: nec detrahitur fides Catalogis sequioris ævi et Martyrologiis omnibus Felicem inter Pontifices recensentibus, utpote quibus jus successionis cl adniini-»stratio jam data pro Pontificis acceptione suffragatur. Quæ Athanasius in op. ad Solitae. seu hist. Arian, ad Monach. n. 75. de Felicis ordinatione per Arianorum operam facta commemorat; vel dici possunt ad eum absentem sinistro et mendaci rumore esse perlata; cum Socrat. L. 2. hist. c. 37. scri-

bat, diversos diversa de his quæ eo tempore in Ecclesia evenerant relulisse: vel Felicem non probant inlrusum; tum <Juia interventus hiurelicortnii Episcoporum irritam non laciebat sive electionem sive ordinationem, uti exemplum Cyrilli ad Hierosolymie sedem assumpti ostendit : tum quia a congregatis Sacerdotibus procurante Liberia in ejus locum Felicem «&■ ordinatum, testatur. Alia, quæ circa Felicis ex urbe discessum, mortem el martyrium disputantur, nec nostri instituti, nec hujus loci est componere, eum responsionis dalæ nec fundamenta sint, nec ulli partium salis explo-rata.

ql.eres III. _In Patres Concilii Ariminensis Ariana hæresi fuerint foulait?

326. Sota I. Cum Constantii consilium de habenda Generali Synodo pri-mum quidem Nicomediæ, postea .Vicero», his urbibus terræ motu subversis, fuisset frustratum; arte Arianorum effectum est, ut, div isoconventu,Orienta-les Seleuciam in Isauria, Occidentales Ariminum in .Emilia an 359. convoca-rentur. Qui Seleuciæ convenerant, centum et sexaginta ab Athanasio L. de Syn. n. 12., Socu. L. 2. hist, c.39., el Sozomen. L. i. c. 22. numerantur, a S. Hil.viuo autem L. cont. Constant, n. 12. dispescuntur in lres classes; quarum 1*. Semiarianos quinque supra centum, 2*. novemdecim Ariauos puros, 3-. reliquos Catholicos plerosque .Egyplios complectitur; excepto nempe Georgio Alexandrino hærtico, et addito S. Hilario, qui quatuorjam annis in Phrygia exui ad cam Synodum vocatus erat. Diversa congregato-rum studia irritam fecere Concilium. Cum enim Catholici præter Nicænâ formulam nollent aliam, Ariani autem duce Aeacio, δαοουσιω et δμωδουσιόι juxta ac άνομοιω rejectis, ouowv Ianium oblata formula profiterentur, Semia-riani tandem, formula Antiochena Encoeniorum adoptata, δαοιουσιον urge-rent; Leonas ad curandam Synodum ab Imperatore missus conventum dimisit.

Arimini, cx Atuanasii L. de Syn. n. 8., Socratis c. 37., Sul pit iiL 2.bisl. Sac. et Sozomeni L. 4. c. 17. calculo, (qui alteri Juliani Pelagiam apud Air. L. 1. oper. imperf. ad 630. augenti, alteri Maximi Ariani ad 330. minuenti pnrcrendus est)confluere Episcopi 400. et amplius. Ex his tum Ariani tum Semiariani octogenarium numerum non superabant; quos inter præcipui Ersacius, Valens, Auxentius, Demophilus et Genuinius : reliqui omnes Orthodoxi, in quibus Restitutus Carthagincnsis, Phœbadius Aginnensis. Servatius Tongrensis auctoritate et sanctitate eminebant.

Faustum fuit Synodi initium. Nam ubi l'afrois et Ursacius Arianorum nomine proposuerant formulam Sirmiensem tertiam e\ Imperatoris volun-tate deinceps tenendam, rejecerunt eam omnes consensu unanimi ; insuper damnata Arian hæresi inbæreodum Nicæuo Concilio statuerunt : cujus regulæ cum Valens et Ursacius cum sociis subscribere recusarent, anathemate eos-dem proscripserunt, decreta ad extremum Episcoporum decem legatione, qui Imperatorem, de rebus gestis edoctum, rogarent ut conventum solvere et cuilibet ad sedem propriam redire liceret. Sed enim Imperator a præ-gressis Arianorum prwcipuis occupatus, primo quidem Legalis Orthodoxis conspectum suum negare, datis deinde ad Ariminenses litteris, responsum eum et Concilium prorogare ; quos cum hac mora minime moveri adver-

teret, coacta raptim Nicææ in Thracia Synodo, Orthodoxorum Legatos parllm Arianorum fraude, parlim ruinis impellere, ut formulæ novæ, quæ, omissis ουσΙΑ et ομoουσΙω, Filium diinlaxal Patri similem ediceret subscri-berent, latamque in Ursaeium cl Valentem sententiam rescinderent : demum ut ipsos Ariminenses Patres in earndem praevaricationem raperet, data ad Taurinum Præfclum epistola, mandare ne sinat Concilium dimitti, quous-que omnes eidem tidei formulæ subscripserint, reluctantes, siquidem plures quam quindecim non essent, exilio mulctel.

Perstiterunt etiam tum Patres illi sua in professione constantes, et hinc Legatos Ariminum regressos repulerunt sua a communione. Verum ubi diu-tius in hycinem usque delinentur, Arianorum dolis, suasionibus Pnfecti, Imperatoris minis ac tiedio longioris a suis Ecclesiis absentiae fràcti plures, quin omnes cesserant, postquam Valens protestatus non esse se Arianum, et Arian hæresin exccralus, variis anathernatismis videri Catholicus studuit. Hac Patrum indulgentia extorta et dimisso Concilio, triumphum cecinerunt Ariani, sparseruntque palam traxisse se in plenaria Synodo omnes adver-sarios ad profitendum propria subscriptione Filium Dei esse intra ordinem creaturarum, cæteris quidem excellentiorem, sed tamen excellentia creata.

Historia ex laudatis auctoribus hactenus exposita cum abutantur posteriorum secutorum Novatores, et post eos Janseniani, ad Ecclesiæ et Conciliorum auctoritatem elevandam, operæ pretium erit lres inde depromptas quæ-stiones examinare : 1°. quidem, an formula Ariminensis subscripta, in sese secundum verba seu verborum sensum, sit haeretica? 2°. an Patres formulæ, secundum inlelligentiam Arianorum offerentium saltem haereticae, subscri-bentes consenserint hæresi, et facti sint Ariani? 3°. an, si supponatur Patres Ariminenses in fide fuisse lapsos, Ecclesia errasse dici possit. Unde

327. Xota II. Formula cui Arimini subscripserunt Patres, tria continet; Symbolum nempe fidei : Clausulam de omittendis certis vocabulis : Anathe-matismos tandem propositos; quæ omnia cx Hilarii Fragmentis VII. n. 4. et IX., Athanasii L. de Syn. n. 8. et S. Hier, in Dial. cont. Lucifer, n. 17. 18. hic juvat subjicere.

Symbolum ita habet : Credimus in unum et solum verum Deum, Patrem omnipotentem, ex quo omnia. Et in unigenitum Filium Dei, ante omnia recula et ante omne principium ex Deo genitum, per quem omnia facta sunt, risibilia et invisibilia. Genitum autem Unigenitum ex solo Patre, Deum de Deo, similem Patri qui eum genuit, secundum Scripturas : cujus generatio-nem nemo novit, nisi solus Pater qui genuit illum. Hunc novimus unigenitum Dei Filium a Patre missum descendisse de cadis, sicut scriptum est, in destructionem peccati et mortis : et genitum ex Spiritu sancto et Maria Virgine, sicut scriptum est, secundum carnem : et cum discipulis versatum esse : et universa dispensatione juxta Patris voluntatem expleta, crucifixum, nwtuum et sepullum, descendisse ad inferos : (piem infernus ipse exhorruit : Tfnirrexisse a mortuis tertia die, versatum esse cum discipulis diebus integris ιπιlñññlññla : assumptum ad cados sedere ad dexteram Patris, venturum in ultimo resurrectionis die cum gloria Patris, ut reddat unicuique juxta opera oia. Et in Spiritum sanctum, quem ipse unigenitus Dei Filius Jesus Christus Deus ac Dominus promisit se missurum generi humano paracletum, sicut

scriptum est, Spiritum veritatis: quem ipse misit, postquam assumptus est ad culos, seditque ad dexteram Patris, unde t enturus est judicare vivos cl mortuos.

Cl a esv l a vero hæc est : *Nomen autem substantia·, quod simplicius insertum est α Patribus, et a populo non intellectum scandulam pariebat, quoniam in Scripturis non cxtal, tolli placuit, el dc cudero nullam penitus fieri mentionem substantial, maxime cum divinæ Littera· Patris et Filii substantia nusquam meminerint. Neque item in Persona Patris et Filii el Spiritus sancti unam hypostasin nominari debere. Similem vero Patri Filium dicimus, sicut et divinæ Scripluræ dicunt el docent.*

Ax at u e m a t i s m i a Valente pronuntiati, el ab omnibus confirmati, sunt sequentes : *Si quis negat Christum Dominum Dei Filium ante secula ei Patre geniium, anathema sit. Si quis negat Filium similem Patri secundum Scripturas, anathema sit. Si quis Filium Dei non dixerit æternum cum Patre, anathema sit. Si quis dixerit creaturam Filium Dei, ut sunt ccetera creaturis, anathema sit. Si quis dixerit dc nullis calantibus Filium, et non de l|e> Patre, anathema sit. Si quis dixerit, erat tempus quando non erat Filius, anathema sit.* Ilis subjunxit, reliquis prreeunlcm sequentibus, Claudius Provincial Piceni Episcopus : *Si quis dixerit Filium Dei esse quidem ante omnia secula, sed non ante omne omnino tempus, ut ei aliquid anteferat ; analhciha sil.*

328. *Dico 1.* Formula Ariminensis in sensu naturali ct proprio verborum nihil continet hæreseos, sed est catholica. *Prob.* Tria sunt ex dictis, quæ sub fonuulm Ariminensis nomine intelligi possunt, expositio nempe fidei, clausula, et analhematismi : sed in nullo ex his inest aliquid haeretici, in priore autem et postremo habetur dogma Catholicum ; ergo.

Prob. min. p. P. Nulla vox est in Symbolo, quæ divinitati Filii repugnet; ut non tantum ex silentio adversariorum, sed el ex accurata singulorum consideratione liquet : pluies e contrario eamdem confirmant; ut ostenditur. Jesus Christus enim *unigenitus* dicitur *Filius Dei*, ad excludendam filiationem adoptivam justis convenientem : *genitus ex solo Patre* ad distinctionem a creatura, quæ *facta* dicitur : *ante omnia secula et ante omne principium genitus*, ad exprimendam juxta Evangclii Joannis iniliurn ffiterllitalem : *Deus de De*», el absolute *Dominus* el *Deus*, ad exprimendam fidem perfectam, ut Ilieron. 1. c. scribit.

C»nf. Ex testimonio Patrum, qui hanc formulam in sensu obvio Catholicam enuntiant. De hac Liberius in ep. ad liai. Episcopos loquens ait (Labbe. 1.2. p. "3i. E) : *Auctores vero esse damnandos, qui obliqua ct maligna subii-titule d caligine offenderunt innocentium sensus, per quæ velamen obducerent veritati; tenebras lucem et lucem tenebras venditantes* : Episcopi autem Ilaliæ apud Hil arum in Fragm. XII. n. 2. ita ad Illyricos scribunt : *Ariminensis Concilii statuta, quorumdam tergiversatione corrupta, consensu omnium Provinciarum, jure rescindimus.* Sil pit il s Severus L. 2. hist. Sac. sic loquitur: *Eisdem conscriptam ab improbis fidem tradit, verbis fallentibus involutam, quæ Catholicam disciplinam perfidia latente loqueretur.* Hieronymus demum loco cil. recitatae formula» varia in hunc modum inserit : *Hoc etiam nosconfitemur... Cum superficies expositionis nihil jam sacrilegum prwferret...*

Sonabant verba pietatem... Inter tanta illa prræconia, nemo venenum insertum putabat... Perfecta fuies est, Deum de Deo credere etc.

l'rijb. p. 21. Expressa vocabuli ὁμολογία professio necessaria non fuit ad fidei veritatem, seu ut quis vere Catholicus esset; nec ad fidei distinctionem, seu ut quis ab Arianis secerneretur; nec ad fidei evidentiam, seu ut quis Catholicus agnosceretur. Γ'π. palet lum ex rarissimo illius vocabuli usu ante Cone. Nicænum, lum ex ejusdem damnatione in Cone. Antiocheno contra Paulum Samosalenuin prolata, ut *At h a n a s i u s* et *I i i . a i u u s* LL. deSyn. referunt. 2*⁴. liquet lum cx fidei professionibus hoc vocabulo carentibus, quas vel Ariani vel de hæresi Ariana suspecti *Valens* el *Ursacius* apud *At i i a n .* in Apol. coni. Arian, n. 158. *Marcellus Ancyranus* apud *Epiph a n .* hæ. 72., *Germinius* apud *I l u . a u .* in Fragm. XV. *Meletius Antiochenus* apud *Epipii.* hæ. 73. ediderunt ad se purgandos et ab Arianis secernendos; tum ex Patrum dictis clfeclis : *At h a n a s i u s* enim L. deSyn.n. 4L ita ait: *Viros autem, qui alia quidem omnia Nicææ scripta recipiunt, desolo autem Consubstantialis vocabulo arnbiyunt, non ut inimicos spectari par est* : *Ambr os i u s* autem, prout in gestis Concilii Aquilciensis habetur (Lab. I. 2. p. 979. seqq.J, quantumvis *Palladiinn* et *Secundianum* Arianos plurimis versaret quæstionibus, ut sinceram ex iis fidei professionem eliceret, illos ad hoc vocabulum profitendum necverbulo ursit. 3um. ostenditur. Ubi enim res ipsa tenetur ac creditur, abstinendi autem a certis vocabulis ratio probabilis habetur, saltem non erratur in fide, ncc Orthodoxia abstinenti hujusmodi neganda est: sed imprimis res ipsa tenebatur, ut constat ex prioribus; el ex sequentibus uberius patebit: deinde etiam, teste Hieronymo, *de usiæ nomine abjiciendo verisimilis ruliopræbeatur*, caque triplex in ipsa clausula exprimitur ; ergo.

Prob. p. 3a. Quin omnes *a n a t h e m a t i s m i* sint omnino Catholici et ex diametro hæresi Arian® oppositi, dubitari nequit, nisi dc unico, quo negatur Filius Dei esse creatura, ut sunt cæteræ creaturæ : sed etiam iste est Catholicus; quia vere ac recte hoc negatur: csl quoque hæresi Arianæ oppositus; quia *Arius* contendebat filium Dei pro more reliquarum creaturarum esso creaturam; ergo.

Conf. Quamvis ille *a n a t h e m a t i s m u s* solitarie spectatus possit esse ambiguus, et quatenus præcise similitudinem lanium cum creaturis negat, defec-turus ; tamen prout est conjunctus cum aliis analhcmalismis, in naturali sensu non potest accipi tanquam asserens Filium Dei esse creaturam, licet excellentioremcæleris rebus creatis; quia alia prædicala in conjunctis analhcmalismis Filio Dei attributa, nempe esse *genitum ante secula, et omne mnnino tempus, icternum cum Patre, similem Patri secundum Scripturas, esse de Deo et non de nullis extantibus*, pro illius ælalis usurpatione cum ratione creatura conciliari nequaquam poterant.

.729. *Dico II.* Patres formula) Ariminensi, quantumvis sinistra offerentium inlcelligenlia corrupt®, subscribentes non errarunt in fide, nec professi sunt Arianisinum. *Probat*ur. Qui formulæ de se Catholic® subscribit, cl tum ante lumpost subscriptionem declarat illa a se in sensu Catholico subscribi, hac sua subscriptione non incurrit errorem in tide, nec profitetur hæresin ; quantumvis eam formulam offerentis sinistri aliquid subintelligent. sed Patres Ariminenses, ulex *num. pr.* liquet, formul e per sese Catholic® subscripse-

runt ; præterea vero tum ante tum post subscriptionem declararunt illi a se in sensu Catholico subscribi; ergo.

*Prob. min. p. t**. Qui formulæ e\ se Catholicæ non ante subscribunt, quam auctor illius se Catholicum, tum protestatione privata et publica, tuindam-natis erroneis acsuspctis propositionibus, probaverit vel simulaverit, et ipsi etiam lum errores oppositos, lum sensus malignos proscripserint, satis decla-rant a se non subscribi formulæ, nisi in sensu Catholico : sed hoc, ex narra-tione S. Hieronymi L. cont. Lucifer, n. 17. et 18. vera ac sincera, patet ; ergo.

Conf. Anathematismi, quibus tum negantes Christum esse æternum cum Patre, natum ante omnia secula et omne omnino tempus, genitumque de Deo Patre, tum affirmantes Christum esse creaturam et de non exlantibus, ac fuisse tempus quando non erat Filius, rejiciuntur, equivalent apertæ professioni vocabuli $\delta\mu\omicron\upsilon\sigma\iota\omicron$, ut patet e pluribus Athanasii scriptis, L. de Syn. Nic. Decretis, in epist. ad African., L. de sentent. Dionysii, epist. Encycl. cont. Arian, et inep. Synodica Cone. Alexandrini. Unde formatur hoc argu-mentum : Qui ipsam rem seu dogma, et *verbis æquivalentibus* vocem $\delta\mu\omicron\upsilon\sigma\iota\omicron\zeta$ ante subscriptionem formulæ ex se Catholicæ et sola $\delta\alpha\omicron\upsilon\upsilon\sigma\iota\omicron\upsilon$ voce carentis profitetur, abunde declarat huic formulæ in sensu Catholico a se subscribi : hoc prostiterunt Patres Ariminenses, ut ex Hieronymi relatione et asserto proximo manifestum est; ergo.

*Prob. p. 2**. Qui, ut primum subscriptionem suam sinistro sensu accipi jaclarique audiunt, continuo reclamant, actaque rescindunt, contestati nihil perversi a se cogitatum aut intellectum, illi Catholico sensu formulæ alias Catholicæ subscripsisse censendi sunt : ita vero rem evenisse Patribus Ari-minensibus et Hieronymus ac Liberius narrant, et ipsi Paties in Synodis postea congregati protestantur : Hieronymus quidem L. cont. Lucif. n. 19. ita subdit : *Concurrebant Episcopi,.... contestantes corpus Domini, et quid-quid in Ecclesia sanctum est, se nihil mali in fide sua suspicatos. Putavimus, aiebant, sensum congruere verbis: nec in Ecclesia Dei, ubi simplicitas, ubi pura confessio est, aliud in corde clausum esse aliud labiis proferri timui-mus....Non sumus arbitrati Sacerdotes Christi adversus Christum pugnare. Multaque alia, qua brevitatis studio prætereo, [lentes asserebant; parati et subscriptionem pristinam et omnes Arianorum blasphemias condemnare. Item testatur Liberius in ep. ad Orientales Labb. t. 2. p. 7u8), Episcopi Italiae ad Episc. Illyr. (Hilar, fragm. XII , et Episcopi Gallicani in ep. Concilii Pa-risiensis synodica (Labb. t.2. p. 822).*

Conf. Qui post subscriptionem formulæ Catholicæ fraude ac dolo Aria-norum eam offerentium deceptos se profitentur, vel decepti ab aliis nar-rantur, non Ariano sed Catholico sensu subscripsisse censendi sunt : hoc vero, ne quid ex Damasi ad Illyricos epistola proferam, constat ex iisdem do-cumentis ; Hieronymus, ubi nuper quædam omisimus, primo loco habet : *qui Ariminensibus dolis irretiti sine, conscientia hæretici ferebantur* ; secundo loco : *Decepit nas bona de malis existimatio* : paulo autem post ita pergit : *in Alexandrina postea Synodo constitutum est, ut exceptis auctoribus liceres eos, quos error excusare non poterat, pernites Ecclesiæ sociarentur, non quod Episcopi possent esse, qui hæretici fuerant; sed quod constaret eos, qui reci-perentur, luereticos non fuisse.* Liberius præmittit : *Nihil tamen eorum (Arianorum) calliditas profuit* ; subjungit autem : *Significamus, ut noveritis*

bbisphemos Ariminenses, qui tunc videbantur p<r subreptionem maculati, universos ad Nicamam respirasse fidem. Similiter præmiserant Episcopi Ita - lie. Et quantum ad Italiam quidem pertinet, cum fidei paterna, hoc est, apud Xiarain scripta se reddidit, fraudem, quam passa est apud Ariminum, reco- gnoscens, etc. Item Patres Gallicam : Itaque cum e.c litteris vestris in Usiæ silentio fraudem sc passam simplicitas nostra cognoscat etc. ; ergo.

i30, Ver dicas 1°. Ex coævis cl supparibus Scriptoribus constat formulam Ariminensem quoad omnes partes hœrctica labe esse fœdatam. Nam 1°. Hier . L. cont. Lucif. n. 17. de Symbolo dicit : *Nomine unitatis et fidei infidelitas scripta est* ; et Liberius in ep. ad Epp. Orient. (Lab. p. 758. B.) illud no- minat *Decreta Arimini contra fidem Nicææ stabilitam sancita*. Præler ea 2*. dum Hier . l. c. scribit : *Tunc Usio: nomen abolitum est; tunc Nicænæ fidei damnatio conclamata est*, de clausula loqui facile intelligitur. 3°. Re- spectu anathematis quarti, AMBR.ep. 21. ad Valentinian. n. 13. 14. Chri- stum ab Ariminensibus dictum esse *creafuram* enuntiat; Sul pit . Severus autem L. 2. hist. Sac. ila scribit : *Etenim his verbis, quibus similis esse creaturis Filius negabatur, creatura tamen, potior tantum cæteris, pronun- tiabatur* ; ergo.

R. D. Constat formulam hœretica labe esse fœdatam, si spectatur secundum sensum naturalem et prout intellectum a Patribus N. si attendatur ad con- silium auctorum et datam ab illis postea interpretationem C. de priori sensu locuti sunt scriptores, quos num. 328. attulimus; de posteriori sunt acci- piendi, qui hic in contrarium proferuntur; eodem fere modo quo Patres circa Concilium Diospolitanum, nempe Hieronymus ep. 81. (al. 143. n. 2.) illud damnans, Augustinus vero L. de gest. Pelag. c. 1. illud laudans, conci- liantur. Patet hoc ipsum apertius ex singulis objectis.

Quod enim *primum* attinet, Hieronymus recitatis verbis subjungit : *ut nunc agnoscitur*, respiciens ad Arianorum sensum et consilium, dimissa Synodo, manifestatum : idem respexit Liberius; vel formulam Ariminensem fidei Nicænæ contrariam declaravit, quatenus defecuosum et mancum, reticentia scilicet ὁμοουσιου, perfecto et hanc vocem profitent! conlrarialur. In *secundo* K hoc ipso quod clausula indigilala dicatur, *nomen Usiæ abolitum est*, non negatione, sed omissione duntaxat et reticentia : *damnatio* autem *Nicænæ* *Id est conclamata*, non a Patribus Catholicis, sed ab Arianis ; de quibus Hier, saepe laudatus : *Cooperunt postea Valens et Ursacius, qæterique nequi- tietorupi socii, egregii scilicet Sacerdotes, palmas suas jactare, dicentes, se Filium creaturam non negasse, sed similem cæteris creaturis*. In *tertio* Am- mosivi et Sul pit lum de specie ab Arianis jactata, non autem de veritate, rei elocutos, ex recitatis Hieronymi verbis apparet; præsertim quia Patres anathematis propositionem non ipsi conceperant, et vehit Arii hærcsiu a Valente abjuratam ipsi etiam exerrabantur.

331. *Nec dicas* 2°. Ex similibus documentis liquet, Patres Ariminenses defecisse in fide et factos esse Arianos. Liberius enim l. c. ait : *A fide tunc quidem desciverant* ; Augustin, ep. 50. (al. 185. n. 47.). Patres *veneno Artam» priiw*, et Fac lnd. Hermian. L. 5. c. 3. *in Arianum dogma subactos* scripse- runt. Conf. Ecclesia in Conciliis Parisiens! an. 360., Alexandrino an. 362.

el Romano an. 36G. damnarunt formulam Ariminensem, cl Patres non nisi de subscriptione pœnUenles, admiserunt in communionem ; ergo in ulroque hæresis admittenda est.

R. A'. .Us. Deceptos enim fuisse Patres, ac delecta fraude continuo reversos ad explicitant fidei professionem, docuimus superius, Scire *autem Memus*, ul Facvnd, L. 12. c. I. ail, quod *lupretivum nun facial ignorantia, quit doctrina veritatis contumax non est, sed potius obstinata defensio falsitalit*. Quare nomine *defectionis a fide*, *veneni Aviani et Aviani dogmatis* hi Patres intellexere duntaxat defectum quemdam in professione fidei, communionem cum Arianis Oithodoxos se menlienlibus, et subdolæ ccthesi approlmctionem ex imprudentia datam.

Ad Conf. R. A'. *Cons.* Triplici ex capite rejecta postmodum ab Ecclesia est Ariminensis formula; primo quidem, quia minus quam oportebat profitebatur : dein quia ad abolendam Nicænam formulam condita erat : demum quia ab Arianis in hærelicum sensum detorquebatur. Nec minus«recte exigebant a Patribus pœnilentiam; lum quia ab eorum facto non aberat ignavia quædam ac imprudentia : tum quia externa cum hæreticis communicatio el suspicionis a mendaci Arianorum gloriatione aspersæ macula detergenda erat. *Decretum tamen est*, verba sunt Athanasii in ep. ad Rufinianum, ut *eis et venia concedatur, et in elevo detur locus, potissimum quia consentaneam attulerunt excusationem, et quod æconomia quadam id facium videatur : affirmabant quippe, se minime in impietatem lapsos esse*;ideoque Hieronymus I. c. quæril : *Cur damnassent eos, qui Aviani non erant ? cur Ecclesiam scinderent in concordia fidei permanentem ? cur denique bene credentes obstinatione sua facerent Arianos ?* Ex quibus patet cum veritate antecedentis stare consequentis falsitatem.

332. *Dico III.* Facto de Ariminensium perfidia supposito falso, nequit dici Ecclesia errasse in fide.

Prob. Facto hoc supposito dici posset Ecclesia errasse in fide,vel quia Concilium errans erat OEcumenicum; vel quia Patres errantes erant potissima pars Ecclesiæ; vel quia error Concilii et Patrum erat communis reliqua* Ecclesiæ : sed nulla ex his est causalis vera ; ei-go.

Prob. min. p. P. Concilium Ariminense neque fuit conjunctum et unum cum Seleuciensi; neque si fuit cum illo unum, habuit necessarias Œciime-nici conditiones.

Iora. patet P. ex consilio Arianorum, qui juxta At iia n. L. de Syn. n. 7. *metuentes, ne Episcopis unum in locum congregatis vana foret eorum sollicitudo, rogarunt Synodum duas dividi in partes; ut separatis quæ scripserunt exhibentes, majorem eorum numerum minis Constantii intentatis subornare possent : & ex voluntate Constantii, qui in Litteris ad Ariminenses datis (Hilar. fragm. MI. n. 2.) scribit : Xon enim de Orientalibus Episcopis in Concilio vestro patitur ratio aliquid definiri : proinde super his tantum, qua ad vos pertinere cognoscit gravitas vestra, tractare debebitis : 3°. ex adis ulriusque Concilii plane diversis, qua; num. 326. retulimus.*

2°“. ostenditur. CEcumenicnm enim concilium oportet, ul 1°. convocetur a Papa ipso, vel eo saltem consentiente, illeque eidem vel per sc vel per Lega-

lum præsdual ; 2°. ul Episcopi nec inviti ad illud cogantur, nec ab eo excludantur non excommunicati; 3°. ul ex præcipuis Ecclesiæ partibus convocati reipsa adsint. Ilu; vero conditiones omnes hic. desiderantur. Non enim 1°. Lions consenserat in hanc synodum, ul ipse in ep. ad Orient, apud Sociat, i. I. c. 12. docet, nec eidem aderat aut præsidebal, ul bamasus in ep. ad Illyrios (Labb. t. 2. p. 883.) demonstrat : 2°. Episcopos *vi coactos* At iia n. de Syn. n.7. testatur; exclusos autem fuisse Athanasium, Eusebium Vercellensem, l.vciFERvxi Calaritanim aliosque Episcopos Ægypti et Lybiæ sexdecim, tum huiuin exilium, lum Arianorum consilium a Theodoreto L. 2. hist. c. 48. expositum declarant : 3°. Nalionalia autern duntaxat fuisse concilia, aut ad summum Ariminense pro Occidentis, Sceluciense pro Orientis Synodo haberi posse, lum ex probata ulriusque distinctione, tum ex dicendis manifestum est.

Prob. p. 2'. Patres errantes non erant potissima Ecclesiæ pars, nec digni-lùle,quia ex dictis Pontifex Romanus nec ipse nec per Legatos aderat, ct Alexandrinus Patriarcha Athanasius exilio iniquo retinebatur; nec *numero*, ul ostenditur. Nam collecti eliam unum in numerum ulriusque Synodi Patres non superant sexcentos : sed hunc numerum non fuisse præcipuam partem Episcoporum ea aetate Ecclesiam regentium, colligitur

i°.SiEpiscoporumscculo 1Y. existentium numerusuniversim ineatur; de eo enim Aug. L. 3. cont. Crescon. c. 3. scribit : *Proinde si omnino jam credendum iit quinquaginta Episeopis Orientalium id esse visum, quod septuaginta Afri swl aliquando etiam pluribus contra tot millia Episcoporum quibus hic error in Mo urbe displicuit.* Item Serm. 2. in Psal. 36. n. 23. ait : *Millia Episcoporum per orbem terrarum, qui damnarunt a parte Cceciliani Donatum, nihil fleris apud te habere putas*, et in ep. 163. (al. 43. n. 11.) ad Glor. et Eleus. *Millia quipjw Colleganun transmarina restabant, ubi apparebat eos judicari yw. qui videbantur Afros vel Numidas collegas habere suspectos*: quin et inep. 16-1. (al.87.n. 1.) ad Emerit, dicit *Ecclesias Orientalium innumerabiles.*

2°.Si ad numerum Episcoporum in Provinciis certis altendalur. Et quidem Sozom. L. 6. hist. c. 12. loquens de Episcopis solius Africæ, Italiæ, Galliae et Siciliae, quorum subscriptiones in Nicænam fidem a deputatis Gneilii Lampsaceni delalæ sunt au 365. ad Episcopos Tyanis congregatos, dicit eos *mullo plures* his qui Arimini fuerant. Ex sola Africæ parte, quæ Primatui Carthaginensi subesi, ad Collationem an. 411. Carthagine celebratam confluxere 28G. Episcopi Catholici; 120. Episcopi Orthodoxi autem el senio, vel morbo, vel aliis malis impediti adesse eidem non poterant, ulex actis illius Collationis apud Augustinum in Brevic. Collai, part. 1°. c.H. constat: in Alexandrino Concilio an. 321. habito cx sola Ægypto et Lydia convenerunt 100. Episcopi : in Achaia tot erant Episcopi, ut Aug. L. de unit Eccl. c. 12. quæreret : *Quot putatis esse Ecclesias in universa .IfWaZin insula Cypro non admodum magna plures fuisse Episcopos cx Son. L. fi. c. 10. ct Sozom. L. 7. c. 19. liquet, quia ille Episcoporum Con-dia ibi habita narrat, hic autem et in pagis Episcopos ordinari perhibet.*

3°. Si numerentur Ecclesiæ, quæ sub Constantii imperio non fuerant, jdeoque carum Episcopi non erant convocati; quales erant Armenicæ, Arabicæ, Persicæ, Indicæ, aliæque oppido multæ : aut quarum vel pauci idmodum vel nulli prorsus Episcopi illa ad Concilia venerant ; ut ex

Provinciarum multitudine et raritate Episcoporum ex his Provinciis illis in Synodis praesentium est manifestum.

Π>δ. p. 3*. Ecclesiarum reliquarum integritas et in fideconstantia (præter Monachorum in .Egypto Nicænæ tidei adhærentium multitudinem, de qua testis est Athanasius; et apertam plebis Alexandrina?, Constantinopolitanre, Antiocheum, Samosatensis ac Mediolanensis Arianis definitionibus reluctantis professionem) probatur in primis universim tum ex ep. syn. Cane. Alexandrini an. 363. ad Jovianum missa (Labbe. t. 2. p. 825.) quæ sic habet: *Scito, religiosissime .Auguste, hanc fidem omnibus seculis fuisse prædicalam. Hanc professi sunt Patres qui Nicææ convenerunt. Cum hac consentiunt omne ubique gentium Ecclesiæ quæ sunt in Hispania et Britannia, et Gallia, et quæ in Italia tota, et Dalmatia, Dacia et Mysia, Macedonia et tota Græcia, quæque in Africa cunctæ, et Sardinia, et Cypro, et Creta, Pamphylia et Lycia et Isauria, et quæ in tuta .Egypto, et Lybia, et Ponto, et Cappadocia, et quæ sunt vicina nobis, et Orientales Ecclesie omnes, præter mucos, qui cum Ariō sentiunt, tum ex ep. Damasi ad Illyricos apud Theodori. L. 2, c. 22.. ab hæc habentur: neque enim præiudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimini congregatum, quando constat neque Humanum Episcopum, cuius ante omnia exspectanda erat sententia, neque Vincentium (Capuanum) qui tot annorum Episcopatum integre gesserat, neque alios talibus præbuit consensum: maxime cum isti ipsi, sicut diximus, qui per fraudem deflexisse risi sunt, meliore consilio hæc sibi displicere testati sunt. Unde advertit sinceritas vestra hanc solam fidem quæ apud Nicæam Apostolorum auctoritate fundata est, perpetua firmitate esse relinendam, atque hac nobiscum Orientales qui se Catholicos recognoscunt, Occidentalesque gloriari.*

Deinde probatur speciatim, quasdam Provincias enumerando. De .Egypto quidem patet ex pluribus Alexandrinis Synodis contra Arium primo ac post contra Arianos celebratis; quin et ex ipsa Seleuciensi, ubi, loquente cont. Constant, (n. 12.) Hilario. *Soli .Egyptii præter Alexandrinum hæreticum, (Georgium) ὁμοῦσιον constanlissi/ne obtinuerunt.* De Africa testatur Hilarius. L. cont. Constant, n. 12. scribens: *Mandas tibi subscriptiones Afrorum, quibus blasphemiam Valentis et Ursaei condemnauerant, reddi; renitentibus comminaris et postremum ad diripiendos mittis.* Item Optatus. Milev. L. 2. de Schism. Donatist. cont. Parmen, n. 15. 16. *Etenim cum Africanos populos et Orientales et cæteros transmarinos per una conjungeret, et ipsa unitas, repræsentalis omnibus membris, corpus Ecclesie coagularet....* Deinde, ul nobis notum est, secutus alius Imperator, nobiscum vota sinistra concipiens... Apostatam se edictis suis testatus est etc. Socrates. L. 5. c. G. de Illyrico ita scribit: *Opinionem Arii ad Illyrici usque provincias minime penetrasse, d inductam ab illo novitatem Ecclesias illic sitas decipere nequaquam valuisse: sed eam fidem, quæ initio ab Apostolis tradita, et postea in Concilio Nicæano confirmata est, ab incolis constanter retineri.* Testis pro Persia est Sozomenis, qui L. 2. hist. c. 9. et seqq. regnante Sapore, qui ab an. 310. per 70. annos imperasse fertur, viginti quatuor Episcopos pro divinitate Christi cum pluribus aliis occisos recenset: Pro Gallia, Hispania, Italia et aliis Occidentis æque ac Orientis Provinciis faciunt Concilia post Ariminense salim celebrata, de quibus Athanasius in ep. ad Kufin scribit: *Scito... id ipsum hic et ubique placuisse, nimirum ut iis qui lapsi sunt, et impietatis fuerint*

præfuit, venia concedatur, siquidem resipiscant; nec detur tamen in Clero limus: iis vero qui impietati palrocinali non sunt, sed necessitate ac violèntia tracti fuerunt, decretum est ul venia concedatur, et in Clero detur kus.

333. *Nec dicas* 1°. Ariminense Concilium plures ex OEcumenicis Synodis frequentia Episcoporum superavit: videtur fuisse unum cum Seleuciensi, quia in Seleuciensi Hilarius ex Occidente, in Ariminensi Demophilus Beroëensis ex Oriente præsenles fuerant: a S. Hilario in Fragm. VII. n. 2. 4. appellatur *Catholicum*; ergo pro OEcumenico est habendum.

II. T. I. V. Cons. Nec enim 1°. numerus Generale Concilium facit, sed conditiones aliæ superius adductæ; præsertim cum ex omnium consensu Cone. Carthaginense sextum et Fraucfordiense fuerint particularia, quantumvis præ pluribus Generalibus frequentiora numerarentur: Nec 2°. sola piwsentia Hilarii in Seleuciensi, et Demophili (de quo tamen nihil certi aliter potest) in Ariminensi ostendit utriusque Concilii communicationem; sed vel Occidentis ac Orientis mandatum et legatio, vel litterarum et consiliorum mutuum commercium doceri oportet: quod tamen adeo fieri nequit, ut potius contrarium a nobis sit demonstratum: Nec 3°. vox *Catholicum* Ariminensi attributa, pro nota Cone. OEcumenici habetur; cum et Sirmiensi primo hoc prædicatum a Vigilio Tapsensi adjectum supra dixerimus, et ea vox communius vel ad Episcopos congregatos vel ad materiam definitam referatur.

331. *Nec dicas* 2°. Potissima Episcoporum pars Ariminensium perfidiam illius Concilii ætale vel sponte sequebatur, vel sequi compulsæ est. Iam. Patet 1°. Ex Hilario, qui L. de Synod, n. 63. scribit: *Absque Eleusio Episcopo et faucibus cum eo, ex majori parte Asianæ decem Provincia, intra quas consisto, vere Deum nesciunt.* 2°. Ex Augustino, qui ep. 48. (al. 93. n. 31.) ad Vincent, ait: *Illi qui tunc firinissimifuerunt et verba insidiosa intelligere potuerunt, fauci quidem in comparatione exterorum.* 3°. Ex Greg. Nazianzeno cuius hæc in Orat. 21. n. 23. 24. sunt verba: *Si perpauca exceperis, qui vel ob nominis obscuritatem contemptui habiti sunt, vel ob virtutem restiterunt.... omnes tempori obsecuti sunt. Hoc tantum inter eos discriminis fuit, quod alii citius, alii serius in eam fraudem inciderunt* Qtc. II, n. Lique 1°. Ex Greg. Naz., qui l. c. hæc præmittit: *Hinc alii ab Ecclesiarum thronis injuste pellebantur, illi in eorum locum surrogabantur, sic tamen ut ab iis chirographa impietatis, non secus atque aliud quidpiam necessarium exigerent; atque in promptu atramentum erat, et calumniator a tergo. Ea res permultos a nobis, no.ictos alii qui viros, in fraudem impulit; qui quamvis mente haudquaquam prolapsi fuerint, subscriptione tamen transversim acti sunt, atque cum illis utroque nomine improbis consenserunt.* 2°. Ex persecutione Constantii post Cone. Arimin. per Lrsaciuin et Valentem exercita, vi cuius qui Ariminensi iurmulæsubscribere nollent, expellebantur ab Ecclesiis; ul Socn. L. 2. c. 37. Sozom. L. 4. c. 26. narrant.

Ita ad prob. part. Iae. Hilarium, ut olim a Donatistis apud Augustin, in ep. ad Vincent., sic nunc ab Helerodoxis et Jansenianis infeliciter objici. Nam G. loquitur tantum de decem Asiæ minoris Provinciis, quæ nonnisi tertiam

l'alriarchalus postea t'onslanlhiopolitnni partem laciebant : 2e. l'x|uiliu
Inntuni de *majori parte* hanim Provinciarum : 3". rationem hujus mali rob
dit his verbis : *Male enim per quosdam impietati auctoritas data est ; el e.rilm*
, quorum causam non ignoratis , vires aucta' sunt profanorum.

Cum ergo Episcopi exulcs eliamnum veri Asia· Episcopi permanserint, r\ horum constanti tide vis omnis objectioni detrahitur.

De eodem loco et rnode eodem loquitur Ak u s t i m s. .Nam ubi objectionem aggreditur, sic inquit : *Tale tam· erat tempus, de quo scripsit Hilarius, unde putasti insidiandum contra testimonia tot divina, tanquam perierit Ectfaiu dc toto orbe terrarum.* In ipsa autem responsione.similiter I". dicit (n. 32.): *Hilarius ergo decem provinciarum Asianarum aut zizania,, non trilicum, ar<piebal; aut ipsum etiam trilicum, quod defectu quodam periclitabatur, (pianto vehementius tanto utilius arguendum putabat : 2°. majorem tantum Provinciarum Asianarum partem etiam ab Al g v s t i x o accipi liquet a ipsa objectione : quin 3°. nec illam reipsa adhæsisse hteresi Arianæ nec in errore perseverasse, manifeste ostendit interrogatio ibid. n. 31. inserta: Quis nescit illo tempore obscuris verbis multos pravi sensus fuisse delusos, ut putarent hoc credi ab Arianis, quod etiam ipsi credebant? alios autrui timore cessisse et simulate consensisse, quibus tu postea correctis nolles ignosci? Tandem ipsius epistolio argumentum, quod magnam partem iu Ecclesia'per orbem disperse perpetua integritate probanda versatur, non sinit Acc v s t i m mentem nobis contrariam haberi.*

Quod Gr e c . o r w m attinet, is nec inclligendus est dc orbis totius Episcopis; sed ad summum de Episcopis sub Constantii imperio, utpolc de cujus persecutione loqtiitur: nec de omnibus imperii provinciis; cum cv nuper dictis contrarium dc .Egypto, Africa, Ilhrio, Italia, Hispania, Gallia el aliis provin ciis Patres alii leslenlur : nec de Episcopis eodem temporeexistentibus; cum ejus Sermo agat de omni, quod 25. annos duravit, Constantii regno, dicatque *alias citius, alios serius esse obsecutos : nccdc reali Episcoporum hæresi; cum in priori textu dicat tantum, omnes tempori obsecutos in fraudem inci disse; in posteriori autem, mente haudquaquam esse prolapsos ; addatque : tl si non (lamnuv, fumi certe participes fuerunt.* Præterea N' v z i a x z e s c m exaggeratius hic locutum interpretari licet, cum inOrat. 43.n. P7.de Valentis Imp. temporibus etiam dixerit. *Basilium solum reliquum fuisse* nisi secundum auxesin oratoriam dicta accipias, penitus falsa probat ipse Bas i l i c s, ep. 72. (al.251. n. t.) ct 75. (al. 201. n. 7.). Ecclesia} universis lidem et commu nionem attestans. Similem hyperbolcm Na z i a v z e m habes in Or. 42» n. 27. ubi ait : *Vale Oriens et Occidens, pro quibus et a quibus oppugnamur etc.*

II. .Id prob. pari. 2''. Quoad Gr k g o r i v m responsio jam data est ; quoad re latam *historiam* autem negatur facium. Dc hac enim persecutione solus Socrates affirmat; Sozomenus tantum timide refert : *Nonnulli prædicant, Imperatorem dedisse facultatem Valenti etc.*; reliqui omnes, Athanasius ma xime, Hilarius, Halimis, Lucifer Calaritanus. altum silent. Ad hæc Socratis narratio plura complectitur falsa. 1°. enim subscriptionem formulæ factam a singulis Episcopis suis in sedibus vult; *quia Cone. Ariminense contra vo luntatem (onshintii dimissum, nec a congregatis subscriptum fuerit.* 2°. Eje ctionem Liberii et t elicis iutrusionem post Cone. Ariminense statuit. Ipsam 3°. persecutionem tali tempori, nempe an. 360. assignare debet, quotamen

Italia et Gallia a S. Hieronymo edocta et confirmata resipuit, et facta jam Juliani defectione, violentia, a Constantii Episcopis inferenda! locus non amplius relinquebatur. Demum cum qualiscumque illa persecutio intra imam Italiam stetisse a Socrate dicatur, tametsi verum narraverit, non probat tamen pattern Ecclesia; potissimam errasse.

335. Arc *dicat* 3°. Univorsam Ecclesiam, quin et orbem universum Ariana kiresi infectum probat 1°. Ili n. xis in Histor. scribens, post Cone. Ariminense *faciem Ecclesia penitus deformatam*. 2°. Vincentius Lirinensis in Com-
monit. n. 4. ait: *Arianorum venenum non jam portiunculam quamdam, sed l' totum orbem contaminaverat, adeo ut prope, cunctis Latini Sermonis Episcopis, parlim vi parlim fraude deceptis, caligo quaulam mentibus offunderetur*. 3°. Hier. L. con. Lucii, alias cit. scribit: *Tunc ingemuit orbis, et Irionum se esse miratus est*; ergo.

IL .V. .4. Phrasis Rufini non exigit Ecclesiæ totius errorem aut Episcoporum hicrclicas professiones et dogmata; sed salvatur lapsu mullorum Prasulum, hterelicorum dominatu et vexatione, necessitate denique communicandi cum hærticis. Vincentii Lirinensis dictum manet verum, si de Ariana hæresi in varias Orientis et Occidentis Provincias successu temporis propagata, intelligatur; uti Orosius L. 7. hist. c. 21. Jomandes c. 19. de peste per orbem diffusa loquentes accipiuntur; quin-ulrobique aut omnes Provinciæ, aut Provinciarum præsides et urbes infectæ dicantur. Praeterea dicti universalitatem restringunt voces *pene* et *prope* adjeelæ, item *Episcoporum Latini Sermonis* solorum appellatio, ac landem facta *fraudis* et *deceptionis* commemoratio. Demum plus esse verbis dictum quam vere signilicatiuin, prolant principia Lirinensis eo in opere vulgata: secundum quæ quoniam Catholicum est, *quod semper, quod ab omnibus creditum est*, numeri autem paucitas errorem prodit; non potuit tantam hæresi tribuere generalilem. Assertum Hieronymi et hyperbole est et Episcopos reipsa hæreticos non fuisse verbo *miratus* addito probat. Etsi vero, cujus tamen contrarium in probatione ostendimus, supponatur Patres Ariminenses ab Hieronymo fuisse habitos pro hærticis, periodo illa objecta voluit duntaxat significare consternationem Universi et admirationem, quod ipsi tribueretur hæresis Ariana, Ariminensibus aspersa; quemadmodum simili metaphora in Prol. adEzcch. de terrore hominum ad Ilomæ excidium dixerat: *In una urbe Wiw orbis interiit*.

336. *Observe*. Quibus argumentis Ariminensem formulam ostendimus Catholicam, Seleuciensem etiam ab hæresi esse immunem comprobatur; cum clin symbolo sit eadem veritatis professio, et manalhcmalisms non minor errorum excrcalio, et in abstinentia ab $\delta\mu\omicron\upsilon\sigma\iota\omega$ excusatio similis: quibus nccdil benignum ac favens tum Atianasii et Ilii. a i u i LL. deSyn. tum Socii. L.2, c. 39. 40. et Sozumeni L. 4. c. 22. de Seleucieisibus testimonium; Illi uui denique in illud Concilium admissio et Gallicanorum postea Episcoporum cum Orientalibus per synodicas litteras communicatio. Non ita expeditum est, an fides Seleucicusium etiam *interna* casta omnino fuerit, unantibus nempe sententiis tum de præcipuorum eo in Concilio Episcopo-

runi, quos Semiarianos appellavimus, fide, lum de ipsius Semiarianisnu notione.

Meletii enim, Antiocheni el Hasilii Ancyрани Orhodoxinm At iia x a s iu ep. Encycl. con. Arian, el de Synod. n. \. Silvani Tarsensis Theohoret. L. 2. hist. e. 27., Eleusii Cyziceni Hil ar. L. de Syn. n. 63. adslruunt: Semiariani autem cum Macedonians confundere videntur Patres Concilii Generalis secundi el Philastrus; quorum illi Can. 1. (Lab. t. 2 p. Di 5.) dicunt: Ojmr tet anathematizari omnem ha-resin, et specialiter Eunomianorum siv< Anomirorum, et trianorum sire Ewloxianorum, et Semiarianorum sire S/i-rilus sancti adversariorum: hic vero Hoeres. 67. inquit: Semiariani... dt Paire et Filio bene sentiunt, unam... divinitatem esse credentes; Spiritum autem non de divina substantia, nec Deum verum, sed factum atque creatum spiritum prcpdicantes. E contrario Epici iia x u s Ilærcs. 73. et Hier. in Cliivn, Ahletium, liasilium cl alios helerodoxito arguunt: piwterea Scmiarlanw distingui a Macedomanis, et eorum errorem versari circa Eilii divinitatem, docent Svi.p. Severis, L. 2. hist. Epipii. I. c. et Augustis. etiam L. ile Iwr. n. 51. Semiarianos, inquit, qui similis essentia dicunt Filium, dicit tanquam non plenos Arianos, quasi Ariani nec similem velint, cum hoc Euna-miani dicere celebrentur.*

Hac in discordia utrique parti aliquid concedendum videtur. Itaque Meli-Hum, Itasilium, Silvanum et Eleusium pluresque, alias Semiarianos dictos, reipsa fuisse orthodoxos admittimus; quoniam vero et Euscbianis conjuncti fuerant, et reformandis fidei formulis satagebant, et a voce βίχοουσιο pertinacius abhorruerant, non sine fundamento mitigati Arianismi suspicionem incurrebant, adeo ut Semiarianorum duces communius haberentur. Semiarianos reliquos in dogmate successu temporis variasse putamus, ita quidem, ut post Constantii Julianique fata, dum ex omni Oriente cl Occidente ad Jovianum mitterentur synodicæ litteræ cum ÎNicæna formula consubstantialis vocem professæ et prædicari exprimique jubentes, Semiariani c suis velut recessibus expulsi el errorem nullo jam verborum artificio dissimulare valentes eumdem vel sincere deposuerint, vel maligno silentio contexerint) ex allero de Spiritus sancti divinitate dogmate, necdum adeo illustrato et delinito, subsidium suis partibus allaturi. I ude si St-i.p. Sev f. iu m, E i i i i i a µ i u. et Aigist ix v m de Semiarianis ante illam conversionem, Patres Coxstaxtia o-wil it v mjs el Piin. ASTRii µ de iisdem post eam intellexeris, neutra ex parte, quod aliqui faciunt, contra debitam illis auctoribus fidem ac reverentiam peccabis.

CAPUT IV.

DE VEIUTATE MYSTERII SS. TRINITATIS.

Veritatem hanc si vccxislenliain nec *Gentili* immediate probari, nec *Judæo* dare ostendi posse, ex iis, quæ sub cap. prioribus initium diximus, colligitur. Cum enim mysterium hoc rationem naturalem superet, ac in Veteri Testamento expressè omnino ac distincte penitus enuntietur; et qui revelationem parum veneratur, gentilis, et qui antiquas legum tabulas respicit, Iudeus, pia destitutus allectione vix unquam captivabit intellectum in obsequium fidei de tanto arcano. Non omnis tamen methodus dicitur, qua itenpie ad divulgatam adeo et necessariam nunc veritatem perducatur. Nam si ostendatur alteri, fidem Christianam esse evidenter credibilem et credendum, alteri Messiam a Deo promissum verum esse Deum jamque advenisse; ex tunc illa ac doctrina Christi ambo deinceps haurient haud difficulter propriis veritatis documenta. Quoniam vero geminum illud caput ex *Tractatibus aliis* erui et continuari oportet; utrumque vel tanquam postulatum hic inierim admittendum est, ut contra illos Trinitatis hostes argumentis proxime proferendis pugnetur; vel eo non impetrato, contra hæreticos duntaxat firmabitur dogma controversum, salisque erit difficultatibus obmovendis respondisse. Dabit autem disputationis universæ materiam Personarum Trinitas, divinitas, et consubstantialitas.

ARTICULUS I.

AN IN DIVINIS SINT THES PEHSON.E?

337. *Nola.* In dogmate personarum non minus ac in sequentibus stabiliendis nobis cavenda duximus. I. ne repetantur dicta; unde argumenta, quæ tum ex V. Testamento tum ex Traditione Patrum Antiquarum jam prolata fuerunt, non recitabuntur iterum: II. ne occupentur dicenda; hinc nec accuratorem personarum in divinis notionem peraequemur, ejus nomine rem perse subsistentem accipere contenti, nec Verbi et Filii differentiam attendemus, promiscue utriusque usurpaturi: III. ne omittantur exprimenda; quare Antrinitariorum hac ex parte error numerum, distinctionem et proprietatem personarum neget, distinctis contra eum assertis veritatem prolatum imus.

338. *hco I.* Dantur in Divinis Pater, Filius seu Verbum, et Spiritus sanctus.

in Jj. Matth. 28. *P.* dicitur ille Christus: *Euntes ergo docete Omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.* 1. Joan. 3. 7.

Quoniam tres sunt, qui leslimoniutndaiil in cælo : Pater, Verbum el Spiritus sanctus. Joan. II. 26. Paraclilus aulcm Spiritus sanctus, quern millet Pater in nomine meo, ille eos docebit etc. Ibid. 13. 26. Cum venerit Paraclilus, quem ego mittam vobis a Patre Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, lu historia etiam baptismatis Christi, Matth. 3. Mare. 1. et Lue. 3. relata, Patris vox hæc est : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui; additurque in narratione: El descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in qwum, etc.

Conf. 1. In symbolo Apostolorum dicitur: Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem..... ct in Jcsum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum... Credu in Spiritum sanctum. Eadem dicit symblwhim N'ieænmm et Constantinopolilanum, ac forma etiam Baptismi exprimit, nec minus solcmnis glorificatio, cujus triplicem formulam supra ex Basilio retulimus.

Conf. 2. Ex Patribus Axtenicenis, quorum nullum supra retulimus qui non trium harum Personarum mentionem fecerit; item ex triplici Hærelicorum classe recitata, quarum damnatio a Patribus et Conciliis Catholicis pronuntiata e contrario Trinitatem hanc in Divinis profitetur.

339. *Dico 11. Pater, Filius seu Verbum, el Spiritus sanctus in Divinisa se invicem distinguuntur.*

Prob. Qui faciunt numerum, dispescuntur nomine ac proprietate, ct relative sibi opfionuntui, distinguuntur a se invicem : sed cx laudatis num. pr. textibus hæc omnia conveniunt in Divinis Patri, Filio ct Spiritui sancio; ergo.

Conf. 1. Lbi est testium dualitas, vera cum alio societas, processio unius ab altero, paternitas el filiatio utrinque vera; ibi non attributorum tantum vel ofliciorum aut effectuum est distinctio, sed saltem personarum : sed in divinis Patris ac Filii imprimis velut testium habetur dualitas, Joan. 8. 17. et 18. Societas eorundem multipliciter exprimitur, tum ibid. v. 16. ct 18.. Ium l L 23... I. 1. et 18. Ad hæc processio Verbi a Deo notatur, Eccl. 24. o. Joan. 8. 42. item 16. 27. el 28. Demum vera Patrem inter ct Filium relatio cinicat ex Joan. o. 17. ct seqq. Ibid. 1. l L.. 17. o. ad llebr. o. 5. ct Psal. 109. 3.

Conf. 2. Qui Patri et Filio sociatur in operatione et adjungitur, alius ab iisdem declaratur, procedit ab iis ac mittitur; vere etiam ab istis distingui inlelligilur : sed hæc omnia deprehenduntur in Spiritu sancio. Nani 1°. Isa. 48. 16. dicitur : Et nunc Dominus Deus misit me, el Spiritus ejus; el 2. ad Cor. 13. 13. Gratia Domini nostri Jesu Christi, et charitas, ct communicatio sancti Spiritus sil cum omnibus vobis : 2°. Joan. 14. 16. Ego rogabo Patrem, el alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum; ct ibid. 16. 7. Si non abiero, Paraclilus non veniet ad vos : si autem abiero, mittam eum ad vos : 3°. ad Galat. 4. 6. Misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra. Joan. 16. l L Ille me clarificabit, quia de meo accipiet et annuntiabit vobis. Omnia, quacumque habet Pater, mea sunt; proplerca dixi: Quia de meo accipiet, el annuntiabit vobis : his adde v. 26. ex Joan. 14. cl lu. hum. pr. recitatum; ergo.

310, Dico *III*. Pater, Filius seu Verbum, et Spiritus sanctus in Divinis sunt res subsistentes. ' ** I

I'rttb. Loqui, testimonium dicere, mittere ael mitti, assumere aliam formam, invocari, vel tide ac professione honorari lanquam ancioem dogmatis et legislatorem, sunt actiones aut passiones, quæ non nisi retins siilrsistenlibus seu personis siml propriae : sed hujusmodi in citatis textibus tribuuntur Patri, Filio el Spiritui sancio in Divinis; ergo.

Conf. 1. Quibus conveniunt attributa el opera substanliæ intellectualis, res subsistentes (5o securius sunt dicendæ, quo specialius substanliæ intellectuales subsistunt el magis proprie dicuntur personæ : sed rebus nominatis (prælcrquam quod ipsa Patris Filii et Paracliti nomina id salis evincunt) hujusmodi attributa et opera conveniunt, qualia sunt vivere, intelligcre, libere veiled varia per seipsum agere. Et quidem ipiod *vitam* attinet, constat de Patre ex Joan. 5. 26. el 6. 58. de Filio cx Joan. 1. 4. el 5. 26. dc SriRiTC sancto cx ep. ad Rom. 8. 2. et 2. ad Cor. 3. 3. Quantum ad *intellum* liquet de Patre cx Matth. 11.27. et 1. Petr. 1.2. de Filio ex Joan. 1. 18. et ad Coloss. 2.3. de Spiritu sancto Act. 15. 28. et 1. ad Cor. 2. 10. etseq. Quoad *voluntatem* chicet de Patre cx Matth. 11. 26. et Luc. 22. 29. de Filio cx Isa. 53. 7., Joan. 10. 18. el Luc 10. 22. dc Spiritu sancto ex Joan. 3. 8. et 1. ad Cor. 12. 11. Inter *operationes* exempli gratia præcipuum, scilicet Incarnationis, opus demonstratur dc Patre ex Joan. 3. 16. dc Filio cx Joan. 1. 14. dc Spiritu sancto cx Luc. 1.35. Ergo.

Conf. 2. Si Pater, Verbum et Spiritus sanctus non forent res subsistentes, ergo vel quia hi lres duntaxat tanqnam paries qualescumque constituerent eandem naturam : vel quia Patris appellatio est tantum impropria, cum nec substanliæ nec energiæ et clfcclionis nomen esse queat, ut apud Greg. 5vz. Or. 29. n. 16. Eunomius contendit ; Verbum autem est tantum prolaliium, et Spiritus sanctus merum charisma est scu donum et effectus: sed neutram dici potest. Non *primum*, quia natura divina est simplex et perfectissima, adeoque cani ex partibus queiscumque componi, quod imperfectionem magnam involvit, etiam rationi naturali repugnat. Non *secundum*, quia, quod Patrem attinet, propria omnino hæc est appellatio, cum relationis sil nomen, licet substanliæ aut energiæ esse negetur ; quod ipsum Eunomianæ objectioni Nazianzenus respondet : Porro Verbum non esse externum, prohliliuin et accidentale in Divinis; sed internum subsistens ac substantiale, inter alios Atiianas. Or. 4. coni. Arian, n. 1. probat : Denique Spiritum sanctum non esse merum charisma, salis demonstrat Paulus 1. ad Cor. 12. ubi enumeratis gratiis el charismatis variis, *hæc omnia* a Spiritu sancio pro hio libero arbitrio *dividi* docet: quin et Patres ex ipsa doni appellatione Spiritu sancto propria, ejus divinitatem ostendunt; cum teste Aug. L. de Fid. et Symb. c. 9. n. 19. *Spiritum sanctum donum Dei esse predicant* Scriptural), *ut Deum credamus non scipso inferius donum dare*, clin Enchir. c. 37. *Utique Spiritus sanctus Dei donum est, quod quidem et ipsum est mjuale donanti*.

311. *Obj*. 1. Si lres essent in divinitate Personæ, Bous foret trinus, non aatoin tinus ac singularis, sed Deum unum ac singularem esse perliibetut. Deuler. 6. L *Audi Isrdel, Dominus Deus noster Deus unus est* ; et Isa. 45. 5.

Ego Dominus, cl non esi amplius ; extra me non est Deus : ego Dominus, non csl alter ; ergo. Conf. I. Vbi plures sunt personæ, idem nequit dici primus et novissimus : sed idem Deus utroque nomine compellatur, dum Isa. 4L6. dicitur : Ego primus et eju novissimus, et absque me non est Deus ; ergo, 2. Soli Deo, quem Patrem appellamus, convenit omnia producere : sed hic unus est, ut rursus Isa. 4L 24. scribitur : Ego sum Dominus faciens omnia, extendens cados solus, stabiliens terram, et nullus mecum ; ergo. 3°. Deus in V. T. appellatur Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Jacob : sed hic Deus est una duntaxat Persona, neque Filius potest esse hic Deus, cum Actor. 3. 13. dicatur: Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob, Deus Patrum nostrorum, glorificavit Filium suum Jesum ; ergo.

R. D. J/. Deus foret Irinus Personis C. trinus natura A'. in textu allato excluditur pluralitas Deorum, et prædicatur singularitas naturæ, minime autem Personæ unitas ac solitudo.

Ad Conf. Ilm. R. Similiter, distinguendo euiudem quoad naturam, non vero quoad personam. Prælerca laudatus textus ad Messiam principaliter pertinet, qui primus dicitur, quoniam secundum divinam naturam ante Luciferum est genitus ; et novissimus, quod secundum humanam in plenitudine temporum sit natus, et die extremo orbem judicaturus.

Ad Conf. 2°. IL v. .V. Quia cl de Verbo Joan. I. 3. dicitur : Omnia per ipsum facta sunt : et Judith 16. 17. de Spiritu sancto : misisti Spiritum tuum, el creata sunt. Quamvis itaque per appropriationem tribuatur creatio Patri, tamen et aliis Personis ea est communis ; et quia trium Personarum una est omnipotentia ac divinitas, recte dicitur unus solus Deus produxisse universa.

Ad Conf. 3iB. R. .V. J/. Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob dicitur glorificasse Filium suum indutum carne ; unde Jesu nomen incarnato Deo proprium additur : non autem in ea divina ac sempiterna substantia, quam Filius ipse habet cum Patre communem. Quin nec Irina nominis Divini repetitio caret mysterio, ut plures Rabbini apud Galatin. L. 2. c. 1. fatentur.

Inst. 1. Verbum humanum tum internum turri externum non est persona, sed accidens duntaxat et entitale distinctum a loquente ; ergo idem sentendum est de Verbo divino, præserlim quia hoc a Patribus passim utrique illi comparatur.

IL .V. Cons. Verbum divinum et creatum conveniunt quidem in multis; nempe, quod omne verbum sil imago mentis el similitudo rei cognitæ, citra perpressionem oriatur a mente, et referatur, seu habitudinem habeat ad dicentem ; atque in his comparatio a Patribus instituta versatur : sed in pluribus discrepant, atque discrepare etiam a Patribus dicuntur. Eorum primum est, quod scientia, ex qua verbum oritur, in Divinis sit ipsa substantia et essentia dicentis, in creatis adventitia qualitas apud Aug. L. 15. deTrin. c. 13., el Anselm. in Monol. c. 11. : secundum, quod divinum perse existât, vitam et rationem habeat; creatum vero sit accidens, nec naturales illas prerogativas, nisi objective tantum et secundum intentionem, minime autem fonnaliler contineat, apud Atitian. Orat. i. cont. Arian, n. 1. 2. et Greg. Nyssen. Orat, calechel. c. 1. (opp. t. 3.) el plerosque alios : tertium, quod divinum sit ælcrnmn cl immutabile; creatum sil temporarium, el identidem oriatur ac pereat, apud Aug. L. 15. de Trin. c. 16.. Ansel. in

Monol. c. 30. Bern. Serm. de divers.5. η. 1. : *quartum*, quod illud unicum sit, nostra autem mulla, apud Atitian. Orat. 4. conl. Arian, η. I. et L.de Deci. Nic. n, Ili.: *quintum, quod* divinum perpetuo, nostrum semel gignatur, Hüg. Victor. in sum. sententiarum, Tract. 1. c. 7. V. Petavium de Trin. L. 6. c. 2.

lusi. 2. Verbum in Divinis est prolalilium ; tum quia vox λόγο in emendata ab Erasmo aliisque editione latina vertitur Sermo, ut Joan. 1. In principio erat Sermo etc. Sermo autem est oratio composita et prolata exterius : tum quia Patres Verbum divinum frequentius exponunt comparando cum externo verbo : tum quia Tertullianus L. cont. Prax c. 5. et seqq., et Lactant. L. 4. Inslit. c. 8. aperte docent, Filium esse Verbum prolalitium seu exterius prolatum.

H. .V. 4. Ad ejus prob. Iam. IL Quamvis vox λόγο tam externum quam internum verbum significet, et Patres etiam Latini per sermonem exposuerint, tamen secundum *Ammonium* in Comment, ad L. Arist. de interpret, proprie magis cogitationem mentis seu verbum internum significat, et in hoc a λε ei distinguitur. Prcelerea licet Patres Latini *Sermonis* dictionem usurpent, iidem tamen, ac præcipue Tertullianus cum Lactantio; Verbi vocabulum frequenter adhibent : alii vero post exortam et convictam Arian hæresin rarissime Filium Dei vocant *Sermonem*, aut apud Joannem legunt, l'nde cum posterioribus seculis sola Verbi usurpatio in Ecclesia invaluerit, ab Erasmo temere omnino ac inepte facta illa versio apparet, ideoquenihi admodum probat. V. Petavium de Trin. L. 6. c. 1. n.4. seqq.

Id prob. 23m. R. Haereticos utroque vocabulo insitilii ac prolalitii Verbi fuisse abusos, ut Basil, hom. 24. n. 1. contra Sahel., et Cyril l. Alex. L. I. in Joan. (opp. t. 4. p. 30.) testantur ; ad quos oppugnandos pro diversitate hostium diversam Patres comparisonem urgebant. Paritati itaque cum verbo prolalilio insistebant maxime, dum contra Sabellianos agerent, de quibus Basil. 1. cit. sic scribit : Cum Verbum confitentur, ipsum comparant tum eo quod in mente concipitur verbo, cumque Sapientiam dicunt, consimilem dicunt esse habitui qui in anima manet eruditorum. Et idcirco unam personam Patris et Filii profitentur, quod homo quoque unus dicitur non divisus, ob verbum quod in ipso est et ob sapientiam. Praeterea vero hæc comparatio aliis familiarior fuit, tum quia verbum externum orat notius quam internum, uIOrig. tom. 1. in Joan. n. 23. (opp. t. 4. part. P. p. 26.) advertit: tum quia aptius erat ad exprimendam Verbi divini proprietatem, qua Pater per Verbum sic tanquam per interpretem et vim enuntiatricem cognosci ab eodem Origene l. supr. cit. n. 42. (p. 45. B.) et S. Aug. L. de Fitl. et Symb. c. 3. et aliis dicebatur. V. Petavium ib. c. 3. n. 1—3.

Id prob. 3Im. R. Tertullianum facile vindicari posse, si ad ea, quæ num. 213. dicta sunt, attendatur; cum do Verbi generatione externa el visibili sil intelligendus. Auctoritatem autem Lactantii, alias etiam minus accurati, lic non admodum curamus, siquidem aliquo ex præmissis modo emolliri nequeat.

fast. 3. In Scriptura de pluribus Dei verbis mentio fit ; a Patribus autem, maxime Iren. L. 2. cont. hæ. c. 48. (al. 28. n. 5.) Amur. L. de Filii Divini. (al. de Fide Orthod.) c. 5., etMvn. Victorin. L. 3. cont. Arium n. 8. 10. cl II. ipse Pator in Divinis vocatur Verbum; ergo Verbum in Divinis vel non est persona, vel non est distinctum a Patre.

R. A'. *Cons.* Yerba plura, de quibus Scriptura meminit, nihil aliud sunt, quam effectus ab omnipotentia divina producti; atque hinc eorum locutio esi externa quatedam significatio per creaturam edita, et ut a nobis capi possit, sub verborum figura et imagine proponitur : Verbum autem Divinum, de quo agimus, unicum est Filius Dei, ejusque locutio est generatio, ut infra uberius declarabitur; unde prior sequela nulla est. Ad alteram dissolvendam observare duntaxat oportet multiplicem του λόγου significationem, de qua Hieronymus in episl. 103. (al. 53. n. 4.) ad Paulin, inquit : λόγος enim græce multa significat. Nam el verbum est, et ratio, et supputatio, et causa uniuscujusque rei. Itaque λόγος, quatenus ratio est, Patri, imo el tribus Personis congruit; ut vero est intellectionis terminus seu verbum mentis, in solam secundam Personam cadit. De hac postrema et propria acceptione Aug. L. 6. de Trim. c. 2. ait : *Hoc solum de. cis dici non potest, illud de illo, quod simul ambo non sunt : sicut verbum de Verbo dici non potest; quia non simul ambo Verbum, sed solus Filius.* V. Pet. vvicm I. cit.

342. *Obj. II.* Plura in Scripturis tribuuntur Spiritui, quæ rationem Personæ detrahunt; nam 1°. Luc. II. 20. dicitur Digitus Dei, Act. 2. 38. Donum, et 2. ad Cor. 1. 22. Pignus vel Arrhabo : — 2°. Joan. 7. 39. Nondum Fuisse, ad Tit. 3. G. in homines Effundit, el 1. ad Thess. 5. 19. a nobis extingui : — 3°. memoratur ad Hebr. G. L Participatio Spiritus sancti, ad Rom. 8. 23. Primitie ejusdem Spiritus, et 1. ad Cor. 12. 13. Potatio in Spiritu ; ergo.

R. .Y. .1. Parlim quia quæ de donis Spiritus sancti proprie dicuntur, hic Spiritui sancio adaptantur; parlim quia quæ donis conveniunt, personæ non repugnant; ut patebit ex responsionibus ad singula.

Quoad 1°. Spiritus sanctus recte dicitur Digitus Dei; quia hic in Exod. 8. 19. summam Dei potestatem ac virtutem significat, quæ ab ejus substantia et natura non distinguitur : unde si Spiritus sanctus est digitus Dei, et Deus est. Donum datur non *accidentale* tantum, sed *personale*, ut in Filio Dei ex Joan. 3. JG. et in Levitis ex Numer. 8. 19. ostenditur : et Spiritus quidem sanctus aptissime donum personale appellatur, eo quod sit Patrisel Filii amor mutuus, hic autem et donum et causa donorum. Praeterquam quod legatur *pignus spiritus*, non vero *pignus spirituum*, datur et pignus personale, quod in obsidibus cernimus; et arrhabo, secundum Aug. Serin. 13. (al. 156. c. 15. n. 16.) de verb. Apostoli, aliquid ultra pignus exprimit, et ad ipsam rem, quæ promittitur, spectat; ex quo capite, si Spiritus sanctus sil arrhabo vitæ æternæ, quæ slat in visione Dei nobis promissa, illum esse Deum ostenditur.

Quoad 2°. Græca quidem Joannis lectio verbum substantivum sine prædicalo habet; sed a vulgata recte dici : *Nondum erat Spiritus* datus, patet ex eo, quod præmillatur : *Hoc autem dixit de Spiritu, (piem accepturi erunt credentes* : ad quam relationem inter *accipere* et *dare* etiam in Græco attendendum est. Effusio Spiritus sancti sumitur melonymice pro muneribus ejus effusis, quemadmodum hoc Aci. 10. 43. exprimitur his verbis : *(italia Spiritus sancti effusa est.* Idem tropus elucet in textu ad Thessal. 1. 11. maxime de Propheliæ dono agitur; qui quidem aptissime adhibetur. cum dator donorum Spiritus sanctus in ienis forma descenderit

Quoad 3°. Participatio et primiliæ Spiritus sancti si referantur ad effectum, nihil huc pertinent; si referantur ad personam, nihil obsunt; cum ad Hebr. 3. 11. *participes Christi effecti*, et 1. ad Cor. 13. 23. *primiliæ Christi* dwlegantur, nec ullus inde negationem personæ inferat. Potatio in spiritu ad Eiicharisticum calicem perlinet ; neque magis destruit personam Spiritus saucii, quam Christi personam manducatio illius carnis.

3. Spiritus sanctus esi spiritus Dei, sicut anima est spiritus hominis, ulex 1. ad Cor. 2. 11. liquet : sed anima vel quicumque spiritus hominis neu esi persona distincta ab homine ; ergo. *Conf.* Non minus 1. Reg. 18. 10. el 19. 9. dicitur spiritus Dei malus; ac alibi spiritus Dei appellatur bonus vel sanctus: sed spiritus ille malus, siquidem Dei esse dicatur, non est aliud, quam vis et efficacia Dei hominem tradens in reprobum sensum vel alia ratione affligens ; ergo et spiritus Dei bonus sive sanctus, est tantum virtus el efficacia hominem sanctificans et replens bonis.

4. D. M. Spiritus sanctus est spiritus Dei, sicut anima est spiritus hominis, quatenus Spiritus sanctus non minus pertinet ad substantiam Dei, quam anima ad substantiam hominis C. quatenus Spiritus sanctus non habeat lotam plenitudinem divinitatis, sicut humanitas totam non habet anima V. Hominis substantia in animam el corpus distinguitur tanquam in partes ; Dei aulem substantia est impartibilis, quamvis Personæ inter se distinguantur.

5. *Conf. D. M.* Non minus et eodem modo spiritus Dei dicitur malus, quam bonus et sanctus .Y. Diverso modo C. Spiritus sanctus dicitur spiritus Dei substantialiter el per identitatem; non ita spiritus malus, utpote cum Deus malus non detur, nec malum a Deo sit, nisi permittente: sed quia spiritus nequam et dæmon, qui ex Ilebæorum, Patrum el omnium interpretum consensione in illis Libri Regum capitibus Saulem invasisse intelligitur, mancipium Dei est et juslitie divinæ minister; ex quo præterea falsitas minoris cinereit.

343. *Observe.* Equidem, quod *Sociniani* maxime contra nostras pro personalitate Spiritus sancti probationes urgent, sacræ Lilleræ rebus variis tribuunt personarum operationes, quæ tamen personæ non sunt : sed hoc faciunt sive per *enallagen*, ut dum 1. ad Cor. 13. 4. et seqq. charitali attribuuntur, quæ homini charitale instructo proprie conveniunt ; sive per *prosopopoeiani*, ut dum lex ad Rom. 3. 19. el sanguis ad Hebr. 12. 24. loqui perhibetur. Atque harum figurarum characteres habentur vel ex *subjecto*, si nempe illud sit res inanimata, vel actio tantum, vel intentionalis tantum aut moralis conceptus ; vel ex *contextu*, siquidem in antecedentibus aut consequentibus non una simul exprimitur, quod tamen ad actionem personalem requiritur ; vel ex *pronomine* non ad proximum aut expressum vocabulum, sed ad remotum vel subintellectum pertinente. Eorum characterum unus vilplures conveniunt Scripluræ textibus, quibus regnum Dei, mandatum, fides, ira etc. venire; auxilium, misericordia, veritas, vel redemptio mitti aut procedere ; lex, sanguis, natura vel unctio loqui aut docere; malitia, conscientia vel lex arguere; virga et baculus consolari dicuntur: nullus e contra reperitur in textibus de Spiritu sancio, utpote cum ex Joan. 4. 2L Spiritus sil Deus; idem aulem Spiritus, qui loqui, docere, testari dicitur:

etiam scmlari, cognoscere et audire legatur; ac præterea Joan. IM. M. pronomen masculinum neutro generi adjunctum personam demonstret.

Præterea quamvis vox πνευαα plures patiatur significationes, et aequaliter energiam ac rem subsistentem significet; quotiescumque tamen cum suo articulo ponitur, rem certam et singularem indigitat, eo quod articulus Cras eorum ex horum grammatica sit nota singularitatis. Ex hoc sermonis usu Didv mus L. 1. de Spiritu sancto observat in Scripturis Spiritum sanctum ul plurimum non dici simpliciter πνευαα, sed το πνευαα cum articulo; contrarium autem fieri, ubi de spiritu alio quam sancto est sermo. Excipiuntur quidem a communi hac regulajuxta aliquos textus nonnulli, nempe Joan. 3. 7., Lad Cor. 12. IL el Ep. Jud. v. 19.; sed in prioribus supplet contextus, et aperte inter auctorem regenerationis et charismatum ac inter ipsam regenerationem et charismata distinguitur; in postremo autem non persona Spiritus sancti, sed pium desiderium mtelligitur. Quod vero το cum articulo interdum dona Spiritus sancti significet, ut ad Eph. 4. 23., L adThess. 5. 19. et I. Joan. 4. 1. fit, iigura est *metonymia*’, qua pro effectibus persona effectrix ponitur.

ARTICULUS IL

AN QU.ELIDET IX DIVINIS PERSONA SIT VERUS DEUS?

314. *Xota.* Sicut sub Dei nomine intelligimus entis perfectissimi naturam, sic sub adjuncto veri indicamus hujus naturæ realitatem, proprietatem ac plenitudinem; ut hinc a Divinitatis notione excludamus meram figuram, similitudinis duntaxat speciem, et imperfectionem qualemcumque aedimnutionem. Personarum autem divinarum appellatione indigilamus quidem Trinitatem, quin tamen ad notionales cujuslibet suppositi rationes ubique respiciamus. Quare Personam *primam* non tantum sub conceptu Paternitatis, sed sub ratione etiam Personæ improductæ et a se omnino ãxislentis consideramus; in aliis quoque nec rationem Verbi præcise aut Filii, nec proprietatem Spirati spectamus: quamvis in probationibus, quæ de Verbo, Filio et Christo dicuntur, aut quæ de Spiritu sancto, Paraclito, Amorecl Dono Dei habentur, fas sil referre ad Divinitatem *secundæ* aut *tertiæ* Personæ asserendam; cum eadem Persona illa sit in concretis prioribus, el ista sub posterioribus significetur. Neque tamen esse productum, quod utrique Personæ posteriori convenit, excludit a se rationem divinitatis. Cum enim esse divinum, utpote infinitum, sit communicabile omnibus, cum quibus oppositionem non habet; neque repugnet prodoctum recipere eamdem naturam, quæest in producente; quas duas veritates, inferius probandas, hic interim supponere licet: facile intelligitur, et verum Deum posse esse productum; quia verus est Deus, qnicumqiie naturam divinam realiter proprie ac plene oblinet, sive illam a sc, sive ab alio communicatam habeat: itemque talem productionem nihil imperfectionis includere; quia natura divina, quæ omnem perfectionem includit, imperfectionis admittit nihil.

343. *Dico I.* Prima in Divinis Persona verus est Deus.

Prob. Prima in DivinisPersona dicitur et est Pater vel respectu Persona? in

divinis sectindæ, vel respectu nostri, vel respectu non expresso: sed quocumque ex bis modo profertur, in Scripturis sacris declaratur verus Deus; ergo.

Prob. II. 7. min. De Christo Joan. 18. dicitur: *Sed et patrem suum dicebat Ikuin, æqualem so faciens Deo*; ipso Christus ibid. 20. 17. ait: *.Vmido ad Patrem meum et Patrem vestrum, Jkurn meum et Deum vestrum*; Paulus2. ad Cor. II. 31. scribit: *Deus et Pater D. N. J. C. scit, quod non wtidicr*; et Petrus 1. Ep. I. 3. *Renedictus Deus et Pater D. V. J. C. etc.*

Pub. 24. 7. Paulus 1. ad Cor. 8. C. inquit: *.Nobis tamen unus Deus Pater, at quo omnia et nos in illum*; ad Gal. 1. 4. *Secundum voluntatem Dei et Putris nostri cui est gloria in secula secularum.* Item in initio Epist. ad Rom., ad Cor., ad Thess., alibique sæpius; *Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, etc.*

Prob. 3*. 7. Christus Joan. 4. 22. et 23. ait: *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. : nam et Pater tales quierit, qui adorant eum. Spiritus est Deus, et eos, qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare*; ibid. (i. 27. *Hunc enim Pater signavit Deus*; et Joan. 17. 3. *Putrem alloquens: ut cognoscant te solum Deum verum.* Confer quæ ad Ephes. C. 23., 2. Pet. 1. 17. et alibi leguntur.

Conf. Palor in Divinis est vera persona, et est a se et improductus; ergo ratione *primi* debet subsistere in natura intellectuali, ratione *secundi* in natura improducta. Atqui natura intellectualis improducta non alia est, quam divina; ergo Pater subsistit in natura divina; ergo Pater est verus Deus. Unde nemo Hæretieorum, nec ullus etiam Infidelium, qui alias verum Deum agnoverunt, Patris personam sive illam qnæ improducta est, in numero creaturarum posuit.

346. *Dico II.* Secunda in Divinis Persona est verus Deus.

Prob. Secunda in Divinis Persona triplici præsertim caractere ac nomine, scilicet Verbi, Filii, et Christi seu Messiæ designatur: sed sub quolibet horum caractere in Scripturis proponitur tanquam verus Deus; ergo.

Prob. P. p. min. Joan. 1. 1. legitur: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum*; ubi per *primum* sensum æternitas, per *secundum* personalis a Patre distinctio, per *tertium* essentia et Divinitas Verbi declaratur. Ep. 1. Joan. 1.1. et 2. scribitur: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ ((intrKtaverunt de Verbo vitæ, et vita manifestata est: et vidimus et testamur tl annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, et apparuit no- iiijubi per το quod fuit ab initio, per το quæ erat apud Patrem, et per vitam lum simpliciter tum æternam, tria illa dogmata rursus ac eodem ordine demonstrantur. Apoc. 19. 13. dicitur: Et vocatur nomen ejus Verbum Dei; de eo autem sic appellato legitur ibid. v. 11. Vocabatur fidelis et verax; v. 12. In capite habens nomen scriptum, quod nemo novit, nisi ipse, el v. 16. El habet in vestimento et in femore suo scriptum: Rex Regum et Dominus Dominantium: ex queis nominibus primum est virtutis, secundum essentia ineffabilis, tertium potestatis ac dominii; quæ si priori quod Personæ est, conjungantur, Verbum esse verum Deum ostendunt.*

Pnb. 24. p. Joan. 1. 18. habetur: *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* De eodem autem dicitur ibid. v. 14. quod sit *plenus*

gratiæ et veritatis, v. W. quod *prior erat* Joanne, v. IG. quod *de plenitudine ejus nos omnes accepimus*, \. 17. quod *grulia et veritas per cuiñ facta tii*, v. 18. quod ipse *Deum, quem nemo vidit unguam, enarravit*; quro colleda Divinitatem illius manifestant. Ad Hcbr. 1. 2. et 3. scribitur: *Deus luculut est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit rl secula; qui cum sit splendor gluriæ et figura substantia? ejus, portans omnia verbo virtutis suæ, purgationem faciens peccaturum, sedet ad dexteram majestatis in excelsis*; et v. S. *Ad Filium autem dicit : Thronus tuus inseculumseculi*. 1. Joan. 3. 20. *Scimus quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis sensum. ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Illic at verus Deus et vita reterna*; quo textu lanquam demonstrativo nituntur S. Athanasius L. de Incarn. cont. Arian, n. 22. et Orat. 3. cont. Ariaui. n. 9. et 19. alique quos Pet vviüs laudat de Trinit. L. 3. c. 9. n. 7.

Prob. 3. p.* De Messia quidem ex Psal. 109., Jobi 12., 27., Jerem. 23. G., Ose. 1. 7. et aliis pluribus, quibus in Tract, de Incarn. divinitas Messis ostenditur : de Christo autem testantur Thomas, Joan. 20.28. dicens : *Dominus meus et Deus meus*; et Paulus tum Act. 20. 28. Ephesios allocutus : *In quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit in sanguine suo*; tum scribens ad Rom. 9. 3. *Ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula* ; et ad Philip. 2. a. *Qui cum in furma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo*; nec non ad Tit. 2. 13. *Exspectantes beatam spem et adventum glurie magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi*.

Conf. Cui conveniunt attributa, opera, et cultus officia soli Deo propria ac debita, verus est et per essentiam Deus : sed talem nobis declarat Scriptura sacra secundam in Divinis Personam ; ergo.

Prob. P. p. min. Inter attributa soli Deo propria præcipua sunt .eternitas Genes. 21.33. et 1. ad Tim. G. 16., immensitas Psal. 138. 7. et Jerem. 23.24., omniscientia Jerem. 17. 10. et ad Hcbr. 4. 13., omnipotentia Esth. 13. 12. et i. ad Tim. G. 15., et immutabilitas Num. 23. 19. et Jac. 1. 17. Sed hæc oinnia sccondæ in Divinis Personæ conveniunt; ut quidem patet 1°. de .Eternitate ex Mich. 5. 2. *Ex te mihi egredietur, qui sit Dominator in Israel, et egressus ejus ab initio et a diebus æternitatis*, el Apoc. 1.8. *Ego sum alpha et omega, principium et finis, qui est, qui erat, et qui venturus est* : 2°. de Immensitate ex Joan. 3. 13. *Nemo ascendit in cadum, nisi qui descendit de culo, Filius hominis, qui est in cado*, et Matth. 28. 20. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem scculi* : 3°. de Omniscientia ex Joan. 12. *Domine tu nosti omnia, tu scis, quia amo te*, et ad Coloss. 2. 3. *In quo sunt omnes thesauri sapientiis et scientiæ Dei* : 4°. de Omnipotentia ex Apoc. 15. 3. *Cantantes canticum Agni dicentes : magna et mirabilia opera tua, Domine omnipotens*, et Matth. 28. 18. *Data est mihi omnis potestas in cado et in terra* : de Immutabilitate ex Ep. ad Hcbr. 1. 10. et seqq. *Opr-ra manuum tuarum sunt cadi : ipsi peribunt; tu autem permanes : et omnes ut testamentum veterascent ; tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient*; et ibid. 13. 8. *Jesus Christus heri, hodie, et ipse in secula* : 3°. tandem de reliquis timnibus ex Ep. ad Coloss. 2. 9. *In ijto inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*-, ergo.

Prob. 2J. p. luter opera nature quæ soli Deo tribuuntur, primaria sunt

creatio, mundi Isa. 44.24., crealuianim conservatio Act. 17. 28., effectio miraculorum Psal. 133. i. ; et inter opera graiie sunt remissio peccatorum Mare. 2.7 nian.MPTio et justii icaiio Psal. 129. 7. et Isa. 43. 23., piledesti-vnio et gloriificatio Matth. 20. 23. et Psal. 83. 12. Sed rursus hæc omnia sccondæ iu Divinis Personæ conveniunt; ut quidem constat : 1°. de Crea-iioiieex Joan. 1.3. *Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso facium est nihil*, et ad Coloss. 1. 16. *Quoniam in ipso condita sunt universa in cælis et in terra, visibilia el invisibilia,... omnia per ipsum et in ipso creata sunt* : 2°. de Con-senalionc ad Coloss. 1. 17. *Ipsa est ante omnes, et omnia in ipso constant*, et ad Hcbr. 1. 3. *Tortans omnia verbo virtutis suce* : 3°. de Effectione miraculorum ex plurimis factis in Evangelio notatis, maxime ex propria resurrectione et miraculis invocato ejus nomine patratis, de quibus Joan. 2.19. *Solvite Iwphim hoc, et in Iribus diebus excitabo illud.... ille autem dicebat de templo corporis sui*; et Act. 3. 6. *En nomine Jesu Christi surge et ambula*: 4U. de Remissione peccatorum ex Matth. 9. 2. *Confide fili; remittuntur tibi peccata*, et v.G. *Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimit-tendi peccata etc.* 5°. de Redemptione et Justificatione ex 1. ad Tim. 2. 3. *Unus mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, qui. dedit redemptionem 'cmelipsum pro omnibus*; et ad Rom. 3. 9. *Christus pro nobis mortuus est : mullo igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum* : 6°. de PrædcsINATIONE et Glorificatione ex Ep. ad Ephes. 1. 3. *(lui)pradeslinavit vos per Jesum Christum* ; et 2. ad Thcss. 1.10. *Cum venerit glorificari in Sanctis suis, et 12. Ut clarificetur nomen I). N. J. C. in vobis, et ros in illo* : 7°. denique de operibus universim ex Joan. 3. 17. *Pater meus usque modo operatur et ego operor*, et v. -19. *Quæcumque ille fecerit, hæc et filius similiter facit*; ergo.

Prob. 33.p. Cultus soli Deo debitus exhibetur per officia vel interna fidei, spei et charitatis, quæ hinc etiam actus Theologici audiunt, vel externa, scilicet genuilexionis ex Isa. 43. 24., adorationis ex Deutor. 6. 13., et invocationis ex Psal. 49. 15. Sed eadem officia debentur et exhibentur sccondæ in Divinis Personæ, ut liquet : 1°. de Fide ex Joan. 14. 1. *Creditis in Deum, et in me credite* : 2°. de Spe ex 1. ad Tim. 1. 1. *Secundum imperium Dei Salvaturis nostri et Jesu Christi spei nostra* : 3°. de Charitale ex 1. ad Cor. IG. 22. *Si quis non amat D. N. J. C. sit anathema* : 4°. de Genuflexionc ex Ep. ad Philip. 2.9. *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur etc.* 3°. de Adoratione ex Ep. ad Hcbr. 1. 6. *Cum iterum introducit Primogenitum in orbem terra, lidit: Et adorent eum omnes angeli Dei* : 6°. de Invocatione ex Act. 4. 12. *Vvvi est aliud nomen sub cado, in quo nos oporteat salvos fieri* : 1°. demum de iliisqueiscumque officiis ex Joan. 3. 22. *Pater omne judicium dedit Filio, ulomnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem*; ergo.

347. Dico III. Tertia in Divinis Persona est verus Deus.

Prob. Cui tribuuntur nomen, natura et attributa veri Dei, ille est verus Deus: sed terliæ in Divinis Personæ ea tribuuntur in Scripturis; ergo.

Prob. p. min. Dei nomina sunt Dominus 2. ad Cor. 3. IG., Spiritus Joan. 4. 24. Paraclitus Joan. 14. 16., et Charitas 1. Joan. 4. 8. Hæc vero nomina tribuuntur terliæ Personæ; ut de prioribus palet ex infinitis Scripturælocis, queis *Spiritus Dei, Spiritus Domini, Spiritus sanctus* appellatur :

de posterioribus autem ex Joan. IS. 26. *Cum autem venerit Paraclilux, quin ego mittam a Patre*, et ibid. 16. 7. *Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos*; Item juxta sensum S. Augustini L. 13. de Trin. c. 17. n. 31. exi. Joan. i. 7. *Charitas Ar Deo est*; ergo.

Prob. 2. p.* De quo Scriptura asserit et explicat id quod de Deo vero dixerat, ille naturam divinam habet; cum prædicata plane eadem nequeant verificari in duobus, nisi saltem natura identificatis sed Scriptura asserit et explicat de tertia Persona id quod de Deo vero dixerat; dum Isa. 6. 8. el9. dictum erat: *Audivi vocem Domini dicentis... et dixit : Vade et dices populo huic: Audite audientes, et nolite intelligere*; dein Act. 28. 23. dicitur: *Bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiam ad patres nostros dicens : Iode ad populum istum, et dic ad eas : .ture audietis et non inteUigeiis etc.* Similiter dum Psal. 77. 11. scriptum fuerat: *Tentaverunt Deum, et sanctum Israel exacerbaverunt*; apud Isaiam 63. 10. legitur: *Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt, el afflixaerunt Spiritum sancti ejus*: Item ubi Act. 8. 3. Petrus dixerat: .tnunm.'cur lentavit satanas Cor tuum, mentiri Spiritui sanctu? mox v. 4. subdit: *Aon es mentibus hominibus, sed Deo*: .Nec aliter postquam Paulus 1. ad Cor. 12. G. scripserat: *Divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus*; deinceps v. 11. subjungit: *Hæc autem omnia operatur unus idemque Spiritus, dividens singulis, prout ruit; ergo.*

Prob. 3. p.* Terti® Person® tribuitur 1°. Immensitas Sap. 1. 7. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum*: 2°. Omniscientia 1. ad Cor. 2. 10. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei*: 3°. Omnipotentia Psal. 32. G. l'erêo *Domini cadi firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum etc.*; ergo.

Conf. Qui cum Patre et Filio æqualis est in characteribus, operationibus et honoribus divinitatis, illis est æqualis ac verus Deus; sed Spiritus sanctus seu tertia Persona sic est æqualis; ergo.

Prob. 1. p. min.* Characteres divinitatis, facientes æqualitatem cum Patre et Filio, sunt expressa invocatio in formula Baptismi, collatio gratiæ sanctificantis, inhabitatio in creaturis intellectualibus tanquam in templo, el constitutio ac missio ministrorum Dei: 1"®. quidem; quia in formula lidei professionis, quæ tantum in Deum tendit, non alterius quam ipsius Dei nomen invocari potest: 2"®.; quia creatura creaturam sanctificare nequit: 3"“.; quia soli Deo templum debetur, isque solus in creaturas illabi potest: •P*®.; quia creatura ministros Dei constituere aut mittere nequit. Sed characteres isti deteguntur a Scriptura in Spiritu sancto; 1"”. Matth. 28. 19. *Baptizantes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti*; 2"*. ad Rom. 3. 5. *Pharitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*; 3«. 1.ad Cor. 6.19. *.In nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est?* iul. Act. 13. i. *Et ipsi quidem missia Spiritu sancto etc.*, item Act. 20. 28. *In quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos retjere Ecclesiam Dei*: ergo.

Prob. 2. p. I.* Ex Operibus Naturæ tribuitur Spiritui sancto 1°. Creatio, Psal. 103.30. *Emittes Spiritum tuum, et creabuntur; et renovabis faciem terral*; Conservatio, Job. 20.13. *Spiritus ejus ornavit cados*; eA Psal. 32. G. *Et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*; 2". Effectio Miraculorum! . ad Cor. 12. II. *Hæc autem omnia (dona miraculorum) operatur unus atque idem Spiritus.*

II, EΛ OiT.uniLS Gr a ii.e i". Remissio Peccatorum Joan. 20.22. *Accipite Spiritum sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur cis*; 2°. Sanctificatio el Istihcatio 1. ail Cor. G. II. *Sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomino* 1). .V. J. C., *et in Spiritu Dei nostri*; 3°. Pr.eoestina-
no el Glorificatio ad Rom. 8. I.G. el 17. *Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei; si autem filii, et hæredes : hæredes quidrm Dei, cohæredes autem Christi*, v. 11. *autem præmittitur : Quod si Spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis; qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra propter iidiabitnnlcin Spiritum ejus in vobis ; ergo.*

Drub. 3°. p. Honorem Divjxcm Spiritui sancto deberi, colligitur 1°. cx Na-
UR.E supra omnem captum Excellentia Joan. 14. 17. *Quem mundus non vlfsl accipere, quia non ridet eum, nec scit eum*; 2°. ex peccati coii Ira illum summa malitia Matth. 12. 32. *Quicumque dixerit verbum contra (ilium hominis, remittetur ei : (pii autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei*; 3°. cx Gl or ia demum FiniS'Ui.t imi ct Beat it l dinis 1. Peti-. 1. 12. *Spiritu sancto misso de cado, in quem desiderant angeli prospicere; ergo.*

318. Obj. 1. Solus et unus Pater est Deus ; ergo Filius et Spiritus sanctus dici Heus nequeunt. Antec. constat ex Joan. 17. 3. *Ilæc est vita æterna, ul cwjioscant to solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum*; item cx I. ad Cor. 8. G. *Nobis autem unus Deus Pater, ex quo omnia, et nos in illum : el unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum*; et ad Ephes. I. ci. *Cnus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, tl in omnibus nobis. Patet Cons., quia ex vi exclusiva particularum solus el unus* excluduntur omnes a participatione prædicali, qui non sunt Pater.

R. 'V. vel D. A. Solus et unus Pater est Deus, τω solus ct unus appellante Patrem'.V. appellante Deum subd. ita ul excludantur Dii plures et falsi C. ilaut excludantur plures Personæ .V. τδ unus in posterioribus textibus connecti cum Deo, palet cx ipsa lectione; τδ solus autem in priori similiter perlinere ad unum Deum, non vero ad Patrem, liquet ex Græco, ubi inter Iret solum Deum verum, interponitur articulus, σε τδν μόνον ἀληθινόν Θεόν unde propositio sic enuntianda est : Pater est ille solus et unus Deus. Cæte-
nim illos textus spectare duntaxat ad excludendam multitudinem et falsi-
latem Deorum, non vero Personarum pluralitatem ac divinitatem, intelligitur ex eorum sensu ac contextu. Etenim Joan 17. describitur fides practica, seu comparandæ vilæ æternæ modus; qui est, ejurata Deorum multitudine, unum Deum confiteri, et Christi doctrinam ac Religionem sectari, ut explicat S. Ignat. in ep. ad Magnes, n. 8. de Christo scribens : *Qui erant increduli arti redditi sunt, quod unus sit Deus, qui seipsum manifestavit per Jesum Christum Filium suum*, et repetit Paulus in ep. 1. ad Thessal. 1. 9. *Quo- imlo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo et vero, et mpectare Filium ejus de cælis* etc. In ep. autem ad Cor. immediate præ-
mittitur : *Nam etsi sunt, qui dicuntur Dii, sive in cado sive in terra (siqui- dem sunt Dii multi et Domini multi) ; nobis tamen unus Deus* etc. Demum hoc textu inanes Gentilium, Simonis Magi, cl Valentini Deos perstringi, adiertunt Hiekon. el Theophylactes. Prælcrea etsi permetteretur, particulas «lui et imus afficere ipsum Patrem ; iisdem tamen personæ duntaxat alienae

cl extranee, falsorum nempe Deorum, non autem inlemre Deo el Patri con-
substantiales excluduntur; tum quia vis exclusi va harum particularum non
est semper universalis ac omnimoda, ut ex I. Machab. 10.70.,ex Lue. 9.36..
ex Joan. 16. 32. et aliis liquet : tum quia alias solus Jesus, non vero Deus,
esset Dominus; cum et hæc vox isti soli tribuatur in textu secundo.

Inst. I. I bi in Scriptura mentio lit plurium Personarum, solus Pater
vocatur Deus; ut patet ex 1. ad Cor. 12. 4. cl seqq. *Divisiones gratiarum
sunt; idem autem Spiritus : el divisiones ministrationnm sunt; idem vero
Deus*; et ex 1. ad Tim. 2. 5. *Inus Deus : unus mediator Dei et hominum,
homo Christus Jesus* : Idem quoque lit in Symbolis; nam in illo Apostolo-
rum dicitur : *Credo in Deum Patrem... et in Jesum Christum filium ejus
unicum Dominum nostrum... Credo in Spiritum sanctum.* In Patrum Sym-
bolo autem sic habetur : *Credo in unum Deum Patrem omnipotentem... el in
Spiritum sanctum Dominum et vivificantem* ; ergo et illo solus Deus esse
videtur.

R. D. .t. Solus Pater vocatur Deus secundum substantiam et veritatem
divinitatis .V. secundum proprietatem et singularitatem principii T. Nec
soli Patri, sed et cælcris Personis, pnedicatum et rationem Dei asseri in
Scripturis, salis supra ostendimus : nec Patrem solum laudatis in textibus
nominari Deum, penitus evinci potest. Potius enim contextus declarat,
P*^l. locum agere de tertia Persona, cui ob munus triplex gratiæ, mini-
stralkmis, et operationis, triplex illa appellatio Spiritus, Domini, ac Dei tri-
buitur; 2^{““}. autem loqui de Deo adæquate sumpto, seu in tribus personis
subsistente, sicut de mediatore tanquam Dco-homine, et sic Christo adæ-
quate sumpto, loquitur. Tametsi vero nomine Dei compellatum hic solum
Patrem demus ; id tamen factum fuit juxta S. Dioxysil m P. a S. Athlv. cit. L.
de Dec. Nie. Syn. n. 26. et Nxzixx. Carni. 3. de Spiritu sancto v. 54. et seqq.
ut prædicalio Ecclesiæ de monarchia et unica divinitatis ac omnis cnlilalis
origine, fonte, ac principio, qui est Pater, diligentius inculcaretur. Cui
accessit prudens quædam œconomia, et a S. Paulo in 1. ad Cor. 2. 3. com-
mendata. et a Patribus antiquioribus usurpata, qua cavebatur, ne trans-
latis a multiplici divinitatis errore Neophytis arcanum Trinitatis mysterium
slatim apertius offerretur. Ob utramque rationem geminum Symbolum
ea, qua legitur, formula adornari oportuit; quoniam id scriptum tradebatur,
etiam ab absentibus legendum. In eodem quia prædicatum Domini lum
Filio tum Spiritui sancto tribuitur, observandum est effatum Ambrosii in
Cap. 1. ep. ad Galatas v. 3. : *Are minorem Filium significat, cum eum Domi-
num nostrum vocat: nec Patrem majorem, quia eum Deum nostrum appellat:
quia non erit verus Deus Pater, nisi et Dominus sil; neque verus Dominus
Filius, nisi et Deus sil.*

Inst. 2. Soli Patri sic tribuuntur quædam divinitatis attributa, ut ab iis
reliquæ Personæ excludi videantur. Nam Mare. 10. 18. Christus ait : *Quid
me dicis bonum? nemo bonus, nisi unus Deus*; I. ad Tim. G. 16. *Qui solus
habet immortalitatem* ; et ad Rom. IG. 27. *Soli sapienti Deo per Jesum Chri-
stum, cui honor et gloria etc.* ; ergo.

R. 1°. .V. .1. Hacenim propositione hujusmodi attributa videntur reliquis
Personis auferri, nt adeo net bonor, nec immortales, nec sapientes sini;
quod tamen Hærelicorum nemo dixeat, utpote qui lilium sapientiam

Patris, el Spiritum esse saucium, utrumque immortalem ac Deum ctiarn,
«al minus propria, confitebantur. Si vero propositio sic accipiatur, ut hæc
attributasingulari quadam ratione ad Patrem pertineant (quatenus nempe
Pater bonitatem, immortalitatem, el sapientem habeat a sc ipso, Filius vero
a Patre, el Spiritus Sanctus a Patre Filioque communicatam teneant) verum
quidem sensum, sed a communi verborum inlcelligontia alienum, habet.
Hinc

Il.S'.D. Soli Patri secundum naturam tribuiintur prædicala divina sic, ut
videantur a reliquis excludi A', soli Patri secundum personæ proprietatem
tribuuntur *subd.* ita ut videantur excludi a reliquis Personis simpliciter N.
singulari tantum habendi modo, nuper explicato C. Textus nihil contrarii
probant. In *primo* quidem, quoniam juvenis, qui Christum compellaverat
bonum, illum putaverat quidem doctrina et bonitate excellentem, cælero-
nini tamen hominum similem, Christus hunc corrigens de sua divinitate
instruxit recitatis verbis, quorum is sensus est : me Deum non putas, et
tamen bonum dicis; solus autem Deus per excellentiam bonus est ; ergo vel
bonum me non appella, vel Deum me esse crede; ita Athan. de Incarn. et
cent. Arian, n. 7., Nvz. Or. 30. n. 13., S. Basil. L. 4. cont. Eunom. n. 3.
p. 291.) Hil ar. L. 9. de Trin. n. 16. Amrr. L. 2. de Fide. c. 1., August, in
Ps. 117. n. 2. In *secundo* autem et *tertio* textu sermonem esse, non de Patre
solo, sed de Trinitate, Aug. L. 1. de Trin. c. G. et L. 2. cont. Maximin, e. 13.
ex ipso contextu ostendit, ipsaque etiam attributorum ratio declarat; quæ
si essentialia sunt, particulæ exclusivæ remonent tantum alias essentias :
sinolionalia sunt, excludunt personas, ut axioma Theologicum docet.

319. *Obj. II.* Filius in Divinis est creatura; ergo non est Deus. *Prob. A.*
P. Quia in Scriptura dicitur sapientia esse creata ; Prov. 8. 22. *Dominus
atavilmein initio viarum*, et Eccli. 24. 14. *Ab initio el ante secula creata*
Quia Christus dicitur factus; Joan. 1. 15. *Qui post me venturus est,
ante me factus est*, ctad Ilcbr. 1. 4. *Tanto melior angelis effectus.* 3°. Quia
inter creaturas refertur; ad Coloss. 1. 15. *Qui est imago Dei invisibilis, pri-
mogenitus omnis crcaluræ* ; ergo.

R. .V. Jd *prob.* ¶ra. D. Sapientia in genero seu indistincte sumpta pro
creata seu incarnata, el pro incrcala T. sapientia incrcatasu&Z. dicitur creata
stride ac proprio N. late C. In utriusque Libri capite laudato plura sunt,
qpæcrealæSCu incarnatio Sapicnlkecongruunt, aliaautem incrcalæ tantum,
non vero incarnata* conveniunt, uti Prov. v. 3. *Cum eo eram cuncta compo-
«cwete. et Eccli. v. 6. et 8. Ego feci in coelis, ut oriretur lumen indeficiens :
gyrum cæli circuivi sola, et profundum abyssi penetravi etc.* Sapientia scilicet
generatim accepta, et maxime ingenii operibus præsidens, hic a Salomone
per prosopopoeiam inducitur, cui dum pro diversitate specierum, quas sub
æcontiriet, prædicala diversa adscribunlur ; nec contradictio inde nec con-
trarium nobis argumentum nascitur. Vox *creavit* in Prov. nec in fonte Ile-
braiconcc in versione Latina habetur, sed vox *possedit*, quæ ex Gen. 4. 1.
Mgnilicat generationem : potuit autem in Græcam 70. Interpr. versionem
foco ἀτήσε, *possedit*, ex scriptoris vitio facile irrepere ἐζτίσε, *creavit*. Præ-
ltrea Græcum ζήζειν cl Latinum *create* nec semper nec necessario pro
productione ex nihilo adhibetur; cum et lilii et magistratus et urbes

χτιζεσῶαι a Grtecis, el *creari* a Latinis dicantur. Tandem juxta Patres Filii processio in Scriptura utroque generationis et creationis vocabulo, a suis imperfectionibus abstracto, explicatur; cum neutrum seorsim illam originem salis commode exponeret, quæ ut generatio ex eadem substantia, ul creatio sine generantis mutatione, productionem habet.

.4d 2*m. pro6. D. .1. Christus dicitur factus in sensu physico, seu creatus X in sensu morali, sive prælatus C. Postremum sensum intellexerunt PalreSple-rique in textibus laudatis, et contextus etiam requirit; eum apud Joan, dicat Baptista Christum sibi esse antepositum ὅτι πρῶτο μου ην, *quia prior mt erat*, h. e. quia prærogativa temporis el potestatis, quam utramque vox πρῶτο denotat, me antecelhr̄it : alia expositio faceret hunc sensum quolibet scriptore indignum : Ante me creatus est, (pria ante me creatus est. Similiter a I*aulo Christum duntaxat dici supra Angelos evectum et declaratum, ostendit litteralis sensus juxta ac scopus totius capitis, qui erat probare Christi excellentiam summam ex æterna ipsius generatione. Textus alii ex Act. 2. 3G. cl ad Hebr. 3.1. adduci soliti, et Christum *factum* perhibentes, aperte loquuntur de Christo qua homine, adeoque huc non pertinent.

Ad prob. N. d. Textus ad Coloss. de Christo qua Deo loquitur, ut docent sequentia : *Quoniam in ipso condita sunt universa in cadis et in terra etc.* : sub hac autem acceptione cum sit *unigenitus a Patre*, non potest quasi prior tantum 'm creaturis referri; sed tanquam genitus e Patris substantia debet creatis ex nihilo præferri. Quia tamen *geniti* notio in nomine *primogeniti* communis est tam generationi quam creationi, potuit vox primogenitus usurpari etiam respectu creaturæ, ita ut geniti significatio tamen Verbo et creaturis diversimode accommodaretur, et sensus Pauli esset : Qui ante omnem creaturam productus est. Vbi vero alias Christus etiam secundum humanitatem primogenitus dicitur, uti fitad Rom. 8.29. et Apoc, 1. a. etc., ea vox excellentiam, honorem, el dignitatem præcipuam designat.

Inst. 1. Filio tribuitur ignorantia et impotentia : alterum liquet ex Mare. 13. 32. *De die autem illa (judicii extremi) vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater*; alterum ex Matth. 20. 23. *Sedere autem ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo*; ergo.

R. A'. .4. Ignorantiam simpliciter a Christo removet omniscienlia ejus : ignorantiam autem judicii extremi ea, quæ de signis Lue. 17., dc loco Mattii. 24., dc hora Luc. 17. Christus prænuntiat; unde Ambros. L. 5. de Fid. c. 16. ait : *Quomodo nescivit judicii diem, qui horam judicii et locum et signa expressit et causas?* Ad explicandum tarnen textum D. Christus qua Deus nescivit extremi judicii diem A'. qua homo *subd.* respectu nostri C. respectu sui A*. vel rursus I). spectata præcise natura humanitatis C. spectata unione hypostatica A*. Christum etiam qua hominem simpliciter ac omnino ignorasse judicii diem, asseri non debet, ut in Libello emendationis Leporii (Labb. t. 2. p. 1183. C.). ab Augustino et Africanis Præsulibus probato, declaratur : Aune non *solum dicere non praesumo, verum etiam priorem anathematizo prolatam in hac parte sententiam; quia dici non licet, etiam secundum hominem ignorasse Dominum Prophetarum*. Si qui Patres contrarium dicere videntur, accipiendi sunt sensu alterutro nuper relato, vel

ducendi sunt, figura concessionis dissimulasse ignorantiam naturæ humane in Christo, ne .Iriani disputationem alio abstraherent; nihilominus autem afiirmasse Christi divinitatem proplecrea quod illa ignorantia non in divinam sed humanam tantum Filii mentem caderet. Priorem concedendæ ignorantie modum statuit præcipue Ar<;. L. 83. QQ. q. 60. ,in quo bina gupptinuulur : Plm. Christum qua hominem cl arcanorum divinorum inlerprelein ac ministrum nihil revelasse aul dixisse hominibus, nisi mandante Patre, juxta illud Joan. 12. 49. *me ipso nuit sum locus ; sed qui misit uifj*(ilcr, *ipse mihi mandatum dedit, quid dicam cl quid loquar : 2U*“. In phrasi Scriptura dici Deum id primo cognoscere, quod publico experimento prodii vel manifestat; secundum quam inlcelligendi sunt textus Gen. 22. 12. *Xiiii cognovi, quod Umeas Deum, cl Deutor. 13. 3. Tentât vos Dominus Deus vester, ut sciat, si diligatis Deum.*

Ev quibus sequitur, eadem phrasi recte elici Christum ignorare ea, quæ nobis non manifestat. Neque tamen simili etiam modo dicendus est Pater ignorasse diem iudicii; quia Pater per scipsum et immediate nobis loqui non solet, sed ut ad Ilebr. 2. scribitur, *olim per Prophetas, novissime per Filium*. Posteriores exposuit Gkeg; M. L. 10. ep. 39. (opp. I. 3. p. 1070) : *In natura quidem humanitâlis novit diem et horam iudicii, sed tamen hunc non ex natura humanitatis novit..Itaque scientiam, quam ex humanitatis natura non habuit, ex qua cum angelis creatura fuit, hanc se cum angelis..... habere denegavit*. Similiter impotentiam simpliciter a Christo arcent allata superius de omnipotentia; impotentiam autem in conferendo regno Dei, illud Luc. 22. 29. *Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum.*

-Idtext. Matth. R. D. Non est meum, qua Deus sum, dare vobis regnum .V. qua homo sum *subd.* Non est meum, h. c. non est meæ auctoritatis et potestatis A. h. e. non est meae aequitatis dare vobis jure propinquitatis, ut petitis, elquidem vobis ambitiosis id quod meritis comparari debet, et præparatuin est humilibus C. Explicatio hæc, præterquam quod ex contextu nascatur, usurpata est a Patribus, inter quos Hier. L. 2. con. Jovin. n. 28. scribit : *laratæ sunt in cælo diversæ et plurima mansiones.....quas non personæ accipiunt, sed opera ;* et Aug. in Psal. 126. n. 5. ail : *Quid est, non est meum dare vobis ? non est meum dare superbis; hoc enim adhuc erant*. Cælerum Mare. 10. 10. regnum paratum legitur sine mentione Patris ; per mentionem illius autem apud Matth. faciam minime excluditur Filius, qui Joan. 16.15. de se testatur : *Omnia qwecumque habet Pater, mea sunt*. Solius tamen Patris mentio fit, sive quod hæc dispositio Patri per attributionem conveniat, sive ut ostendatur nec Patrem, cujus una est cum Filio voluntas, petitionibus deferre regnum, sed meritis.

Inst. 2. Filius divinitatem, nomen, el attributa divina obtinuit gratia vel merito. Ium. habetur ex Apoc. 5. 12. *Dignus est Agnus, qui occisus est, m ipre virtutem et divinitatem* etc. 2"n'. ex ep. ad Philip. 2. 9. *Donavit illi tum oi, quod est super omne nomen* etc. 3um. ex Joan. 5. 22. *Pater omne iudicium dedit Filio:* et Act. 2. 36. *El Dominum eum cl Christum fecit Deus hunr Jcsuin, quem ros crucifixistis ;* ergo.

It. I). .1. Filius, qua Deus, gratia vel merito obtinuit divinitatem etc. .V. qua homo *subd.* gratia vel merito obtinuit divinitatem, nomen el attributa divina quoad substantiam .V. quoad manifestationem, celebrationem et

accidentalem gloriam C. Sicut assumptio naturæ humanæ in unitatom personæ cum natura divina fuit gratia et beneficium ; sic quidem natura humana divinitatem et reliqua prorsus ex gratia obtinuit : Filius tamen Dei, etiam qua homo, illa mere gratuito habuisse-dici nequit; siquidem Filius homo dicitur, ex quo Verbum factum est caro : sed ex eo tempore et rationis instanti transiit jure naturali ad hunc hominem quidquid Verbum erat, ita ut, quod naturæ beneficium fuit, esset suppositi proprietas naturalis. Meritum autem divinitatis et reliquorum quoad substantiam nec naturæ humana? in Christo, nec ejus supposito tribui posse, ex ratione tum pneumii tum merentis in Tr. de Incarn. ostendetur: unde priora objecta Scriptura? loca de allero præmii membro intelligere oportet.

El quidem *primum* textum sic exponendum esse, probat tum textus grati, qui loco *divinitatem* ponit πλοῦτον *divitias* seu *divinitatem*, ut apud *Gilium* legitur : tum ratio concessionis indicata his verbis : *qui occisus es*, æquivalentibus illis ibid. v. 9. *Dignus es Domine accipere librum et aperire signacula ejus, quoniam occisus es* etc. ; quæ ratio si esset divinitatis quoad substantiam acceptæ, Christus non nisi post mortem Deus fuisset. Idem dicendum esse de *secundo* ostendit contextus, in quo meriti ratio tribuitur morti Christi v. 8. præcedente: *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*; pneumii autem substantia statuitur in celebritate, honore et titulo Jesu, h. c., Salvatoris ac Redemptoris secundum v. 10. sequentiam : *Vt in nomine Jesu omne genu pectatur* etc. In posterioribus textibus exercitium et manifestatio judicariæ potestatis, dominatus et dispensationis gratiarum, sicut intelligi potest ex collatione textus primi cum versu 42. Ad. 10. et secundi contextus, sic etiam merito Christi non videtur esse neganda : ipsa autem potestas judicandi, dominandi et dispensandi gratias, per assumptionem humanitatis Christo communicata, non subesi merito; sed, exposita nuper ratione, beneficium naturæ est simul et proprietas personæ. V. Pet. av. de Trinit. L. 2. c. 1-4. et L. 3. c. 1-7.

300. *Obj. III.* Spiritus sanctus est creatura ; turn quia Amos 4. 13. in Graeco Deus dicitur *creans spiritum* : turn quia Joan. 1.3. per Verbum *omnia facta esse* perhibentur; ergo Deus esse nequit.

Conf. 1. Spiritus Prophetarum est Spiritus sanctus, quo scilicet inspirante Prophète loquuntur: sed 1. ad Cor. 14. 32. dicitur: *Spiritus Prophetarum Prophetis subjecti sunt*; ergo. 2. Basilii et Hilarii suis in libris nusquam Spiritui sancto tribuunt nomen Dei : quin nec Concilium Constantinopolitanum definivit Spiritum sanctum Deum esse : demum Ecclesia antiquitus nullas ad Spiritum sanctum preces dirigebat; ergo Spiritus sanctus ab illis non credebatur Deus.

R. V. /1. *Ad prob.* Ilm. R. Non intelligi hic Spiritum sanctum, sed, ut Vulgata habet, *centum*; quod comparatio cum versu 9. declarat.

Ad prolj. 2°. R. *to omnia* æque parum complecti sub se Spiritum sanctum, ac Patrem ; sed ea duntaxat, quæ natura a Verbo diversa sunt.

Ad Conf. 1°. R. D. .w. Spiritus Prophetarum insitus, seu mens humana Prophetarum est Spiritus sanctus. iv. Spiritus Prophetarum inditus, seu inspiratio divinitatis est Spiritus sanctus T. Priorem autem, non hunc, in-

tdliglln objectione, vel ipsa vox græca sine articulo et in plurali posita satis demonstrat.

.*Id Conf.* 2^{im}. R. T. J..V. *Cons.* Basilii fidem abunde vindicavimus; Hilarius in L. de Trin. siopius negat Spiritum sanctum esse creaturam, et in Comment. ad Mattii, c. 33. exponens baptismi formulam, trium Personarum nomina exprimi dicit, *ul quorum est una divinitas, sil una largitio, nomenque Trinitatis unus Deus*: Concilium Constantinopolitanum vero Spiritum sanctum vocat *Dominum et vivificantem*, dicitque *procedere* a Patre et Filio, cum Patre et Filio simul adorari et conglorificari : Ecclesia tandem per Spiritum sanctum ad Patrem preces olim et nunc linire consuevit. Lude patet non aliam prioribus seculis, quam quæ in praesens viget, fuisse de Spiritu sancto fidem.

Cæteum rariorem de aperta divinitatis Spiritus sancti fide professionem Patribus illis persuasit œconomia quædam a circumstantiis suæ ætatis probata: Concilii autem de nomine *Dei* Spiritui sancto tribuendo abstinentiam fecit forsitan experta jam iu *Arianis* malignitas usurpandi hanc vocem in sensu improprio: Ecclesia suas demum plerumque ad Patrem dirigendi preces fundamentum habuit, in eo quod ille sit fons totius divinitatis, et per appropriationem agat personam Dei ; cum Filius ut mediator, et Spiritus sanctus ut auctor precum nostrarum habeatur.

351. *Observe.* Non duximus operæ pretium exceptiones dissolvere, quas *Sxiniani* contra Scripturas in dogmatis nostri confirmationem allatas facere solent, propterea quod major earum pars ex solo contextu facile refellatur; reliquæ autem in *Scriptura Polem*, et *Dogm. explicata*, lanquam proprio in loco, uberrime vindicentur. Insigniores tamen ex his aliquiæ non videntur hic silentio omittendæ.

1°. Earum est contra argumentum quod ex *Dei nomine*, pro asserenda Filii et Spiritus sancti divinitate, formatum putant inane; tum quia idem nomen Moysi et aliis hominibus legitur in Scriptura datum : tum quia vox θεός sine articulo δ in Graecis usurpata summum Deum non significat. Sed contra priorem exceptionis rationem est imprimis, quod in V. T. duntaxat, minime autem in N. T. personis creatis vocabulum Dei sit attributum: Deinde nomen *Elohim* creaturis concessum, tum ob pluralem numerum, tum ob significationem sibi propriam, declarat usurpationem sensus tantum figurati: demum plerumque quidpiam additur, quod significationem vocis multum temperat ; ut dum Moyses dicitur *Deus Pharaonis constitutus*: iudices autem qui Dii erant dicti, perhibentur *sicut homines morituri*. Contra posteriorem facit, quod hæc regula non sit perpetua; cum Joan. 1. C. 12. 13. et 18. ponatur θεός sine articulo, ubi tamen Deus summus intelligitur; et Act. 7. 43. ac 2. ad Cor. 4. 4. et ad Gal. 4. 8. addatur articulus, sed idolum designetur. Si vero etiam constans foret, non tamen obsessi; cum J'in, 20. 28., ad Rom. 9. 5. et 1. Joan. 5. 20. Christus dicatur δ Θεός, idem etiam Act. 17. 4. aliisque locis de Spirilu sancto laudatis observetur.

2°. Est contra textus decretorios ex Ep. ad Rom. 9. 3. et 1. Joan. 5. 20. pro divinitate Filii usurpatos; cum in priori post pariem primam : *ex qua tta Christus secundum carnem*, videatur ponenda interpunctio; hinc vero pars secunda : *qui est super omnia Deus benedictus in secula*, non ad Chri-

slum, sed ad Patrem sit referenda : vel, siquidem vox *Deus* eum Christo rede construitur, tamen non dicatur *Ileus* absolute, sed cum restrictione *super omnia*, scilicet creata. Adhæc in posteriori rursus verba illa : *Hunterus* Deus, referenda videntur ad Patrem, quantumvis sermo proxime liai de Filio Dei, cum etiam in 2. Joan. v. 7. el alias pronomen *hie* non ad proximum, sed remotum substantivum pertineat.

Sed enim vanitas prioris patet; tum quia res ipsa ac series verborum, praesertim vero articulus cum participio δὼν, utpote relativus et sententiam inchoatam continuans, hanc interpretationem non admittit : tum quia το *super omnia* adeo non limitat præmincentiam Christi, ut potius ampliorem significationem habeat, quam το *super omnes*, quod tamen in Ep. ad Ephes. -L 6. Deo et Patri attributum, nemo pro limitatione divinitatis accipit. Nec minus inanem esse posteriorem exceptionem probat el scopus in cad. Ep. 1. I. et - indicatus, et ineptia propositionis, quæ in Adversariorum sensu hæc foret : hic verus Deus est verus Deus. Porro, quod pronomen ad remotiora referatur, perraro accidit, et lune fil præcipuê, si propinquius *indirecte* tantum ac in obliquo sensum ingrediatur, ut fit in exemplo citato; cujus etiam significatio ita est aperta, ut neminem facile in fraudem inducat. Contraria omnia se produnt in propositione nostra.

3*. Denique est contra probationem ex Act. 5. pro Spiritus sancti divinitate deductam. Nam 1°. in Græco legitur ψευσασθαι σε το πνεῦρ, α το ιγιον, quoti non significat mentiri Spiritui sancto, sed mentiri te et Spiritum sanctum vel fallere, vel simulare, scilicet propter hypocrisin . 2°. Siquidem *Ananias* dicatur etiam esse mentitus Spiritui sancto, id duntaxat verum est quod Apostolis erat mentitus, in quibus Spiritus sanctus degebat. 3°. Licet idem dicatur mentitus Spiritui sancto et Deo, non tamen recta est argumentatio ista : *Ananias* mentitus est Deo : *Ananias* eodem tempore mentitus est Spiritui sancto ; ergo Spiritus sanctus est Deus ; sicut, licet Exod. 16. dicatur populus murmurasse contra Moyseu et Aaron una ac Deum, minus recte sic argumentaberis : Populus murmuravit contra Moysen et Aaron : populus eodem tempore murmuravit contra Deum; ergo Moyses et Aaron sunt Deus.

Sed quod 1*°. exceptionem attinet, ipso *Wolzogenio* teste, mentiri Grace dicitur nunc cum Dativo, nunc cum Accusativo casu, sine aut cum propositione *ad* vel *in*; ut *Grotius* ex sacris, *Glassius* ex profanis Scriptoribus ostendit, ac in ipso Actorum Capite controverso ex versu 3. cl i. manifestum est, Bezaque in exemplaribus quibusdam particulam *in* adjectam testatur. Perperam itaque versio vulgata notatur erroris. Praeterea *prior* substitutio nihil officit; cum, quem fallere quis vult, eidem mentiatur : *posterior* autem est falsa; cum hypocrita quidem dicatur mentiri se aut simulare sanctum, non vero Spiritum sanctum. 2*. Exceptio falsum dicit : quia Scriptura hic loci nomine Spiritus sancti non intelligit Apostolos, sed Deum, quem per disertam oppositionem distinguit ab hominibus. Hoc autem dissimulato, nihilominus tenet argumentum nostrum; quoniam qui mentitur Spiritui sancto in Apostolis degenti, postea dicitur mentitus Deo. In 3*. disparilas inter utramque argumentationem patet ex Scriptura, quæ distinguit Moysen et Aaron a Deo, non vero Spiritum sanctum; sed homines duntaxat. Nam Exod. 16. 2. dicitur : *Murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra*

Maysen el Aaron, el v. 8. additur : *Nec contra nos murmur vestrum est, sed contra Dominum i* cum Act. 5. 3. et 4. legatur : *Cur lentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sanctu... Non es mentitus hominibus, sed Deo.*

ARTICULUS III.

AN TRES IN DIVINIS PERSONNE SINT CONSUBSTANTIALES?

352. *Nota.* Ὁμοουσία sen consubstantialitas ex nominis etymo juxta ac nsn siveæqualitatein sive unitatem subslanliæ significat, substantiam seu nsiam accipiendo vel pro persona vel pro natura seu essentia. Unitas hæc alia est figu. rativa et impropria, alia vera ac propria : *[iguraliva* habetur vel per compositionem, vel per analogiam, vel per collectionem ; *vera.*autem vel per mentis præcisiunem et rationem specificam, vel per rei indivisiouem et individuationeni realem. In Divinis unitatem Personarum veram eamque individua- lemac numericam statuerunt *Sabellius* et *Paulus Samosatenus*, et eatenns lres Personas dixerunt consubstantiales ; unitatem nalurtc tantum figurati- vam admiserunt *Triformes* quidem per compositionem, *Ariani* per analo- giam, ct *Joachimus Abbas* per collectionem, et hinc tres Personas vel dicere consubstantiales recusarunt, vel tropica significatione acceperunt : eamdem unitatem duntaxat *specificam*voluerunt *Trilheitæ*, ac proin tres Personas vere quidem secundum divinitatem æquales et eatenus consubstantiales dixerunt, divinitatem tamen ipsam non *unam numero* ac individuum aut immultiplicabilem, sed quoad rem divisam ac multiplicem decreverunt : unitatem tandem realem, numericam et individuaalem divinæ natum am- plectuntur *Catholici*, itaque dicunt Patrem, Filium ct Spiritum sanctum esse consubstantiales, ut unus idemque numero sint Deus. Catholicum hoc dogma exposituri, argumento primum communi præcipue *figurativam*, tum proprio *mere intentionalem* unitatem divinæ naturæ profligabimus.

353. *Dico I.* Pater, Filius ct Spiritus sanctus in Divinis sunt vere con- substantiales, et unus idemque Deus, non tantum per *figuram*, sed per *ve- ritatem* substantiæ.

Prob. Quibus asseritur in Divinis vera natur e, operationis et attribu- torum unitas, vere consubstantiales sunt, et unus idemque Deus, non per figuram, sed per veritatem subslanliæ ; quia juxta Aug. Serin. 38. de temp, (al. Alcuin. de Trinil. L. 1. c. 13. seqq.) natura hic idem esi ac essentia seu substantia, operationes vero physicam, attributa melaphysicam naturæ notionem explicant ct probant: sed Patri, Filio ac Spiritui sancio in Divinis asseritur a Sacris Litteris el Traditione triplex illa unitas; ergo. Assum- ptio asseritur quoad singulas partes.

Quoad Pm. Ex 1. Joan. 5. 7. *Tres sunt qui testimonium dant in c<elo : Pater, Verbum et Spiritus sanctus, et hi lres unum sunt.* Unde Eri. Afr i- cani in Libel, lid. ad Hunneric. aiunt (Labb. t. 4. p. 1134. B.) : £/ ul adhuc luce clarius unius divinitatis esse cum Patre et Filio Spiritum sanctum doceamus, Joannis Evangelistic testimonio comprobatur, ait namque : *Tres mnt* etc. Consentiant Fulgent. L. de Trin. c. 4. et Idacius, seu Vigil ius

Taïsenſis adv. Varimad. Arian. L. 1. c. 5.— Item Joan. 10.30. ait Christus: *el Pater unum sumus*; ad quern locum Chrys. horn. 61. in Joan. n. 1 ait : *Quare unum se esse cum Patre vi saltem ac potestate profiteri debet; nam de ea sermo erat : si autem eadem et una est virtus amborum, eadem quoque est substantia. Similia habent Alg. cont. Senn. Arian, c. 1. et Tract. 20. in Joan. n. 3. Cyrill. Alex, in hæc verba Joan. (opp. t. 4. . 666. 667.) Epp. Africam in Libell. tid. supr. eit. (Lab. t. 4. p. 1129. C).*

Quoad 2°. Ex 1. ad Cor. 12. 4. el seqq. *Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus : et divisiones ministracionum sunt, idem vero Dominus; et divisiones operationum sunt, idem vero Deus; et v. 11. Hæc autem omnia operatur unus idemque Spiritus : de quo Arc. I., cout. Serm. Arian, c. 15. inquit : Universa Trinitas operata est, non (puni invalidus sit unusquisque eorum sine aliis, quod operatur, implere : sed non potest operatio esse divisa, ubi non solum æqualis est, verum etiam indiscreta natura. Adstipulantur Atuan. de Incam. coni. Arian, n. 14. el ep. 1. ad Scrap, n. 30. Basil. L.3. cont.Ennom. n. 4. et L. 3. (opp. t. 1. p. 304.) et Amb. L. 2. de Spiritu sancto . 12. n. 138. seqq.— Hem ex Joan. 5. ubi Christus dicit, v. 17. Pater meus usque modo operatur, et ego operor; et v. 19. Quacumque enim ille fecerit, hæc el Filius similiter facit ; in quæ verba Hil ar. L. 7. de Trin. n. 18. scribit : Hæc est iera nativitatis intelligentia et fidei nostra, quæ ex natura divinæ unitate unius indifferenſisque divinitatis veritatem in Patre et Filio confitetur, absolutissimum sacramentum, ut eadem faciendo Filius similiter faciat, et similiter faciendo eadem sint ipsa quæ faciat : quia sub una hac significatione testantur et similiter facta nativitatem, et eadem facta naturam. Conspirant Cyril. Alex. L. 2. Comment, in Joan. (opp. t.4. p. 238.239.) et Aug. de Trin. L. 2. c. 1.*

Quoad 3°. Ex Matth. 28. 19. *Baptizantes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti*, de quo PELAG. I. in Ep. ad Childcb. (Lab. t. 5. p. 803. E.) scribit : *In nomine inquit, non nominibus, ut et unum Deum per indistinctum divinæ essentiæ nomen ostenderet, et Personarum discretionem suis demonstratam proprietatibus edoceret. Adde Diüy m. L. de Spiritu sancio, n. 23. 2L (opp. S. Hieron. t. 2.) et Amer. L. 1. de fid. c. 1. n. 8. — Item Joan. 16.13. Christus ait: Omnia quacumque habet Pater, mea sunt; et c. 17. 9. Jca omnia tua sunt; unde Hil ar. L. 9. de Trin. n. 31. dicit, Deum (h. e. divinitatem) in his intelligendum esse, quæ sua sunt in virtute, in æternitate, in providentia, in potestate. Confer. Atuan. Or. 3. cont. Arian, n. 4., Auglst. cont. Maximin. L. 2. c. 9. n. 2. c. Cyril. Alex, tum in Thesaur. (opp. t. 3. part. 1. p. 70.), tum L. 1. in Joan. c. 3. (opp. t. 4. p. 27.). — Rursus ex Joan. 14.9. Qui videt me, videt et Patrem ; inde Cyril, in Thesaur. (p. 111.): Filius enim habens proprietatem essentiæ Patris citra ullam differentiam, est perfecta imago Patris et forma genitoris, totum in se genitorem referens, atque exprimens. Adde Hil ar. L. 7. de Trin. n. 5. et Maxim. Taurin. hom.77. deS. Eusebio. — Denique ex Joan. 10. 38. Pater in me est, et ego in Patre; cui subjicit Behx. serm. 5. de verb. Isaïæ : Non potuit expressius unitas commendari : ubi enim uterque in attero, nihil quasi exterius licet, nihil interius cogitari; simplicissimum magis credi necesse est in ambobus substantia unitatem. Accedunt Atuan. Or. 3. cont. Arian, n. 5. Hil ar. L. 3. n. 4. L. 7. U, 27. el 31. de Trin. ac L. cont. Constantium n. 18.*

Conf. Concilia, Patres et Hælio réfutant unitatem in divinis *mere figurativam*.

Imprimis enim Martinus I. in Cone. Lateranensi Secret. 1. prolocutus, ex Basilio docet, *divinam naturam ab omni compositione esse mundam* (Labb. I. 6. p. 80. B.); et Sophronius in ep. ad Sergium, in «Conc. Constantinopolitani III. Act. 11. lecta, enuntiat : *Neque secundum quod Trinitas est unus Deus, dicitur coarctatus, sive compositus vel confusus* (Labb. ib. p. 857. C.) : Concilium autem Nicaenum ac Constantinopolitanum I in Symbolis statuunt Filium Patri *consubstantialem* ; quod Ephesinum in ep. ad Nestorium et anathematismo 1., Chalcedonense Act. 2. et 16., Constantinopolitanum II. Act. 3. in Prof. t. 8. Can. 1. repetunt : Cone. Lateranense IV. tandem, ubi Joachimi Abbatis sententiam, qua inter cætera unitatem in Divinis non *veram et propriam, sed quasi collectivam et similitudinariam* statuit, retulisset ac refulasset, sic definit : *Si quis igitur sententiam vel doctrinam præfati Joachimi in hac parte defendere vel approbare præsumpserit, lanquam hærelicus ab omnibus evitetur* (Labb. t. 11. part. 1. p. 145. A.).

Deinde ex Patribus Ambr. ep. 81. n. 8. inquit : *Trinitas incompositæ natura corrumpi non potest; quia Deus unum et simplex et incompositum est, quidquid est*. Basil, ep. 141. (al. 8. n. 3.) scribit : *Porro identitatem naturæ confitentes, et consubstantiale recipimus, et compositionem effugimus ; cum is qui secundum substantiam Deus est et Pater, eum genuerit qui secundum substantiam Deus est et Filius*. Fulgent, in Kesp. ad object. 7. Arian, profitetur : *Vera et celerna substantia, de qua vera nativitas exlitit, sicut (j)nerando minui dividique non potuit, ita in se tota permanens totam se cwlernm veritati nativitatis induisit : ut scilicet gignentis genitque non solum (s)qualitas absque diversitate consisteret, sed etiam sine confusione detrimentoque naturalis unitas permaneret*.

Denique ratio desumitur ex simplicitate, proprietate ac unicilate Dei ; quarum singulasvel in præcedenti Tractatu stabilivimus : simplicitas autem compositionem, proprietas analogiam, et unicilas collectionem excludunt. Præterea Trinitatis mysterium (quod tamen Patres ubique notant) nihil jam admirationis haberet, nec excluderet humanam rationem, nec simile quid in creaturis respuerit, si in Divinis *figurativa* duntaxat unitas obtineret. V. Petavius de Trin. L. 4. c. 13.14.

354. *Dico II.* Pater, Filius et Spiritus sanctus in Divinis sunt omnino consubstantiales, et unus idemque Deus unitate non tantum *specificæ* et per lationem, sed *numericæ* et a parte rei.

Prob. Tam communes quam speciales notiones unitatis numericæ ac realis asseruntur naturæ divinæ in tribus Personis subsistenti. *Priores* sunt P' Lxwibi' ATio; de qua loquitur Greg. Nyss. L. quod non sint tres Dii, ad Ablabium (opp. t. 3. p. 17. D.): *Natura una est, ipsa secum unita, penitusque ac prorsus unitas individua est... quæ non una cum singularibus, qui ejus participes sunt, dividitur* : Nazian. Or. 45. (al. ep. 243. opp. L. 2. p. 197. C.) : *Simplex Dei essentia, individua, uniusque modi* : Hilarius de Trin. *Individua et non dividua natura Dei* etc. 2°. *Singularitas*; quam testatur Auctor L. de div. Nom, c. L. 4. : *In omni ferme Theologica tractatione divinitatem ipsam*

sancte collaudatam cernimus, ut monadem quidem ac unitatem propter supernaturalis individui sui simplicitatem. Joann. Maxent. Dial. 2. (Bibliolh. magna PP.I. 4. part. I. p. 186. A.). *Trinitatem secundum Personas discernimus et numeramus, quam tamen secundum naturam, quae una et sola est, nec discernimus, nec numeramus; quia unitas sive singularitas.... nec discernitur, nec numeratur.* Ansel. !. do Process. Spiritus sancti, c. 27. *Pater, Filius et Spiritus sanctus, [ter hoc quia, cum est Deus, in Deo non est nisi unus Deus, servant in Deitate ad similitudinem unius hominis singularitatem etc.* T*. Unitas naturalis sci» realis; quam intelligunt Martin. 1. in Cone. Lateral. Secret. *. dicens: *Hæc enim erat voluntas Dei Patris et ipsius unigeniti Filii et Spiritus sancti, id est, unius sine initia et naturaliter Deitatis* (Lbli. I. fi. p. 346. A.). Fn.c., L. de Fid. c. 1. n. 4. *Ob hoc Ires unum recte credimus et dicimus Deum, quia una prorsus æternitas, una immensitas, et uno naturaliter est trium Personarum divinitus.* Patres Conc. Toletani XI. in Pnec. (Labb. I. G. p. 641. A.) credunt *Trinitatem unum Deum naturaliter esse unius substantiæ, unius naturæ. unius quaque majestatis atque virtutis.*

Notiones posteriores sunt 1°. *Unitas sine numero; quam indigitant* Marus Victor L. 3. coit. Arius, η. I. *Omnia ibi substantialiter simplicia, inconnexa, cum numero unum, nec numero unum, sed ante numerum unum* : Basil. ep. 141. (al. 8. n. 2.) : *Yos unum Deum non numero, sed natura profiteamur: quidquid enim numero unum dicitur, hoc revera unum non est, neque natura simplex* : Sophron. in ep. ad Sergium (Labb. t. 6. p. 860. B.) : *Singularitas ipsius substantive et naturæ numerari omnino respuit, ne differentiam deitatis inducat et Deorum multitudinem efficiat : omnis enim numerus differentiam habet adjunctam, et omnis distinctio aut differentia congenitum secum infert numerum etc.* 2°. *Unitas cum excessu; cujus meminerunt* Auctor L. de div. Nom. c. 1. §. 1. et 4. *Unitas effectrix universae unitatis.....* (hanc) *collaudatam cernimus ut monadem quidem ac unitatem, propter supernaturalis individui sui simplicitatem.* Idem et Basil, ep. 141. (al. 8.) *divinitatis unitatem vocat αὐααα et ἐνὰαα, h. c. perfectissimam singularitatem et unitatem.* Joann. Cyparissiotæ Decade 9. cap. 10. *Unam essentiam actu dico magis unam, quam quæ maxime omnium singularis etc.* 3°. *Unitas ex identitate, quam predicant* Nvz. Or. 31. n. 16. de suppositis divinis dicens : *Horum quodlibet unitatem habet non minus ejus, cum quo conjungitur, quam sui ipsius respectu, propter essentia et potentia identitatem* : Sophron. in ep. cil. (p. 857. E.) : *liene a Deiloquis sancitum est, unitatem nos sapere una et singulari deitate ac identitate essentialis atque naturalis dominationis* : denique ταὐτότητα καὶ ταὐτον, h. c. *identitatem ac idem* in Deo secundum substantiam ac naturam Basil, cp. cil. et Cyril. L. 3. el 5. Comment, in Joann, aliquâ passim celebrant. V. Petav. de Trinit. L. 4. c. 13. 14.

Conf. Ei dogmatibus sive absolute sive comparative assumptis.

P*. Classis argumentum Tm. est : Deus verus non est nisi unus, singularis et numero unicus ; ut ex fidei ac rationis principiis probatum dedimus in Tr. de Deo uno : sed Pater, Filius et Spiritus sanctus sunt verus Deus; ergo non sunt nisi unus singularis et unicus numero Deus. 2um. Quando proprie absolute loquimur, non sunt asserendæ in Deo tres essentiae, natura*, aut substantiæ : sed si Ires Personæ in Divinis non forent unus idemque Deus unitate numerica. asserendæ essent tres essentiae, naturæ, aut substantiæ ;

ergo. Assumptio palet et conceditur : Propositio autem wu'imim constat tum ex symbolis et fidei professionibus, tresquidein Personas sed unam ex opposito essentiam, naturam aut substantiam enuntiantibus; turn ex Ep. SobioxiadSergium, quam in Conc. Constantinopolitano II. Actione 1. recitatam et probatam diximus. Specialim vero de *Essentia* legantur Aug. L. 7. de Triu. c.4. et (I., Ατ η α ν. de defui. c. 1. n. 8. (opp. t. 2.). Eul g. de fid. ad Donat, c. 3.» Damasc. de tide ortli. L. 3. c. 3., Ansel. in Nono). c. 70. De *Natura* Atuan. Dial. 1. de Trim, Naz. Or. 23. 33. 31., Nyssen. L. de Trin. et L. ad Ablab., Basii. L. I. 3. et 5. coni. Eunorn. De *Substantia* Toletan. VI. cap. 1. et XI. in Pncf., Basii. L. 4. coni. Eunorn., Hieron. ep. 57. ad Damasum (al. 1.1). Aug. Serm. 38. de temp. (al. Alcuin, de fid. SS. Trin. L. 1.) et L.5. de Trim c. 9. 3ⁿ. Qui specie Ianum non autem número unum sunt, in iis imitas est secundum rationem, distinctio quoad rem, et perfectio major in tribus, quam in uno aut duobus; ut palet in specifica unitate angelorum vel hominum : sed nihil istorum habetur in Deo seu in Trinitate respectu essentiae ac naturae ; ergo. Assumptionis partes priores expontur a Naz. Orat. 31. ample, brevius autem a Damasceno, L. 1. de fid. c. II. (al. c. 8. opp. t. 1. p. 139. edit. Ven.). Pars posterior explicatur ab Arc. saepius, praesertim autem L. 7. de Trinil. c. G. Adde Gone. Tolet, VI. et XI.

2^a. *Classis* argumentum Pⁿ. est : Sancti Patres fidem catholicam ita mediam inter Judaeorum et Sabellianorum ex una, et Gentilium ac Arianorum ex altera parte errores statuerunt, ut, sublato eo quod falsum et nefarium est, ex utraque sibi ipsa relineret quod verum ac pium foret : sed ut sic mediam assererent, neganda erat unitas personalis ac naturae Trinitas, affirmanda vero cum Personarum Trinitate unitas *mnnerica*; ergo fides catholica tenet cum Trinitate Personarum numericam ac singularem naturae unitatem. Discimus hæc ex Ν λ ζ ι α ν. Ο γ. 21. n. 13. fidem Athanasii prædicante; similia Fulg. L. ad Donat, (al. ep. 8. c. 12.) scribit. 2^u, n. Orta post see. quarti medium controversia inter Antiocliæ Doclores, et postmodum inter Orientis ac Occidentis Praesules divulgata, aliis unam divinitatis hypostasim, aliis tres asserentibus (ubi defensores utriusque partis auditi et sententiarum expositiones percipere fuerant) facile ac penitus sublata fuit; cum intelligeretur priores nomine hypostasis naturam et usiari, posteriores autem proprietates ac subsistentias Personarum accepisse, ut Athanasius et Alexandrina Synodus in ep. synodica ad Antiochenos data testantur (Labbe. t. 2. p. 813. C. 811.) : Sed hæc ipsa controversia et eam componendi facilitas ostendit, convenisse utramque partem de *sinffularitate* naturae divinæ ac individua unitate; ut etiam Basil, ep. 325. (al. 258.) et Naz. Or. 42. n. 16. declarant ; tfgo. 3um. Una est in Tribus Personis essentia, sicut in duabus naturis una est Christi Persona : sed Persona in Christo est *mimerice* una, sicut naturae numero sunt duæ; ergo et natura in Trinitate est una numerice, sicut Personae numero sunt tres. Eam in rem vide Vincent. Lirin. in Commonitorio n. 13. Nazian. Or. 51. (al. ep. 102. ad Cledon. 2°), et Hysticum Diac, in Disput. cont. Acephalos. (Biblioth. magna PP. t. 4. part. 1^a. p. 795. seqq.). I*. Ratio naturae non minus in Trinitate quam in Christo est mensura voluntatis et operationis ; ergo sicut in Christo duplex natura est ratio du-

plicis voluntatis et operationis, ac vicissim; sic item una in Trinitate natura est ratio unius voluntatis et operationis. Atqui una, eadem et identica est voluntas et operatio Trinitatis; ergo et talis est natura. Enthymema fuit argumentum Catholicorum contra *Monothelitas*, tum in Cone. Lateran. sub Martino I. (Labbe. t. 6.), tum in Constantinopolitano III., ut in hujus Ad. 4. Litteræ Agathonis recitata docent (Labbe. t. 6. p. 684. D). Subsumptum autem patet tum ex num. priore, tum ex majore unitate concedenda voluntati et operationi in Deo, quam quæ iisdem conveniat in Christo,

In Patre et Filio principium spirandi est unicum et ipsa etiam Spiratio unica, et neutrum duplex; ergo etiam in tribus Personis unica est natura ac Deitas, non autem trina aut triplex, *Ant.* patet ex Cone. Florent. Decreto Unionis (Labbe. t. 13. p. 611.), ubi explicatur sensus utriusque Ecclesiæ: *Græci quidem asseruerunt, quod id quod dicunt, Spiritum sanctum ex Patre procedere, non hac mente proferunt, ut excludant Filium; sed quia eis videbatur, ut aiunt, Latinos asserere Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere tanquam ex duobus principiis et duabus Spirationibus, ideo abstinuerunt a dicendo, quod Spiritus sanctus ex Patre procedat et Filio. Latini vero affirmarunt, non se hac mente dicere Spiritum sanctum ex Patre Filioque procedere, ut excludant Patrem, quin sit fons etc..... sive quod duo ponant esse principia seu duas Spirationes; sed unum tantum asserant esse principium unicamque Spirationem Spiritus sancti.* Et post in ipsa definitione: *Quod Spiritus sanctus ex Patre et Filio æternaliter est, et essentiam suam suamque esse subsistens ex Patre simul et Filio et ex utroque tanquam ab uno principio et unica Spiratione procedit.* Patet *Cons.*, quia sicut principium spirandi est commune Patri et Filio, sic natura et Deitas est communis tribus Personis: imo in hac considerantur unice ad se, cum in illo principia considerentur ad alium.

3^{iv}. *Obj. contra 1°.* Ex Scriptura textibus allatis non probatur unitas natura, sed duntaxat vel testimonii, vel consensus, vel charitatis; quod patet partim ex comparatione versus ep. 1. Joan. S. cum versu 8.: *Tris sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua et sanguis: et hi tres unum sunt*: partim ex similitudine Joan. 17. 21. proposita: *Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint.* Accedit quod L. 3. Reg. 22. 5. dicatur: *Populus meus et populus tuus unum sunt*; 1. ad Cor. 6. 17. *Qui adhæret Deo, unus spiritus est*; et c. 10. 17. *Unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus* etc.

R. N. Ass. Ad comparationem textuum, de primo disparitas est; sive quod versus octavus, notante jam D. Thoma in Comment. ad Decretalem 2°, a multis exemplaribus absit: sive quod in Græcis exemplaribus non paucis in versu octavo legatur τὸ ἓν, *hi tres in unum sunt*; sive quod textus in sensu figurativo sit accipiendus, Patrem per spiritum, Filium per sanguinem, et Spiritum sanctum per aquam intelligendo, ul Arc. L. 2. c. 22. n. 3. cont. Maximin. et hunc secutus Facundus. Hermian. L. 1. pro delens. trium Capital. c. 3. exponunt, aut cum Amur. L. 1. de Spiritu sancto, c. 6. n. 77. et Leone in ep. 28. ad Flavian, c. 3. mysticam aliam significationem assumendo: sive quod in sensu litterali acceptus non aliam denotet unitatem, quam quæ

convenire possit cl propria sit : nequit autem creaturis convenire unitas individua, quam Deo tamen propriam esse ratio ac tides docet.

Ile *secundo* textu eadem est disparitas jam assignata in Cone. Later. IV.; ubi c. 2. (Lalli. t. 11. part. Γ. p. 143. C.) dicitur: *Cum ergo Veritas pro fidelibus suis ad Patrem orat.....hoc nomen unum pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia; pro Personis vero divinis, ut attendatur identitatis in natura unitas, quemadmodum alibi Veritas ait: Estote perfecti, sicut el Pater vester cælestis perfectus est, ac si diceret : Estote perfecti perfectione gralice, sicut Pater vester cælestis perfectus est perfectione naturæ, utraque videlicet suo modo : quia inter creatorem et creaturam non potest tanta similitudo notari', quin..... inter eos major sit ilissimililudo notanda.* Hinc patet etiam responsio ad textus reliquos; circa quos notari quoque potest regula alia, quam Aug. L. 2. cont. Maxim. C.20. proponit.

Inst. i. Vox δαοοῦσιο; non legitur in Scriptura; est'omnino nova et Veteribus incognita; etiam rejecta ab Antiochenis et Ariminensibus Patribus; rejicienda ab omnibus ob erroneam aut saltem ambiguam significationem ; ergo.

R. Quoad Ium. D. Vox δμοοῦσιο non legitur in Scriptura quoad vim et significationem N. quoad litteras et sonum C. Hoc tamen nec requiri nec ubslare, liquet ex verbis *Trinitatis, Deiparæ*, aliisque similibus receptis; prmlini eum Ecclesia camdem vocem adoplari. Haeretici autem voces ncc in littera nec in sensu Scripturae fundatas usurpant, ut Athan. in ep. ad Afros n. 6. et L. de Syn. n. 36. atque Ambros. L. 1. de fid. c. 19. in Atianos retorquent.

Quoad 2um. R. D. Est nova hæc vox simpliciter 'et quoad substantiam Ar. quodam modoct quoad accidens seu usurpationis universalitatem T. Jam enim Justin, in Dial. cuniTryph. Trinitatem dixit *coessentialem*, et Orig. de recta in Deum fide *Verbum consubstantiale*, c IEuseb. Cesar. apud Theudoret. L. 1. hist. Ecd. c. 12. fatetur *quosdam ex priscis eruditos et præclaros Antistites elimpe Scriptores, de Patris el Filii Deitate loquentes, voce δμοουσιο esse uw.* Quanquam si hæc deessent, audiendus hic foret Hilarius L. cont. Constant, n. 16. scribens: *Numquid ex hoc negandum erit, quia novum est? Dettmis similem Patri Filium: Euangelia non prcedicant: quid est quod non refugis hanc vocem, in uno novitas eligitur, in alio submovetur. Ubi occasio impietatis patet, novitas admittitur : ubi autem religionis maxima et sola cautela est, excluditur.*

Quoad S'l®. D. Rejecta est vel alio in sensu, vel errore facti C. in sensu hic proposito ct juris veritate .V. Consubstantialitas *personalis* ac in sensu Pauli Sarnosateni reprobata est ab Antiochenis contra cumdem sec., tertio congregis: Consubstantialitas autem *essentialis*, non quidem reprobata, sed suppressa aut omissa fuit Arimini a Patribus Catholicis, per æquipollens fidei tumultum ratis, sed Arianorum perfidia deceptis. Similem quemdam errorem accidisse Constantino M. ante Cone. Nicænum, testatur ejus epistola ad Alexandrum ct Arium data, quem tamen Concilii definitione de veritate certior factus postea exuit, ul cx Concilii Aciis el datis ad Orthodoxos contra Arium litteris constat.

Quoad Ill®. 'Y. /16\$. Sensus enim erroneus huic voci affictus ab Arianis est

alienus. Quidnam ille et quam varius fuerit, refert Hil ar. L. de Synod, n. 08. sic enarrans: *Itu una substantia Patris ac Filii praulicala, aut unum qui duas nuncupationes habeat subsistentem significat; aut divisam unam substantiam duas imperfectas fecisse .vuMun/ias; aut tertiam priorem substantiam, (pura duobus usurpata sit et assumpta, quæ idcirco una dicatur, quia induas una dissecta sit.* Demum n. 86. subjungit: *Male intelligitur δαοουσιον: quid ad me bene intelligentem?* ostendens hac errothesi, propter aliorum malitiam et abusum non deserendam esse vocem, cujus sensus determinate ac salis fuerat expositus.

Inst. 5. Ex nostro dogmate sequitur *primo*, vel dari tres Deos: tum quia tres Personæ sunt tres substantiæ: tum quia Pater, Filius et Spiritus sancti sunt alius, alius et alius: *secundo*, vel non dari Personas distinctas; tum quia xalel hic syllogismus expository: hæc divinitas est Pater, hæc divinitas est Filius; ergo Pater est Filius; tum quia axioma est, eadem esse inter se, quæ sunt eadem uni tertio: *tertio*, vel admittenda esse contradictoria; tum quia idem Deus esset genitus et non genitus: tum quia tres res essent una tantum res: tum quia res eadem haberet plures formas, vel constaret rebus perfectis h. e. personis, nec tamen diceretur compositum aut aggregatum per accidens.

R. .Y. seqtp — .Id Pe. p. prob. 1°. D. Tres Personæ sunt tres substantiæ absolutæ .Y. relativæ subd. quæ identificantur uni essentiæ seu divinitati C. quæ habeant etiam tres essentias ac divinitates .Y. — Ad 2^{am}. D. Pater, Filius, et Spiritus sanctus sunt alius et alius ratione personalitatum C. ratione essentiae A.

Ad 2*. p. prob. 1°. .Y. syllogismus esse vere expository; cum re ipsa sit categoricus habens terminum distributionis capax, ob fecunditatem nature, qua unica numero divinitas communicatur pluribus realiter distinctis; unde sic exponendus est: Quidquid est divinitas, est Pater; quidquid est divinitas, est Filius; ergo Pater est Filius: quæ expositio habet præmissas falsas, et ostendit vitium syllogismi prioris. — Ad 2^a, n. D. Axioma est, eadem esse inter se, quæ sunt eadem uni tertio et incommunicabili C. infinito et communicabili pluribus realiter oppositis et hinc realiter distinctis .Y. Etenim pro hoc sensu dignitas axiomatis non tenet, sicut respectu divinæ potentiae non valet axioma aliud: Ex nihilo nihil fit; nihil revertitur in nihilum.

Ad 3^{am}. p. prob. 1°. D. Unus idemque sumptus in suppositione inadæquata est genitus et non genitus .Y. in suppositione adæquata subd. est genitus secundum unam, et non genitus secundum aliam Personam C. genitus et non genitus secundum eandem Personam .Y. — Ad 2^{am}. 1). Sunt tres res et una tantum res sub eadem ratione .V. sub ratione diversa, scilicet tres sub ratione Personarum, et una sub ratione essentiae C. — Ad 3^{am}. D. Eadem res haberet plures formas adæquatas ac ejusdem omnino rationis A', inadæquatas nec ejusdem omnino rationis C. Item constaret rebus perfectis summam inter se natura unitatem habentibus C. nulla inter se habitudine aut connexionem gaudentibus A. Ex his autem tam compositi quam aggregati per accidens notio eliditur.

350. *Obj. con.* 2ora. hens non debet dici *singularis* nee *unicus*; ut docent inter Patres Hil ar . L. 7. 8. et O. de Trim, Amur . L. 5. de fid. c. 1. et 2., Leo Serm. "«» <« Pentec. 2. — inter Scholasticos J. Thom. p. 1. q. 31. a. 2. cum Migisio Sent. Alberto M. et aliis. Item juxta Anselm, in Monol. c. 26. essentialia non est *individua*; et juxta Boetium L. de persona et 2. nat. c. 3. individua substantia convenit tantum personæ, non autem essentiæ. Ergo notiones unitatis individualis naturæ divinæ non congruunt.

K, D. Deus non debet dici singularis et unicus, qua asseratur in Divinis singularis, unica ac solitaria persona C. qua asseratur et singularis natura V. Patres quidam nolebant has usurpari voces, vel ob quæstionis tunc cum Sabellianis agitalte controversiam; ut accidit Hilario, cujus hæc sunt verba (L. de Syn. n. 21.) : *Plures hæreticorum idcirco similem secundum divinitatem esse Patri Filium dicunt, ut per similitudinis proprietatem eundem Patrem esse, quem Filium confirmant : (plia indiscreta similitudo admittere videtur unicus ac singularis occasionem, et n. 22. Anathema ergo est, qui in Patre et Filio natura* similitudinem ad abolendam Filii personalem significantiam prædicabit : vel ob proprietatem sermonis, singularitatem ad Personam referentis, ut Ambros. indicat dicens : Singularitas ad Personam pertinet, unitas ad naturam : vel ad tollendam ambiguitatem, qua singularitas pro solitudine accipiebatur, ut Leo (l. cit. c. 3.) commemorat : Ut et solitudinem non recipiat Trinitas, et unitatem servet æqualitas. Similiter additum D. Essentia non est individua vel respiciendo speciem, vel negando communicationem C. sine tali respectu aut negatione N. Anselmus quidem loquitur de individuo, quod universalem essentiam communem habet : Boetius autem de individuatione incommunicabili agit, quæ est character personæ. Cum dictis conspirant Scholastici laudati.*

/nsf. i. Patres tribuendo etiam naturæ divinæ notiones unitatis individualis nunc usitatas, non hanc tamen asseruerunt, sed aliam nempe intentionalem vel moralem. Nam primo, per monadem et henadem Basil, ep. 141. (al. 8.) Boet. Libel, ad Symmach. quomodo Trinitas sit unus Deus. c. 3. et Synesius hymno tertio v. 174. intellexerunt simplicitatem essentiæ ab omni compositione remotam. Secundo, per naturam individuum Cxiui. Dial. 6. de Trin. (opp. 1.5. p. 592. C.). Basil, ep. 43. (al. 38. n. 4. opp. t. 3. p. 118. E.) et Dioscorus Rom. cit. ab Athan. L. de Decret. Nicæn. Synod, η. 26. indicabant naturam non sectam, non partitam, non divisam. Tertio, per unitatem identitatis ac sine numero Hil ar . L. de Svu. n. 57. et 67. Ατπav. Orat. 4. cont. Arian, n. 1. Basil. ep. 141. (al. 8. n. 3.). Ambr. L. 1. de fide c. 1. n. 16. c. i n. 17. Marius Victor L. 1. cont. Arium n. 9. excludebant naturæ differentiam, diversitatem, et inæqualitatem.

R. D. Patres, naturæ divinæ tribuendo varias unitatis individualis nolas, non tamen hanc, sed aliam unitatem asseruerunt, idque nec directe ac formaliter, nec indirecte ac consequenter V. non asseruerunt directe ac informaliter subd. illudque vel occasione data vel oeconomia. C. universaliter et c\ veritatis necessitate V. Primo quidem adscripla notionibus significatio adeo ex institutione ac communi etiam usurpatione illis est propria ac certa, ut et ipsi Patres hic oppositi, dum aut unitatem Personæ in Christo asseriebant, aut singularitatem Personæ uni Sabellianam negabant, non aliis uterentur; nec significationibus etiam uti possent, ubi numcricam unitatem

expressam vellent. Unde sequitur tum horum tum aliorum Patrum similes formulas secundum communem ideam accipiendas, nisi adjectis expositionibus alio distrahantur.

Deinde vero illa notionum distractio nec omnium, nec ubique, nec semper erat; maxime post *Trithcitarum* hæresin ac errorem *Joachimi*: quorum oppugnatio scilicet adstrictiorem significandi vim exigebat. Hinc posteriorum Patrum et Conciliorum locutiones, si quid etiam discrepanti® inter tuæ Antiquiores permittatur, ad horum interpretationem mensuranda! non sunt. Præterea Patrum nemo expresse negavit *iiulividualem* unitatem natura: ubi autem solum expresserunt unitatem *specificam*; hoc vel sufficiebat pro tractata tum ab iisdem controversia, et ad refutandos Irianw, qui diversam, inæqualem aut dissimilem in tribus Personis naturam statuebant; vel suadebat prudentia, ne asserta singularitate locus suspicioni aut criminationi solitudinis *Sabellianæ* præberetur: præsertim cum ne sua quidem loquendi formula, utut remota, Patres evitare Sabellianismi objectionem potuerint. f

Denique ex data a Patribus notionum qualicumque exegesi facilis et efficax erat illatio singularis natura. Nam perfecta omni ex parte *simplicitas* uon compositionem tantum, sed et collectionem, adeoque pluralitatem excludit: negatio item sectionis, partitionis ac divisionis removet distinctionem quoque numericam, quæ ad minimum in sola existentia sibi propria ac speciali, adeoque separata consistit: diversitas demum, differentia et inæqualitas negata ad ostendendam veritatem et proprietatem divinitatis, sicut non negat, sed potius supponit Deum esse ens unicum et singulare, sic infert etiam naturam Dei unicam ac singularem.

Inst. 2. Unitatem Personarum in Divinis designant plerique Patres per $\delta\alpha\omega\upsilon\sigma\iota\omicron\nu$; quæ vox significat æqualitatem vel paritatem natura; æqualitas autem distinctionem supponit: iidem eam comparant cum unitate quæ est in pluribus hominibus, quos itidem consubstantiales dicunt: ubi vero priorem præ hac unitatem asserunt majorem, excessum exponunt per æqualitatem non tantum in natura; sed etiam in attributis et affectionibus quibuscumque; ut patet ex **O**rys. horn, in ep. 1. ad Tim. n. 1. Amur. L. 1. de fid. c. 11. n. 18. Leon. Scrm. 23. de Nativ. 3. c. 1. et 2. et aliis.

II. *Ad* Γ^o. transmissa etymologia *D.* Æqualitas vel paritas supponit distinctionem subjectorum, quæ scilicet æqualia vel paria vocantur *C.* necessario etiam terminorum seu rei, secundum quam æqualia vel paria dicuntur. V. Etymon hnmousiæ Cnnc. Toletanum XI. sic exponit (Labbt. t. G. p. 511. C.): *Propter quod Filius $\delta\mu\omega\upsilon\sigma\iota\omicron$ Patri dicitur h. r. ejusdem cum Patre substantia; creditur: $\delta\alpha\omega$ enim grace unum, $\rho\eta\tau\epsilon\beta\chi$, vero substantia dicitur, quod utrumque Cmjuncti mu sonat una substanda.* Hæc derivatio videtur præcellere; cum æqualitas non ad substantiam, sed ad quantitatem vel molis vel perfectionem pertineat: unde Ecclesia canit: *ut in Personis proprietas, et in essentia unitas, et in majestate adoretur æqualitas.* Sed permissa, quam etiam Patribus usitatam fatemur, expositione altera, ad servandam proprietatem locutionis sufficere distinctionem *subjectorum*, nec illam etiam *terminorum* requiri, patet ex denominationibus unitorum et conformium eidem numero rei et aliis ad eandem enlitem relatis. Quamvis porro natura ipsæ ac essentiæ dicauti subinde consubstantiales, tamen eas accipi pro suppositis ac sup-

ponere pio Personis vel ex eu palet quod propositiones fierent alias *identicæ* ac ridiculæ.

J(/2,un. I), Unitatem in Divinis comparant secundum quid ac imperfecte cum unitate quæ est inter plures homines, et hos etiam dicunt consubstantiales secundum rationem C. comparant adæquate et perfecte, et dicunt consubstantiales secundum realilalcin ZV. Deficere plurimum hanc comparisonem, et diversam esse in comparatis unitatem, ipsi Patres salis declarant, dum lucis in *tertio* membro designatis unitatem Personarum præ unitate hominum prædicant majorcin. Ex quo collige, assertiones hujus generis alias verum quidem habere sensum, non impedire tamen aut excludere ampliorem aliunde congruentem.

Ad 3um. D. Exponunt illum excessum per æqualitalem non tantum in natura, sed et in attributis et affectionibus, quæ hoc ipso tollat omnem distinctionem etiam numericam naturæ C. quæ realiter adhuc distinctas naturas relinquat N. Cum enim *numerica* distinctio vel diversitatem in natura, vel inæqualitatem in attributis, vel dissimilitudinem in affectionibus sequatur; hæc autem omnia principia respectu naturæ divinæ abesse dicantur a Patribus, aliud autem signum vel radix distinctionis assignari nequeat : sane vox illa æqualilalis usurpata unitatem numericam nequaquam excludit.

Inst. 3. Non una, sed distincta est in divinis Personis essentia. Nam *primo*, essentiam divinam *generantem* agnoscunt Cyr. Lib. 6. Thes. (opp. t. 5. p. 47.C). Alg. L. 2. cont. Maximin, c. 14., 11il. L. 9. de Trin. n. 51. etc. item *genitam et natam* Ignat, cp. interpol. ad Magnes. §. 8. (PP. Aposl. t. 2. ed. Antucrp.) Basil. L. S. cont. Eun. Epiph. hæc. 76. (Opp. I. 1. p. 941. D.) Arc. L. 7. de Trin. c. 2., Flg. de fide ad Petrum c. 2., Ansel. Monol. c. 43. enuntiant. *Secundo*, plerique Patres utuntur præpositionibus ordinem originis indicantibus, dicendo Filium esse *ex* aut *de essentia* Patris ; imo appellando *ttstnliam de essentia, substantiam de substantia, voluntatem de voluntate, sapientiam de sapientia* etc. *Tertio*, singulas Personas habere essentiam sibi propriam declarat Nazian. Or. 29. Item naturam Patris naturam *fructuosam* ac *princijjem*, naturam autem Filii naturam *nativitatis* et *unigenitam* Hil. L. 9. de Trin. n. 2. et 69. ac L. de Syn. appellat.

R. N. Ass. cujus falsilas palet ex definitione Cone. Later. IV. quæ Can. 2. scu Cap. *Damnamus* de sum. Trin. (Labbe. t. 11. p. 144.) hæc habet : *.Vos cudimus.....et confitemur, quod una quædam summa res est, incomprhen-* *ibilis quidem et ineffabilis, quæ veraciter est Pater et Filius et Spiritus* *inclus, tres simul Personæ ac sigillatim quadibet earumdem : et ideo in* *b> solummodo Trinitas est, non quaternitas ; quia quaslibet trium Persona-* *rum est illa res, videlicet substantia, essentia sive natura divina, quæ sola* *A universorum principium, prælrri quod aliud inveniri non potest : et illa.* *rr. non rsl generans, neque genita, nec procedens ; sed est Pater, qui generat,* *Filius qui gignitur, et Spiritus sanctus qui procedit : ul distinctiones sint in* *l'monis, et unitas in natura.*

.II prob. 1.®. I). Essentia divina dicitur a Patribus generans et genita in sensu improprio, et sumendo abstractum pro concreto, scu essentiam generantem pro Patre, essentiam genitam pro Filio C. in sensu proprio ac amendo abstractum pro forma .V. vel *subd.* indicando præcise id, quo Pater

generat et quod Filio per generationem communicatur C. indicando quid plus aut aliud .V. Favent huic expositioni Athan. Dial. 2. de Trim, Basil L. S. con. Eunoin., Ewuiet Syr. Semi, de sui reprehensione (opp.t. I.p. Hl. Rom. 1732.) qui Patris, Filii et Spiritus sancti essentiam dicunt *ingenitam, innascibilem et principii expertem* : favent SS. Thomas, Bonaventura, Albe-rtus cum plerisque Scholasticis, qui Patrum propositiones dicunt improprie excusandas quidem et declarandas, sed non extendendas.

¶ 2°. R. Ie. .V. Cons. (one. Toletani XV. enim hæc est professio lici : *Filius Dei de essentia Patris natus est, essentia de essentia : sicut natura Ut natura, et substantia de substantia; et tamen nec duæ essentite, nec dw naturæ, nec duæ substantiæ dici possunt, sed una essentia, natura et substanlia, sicut et lumen de lumine, non duo lumina sed unum lumen.*

R. 2°. Similiter D. Patres utuntur propositionibus ordinem originis significantibus de abstractis concreti ve sumptis C. de abstractis abstractive sumptis .V. Propositionum hujusmodi usus procipuus erat ad significandum contre Arianos, Verbum non fuisse natum ex non extantibus, neque ex aliena aut diversa substantia, neque cum aliqua dantis diminutione : unde et illra formulæ, *Deus de Deo, lumen de lumine*, erant in symbolis et libris frequentes. Adhibitus præterea est ad denotandum originis ordinem inter Patrem et Filium, ac utrumque inter et Spiritum sanctum ; dum supposita his propositionibus affirmabantur : ubi vero natura, substantia, essentia, aut attributa absoluta ab iisdem legebantur; vel sensus erat figuratus sub expressione abstracti significans concretum aut suppositum ; vel denotabatur essentiae communicatio, ratione cujus illa maneret sub duplici velut forma principii producentis ac termini producti. Sancti namque Doctores, ut D. Thomas p. I. q. 39. a. 2°. ad I. observat, ad exprimendam essentiae unitatem aliquanto expressius locuti sunt, quam proprietas locutionis patiatur.

¶ 3°. R. D. Singulæ Personæ habent essentias sibi proprias, has sumendo pro notionalibus ac relativis formalitatibus C. sumendo eas pro quidditate absoluta et communi, in qua Personæ juxta omnium sententiam vel secundum rem vel secundum rationem conveniunt 17.

Inst. 4. Patres multiplicari naturam in Divinis non dissimulant. Arc. quidem L. 7. deTrin. c. 4. n. 8. ait. *Scripturam non contradicere*, quominus dicantur tres essentiae. Nazian. Carm. 3. de Spiritu sancto, v. 46. : *Triplex Deitas me 'e Lavacro Baptismi) Luciferum oriri fecit.* Or. 23. autem et 34. *Ires vitas, tres sanctitates et Ires glorias* admittit, sicut et Paschas. Diac. L. I. de Spiritu sancto *tergeminam majestatem* fatetur: Hilari, demum L. de Syn. n. 31. 32. *tres* dicendas in Deo *substantias* ostendit, ac Julian. Tolet. Librum *de tribus substantiis* inscripsit.

R. V. Isa. ad quod confutandum sufficiat argumentum 2^oltn. Confinnationis pro hac thesi allatæ. Ver subsidii quidpiam illi probent auctoritates oppositæ. Ave. quidem L c. non dicit dari aut dici licere Ires essentias, sed potius sic quærit : *Cur ergo et Ires essentias non licet dicere. ; quod similiter Scriptura sicut non dicit, ita nec contradicit*, scilicet signate et expresse: cui quæstioni tum ibidem tum c. 6. rationes subjicit, quæ trium essentiarum appellationem et periculosam et falsam probant. Cur Nazianzenus tria vel triplex attribuat, ex ipsius Orat. 39. η. II. intelligitur, ubi ait: *Deum dum dico, uno eodemque triplici lumine perstringamini : triplici quidem,*

quantum ad proprietates seu hypostases; uno aulcm, quantum ad substantiæ h. e. divinitatis talionem : quem locum repetens Joannes II. P. L. de duabus naturis pro *triplici lumine* transtulit *Iribus luminibus*. Eodem sensu ad formalitatem nomenclæ relato intelligendum esse Paschasium, ij>se textus demonstrat : *Catholica fides tergeminam majestatem sub uniUs divinitatis confessione veneratur*. Similiter Hilarius per Ires substantia[^] intellexit Personas vel Supposita, contra Sabellinum asserenda ex delinilioic Cone. Antiocheni, quod ibidem laudat. Juliani liber huc non quadrat, ulpotc qui de tribus duntaxal in Christo substantiis, anima scilicet corpore ac divinitate tractat.

Inst. 5. Per se non repugnat, Ires in Divinis Personas vocari *tres Deos*; sed Patres duntaxal dici prohibuerunt, 1°. ex æconbinia, ne viderentur favere polytheismo Gentilium, cta martyrio avocarent fideles, uITertul. L. cont. Prax. c. 13. insinuat: 2°. ad proprietatem loquendi servandam, vi cujus id, secundum quod plures convenire in unum dicebantur, in singulari efferendum est; unde Abraham, Isaac et Jacob abusive dici homines, cum unus homo vel una humanitas dicendi forent, docuerunt Greg. Nyss. L. ad Ablab. Cur non sint Ires Dii (Opp. t. 3. p. 17. C.) et de comm. notionib. (Opp. t. 2. p. 83. seq.) Cyr. L. 9. Comment, in Joan. (Opp. t. 4. p. 783.) Damasc. L. 3. de fid. c. 8. etc. Ubi tamen ex axiomatico sequitur sola unitas specifica, et ex illatione ratio loquendi paradoxa emanat : 3°. ad observandum morem Scripturo, quæ secundum Aug. L. 7 deTrin. c. 4. contradicit propositioni Ires Deos enuntianti, et secundum Amur. L. o. de fid. c. 3. n. 4L pluralitatem Deorum intelligit cadere in ἐτερονοία sive ea, quæ sunt diversæ substantiæ.

R. Y. dss. *iXos enim*, quod Tertul. L. coiit. Praxeam c. 13. de Christianis dicit, *qui... duos quidem definimus Patrem et Filium, duos tamen Deos* non lautum *ex ore nostro nunquam proferimus*; sed dogma etiam nosrulu veneramur velut fundamentum primum Catholice fidei, a Patribus et Conciliis tura affirmative, asserendo solum unum Deum, tum exclusive, nugando *Ires Deos*, stabilitum : in quo proinde tum verlim reipsa subesse debet, cum fides magis sit de rebus quam de vocibus; tum abesse etiam sermonis ambiguitas, cum hæc parum distet a falsitate. Unde

Ad 1^om. R. Nego oeconomice hujuscemodi in Tertulliano ullum haberi fundamentum. In ipso namque objectionis loco non dicitur, professionem plurium Deorum dissimulari, ne avocentur a martyrio fideles : sed dicitur per lidem pluralitatis divinæ reapse admissam, novæ ac hæreticæ dissimulationis præberi occasionem. En verba : *Caderum si ex conscientia, qua xinius Dei nomen et Domini Patri et Filio et Spiritui convenire, Deos et Dwiinos nominaremus, extinxissemus faces nostras etiam ad martyria timidi-tes, quibus evadendi quoque pateret occasio, jurantibus statini per Deos et Dominos, ut quidam haeretici, quorum Dii plures.*

Ad 2^om. R. Nego a Patribus prohiberi propositionem de Iribus Diis tantum proprietatem sermonis, non supposita reali unitate Deitatis; eum sine hac multitudo mere numerica Deorum vere ac proprie negari nequeat. Quamvis enim Patres, ad refutandum Arianorum de divinitate Personarum inæqualiac diversa errorem, axiomatico illo recte uterentur; item, ad ostendam naturarum in hominibus specificam unitatem, modum loquendi com- it. p. 1.

munem correctum vellent ; tamen in utroque magis ad eorum, conlriqme lum pugnabant, opinionem ac mentem, quam ad integram propriæ crôlulilalis rationem ac Philosophiæ præscriplioneni sermonem suum dirigebant. Hinc cl ipsi majorem inter divinas, quam humanas personas unitatem intercedere fatebantur ; cl alii etiam idem relenla philosophiæ locutionis proprietate exprimebant: inler quos Al g. L. 13. de Trin. c. 23, inquit: *In illa sumina Trinitate, qua' incomparabiliter rebus omnibus antecellit, lania est inseparabilitas, ut, cum trinitas hominum non possit dici unus homo, in Hia unus Deus el dicatur ct sil : ncc in uno Deo sit illa Trinitas, sed unu> Deus.* Secundum hactenus dicta etiam D. ,lss. Patres prohibuerunt dici lres Deos, tantum ob proprietatem sermonis de unitate .V. non tantum auM. disputando contra errorem Arianorum, el ad eorum opinionem præcise loquendo C. excludendo unitatem numericam, clsuam hic fidem integram proponendo X.

Ad 3ma. D. Vetuerunt idem Patres ad observandum Scriptura morem, li.c. ulteneatur loquendi modus cum Scriptura, de sensu ac veritate autem liberum sit sentire .V. sic, ul cum Scriptura excludatur etiam pluralitas Deorum tantum diversorum *subd.* diversorum, id est, diflcrenliuin piaxise natura .V. id est, differentium per quodeumque distinctionis signum C. *Primum* membrum refutat dictum Aig c st im; quia falsitatem rei et sensus declarat ; reliqua exponit Ambr osiis l. cil. ita enuntians: Tomen« *legamus Scripturas divinas, inveniemus pluralitatem magis in ea cadere, qute diversa discretæque sunt substantia, h. e. ἑτερονοια, etc.*

357. *Observe.* Anno superioris sectili nonagesimo sexto *Petrus Faidil* Sacerdos Gallus librum edidit de summa Trinitate, cujus dogma adeo num alteralum probare suscepit, ut cœlum non tam a terra, quam Theologorum systema de eodem a doctrina Patrum distare vellet. Triennio post id scriptum P. *Hugo* Ord. Pram. Canonicus Regularis singulari lucubratione, dehinc autem *Tournely* in suo Cursu Theologico de Triuit. Quæsl. *i.* insertis him inde ad objectiones responsis confutavit. Seculo praesenti vidimus similem libellum typis in Germania editum, cujus b.ec inscriptio : *Anonymi O. S. F. dogma Scholasticorum ile unitate in Trinitate collatum cum Patrum eadem de re doctrina : Parisiis* 1760. In eo auctor, sectione de relationibus generatim pramissa, sectionem alleram de divinis Relationibus distinguit paragraphis xiginti ac uno, quorum primo quæstionis controversiam expoilfi; septem sequentibus triplicem aut Irinam sensu suo naturam in Deo seu summa Trinitate dari contendit; reliquis ad argumenta unitatem naturæ divinæ numericam suadentia respondet.

Quisnam sit ille *sensus suus* natura triplicis, et quænam unitas natura; divinæ subin admissa, vel auctor diserte ac distincte non aperit, vel lector quilibet non satis percipit ; nisi forte sufficiat sensum intelligere a communi Scholasticorum alium. Dissimulationis hujus causam subodorabilur quis foi*san facilius, quam possit dare rationem relicenliæ, qua tum fautores tum adversarios suos vaga *cujusdum, nonneminis, docti viri*, aut simili appellatione auctor cclaril; licet haud ingens Scriptorum Theologicorum notitia requiratur, ut quis Dogmaticorum difficultates in argumenta, cl hæc vicibim commutata perficiat. Porro in sua. quam Scriptor Pat jubes tribuit.

auctoritate, optabit fortasse aliquis ut ejus veneratio ad Canones exacta fuerit, quos Critici sacri pro Patrum iiiielligentia et argumentatione cx Patribus condiderunt. Contemptus etiam Scholasticorum universalis nemini facile probabitur, qui inter eosdem SS. Thomam, Bonaventuram, Albertlm, Ahümncm aliosque sanctitate juxta ac doctrina eximios numerat, qtiique, quid consensui Scholarum tribuerint Concilia posteriora, novit. Novi ac inauditi nihil admodum in argumentis reperire est ; unde pleraque objectiones nostra paucioribus verbis exhibent: responsionum similis est ratio, quarum pariem maximam inler exceptiones nobis oppositas retulimus.

Quodnam responsum ad argumenta quadret, quæ in confirmatione The-seos protulimus, divinare haud licet; cum illa sibi objicere noluerit, quantumvis eorum rudimenta in viri, ul scribit, eruditissimi opere dogmatico reperire licuisset. Non defuit tamen sibi in amoliendo *Tritheismo*, cujus sua in historia *Petrum Faidil* insiinularal Gravesoirius : neque feriatu est in invenienda interpretatione Concilii Lateranensis, quod suis assertionibus de natura generante, ac genita, de essentia triplici aut trina, de Deorum etiam trium tolerabili, si voces suppetarent, appellatione videbatur obstare. Geminum hoc responsionis caput, non tam ad confutandum *Anonymi* libellum (hoc enim Institutionum nostrarum ratio ncc exigit nec sinit) quam ad omlinnaudum el vindicandum dogma hactenus propositum, breviter adhuc delibabimus.

l. Refert itaque imprimis *Anonymus* cx Gravesonio auctorem, errorem et sectas Trilheitarum; ubi addit cx Germanica Nicepho iu versione, quam unam haberet, non potuisse discerni in quonam præcipue error cubaret: intersectas autem illas fuisse aliquam, quæ eodem fere modo, quo nunc Scholastici, fuerit locuta. Deinde veriozem, ut putat, *Trilheismi* originem ac effigiem in scriptis Athanasii, Nazianzem, Basilii et Ambr osii inquit: Indequ *Trilheilas* solum vocandos colligit tum *Arianos*, lum eos, qui ita lres divinitates statuunt, sicut tria corpora aut lres homines dicimus. Ex quo laudem, quia in suo systemate Personæ sibi sunt substantialiter conjunct@ cl Deitas est essentialiter Irina, concludit illud accusari *Trilheismi* haud posse : carpitque Scholasticos, qui principia quidem verissima, sed ex quibus sequela mala a quibusdam deducitur, habere velint erroris suspecta: et cum *Joanne Philopono* Aristotelical Philosophiæ assueti, cl humanis regulis divina molientes, sibi persuadere nequeant, Tres unum osse Deum, 'i triplex in divinis Personis natura statuatur.

Ilit' responsio an vera sit ac efficax, cx eo videtur dependere, num /7/i-ll-i-iiac sequacium error dignosci possit, et similis aut dissimilis errori antiquorum dici debeat. Prius lentare juvat ex Nicepho iu Callisti perJoan-nem Ungum versione latina, qui L. 18. Ilisl. Eccl. c. 47. *Thiloponum*, qnem c. 15. Trilheitarum ducem nominat, loquenlem inducit : ipse vero historicus c. 48. prosequitur his verbis : *Sed Philoponus cum sectatoribus communem humanam naturam, ipsamque etiam divinam, quam indici-i '7-(i dicimus, in plurimas partitur personas, discernens eam, ct singulhim individuís tribuens, ct Iribus supersubstantialis naturæ subsistentiis dijpertiens. Id vero ipsum a recte sentientibus prorsus est alienum.* Denique iiidcmc. fi), sectatores *Philoponi* enumerans sententiam *Cononitarum sic* exponit: *Profdenlur isti revera Deum quidem esset naturam ct sub'tantiam*

quamque, Patrem videlicet et Filium et Spiritum sanctum : ailhtoc Ires quoque j^rsonas dicunt, ipsam nimirum sanciam Trinitatem el subsistentias Ires : Ires autem numero substantias et naturas per omnia similes, secundum Deitatem dicentes, unamque substantiam sive naturam, et unam Deitatem, sive Deum; sanctam cl consubstantialem profitentes Trinitatem, non numéro, sed per omnia simili Deitate Ires Deos aut Ires Deitates omnino dicere tergi-versantur... Hi autem Ires quidem Deos seu Ires Deitates dicere supersedent; Ires autem numero substantias, seu naturas quasdam similes profitentur.

CUi \ero hæc non sufficiunt ad dogma *Tritheitarum Arianis* poslcriu-
imn penitus perspiciendum, addat is sententiam Sorimoxii, adate *Philopono*
propinquioris ac ferme coævî : *Numeratur ergo beata Trinitas, non essentiis
nec naturis nec diversis Deitatibus ternisve dominationibus, absit, sicut insa-
niunt Arianî, et sicut novæ Trilheia, id est, ter Deitatis, antistites furiose
latrant dum naturas tres, ac dominatus tres, et tres similiter Deitates ina-
niter prcedicant* (Lab. t. 6. p. 860. C.). Post multa vero, et ubi anathe-
matizantur hæretici, sic inter reliqua scribit : *anathema itaque in perpetuum
et catuthema a sancta, consubstantiali et adoranda Trinitate, Patre et Filio
et Spiritu sancto sit... Joannes Grammaticus, cognomento Philoponus, id est,
studiosus, imo matæoponus, id est, irritus laborator : Conon quoque (a que
scilicet Cononitæ apud Nicephorum) et Eugenius; hi tres tritheice, h. e., tri-
plicis Deitatis ter maledicti propugnatores* (Lab. L cit. p. 889. C. et 892. C.).

Ex his secum comparatis apparet : 1°. Præter *Arianos* et quoscumque
antiquiores fuisse *Tritheitas novos* et aliquot seculis posteriores: 2°. *Arianos*
et antiquiores distingui a novis, quod illi admiserint tres Deos, essentias cl
naturas alterius substantiæ, alterius originis, alienigenas, alterius speciei ac
dissimiles; hi autem statuerent tres Deos, naturas et essentias consubstan-
tiales, ejusdem originis, unigenas, ejusdem speciei, et per omnia similes
secundum Deitatem : 3°. Ad *Tritheitas* etiam pertinere cos, qui Ires naturas
et essentias, posterioris licet classis, admittunt, quantumvis Deos aut Dei-
tates Ires profiteri detrectent : 4°. Ad declinandam *Tritheismi* notam non
sufficere, ut quis se distinguat *ab Arianis* et antiquioribus, sed et discri-
men eum inter et *Tritheitas* omnino exigi. Reliqua, quæ in Scholasticis
carpuntur, partim præfidentius sunt dicta ; quasi scilicet illi regulis huma-
nis Divina metiantur : partim eadem excusatione elevantur ; cum non minus
liceat ex Aristotelica Philosophia elicere verum, ac ex principiis veris subin-
deducitur falsum : partim propria responsione solvuntur, qua monemur
non omnia in crimen vocare, quæ hæreticuli forsitan inter se disputabant,
cujus generis illud est, quod *Petritarum* secla, cum Scholasticis in trium
Personarum professione et simul trium naturarum negatione conspirans.
Tritheismi a Tetradilis apud Sicephorum (L. cit. c. 49.) insimulabatur.

11. In responsione ad verba Concilii Later. IV. profert *Anonymus* multa,
quæ nescio an necessaria, proficua et pertinentia fuerint omnia. Certe
meminisse potius oportebat, non quælibet Patrum dicta absque cautela in
fidei sermonem ab Ecclesia admitti, quam monere Scholasticos non omnia
quæ in Conciliis dicuntur fidei dogmatibus esse accensenda, quandoqui-
dem de solo Synodi decreto esse sermo poterat. Præterea nil jmal laudasse
similem Patrum ac Scripluræ etiam phrasin ; cum idem, a *Joachimo* fa-
ctum, illum immunem non prostiterit. Aequè expediebat fateri tantam vim

synodali definitioni a Scholis esse tribulam, ut nec tres substantias aut natum dici absque hæreseos nota non paterentur ; cum propria cujusdam incredulitas cum alieno alterius dicto dissentientem liberare saltem a temeritate nequeat. Novitas denique Scholastici dogmatis minus apte notatur; propterea quod, si revera ex Concilio Oecumenico ortus capiatur, antiquitas doctrina? vocari in dubium nequeat ; gradus autem certitudinis definitus et Formula loquendi determinata omnino debeat observari.

H»

Ad rem tamen ipsam propius et curatius accedere videtur, sive dum negat eam Concilio fuisse mentem, quæ nullo modo essentiam aut gignentem aut genitam dici permetteret; quoniam essentia Filii generatione et nascendo reipsa existit, Patres id asserentes damnari erroris nequeunt, Scholastici etiam ipsi naturam concrete sumptam generare et generari non abnuunt : sive dum a *Joachimi* errore opinionem suam distinguit; utpote qui divinam substantiam realiter diviserit inter Personas, instar hæredilalis in portiones distributæ, non aliam quam collectivam quamdam unitatem inesse Personis crediderit, ac incaute nimis similitudine unionis in populo aut senatu fuerit usus : ubi tamen ipse essentias esse divisas aut alias neget, unitatem identitatis in natura, dissimilitudinis expertem et consubstantialitatis retinentem, admittat, et monarchiam perfectissimam in Deo a Patribus celebratam statuatur.

Neutra tamen responsio rem ab auctore intentam evincit. Non Γ.; quandoquidem Concilium diserte enuntiat : *Et illa res, videlicet substantia essentia seu natura divina, non est generans neque genita neque procedens ; sed est Pater qui generat, et Filius qui gignitur, et Spiritus sanctus qui procedit: ut distinctiones sint in Personis, et unitas in natura;* ubi quid vere ac proprie dici possit ac debeat, tam negativo quam affirmativo sensu exprimitur. Neque contrarium persuadet adjecta ratio triplex. Quod enim Hilarius. L. de Syn. n. 15. dicat, *Filium per naturam in se genitam consistere*, his quidem verbis constitui eundem per absolutum et relativum insinuat, ut Augustinus. L. 7. de Trinitate c. 2. explicat; non autem naturam ipsam generatione existere significatur, ut in Disp. 2. uberius dicitur. Patres hujusmodi loquendi formulis usos erroris non coarguimus, sed improprie accipimus, et religiose explicamus. Scholastici demum, qui ita loquuntur, cum Augustinus. L. 7. de Trinitate c. 1. n. 3. etiam fatentur, hac locutione *non essentiam sed relativum indicari... atque si essentia ipsa relative dicitur, essentiam ipsam non jam esse essentiam.*

laudem feliciores est responsio altera, discrimen sententiarum afferre conata. Quod enim *Joachimus* diviserit realiter essentiam sicut hæreditalem, testem *Inonymus* non laudat alium, quam Cardinalem quidem, sed merum tamen Scholasticum, cujus professionis homines nihil alias auctori probant. Quod is non aliam inter tres Personas, quam collectivam unitatem crediderit, verum quidem *Anonymus* dixit, si hinc exclusam unitatem realem numericam intellexerit, falsum autem, si unitatem etiam rationis ac protensalem «omnia similitudinis removerit. Quod idem denique nimis incaute comparisonem unionis in populo aut senatu fuerit usus, non facit, ut *Anonymus*, qui cautius est locus, senserit etiam castius. Quodcumque enim unitati suæ nomen aut prerogativam tribuat, eam tamen collectivam appellari posse (intendit, neque ultra *similitudinariam* aut *intentionalem* assurgit, adeo-

que nec veram nec propriam unitatem admittit: neque essentias etiam essentialis, atque hinc essentialis sua discretas ac divisas, negare potest, nisi vel apparenter vel inconstanter, cum quas subinde unitatis honore aspergit, alibi ternario numero distinguat, et relative oppositas contendat.

Quamquam, si melius etiam, quam adhuc fecit, Anonymi systema a Joachimi errore distingueret, non ideo tamen innocens illud et Catholicum probaret, nisi una ostenderet, id cum Catholico dogmate congruere: veritas siquidem unica est, error autem et a veritate discessus varius ac multiplex. Hoc autem ab illo praeferri non posse, vel omittam alia, breviter sic contendo. Dogma de unitate in Divinis verum et catholicum est illud, quod Concilium Lateranense credit ac confitetur: sed hoc Concilium credit ac confitetur systema Petri Lombardi; quia verba Decreti sic habent: *-Vos autem, sacrum approbante Concilio, credimus et confitemur cum Petro Lombardo, quod una quidam summa res etc.* Systema autem Scholasticorum est idem cum Lombardi systemate, ut facile omnibus notum est ac exploratum; ergo Petri Lombardi systema, idemque Scholasticorum, de unitate in Divinis, est dogma verum et Catholicum. Atqui systema Anonymi minime congruit cum systemate Lombardi et Scholasticorum, utpote cui suum tanquam inimicum ac diversum ille objicit; ergo cum dogmate vero et Catholico congruere non potest.

Quod ERES: In versiculus Joannis de tribus in cado testibus, qui unum sunt, sit authenticus!

8. Nota. Quem Patres et Scholae pro asserenda in Divinis Personarum Trinitate ac unitate naturae laudant ex ep. 1. Joannisc. 7. Versiculum 7., Apostolus ille ad comprobendam Christi veram tum humanitatem tum divinitatem scripsit. Postquam enim versu 6. dixisset: *Quis est (pii vincit mundum?) nisi qui credit, quoniam Jesus est Dei Filius. Ille est qui venit per aquam et sanguinem Jesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua et sanguine;* quibus verbis legales ablutionis et expiationis umbras ad solidam veritatem perductas et factam a Deo homine redemptionem designavit: ad hujus confirmationem in altera versus sexti parte subjungit: *Et spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est veritas.* Hoc testimonium amplificatur, Spiritum sanctum, de quo juxta omnes hic fit mentio, secundum duplicem in Scriptura acceptionem sumit; primo pro tertio in Divinis Persona; secundo pro dono Spiritus sancti seu charismate, scilicet adoptionis gratia; et in consortium testis primi alias Personas divinas, in alterius alia charismata, aut certe causam et pretium charismatis seu gratiae assumit, ita proseguens versu septimo: *Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum et Spiritus sanctus, et hi tres unum sunt:* et versu octavo: *Et tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, et aqua, et sanguis; et hi tres unum sunt.* Denique dignitatem hujus testimonii ac laudis meritum declarat subjuncto versu nono: *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est.*

Interpretatio versus septimi, quam ex analysi facta colligere datur, quamvis in universum adoptata non sit, facile tamen sustinetur ab omnibus; quia

cum argumento epistolæ congruit, et Leonis M. atque Ambrosii consensum habet. De authentia vero illius non est idem omnium sensus; cum non .S'orimani lanium aliique Inirrlici nonnulli, sed et ex Catholicis Richardiis Simonins cum Anonymo (lalloeumdern velint erasum c\ Scriptlira, ph»- plereaquod is textus a quibusdam codicibus penitus absit; in aliis vel ad marginem sit positus, vel perturbato testium aut versuum ordine collocatus; in quibusdam verba *in cado* desiderentur. Quanquam vero, ad auctoritatem Canonicam huic pericopæ asserendam, Catholicis sufficere possit stabilita a Tridenlino [*uh/atee Editioni*, in qua controversus textus legitur, secundum omnes paries authentia; quia tamen cum hominibus hanc Synodum parum venerantibus res nobis est, ac ne a Tridentinis Editoribus textus ille dici queat temere insertus; ex momentis criticis quæslionem decidendam suscipimus.

359. *Dico I.* Versum Joannis de tribus in coelo testibus, qui unum sunt, esse authenticum, suadet auctoritas.

Prob. Quem versum manuscripti codices multi et antiqui referunt vehit sicræ epistolæ comma, Patres etiam tum solitarii tum collecti lanquam Scriptura pericopen laudant, eum auctoritas suadet authenticum : utrumque praslant Codices ac Patres ; ergo. Assumptio ostenditur

P. De *multitudine codicum* testatur Robertas Stephaniis in sua Nov. Test. Graeca editione, Parisiis, an. 1546. facta, versum septimum exhibens; qui, quoniam in praefatione asseverat, nullam suam in editione litteram secus esse positam, quam phires, iique meliores libri tanquam testes comprobarent, in ipso versu autem solum verba *in cado* obelo notavit; consequens est, ex oclitibus septem, quos de Canonicis epistolis habeat, vel omnes vel saltem plures versum controversum, exceptis duabus vocibus, continuisse. Amplius testatur Lucas Brugensis, Bibliis Lovaniensium Doctorum cura an. 1583. causis notas adjiciens; utpote qui inspecto triginta trium Codicum munero, non nisi a quinque versum septimum abfuisse deprehendit. Denique editores Hispani Polyglottorum sub Cardin. Ximeno, et Romani Censores emendatorum Bibliorum sub Urbano VIII. testantur, plurimam Codicum adhibitorum partem stetisse pro fide ac integritate versus septimi.

2º. De *antiquitate codicum* versui septimo faventium experimentum præbent, præter Dublinensem, Rhemensem et Britannicum Codices a vetustate, •d indeterminata, celebres, manuscripliim anni 1283. Pragæ in Bibliotheca Ealesiæ Metropolitanæ videndum; Parisiis vero Codex alter an. 1234. apud PP. Dominicanos in platea S. Jacobi, alter Seculi 12. apud PP. Minores asseervatus; nec minus ibidem tum vetus Corrcclorium seculi decimi in Bibliotheca Sorbonica, tum membrana anni 809. in Abbatia ad S. Germanum conspicua. Remotioris adhuc ævi fuisse oportet Codices illos, in quibus hunc versum legerunt Patres proxime laudandi; cum textum referre non poleiant. nisi in exemplaribus Scriptura coævis, imo antiquioribus reperissent. Certe Cassiodorus seculo sexto disertam *priscorum codicum* mentionem fecit insna praefatione ad Institutionem Divin. Lilt. Jam vero in *Complexionibus*, li. c. brevissimas Epistolarum Canonicarum explanationibus, ipse versum optimum sic reddit : *In cado autem* (testificantur) *Pater et Filius et Spiritus sanctus ; it hi tres unus est Deus.*

:i°. *Inter Patres solitarios* quidem rariores sunt Græci, qui meminerint textus controversi; non desunt tamen penitus. Origenes enim in selectis Psalmorum ad Psal. 1±2. v. 2. sic refertur: //αυ *nutem tria* (Pater, Verbum et Spiritus sanctus) *Dominus Deus noster est, siquidem Ires unum sunt.* In Disputatione contra .trium habita, sub Atiana siii nomine relata, auctor antiquissimus inquit n. 44. *Quid ter» loquar de vivifico lavacro, sine quo neniū videbit regnum calorum? an non in Ier beatissima nomenclatura a fidelibus datur? adde his omnibus, quod ait Joannes: Et hi Ires unum sunt,* Nazianz. in Or. 31. n. 9. loquens de tribus Personis ait: *Tria hac unum, si divinitatem species, et unum tria, si proprietatum rationem habeas.* His similia habentur in Dial. Puilopatridis inter opera *Luciani* numerato, et ad tempora Juliani A|k>slatæpertinente. Plures et his disertiores sunt Latini, ex quibus tamen referre omittimus Tertulliani m L. coni. Praxeam e. 23., Hieron. in Prolog. ad Epist. Canonicas, Psevno-Atuvnasium in Tract. de unita Deit. Trinit. (al. de Trin. L. I. opp. t. 2.) cl de profess. rcg. Catrol. (al. de I rin. L. 7. ibid.), Isidori m in spuris Epistolis Hygini ac Joannisll. quoniam vel sensus verborum quibusdam videtur dubius, vel scriptio est pseudonyma; quamvis ille sal certus videatur aliis, hæc autem partim vindicari possit, partim auctorem saltem antiquum prodat.

Ex Latois porro in Africa Cyprian. L. de Unit. Eccl. n. 3. scribit: *Dicit Dominus: Ego el Pater unum sumus. Et iterum de Patre, Filio, et Spiritu sancto scriptum est: Et hi tres unum sunt.* Fulgent, in Resp. cont. Object. Arian, resp. ult. inquit: *Beatus Joannes Apostolus testatur dicens: Tres sunt, qui testimonium perhibent in calo, Pater, Verbum et Spiritus, el Ires unum sunt. Quod etiam beatus Cyprianus in Epistola de Unitate Ecclesiæ confitetur dicens... De Patre el Filio et Spiritu sancto scriptum est: Et Ires unum sunt.* Idem L. de Trin. c. 4. ait: *Idcirco ego, inquit, et Pater unum sumus: unum ad naturam referre nos decet, sumus ad Personas. Similiter et illud: Tres sunt, inquit, qui testimonium dicunt in ccelo, Pater, Verbum, el Spiritus sanctus; et hi tres unum sunt. Audiat Sabellius, Sumus; audiat, Tres; cl credat tres Personas; audiat et Arius, Unum, et non differentis Filium dicat esse naturæ.* In Italia præter recitatum Cassiodori locum, extat hoc Ambrosii Autperti L. 1. in Apoc. c. 1. v. 3. testimonium: *Solus hoc loco Filius testis vocatur fidelis, cum et Pater el Filius et Spiritus sanctus simul fidele testimonium perhibeant de ipsis, sicut scriptum est: Tres .sunt, qui testimonium dant in cado, Pater, Verbum et Spiritus sanctus; cl hi Ires unum sunt.* In Gallia Proebadius L. cont. Arianos c. 22. scribit: *Sir (dius a Filio Spiritus, sicut a Patre Filius... unus tamen Deus omnia; Ires •ilium sunt.* Eucherius L. Formul. spir. c. 11. Ternarius numerus ad Trinitatem refertur in Joannis Epistola: *Tres sunt, qui testimonium dant in cado etc.* In Hispania Inxcius'al. Vigilius Tapsensis) L. 1. cont. Varimadum c. 3. dicit: *Joannes Evangelista ail: In principio erat Verbum... Item ipse ad Parthos, Tres sunt, inquit, qui testimonium perhibent in terra, aqua sanguis ct caro; et Ires in nobis sunt: Et Ires sunt, qui testimonium perhibent m ccelo, Pater, Verbum cl Spiritus; el ii tres unum sunt.* Etherius el Beatis L. L. adv. Elipandum c. 26. recitant versum Joannis 7. et 8. ordine solum inverso.

Patrum *collectorum* nomine veniunt sexaginta imus supra quadrin-

genios Episcopi African*, jtiseu Iluncrici Carthagine an. 484. congregati, qui in Libello fidei, sive per Eugenium Cartiagjnensem sive per Victorem Viten- sdi conscripto sic loquuntur (Labb. t. 4. p. 1134. C.). *Ul adhuc luce clarius unius dirinihitis esse cum Patre et Filia Spiritum nanctum doceamus, Juannis Evangelistæ testimonio comprobatur. Ait namque : Tres sunt, qui Min,unium perhibent in cado, Pater, Verbum el Spiritus sanctus; et hi lres unum sunt*, Addi possunt Patres Cone. Lateranensis IV. c. 2. qui versum 7., «rorsu8. aJoachimo impugnatum, non negant in Scriptura reperiri; sed solvunt dato discrimine, quoil colligitur ex verbis postremo adjectis simili- tudinem creaturam inter et'creatorem ipficianlibus : quod quidem don Latini tantuin, sed ct Grffici lum praisenles in sua tidei professione fecerunt. Accedit Cone. Trideirliui Sess. 4. decretum de Canonicis Scripturis, quod recensitis Vet. et Nov. Testamenti libris ac epistolis, quas inter lres eliam Joannis numerantur, ait : *S7 quis autem libros ipsos integros cum omnibus tuispartibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri Vul- pio bitimi editione habentur, pro sacris et Canonicis non suscepit... anathema sit*. Perlinet autem versus 7. ad integritatem epistolae Joannis : legitur etiam in Ecclesia Catholica, apud Latinos quidem in Breviario et Missali Romanis, apud Græcos in Libro Lilurgico *Apostolus* dicto : ac tan- dem in veteri Vulgata Latina editione reperilur cl exlat.

300. *Dico II.* Eundem versum esse authenticum, evincit ratio.

Prob. Sequentibus ex ordine propositionibus.

P. Omissio versus 7. in quibusdam sive Codicibus sive Patribus non facit probabile argumentum contra illius authenticam. Ratio *primi* est; quia, cum Codicum discrepantia sit in aliis plurimis, nequit concordia magis eligi in versu controverso. Item quia ex iis paucissimis, qui adhuc extant, st nulli el antiquissimi favent authenliæ ; ex illis vero, qui interierunt, fere primos aut primis Apostolorum scriptis coævus oportuit contineri lectionem vulgatam,quam scilicet Patres II. aut III. seculi inseruerunt suis libris. Ratio «eundi est ; quia silentium Patrum est argumentum mere negativum, cui praevalet positiva aliorum, nec adeo paucorum, assertio. Præterca vero Patrum Tractatus vel erant breviores; ut Epistola ad Paulum Samosatenum elSynodica Cone. Sardiceusis; vel de Trinitate nihil, aut parum, data saltem opera, agebant ; ut Lucifer Calar. in L. dc vitatione hærel., Proclus inep. ad Armenos, Cerealis L. cont. Maximin. Pseudo-Cesarivs, item l'usn.NVsel Junius fecerunt : vel parcius Scripturae testimonia, aut nec ver- ■uin8. apponebant; ul illud Auctori expositionis fidei inter Opera Justini, ct liûcIrex.eo L. 3. adv. hæ. c. 18. (al. 16. n. 2. etseqq.) convenit. Tandem hires reliqui vel carebant Codicibus integris, vel a versu 7. laudando absti- nebant; sive quod cum non legerent in Codicibus omnibus, sive quod nol- lent sũ exponere *Tritheitarum* aut *Arianorum* cavillationibus, alibi jam injectis.

?.Facilius erat hunc versum omitti per Librariorum negligentiam,quam interponi per fraudem. Ratio *primi* ; quia ob simile initium versus 7. et 8., errante et excurrente oculo, aut alia scriptoris incuria, proum erat transi- tum fieri a priori ad sequentem, postremis illius verbis omissis. Quotidianum tojiK erroris experimentum occurrit describentibus: ejusdem etiam exem-

pla in 70. Interpretibus notat Hier. L. G. Comment, ad Jerem. c. 30. v. II. et IN. et L. 9. ad Isa. c. 10. v. 7. et 8. I no aulem Codice sic corrupto Iran-sumpta postmodum plura errabant. Ratio .wound/': quia fraus hujusmodi, utpote delictum gravissimum, præsumi non debet : neque potest Facta credi, Catholicis æque ac Hæreticis vel fraudem non advertentibus, vel detecta nullatenus contradicentibus.

3*. Causa esse poterat dissimulandi omissionem versus septimi, etsi is foret genuinus : nulla vero apparet oumdem inserendi, si erat spurius. Ratio *primi* ; quia hoc testimonium Arianis erat incommodum, utpote errori capitali contrarium : ideoque mutilis Codicibus contra alios integros tueri se poterant : idem autem a *Sabellianis* pro suo errore confirmando fuerat usurpatum ; ideoque Catholici contra Arianos *Sabellianismum* sibi objicientes ab eo proferendo abstinere poterant, ncc illius restitutionem urgere. Ratio *secundi*; quia hic versus ncc erat necessarius ad dogma Catholicum de Trinitate probandum, pro quo alia Scripturæ testimonia abundabant : nec fraudulenta ejusdem insertio poterat esse utilis ; sed praeuisset potius quasi causæ malæ indicium, et ipsum dogma, licet aliunde roboratum, in suspicionem Induxisset.

II. Versus septimus optime cohæret cum universo textu : sine illo contextus non rite procedit : cum illo junctus consentit cum aliis Joannis textibus. Ratio *primi*; quia mentio testium *in terra* comparisonem aut oppositionem indicat, et supponit testes *in calo*; quo medio versus 7. nectitur cum 8. : commemoratio testimonii divini prieraientis humano, el quidem ad legis normam duos vel tres testes requirentis, connccit non tantum versum fi. cum 9., sed et 7. cum utroque. Ratio *secundi*; quia excluso versu 7., vel non adesset testis divinus; si scilicet to spiritus in versu 8. sumatur pro anima Christi vel charismate : vel non adessent plures testes divini; siquidem sanguis et aqua in communi interpretum acceptione usurpetur : adeoque nec prævaleret testimonium, quod majus dicitur, non tantum ab auctoritate, sedet a numero ternario, coque geminato. Ratio *tertii*; quia quæ in toto contextu asseruntur, scilicet testimonium Dei, trini in Personis, et unius in natura, cum sufficientia testium, eadem Joannes in Evangelio asserta refert. Testimonium quidem Dei in Personis trini c. 8. 18. *Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso el testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater*; El c. 13. 26. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre... ille testimonium perhibebit de me* : Unius in essentia, c. 10. 30. *Ego el Pater unum sumus*; et c. 16. 11. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis* : Sufficientiam autem testium, c. 8. 14. 16. el 17. *El si testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum... quia solus non sum, sed ego, et qui misit me, Pater. Et in Lege vestra scriptum est : quia duorum hominum testimonium verum est. Accedit vox illa l'erbw m Joanni propria, quam adhibet in versu 7., sicut eamdem in Evangelio I. sæpius, et in Apocal. c. 19. 13. usurpavit.*

361. *Observa.* Ne quis ex varietate lectionis in versu 7., argumentum contra hujus authentiam formari recte posse existimet, breviter subiinsero juvat multiplicem variationem versus 8., quem tamen omnes habent in certo et authentico. In Capitulari Veronensi antiquissimo integer hic versis

DE VERSU JOANNIS 7. C. δ.

deest. Voces Illos, *Tres sunt*,, *qui testimonium dant*, mutant Amur. L. 1. de Spiritu sancto'c. 6. n. 77. el Aug. L. 2. adv. Maximin, c. 22. n. 3. in lias : *Tres sunt testes*; Cassiodorus in Complex, ad 1. Joann, n. 10. in istas : *Testificantur tria*; Auctores L. de Baptism, hear. el coni. Varimadum in illas: *Testimonium perhibent*. Voces *in terra* desunt in Lcctionario Gallicano, apud Avgvstixim, Amr rosilm, Auctorem de bapt. har. el apud Leonem in cp. ad Flavianum. Testium ordinem immutatum referunt Ambros., Cassiodor. auctor !.. cont. Varimad. ac Et iier ius L. coni. Elipandurn. Tandem eas voces,A/ *lres unum sunt*, omittunt Cassiod., Codex Paris., Colhertinus, , vetustaCorrecloriaMSS., et D. Thom. in expositione 2ae. Decretalis : variant vero, Auctor L. coni. Aarimad. quidem in has : *Tres in nobis sunt*; Et iier ius in istas: *Tria hæc unum sunt*, Græci Patres el Codices non· pauci in illas: *Tres ni unum sunt*. Plura, et maxime vindicias Patrum, qui desiderat, consulat Fhancisci Bernardi de Rubeis singularem de hac materia dissertationem adversus Samuelem Crellium.

DISPUTATIO VI.

CAPUT I.

DE PERSONIS DIVINIS IN COMMUNI.

ARTICULUS I.

QUÆNAM UNIVERSIM NOSCENDA, TENENDA ET PRÆDICANDA SINT DE PERSONIS
DIVINIS IN COMMUNI ?

3G2. *Dico I.* Occurrentium circa Trinitatem vocabulorum ac terminorum
lum significationem tum usum rite perspicere oportet.

Ovoia, *Essentia* ab *esse* dicitur, et pro quidditate rei seu conceptu formali ac ratione constitutiva sumitur : >ῶσι, \ *Natura* a *nasci* derivatur, et vel pro principio motus seu operationis qualiscumque, vel pro praedicatorum omnium complexione, qua res in certo quodam ordine entium constituta est, accipitur : ὁ-αρξι , *Exislentia* ab *existere* profluit, et non tantum simpliciter prorcali extantia, sed etiam pro modo existendij maxime praecipuo, usurpatur ; unde et *substantiam* significat, quatenus hæc est ens pér se subsistens, nec aliquo indigens tanquam subjecto. Hæc etymologiæ diversitas non impedit, quominus essentia, natura, et substantia in præsbnî materia, ad datum a Patribus exemplum, jam pro eadem re a Theologis sumantur : quamvis alia acceptionis varietas, qua essentia in physicam ac melaphysicam distinguitur, prior autem nunc philosophice nunc theologice usurpatur, non sit negligenda.

Πρόσωπον, *Persona* est rationalis naturæ substantia individua sive ultimo terminata; h. e. completa, seu suas habens partes, et incommunicabilis, seu non unita alteri sive ut pars, sive ut perfectibile quid. *Suppositum* hoc solo a persona distinguitur, quod tribuatur etiam substantial non rationali. *Personalitas* et *suppositalitas* sunt formæ ulrique constituendo correspondentes. ἰζόστασι et *substantia* ambiguum oliin significationem habuerunt ; jam pro essentia, jam pro persona, apud diversos supponentes : post seculum quintum invaluit usus, ut hypostasis personam, substantia essentiam, vehit

ex institute denotaret : *subsistentia* tamen rationem formæ retinuit, ewt hypostasis sive persona conficiatur.

Ἰποβασί , Processit) nniversim est origo, emanatio vel productio unius ab alio; speciatim autem in Trinitate est *immanens*. cujus scilicet principium extra se ipsum non progreditur, seu operatur; sed terminum intra semanentem habet : item *perfecta*, h. e. sine notione causalilalis, ac dependeotia : denique *metaphysica*, quatenus differenziã naturæ non facit, setl est cum communicatione essentiae ejusdem.

Ἀποστολή, Jfissio est processio mox descripta, unius Persona* ab alia it) online ad aliquem eHectum novum ad extra producendum ; sive is sub aspectum cadat, ac sit sensibilis, sive interius peragatur, et sensus externos non afficiat.

Κοινωνία, *Communicatio* est processionem Personæ concomitans natura communio, h. e. non decisio, non profusio aut multiplicatio naturæ similis aut distinctae, sed ejusdem numero naturæ, a principio data principiatio, extantia.

Πειρώσησι , *Circuminsessio* est mutua divinarum Personarum coxislentia in se invicem, quæ, præter inseparabilem distinctorum Suppositorum conjunctionem, identitatem aut identicam extantiam denotat.

Ἱδιώα υποστατικόν, *Proprietas personalis* est peculiaris subsistendi modus, quo Persona in esse determinatur ac constituitur. Ἱδιώα σχετικόν, *Proprietas relativa* vel *Relatio* est similis modus, quo ordo originis et Personæ oppositio, scu esse *ad* exprimitur. Ἱδιώα συστατικόν, *Proprietas notionalis* seu *Notio* est ratio objectiva, qua Persona designatur et dignoscitur ab alia.

Ex his nascuntur *potentiæ*, *actus*, *termini* sive *essentiales*, sive *personales*, sive *relativi*, sive *nationales*, prout vel essentiam, vel Personam, vel relationem, xcl notionem, vel quid ad hæc pertinens, aut significant, aut connotant, ant pro eo supponunt. Ea vero possunt esse *abstracta*, quæ exprimunt formam sine subjecto; vel *concreta* tum *substantiva*, quæ non significant formam ul adjacentem, sed per modum substantiæ; tum *adjectiva*, quæ significant formam ut adjacentem, seu per modum habili aut habentis esse in subjecto : ita tamen, ul et concreta adjectiva vicissim *substantive* accipi possint.

363. *Dico II.* Sequentia fidei scholæque dogmata vehit totidem circa Trinitatem axiomata habere decet.

1. Vera Dei essentia exislit, eaque datur tantum unica. Ratio *utriusque* desumitur cx dictis hoc el priori Tractatu, ubi existentiam Dei, illius unitatem, atque tribus Personis identitatem realem ac propriam ostendimus.

H. Ratio Personæ proprie reperitur in Divinis; et convenit Patri, Filio el Spiritui sancio. Ratio *primi*; quia Personæ ratio est perfectio simpliciter simplex, utpote quæ essendict existendi perfectionem sine imperfectione ac sine alterius perfecti exclusionem designat : quod ipsum Ecclesia definivit in Concilio Laleran. IX. c. 2. elTolcl. XI. in Præfat.; recepit autem in usu Symboli Athanasiani. Ratio *secundi*; quia Patri, Filio et Spiritui sancto incoinmunicabilem convenire, dicitur slatim : reliquas autem personæ conditiones iisdem adesse, constat ex art. 1. disp, et cap. prioris.

III. halur in Divinis vera processio, eaq̄c duplex. Kalio *primi*; quia Joan.8.12. Christusdese, ul Verbo, dicit : *Ego etc Patro processi* ; Joan. 15.26- autan de Spiritu sancto : (*p̄i a Patre procedit* : praeterea in Symbolo canitur de Filio : *Deus de Deo* ; dc Spiritu sancto : (*p̄i cx Patre Filiogue procedit*. Hæc autan processio, quæ est cum identitate ejusdem numero naturæ divinæ, est immanens, perfecta el melaphysica. Ex eadem ratione, a Patribus Græcis in Decreto Unionis Concilii Flor. adr̄nissa et declarata, dum Patrem sæpe dixerunt *causam*, hoc vocabulo non indicasse cum Arianis dependentiam fereonm, aut differentium naturæ, sed contra Sabellianos distinctionem Personarum duntaxat declarasse constat. Kalio *secundi*; quia processionis pl̄t̄relitas sive desumatur a distinctis procedentibus, sive a principiis distinctis, sive ab actionibus aut formaliter aut vir̄lualiter distinctis, sunt duæ et non plures. Tot enim el non plures sunt procedentes, scilicet Filius el Spiritus sanctus ; cum Pater sit principium sine principio, nec possibile sit sui ipsius principium : lot ct non plura sunt principia, scilicet principium generalienis seu Pater, ct principium spirationis seu Pater una ct Filius, unica spiratione agentes : tot el non plures sunt actiones, scilicet intellectio et volilio, utraque infinita, ac proin neque per aliam, neque per multiplicatam adionem immanentem augenda.

IV. Missio proprie dicta convenit soli Filio et Spiritui sancto : improprie dicta Personis omnibus : ulrobique missus specialiter fit praesens. Kalio *primi*; quia de missione Filii Joan. 3. 16. et c. 6. 58. cl de missione Spiritus sancti Joan. 11. 26. ac c. 15. 26. Scriptura mentionem facit; nullibi autem dc missione Patris, utpote qui prima missionis conditione caret, cum ab alio non procedat. Kalio *secundi*; quia si missio inadæqualc ac pro externa solum Personæ efficacia quadam sumatur, mittere etiam dicitur, qui non est principium, et mitti, qui non procedit ; uti in Synodo Tolct. XI. Filius dicitur *missus a Patre.se ipso, ac Spiritu sancto*, atque lota etiam Trinitas legitur venire juxta Joan. 14. 23. *Si (p̄iis diligit me, Pater meus diliget eum, et mansionem apud eum faciemus*. Ratio *tertii*; quia in utraque missione Personis divinis tribuitur novus existendi modus cl præsencia, non precise per immensitatem ant indislanliam operativam, sed vel per habilitudinem personalem, ul est in Incarnatione; vel per specialem manifestationem, ut factum est in apparatione columbæ, et linguarum ignearum ; vel per inhabitationem ac permanentem possessionem, ut iit in justificatione el glorificatione; vel per aliud quodeumque donum, vi cujus Persona divina foret substantialiter præsens, etsi per impossibile ob immensitatem alias ibidem non adesset.

Ratio *primi* habetur ex fteunditate simul et unitate nalune divina, qu,t productionem Personarum plurium, sine naturarum multiplicatione, sed cum identitate ejusdem numero nalune. in perennis omnibus profiteamur. Inde Fustis Rhegiex. in ep. 7. ad Ruric. de Patre et Filio scribit : *Γηα origo rxt et fontis et fluminis : ex his, quæ absque initio habent, communio est, transfusio non est.* Et Hil ar. L. 6. n. 13. de Trin. *Nativitas autem Dei, quæ ex Aò in Deum extitit, non quæ non erant tenet; sed qua Dei manebant et manent, obtinuit veritate nascendi. Non ergo qui non erat (al. qui erui) natus est: sed cx his atque in his, qua Dei erant, Deus natus exlilit, L.l. 31.* ibid, autem inquit : *Filius in Patre est el in Filio Pater, non pertransfusionem refusionemque mutuam, sed per viventis naturæ perfectam nativitatem.* Ratio *secundi*; quia Christus, dum Joan. 1 L 10. dixit *Aon creditis, quia ego in Patre, et Pater in me est;* et e. 17. 1. *Sicut tu Pater in me, d ego in te;* non mutuam duntaxat secundum mentis conceptum comprehensionem, nec solum præsentiam intimam localem, sed, ob naturæ unitatem, inseparabilem Personarum conjunctionem, et identicam ac quasi materiale in existentiam declaravit, ut Patres ap. Pet a vivm L. 4. de Trin. c. 16. exponunt.

VI. In Trinitate Personalitates seu proprietates personales sunt tres, scilicet Paternitas, Filiatio et Spiratio : Relationes reales seu proprietates relativæ sunt quatuor, nempe Paternitas, Filiatio, Spiratio activa, et Spiratio passiva: Notiones seu proprietates notionales sunt quinque, nimirum Innascibilas, Paternitas, Filiatio, Spiratio tum activa, tum passiva. Ratio *primi* est: Dantur in divinis tres Personæ; ergo et dantur tres personalitates: quia Personæ personalitatibus determinantur et constituuntur. Sed illæ tres Personæ sunt Pater, Filius et Spiritus sanctus; ergo et personalitates illæ sunt paternitas filiatio et spiratio; quia Patrem paternitas, Filium filiatio, Spiritum sanctum spiratio passiva determinat formaliter, ac constituit.

Ratio *secundi*. Ubi sunt duæ processiones, ibi sunt duo producentia et duo producta : ubi sunt duo producentia et duo producta, ibi sunt quatuor relativa; quia sicut producens est alicujus producens, sic productum est ab aliquo productum: ubi sunt quatuor relativa, ibi sunt quatuor relationes; quia relativum per ordinem, habitudinem ac relationem constituitur. Sed in Deo sunt duæ processiones: item duo sunt producentes, scilicet Pater el principium spirans; nec non duo producta, nempe Filius et Spiritus sanctus seu spiratus : ergo etiam est paternitas, qua refertur Pater ; filiatio, qua refertur filius; spiratio activa, qua refertur principium spirans; spiratio passiva, qua refertur Spiritus sanctus. Atqui hæ relationes sunt reales; tum quia nemine cogitante unum referont ad alium : tum quia fundant distinctionem realem in relatis; ergo.

Ratio *tertii*. Ad veram Notionem requiritur 1º, ne sit quid commune saltem Personis omnibus, quia Personam discernit : 2º. ut importet aut denotet dignitatem, quia Persona dignitatis nomen est : 3º. ut pertineat ad originem, quia hæ fundat distinctionem Personarum. Itec autem omnia conveniunt non tantum paternitati, filiationi et utrique spirationi, sed etiam innascibilitati, utpote quæ Patri specialiter convcnit, ob aseitatis significationem character est dignitatis, et ad originem spectat. Hæ ipsa vero excludunt reliqua: conditio quidem prima quodlibet attributum absolutum; secunda insene-

relativitatem filii elimproducti vitalem Spiritus sancit; tertia innascibililalem issenliæ. Porro ad excludendos actus notionalcs statuunt aliqui conditionem quartam, ne scilicet aliquid per modum vi;c aut tendentia? prædicclur: alii tamen his, nempe actione gencraliva et spirativa, concedunt discerni Personas in fieri, negant in facto esse. Denique licet nomina Verbi et Imaginis l'ilium, Doni cl Amoris Spiritum sanctum etiam discernant; tamen vel synonyma sunt cum filiatione el spiratione, vel ab iisdem adæqnate acceptis includuntur.

36-1. *Dico III.* Cautelas nonnullas, in prædicationibus circa Trinitatem adhibendas, subjectæ regulæ complectuntur.

I. Abstinentum est a vocabulis sive naturæ multiplicationem inferentibus, sive Personarum pluralitatem negantibus. Hinc 1°. non est dicendus *Dais triplex*, *Ier Deus*, *omnis* vel *aliquis Deus*; quia vocabula hæc numeralia et partitiva multiplicatam appellati rationem indicant: nec 2°. *Pater til Deus unicus*, *Deus solus*, *Deus solitarius*; quia duo priora Personarum numerum, posterius Personarum consortium tollit. Potest tamen 3°. dici *Trus trinus*; quia hæc vox appellati modum, non rem multiplicat. Ob hanc appellationis proportionem servatam precatur Ecclesia, *sancta Trinitas unus Deus*; Cone. Later. IV. dicit: *In Deo Trinitas est, non quaternitas*; Symbolum Athanasii statuit *unitatem in Trinitate, et Trinitatem in unitate one- randam*; Hymnus etiam canit: *Te trina Deitas unaque poscimus* etc. Item dicitur *Persona triplex, aliqua Persona, Pater solus generat, solus Deus est alemus* etc.

II. Cavendum ne tollatur naturæ communicabilitas aut simplicitas; dum Personis tribuitur distinctio aut proprietas. Hinc 1°. non dicitur *Deus sin- uaris*, *nec tria in Deo individua*; utpote quibus naturæ incommunicabi- litas asseritur: nec 2°. Pater esse *aliud*, *diversus*, *dispar*, *discrepans*, aut *alienus a Filio*; quia his distinctio naturæ indicatur: nec 3°. Personæ esse *divif(B*, aut *separatee*, nec *unitæ* aut *conjunctæ* prædicari debent; siquidem naturæ unitati ac simplicitati repugnant. Attamen 4°. Cone. Tolct. XI. (Lab. I. l. p. afâ. B.) profitetur Personas *Deum singulariter* dici; Later. IV. *alium ase Patrem, alium Filium, alium Spiritum sanctum* concedit; statuitque, *ul distinctinnés sint in Personis et unitas in natura*.

III. In nullô sensu abstracta relativaprædicantur de relativis; quia sibi opponuntur realiter; unde falsum est: *Paternitas est filiatio*, aut vicissim. In sensu identico prædicantur abstracta essentialia de abstractis tam rela- tivis, quam essentialibus; quia sensus idenlicus ad statum reale pertinet, ubi essentia cum prædicatis omnibus identificatur: quia ex ratione etiam uiraque abstracta de concretis essentialibus prædicantur. Ideo Cone. Rhe- menscab Eugenio III. celcbr. (Lab. t. 10. p. 1108.) *Credimus et confitemur idnplicem naturam Divinitatis esse Deum, nec aliquo sensu Catholico posse vpri quin divinitas sit Deus, et Deus divinitas*. Porro in numero plurali ihstracla quidem relativa prædicantur de concretis relativis; in singulari litem tantum abstracta essentialia: illa enim multiplicantur tanquam rea- lilerdistincta, liæc aulem minime; quare vera est propositio: *Tres personæ d lres substantia? vel bonitates relativa?*; falsa aulem: *Tres persona? sunt tru deitates, omnipotentia, immensitates* etc.

IV. Convicta essentialia substantiva de Personis praedicantur singulariter; adjectiva autem pluraliter: si tamen substantiva sumantur adjectivo, possent praedicari pluraliter; si autem adjectiva sumantur substantive, tantum singulariter praedicantur. Horum ratio est, quia substantiva aut substantive accepta significant formam per modum substantia', qua) multiplicari non potest; adjectiva autem vel adjective sumpta significant formam adjacentem subjecto seu supposito, quod est multiplex. Juxta regulam Pm. Trw Persona? *sunt unus Deus, unus Creatur*; non autem tres *Dii aut Ires Creatores*. -juxta 2*. *in Cone. Later. IV. tres Personae dicuntur *consubstantiales et coomnipolentes*, in Symb. Athan, *coeternae et coaequales*: juxta 3^{ca}. *Tres Personae* dici possunt *tres Domini*: juxta Pm. autem in memorato Symvlo dicitur: *Non tres aeterni, sed unus aeternus: sicut non Ires increati, nec tres immensi; sed unus increalus, et unus immensus* etc.

V. Concreta relativa substantiva in sensu identico affirmantur de essentialibus, tam abstractis quam concretis; quia inter essentialia relativa, scilicet nomenclationalia, realis identitas intercedit. Eadem praedicantur de Personis in plurali, si his sint communia; item etiam de abstractis illis, quae assignantur velut principium formale actus nomenclationalis. Relativa autem adjectiva de abstractis essentialibus non praedicantur; quoniam forma ab adjectivis significata illis abstractis formaliter haud inest. Ad 1^{am}™, spectat: *Et Deus, et essentia est Pater*; ad 2^{am}™, : *Pater, Filius et Spiritus sanctus sunt Ires Personae*; Item: *Paternitas generat, Filiatio generatur*; ad 3^{am}™, : *Essentia generans aut Deitas genita est*; quam praedicationem Cone. Later. IV. proscripsit.

VL Abstracta essentialia non supponunt pro Personis; cum solum formam, non autem subjectum denotent: ex quo capite rursus non dicitur *Essentia generans* aut *genita, spirans* aut *spirata*. Concreta essentialia, maxime *Deus*, secundum se ac sine addito determinante, aequè pro Personis, ac pro essentia supponunt, quoniam essentiam existentem ac subsistentem in Iribus Personis indicant. Patet in illo 1. ad Tim. 17. *Degi seculorum immortalis, invisibilis, soli Deo honor et gloria in secula seculorum*. Eadem si substant praedicato essentiali, quod essentiae prout a Personis distinctas convenit, pro essentia tantum supponunt, ut in his: *Deus est communis tribus Personis, est Irinus, est Trinitas*: si autem substant praedicate essentiali, quod Personis congruit ratione essentiae, supponunt principaliter ac primario pro essentia, minus principaliter ac secundario pro Personis; quod evenit in his: *Deus creat, gubernat, punit* etc. Si denique restringantur per notionale aut huic aequivalens praedicatum, supponunt pro Persona eaque una, vel gemina, cui actus notionalis vel proprietas competii, sic in hac: *Deus generat*, pro Patre; in ista: *Deus spirat*, pro Patre et Filio subjectum supponit.

360. *Observa*. Ad praesens institutum aequalitas, ordo, et appropriatio reducuntur: aequalitas enim ad Personarum allectiones, ordo ad originis proprietatem appropriatio ad modum essentialia praedicandi spectat. *Aequalitas* in tatei alibus quantitate nudis, in immaterialibus quantitate perfectionis eadem constituitur, dicente Augustino L. 6. de Trin. c. 8. *In his, quae non mole magna sunt, hoc est majus esse, quod est melius* ose. Hanc divini'

Personis asserit Scriptura in ep. ad Philipp. 2. 6. de Christo dicens: *Aon rapinam arbitratus est, esse se atqualem Deo*: praedicavit Athanasius in Symb. cl et Liter. IV. c. I., coniirmatque ratio; quia considerando Personas secundum essentialia, eadem numero essentia, et eadem attributa adsunt; non potest autem inaequalium esse eadem numero quantitas: spectando autem secundum relativa, haec quidem non eadem numero sunt, nulla tamen relatio est altera major et dignior, cum nulla singularis sit perfectio simpliciter simplex.

Porro in Divinis *Ordo* plane est admittendus; tum quia pluralitas sine ordine generaret confusionem: tum quia in Divinis habetur principium, per comparisonem ad quod ordo dicitur. Hic tamen originis ordo nullam dependentiam, ac ne naturae quidem prioritalem aut posterioritatem involvit; quia, ut Augustinus L. 2. cont. Maximin, c. 14. n. 8. inquit, *Est ordo naturae, non quod alter prior sit altero, sed quod alter sit ex altero*.

Denique *Appropriatio*, seu modus loquendi, quo quaedam sive operationes, sive attributa, alioquin tribus Personis communia, specialiter tribuuntur uni Personae praeter aliis, habet omnino locum in Divinis, contestante id Scriptura, Patribus, et recepto Ecclesiae usu. Fundatur autem in quadam praedicati essentialis aptitudine ad manifestandam proprietatem personalem: aptitudo haec nititur in congruentia cum eadem proprietate: utraque variatur secundum variam considerationem, qua Deus spectatur, vel ut est ens, vel ut est unus, vel ut habet virtutem ad operandum, vel ut dicit habitudinem ad effectus.

Secundum considerationem *primam* Hilarius L. 2. de Trin. n. 1. *ceterum latem* Patri, *speciem* Filio, *usum* Spiritui sancio tribuit; quia Pater est absque principio, Filius est imago Patris perfecta, Spiritus sanctus est amor ac finitio. Secundum *secundam* Augustinus L. -1. de Doct. Chr. c. 5. Patri *unitatem*, Filio *aequalitatem*, Spiritui sancio *concordiam* appropriat: quia Pater non praesupponit Personam alteram; hanc autem Filius praesupponit in Patre; Spiritus sanctus denique duarum personarum unionem dicit. Secundum *tertiam* Patri *potentia* et *creatio* ex Joan. 44. 10., Filio *sapientia* et *redemptio* ex 1. ad Cor. 1,2-4., Spiritui sancto *bonitas et sanctificatio* ex ep. ad Rom. 5.5. attribuitur; quia Pater habet rationem principii, Filius est Verbum mentis divinae, Spiritus sanctus amor est et terminus amoris divini. Secundum *quartam* Augustinus L. 6. de Trin. c. 10. n. 12. explicans particulas habitudinis in ep. ad Rom. 11. 3G. relatas, ait asseri *ex ipso*, propter Patrem; *per ipsum*, propter Filium; *in ipso*, propter Spiritum sanctum; quia Pater ad intra habet se, ob naturae communicationem, velut causa materialis, ad extra, ob potentiam, velut causa efficiens; Filius ad intra habet se, ob rationem Verbi, seu formalis repraesentationis, instar causae formalis, ad extra, dicitur sapientiam, instar artis seu causae, per quam artifex agit; Spiritus sanctus ad intra habet se, ob mutuuum amorem, instar complexus, ad extra, ob bonitatem in conservando, ad modum continentis.

Ql.eres. Jn *Distinctio rationis inter essentiam et proprietates congruat cum
Mysterio Trinitatis?*

3G<>. R. Congruit. *Prob.* Illa distinctio cum hoc mysterio congruit, quæ requiritur et sufficit ad verilicandas propositiones, quibus affirmatio et negatio in eadem simplicem ac distinctam enlitem cadit, quin evadant contradietoriæ; quales sunt: essentia communicatur, paternitas non communicatur; filio est genita, essentia non est genita; Pater generat per intellectum, non generat per voluntatem: sed ad hoc requiritur et sufficit distinctio rationis ratiocinatae inter essentiam et proprietates divinas; ci-go.

Prob. P. p. min. Essentia et paternitas, filio et essentia, intellectus et voluntas in Deo realiter sunt idem, nec distinguuntur ante operam intellectus; ergo, nisi inter illa admittatur distinctio rationis ratiocinatae, affirmatio et negatio ejusdem cadent in eadem omnino rem simplicem ac indistinctam; ergo vel propositiones negativæ non verificantur, utpote quæ ob universalem negationem remouent communicationem vel generationem a paternitate vel essentia, sub quacunque ratione et secundum quodcunque realiter identificatum acceptis: vel non ita verificantur ut impediatur contradictio, et ne contradietoriæ evadant; ergo ne alterutrum eveniat requiritur distinctio rationis.

Prob. i. p. min.* Essentia a paternitate et filiatione, item voluntas ab intellectu formaliter distincta, sunt res diversis conceptibus præcisivis repræsentate: res diversis conceptibus præcisivis repræsentatae possunt diversimode definiri et prædicari: res, quæ diversimode definiri et prædicari possunt, possunt affirmari vel negari de eodem sine contradictione; cum hic non fiat affirmatio et negatio ejusdem de eodem; ergo formalis distinctio essentiam inter et paternitatem ac filiationem, item voluntatem inter et intellectum sufficit ad verilicandas propositiones, quibus affirmatio et negatio cadit in eadem rem, quin propositiones evadant contradietoriæ.

Nec evincis quidpiam, *si dicas*, ante operam mentis ac independenter ab intellectu essentiam communicari; Filium generari per intellectum, non per voluntatem: cum enim essentia, paternitas, filio, intellectus, voluntas sint voces rem cum præcisione rationis significantes; præcisio autem hæc non sit ante operam mentis et independenter ab intellectu, sed per mentis operam ac dependenter ab intellectu fiat; vel propositiones affirmativæ sunt falsæ, ob modum contradictorium terminis præcisionis adjunctum, vel, si significatio terminorum sine præcisione accipiatur, negativæ falsificantur, ob negationis universalitatem cum statu reali essentiae divinæ haud congruentem.

Conf. utr. p. Omnis reduplicatio vel est acceptio termini secundum præcisivum conceptum, vel præcisionem supponit, vel singularem saltem termini usurpationem a mentis opera profectam denotat; sed ad salvandas, circa essentiam et proprietates in Divinis, propositiones contradictorias, Patribus semper visa est necessaria ac sufficiens reduplicatio; ergo actualis vel supposita præcisio, aut interveniens mentis opera, et hinc distinctio rationis Patribus semper visa est necessaria ac sufficiens ad salvandas, circa essentiam et proprietates in Divinis, propositiones contradictorias.

Minor ostenditur ex verbis Patrum !. reduplicatione formalistes deler-

minantium : Bash.. L. 5. cont. Eunorn. init. (opp. t. 1. p. 296. B.) inquit : *Quarumque Patri, ut Deo, non ut Patri, insunt; et quacumque Filio ut. Deo, non ut Filio insunt; ea etiam Spiritui sancto insunt.* Chrys. hom. 1. (al. 2. n. 4.) in Joan. *Quonam pacto, nulla habita mentione Patrie, de Filio sermonem aggreditur? quoniam omnibus constabat Patrem esse, si non ut Patrem, saltem ut Deum.* Ave.. Serm. 38. de Temp. (al. Alcuin. de Trin. L. 1. c. 2.) *Quidquid est Pater, (pro Deo est, quo substantia est, quo æternitas est; hoc Filius, hoc Spiritus sanctus est.* 2°. Reduplicatione distinctionem demonstrantium : Athanas. Dial. 1. cont. Anom. (al. Dial. 1. de Trin. n. 11.) *Nequaquam differt (Pater a Filio) it; eo quod Deus et Pater sit, sed in eo quod similis Pater et Filius; quoniam ille quidem genuit, hic vero genitus est.* Et in Or. 3. cont. Arian, n. 4. *Quoniam Filius est aliud, quatenus est genitus; attamen idem existit, quatenus est Deus.* Cyr. Alex. L. 7. de Trin. (opp. t. a. p. 2-40. B.C.) : *Non in eo quod est Pater, Deus est Pater; neque in eo quod est Filius, Deus est Filius..., non enim Pater Deus est, quia genuit; neque Filius Deus, quia genitus est; sed Deus existens genuit Pater, et Deus existens genitus est Filius.* Aug. L. a. de Trin. c. G. *Non secundum hoc, quod ad Patrem dicitur, æqualis est Filius Patri; restat ut secundum id æqualis sit, quod ad se dicitur.* 3°. Reduplicatione vocis et mentis præcisionem declarantium: Nazian. Orat. 42. n. Ia. postquam Filium appellasset *principium*, subiungit : *Nec principium, eo quod principium est, ab eo, quod in principio caret, dirimitur: non enim principium ipsi natura est, quemadmodum nec illi, quod principii expers similis.* Circa naturam enim hæc considerantur, non autem natura ipsa sunt. Aug. in Psal. 68. Serm. 1. n. a. *Pater non ad se, sed ad Filium dicitur; ad se autem Deus dicitur. Itaque eo quod Deus est, hoc ipso substantia est: et quia ejusdem substantiæ Filius, procul dubio et Filius Deus. At vero Pater est, quia non substantiæ nomen est, sed refertur ad Filium, non sic dicimus Filium Patrem esse, quomodo dicimus Filium Deum esse;* Sophronius in Epist. in Conc. IV. Act. 11. (Labbe. t. G. p. 861. A.) recitata : *Juxta quod Deus est, id ipsum existit unumquodque suppositum, dum seorsim consideratur, ipsa intelligentia, quod non separabile, separante.* Quæ verba a Greg. Nazianzeno (Orat. 23. n. 11.) mutuatus est Sophronius.

367. *Observa.* Personas vel personalitates divinas vocant *tres res* Alexander Ep. Alex, in ep. ad Alexandrum Constantinopolitanum, (Labbe. t. 2. p. 11. D.) Arc. L. 1. de Doctr. Christ, c. 3. et 5., Anselm. L. de Incar. c. 3. init, cum Conc. Rhemensi (Labbe. t. 10. p. 1108. C.); *tria quædam* Nazian. Oral. 23. n. H. cl 12. — 20. n. 5. — 31. n. 4. cl 9. — 42. n. Ia. el 16. el in ep. 101. ad Cledon., Aug. L. G. de Trin. c. 9. et L. 7. c. 4. Greg. L. 29. Mor. c. 16. (al. 31. n. 70.) et L. 30. c. a. (al. 4. n. 17.) cum Conc. Tolet. XL in Præf. (Labbe. t. 6. p. 442. E. el 543. B.); *tres unitates*, Boet. L. de Trin. unital, c. 3. cum Conc. Rhemensi (Labbe. t. 10. p. 1108. C.); *tria perfecta* Basil, hom. 24. cont. Sabell. n. a. Epiphian. hæc. 69. n. 67. Cyril. Alex. 4. Thés. (opp. t. a. pari. Ia. p. 23. B.), Damasc. L. 1. de Fid. c. Ia. (al. 12.), cum ep. synod. Conc. Constantinopolitani L ad Damasum (Labbe. 1.2. p. 964.). Dum (amen eorum nulli itidem *unam rem, unum ens, unum rerum bonum aut perfectum* in Deo dari enuntiant, nec sibi nec nobis con-

tradiciunt : his enim prædicalis numerus singularis proprius est, si essentia aut attributis tribuantur; pluralis autem convenit, si ad Persunas aut personarum perfectiones referantur : nude si obscuritas subinde adsit, aut periculum, vel suspicio erroris, juvabit quidem dicere res, entitates, veritates et perfectiones cum addito : *personales, relativas, nationales* etc. Quod ex ratione adjectum est, ex memoratis patet neutram sequelam tenere : præterquam quod etiam quælibet Persona aliarum Personarum perfectiones contineat tum eminenter, ratione essentiae sibi identitate; tum *equivallenter*, ratione propriæ personalitatis aliarum personalitati æquivalens; tum *formaliter*, ratione circuminsessionis, sive continentiae specialis, qua quælibet Persona perfectionem alterius propriam continet, modo tamen et ordine distincto, ut Ruiz Disp. 30. Sect. X. explicat.

Porro communius dicuntur perfectiones *simpliciter*; quia respectu ejusdem Personae hæ perfectiones sunt impossibiles, nec una melior altera: respective tamen ad essentiam dici possunt *simpliciter simplices*; quia essentiae eidem identificantur, et melius est eas habere quam non habere. Quanquam, an illæ debeant dici tres, an una tantum perfectio simpliciter simplex, videat, qui volet, apud Ruiz Sect. 9. loc. laudato.

ARTICULUS II.

QUÆNAM SINT PRINCIPIA DIVINARUM PROCESSIONUM?

308. *Nota.* Processio in Divinis duo dicit, productionem scilicet Personae, et communicationem naturae. Ad utrumque comparata sumitur vel *active* seu pro principio, vel *passive* seu pro termino, vel *formaliter* seu pro actione. Prior acceptio est præcipua, utpote ad quam reliquas accommodare oportet; unde in una uberius versabimur. Principium cujuslibet actionis statuitur duplex, aliud *quod* seu denominationis, cui agentis denominatio tribuitur, illudque est suppositum agens, unde commune est axioma : *Actiones sunt suppositorum*; aliud *quo* seu actionis, cui convenit ipsum agere, et est vis ac virtus, per quam suppositum agit. Principium *quo* subdividitur in radicale seu remotissimum, quod radix est actionis, seu virtus agendi primordialis; in potentiate seu remotum, quod est potentia actionis, seu virtus agendi intermedia; in formate seu proximum, quod est forma aut vis actionis, seu virtus agendi immediata.

Potest certum ac receptum jam est 1°. Principium *quod* tam productivum, quam communicativum in Divinis esse idem; quia principium productionis in Divinis est productivum termini per se consubstantialis producenti, seu in eadem numero natura identificati : 2°. Idem principium in Divinis esse Personam. Patrem quidem respectu Filii, Patrem autem ac Filium respectu Spiritus sancti; cum Scriptura et Traditio declaret, Filium a Patre, et Spiritum sanctum a Patre Filioque accipere suum esse, suam substantiam et personalitatem : 3°. Naturam divinam, ut præintellectam intellectui et voluntati, esse quidem principium *quo*, sed radicate duntaxat ac remotissimum. Ratio *primi* est, quia est radix actionum omnium, requiritur simpliciter in productione, adest identice in communicatione : ratio *secundi* est, quia in

contraria Durandi sententia nequit assignari ratio, cur Filius sit Verbum, Spiritus sanctus amor? cur processio Verbi sit generatio, Spiritus sancti non? cur processio Verbi præcedat processionem Spiritus sancti? cur Filius ab una, Spiritus sanctus a duabus Personis procedat? cur Spiritus sanctus a Filio, Filius non vicissim a Spiritu sancto procedat? cur duæ sint processiones, non una aut plures? etc. 4°. Nec intellectum aut voluntatem, nec intellectionem aut volitionem essentialem solam ac seorsim esse principium *quo* proximum, quamvis sint remotum. Ratio *primi* est, quia potentia et actus hujusmodi essentielles sunt omnibus Personis communes, quæ omnes, sicut non sunt principia *quod*, sic nec illa; possunt esse principia *quo* proxima, neque a producto secundum quid distingui; quod tamen ob rationem productionis et influxus necessariis est evenire: ratio *secundi* est, quia Filium per intellectum, Spiritum sanctum per voluntatem procedere, jam dictum est.

Sequitur ex his, principium *quo* proximum productivum sine proprietate divina explicari non posse. Quomodo autem hanc dicat, an connotative tantum, an partialiter, an totaliter ac unice, prout diversa hic est Auctorum sententia, nunc inquiritur. Tandem, quid communius circa principium *quo* communicativum dicatur, paucis subjiciemus.

369. *Dico I.* Principium *quo* proximum productivum in divinis processionibus sunt solæ proprietates Personarum producentium.

Prob. Accuritate. 1°. Juxta Cone. Later. IV. sæpe laudatum essentia divina neque generat, neque gignitur, neque producit, neque procedit; quæ tamen propositiones essent veræ, nisi proprietates solæ forent principium *quo* proximum. 2°. Juxta Cyrilli Alex. cont. Antropomorph. c. 6. (opp. t. 6. p. 371) : *Id quod Patrem esse intellexeris, hoc etiam est Filius, præter id unum quod Pater est.* Atman. Dial. 1. de Trin. n. 4. *Pater hypostasi gignit, et mandato errat,* juxta Ambr. L. 4. de Fid. c. 8. n. 81. *Generatio paterna proprietatis est, non potentia?* juxta Damasc. L. de 2. Christi volunt. η. II. *Omnia, qua habet Pater, sunt Filii, sola gignendi vi excepta ().* 3°. Juxta D. Thom. in Γ, ω. Dist. 7. (I. I. a. 2. *Essentia secundum quod est Paternitas, est principium hujus actus, ipsius est generare, non sicut agens, sed sicut quo agitur;* item p. I. q. 36. a. 4. *ad i. Pater et Filius sunt unum principium Spiritus sancti : designatur una proprietas, quæ est forma signata per nomen, scilicet principium ;* et Opusc. 72. *Unde essentia est quasi principium primum, proprietas vero proximum.*

Prob. Ratione. 1°. Quod convenit uni Personæ et alteri repugnat, debet illi formaliter convenire ratione illius quod ipsi proprium est, et in quo ab alio differt: sed esse principium *quo* proximum generandi convenit Patri et repugnat Filio; ergo formaliter convenit Patri ratione illius; quod ipsi est proprium, et in quo differt a Filio; atqui hoc est sola proprietas relativa Patris; ergo.

20. Ubi distinctio fundatur in productione, ibi illud formaliter et immediate producit, quod formaliter ac immediate distinguit; quia principium

(I) Ita latina editio Billii; textus autem græcus habet : Πάντα ὅσα ἐχει ὁ Πατήρ, ἅ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰσὶν, τὰ πάντα τὰ ἀγεννήσια . Omnia quæ Pater habet, sunt Filii, excepta ingeniti proprietate.

distinctionis habetur, quatenus id est principium productionis : sed sola proprietas, seu relatio Personæ producentis formaliter ac immediate distinguit ; ergo et formaliter ac immediate producit.

3°. Nullum absolutum in Divinis est realiter immediate distinctum a termino relativo : sed omne principium etiam quo proximum productivum est realiter immediate distinctum a termino producto et hinc relativo; tum quia vere influit et proprie producit terminum, adeoque ab illo distinguitur; cum nequeat idem producere seipsum, aut influere in seipsum : tum quia principium *quod* est distinctum propter principium quo influens ac producens ; propter quod autem unumquodque tale, illud magis tale ; ergo nullum absolutum in Divinis est principium quo proximum productivum.

370. *Dico II.* Principium quo proximum communicativum in divinis processibus formaliter est natura divina, quatenus hæc terminos immanentes exigit sibi identificare, et omnesque perfectiones absolutas illis communicare.

Prob. Principium quo proximum communicativum est illud, vi cuius Pater Filio, et uterque Spiritui sancto eandem numero naturam communicat, ita ut tres Personæ sint unus, idemque numero Deus : sed tale principium est sola natura divina ; quia hæc ratione suæ simplicitatis, actualitatis et perfectionis in omni genere exigit sibi identificare, seque ei communicare quicquid est sibi immanens; termini autem producti sunt tantum immanentes naturæ divinæ, non vero personalitati seu relationi producenti ; ergo.

Conf. Sicut virtus qua producitur esse distinctum, non potest eadem esse cum distincto: sic et contrario virtus qua communicatur idem, non potest esse distincta; quia alias communicaret alteri aliquid aliud, non tantum seipsam ; nec fieret communicatio per identitatem realem ; atqui sola natura divina communicatur, et cum eadem secum ipsa communicata; ergo eadem etiam est virtus, vi cuius communicatur idem.

371. *Obj. I.* Natura divina non potest excludi a ratione principii $\langle W \rangle$ proximi productivi. Nam Bas. L. 5. cont. Eunom. (Opp. t. 1. p. 317. A.) ait, *Deum ex se ipso, natura divina,.... genuisse genuinum Filium.* Cyrillus. Alex. Tlies. L. 5. et 32. (opp. t. 5. p. 37. et 273.) docet *generativam virtutem esse essentiae divinæ*; et Anselm. in Monol. c. 52. inquit : *Non ex relationibus suis, quæ plures sunt.... sed ex ipsa essentia sua, quæ pluralitatem non admittit, emittunt Pater et Filius tantum pariter bonum.*

R. Y. Jss. Basilicis et Cyrillis generationem tribuunt naturæ divinæ tanquam principio radicati et remotissimo, non autem tanquam formali et proximo : item tribuunt naturæ sumptæ identice, ac in concreto, non autem formaliter, et in abstracto: denique his verbis utebantur ad refutandum errorem Ariæorum, qui Filium in Divinis, sicut creaturas, libere, non autem naturaliter et necessario, produci volebant. Anselmi scopus est probare unitatem principii spirativi : hoc autem non consistit in relationibus, quibus Pater et Filius distinguuntur et plures sunt, sed in potentia spirandi, qua inter se non distinguuntur, sed unum sunt, quamvis ea uterque a Spiritu sancto distinguatur. Hanc vero potentiam spirandi appellavit essentiam,

quia respectu Patris et Filii illa absolutum, necessarium et commune est pnedicalum.

Inst. 1°. In Cone. Flor. Joannes Theologus Sess. 18. et 19. declaravit, *principium, quo Pater generat, esse id solum, quod communicabile est*; ergo.

R. Verba allata non esse Joannis Theologi, sed ista, Sess. 18. §. Ego affirmavi (Labbe. t. 13. p. 251.) : *In divinis dicimus secundum intelligentiæ nostræ modum, personam Patris significari ut suppositum, ut Persona sit generans; naturam vero divinam esse principium, per quod Pater generat Filium.* Et Sess. 10. §. Ait exempli declarationem (p. 267.) : *Est ergo substantia Patris principium, per quod generat Pater.* Jam vero neutro in loco loquitur de principio proximo, ut omnibus facile vox essentiæ et substantiæ ostendit : nec loquitur tam de principio productivo, quam de communicativo; quia in textu primo statim addit : *Ita Pater generat Filium, et non communicat personalitate, sed natura, eum substantia seu natura communicetur Filio* : in secundo autem sic pergit : *Et res quæ datur et communicatur Filio per generationem, et quam Filius sibi accipit communicatam.*

Præterea advertendum est, Sess. 18. sæpius contestatum esse, quod ex Patre, aut ex Filio esse, idem sit, ac esse ex subsistentia Patris, aut ex subsistentia Filii : dum autem intelligeret a Marco Oratore Græco hanc doctrinam detorqueri ad id, ut duplex principium spirativum Spiritus sancti evinceretur; adjecit Joannes utrobique explicationem relatam. Ne tamen hæc ipsa fraudi esse posset, Sess. 19. cavit imprimis §. jam laudato ita prosequens : *Quia essentia est nomen abstractum et non est suppositum, idcirco fieri non potest ut illi conveniat generationis actio : namque cum una numero fit, si generaret, oporteret in Divinis esse differentiam; siquidem seipsam non generaret, impossibile enim est ; sed opus esset aliud quid generari ab ipsa.* Deinde vero ibidem §. Legatur ergo liber, de spiratione agens, ad superiorem in Anselmi locum explicationem nostram sic ait (p. 275. A.) : *Habet ergo Pater communem cum Filio per generationem ipsam essentiam, quæ est principium per quod illi communicat esse principium Spiritus fandi; esse enim principium sancti Spiritus in Patre, non opponitur relationi, seu proprietati Filii. Hæc substantia secundum commune et absolutum esse, est principium per quod; atque ita juxta considerationem hanc vocatur flentia productiva et communicata ipsi Filio; nec sequitur ex hoc quod sit substantia causans et causata. Sic omnes Doctores tradunt et explanant in illis disputationibus, an Filius sit ex substantia Patris, vel Spiritus fandus ex substantia Patris et Filii.*

Inst. 2. S. Thomæ. p. 1. q. 41. a. 5. *potentiam generandi in Divinis principaliter tribuit natura* »? *non relationi*, docetque naturam divinam esse, *quo generans generat*; id quod tum ex paritate generationis in creatis, tum ex ratione assimilationis in generatione requisitæ probat.

R. Opponi posse textus a nobis laudatos. Si vero auctoritas Summæ et Quæstionis posterioris proferatur illis, dici potest D. Thomam hic agere maxime de principio formali communicativo; quod et ratio in assimilatione fundata et restrictio processionis ad generationem salis indicat. Si tamen mens S. Doctoris contraria forsan videatur, ejus auctoritas compensatur auctoritate D. Bonaventuræ nobis faventis; argumenta autem proxime solventor.

372. *Obj. II* Principium *quo* proximum productivum 1°. non debet esse realiter distinctum; quia quoniamvis produciens et productum realiter distinguantur, tamen virtus productiva potest esse realiter indistincta; sicut quamvis æquifolia et similia inter se distinguantur, forma tamen denominans scilicet quantitas vel qualitas eadem potest esse in extremis; 2°. saltem non debet esse totaliter distinctum; quia nequidem principium *quod* totaliter distinguitur a principiatio: 3°. potest esse in Divinis realiter indistinctum; quia hic principium hoc est potentia generans vel spirans; hæc autem potentia est intellectus vel voluntas; ista autem sunt prædicala absoluta, quæ realiter indistincta sunt a relativis.

K. .V. J_{as.} ium. Ad rationem *Disparités* est, quia forma denominans duo extrema æqualia vel similia est unitas quantitatis, vel qualitatis, præcise extremum hoc referens ad illud; unde, cum unitas non tantum sit specifica, sed etiam numerica, et ipsa relationis cujuscunque ratio per se non exigit distingui aut in utroque, aut ab utroque, aut ab illo extremo, ad quod alterum refertur; eadem quantitas vel qualitas potest esse in ambobus extremis: forma autem denominans principium *quod* produciens, illud non solum refert ad terminum productum, sed etiam, quia talis, in terminum realiter productivum influit; adeoque realiter debet ab illo distingui, ne detur virtus realiter productiva sui ipsius et influxiva in seipsam.

Similiter .T. 2°. Ad rationem *Disparités* est, quia principium *quod* non est duntaxat productivum, sed simul communicativum, ut supra dictum est; ergo cum communicetur eadem numero, et indistincta natura, non potest etiam secundum eandem et sic totaliter esse distinctum: principium *quo* proximum productivum autem non est simul communicativum, sed hoc est natura divina; quod autem solum et totaliter productivum est, tantum et totaliter distinctum esse a producto, ut tali, esse est.

Denique .V. 30^{lm}. Ad rationem *D*. Principium *quo* proximum in Divinis est potentia generans vel spirans immediata et proxima *C*. mediata et remota .V. Intellectui autem, et voluntati non nisi posterius prædicalum convenire, insinuatum est in prænotatis.

Inst. 1. Principium *quo* proximum productivum debet esse activum: sed proprietas in Divinis non est activa *in genere*; tum quia nec hæcceitas in creatis est activa: tum quia proprietates divinæ in actionibus ad extra nihil operantur, sed natura: tum quia divina proprietas, ut personalis, est ultimus tantum terminus naturæ, iners et infundus; ut relativa autem ordinem duntaxat dicit unius ad alium, et processionem supponit, in qua fundatur.

H. A'. *min.* Ad prob. quoad Ium. *Disparités* est, quia hæcceitas vel subsistentia in creatis, aut mens existendi modus est, aut in negativo consistit; natura etiam potest esse principium *quo* productivum, quoniam produciatur terminus secundum naturam etiam numerice saltem ac realiter distinctus: in Divinis vero proprietas seu subsistentia consistit in positiva perfectione, quæ ad intra debet esse activa; cum natura, quæ numerice est eadem in principio et principiatio, non possit esse principium *quo* proximum productivum et consequenter distinctum.

Quoad 2°. *Disparitas est*, quia potest natura divina esse principium productivum termini ad extra, ulpote ab illa totaliter distincti, personalitates autem hujusmodi principium esse nequeunt; quandoquidem actio ad

extra sit omnibus Personis communis, nulli specialis, et singulariter propria: in utroque contrarium habetur respectu actionum ad intra.

Quoad 3^{am}. .V. utrumque. Quamvis enim proprietas personalis, considerata ut constituens, formaliter non exprimat fecunditatem vel actionem, ut tamen distinctiva et considerata ad terminum, iners et infecunda dici nequit : et quamvis alterum dici possit verum, quantum ad relationem pnedicamentalem qua talem; falsum tamen est de relatione transcendentali. Sed plura de his in Art. sequenti.

fast. 2. Proprietas personalis non est activa *in specie*; tum quia proprietas divina proprietatem aliam nec continet formaliter, ut perse patet; nec eminenter, cum ex hac continentia sequeretur major perfectio producentis, quam producti : tum quia proprietas non potest esse principium generativum, uipote quod est assimilativum ; quale proprietas distinctiva esse nequit : tum quia relationes dure, utpote realiter inter se distinctio, non possunt esse unicum ac indivisibile principium ; quale tamen respectu Spiritus sancti admitti debet.

Quoad 1^{am}. R. Concedo equidem nec formaliter, nec eminenter contineri unam personalitatem ab altera; Nego autem non contineri virtualiter aut equivalenter : ex hac vero continentia nihil virtuti principiativæ detrahitur, nec quidpiam etiam ultra perfectionis simplicis terminos adjicitur.

Quoad 2^{am}. R. In Divinis principium assimilativum in ratione naturæ non est productivum, sed communicativum; quia natura hic non producitur, ut in creatis, sed communicatur : assimilativum tamen in ratione imaginis intentionalis et consubstantialis, quam praeter naturæ identitatem dicit Verbum, est productivum, et per hoc etiam generalivum ; ut in proxima quaestione pluribus docebitur.

Quoad 3^{am}. R. Y. *Supp.*, quod paternitas et filio sunt principium *quo* productivum Spiritus sancti ; sed hoc est virtus spirativa ab utraque relatione formaliter distincta: quæ, cum sit eadem indivisibiliter in Patre et Filio, non constituit duo, sed unum indivisibile principium Spiritus sancti, - prout dicitur inferius.

373. *Observa.* Plures nobiscum sentientes principium *quo* proximum productivum Filii dicunt esse naturam divinam, ut est in Patre, vel intellectuall, aut intellectionem nolionalem, similiter principium idem Spiritus sancti esse naturam divinam, ut est in Patre et Filio, vel voluntatem aut viiitionem nolionalem ulriusque. Eadem phrasi, quoniam subinde congruentior est cum quibusdam testimoniis nobis in speciem contrariis, liberdiler ac sine metu licebit uti; modo advertas his locutionibus non designari solitarie ac seorsim principium *quo* proximum, sed simul etiam, ac coojectim, vel principium radicale ac remotissimum, ut fit in usurpatione vocis naturæ, vel potentiate aut formate etiam mediatum ac remotum, ut fit in dictionibus intellectus et voluntatis, aut intellectionis et volitionis. Quod diximus de principio, cum proportionem etiam asserimus de termino. Terminus enim proceessionis *qui*, seu totalis, est Persona producta : terminus *i/uj*, seu formalis productus, est proprietas Personæ productæ : terminus idem communicatus est divina essentia. Quod demum proceessionem *formaliter* acceptam attinet, ea quidem non est simplex emanatio seu resultantia,

eo fere modo, quo proprietates rei cujuslibet dicuntur oriri ab essentia; cum illa, secundum rationem productionis, immediate non proveniat a divina natura : *active* tamen sumpta non est actio stricte ac in rigore; Utpote quæ originem motus et exitum de potentia ad actum dicit, denulalque causam tanquam sui principium, et effectum seu causatum tanquam terminum etc. *passive* autem sumpta nequidem simpliciter dici debet passio; quia hæc formaliter ac primario refertur ad principium materiale ac receptivum mutationis, iuccluditque potentialitatem, palibilitatem et alios hujusmodi defectus : unde non nisi grammaticaliter, et ad indicandam processionis terminationem usurpari potest : cum e contrario *active* sumpta simpliciter vocari possit actio; quia ab ejus nomine et conceptu resecare motum, mutationem et causalitatem licet, solamque relinere productionis rationem. Utriusque locutionis differentia congruit usus loquendi inter Theologos receptus.

Porro processionem formalem *primæ* originis dici generationem aut nativitatem,; *secundæ* originis dici spirationem activam, aut passivam, et priorem utriusque originis idenlificari cum principio, posteriorem autem eum termino processionum, aut etiam cum principii vel termini relationibus, partim ex dictis, partim ex dicendis sequitur.

Quæres : In et cur Processio Verbi, von autem Spiritus sancti, sit et dicatur generatio?

374. *Nota.* Communius ex Philosopho L. 2. Phys. generatio definitur: *Origo viventis a vivente, ut a principio conjuncto, in similitudinem naturæ.* Præcipue sic definitam fuisse generationem creatam, facile constat ex fide, ul declaravit Aug. in Joann. Tr. 99. n. 9. scribens : *Filius nullus est duorum, nisi patris et matris: absit autem, ut inter Deum Patrem et Deum Filium aliquid tale suspicemur.* Unde patet, ea verba : *ut a principio conjuncto*, nec in divina, nec in communi divinæ ac creatæ generatione locum habere. Ex residuis autem definitionis terminis sequitur, ad veram *generationem* et *filium* proprie talem requiri 1°. ut in ea ratione, qua formaliter constituitur, filius debeat esse productus; quia origo viventis a vivente productionem formaliter significat : 2°. ut, in qua ratione producitur ac constituitur filius, in eadem sit similis patri; quia origo viventis a vivente terminatur in similitudinem : 3°. ul similitudo sit naturalis seu secundum naturam; quia origo hæc dicitur in similitudinem naturæ.

Hinc vero oritur difficultas duplex : *prima* quidem in ostendendo, quod Verbum divinum sit verus filius Dei, et solum quidem, ac cum exclusione Spiritus sancti; cum uterque Patri sit natura similis ac consubstantialis, neuter autem habeat naturam productam, sed mere communicatam; ex qua *Macedoniani* cum *Atianis* sumpserunt occasionem eliam negandi utriusque divinitatem : *secunda* autem in determinando rationem et causam formalem cur filiatio vera conveniat ita Verbo, ul Spiritui sancio sit neganda; ex qua nonnulli Patres cum quibusdam Scholasticis consuerunt, hanc rationem non esse querendam, sed credendam. Quoniam tamen præter alios iidem Patres rationes quasdam discriminis postea protulerunt,

cum iisdem et plerisque Theologis, præter dogma fidei contra *Hærelicos* probandum, duximus quæstionem in postremam non esse omittendam penitus, sed responsionem dandam, quæ videatur probabilior.

Pro qua supponimus inierim 1°. secunda; Personæ, tanquam *Verbo*, condire rationem imaginis et similitudinis intentionalis, Patrem, h. e. naturam hujus ac perfectiones repræsentantis; quæ Spiritui sancto, tanquam amor non competat: 2°. hanc similitudinem præcise intentionalem non suilicere ad rationem Filii constituendam; cum *generatio* similitudinem naturalem ex dictis postulet; neque in creatis verbum mentis, quo quis cognoscit se ipsum et intentionalem sui imaginem habet, unquam dicatur proles cognoscentis: 3°. similitudinem utramque, naturalem scilicet et intentionalem, posse secundum nostrum concipiendi modum ita componi relui in unam, ut utraque simul concipiatur tanquam adæquata et ultimata ratio formalis constituens et distinguens Filium in Divinis: unde ad quæstionem, *cur processio Verbi sit generalia?* daretur hæc responsio: quia actio ista est perfecte assimilativa, h. c. non tantum communicatio naturæ, sed etiam assimilatio termini secundum esse personale, seu in illa etiam ratione, in qua is producitur: 4°. hanc assimilationem perfectam oriri partim primo ex ratione principii, nempe intellectus rationalis, qui per se est potentia assimilativa et productiva Verbi consubstantialis; partim et ultimo ei ratione termini, qui non tantum est consubstantialis Patri et similitudo secundum naturam, sed etiam, secundum esse personale Verbo proprium, est intentionalis imago Patris.

375. *Dico I.* Processio Verbi est vera generatio, Verbum in divinis est 'crus filius Dei; processio autem Spiritus sancti non est generatio, nec ipse filius Dei.

Prob. P p. 1. Ex Scriptura. 1°. Principium Verbi produciens dicitur parere ac gignere; Isa. 66. 9. *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariant, dicit Dominus: si ego, qui generationem cæleris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus.* Unde Aug. Ep. 66. (al. 170. n. 8.) ad Maxim, inquit: *Si temporalibus et passibilibus rebus Deus tribuit ut quod sunt hoc generent; quanto magis ipse celestis et impassibilis non aliud quam est ipse generet, unus unicum?* cui Athan. de decret. Nie. Syn. n. 11. Cyrill. Alex. Thesaur. L. 32. (opp. t. . p. 32G.) et Hieros. Catech. 7. n. 3. cum Conc. Hispal. II. (Labbe. t. 5. p. 16G9. B.) consonant. — Item Psal. 2. 7. *Ego hodie genui te;* et Psal. 109. 3. *Ex utero ante Luciferum genui te;* quæ testimonia Paulus ad Hebr. 1. 3. et cap. 5. 5. etiam Christo attribuit; Patres autem plerique de divina Verbi generatione accipiunt. 2°. Verbum dicitur concipi, parturiri ac gigni; Prov. 8. 24. *Nondum erant abyssi, et ego jam concepta eram... ante colles ego parturiebar;* et Isa 33. 8. *Generationem ejus qui» enarrabit?* quæde Verbo et Christo dicta passim accipiunt et exponunt hires ap. Ruiz Diss. 3. Sect. 1. laudati. 3°. Verus est in Divinis Filius, isque Jesus Christus. De priori Aug. ep. 49. (al. 102») q. 5, et Beda in Comment, intelligunt illud Prov. 30. 4. *Quod nomen est ejus, et quod nomen Filii ejus, in nodis?* posterius declaratur Luc. 1.32. *Filius altissimi vocabitur;* et v. 35. *Vocabitur Filius Dei:* Matlh. 1G. 16. *Tu es Christus, Filius Dei vivi;* quod alibi repetitur: item ad Rom. 8. 32. *Qui proprio Filio suo non pepercit;*

cl 1. Joan. o. 20. *Ct simus in vero Filio ejus : hic est verus Deus et vitu aterna ele.*

II. Ex Ecclesie definitione; quæ in Symb. Nicæno dicit Chrislmn a Patre natum, genitum, non factum; in Symb. Athan. autenia Paire sel», non factum, nec creatum, sed genitum etc.

III. Ex Traditione Patrum; inter quos Basil. Horn. 24. n. 4. conl. Sabcl. Ex Patre Filius, non mandato factus, sed ex illius natura genitus : Ambros. dc Fid. Orthod. e. 2. (opp. t. 1. part. 2. p. 318.) Vides ergo hoc Verbum bonum Filium Dei esse, quem non aliunde, quam de paterno pedore, d ul ita dixerim, de utero cordis Dei credimus natum (ai. extHisse). Ciiir vsost. lloin. 2. in cap. 1. ad Hebr. n. 3. Certe si non esset germanus Filius, non ita locutus esset. Quare ? Quia germanus ob nihil aliud est quam qualenusesl ex ipso..... Nam si est gratia Filius, non solum non est angelis præstanliw, sed etiam minor. Epipu an. Haer. 62. n. 3. semper perfectus ille Pater est, atque subsistens, ut et perfectus semper Filius, semperque subsistens, vere a Patre genitus.*

IV. Ratione Theologica. Sicut Christus in Scriptura dicitur filius hominis, sic dicitur filius Dei : sed fuit verus filius hominis et proprie genitus; ergo et verus filius Dei ac proprie genitus. Item, sicut verus est pater, ita verus est filius : sed in Divinis verus datur Pater; ergo et verus Filius. Denique, Verbum in divinis magis vere ac proprie est filius Dei, quam angeli aut homines just; ergo naturalis omnino ut iilius sit, oportet; quia excessus stat in eo quod illi accidentaliter et contingenter, hic substantia-liter ac necessario; illi per participationem, hic per naturam; illi per productionem creatam, hic per communicationem mercatam ejusdem substantiæ habeat filiationem.

Prob. 2. p. Sicut Filius in Divinis dicitur genitus, sic etiam dicitur unigenitus : Joan. 1. 18. Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris; Joan. 3. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; 1. Joan. 4. 9. In hoc apparuit charitas Dei, quoniam Filium suum unigenitum misit etc. Unde illud Joan. 1. 14. Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti, nihil diminuit; sed exprimit tantam gloriam esse risam, quanta decebat unigenitum. Sed ratio unigeniti denotat, unum duntaxat esse filium seu genitum ac consequenter nec plures esse filios, nec Spiritum sanctum esse genitum. Unde cum Symb. Nücænum dicit : Filium Dei unigenitum; Symbolum Apostol. habet : Filium ejus unicum : inter Patres autem Cyril. Alex. L. 25. Thes. (opp. t. 3. p. 239. C.) inquit : Unigenitus est... quia ipse solus est fructus paternus. Et paulo infra : Non est igitur ea ratione unigenitus, quod solus existât, sed quod solus naturaliter genitus sit. Fulgentius ad Obj. 3*⁴⁴. Arian, (opp. p. 56.) respondet: In illa nativitate vere est unigenitus, in qua sine initio de solo Deo natus est Deus; et Damasgen. L. 1. Fid. c. 9. (al. 8. opp. t. 1. p. 135. a. ed. Venet.) Unigenitus, quod solus ex solo Patre singulariter est genitus. Ergo.*

Conf. Spiritus sanctus in Scriptura nunquam vocatur Filius; nec dicitur gigni aut nasci, sed tantum procedere : in Symb. Athan. confitemur, Spiritum sanctum a Patre et Filio, non factum, nec creatum, nec genitum, sed procedentem; quod idem Cone. Tolet. XI. in Præf. exponit : Athan. ep. 1.

ad Scrap, n. 16. Ct rill. Greg. Naz. Orat. 31. n. 7. Epipu an. Hier. 62. n. 4. -69. η. 18. — 71. η. 12. negant Spiritum sanctum esse Patris, sive *com-patrem*, aut *confratrem*, sive *filium*, aut *nepotem*; negantque esse Filii, uve *αποfi*, aut *propalrcm*, aut *patruum*, sive *fratrem*, aut *genitum*; denique necduplex processio ejusdem ordinis est possibilis in Divinis; ubi propter divinitatem suam unus terminus adæquate corresponde# principio; nec ratio formalis constituens ac distinguens *generationem* a non generatione reperitur in Spiritu sancto; ergo.

376. *Dico 11. Ilatio, cur processio Verbi sit generatio, non item processio Spiritus sancti, stat probabilius in eo quod actio prior sil perfecte assimihlica termini cum principio, cl Verburn secundum esse personale sit similitudo perfecta, seu imago Patris; qualis actio el imago non habetur respectu Spiritus sancti.*

Prob. I. Ex Scriptura. Ratio Filii divini in Scriptura sicut reciprocatur tum ratione Verbi, sic etiam pro eodem plane sumitur cum ratione ima ginis. Sicut enim dicitur Joan. 1. 14. el Verbum caro facium est... et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre; et 1. Joan. 5. 7. Tres sunt, qui testimonium dant in cado, Pater, Verbum et Spiritus sanctus; nec non Apocal. 19.13. Et vocatur nomen ejus Verbum Dei : sic etiam scribit Paulus ad Coloss. 1. Io. Qui est imago Dei invisibilis; et ad Hebr. 1. 3. Qui cum sil figura seu character substantiæ ejus; nec non ad Philip. 2. 6. Qui cum informa Dei esset; ergo sicut ex hac reciproca acceptione ratio Verbi dari potest pro ratione Filii, sic et ratio imaginis, characteris ac formæ poterit.*

II. Ex Traditione Patrum. Patres eodem prorsus modo ac Scriptura ipsi loquuntur. Aug. enim L. 7. de Trin. c. 2. inquit: Eo Filius, quo Verbum; d eo Verbum, quo Filius, Quoniam igitur Pater et Filius simul non uterque unus Filius; consequens est, ut Pater et Filius simul, non ambo unum Verbum, Hæcvero L. 6. c. 2. præmiscrat : Sic enim Verbum quomodo imago: non autem Pater et Filius simul ambo imago; sed Filius solus imago Patris quem-admodum et Filius. Athan. dc Dccr. Synodi Nic. ait : Si omnino Deus est l erbi pater : cur nonet hoc, quod gignitur, filius est? Rursus vero Dei filius quis esse possit, nisi ejus Verbum?... Porro cum imaginem appellas, Filium significas : quid enim simile Deo esse potest, nisi drta ex ipso progenies. Basil. Hom. 16. in init. Joan. n. 3. Ansel, in Monol. c. 53. etc.

III. Ex Ratione. 1°. Vera ratio generationis in rebus viventibus stat vel in eo, quod id, quod generatur, a generante procedat ut similitudo ipsius et gusdem nalurce cum ipso; vel in eo quod sit processio viventis a vivente ad itprasenlandam naturam sui principii, cum quo eamdem naturam habet; ul S. Thomas L. 4. coiit. Gentes c. 11. scribit. Atqui imprimis actio perfecte assimilativa sui termini cum suo principio habet utrumque; quia vi ejusdem terminus procedit ul similitudo, ipsa autem actio ad principium repræSéhlandum tendit; cademque eamdem naluræ speciem vel identitatem desiderat.

2°. Formalis terminus processionis divinæ est hypostasis; quia emanatio in his inferioribus el in Deo differt, quod in inferioribus terminatur ad essentiam vel substantiam, quæ multiplicatur; sed in Divinis terminatur ad hypiitaw, ut D. Bonavent. in 1. Dist. 3. Quæst. 2. in Resol. dicit, et probat

etiam ditlerentia inler personas humanam et divinam; quarum prior iniportal in recto naturam, quia humanitas ipsa producta est individuae! incommunicabilis; posterior autem importat in recto personalitatem, utpote solam hic incommunicabilem.

3°. Hypostasis Verbi, quæ generatur, procedit ut similitudo Pallis; quia l'erbum est *conceptio intellectus*; *conceptio autem intellectus est similitudo rei concepta*., ut D. Thom. p. 1. q. 27. a. 2. asserit : nec minus procedit ad repraesentandam naturam Patris; quia hujus est imago, ul nuper dictum; *imago autem est similitudo ad repraesentandum expressa*, ut Theologi cum Al g. L. iinperf. de Genes, ad lit. c. 16. n. 57. et L. 83. QQ. q. 74. docent.

4°. Verbum est ejusdem natura cum Patre, quia eandem numero naturam habet, ut aliunde constat; imo et vi processioneis gencrativæ oblinet, quæ in similitudinem natura tendit ; ergo ratio, cur processio Verbi sit generatio, stat in eo quod sit actio perfecte assimilativa ; ergo cum alia sit actio, qua procedit Spiritus sanctus, bæc ex illius defectu non est generatio. Quamvis enim is eandem etiam numero naturam divinam obtineat, tamen procedit per voluntatem; *Processio autem*, ut D. Thomas p. 1. q. 27. a. 4. inquit, (*pia attenditur secundum rationem voluntatis, non consideratur secundum rationem similitudinis, sed magis secundum rationem impellentis d moventis in aliquid:et ideo, quod procedit in Divinis per modum amoris, non procedit ut genitum, vel ut filius, sed magis procedit ut spiritus, quo nomine quadam vitalis motio et impulsio designatur* : item secundum hypostasineat amor; *amor autem*, ut supra Anselmvs pronuntiat, *contemplanti se non exhibet perspicuam ejus a quo est similitudinem*; et juxta Bonayentram sup. laudatum, *amoris ac nexus non est generari, sed spirari*; ergo.

Conf. i. Nomen *filii*, si de vivente rationali est sermo, est nomen personæ; ergo dum in definitione lili requiritur viventis origo a vivente in similitudinem naturæ, illud supra quod cadit in recto denominatio personæ, debet esse similitudo subsistens producta ad repraesentandam naturam Patris; ergo sicut in creatis natura, et in Divinis hypostasis est id supra quod cadit in recto denominatio personæ; sic etiam natura in creatis,et hypostasis in divinis est similitudo subsistens, ad repraesentandam Patris naturam producta. Sed sola ratio Verbi vi suæ originis est similitudo, non autem ratio amoris aut spiritus ; ergo.

2. Filiatio Dei adoptiva habetur ex imagine cum Verbo, ut notat Cyril. cont. Anthropomorphitas c. 6. scribens : *Necesse erat nos, qui filii Dei appellandi eramus, ad imaginem filii potius fieri, ut et filiationis in nobis character exprimeretur*; ergoel filiatio Dei naturalis ex eadem imagine cum Patre, adjectis reliquis conditionibus, est repetenda.

3. Verbum mentis, quod homo se cognoscens format de scipso, esset filius, si assimilaretur perfecto, et foret imago substantialis ; ergo quia Verbum Dei perfecte assimilatin'. el substantialis imago est, est filius. Confer huc doctrinam D. Thom.e p. I. q. 27. a. 2. ad 2. dicentis : *Verbum, quod secundum intelligibib-m artionem procedit in nobis, non est ejusdem naturæ cum eo a quo procedit ; mule non proprie et complete competit sibi ratio generationis; intelligere autem divinum est ipsa substantia intelligentis - unde Verbum procedens prodiit ejusdem naturæ subsistens, et p,opter hoc nronrie dicitur genitum et Filius,*

177. *Nec dicas* 1°. Similitudo Verbo propria est *intentionalis* : sed similitudo inlenlionalis ad generationem 1. non requiritur; cum naturalis sufflkialin creatis : 2. non sufficit ; cum tantum sit metaphorica, qualis etiam est artificialis, pictura· vel statuæ, generatio autem ad propriam et natura similitudinem tendat : 3. non discernit; cum eadem conveniat intellectioni essentiali, omnibus Personis divinis communi : 4. ad intentum non facit; equi Verbum sil inlenlionalis similitudo vel solius Paternitatis, quæ a nobis statuitur principium *quo* proximum productivum; vel etiam Spiritus sancti el creaturarum, ex quarum scilicet cognitione etiam Verbum procedit.

11. P.I/. Similitudo Verbo propria est inlenlionalis, quæ tamen ob identitatem realein Verbi cum natura divina, una sit similitudo Patris consubstantialis el naturalis C. quæ ob hujus identitatis carentiam non ima sit similitudo naturalis A'. M. et subsimili distinctione *minor*, exposita, .V. C. Singulariter tamen ad diversas assumptiones respondeo ulterius. Et quidem

Ad 1°. I). Similitudo inlenlionalis non requiritur in creatis, ubi generatio non fit per intellectum, el ubi producitur ipsa etiam natura C. in Divinis, ubi per intellectum iit generatio, et non producitur natura, sed sola ratio Verbi .V. Filius in sua ratione formali constitutiva debet Patri esse *similis*, elab eo *productus*: utrumque in creatis habetur per naturam productam, in Divinis autem cum natura non producat, sed sola ratio Verbi aut amoris, utraque similitudo, inlenlionalis nempe et naturalis, indivisibilitelrequiritur, ul ambæ generationis conditiones adsint.

.Id2e°. D. Non sufficit, et metaphorica tantum est similitudo intentionalis, quæ caret comite similitudine naturali, ut in exemplis aliisque creatis fit C. quæ habet sibi adjunctam similitudinem naturalem, ob consubstantialitatem unius Personæ cum altera N.

•Id 3UU. .V. *et Hat.* Nec enim cognitio essentialis et Personis omnibus communis est similitudo hujus ipsius cognitionis, nec est producta: quod lanium utrumque Verbo est proprium.

.I(/ luin. N. *Ass.et Hat. primam.* Non enim sola paternitas est objectum cognitionis, ex qua procedit, sed etiam divina natura ; necsola est principium adaequatum,quod una per naturam divinam constituitur. *Ad secundam J).* Verbum est similitudo qualiscumque Spiritus sancti el creaturarum C. perfecta seu imago, el generationi propria /V. Ad imaginem enim non sufficit conformilas cum objecto; sed ul sil a protolypo producta, si imago sil *naturalis*, aut illo dirigente ab artifice facta, si artificialis sit : ac præterea ut producta sil ex intentione repraesentandi prototypon.

378. *Nec dicas* 2°. Ad veram generationem non requiritur *perfecta similitudo* : (pue porro similitudo requiritur, propria etiam est Spiritui sancio. *Irimum* patet ex definitione generationis, quæ similitudinem piiccisc naturalem requirit : *secundum* liquet; quia terminus productus in processione Spiritus sancti 1. dicit relationem ad principium producens; 2. etiam vi ;uæ processioneis accipit cognitionem essentialem Patris, quæ est intentionaiissimilitudo ejus ac imago; 3. communicat quoque in natura.

R. *Ad Ie°.* D. Definitio generationis in genere hoc non requirit T. in specie, ic divina .V. Generationis definitio deprompta est a *gentilibus Philosophis* n. p. 1.

ex genesibus creatis, in quibus haud alius modus producendi similitudinem substantialem, nisi per naturæ distinctio productionem, reperitur: hæc vero, cum imperfecta sit, in divina generatione est depuranda ab imperfectionibus, lalisque nihilominus statuenda, quæ retineat rationem illius formalem, scilicet productionem veram, similitudinem, et naturam eandem.

Quoad *primum Assertum C.* sed .V. id sufficere ad generationem; cum requiratur relatio similitudinis, et quidem perfectio, seu imaginis. *Quoad secundum .V.* Spiritum sanctum vi processione, ut productio est, accipere cognitionem essentialem Patris : unde et 1Y. hanc esse Patris imaginem; cum intellectus notionalis eandem non producat (quod requiri ad imaginem diximus) sed potius prorsus supponat. *Quoad tertium C.* naturam communicari : communicatio autem formaliter non est processio, sed concomitanter habet, et a processione divina in obliquo connotatur.

379. Nec dicas 3°. Etiam voluntas æque, ac amor dicunt similitudinem in suo termino. *Primum* colligitur; tum quia omne agens producit sibi simile in formæ Per quam agit : tum quia voluntas simpliciter unit se cum objecto amato; voluntas autem infinita infinito modo : infinita autem unio est perfecta identitas amantis cum amato; adeoque plus quam similitudo. *Secundum* statuitur; tum quia similitudo est principium amoris : tum quia perfectissimus amor amicitiae, qualis est Spiritus sancti, facit vel supponit similitudinem in natura.

R. .V. .iss. Intelligendo similitudinem perfectam et cum suis requisitis.

Ad 1°. R. *quoad primum D.* Omne agens producit sibi simile virtualiter, et secundum proportionem qualemcumque C. sibi simile formaliter, et secundum similitudinem specialem .V. Postremum sola potentia assimilativa prostat. *Quoad secundum D.* Voluntas ex natura sua se unit objecto unione affectiva C. assimilativa sive naturali sive intentionali; identitas Spiritus sancti in natura cum Patre non provenit ex principio spiritali aut spiratione, utpote quæ terminum productum et personaliter distinctum exigunt; sed a simplicitate divina, quæ cum termino immanente unitatis identitatem postulat.

Ad 2°. R. *quoad primum D.* Similitudo est principium amoris objectivum et motivum C. subjectivum et productivum .V. Ob similitudinem, imob identitatem summæ bonitatis, (pater in se invicem Pater et Filius cognoscunt, moventur ad se amandum et ad spirandum Spiritum sanctum : productivum autem hujus principium est voluntas notionalis, potentia non assimilativa termini producti. *Quoad secundum R.* Spiritus sanctus, dicto mox modo, supponit similitudinem, formaliter autem non facit; quia non est terminus suo principio productivo formaliter similis.

380. Observa. Sententia, quæ pro ratione cur processio Verbi sit generatio, assignat *fecunditatem naturæ*, admitti etiam potest tanquam explicans proprietatem divinæ generationis ac secundariam rationem : simpliciter tamen admittenda nec videtur sententia ipsa, nec fecunditas hujusmodi, tanquam ratio formalis et proxima generationis. Nam. ut omittam alia, ratio ~~generationis debet importare~~ relationem realem geniti ad generantem:

iœcundilas natune autem, seu potentia spirandi, hanc relationem geniti ad generantem non importat, sed relationem spiratoris tantum ad terminum spiratum. Piwtcrea Filius, qua Filius, seu generatio passiva delict realiter produci, generari et distingui a Patre : sed Filius, *ut frecundus*, seu ut principium spirativum, nec realiter producit, nec generatur, nec distinguitur a Patre. Denique Pater non constituitur formaliter in ratione Patris per virtutem spirativam Spiritus sancti, sed per gencrativam Verbi ; ideoque formalitas principii spirativi non est ratio formalis et proxima Patris, qualis; ergo nec formalitas spirativi, seu fœcunditas Verbi, est ratio formalis ac proxima Filii, qua talis; cum Ijæc, tanquam relationis terminus, deberet habere principium ejusdem rationis.

Accedit postremo quod Patres Cone. *Florentini* non probaverint Verbum esse Filium, quia habet fœcunditatem ad producendum aliud suppositum, nec ad conceptum Filii, ul sic, requisierint fœcunditatem : sed e contra probefrunt Verbum habere fœcunditatem ad producendum aliud suppositum, quia est Filius; et ad conceptum Filii postularunt, esse omnia, quæPater, præler esse Patrem; unde cum Pater in Divinis, præter esse Patrem, sil etiam spirator, etiam Filius spirator esse debeat : si autem per impossibile Pater spirator non foret, Verbum esset perfectissime Filius, quamvis aliud suppositum producere non posset. Sic enim in Litteris unionis cum Graecis (Lab. t. 13. p. 814. E.) definitur : *Quoniam omnia quæ Patris sunt, ipse Pater unigenito Filio suo gignendo dedit, præter esse Patrem ; hoc ipsum, quod Spiritus sanctus procedit ex Filio, ipse Filius a Patre altmaliterhabet, a quo oeternaliter etiam genitus est.* Ex quo facile solvitur, quod a quibusdam tanquam oppositum ex Scheda Latinorum in Collât, ultim. adGræcos missa adducitur; quodque alii, inserta particula *non*, aut commutata cum pronomine *eum*, dicunt corruptum, nos autem plane in Actis hujus Concilii reperire ac legere non potuimus.

ARTICULUS III.

QUIBUSNAM PROPRIETATIBUS CONSTITUANTUR PERSONÆ DIVINÆ?

381. *Sota*. Praeter naturam divinam eamdem, unam el communem in munibus, dari in Personis divinis prædicata alia ac propria, patet ex Personanim mutua inter se distinctione : hinc easdem constitui illa natura et his *proprietatibus* consequitur, proplerca quod *tum* consurgat ex utroque naturæ rationalis individua substantia ; *tum* unamquamque personam, imulæ naturam divinam inconvertibiliter possidet, per proprietatem /iguranSopuRON. in ep. sub Act. 11. Cone. Constantinopol. 111. recitata (Lab. t. 6. p. 861. E.), el ex divina substantia ac proprietate *constare* Jo an. Theol ; inScss. 1!). Cone. Florent. (Lab. t. 13. p. 279. A.) dixerint. Hanc porro divinarum Personarum constitutionem esse quidem realem ex parte constituti el constituentium, non tamen ex parte modi constituendi, facile intelligihir ex dictis tam de Personis et Relationibus realibus, quam de distinctione rationis tantum inter essentiam el proprietates constituta. Quienam tandem *proprietates* sint, quæ cum natura hanc constitutionem perficiant,

hie demum <|U L-iilur. Ilijun vero qunstionih primus cet ó 111111 : An pro*
prietoles Personam constituentes sint aliquid aluminium, nut relnliuiiji'
 circa quem laiocn magnanime quidem nequii i w controversia ; eum pro
relativo contra antiquatam Joamiis de Ilipa el (inih-lmi Piirislensis opinio-
 nem ltd communis omnium ul ceria scutenlla.

Fundatur non tantum in modo loquendi .Scripluno, Conciliorum cl Pa-
 Irum, Personas divinas semper nominibus relatifis exprimente; sed lum
 m disertis* verbis Cone. Toletani XI. in l'ruT. (Labb. t. 0. p. 'iP2. D.)>ic
 loquenlis : /n relation? *Tei amarum numerus cernitur.hw wlum numerum*
*insinuant, ipiod ad invicem *«nl' r/ in hoc numero carent, ipiod ad eriiinl;*
 turn in axiom,ite triplici Theologico, *Trinum* exprosil Boet. L. de Trin,
 C. G. hoc tenore : *It latio multiplicat Trinitatem* ; Jo x s m s aulcm Theologis
 m Cone. Florentino Se... 18. (Labb. t. 13. p. 254. B.) *tampiam apudmnnn*
Graco et Latinis Docture** pervulgatum protulit. *Secundum* edidit Amil.
 L. de Incani. ila -cribens : *In Divinis omnia eunt unum, ubi non obtint*
relationis oppositio; Eugeniu... IV. autem itidem in Florentino Decreto pro
 Jacobitis adoptatum inseruit. *Tertium* ratio manifesta persuadet, docens,
 omnem distinctionem oriri, *rd er limitatione, i:el opposition^ relativa*,
 Prior modus, quo aliud limitatur in suo genere perfectionis ab alio intra
 idem genus, locum haist< nequit in Deo, lanquam ente infinito in omni
 genere perfectionis : posterior, quo genus unius perfectionis differt et distin-
 guitur ab alio genere, prædicatis quibusdam divinis non repugnat. Imle
 quaestionis sensus secundus hic est :Sub quam formalilalc aut conside-
 ratione *proprietas n-latna* constituat rationem Persona· in Divinis?

Pro hujus crolematis intelligenceutia observanda sunt :

t*. Eadem proprietas potest es-e personalis, scu *lii/postatica, relativa A*
noti'inalti : ideoque Paternitatem, Filiationem et Spirationem passivam in
 triplici hac proprietatum classe superius reposuimus.

2". Cum *notionalii* proprietas serviat pra cipuead iioliticaudimi, el consi-
 deretur precise ad distinctum rei conceptum mentibus cognoscentium inge-
 rendum; ea ad prarsentem controversiam, qua de constitutione Peisoii:
 intrinseca agitur, non admodum refert. 9|

3". Proprietas eadem sjicclari |>ole*t sccimdiini *msu in*, sive quod dicit
 absolute et précise ad naturam divinam, rui per identitatem est imuia-
 nciis; et secundum r.M» *ad*, sive quod dicit relative el ad terminum vel
 principium, cui opponitur.

t". Processio el origo formalis in divinis, liret *communius* accipiatur vel
 principiative vel terminative, neque a principio vel termino distinguatur
 dislinctiom: rationi* latiocinalæ, curn eadem cum illis commlala respiciat;
]>*ile-t tamen, juxta nostrum imperfectum concipiendi modum, etiam accipi
 omnino formalilrr, *tpinu iit /irri*, et per modum via a principio ad teruii-
 lUim ; sicque distinguitur dislinctiom! rationi·, raliocinanlis.

■i". Posila Inc coni eptiimii «pi.dicumqiJe dilierrnlia, pole*! *proprietas nla*
in a producentis, s. g. l'atcriiilas, << imdiim originem fotmalem activam
 concipi in triplici signo ratiomn : et quidem in *primo*, ul via geiicratixa,
 vel ul principium Mimiie determinatum ad habendum l ilium ; ubi inlcilli-
 gilur relatio transceudcutalis : m *fumln*, ul actualia generatio, vel ul
 pt im.ipium actu gema an , l-ilium ; ubi inlcelligitur *'pia>i* pnedicumentalis ;

proprie enim piredlramriilalis non o l ; cum omnlū hic «Int r· enfiniin et ritrisoiiti ; in *tertio*, ni cornpida generatio, vol ni prinrlphim halien l'ilium in Γ.κ In i -k· ; ubi præsiipponiliir relatio qiaai pi;pdiraineula]is.

fi·, E\ arhersō //ro/o ô7//s *rclalira procedenti**, g. l'ilialio, (·/rmdmn originēni foruudem passivam accepla, cum cwniiiiiloi· dirai Personom piiNliniaiii, concipi lui' secundum sc/pienlia signa, in quorum *primo* <*,l imlivllas m fieri, in *ncoundo* nativitas aclmilis et conslilntio lilii , sen nlalii actu procedentia a Putre, in (*ertio* nativitas in facto et e el jam peracta,

Ei lita omnibus duo pra-sclim in controversiam vocantur : 1°. An Per-urat* constituentur per proprietates vel absolute el secundum *exxe. in*, vel relative et secundum *eiixetad* acceptas ! *T'*. An, si conslituanlm per proprietates relative acceptas, id fiai per propriam fm malitatem relationis, an wa formaliler per rationem originis? ad utcumque breviter respondebimus; quia in *priori* afferuntur a quibusdam reliquim ex opinione, quam antiquatam diximus ; in *posteriori* autem Patrum elogia evidenter ambigua.

382. *bien I.* Pe:-sonm divina· non constilmmtur formaii ler per proprietates libratione formali(a lis absoluta· el sccimdm *exw. in*, sed sub ratione formidatis relativ/e el secundum ?*k h c* *ad* acceptas.

I'rub. Juxta S, Ai g. L. *, de Trin. c. H. in Deonon lanium nihil est, nisi Milrtlantia el relatio; sed etiam, quidquid ad se cl non ad aliud dicitur, ad Manliam, wii substantiam pertinet: unde etiam post subjungit : *Si, quod dirilur Paler, ad xeiptum diceretur, non ad I·'iliuu ; el quod dicitur l'iliux, ml n'ipuim diceretur, non ad Patrem; necundum xubelanliam diceretur el 1M Paler, et ille I'ilius : xed quia c! Paler non dicitur Paler nixi ej; eo quod td i·i Filiui, el Piliux non dicitur nixi e.r eo quod habet Patrem, non xecun-iliuii nubilantium hau di< unlur ;* et cap. 8. repetit : *Quidquid in Trinitate ud. intuitur, tabulantialiler dicitur.* Ergo, cum proprietas, sub ratione formalhalta alisolulm cl secundum *exxe in* accepta, dicatur ad se el non ad aliud, pertinet ad essentiam ct substantiam, nec lanquam ratio substantia: (lelcr-minnliva, et persona: formaliler constitutiva haberi potest,

Conf. I. (Juod formaliler tribuit rationem *inconimunicabililatix*, Perso-ii.m constituit formaliler; utpote qua: est substantia individua seu incom-municabilis : sed proprietas, sub ratione formalitalis relativa·, formaliler tribuit rationem *iucommunieabililalix* ; quia ubi non obviat in Divinis oppo-•ilio relationis, manet comunmicabililas, ut palet tum in virtute spira *lira,Patri cl Eilio communi juxta omnes, tum in subsistentia Dei absoluta, jinla mios patronos Personis omnibus communi ; ac proinde neutris Personos formaliler constituentibus ; ergo.

Conf. I. Principium rei formaliler constitutivum debet eliarn illius esse formalitci distini livum a re qualibet alia; quia quod formaliler rem const:'*luit in sua militate, debet camdem sic etiam conslilnere in sua imitate, ct bine quoque iu «ua indistinclione in se et distinctione a quolibet alio, qui i· (unitatis conceptus : sed sola consideratio firoprielatb. sccimdtim *exxe ad* i·i (unitatis conceptus : sed sola consideratio firoprielatb. sccimdtim *exxe ad* i·i habet conceptum formaliler dislinctivi; quia consideratio secundum *exxe iu* '·tr/irncplus non ex< hisivus, sed prffficifrhus ab O/posito sive ul termino, iirc ul correlative ; ergo.

ton/3. Conceptus explicilus et distinctus Personarum divinarum est conceptus Patris, Filii et Spiritus sancti, seu spiritali : sed hic conceptus est formaliter relativus ; ergo.

383. *Dico II.* Personæ divinæ formaliter constituuntur per proprietates relativas, prout hæ dicunt relationem, non autem ut originem formalem exprimunt.

Præb. Hæc enim est accuratior phrasis Patrum et Doctorum ; ex quibus Nazianzen. Or. 29. n. 16. ait : *Vec enim essentiae nomen est Pater, nec actionis; sed relationem eam indicat, quam Pater erga Filium habet, vel Filius erga Patrem ; Basil. L. 2. cont. Eunom. n. S. Putris et Filii nomina solam, quam inter se habent, habitudinem ostendunt.* Brachylogon autem in Oratione paterne unionis ad Cæcecos in Concilio Flor., habita c. G. (Labbe. t. 13. p. 42G. C.) sic loquitur : *Relatio et origo, etsi secundum modum intelligendi differunt (siquidem origo significatur per modum actus, ut generatio; relatio vero per modum formæ, ut Paternitas), re tamen non differunt. Ideo utroque quidem modo distinguuntur Personæ; prius tamen et principaliter, secundum modum intelligendi, per relationes, per quas etiam constituuntur Personæ; consequenter autem per diversum processuum modum sive originem. Non enim generare et genitum esse, quod est originis, constituit principaliter Personam; sed paternitas et filiatio, sive Patrem et Filium esse, quod relationis est. Sed quia relatio et origo idem sunt re, et relatio consequitur originem; ideo utroque quidem modo distinguuntur divinæ Personæ: sed principaliter relatione, sive proprietatibus etc.*

Conf. 1. Forma constituens Personam concipi debet ut aliquid Personæ intrinsecum, fixum et permanenter existens, quod ipsa per se æque ac subsistentiæ ratio videtur exigere : sed nihil huiusmodi apparet in conceptu *originis formalis*; quæ vel ut via a principio, vel ut via ad terminum, ideoque tanquam aliquid principio ac termino extraneum repræsentatur, et per modum actionis aut fluxus concipitur; nullum tamen eorum abludit a conceptu relationis, quæ in Persona producente supponitur ante originem, in procedente autem post originem habetur ; ergo.

Conf. 2. Ratione Personarum *producentium* universim : Theologorum axioma, in Sess. Flor. 19. adoptatum, dicit: *Actiones sunt suppositorum*; ergo origines, quæ actiones sunt, non constituunt, sed, secundum nostrum intelligendi modum, supposita jam supponunt. *Specialim de Paternitate*: hæc enim in Divinis, ut relatio transcendentalis, ab actione ipsa non constituitur; et ut principium quo proximum generationis ante originem præsupponitur; et ut subsistens forma antecedit terminum ejusque productionem. De spiratione autem activa, cum constet ne hanc quidem constituere Patrem aut Filium, sed secundum rationem supponere jam constitutos per paternitatem ac filiationem, multo minus origo vel actio spirativa tanquam illarum Personarum forma constitutiva cogitari poterit.

Conf. 3. Ratione Personarum *procedentium* : hæc enim in conceptu formali universim dicunt rationem termini et producti; specialim autem rationem vel Verbi, vel Spiritus subsistentis: sed certum est viam ad terminum, productionem in fieri, actionem dictionis aut amoris adhuc quasi fluentem,

anteire, non constituere terminum ipsum, productum completum, et Verhum ac Spiritum perfectum ; ergo.

384. 06;. *coni.* Γ*η*. Persona divina non exigit constitui *relativo*; turn quia in definitione personæ nulla importatur relatio : tum quia persona creata absoluto constituitur : imo non patitur constitutionem sui ea; *relativo*; turn quia, ut unum et existens per se, nequit ex prædicato duplicis generis, absoluto scilicet, qualis est natura, et relativo, qualis foret proprietas, fieri : turn quia ut subsistens seu existens in se, dicit formam, quæ naturam ultimo complet, et hinc ad se, non vero ad aliud esse intelligitur.

R. .Id 1" *p. prob.* 1a,n. I). In definitione personæ ut sic, seu comrnni tam creatæ quam increatæ, non importatur relatio C. in definitione personæ in specie, scilicet increatæ, seu divinæ -V. Distinctionis hujus *ratio*, et ad *prob.* 2,ni. *Disparitas* est, quia persona *creata* est finita ac limitata, adeoque distingui propter limitationem potest, et hinc etiam per absolutas perfectiones, ob hanc rationem se invicem excludentes, constitui ; Persona autem *divina* infinita ac illimilala est, in eaque omnia absoluta sunt communia, adeoque per illa distingui nequii; ergo sicut ad distinctionem hic requiritur relationis oppositio, sic et ad constitutionem Personæ, quæ incommunicabilis substantia definitur; ergo in divinæ Personæ definitione debet saltem formaliter implicite importari relatio, utpote incommunicabilitatem hic unice efficiens.

.-W2'e. *p. prob.* 1am. D. Unum perse constitui nequit ex absoluto et relativo prædicamentali C. et relativo transeendentali, quale etiam in creatura relate ad Deum invenitur. N. Relatio autem, divinas Personas formaliter constituens, est transcendentalis, utpote essentialis, necessaria, æterna ; et quasi prædicamentalcum vel præcedit, vel sequitur in signis rationis supra propositis. *Adprob.* 2am. D. Dicit formam, quæ naturam ultimo complet, complemento personæ cuilibet proportionate, et hinc in Divinis relativo C. semper absoluto .V. Complementum autem *relativum* non est ita ad se, ut non sit ad aliud.

Inst. 1. Relatio præsupponit suppositum jam constitutum; tum quia exigit extrema jam distincta, et consequenter constituta: tum quia, sicut terminatur ad absolutum, cum juxta Philosophum L. 5. Phys. *non sit motus /er se ad aliquid*, sic etiam absolutum refert.

R. .V. Js.v. *Ad prob.* 1a,n. D. Relatio prædicamentalis et accidentalis exigit extremajam distincta et hinc constituta, utpote quæ velut accidens his tanquam entibus completis supervenit C. transcendentalis et essentialis .Y. Hæc enim extrema sub conceptu respective formaliter constituit, distinguit ac refert; uti etiam in abalietate respectu creaturæ manifestum est. Similis resp. tenet *ad prob.* 2am. in qua Philosophus loquitur de mera relatione prædicamentali, et quæ purus est respectus, per se ab agente non intentus.

Inst. 2. Quod refertur, prius est ad se, quam ad aliud ; tum quia, juxta S. Acg. L. 7. de Trin. c. 1. n. 2. *Si Pater non est aliquid ad se ipsum, non (<l omnino, (pii relative dicatur* : tum quia esse ad se dicit intrinsecum, esse autem ad aliud connotat exlrinsecum ; ergo cum referatur suppositum constitutum, non autem natura sola, aut sola proprietas, illud per proprietatem

secundum esse in se ad naturam, aut ad se acceptam formaliter constituitur.

R. I). Quod refertur relatione prædicamentali, et tanquam ens in suo conceptu primario absolutum, prius est ad se, quam ad aliud C. quod refertur relatione transcendentali, et tanquam ens in conceptu primario relativum suum. prius est ad se secundum aliquid sui C. secundum se ipsum. Y. Pater autem. Filius et Spiritus sanctus formaliter et secundum conceptum primum sunt quid respectivum, et hinc quia tales non sunt prius ad se, quam ad aliud; quamvis possint prius ad se dici secundum aliquid sui, scilicet secundum essentiam divinam.

Ad prob. Pm. II. Augustinum hoc modo intelligendum, eumque loqui de essentia, secundum quam, velut aliquid sui, dicitur Pater ad se, patet ex verbis subiectis : t7lo modo ita putandum est, Patrem non dici aliquid ad seipsum, sed quicquid dicitur ad Filium dici ; eundem vero Filium ad seipsum dici et ad Patrem, cum dicitur magnitudo magna et virtus potens, utique ad seipsum, et magnitudo atque virtus magni et potentis Patris, quia Pater magnus potens est.

*Ad prob. 2**.* D. Esse ad se absolutum dicitur intrinsecum C. relativum suum. dicitur intrinsecum, excludendo terminum. V. excludendo aliquid impenetrabile vel accidens C. Extrinsecum autem, quod hic connaturatur, est terminus incommunicabilitatis, non complementum qualecumque.

385. *Obj. cont. 2***.* Patres constitutionem ac distinctionem Personarum divinarum tribuunt originibus: uti Augustinus. Or. i. cont. Arian, n. 24. ita loquens: *Quod ex Patre est, Filius utique est ; Hilarius. L. 9. de Trinit. n. 38. Filium vocat nativitatem : Reddenda, ait, apud seipsum Patri erat unitas sua, ut naturæ suce nativitas in se rursus glorificanda resideret ; Damasc. Or. 1. de Nat. B. V. n. 5: Filio gigni personalis sola proprietas est; et alii ap. Ruiz hic Disp. 38. et 84. etc. ergo.*

R. 1°. Præter plerumque alios, iidem Patres oppositi proprietates relativas assignant tanquam constitutiva Personarum. Sic Augustinus. Dial. 1. de Trin. n. 15. inquit. *Quando tres hypostases dicimus Patris, Filii et Spiritus sancti, vere dicimus proprietatum differentias in hypostasi, non autem in essentia ; Hilarius. L. II. de Trin. n. 1. Unicuique proprium est ut unus sit, vel Patri esse quod Pater est, vel Filio esse quod Filius est : et id quod uterque in proprietate sua unus est ; Damasc. l. 1. de fid. c. 11. (al. 8. opp. t. 2. p. 139. D. ed. Venet. 1748.) : Unum agnoscimus Deum, in solis quidem proprietatibus paternitatis, filiationis, processionis secundum causam et causalem ; et personalem perfectionem differentiam intelligimus.*

R. 2°. D. Patres originibus in sensu reali tribuunt constitutionem et distinctionem Personarum C. in sensu formali *subd.* tribuunt originibus, tanquam conditionibus necessariis ad multiplicationem Personarum C. tanquam formis propriis et intrinsece constituentibus quamlibet Personam in suo esse personali. V. Priores modos indicant Patres, dum de originibus loquuntur, idemque D. Tuompeus. l. q. 34. et seqq. intelligit, cuncta nobiscum consentiens. *inst.* Per id formaliter constituitur persona, quod secundum nostrum modum concipiendi primum illius est prædicatum relativum, differentiate ac proprium : sed huiusmodi prædicatum respectu Patris est origo activa,

respectu Filii et Spiritus sancti passiva ; quia prius concipitur Pater generare Filium, (pater habere paternitatem in generatione activa fundatam : et prius est generari et spirari passive, quam genitum aut spiratum in facto esse), ergo. *Conf.* Relationes genitoris et geniti saltem formaliter habentur per origines; ergo sicut Filius non constituitur per rationem generabilitatis, sic nec Pater constituitur per rationem generativi ; ergo.

R. I). II. Per illud persona formaliter constituitur, quod secundum nostrum concipiendi modum est illius prædicatum relativum, differentiate ac proprium, habens se per modum formas stantis ac permanentis, seu in ratione principii vel termini C. habens se per modum viæ a principio ad terminum, seu in ratione actionis vel passionis. Y. Postremum, non autem prius congruit *originibus*. Quod additur de paternitate fundata in generatione activa, non est is conceptus primarius Patris, sed secundarius duntaxat et consequens.

Id Conf. R. Quoad Ium. Genitoris quidem, h. e. actu generantis ratio per originem habetur ; hæc tamen formaliter non constituit Patris personam, sed id præstat vis generativa, quæ *originem* præcedit : et contra ratio geniti constituit quidem personam Filii, ea tamen non habetur formaliter per originem passivam, quam scilicet nativitas actualis præsupponit. *Ratio* utriusque, et hinc ad 20°. *Disparitas* est, quia generatio activa præsupponit suppositum producentem, cum actiones sint suppositorum ; præterea etiam generalivum, quia tale, est quid reale : generatio autem passiva non supponit suppositum jam productum ; et generabile adhuc necdum est actu quid reale : adeoque tale per prius constitui potest, non autem Filius per posterius.

386. *Observe.* Quanquam ex dictis omnis proprietas personalis, seu hypostatica, sit relativa ; tamen nec omnis relativa, nec omnis notionalis proprietas est hypostatica seu personalis. Cum enim hæc per modum determinantis ad esse personale, proprium ac incommunicabile, concurrere debeat ; illius ratio et formalitès nec innascibilitati, nec spirationi activæ congruit. Non innascibilitati ; quia juxta Augustinum. L. 5. de Trin. c. 6. *Nec ideo quisque pater quia ingenuus ; nec ingenuus ideo quia pater* : adeoque ab innascibilitate Pater in esse Patris ac Personæ nec determinatur, nec constituitur. Neque etiam spirationi activæ ; quamvis enim hæc propria sit Patri et Filio : tamen nec illum in esse Patris, nec hunc in esse Filii determinat ; alioqui, cum utrique sit communis, Pater esset Filius, et vicissim Filio paternitas conveniret. Unde habet se respectu utriusque, sicut essentia, commune pluribus, et determinabile : dumque constituit Patrem et Filium in inspiratoris distincti a Spiritu sancto, illis suppositis in sua Persona jam constitutis concipitur supervenire hæc relatio, tanquam perficiens explicitam eorum distinctionem. Sed de his forsitan infra.

Hic erit : *An præter tres subsistentias relativas detur in Deo subsistentia absoluta, tribus Personis communis ?*

387. *Dico.* Præter subsistentias relativas, non datur in Deo subsistentia absoluta.

Prob. I, Auctoritate, 1°. Patres 1. ejusmodi subsistentiam diserte negant ;

sic Cyr. Alex. L. 8. Ihes. (opp. t. 5. p. 61. B.) ait : S» *voluntas Dei subsistenti sui. et per se subsistat. quomodo Filius unigenitus crit, cum sit tertius u Paire? procedit enim eum voluntas talis secundum vos; lin. nu L. de Syn. n. Gl Confitemur sane in Spiritus sancti dont). non unum subsistentem, ut substantiam non differentem; Damasc. in ep. de Trisagio (opp. p. 725. h. d. Billii, Paris. 1619.) : Particularia non communicantur; communia autem ab unoquoque particularium participantur, sed unice et communiter: nuntii autem ipsarum communis una hypostasis; Deitas autem communiter «t trium hypostasium una existens; Soihiron. in ep. nuper landala (Lab. t. G. p. 857. C.) scribit. Neque secundum quoti Trinitas unus Deus est et agnoscitur, et subsistentiæ tres pronuntiantur, et tres obsecrantur Personat... dicitur coarctatus, sive compositus, vel confusus, et in unam seipsum colligens subsistentiam, in unamque coercens non numerandam Personam; ergo.*

2°. Idem omnem subsistentiam volunt esse quid speciale, proprium, ac distinctum; sicut Nyssen. in Or. Calech. c. I. (opp. t. 3. p. 47. D.) *Dei Ferium eo quidem, quod per se consistit. distinctum est ac divisum ab illo, ex quo habet quod consistat; Theodoret. Dial. Immutabilis 1. (opp. t. 4. p. 4. D. S. edit. Sirmondi) : Si Patrum doctrina spectetur, quam habet differentiam commune et proprium, vel genus et species ac individuum, eandem habet substantia et hypostasis.*

3°. Præter hypostases, personas et relationes non admiserunt Patres aliud in Deo, quam essentiam, naturam et substantiam. Sic Cyr. Alex. Dial. 3. de Trin. (opp. t. 5. p. 191. C.) inquit : *Omnis fidei nostræ sermo huc tendit, ut unam quidem videamus Deitatis naturam, quæ sit in tribus subsistentiis propriis; Soihiron. in ep. cit. Trinitatem pro tribus subsistentiis, unitatem autem propter singularitatem Deitatis. Cujus verba usurpavit Theodorus Hieros. in litteris synodic. infra citandis. In Nicæn. 11. Tarasius in Prof. fid. (Lab. t. 7. p. 163. B.) conitclur, unam Deitatem in tribus subsistentiis indivisim discretam, et distinctim unitam; et ibidem (p. 178. B.) Theodor. Pair. Hierosol. in litteris scribit : Trinitatem in tribus inconfusis subsistentiis, nec alium Deum unum, præter tres personas, cognoscimus etc.*

Prob. II. Ratione. Effectus formalis subsistentiæ est reddere naturam ultimo completam, constituere suppositum, et facere illud incommunicabile alteri supposito : sed nihil istorum facit subsistentia illa *absoluta*. Nam 1°. naturam non complet ultimo; nam communicata ipsa Personis tribus ulterius per illas compleretur. 2°. Personam non constituit; cum qualem Personarum alias in Deo foret admittenda : 3°. non reddit naturam, etiam ut absolute subsistentem, incommunicabilem; quia sicut reliqua in Divinis absoluta, sic etiam hæc subsistentia foret communis Trinitati; ergo.

388. *Observa.* Haud meliora sunt argumenta, quæ a quibusdam pro absoluta in Deo subsistentia ex Traditione colliguntur. Eorum enim alia fundantur in lectione mendosa. Hujusmodi est illa pericope epistolæ Agathonis ad Legatos: *Confitemur non trium nominum subsistentiam, sed trium personarum unam subsistentiam* : rectius enim alia exemplaria, contextu hujus et collatione alterius epistolæ id exigente, habent *unam substantiam*. Item, dum in latina versionis fragmenti epistolæ, quam Liberius ad Athanasium dedit, ponitur *una substantia*, interpret vocem *hypostasis* gitecam exponere

debuerat *pev subsistentiim*, si ad .sensum el usum hujus vocabuli attendisset. Denique dum e.\ Ba s. hom. 27. recitatur : *Spiritus ex Deo promanans ejus- iltin cum illo subsistentia* ; in proprio textus loco, qui est L. fi. cont. Eunorn. sub finem legitur › *Verum ipse, {Spiritus) a Deo manans subsistit.*

Alia ortum habent ex *ambigua* significatione vocabuli. Sic enirn unam lautum in Deo hyposlasin statuerunt At iia n., Epipii., Hier o n., Sardicenses et alii, dum necdum explorata fuerat significatio hujus vocis, ac singulariter applicata supposito; ipsi autem intelligebant ea voce essentiam, et hinc tres hypostases negabant. Sic rursus Hil a r . L. 5. el 7. de Trin., Bo et . L. de duab. .Naim., Anastasius Path, in compend. fidei expositione Deitati tribuunt subsistentiam, usurpando hanc vocem pro exislenlia vel a se, vel per se seu substantia : similiter Aug. L. 7. de Trin. c. 4. et 5. Deum *ad se. ipsum sub- sislere* dixit, non probando subsistentiam in Deo absolutam, sed unicam Deitatis substantiam, seu cnlitate substantialem. Denique Concilii Rhe- mensis professio : *Credimus simpliciter naturam divinitatis esse Deum, nec aliquo sensu catholico posse negari, (juin divinitas sit Deus, et Deus divi- nitas* ; damnat errorem Gilberti, inter concreta et abstracta divina ante intellectus operam distinguentis; neutiquam vero per Deum intelligi abso- lutam subsistentiam indicat.

CAPUT IL

DE PERSONIS DIVINIS IN PARTICULARI.

ARTICULUS L

QU.ENAM SPECIALIA NOMINA PERSONIS DIVINIS TRIBUANTUR?

389. *Dico /.* Prima Persona proprie dicitur *Pater* respectu *secunder Per- nite; principium, funs, origo* aut *caput* respectu Personarum *secundw ac tertie?*: quin et *causa*, vel *auctor* respectu carumdein : *Paler* autem respectu *maturarum* appropriative ; *fons, origo, radix*, aut *caput Deitatis* tantum improprie.

Ratio *primi*. Scriptura hoc nomen ad designandam primam Personam usurpat sæpius, maxime autem Mallh. 28. 19. *Baptizantes cos in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti* : Fides autem docet Personam primam ›<›lani generasse Personam secundam, ac generare posse. Ratio *secundi*. Vo- cabulum primum ab At iia n. Or. 1. cont. Arian., n. 14., Ba sil , hom. 24. cont Sahel, n.4., Au g. L. S. de Trin. c. 14., (’one. Lugdun. II. et Florent., reliqua veroaTERTUL. L. cont. Prax., At iia n. Or. cont. Greg. Sahel., Ba sil , hom. cit., Ambr. L. 4. dc fid. c. 5. cl aliis fuerunt attributa Patri : notio autem voca- bulorum eidem convenit, tanquam a quo Personæ reliquæ suam ducunt originem. Ratio *tertii*. Ulrumque nomen a plcrisqne Græcis; inter Latinos autem ab Hil a r . LL. do Trin. ac de Synod., el ab Au g. L. 83. QQ. q. 1G. el !.. 2. cont. Maximin, c. 5, et IL Patri adscribunlur : *Causai* etiam

vocabulum diserte in Decreto Unionis cum Græcis a Cone. Florentino probatur; utpote quod productionem sine dependentia significare possit, et sic *principio* (equivalent : quæ eadem ratio pro nomine *Auctoris* pugnat. Rati» *quarti*. Creaturarum productio, quæ oh natur® diversitatem propriam generationis rationem non habet, est actio essentia' et tribus Personis communis; nppropriatur autem Patri sicut omnipotentia. Ratio *quinti*. Appellatio postrema, ab Auctore !.. de divin. Nom. c. 2. et Cone. Tolet. XI. in Pref. prodita, solum convenit Patri, ut est principium Filii et Spiritus sancti; - non autem, quasi ipsius divinitatis; hæc enim juxta Later. IV. nec gignitur, nec procedit. V. Pkt a v. de Trinit. L. 5. c. 4. et 5.

390. *Dico II*. Secunda Persona proprie dicitur *Filius*, *Verbum*, *imago*; appropriative *Sapientia* : ad priorem classem revocari possunt *Species*, *Figura*, *Forma*, *Speculum*, *Character* etc. ; ad posteriorem '7a, *Ferita*, *Fila*, *Virtus*, et alia nomina secundæ Personæ in Scripturis nonnunquam attributa.

Ratio *primi*. Hæc omnia nomina indicant proprietates Filii personales ac relativas. Ratio *secundi*. Sapientia æqueac essentia, magnitudo, potentia, et hujusmodi prædicata, est communis omnibus, ut patet; et non est relativa, sed absoluta : unde Aug. hanc propositionem : *Pater est sapiens sapientia genita*, L. 1. Retract. c. 26. revocavit : specialem tamen convenientiam habet cum notione Verbi, utpote quod procedit per intellectum, cujus est sapere. Ratio *tertii* et *quarti*. Priora nomina metaphorica quidem sunt; sed ad exprimendam tamen *imaginem* usurpantur : posteriora autem sunt essentialia; sed cum Verbo analogiam quamdam habent. V. Pet a y. L. C. c. 1. 5. G.

391. *Dico III*. Tertia Persona dicitur *Spiritus sanctus*, Amor ac *Donum*; et quidem proprie, si nomina accipiantur relative; appropriative autem, si absolute accipiantur. Postremi quoque generis sunt, *Fons vivus*, *Ignis*, *Unctio*, *Digitus Dei*, et *Paracletus* ; quæ nomina in Scripturis sacris et libris Ecclesiasticis ubique prostant.

Ratio *primi*. *Spiritus* ut terminus spiratus, *amor* ut a voluntate productus, *donum* ut vi amoris procedens, propria et singularia sunt terciæ Personæ : quod patet tum ex Matth. 28. cit., et 1. Joan. 3. 7. *Tres sunt qui testimonium dant in cado : Pater, Verbum et Spiritus sanctus*; tum ex ep. ad Rom., ut Hier., in Psal. 17. v. 1. commentans inquit ; *Spiritus sanctus nec Pater est, nec Filius, sed dilectio, (piam habet Pater in Filio et Filius in Patre. Unde Paulus Apostolus dixit : Caritas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum*: tum quia, quod Christus Joan. i. 10. *Si sciret donum Dei*, dixit de aqua, deinde Joannes 7. 39. exposuit de Spiritu sancto, ut Aug. L. IS. de Trin. c. 19. ostendit.

Ratio *secundi*. Juxta Joan. 4. 24. *Spiritus est Deus*, et 1. Joan. 4. 16. *Deus caritas est*; item ad Rom. 8. 32. Filius dicitur *donatus*; et Pater etiam, *quod dedit majus omnibus*, Joan. 10. 29. appellatur : unde Aug. L. 15. de Trin. c. 16. n. 37. inquit : *Hoc sanius creditur vel intelligitur, ut non solus Spiritus sanctus caritas sit in illa Trinitate, sed non frustra proprie caritas nuncupetur; sicut non solus est in illa Trinitate, vel Spiritus, vel sanctus*;

quoque *Pater spiritus, et Filius spiritus; et Pater sanctus, et Filius sanctus,*
non ambigit pietas : et tamen iste non frustra dicitur Spiritus sanctus :
cui simile aliquid de *domo* ad Spiritum sanctum appropriate ibid. n. 33-36.
pervenirent.

Hinc *tertio*. Præter *Paracleti*, h. e. Consolatoris uocem, reliqua meta-
phorica, *Fontis* quidem *vici*, diffusionem gratiarum, *Ignis*, efficaciam
accendendi, purificandi et transformandi, *Unctionis*, vim sanctificandi et
consecrandi, *Digiti Dei*, potestatem scribendi leges, ac virtutem operandi
designant : quia doles et munia, sicut communia sunt Personis reliquis; sic,
quoniam ad sanctitatem Ecclesiæ, Legis et animæ perlinent, Spiritui sancto
appropriantur. V. Petavius L. 7. c. 12. L. 8. c. 3.

M *Observa*. Personæ primæ non tribuimus nomen *Genitoris*, sed *Patris*;
quia priori voce communius relatio duntaxat prædicamentalis, vel via ad
lilium exprimitur : quorum *primum* vim generalivam sequitur ; *secundum*
præcedit filium genitum ; et hinc neutro in sensu propriam Patris notio-
nem assequitur. Neque nomen *Initii* damus, sed principii ; quia id in dura-
tione primum indigitat, quæ prioritas, tanquam Arianorum enor a Trini-
tatis mysterio abesse debet. Haud magis voces *Causæ* vel *Auctoris* usurpandæ
sunt, quæ cautela; qua illic dependentia, hic subjectio excludatur. Phrasis
Cone. Wormatiensis, qua *Pater fons et origo Trinitatis* appellabatur, sensu
obvio falsa est ; cum Patrem sui ipsius fontem esse non posse, abunde con-
stat. Excusari tamen potest, si accipiatur simili modo, quo illa intelligitur,
dicens, Adamum totius humani generis fuisse caput.

Quoad secundam Personam, vocabulo *Verbi* potius utimur quam *sermonis* ;
ailexprimendam scilicet cognitionis divinæ unitatem, ac simplicitatem, quam
posterius, secundum etymologiam ex vocibus compositum, non exprimit.
Verbum autem, non externum, et prolalium, sed internum intelligitur :
cui non obstat alia Patrum nonnullorum usurpatio, propterea quod non
ad declarandam naturam, sed ad denotandam *Verbi* manifestationem, aut
officium ea obtinuerat. Neque internum etiam *verbum*, ut in ora cogitatio
accipitur, sed ut terminus intellectionis productus, et subsistens ; ne, ut
Aco. L. Io. de Trin. c. 16. scribit, *aliquid esse quasi volubile credatur in*
Ū», quod *non accipiat, nec recipiat formam, eamque possit amittere*. Cf.
Petav. de Trinit. L. 6. c. 1. et seqq.

Denique nomen Spiritus sancti, grammaticaliter commune reliquis Per-
sonis, usurpatur in sensu Theologico pro nomine terliæ Personæ proprio, ex
defectu termini aliter spirationem exprimentis; sicut ex eodem defectu pro-
ductionem ejusdem Personæ, non speciali vocabulo, sed communi proces-
sors indigitamus. Denominatio tandem *Amoris* et *Doni*, grammaticaliter
magis convenit terliæ Personæ, quam reliquis; cum nec charitas,
quæsi ad alium ex duorum, in conceptu earum speciali deprehendatur :
net ratio doni aliter quam tropice Patri conveniat; vi processioneis autem
Filio per intellectionem producta neuliquam respondeat.

ivi?

ARTICULUS II.

AN KT SUL» QIA RATIONE COMPELLATIO INGENITI CONVENIAT SOLI I'ERSONE PRIM.E ?

393. .Vola. Nulla fere circa primam in Trinitate Personam Theologis ani occurrit, aut visa est examine digna difficultas, quam quæ de nomine/*n-geniti*, seu *innascibilis* movetur. Nomen hoc quoad litteras non extal in sacris elogiis,ut notat Amur . L. deIncarn. c. 8. n. 80. scribens: *In Scripturis Ingenitum nusquam incenia, non legi, non audiui* ; suspectum id etiam Atha-nasio Or. I.cont. Arian, n. 30 et seqq., Basil. L. 1. con. Eunom. n. 5. (opp. t. L p. 215. A.), Ετιγηαν. hæc. 73. η. 19. et 76. obj. 5. et aliis fuit ob ambiguam significationem ; quin et ab iisdem repudiatum aliquando esi ob Arianorum abusum, qui duce præcipuo *Aelio* et *Asterio* sophista, significatione nominis vel diminuta, vel permutata, vel a Patre ad divinitatem translata, aut Filii dix initatem abolere, aut Trinitatem Deorum fidei Catholicorum imputare contendebant. Patres nihilominus tum iidem, tum reliqui una cum sequentibus Scriptoribus Ecclesiasticis, exposita melius, ac tandem determinata vocis significatione, id nomen tanquam characterislicum Patris prompte admiserunt, vindicarunt fortiter a cavillationibus, et abusu sublato constanter ac inoffense usurparunt.

Porro inter varias hujus vocis acceptiones tres erant præcipuæ. Sumbatur enim *Ingenitum* 1°. pro eo quod *non* est *creatum* aut *facium* a principio extraneo; et grace ἀγενητον dicebatur : 2°. pro eo quod *non* est *genitum*, seu per propriam generationem productum; et littera v geminata ἀγένετ,rov scribebatur : 3°. pro eo quod *nulla ratione*, nequidem origine aut emanatione reali, est *productum*, seu caret quocumque principio. Postrema hæc acceptio propria est, de qua in pnesens loquemur; sed etiamnum duplicem sensum habere potest, quatenus hujusmodi Ingenitum est *cum positiva repugnantia*, seu excludit omnem originem tam a se, quam a suo supposito, qua ratione brutum v. g. a sua specie excludit rationale; et hæc acceptio est antonomastica : vel quatenus est Ingenitum *sine* hujusmodi *repugnantia*, sed quasi *per indifferentiam*, sicut animal est irrationale; quia, quamvis animalilas ratione sui non dicat rationale, indifferens tamen est ad rationale, ac irrationale, et a rationali in speciem hominis contrahi potest. V. Petav. L. o. c. 1.

Percurrendo jam varias Ingeniti acceptiones aliunde certum est, *primum* Ingeniti modum congruere tam essentiæ divinæ, quam omnibus Personis : certum item esi, excepta Persona secunda, modum *alterum* adeo reliquis non denegandum, ut etiam Adamo et angelis, quin et rebus aliis vita carentibus concedi debeat. Certum denique est modum *tertium per indifferentiam*tribuendum esse natnræ divinæ. An vero eadem Ingeniti ratio conveniat etiam Personis omnibus, et *Ingenitum antonomastice* sumptum divinæ natura, quæslío est ad dogma perlinens : ad quam magis dilucidandam subjungitur quæstio scholastica perquirens, quidnam vox Ingeniti in Patre formaliter dicat.

394. *Dico I. Ingenitum* anloiiioinaslicc dictum ncc est de essentia naluræ divinæ, nec naluræ divinæ congruit.

Prob. I.J).* Faustus Rheg. in ep. 16. sic inquit : *Genitus et Ingenitus signi*fitnliocst Deitatis,non ipsa Deitas; naluræ est appellatio, non natura, Ingeniti rl geniit nuncupatio. Ad hoc calet ut quis ex quo subsistat inlcelligas, el non Patrem cx Filio, sed Filium cx Patre esse cognoscas... Genitus ergo el Ingenitus, d ex utroque. Procedens personas indigilant, non naturas* etc.

Conf. Quidquid est de essentia naluræ divinæ, debet sc habere vel per m-dum definitionis, vel instar generis, aul differentiae, vel proprie aul subslanlive pnedicari : sed *Ingenitum* 1°. non est definitio Deitatis ; cum tantum dicat quid non sit, non vero, quid sil; ac præterea cum divinitate non convertatur, ut Cyr. Alex. L. 31. Thesaur. (opp. t. 5. p. 261. E.) et 2. Dial, de Trin. latius edisserit; unde ncc species dici potest. 2°. Non est genus, aut differentia; cum prius de Ingenito antonomaslico per sc pateat; posterius autem non faciat differre a Patre essentiam, quæ etiam genito, scilicet Filio communicatur. 3°. Nec est proprium; cum nequidem convenire divinitati, in altera parte ostendatur. 4°. Nec substantive prædicari ostendit Aug. L. 5. deTrin. c. 7.

Pro6. 2*. p. Basil. L. 4. cont. Eun. n. 3. (opp. I. 1. p. 286. C.) inquit: *Ingenitum si quis concedet de solo Deo dici, non statim si quid Deus, id est ingenitum: nam Filius cum sit Deus, ingenitus non est. Nec definitio igitur, nec proprium Dei est ingenitum esse: non enim convertitur* etc.

Conf. *Ingenitum* antonomaslice dictum excludit a subjecto quamlibet processionem a principio, sive per productionem sui formaliler, sive per productionem alienjus suppositi, cui communicatur, vel de quo essentialiter prædicatur; sicut incorporeum, ut spiritui proprium, excludit corpus ab omni supposito, de quo spiritus prædicatur essentialiter : sed Deus hac ratione non excludit quamlibet processionem a principio : cum essentialiter prodicetur de Filio, qui gignitur; et de Spiritu sancto, qui procedit : ut ideo, propter communicationem sui cum his suppositis productis, a Patribus etiam aliquando dicatur *essentia genita* vel *nata*, aut *procedens* ; ergo.

395. *Dico II. Patri* in Divinis soli Ingenitum antonomaslice tale est proprium.

Prob. Γ. p. Patres communi suffragio hoc prædicalum primæ Personæ attribuunt : sic Alexander Ep. Alex, in ep. ad Constanlinopolilanum scribit labb. 1.2. p. 19. D.) : *Unus est ingenitus Pater* jNazianz. Or. 23. n. 1G. *Patris foprietas hæc est, quod ingenitus sil* : Fulgent, ad obj. 7. Arian. *Ingenitus Pater nunquam in Scripturis canonicis legitur, et tamen secundum fidei veritatem ingenitus prædicalur* etc.

Conf. Imprimis aliqua in Trinitate Persona debet esse *ingenita* ; cum alias 'elsuiipsius vel mutua duarum productio daretur; si quamlibet oporteret esc productam ab aliqua Persona : vel Persona realiter distingueretur a Deitate; si qua ab essentia divina produceretur. Deinde non potest esse ingenita, nisi *una*; quia alias etiam forent plures Dii, cum natura divina non communicetur, nisi per productionem Personæ, ideoque numero saltem distincta natura existeret in distinctis Personis : quin infinitæ sequerentur Personæ; cum ratio Trinitatis jam nulla furet, et multiplicata semel Divi-

nilas nullos patitur limites. Demum alia præter Patrem Persona non est inge-
nita, ut statim probabitur. Tandem convenit Patri esse ingenitum; cuiusne
procedat ex Filio, cujus ipse est Pater; nec a Spiritu sancio, cujus est tum
Filio principium : neque a natura divina producit, vel realiter emanat;
cum præter distinctionem realem, quæ inde naturam divinam interci
Paternitatem sequeretur, divina natura aliquod notionale, scilicet emana-
tionem paternitatis realem haberet, quod Personis non communicat. Eip»
Ingenitum Patri proprie convenit.

Proð. 2. p. Testantibus Patribus nec Filius nec Spiritus sanctus est pro-
prie, multo minus antonomaslice, ingenuus. Nam Hil ar. L. 2. de Trin.
ñ. II. inquit. 16 uno ingenito Deu unus unigenitus Deus; nun Dii duo, «4
unus ab uno: non ingenui duo: quia natus est ab innato; Fixo, adobj. 5.
Arian. In duobus ingenuis diversa divinitas invenitur : in uno autem genito
ex uno ingenito naturalis unitas demonstratur; Coxc. Symien. Can. 19. ap.
Hil ar. L. de Syn. n. 38. delinit : Si quis Spiritum sanctum paracletum
dicens, innascibilem Deum dicat, anathema sit; et Cone. Tolet. XI. in pra-
fat. (Lab. t. 6. p. all. E.) Spiritus sanctus nec ingenuus nec genitus m-
ditur etc.

Conf. Ingenitum hactenus usurpatum excludit productionem quamemu-
que realem : sed Filius, utpole genitus, et Spiritus sanctus, tamquam proce-
dens, productionem realem dicunt, non excludunt; ergo.

396. Dico III. Ratio Ingenui convenientis Patri, juxta communem SS. Pa-
trum phrasin, formaliter significat meram negationem omnis productionis,
fundamentaliter aliquod positivum excludens productionem, quod est
paternitas, saltem secundum conceptum inadæquatum.

Prob. II. p. Ingenitum imprimis formaliter non significat aliquid positi-
vum; quia juxta Athan. Diu. 2. de Trin. n. 19. Vos dicimus ingenitum
significare non esse genitum, quoad substantiam, quemadmodum mendacii
expertem esse non mentiri, quoad substantiam. Nazianz. Or. 29. n. 11. Gai
ingenui significat generationis expertem, non autem declarat, quidnam na-
tura suasit id quod generatione caret ; et juxta Aug. L. 5. de Trin. c. fi.
Cum vero ingenuus dicitur Pater, non quid sit, sed quid non sit dicitur.
Deinde negat omnem productionem, dicente Basil. L. 1. cont. Eunom. n. la.
(opp. t. 1. p. 237. B.) : Fox ingenuus, non quid sit, sed eum ab alio non
esse significat: el Coxc. Tolet. XI. profite»te (p. Sil. A.) : Patrem non geni-
tum, non creatum, sed ingenitum profite»mur; ipse enim a nullo originem
ducit. Denique tantum negat, ut docet Aug. L. 5. de Trin. c. 7. scribens :
.9 s» quantum valet quod dicitur filius, tantumdem valet quod dicitur geni-
tus : tantumdem ergo valet quod dicitur non genitus quantum valet quod
dicitur non filius.....Ingenuus porro quid est, nisi non genitus ? Ergo Inge-
nitus formaliter significat meram negationem omnis productionis.

Prob. 2. p. Negatio per Ingenitum importata provenit ab intrinseco
Patris, nec est mera duntaxat conceptus ex Irinseci inticiatio ; est incommu-
nicabilis Personis aliis, indicat specialem dignitatem Personæ primæ, ratione
distinctam a dignitate Patris: atqui quod ab intrinseco rei provenit, dicit
aliquid positivum; et in eo tundatur: quod est incommunicabile, ratione
adirmativi excludit: quod dignitatem indicat, peiTectw-

nem, qualis mera negatio non est, inducit aut supponit ; ergo ingenitum
ac ejus negatio in positivo, affirmativo el perfectione fundatur, seu ea fun-
damentaliter significat.

Pmb. 3*. p. Nihil positivum est in Patre præter essentiam et relationes
lum Paternitatis, tum Spirationis : sed fundamentum negationis, quam
Ingenitum formaliter dicit, non est essentia ; cum hæc communis sit Iribus
Personis: neque spiratio activa; cum eadem, vel inadæquala, similiter sit
in filio; ergo debet esse Paternitas, tum quia præter hanc nihil positivi in
Pairesuperesl; tum quia hæc constituit principium originis primæ, seu ante
quam non potest esse origo; adeoque ex intrinseca ratione sua exigit esse
ante el extra originem.

Prob. P. p. Si Paternitas secundum ea, quæ in se complectitur, concipia-
tur conceptibus inadæquatis, potest spectari vel secundum explicatam
rationem generalivi, quam dicit ad Filium, vel secundum implicitam ra-
tionem sufficientis sibi ipsi seu ad suum esse : sed Paternitas secundum
rationem generalivi quam dicit ad Filium, non est fundamentum negatio-
nis ab Ingenuo significate; cum negatio hæc possit esse sine Paternitate, et
Paternitas sine hac negatione, ut non solum Theologi ex Aug. L. o. de Trin.
c. fi. cl. Ern-iiAN. hæ. 76. ad confut. c. 5. Actii colligunt, sed et Gentiles in
sua Theogonia produunt; ergo debet esse secundum rationem sibi ipsi suffi-
cientis.

Dixi: Juxta communem Patrum phrasin. Cum enim Aelius et Eunomius
Ingenitum esse privationem generationis docerent, privativum autem in reali
entitate reponerent, ut inferrent natui*® divinæ essentiam repugnare Filio,
lanquam genito; Patres ad hanc sequelam avertendam Ingenitum in nega-
tione, el quidem mera, formaliter constituerunt. Hoc tamen non impedit,
quominus exposita Ingenui significatione, Theologi jam Ingenuo attribuant
gradum privationis saltem infimum, quo negetur forma h. c. productio in
subjecto, cujus rationi genericæ aut communi, qualis in Divinis est natura,
non repugnat habere eam formam, quamvis repugnet rationi specificæ aut
singulari, qualis hic est persona Patris : præsertini cum juxta Basil. L. 1.
cont. Eun. n. 10. (opp. I. 1. p. 223. B.), non repugnet Ingenitum dici sive
dbiliu», sive exclusivum, sive negativum, cl Naz. Or. 29. n. 12. dicat :
Imjenilum et genitum sibi opponuntur, ut habitus et privatio. Neque etiam
prohibet Ingenitum accipi formaliter positive, seu sub ratione formæ exclu-
dentis productionem passivam, cl non sub ratione exclusæ productionis
passivæ, sicut accipi solet immensitas, infinitas, immutabilitas et similia;
«nbquo conceptu Ingenitum formaliter consistit in positivo, connotante
negationem in obliquo.

Wi. Observa. Præ natura divina, ut diximus, habet Paternitas, quod sit
ingenita cum repugnantia productionis, sed præ Paternitate habet Natura
mtixa, quod nulla ratione ab altero emanet; dum e contra Paternitas,
quamvis a natura non emanet realiter, tamen secundum nostrum intelli-
findi modum inde emanare concipitur. Nam 1°. ubi est natura substan-
tialis, perse etiam est personalis illi connaturalis. Natura hæc secundum
rationem prior est sua personalitate ; sicut commune proprio, subjectum
Hxfce, materiale formali, saltem intentionaliter præsupponitur. 2°. Eadem
n. p. I.

natura sufficiens Cl proximum fundamentum est sua- personalitatis : cum si illa producat vel liat, eadem actione ista etiam ponatur: ideoque nature existeulia ifuæcuniquē sil dclermiualhum personalitatis. Quod sero ratione posterius est, el fundatur in altero, secundum rationem ab illo emanat; eip, a natura divina secundum nostrum concipiendi modum emanat saltem aliqua personalitas.

Cur autem ex tribus personalitatibus, quas ob nature fœcunditatem Ink in Divinis docet, Paternitas sola sit illa quæ inlenlionaliter emanet, breviter ita colligitur: inter plures personalitates ea videtur sic emanare, qui est magis connaturalis Deitati : ea videtur magis cuimaluralis, quæ modum existentiae conformem cum natura h. e. aseitalem habet : ea modum existendi a se obtinet, quæ a nullo principio producit : ea nullatenus producit, quam origo vel via productionis nulla preccdit : eam via hujusmodi non præcedit, quæ ipsa primam originem ac productionis modum exercet erga personalitatem aliam : atqui hoc preslat Paternitas respectu Filii, quem per intellectionem, seu primam immanentor agendi rationem producit; ergo Paternitas immediate cl inlenlionaliter emanat a divina natura. Accedit, quod personalitates aliæ realiter producantur vel adæquate vel inadæquate a Patre, et hinc secundum rationem emanare solum a natura nequeant.

ARTICULUS III.

EX QUARUM RERUM COGNITIONE PROCEDAT SECUNDA PERSONA?

398. *Nota.* Equidem secunda in Divinis Persona convertibiliter dicitur *Filius* et *Verbum* : hæc tamen omnia non sunt svuonvma. Nam relatio Filii diserte enuntiat ordinem viventis a vivente in similitudinem natura; Verbi autem relatio magis explicite prodit ordinem procedentis a dicente. Multo minus synonyma sunt intelligerc, ac dicere, seu loqui. Prius enim simpliciter enuntiatum solam habitudinem denotat ad objectum cognitum; quæ precise stat in tendentia vitali ad objectum sine ratione originis, et hinc solum grammaticalis est actio : posterius vero importat habitudinem ad verbum prolatum, seu concipiendo productum. Quare dum vel verbum Psal. 32. 7. sumitur pro imperio intellectus, aut decreto voluntatis, vel dicere, aut loqui Gen. I. 26., Psal. 148. et 6., et apud Ansel, in Monol. c. 30. 40. 60. pro intelligentia, aut iudicio communi, aut consensu accipitur; ubique improprie usurpatur.

Quamvis autem ex eodem capite *intellectio* essentialis non sit formaliter ipsa dictio, seu locutio; tamen supponitur vel ad eandem perlinet : sicut quamvis intellectus non sit principium quo formale proximum, tamen tanquam principium potentiate ac remotum ad generationem Verbi spectat: ut adeo actio cidtce sumpta dicatur cognitio notionalis importans relationem verbi, seu producti a dicente. Ex quibus intelligerc datur, varias phrases a Patribus in hoc argumento usurpatas. Nam solus *Pater* in Divinis proprie loquitur ; quia solus Verbum producit : loquitur *Verbum* ut objectum, et ut terminum locutione productum : loquitur per suam *proprietaem*, wlut per o et facultatem locuiham ; cum illa sit principium quo formale proximum : loquitur *solī Filio*, quia is solus pei Verbi productionem red-

dilur intelligens : Implilur eliam Verbo ul *persona*-, cui manifestat Verbum ut cognitionem : loquitur denique per *Verbum*, inadæquate sumptum, sive pro locutione et generatione passiva, sive pro essentia communicata, tanquam manifestalivo formali.

Porro præler relationem *originis* realem hactenus memoratam, in verbo eldictione non minus, ac iu cognitione invenitur alia adhuc relatio, scilicet *rulioiis*, qn# est representatio objecti, seu ordo verbi ac dictionis ad objectum represenlatum. Atque de hoc objecto hic quaeritur, quale sit respectu cognitionis notionalis illius, cx qua Peroona secunda tanquam *Ver-*tom procedit. Circa quam quæstionem imprimis observandum est, objectum huiusmodi duplicis esse generis : aliud *divinum*, quod complectitur essentiam, attributa, et relationes divinas ; item cognitiones et decreta Dei, tum necessaria, tum libera : aliud *creatum*, quod complectitur possibilia et futura, scu absoluta, seu conditionata.

Deinde cognitionem Dei, ulpotc essentialiter perfectissimam, esse comprehensivam et inluitivam rerum omnium cognoscibilium; posse tamen, secundum nostrum inelligendi modum et objectorum distinctionem, concipi aliquem cognitionis divinæ ordinem pro *signis originis* ad Filium, seu Verbi productionem, ita ut in *primo* comprehendatur essentia cum attributis, ideoque videatur esse radix trium Personalitatum secundum originem, cl creaturarum secundum causalilatcm : in *secundo* ex ulriusque comprehensione cognoscatur emicare virtus generativa Verbi, qua Pater constituitur, et jam ut existons proponitur : in *tertio* conspiciatur Verbum jam ut ex virtute illa generativa existens : in *quarto* videatur etiam Spiritus sanctus ul ex Patre et Filio existons, et sic natura divina jam ut perfecte in tribus Personis subsistens intelligatur : in *quarto* habeatur scientia media reflexa: in *quinto* scientia media directa ponatur : in reliquis decreta Dei libera et scientiæ illa excipientes sequantur.

Denique Verbum posse procedere cx cognitione objectorum, vel per se ac formaliter, vel per accidens tantum et concomitanter. *Primum* fit, si cognitio tanquam ratio formalis conducat ad Verbi productionem : *secundum*, si cognitio non ita conducat, licet identicc ac realiter ad eandem concurrat; sicut cum proportionē realilas dicitur conducere ad ratiocinationes, auimalitas autem non conducere tanquam ratio formalis; unde

Tandem *sensus quæstionis* est, quænam ex objectis, sive divinis sive creatis, attingat cognitio, quam Pater divinus in signo priori originis ad Filium xu productionem Verbi habet ? sive cx quorumnam objectorum cognitione Verbum procedat sive *formaliter* et per se, sive *concomitanter* el per accidens? De cognitione cssenliæ divinæ tanquam formali ratione processionis nemo est qui ambigat : de cognitione aliorum non tam diversitas sententiarum videtur, quam difficultas subtilitatis metaphysicæ; in qua ad apices discutienda cum non appareat vel necessitas, vel tanta utilitas, quæstionem brevibus duntaxat assertis resolvemus.

399. *Dico 1.* Verbum divinum per se procedit cx cognitione attributorum et trium Personarum.

Mj. Quod procedit *per se* cx inluitiva et comprehensiva cognitione Kenliæ divinæ. per se procedit ex cognitione attributorum et Personarum

Dei; quia hujusmodi eogulio attingit rem, ut est *in se*, el lotam totaliter cognoscit; adeoque saltem ea, qua; fonnaliler rei insunt, el qualia suul prædicala necessaria lain relativa quam absoluta, complectitur : sed Vani_m procedit per se ex inluiliva el comprehensisa cognitione essentia: divinæ; hujusmodi enim cognitionem exigit lum objectum, quod esi primarium : lum producens, qui se ipsum cognoscit : lum procedens, qui est Verbin perfectissimum, el perfectissime repræsenlans ; ergSproccdil per se ex cognitione attributorum el trium Personarum.

Conf. 1. Verbum per se procedit ex cognitione, qua Paler se ipsum comprehendit; tum quia Verbum, vi sum processiois, tanquam perfecta Patiiis imago hunc représentât el exprimit : tum quia Patri alias non foret pet omnia œqualc; quod insinuavit Al g. L. 15. de Trin. c. 14. scribens : *Paler i/enuil Verbum sibi aquale per omnia : non enim seipsum integre perfecleqir dixisset. si aliquid minus aut amplius esset in ejus Verbo, quam in seipso.* Sed cognitio, qua Pater seipsum comprehendit, eadem non lautum comprehendit attributa, sed cl Filium ac Spiritum sanctum : lum quia correlativa. qualia sunt lres Personæ, sunt simul natura el cognitione : lum quia Palci in sui cognitione comprehensiva vim suam generalivam cl spirativam intuetur, quæ sine terminis correspondenlibus Filii cl Spirali nequii cognosci ; ergo.

Cunf. i. In signo priori originis ad generationem Filii, Filius et Spiritu? sanctus rcipsa jam existant ; tum quia sunt entia plane necessaria : tum quia illud originis instans non est temporis, nec naluræ, nec prioritalis *in quo*, sed tantum *a quo*. *Deinde* in eodem signo Filius et Spiritus sanctus cognoscuntur; quia cognitio tum divinitatis, tum paternitatis comprehensiva nequit carere notitia Filii et Spiritus sancti, ut ex dictis constat, Prfftm hæc cognitio non est *abstractiva*, sed inluiliva; quia nec est cognitio per species alienas; cum Deus ad se cognoscendum non indigeat specie intelligibili; et, si essentia divina foret species, non tamen aliena esset : neque est cognitio *absentis*, aut ul formaliter absentis; cum cx memoratis Personæ jam existant; et quamvis in illo priori non cognoscantur ut existentes in se ipsis, cognoscuntur tamen ut existentes in essentia : neque est cognitio rei duntaxat in alio; quia Personæ cognoscuntur iu se ipsis, licet ut exerciti-existentes in posteriori signo attingantur. Ergo etiam Verbum ex cognitione lum sui ipsius, tum Spiritus sancti procedere potest, quamvis non possit esse sui ipsius principium, aut habere esse suum a suo termino; cum ad prius non requiritur motivum physicum, aut determinativum, sed sufficiat objectum, et quidem pure terminativum, quale hic solum adest : ad posterius autem necessaria foret prioritas originis in Filio respectu sui, et in Spiritu sancio respectu Filii; quod utrumque repugnat.

400. *Dico II.* Idem procedit etiam per se ex cognitione possibilium, per accidens autem et concomitante! tantum ex cognitione futurorum tam conditionatoruin, quam absolutorum. **M.**

Prob. P. p. Verbum per se ac formaliler procedit ex cognitione essentia: divinæ ac attributorum, ul constat ex num. priore el cx auctoritate FUGE>m et Anselmi ; quorum prior L. 3. ad Monim. c. 7. inquit : *A> minus aliquid habet verbum quod ex mente nascitur quam est mens, de qua nascitur,*

posterior autem in Prosing, r. 23. ait : *Non potest aliud (piam quod es, aut illiquid majus vel mipus te esse in Verbo, quo te ipsum dicis : quoniam Vtdiuni tuum sic est rerum , quomodo Iu vera.T : ex quo patet hunc S. Do-* clorcin in Monui, c. 30. loqui de futuris; aut, si de possibilibus intelligalur, asserere quidem Verbum esse ac manere, non tamen idem, sed diverse rationis, siabilia forent impossibilia. Sed cognitio comprehensiva essentia: attingit ejus parlicipabilitatem, el similis cognitio attributorum, prwscr.lim omnipotenti®, allingil rerum producibililatern; adeoque possibilia, ulpute quæ sunt essentia: parlicipabilia ct omnipotenti® producibilia; ergo.

Conf. 1. Juxta Aie. L. G. de Trin. c.. 10. n. 11. Verbum procedit a Patre, *tanquam Verbum perfectum, cui non desit aliquid, cl ars quædam omnipotentis atque sapientis Dei, plena omnium rationum viventium incommutabilium.* Sed quod procedit ut *ars* el ut *plena omnium rationum incommutabilium*, debet repræsentare artefacta secundum esse ideale, seu possibile, cl secundum rationes essentielles, seu prædicala non repugnantia ; adeoqueex horum cognitione procedere; ergo.

Conf. 2. Quamvis ipsaabilia non sint principium Verbi, sicut nec Verbum sui ipsius, nec Spiritus sanctus Verbi est principium : tamen cx cognitione illorum, æque ac istorum procedere potest; cum, quæ inter utraque intercedit differentia', nihil impediat. Non enim in possibilibus obstat ratio *creati ac finiti* ; quia, quamvis Paler essentiam cognoscat principalius ac directius, quam creaturas ut posibles; cognoscit tamen utraque pro eodem signo naluræ : el ipsa etiam essentia prius movet ad repræsentationem objecti, licet *creati* el *finiti*, quam ad productionem Verbi; cum essentialia sint priora nolionalibus : Nec ratio *producibilis simpliciter* ; quiaabilia ul simpliciter producibilia, quamvis nequeant produci, nisi a divina essentia per suas personalitates completa; tamen cognosci possunt ut producibilia ab essentia, priusquam hæc intelligatur sic completa; cum cognosci possunt ut essentialiter respicientia essentiam, ut parlicipabilem et omnipotentem, non autem ul subsistentem in tribus personalitatibus, vel ut personam : Nec ratio *producibilis per Verbum* ; quia licet non possint cognosci prius esse quam Verbum sit, aut productione sua per Verbum faciendaa antecedere ipsam Verbi productionem ; prius tamen cognosci possunt ut objecta producibilia per Verbum, quam ipsum Verbum intelligatur productum.

Prob. 2'. p. Juxta S. Al g. L. 15. de Trin. c. 14. *'Yonii omnia Deus Paler in se ipso, novit in Filio: sed in se ipso tanquam se ipsum, et in Filio tan-* ipiam Verbum suum, quod est de. his omnibus, quæ sunt in se ipso: adeoque tam cognitio Patris comprehensiva, quam ratio Verbi, quod est hujus cognitionis terminus, omnia repræsentantis exigit cognosci a Deo res omnes cognoscibiles, quas inter etiam sunt futura quæcumque; quod ipsum probant etiam Patrum dicta nonnulla, ad plus evincendum alias prolata. Quo minus tamen cx cognitione Dei', ut terminata ad futurum creatum quodromque, probetur procedere Verbum *formaliter* ac *per se*, sic efficitur ; cognitio, ex qua fonnaliler procedit Verbum, debet esse necessaria; cum ipsa Verbi productio *per se* et *absolute* necessaria sit, quæ a contingente dependere nequii : sed cognitio futurorum creatorum qualiumcumque non

est necessaria; quia hæc sive conditionata sive futura sunt contingentia; ergo.

Conf. 1. Similiter cognitio, ex qua Verbum procedit, debet esso prior secundum rationem, productio Verbi autem posterior : atqui cognitio futurorum creatorum nequit esse prior, el productio Verbi posterior; sed res habet se vice versa : cum futurorum cognitio sit *contingens*, productio autem Verbi *necessaria*; necessaria autem in Deo priora sint contingentibus; •go.

Conf. 2. Cognitio *per se* non concurrit ad productionem Verbi, quæ non est perfectio, sed prædicatum neutrum; quæ non connectitur essentialiter cum objecto repræsentalo; quæ, si non daretur, adhuc idem el eodem modo existeret Verbum; prout tere ex terminis patet. Sed cognitio futurorum imprimis non est *perfectio*, sed prædicatum neutrum; quia, quamvis perfectio sit cognoscere quodlilxit cognoscibile, tamen perfectio non est cognoscere hoc potius, quam illud ; cum ab objecto in cognitionem divinam ex se perfectissimam et molivo physico carentem, nulla refundatur excellentia: item essentia divina cognitioque essentialis cum nulla re *creata* ul futura committitur essentialiter; quandoquidem Deo libera esi non tantum oxislentia. sed et hypothesis, aut conditionatum futurorum : tandem Verbum nihil mutationis haberet, aut aliud foret, si nulla existeret creatura, aut nullo modo esset futura; ergo. Idem argumentum tenet etiam pro decretis Dei liberis.

401. *Observa.* Appendix hujus Articuli et prodroma sequentis est quæstio: Ex quarumnam rerum amore procedat Spiritus sanctus? Resolutio cum proportionem est eadem, et quidem communis; quod *formaliter* ac *per se* Spiritus sanctus procedat ex amore essentiæ . attributorum et Personarum; concomitanter autem et per accidens tantum ex amore creaturarum futurarum; cum amorem hic parlim perfectissimum, parlim necessarium requirant omnes, ut de cognitione in superioribus est dictum ; notionalis etiam ac necessarius terminus a principio contingente, aut libero dependere nequeat. Dissidium tamen movetur circa amorem possibilem, quem *Thomistæ* hinc exclusum volunt, quoniam possiblea nullatenus a Deo amari contendunt. Cum vero contrarium in Tr. *de Deo uno* insinuaverimus, etiam hic cum aliis communiter repugnamus, ac possibilem amori, conformité!" ad dicta de cognitione, formalem concursum attribuimus.

ARTICILUS IV.

AN TERTIA IN DIVINIS PERSONA PROCEDAT A PATRE ET FILIO?

402. *Nota.* Dogma Catholicum de tertia in Divinis Persona gemino hactenus eiTore fuit lacessitum. *Primus Arianos* el *Macedonianos* habuit auctores, qui, detracta Spiritui sancto divinitate, eum a solo Filio, itidem creatura, factum seu creatum dicebant. Sed brevi exinctiis hic errorjacliit, Patribus Concilii CECumenici It. agentibus, qui Symbolo Nicæno post has voces: *Credimus in Spiritum sanctum*, addiderunt: *Dominum et vivificantem, qui er Patre procedit.* *Secundus* pertinacior fuit, ac eliamnum apud *Græcos*

Schismaticos perseverat. Quidam Theodorelum in sua Anathcmalismorum S.Cyrelli confutatione auctorem illitis volunt: alii ejus initia ad secnli septimi medium revocant ; nec tam ejus editorem nominant, quam oppugnatorem S. Maximum in ep. *ad Marin*, laudant. Illud certum, scculo jam octavo acriorem fuisse circa dogma de Spiritu saucio controversiam, de eaque jam celebratas per Galliam, Italiam el Germaniam Synodos, quas in Chronologica Conciliorum serie notatas roperies. Qua porro vicissitudine sub tempora Pholii, Michaelis Certilarii, Josephi Coiislanlinopolilani, et Marci Ephesini, eadem disputatio exarserit el resederit, recruduerit el quieverit, resuscitato fuerit, et calentis compressa, ul publicam saltem fidei erroneam confessionem recens non obtinuerit, ex historia *Concil. OECumenicorum*, Constanlinopolilani el Later. IV., Lugdun. II. ac Florentini discere licet.

Cum dissidentium pars utraque Spiritus sancti et divinitatem et processionem a Patre crederet, *Græcorum* parlim imperita obstinatio, parlim pemiasio erronea dissidium effecit perpetuum. Quamvis ipsi concederent, Spiritum sanctum esse a Patre per Filium, quin el a Filio esse, eflnere, scaturire, emanare, ac spirari ; negabant tamen ab illo procedere : vel quod dicerent processionem connolare principium, quod ab alio non procedit; vel quod existimarent, exinde statui *duo principia* Spiritus sancti quorum prius ignorantiam pertinacem prodit; cum processionis verbum universalissimum sit, ac minus quam quodx is aliud, modum originis determinet: posterius autem errorem credulitatis ostendit; cum in gemina Persona unum duntaxat principium unicamque spirationem *Latini* palam ac sincere profiterentur. Omisso itaque errore allero, qui Disp. P. jam est refutatus, alterum secundum duas has partes distinctis assertionibus profligabimus.

403. *Dico I.* Spiritus sanctus procedit, non a solo Patre, sed etiam a Filio divino. Pars P. ex dictis etiam certa est apud Schismaticos, manifesta est ei Scripturis ; a quibus Spiritus sanctus 1. ad Gor. 2. 10. *Spiritus Dei*, Matth. 10. 20. *Spiritus Patris*, Joan. 15. 26. *a Patre procedens* dicitur : definita est in Conciliis, ac in Symbolis plerisque proposita; et plerisque Traditionis monumentis demonstratur, quæ pro parte 2a. afferuntur. Unde hæcspcciatim

Prob. I. Ex Scriptura. 1°. In Divinis dare aut tradere, idem est ac producere, ut patet ex Joan. 5.26. Matth. 11. 27. et alibi; ergo et accipere idem est ac procedere; tum quia hoc sequitur ex relativa oppositione : lum quia quidquid Persona una accipit ab altera, non est accidens aliquod utpote a Deo alienum, sed ipsa Dei substantia. Sed Spiritus sanctus accipit a lilio, dicente Christo, Joan. 16. 13. el 12. *Spiritus veritatis non loquelur. a 'i-melipso; sed quæcumque audiet loquelur, et quæ ventura sunt annuntiabit tdiis. Ille me clarificabit : quia de meo accipiet el annuntiabit vobis:* quibus verbis ipsam divinitatem communicatam denotari, colligitur ex v. 15., ubi Christus ait : *Omnia, quæcumque habet Pater, mea sunt : proplerea dixi vobis, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis;* ergo. Ita colligunt ex hoc. loco Atiiian. inep. 3. ad Scrap. n. 1., Epippiian. in Aneor. n. 67., Ambros. de fide Orllmd. c. S. (opp. t. 2. pari. 2. p. 356.), Hilari. L. 8. de Trin. n. 26. el alii.

2°. Qui mittitur missione propria a Filio, procedit ab eodem ; sed Spiritus

sanctus mittitur a Filio, juxta Joan. 14. Hi. *Paracletus autem Spiritus, quem mittet Pater in nomine meo; c. 13. 26. Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis Spiritum veritatis, qui a Patre procedit; et c. 16. 7. Sinon abiero, Paraclitus non veniet ad vos : si autem abiero, mittam eum ad vos.* Et hæc missio est propria, quia est personalis; cum ubique tribuantur effectus, personis duntaxat convenientes, scilicet in primo: *Ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia; in secundo : Ille testimonium perhibebit de me; in tertio : Arguet mundum in peccato, et de justitia, et de judicio; ergo. Haud absimili modo argumentantur Nazianz. Or. 31. n. 26., Aug. L. 4. de Trin. c. 10. n. 29., Greg. M. hom. 26. in Evang. n. 2., Anselm, de Proc. Spiritus sancti c. 9. etc.*

3°. Oui in Divinis dicitur esse alterius, ab illo procedit; quia cum una Persona sit alteri aequalis, non dicitur alterius esse ratione subjectionis, aut servitutis, sed ratione originis; quomodo Matth. 10. 20. dicitur: *Spiritus Patris vestri loquitur in vobis*: sed Spiritus sanctus dicitur spiritus Filii; tum verbis disertis ad Galat. 4. 6. *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra*: tum æquivalentibus, Joan. 13. 26. *Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, Act. 16. 7. Non permisit eos Spiritus Jesu, ad Rom. 8. 9. S» quis Spiritum Christi non habet etc.* Ergo. Igitur hoc argumento Cyril. Alex. in ep. ad Nestor, c. 10. (Labbe. t. 3. p. 403. D. E.), Athanas. in ep. 1. ad Scrap, n. 23., Εριπλ v. hæc. 74. η. 7. cum aliis.

II. Ex Patribus. Et quidem ex Græcis, quorum hic auctoritas plurimum valere debet, Greg. Nyssen. L. 1. cont. Eun. (opp. t. 2. p. 428. D.) inquit: *Cum Patri conjunctus est Filius, et cum ex illo esse habeat, non tamen posterius existit; sic etiam Spiritus sanctus proxime lueret Filio, (pii sola cogitatione, secundum rationem principii, prius consideratur productione Spiritus.... adeo ut detracta principii ratione, nulla re sancta Trinitas a se ipsa dissidet; Athanas. ep. 1. ad Scrap, n. 20. 21. Quemadmodum unigenitus est Filius, sic et Spiritus (pii a Filio datur et mittitur, unus item est, non nulli.... Quia enim unus est Filius, (pii et vivens est Verbum, unam quotæ esse necesse est perfectam et plenam, sanctificantem et illuminantem, viventem ejus efficaciam et donum; (piod ex Patre procedere dicitur, quia ex Verbo, quod ex Patre esse conceditur, effulget, et ab eodem mittitur et datur. Filium quidem a Patre mitti verissimum est.... sic etiam Filius Spiritum mittit.... Filius dicit: quæ audiui a Patre, hæc loquor in mundo. Spiritus autem ex Filio quoque accipit.... Igitur eundem ordinem, eandemque naturam habet Spiritus erga Filium, qualem Filius erga Patrem. Didym. L. de Spiritu sancto n. 34. Non ex se est (Spiritus sanctus), sed ex Patre et me est. Hoc enim ipsum, quod subsistit et loquitur, a Patre et me (Filio) illi est; et ibid. n. 3". Neque enim quid aliud est Filius, exceptis his, quæ ei dantur a l'aire; neque alia est substantia Spiritus sancti, præter id, quod datur ei a Filio. Bas. L. 3. cont. Eunom. (opp. t. 1. p. 272. B. et apud Petav. de Trivii. L. 7. c. 3. n. 13.) : 11 Filius ordine est secundus a Patre; quoniam ab eo est: et dignitate-, quoniam irrincipium et causa existendi ipsi Pater est... eodem modo Spiritus sanctus posterior Filio est ordine, et dignitate; cIL. S. cont. eumd. (opp. t. I. p. 302. A. et 304. E.) vocat Spiritum sanctum verbum et imaginem Filii. Eviraan. in Aneor, n. 8. Spiritus Dei, et Spiritus Patris, et Spiritus I illi, non compositione aliqua, ut in nobis animæ! cor-*

pus, std inter Patrem el l'ilium medius, ex Paire Filiaque procedens, et appellatione tertius; et n. 67. Jam vero cum Christus ex Patre credatur, Deus cx Deo; ct Spiritus ex Christo, sive ab ambobus; ut Christus his verbis asserit: quia a Patre procedit et, hic demeo accipiet. Idem liter. 62. rl. 4. Non alienus fit a Patre et Filio, sed ex eadem substantia, ex eadem divinitate, ex Patre et Filio, cum Patre ct Filio subsistens semper Spiritus sanctus; Cyr. Alex. LMThes. (opp. t. 5. part. I4. p. 358.) : Necesse est faleri Spiritum p substantia esse Filii : Nam, ut ex ipso naturaliter existent, et in creaturam ab ipso missus, renovationem efficit, complementuncnempe sanctæ Trinitatis; et L. 1. de adoral, (opp. t.1. part. 2. p. 9.) : Mutabilis nullo modo est Spiritus, aut, ii mutationis morbo laborat, ad ipsam Dei naturam hæc labes pertinebit. Siquidem est Dei et Patris el Filii, ille qui substantialiter ex utroque, nimirum ex Patre per Filium, pro/luit Spiritus.'

Eamdem veritatem verbis inetaphoricis enuntiant, qui *Filium fontem esse Spiritus sancti*, et hunc ab illo *profluere, prodire, scaturire* dicunt; ut Athan. de Incarn. et cont. Arian, n. 9., Cyril l. Alex, in Joann. L. 2. (opp. t. 4. . 182. D.) et epist. ad Nestor, c. 10. ; vel qui dicunt Spiritum sanctum esse *cj substantia* Filii : ut Cyril l. Alex, in Joann. L. 10. (p. 926. A.) et Thesaur. L. 31. (opp. t. 5. p. 334. I.), Epipii. in Aneor, n. 7.; vel qui prædicant Spiritum sanctum esse Spiritum *Filii proprium*, ut Athan. ep. 1. ad Scrap, n. 23., Cyril l. Alex, in Joann. !.. 9. (p. 810.) et L. 10. (p. 910.) vel qui Spiritum sanctum appellant aut *odorem*, aut *vaporem* aut *halitum* Filii, ut Athan. epist. 3. ad Scrap, n. 2., Cyril l. Alex, in Joann. L. 11. (p. 930.) et Thesaur. L.33. (p. 338. B.) et alii. V. Petav. de Trinil. L. 7. c. 3. 4. 5.

Porro ex Latinis Patribus laudasse sufficiat Tertut.l. cont. Praxeam c. 4. Hilar. de Trinil. L.2. n. 29. et L. 8. n. 20. Ambros. de Spir. sancio L. I. c. 11. n, 121). Aügust. de Trinit. L. 4. c. 20. n. 29. et L. 15. c. 17. n. 29. alibique, Marum Victor, adv. Arium L. 1. c. 12. et 13. Leon. M. ep. 13. c. 1. Fulgent. L. de fide ad Petrum, c. 11. Greg. M. Moral, in Job. L. 1. c. 7. (al. 22. n. 30.) et in Evang. L. 2. hom. 2G. n. 2. cum aliis plurimis, quos sibi adversari Gneci haud ægrè fatentur. V. Petavium L. 7. c. 8.

Ili. Ex Conciliis. Epistola Cyril li, ct Concilii Alexandrini data ad Nestorium, leda ct approbata fuit a Cone. Ephesino Act. 1.; deinceps eliam a Chalced. Act. Constantinopolitano IL Collât. 6. ct 8., HI. Act. 18., et IV. Sess. ult. est confirmata : sed in hac diserte dicitur Spiritus sanctus *a Filio a a Deo Patre procedere* (Labb. t. 3. p. 405. D.). Praeterea Cone. Laleran. IV. .1. de fid. Calli. (Labb. t. 11. part. 1a. p. 242. C.) sic proritetur: *Pater a nullo. Filius autem a solo Patre, ac Spiritus sanctus ab utroque pariter, absque initio semper et fine.* Lugdunense II. autem in Constitutione synodica de processione Spiritus sancti (Labb. ibid. p. 974. E.) inquit : *Fideli ac devola professione fatemur, quod Spiritus sanctus ælernaliler ex Patre et Filio, non languam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio, non Mms spirationibus, sed unica spiratione procedat.* Secundum quam professionem ibidem Symbolum Patrum, cum addito *Filioque* a Græcis græcc, a Latinis latine in Missis solemnibus decantatum fuisse, Acta Concilii perhibent.

Tandem Concilium Florentinum in Litteris Unionis (Labb. 1.13. p. SI4. D.) primo({Uæstionem definit his verbis : *In nomincS. Trinitatis, Patris, Filii et*

U

il

S

*Spiritus sancti, hoc suero umrma/i Concilio Florentino approbante defini-
mus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur et suscipiatur, sicut ut
omnes profiteantur, quod Spiritus sanctus ex Patre et Filio æternaliter
et Filio meum suam. suumque esse suam listens habet ex Patre simul et Filio, ut
utroque æterniter tanquam ab uno principio et unica spiratione procedit.
Nox sinistram interpretationem præverlens subjungit : Declarantes, quod id,
quod sancti Ductores et Patres dicunt, ex Patre per Filium procedere Spi-
ritum sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc significetur, Filium
quoque esse, secundum (iræcos quidem causam, secundum Latinos vero prin-
cipium subsistentiæ Spiritus sancti, sicut et Patrem, Denique rationem adji-
ciens ita finit : Et quoniam omnia, quæ Patris sunt, Pater ipse unigenito
Filio suo gignendo dedit, præter esse Patrem; hoc ipsum, quod Spiritus
sanctus procedit ex Filio, ipse Filius æternaliter habet, a quo etiam æterna-
liter est genitus.*

*IV. Ex Hæcione, et quidem ex duplici axioma Theologico. Primum, et
vehit a priori, est: Quæcumque habet Pater in Divinis, excepta ratione In-
geniti et Paternitate, communia etiam sunt cum Filio. Ita loquuntur Nazian-
Orat. 41. in Pentec. n. 9. et Orat. 31. n. 9. Cyprianus. Alex. L. 2. Dial. (Opp. I. ii.
p. 422. C. et seqq.), et Thesaur. L. 12. (Opp. t. 3. p. 110. l. E.), et alii
plurique: statuunt Patres Florentini in periocha ultimo laudata: insinuat
Scriptura verbis Christi : omnia quæcumque habet Pater, mea sunt. Sed Pater
in Divinis habet potentiam spirandi, distinctam a ratione Ingeniti et Pater-
nitatis, seu vis generativæ ; ergo potentia spirandi communis est cum Filio.
Secundum, et vehit a posteriori, est : Distinctionis fundamentum in Divinis
sola est processio, seu relationis oppositio : constat id ex Patrum dictis, et
usu Florentini num. 381. indicatis : sed Spiritus sanctus non minus distin-
guitur a Filio, quam a Patre ; ergo et ab eodem æque ac ab isto procedit.*

*Conf. 1. Sententia est Patrum ac Theologorum consensu firmata, Filium
per intellectum, et Spiritum sanctum per voluntatem procedere ; ideoque ille
Verbum, hic Amor compellatur: sed quod procedit per voluntatem elui
amor, non tantum a cognoscente, sed etiam ab ipso verbo, si hoc sit subsi-
stens, procedit ; quia nihil amamus, nisi secundum quod conceptione mentis
apprehendimus, h. e. nisi præcognitum ; ergo.*

*Conf. 2. Filius, dum ei communicatur voluntas a Patre, pro priore originis
non supponit terminum voluntatis, seu Spiritum sanctum productum; ergo
accipit a Patre voluntatem fecundam et productivam Spiritus sancti, sicut
Filius et Spiritus sanctus omnipotentiam fecundam ex simili capite acci-
piunt, dum eis communicatur ; ergo Spiritum sanctum æque producit cum
Patre ad intra, sicut cum eodem et Spiritu sancto creaturas producit ad
extra.*

*Conf. 3. Esse spiratorem. nec repugnat Filio, ut est Deus; cum et Pater spi-
rator sit Deus: neque ut est Filius ; quia processio per spirationem alia est,
quam illa per generationem; ideoque, cum Filius sit genitus, non autem
spiratus. Patet ut spiraturi non opponitur, nec repugnat. Præterea vero ordo
in Divinis non alius est. quam originis; adeoque, nisi Persona tertia simul
procedat a secunda, præter primam erunt tantum duæ secundæ, non autem
secunda et tertia ordine. Ergo cum spiratio activa Filio non repugnet, quin
ab ordine exigatur, eadem Filio est asserenda.*

401. Dico II. Pater et Filius sunt unum principium Spiritus sancti;
cujus contrarium nunquam admisit Ecclesia Lidina. Constat utraque pars ex
definitionibus Conciliorum proxime relatis. Nihilominus

Idem. P. p. Nihil frequentius est in Scripturis, quam Spiritum sanctum
designari, vel per *spiritum Dei*, vel per *spiritum Domini*, vel per *spiritum*,
qui ei Deo est. Sed hujus locutionis ratio non apparet alia, quam ut signifi-
cetur ordinem Spiritus sancti ad Patrem et Filium terminari. quatenus
hi sunt unus Deus et unum principium, non aulem quatenus sunt distincti,
ut simili modo usurpari locutionem de actionibus ad extra Patres pronun-
tiant ; ergo.

*Conf. Linter modos monarchiam in Divinis stabilitam explicandi gemi-
nos, alter est, quod unum, sicut in creatione, sic et in processione sit
principium; ut videre est apud Græcos Athanasius. Or. 4. cont. Arian, n. 4., Gregorius.
Nyssensis. Or. 1. in verba : Faciamus hominem (opp. t. 1. p. 141. C.), Nazianzenus.
Or. 20. n. 7., Basil, hom. 24. cont. Sabell. n. 4. et Latinos, Augustinus. L. 5. de
Trinitate. c. 14., Anselmus. in L. de Process. Spiritus sancti c. 9. et alios. Ergo cum
idem asserant Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, hujus proces-
sionis unum duntaxat principium in utroque reponunt.*

*Conf. 2. Sicut se habet omnipotentia respectu trium Personarum in
ordine agendi ad extra, sic se habet potentia spirativa respectu Patris et
Filii in ordine agendi ad intra; cum ex dictis proportio sit eadem in ratione
agentium et actionis; ergo sicut in agendo ad extra tres Personæ sunt unum
principium, sic Pater et Filius unum principium sunt in agendo ad intra.
Præterea Pater et Filius in esse spiratoris non distinguuntur a se invicem ;
quia in hac ratione sibi non opponuntur relative: ubi aulem non intercedit
relationis oppositio, non est distinctio, sed unitas in divinis; ergo. Denique
in concretis substantivis, qualia sunt spirator, vel principium, æque ac
Deus, vel creator, non est multiplicatio, nisi multiplicata forma, quæ scili-
cet per modum per se stantis hic habetur : sed nec virtus, nec actio spira-
tiva hic multiplicatur ; tum quia hæc sunt voluntas et amor Patris et Filii:
tum quia nec multiplicatio, aut numerus in Divinis locum habet circa
relationis oppositionem ; ergo. Qui aliter subinde loquuntur, uti Hilarius. L. 2.
de Trinitate. n. 29. Patrem et Filium vocans auctores Spiritus sancti, sumunt
substantivum concretum adjective.*

Prob. 2. p. Præterquam quod nullum extet in Ecclesia Latina documen-
tum authenticum, quod erroris hujus criminationem probet; eadem non
tantum in Synodis particularibus, præsertim Forojuliensi an. 791., Aquis-
granensis. 809. et Barensi an. 1097. contestata est dogma omnino Catho-
licum : sed etiam amolita est a se omnem suspicionem in Synodo OEcum-
enica, Lugdunensi 11. c. 1. (Labbe. t. 11. part. P. p. 973. A.) : Sacro
aplirobanse Concilio, damnamus et reprobamus omnes (pii negare preesum-
perint, æternaliter Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, sive etiam
in contrario ausu asserere, quod Spiritus sanctus ex Patre et Filio tanquam ex
duobus principiis, et non tanquam ex uno procedat ; et Florentina, in de-
creto Unionis (Labbe. I. 13. p. 514. B.). Latini vero affirmarunt, non se hac
manera dicere, Spiritum sanctum ex Patre Filioque procedere, ut excludant
Patrem, quin sit fons ac principium totius Deitatis, Filii scilicet ac Spiritus
sancti; aut quod id, quod Spiritus sanctus procedit ex Filio, Filium a Patre*

non *habeat, sive quod duo ponant esse principia, seu duas spirationes* : «d unum tantum asserant esse principium, unicamque spirationem Spiritu sancti, prout hactenus asseruerunt.

403. Of>j. /I. Imprimis Scriplura agens de processione Spiritus sancti, facit mentionem Patris duntaxat, non autem Filii. Etiam Concil. Coinhm- linopolitanum l. in simili occasione de processione ex Filio altum silet, Quin in Concil. *Ephesino* symbolum Nestorianum, quo negabatur Spiritu? sanctus per Filium procedere, Act. G. publico lectum, quoad hoc caput non est reprobatum a Patribus. Eadem dissimulatione usus est Cyril l vs Alfa, ad impugnationem sui anathemalismi noni, qua Theodorelus idem intliciabatur.

R. Quoad Iiim. D. Scriptura agens de processione Spiritus sancti non facit mentionem Filii implicate, et quoad sensum .V. explicite, et quoad verba C. primum patet ex probationibus : secundum non obest; tum quia mos est Scriptura, quæ pluribus Personis sint communia tribuere uni, sine tamen aliarum exclusione, ut ex Joan. 1. 9., Act. 1. 7. aliisque locis constat : tum quia facti ratio suppetit, quam indicavit Are.. Tr. 99. in Joan, n. 8. scribens: Si ergo de Patre et de Filio procedit Spiritus sanctus, cur Filius dixit: De Patre procedit cur putas, nisi quemadmodum ad eum solet referre, et quod ipsius est, de quo et ipse est. Unde illud est, quod ait: yta doctrina non est mea, sed ejus, qui inisit me. Si igitur intelligitur hic ejus doctrina, quam tamen dixit non suam, sed Patris : quanto magis illic intelligendus est et de ipso procedere Spiritus Sanctus; ubi sic ait, de Patre procedit, ut non diceret, de me non procedit. Adde, quod, si verbum scriptum deforet, traditum sufficeret.

Quoad 2U⁶⁶. D. Concilium hoc altum silet de Filio, ob fidem contrariam .V. ob necessitatis absentiam C. Pro more Conciliorum, quæ definitiones non edunt, nisi occasione hæresnm subnascentium, tam Nicænum de ipsa Spiritus sancti divinitate, quam Constantinopolitanum de ejus processione a Filio siluit: ut tamen ilhid opposite errori *Arianorum* divinitatem Verbi, ita hoc accommodate ad damnandos *Maccedonianos* negatam Spiritus sancti divinitatem et processionem a Patre definivit.

Quoad 3^{o66}. D. Symbolum Nestorianum, quoad caput de processione Spiritus sancti erroneum, non fuit reprobatum cequivalenter A'. formaliter *subd.* ex consensu in errorem A'. ex neglectu quæstionis ad scopum non pertinentis T. Non approbatum, sed *æquivalenter* saltem reprobatum fuisse caput illud erroneum, patet ex eo quod Synodus tanquam Catholicam confirmavit epistolam Cyrilli. Alex, ad *Neslorium*, qua dogma orthodoxum de Spiritu sancto aperte pronuntiatur. Quod examen de processione Spiritus sancti ad scopum disputationis non pertineret, constat ex controversia inter *Acslo rium* et Cyrillecm agitata, quæ circa substantialem Christi divinitatem et personam unicam versabatur. Quod demum impune negligi etiam ac dissimulari censura potuerit, inde liquet; quia negatio *Xestorii* accipi poterat in sensu precise opposito *Macedonians* : quæ excusatio nisi valeat, difficultas premet Graecos etiam ipsos; cum Nestorios negari t, Spiritum sanctum per Filium procedere.

Quoad i⁶⁶⁶. est eadem responsio, utpote in eadem controversia. Præterea vëro Cyrillus in declaratione Anathematismi noni, quem Theoporetcs oppii-

gnavit, diserte asserit, lum Filio, prteler paternitatem, omnia esse communia cum Patre; lum Spiritum sanctum Filio esse proprium, ipsi substantialiter inesse, ac esse ex ipso.

Inst. 1. Ex Patribus *Greeds* : Dionys, L. de divinis Nom. c. 2. §. 5. At u a s. l., de Incarnat, el cont. Arian, dicunt *solum Patrem esse fontem divinitatis*, VA *causam duarum personarum* : At u a n. refut. hypocr. Melct. Euseb. et Paul. Samos. Basil, cont. Eun., et Damasc. L. 1. de lid. c. 11. (al. 8.), cum aliis Spiritum sanctum non dicunt ex *Filio* procedere, ut de Patre loquuntur, sed duntaxat per *Filium*.

11. Quoad Ium. C. .4. iV. C. Filius equidem nec est fons omnis divinitatis, nec causa duarum Personarum; est tamen, juxta Eιπιιαχ. hæ. 76. iu conflit. c. 18. Aelii (vpp. I. 1. p. 939. I.), *fons de fonte* : juxta Athan., Cyril., supra laudatos, *fons Spiritus sancti* : juxta Græcos plerosque in Synodo Florent, loqucnles, *causa Personæ tertiae*.

Quoad 2um. R. Græci hi Patres cum aliis omnibus dixerunt Spiritum sanctuin, non ex Filio, sed per Filium A'. cum pluribus *subd.* negando per hoc actionem principii, et significando solam rationem medii A', negando dunlaial actionem principii carentis alio principio, cl denotando ordinem etiam Filii ad Patrem C. Spiritum sanctum procedere *ex Filio*, dixerunt etiam Eντιλαχ. in Aneor, n. 8. Cyril. Alex, in cp. ad Nestor, c. 10. Maxim. in cp. ad Marin. (opp. t. 2. p. 70.) et alii.

Præterea præpositionem per non minus actionem causæ significare, quam alteram *ex*, tum ex Scriptura Joan. 1. 3., ad Coloss. 1. 16. et alibi, lum ex Patribus Greg. Nyssex. L. 1. cont. Emiom., Cyr. Alex, in cp. ad Theodos, cl aliis manifestum est. Rationem autem diversæ usurpationis reddit Basil. L. de Spiritu sancto c. 3. scribens : *lice voces ex et per, non prcescribentis legem sunt, sed hypostases discernentis : non enim ut naturæ diversitatem introducat, sed ut minime confusam Patris et Filii notionem preebeat, pronuntiavit Apostolus*. Ex quo Γ). Thom. p. 1. q. 36. a. 3. inquit: Cum enim Filius « Patre habeat, quod abeo Spiritus sanctus procedat, Pater per Filium spirare Spiritum sanctum dicitur. V. Petav. L. 7. c. 17. n. 2. et seqq.

Inst. 2. Quamvis Patres Græci concedant eundem etiam ex Filio procedere, negant tamen Filium esse *principium* Spiritus sancti; ut fecit Maxim. inep. ad Marin, supr. cil., Naziaxz. Orat. 34. in Ægyptior. advent, η. 10. et Ilamasc. de fide L. 1. c. 13. (al. 12. in fine). Similiter Theodoretvs in cp. ad Monachos (opp. t. 3. p. 1021.), in reprehens. Anathcm. 9. Cyrill. Alex., vel Spiritum sanctum et L. ult. hæ. fab. vel silet de processione Spiritus sancti a Filio, vel eam negat(opp. t.4. p.718. C.)asscrit tantum produci *per* Filium.

R. F). Naziaxz., Maximis et Damascen. negant Filium esse principium Spiritus sancti, sumendo principium speciali modo, pro fonte Personarum, seu principio sine principio C. accipiendo principium simpliciter et modo communi, pro eo, a quo est origo ac processio A'. *Principii* autem vocem a Gratis aliquando usurpatam fuisse pro *causa characteristicâ*, monet L. 7. deTrin. c. 17. Petamls. Theodoretum errasse, quin auctorem hujus erroris fuisse, docent Viri nonnulli insignes. Probabilius tamen vindicatur ab aliis : tum quia nec Cyrillis, quocum disputabat; nec Synodus IV., a qua fuit restitutus, nec Syn. V., a qua ejus scripta sunt damnata; hunc in illo erro-

&

Hr
: %:is
lr< i

i#

A

s. 6 Liv

W

^

Is.

i
tik. (π*)

rem notarunt : tum quia pleraque ejus dicta simili modo exponi possunt, quo aliorum Patrum verba (etiam *Damasceni*, quem pauci quidam contra communem aliorum sententiam erroris insimulant) hac tenus declaravimus: tum quia in locis etiam objectis, maxime Lib. tabui, hærcel., ponit principia processioni Spiritus sancti ex Filio valde faventia.

106. *Obj. II.* In hypolhesi processionis ab utroque non potest dici 1°. an virtus spirandi, quæ reperitur in Patre, sufficiat, vel non sufficiat? cum in *primo* casu superflua sit virtus Filii ; in *secundo* autem inadæquata sit virtus Patris : 2°. An productio Spiritus sancti activa sit personalis, vel substantialis? cum prius nequeat esse commune pluribus personis; posterius autemtribuendum foret ipsi etiam Spiritui sancto : 3°. An productio Spiritus sancti passive per se exigit pro principio suo duo supposita distincta, Patrem scilicet et Filium, an vero non? eum *primum* videatur carere fundamento, et oppositam habeat paritatem in creatione ; *secundum* autem obsit dogmati.

R. *Quoad Ium.* Virtutem *spirativam*, quæ est in Patre, sufficere; nec ideo tamen virtutem, quæ in Filio est, superfluam esse, aut inutilem, quia eadem omnino et unica virtus est in utroque. Paritas et declaratio dicti exlat in virtute *creatira* omnibus Personis communi.

R. *Quoad 2"°.* Productionem *activam* posse dici personalem, et negari quod ea duabus Personis nequeat esse communis. Videtur tamen potius dicenda nec personalis, nec essentialis, sed *notionalis*; quia scilicet, quamvis non constituat Patrem et Filium in esse Personæ, ut de innascibililale respectu Patris diximus; nec etiam incommunicabilis sit Filio, cum filiationi relative non opponatur; ad distinctionem tamen a Spiritu sancto, et nolitionera utriusque Personæ pertinet.

R. *Quoad 30,n.* Productionem Spiritus sancti *passivam*, prout reipsa est, per se exigere pro principio supposita duo distincta, seu Patrem et Filium; quia Spiritus sanctus, prout nunc procedit, ex vi suæ proprietatis procedit ex amore mutuo, ut Aug. Tr. 99. n. 6. in Joan, appellat, *uno amborum*, ideoque dicit habitudinem relativam ad Patrem et Filium, seu duo supposita, per suam utrinque subsistentiam ad spirandum ultimo completa; ergo per se respicit et exigit utramque Personam; quia Personæ per se convenit sua proprietas; et proprietati divinæ essentialis est habitudo relativa; tali autem relationi tale principium debetur. Ex quo etiam colligitur dispar ratio *a. creaturarum relatione*, quæ solum respicit et per se requirit principium a se existens et virtutis infinitæ ; quæ duo essentiæ divinæ etiam a subsistentiis præcisæ congruunt.

Inst. Dici non potest, an Spiritus sancti productio formalis, respectu utriusque Personæ, sit *aqualis* aut *inaequalis*, *mediata* aut *immediata*? cum alterutri parti repugnet ratio vel auctoritas ; ergo.

R. Dogma catholicum de aequalitate exprimit *Axsel.* in opusc. de process. Spiritus sancti c. 22. scribens: *Non est Spiritus sanctus prius de Patre quam de l. dio, nec de Film, quam de Patre : nec major nec minor est existens de Patre quam existens de Filio : nec magis nec minus est de uno quam de altero.* De term.no *pr.nc.paliter* autem, idem, quod Aug. L. 13. de Trin.

c. 17. scripserat, addit Ansel, ibidem : *Si ergo dicitur quod Spiritus sanctus ininripnlib r a Patro sit, non aliud significatur quam quia ipse Filius, de fiowl Spiritus sanctus, a Paire habet hoc ipsum, ut Spiritus sanctus sil de dio : quoniam id, quod est, habet a Patre: non sicut in rebus creatis, cum illiquid asserimus esse principaliter, volumus significare quod magis sit hoc, quod dicitur esse principaliter, quam illud ad quod refertur.* De quantitate autem productionis formalis Spiritus sancti a Patre, quoad rem ipsam dubitari acquit, eam esse *immediatam*; cum et Pater ipse spiret, et eadem omnino ac unica spiratione qua spirat et Filius : quoad vocis usurpationem lanicii dixerunt subinde Patres Graeci, praesertim Greg. Nyssen. ep. ad Ablab. (opp. 1.3. p. 27. B.) et Basil. L. 2. cont. Eunorn. (a Petav. cit. L. 7.c. di. η. I.), eandem esse mediatam, seu Filio interveniente fieri; ut indicarent scilicet Filium hanc virtutem habere communicatam a Patre, qui hujus etiam spirationis principium est sine principio.

107. *Observa.* Occasione argumenti nostri secundi ex ratione propositi, quo usus est Joannes Theologus in Concilio Florentino Act. 18. contra Graecos, introducta est in Scholas quaestio : An, si Spiritus sanctus a Filio non procederet, ab illo nihilominus distingueretur? *Scotistis*, cum aliis nonnullis, id affirmantibus; *Thomistis* e contra illud negantibus cum reliquis. Habet quidem ea controversia utilitatem; quoniam et *Græci* olim agnoscebant, et nunc etiam Schismatici agnoscunt Spiritum sanctum reipsa distinctum a Filio, etsi negent illum ab hoc procedere : unde, parte negante stabilita, et vis argumenti a *Latinis* usurpati demonstratur, et systema Schismaticorum evertitur : sed veritate dogmatis aliunde salis manifestata, non opus ducimus ei inhaerere diutius. Itaque observamus breviter, sensum quaestionis posse esse duplicem; 1um. an si Spiritus sanctus non procederet a Filio, et tamen idem omnino tunc foret qualis jam est, adhuc distingueretur? sed hic, utpote assumens quod quaeritur, et hinc illusorius, a nobis non attingitur. 2um. vero sensum : an, si Spiritus sanctus non procederet a Filio, et consequenter tunc non foret idem qui nunc est (cum eadem habitudinem essentialem haud diceret, quam dicit de facto) an, inquam, etiam lum adhuc distingueretur a Filio; cum possit tunc alius esse quam nunc est, et tamen non esse idem cum Filio?

Ad huncquaestionis sensum, conflatum licet ex hypothesis omnino impossibili, resolvendum, nec opus est, nec decet abire a principio theologico alibi statuto, quo sumus certi non aliud distinctionis fundamentum esse in Divinis, aut cogitari posse, quam *relativam oppositionem originis*, seu producentis et producti; quæ cum in data hypothesis nullatenus adesse ponatur inter Filium et Spiritum sanctum, consequens est neque distinctionem intercedere posse. V. Petav. L. 7. c. 9.

Nequis porro axioma laudatum in dubium revocare possit, Conciliis Tolentino XI. et Florentino, nec non Boetio et Anselmo, nuper productis, addere juvat et alios ex Patribus quatuor viros, idem statuentes. Sunt autem Greg. Nyssen. qui ep. ad Ablab. (Opp. t. 3. p. 27. A.) de divinis Personis universim ail: *Per quod solum discerni alterum ab allero deprehendimus, nimirum eo quiri credimus aliud quidem causam esse, aliud vero ex causa, aliud ex eo, quod ex causa est.* Greg. Nazianz. autem Or. 31. n. 9. *Mutucepersonarum reta-*

lionis differentia diversa ipsis nomina procreavit, paulo post addit : *Ex his verbis, quod genitus non sit, quod genitus, quod procedat, hoc effectum est, ut alius Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus appelletur; atque ilainconfusa trium Personarum distinctio in una divinitatis natura conservetur.* (or il l. Alex. Thesaur. l. 7. (Opp. t. u. p. 60. C.) : *Fst Pater in sua proprietate, et est Filius in peculiari sua proprietate; hanc solam a Patro differentiam habens, quod Pater quidem per se est, neque est Filius ; Filius etiam perseest, nerpie est Pater; sed hac quidem sola differentia a Patre distinctus.* El ibid. L. 11. (p. 83. c.): *Simplex itaque et non composita Deitatis natura, nunquam m duahlatcm Patris et Filii secta fuisset, nisi prius aliqua differentia fujw visa esset, non secundum essentiam, sed extrinsecus* (i. e. extra essentiam) *intellecta, per quam ulriusque Persona inducitur, peculiari quidepi hypostasi constans, sed in unitatem Divinitatis per naturalem identitatem constricta.* Aig .L. 11. de civit. Dei c. 10. n. l. *Ideo simplex dicitur* (Deus) *quoniam quoti habet, hoc est, excepto quod relative quaeque Persona ad alteram dicitur.* Illis consentiunt Fulgent. L. de Trin. c. 2. et Damascen. L. 1. de fid. c. II. (al. 8. opp. 1. l. p. 139. D. edit. Venet.) cum aliis. Accedit quod, sicut de facio, prater oppositionem relativam originis, in Divinis non datur distinctio, aut ex limitatione, aut ex repugnantia disparata ; sic nec in hypothesi illa exinde distinctio proveniret.

Primum constat ex infinitudine praedicatorum divinorum : *secundum* autein colligitur: 1°. quia in illa hypothesi, sicut *disparate* non repugnarent Paternitas et Spiratio activa, sed eadem Persona generaret et spiraret ; sic etiam disparate non repugnarent Filiatio et Spiratio passiva, cl una persona generaretur et spiraretur, Filiusque foret indistinctus a Spiritu sancto. 2°. Quia non magis tum opponeretur Filiatio et Spiratio passiva, quam nunc opponitur Paternitas et Filiatio ex una, cl Spiratio activa ex altera parte: adeoque sicut spirator nunc non est persona distincta a Patre et Filio, sic Spiritus sanctus tunc non foret persona a Filio distincta. 3°. In systemate *Græcorum* Filiatio et Spiratio passiva haberent se ordinate ; sicut intellectus et voluntas, intellectio et volitio in Divinis : haberent etiam sc ut termini perlinentes sequela, ita ut valeat illatio: Producitur Spiritus sanctus, ergo generatur Filius; sicut valet illa: Pater amat, ergo inlelligit : quin haberent sc ut mutuo convertibiles, ita ut valeat : Generatur Verbum, ergo producitur Spiritus sanctus; quia voluntas et intellectus divinus sunt realiter idcin : uterque etiam necessario ad intra operatur : et principium non tantum quod, sed etiam quo formale proximum, scilicet Paternitas et Spiratio activa, realiter quoque identificatur ; ergo et Filius et Spiritus sanctus non forent disparata; ergo nulla inter Filium et Spiritum sanctum potest intercedere distinctio, nisi quæ sit aut formaliter aut radicaliter oppositio relativa originis.

Atque hac ratione oportet explicare locutiones quasdam Patrum, qui Filium dicunt distingui a Spiritu sancto, vel quia prior procedit *ex utero*, posterior *ex ore*; ut ait ATHAN. Dial. I. coul. Anom. u. 6. vel quia alter *exit quomodo natus*, alter *qumuodo datus*; ut Aug. L. 5. de Trin. c. l L scribit : vel quia ille procedit *generationis modo*, hic *modo processioneis*; ut Nazianz. Or. 39. n. 12. loquitur : vel quia is *filialiter* [qvrer-M- , iste *processibiliter* (ἐξπορευντῶ;) prodit ; ut Damascen. L. 1. de fid. c. 9. (al. 8. opp. t. l. p. 135. B.) et seqq.

repetit; cui consentit Anselmis, L. de Process. Spiritus sancti c. 2. in fine. Harum enim processioium difi'crenliro Dou asseruntur, nisi ut fundatæ in relativa oppositione, dine qua *uterus* ab ore, *nativitas* a datione, *generatio* a processione non distingueretur, æqUc ac intellectus et voluulàs, intellectio et volitio non cognoscuntur distincta, si distincta personalitas ac persona ab iisdem praescindantur.

Oiod Anselmim allinet, eadem illi aptari responsio potest. I'raeterca vero, ubi optlSc. de Process. Spiritus sancti cap. I. et tribus seqq. Filium *nascendo* et Spirilu in sanctum *procedendo* distinguit; non loquitur ex sententia propria, sed tantum explicat, qua ratione Græci, negantes processionem ex Filio, defendant distinctionem personarum ; idcoquc sub finem c. 2. ait : *Ft interim tiliam causam diram, quoniam nondum constat quod Spiritus sanctus de illo sil et procedat* etc.; ibidem tamen supponit hunc ipsum explicandi modum fundari in oppositione relativa : unde eod. cap. 2. addit : *Hæc sola causa pluralitatis est in Deo, ut Pater, et Filius, cl' Spiritus sanctus dici non possint de se invicem, sed alii sint ab invicem : quia prardictis duobus modis tsl Deus de Deo, quod totum potest dici relatio.* Et c. 3. *Supradicta relationis oppositio, quæ ex eo nascitur, quia supra didis modis Deus de Deo est, prohibet Patrem, et Filium, at Spiritum sanctum de se invicem dici, et proprio singulorum aliis attribui.*

Denique in capp. postremis proponit suam sententiam, cl repetit axioma, quod ex ejus L. de Incarn. supra retulimus: *In Divinis omnia sunt unum, ubi nun obviat relationis oppositio.* Ad illa quæ ex ratione obmoveri solent advertendum est, non solum Spiritum sanctum, sed et Filium haud fore in ea hypothesi cumdem qui nunc est; cum careret spiratione activa : item nec habiturum perfectam Patris similitudinem, ex eadem ratione : denique nec Filii constitutivum fore aliud a Spiritu sancto, nec ejus productionem haberi prius, nisi secundum solam cogitationem nostram; nullo autem modo realiter et secundum originem. De quibus et aliis vide, si lubet. Theologos ulriusque Scholæ.

qgeres: *Quo jure ac tempore particula Filioque addita fuerit Symbolo Constantinopolitano ?*

408. *Nota.* Pariem quæstionis *primam* per priores Concilii Florentini Scs-iiones, acri et diuturna disputatione versarunt Græci cl Latini; illi quidem non negantes Symbolum explicari posse, sed contententes tamen, quamcunque additionem, cl hanc etiam *Filioque* inseri Symbolo non potuisse ob velitum Conciliorum ; atque causam schismatis inde fuisse datam utrique Ecclesiæ : hi vero pugnantes, additionem licile meritoque fieri potuisse, per id scilicet nclicquam violata Conciliorum lege, neque data schismati occasione, quod Graci nimirum aliunde moli excitarinl.

Secundam pariem inter Theologos ambiguam fecerunt diversæ Anciorum opiniones. Nam *Calceas* et *Genebrardus* auctorem hujus additionis nominant ihjusiwi : nullum tamen pro hac sententia exlal documentum authenticum; tum symbolum hujus Papæ inter opera S. Hieronymi relatum, tanquam pseudonymum et suppositililium rejiciatur ab eruditis plerisque. D. Thomas p. 1. q. 36. a. 2. ad 2. indicat additionem factam in magna Occidentalium

Synodo; quam tamen cum nec nomine, nec loco, nec tempore determinaverit, nihil certi nos docuit. *Julianus* Cardinalis Sess. 5. et *Andreas Culosensis* Sess. 7. Cone. Florentini contendebant insertam symbolo fuisse illam particulam jussu Concilii generalis septimi. Atque hanc in rem allatus est Codex vetustissimus hujus Concilii, symbolum eum adjecta voce continens: provocatur etiam ad antiquissimum Concilii textum græcum, et versionem latinam ab Anastasio Bibliolhecario ad *Joannem I III.* missam; nec non ad Capitulare adversus Synodum Nicænam missum a *Carolo II.* per Engilbertum, ex quo constat, *Tarasium* ab adversario fuisse reprehensum, quod secundum Maeni symboli fidem non dixerit Spiritum sanctum vel Pater Filioque procedere.

Verum nec hæc sententia salis firma apparet picrisque; cum incredibile videatur, contra authenticam adeo, obviam ac recentem veritatem paulo post et deinceps, ob illam additionem, tot criminationes et calumnias in *Latinos* conjicere potuisse: praesertim cum nec græcus Conciliorum codex, nec Anastasii versio, a curiosis consultata, additionem illam exhibeat: Capitulare autem *Caroli* videatur sermonem Anastasii in Act. I. Cone. Nicæni II. lectum pro Symbolo accepisse; in quo sermone tamen, æque parum ac in Symbolo, vox illa addita reperitur. Unde vehemens suppositionis suspicio aspergitur Codici quantumvis vetusto per Cardinalem prolato; quæ plurimum augetur ex facto *Leonis III.*, quem etiam a Concilio Aquisgranensi sollicitatum, ut Symbolo insertam *Filii* vocem probaret cantarique vellet, id non laqueum constanter recusasse, sed Symbolum etiam illa additione carens, tabulis argenteis inscriptum, in Confessione tum *S. Petri*, tum *S. Pauli* collocasse, historia prodit. Hoc ipsum autem factum priores quoque universim opiniones refutat.

Quid nos cum communiori jam, sive certum, sive probabile in *Facti* controversia opinemur, expedita breviter *Juris* quæstione, distinguendo inter Ecclesias, et discernendo additionem ab usurpatione, paucis exponemus.

409. *Dicol.* Particula *Filioque* jure optimo addita fuit Symbolo.

Patet non solum ex decantato sub Missam solemnem per utriusque Nationis Patres Concilii Lugdunensis Symbolo hac additione aucto; sed etiam ex Concilii Florentini definitione, seu Decreto Unionis inter Græcos et Latinos, ubi (Labbe. t. 13. p. 315. A.) dicitur: *Definimus insuper explicationem verborum illorum, Filioque, veritatis declaranda; gratia, et imminente tunc necessitate, licite ac rationabiliter Symbolo fuisse appositam.* Præterea vero

Prob. Ut jure optimo fiat additio, ea debet esse *explicatio* veritatis jam latentis in eo, cui adjicitur; debet proficisci ex *justa causa*, maxime ex *necessitate*; debet fieri ab auctoritate legitima: hæc enim plane requiruntur, sed et sufficiunt. Requiruntur quidem; nec ex defectu *primi*, dogma inseratur aut veritati contrarium, aut alienum, aut importinens: ne item ex defectu *secundi* promiscue aut temere inter fidei articulos primarios referatur veritas etiam qualiscumque: ne denique cuilibet fiat facultas pro libitu mutandi, vel ampliandi formulam fidei. Eadem vero stifficere, ex eo persuadetur; quia nec ex parte rei, nec ex parte modi, nec ex parte causæ, pins aliquid deriderari merito potest. Sed facta in Symbolo additio vocis *Filioque* triplici hac conditione gaudet.

r

Nam 1°. hac additione explicatur veritas fidei de processione Spiritus sancti, ut ex præced. uri. patet: et dogma hoc jam latebat in his Symboli verbis: (*Jui ex Patre procedit*, a Concilio Constantinopolitano additis, ad ostendendam processionem, non solum ex Filio, sed etiam ex Patre. 2°. Occasionem prebuit error tum latius grassans adversus processionem Spiritus sancti ex Filio: *causam justam* ostendit cura Ecclesiæ commissa servandi illam fidem, et profligandi hæresin: necessitatem imposuit abusus Symboli, cujus scilicet silentium de processione ex Filio urgebatur tanquam argumentum fortissimum contra catholicam veritatem. 3°. Interveniit *Ecclesiæ auctoritas*, quæ tanquam columna et firmamentum veritatis, depositi custos fidelis, et magistra fidei audienda, omnino legitime potest sive in doctrina summam redigere, sive huic constitutæ addere articulos; ad quorum notitiam et professionem instituuntur Catechumeni, probentur Catholici, et discernantur hæretici: qui scopus est Symbolorum.

Horum *primum*, jure a nemine negato, fecerunt Apostoli, tanquam Ecclesiæ Pastores, in brevi qua utimur fidei formula: *secundum* congregati Ecclesiæ Patres in Concilio Nicæno I., præter alia, addito *consubstantialis* vocabulo, et in Concilio Constantinopolitano I. adjecto de Divinitate Spiritus sancti articulo, præstiterunt.

Conf. Nullum Ecclesiæ vetitum aut factum obstat, quominus Symbolo potuerit addi vox *Filioque*; cum, quæ in contrarium afferuntur, agant dimittantur de additione, cui una vel altera conditionum decet, quas ad legitimam additionem desideravimus; ut ex muneris duobus, ea omnia complexis, continuo patebit. Nam

I. Concilium Ephesitum 1°. dum Act. 6. edidit hanc definitionem (Labbe. t. 3. p. 690. A.): *Alteram fidem nemini liceat proferre, aut conscribere, aut componere, præter definitam a sanctis Patribus, qui in Nicæa cum Spiritu sancto congregati fuerunt*; prohibuit duntaxat additionem contrariam, seu falsi dogmatis, non autem consentaneam fidei, et veritatis ejusdem declarationem, et explicationem. *Primum* dignoscitur ex occasione hujus definitionis, quam dedit Charisius, exhibens Ephesinis Patribus eum symbolum a se factum, non quidem Moenum aut Constantinopolitanum, sed pium tamen et orthodoxum; tum *symbolum Nestorianum*, seu fidei formulam ab Anastasio et Pholio Nestorianis editam. Hanc enim, intacto Charisii symbolo, damnavit Synodus, adjecto deinceps decreto recitato. *Secundum* elucet; quoniam, licet hic caveatur, ne altera tides, quam Nicæna proferatur, non rejicitur tamen professio Charisii; multo autem minus *symbolum Constantinopolitanum* Nicæno superadditum; quod tamen fieri oportuisset, si additio quæcumque, etiam fidei consona ac necessaria, foret Ecclesiæ illicita.

2°. Idem Concilium dum ibidem addit: *Qui vero ausi fuerint aut componere fidem alteram, aut proferre....; hos quidem, si sunt Episcopi, aut Clerici, alienos esse Episcopos ab Episcopatu, et Clericos a Clericatu decrevit: livero Laici fuerint, anathemati subjici*: vel rursus intelligitur de additione contraria, et falsæ doctrinae: vel si accipiat etiam de veri dogmatis expositoria, ad eam pertinet, quæ fit sine auctoritate legitima a privatis; non ad factam ab Ecclesia ipsa additionem. Colligitur hoc eum ex auctoribus symbolorum oblatores, inter quos vel ipse orthodoxus, scilicet Charisius, erat duntaxat presbyter: tum ex recensione personarum in decreto vel

pdvatarum, vel solitiarum : tum ex poena, qit® singulares duntaxat, non Ecclesiam universam afficere potest.

3°. Quod itidem ab eodem Concilio vox *Deipara* non fuerit inserta symbolo, facium est; quia Patribus non apparebat necessitas, propterea. quod ex divinitate Christi et hujus nativitate ex Beatissima, in symbolo Constantinopolitano diserte enuntiata, sat constaret Mariam esse Deiparam. Poterat etiam Patribus hujus vocis adscriptio videri periculosa : quoniam, ubi Nestorius B. Virginem appellans *Christiparam* negabat Dei matrem, Eulodus eam dicens *Deiparam* volebat ejus quoque secundum divinitatem esse matrem, naturam scilicet divinam eum humana confundens.

P. Ex datis responsionibus una quadrat in Cyrilli Alex., qui Ephesino intererat, epistolam, sive quam ad Joannem Antiochenum, sive quam ad Aeacium Melitensem dederat. Dum enim sensum Decreti nuper relati repetit, utrobique agit contra symbolum Anastasii et Photii Nestorianorum. Praeterea vero, quamvis Joannes Antiochenus cum Orientalibus ampliore fidei confessionem symbolo, quod ipsi etiam intactum volebant, adjunxissent; Cyrillis tamen in ep. cit. hanc ipsam mire laudat et commendat.

11. Similiter 1°. in Cone. Chalcedonensi Act. 2., ubi Judices postulabant fieri expositionem fidei, responderunt Patres (Labbe. t. 2. p. 310. A.) : *In scriptis expositionem non facimus. Regula est quae praedical sufficere qua sunt exposita. Regula vult aliam expositionem non fieri. Ea quae sunt Patrum teneantur. Et paulo supra (ib. p. 337. D.) Clamaverunt Episcopi : Expositionem alteram nullus facit, neque lentamus, neque audemus exponere. Docuerunt enim Patres, et in scriptis custodiuntur, quae ab iis sunt exposita, et circa ea dicere non possumus. Sed neque ista obsunt. Noti enim hic agitur de symbolo, sed expositione fidei; ut verba diserte indicant : et quod recusarunt Patres Act. 2*, fecerunt deinceps in ubi concinnatam quidem fidei definitionem primam repudiarunt; in aliam tamen longissimam deinde convenerunt, quae praeter symbola antiqua, epistolas Cyrilli ac Leonis, nec non expositionem controversi tum dogmatis complectebatur : quin et tergiversatio prior praemaluram lanium Judicum postulationem rejiciebat, negatio autem posterior, tum dissidium Episcoporum de formula prima, tum consensum de retinenda formula secunda indicabat.*

Ceterum facultatem Ecclesiae circa symbolum assertam satis contestata est haec Synodus. Cum enim Act. P. legerent gesta pseudo-synodi Ephesinae, quibus Flaviani symbolum contra Eutychidis haeresin additamento auctum, a Dioscoro. vehit contrarium Nicenae prohibitioni, damnatum narrabatur: dixerunt Patres omnes : *Anathema Dioscoro, quia male judicavit*. Patres item in allocutione ad Imperatorem ita disserunt : *Si omnes contenti essent fidei instituto, et pietatis sententiam nulla innovatione turbarent; deceret Ecclesiam filios nihil amplius excogitare, quam symbolo constat esse determinatum. Ad, quia nulli a recta tinea per anfractus erroris exorbitant, necesse nobis est, veritatis eos inventionem convertere; commentu quoque eorum devia salutaribus adjectionibus refutare; non, ut novum ad pietatem, quasi fides desit, semper aliquid exquirentes, sed ut contra ea, quae ab illis innovata sunt, cunctis, quae salubria judicantur.*

-°. Haud absimilis prohibitio vel addendi. vel adimendi aliquid lit in cp. Igitur ad Eulodii Pair. Constantinopolitanum, cl in ep. AGATHOSISAD

Synodum generalem VI. nec non in ipso Nicrmio secundo; sod ubique tan-
linn excludendo contrarium, et a tide alienum, vol minus nccessnrnim ob
veritatem alias jam abunde declaratam. Hine Viciuns eliam provocat ad
symbolum, quod articulum de resurrectione palam proponat: ipsa Αο λ τ π ο -
sis epistola referebat symbolum, cui plura inserta fuerant, in antiquis for-
mulis n<m reperienda. Synodus deniq̃tie VII. subnectit symbolo varias fidei
expositiones, præsertim circa Iconomachos.

3°. Ad querelas demum *Graicorum*, quod se non vocatis additio illa facta
fuerit, responderunt in Concilio Flor. Latini : imprimis non constare, Græcos
haud esse vocatos: dein Ecclesiam Romanam nulla adslringi lege ad illos
vocandos : domum Latinis el numerum et dignitatem suffecisse ad illam
additionem faciendam,

e

410. *Dico II.* Certum est parlrculam *Filioque* fuisse additam vel sym-
bolo, vel professioni fidei in Ecclesiis *Hispaniarum* jam a seculo quinto et
deinceps; indeque ad *Gülliarum* et *Germanice* Ecclesias sub finem seculi
octavi transisse : Probabile autem est, in Ecclesia *Romana* hanc additionem
esse receptam post medium seculi noni; obtinuisse tandem usum publi-
cum inchoato seculo undecimo.

Prob. P. p. Symbolum Consantinopolitanmn cum particula *Filioque*
decantatum est a Concilio Hispanico seu Gallacensi an. 447. (Labb. t. 3.
. 1465. et l. 2. p. 1227.), et Toletano III. an. 589. (Labb. t. 5. p. 1000.)
Expositioni fidei autem inserta fuit eadem particula a Toletano IV. an. 633.
(ib. p. 1703.) Symbolo pariter ac professioni fidei additu eadem vox legitur a
Toletano VI. anno 638. (ib. p. 174!), quem morem deinceps secuta sunt
Concilia itidem Toletana VHL XII. XIII. et XV.

Prob. 2J. p. Synodus Forojulicnsis an. 791. et Francofordiensis an. 794.
definierunt dogma de processione Spiritus sancti cx utroque; in quarum
prima sic dicitur (Labb. t. 7. p. 994. D.) : *Sed et postmodum, propter eos vi-
delicet hæreticos, qui susurrant Spiritum sanctum solius esse Patris, et a
λ lo Patre procedere, additum est : Qui ex Patre Filioque procedit.* Aquisgra-
nensis autem Synodus, Patrum nemine contradicente, an. 809. Legatos
misit ad Leonem III. Pontificem , postulatueros, tum ut probaretur additio
symbolo facta; lum ut Symbolum cum hoc adjuncto Romæ quoque canla-
ivtur inter missarum solemniam.

Prob. 3\ p. Nicolaum L, qui an. 858. Petri cathedram conscendit, rece-
pisse in Symbolum particulam *Filioque*, suadet 1°. expostulatio Photii con-
tra hunc Pontificem scribentis : *Sacrum etiam Symbolum, cui synodica
omnia a-cumenica suffragia inexpugnabile robur addiderunt, adulterinis
sermonibus falsare aggressi sunt, Spiritum sanctum non cx Patre solum,
sed etiam ex Filio procedere, vanissime prcedicanles.* 2°. Refutatio Græcorum
allalramno Corbejensi, qui sub an. 867. edito contra Græcos Opere L. 2.
. 2. inquit : *Sed neque Episcoporum centum quinquaginta tanta fuit aucto-
ritas, ul, quod illis licuit, non liceat tam Romano Pontifici, quam universis
Christi Ecclesiis.* 3". Consensio eam in rem Calecæ L. de Process. Spiritus
sancti, Divi Antonini in Chion. Par. 3. Tit. 22. c. 3., Pithoei in Optisc. de
Spiritu sancto, et nunc Reeontioriun plurium.

Prob. P. p. Impetravit hoc S, Henricus Imperator a Benedicto MIL Pun-

tiicatum an. 1012. adepto. Cum enim Romani Symbolum in Missa cantaro non solerent, causati, non *sibi, quibus' fides nulla aliquando hæreseos lube infecta fuerit,, sed illis necessarium esse illud Symbolum cantando frequen-
tare, qui aliquando ulla lueresi potuerint maculari : Dominus Imperator, ut Bemo Augiensis L. de Ritibus atl missam pertinentibus c. 2. scribere pergit, non antea desiit, quam omnium consensu id Domino Benedicto Apostuliez persuasit, ut atl publicam missam illud decantarent,*

411. *Observe.* Quoti Leo 111. postulatum Aquisgranensis Synodi utrumq̃ie abnuerit, amor custodienda? antiquitatis, et studium servandae cum Graea Ecclesia pacis fuerat; non autem abhorrentia animi, aut fidei a dogmate. Constat id ex Actis Collationis Legatorum cum Leone, quæ a Smaragdo Abbate secnlo nono conscripta sic habent : *Lectis enim a prædictis missis per ordi-
nem testimoniis de proessione Spiritus sancti a Patre et Filio, atque a Domino Apostolieo diligenter auditis, ait : Ita sentio, ita teneo, cum his Auctoribus et sacræ Scripture? auctoritatibus. Si quis aliter de hac re sentire vel docere
voluerit, defendo; et nisi conversus fuerit, et secundum hunc sensum tenere
voluerit, contra sentientem funditus abjicio.* Quod Nicolaus dein, ac Bene-
dictis aliud fecerint, non fuit variatio doctrinae, aut neglectus constantiæ; sed indulgentiæ prudentia, et œconomiae necessitas. Cum enim ex didis eadem fuerit omnium Pontificum fides, abstinentia autem professionis a Symbolo non conciliaret Græcos, Latinos etiam irritare posset, ad notam, tum conniventiae nimiae, tum pertinaciae amovendam hoc medio uti oportuit. Quod denique Concilia generalia definiverint, particulam *Filioque* licite ac rationabiliter Symbolo fuisse appositam, permiserint Graecis tamen Symbo-
lum, omissa ea additione, pro more suo antiquo recitare; horum primum vigilantia erat pro integritate tidei, alterum prudens amor concordiae et unitatis : quam alibi scissam feliciter redintegrare, alibi integram perpe-
tuo conservare in sua Ecclesia benignissime velit pacis auctor ac Deus, Pater, Filius et Spiritus sanctus. Amen.

III ANGELIS.

il

Actum hactenus de Deo, prout Unus est in Essentia, et Trinus in Personis; agendum nunc de Deo lanquam auctore creaturarum, quas inter Angeli ex genere suo perfectissima? sunt. Tradit autem 1). Thomas in Parte P.SuminæTheol. mulla de Angelorum Natura, Intellectu el Voluntati?, de Gratia et Gloria bonorum, de Lapsu,et Poena malorum, a q. 50. ad G5. De Potentiis ad actus externos, de bonorum Custodia el malorum Infestatione, aq. 110. ad q. 115.

CAPUT L

DE EXISTENTIA ET NATURA ANGELORUM

ARTICULUS L

AN EXISTANT ANGELI?

1. Nuta l. Angelus vi nominis idem sonat, ac missus vel nuntius : quippe cœlestes spiritus sæpe mittuntur a Deo ad enuntianda vel Dei mandata vel mysteria; proin officii nomen est, non naturæ, S. Aug. teste (in Ps. 103. serm. 1. n. 15.). Inde est, quod etiam Sacerdotes verbi divini praecones, quin et Unigenitus Dei, in Scriptura Angeli appellantur. Porro nomon angeli lulius ex Scriptura ac Ecclesiae usu accipitur pro omni et qualibet substantia spiritali completa, hominibus quidem superiore, Deo autem inferiore, quam Philosophi a sua principali operatione Intelligentias, alii Dæmones, sive Genios compellarunt, sive boni, sive mali essent. Strictius autem usurpatur pro solis angelicis spiritibus infimum ordinem constituentibus.

Angelus secundum naturam definitur, Substantia creata completa et pure fpirilualis : τδ substantia habet rationem generis, proximi quidem respectu Ilei, remoti autem respectu animae rationalis ac hominis : per τδ creata diilert angelus a Deo, qui est ens a se et increalum : per τδ completa di fieri ab anima, quæ est pars hominis essentialiter incompleta : per τδpure spiri-tiuilis diHerl ab homine, qui ex corpore ct anima componitur.

2. Nuta If. Angelos existera negarunt 1°. nonnulli Veteres Philosophi.

2e. E Judæis *Sadducad*, Act.. 23. 8.-3°. Seculû 1G. *Quinctinus* et *Ooppinui*, Libertinorum Duces, et hodie *Anabaptistes*, quibus non datur nisi unicas spiritus, scilicet Deus; angelos vero et animas inler figmenta abjiciunt.

Quieritur 1°. An *Existencia angelorum* possit *probabiliter* suaderi? 2°. An ex sela ratione naturali *demonstrarii*? 3°. An ex tide *certa* reddi? *Primum* facile omnes concedunt ob miras *Energumenorum* operationes. *Secundum* a Theologis communius negatur, quia demonstratio nec a priori, neca posteriori efferri potest. Nos ulraque hac quaestione, plurimam pariem philosophica, praetermissa, quid contra *Saddl c. eos*, *Libertinos* el *Anaha i't istas* doceat fides, potissimum indagamus.

3. *Dico*. Existere Angelos fide certum est.

Prob. I. Et Scriptura Gen. 22. 11. *Angelus Domini de aelo clamavit, dicens : Abraham, etc.* Exod. 23. 20. *Ecce ego mittam angelum meum, qui pcedal te... audi vocem ejus.* Tab. 12.13. *Ego sum Raphaël angelus, unustx septem, qui adstamus ante Dominum.* Psalm. 8. G. *Minuisti eum paulo minus ab angelis.* Matth. 18. 10. *Angeli eorum in cadis semper vident faciem Patris mei*; ergo ex his et innumeris aliis textibus manifestum est, *existere* angelos tanquam *teras personas intelligentes*, quibus dicta et facta tribuuntur.

//, *Ex Concilio Later .IV. sub Innoc. III. cap. Firmiter* (Lab. 1.11. part. P. p. 142.; : *I num, inquit, universarum principium, Creator omnium invisibilium et visibilium, spiritualium et corporalium, qui sua omnipotenti virtute, simul ab initio temporis, utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem el corporalem, angelicam videlicet et mundanam, ac deinde humanam quasi communem ex spiritu et corpore constitutam.*

III. Ex Uxanimi consensu SS. Patrim. Loco omnium sinlS. Grec. homil. 34. in Evang. n. 7. Es><' angelos, inqnicns, pene omnes sacri Eloquii pagina testantur: et S. Ave. in Psal. 103. serm. 1. n. 15. Quamvis non videamus apfiaritionem angelorum... tamen esse angelos novimus ex fide, el multis apparuisse scriptum legimus cl tenemus, nec inde dubitare fas nobis est. Atque hinc Ecclesia SS. angelos ceu Dei ministros el hominum custodes, beatifica Dei visione fruentes, veneratur et invocat.

4. *Obj. I. Moyses* in descriptione creationis Universi initio *Genesis* nihil meminit de *creatione angelorum*; ergo angelos tunc non cognovit.

It. T. .1. Quia S. Ttiom. 1. p. q. Gl. a. I. ad 1. docet, angelos non omnino fuisse praetermissos, sed nominibus rerum corporalium, Cadi aut Lucis, significatos fuisse. .V. C. Nam quod Moyses initio Genesis de creatione angelorum siluerit, facium est ob rationes varias a SS. Patribus allatas, nempe vel quia suscepit solum originem rerum corporearum describere, vel quia volebat ea duntaxat exprimere qua. erant facia in obsequium hominum, vel <quia sibi fas putabat, apud Judxos carnalibus et sensibilibus inhiantes <le spiritualibus tacere. Postea vero Moyses frequenter meminit angelorum, videlicet ut prius unum Deum affirmando, dein el angelos ejus ministros ac nuntios declarando, iilololatriæ occasionem a Judæis in illam pronis removeret.

Inst. 1. Textus Scripturae citati possunt inlclligi de divinis inspirationibus internis, quibus vehit nuntiis divina voluntas hominibus indicatur; ergo.

R. N. A. Inopiam hanc et violentam esse delorslonern, patet ex eo quod, quæ in Scriptura angelis tribuuntur, de *inspirationibus* intelligi nequeant, qualia sunt ille angelis Abraham et Lolli invisentibus, de Haphaele chirographum in liages deferente, angelis semper *faciem Patris videntibus* etc.

Inst. 2. Angelis nomen est *officii*, non *naturæ*, ergo in Scriptura per angelos non designantur substantiæ intellectuales *per se subsistentes*.

R. A'. C. Scriptura ex dictis, uti et Patre? tam *Græcè* quam *Latini*, το *angelus* usurpant pro substantia spirituali, vocabulo *officii* ad *naturam* significandam translato; alioqui ex *Legali* vel *Oratoris* nomine pariter inferam, eum, qui hoc munere fungitur, non esse substantiam per se subsistentem.

Inst. 3. Si doctus est existere angelos; ergo etiam de docto erit existere angelos *talis naturæ*, qualem nos tribuimus, scilicet quod sint *substantiæ simplices completæ* et *omnino incorporeæ*.

R. V. seq. Sunt enim qui dicunt, ex Scriptura non patere, an *Spiritus* exprimai totam angeli naturam, an vero partem tantum; cum Scriptura soleat etiam *partem* ponere *pro toto*, ut fecit de homine, quem Gen. G. 12. *carnem* dicit, et de filiis Jacob, quos Gen. 4G. 2G. *animas* vocat. Porro aiunt, Concilium Lateranense, nihil voluisse definire, quam Deum esse Creatorem omnium omnino creaturarum; reliqua autem non *animo definiendi*, sed ex occasione iuxta communio-rem Patrum sensum addidisse.

5. *Obj. II.* Veteres Philosophi, Socrates, Plato, Aristoteles haud obscure pertractant de angelis; ergo non ex *sola fide*, sed ex *ratione* etiam *naturali* existentia illorum ostendi potest.

R. D. C. Ostendi potest probabiliter C. Evidenter et demonstrative Y. SS. PP. Justinus cont. Græc. Orat. n. 40. Clemens Alex. Strom. L. 1. et S. (Opp. p. 312. G. et A. edit. Paris. 1629.) alique testantur, Gentiles illos Philosophos id ex SS. libris hausisse, quos sciendi percupidi avide legerant. V. Baltus, *Défense des SS. Pères* L. 3. c. 15;

Inst. 1. *Ornatus et perfectio Universi* evidenter postulat ut existant angeli: quia alias Universum non esset perfectum, si non darentur uti substantiæ *pure corporeæ**, et *partim corporeæ, partim spirituales*, ita etiam substantiæ create *pure spirituales*; ergo evidens est existere angelos.

II. V. A. et Prob. D. Universum non esset perfectum perfectione proportionali fini, quem Deus libere intendit Y. Alia perfectione C. Cum Deus sit liberrimus in operationibus ad *extra*, quæcumque voluit fecit, fuissetque mundus sine angelis perfectus *formaliter*, id est, juxta ideam Dei; et ratio naturalis id solum dictare potest, quod Deus ad intentum finem semper agat perfectissime.

Inst. 2. Deus sine angelis non satis manifestaret *suas perfectiones*; ergo cum in omnibus necessario intendat gloriam suam, evidenter angeli existunt.

R. V. A. Sane si Deus omne illud producere deberet, quod ad augendam Universi perfectionem conducit, omnemque intendere gloriam *extrinsecam*, quam obtinere potest; necessaria etiam fuisset Incarnatio Verbi, neque hoc mundo perfectiorem condere potuisset. Certe sine angelis obtinuisset gloriam suam in gradu a se libere intento, ipse sibi sufficientissimus.

inst. 3. Ea sane, quæ a *Magis* et *Energumenis* fieri experimur, evidenter

ostendunt angelorum existentiam. Opera enim eorum evidenter superant vires totius naturæ, el Deo salva infinita sanctitate sua tribui nequeunt; ergo,

R. .V, J. ElTeetus illi mirabiles aut Deo immediate, si nullam inordinationem contineant, aut animabus a corpore separatis bonis vel malis tribui possunt, maxime cum animæ a mortali corpore solulæ plus possint in corpora, et proxime ad virtutem angelorum accedant. Adde, quod *speciali virtute* a Deo instrui possint. Denique falsum est quod eorum opera vires totius naturæ superent.

Inst. 4. Naturaliter constat *moveri coelos*, non a propria forma sive anima; ergo ab *Intelligentia*, quæ angelus est.

II. Non fert hodie Genios coelorum navarchos sanior Philosophia, que docet astra moveri a principio motus naturalis, uti aliis corporibus, itael cœlestibus a primo Motore inditi.

ARTICULIS IL

A QUO, QUANDO ET VBI ANGELI SINT PRODUCTI?

G. Vota. *Manichœi* et *Priscilliaui* docuerunt, angelos extitisse ex substantia Dei : *Platonici* et *Avicenna* somniarunt, a Deo solam aliquam intelligentiam primam esse productam, ab hac secundam, cl sic deinceps. Circa tempus creationis angelorum variant sententiæ. Auctores alii *mile*, alii alii *cum mundo visibili* creatos esse angelos decernunt. Magis dubius est locus creationis ; siquidem nec clare sit revelatum, nec ab *Ecclesia* definitum, nec consensu SS. Patrum sancitum, productos esse angelos aut in *cab*) *empijreo*, aut in *alio inferiore* ; hinc

7. *Dico I.* Angeli omnes sunt *creati* a Deo; est de tide.

Prob. 1°. Ex Apost. ad Coloss. 1. 1G. *In ipso* (Christo) *condita sunt universa in crrlis et in terra, visibilia et invisibilia, sive Turoni sive Dominationes, sire Principatus, sire Potestates.* 2°. Ex Symb. Nic. *Credimus in Deum Patrem omnipotentem, factorem coeli et terne, visibilium omnium ft invisibilium.* 3°. Ex Concilio Later. IV. cap. *Firmiter* supra laudato.

8. *Dico II.* Angeli non sunt producti *ab æterno*, nec ante vel post, sed cum *mundo corporeo*.

Prob. 1u0*. Coloss. 1. 1G. et 17 dicitur: *Omnia per ipsum et in ipso creata sunt, et ipse est ante omnes.* Conf. ex cap. *Firmiter*; id tamen de fide esse negant *Cajetan.*, *Donnez*, *Sixtus Sen.* et alii.

Pro6. 2““. 1°. Ex Gen. 1. I. *In principio creavit Deus coelum et terram*, id est, juxta S. Epiph. loco infra cit., S. Acc., de Civil. Dei, L. 11. c. 9. el alios, in principio temporis, vel antequam quidquam creasse! : ubi sub nomine *culi* comprehensos fuisse *angelos* cœli incolas, existimat *Procopius*, ne substantia» increatæ viderentur, si eorum productionem Scriptura plane tacuisset. 2°. Ex verbis cap. *Firmiter* : *qui sua omnipotenti virtute simul au in hia temporis wtramque de nihilo condidit creaturam.* 3°. Ex SS. PP. Epiph. an. hæres. 65. n. *Illud evidenter Divinus sermo declarat, neque post sidera*

producta angelos, neque ante cadum terramque constitutos. Est enim certa illa et immutabilis sententia : ante cerium ac terram nihil omnino conditarum rerum exstitisse : quoniam in principio creavit Deus cælum et terram, ut illud sit creandi principium, ante quod creatis ex rebus omnino nulla fuerit.

Idem docent S. Gr̃f.g. L. 28. Mor. c. 7. (al. 14. n. 34.). D. Tiiom. hic q. Gl. a. 3. in 0. S. Aug. L. 11. de Civ. c. 9. Oppositum tamen dicit c. 32. posse defendi, quin aberretur a regula fidei. V. Petav. de Angelis L. 1. c. 15.

Si ais. Multi PP. Oug. hom. 1. in Gen. n. 2. et in Math. t. 13. n. 27., Basil, homil. 1. in Hexam. n. 5., Greg. Naz. lum Or. 38. n. 9. et 10., lum Or. 40. n. 5. et G., Chrysost. L. 1. ad Stagirium n. 2. (opp. t. 1. p. 158. A.), Damasc. de fide Orthod. L. 2. c. 3. et alii docuerunt angelos ante mundum corporeum fuisse creatos.

II. Patres illi in hoc lapsi videntur : nam imprimis plures Patres sentiunt nobiscum, imo *Latini* omnes qui post S. Aug. scripserunt. Dein prævalct illis auctoritas C. Later., quod aperte favet noslræ sententiæ, imo juxta multos eam definivit. Saltem post illud Concilium sine nola temeritatis negari non potest assertio nostra.

9. *Dico III.* Angeli omnes creati sunt in cœlo.

Prob. Luc. 10. 18. dicitur *dæmon cecidisse de cado* : Apocal. 12. 7. *factum fuisse pralium magnum in cado etc.*

Cunf. Juxta D. Tuomam hic q. Gl. a. 4. in 0. *Conveniens fuit, quod angeli in supremo corpore crearentur, tanquam toti naturæ corporeæ præsidentes.* Urum autem in *coelo empyreo* creati sint ; alii negant, ex eo quod non decuerit beatorum sedem inquinari peccato et turbari praelio ; minus etiam locus termini conveniret statui viatorum. Alii affirmant, eo quod coelum supremum primitus creatum fuerit : neque obstare dicunt illud Isa. 4. v. 13. el 14. *In cadum conscendam..... ero similis Allissimo*, cum hæc verba solum metaphorice exprimant superbiam Luciferi, ad litteram de rege *Babylonis* intelligenda : alioqui etiam v. 14. ibidem, *ascendam super altitudinem nubium*, probaret angelos infra nubes creatos fuisse. Verum, quia cum Scriptura quoque SS. Patres silent, supersedemus mulla desuper altercari.

ARTICULUS III.

AN SINT ANGELI OMNINO INCORPOREI?

10, *Nota.* SS. Patres *corporeum* aliquando sumunt *latius* pro omni eo, quod veram ac realcm enlitem habet, uti S. Aug. ep. 28. (al. 1GG. n. 4.) ad Hier. ; aliquando pro eo, quod loco determinatur finito, ac mutationi obnoxium est : utroque hoc sensu angelos dicere *corporeos* nil velat. Corporeum autem *proprie* et *stricte* dicitur, quod habet molem, sive paries extra paries diversis loci partibus correspondentes ; et de hoc est quæslio, ac duplex quidem, *prima* ; An sint angeli *pure* corporei ? *secunda* : An sint *ex* parte corporei, sive compositi ex corpore et ex spiritu ? Quamvis autem nonnulli Patres *Platonem* seculi primum videantur asserere ; tamen facile explicantur ad secundam sententiam, et gemina ratione convincuntur : I. Quia pure corporeum nec aliquid intelligere, nec velle potest. 2". Quia

in Scriptura, ubi angeli dicuntur spiritus, notio *spiritus* opponitur rei proprio corporeæ, v. g. ad Ephes. G. 12. .Von est noôis *colluctatio* etc. Proiii de allero solum quæstio est, an scilicet angeli ncquidcni eæ *parte* sint corporei, nec corpus tenuissimum ac subtilissimum habeant?

H. *Dico*. Angeli sunt omnino incorporei.

Prob. I. Angeli tum boni, tum mali passim in Scriptura vocantur simpliciter spiritus, Psal. 103. 4. *Qui facit angelos suos spiritus...* Hebr. t. H. .Vonne *omnes sunt administratorii spiritus?* Lue. 10. 20. *Spiritus subjiciuntur coin's*, et c. 11. 26. *Assumit septem spiritus nequiores se* etc. Atqui nomen spiritus, quando in Scriptura *simpliciter* usurpatur, el praecipue quando rebus intellectivis, aut his, quæ opponuntur corporibus, attribuitur, significat rem *pure* spiritualem et incorpoream; ergo. *Min. patet*. Ut dum tribuitur Deo et animæ rationali, Joan. 4. 24. *Spiritus est Deus* : Mallh. 26. -41. *Spiritus promptus est, caro autem infirma*; cum tamen Scriptura neget, homines etiam post resurrectionem esse spiritus Luc. 24. 30., quia non sunt pure spirituales.

//InCone. Constantin. III. Ati. 11. in epistola Sophronu (Lab. t. G. p.881. C.) anima' rationales et angeli statuuntur in ordine *intellectualium*, id est. spiritualium substantiarum. In Nic.II. Act. 4. (Lab. t. 7. p. 733. E.) angeli vocantur *intellectuales virtutes*. In Later. IV. cap. *Firmiter* dicuntur cr«i-turcr *spirituales*, ut oppositæ corporeis et compositis ex corpore el spiritu; ergo.

III. S. Basil, cont. Eunom. L. 3. init. (opp. t. 1. p. 29G. C.) : *Cum, ait, creatura in duo dividatur, in corporea et incorporea; mutatio quoque illius divisa est... Incorporea et rationalia secundum operationem el voluntatem admittunt mutationem, secundum illud, angelis peccantibus non pepercit*. S. Joan. Damasc. L. 2. de tide c. 3. *Angelus est essentia intelligens, perpetuo motu atque arbitrii libertate prcnlita, corporis expers*. S. Greg. Nvss. hom.4. de Orat. Dominica, (opp. t. 1. p. 743. B.) : *Omnis creatura rationalis partii in corpoream, partim in incorpoream naturam divisa esi : est autem angelica quidem incorporea -.altera vero species, nos homines sumus*. S. Greg. M. L. I. Dial. c. 3. *Spiritus est qui carne non legitur, angelorum*. Idem docent Lactantius, L. 7. c. 21. init., Ambros. in Luc. L. 7. c. 12. v. 27. 28. n. 126., Leo epist. 13. ad Turribium, c. G. etc. V. Petavum, de Angelis, L. 1. c. 3.

Conf. Si angeli naturaliter sibi juncta habent corpora; ergo animæ rationales essent angelis pnestanliores, el homines illis similes in natura : cum tamen Psal. 8. 6. dicatur : *Minuisti cum paulo minus ab angelis*, ex quo infert Apost. Hebr. 2. 9. Christvm secundum *naturam humanam* precise angelis *inferiorem* esse: neque concipi posset, quomodo Luc. 8. 30. *tola legin damumum* unum obsidere hominem potuisset; denique dici non posset, ad quem usum membra et partes haberent, cum intellectiones el volitiones eorum his non indigeant, et mutus etiam localis sine his explicari queat; ergo.

12. *Obj. I.* S. Scriptura et Historire profanæ tribuunt angelis *naturam corpoream*; ergo non sunt incorporei. *Int. prob.* 1°. Gen. G. 4. dicitur quod ingressi sint *fili*i Dei, id est, juxta ûntiquam versionem, quam sequuntur

nulli Paires, *angeli ad /Hias hominum*, illæque genuerint gigantes. 2Λ. Testantur Scriplores sacri el profani, *maleficos* et *lamias* canialiter commisceri cum dmmonibus, quin et ex dæmone incutio subin prolem esse natam; ergo.

II. d</ prob. Ia,n. Scriptura lum *Vulgata*, tum *Hebraica*, tum *Versio* 70. *hderpr.* correclior legit */Ilios Dei*, ul notant SS. Aug. et Cyril l.; erronee vero nonnulli Paires per *filios Dei* intellexerunt *angelos* : non enim intelligiintut angeli boni, turn jam beati, qui, pronuntiante Christo Matlh. 22. 30., *non nubent, neque nubuntur*; non mali, qui non (ilii, sed inimici Dei in Scriptura vocantur; intelligunlur ergo filii Sf.t ii et Enos, quos Scriptura dicit *filios.Itei*, quia apud ipsos vigeat verus Dei cultus; et per */Hias hominum*; iiliæ Cain sive Caiuitaruin, cx quibus gigantes prognati sunt. Ita exponunt SS. Chius. Aug. Cyril l. Alex, et I). Thom.; idque evincunt verba contextus v. 5. cl 6. *Videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra... pavuulul eum, quod hominem fecisset in terra.*

R. *Ad prob. 2am. D. .1.* Commiscentur cum daemonibus in corpore proprii) .V. In alieno, scilicet vel corpore defuncti assumpto, vel novo cx aere aliisvd dementis ad similitudinem carnis eileclo C. *Sexum* etiam, quem dæmoncs non habent natura, artificiose exhibere possunt. Item : ex dæmone nascitur proles vi propria et nativa daemonis Y. per semen aliunde furtive sublatum C. Unde etiam hæc generatio non tribuitur dæmoni tanquam patri, sed homini, cujus est semen, ut advertit D. Thom. Quæst. G. *de Mirandis* a. 8. ad 7.

hist. I. Angelis conveniunt actiones et passiones corporeæ ; ergo sunt corporei. *Prob. A.* 1°. Certis limitibus circumscribuntur. 2°. Possunt ligari, ut Asmodeus a Raphaële in deserto Tob 8. 3.—3°. Torquentur igne corporeo ; ergo.

R. *Ad prob. 1am. D. J.* Circumscribuntur limitibus essentialibus C. localibus sive corporalibus. .V. Quælibet nempe creatura *circumscriptionem naturæ* habet, quamvis non omnes quantitative *locis corporalibus contineantur*, ut cum S. Thom. 1. q. 50. a. 1. ad 3. ait 1). Amur, de Sp. S. L. I. c. 7. n. 81.

-Irf*prob. 2am. D. J.* Possunt ligari proprie, physice, seu vinculo corporeo .V. improprie, moralilcr, seu Dei imperio C. Eodem sensu dæmoncs dicuntur *detracti rudentibus* in tartarum2. Petr. 2. 4.

Adprob. 3am. D. A. Torquentur igne corporeo, vi naturaliter et physice agente .V. supernatural) ler vel moralilcr agente C. De hoc infra.

Inst. 2. Angeli habent aliquam antipathiam et sympathiam cum rebus corporeis : nam dæmon ad cytharæ pulsum recessit a Saule, 1. Reg. 16. 23. Fugatus est fumo jecoris, Tob. G. 19. Delectatur *locis humidis* et palustribus, Job. 40. 16. ; ergo.

H. *Ad prob. 1a,“.* D. A. Habent antipathiam et sympathiam ortam cx temperamento hinnorum, vel appetitu sensitivo N. aliunde ortam C. Fugatio (temonis facta est vel vi sacri hymni, vel musica directe egit in Saulcin, temperando pravos humores, indirecte in dæmoncm his abulcnlem ad turbandum Saulein.

Ad prob. 2am. Fumus ille jecoris fugavit dæmoncm *moralilcr*, ul religiosa fumigatio conjuncta precibus et exercitio castitatis, Christum amoris igne ambustum præsignans, uti exponunt SS. Aug. et Prosper.

Ad prob. 3im. Per loca hnmida el palustria tropice inlelliguntur aninw voluptatibus et luxuria diffluentes, ut exponit *Glossa* : his quippe damwnes maxime delectantur; sic etiam juxta S. Aug. de Civit. Dei. L. 10. c. 19. delectantur *fumo* non sensibiliter, sed *inlelligibiliter*, quia scilicet signum est sacrificiorum, quibus delectantur, dum sibi ab idololatrīs offeruntur, ita S. Thom, hic q. 115. a. 5. ad 3.

fast. 3. Angeli videntur, tanguntur, hospitio excipiuntur, et comedunt, uti patet in angelis Abrahamo et Jacobo apparentibus, in Raphaële Tobit comite etc. ; ergo. *Conf.* Teste S. Aug. Epist. 49. (al. 102. q. I. n. 5.) in his operationibus vere locuti sunt, comederunt etc. ; quod fieri non potuit sine principio interno vitaliter corpus informante.

R. D. .1. Videntur, tanguntur etc. in specie sibi propria et corporibus sibi naturaliter unitis .V. In specie aliena et assumpto corpore adseililiof.

Jrf *Conf.* D. .1. Vere locuti sunt, comederunt etc., hoc est, in corporibus assumptis veras ac reales operationes exercuerunt C. Hoc est, actiones vitales et proprie exercuerunt .V. *Non ficto et inani phantasmate*, ut loco cil. ait Aug. *sed manifestissima veritate* angeli actiones secundum speciem externam similes locutioni, comestioni et aliis faciebant, cum per assumpta corpora sonum articulatum in aere excitarent, cibum frangerent et comminuerent, motum conficerent etc. ; non tamen vera omnino locutio, comestio et bibitio erant, quæ de sui ratione postulant fieri a principio vitaliter informante, unde et Raphael, Tob. 12. 19. inquit : *Videbar quidem mbisewn manducare el bibere, sed ego cibo invisibili utor.*

13. *Obj. II.* In Syn. Gener. VU. Aci. 5. definitum est/angelos pingendos esse. quia corporei sont : recitato enim Dialogo Joannis Thessal. (Lab. t. 7. p. 354.) : *De angelis et archangelis..... intclligibiles quidem eos Catholica et Apostolica novit Ecclesia, non tamen incorporales omnino et invisibiles.... subtiles autem corpore et aereos, et igneos* : Tarasius Patr. Const. Concilii Præses sic est loculus (ib. p. 355. B.) : *Ostendit Pater* (Joannes Thessal) *quod et angelos oporteat pingi, quoniam circumscripti sunt, et vehiti homines multis apparuerunt* : cui universa Synodis slatim respondit : *Eliam Domine*; ergo sensus Ecclesiæ est angelos esse corporeos.

R. .V. C. Nam 1°. Deceptus est Joannes, dum aliquorum Patrum sententiam *Ecclesia sensum* dixit. 2°. Non definivit Concilium, angelos esse corporeos, sed tantum posse depingi, quin Tarasius hac conclusione rationem corporeitalis anglicæ afferret, errore Joannis prudenter suppresso : aut quin Concilium illam rationem approbaret, prout liquet tum ex scopo Concilii, qui fuit, ut statueretur *usus SS. Imaginum*, ad quem sufficiebat, licitum esse pingere angelos : tum quia Act. i. Concilium jam retulerat et probaverat sententiam S. Athanasii asserentis angelos esse incorporeos.

Inst. Joannes Tiess. docuit angelos esse corporeos, atque ideo posse depingi : sed Concilium probavit hanc illationem per illa verba, *Etiam Domine*; ergo probavit angelos esse corporeos.

R. D. M. Docuit duntaxat angelos esse corporeos A'. Docuit esse corporeos, Ct *humana specie* multis *apparuisse*, ideoque pingendos osse C. Ut vero Concilium probaret hanc illationem, *angeli pingi possunt*, sufficit veram esse aut unam aut alteram partem propositionis hypotheticæ. Sed angelos

constare *proprio corpore*, et in proprii corporis specie apparuisse, id quidem nec Svnorvs approbavit, nec ad quæstionem propositam de pingendis SS. angelorum iconibus spectabat. Demum verba illa, *Etiam Domine*, non continent definitionem, quia solum inter consultandum prolata. V. Petaviim L. 1. c. 2. n. 7.

II. *Obj. III.* Veteres Ecclesiae Scriptores, Iren. Tertul. Hil. Ambr. et alii constanter docuerunt angelos esse corporeos; et SS. Aug. cl Bern, de hac re dubitarunt ; ergo.

K. 1°. Fateor aliquos Patres in ea sententia fuisse, quam tamen non ex Scriptura, neque ex Traditione, sed ex *Platonis* Philosophia hauserant; illsque oppono auctoritates num. 11. pro nobis relatas; unde liquet quod pars sanior ac melior stet pro nostra sententia.

II. 2°. Multi ex illis Patribus, qui angelis tribuunt corporea aerea, loquuntur non de propriis, sed assumptis eorum corporibus. Alii negant angelos esse incorporeos, non absolute, sed comparative ad Deum, qui solus ita est incorporeus, ut sit infinitus, immensus, expers omnis compositionis. Aliqui tantum volunt angelos esse veras cl reales substantias in sensu *num.* 10. indicato, prout Apost. dicit, Divinitatem in Christo habitare *corporaliter*, id est, *vere realiter*. Demum alii solum dubie, non assertive loquuntur;

Inst. 1. Si angelorum natura extra omnem omnino materiam est; ergo etiam excludet omnem compositionem : sed id negant SS. Patres et Theologi; ergo.

II. *D. seq. M.* Omnem compositionem physicam, essentialem et integram C. metaphysicam et accidentalem ;V. Compositionis essentialis nullum in angelis vestigium est, nulla necessitas, sive ad vitales operationes intellectuales, sive ad volendi, sive ad motum localem et actus potentiae executivæ; idem est de integrali, cum nulla substantia spiritualis sit divisibilis in partes integrantes. Metaphysicam non excludit, quia definiri potest : nec accidentalem ex subjecto et accidentibus, quia tunc accipitstios actus, cum natura angelica non sit actus piurus; atque sic difierts satis a simplicitate Dei.

Inst. 2. Attamen dici non potest, quod *de fide* sit angelos esse incorporeos.

R. Quamvis contrariam opinionem primo millenario toleratam fuisse inter Christianos, ex Ilist. Eccl. colligat Natalis Alex. ; tamen secundo millenario, praesertim post C. Later. IV. Theologi duce Magistro Sent, uno velut ore (si Eligubinum et Cajetanum excipias) naturam angelicam extra omnem utut subtilissimam materiam collocant, adeo ut contrarium censeatur error temerarius, quamvis dicere haereticum aut hæresis proximum, graves Auctores renuant.

Qil eres: *Sintne Angeli incorruptibiles ac immortales?*

15. *Nola.* Quod nunquam desinit existere, si non est vivens, dicitur *incorruptibile* : si est vivens, *immortale* dicitur. Immortalitas triplex est : Γ. *Essentialis*, sive omnimoda et absoluta existendi necessitas: hanc solus Deus habet. 2°. *Naturalis*, vi cujus ens creatum, ex hypothesi semel acceptai existentiae, exigit in perpetuum conservari, licet per absolutam Dei potentiam sit destructibile: talis competit aniniæ rationali. 3°. *Gratuita*, quæ quidem in

se habet principium destructionis, sed ex sola Dei gratia vindicatur ab interitu: talem habuisset Adam, si non peccasset. De naturali immortalitate quaeritur.

16. *Respondeo*: Angeli sunt naturaliter immortales.

Prob. I. Ex iis omnibus Scripturæ textibus, qui angelis bonis æternam gloriam, malis æterna supplicia statuunt: Sic Lue. 20.36. dicitur, homines angelisæquales in resurrectione ultra mori non poterunt; ergo angeli boni nunquam sunt desituri. De *malis* idipsum constat ex Mallh. 25. 41. *Ile in ignem ælernum, qui paratus est Diabolo et angelis ejus.*

ILEx. Conciliiis. Act. I. Synod. M. lecta et approbata est epistola Sophronii Patris Hier. (Labbe. t. 6. p. 881. C.) in qua tum angeli, tum anima hominum immortales esse dicuntur.

Conf. Ex paritate cum anima rationali, de qua in G. Lat. V. sub Leo XI. Sess. 8. (Labbe. t. 14. p. 187.) definitur, quod sil *immortalis*; ergo a poliori angelus natura perfectior.

III. Ex Patribus quorum plures, præcipue SS. Cyrillus Alex., et Damasc. recitantur apud Suarez, de Angelis, L. 1. c. 9. qui angelos *immortales*, eadem naturæ substantia *immutabiles* dicunt.

Conf. ratione: Substantia pure spiritualis et incorporea, quales esse angelos diximus, debet dici *naturaliter immortalis*: cum quælibet res naturaliter appetat sui conservationem; et nihil est intrinsecum sive extrinsecum, quod angelorum destructionem natura sua exigat etiam pro bono univeixi; neque ab ullo agente creato destrui possunt; neque cessat finis eos conservandi.

Si ais 1°. In epistola Sophronii. Act. 11. Syn. VI. dicitur: *Angeli immortale perseverant, non naturam revera incorruptam propriè immortalem habentis essentiam, sed gratiam a Deo sortiti*; ergo angeli non sunt naturaliter immortales.

R. D. 1. Non habent immortalem essentiam, immortalitate absoluta, essentiali et independente. Participata et dependente. Concilium duntaxat angelos negat immortales *essentialiter*, de quo 1. Tina. 6. 16. dicitur: *Solus Deus habet immortalitatem.*

Si ais 2°. SS. Patres Cyrillus Alex. Thesaur. L. 20. (Opp. t. 3. p. 20L C.), et Damasc. de fide L. 2. c. 3. dicunt angelos natura non esse immortale?, quia, quidquid initium habet, etiam suapte natura finem habet.

R. D. A. Non esse immortales natura, id est, ex vi essentiæ suæ, a se et independentem a divina productione ac conservatione. Natura, id est, ex suis principiis naturalibus, participatis quidem a Deo, sed perpetuo durare appetentibus. Hanc duplicem *immortalitatis* notionem a SS. Patribus admissam fuisse, constat ex eorum verbis et adjectis rationibus.

Si ais 3°. SS. Irenæus. L. 2. c. 64. (al. 34. n. 3.), Ambr. de fide L. 3. c. 3. n. 19. 20, Aug. ep. 59. (al. ILS. n. 15.), Hil. in Ps. 118. n. 5. angelos dicunt immortales per *voluntatem, bonitatem et gratiam* Creatoris: Iben. loco supr. Cit. et alii, angelos ex se esse mortales: Tatianus, Orat. cont. Græc. n. 14. angelos jam esse mortuos asseverat.

R. Ad Iam. D. 1. Per gratiam, qua voluit Deus angelos creare et conservare immortales. Qua tanquam beneficio aliquo ordinis supernaturalis angelos

ah intrinseco mortales vindicat ab interitu. Y. Creationis ac conservationis beneficium etiam a SS. Patribus vocari gratiam, constat ex Aug. epistola 95.

b/2um. I. 1. Angelos ex se mortales asserunt nixi falso supposito, quo dalicrimt esse corporeos. C. Ex vero supposito, angelos esse spirituales ac incorporeos. A'.

D. Angelos asseverat mortuos inoraliter, peccando. C. Physice per dissolutionem vel interitum. Y. Vide Petav. de Auei. L. 1. c. 5. et L. 3. c. 4. n. 12. Reliqua, quæ hic objici possunt, sunt philosophica, quæ discutit *Psiychologia*.

ARTICULUS IV.

QUIS SIT NUMERUS, QUÆ DIVISIO ET DISTINCTIO ANGELORUM?

17. *Xota*. Quam est incertum dicere, quantus sil angelorum numerus: tam est indubitatum, dari diversos ordines sive Choros angelorum; id tamen negat Erasmus et Beza. Circa quæstionem de angelorum differentia, triplex sententia est: I. D. Thom. et *Thomistarum*, omnes omnino angelos inter se differre specie: 2°. S. Basilii L. 3. contra Eunom. (opp. t. 1. p. 272. C.) omnes omnino angelos tantum numerice inter se differre: 3a. Angelos diversorum ordinum differre inter se specie, quæ differentia consistat in naturali potentia simplicius et universalius objecta intelligendi: angelos vero ejusdem ordinis *solo numero* distingui. Demum *Hicrarchia* vi nominis sacer principatus est, quoad reni certus angelorum numerus, qui sibi invicem, ac uni tanquam principi, in ordine ad coelestes actiones, subordinantur.

18. *Dico I.* Angelorum numerus est longe maximus.

Prob. Quia Hagiographi, Job 25. 3. Daniel 7. 10. S. Paulus Hebr. 12. 22. S. Joann. in Apocal. 5. 11. eundem per millenarios denariis et centenariis multiplicatos exprimere conantur, substituto quippe hoc numero finito pro quovis indefinito. D. Thom. hic q. 50. a. 3. in 0. dicit numerum angelorum incomparabiliter superare numerum substantiarum materia' ium, idque confirmat auctoritate S. Dionysii c. 14. de cæl. Hier., aut quicumque Auctor hujus antiquissimi libri fuerit. V. Petav. L. 1. c. 14. n. 8.

19. *Dico II.* Novem sunt angelorum Ordines sive Chori;

Prob. Isa. 6. 2. dicitur: *Seraphim stabant, sex alce uni, et sex alce alteri.* Ezech. 10. 3. *Cherubim aulem stabant a dextris domus.* 1. Thess. 4. 15. *Quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce Archangeli etc.* Rom. 8. 38. *Certus tum, quia... neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes.* Coloss. 1. 16. *jice Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates*; sunt ergo septem enumerati ab Apostolo angelorum ordines, quibus si addantur Cherubim et Seraphim ex *Prophetis*, novem stant ordines coelestis exercitus.

Conf. Ex constanti traditione SS. Patrum, quos inter S. Greg. hom. 3 L in Evang. n. 7. ita scribit: *Xovcm angelorum ordines diximus, quia videlicet w', testante sacro Eloquio, scimus Angelos, Archangelos: Virtutes, Potestates.* n. p. 1.

kill
states, Principatus, Dominationes, Thronos, Cherubim atque Seraphim. V. Petav. de Aug. L. 2. c. 1.

20. *Dico III.* Hi novem angelorum Ordines distribuuntur in tres llierarchias.

Prob. Ex mirabili consensu Patrum et Theologorum, posts. Ihoxrs. L. de Ctrl. Hier. e. 8. §. 2. Prima el suprema llierarchia continet Cuervuim, Seraphim et Thronos: Secunda Dominationes, Principatus el Potestates: Tertia. Virtutes, Archangeios et Angelos. SS. Patres si quando quatuor tantum ordines recensent, reliquos non excludunt, et alibi referunt. Dum Can. *Ili duo*, D. I. de Consec. decimum angelorum ordinem per superbiam corruisse memorat; sensus est, tantum fuisse lapsorum numerum, ut potuisset decimum ordinem constituere; qui decimus ordo dicitur ex hominibus reparari; *Glossæ* autem, quæ ait: *Vomen decimi ordinis non habemus*; respondet alia *Glossa* his verbis: *Nec habere possumus, cum non fuerint, nisi novem.* V. Petav. L. 2. c. 3.

21. *Dico I**. Angeli aliqua ratione inter se discrepant.
Prob. Diversis Hierarchiis, quin et angelis diversorum ordinum conveniunt diversæ proprietates tum ratione diversarum perfectionum intrinsicarum, gratiarum et charismatum: tum ratione ministeriorum, dignitatum et officiorum, prout diversa illorum nomina indicant; ergo inter se differunt: qua ratione, au omnes specie, an omnes numero tantum, an parlim specie, partim numero: nec exploratum est, nec scire admodum necessarium; ita sentit S. Arc., qui L. ad Gros, contra Priscillian. c. 11. ait: *itaque* Sedes, Dominationes, Principatus, Potestates *in coelestibus apparatibus, firmissime credo, et differre inter se aliquid, indubitata fide teneo; sed... quamam ista sint, et quid inter se differant, nescio; nec ea sane ignorantia periclitari me puto.* V. Petav. L. 1. c. li. η. I. et seqq.

22. *Observe.* SS. Greg. hom. 34. in Evang. n. 8. 9. 10. et Bern, de Consi. L. d. c. 4. n. 8. diversas angelorum perfectiones ac functiones ita exponunt; Seraphim Deo maxime conjuncti summa ardent charitate, quam in alios transfundunt: Cherubim mira pollent scientia, qua et cæteros illuminant: Throni speciales sunt inhabitantis Dei Sedes, unde pax et securitas, quam et aliis communicant: Dominationes mira in res creatas potentia eminent: Potestates peculiari gaudent auctoritate in dæmones: Principatus Omnipotentis majestatem ac dignitatem referunt: Virtutes in recipiendis Dei illuminationibus maxime sunt constantes: Archangeli sublimium Dei arcanorum præ aliis conscii et nuntii sunt: Angeli minima nuntiant. Præterea in dæmonibus etiam permansit quaedam subordinatio: nam Mallii. 9. 34. dicitur de Principe dæmonioruin, cl Luc. 11. IB. ait Christus: *Si autem d Satan as in .vipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus?*

DE VI ACTIVA ANGELOIIM.

CAPUT II.

DE POTENTIIS ANGELORUM.

ARTICULUS 1.

DE POTENTIIS AD ACTUS INTERNOS.

Quenam angeli naturaliter cognoscant?

23. *iXota.* Angelos pollere *virtute intellectiva*, indubium est ex Scriptura, quæ iUis Psal. 9G., Alallh. 8., Psal. 90., Zach. 1., 2. Pelr. 2. operationes tribuit, soli naturæ intelligent! proprias. Et vel ipsi gentiles Philosophi idcirco angelos per antonomasiam vocarunt *Intelligentias*. Quænam objecta, ac potissimum an secreta cordium angeli naturaliter cognoscant, hic quaeritur. Sub arcano cordium, id est, voluntatis angelicæ ci bumanae, non tantum intelliguuntur ipsa decreta voluntatis, sed el judicia eorum directiva, consilia, deliberationes, diclamina praclica, et omnes actus intellectus ita cum illis connexi, ut hi non possint cognosci, quin illa etiam cognoscantur: qualia sunt actus reflexi, species intentionales ex illis acquisitæ, el habitus relict i; el de his procedit quæstio, utrum angeli naturaliter certo et evidenter ea cognoscant sine manifestatione naturæ rationalis; de *modo cognoscendi* angelico, plus philosophica, et minus utilis videtur disquisitio esse.

24. *Dico I.* Angeli naturaliter cognoscunt Deum abstractive.

Prob. Cognitio *quidditaliva* Dei repræsentat clare quidditalein Dei. ac proin magnum post se amorem ac gaudium trahens, angelum valde beatum faceret naturaliter: sed hæc non potest esse connaturalis angelis, alias permanens etiam in diabolis, in quibus omnia naturalia sunt integra, beatitudo tamen nulla; ergo angeli naturaliter non cognoscunt quidditative Deuui, sed, sicut homo ex creaturis, *abstractive*. Neque ut Trinum cognoscunt Deum naturaliter: nani creaturæ non pendent essentialiter a Personis divinis, ut in proprietatibus distinguuntur, sed ut in essentia unum sunt.

25. *Dico II.* Angeli scipsos, alios angelos, ac substantias omnes ordinis naturalis quomodolibet præsent es cognoscunt quidditative.

Prob. Omnia hæc objecta sunt perse et naturaliter intelligibilia, angelico intellectui proportionala, cique sulticicnlcr applicata vel per se, vel per species; species autem objecti vicariæ sunt supei Huit. ubi ipsum objectum proviens est, ac proportionalum; ergo ea omnia quidditative cognoscunt. My-

sleria autem fidei cl dona supermittiralia, nec ut jam existentia, nec ut futura, determinate ac. certo cognoscunt angeli, quia simpliciter excedunt omnes vires lotius naturæ creatæ; insuper etiam futura dependent a libera Dei voluntate. Aliud est de supernaluralibus duntaxat quoad modum et actu jam positis, ob diversitatem rationis.

20. *Dico III.* Angeli naturaliter cognoscunt Futura necessaria, non item Futura libere contingentia.

Prob. P. p. Angeli naturaliter cognoscunt omnes causas naturales : atqui hæ jam existenles cl sufficienter applicatæ sunt medium sufficiens cognoscendi earum effectus necessarios ; ergo futura a causis naturalibus semper eodem modo sc habentibus dependentia, v. g. ortum, occasum, eclipsin solis, physice, non tamen absolute *certo* cognoscunt : cum Deus ordinem naturæ *absolute* turbare possit. Futura vero alia a causis naturalibus stabilem adeo legem non habentibus dependentia v. g. tempestates, pestem etc. nequidem certo, sed probabiliter tantum præsciunt naturaliter.

Prob. 2. p.* Angeli non possunt *Futura libera* præscire in suis causis, quæ sunt indifferentes : non in se ipsis, quia nondum existunt : nec in decretis Dei, quæ soli Deo patent, et indifferenter applicantur; ergo.

Conf. S. Hil. L. 9. n. 61. de Trin. inquit : Proprium Deo quid aliud, quam futurorum cognitio est? Tertull. Apol. c. 20. Idoneum, opinor, testimonium divinitatis, veritas divinationis; hinc Isa. 46. 9. et 10. dicitur : Ego sum Deus, et non est ultra Deus, nec est similis mei, annuntians ab exordio novissimum, et ab initio, quæ necdum facta sunt ; et Isa. 41. 23. annuntia'e, quæ ventura sint in futurum, et sciemus, quia Dii estis vos; ergo soli Deo competit certa cognitio libere et contingenter futurorum.

27. *Dico 7°.* Angeli non cognoscunt naturaliter certo Secreta cordium.

Prob. 2. Paralip. 6. 30. dicitur: Tu solus nosti corda filiorum hominum. I. Reg. 16. 7. Homo videt ea, quæ parent; Deus autem intuetur cor. Ps. 43. 22. Ipse novit abscondita cordis. Jerein. 17. 9. et 10. Pravum est cor omnium, et inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor et probans renes; in quem locum S. Hier, scribit : Nullus cognitionum secreta cognoscit, nisi solus Deus. 1. Cor. 2. 11. Quæ sunt hominis, nemo novit, nisi spiritus hominis, qui in ipso est: in quem locum D. Thomas addit : Nec angelus bonus, nec malus, ea, quæ in corde hominis latent, scire potest. Idem sentiunt alii SS. Patres, qui, uti ipsa etiam Scriptura, divinitatem Christi inde probant, quod. wretu cordium cognoverit. V. Petavilm L. 1. c. 7. n. 2. seqq.

Conf. I. Negative, quia gratis asseritur angelis tanta intellectivitas et scientia etiam secretorum, praesertim ubi auctoritas repugnat. 2. *Positive,* quia naturæ intellectuali connaturaliter debetur dominium in suos actus liberos perfectum et expeditum ab omni impedimento tum physico, tum morali, ul suadet paritas in utroque : tale autem non foret, si ejusmodi actus absque elicientis consensu aliis ita paterent, ul occultari non possent ; ergo.

Ps. Obj. I. cont. /I. Juxta S. Ghreg. in beatitudinem resurgentium unus homo erit perspicabilis alteri, sicut ipse sibi: ergo idem de angelis dici poterit.

R.P. J. Idque, quia unus alteri se manifestat C. Secus A'. Quippe in patria corpus erit perspicuum et lucidum, et animi perpetuo charitatis vinculo conjuncti ultro sua secreta invicem pandent.

Inst. 1. S. Basilii. l. de Virgin, n. 29. hortatur puellas, ut angelorum praesentiam revereantur, eo quod illi percipiant quidquid virgo cogitat; ergo.

R./λ J. Si allectus internus signis, corporeisque impressionibus foras erumpat C. Si non erumpat, neque a Deo illis manifestetur .V. S. Pater pie sancteque loquitur, sed pro more hortatoria. orationis.

Inst. 2. Dæmones in *Energumenis* produnt cogitationes aliorum ; ergo illas cognoscunt.

II. 1). .1. Produnt vel per conjecturam tantum longa experientia firmatam, uti praedicunt etiam nonnunquam futura; vel quia signis externis manifestantur; vel quia alii volunt suos actus cognosci; vel quia Deus ob bonum tunc suae providentiae *permittit*, ut cognoscant; vel denique ex phantasmatibus, quæ ipsi sæpe excitant, et deinde revelant C. Secus .V.

Inst. 3. Diabolus introit in cor hominis, Joan. 13. 2. *Cum diabolus jam misisset in cor ejus*, et Act. 5. 3. *Anania! cur lentavit Satan as cor tuum?* ergo scrutatur secretas cogitationes ibi latentes.

R. P. .1. Introit in cor hominis suggestionem C. Perceptionem alienarum cogitationum N. ita S. Augustinus. Tr. 58. in Joann, n. 4.

20. *Obj. II.* Secreta cordium sunt actus ordinis naturalis, et intellectui angelico proportionali ; ergo ab altero angelo naturaliter cognosci possunt.

R. 1°. I). A. Sunt ordinis naturalis, ita tamen, ut substat dominio et juri secreti C. Quomodocumque N.

R. 2°. P. C. Ergo ab altero angelo naturaliter cognosci possunt facta manifestatione C. Ea non facta Ar. Causa, cur secreta naturaliter cognosci nequeant, *proxime* habetur a negato Dei concursu, sic exigente creatura intellectuali et ejus recta gubernatione, ut ad istorum actuum cognitionem suum Deus concursum non exhibeat : *remote* a jure, quod agenti libero competit in actus suos, exigendo ne actus liberi absque proprio consensu ab alio, praeterquam a Deo, cognoscantur. .

Inst. 1. Actus interni angelorum possunt cognosci, illis consentientibus; ergo etiam ante consensum, quia consensus naturam actus non mutat.

R. P. C. Ergo etiam ante consensum cognosci possunt remote C. Proxime .V. Ad potentiam enim *proximam* requiritur alterius consensus tanquam conditio.

Inst. 2. Consensus ipse manifestanti est oequè actus liber, ac alius qui fuerat occultus ; ergo si ille, etiam hic potest cognosci.

R. .V. C. Consensus ille revelandi *exerceat* per seipsum, est quasi donatio et communicatio sui quoad cognitionem respectu alterius, quod aliis actibus nequaquam convenit ; quod autem voluntas claudat et aperiat *mentis secreta*, illustrari potest per actus aliarum potentiarum, quæ, non nisi per applicationem voluntatis vel appetitus, suis possunt e potentiis egredi.

Inst. 3. Homo non habet ejusmodi dominium in sua phantasmata; ergo nec in actus intellectus et voluntatis.

R. T. .1. .V. C. Quia dominium illud debetur homini ut creaturæ rationali: phantasmata autem illa non sunt operationes hominis ut creaturæ rationalis;

ergo. Dixi Trans, si enim sint phantasmata ejusmodi, ex quibus potest deveniri in cognitionem secretorum, falsum est antecedens.

Inst. i. Angelus superior potest cognoscere hominem, et angelum inferiorem *comprehensire*; ergo eum cognoscit intensive et extensive quoad omnes effectus naturales.

R- D. J. et C. Cognoscit comprehensive et quoad omnes effectus etiam dominio secreti subjectos .V. Quoad alios actus *Tr.* Nam comprehensio proprie dicta, qua distincte cognoscuntur omnia prædicata rei, omnesque termini naturales ac obedienciales tam in specie, quam in individuo, soli Deo competit.

Inst. 5. Angelus hominem cognoscit perfectius, quam homo seipsum; ergo si homo sua secreta cognoscit, magis angelus cognoscet.

R. D. .I. Perfectius cognoscit quoad esse substantiale et accidentale physicum C. Quoad esse murale et liberum hominis .V. Equidem primum cognoscit angelus intuitive, homo tantum abstractivè: at secundum homo cognoscit certo et experimonaliter, angelus tantum arguilive, aut ad summum probabiliter.

Inst. 6. Homines sagaciores aliorum sæpe cogitata introspiciunt; ergo poliori jure angeli.

R. I). .I. Aliorum cogitata, quæ exterioribus indiciis, vultu, oculis, fronte, nutibusque se produnt C. Quæ nullo se signo produnt .V. S. Aug. per illa verba L. 2. Retract, c. 3U. *Item dixi occultissimam audaciore asseverantia quam debui*, non dubitat quod angeli cognoscant secreta cordium signo quodam manifestata: sed dubitat an ea percipiant sensibili, an spirituali virtute, siquidem dubium sit an possint angeli corporea sensatione sentire ad instar hominum, et si habeant corpora non sibi unita substantialiter, sed tantum assumpta.

Inst. 7. Constat ex historiis, quod dæmones vel per se, vel per hominesa se edoctos, vel pergentilium oracula nulla libere futura prædixerint; ergo non minus arcana cordium scire possunt.

R. D. J. Prædixerint multa naturali suo lumine cognita certo et infallibiliter .V. Multa vel a Deo, vel aliis signis manifestata, vel quæ ipsi facturi erant, vel certe fallibiliter, uti et prædictiones idolorum pleræque erant amphibologie© C. Atque ita etiam possunt angeli ex dispositionibus corporum, passionum motibus, occasionibus aliisque circumstantiis seu conjecturaliter praevidere, ad quid agens libemm se sit determinaturum. Ipsi adeo Ethnici oraculorum vanitatem agnoverunt, inter quos *Porphyrius* rei ap- prime consultus librum scripsit de *Philosophia* ex oraculis petita.

§ n.

Qua sit Voluntas ac Libertas angelorum.

30. .Wa. In angelis esse *voluntatem*, consequitur ex virtute eorum intellectiva, et manifestum redditur ex Scriptura, in qua angelis tribuuntur actus voluntatis. Quæritur autem 1°. An hæc voluntas sit vere libera? 2°. Etiam in primo creationis instanti ad peccandum? 3°. An sit *in suis decretis*, id quod *Themista* docent, omnino immutabilis, ac inflexibilis?

31. *Dico J.* Voluntas angelorum est libera.

Pro6. Angeli sunt capaces *justitia*-, *meriti*, *præcepti* et *peccati*; ergo in iis datur liberum arbitrium ad merendum et demerendum necessarium: ita SS. Patres et Theologi unanimiter.

Conf. Angeli sunt præditi perfecta ratione seu intelligenlia; ergo et libertate arbitrii, quæ illam sequitur, uti patet in Deo et homine; atque ita arguit S. Jo an. Damas c. L. 2. de lid. c. 3.

32. *Dico II.* Libera etiam fuit ad peccandum in primo creationis instanti.

Prob. Voluntas angelorum in primo instanti habuit omnia requisita ad agendum libere, scilicet objectum præsens et cognitionem indifferenter proponentem objectum cum facultate eligendi alterutram partem; ergo potuit eo instanti libere agere, cum ad libere agendum non requiratur cognitio tempore prior, sed sufficiat prioritas rationis, vel naturæ seu dependenti®: nec requiritur deliberatio aut inquisitio, ubi objectum clare apparet.

Conf. 1. Ex D. Tn. angeli peccare potuerunt in sequentibus instantibus, ut eventus docuit; ergo etiam in primo: nori enim minus in primo ac in sequentibus instantibus habuerunt libertatem de se labilem in malum, neque aliunde necessilalam ad non peccandum.

Conf. 2. Angelus in primo instanti fuit liber ad *merendum*, cum de facto meruerit; ergo etiam ad demerendum, cum par sit utriusque ratio, nec solidum fundamentum id negandi.

Si ais 1°. Peccatum angeli in primo instanti imputaretur Deo, ceu auctori naturæ angelicæ. 2°. Actum secundum malum debet præcedere actus primus mahis. 30. Primum instans creationis angeli est instans gratia?, non ergo peccati.

R. Negando singula: nam -1°. operatio prima tribuitur auctori in *necessariis*, non item in *liberis*: alioquin angelus non potuisset mereri in primo instanti suae exislen- tiæ. 2°. Ad actum peccati non aliud supponitur necessario, quam *potentia indifferentia*; ad bene vel male operandum cum sufficiente objecti cognitione: et angelus in actu exislen- tiæ libertatis constitutus, habilis omnibus requisitis, sine alio actu formaliter ipsamet sua volitione se movet ad volendum. 3°. Primum instans fuit quidem *instans gratiæ* naturalis, quatenus angelum Deus produxit libere, non vero supernaturalis; hanc quippe sibi, attenta præcise natura, haud debitam, accepit dependen- lera merito et libera dispositione; si ergo meriti fuit, cur non et demeriti esse potuit primum illud instans?

33. *Dico III.* Voluntas angelorum non est, facta semel electione, absolute et physice inflexibilis ac immutabilis.

Prob. Ex Patribus: Jo an. Damas c. L. 2. de fid. c. 3. ait: Angeli boni sunt *natura ita comparati. ut ad malum cegre moveri, non tamen omnino non moveri possint: nunc vero ea jam conditione, ut ne vix quidem moveri atque inflecti queant. Quod tamen non eorum naturæ, sed gratia-, eique, qua Deo unice bono adhærent, constantice tribuendum est.* S. Ismoit. Sent. L. 1. c. 10. n. 2. inquit: *Gratia dicimus, non natura esse immutabiles angelos: nam si natura incommutabiles essent, diabolus utique non cecidisset.*

Conf. Ex Ratione. Angeli mali, aliquamdiu boni, reipsa mutarunt suam voluntatem; ergo angeli non sunt ex *conditione naturæ suæ* immutabiles.

& *'ais* 1°. Certum est angelos bonos esse confirmatos in bono, et malos obstinatos in malo; ergo sunt absolute immutabiles.

R. .Y. C. Hæc enim immutabilitas non est physica, ex ipsa nature conditione orta : sed habetur a *ratione status* .vel beatitudinis , vel damnationis; et in bonis quidem illa oritur ex efficacia luminis gloriæ, et invincibili attractione objecti beatifici : in malis autem ex consummata malitia vi tormentorum, et desperatione concepta ob æternam suam damnationem, atque ex defectu et subtractione gratiæ divinæ ; utrumque docent SS. Patres.

Si ais 2°. S. Thomas et Thomiste» omnes hic adversantur ; nam docent *primo* quod arbitrium hominis flexile sit ad oppositum ante et post electionem, angeli autem ad utrumque oppositum ante, non post electionem. *Secundo* quod angelus per intellectum apprehendat immobiliter, homo per rationem mobiliter : ac proinde voluntas etiam hominis adhaereat mobiliter, angeli vero fixe et immobiliter, cum vis appetitiva in omnibus proportionetur apprehensivæ, a qua movetur.

R. *Ad* 1°. D. .1. Angeli arbitrium post electionem non est flexile comparative ad homines C. Absolute .V. Nempe, ut Greg. Naz. Orat. 38. n. 9. ait: *Ct angelos non omnino immobiles, sed ceijre mobiles existimem ac dicam, mihi persuadet Lucifer etc.*

R. D. /1. Vis appetitiva, id est, instinctus naturalis proportionatur apprehensivæ C. Vis appetitiva, hoc est, liberum arbitrium *subd.* Proportionatur universaliter in sensu absoluto A', hi sensu accommodo, et secundum proprium tendendi nudum C. Voluntas seu potentia libera ex natura sua tendit in objectum cum indifferentia actus ad op; ositum, in quo differt ab intellectu seu potentia ad unum determinata. Ad hæc angelus apprehendit quidem immobiliter res evidentes, et eas, quæ essentiam ac proprietates rerum naturalium spectant, non item res contingentes et cligibiles : Sic dæmon primo judicavit passionem Christi procurandam, impellendo Judam ad proditionem, dein vero impediendam, cum laboravit Pilatum per uxorem a condemnatione deterrere.

ARTICULUS 11.

DE POTENTIIS ANGELORUM AD ACTUS EXTERNOS.

§. I.

An Potentiam motricem habeant Angeli?

34. *Nola.* Potentia motrix dicitur vis illa, qua angelus se, vel alias substantias de loco ad locum transfert. Quidam ex Recentioribus Philosophis ausi sunt nuper definire angelum , quod sit *substantia tantum cogitans, quæ nihil cum motu commune habet*; nimirum ut ad denegandam angelis omnem in corpora potestatem commodius sese accingant. Verum hæc angeli descriptio quantam a sana Theologia abhorreat, hoc loco demonstrandum. Alii non quidem omnem movendi ac operandi vim denegant angelis, ita tamen debilem, humana plane inferiorem, nec superion

natunc sal congruentem attribuunt, ut vel cum *Tarlarottio* dicant, quod fluida duntaxat movere angelus possit, non item solida: vel cum *Scipione Uuffeo*, quod angelus ciere quidem possit praestigias et sensuum illusiones, non autem efficere quidpiam insolitum et quod mereatur admirationem.

Porro angelum esse *in loco*, certum est, tura quia substantia existens non potest nullibi, sed debet alicubi existere; lum quia in Scriptura vel ctfliinn, vel infernus, vel terra, locus angelorum assignatur; neque controversum est admodum, locum angeli esse finitum et limitatum, quamvis illius peripheriam describere nemo ausit. Denique cx philosophia constat, angelum non existere in loco *circumscriptive*, sed *definitive*; atque inde eliam desumi debet, per quid formaliter dicatur esse in loco.

35. *Dico I.* Angeli possunt se ipsos movere motu locali.

Prob. Ex Gen. 28. 12. Tob. .3. 8. Luc. 1. 28. Matth. 8. 32. etc. constat, angelos *accedere, recedere, ascendere, descendere, intrare, ambulare*: atqui hæc motum localem probant; ergo.

Conf. Potentiam motricem in angelo ipsum nomen loquitur, quod nuntium non sane immobilem significat: hoc figura, quamvis analoga, refert, quæ sub alarum schemate pernecitatem adumbrat: hoc officium declarat, quo tanquam administratorii spiritus perhibentur: hoc natura exigit in angelis perfectior, quam in homine et aliis entibus, vere tamen mobilibus.

36. *Dico II.* Angeli possunt movere corpora.

Prob. Nihil est quod hunc motum reddat angelo impossibilem; non ratio physica, cum possit angelus producere impetum; nec desunt vires; nec obstat Deus, cum extent innumera divinæ permissionis exempla, ut Dan. 14. 33. de Habacuc translato: Act. S. 39. de Philippo a spiritu in Azolum delato: Joan. 3. 4. de aqua per angelum commota: Matth. 4. 5. de Christo assumpto in sanctam civitatem, et statuto super pinnaculum templi a diabolo: de Simone Mago in aere sublato ope dæraonis, prout testatur nisi. Eccl. etc. Unde negandum non est, nonnunquam evenire veram Sagarum translationem de loco ad locum, præsertim ad conventus nocturnos, ut communior csl Theologorum et Jurisconsultorum, *Turrecrematae* L. 2. Sortilegiorum q. 7. *Bassini* de Artibus Magicis prop. 9. *Remigii* L. 1. de Dæmonolatria, *Pennce* in Directorio Inquisitionum p. 1. Attamen ultro fatemur, sæpc intervenire *illusionem dæmonis*, et Sagas sola duntaxat imaginatione translatas se putare, dura interira dormientibus vel vigilantibus ope dæmonis imagines gestorum repræsentantur.

37. *Dico III.* Angeli possunt etiam movere spiritum.

Prob. Tob. 8. 3. Raphael legitur transtulisse dæmonium et ligasse: Luc. 16. 22. anima Lazari ab angelis deportata est in sinum Abrahæ: quæ postremi narratio, quamvis dicatur tantum parabolica, tamen rei geslæ veritatem aperit. Quod ad modum explicandi allinet, variant Auctores. *Thoinisla* solo imperio fieri motum dicunt: Recenliores quidam tantum occasional!ler ab angelis, ctaDeo efficienter: alii verius, vel applicando mobili substantiam suam, ut illud secum deferat, aut retineat in loco, ubi

ipse est : vel si impulsus producat in mobili proportionatum corpori vel spiritui.

38. *Obj. cont. L* Etiam Deus dicitur *ascendere, descendere, mnlndure etc.* sed metaphorice; ergo et angeli.

R. .V. C. Nam Deus est immensus, angelus vero ens limitatum, cui proin ex natura sua convenit, sicut non esse ubique, ita de loco in locum transire. Motus autem angelorum an sit *continuus, discretus, instantané*, et an sine transmissio medio fieri possit, philosophice hic discutere, non vacat.

Inst. Vim matricem physicam et efficientem nullam, moralem tamen et occasionalem angelis competere, quatenus suis volis Deum ceu unicam causam effectricem ad motum producendum determinent, nullis videtur verisimilius; ergo.

R. Idipsum hodie confutat valide quoad spiritum humanum sanior *Psychologie*. Si fas est ita torquere sensum Scriptura), atque adeo violentum in modum litteram distrahere, actum est de *sensu litterali*, ludibrioque exponitur veritas et auctoritas Divinarum Scripturarum. Advertant hi, qui esse volunt *Sacrce Henneneuticoe* callentissimi, dictatum olim a S. Aug. canoneiu, qui proprietatem locutionis sacne retinendam cavet, nisi opposita SS. Litterarum enuntiatio, aul Ecclesiae auctoritas, aut ratio manifesta repugnent. Sane quod ab orthodoxis pro veritate *ignis corporei* in inferno asserenda contra heterodoxos usurpari consuevit momentum, idem hic locum oblinet: incredibile scilicet videri, quod canonici Scriptores omnes, quantumlibet ætate, tempore, loco, lingua, morum ac populorum consuetudine a se invicem distantes, unanimem tamen et perpetuam metaphoram contra usurpationem semper ac ubivis receptam de motu angelorum invexerint, quin de figurato hoc sermone lectorem ullibi admonerent.

39. *Obj. cont. II.* cum *Tartarottio*. Anima hominis omnem vim suam in fluida exercet, quia nonnisi mediante liquore nerveo ac spirituum vitalium impulsu agit, aut potest agere in corpus; ergo idem de angelo sentiendum.

R. 1°. Inest sua cuivis fluido gravitas, potens fluentibus urgensque pressio : ruentibus deorsum auctus accepit impetus, impulsuque externo vehementius acceleratur motus, quibus aut sustentandis, aut ferendis, aut excipiendis, aut inhibendis sæpius nulla aggerum moles, nullum tubur corporum, nullus virium conatus par sit ac sufficiat; ergo ex eo quod liquida vel minimo cedant impulsui, vel obice remoto profluant sponte sua, non ideo, inquam, aut nullæ, aut tenues admodum vires angelis suppetunt ad corpora movenda.

R. 2°. .V. C. Nam anima, cum in cerebro resideat ac proin haud præsensil partibus omnibus, non aliter ac per impulsus spirituum suas operationes exercere potest. Dein anima est forma corporis, pars compositi, et operandi principium dependens, quamdiu materia? immersa vivit; angeli autem, quo sunt ab inerti materia magis secreti, et natura superiores homine, eo majori activitate pollere dicendi sunt. Atque hæc effecerunt, nt sectatores *Tartarottu* non difficulter jam admittant, vigere in angelis movendorum etiam *solidorum* potentiam.

/w/. 1. Tota vis dæmonis adversus Jobum furentis fluidorum experimento delinitur; ergo. Tota enim vis illa vel *ventorum* turbine, vel *flammarum* procella, vel *aquarum* in grandines compactarum tempestate exorta fuit; ergo.

R. A'. .1. Quia hæc facta solitudinem commoti fluidi non ostendunt; multo minus vires angelorum maximas infringunt aut minuunt, utpote quibus et grandia ædificia molesque vaslissimre repentina concussione eversa) succumbebant. Porro nihil frequentius, nihil exploratius est, quam spiritus tam bonoi, quam malos in *assumptis corporibus* apparuisse; has vero apparentiæ machinas sive vera fuisse corpora, sive simulacra corporum statuatur *Tarlarottius*, videlicet ex materia subtili compacta; certum tamen et compertum est eadem et ob quantitatis exigentiam impenetrabilia, et materia) condensationem gravia, et ob firmitatem nexumque solida fuisse, adeo ut non solum actiones humanas rite imitarentur, sed et humana corpora, non quidem pro veritate vitæ, sed proprietate substantiæ a Patribus dici mererentur.

Insl. 2. Canone *Episcopi* 12. Cans. 26. q. 5. translatio corporum *delusionibus* *tlamunum* tribuitur; ergo angeli non *vere* movent aut transferunt corpora.

R. Ü. .t. Nonnunquam tribuitur delusionibus dromonum C. Semper ac universaliter .V. Potius in cit. c. -12. damnantur varia falsa, qualia sunt, *Dianam* Deam paganorum, et *Herodiadem* in illis Sagarum conventibus adesse, ut proin errore paganorum involuti a [*ale* devient, et aliquid Numinis extra unum Deum arbitrentur.

last. 3. Per rapidissimum Sagarum motum impediretur, imo elideretur lacullas respirandi; ergo illarum translatio plerumque *celerrima* non videtur possibilis.

R. .V. J. Quia translatio Philippi in N. T. magnam, et Prophetæ in V. T. translatio plane stupendam *motus celeritatem* indicat, tum ob locorum distantiam, tum ob temporis brevitatem: salva tamen ulriusque vita iter aereum percursum; ergo corpus etiam humanum absque jactura x itro moveri *celerrime* potest al) angelis sive bonis, sive malis, quia juxta communem Theologorum quoad potentias naturales manserunt pares.

Inst. 4. Explicari non potest, *quomodo* daemones vere transferant Sagas per aera; ergo.

R..V .4. Nam 1. daemones sunt spiritus perspicacissimi, de illorum scientia et dexteritate hac in re non est ambigendum: poterunt quippe condensare aerem, eique condensato, quam libuerit formam vehiculi inducere, et impositum hominem attollere, ac rapidissime provehere. 2. Equidem plures sunt hujusmodi itinerum et concursuum nocturnorum narrationes, quæ fidem non merentur, cum *frequens illusio* strigibus objiciatur; Umen ut omnia figmentis anilibus, et deceptionibus ac illusionibus tribuantur, non sinunt hominum istiusmodi diversa ætate, conditione et sexu, divci-sis item locis, annis et religionibus editæ confessiones concordēs, deponentibus licet noxiæ, constantes tamen, atque in equuleo et rogo perseverantes: non sinunt alienorum ab hac superstitione hominum fortuiti in congregationes maleficas interventus aut illationes: laniarum vel in loco inventus relictarum, vel incursu deciduarum, vel ob nuditatis verecundiam in dissita statione se continentium comprehensiones: tabularum insu-

per strata, supcellexque pretiosa in sylvis et alibi inventa : canius et tripudia a vicinis vel itinerantibus audita, aut vestigia collecta? multitudinis diversa, terre impressa et conspecta : non sinunt *Pontificum* el *Conciliarum* non minus, quam *Imperatorum* aliorumque *Principum* Decreta, Tribunalium tam sacrorum, quam profanorum lata judicia, et poenae inilictae : non denique *Theologorum* et *Jurisconsultorum* conspirans sententia; ergo facia hæc universim pro fabulis, aut testes laudati omnes pro male credtilislahcii non possunt.

40. *Obj. II.* Christi adventus, et perfecta generis humani redemptio nihil virium et potestatis reliquit malignis spiritibus ad opera magica,sive præstigias, sive portenta pnestanda; ergo, *Prob. J.* Isaïæ 44. 23. *Ego sum Dominus irritafaciens signa divinorum, et ariolos in furorem convertens:* Michææ 3. 11. dicitur : *Auferam maleficia de manu tua, ct divinationes nm erunt in te;* ergo jam tum Propheta? prenunciarunt omnem diaboli polcii-» tiam sub Christi adventum tollendam esse.

R. .V. C. Nam Isaia teste, Deus irrita facit signa divinorum, sed eo modo, quo ibidem convertit sapientes retrorsum, et scientiam eorum facit stultitiam vers.cit. : sed eo tempore, quo habitabitur Jerusalem, quo ædificabimur civitates Juda, v. 27. : sed eo duce, de quo additur v. 28. : *Qui dico Cyro: pastor meus es, et omnem voluntatem meam complebis;* nihil ergo de adventu Christi hic. Michæas etiamsi, quod plures volunt, sermone converso ad Babylonem loquitur, pro materia presenti nihil enuntiat; si vero deMessiæ ætate prophetat, vitiis omnibus, ac *idololatriæ* non minus quam *magia* exilium pradicit, superante scilicet Numinis gratia, non abolita dæmonis naturali potestate.'

Inst. 1. Christus ipse dicit Joan. 12. 31. *Nunc,* post opus redemptionis consummatum, *princeps hujus mundi ejicietur foras;* ergo nihil jam potest amplius in homines.

R. *D. A.* Ejicietur foras ex arce et possessione sua, quam in hominum cordibus per peccata et infidelitatem maxime obtinuerat *C.* Ejicietur ex mundo, ita ut plane cesset grassari in mundo A. Id certe experimur omnes, quod adhuc non jam domini, sed hostis instar infensissimi fideles quotidie oppugnet.

Insl. 2. *S. Petals* 1. c. 3. v. 22. addit, *Filium Dei subjectis sibi angelis et potestatibus et virtutibus,* profectum esse in cœlum : et 1. Cor. 15. 24. *S. Paulus* pronuntiat finem futurum, *cum Christus tradiderit regnum Deoet Patri, algue evacuaverit omnem principatum , et potestatem, et virtutem,* id est, spiritus damnatos, uti patet ex contextu et aliis textibus; cigo adempta est diabolo omnis potestas.

R. .V. C. Et 1°. quidem neque angelorum beatorum juxta et damnatorum subjectio : neque illa etiam formula ad Philip. 2. 10. : *In nomine Jesu omne genu flectatur* etc. probat excisas plane vires angelorum osse. 2°. Tam *exspoliatio*, quam *evacuatio principatum* et *potestatum* , adjunctusque a Paulo triumphus sonant equidem plus quidpiam, non tamen evincunt id, quod adversarii intendunt.

Insl. 3. Juxta Scripturam Christus per mortem suam *perfregit inferorum portas, vicit fortem armatum, captivam duxit captivitatem,* et trium-

phumigil de inferno ; ergo post redemptionem nostram diabolo nihil virium relictum est.

Il. .Y. C. *vel I).* .1. Perfregit inferorum portas etc. ita ul exin sedes diaboli sil convulsa, regnum ejus in hoc mundo, nempe *idololatria*, victum deslniclumque *C.* lia ul virtus nocendi, potentia ac potestas omnis sit erepta .V dissipata Af. Idque ex ipsis Apostoli verbis suadetur, quia hæc *exspoliatio* d «««-milio diabolic® potestatis, quam Paulus Corinthiis prædixerat, locum habebit tunc, quando linis erit seculi, quando Filius regnum tradiderit Patri el Deo, quando ita desinent maligni dæmonum conatus, sicut officia el beneficia angelorum cessabunt.

Insl. 4. *S. Jo an.* Apoc. 2ü. 1. el 2. testatur : *El vidi angelum descendentem decfflu, habentem elavem abyssi et catenam magnam in manu sua, et apprehendit Draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus et Satanas, et ligavit cum per annos mille, v. 7. Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur Sutanas de carcere suo, el exhibit, et seducet gentes.* Scd illud spatium mille annorum plerique eruditi accipiunt pro tempore indefinito, ct finem illorum SS. Patres conjungunt cum Anti-Christi adventu, illis forsán Apostoli verbis persuasi 2. Thess. 2. 9. : *Cujus adventus est secundum operationem Satana, in omni virtute el signis el prodigiis mendacibus;* ergo.

R. 1°. Fateor, hunc textum esse obscurissimum, ita ut, sive *tempus* ligati solutique Satanae spectes, sive ligandi solvendique *modum*, plerosque Interpretes in varia distraxerit : scd hæc ipsa probabilium opinionum diversitas enervat vim opposifionis.

R. 2°. Parum item roboris perstabit sententiæ opposilæ ex cit. loc., ubi cum Catholicis non paucis et aliis pluribus dixero, Satanam ligatum sub Constantino M., quo imperante gentilium superstitio ct tyrannis concidit, fidesChristi effloruit, crevitque Ecclesiæ ac Martyrum gloria : solutum autem rursus sub ortum Mahumelismi in Asia et Græcia prævalentis.

R.3°. Si tandem cum communiore Catholicorum Epochæ initium a prædicatione Christi, finem ab Anti-Christo repetam, quid evincitur demum, ubi ligamen et vinculum Satanae injectum exposuero in hunc sensum, ut non adempta diabolo vis, sed duntaxat imminuta : libertas nocendi non illimilata amplius et arbitraria, sed adstricta et a voluntate Dei suspensa : potestatis eliam dominatus ac in nolentes tyrannis ablata, permissa autem in volentes ct incautos opportuna usurpatio inclligalur? Ha D. Aug. L. 20. deCiv. c. 8., S. Leo Scrm. 19. de Pass. Dom. c. 3. et communior Patrum ac Interpretum, qui diabolum cani catenis innexo comparant, non tamen unguibus ct dentibus exuto.

41. *Observe.* Ex ipsis hactenus objectis liquet congenia dæmonibus potestas a nobis asserta : num enim *ligari* et *auferri* potuit, quæ nulla fuit et impossibilis? Adhæc post mille annos solvetur rursus Satanas, atque, iit prius, 'ftluiclgentes; ergo hæc vis ei indita el propria est. Dein actiones dæmonum, quas réctal *Maffæus, tentatio, obsessioet Magia* sunt, quæ singulorum duntaxat hominum nocumentum spectant : cum illa Apocalyptica recensio universitatem hominum respicial, molimina dæmonis illuc referri pronun* liain. ul Ecclesiam viet persecutionibus, mundum arte et illusionibus perdat.

Pmi <*Maffæi* divisio non est exact i, siquidem piæler.Vm/Mm etiam addenda

erant falsorum Numinum macula et prodigia, quibus sano duobus *hloidi-
tria* incrementi plus capiebat, quam omnibus Magorum artibus sive *verb,
sive* falsis. Nec demum juvat quidquam adversariis dicere, non quidem vira
omnem lentandi ac obsidendi homines, dæmonibus per Ciuu.vn mortemesw
ademptam, sed *Magia*, sive potestatem juvandi .Magos, operaque stupendi
patrandi : nam detecto multiplici errore adversariorum, justior hæc verior-
que pro nobis conficitur argumentatio : post reparatum genus humanum,
diaboli potestas, sive tentandi animas, sive obsidendi corpora, sive perse-
quendi Ecclesiam, sive mundum oraculis fallendi dempta non est pcnilusd
destructa, prout litteratus Marchio Scip. Malleus una cum Tartarotlio fatetur
ergo pari ratione potestas etiam magica tantum coercita fuit, et nullatenus
extincta. Id vero ncutiquam inficiamur, multoties intervenire delusionem
phantasticam, dæmoni, qui pater mendaciorum est, et ab imposturis v.i-
βολο dicitur, per quam familiarem ac consentaneam.

§ II.

Quanam opera Angeli facere possint ?

•tâ. Nota. S. Aug. L. 3. de Trin.c. 9. n. 18. ail : *Quid* (angeli) *possint pa-
naturam, nec possint per prohibitionem, et quid per ipsius naturæ sua con-
ditionem facere non sinantur: homini explorare difficile est, imo vero impos-
sibile, nisi per illud donum Dei, quod commemorat Apostolus dicens : Alii
dijudicatio spirituum. Queritur autem hic 1°. Utrum miracula proprie
dicta, quæ excedant vires totius naturæ creatæ, ab angelis sive bonis sire
malis vi propria effici queant? 2°. An semper facere ea quæ de se possunt, a
Deo permittantur? 3°. An et quomodo angeli assumant corpora? De singulis
acturi affirmamus duntaxat, quæ vel Scriptura nobis manifestat, vel histo-
riæ, aut Doctorum communior sensus declarant.*

•13. *Dico I.* Angeli non possunt patrare miracula proprie dicta.

Prob. Psal. 133. 4. dicitur de Deo : *Qui facit mirabilia solus.* Idem asserit
S. August. L. cit. c. 8. Cf. Toletum Comm, in Joann, c. 3. v. 2. annul. 2.
Consentit Ecclesia, dum a *veris miraculis* veritatem Calholicæ fidei probare
consuevit : ipiod non posset, si angelis miraculorum potestas competeret.
Demum ratio probat, quia omnia, quæ fiunt ab angelis, vires naturæ non
excedunt, siquidem fiant per motum localem, vel per applicationem natu-
ralium activorum; ergo. Possunt tamen facere *mira* seu *mirabilia* respectu
nostri; sunt enim rerum naturalium peritissimi, ac præterea roboreae cele-
ritate pollent, quibus habent, ut nulla præler morem et consuetudinem
mira operari possint, quamvishæc naturæ vires non superent; palet hoc ex
effectibus, qui diabolo et Magis tum in Scriptura, tum in historia profana
adseribuuntur.

Si ais 1°. cum *Tartarottio* : Si angeli non possint patrare *miracula*; ergo
translatio Propheta.* in Babylonem, Philippi in Azotum etc. non viribus an-
geli, sed ipsi Deo tribui debent, siquidem in utroque *miraculum* intervenerit.

K. N. *seq.* Quia miraculi necessitatem, illiusque præsenlem interventum
pro arbitrio potius fingunt, quam probant *Tartarottii* sequaces ; sane id non

evincit motus velocitas sive ex parte angelorum, sive ex parte corporum : nam quoad primum divinant Adversarii in determinanda pro libitu veloci» latis mensura, et abjecte nimium de scientia perspicacissimorum spirituum sentiunt; quoad secundum vero refutantur a pernecitate orbium coelestium, quorum cursus per amplissima spatia regionis supremæ mobilitate multum superat raptum geminum supra cit. per infimas acris plagas. Quod si deum ex conditione angelorum beata fundamentum pro miraculo quaerant; ergo ubicumque spiritus beatos quidpiam egisse legerint, agnoscere miraculum, nililque ab illis vi congenita actum dicere debebunt.

Si *ais* 2°. cum *Maffceo* : vis naturalis angelorum non nisi ad *preestigias*, ac mentis sensuumque illusiones valet, idque ex communi Patrum iudicio; ergo angeli nequidem vere præstant *mirabilia* naturæ, et portentosos effectus.

II. .Y. d. Tametsi enim angelis non insit a natura potestas, ultra naturæ vires efficiendi quidpiam, et quod propriam miraculi notionem habeat: tametsi magna etiam portio mirabilium daemonibus adscriptorum fallaciis adnumeranda sit : tametsi artes diabolicæ a SS. Patribus recte vanitatis insimulentur, tum quod ad veritatem *miraculi* nunquam pertigerint, tum quod sæpius eventu caruerint, sive ob daemonum suos cultores deludentium perfidiam, sive ob supremi Numinis ab aliis exorati voluntatem oppositam ; allamen omnia angelorum opera dici præstigiæ atque fallaciæ non possunt, siquidem plura sint vel solerti *artis* industria ad naturam efibrmala, vel ingenio naturæ tarditatem juvante in lucem producta, plura, quæ sive ob suam insolentiam, sive ob scientiæ nostra defectum aut ignorantiam, miracula ac portenta recte censentur, nec tamen præstigiæ sunt, aut miracula proprie dicta: quis enim angelicis mentibus neget artium naturaque arcana penitus inspecta, aut rerum causas, combinationes, habitudines etc. perfecte cognitatas, vires humanis majores, celeritatem actionis nullatenus impeditam, ac certitudinem ab experimentis plurimis enatam?

44. *Dico II.* Angeli nil possunt, quo mutatur ordo vel lex Universi : imo nec omnia, quæ de se possunt, facere permittuntur.

Prob. P. p. S. Chkysost. in ep. ad Hebr. c. 2. ad hæc Pauli verbaj *non enim angelis subjecit Deus orbem terre futurum*, commentans ait : *hunc ergo qui erat futurus, non subjecit angelis, sed Christo.* Ita Theophyl. et S. Tnolus ibid, proin non possunt angeli coelos aut siderum motus sistere, aut eorum cursum retroagere.

Prob. 2'. p. Quia sapienlissima Dei gubernatio non sinit, quidlibet pro libitu angelos præserlim malos officere; hinc juxta S. Auu. de Trin. L. 3. c. 9. n. 18. Dæmones cyniphes producere non poterant. Possunt tamen *ordinarie* reulos excitare, fulgura, tonitrua, grandines, imbres, tempestates et similia mcleora ciere, acrem inficere, vel purificare etc.

45. *Dico III.* Angeli possunt assumere corpora.

Prob. Angeli tum boni, tum mali sæpissime apparuerunt in *figura corporis* vel visibili; ergo possunt vel ex aere aliave materia eliminare simulacrum, vel etiam corpus verum, scilicet humanum cadaver aut belluinum corpus induere; certum siquidem est, hujusmodi apparitiones omnes non esse

tantum imaginarias, ei turbata phantasia effici. Uniuntur autem his corporibus, et quidem angeli boni de novo formalis, mali autem etiam aliis: non *formative*, quod implicat: non *hypostatice*, cum id quoque vel ruplignel, vel pro honore Mysteriorum Incarnationis non permittatur: non *inlusive*, quod est contra naturam substantial: sed faciunt cum assumpto corpore unum respective, quatenus ita uniuntur corpori, ut illud non tantum moveant, sed in eo etiam suam personam proprietates vel actiones aliquo modo repraesentent ita D. Thom. q. 6. de Miraculis a. 7. ad 1.

Ü m.

Quid possint angeli in animas et corpora hominum?

46. *N<>ta*. Posse angelos movere et transferre corpora, dictum hactenus; quid praeterea in homines valeant, ac quidem in triplici genere vilæ: quid circa animam hominis corpori conjunctam; possintne hominem mutare in bestiam, et vicissim; an defunctorum animæ ad nos ope daemonis evocari possint? restat explicandum: ait quippe S. Greg. M. mortuorum animas posse, et nonnunquam etiam divina virtute ac potentia, atque singulati consilio et voluntate Dei apparere, idque fidei Catholicæ scitis, et veræ germanæque Philosophiæ placitis consentaneum est. Idem sentit D. Aug. L. de cura pro mort. c. 16. et B. Felicem Nul. Episc. Nolanis, dum a barbaris vehementer oppugnarentur, apparuisse subvenisse affirmat; quaeritur autem, an id etiam ope daemonis fieri possit?

47. *Dico I*. Angeli in genere *vitee végétatives* possunt 1°. Corpus nutrire et augere, nutritionem impedire, et efficere ut vivens nullo cibo ad tempus aliquod sumpto vivat: 2°. Morbos mortemque conciliare, aut *sanitatem* restituere ac mortem differre: 3°. Assumpto semine idoneo et in uterum transmissio perfectum animal generare.

Prob. 1^a. Quia idoneum pabulum dare vel subducere possunt, vim nutritivam sublatam vel appositis impedimentis vegetiorem vel debiliorem reddere, fermenti acrimoniam famis excitatricem inhibere, et pabulum illi ex humoribus tenacioribus et corpore collectis diuturnum praebere, quo fit, ut plura etiam animalia, item ægrolæ diu in ediam ferant.

Prob. 2^a. Quia possunt temperiem corporis tum locali humorum transumptione invertere, tum adhibitis principiis corruptivis depravare; ex intemperie autem ejusmodi morbus, ex morbo more oritur, ut patet « Luc. 9.39. et Marc. 9. 17. E contrario autem, si arte medica humores noxii possint educi, et activa insignia adhiberi, multo magis angeli rerum naturalium peritissimi his mediis sanitatem restituere mortemque ad tempus arcere poterunt.

Prob. 3^a. Ita constare ait S. Aug. L. 15. de Civit. c. 23. n. J. ut negare impudentiae esse videatur.

•18. *Dico II*. Angeli in genere *vilæ sensitivæ* possunt 1°. In appetitu sensitivo voluptatem vel dolorem causare, motus carnis excitare vel reprimere,

iram provocare vel sedare, memoriam juvare vel hebetare, sensuumque internorum et externorum operationes varie afficere: 2°. Deludere sensus *externos*, maxime visum, et indirecte etiam phantasiam: 3°. Perfecte imitari voces hominum et brutorum.

Prob. 1^a. Quia hæc naturaliter eveniunt mutato objecto vel medio, aut ex motu spirituum, ac humorum temperie, variaque constitutione, quæ omnia à angelis fieri posse, ex dictis constat.

Prob. 2^a. Quia potest mutare objectum per celeriores agitationem, occultationem aut substitutionem, item mutare medium, ac denique ipsum organum, prout dictum de humoribus.

Prob. 3^a. Quia hæc voces oriuntur ex certa aeris vibratione, nec facultatem angeli superant, qua ratione S. Cyrillus. Glaphyr. in Gen. L. 1. (Opp. 1.1. p. 6.) dæmonem in serpente locutum Evæ existimat.

49. *Dico III*. Angeli in genere *vilæ rationalis* possunt 1°. Ingenii vim acuire, et disciplinas etiam abstrusiores tradere: 2°. Movere intellectum mediate, quatenus nempe impressione phantasmatum, vel specierum excitatione aut remotione, vel objecti extrinseci admotione intellectum excitant: 3°. Voluntatem necessitare et ab intrinseco mutare non possunt, sed tantum indirecte, et ab extrinseco inclinare.

Prob. 1^a. Quia vis hæc dependet plurimum ab humoribus, et organorum habitudine.

Prob. 2^a. Quia cogitationes bonæ principaliter a Deo, malæ principaliter ab hominis voluntate mala et inordinate agente sunt, et non nisi instrumentaliter utraque ab angelis vel bonis vel malis oriuntur.

Prob. 3^a. Habetur a natura voluntatis ac liberi arbitrii, unde S. Cyrillus: *Liberum arbitrium habet anima, et potest diabolus incitare, cogere autem non potest*; et S. Aug. semi. 20. de diversis (al. 32. n. 11.): *Si diabolus aliquando aliquid suggerit, consentientem tenet, non cogit invitum*. Dein Prov. 21. I. *Cor Regis in manu Dei, quocumque coluerit, inclinabit illud*; ergo soli Deo hoc convenit. Postremum liquet ex dictis de appetitu et intellectu, quos sequi solet voluntas.

50. *Dico IV*. Angeli non possunt revera mutare hominem in bestiam, aut vicissim.

Prob. 1^a. Quia juxta Philosophiam *generatio* est processio viventis a vivente vel principio conjuncto in similitudinem naturæ; tale autem principium non est angelus.

2°. Anima bruti naturaliter impotens est eliciendi operationes hominis; ac præterea omnis anima saltem naturaliter aptum sibi et accommodatum corpus requirit, in quo sit et operetur; denique *corpus organicum* hominis non est accommodatum ad functiones animæ bruti, nec vicissim. Possunt tamen vel ipsi dæmones corpus v. g. lupinum ex aere assumere, vel eo humanum corpus circumdare, aut pellem lupinam sibi vel sagis injicere, aut hominum sensibus illudere, aut ipsam vim imaginatricem turbare, iis icsagæ sibi videantur osse ejusmodi animalia, vel aliis appareant: hæc enim omnia non superant angelorum potentiam.

51. *Dico* Γ. Defunctorum animæ non possunt ope dæmonisad nos evocari. *Prob.* Nec anima' in purgatorio aut culo sunt sub potestate diaboli aut necromania', cum fas non sit crvdero Sanctorum animas, qutē in manu hei sunt, alterius quam Dei potestati subjici : nec animæ damnatorum sine Dei nutu e.\ inferno egredi vel educi possunt, cum in eum locum tanquam, meritum suis sceleribus carcerem et pœnæ locum, sint a Deo detrusæ, quod per voces *divitis Epulonis* Luc 16. 26. relatas confirmatur; unde quæ per necnunanliam facta narrantur mortuorum apparitiones, vel illusiones fuerunt, vel fallaces dæmonum ipsorum simulationes, vel mendaciar noero- mantis conficta.

Si ais : 1. Reg. 28. I L Samuel Pythonisse opera suscitatus apparuit Sauli.

R. Quamvis enim cum probabiliori admittatur, verum Samuelem ibi com- paruisse, el non fuisse phantasma a daemone assumptum, ul alii probabiliter tenent; tamen ab iisdem Auctoribus negatur, id a diabolo vel *Pythonissa* esse enectum : sed Deus suscitavit Samuelem, prævcnitque magicas incan- tationes ; unde etiam turbatam sagam ibidem legimus.

52. *Observe.* Angelus angelo *loquitur*, suos conceptus ad alterum diri- gendo, ita ut, qui alias naturaliter secreti sunt, respectu illius desinant esse secreti, el sic ab illo, non vero ab aliis cognoscantur ; et dum *clamare* ad invicem dicuntur, per hunc clamorem magnitudo rei vel affectus signi- ficatur. Angeli superiores *illuminant* inferiores, veritates divinas hic inco- gnitas, a Deo vel alio angelo superiore acceptas, iis manifestando, plerum- que in ordine ad eos dirigendos in suo ministerio. Angeli etiam lioniines illuminant, idque ex clarissimis Scripture textibus palet. De hac vero *locu- tione angelica* constat ex Scriptura Zach. 2. L, Is. G. 3., Apocal. 7. 2. etc. De eadem agunt SS. PP. Diox.. Chrys. in 1. ad Cor. c. 13. v. 1., Ttieophyl. cl Ttieodoret. ib., Greg. M. Moral. L. 2. c. 4. (al. 7.), Damasc. de fide L. 2. c. 3. cl alii : hanc ipsam deposcit perfecta societas, respublica ct *Ilierarchia spiritualis* angelorum, nihil ergo aut ira aut risu dignum in Theologo est, si eandem duobus prope verbis definiat.

CAPUT III.

DE GRATIA ET MERITO, PECCATO ET POENA ANGELORUM.

ARTICULUS I.

DE GRATIA ET MERITO ANGELORUM.

53. AoIa. Triplex a Theologis solet discerni status angelorum, *Creationis, Perseverantice, Defectionis*. Via angelorum dicitur illa temporis mora, quæ fluxit ab eorum creatione us<pie ad beatitudinem et damnationem malorum. Instans aliud physicum est, v. g. momentum temporis : aliud angelicum,

quod non est indivisibile punctum tempori» nostri, sed una invariata unius operationis angelica· duratio usque ad aliam a priore diversam ; et horum tria statuunt Theologi pro via angelorum, ita ut *primum instans angelicum* sit acliis congrue meritorius, et status primæ graliæ habitualis : *secundum* sil actualis inter eos diversitas operationum el pugna, dum boni condigne merebantur augmentum graliæ et gloriam, mali per peccatum excidebant a gratia sanctificante : *tertium* spectet ad terminum, cl designet in illis beatitudinibus, in his damnationis initia : atque id indicant verba Ezech. 28. 15. *Perfectus in viis tuis a die conditionis luce, donec inventa est iniquitas in te*. Neque operatio una hic ita stricte sumitur, ut ab ea dividatur prævia cognitio, deliberatio el alia operationem ipsam ordinarie præcedentia vel consequentia. Quaestio autem duplex est : 1°. An omnes angeli aliquando in via fuerint in statu graliæ sanctificantis? 2°. An cl quando angeli gloriam meriti sint ?

«t. *Dico I.* Angeli omnes in via aliquando fuerunt in statu graliæ sanctificantis: ita D. Thomas q. 62. a. 3. et Theologi fere omnes.

Prob. Ex Ezech. 28. 15. supra cit. , ubi Lucifer sub typo Regis Tyri dicitur *perfectus in viis suis, donec inventa sit iniquitas* in eo. Judæ v. 6. dicuntur angeli mali *non servasse suum principatum*. Joann. 8.41. dicitur diabolus *in veritate non stetisse*. Idipsum docent SS. Patres Basil, in Psal. 32. n. i. (opp. t. 1. p. 136. A.), et epist. 141. (al. 8. n. 10.), Alg. L. 12. de Civ. c. 9. n. 2. cl L. 11. c. 11., etc.

Conf. Adam slatim in sua creatione accepit gratiam sanctificantem, quæ includitur in justitia originali : nam Deus *fecit hominem rectum*. Eccl. 7. 30. et Tiud. Sess. 5. dicit, Adarnum per peccatum justitiam et sanctitatem perdidisse, in qua fuerat constitutus; ergo probabilius etiam angeli gratiam tum acceperunt : non enim videtur Deus erga creaturas nobiliores fuisse in prima creatione parcior, quam erga homines.

iw. *Dico II.* Angeli sancti gloriam meriti sunt, et antequam illam acceperint.

Prob. P. p. S. Aug. L. de Corr, et Grat. c. 11. n. 32. sic ait : *Quia noluit Adam permanere, profecto ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset : sicut fecerunt angeli sancti, qui, cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, et hujus permansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet bealiludinis plenitudinem, qua eis certissimum sit semper se in illa esse mansuros*. Idem sentit D. Thom. 1. q. 62. a. 4. et Theologi omnes.

Prob. 2'. p. Ab eodem consensu Theologorum.

Conf. Ex I). Tiio m., quia meritum habet rationem viæ ad finem; ei aalem, qui jam est in termino, non convenit moveri ad terminum; et sic diam nullus meretur, quod jam habet. Adhæc dilectio Dei non potest simul informari gratia imperfecta, quæ est principium merili, et gratia consummata, quæ est principium fruitionis. Demum repugnat turn ratione merili, lum ratione potentie proximæ peccandi , esse in eodem instanti meritum cum potentia peccandi, et simul beatitudinem.

56. Oôj. *cont. 1. Ilk homicida erat ab initio*, dicitur de diabolo Joan. 8. 4L et 1. Joan. 3. 8. 46 *initio diabolus peccat*; ergo nunquam habuit gratiam.

R. τo *ab initio* in utroque textu non sumitur mathematice pro primo instanti creationis : sed moraliter. pro tempore ab eo instanti parum distante, ut docet S. Al g. L. 11. de civ. c. 15. ; hinc in textu additur: *in veritate non stetit*, quod supponit diabolus aliquando stetisse. Simili sensu de iis, quia prima juventute peccarunt. Psal. 57. 4. dicitur : *erraverunt ab utero*,

Inst. 1. S. Jru. v. 6. non loquitur de principatu gratiæ, sed natura': et Joan. 8. ii. sermo est, non de perseverantia, sed de *veracitate*, ut patet ex contextu, *quia non est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est*: denique τo *stetit* in Scriptura idem est ac *fuit*, aut opponitor casui ; ergo ex Irisee testimoniis nihil probatur.

R. .V. .1. Nam I. Angeli habuerunt quod amiserunt et dereliquerunt: sed amiserunt principatum gratiæ, non *naluræ*; ergo eundem habuerunt: hinc inter se comparant SS. Patres lapsum Adami et angelorum. 2. Expositio de veracitate non excludit nostram, sed, ul ait Il a i x o l u c s, virtualiter includit, cum diabolus dicatur *in veritate non stetisse*, non quia veritatem ante non dixerat, a qua postea recesserit : sed quia ante in virtute veritatis stetit, dum erat innocens, et virtutibus infusus a Deo donatus. 3., Quod hic loci in Scriptura τo *stetit* denotet perseverantiam, docent Orig. in Joann, tom. 20. n. 22., Al g. in Joann. Tract. 42. η. 13. et de Civit. Dei L. 11. c. 13., Eut h y x. in c. 8. Joann, v. 44., Leo Semi. 9. (al. 8.). c. 1. et confirmatur ex verbis Jobi L 18. *Ecce, qui serviunt ei non sunt stabiles, et in angelis suis reperit pravitatem*.

Inst. 2. Textus hebr. Job 4. 18. non dicit : reperit pravitatem, sed in angelis suis non posuit laudem vel lucem : sed in Scriptura per lucem intelligitur gratia v. g. Eph. 5. 8. Eratis aliquando tenebre, nunc autem lux in Domino: ul filii lucis ambulate.

R. D. .1/. Non posuit lucem perfectam et consummatam C. Nullam N. Angeli boni cooperatione sua perfecerunt et consummarunt ipsi gratiæ suæ lucem, unde Job 38. 7. dicuntur *astra matutina Dei m laudantia* : hoc vero non convenit angelis malis ex propria defectione, non ex defectu gratiæ.

Inst. 3. Can. līsis litteris, caus. 1G. q. 2. diabolus dolere dicitur, quod in coelo nequiverit habere charitatem, quam homines in terris habent : sed charitas conjuncta est cum gratia ; ergo.

R. Diabolus dolet, quod non habuerit charitatem perseverantem, quam , videt habere multos homines; aut potius, quod non possit recuperare amisram, ut possunt homines : ita *Glossa* et communis *Scholasticorum*. Dcin etiam intelligi potest per charitatem concordia cum bonis, non vero gratia habitualis, quia in hoc Can. agitur de *litibus* et *seditionibus Clericorum*, quæ instigatione versuti hostis facke dicuntur, qui utique discordiarum parens est, et angelos rebelles a bonis avulsos in suam sectam traxit.

Inst. t. S. Greg. M. moral. L. 32. c. 18. (al. 23. n. 18.), in hæc Ezech. verba : Foramina tua (Lucifer) in die qua conditus ex, prteparata sunt, ait: Habuit lapis iste foramina : sed per superbiai vilium charitatis auro non sunt repleta: ergo. yf.

R. Intelligenduū esse de charitalu consummata . sive perseverantia iu

charitate et gratia, non patet ex immediate antecedente, ubi ait : *Hujus lapidis in die conditionis suae foramina preparata sunt, quia videlicet rapax charitatis est conditus. Quae si repleti forent, stantibus angelis tanquam positis in Rapis ornamento lapidibus potuissent inhærere.*

Inst. 3. SS. Patres solum videntur dicere contra Manichaeos, dicens non esse naturam malum : sic Aug. L. 11. de Civ. c. 13. eos qui putant diabolum ab initio creationis suae libere peccasse, non consentire dicit cum Manichaeo; quin et L. 1. de Gen. ad lit. c. 4. et G. ait, angelos primo creatos fuisse *informes* et in tenebris, deinde formatos ; ergo.

R. S. Aug. ibidem subdit, omnes angelos ab initio accepisse bonam voluntatem sive gratiam ; quod ipsum dicunt Patres alii plures; unde Rupertus, Mag. Sent., et quidam alii Scholastici veteres negligendi sunt. Praeterea loco cit. S. Aug. loquitur vel de formatione per gloriam, quae fuit tempore posterior : vel de formatione per gratiam, quae tamen natura tantum posterior fuit.

57. *Obj. cont. II.* S. Aug. de Corr. et Grat. c. 10. n. 27. docet, angelos malos ante lapsum (et sic in primo instanti) fuisse beatos; ergo et angeli boni tunc erant beati, ac proinde beatitudinem non meruerunt.

R. D. A. Esse beatos beatitudine radicati, quia habebant gratiam sanctificantem, quae radix gloriae est, et quaedam bealiludo inchoata C. Formali, perfecta et consummata, quae dat visionem Dei intuitivam. Hinc Aug. l. c. addit : *Erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent, donec istam summam beatitudinis plenitudinem, tanquam praemium ipsius permansionis acciperent.*

Inst. 1. Dux saepe anticipata praebet militibus stipendia, praecipue si fortiter prius certarunt; ergo etiam Deus angelis gloriam, praesertim quia alias ministeria eorum futura erant sine omni praemio.

R. Y. C. Quia de simili voluntate Dei non habetur fundamentum ab auctoritate, quod in *quæstione facti* requiritur. Porro meriti ratio non amplius habetur in statu beatitudinis ; ergo nec propter ministeria ut meritoria dari poterat praemium beatitudinis.

Inst. 2. Non repugnat simul *esse beatum et mereri*, ut patet in Christo: neque repugnat praemium dari in eodem instanti physico, quia contritionem eliciens statim accipit gratiam sanctificantem, et justus augmentum gratiae ; ergo.

R. Idem. D. A. Esse beatum, et mereri beatitudinem essentialem, non repugnat. Accidentalem vel aliud quidquam C. Christus autem essentialem beatitudinem non meruit, et nisi angelo statuatur bealiludo tanquam terminus ac finis meriti, plane nullus assignari poterit, ut tamen assignatur in homine et Christo mors.

Ad 2^{am}. I). 1. Quando praemium non repugnat qualitati actus meritorii, aut principiis ad eum requisitis C. Quando repugnat Ar. Repugnat autem tendentia desiderii vel spei in ipso actu, et cognitio indifferens in praerequisitis, utpote quae excluduntur a visione Dei.

38. *Observa.* Juxta communioem Theologorum angeli fere sicut adulti homines, per actus de *congruo* meritorios se disposuerunt ad primam gratiam

sanctificantem : perfectius quippe ne honorificentius est, per merita habere gratiam, quæ aliunde non debetur. Dixi, *de congruo*, quia ante gratiam sanctificantem dari non potest meritum *de condigno* : nec principium meriti cadit sub meritum. Quæ in contrarium afferuntur, vel congruenti® tantum sunt, vel spectant potentiam operandi in primo instanti necdum expeditam, sed quibus facile satisfit.

ARTICULUS IL

59. *Nota.* Graviter peccasse angelos malos, intelligitur ex Joh. 4.18., 2. Petr.2. L.Jndæv. G. Magno eos numero, minore tamen, quam sit is angelorum bonorum, lapsos fuisse, communis Patrum et Theologorum sententia esi. lidem, *nonnullis exceptis*, Luciferum ordine Seraphinum dicunt, cumque aliis angelis omnium fere ordinum causam ruinæ fuisse. Itidem juxta communem Luciferi peccatum fuit *Superbia* in eo sita, quod voluerit esse ut Deis, non quidem secundum aequalitatem naturæ, quod vix ullus docet, sed per similitudinem. In assignando medio ad hanc obtinendam, discrepant auctores. Qui sentiunt cum Suaresio, superbiam Luciferi reponunt in eo quod inordinate *Unionem Hypostaticam* ambierit, ac inviderit Humanitati Christi, cigne se noluerit submittere : Sequaces D. Thom.e, in eo quod Lucifer ex inordinato affectu erga suam perfectionem et felicitatem naturalem, eadem contentus neglexerit Lealitudinem supematuralem, et sic ipse sibi sufficere voluerit, atque eatenus esse *similis Altissimo*; hinc

60. *Dico I.* Primarium Luciferi et angelorum ejus peccatum fuit superbia.

Prob. Ex Script. 1º. generatini : Eccli. 10. Io. *Initium omnis peccati superbia.* Tob. 4. 14. *Superbiam nunquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim sumpsit initium omnis perditio.* 2º. Speciatim : Juxta communem sensum Patrum. Propheta diabolum sub nomine Regis Babylonis sic alloquitur Is. 14. v. 11.12. 13. † L *Detracta est ad inferos superbia tua... quomodo cecidisti dc cado, Lucifer... qui dicebas : in coelum conscendam... similis ero Altissimo?* Job. II. 25. de Lucifero dicitur : *Ipse est rex super universos filios superbiæ.* Luc. 10. 18. Christus dehortatur Apostolos a superbia : *Videbam*, inquires, *Satanarn sicut fulgur de cado cadentem.*

Conf. Ex SS. Patribus, August. de Civit. Dei, L. 14. c. 13. η. I. et L. 22. c. 1. n. 2., Cyril. Hieros. Catcch. 2. n. 4., Euseb. de Præpar. Evang. L. 7. c. 1G. (p. 328.) Greg. Xaziaz. Orat. 38. n. 9., Cyril. Alex, in Isaiam, L. 2. ("pp. t.2.p. 235. B.), Leo.M.serm. 9. (al. 8.) c. 1.etc. apud Petav. L. 3.c.2.

Dixi, *primarium*: nam reipsa non uno superbiæ peccato, sed multiplici, ei virtualitersaltem distincto peccavit: qua ratione facilius conciliari possunt varia? Patrum el Doctorum de hac re sententiæ, et melius intelligitur gravissima diabolic® superbia? militia.

Gl. *Dico II.* Superbia angelorum erat in eo, quod sua naturali felicitate contenti λclient sibi ipsis sufficere, simulque affectarent potestatem excellenti® in res mundanas a Deo quoad actuale imperium independentem.

Prob. Illud in re dubia tanquam probabilius videtur statuendum, quod cum Scriptura et Patribus consonat magis, omniaque explicat hic afferri solita; atqui hæc nostra? sententiæ conveniunt : nam 1º. S. Aug. L. 14. de Civ. c. 11. n. 2. ait: *Superbus ille angelus quodam quasi tyrannico fastu /audere subditis, quam esse subditus* elegit; idem pronuntiant alii SS. Patres, ý. Explicari potest, quomodo voluerit habere beatitudinem sine meritis, el sibivelul debitam. 3º. Qua ratione ad sui sequelam induxerit *alios Angelos*, quibus scilicet etiam majorem excellentiam proponebat, si eorurn princeps haberet indepdendentiam. 4". Cur oderit maxime Christum, cui nempe data esi omnis potestas, quam Lucifer sibi arrogare volebat. Denique cur ab orbe condito homines in *dwmonolatriam* inducere conatus fuerit, et etianmm inducat.

G2. *Obj. cont. I.* Scriptura el SS. Patres aliud Luciferi peccatum assignant: nam 1º. ad Tim. 1. c. G. v. 10. dicitur : *Radix omnium malorum est cupiditas.* 2º. Gelasius vocat peccatum Angelorum *luxuriam spiritualem.* 3º. S. Cypri. de Zelo el livore, n. 3. ct 4., S. Basil. Horn. TJ. de Invid. η. 4. aliique *invidiam* ; ergo.

R. D. .1. Assignant aliud peccatum primarium *N.* Concomitans aut subsequens superbiam *C.*

.Id 1*«. *prob. D.* Radix est cupiditas, hoc est, inordinata propensio ad bonum sibi indebitum qualecumque *C.* Hoc est, avaritia *Ar.*

.-/(/ 2im. *prob. D.* Et per hoc ipsum intelligit superbiam proprie dictam, complacentiam scilicet in naturali perfectione, sine subjectione ad Deum *C.* Superbiam improprie dictam, aut aliud quiddam *Λ*'.

.Id 3M. *prob. D.* Invidia fuit peccatum primarium et primum .V. Secundarium et consequens *C.* S. Aug. sententiam Cyprianam disertis verbis L. 11. deGen. ad liti. c. 14. refellit: *Invidia sequitur superbiam, non praecedit : non enim causa superbiendi est invidia, sed causa invidendi superbia.*

Inst. S. Amur. (al. Leo M. vel Prosper), ait, epist. ad Demctriad. c. 9. opp. S. Leonis t. 2. p. 2G8. edit. Baller.) : *Sive itaque in lapsu diaboli, sive in praevaricatione hominis initium peccati superbia est* : et tamen hominis peccatum primarium non fuit superbia, sed *inobedientia* ; ergo et angelorum.

R. .V. *C.* Quia constat, homini datum esse præceptum, ne comederet fructum arboris scienliæ boni ct mali, et hoc etiam ab eo violatum : de praecepto angelis dato nihil constat.

63. *Obj. cont. II.* Joan. 8 44. dicitur dc diabolo : *Ille homicida erat ab initio*, nempe, quia Christum, cui Unionem Hypostaticam invidebat, jam tum occidere decreverat ; ergo in hoc fuit superbia angelorum.

It. .V. *A.* Sed ideo dicitur homicida ab initio, quia ab initio mundi sua suasionc causavit mortem corporis et animæ totius generis humani.

fast. 1. Hebr. 1. G. dicitur: *et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terree, dicit : et adorent eum omnes angeli ejus*; ergo sicut angeli actu debuerunt adorare Salvatorem in hunc mundum introductum per Incarnationem; sic olim propositum per revelationem jussi sunt adorare allectu et voluntate : quod cum renueret Lucifer cum suis, cecidit.

R. .V. C. Juxta Cornelium a Lap. Filius Dei primo introductus est in Orbem, non per revelationem angelis factam, sed per Incarnationem, iterum aulem per Resurrectionem gloriosam, aut in die judicii introducendus. SS. Curys., Amur., Cyrill. et alii Patres primam introductionem dicunt factam per generationem æternam Christi qua Dei, secundam vero per temporalem Christi qua hominis. Alii dicunt S. Paulum, per το *iterum* significare tantum iteratam citationem textus ex V. Testamento. Demum, si etiam per hoc probetur, Luciferum noluisse adorare Christum, tamen hoc ipso quod Christus tanquam Deus Homo fuerit propositus, et Decretum Incarnationis revelatum, Lucifer non potuit sibi appetere Unionem Hypostaticam, ac proin aliud objectum positive appetitum assignari debet. Sane Patres qui pro illa sententia afferuntur, rari sunt, et solum dicunt, quod dæmon naturæ humanæ inviderit Unionem Hypostaticam.

Insl. 2. Illa independentia a Deo evidenter repugnat creaturæ, cum omnis creatura evidenter et essentialiter sit subjecta Deo; ergo non potuit efficaciter appeti a Lucifero, sed potius Unio Hypostatica.

R. D. .1. Est subjecta Deo physice C. Quia physice non potest alium habere auctorem seu conservatorem, quam Deum. Moraliter *subd.* In actu primo C. In actu secundo jV.

ARTICULUS III.

DE POENA ANGELORUM.

S >

An pœna (læmonum sit venis el corporeus inferni i(pus?

64. *Nota*, infernum negant *Athei. Libertini*, et impii fere omnes. Præter quosdam antiquos dubie loculos, et e Catholicis *Catharinum* L. de præm. cl. suppi., negarunt ignem verum dæmoncs torquentem *Origenes* Periarth. L. 2. c. 1U. n. 4. seqq., *Albigenses, Lulherus, Calvinus*, aliique *Novatores* apud *Coccium* Tom. 2. L. 10. qui pœnam *ignis* dicunt intelligendam esse *metaphorice*, nihilque aliud ejus cruciatum esse, quam dolorem, vel ex privatione lionorum, vel ex recordatione peccati proveniente, licet non negent verum ignem inferni, qui cruciet corpora hominum. Priusquam autem de pœna dæmonum nunquam satis timenda statuamus, paucis slaln-licnda est veritas Catholica.

G5. *Dico I.* Certissima fide tenendum, quod sit vere infernus aliquis a Deo constitutus, in quo reprobi omnes, tum angeli tum homines detineantur et torqueantur.

Droli. i. Scruter \ sacra Vel. et Novi Testamenti asseverat dari infernum : Is. 30. 33. dicitur : *Præparata exi ab heri Tophet, a Rege præparata, profunda et dilatata, nutrimenta ejus ignis el ligna multa, flatus Domini, sicut torrens sulphuris succendens eam;* est autem *Tophet* vallis liliorum Enon, ubi cremabant Judæi filios suos idolo *Moloch*, designans locum, ubi perduelles filios Deus æternum cremat : *Præparata ab heri*, id est, ab initio

mundi. V. *Exegesis Hebr.* Psal. 9. — 18. Im. 33. 14. *Quin poterit habitare de
rMscum igne decorante ? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?*
Psal. 48. 15. *Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos etc.*
Mare. 9. 44. A 45. Christus dicit : *Bonum est tibi, claudum introire in vitam
iilernain, (piam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis,
Mcerinis eorum non moritur, et ignis non exinguilur.* Luc. 1G. 22. et 24.
*Mortuus est dices, et sepullus est in inferno; elevans autem oculos suos, cum
tssdin tormentis etc.* Idem Judæ v. G. Apoc. 12. 9. — 14. 19. — 20. 9. —
21. 8. etc. exprimitur.

//. Concilia, Patres, et totius Ecclesie sensus idipsurn docent : Symbola
Atiiasas. Apost. et Nicænum vitam et ignem ceternum memorant; idem defi-
nitum in Conciliis Tol. IV. c. 1. (Labb. t. 5. p. 1703.), Florent, in litteris
union. (Labb. t. 13. p. 515. D.) et in aliorum omnium professione fidei.
Instar omnium SS. PP. sil Gypr. qui L. de laud. Mart. η. 20. ait : *Sæviens
locus, cui gehenna nomen est..., eructantibus flammis per horrendam spissæ
nodis caliginem, sceva semper incendia camini fumantis exspirat.*

Conf. Evidens conjectura, et ipsorum gentilium auctoritas suffragantur :
injustus quippe Deus esset, si hominum crimina manerent impunita, quæ
cum in hac vita sæpe non puniantur, necesse est ut puniantur in altera:
sed peccati tanta enormitas est, ut nulla poena, nisi æterna, satis illud punire
queal. Demum innumerae tum daemonum, tum hominum apparitiones,
quibus omnibus iidem negare, testeS. Aug. supr. cit. nimiae impudentiae est;
inultorum item hominum raptus ad videndos inferos, montes ignivomi,
quos Tertull. (Apolog. c. 48.) vocat *Testimonium ignis aderni, exemplum
jugis judicii pœnam nutrientis* ; Platonis, Trismegisti, aliorumque gentilium
notitia et consensus, de quo testantur S. Clem. Alex. Strom. L. 5. (opp.
p.592.), et Minutius Felix in Octavio, satis probant, omnino stultum esse,
negare infernum : cum pro re, quæ sensibus non patet, et a sola Dei volun-
tate pendet, nequeat afferri efficacior, quam multiplex ratio nostra.

Gfi. Dico II. Ignis paratus diabolo et angelis ejus est ignis corporeus,
dæmones vere torquens.

Prob. Diabolo paratus est ignis idem, in quem ibunt homines : atqui hic
est corporeus et verus, 1°. Quia Scripturae multis in locis, nempe Eccli. 7.19.,
Is. 33.14., Mattii. 3.12. etc. appellatur ignis, et distinguitur a remorsu seu
mne conscientie ; verba aulem Scripturae sumenda sunt in sensu proprio,
ubi sine inconvenientia ila sumi possunt, accedente etiam consensu Patrum,
inChristus in illis pronuntiat *sententiam judicalem*: hæcaulem debet esse
nmime aperta, plana, et verbis proprie significantibus efferri : quod non fie-
ret, si ire in ignem significaret privationem bonorum, vel recordationem pec-
cati. 2°. SS. Patres hanc veritatem diserte exprimunt, Justin, in 2. Apol.
n. i., Arnob. L. 2. cont. geni. c. 14., Auctor episl. ad Diognet. n. 10., Pal-
us. episl. 31. (al. 4-4. n. G.), Cyprian, de laude Marin. n. 20., Cyrill. Hieros.
Latech. 18. n. 19., Cyrill. Alex, in Isaiam, L. 3. (opp. t. 2. p. 459. A.),
IibF.NTiuscont. Symmach. L. 2. v. 182. seqq., Hilar, in Malth. c. 15. n. 12.,
CmososT. ad Theod. lapsum, L. I. n. 10., Aug. L. 21. de Civ. c. 10., Greg.
51. L. 4. Dial. c. 28. et 29. et alii quos citant Suarez, de Angelis L. 8. c. 12.
η. II. seqq. et Petav. L. 3. c. 5. His accedunt cum Mag. Sent. Theologi

omnes, atque a S. Aug. temporibus habetur tanquam clara et certa Ecclesiae sententia, quamvis ea non sit expresso definita, ut Vasquez advertebat.

67. *Obj. 1. cont. II.* Ignis in Scriptura saepe sumitur *metaphorice*, pro gravi afflictione, Psal. 65. 12. *Transivimus per ignem et aquam* : pro gratia Matth. 3. II. *Ipse baptizabit vos in spiritu et igne*; ergo etiam hic *metaphorice* sumendus est.

R. A. C. Nam in allatis textibus nec textus adeo clari, nec circumstantis textus, nec Patrum ac Theologorum consensus ita sensum litteralem indicant, sicut de igne inferni corporeo. Ex ipsa sane historia alius non fuit praedictorum textuum, quam *metaphoricus*; nihil autem id exigit in nostris textibus.

Inst. L. Luc. 16. 21. refertur *de (licite Epulone quod dixerit : Crucior in hac flamma, et ad Abraham : Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti suam aquam. et refrigeret linguam meam* : ubi digitus, lingua, oculi intelliguntur *tropice*, cum non conveniant animabus separatis; ergo etiam flamma et ignis.

R. T. .1. .V. C. Quia etiamsi digitus, lingua, et oculi accipiantur *metaphorice* : ita tamen haud accipi posse ignem, probant rationes nostrae : neque infrequens est in Scriptura, veris *metaphorica* inspergere in eadem narratione, ad meliorem hominum captum. Dixi *Transeat*, quia si ut communius censent Patres, non sit historia, sed parabola de Epulone et Lazaro, possunt omnia proprie accipi de homine integro, ut erit post resurrectionem.

Inst. 2. Job. 21. 19. dicuntur etiam nives esse in inferno : *ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, et usque ad inferos peccatum illius*: sed aquae nivium sumuntur *metaphorice* ; ergo et ignis inferni.

R. Haec verba non sunt intelligenda de *pœnis inferni*; esset enim levis in tormento ignis poena, imo refrigerium : quamvis nonnulli Patres et Theologi de illis intelligant, ut scilicet ex alternante frigoris et caloris cruciatu damnati acerbius torqueantur ; sed est tantum imprecatio poenae temporalis in adulteros, ut de peccato uno ad aliud transeant : vel intelligitur sub hac vocum allegoria poenarum temporalium in peccatores statuta multiplicitas et vicissitudo, ut secundum contextum plurimi interpretantur.

Inst. 3. Is. 66.21. et Mare. 9. 45. dicitur: *Ubi vermis eorum non moritur, et ignis eorum non extinguitur* : sed juxta communem vermis sumitur *metaphorice*; ergo et ignis.

R. T. m. Quia S. Aug. L. 21. de Civ. c. 9. n. 2. ex Eccli. 7. 19., Is. 66. 21. fundamentum desumit dicendi, quod damnati in corporibus resumptis passuri sint proprios vermes. *Disparitas est*, quia duplex est damnatorum poena, alia proveniens *ab intra*, nempe recordatio peccatorum et tristitia ob amissam beatitudinem, sicut vermis nascitur ex ipso corpore, et arrodit ejus intima; alia *ab extrinseco* adhibetur, scilicet ignis. Quamvis autem prior cruciatus per vermem explicatus, hic *metaphorice* sumi possit: non tamen ideo etiam ignis sic sumi debet, quia instrumentum extrinsecus crucians potius dicitur vere tale, quale nominatur. Ex eodem desumitur responsio, dum objicitur *fletus et stridor dentium* a Christo Luc. 13. 28. praedictus.

68. *Obj. II.* SS. PP. Lactant. Instil. L. 7. c. 21. Theophylactus in c. 9. Marci, v. 44. 43. et Damasc. L. 4. de tide c. ull. Item Tertull. negant ignem inferni esso corporalem, quem dicunt spirituales, seu inelaphoricum; ergo.

IL l), .L Negant corporalem simpliciter .V. Comparative C. Rem dicunt spirituales proprie .V. improprie C. Nempe non absolute negant esse materiales et corporeum, sed tantum ita materiales, qualis apud nos habetur, qui nutritur ligno aliaque materia, cui etiam adhæret: dicunt autem *spirituales*, quatenus eum volunt esse subtilissimum et incorruptibilem, quo sensu etiam S. Aug. ex D. Paulo corpora hominum post resurrectionem spiritualia fore dicit. Tertullianus docuit animam hominis non pati sine corpore, et sic non ante resurrectionem esse passuram, in quo erravit; nihilominus docet, ac tanquam communem Ecclesiæ doctrinam, quæ a gentilibus deridetur, ponit, quod *ignis inferni sit corporeus*.

Inst. i. S. Hier., in Is. 66. 24. ait: *Vermis, qui non moritur, et ignis, qui non exlinyuitur, a plerisque conscientia accipitur peccatorum:* et ibidem addit quædam verba Origenis, quæ non reprobet.

R. S. Hier., hic refert sententiam aliorum, non suam. Dein quamvis hic Origenis verba non reprobet, tamen ea per hoc non approbat: tum quod in relatione aliorum similem modum sæpius teneat: tum quod alibi (ep. 59. ad Avitum, al. 121. n. 7.) aperte Origenis errorem reprobet.

Inst. 2. S. Ambr., in Luc. L. 7. n. 205. ait: *Neque corporalium stridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium, neque remis est corporalis;* et S. Greg. 51. L. 15. Alor. c. 17. (al. 29. n. 35.) aperte dicit *ignem gehennæ incorporeum*; ergo.

R. -fi/lun*. Si non possit dici, hæc velut referendo ex aliorum opinione locus, aul accensionem spirituum per Ranimas negare voluisse; excusari debet locutio S. Patris, quia sub ejus tempora necdum erat hæc veritas ita declarata in universa Ecclesia.

.I/(2am. Locus hic Gregorii est corruptus, uti Sixtus Sen., Petav. et alii recte contendunt; et manifeste probant 51SS. codices, in quibus loco cit. *ignis gehennæ* dicitur *corporeus, non autem incorporeus;* uti videre est in nova S. Gregorii operum editione, a RR. PP. Benedict, concinnata.

Inst. 3. S. Aug. L. 21. de Civ. c. 10. de divile Epulone dicit, *responderi fuisse, talem fuisse flammam, quales oculi et lingua fuerint:* et L. 20. c. 16. *Ubi ignis cujusmodi et in qua mundi vel rerum parte futurus sit, hominem ore arbitror neminem, nisi forte cui Spiritus divinus ostendit;* ergo.

It. Ad Ium. Aug. cod. L. 21. probat ignem inferni esse corporeum, coque mimas ac dæmones torqueri; unde verbis allatis tantum insinuat, quod ex hoc Scripturæ loco non velit probare ignem corporeum, quia videt *convenienter responderi posse* etc.

.I</2oñ. Licet ignis ille dicatur corporeus, incertum tamen manet, cujusmodi ubi sit. Communior tamen sententia cum D. Thoma est, quod sit in eisdem speciebus cum nostro, licet quibusdam accidentibus differat. Plerique dicunt, eum esse in medio terræ. Universim ergo SS. Patres solum indicare volunt ignis infernalis et nostri differentiam, quia scilicet non eget materia, quam consumat: non destruit corpora, quæ cremat: extinguere non potest, lucidus non est, etc.; cum vero cruciet corpora, certum est, eum non esse spirituales, sed corporeum.

69. *Observe I.* Sicut *ignem*, ita et *locum materiale*m, puniendis reprobis. destinatum, tenet communis Catholicorum contra Calvinum et alios Nomines, tum quia Scriptura infernum dicit esse locum a sepulchre distinctum, inferiorem superficie terrae abyssum quæ clauditur etc. tum quia id in *Symb. Apost.* profiteamur, et C. Florent. l. supr. eit. dicit, animas defunctorum peccatorum in infernum descendere. Consentiant SS. Patres. Quamvis autem S. Alg. scripserit neminem scire, in qua mundi parte sit infernus, tamen L. 2. Retract. e. 24. n. 2. ait: *De inferis magis videor docere debuit», quod sub terris sint, quam rationem ejus reddere.... quasi non ita sit.* Atque hic locus prope centrum terræ effossus ex communi Theologorum divisus est 1°. in *Infernum damnatorum* pro pœna damni et sensus æterna: 2°. in *Purgatorium* pre pœna damni et sensus temporali: 3°. in *Limbum puero- rum*, sive infantium sine baptismo decedentium pro pœna solius damni æterna: 4°. in *Limbum Patrum*, qui moriebantur ante passionem Christi, pro pœna solius damni temporali. Ita Bellarm. Torn. 11. L. 2. de Purgat. c. 6. et Tom. 1. L. 4. de Christo c. 10., ubi hanc rem contra Calvinum, Bucerum etc. copiose ac erudite pertractat.

70. *Observe II.* Quod dæmones et animæ damnatorum *vere* torqueantur ab igne corporeo, ita ut ignis infernalis, tanquam instrumentum justitiæ divinæ a Deo elevatum, actione reali dæmonibus alligatis inferat dolorem cum ustione analogum, recentior ac verior est sententia: siquidem Scriptura et Patres cruciatum igni infernali attribuant similem ei, quo corpora naturaliter cruciantur ab igne; attamen *modum* et alligationis et ustionis dolorifene satis explicare haud possumus, ut ingenue fatendum sit cum S. Aug. L. 21. de Civ. c. 10. Cur enim non dicamus, quamvis miris, tamtn reris modis etiam spiritus incorporeos posse poma ignis corporalis affici? et S. Greg. L. 4. Dial. e. 29. dicit, *ex igne visibili invisibilem poenam animas trahere*, vocans invisibilem poenam, quia occulta et incognita est.

§ H-

An pœna dæmonum in inferno sit æterna?

71. *Nota.* Dæmonum ac damnatorum hominum poenas non fore *telenias*, sed finem aliquando habituras, error fuit Origenis: eundem nonnulli tribuunt Armenis, et nostris temporibus amplectuntur Sociniani. In eundem errorem propensiores fuisse videntur doctrina? Origenianæ aestimatores, Grec. Nyss. et Naz. quamvis nonnunquam Catholico dogmati eos favisse ostendat Petav. L. 3. de Ang. c. 7. klipsum præstat etiam de S. Hier. et S. Ambr., qui alicubi dixerant, Christianos saltem pœnas æternas non subituros. Demum et hæc questio, utrum dæmones *statim* post peccatum sint detrusi in infernum, hic paucis resolvenda est, cum plures SS. PP. Iren., Epiph. atque (Ecumenius docuerint, dæmones non esse torquendos pœna gehennæ ante diem judicii.

72. *Dico I.* Dæmones statim post peccatum sunt detrusi in infernum. *Prob.* Ex Script. 2. Petr. 2. 4., Is. 1 f. II. etc. Item ex C. Flor., quod loco

supr. cil. ita definit: *Hoc sacro universali approbante Concilio definimus... illorum animas, qui in actuali peccato mortali, vel solo originali decedunt, in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas;* ubi licet nihil de dæmonibus definit Concilium, tamen ad illos extendi debet, cum nulla sit ratio id asserendi potius de hominibus, quam de angelis, qui etiam sine extra viam, et objectum ultionis divinæ.

Conf. Angeli boni statim post perseverantiam admissi sunt in cœlum ad ridendam faciem Patris; ergo etiam mali statim post peccatum detracti sunt rudentibus inferni in tartarum, ælernum cruciandi, tortores et ipsi damnatorum, non quidem ipso instanti quo peccarunt, sed post aliquam perseverantiam in malo, et post commissum prælium inter bonos et malos. Idem communiter sentiunt SS. Patres apud Tournely hic. Cf. Petav. L. 3. c. 4.

73. *Dico II.* De fide est, pœnas dæmonum ac reproborum hominum esse æternas.

Prob. Scriptura ubique pœnas inferni æternas fore (licit, Is. 33. II., I'an. 12. 2., Marc. 9. ii., Apoc. 20. 10., 2. Thessal. 1.9., Matth. 25. 41.

Conf. 1. Ex unanimi consensu Patrum: Justin. Apol. 1. (al. 2. n. 8. 9.) et Apol. 2. (al. 1. n. 8. et 52.), Theophil. ad Autolyc. L. 1. n. 14., Iren. L. 4. c. 17. (al. 28. n. 2.), Tertull. Apolog. c. 45. et de Testim. Animæ. c. 4., Minucius Oclav. c. 35., Lactant. Instit. L. 7. c. 5., Hilary, in Matth. c. 27. n. 2., Crisost. Hieros. Calech. 15. n. 26. et Calcch. 18. n. 19., Chrysost. ad Thcod. lapsus. L. 2 n. 3. (opp. t. 1. p. 29. A.), Hieronym. in Matth. c. 10. v. 28., S. Aug. de Civil. L. 21. c. 27. n. 6. et alii quos vide apud Petav.

Conf. 2. Ex iudicio Ecclesiae, quod S. Aug. exponit L. de Hær. c. 43. his verbis: *Quis enim Catholicus vel doctus vel indoctus non vehementer exhorreat... diabolum atque angelos ejus, quamvis post longissima tempora purgatos... regno Dei lucique restitui?* Unde Fulg. L. de fid. ad Petrum c. 13. ait: *Iniqui semper arsurum cum diabolo, justum autem regnatum sine fine cum Christo.* Atque ita post CC. Generale V. (apud Niceph. Hist. Eccles. L. 17. c. 28.), Later. IV. cap. *Firmiter*, et Trid. Sess. G. eam 25. et Sess. 1 f. can. 5. Catholici omnes.

71. *Obj. cont. I.* Constans Patrum sententia est, dæmones versari in acre super terram: dicit enim S. Hier., in c. 6. v. 12. epist. ad Eph. *Hæc autem nimium Doctorum opinio est, quod aer iste, qui circum et terram medius dicens, inane appellatur, plenus sit contrariis fortitudinibus:* et S. Aug. L. II. de Gen. ad litt. docet, *hoc pertinere ad fidem apost.;* ergo non sunt in inferno.

R. D. 1. Vagari in acre tanquam in loco suis suppliciis destinato. V. Ex permissione divina *subd.* Ita ut supplicium suum secum ferant C. Secus N. Permittit hoc Deus, tum ad excitandam electorum sollicitudinem, tum ad puniendam peccatorum socordiam et impietatem. Falsum autem est quod, teste S. Thoma, nonnulli autumabant, dæmones tum esse liberos a pœna: nam quocumque volitant, ubique suam gehennam circumferunt, ait Ven. Beda in c. 3. v. 6. ep. Jacob.

Inst. I. Scriptura suffragatur Patribus, docens quod sententiæ in theino-

nes exeeutio dilata sil ad diem iudicii : nam Matth. 8. 29. dæmones dicunt Christo : lenis/» *ante tempus torquere nos* : Christus in extremo iudicio dicet reprobis : *Ile in ignem ælernum, qui paratus est diabolo el angelis ejui*; juxta S. Petrum op. 2.C.2. v. 9. el Juilam v. 6. *in iudicium magni diei m r. rantur angeli rebelles cruciandi* : 1. Cor. 6. 3. dicitur : *Nescitis, quiaantpb, judicabimus*; ergo nondum sunt iudicati, neque in inferno torquentur.

R. D. .1. Seutenliæ exeeutio quoad nonnullas pœnas accidentales,el quoad externam confirmationem dilata est in diem iudicii C. Quoad pœnam essentialem el execiitionem simpliciter .V. Pœnæ essentiali damni et sensus, cui ex justa Dei irati sententia statim post peccatum subjecti sunt dæmones, accedet in extremo iudicio accidentalis : 1. Quia tunc inferorum carcere includentur sine ulla egrediendi, el hominibus nocendi potestate: 2. Quia non amplius extorquebunt ab ullo cultum Deo debitum, ut modi faciunt, dum ab Ethnicis adorantur : tunc enim patebunt eorum fraudesd debilitas, cum omnes intelligent, eos a viris, fœminis, pueris superatas : 3. Quia non solum a Deo, sed etiam ab hominibus judicabuntur. Ex bis patet explicatio textuum.

Inst. 2. Multi SS. Patres dicunt, dæmones non esse torquendos pœna gehennæ ante diem iudicii, nempe S. Just. S. Iren. S. Epipii. etc. ; ergo.

R. SS. Jvst. Iren. Epipii. OEcl memcs non videntur posse excusari ah errore, adeoque deserendi sunt. Reliqui SS. Patres loquuntur in seosuanle explicato de pœna accidentali.

75. *Obj. cont. II.* Pœna, aliaque, quæ in Scriptura-vocantur *æterna*, Sepe tantum significant Jurationem *longi temporis*; uti Psal. 88. 5. semen Davidis dicitur in *veternum* mansurum ; aut denotant tantum *conditional!* ætemum; ergo.

R. Z). .1. Si enuntiatio fuerit pro statu vitæ præsentis *Tr.* Si pro statu vite alterius .V. Pro hoc enim statu, ubi scilicet *nox est, in (pia nemo amplius potest operari, nihil pendet e conditione meriti, aut satisfactionis meritoria. V. Exegesis Ikbr.* Ps. XLIV. J8.

Inst. 1. SS. Grec. Nyss. Catech. Orat. c. 26. (opp. t. 3. p. 8-4. C.) ci Dial, de anima et resurr. (opp. t. 3. p. 211. D. 212.), Greg. Naz. Or. 39. η. 19. ct 40. η. 36., HfERO.N. L. 1. cont. Pelag. η. 28 , Amijros. in Ps. 118. Serin. 20. n. 22. 23. Videntur negare æternitatem pœna? infernalis; ergo.

R. S. Greg. Nyss. explicari vix potest; alii loquuntur de igne *Purgatorii*. Sane Patres, Concilia, totaque Ecclesia æternitatem poenarum infernalium aperte docent, ac ita intelligunt, ut nunquam finem sint habitura; idem Scriptura Apocal. 14.11. el aliis in locis saepissime exprimit.

Inst. 2. Prodest. Cathemer. 3. v. 125-136. August. Enchirid. c. 112. Chrysost. in ep. ad Philipp, hom. 3. n. 4. innuunt quod damnatorum anima, si non penitus solvantur, saltern in pennis suis sublevantur fidelium orationibus el sacrificiis : ergo.

Quamvis de hoc nihil adhuc sit definitum, maximum tamen *prvejudicium* contrarium est Ecclesia», quæ nunquam pro damnatis orare consuevit. Unde, quæ referuntur historiae de liberatis animabus ex inferno, vel fabuli' sunt, vel animæ illæ necdum sententia divina inferno fuerant addictæ, ut videre est apud Bellarm. L. 3. de Purgat.

Imi, 3. Pœna *æterna* non videtur proporlionata delicio momentaneo: Dei etiam misericordia infinita est; ergo.

II. Eliam justitia Dei est infinita, quæ post viæ statum sola quasi dominatur, juxta meritum finalis impœnilcnliæ. Quomodo *poma æterna* non excedat culpam mortalem, dicitur iu Tr. de Peccat. : quippe peccatum niorlale lamdiu puniri debet, quamdiu integer manet reatus pœnæ, qui per illud contractus csl : atqui hic integer manet per lotam æternitatem, cum homo vel angelus per illud peccatum in eo statu constituatur, in quo non potest satisfacere Deo offenso.

76. *Observe I.* Quadruplex pœna est, quæ juxta communem peccatum angelorum subsecuta constituitur : 1u. *Cæcitas mentis*, ob quam dæmones simpliciter dicuntur *lenebræ* Luc. 22. 53. ct Eph. 6. 12. hanc statuunt Auctores esse carentiam omnis prorsus lucis supernaturalis, non vero naturalis : 2°. *Obstinatio voluntatis* in malo, ob quam vocantur *spiritus mali et nequam* 1. Reg. 16.14. et 13. tanta hæc ab omnibus asseritur, ut nunquam dæmones bene operentur : 3U. *Exclusio a gloria*: 4'. *Tormentum ignis*, quæ utraque pœna inlciligilur cx verbis Christi Mallh. 35. 41. Inde colligitur, quod pœna damni consistat in privatione visionis beatificæ, et mediorum ad illam oblinendam, correspondente aversioni a Deo, quæ est in peccato mortali; hæc quamvis sit omnibus communis, tamen ratione boni, cujus est privatio, damnum est inæquale, quatenus unus præ altero per majorem gratiam destinatus erat ad majorem gloriam. Idem de pœna sensus : idem dealiis damnatis iudicium esto.

77. *Observe II.* Nullus angelorum egit *poenitentiam*, quia generaliter dicitur, tum 2. Petr. 2. 4. *Deus angelis peccantibus non pepercit* : lum Apoc. 12. 8. eorum *locus non est inventus in cado*; nec facere potuit, Deocx justissima causa angelis lapsis denegante *auxilia sufficientia* ad salutarem poenitentiam, ct *spatium*, quo illam agerent. Et sane cum lania fuerit angelorum peccantium multitudo, vix est credibile, quod nullus egisset, si eam omnes agere potuissent, poenitentiam; tola aulcin ratio, ob quam Deus homini, non angelis peccantibus pepercerit, est *voluntas* Dei : rationem congruculiæ dat S. Greg. L. 9. Mor. c. 28. (al. 50. n. 76.) *quia tanto robustius stare poterant, quanto cos carnis commixtio non tenebat, sicut homines*. S. Aug. Tr. n. 4. in Joann, dicil : *Ne sibi parci existimet superbia dura mortalium, de superborum supplicio terrenda est angelorum*. Adde, quod homo peccaverit ex *suggestione* ; atqui si Deus etiam homini non pepercisset, tota natura periiisset.

CAPUT IV.

DE OFFICIIS ET OPERATIONIBUS ANGELORUM.

ARTICULUS I.

DE OFFICIIS, SEI DE CUSTODIA SS. ANGELORUM.

78. *Nota.* Angelis *missionem* convenire, probat ipsum angeli nomen ;i> a Deo sæpe missos esse, testatur Scriptura Lue. I. 26., Aci. 12. II. clc. Est autem *missio* hæc duplex, *exterior* ad aliquod ministerium extra ccelum exercendum : *interior* competii angelis superioribus intra coelum, dum ex mandato Dei angelos inferiores circa hæc ministeria illuminant. Disputatur inter Theologos, num angeli ex omnibus ordinibus mittantur? Affirmativa videtur Scriptura Hebr. 1. 14., Is. 6. (>., Dan. 10. 13. convenientior ; negati-
vam tamen communius tuentur Theologi cum D. Thoma. Angelos aliquando deputari ad aliquorum saltem hominum custodiam, est de fide, et fatetur *Calvinus* ipse, quia hoc salis expresse revelatum est in Scriptura de *Jacd* Gen. -48. IG. *de Judith* c. 13. 20. de *fidelibus* Psal. 33. 8. et 90. 11., Hebr. I. 14. Sed pro singulorum hominum custodia totidem angelos deputari, non æque certum esse, imo falsum dicit commentura *Calvinus*. Quamvis vero id non sit ab Ecclesia definitum, aut in Scriptura clare expressuñ tanto tamen universalis Eeclesiæ consensu illud receptum, ait Suarez, ac in Scriptura, prout a Patribus intellecta, tam magnum habere fundamentum, ut sine insigni temeritate, ac fere errore negari non possit.

79. *Dico.* Suus cuique hominum, excepto Christo, a Deo datus est angelus ad tutelam.

Prob. Christus Matth. 18. 10. ait: *Videte; ne contemnatis unum expitiHis istis : dico enim vobis, quia angeli eorum in coelis semper vident faciem Patris*; ubi nola 1º. in ipso textu dici, *angeli*, non angelus : et *angeli eorum*, non angeli simpliciter, quo significatur, cuilibet parvulorum datum fuisse proprium angelum custodem : 2". in eumdem sensum interpretantur hunc locum Hier, cl Theophyl. in Matth.. Isid. Hispal. Sentent. L. 1. c. 10. n. 21., Paschas. Radbertus in Matth. alique; cum quibus quoad thesin consentiunt Jist in. qq. ad Orthod. q. 30. Clem. Alex. L. 5. Strom. ab Eusch. cil. (Præpar. Evang. L. 13. p. 670. A.), Elseb. ipse Demonst. Evang. L. 4. (p. 136.), Greg. Nvss. de vita Mosis (opp. t. 1. p. 194. D. 193.), Cyrill, Alex. cont. Julian. L. 4. (opp. t. 6. p. 122. seqq.), Theodoret. q. 3. in Gen. S. Anselm. Elncid. c. 34. et alii, apud Suarez L. G. de Ang. c. 17., omnesque Catholici Interpretes et Scholastici.

Conf. Ex communi persuasione *Ethnicorum* et *Judaeorum*, apud Petav. L. 2. c. 6. item fidelium Christianorum, quæ intelligitur ex verbis eorum

Ati. 12. 13. ubi de Petro c carcere inopinato adveniente dicebant : *Angelus ejus est*, Dixi, excepto Christo, parlini quia angelorum custodia datur ob iilclligenliain hominum valde imbecillium ad finem ultimum consequendum, quæ nulla est in Christo : parti in quia Christi Humanitas alteri excellentiori luldæ, nempe Verbi Divini, cui hypostatice unitur, est commissa. Attamen Christum habuisse plures angelos tanquam ministros, patet ex Scriptura in Mysteriis N'aliv., Passion., Resurr.,et Ascensionis.

80. 06/. 1. Sententia hæc originem habet ab *Ethnicis* ; ergo indigna est Catholicis: ita *Calvinus*.

II. .Æ. <l. Injuriosam hanc obtrectationem jam prajvertit Euseb. Cesar. L. 13. de præpar. Evang. (p. 670.) qui cum dixisset, nos didicissecx Scriptura angelum unicuique ad custodiam datum, probat Platonem et alios Ethnicos a Judæis accepisse pleraque, si quæ dogmatibus Christianis similia traderunt.

Inst. 1. Cum *Calvino*. Hæc sententia extenuat gratiam Dei. cum majus beneficium Dei sil, et fiduciam hominum magis excitet, si dicatur, quod omnes angeli singulorum hominum curam habeant ; ergo.

R. Dum propriam cujusque hominis curam quasi ex officio peculiari angelo tribuimus, non excludimus aliorum auxilium, qui ex munere universaliori aut charitate communi etiam eosdem homines juvent, ut ex Gen. 19. 17. Dan. 10. 13. aliisque locis Scripturæ constat. Unde Origen. horn. 4. in Ps. 36. η. 3. (opp. t. 1. p. 673.) *Nunquam solus est justus; sed ne unius quidem, duorum vel trium tantummodo angelorum societate subnixus est ; sed exercitus ei Virtutum cælestium præsto est.*

Inst. 2. Omnes homines possunt simul ab uno tantum angelo custodiri, sicut plura regna ab uno homine regi ; ergo neccssc non est singulis hominibus singulos dare angelos.

R. D. A. Spectando præcisc virtutem angelicam C. Spectando convenientiam et suavem Dei providentiam, item auctoritatem Scriptura et Patrum .V. Sane unius homo non per se ipsum, sed per ministros suos regna gubernat.

81. *Obj. II.* Apostolus Hebr. 1. 14. aperte significat, solis prædestinatis deputari angelos, dinh dicit : *Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qili hæredilatam capiunt salutis*; ergo nuu omnibus etiam infidelibus, ac reprobis dantur.

II. I). 4. Et Apostolus his verbis significat finem unicum .V. Finem et inlenlionem principalem C. Hæc quippe custodia juxta D. Thom. est unum ex mediis ordinariis, ad salutem etiam reproborum sufficientibus, quos omnes Deus voluntate antecedente xult salvos fieri. Quamvis autem illi pereant ex jua malitia, tamen per angelos a mullis malis retrahuntur, quibus aut 'ibi, aut aliis etiam prædestinatis et justis magis nocuissent. Adhæc sicut S. Paulus2. Tim. 2. 10. dixit : *Omnia sustineo propter electos*, licet omnibus serviret; ita potuit dicere, angelos esse missos propter *sulcandos*.

Inst. 1. Basil, in Psal. 33. v. 8. Hilary, in Matth. 18. 10., Ciirys. ibid. Horn. 60. η. 4.) et Cyrill. Alex. cont. Julian, vel tantum dicunt, Sanctis π. p. 1.

dari angelos custodes, \e! eos a peccatoribus recedere juxta illud Jerem.51.II. *curarimus Babylonem... derelinquamus eam.*

R. Praulieti Patres aliis iu locis de custodia angelorum circa omnes uni- xersim loquuntur, unde dum alibi tantum meminerunt Sanctorum, non addunt exchisivam ; aut dum dicunt, angelos a peccatoribus *fugari*, vel *recedere*, sensus non est, ac si curam eorum omnino relinquunt, sed quod actualem operationem et exercitium custmliæ interdum remittant propter eorum incapacitatem vel indispusilionem : id quod constat ex eo, quia Dem hos peccatores non deserit quoad auxilia sufficientia.

Inst. 2. Saltem Anti-Christo non dabitur custos angelus, cum aS. Pailo 2. Tlicssal. 2. 3. dicatur Aorno peccat» et *filius perditionis*, atque a S. Aegist. *totus a diabolo possessus* ; ergo.

R. .V. .1. Nam, ul ait S. Tno.u., quanlacumque Anli-Christi malitia el familiaritas cum diabolo futura sit, dabitur ei tamen custos angelus, qui illum abducat a multis malis fidelibus inferendis, ne noceat quantum vel- let; et hoc modo angeli custodes reproborum *indirecte* cooperabuntur ad bonum electorum.

Inst. 3. Si omnibus omnino hominibus sui sunt tutelares angeli, ergo etiam infantibus.

R. Et hoc colligitur aSS. Patribus ex Matth. 18. 10.; an vero jam detur singularis custos existent! adhuc in *utero materno* ; an praesit custos matris? disputant nonnulli. Porro, homines in *statu innocentia* eliam habituros fuisse angelos, affirmat D. Thom., eo quod ibi saltem insidiis dæmonum expositi fuissent.

Inst. 4. Dici non potest, *quinam angeli* mittantur in custodiam hominum, civitatum et regnorum; ergo eos mitti, pariter incertum est.

R. .V. C. Major certitudo consequentis sal liquet ex allatis testimoniis; dein conveniunt Theologi custodiam particularem singulorum hominum angelis postremi ordinis iniimæ Hicrarchiæ commissam esse : aliqui *Archangdis* tribuunt curam personarum munere vel dignitate insignium; *Principalibus* autem communitatum tutelam; *Virtutibus* etiam et *Potestatibus* universa- lem quamdam custodiam concedunt : *reliquis* vero *superioribus* tam particu- larem, quam universalem negant, qui eos mitti a Deo nolunt. Quod autem singulis civitatibus, regnis et Ecclesiis deputentur angeli, colligi videtur ex Dan. 10. 13. et communis fidelium sensus est, S. Miciaelem esse custodem Ecclesiæ Catholicæ. sicut fuit Synagogæ. Demum definit hæc custodia post mortem, quia tum cessant pericula, ut asserit D. Τρομ. ; quamvis non vi- deatur negare, quod clientum suorum animas in Purgatorio solentur.

82. *Observe. Beneficia custodia angelica* ex Scriptura et Patribus collecta hispræcipuc continentur : quod excitent intellectum et voluntatem ad pro- secutionem l>oni el fugam mali: quod pericula avertant: quod compescant daonones tentatores. aut aliud malum machinantes : quod Deo oilerant clien- tum suorum preces, reddendo illas suis precibus cfiicaciores: quod clientes poena medicinali per morbos, infortunia etc. corripiant. quod clientum ani- mas solentur iu purgatorio, el plane purgatas ad coelum deducant.

ARTICULUS II.

DE OPERATIONIBUS ANGELORUM MALORUM.

Quid, Quoiuplex et Quomodo dignoscenda sit Tentatio diabolica ?

83. *Xola.* Communiter receptum, ail Suarez, deputatum a Lucifero esse cuilibet homini angelum, Deo id permittente. Fundari id videtur in Scri- ptura, 2. Cor. 12. 8. *Datus est mihi stimulus carnis mea angelus Satana, qui me colaphizet* : Joan. 13. 2. dicitur de Juda : *Cum diabolus jam misisset in cor*: Psal. 108. G. *Diabolus stet a dextris ejus cic.* Idipsum asserunt plura SS. Paties el Scriplores Ecclesiastici. *Tenture* juxta S. Thom. est, sumere experi- mentum de aliquo : unde pro fine proximo habet scientiam, quam quis cupit per experimentum capere : pro tine ulteriore bonum quodpiam vel malum haberi potest; sic homo dicitur tentare, subinde lanium, ut sciat ; subinde, ut juvet vel noceat : Deus tentare dicitur, ut sciat, eo scilicet modo loquendi, quo dicitur scire: caro et mundus dicitur tentare instrumentaliter, in quantum, scilicet, ex eo quod homo sequitur vel contemnit concupiscen- tias carnis, el prospera aut adversa mundi, potest cognosci qualis sit homo : diabolus tentât, exploiando interiorem hominis conditionem, ut noceat, sci- licet alliciendo ad vitium, ad quod homo magis pronus est.

81. *Dico I.* Tenlatio diabolica est conatus occultus dæmonis in animam, quo ipsam sollicitat impellitque ad malum. Dicitur 1°. *Conatus occultus*, quia sæpe occulta est tenlatio ratione principii, an scilicet a Deo, vel a diabolo procedat. 2°. *Damonis*, quia non omnis sollicitatio ad malum proxime el immediate procedit a diabolo, cum quis sa'pc lentetur a propria sua concu- piscentia aut homine ; quamvis dici possit, omnem tentationem habere ortum adæmone, quatenus fuit causa , cur primus homo laberetur, ex quo lapsu omnia alia peccata et tentationes tanquam pœnæ primi peccati ortum tra- xisse dicuntur. 3°. *In animam*, quia licet immediate per homines aut per concupiscentiam mala homini externa inferat, ut Jobo factum legimus; tamen illius animam petit. 4°. *Quo sollicitat ad malum* : licet enim non sem- per aperte mala proponat, tamen, dum adoritur homines vel sub specie necessitatis, vel eliam sub specie boni, quarum prima humana, altera pseudo-angelica tenlatio dicitur, semper malum intendit, el ad illud homi- nem laudem deducit ; inde Joan. 8. 44. *homicida ab initio*, et Matth. 4. 33. *lentator*, per antonomasiam appellatur.

85. *Dico II.* Tenlatio Diabolica est quadruplex: 1°. Ratione *finis*, alia est tenlatio probationis, quæ (it ad experiendum præcise quid in homine sit, vel lateat ; et talis est diabolica ex fine immediato: alia subversionis, quæ ad seducendum hominem in peccatum spectat, el talis est omnis diabo- lica ex fine mediato et ultimo : alia probationis et subversionis simul, et talis fuit, qua Christum diabolus lentavit. 2°. Ratione *objecti*, alia est bona, mala, indifferens, prout nempe de se objectum est; diabolica tameu nun-

quarried Ixnia v<I indiibri-.i', <nm temper hitarrdat tallcni ullirrotapo^.
lum. 3*. Itdtafr prim »/m <-u u | immediata |»rr ipmm d-rrrtoriri t<|
mediata, mediante homine, aut humilita <om upi... erilia propria ,t »ta|>-4,
<omm ta. i P. tliont- >a»/i « q y(| violenta, qua- lit <um inqxlo m ufe.
nuTili.i quadam, ita tumeo, ut tanfaiioni» nomen retineatur ; vrd llimrit.
qn» t urn arta ct astutia III, qua anima» »ulr Aperte Ixmi subtilim In frulw?,
Inducitur.

Ad utf imqur redii» i >otat *uppuriliu* <u manifestatio »p<ritu* *falfnrti* <
ifi«mu trili» ; aha e*t rntan/ronu/û, qua aplrilu» in «olam mrrrh-m ilbtatar,
h r< ta-o tantum competit, et hata-tor in «irione Ix-atilha; alia /mzziywrh,
qua qriritu» forma'. et imagine?. *en«ibn» hitertoribcM objicit; ric
virfcl «*rutu* hi imnno angelum iipparuie^e legitur in ScHpartil,ri4t<
rnon-» magi* ac verodic»» Inter dormiomlurn crqx- Illudunt ; demum <' t
ntjrji^ralit, qua xenAibu* eicerniv *Ingerit* q>irilul', ac vero roq/rre oli-
tur, di» iturque awumptio cor |x/ri« : hac uaum fui***: d emunem in tentaiwe
f.hriiti cummoniter drx^nt Interpret/.*, elr.mnum »*uhin*&: *uti* referv/
hirtori» ptarinw-.

Vi. /Mo ///. A4 dignoteendiim, an cogitatio aliqua a Irono vri rwi.
immi- a «il, terrire powirri regular, quart S. *IgnJttiaf* in bWi.
F»,er< itiorwn dc «ptri/uum *Ihvrut*<w tradit, quarum l*. e>l *en fri.u
?pfrituale et mrwdalio tine ulla previa cama a hno infuM amrrrio; ditfis-
gucndum tamrn inter h*x: tempu» cofMotaitanta et illud, qu/xl *eam* Mitai-
quitur quia in posteriori 't pe ex habita di»cm u et iudicio proprio. boni
aut m-rii -pirrtm. iudiririu quadam -entire poMumux; mnta anta dtv«-
tienda, quam recipienda sunt. 2*. l'bi aliqua caiMa comolatiorrh praeant;
ea tarn a malo, quam» fx/no angelo advenire potuit ; quinquam arx tar fuerit,
cogme/i dcliet ex hue, qui ri lx»nm, Ixmum, ri maluv, malum deugr^!.
3*. Inonmi cogitatione eliminanda -mit, *principium*, *medium* et iinqü, qw.
fria »>erie hitaant. Ix/πi angeli iti'.*pir:nih'*: *ar/umt'ritnm prurient*, *Ÿ*. Jta«
cd dialxdo , ul m *trngtlum* *Im ä* ■■, regnilta plfo anirn* 'A
primum oUeeunrlct, mox animi Mnctitatem amoveat, et demum ad *pel-*
ver i illam allinat; quod ubi quin ari verterit,juvat totam acttanetn retevirf,
el ordinem ac *tiu* thodmn notare, ul taxe exj<rimenta cognita? fraude» tai-
lin'. dx-inœp. ^ru/wantur. 'I/, l.tarquc aprritm diverrimode anirnfè in m
virtutk progredientium se mrnuat, tanin quidem leniter, placide ac w*-
ritar ; nuxta» implacide ac violente. OppWmrr evenit illis, qui *ruunt ffl4*^
lu deteritur.

H7. /0-0 fV. *Apfaritb^ âa^nnim ai*, ^pp^ itionibun anffehrwn
him didmgui optime unt et of^ratmne, oratione, /au-a d rdfeiene;
fune l-, O/mmercium urnale, «/χ* blaxphorrw'. abw*m rerum vri verio-
rum wronim ^tlurledio auirni rcliri;,, [I]^pk. f.,,,b 4fileM

<>rt, -.l anrmmeraridm mah». 2\ Si ad rit-rmm (,,,. l .. L
w.. iriil <f,i<!!■ qmfflnb

M Mlr.H^ ff

Aneri//>CM.

n h doriis pa'-' »l, quod di rm/ne- ordinarie animalium di verri-.-im/rrom,
xi Umeri »7ni vel r/durrlil/'C qx-/ ie appareant ; vel ri iu forma humana w-
nbib ml, vel d:-P< Iuourm, vel divrr paris, l el deforre-pm- x-terarit j tar/e ri
l mi' 'l'■> p'd< le ri una <l p<> by li/.rima, imo .:<:, - im-mate angdi *ut
fJrridi tpparufae kgirnux.

If.

, (pi'ilitjih / fl ijtUfJHwh/ r-re/ot ;:il d 7

■A. «j \"t c/inii'4 h-< inuiH *IfiWMm*, ð l-(i^a*T >te jx/.'i-
. re quo dam homim a, ut non tantum *ei /uda^rufn upifii</tte*:. cd *hntb/ria*^
n<^h')c, -/d ■ plmimi.: bx;i'. P.van/clii lom'at, Z'. Pobo.talcM ejuri^nli
/-mot; . d j' >m fui µ: A|X/..loli <t hi;:/ ipuli-, *iJtri*>.iif ut M/orial Lue, 3,1...
10,17.; imoomriibu', Chn .li fidejitars, «µ/b uav/ rrli v E// J/.*; /; mitium, ut
n/rXtl i-i Man, IG, 17,, ct U^talui 'Ti,κπι.i., Δρ4</,. c, 2fJ, et ad *fici/pnl*.
*, *ŸA'*, l/nh a f'ai .immo L. 4, ln>,l, c. *ili*. iiiiarc mimn,-. ordini'. Erde-
l : ii/i ad h*x. iqm-. fni inriilutum, quo m/igniti Ei*/rci*ta: iM.mlur;
;a.ol b^lanlm Sh. Patre* apu/l Porro i/ml arr^ptilii erergmwmi
:. *itefMrii'w.i pru ii^b:m* .:πη cotimev* rtml, -ic eliam poi /i«v>, uZ/vAtZo ac
uu/mo pro c/xJem wq>e m.mparilur, qminnix in ulrivfm; *differentia* »it.

/j. Pico /, **por** tio da-monia/>a. e<t potexta-.. *daiOintit* ad n/xrendmn
,Miliui cum a/tuali ei liabiluali vexatione, lum negaliva, lum *p^tiliia*
cjnjuuda, Illicitur Γ-. Pofotax -ive dominium m hominem jxumi.wum illi a
jxo, r. Ad fx^indion lu/rrihii, quia ■| *quirrnMii* |x/A>.cv.m non w:mfx:r in
>rrii>um anlnpn, viltem In cmjxnix detrimentum <el dotarem cediL
; (*um u'unit* ,(-i *hahilufili i/miii,iu- fi/njunctu*, tum quia riocumentum
...*it, tum quia nori rynifirmio actuali-, vexatio requiritur, 4*, Vesattarn-
h.ti iti.tjiinti' tum *phtutua*: ubi per primum inlrldigitur mqx^jimenlum
/ ^ldam fa/uilatom rive inh-rnarum nive exterrianrm homini* ; per >χ^πη-
'lirj dotai- ♦ interdum gra .e. facultatibus utriwprca da-morr/i imprr^i, que
!/r< liam pob-ri addi *impuhio ipñi Aaπ* vchemeii-; ari malum in '*piibu^bnn*.

0, Pù.o // po .e. o daunoni.na dividitur m/Δi/>v<on/-//ζ vr l circr/Mxe«-
■//><,<! <■>< i,l,leo/, ri ,e lll«ACM/unem *drbh'* latam. *Obv-aio* vel *rif*.um-
>'U'i>t;A Ab ;η<A> explicata, sine irdrabitation/damM/ni>.
l erergumeuo, ita ut, quam, i», in ejuxmrxli horni ne habeantur *fidem fere*
uta4u>, qui ftunl in dirmonia/o, tarnen iili **pilotant** a *principii/ mira*
tAfpuM^mmr/tanb; et hinc d;nn>mr aliquando sub ?.|xxie *temiLiU* canta,
lapi, friio u.i jxrnl*. r/,ipu* implicant», «el ama blandioi i> cantem rierrrml'
rerrinuu-xhitad |>bw.*i>. ; *lien*-, *laineti plerumque in* h<x: 'latu ita rnxtara-
lar drinoni |x>tc-nliam, ut libertalta u>xrm homini non adimat,

h<t/^i-/ vel poiVAt/o *itridi*: tali» dtait irrhabitationcrn d / rrrn/ni». in emer-
i:,"hb : j ham autem perlinet. l*. l t revera el i A'/τ.γ^,τM^ *adunl* cl
iwuil homini da-morn-i, non *qtiidetn* ut accidentia, nul ut i^rlc.* fotiir», »-d
. *uλot-I*. Z'. l l halxvaiil im cl *facultatem* utendi facultalibie, horrririii,
i"e quarn i< pro hei |xrmm. ionc jam m »jor, j tm minor r t, *plerumqw!*

homini libertatis usum saltem in quibusdam adimit. Ut id tamen, quod in dæmoniaco iit, non ab anima naturaliter, sed a spiritu corpus occupante oriatur : ut cum spiritus ille adventitius lingua energumeni loquitur et respondet etc.

91. *Dico III.* Possessio ratione adjunctorum varie dividitur: P. Ratione *principii* in simplicem, ubi unicus dæmon hominem possidet, et in multiplicem, ubi plures dæmones insunt, quemadmodum de Magdalena constat Luc. 8. 2., eam habuisse septem dæmonia. Quamvis enim S. Greg. P. et Theophyl. hæc dæmonia metonymice pro vitiis sumant, tamen contextus et alia Scriptura? loca de dæmone *assumente septem spiritus nequiores se*, et nomen *legionis* habente, sermonem proprium hic esse testantur. 2°. Ratione *subjecti* in particularem, ubi dæmon unam tantum hominis partem invadit, et in totalem, ubi totum hominem invadit. Huc referri etiam potest possessio spiritualis et corporalis : et *spiritualis* quidem dicitur illa, qua mens et anima hominis tantum impletur malitia diabolica ; quæ possessio Judæ post acceptam buccellam panis tribuitur : *corporalis* vero dicitur, qua homines quidem vexantur in corpore, secundum mentem autem et voluntatem non sunt diabolo obnoxii; et hujusmodi videtur fuisse illius Corinthii, de quo 1. Cor. 3. 3. et 5. *Pavlus : Ego quidem absens corpore, pressens autem spiritu, jam judicavi ut præsens, eum, qui sic operatus est... tradere Satana in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die D. N. J. C.* Imo hoc genus diabolicæ vexationis permissu Dei nonnunquam etiam justis et sanctis contigisse, Scriptores testantur. 3°. Ratione *temporis* in continuam, ut habetur in muliere incurvata Luc. 13. 11. et interpolatam, v. g. in Saule. 1. Reg. 16. 23. 4°. Ratione *modi* in violentam, e. g. in filia Chananeæ Matth. 15. 22. et in illo Lunatico Mare. 9. 17. et in mitiorem, v. g. Luc. 8. 2. in Magdalena, quantumvis septem dæmoniis subdita.

92. *Dico IV.* Possessi a dæmone per *certa signa* dignosci possunt: eorum quædam tantum suspicionem pariunt, qualia sunt mores ferini et agrestes, somnus gravis, consecratio sui facta dæmoni, invocatio dæmonis ad se auferendum, furire, etc.: nam possunt ista convenire etiam non possessis. Quxdam conjecturam vehementiorem faciunt, ut barbaræ et insolitæ vociferationes, ululatus belluini, horribilis vultus, stupor membrorum, ingens inquietudo, vires corporis facultatem hominis excedentes, varia contorsio et projectio, queis sibi adimere vitam possessus tentât. Quædam aliquam certitudinem habent, ut si extra suspicionem miraculi linguas peregrinas loquantur, legant, scribant, cantent artificiose, aut de rebus sublimibus erudite respondeant, quas nunquam didicerunt : si secreta, peccata occulta, res in distantia *gestas* sine suspitione padi diabolici manifestent: si ubi vexatio desinit, nesciant respondere de iis, de quibus locuti sunt antea : si omnino, nec loquantur, prohiberi nequeant : si jussi invocare nomen Hei, Jesu, alicujus Sancti, aut recitare orationem devotam, id non valeant: si terreantur, aut impatientes liant, adhibitis SS. *Reliquiis, Agno Dei, Cereis benedicto etc.* : si non ferant exorcismos, ad ingressum Ecclesiæ tumultuentur, Evangelium audire horreant. Divinis intéresse vix cogi possint etc.

93. *Observe.* Causa Possessionis est triplex: *Moralis* vel peccatum, vel defectus baptismi, vel naturæ conditio, quæ cum fuerit dæmoni subdita, nonlatim in integrum liberatur; unde teste Augustino homines nunquam sine propria vel aliena culpa a dæmone corripuntur; *Physica* est Deus dæmone lanquam ministro justitiæ? utens: subin viri Sancti, ut Paulus 1. Cor. 5. 5., nonnunquam etiam magi, qui Deo permittente dæmones immittunt; *Pinalis* a Deo intenta, est bonum et emendatio Energumeni, vel ejus probatio ad meritum, item confirmatio existentiae spirituum, virtutis Eucharistiæel Sacramentalium, ac quandoque potestatis Ecclesiasticæ: a dærnono autem intenta, est odium in Deum et hominem ac ruina salutis humanæ. Quid Exorcistæ sive adjutori dæmonum sit observandum, docent *Libri* *Å7ua/es* Dioecesium ac Theologi, inter quos uberrime hanc materiam tractat Petrus Thyileus S. J. in libro, qui inscribitur: *Dæmoniaci cum locis infestis el terriculamentis nocturnis.*

§ ni.

Åñ dentur veri Energumeni?

94. *Nota.* Veteres Religionis Christianae hostes cum negare non valerent, dæmones a Christo, Apostolis aliisque Sanctis sæpe depulsos, id operationi illidam magicæ, vel arcanorum verborum aut rerum naturalium virtuti tribuebant, ut prodigiorum vim eluderent. Moderni vero *Critici* Helerodoxi et Orthodoxi *Energumenorum* credulitatem rident, omnia, quæ de iis in Scriptura referuntur, phantasiae ludibriis, vulgi praejudiciis, morbis aut aliis causis naturalibus adseribentes. Hos quidem ex parte supra confutavimus, hic quoque validius refellendos.

95. *Dico.* Dantur veri Energumeni.

Prob. Potestas expellendi dæmones ab obsessis, a Christo, Apostolis, et in Ecclesia semper exercita, supponit dari reipsa obsessos: atqui hæc potestas a Christo, Apostolis et Ecclesia vere fuit exercita; ergo dantur veri Energumeni.

Prob. min. I. Luc. H. 14. etc. Christus in argumentum divinitatis suæ adducit potestatem pellendi dæmones, et eandem Apostolis communicaturum se profitetur Mare. 16.17. *In nomine meo dæmonia ejicient:* quam etiam non Christus solum, sed et Apostoli palam exercuerunt, Luc. 10. 17. ElChristus quidem ipsos dæmones allocutus, illis imperavit, minatus est, silentium indixit, jussit e corporibus facessere, vereque. expulsos reslilitæ valetudinis, quam mali illi hospites corruperant, indicio ad sensum demonstravit: sed hæc omnia non possunt sine summa temeritate ad mentis ludibria, vitium cerebri, aut errantis phanlasiae sinistram persuasionem refundi, tum quia alioqui Christus et Apostoli scientes et volentes reliquissent populum incommuni et erronea persuasione: tum quia verba Scripturæ clara et aperta in sensu proprio et obvio accipi debent, quando, ul hic, possunt sine absurdo: tum quia alias Ecclesiæ maximum decus, et nota characteristicæ, atque argumentum veritatis fortissimum sine fundamento eriperetur.

II. line ipso, quod potestas hæc in *Energumenos* data sit a Christo Apo-

«

24

fi

stolis, data fuit Ecclesiæ. quod asseverant SS. Patres : Justin, in Dial, eum Tryph. n. 30. ait : *Adjutorem et redemptorem eum (Christum) vocamus. Cujus quidem vel nominis potentiam dannonia ipsa perhorrescunt, ac hodie pr nomen Jesu Christi..... adjurata subjiciuntur.* Cyprianus in L. ad Demetr. n. 1, inquit : *Si audire eos velles el videre, quando a nobis adjurantur et torquentur 'spiritualibus flagris, et verborum tormentis de obsessis corporibus ejiciuntur.*

111. Quod Ecclesia exercere possit, exercuerit et exerceat hanc potestatem, patet ex ordinario et antiquissimo munere *exorcizandi*, et coercendi daemones : de quo testantur antiquissima Concilia, Antioch, can. It). (Labbe. t. 2. p. 566.), Carthag. IV. cap. 7. (ibid. p. 1200.) etc. atque in hunc finem Exorcismi in *Ritualibus* ab Ecclesia praescripti sunt.

96. *Obj. I.* Daemones *agere non possunt in corpus, cum sint *spiritus*: ergo nec possibiles sunt veri daemones.

R. .V. .1. Actio daemonis in corpus, quando Deus eam permittit, non magis repugnat, quam unio *anima» spiritualis* cum corpore, ac mutua motuum et sensuum inter utrumque affinitas. Numquid Dens etsi *simplicissima spiritus*, movet corpora? ergo non repugnat notio spiritus et activitas in corpus : imo hæc tanquam perfectio spiritui creato omnino tribuenda est, Vide supra num. 36. * M

Inst. Si daemones vere possunt agere in corpora hominum, ergo in uno eodemque homine duo essent principia agendi, indole ac voluntate contraria : hoc dici non potest ; ergo.

R. D. .11. lia tamen, ut daemones nec cogere possint voluntatem daemonesiaci, neque is semper a daemone agatur et moveatur C. Secus .V. Daemones tantum sollicitant voluntatem obsessi, sicut passiones et objecta eandem ad diversa trahunt, manente semper potentia resistendi.

Inst. 2. Deus nequii permittere daemoni tantam potestatem sine scandalo pusillorum, maxime in *infantes* statim post baptismum, et *justos*, quorum tamen plures obsessi leguntur ; ergo.

It. .V. .1. Permittit Deus ejusmodi infestationes ex causis sæpe occultis, semper tamen justissimis : subin ut manifestentur opera Dei, prout Christus dixit de *aeco nato* Joan. 9. 3. Potentia etiam et misericordia Dei in liberandis ejusmodi miseris : præterea ad exercendam subin virtutem obsessorum; inde ergo nullum timendum est scandalum.

97. *Obj. II.* Energumeni, quorum meminit Evangelium, laborarunt vel pertinaci quodam morbo, vel phanlasiæ vitio, vel anxietate conscientiae ob peccata commissa : atqui hos, salva Evangelii veritate, Christus a daemone liberasse dicitur, curando morbum, corrigendo phantasiam, peccata remittendo, quia Scriptura se accommodat communi persuasioni vulgi, quam utpote saluti haud noxiam corrigere Christus non debuit ; ergo.

R. A. M. Si ita licet pro arbitrio torquere Scripturam, maxima prodigia in eadem relata redigi poterunt in censum rerum naturalium, e. g. *transfretatio maris Idunuzi, resuscitatio Lazari*, dicendo, Hebraeos alveum duntaxal in aestu maris *arentem* transiisse, *Lazarum* symptomate quodam apoplexiæ credulis spectatoribus imposuisse ; hoc si negent Adversarii propter

circumstantias in Scriptura expressas, nos propter easdem pariter rejicimus novam hanc inauditam explicationem. Sæpe, non semper, *obsessio* conjuncta est cum ejusmodi malis physicis, Melancholia et llypocondria : sed diversa sunt et separabilia mala; unde Christus semper dæmonem tanquam mali auctorem prius expulit, dein et malum sustulit : e. g. Luc. 9. 43. increpavit Jesus spiritum immundum, et sanavit puerum.

Inst. 1. Exorcismi Ecclesiæ sunt tantum *pice preces* cum invocatione nominis J.C. ad ferendum aegris solatium in corpore, et recte sentiendi facultatem in mente; ergo ex illis nil probatur. R. .V. A. Exorcismi in *flit. Rom.* ponuntur hoc titulo : *de Exorcizandis obsessis a deemonio*; in iis adjurantur ipsi dæmones, non morbi : virtus expellendi dæmones a vere obsessis, etiam ab Ecclesiæ hostibus agnita, semper fuit in Christi Ecclesia tanquam nota vera Ecclesiæ ; ergo Ecclesia judicat, utique non erronee, dari Energumenos; et quis Ecclesiæ filius, nisi perduellis, neget?

Inst. 2. Sententia negans *Energumenos*, magis restringit potestatem dæmonis, vulgi superstitionibus minus favet, et ambigua prodigia summovet ex religione, ut veris probatisque firmior fides asseratur; ergo est praeferenda.

B. V. d. Nam potestas daemonis satis est restricta per hoc, quod nihil possit Deo non permittente : quod ad solum Christi, Apostolorum et Ministrorum Ecclesiæ imperium abscedere cogatur ; atque de his plura vide supra num. 40. et 41.

H

n

APPENDIX

DE DEO ΙΚΕΑΓΟΗΕ

EX OPUSCULIS

R. P. LEONARD! LESSII S. J.

PROPOSITIO I.

DEL'S EST RATIO OMNIS POSSIBILITATIS INTRINSECAE ET EXTRINSEC.E.

Infinitudo divinæ essentiæ est omnis perfectionis et entitatis simplicissima et eininenlissima complexio. Dico *omnis perfectionis*, non solum increatæjSed etiam creatæ. Quidquid enim est bonitatis, pulchritudinis, perfectionis, eutitatis in creaturis, id totum multo perfectius et copiosius continetur in Deo. Inde merito D. Gr eg. Naz. Orat. 38. in Natalilia n.7. de Deo loquens ait : Ολον γάρ ἐν ἑαυτῷ συλλαβὼν ἔχει τὸ εἶναι, μήτε ἀρ ἄμενον, μήτε παυσόμενον, οἷον τι πέλαγο ουσία ἀπειρον καὶ ἀόριστον. *Universum esse in seipso nunquam incoeptum, nunquam desitutum, complerus continet, tanquam infinitum quoddam et interminatum essentiæ pelagus.* Optime *pelagus essentiæ*, quia intinita essentiarum, specierum et perfectionum multitudo et varietas ibi reperitur, et eminentissime continetur. Ob eandem causam a veteribus Philosophis vocatus est Deus τὸ πᾶν, id est, *universum*, ut docet Eü g u b i n d s (de perenni Philosophia, Lib. 3. cap. 8.), quia universa quæ aliquo modo esse participant complectitur. Et in oraculo illo. *Magnus Pan mortuus est* (cujus meminit Plutarchus in L. de oraculorum defectu), Christus vocatur *Magnus Pan*, ut quidam volunt, quia est omnium Dominus, et omnia in se continet; etsi alii aliter illud intelligant. Eodem juxta multorum interpretationem pertinet illud quod Dominus ait Moysi (Exod. 33.) : *Ego ostendam omne bonum tibi*, nimirum quia in Deo sunt omnia. Pulchre in hanc sententiam Gregorius Nazianzenus in quodam carmine: (L. 1. sect. 1. carni. 29. al. 168.)

Ζοτ ἐν'ὶ πάντα μένει· σοὶ δ' ἄΟρὸα πάντα Οοάζει.
Καὶ πάντων τέλος ἔσσί, καὶ εἰ , καὶ πάντα, καὶ οὐδέν,
Ουχ ἐν ἑῶν, οὐ πάντα· πανώνυμε, πῶ σε καλέσω,
Τδν μόνον ἀκληϊστον ;

*In te omnia permanent, ad te confestim festinant omnia.
Tu omnium finis, tu unus et omnia, et nihil rerum,
Cum neque unum sis, neque omnia; quem te appellem,
Qui solus innominabilis, et omninomius?*

Dicitur esse *omnia*, quia omnia in ipso continentur, ita ut sit omnia formaliter vel eminenter. Dicitur esse *nihil rerum*, quia est supra omnia quæ a

nobis concipi possunt. Simili modo dicitur *innominabilis* et *omnino inusitatus*. etsi enim plurimis nominibus appelletur, ut a nobis aliquomodo concipi possit, nullum tamen nomen nullaue conceptio nostra illum exprimere potest prout est in seipso. (De Perfectionibus divinis, L. 1. c. I. n. 5.)

2. Sicut Deus per essentiae suae infinitatem est fundamentum omnis creaturae possibilis, et per immensitatem omnis loci et extensionis possibilis; ita per aeternitatem est fundamentum omnis temporis et durationis successivae possibilis. Nisi enim illa essent in Deo reipsa, haec non haberent ullo modo esse objectivum et intelligibile : nam etiam in esse objectivo habent essentialem dependentiam ab illis perfectionibus divinis. Ideo enim infinita sunt rerum species posibles, quia essentia divina per suam infinitatem infinitis modis est communicabilis : ideo spatium immensum est imaginabile, quia divina essentia per suam immensitatem illud quasi expandit; vel potius quia ipsa est spatium immensum fundamentale, cui aliud scilicet corporeum coextendi potest. Denique ideo tempus retro infinitum cogitari potest, quia aeternitas Dei est infinita duratio, cui tempus successivum infinitum potest coextendi (intellige. quantum est ex parte aeternitatis), unde ipsa conceptum objectivum temporis infiniti substituit.

3. Itaque Deus non solum est causa existentium, ut actu sunt, sed etiam est fundamentum possibilium et totius esse, speciei, modi quem singula habent in esse objectivo. Quae sane consideratio mirifice extollit divinae essentiae maiestatem et magnitudinem infinitam : sic enim ab illa non solum dependent omnia quae actu sunt, sed etiam omnia quae actu non sunt, nec solum secundum esse actuale, sed etiam secundum esse possibile et intelligibile, licet diverso modo; nam secundum esse actuale pendent a libero eius influxu, ac proinde a libera eius voluntate nulla naturali necessitate; secundum esse possibile pendent ab eo naturali necessitate ante omne decretum liberum. Hinc ulterius patet, ut sicut infinitudo essentiae non potest concipi a nobis nisi in ordine ad species rerum posibles, nec immensitas nisi respectu spatii imaginarii possibilis; ita nec aeternitas nisi comparatione temporis imaginarii infiniti. (De Perfectionibus divinis, L. 4. c. 3. n. 15.16.;

4. Nota. In objecto omnipotentiae divinae duplicem considerari posse possibilitatem : intrinsecam et extrinsecam, remotam et propinquam. *Intrinseca possibilitas* est aptitudo ipsius rei, seu non-repugnancia ad existendum. Eadem dici potest possibilitas remota : ratione enim hujus dicitur res possibilis. etiamsi non consideretur ulla potentia qua possit produci : sicut color est in se visibilis, etiamsi nullus sit visus qui possit illum videre. Hanc possibilitatem habet res quodammodo a Deo, non quidem per actionem aliquam liberam vel necessariam, qua Deus rem illam in esse possibili producat, (esse enim possibile quia tale, non potest esse terminus productionis, nec potest habere causam effectivam), sed habet eam a Deo tanquam a causa quasi exemplari. Essentia enim divina, quatenus est tali modo imitabilis et communicabilis, est ratio per modum radicalis idem, cur humana natura sit possibilis, et habeat tale esse objectivum et potentiale. Idem censendum de reliquis omnibus possibilibus. Itaque ipsa essentia est prima radix omnis

esseobjectivi, cl possibilitatis intrinseca.· omnium possibilium : et omne esse objectivum possibilium pendet ab essentia divina tanquam a prima et originali omnium idea, a qua singula suam speciem cl rationem conceptibilem in suo gradu el ordine varie limitatam habent, modo jam explicato.

Inde si Deus non esset, nihil esset possibile, nihil conceplibile, nihil intelligibile : nulla esset rationum conceptibilium repugnantia aut consensus; quia ipsos rationes conceptibiles nullo modo essent, nec haberent esse objectivum. Habent quidem nunc, quia suo modo sunt, formalem repugnantiam, camque habent per se et ex sua intrinseca et formali ratione; sed quia hanc rationem formalem habent radicaliter ex divina essentia tanquam a prima radice, cujus sunt tenues quædam participationes vel imitationes, etiam suam repugnantiam ex eadem trahunt; sicut res quæ existant formaliter seipsis repugnant; sed effective habent hanc repugnantiam a Deo.

5. *Possibilitas cextrinseca* esi, quam res habent ratione omnipotentia} divinæ, per quam possunt produci, et accipere esse actu. *Extrinsecam* voco, quia non concipitur ut quid intrinsecum rebus, sed ut denominatio cxlrinseca a potentia divina. Eadem dici potest possibilitas propinqua : quia posita divina potentia, rcsslatim potest fieri, nec aliquid aliud ad ejus productionem requiritur, quam voluntas producentis.

Itaque omniaabilia continentur in essentia divina tanquam in originali radice, et quasi in exemplari virtuali et radicali ; in sapientia tanquam in exemplari formali, in quo etiam existant objective modo perfectissimo ctillustrissimo : magis enim ibi fulgent, quam in suis naturis creatis; in potentia tanquam in causa effectrice : etsi enim hæc non distinguantur ex parte rei distinctione actuali, habent tamen quamdam distinctionem virtualem, qua distinctis rebus respondent et {equipollent : unde ut a nobis concipi possunt, necessario illa distinguimus, et conceptibus distinctis apprehendimus.

Ex his considerationibus patet quanta sit divinæ potentiæ magnitudo et amplitudo, cum se extendat ad omnia quæ sapientia divina extra se potest concipere; quæ eadem omnia in ipsa essentiæ inhnitare eminenter continentur.

Dicet aliquis : Deus non potest aliquid facere nisi prævio æterno decreto ; non enim potest in tempore aliquid novi decernere, novum decretum concipiendo, sicut homo et angelus multa de novo concipiunt et decernunt : atqui ab æterno non decrevit alios mundos, vel alios angelos, aut homines, aut res aliquas alias creare, quam eas quas reipsa creavit vel in tempore creat, et in tempore non potest novum decretum seu novam voluntatem concipere; ergo non potest alia facere quam quæ facit, vel se facturum absolute vel sub aliqua conditione decrevit.

Ilcspondco : Ex ista ratione non sequitur quod absolute non possit alia facere, sed solum quod non possit ex suppositione : quali modo non posse non repugnat omnipotentia?, quia solum est non posse secundum quid, et certo modo, qui involvit imperfectionem. Imperfectionis enim est posse aliquid reipsa facere contra decretum jam positum, vel concipere novum decretum in tempore. Quod autem Deus ex suppositione non possit alia

facere quam quæ re ipsa facit, manifestum est intellectis terminis: tamen enim duo non possent simul stare : *Deus hoc facit, et tamen ab æterno non decrevit hoc facere, vel decrevit minus facere*. Itaque quod ex suppositione w® possit alia facere, non arguit imperfectionem, sed summam perfectionem. Quod autem absolute possit omnia, manifestum est, quia ipsius potentia extendit se ad omnia, et ut prior ratione suo decreto libero potest in æternitate quidvis decernere. Nec obstat quod decretum, v. g. de creando inundo, semel positum non possit amplius tolli; quia quod non possit tolli, non provenit ex eo quod voluntas, ut prior natura, sit determinata ad illud decretum (cum semper maneat sic indeterminata, ac proinde libera, et indifferens, et potens non ponere hoc decretum), sed ex perfectione divinæ natura, quæ est omnino immutabilis. (De Perfectionibus divinis, L. a. c.2. n. 10. 11.)

6. Ut melius intelligatur quomodo Deus omnia eminenter contineat, et omnia in ipso existant et praeexistent, explicandum est quænam ad eminentem complexionem seu continentiam requirantur.

In rebus creatis, ut aliud in alio eminenter contineri dicatur, duo requiri videntur. Primum est, ut id quod continet sit præstantioris naturæ quam id quod continetur. Si enim non est præstantius, non est ratio cur illud dicatur esse in eo eminentiori modo quam in seipso. Unde plantæ et animalia non dicuntur esse eminenter in semine, nec in causa sua univoca.

Uterum est, ut illud quod minus præstans est, aliquo modo in illo præstantiori reperiatur. Hoc autem fit potissimum quatuor modis. Primo, si res per seipsam sit in alia tanquam in sua causa. Esse enim productivum alterius, signum est, in eo id quod produci potest, contineri. Sic qualitates et accidentariæ perfectiones continentur in substantiis eminenter, ex quibus promanant : et res inferiores in virtute coelorum tanquam in causa universali, radii in sole, folia in arbore. Hic modus eo est perfectior, quo causa perfectius est productiva illius rei. Unde cum Deus res omnes producere queat perfectissimo modo (nimirum ut causa integra, et independens ab alterius ope, et solo voluntatis suæ nutu), idque secundum naturam, formam, rationes individuales, qualitates et modos omnes, consequens est res omnes in ipso perfectissime contineri.

Secundo, si sit in alia per quasdam sui similitudines. Sic omnia inferiora dicuntur contineri eminenter in intellectu, cum ea intelligit ; quia sunt in ipso per suas notiones, quæ sunt expressæ species et imagines rerum intellectarum, per quas intellectus dicitur fieri ipsum intelligibile. Hoc modo Philosophi dicunt intellectum fieri omnia, et omnia in ipso existere. Ratione hujus continentis intellectus est causa exemplaris rerum ab ipso foris productarum.

Tertio, secundum vim agendi, vel extendendi se ad objecta ; ut cum quidquid potest causa inferior, potest causa superior nobiliori modo. Hoc modo sensus externi continentur in interno eminenter, et sensus internus in intellectu. Nam intellectus percipit omnia quæ sensus interior, et nobiliori modo ; et sensus interior quidquid sensus externi. Simili modo anima vegetativa plantarum continetur in sensitiva animalium, et hæc in intellectiva, et prudentiæ instinctus animalium in prudentia humana.

Oportet, secundum ordinationem et aestimationem, seu secundum rationem boni et appetibilis. Sic media sunt eminenter in causa finali ; quia solum propter finem aestimantur, et ad illum ordinantur, et ideo illorum bonitas ex line pendet.

7. Ili quatuor modi perfectissime locum habent in Deo. Omnia enim sunt in ipso perfectissime et eminentissime tanquam in *causa efficiente*, ut dictum est, et tanquam in *causa exemplari*, ratione idearum , quæ sunt vivæ notiones et similitudines rerum; per quas et secundum quas ipse omnia produxit, ut ait Dionysius L. de div. nom. cap. 5. §. 8., et tanquam in *causa finali*: omnia enim sicut natura sua sunt ab ipso , ita etiam sunt propter ipsum. Unde omnia nobis ad ipsum referenda : alioquin parum boni ex ipsis rebus percipiemus. Denique tanquam causæ particulares in universali. Hos modos insinuat Dionys. L. de div. nom. c. 4. §. 10. Ἐν αὐτῷ πᾶσα ἀρχὴ παροαδειγματική, τελικὴ ποιητική, εἰσική, στοιχειώδης , καὶ ἀπλῶς τῷ ἀρχῇ, πᾶσα συνοχή «παν πέρα . *In ipso, inquit, est omne principium exemplare, finale, efficiens, formale, dementare, et simpliciter omne principium, omnis connexio, omnis terminus.* Ubi quinque principiorum généra in Deo contineri ostendit, ita ut ipse sit principium omnis principii, et causa omnium causarum; nec tantum res ipsas in Deo eminenter contineri, sed etiam omnia rerum principia , et omnes causas. Unde passim vocat Deum ὑπεραρχιον ἀρχήν, *principium omni principio superius et eminentius.* Idem significat Apostolus cum ait : *Ex ipso, per ipsum, et in ipso, et ad ipsum sunt omnia* ; sic enim citat ibidem Dionysius. *Ex ipso* designat primam et originalem causam efficientem; *per ipsum*, exemplarem; *ad ipsum*, finalem; *in ipso* causam sustentantem omnia voluti quidam fundus et fundamentum omnium, cui omnia innixa recumbunt. (De Perfectionibus divinis,

PROPOSITIO II.

DEVS MUNDUM EX NIHILO CREAVIT IN TEMPORE.

8. Omnis creatura initium habet, quia non ex substantia Dei, sed ex nihilo est. Imo secundum sanctorum Patrum sententiam, nec æterna retro esse potest. Docent enim creaturam suo conditori non posse esse coæternam :

S. Augustinus L. 12. de Civ. c. 15. n. 2. *Tempus quoniam mutabilitate transcurrit, æternitali immutabili non potest esse coæternum. Idcirco per hoc etiamsi immortalitas angelorum non transit in tempore... tamen eorum motus quibus tempora peraguntur, ex futuro in præteritum transeunt, et ideo Creatori... coeterni esse non possunt.*

Fulgentius L. de fide ad Petrum c. 3. n. 25. *Hic Deus, qui sine initio semper est, quia summe est, dedit rebus a se creatis ut sint : non tamen sine initio, quia nulla creatura ejusdem naturæ est cujus est Trinitas, unus verus et bonus Deus, a quo creata sunt omnia.* Hic indicat creaturam non posse carere initio durationis, quia non est naturæ divinæ sed ex nihilo.

S. Ambrosius L. 1. Hexameron c. 1. n. 2. *Quid tam inconueniens, quam quod aeternitatem operis cum Dei omnipotentis aeternitate conjungerent?*

S. Basilicis L. 2. contra Eunomium. η. 17. .Vus *autem æleriitutemrcaluru tribuere, et Creatorem hac confessione privare, ejusdem amentia dicimus.* Ante probaverat Eilium esse æternmu ; hinc infert non esse creaturam, ul volchat Eunomius. Rationem allert : quia siculi repugnat Creatori ueuesse ætemum, ita creature repugnat esse ælernam. Dicit esse ejusdem aincnlii., non quia ulnunque est haereticum, sed quia ulrumque ex natura rei involvit repugnantiam.

S. Joannes Damascenis L. I. de fide, cap. 8. (opp. t. 1. p. 133. E. dii. Venet.) distinguens generationem et creationem, dicit, *generationem carm principio temporis, et esse cetemam, quia opus est naluræ, et ex substantia Patris procedit. Creatio vero, inquit, cum sit opus divinæ voluntatis, tumal coæterna Deo: quia quod ex non ente ad esse producitur, non est aptum natum esse coæternum ei quoti principio caret, et semper est.*

9. Quidam putant Damascenum solum velle dicere, creatura non **W** necessarium aut connaturale, esse ab æterno ; sed prava translatione decipiuntur. Illud enim οὐ πεφυκε non recte vertitur, *non est natura comparatum*, vel *natura non postulat* ; sed *non potest*, οὐ δυνάται, ut passim Argyropylos apud Aristotelem vertit; unde significat repugnantiam ex natura rei. Simili modo idem Damascenis paulo ante dixerat, quod divina natura οὐ ζετ-υκεν ιπποαενειν πάθο η ρεῦσιν, ubi non Milt dicere, ci non esse naturale, sustinere passionem aut defluxionem , sed ipsam non esse aptam seu capacem passionis. Ex quibus patet, ex sancturum Patrum sententia, repugnare naluræ creatæ, ut sit coæterna suo Conditori. Et quamvis difficile sit hujus rei causam afferre, eo quod rationem infiniti non satis perspectam habemus; tamen per se est rationi valde consentaneum , nec creatura ulla in re possit æquari suo Conditori, nec possit ei dicere : Ante me non exististi, tam antiquus sum quam tu, et Filius tuus. Deinde ratio creatura videtur involvere ut antea non fuerit. Hinc Patres Graeci definiunt creationem. ιζ του μη οντο ει το ε?ναι προαγωγήν, *ex non ente ad esse productionem.*

Et S. Augustinus L. contra Felicianum Arianum cap. 7. (in append, t.8.) ex definitione creaturæ probat Filium non esse creaturam. *Creatura, inquit, est ex eo quod adhuc non est, aut aliquando non fuit, rci cujuslibet corruptibilis, quantum in se est, per omnipotentis Dei voluntatem facta substantia. Uæc definitio, utrum in Dei cadat Filium videamus, etc.*

10. Itaque omnes isti volunt, de ratione creationis et productionis ex nihilo esse, ut res producta aliquando non fuerit. Et sane si Ariani pillassent creaturam posse esse Deo coæternam , facile dixissent Filium esse quidem creaturam, sed creaturam æternam; et sic amovissent a se praecipuam sui erroris invidiam. Maxime enim offendebat, quod dicerent fuisse aliquando tempus, nempe imaginarium, quo Filius non erat : idque putabant omnino sequi ex sua sententia, qua statuebant esse creaturam. Præterea, si aliquid fuisset a Deo conditum ab æterno, ejus creatio non fuisset peracta momento, sed æterno tempore durare debuisset ; nec Deus potuisset rem illam in nihilum redigere, aut influxum suum subtrahere, nisi postquam res illa æterno

tempore durassel; quod sane videtur absurdum, nec mens ullo modo potest concipere. Denique sicut creaturæ repugnat immensitas, per quam coextendiilnr omnibus spatiis locorum; cur non etiam ælernilas, per quam omnibus spatiis temporum ? quia par est ratio, imo hoc videtur conceptu difficilior.

II. Nec obstat quod Deus ab æterno habuerit omnem suam potentiam, et potuerit habere voluntatem illam liberam creandi; ubi autem adest pofestas et voluntas, ibi quoque sit cflectus. Nam simili modo in omni parte spatii per lotam immensitatem locorum adest illi sua omnipotentia et voluntas libera, el tamen non potest creari aliqua creatura, quæ lotum illud immensum impleat : causa est quia id repugnat naluræ creatæ. Recte tamen convincit illud argumentum, in quovis momento temporis imaginarii, quantumvis hinc retrorsum distante, potuisse fieri creaturam, ct ante : sicut in quovis puncto loci imaginarii potest fieri, el ulterius. Et hoc sufficit ad ipsius omnipotentiam immensam et ælernam asserendam. Ex quibus manifestum videtur, cos qui ducent potuisse aliquam creaturam permanentem esse ab æterno, seu mundum ab æterno esse conditum, non tamen posse fieri corpus immensum, aut qualitatem infinite intensam, aut numerum rerum actu infinitum, non loqui consequenter, cum eadem sit in his omnibus ratio. (De Perfectionibus divinis, L. 4. c. 2. n. 8-11.)

PROPOSITIO III.

DEUS OMNIA POSITIVE CONSERVAT.

12. Non satis est Deum creaturam semel fecisse, sed opus est assidua con- strvalione ut in esse permaneat. Itaque totus ille impetus el influxus, quem primo creationis momento praestitit, utrem ex nihilo in lucem et speciem «citaret, debet indesinenter continuari, omnibusque momentis dari ; alio- quisi vel unico temporis puncto intermittatur, tota creatura funditus peribit,et in suum nihilum, unde emersit, rclabctur. Sicut ut mundus illustretur, nou sufficit solem semel exse lumen fudisse, sed necesse est ut illud assidue conservet, continuando primum influxum. Si enim vel unico momento vim suam cohiberet, repente totum lumen exlingucrelur. Similiter si pondus aliquod in aere manu suspendas, illud assidue sursum teneri, et eodem impetu ibi conservari debet, quo ab initio ibi est suspensum. Idem cernitur in speciebus visibilibus, et in actibus vitalibus.

Hinc rursum oritur summum jus Deo in creaturam. Quod enim potest jus majus animo concipi, quam posse omnia in nihilum reducere, sola cessa- tione operationis et beneficentiæ? Nam quid csl quod Deum cogit hunc beneficium et substantiicum influxum continmire? cui debitor est ut hunc semper praestet? Itaque omni momento potest illum sistere ct cohibere; quod si faciat, ruet lota hujus mundi machina in suum centrum, hoc est in nihilum, cl evanescet omnis rerum natura.

Porro ne quis de hac rerum mirabili a Deo dependentia assidua dubitet, aut considerata earum soliditate cl firmitate putet eas semel factas posse per λ consistere ; ostendam illud non esse philosophicam speculationem vel opi-

nionenij sed cerium Religlouis noslræ dogma a Scriptiris el Patribus traditum, et Ūrma tide tenendum.

13. / . *Probatur ex Scripturis.* Sap. I. *Spiritus Domini replevit orbem tei-
rarum, et hoc quod continet omnia scientiam habet vocis.* Quasi dicat : cum
ubique præsens sil, oinniaque conservet intime, nihil illum latet, non cogi-
tationes intenuē, non occulta murmura, non blasphem® voces etc. Et Sap.II.
*Quomodo posset aliquid permanere, nisi lu voluisses ? aut quod a te vocatum
non esset, conservaretur?* AL si non requiritur continua conservatio, non est
opus illa voluntate ut res permaneant : nihil enim operabitur, et opus semel
facium per se stabit, cum nulla res evtrinseca illam possit labefactare. Ad
llebr. 1. *Novissime locus est nobis in Filio, quem constituit hteredem uni-
versorum, per quem fecit et secula, qui cum sit splendor gloriæ et figura
substantia ejus, portansque omnia verbo virtutis suce.* Hic aperte docet Apo-
stolus per Filium non solum condita esse omnia, sed etiam ejus omnipotenti
virtute omnia portari, sustineri, el veluti sursum inesse et natura suspensa
teneri ne in suum nihil recidant; sicut cum quis pondus quod portat et sus-
pensum tenet, dimittit, mox id deorsum cadit. Ita hunc locum exponunt
Patres : Ansel mfs, *Portat, inquit, omnia, id est, sursum tenet ne decident et
in nihilum revertantur, unde creata ab ipso fuerant : et sustentat ea non labore
et difficultate, sed imperio suæ potentice.* Chrysostomus Horn. 2. in epist. ad
Hebr. n. 3. *Feratque omnia, id est, gubernet- omnia: siquidem cadentia et ad
nihilum tendentia continet. Non enim minus est continere mundum quam
fecisse; sed si oporteat aliquid admirandi dicere, adhuc amplius est. Namin
faciendo, rerum quidem essenliæ productæ sunt ; in continendo vero, ea que
facta sunt, nead nihilum redeant, continentur.* Eadem verba habet Commen-
tarius qui tribuitur Ambrosio. Eodem modo exponunt hunc locum Theophy-
lactis, Raymo et alii.

Ad Coloss. 1. *Omnia per ipsum et in ipso creata sunt, et ipse est ante
omnes, et omnia in ipso constant.* Hic rursus Apostolus distinguit creationem
el conservationem, dicilque non solum per ipsum, ut per virtutem Patris, el
in ipso, tanquam immenso quodam sinu creata esse omnia, sed etiam omnia
consistere, et conservari, id enim significat illud: πάντα ἐν αὐτῷ συν/συχέ.
Chrysostomus Horn. 3. in hanc epist. n. 2. *Quod vero dicit, In ipsum, quid
est? hoc scilicet, in ipsum pendet omnium hypostasis. Non solum ipse ea ex
nihilo ad hoc ut essent produxit, sed et idem ipse nunc quoque ea conservat et
tuetur, ita ut, si ipsius cura destituerentur, mox perirent et corrumperentur.*
*Seri non discit, conservat, quod crassius fuisset, sed quod subtilius, nempe
quod omnia in ipsum pendent. Duntaxat ad ipsum annuere et inclinari satis
est ad Conservandum et constringendum ; ita et Primogenitus veluti funda-
mentum est.* Et infra : *Ne putes eum esse ministrum, dicit eum omnia conser-
vare, quod non minus est quam omnia errare.*

Axselmus: *Omnia in ipso constant, quia sicut omnia creavit, sic omnia
continet et regit. Omnia in ipso constant ; quia secundum immensitatem incir-
cumscripta: et incomprehensa: Divinitatis ejus, omnia sunt intra ipsum, et ne
in nihilum redeant per eum consistunt.* Eodem modo exponunt cæteri.

Joamiis b. *Pater meus usque modo operatur et ego operor.* Hunc locum
omnes explicant de operatione qua mundum conservat et rebus omnibus

cooperatur!). Aii.ist. L. 4. de Genes, ad litteram, c. 12. *Potest etiam intel-
liji, Ikmn requievisse a condendis generibus crcaluræ, quia ultra jam non con-
didit aliqua genera nova. Deinceps autem usque, nunc el ultra operatur eorum-
dem generum adminislralionem, quæ tunc instituta sunt; non ut ipso saltem
dit septimo potentia ejus a cadi et terra; omniumque rerum quas condiderat
gubernatione cessaret ; alioquin continuo dilaberentur. Creatoris namque po-
tentia... causa subsistendi est omni crcaluræ, qua: virtus ab eis quæ creata sunt
regendis si aliquando cessaret, simul el illorum cessaret species, omnisque.
initura concideret, Neque enim sicut structor ædium cum fabricaverit, absce-
dit atque illo cessante atque abscedente stat opus ejus; ila mundus vel ictu oculi
stare poterit, si ei Deus regimen suum subtraxerit. Proinde et quod Dominus
ait: Pater meus usque nunc operatur ; continuationem quamdam operis ejus,
guu universam creaturam continet atque administrat ostendit. Idem prose-
quitur fusius el probat ex duobus Scripluræ locis. Et in Enchiridio cap. 27.
Aon sane Creatoris desistente bonitate et inulis angelis subministrare vitam
tivdcentique potentiam, qua: subministratio si auferatur, continuo interibunt.*
Idem docet aliis nullis locis.

Androsiis L. 7. in Lucam c. 13. n. 173. *Denique el Deus ab operibus mundi
quiet: it, sed non ab operibus, cujus sempiterna et jugis operatio est, sicut Filius
ait: Pater meus usque modo operatur et ego operor.* Simili modo explicant
hunc locum Chrysost. Homil. 38. al. 37. in Joannem, Cyrillus L. 2. in
Joannem (t. 4. p. 212.) Theophyl. in cap. 3. Joannis, et alii.

Prætrea sacra Scriptura passim Deo tanquam auctori tribuit operationes
el effectus causarum naturalium. Malth. 5. *Qui solem suum oriri facit super
bonos et malos, et pluit super justos et injustos.* Psal. 103. et 146. *Qui pro-
ducit in montibus farnum et herbam servituti hominum.* Job 10. *Manus tuæ,
Domine, fecerunt me et plasmaverunt me lotum in circuitu... Nonne sicut lac
mulsisti me, et sicut caseum me coagulasti? Pelle et carnibus vestisti me, ossi-
bus el nervis compegisti me,* etc. Quibus verbis aperte significatur Deum non
solum Aires rebus oliin ipsis inseruisse, sed etiam assidue illas conservare,
el illis immediate cooperari ut effectus suos producant. *Primo,* quia alioquin
«dum remote ctimproprie diceretur hæc facere; sicut improprie el remote
dicitur sol calefacere dum calefacit nie lapis, cui sol calorem impressit. Et
simili modo possemus dicere, omnes rerum generationes fieri a primis mundi
individuis, quia fiunt virtute ab illis accepta. *Secundo,* quia Dominus intendit
nobis commendare quotidianam et assiduam Patris coelestis beneficentiam,
non veterem solum initio mundi exhibitam, ut nos eum, tanquam veri
filii quotidie imitemur. *Tertio,* quia Patres ex istis locis probant Deum assi-
due operari, etiam die sabbati : sicut qui horologium disponit feria sexta,
quod loto die sabbati currit, non idcirco dicitur operari die sabbati. Vide
CnmsosTOMiM, Cyrillum et Theophylactum supra. Denique cum Deus solem
crearet, nondum erant mali ; quomodo ergo ratione istius creationis dicitur
quod faciat solem suum oriri super bonos et malos? etc.

11. II. *Probatur ex Patribus :* et præter supradictos id clarissime tradit
Drovis. L. de diviti. Nomin. cap. 10.§. 1. Το μεν γάρ (πάντοκράτωρ) λεγεται
ἀὰ το πάντων αὐτὸν εἶναι παντοκραταρικὴν ἔδραν , συνεχουσαν καὶ περιε/ου-
ῖτηντᾶλλα, χαίενιδρύουσαν, καὶ Οειχελωσαν, καὶ περισιγγουσαν, καὶ αρπαγέ

ἐν ἑαυτῇ το παν αποτελοῦσαν, καὶ ἔ^ς αὐτῇ τὰ ὅλα καὶ ὡς ἀπὸ ἐκείνης
 κρατορική προάγουσαν, καὶ εἰ ἑαυτὴν τὰ πάντα καὶ ὡς ἀπὸ ἐκείνης εἰ
 κρατορικὸν ἐπιστρέφουσαν, καὶ συνεχούσαν αὐτὰ ὡς πάντων ἐσσαν παγκρατη
 τα συνεχόμενα πάντα κατὰ μίαν ὑπερεχούσαν, πάντα συνοχὴν ἀσφαλιζομένην,
 καὶ ὡς ἐκείνη αὐτὰ διεχέουσα ἐκείνη, ὡς ἐκ παντελοῦ ἐστὶ κινούμενα τ.ι-
 ραπολεῖσθαι. *Omnitenens* (sic enim videtur hic vertendum παντοκράτωρ, non
omnipotens : nani de omnipotentia egerat cap. 8.) *dicitur, quod sit omnium*
sedes, omnia continens et complectens et cuncta stabiliens, fundans aliquid
constringens et universum in se insolubile præstans, et ex se veluti ex omni-
lenenle radice cuncta producat, atque ad se vel ad omnitenens fundum uni-
versa convertens, et continens ut omnium sedes omnica-pax; omnia contenta
una procellenti connexione communiens, neque sinens ea sibi excidere, ne
tanquam exactissimo domicilio mota dispereant. His verbis multis modis
 Dionysius hanc conservationem explicat, de quibus infra. Idem cap. 13. §. I.
 Διατεῖνον ἐπὶ πάντα ἅμα, καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ἄνεκλείπτοι ἐπιδόσει, καὶ
 ἀτελευτήτικ ἐνεργεία. . *Pertingens ad omnia pariter, et supra omnia inde-*
ficientibus largitionibus, et interminabilibus operationibus, idem clarius
 verbis sequentibus ubi dicit, hanc *largitionem esse semper eandem et*
incessabilem et imminuibilem. Eandem sententiam insinuat multis aliis
 locis.

Origenes L. 2. Periarchon. c. 1. n. 3. : *Quomodo in Deo vivimus et move-*
mur et sumus, nisi quia virtute sua universum constringit et continet mun-
dum? Et infra : *universum mundum virtutis sue plenitudine replet et con-*
tinet.

Damascenus L. 1. cap. 3. de fide orthodoxa : *Creaturæ connexio, con-*
servatio et gubernatio docet nos Deum esse, qui istud universum constituit et
continet et conservat et providentia sua regit. Idem docet cap. 16.

Eandem sententiam expresse docet Hieronymus contra Pelagianos, et
 epist. ad Ctesiphontem, quibus locis non solum docet ad fidem catholicam
 pertinere conservationem rerum, sed divinam cooperationem cum omni-
 bus rebus.

Prosper sententia 278. (al. 277.) ex Augustino L. -i. de Genes, c. 12.
Creatoris omnitenentis omnipotentia causa est subsistendi omni creaturæ :
quæ virtus, si ab eis quæ condidit regendis aliquando cessaret, simul
omnium rerum species et natura concideret : proinde quod Dominus ait,
Pater meus usque modo operatur, continuationem quamdam operis ejus, qua
simul omnia continet atque administrat, ostendit etc.

Gregorius L. 2. Moral, c. 8. (al. 12. n. 20.): *Cadum palmo mettons, et ter-*
ram pugillo concludens ostenditur, quod ipse sit circumquaque cunctis rebus
quas creavit exterior..... Per sedem ergo, cui præsidet, intelligitur esse inte-
rius supraque ; fieri pugillum, quo continet, esse exterius subterque signatur.
Quia enim ipse manet intra omnia, ipse extra omnia, ipse supra omnia, ipse
infra omnia ; et superior est per potentiam, et inferior per sustentationem ;
exterior per magnitudinem, et interior per subtilitatem ; sursum regens, deor-
sum continens ; extra circumdans, inieritis penetrans ; nec alia ex parte supe-
rior, alia inferior, aut alia ex parte exterior atque ex alia manet interior :
Sed unus idemque totus ubique præsidendo sustinens, sustinendo præsidens,

circumdundopenetrans, penetrando circumdans. Hic inter calera docet, mundum a Deo sustineri, ne in nihilum relabatur. Idem ibid. I. 16. c.16. (al. 37. n. 45.) : *Cuncta ex nihilo facta sunt, eorumque essentia rursum ad nihilum tenderet, nisi eam auctor omnium regiminis manu retineret.* Et paulo ante: *Sunt enim hac omnia, sed principaliter non sunt, quia in semetipsis minime mbsislunt, et nisi gubernantis manu teneantur, esse nequaquam possunt.*

Bernardus serin. G. in Dedicat. Ecclesiæn.2. (opp. t. 1.p. 1082. F.): *Est in omni loco omnia universaliter continens, omniaque -disponens.* Idem Præfatione in Psalmum : *Qui habitat, n. 1. (opp. t. 1. p. 827.) : Quid enim timendum nobis, si adest qui portat omnia?..... Quid est quod lotam molem terrai sustinet?et universus orbis cui innititur? Nam si est aliquid quod sustineat cteleru, ipsum a quo sustinetur? Non invenitur nisi virtutis verbum omnia portons. Verbo enim Domini coeli firmati sunt, et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Et L. o. de Considerat, c. G. n. 13. *Quid item Deus? sine quo nihil est. Tam nihil esse sine ipso, quam nec ipse sine se potest. Ipse sibi, ipse omnibus est, ac per hoc quodammodo ipse solus est, qui suum ipsius est d omnium esse.* Ubi aperte essentialiam a Deo dependentiam docet. Et infra, n. 14. : *Quid est Deus ? Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Ex quo omnia creabiliter, non seminabiliter. Per quem omnia, nc alium auctorem, alium opificem arbitreris. In quo omnia, non quasi in loco, sed quasi invirtute.*

Hugo de S. Victore Tract. 1. Erudii. Thcolog. : *Indubitanter credimus, Deum ubique, essentialiter esse : nec sine eo potest aliquid subsistere, etiam per momentum, cx omnibus quæ fecit ; quia omnia continet et penetrat, et a nullo continetur.*

Idem docent omnes Scholastici, nemine excepto, etiam Durandus, ul patet ini. d. 37. q. 1. : etsi enim solus sentiat ex omnibus Deum non concurrere in operando cum singulis rebus ; tamen docet, Deum assidue conservare res omnes per se subsistentes et materiam primani. Idem senserunt Philosophi, praesertim Platonici, qui idcirco docuerunt mundum semper a Deo fieri et pendere a Deo, sicut umbra pendet a corpore el lumen a sole ; ut ostendit Marsilius Ficinus L. 2. Thcolog. Platon, cap. 7. Idem videtur sentire Aristotele L. 2. de Coelo, cap. 9. sub finem, cum ait , ab æterno et immortali æone dependere esse el vitam aliis perfectius aliis obscurius; in quem locum vide Scaligrum in Exercitationibus contra Cardanum, versus finem.

15. *III. Probatur ratione.* Si mundus potest stare sine assiduo Dei influxu it conservatione, multa sequentur incommoda : 1°. Ipsum non habere essentialiam dependentiam a Deo, sed cxlrinsecam et accidcnlariam, qualem habet opus ob artifice et filius a parente. Quod enim essentialiter ab aliquo dépendit) semper dependet, et non solum primo momento quo producit. Atqui absurdum esi dicere mundum non habere essentialiam dependentiam a Deo ; sic enim non repugnaret ei, habere esse et non a Deo, ac proinde vd liabeie esse a se vel ab alio principio quod non est Deus, quorum utrumque implicat. Dico mundum et res omnes habere essentialiam dependentiam a Deo, non quod hæc vel illa particularis dependentia ei sit essentialis, sed quia dependere in genere a Deo ei essentialis est. 2°. Mundum minus a Deo pendere, quam intellectio aut volitio pendeat ab anima, visio ab oculo, lumen a sole. Hæc enim ita a suis causis pendent ut assidua conser-

valione opus habeant. 3°. Minus pendere a Deo mundum, quam animalia et plantæ pendeant a sole : hæc enim fere assiduo solis influxu opus habent; alioqui mox contabescere incipiunt. Imo viventia magis a sole quam a Deo pendebunt. P. Res quæ quotidie oriuntur, non magis pendere a Deo quam a causis suis particularibus. 3°. Deum esse pene otiosum in mundo, et mundum non egere amplius opera ipsius : sicut domus firmiter extruda, in qua nihil potest labare, non eget amplius opera artificis. 6°. Deum non gubernare mundum nisi ratione primæ creationis, qua illi vires operathas, ex quibus hic cursus rerum ducitur, impressit. 7°. Deum non posse angelum, vel materiam primam, vel animam rationalem in nihilum redigere. Non enim id potest creando aliquid positivum illorum naturæ ita repugnans ut eam aboleat, quia non sunt formæ subjecto affixæ, ut per alias excludi queant : neque aliquid positivum fingi potest, quod illis coexistere nequeat : neque etiam substructione influxus conservantis, quia supponit illa sententia mundum non egere causa conservante.

IG. Ex his patet certa fide tenendum esse, res omnes creatas assidue a Deo pendere, et ejus assiduo influxu egere : et hunc influxum non necessario a Deo manare, sicut lumen a sole, ut quidam Philosophi imaginati sunt, sed omnino libere : ac proinde ratione hujus Deum summum jus habere in omnem creaturam, cum omni momento funditus ab illius arbitrio pendeat.

Porro hæc conservatio, ut ex prædictis testimoniis colligitur, etsi unica sit et unius modi, tamen quadruplici modo concipi potest. 1°. Per modum *sustentationis*, quasi creatura Deo veluti firmissimo fundamento et fundo sit innixa, et ipse eam inferne quasi sustineat, ne in centrum sui nihili recidat. Sic Dionysius supra Deum vocat *sedem omnitenentem, fundum, fundamentum omnium*, et Gregorius ait, *Deum esse infra omnia, et subtus creaturam sustentare*. 2°. Per modum *suspensionis*. Deus enim creaturam ex abyssu nihili quasi trahit sursum versus seipsum ad esse et ad speciem certam, et in ea illam quasi suspensam tenet, ne in suum abyssum unde educta est recidat. Sic Anselmus supra. *Portat, inquit, omnia, id est, sursum tenet ne decidant et in nihilum revertantur, unde creata ab ipso fuerant*. Idem insinuat verbum *dependere, dependentia*. 3°. Per modum *influxus et subministrationis*. Sic D. Augustinus et Dionysius supra vocant operationem, largitionem indesinentem, subministrationem *esse et naturæ*. Idem significatur cum Deus dicitur omnium *esse, omnium cita*. 4°. Per modum *connexionis et constrictionis*. Sicut enim res fluxa, nisi assidue constringatur et connecta suis partibus, statim diffluit et dissolvitur : ita nisi Deus interius constringat et connectat particulas omnes minimas, aut totalitates rei, ipsa tota in nihilum solvetur. Hoc significant Patres, cum dicunt Deum omnia continere et constringere : *πάντα συν-/-εἶν κ-/. συνσφύγγειν*. (De Perfectionibus divinis, L. 10. c. 3. u. 20. seqq.)

PROPOSITIO IV.

SON MINOR INFLUXES DEI REQUIRITUR AD RERUM CONSERVATIONEM QUAM AD
EARUM CREATIONEM.

17. Verum occurrit hic quæstio Theologo digna, et paulo fusius morbo scholastico discutienda. Utrum ad hanc conservationem sufficiat concursus quidam, seu influxus generalis ; an vero opus sit influxu determinato, qualis necessarius est, quando res a solo Deo producitur. Et ne sit in istis nominibus æquivocatio (nam influxus vel concursus generalis interdum vocatur qui est ordinis naturalis, et concursus specialis qui est ordinis supraaturalis), *influxum generalem* hic vocamus, qui ex parte Dei est indeterminatus' ad hoc vel illud genus rerum, sed solum determinatur quatenus jungitur concursui determinato causæ creatæ ; et cum eo coalescit in unum totalem et integrum influxum sufficientem ad rei productionem. Sicut cum Deus ut causa universalis concurrat cum igne ac productionem caloris, præbet quemdam concursum generalem, id est, ex parte sua indifferentem ad hanc vel illam speciem rerum, qui solum determinatur ad productionem caloris, quatenus coalescit cum concursu ignis, qui ex se tendit ad calorem. *Influxum specialem* seu determinatum vocamus qui ex se, et ut procedit a sua causa, est determinatus ad certam speciem, qualis est influxus ignis ad producendum calorem. Idem cernitur cum Deus cum causis creatis habentibus vim determinatam, et in ordine suo sufficientem concurrat ad productionem effectus, et cum animalibus et plantis ad productionem formæ substantialis et totius compositi : ipse enim præbet concursum ex se indeterminatum, causa creata determinatum.

18. Illis positis, quidam considerantes rerum quarundam soliditatem ac permanenliam, putant ad conservationem rerum non esse opus determinato influxu, sed sufficere concursum generalem, qualis sufficit quando Deus concurrat cum causa creata ad productionem effectus. Unde etiamsi quissil determinato influxu Dei quando ipse solus rem quamdam producit, non tamen esse opus tali influxu, quando se solo postea eam conservat: sicut ut conderet mundum, et angelos, et caetera omnia, necessarius fuit influxus determinatus ; post primum tamen instans creationis talem influxum dicunt non amplius fuisse necessarium, sed locum illius suffecisse influxum generalem, qualis est is, quo Deus rebus creatis cooperatur.

19. Fundamentum hujus sententiæ est duplex. Primum est : quia sicut res natura sua habent vires ad operandum, quibus possint effectus suos producere, Deo solum concursu generali et indeterminato concurrente ; ita etiam possunt eas habere vires ad sui conservationem, quibus possint se intime conservare, Deo solum generali concursu ad conservationem concurrente. Alterum est : quod facilius sit aliquid jam productum conservare, quam ab initio producere. Unde etiamsi ad productionem opus sit pleno et totali influxu, ad conservationem tamen salis erit semiplenus et partialis.

Hæc sententia, etsi pulchre videatur excogitata, mihi tamen semper visa a veritate aliena.....Unde

20. *Dico I.* Eadem actione codemque influxu quo Deus angelos et mim» dumejusque primarias partes olim produxit, modo etiam conservat: unde sicut ille fuit omnino determinatus, ita et iste,

1. *Probat*ur ex Patribus, qui docent non minus esse, mundum continere ne in nihilum recidat, quam illum ex nihilo primum condere. Ita Chrysost., Homil. 2. in epist. ad Hebr. n. 3. *Xon minus est continere mundum quant fecisse; sed si oporteat aliquid admirandi dicere, adhuc amplius est : nam in faciendo, rerum quidem essentia producta sunt ; in continendo vero, ea fl/w facta sunt, ne ad nihilum redeant continentur.* Eadem verba habet Commentarius Ambrosii. Dicit *amplius esse mundum continere et conservare in suo esse, quam initio creare et dare esse ;* sicut amplius est pondus aliquod continenter tenere suspensum in aere, quam ab initio elevare : respicit enim ad illud Apostoli, *Portuns omnia verbo virtutis sua* (ad Hebr. 1.). Atqui si creaturae jam conditæ possunt seipsas tenere in suo esse, et Deus solum purhot influxum generalem ; longe minus est eas conservare quam creare; nam ad sui conservationem ipsa? cooperantur, et Deus solum dimidium laborem, ut ita loquar, adhibet. Ad sui creationem non possunt cooperari, sed Dens debet totum per se facere : unde hic non adjuvatur, ibi adjuvatur a sua creatura; et ita adjuvatur, ut non ipsi sed creatur» assignanda sit propria ratio duralionis cujusque. imo quod in æternum res durare possit : sicut quando Deus concursu generali cooperatur creatura? ad productionem effectus, quod effectus sit hujus speciei vel generis, hoc vel illo tempora aut loco fiat, causa propria et primaria hujus iciest ipsum agens creatum, non Deus. Longe itaque minus erit Deum res conservare, quam creare; siculi longe minus Deum suo concursu generali cum rebus concurrere ad productionem effectuum, quam ipsos effectus creare, aut sc solo producere. Longo etiam minus res pendebunt a Deo dum conservantur quam dum creantur; quorum utrumque sententia? SS. Patrum non videtur consentaneum. Idem Curtsost. Hom. 3. in epist. ad Colosseus. : *-Veputes filium esse ministrum, dicit eum omnia conservare, quod non minus est (piam omnia creare.* At si conservatio solum requirit influxum generalem et veluli dimidiatum, verum non erit *conservare* non esse minus quam *creare*, ut ostensum est. Deinde non recte probabitur contra Arianos, Filium non esse ministrum Patris in rerum creatione. Cum enim creatio tribuatur Patri, conservatio Filio, dicere poterii Arianus, id ideo fieri, quia Filius est minister Patris in conservando inundo; quia ei tribuitur id quod facilius est, postquam Pater perfecit id quod difficilius. Ut hoc excluderet Chrysostomus , ait non minus esse conservare, quam omnia creare; ac proinde non esse ministrum, sed Patri potentia parem.

S. Avgüstixcs L. 4. de Genesi ad litteram cap. 12. n. 23. *Quod Dominus ait. Pater meus usque nunc operatur, continuationem quamdam operis ejus, qua universam creaturam continet atque administrat, ostendit.* Si conservatio est *continuat*io operis, id est operationis divinæ, ergo non distinguitur a prima operatione qua creatura est producta. Quod enim *opus* accipiatur ab Augustino pro operatione Dei, perspicuum est ex consequentibus verbis, cum ait : *S» ab hac operatione cessaverit, eas continuo perituras ; ab hac nempe qua illas condidit; el infra : Aon ob aliud in illo sumus, nisi quia id operatur; et hoc est opus ejus quo continet omnia; et paulo post : Sī hoc orn*

juv»i *rebus subtraxerit, nec vivemus, nec movebimus, nec erimus*; ubi manifestum est per *opus* significari operationem et influxum quo deus primores condidit et disposuit in suis speciebus et gradibus : quæ operatio ita debet continuari, ut si vel ad momentum cesset, omnia debeant interire. Manifeste ergo repugnat Augustino et Scripturæ (juxta Augustini interpretationem), dicere, illam actionem qua res sunt conditæ, non continuari, sed solum durare ad momentum, et postea aliam longe minorem succedere, quæ solum juvet eas ut seipsas in suo esse contineant.

Anselmus in cap. 1. ad Hebræos : *Portat omnia, id est, sursum tenet ne decidant, et in nihilum revertantur, unde creata ab ipso fuerant; et sustentat omnia labore et difficultate, sed verbo virtutis suæ, id est, imperio suæ potentiae*; ubi notandum est conservationem rerum explicari ex analogia ponderis quod quis sustinet in sublimi. Nemo autem dixerit pondus quod ex se, nisi teneatur, deorsum ruit, seipsum in aere sustinere, aut juvare manum sustentantis, aut minori vi sustineri postquam elevatum est, quam sit ea vis, qua ab initio sublevatum fuerit; aut facilius teneri quam elevari.

21. // . Probatur ex Doctoribus Scholasticis. S. Thomas 1. p. q. 104. a. 2. ad 1. *Conservatio rerum a Deo non est per aliquam novam actionem, sed per continuationem actionis qua dat esse : sicut conservatio luminis in aere est per continuatum influxum a sole*. Atqui actio qua dat esse est creatio, ergo conservatio est continuatio creationis. Idem manifestum est exemplo quo D. Thomas et alii Theologi sæpe utuntur, cum dicunt ita mundum pendere a Deo, sicut lumen aeris a sole. Idem a. 2. ad 2. *Sicut nulli effectui præstari potest ut sit causa sui ipsius, potest tamen ei præstari ut sit causa alterius ; ita etiam nulli effectui præstari potest ut sit sui ipsius conservativus, potest tamen ei præstari ut sit conservativus alterius*. Hic aperte evertitur fundamentum alterius sententiæ, et comparatio qua illa nititur : negat enim S. Thomas, quod sicut cum concursu generali causa creata potest producere vel conservare aliam, ita possit consensu seipsam; imo negat id ei præstari posse divinitus, sicut nec ei præstari potest ut sit causa sui ipsius.

Idem docet Cajetanus in illud art. 2. q. 104. *Ea, inquit, quæ per se errantur, a solo Deo conservantur ; et in his est necessario verum quod eadem actio est conservationis et creationis. Talia sunt substantia: immateriales, et universaliter ingenerabilia et incorruptibilia*.

Durandus in 2. distinet. 1. q. 2. etsi alibi doceat non opus esse concursu generali ad actionem causarum creaturarum; tamen ad conservationem naturæ universalem, docet eundem influxum Dei esse necessarium qui requiritur ad creationem. *Sicut, inquit, in Divinis semper verum est dicere, Filius gignitur et genitus est a Patre: sic verum est dicere de creatura quamdiu existit, quod movetur a Deo, et creata est ; vel sit eadem actio creationis rerum, et conservationis earum*. Et addit ita esse sentiendum, quamvis non solemus sic loqui, *mundus quotidie creatur*.

Idem fuse docet Gregorius Ariminensis in 1. d. 45. q. 1. a. 1. conc. 3. additis multis testimoniis ex Anselmo et Augustino, et in 2. d. 1. q. 6. a. 2. post multa ita concludit: *Quia igitur agens non conservat nisi continuo producendo seu agendo suum effectum, ideo in quantum conservat agit, et per consuens potentia conservativa est activa*. Nihil ergo habet potentiam con-

servandi seipsum nisi per accidens. Nec obstat quod hic anclor cum Henrico videtur conservationem ponere actionem distinctam a creatione, quia vult eam esse actionem determinatam et productivam effectus : talis autem non est concursus generalis.

Scotus in 2. d. I. q. 5. dicit *quod res potest dici semper creari, rpuanidui manet, quia semper accipit esse a Deo*. Et d. 2. q. 2. probat ex Augustino, *quod sicut aer respectu solis non est factus lucidus, sed fit lucidus; ita creatura respectu Dei nunquam est ultimate facta, sed semper fit*. Vnde sic argumentatur: Si creatura respectu Dei non est facta in esse ab ipso Deo, sol est quasi in fieri formaliter; ergo formaliter semper ponitur in esse a Deo; et ideo sicut continue manet, ita continue est creatio ejus a Deo. Idem in 1. d. 12. *Creatura semper in essendo ceque pendet a Deo, quia ceque ab ipso per idem velle ipsius habet idem esse: et hoc modo posset dici quod productio persmue semper est in fieri; quia nunquam ista persona habet esse, nisi accipiendo actualiter a producente; et tamen esse personæ est actualiter permanens. Hoc modo esse creaturæ licet sit permanens, tamen respectu Dei a quo semper crquit pendet, semper est quasi in fieri, hoc est actu dependens a causa dante esse, et nunquam in facto esse, hoc est in actu separato et independente a quocumque alio, etc...* Quibus locis Scorus manifeste docet non minorem influxum requiri ad conservationem quam ad creationem.

22. Denique ne singulos recenseam eadem est doctrina reliquorum Scholasticorum; nec puto quemquam esse qui unquam aliter senserit, aut ea dere dubitaverit. Idem docet Gabriel Vasquez in 1. p. disp. 72. n. 11. ubi dicit *continuum rerum conservationem a Deo esse veram creationem ex nihilo*; (A disp. 74. n. 17. *Conservatio rei secundum se lotam est vera creatio clproductio ex nihilo*; et n. 21. *materiam primam continuata creatione nunc conservari ex nihilo*. Atqui concursus generalis et quasi dimidiatus non est creatio ex nihilo, ut omnes fatentur; ergo, etc. Molina in 1. p. q. 10. a. 5. disp. 1. *Per influxum euindem indivisibilis actionis (pia primo contulit angelo esse, eum conservat, et confert illud idem esse toto decursu temporis, quod primo illi contulit; idque eo ipso quod ab indivisibili actione, qua primo capit illi conferre esse, non desistat*. Et infra, quod angelus duret potius in hac parte temporis quam in illa, et duret continuo et in æternuin, non refert in vim conservativam quæsil in angelo, sed in actionem divinam, qua primo instanti angelus accipit lotum suum esse, et conservatur in ætermim.

Denique hanc sententiam fuse docet Suarez in metaphysica disp. 21. tota; ubi imprimis ostendit conservationem in iis quæ a Deo solo conservantur, non distingui a creatione nisi ratione: esse enim eandem actionem quæ dicitur creatio in primo instanti quo rei tribuit esse, conservatio vero quatenus loto tempore reliquo continuatur, idem esse conferens. Deinde ostendit non sufficere concursum generalem ad conservandam rem productam a causa creata, sed opus esse polentiore influxu, quo suppleatur influxus quem causa creata in primo instanti dedit.

23. III. Probatur ex Ratione. 1. Hæc sententia supponit res omnes creatas, quæ a causis creatis non pendent in sui conservatione, habere vim seipsas conservandi majorem vel minorem cum solo concursu geucrali : quod fun-

damentum non esse verum , vel ex eo conjici potest quod nullus Doctorum talem vim rebus tribuat, nec quisquam mentionem ejus faciat. Etsi enim fateantur quasdam res posse cum concursu generali conservare alias; negant tamen omnes, aliquam rem hoc modo posse conservare seipsam, nempe directe summi esse continendo; sed solum concedunt eos indirecte et quasi per accidens se posse conservare. Ita docet S. Thomas 1. p. q. 104. a. 2. adhibita hac distinctione, quam cæteri approbant. Ubi notandum dupliciter posse aliquid conservari : *Primo*, directe, attingendo ipsum esse, seu naturam rei; quo modo sol conservat lumen in acre. *Secundo*, indirecte et ex consequenti; sic aquæ gutta se conservat ne statim diffluat, colligendo se in globulos; et aqua intendit suum frigus circumstante calore, et omnia viventia augent suum calorem tempore hiberno, et anima in animantibus conservat calorem, et consequenter seipsam, cum calor sit necessarius ad vitam, et omnia viventia conservant se, alimentum attrahendo, coquendo et sibi uniendo, vel instaurent quod diffluit.

21. Nuncquæro de utro modo conservationis loquantur, quando dicunt res creatas habere vim se conservandi cum solo influxu generali. Si loquantur de priore, hunc omnes Doctores negant, et dicunt, sicut impossibile est ut aliquid solum esse primo producat, ita etiam impossibile esse vel illud directe conservet : nihil enim eo modo conservari, nisi ab ea causa, a qua assidue pendet esse rei. Si loquantur de posteriore, non bene sibi cohaeret hæc sententia :

I. Quia ponit vim quamdam conservandi sui in rebus, quæ suppleat influxum determinatum causæ producentis; ita ut sufficiat cum influxu generali ad plenam et totalem rei conservationem ; ergo debet directe influere in ipsum esse rei, sicut causa determinata influebat in esse rei: alioquin non poterit dici supplere ejus defectum, aut sufficere cum influxu universali. Confirmatur : quia nisi influeret directe, non recte adjungeretur causæ universali, quæ directe influit ad rei conservationem. Sicut enim cum creatura dicitur habere vim productivam effectus cum solo concursu generali, intelligitur posse directe influere (influxu quasi partiali) in effectum, sic ut cum causa universali constituat unam integram causam præbentem influxura effectui adaequatum: ita cum dicitur habere vim conservandi sui cum concursu universali, intelligendum erit ipsam posse cooperari intime causæ universali ad sui conservationem ; ita vel simul cum ipsa unam integram causam conservantem constituat quæ influxum adaequatum conservationi totius rei præbeat : alioquin perit vis comparisonis, quia res vere non concurreret ad sui conservationem, sed solus generalis influxus totum faciet; unde frustra dicitur, quod res habeat vim se conservandi cum influxu generali.

2º. Quia conservatio sui indirecta fit per veram actionem qua res producit in se aliquem modum vel formam accidentariam, qua resistat causis corruptentibus, ut patet exemplis supra allatis, cum res se colligunt in unum, vel intendunt suum calorem aut frigus, aut conservant calorem per animam vel alimentis se instaurant, etc.; atqui illa conservatio quam ipsi ponunt, non fit per actionem proprie, ut ipsi dicunt, ne cogantur fateri rem produceretur esse, seu effective in illud influere ; qua in re rursus non videntur consequenter loqui ; ut enim explicent quomodo res se conservet absque

actione, afferunt exemplum rupis seipsam conservantis in suo loco ne possit depelli, et hominis erecti se firmantis in suo statu et loco. Rupes enim vel saxum non conservat se in suo loco nisi vera actione qua se inclinatur deorsum. Similiter homo conservat se erectum vi animæ, mediantibus spiritibus, et sic etiam firmat se in suo vestigio. Itaque exempla illa potius contrarium ostendunt, nempe conservationem fieri vera actione.

3°. Quia vis se conservandi in hac sententia maxime tribuitur rebus simplicibus, ut angelis, cœlis, materiæ primæ: atqui in his nulla est visse conservandi indirecte; quia hæc solum est tributa rebus obnoxiiis corruptioni. Ergo non possunt dicere, se per vim conservandi intelligere eam qua res se indirecte conservat, ac proinde rursum debent relabi ad vim directæ conservationis, qualem nemo Doctorum agnovit in rebus creatis respectu sui esse: quia videtur omnino impossibilis, et implicare contradictionem; sicut implicat ut aliquid sibi tribuat esse, aut a seipso positivam dependentiam habeat. Confirmatur: quia conservare dicit aliquam causalitalem, ut communiter Doctores asserunt; ergo effectivam, vel materialem, vel formalem: atqui res non possunt habere vim se conservandi effective, ut ostensum est, nisi indirecte; neque etiam per modum subjecti vel materiæ, cum nullares sibi sit subjectum vel materia; neque etiam per modum formæ, quia nihil sibi est forma.

25. *Dices*: Hæc vis se conservandi nihil est aliud quam dispositio rei, quatenus non admittit corrumpentia; sicut in ferro, durities et materiæconstipatio consonat ferrum, ne facile incalescat. Verum hæc non est visse conservandi, nisi indirecte, nempe resistendo, vel difficulter admittendo impressiones corruptivas ab extrinseco. Unde non reperitur nisi in iis quæ ab aliis causis creatis corrumpi possunt; neque supplere potest defectum intimæ et directæ conservationis; sed solum juvat ut res non tam cito corrumpatur a causis contrariis. Quare in rebus illis quæ nullo modo a causis creatis periri possunt, ut in materia prima, in coelestibus corporibus, in spiritibus, et in anima rationali, talis vis se conservandi non reperitur: frustra enim ponerentur præsidia resistendi in arce inexpugnabili.

Dices: Frustra quidem in istis poneretur vis conservandi se contra alias res creatas, cum nullius impressionis corruptivæ sint capaces: non tamen contra pondus quo ex se, influxu divino subtracto, tendunt in suum nihili, et contra divini influxus subtractionem. Unde habent vim se tenendi in suo esse, influxu divino media ex parte subtracto. Verum salis ostensum est talem vim esse impossibilem: nihil enim potest se tenere in suo esse directe, sed solum indirecte, ut supra declaratum est; (per modum se tenendi non habet locum in rebus incorruptibilibus. Deinde cum pondus ad non esse nihil sit aliud quam res ex se non habere esse, sed essentialiter pendere ab alio; hoc ipso quo subtrahitur influxus tribuens illud esse, necessario in suum nihilum velabitur, quantumvis alioquin sit incorruptibile et eximium.

26. 11. Secunda ratio principalis sumi potest ex concursu generali: hic enim concurans talis est, ut per eum solum impossibile sit aliquid produci, tum quia ex se ad hanc vel illam speciem est indeterminatus, unde debet determinari a concursu causæ particularis; tum quia etiamsi fingatur a

quibusdam determinatus, lainen por sc est quasi dimidiatus; ergo etiam per illum solum non potest aliquid conservari. Consequentia probatur : quia concursus talis, cum ex se sit indeterminatus, non magis tendit ad conservationem hujus rei, quam alterius ; sicut non magis tendit ad productionem hujus rei quam alterius ; unde plane per accidens esset huic rei per talern concursum conservari. Neque dici potest, hunc concursum generalem determinari per concursum particularem , quem ipsa resperse praebebat ad sui conservationem, quia talis concursus et cooperatio nunc refutata est. Manet itaque iste concursus indeterminatus ad hujus rei conservationem.

27. *Dices*: Determinatur ab ipsa re, quia illi identificatur. *Contra* : Nunquam concursus vel influxus causæ determinatur a suo termino, cum sit prior natura vel ratione quam terminus : unde ipse terminus ab influxu causæ determinationem accipit; ideo enim terminus productus talis est, quia causa tali modo scu tali influxu in illum influit. Sicut enim causa non determinatur al) eifectu, sed contra : ita etiam actio et productio, qua causa producit vel conservat, non determinatur ab etlectu, quia hic natura posterior esi, sed effectui determinationem tribuit.

Confirmatur 1. Quia iste concursus generalis non magis identificatur rei quando illa conservatur, quam cum producitur concurrente causa creata : atqui cum producitur concurrente causa creata, concursus generalis non identificatur illi adæquate, sed solum inadæquate, sicut gradus entis vel substantiæ identificatur speciei infimæ, vel sicut concursus polenliæ intellectivæ identificatur visioni bealificæ : quæ identitas non sufficit ut ille concursus dicatur determinatus ad conservationem talis rei. Sicut enim gradus entis vel substantiæ secundum se non est salis determinatus ad constitutionem hominis, nisi adjungatur illi gradus inferior, qui ex se sit determinatus ad speciem humanam ; ita etiam concursus ex se indeterminatus non sufficit ad rei determinate conservationem, nisi adjungatur illi concursus ex se determinatus. Quod etiam patet exemplo concursus intellectus in visione beatifica : cessante enim influxu luminis gloriæ, non potest visio beata conservari ab influxu intellectus.

Confirmatur 2. Quia alioquin res non egebit adæquato influxu ad sui conservationem, sed solum inadæqualo, nempe secundum rationem entis, non autem secundum rationem talis entis, v. g. leonis; ac proinde res creatæ, quatenus sunt hujus vel illius speciei, non egebunt propria conservatione ; quod videtur absurdum. Cur enim magis egeant propria conservatione secundum gradum gncricum, quam secundum gradum specificum? Vel si secundum gradum specificum non egent propria conservatione, cur secundum gradum gncricum egent? Si ita sunt solidæ ut non egeant influxu Dei determinato, cur egent indeterminato?

Confirmatur 3. Conservatio Dei qua per se conservat res creatas, est vera actio, ul omnes Doctores fatentur : omnis autem actio habet aliquem terminum intrinsecum sibi adæquatum. Nunc peto quis sit terminus intrinsecus adæquatus hujus actionis? Non enim ipsa res tota secundum suam speciem dici potest terminus adæquatus hujus actionis ; quia hæc adæquatur non influxui generali, qui est veluti partialis, sed toti influxui qui coalescit ex generali et speciali, per quem adæquate producitur; acproiude

manifestum est eam non esse terminum adæquaium concursus generalis perse sumpti. Imo ex terminis perspicuum videtur, rem particularem, quæ talis est, non posse esse terminum intrinsecum adæquaium concursus indeterminati. Terminus ergo adæquatus concursus generalis erit aliqua ratio generalis reperta in re, ut ratio entis vel substantiæ quæ per se primo tali concursui respondeat ; nihil enim aliud lingi potest. Quo posito manifeste sequitur, res, quatenus sunt inter se distinctæ secundum suas proprias species, non egere concursu conservativo Dei, sed solum secundum rationem communem cutis in qua conveniunt ; quod absurdum est : sic enim distinctio rerum non penderet a Deo post primum instans creationis nisi per accidens, ut supra ostensum. Deinde implicat contradictionem, dari aliquam actionem singularem, cujus terminus adæqualus intrinsecus non sit aliquid determinatum. Inde etiam implicat, dari aliquam actionem totalem, quæ pro termino intrinseco adæquato habeat rationem aliquam indelenninam, v. g. rationem cutis, et non talis entis; rationem animalis, et non talis speciei animalis. Inde ulterius implicat, dari concursum seu influxum generalem sine speciali : quod etiam expresse docet Molina in Concordia q. 14. a. 13. disput. 6. et 31. §. Ad primum ; ergo.

28. Ex his duabus rationibus perspicuum videtur, hanc sententiam duplicem vel triplicem involvere implicantium : 1°. Quatenus tribuit rebus vim seipsas directe conservandi : 2°. Quatenus ponit, concursum generalem posse existere sine concursu speciali, a quo determinatur ad hanc speciem rei: 3°. Quatenus statuit res posse conservari in sua distinctione et determinata natura, per influxum secundum se indeterminatum.

ir3

29. III. Tertia ratio principalis sumi potest ex aliis rebus, quæ assidue a causis creatis dependent, ut sunt lumen, et objectorum imagines in aere, et actus vitales. Ac primum S. Thomas et passim Ductores tradunt, totum universum ita pendere a Deo, sicut lumen aeris pendet a sole; neque melior comparatio in rebus inveniri potest. Etsi enim mundus videatur res solida quæ per se stare possit, tamen respectu Dei non plus habet firmitatis, quam lumen et imagines objectorum, ut supra ostensum est : atqui lumen ita pendet a sole, ut semper opus sit æque potentiae determinato influxu ; adeo ut non possit minore influxu conservari, quam primo productum sit; ergo pari modo nec mundus minore influxu Dei conservari poterit, quam sit is quo primo creatus est.

Confirmatur : Quia sicut lumen nihil est aliud quam acrius assidue illuminari; ita res creata nihil est aliud quam assidua creatio et productio in facto esse, ut ostensum est. Unde recte Scolus in 2. d. 2. q. 2. ait, *quamlibet essentiam creatam nihil esse aliud, quam dependentiam sui a Deo*. Omnis enim actio seu productio identificatur suo termino intrinseco, cum nihil sit aliud, quam ipsa res considerata ut est in fieri, seu ut emanat a sua causa efficiente; et ipsa res nihil est aliud quam productio considerata in facto esse : unde falluntur qui imaginantur creaturam esse quid solidum realiter ab influxu Dei distinctum, quod permanere possit, Dei influxu in totum vel ex parte subtracto. Non sic concipienda est respectu Dei, sed ut terminus intrinsecus actionis divinæ; sicut lumen ut terminus intrinsecus

actionis solis. Impossibile autem est, quòd res non solum in fieri, sed etiam in conservari a sua causa pendet, terminum intrinsecum actionis permanere, ipsa actione in totum vel ex parte subtracta.

30. Denique, ut alias rationes omittam, per se parum probabile videtur, illum statim post primum instans creationis minuere suum influxum, et dare solum dimidium, vel alium longe minorem quam ante. Christus enim non poterit idem dici de sole, quando conservat lumen productum; et de objectis, quando in aere diffundunt species seu imagines suas; et de potentiis, quando producant actus vitales? Nimirum hæc omnia post primum instans quo produxerunt suos effectus, minorem influxum præbere quo illos conservent; quia facilius est productum conservare, quam primo producere. Hoc si de his absurde diceretur, quomodo non absurdum est id asserere de dependentia creaturarum rerum a Deo? Deinde, posita illa sententia, quid fieret si Deus continuaret ipsam actionem creativam? Quis esset effectus hujus continuationis? Si enim conservatio fit per solum influxum generalem, quid fiet si Deus continuat influxum specialem? An forte non potest continuare? Quis hoc dicat? an idem sæpius creabitur? Denique nihil videtur posse convenienter dici, nisi rem per talem continuationem influxus conservari in eodem esse quod ab initio accepit, sicut vidimus fieri in lumine.

31. *Dico II.* Quod attinet ad ea quæ non a solo Deo, sed simul cum causa creata intime in rei entitatem influente producuntur, ea si manent cessante influxu causæ creatæ, a solo Deo conservantur determinato et integro influxu, qualis necessarius fuisset, si ipse solus illam produxisset.

Hæc propositio iisdem rationibus probatur quibus præcedens : non enim minus res illæ egent determinato influxu Dei ad sui conservationem quando productæ sunt a causa creata, quam quando a solo Deo, ut per se manifestum est : atqui cum a solo Deo productæ sunt, egent influxu determinato ad sui conservationem, nec ullo modo sufficit influxus generalis, ut ostensum est; ergo etiam egent influxu determinato quando productæ sunt a causis creatis, nec ullo modo sufficit influxus generalis.

Confirmatur : Quia res dum producuntur, egent influxu pleno, determinato et adæquato ; ergo etiam dum conservantur. Ergo simul atque cessat influxus determinatus causæ creatæ, necesse est illum a Deo suppleri alio influxu determinato, quo res in sua natura determinata conservetur : nulla enim res seipsam directe conservare potest, sicut nec seipsam producere, ut salis ante demonstratum est.

32. Contra hanc sententiam objiciuntur aliqua argumenta :

1°. Quod per illam videatur everti tota Philosophia. Si enim ex eo quod videmus res aliquas, cessante causa secunda, statim perire, ut lumen et actus vitales; alias non statim sed sensim perire, ut calorem et frigus; alias diu, alias semper permanere : si, inquam, non possumus hinc colligere, res illis quæ manent habere vim intrinsecam se conservandi majorem vel minorem pro cujusque conditione; quæ autem statim pereunt non habere vim ullam; sed ideo illæ permanent, quod Deus illas proprio influxu conservet,

hat non permanent, quod Deus eas, cessante causa secunda, noncouservet; Sequitur, nulla experientia effectuum posse colligi vim el coiidilimiciniMiivi: Croatie, v. μ. ignem esse calidum et habere vim calefaciendi inlrinwrain, aquam frigidam, ceram mollem, ferrum durum : poterimus eidni dlçere, non ignem urere vi intrinseca, sed Deum ad pncscnliam ignis, non mi presentlam aqua·; ceram recipere impressionem, non quia in se mollis, sol quia Deus concurrit ; ferrum non recipere, non quia in se habet dUlilicm, sed quia Deus non concurrit.

Respondeo : nullo modo id sequi, sicut e contrario non sequitur. Ex effectibus causarum secundarum colligimus eas habere vires iutri oseras atl os producendos; ergo ex earum durations qua durant, cessante causa illarum secunda, colligimus eas haltere vires intrinsecas ad se directe conservanda». Nullus unquam Philosophorum vel Theologorum talem collectionem fecit; nullam enim speciem probabilitatis habet ha:c collectio. Ex eo quod s\l Illuminat aerem, recte colligimus illum habere vim intrinsecam illuminandi, el non solum Deum esse causam luminis ad praesentiam solis; ergo cx co quod sol permanet post sui creationem, oportet colligere solem lialwre vini intrinsecam se conservandi, et non solum Deum illum conservare. Item, si solus Deus esi causa conservationis solis, ita ut sol non sil causa conservationis sui, nec ad eam concurrat ; ergo necessario fatendum ol quod similiter solus Deus sil causa illuminationis· ad pncscnliam solis, el sol non habeat intrinsecam vim illuminandi. Idem modus argumentandi applicari potest igni, aqua·, calori, frigori, el omnibus causis creatis. ll«c argumento maxime nititur sententia adversa. Optime colligimus ex effectis vires intrinsecas rebus, el conditionem eorum nativam el intrinsecam; quia vel sensu eas vires percipimus, vel apertis indiciis quæ sub sensum cadunt deprehendimus : dicere autem, sensus nostros in omnibus falli, est tollere omnem veram notitiam ab homine, et lotam rerum naturam facere merum praestigium, in quo nihil quod videtur inesse revera ineat. Ilis accedit, omnibus notum esse, nihil repugnare quin aliquid possit agere in aliud, el effectum a se distinctum producere. I nde nulla subesi ratio negandi vires intrinsecas, el veram causalitalem rerum creatarum. Ex rerum iulciii majore vel minore permanentia, nerno collegit unquam, rem ullam habere vim aliquam directe se conservandi; quia nullo sensu vim illam deprehendere, nec ullis indiciis illam colligere possumus. Nam sicut nulla res potesl habere vim qua pHiperelur ad sui productionem, ita neque potest habere vim «pia cooj>erelur ad sui conservationem, nisi indirecte, ut supra ostensum est. Porro comparatio qua nititur hoc argumentum , requirit veram vim se conservandi effective intimo influxu in suum esse, ul supra ostensum est; hæc enim sola potest concurrere cum concursu generali, el supplere vicem causæ creates cessantis.

î". Si res Ipsæ non habent vires intrinsecas quibus se conservent in esse, tota duratlo rerum erit referenda in solam voluntatem divinam, non in rerum nativam conditionem, nec poterit alia ratio reddi, cur lumen, Subtracta causa secunda, stetim pereat, calor non stalim pereat, nisi quia Deus vult conservare calorem, non lumen. Idem dicendum erit de anima hominis et bruti.

Respondeo, nullo modo id sequi ; quia etsi in ipew rebus nulla sit vis qua

cippis conservent, tamen inest fp*is aliqua ratio cur postulent conservari
 i ieo hrcviue, vel longius, vel etiam semper; at ita mm esi recurrendum
 ad inciain Dei volnnlaloïn. Qmecumqtie enim talis Mint natura, ut etiamsi
 pemleaul a causa creata in fieri, non tamen pendent ab ea in conservari;
 u natuia sua postulant conservari a Beo, ut sunt onmes forma; tum
 .uMaiiliales, lum accidental ia;, qua: permanent cessante influxu causæ sc-
 lUiulæ; alioquin frustra lièrent in mundo ; nam slalim deberent perire/
 Qiii: vem natura sua pendent non solum in fieri, mml etiam in conservari
 i mm causa elleclrice, ea non postulant conservari cessante cauda illa, Hau
 (litiik regulas tradit Suarez in Melaphvs. disp, 21. Itaque Dens conservat
 tillmcni, non lumen ; quia nativa conditio caloris postulat, ut possit durare,
 amota causa propria; luminis autem conditio id non postulat. Cujus ratio
 est quia udor est solida qualitas ejusdem rationis in agente et iu passo;
 hiiicu suum est imago alterius qualitatis, nempe lucis præsenlis, sicut et
 'paies objectorum ; unde semper pendet a praesentia sua causa;, siculspc-
 ciw quibus aer pingitur, a pitesculia colorum. Simili modo actus vitales,
 cum natura sua postulent procedere continuo a suo principio, et in illo
 ηχῖρι, uoπ postulant conservari illo cessante, sed slutini pereunt, iliuc palet
 cur sil miraculum, si Deus per se conservet lumen solis in aere absente sole;
 non autem sil miraculum, quod conservet calorem ab eodem sole iu aere
 productum. Vide S. Thomam 1. p. q. 104. a. 1.

Dim : Si Deus conservet calorem influxu determinato, subducta causa
 producente ; ergo calor debet semper durare: si enim causa produ-
 cens, nempe ignis, semper adesset, semper illum conservaret. Ergo cum Deus
 deern illius in conservando subeat, debebit semper conservare.

Itespondeo, concedendo totum, nisi aliqua causa interveniat, quæ postu-
 leteum non conservari. Quod enim Deus conservat, semper conservat, nec
 unquam illi influxum suum subtrahit, nisi aliqua alia causa creata id pos-
 tulet. I ude non conservat res quantum potest, sicut ignis cl sol; sed quantum
 conditio rerum postulat, ut liat actio el passio. Hinc lit ut calori sensim sub-
 trahat suum influxum, vi interna subjecti vel externa causa frigus produ-
 cente. Sicut enim ex parle causæ efficientis requiritur concursus Dei ut
 possint res crea lre agere; ila ex parle patientis requiritur iit subtrahat
 influxum suum qualitati incxislenli, ut contraria qualitas possit imprimi.
 Quod ad animam bruti el hominis allinet, ideo illa separata, non hire
 prit; quia illius esse pendet a corpore cl corporis dispositionibus, cum
 nullam operationem nisi corporalem habeat ; unde non postulat conservari,
 •ed universali lege debet perire, el influxus conservativus ei subtrahi. (Hinc
 tamen nulla specie rationis sequitur, quod ipsa rus suum postulet interitum,
 'cl substructionem influxus conservativi.) Hujus vero esse non pendet a cor-
 pore, cum habeat functionem spiritalem, utpole res spiritalis per se subsi-
 des, non immersa corpori neca corpore pondens, ac proinde incorruptibilis.
 Id insinuant Patre, cum dicunt animam esse, immortalem, quia est imago
 lki, <l capax divinitatis per cognitionem clamorem. Denique munis natura
 •implex per se subsistens naliiraliler est incorruptibilis, sive sil corporea,
 •hc incorporea. Cum enim sil implex, non potest dissolvi per impressionem
 qualitatis coirupliv.o, m ul corpora mixta compositu ex materia ut Imma.
 Hcuju pei se ub astat, non potest pumleiea re aliquo, cori iiplibili- Sic ma

teria prima, et elementa (sive hæc ipsa, ut multi vn]uni, sunt prima mixto, yam materia), et cœ.li, item angeli, et animro rationales sunt incorruptibiles, et postulant perpetuam conservationem.

3°. : Cuique rei inest naturalis appetitus ad sui conservationem, cl ad resistendum contrariis, ut passim Philosophi docent : atqui omnis appetitus sequitur aliquam potentiam circa rem quam appetit ; ergo appetitus se conservandi supponit potentiam se conservandi.

Respondeo, majorem et minorem esse falsam. Major quidem, quia etsi omnibus rebus, præsertim substantiis, insit appetitus conservandi se in suo statu naturali, ac proinde habeant ad hæc aliquam potentiam activam, vel quasi activam, sient est vis resistendi ; non tamen omnibus inest appetituse conservandi in suo esse seu enlitate actuali (hæc enim duo mullum differunt), neque resistendi contrariis, cum mullæ contrario careant, ut angeli, cœli, materia ; unde nec potentiam ad hæc habent. Etsi enim ista habeant appetitum ut semper sint, non tamen ut se conservent in esse, sed ut conserventur a causa a qua dependent, nempe a Deo. quam non possunt ullo modo directe vel indirecte juvare, sient res corruptibiles, quæ saltem indirectejuvant ad sui conservationem. Hinc patet etiam minorem falsam esse : appetitus enim qui est in rebus incorruptibilibus ut semper sint, non sequitur potentiam conservandi quæ in ipsis sit, sed eam quæ est in Deo, a cujus influxu pendent assidue ; qui influxus lege naturæ est perpetuus et necessarius, eo quod ista neque contrarium habeant , neque ab ullo contrarium habente pendeant.

4°. : Facilius est aliquid conservare quam producere : atqui hoc non potest aliunde provenire, quam quod res producta scipsam ex parte conservet, etcausæ producenti dimidium laborem relinquat; ergo etc.

Respondeo : Si loquamur de conservatione directa per internum influxum, antecedens est manifeste falsum, ut patet in productione luminis, ct omnium eorum quæ per se non solum in fieri, sed etiam in conservari a sua causa productiva pendent, ut sunt omnes res creatæ quæ a solo Deo conservantur ; hæc enim pendent a Deo multo magis quam lumen a sole. Unde non est facilius eas conservare in esse, quam primum producere, ut aperte docent sancti Patres. Si vero loquamur de conservatione indirecta, quæ fit amovendo corrumpentia, vel applicando juvantia; sic facilius est conservare quam producere; facile enim homo equum vel ovem consonat, quæ tamen nullo modo ipse potest producere. Sed talis modus conservandi nihil ad rem facit, neque potest supplere defectum influxus interni causæ a qua essentialiter secundum suam speciem el naturam individuum pendent.

5°. : Si Deus influxu determinato res conservat cessante causa secunda, ergo etiam in anima conservat hoc modo habitus vitiorum , etiam odii in Deum, quod videtur absurdum ; quia per se non posset istos habitus producere, ergo nec per se conservare.

Respondeo, concedendo quod infertur. Neque id magis est absurdum, quam quod concurrat ad actus ipsos peccatorum concursu generali: sient enim ad munus auctoris naturæ perlinet cooperari suo influxu etiam ad actus peccatorum, ut homini constet plena libertas; ita ad ejusdem munus pertinet conservare effectus productos, etiam noxios, quando illi a sua causa propria in conservari effective non pendent. Neque id absurdum videri

debet, quia isti habitus sunt reales qualitates naturaliter productæ ab actibus, non quatenus actus sunt peccata (sic enim solam producunt quid morale remanens in anima, quod vocamus peccatum, vel culpam habitua-lem); sed quatenus sunt actus vitales animæ, et vere qualitates vitales. Nec oletat quod non deceat Deum tales habitus perse in anima producere; quia illorum conditio naturalis postulat produci ab actibus; nec ulla est ratio, cur Deus illos perse producat cum naturæ rationali sint noxii, et ad malum illam inclinent: posset tamen producere, si potentiam spectemus. Subest tamen justa ratio cur deceat ipsum perse conservare habitum pravum ab actibus malis productum: quod etiam fateri debent illi qui ad hanc conservationem non requirunt influxum determinatum, sed solum generalem.

33. Ex his perspicuum videtur: 1°. Secundum veram Philosophiam et Theologiam tenendum esse, mundum non minore influxu a Deo conservari in esse, quam quo primum conditus est, sed prorsus eodem. 2°. Res eas quæ a causis secundis productæ ab illis non conservantur effective, a solo Deo conservari influxu determinato et adæquato adeo potenti, ut Deus per illum rem produceret, si ea non existeret. 3°. Nullam rem quæ a solo Deo effective conservatur, posse perire, nisi ipso libere influxum suum subtrahente; quod lege ordinaria nunquam facit, nisi res contrarium habeat, vel peudeal ab eo quod contrarium habet. 4°. Nullam rem habere vim se conservandi directe, ita ut ratione istius conservationis non egeat determinato influxu Dei; hoc enim implicat contradictionem. (De Perfectionibus divinis.

CONSPECTUS TOMI SECUNDI

l'AHS l'UIOI.

TRACTATUS DE DEO UNO ET TRINO.

DISPUTATIO I.

DE EXISTENTIA, ESSENTIA ET ATTRIBUTIS DIVINIS.

CAPUT 1. — DE DEI EXISTENTIA.

	Pag.
Aine. I. — <i>An Deum existere possit invincibiliter ignorari</i> ℘.....	
I. — Non datur ignorantia Dei positiva invincibilis.....	
II. — Nec negativa datur, saltem per longum tempus.....	o
Ahtic. II. — <i>An Deum existere sit per se notum</i> ℘.....	
Deum existere non est per se, seu immediate ac sine ullo medio natura- liter manifestum.....	5.....
Artic. III. — <i>An Deum existere possit demonstrari?</i>	10
Potest per se loquendo demonstrari a posteriori seu per creaturas. . . .	10
Ahtic. IV. — <i>Quibus argumentis demonstretur Deum existere?</i>	13
I. — Inter argumenta Metaphysica primum est existentia entis necessari ; secundum est existentia entis improducti.....	13
II — Inter argumenta Physica primum est ex hoc mundo visibili ; secundum csl ex homine ipso.....	16.....
III. — Inter argumenta Moralia primum est a principio moralitatis desumptum ; secundum depromptum est cx principio prudentiae.....	17
Artic. V. — <i>An Deus sit unus t</i> - - - - -	20
Deus est unus seu unicus	90
Qu.eres : <i>Quibus argumentis Polytheismus gentilium expugnetur?</i> .	23
I. — Multiplex argumentum contra Polytheismum habetur ex ipsa ratione .	23
II. — Aliunde etiam multiplex argumentum contra Polytheismum colligi potest, nempe ex miraculis etc.....	24

CAPUT II. — DE ESSENTIA DEI.

Artic. I. — <i>An Deus sit ens corporeum</i> ℘.....	27
Dens purus est Spiritus, omnis corporis expers . - - - - -	
Qu-EHes : <i>Quidnam sit sentiendum de quorundam Veterum circa hanc materiam opinione?</i>	30
I, — Melito Sardensis probabilius videtur ab errore Antlrrpomorphitarum immunis. .	30
n. p. 1.	34

CONSPECTUS TOMI SECUNDI.	
II. — Tertullianus, si doctrina ipsius ac sensus unice ac rite attendatur, jure etiam excusari pofiest ab errore Anthropomorphitarum.....	31
III. — Auditis contendebat quidem tenacius, hominem ratione corporis ad Dei imaginem fuisse factum, Deum tamen Anthropomorphon non admisit.	32
IV. — S. Epiphanius nulla ratione Anthropomorphitis est annumerandus. . .	33
Artic. II. — <i>An Deus in sua entilate complectatur omnes perfectiones?</i> . .	34
I. — Deus aliquo modo in sua entitate continet omnes omnino perfectiones.	34
II. — Deus perfectiones mixtas continet tantum eminenter, simpliciter simplices formaliter.....	
Artic. III. — <i>Quænam infectiones constituent essentiam Dei physicam?</i> .	
I. — Essentia Dei physica philosophice sumpta stat in cumulo omnium perfectionum necessariarum tam absolutarum, quam relativarum . . .	34
II. — Theologice accepta stat in cumulo unarum perfectionum absolutarum .	34
Artic. IV. — <i>Quamam perfectio constituat essentiam Dei melaphysicam?</i> .	
Essentia Dei metaphysica consistit in ente a se, sive ascitas est differentia Dei specifica	

CAPUT III. — DE ATTRIBUTIS DIVINIS.

Artic. I. <i>An Deus sit immutabilis?</i>	
Deus est omnino immutabilis.....	
Artic. II. — <i>An Deus sit cetemus?</i> - - - - -	
Deus est æterous æternitate etiam stricte dicta.....	
Artic. III. — <i>An Deus sit immensus?</i>	
Deus etiam ratione substantiæ suæ est rebus omnibus præsens ac immensus.....	
Artic. IV. — <i>An Deus sit omnipotens?</i>	54
I. — Deus habet infinitam potentiam ad extra.....	55
II. — Deus est omnipotens.....	56
III. — Deus absolute potest plura et majorais quæ fecit, aut facere jam vult.	56
Quæres: <i>An et qualis in Deo detur distinctio et compositio?</i> - - -	63
Deus est simplicissimus spiritus, uti omnis compositionis, ita et distinctionis realis expers, sive prædicata divina absoluta inter se, sive ad essentiam divinam referantur.....	64

DISPUTATIO II.

DE INVISIBILITATE ET VISIBILITATE DEI.

CAPUT I. — DE INVISIBILITATE DEI.

Artic. I. <i>An Deus possit intuitive videri oculis corporeis?</i> ,	
Deus oculis corporeis nec visus est unquam, nec videri potest	
Artic. II. <i>An Deus intuitive videri possit ab intellectu creato per naturæ vires?</i>	
Deus de facto intuitive videri nequit ab intellectu creato per solas naturæ vires.....	

PARR PRIOR.	III
Artic. III. — <i>An Deus ab intellectu creato possit comprehendi?</i> - - - -	Pag. 73
Deus ab intellectu creato, lumine gloriæ quantumvis adjuto, comprehendi non potest.....	73

CAPUT II. — DE VISIBILITATE DEI.

Artic. I. — <i>An Deus videri possit ab intellectu creato supernaturaliter adjuto?</i>	77
Deus intuitive videri potest, et a beatis videbitur.....	78
Quæres: <i>An S. Chrysostomus ac Theodoretus rejecto de visione Dei intuitiva Græcorum et Armenorum errori præluserint?</i> - - - .	82
I. — S. Chrysostomus nunquam negavit, Deum intuitive videri posse ab intellectu creato elevato.....	82
II. — Nec Theodoretus negavit.....	84
Artic. II. — <i>An hominum quispiam in hac mortali vita mentis oculis intuitive viderit Deum?</i> - - - - -	86
Probabilius nemo hominum in vita mortali degens vel ad breve tempus mentis oculis intuitive vidit Deum	86

DISPUTATIO III.

DE INTELLECTU ET SCIENTIA DEI.

CAPUT I. — DE INTELLECTU DIVINO, EJUSQUE OBJECTO.

Artic. I. — <i>Quodnam sit objectum cognitionis dirimo?</i>	91
I. — Quidquid est cognoscibile, est objectum cognitionis divinæ.....	91
II. — Res etiam vilissimæ, cogitationes item et secreta cordis, ac peccata quæcumque	92
Artic. II. <i>An et in quo Deus cognoscat seipsum?</i> - - - - -	92
Deus seipsum perfectissime cognoscit atque comprehendit, tam in se ipso, quam in creaturis.....	94
Artic. III. — <i>An et in quo Deus cognoscat res omnes possibles?</i> - - - -	96
I. — Deus omnes creaturas possibles distincte cognoscit.....	96
II. — Ex supposito quod Deus essentialiter connocclatur cum possibilibus, Deus illa cognoscit in scipso; et quidem tot titulis, quot essentialiter cum illis connectitur.....	96
III. — Deus etiam immediate cognoscit possibilia in se.....	96
Artic. IV. — <i>An et in quo Deus cognoscat contingentia absolute futura?</i> . .	100
I. — Deus omnia contingentia absolute futura certissime ac infallibiliter jam ab æterno cognoscit.....	100
II. — Deus contingentia absolute futura non videt in decretis ad unam partem antcccdentcr determinatis.....	101
III. — Deus futura ejusmodi videt immediate in seipsis, h. c. in veritate eorum objectiva et actuali existentia in secutura temporis differentia . . .	101
Artic. V. — <i>An et in quo Deus cognoscat contingentia conditionate futura?</i>	107
I. — Deus contingentia conditionate futura certo et infallibiliter cognoscit. .	108

- hi-
 II. — Bens hæc futura non cognoscit in decretis subjectivo absolutis ot ob-
 clive conditionnas. 113
 111,— Deus futura hæc cognoscit immediate in seipsis ante et indopendenter
 ab omni decreto actuali.....

CAPUT II. — DE SCIENTIA DIVINA.

- Artic. I. — *An et quotuplex in Deo sit scientia?* - - - - - 119
 I. — Vere datur in Deo scientia, eaque proprii nominis, el perfectissima. . i 19
 II. — Scientia divina dividitur 1°. in naturalem seu simpliciter necessariam :
 et in contingentem; 2°. in scientiam simplicis intelligentia: et in
 scientiam visionis etc..... 110
 III. — Nec prima nec secunda divisio scientiæ est adæquata, sed infer membra
 utriusque divisionis datur alia adhuc scientia, quæ recto dicitur media. 111
 Artic. II. — *An detur in Deo scientia media directa?* . 114
 Datur in Deo scientia media directa, sive Deus certo cognoscit salutaria
 voluntati creata' libera conditional- futura in seipsis, et non in de-
 creto prædeterminante vel condeterminante , aut dandi gratiam per
 sc efficacem..... 115
 Qc.eres : « in Deo etiam detur scientia media reflexa ? »142
 I. — Deus sua decreta libera, quæ nunc non habet, sed sub alia conditione
 quacumque haberet, cognoscit per scientiam mediam reflexam , et sic
 ante seu indopendenter a decreto actuali.....142
 II. — Deus sua decreta libera, quæ de facto habet, cognoscit etiam per scien-
 tiam mediam reflexam : adeoque hæc datur etiam circa scientiam me-
 diam directam actualem.....143
 III. — Videtur esse probabilius quod, supposita in Deo scientia media directa
 ct reflexa , Deus prius cognoscat sua decreta absoluta ul ponenda,
 quam ut actu posita..... H3
 Artic. III. — *Quemnam usum in Deo habet scientia media?* - - - - - H4
 I. — Scientia media est necessaria ad decreta divina absoluta provide et sa-
 pienter formanda..... 115
 II. — Est necessaria ad conciliandam libertatem cum efficacia gratiæ et certi-
 tudine decretorum Dei, sive pnedefinientis sive prædestinantis . . . 145
 III. — Necessaria est ad declarandum specialem favorem et beneficium Dei,
 dantis gratias efficaces et negantis inefficaces prædestinatis HG
 IV. — Scientia media præcedens decretum Dei, dantis gratiam inefficacem aut
 negantis gratiam efficacem, non arguit aut facit Deum esse malefi-
 cum-147
 Artic. IV. — *Quicnam scientia Dei sit causa rerum ?* 150
 Scientia divina visionis dc effectu nobis libero non est causa sive dire-
 ctiva sive effectiva ejusdem effectus..... 151

DISPUTATIO IV.

DE VOLUNTATE ET PROVIDENTIA DEI.

CAPITULUM I. — DE VOLUNTATE DIVINA EJUSQUE OBJECTO AC PERFECTIONE.

	Pag.
ARTICULUS I. — <i>voluntas in Deo fletur et quotuplex?</i>	159
I. — Datur in Deo voluntas seu facultas volendi proprie talis, actus volendi prosecutivus et aversativus.....	159
II. — Quatuor sunt voluntatis divinæ divisiones, quarum inter Theologos mentio habetur frequentissime.....	160
ARTICULUS II. — <i>An in Deo detur voluntas libera ?</i>	164
In Deo datur circa opera ad extra non mala, voluntas libera libertate in dilectionis.....	164
Quæres : <i>In quonam consistat libertas hei ?</i> - - - - -	
Libertas Dei consistit in entitate volitionis divinæ pro nullo suo respicientis et connotantis objectum contingens: adeoque subjectum hujus libertatis est unicus, simplex, necessarius et immutabilis actus divinæ voluntatis; terminus est aliquid extra Deum; exercitium est activus respectus, habitudo vel relatio illius ad hunc.....	

CAPUT II. — DE PROVIDENTIA DEI GENERATI.

ARTICULUS I. — <i>An detur in Deo providentia naturalis ?</i>	175
I. — res humanæ non subjacent fato.....	176
II. — Non eveniunt casu fortuito, sed a Deo moderatore diriguntur. . . .	176
III. — Deus rerum omnium et singularum, etiam vilissimarum habet curam et providentiam.....	
ARTICULUS II. — <i>An in Deo detur providentia supernaturalis ?</i> - - - - -	181
I. — Deus voluntate antecedente, vera et propria, sincera ac seria vult salvos fieri non tantum prædestinatos, sed etiam alios quosdam.....	183
II. — Deus eadem voluntate vult omnes homines, nullo excepto, salvos fieri .	184
ARTICULUS III. — <i>An eadem providentia supernaturalis pertineat ad infantes sine baptismo morientes ?</i> - - - - -	195
I. — Deus voluntate vera antecedente vult salutem etiam infantium omnium.	196
II. — Deus etiam antecedente voluntate vult infantibus omnibus applicari baptismum, seu de mediis proxime vel remote sufficientibus providit, quibus infantibus queat applicari baptismus.....	197
III. — Voluntas Dei salvandi parvulos et iis applicandi baptismum minus recte dicitur dependere tantum a causis naturalibus et necessariis. . . .	198
IV. — Probabiliter dici potest, quod Deus parvulis serio intendat salutem et applicationem baptismi, dependentem a causis liberis seu voluntate aliena, maxime parentum, eorumque ad quos pertinet parvulorum cura, ut præsertim per orationem illorum saluti consulant - - - -	199
ARTICULUS IV. — <i>An et qualis in providentia Dei supernaturali detur prædestinatio actuum bonorum creatorum ?</i>	205
Videtur probabilius, actus bonos esse formaliter prædestinatos	206
U. p. 1.	34*

CAPUT 111. — DE PROVIDENTIA dei circa ELECTOS.

Artic. 1. — <i>An vera ex parte Dei de hiis qui predestinulio?</i>	P». 2U
— Datur vera prædestinatio, caque non dignitatis tantum, sed et temporis præeminentiam denotans.....	213
II. — Datur singularis Dei providentia et dilectio circa prædestinatos omnes.	211
III. — Soli prædestinati consequuntur vitam æternam,.....	211
Artic. I. — <i>An et quomodo prædestinatio sit certa?</i>	217
I. — Prædestinatio secundum se certa est, et immutabilis; non imponit tamen prædestinatis necessitatem.....	217
II. — Prædestinatio non est certa quoad nos; seu nemo sine peculiari revelatione potest esse certus de sua prædestinatione.....	218
Artic. III. — <i>An ex parte prædestinati detur causa prædestinationis ad gloriam?</i>	22i
Datur, seu in presenti providentia efficax et absoluta ad gloriam ut coronam prædestinatio hominum a Deo est post prævisa gratiæ merita absolute futura.	22i
Ques: <i>Quoniam fuerit sententia S. Augustini de prædestinatione ad gloriam?</i>	2«
I. — S. Aug. neque directe et ex professo, neque indirecte et propter connexionem doctrinæ asseruit gratuitam prædestinationem inadæquale sumptam et præcise ad gloriam.....	213
II. -- S. Aug. non obscure favet prædestinationi ad gloriam ex meritis gratiæ	249
III. — Etsi S. Aug. prædestinationi ex meritis prævisis foret reipsa contrarius, non ideo tamen sententiam pr. Art. stabilitam deserere necessum foret.....	252
Artic. IV. — <i>Quinam sint effectus prædestinationis?</i>	254
I. — Efficax vocatio et justificatio electorum, eorumque glorificatio sunt effectus prædestinationis adæquate sumptæ.....	254
II. — Simili modo pleraque bona naturalia numerari possunt inter effectus prædestinationis.....	255
III. — Mala quidem physica et moralia pœnæ effectus prædestinationis dici possunt, non item vero peccatum, nec peccati permissio.....	255

CAPUT IV. — DE PROVIDENTIA DEI CIRCA REPROBOS.

Artic. I. — <i>An et post quod peccatum fiat reprobatio positiva a gloria?</i>	256
I. — Deus ante prævisum quodcunque peccatum neminem positive reprobavit, nec etiam positive exclusit a gloria, vel a beneficio indebito . . .	257
II. — Deus post prævisum peccatum originale, ut ab hominibus præcise contractum, non statim propter illud solum et in eodem rationis signo positive reprobavit, aut absolute exclusit ullum a gloria.....	258
III. — Deus positive reprobavit, parvulos quidem non baptizatos propter peccatum originale, adultos autem propter peccatum vel originale vel actuale, vel ulruinque usque ad mortem durans et perseverans, et sub hac conditione a Deo prævisum	259

	Pag.
.Uric. IL — /in admittenda sit negativa reprobatio a gloria ?.....	263
Non cet admittendo, sive ea statuatur ante peccatum quodeumque, sive statim post originale peccatum prævisum	263
Qr.EREs I. — An detur reprobatio a gratia, et quæ ejus causa? . . .	266
I, — Deus neminem reprobat a gratia sufficiente, multos ab efficaci. . . .	267
Π. — EI parte hominis non datur causa præcedens subtractionis gratiæ primæ efficacis, aut permissionis peccati primi — — — — —	267
III. — Ex parte Dei datur quidem hujus subtractionis et permissionis causa, ea tamen non est ostensio justitiæ divinæ.....	268
IV. — Datur causa subtractionis subsequentium gratiarum et permissionis peccatorum posteriorum, caque ex parte hominis est peccatum præcedens, ex parle Dei manifestatio justitiæ.....	268
Quæres II. — Quinam sint effectus reprobationis ?....., .	269
I. — Peccatum nullum est effectus reprobationis.....	269
II. — Nulla subtractio gratiæ aut permissio peccati est reprobationis effectus .	269
III. — Nec perseverantia in peccato, nec obduratio effectus sunt reprobationis .	269
IV. — Pœna tum damni tum sensus sola alterius vit® est reprobationis effectus.	270
Ar tic. UL — An Prædestinatiana hæresis ficta sit et commentitia, an autem vera et realis ? — — — — —	270
I. — Prædcstiuationam hæresin primis jam seculis enatam esse, non satis ostenditur; proximis ante Luth, et Calv. seculis extitisse indubitatum est.....	271
II. — An hæresis prædestinatiana extiterit seculo quinto aut nono, inter Auctores adhuc controvertitur.....	271
§. I. — An ætate S. Augustini emergerit hæresis prædestinatiana ? . . .	272
I. — Non videtur nata esse in Monasterio Adrumetino.....	272
II. — Nec videtur eadem proxime ante aut post mortem S. Aug. erupisse in Gallia.....	273
§. II. — An posteriore seculi quinti parte extiterit hæresis prædestinatiana?	275
Lucidus Presb. seculo quinto adhæsit erroribus prædestinatianis : adeoque hæresis prædestinatiana non est omnino conficta ac commentitia.	275
§. III. — zli seculo nono Gotteschalcus hæresin prædeslinatianam resuscitorit ? — — — — —	277
Gotteschalcus hæresin prædcstiuationam videtur sec. nono resuscitasse .	277

DISPUTATIO V.

DE .MYSTERIO SS. TRINITATIS.

CAPUT 1. — DE COGNITIONE MYSTERII SANCTISSIM.E TRINITATIS

Attic. I. — An Mysteriorum sanctissimæ Trinitatis sil antiquitus revelatum, et a Judæis fuerit cognitum ? — — — — —	287
1. — Trinitatis mysterium antiquitus jam fuit revelatum.....	288
II. — Mysterium Trinitatis a prima Judæorum classe aperte, a secunda subobscura, a tertia vel valde imperfecte, vel plane non fuit cognitum. .	289

	N.
Artic. II. — <i>An Mystrium sanctissima! Trinitatis Christianis antenianis Hierit cognitum ?</i>	291
I. — Patres trium priorum seculorum universim crediderunt et professi sunt mysterium Trinitatis.....	291
II. — Spcciatim insigniores priorum seculorum Patres eandem fidem ac pro- fessionem publicis etiam litteris ediderunt.....	292
Artic. III. — <i>Quinam pncipue hæretici circa Mystrium sanctissima Tri- nitatis erraverint ?</i> - - - - -	297
I. — Negata pluralitate unam duntaxat in Deo personam admiserunt seculo primo, Simon Magus ; seculo «ccundo, Æschincs et Prnxcas; seculo tertio, Noetns; seculo quarto, Photinns.....	293
H. — Qui unitatcm divina' natura' violarunt, vel Triformes, vel Trithei, vel Tetrathei vocantur, discrepantque inter se tum tempore, tum errore .	299
III. — Inter Personas divinas Filio et Spiritui sancto divinitatem negarunt tutu Hæretici omnes, qui unam duntaxat in Deo personam statuerunt ; tum Cerinthus. Ebion, alique, qui Christum pro puro homine, Spiri- tum sanctum pro efficacia vel quacumque creatura habebant. - - -	300
Qv.eres L — <i>An Marcellus Ancyranus, Eusebius Cæsareensis, et Basilus Magnus jure accusentur erroris circa Trinitatis Myste- rium ?</i>	302
I. — Admodum probabile est, Marcellum Ancyranum integræ fuisse fidei. .	302
II. — Probabilius est, Eusebium Cæsareensem, etiam post Concilium Nicænum, Ariana hæresi infectum fuisse.....	306
III. — Certum videtur, S. Basilium ab errore Pneumatomachorum fuisse im- munem.....	310
Qc.eres Π. — <i>An Liberius Papa fuerit lapsus in hæresin Arianam?</i>	311
I. — Liberius probabiliter nunquam fuit lapsus.....	313
II. — Si cui Sirmiensi formula ⁴ subscripsit Liberius, non subscripsit tertię, nec secundę, sed primę duntaxat.....	316
III. — Si Liberius est lapsus, nec ut Doctor publicus nec ut privatus defecit in fide, sed in fortitudine duntaxat et œconomia.....	319
Qc.eres ΠΙ. — <i>« Patres Concilii Ariminensis Ariana hæresi fuerint fœdati ?</i>	321
I. — Formula Ariminensis in sensu naturali et proprio verborum nihil conti- net hæreseos, sed est Catholica.....	326
II. — Patres formulę Ariminensi, quantumvis sinistra offerentium intelligentin corruptas, subscribentes, non errarunt in fide, nec professi sunt Ariani- smum.....	327
III. — Facto de Ariminensium perfidia supposito falso, nequit dici Ecclesia errasse in fide.....	330
CAPUT II. — DE VERITATE MYSTERII SANCTISSIMÆ TRINITATIS.	
Artic. 1. — <i>An in Divinis sint Ires Personre?</i>	337
I. — Dantur in Divinis Pater, Filius seu Verbum, et Spiritus sanctus . . .	337
II. — Pater, Filius seu Verbum, et Spiritus sanctus in Divinis a se invicem di- stinguuntur.....	338
III. — Pater, Filius seu Verbum, et Spiritus sanctus in Divinis sunt res subsi- stentes	

	Pap.
Artic. II. — <i>An qualibet in Divinis Persona sit verus Deus?</i> , ,	344
Primtt in Divinis Persona verus est Deus.....	344
Secunda in Divinis Persona esi verus Deus	345
111. Tertia in Divinis Persona est verus Deus.....	347
Artic. 111. — <i>An tres in Divinis Persona sint consubstantiales ?</i> - - - .	357
I. — Pater, Filius et Spiritus sanctus in Divinis sunt vere consubstantiales, et unusidemque Deus, non tantum per figuram , sed per veritatem substantive	357
II. — Pater, Filius et Spiritus sanctus in Divinis sunt omnino consubstantiales, et unus idemque Deus unitate non tantum specifica et per rationem , sed numcrica et a parte rei.....	359
Qc.eres : <i>.in versiculus Joannis de tribus in calo testibus, qui unum sunt,sit authenticus?</i> - - - - - - - - - - - - - - - -	374
1. — Versum Joannis de tribus in cœlo testibus, qui unum sunt, esse authenticum suadet auctoritas	375
Π. — Evincit ratio - - - -	377

DISPUTATIO VI

DE PERSONIS DIVINIS.

CAPUT I. — DE PERSONIS DIVINIS IN COMMUNI.

Artic. I. — <i>Quccnam universim noscenda, tenenda et prædicanda sint de Personis divinis in communi ?</i>	381
I. — Occurrentium circa Trinitatem vocabulorum ac terminorum, tum significationem tum usum rite perspicere oportet.....	381
II. — Cautelas nonnullas, in prædicationibus circa Trinitatem adbibendas, subjectæ regulæ complectuntur.....	382
III. — Fidei Scholæque dogmate velut totidem circa Trinitatem axiomata . .	385
Quæres : <i>An distinctio rationis inter essentiam et proprietates congruat cum Mystério Trinitatis ?</i>	388
Artic. II. — <i>Quccnam sint principia divinarum processionum ?</i> - - - -	390
I. Principium quo proximum productivum in divinis processionibus sunt solæ proprietates personarum producentium.....	391
– Principium quo proximum communicativum in divinis processionibus formaliter est natura divina, quatenus hæc terminos immanentes exigit sibi identificarc, ct se, omnesque perfectiones absolutas illis communicare	392
Quæres : <i>An ct cur processio Verbi, non autem Spiritus sancti, sit et dicatur generatio ?</i> - - - - - - - - - - - - - - - -	396
– Processio Verbi est vera generatio, ct Verbum in Divinis est verus Filius Dei; processio autem Spiritus sancti non est generatio, nec ipse Filius Dei - - - .	397
– Ratio, cur processio Verbi sit generatio, non item processio Spiritus sancti, stat probabilius in eo quod actio prior sit perfecte assimilitiva termini cum principio, ct Verbum secundum esse personale sit simili-	

	hi
Indo perfecta, seu imago Patris; qualis actio et imago non habetur respectu Spiritus sancti	599
Artic. III. — <i>Quibusnam proprietatibus constituentur Persona divinæ?</i>	4M
I. — Persona? divinæ non constituuntur formaliter per proprietates sub ratione formalitatis absoluto? et secundum esse in, sed sub ratione formalitatis relativa et secundum esse ad acceptas.	405
II. — Personæ divina formaliter constituentur per proprietates relativis, prout hæ dicunt relationem, non autem ut originem formalem exprimunt.....	406
Quæres : <i>In præter tres subsistentias relativas detur in Deo subsistentia absoluta, tribus personis communis ?</i>	409
Præter subsistentias relativas, non datur in Deo subsistentia absoluta.	409
CAPCT II. — DE PERSONIS DIVINIS IN PARTICULARI.	
Artic. I. — <i>Quanam specialia nomina Personis divinis tribuantur?</i>	UI
I. — Prima Persona proprie dicitur Pater respectu secundæ Personæ; principium, fons, origo aut caput respectu Personarum secundæ ac tertiæ; quin et causa, vel auctor respectu earumdem: Pater autem respectu creaturarum appropriative; fons, origo, radix, aut caput Deitatis tantum improprie.....	UI
II. — Secunda Persona proprie dicitur Filius, Verbum, Imago; appropriative Sapientia: ad priorem classem revocari possunt species, figura, forma, speculum, character etc., ad posteriorem via, veritas, vita, virtus, et alia nomina secundæ Personæ in Scripturis nonnimquam attributa.	412
III. — Tertia Persona dicitur Spiritus sanctus, Amor ac Donum; et quidem proprie, si nomina accipiantur relative; appropriative autem, si absolute accipiantur. Postremi quoque generis sunt, fons vivus, ignis, unctio, digitus Dei, et Paracletus; quæ nomina in Scripturis sacris et libris Ecclesiasticis ubique prostant.....	412
Artic. II. — <i>An et sub qua ratione compellatio Ingeniti conveniat soli Personæ primæ?</i> - - - - -	414
I. — Ingenitum antonomastice dictum nec est de essentia naturæ divinæ, nec naturæ divinæ congruit.....	415
II. — Patet in Divinis soli Ingenitum antonomastice talc est proprium	415
III. — Ratio Ingeniti convenientis Patri, juxta communem sanctorum Patrum phrasin, formaliter significat meram negationem omnis productionis, fundamentaliter aliquod positivum excludens productionem, quod est paternitas, saltem secundum conceptum inadæquatum.....	416
Artic. III. — <i>Ex quarum rerum cognitione procedat secunda Persona?</i>	418
I. — Verbum divinum per se procedit ex cognitione attributorum et trium Personarum.....	419
II. — Idem procedit etiam per se ex cognitione possibilium, per accidens autem concomitanter tantum ex cognitione futurorum tam conditionalium, quam absolutorum.....	420
Artic. IV. — <i>An tertia Persona procedat a Patre et Filio?</i>	422
I. — Spiritus sanctus procedit, non a solo Patre, sed etiam a Filio divino	423

II. – Pater et Filius sunt unum principium Spiritus sancti ; cujus contrarium nunquam admisit Ecclesia latina.....	427
Q u æ r e s : <i>Quo jure ac tempore particula Filioque addita fuerit symbolo Constantinopolitano</i> Ɔ	433
I, – Particula Filioque jure optimo addita fuit symbolo.....	434
II, – Certum est particulam Filioque fuisse additam vel symbolo, vel professioni tidae in Ecclesiis Hispaniarum jam a seculo quinto et deinceps; indeque ad Galliarum et Germaniæ Ecclesias sub finem seculi octavi transisse : probabile autem est, in Ecclesia Romana hanc additionem esse receptam post medium seculi noni,obliuuisse tandem usum publicum inchoato seculo undecimo.....	437

TRACTATUS

DE ANGELIS.

CAPUT I. — DE EXISTENTIA ET NATURA ANGELORUM.

Artic. I. — <i>An existant angeli</i> Ɔ	439
– II. — <i>A quo, quando, et ubi angeli sint producti</i> - - - -	442
– III. — <i>An sint angeli omnino incorporei</i>	443
Q u æ r e s : <i>Sintne angeli incorruptibiles ac immortales?</i> . .	447
Artic. IV.— <i>Quis sit numerus, quæ divisio et distinctio angelorum ?</i>	449

CAPUT II. — DE POTENTIIS ANGELORUM.

ARTIC. I. — <i>De Potentiis ad actus internos.</i> . .	451
– Quænam angeli naturaliter cognoscant	451
– Quæ sit voluntas ac libertas angelorum.	454
Artic. II. — <i>De Potentiis ad actus externos</i>	456
– An potentiam motricem habeant angeli.....	456
– Quænam opera angeli facere possint.....	462
– Quid possint angeli in corpora et animas hominum. . .	464

CAPUT III. — DE GRATIA ET MERITO, PECCATO ET POENA ANGELORUM.

Artic. I. — <i>De gratia et merito angelorum</i> - - - - -	466
– II. — <i>De peccato angelorum</i>	470
– III — <i>De poena angelorum</i>	472
§. I. — An poena reproborum tum angelorum , tum hominum sit verus et corporeus inferni ignis.....	472
– An pœnæ inferni sint æternæ.....	476

CAPUT IV. — DE OFFICIIS ET OPERATIONIBUS ANGELORUM.

Artic I. — <i>De officiis, seu de custodia sanctorum angelorum ?</i>	480
II — <i>De operationibus angelorum malorum</i>	480

§. 1, —	be tcnlatione diabolica.....	
§.2. —	De possessione diabolica.....	J8S
§. 3. —	De Energumenis.....	

APPENDIX

DE DEO CREATOR E.

Pr op. I. —	Deus est ratio omnis possibilitatis intrinseca? ct exlrir.secæ . . .	491
—	JI. — Deus niundmn ex nihilo creavit in tempore.....	495
—	III. — Deus omnia positive conservat.....	497
—	IV.— Non minor influxus Dei requiritur ad reriimconservationem quam ad earum creationem.....	503

bb. patbum societatis jesu

THEOLOGIA

DOGMATICA

POLEMICA, SCHOLASTICA ET MORALIS

PREELECTIONIBUS PUBLICIS

IN ALMA UNIVERSITATE WJRCEBURGENSI

ACCOMMODATA.

EDITIO ALTERA

OPERA ET STUDIO PATRUM EJUSDEM SOCIETATIS.

TOMUS SECUNDUS.

DE DEO VF.RBO INCARNATO.

LITETIÆ PARISIORUM.

S1'MDTîKtrs JULIEN, LANIER ET SOCIORUM.

/». VIA DICTA DE RCCI.

1X53.

TRACTATUS

DEO VERBO INCARNATO

AUCTORE R. P. THOMA HÜLTZCLAU S. J.

SS. THEOLOGIÆ DOCTORE EJUSDEMQUË

IN ALMA UNIVERSITATE WIRCEBURGENSI

PROFESSORE PUBLICO ET ORDINARIO.

INSTITUTIONES THEOLOGICÆ

DE

INCARNATIONE VERBI DIVINI.

PROOEMIUM.

te QUO PRÆMITTUNTUR QUÆDAM DE VARIIS HUIUS MYSTERII NOMINIBUS; DE H.E-
RESIBUS CIRCA ILLUD OBORTIS ; TUM GENERATUM DOGMA CATHOLICUM ET INCAR-
NATIONIS DEFINITIO EXPONITUR.

1. Ad exprimendum *magnum* hoc, teste Apostolo 1. ad Tira. 3. v. 16. *pie-
tatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne*, nimirum Incarnatio-
nis mysterium, SS. Patres diversis nominibus usos, licet in dogmate concor-
dantes, accepimus. S. Athanasio orat. 2. cont. Arian, n. 9. Clementi Ale-
xandrino L. u. Strom, (opp. p. 565. C. edit. Morell. Paris. 4629), S. Basilio
L. 1. cont. Eunom. n. 7. (opp. t. I. p. 218.), S. Chrys. hom. 67. in Gen. c. 49.
v.9., S. Cyrill. Alex. Glaphyr. in Gen. L. 6. (opp. t. 1. p. 188. A.) aliisque,
praesertim Gnecis, vox οἰκονομία, *dispensatio*, ex occulto consilio profecta
placuit. OEconomia autem providam rei alicujus gestionem significat ; spe-
cialiter vero providentiam et indulgentiam beneficam, qua quis a rigore
juris decedens condescendit utilitati alterius. Hoc modo ad oeconomiam
pertinet tum ipsa naturæ humanæ ad Verbum assumptio; tum quidquid in
ea natura Christus pro nobis gessit ; unde et apud Graecos ad Theologiam
quidem revocantur, quæ ad naturam divinam : ad oeconomiam vero, quæ
ad humanitatem assumptam spectant, et mysteria consequentia.

2. S. Cyrillo in L. 2. con. Nestorium (opp. t. 6. p. 59. D.) vox ληψί ,
sumptio, acceptio, assumptio, arrisit, per hanc conjunctionem naturarum
in persona Verbi intelligens, ut ibidem exponit. Voce eadem jam ante usum
fuisse Apostolum ad Philip. 2. v. 7. observat Vigilius L. 4. cont. Eutychen,
(Bibi, magna PP. t. 4. p. 513. B.), ubi et Eutychianos ait, verbum istud
declinasse, quod apertius, quam causæ illorum expediret, naturarum in
Christo discrimen ostenderet. Quod si proinde postea S. Cyrillus ipse, aliive
dicta vocabula rejecisse videantur, id solum fecerunt in sensu Nestorii. Sic',

dum S. C^vhⁱlⁱ. anathematismi» 8. (opp. t. fi. p. 1b3. E.) anathema dicit illi, qui assereret, *assumptum* hⁱ-imincm una cum Dei iⁱ erbo adorandum :ltciu, dum in relidat. Theodoreii (opp. t. >. p. 226. C.jait, non assumptum esse hominem a Deo Verbo et quadam habitudine collatum, sed illimi poliib hominem esse facium; hoc tantum cavere voluit, ne quis sic assumptum esse hominem putaret, aut adorandum cum Verbo, quo modo existimabat Aestorius : h. e. jam in matris utero antea plene formatum ac perfecte subsistentem per se, sive qui jam habuisset subsistentiam propriam elper-sonam; unde Ifæresiarcha hic inferebat, præter divinam personam Verbi, esse in Christo alleram hominis, haneque una cum Deo Verbo adorandum. llocC^vRiLi. episl. ad Joann. Antiocheo, (opp. t. 5. part. 2'. sect. 24. p. 193. A. his verbis declarat : .V>n *hominem alium sibi conjunxit, ul quibusdam* (Nestorianis) *visum*. Tum epist. priore ad Successum (ibid. p. 139. B.) : *Facitis est, inquit, homo : non hominem assumpsit. ut Xestorio videtur*. Aliis subinde *corporatio, incorporatio*, ut Tertⁱlⁱlⁱa x o de carne Christi c. 1., S. Galdettio Brix. serm. 2. (Bibi, magna PP. t. 2. p. 16. A.); aliis *inhumanatio*, ul Facundo Hermjan. pro defens. trium Capit, c. 3. tum Epipia nio hæc. 30. n.27. in usu fuit.

3. Magis tamen prope ad mysterii tum naturam, tum proprietatem accedit vox *Incarnatio*, Graecis σαρκωσι : derivata ab illo Joan. 1. v. 14. *Et Verbum caro factum est*; quem proinde secuti S. Iren.ees, L. 3. c. 21. (al. 19. η. 1.) relatus a Theodoreto Dial. i. tum ipsa Nicæna Synodus in Symbolo docens : *et incarnatus est de Spiritu sancto*; ac passim Veteres. Duo tamen hic advertimus :

1°“. Incarnationem dici per synecdochen, vi cujus, juxta usitatam Scriptura phrasin, caro, quæ pars lanium est hominis , sumitur pro homine. Sic Gen. 6. v. 12. *Omnis caro corruperat viam suam*. Lue. 3. v. 6. *Videbit omnis caro salutare Dei*. Ad Rom. 3. v.20. *Ex operibus leyis non justificabitur omnis caro coram illo* , i. e. nullus homo per solam legem Moysis salvus fieri potest sine Christo. Necdesunt rationes congruentiae, cur assumptio naturæ humanæ a carne potius, quæ est pal's hominis ignobilior , dicta sit Incarnatio, quam Aumatio ab anima, licet hæc nobilior sil. Prima ; quia pars illa ignobilior melius exprimit summam illam exinanitionem Filii Dei, de qua ad Philipp. 2. v. 7. ait Apostolus : *Semet ifisum exinanivit formam servi accipiens*. Altera; quia aptius eo nomine ostenditur, Verbum assumpsisse naturæ nostræ infirmitates; hoc enim cum non ita appareret, exprimendum erat. Tertia; quia caro proprie dicta carnem animatam significat, ac proinde lotam naturam humanam; ut enim Arislot. observât, L. 3. de Generat, animal, caro mortua et inanimata æquivocc solum et improprie caro dicitur. Et hanc quidem rationem Tertull. L. de Carne Christi c. 6. innuit. Item Alexius epist. ad Mestorium , quæ extat initio Concilii Ephesini.

2°“. Catholicos nihilominus aliquando refugisse illius vocis usum; sed ea duntaxat ex causa, ne consentire viderentur abominandæ hærcsi Apollinaris, qui initio non integram hominis naturam, h. e. carnem et animam rationalem; sed carnem solam aVeibo assumptam fuisse docuerat, ac proinde σαρκώσεω , *Incarnationis*-, vocabulo maxime utebatur, tanquam quod solius carnis susceptionem exprimeret; etsi postea errorem tempera-

turns novo errore diceret, etiam animam quidem assumptam fuisse, sed sine mente, ita ut verbum nunc solius mentis vices suppleret, quod antea dixerat esse loco totius animae. Verum submoto inierim Apollinaris errore, unis *Incarnationis* usus rediit, atque apud Theologos prorsus invaluit, ex quo disputari inter illos coeptum de illa Cyrilli sententia, qua dixerat *naturam unam Verbi incarnatam*, de qua et nos suo loco disseremus.

Lex omnibus vero fidei nostra mysteriis vix ullum est pluribus impugnatum erroribus, quam istud, de quo agimus. S. Fulgentius L. I. ad Tras. c. 1 totam illam fidei adversantium opinionum varietatem in duo conclusit capita, dum alios esse dicit, qui Incarnationis mysterium *omnino non credunt* : alios, *qui non sicut est credunt*. Ad priorem ordinem Judaei, Ethnici, Athei pertinent; ad alterum reliquum omne, varium et numerosum haereticorum vulgus. Primo, secundo, quin et tertio adolescentis Ecclesiae seculo maxime grassatae sunt judaicae haereses : hoc est, eorum, qui in Ecclesiam primum ex Synagoga, vel Iudaismo conscripti fuerant. Graecas ac philosophicas sive eorum, qui ex Gentilismo se Christianis adjunxerunt, tertio et quarto seculo maxime insaniisse constat. Quarto et sequentibus seculis, contra mysterium hoc, nati in Ecclesiae sinu degeneres filii, adulterinis Scripturarum et Patrum interpretationibus pugnarunt. Ex his alii in Christo divinam, alii humanam naturam vel mutilare, vel truncare, ac omnino pernegare ausi sunt, ut Judaei, Graecique; alii vero de gemina illa in Christo natura minime dubitantes, ad utriusque conjunctionem duntaxat offlenderunt. Unde, duce Doctore Angelico, omnes, in candidatorum gratiam, quorum id nosse interest, in tres classes, attentis singulorum erroribus, subdividimus : prima est eorum, qui circa divinitatem Christi; altera aliorum, qui circa humanitatem Christi; tertia illorum demum, qui circa naturam utriusque conjunctionem errarunt.

3. In prima classe *Cerinthus* agmen ducit, ex vulgato Iudaeorum praedicio, Christum merum hominem futurum esse, Jesum tantummodo hominem fuisse tradens, ex Maria et Iosepho genitum; in hunc vero descendisse Christum, h. e. Cerinthi mente, Spiritum sanctum ad Jordanem in columbae specie, ac postquam passus est Iesus, Christum revolasse sursum; Jesum autem resurrexisse. Sic de Cerintho L. 1. c. 25. (al. 26. n. 1.) Epiphanius Hær. 28. n. 1. At Augustinus, de Iher. c. 8. et Philastrius Hær. 36. volunt, Cerinthum docuisse, *non surrexisse* Jesum, sed *resurrecturum esse*. Testibus S. Epiphanius et Philastrio hic idem Cerinthus fuit, qui Apostolorum tempore quaestionem movit de circumcisione et observantia legalium, ad quam decidendam primum Hierosolymis ab Apostolis fuit celebratum Concilium.

Cerinthi errores primo secutus est *Ebion*, Cerinthi nimirum, teste Philastrio/discipulus. Item *Carpocrates*, Alexandrinus genere, et praecipuus Gnosticorum auctor, excepto tamen errore de legalibus. *Nazaræi*, sive ut grace concepti sunt, Nazoræi. *Elcesæi*, sic dicti ab Elxai impostore et pseudopropheta. *Thcodotus*, coriarius. *Symmachus*, Bibliorum editionis graecae auctor. *Rerijllus*, Bostrie in Arabia Episcopus. His accensendi sunt *Artemon*, *Thcodotus* alter, Argentarius vel Trapezita dictus, Coriarii disci-

->

DE INCARNATIONE.

pullis, *Melchisedechianorum* auctor, quod non tantum Christum simplicem hominem, sed etiam Melchisedechio inferiorem diceret.

Eamdeui illam Cerinthi et Ebionis perfidiam, seculo III. circa annum 273. sub Felice I. instauravit *Paulus Samosatenus* sic dictus a patria, quia Samosatis oriundus : Antiochenorum Episcopus. Ut euii Zenobi®, Palmyrenorum regin® judaizantis, gratiam captaret, Christum docebat non semper fuisse; sed ejus initium, ex quo de Maria natus est, extilisse: nec cum aliquid amplius, quam hominem, fuisse in substantia; divinitatem vero habuisse non nisi per excellentem quamdam participationem, ut qui operibus suis fuisset meritis a divina Sapientia et Verbo perfundi. Ob hanc hæresin du® Antiochi® Synodi celebrat® sunt, in quarum prima cum veram fidem simulans Patribus illusisset, postea in altera convictushæresis damnatus et depositus fuit. Cumque *Pholinus*, Sirmiensis Episcopus, ingenio et eruditione clarus, Pauli, cujus discipulus fuerat, hæresin renovaret sub Julio I. S. P. circa annum 347. iterato damnata fuit in Concilio Mediolanensi; Photius vero in Sirmiensi anno 331. depositus. *Ario* vero nemo haereticorum truculentius in Christi divinitatem, illiusque Ecclesiam desaevit. Furere cœpit circa anu. 319. sed ejus gesta et hæresin late expositam vid. suo loco, scilicet a num. 88.

Observandum hic, alio modo, quam priores, circa divinitatem Christi errasse *Hermogenem*, *Praxeam*, *Sabellium*, *Noetum*, horumque sequaces : hi enim substantialem quidem Incarnationem, secus ac priores fecisse ex eorum dogmate colligitur, professi ; negabant Trinitatis mysterium, Deum unam tantum esse personam blasphemantes, quæ ut creatrix appellatur Pater, ut incarnata et patiens Filius, ut sanctificans Spiritus sanctus. Unde inferebant, incarnato et passo Filio, Patrem quoque ac Spiritum sanctum incarnatos fuisse et passos; unde erroris hujus socii a Græcis *Theopaschitæ*, *Patripaschilæ*, h. e. Deipassiani, Patripassiani nominati sunt. Erroris hujus patrociniū postea resumpsit palam *Petrus Cnaphæus*, dictus Fullo, invasor Antiocheos sedis, et juratus hostis Chalcedonensis Synodi, teste Ntcephoro Lib. 15. Hist. c. 28. *Omnes illos, qui Deum crucifixum et passum esse non crederent, anathematis fulmine jaciens; atque ubi opinionem suam confirmavit, ter sancto Hymno (intellige Trisagion) accessionem istam, qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis, adjecit.* Quo nomine a Catholicis, ipsoque Aeacio reprehensus, in Romana Synodo a Felice Papa damnatus est.

6. Alteram classem *Phantasiastæ* constituunt, sic nuncupati, quod Christo non veram humanamque carnem, sed apparentem atque phantasticam tribuerent; proinde Deum non re et substantia, sed nuda specie et apparentia incarnatum esse; verbo : Christum revera natum non fuisse hominem, sed putative tautum, utque Tertull. ait de Prescript, c. U. *in phantasmate*. Horum primus parens fuit, qui omnium haereticorum Patriarcha, *Simon Magus*; quem secuti *Saturninus*, Antiochiæ, quæ ad Daphen cognominari solet, natus; tum *Basilides*; gemella Simonis proles, quia ambo discipuli : quorum posterior ad magistri sui ineptias, majores adhuc nugas addidit; Christum revera neutiquam passum fuisse, sed pro eo Simonem Cyrenaeum: hunc, aiebat, cum Judæi Christi crucem ilii imponerent, Jesus in suam

commutavit lignum, et ejus vicissim proprium induit, atque ita prope stans, nec oculis aspectabilis, Judaeorum evasit et irrisit conatum. Idem præterea dogma ex Judæis amplexi fuere *Cerdo*, patria Syrus; *Marcion*, qui, Tertull. teste, L. 4. cont. Marcion. c. (i. duos insuper Christos statuit, unum, qui Tiberianis temporibus a Deo quondam ignoto revelatus sit in salutem munium gentium, alium qui a Deo Creatore (Imalo) in restitutionem Judaici status sit destinatus quandoque venturus; *Manes*, sive *Manichæus*, juxta S. Leon, serin. 2. de Pent. c. b. *minister falsitatis diabolica*, cujus hæresis est, juxta S. Basil, hom. 2. in Hexaern. n. 4. *caries et putridum Ecclesiarum ulcus*. Item *Ophilæ*, qui præterea serpentem, a quo decepta est Eva, esse Christum dicebant; unde ipsis Ophitarum nomen adhæsit.

Huc e Græcis *Valentinus*, a quo Valentiniani, perlinet, hæresiarcha insignis. Ut caetera fanatici hominis deliria praetermittam, Christum blasphemabat ab uno ex Æonibus (nam Deos triginta ex Hesiodi theogonia statuit, quos Æonas nominabat) procreatum fuisse. Sed et Valentinum Christo corpus affinxisse coeleste et spirituale, historici tradunt; quod, sicut aqua per canalem, sic per Mariam transmearit, nihil inde vel accipiens, vel mutans.

Ex his perspicitur, haereticos eos umbratilem duntaxat et apparentem Incarnationem credidisse; quod vera Christum carne spoliante, ei phantasticam tribuerint. Alio igitur modo circa humanitatem Christi errarunt *Apelliani*, sic dicti ab *Apelle*, Marcionis discipulo, qui veram carnem Christo concesserat, sed non sumptam a muliere, verum ab ipso Dei Filio ex quatuor elementis confectam. Deinde *Apollinaristæ*, quibus *Apollinaris* sophista, filius alterius itidem Apollinaris, cognomento Rhetoris, nomen dedit; quorum hæresin jam n. 3. retuli. Demum *Monotheletæ*, sic græce nuncupati ab una voluntate, scilicet divina, quam solam in Christo admittebant. De his plura suo loco.

7. Ad tertiam denique classem spectant duæ ex omnibus, quæ Incarnationis dominicæ fidem adulterarunt, hæresibus maxime celebres, Nestoriana et Eutychiana, nomen trahentes a suis auctoribus. Prioris Nestorius Patriarcha Constanlinop. parens fuit circa annum 427. sedente Coelestino S. P. et Theodosio juniore Imperatore. Quod de Nestoriana hæresi hoc loco notasse sufficit, summa ejus fuit, quod, ut ait Vigilius L. 2. cont. Eutychen (Bibi, magna PP. t. 4. p. SOL. C.) et cum eo Theologi, *duas inducendo naturas, duas putaret esse personas, et ob hoc arbitratus sit... duos Christos induci*, scilicet unum Filium Dei, alterum Filium hominis. Item : *Nestorius*, inquit ibid. Vigilius, *proprietaem attendendo naturarum, a personæ excidit unionem, et duos putavit Christos*. His, quod erat connexum, adstruxit impius dogmatista, ut B. Virginem negaret θεοτόκον, *Deiparam*, sed potius Χριστοτόκον, *Christiparam* diceret. Imo, si causas spectemus, ob quas B. Virginem dici Deiparam noluerit, in sola vocabuli illius negatione tota impietatis Nestorian® vis collecta perspicitur : vehit tota Ariana perfidia in negatione vocis δι,οοοιο, *consubstantialis*. Fons et caput impuri dogmatis fuit, quod conjunctionem duarum naturarum factam putaret sic, ut ante formatus fuerit homo integer, perfecte subsistens subsistentia propria, propriamque personam habens, qui deinde* cum Verbo conjunctus

fuerit, non unione hypostatica, physica, substantiali, sed morali, *necidental* inhabitationis, unitatis allectus, amoris, operationis, dignitatis; *sic* t*que* Christus etiam imum quid dici posset, sed eo pene modo, licet nobiliori, quo justī omnes et unum cum Deo, et filii Dei, et Dii dicuntur, Inde impura illa fluebant Nestorii placita, et alia referenda alibi. Nestoriani et Pelagiam' dogmatis cognationem aliquam ostendit Cassias. L. 1. de Incarn. e. 3. itemque S. Prosper in Epitaph. Pelag. et Nestoriāis hæreseon; scilicet, *Pelagius*, si illis fides est, Christum non vere et natura Deum, sed humano merito et præmii loco id consecutum putabat, ut Deus fieret.

Nestorianam hæresin circa finem sectili \ III. resuscitare visi sunt *Felix* trigelitanus, tum *Elipandus* Toletanus Archiepiscopus, Christum, qua hominem, Filium Dei adoptivum asserentes, ac proinde in Christo Filias duos; ut ex L. Sacrosyllabo liquet, ubi: Aon *duo Filii, alius Dei et alius hominis, ut, sicut illi* (Felix et Elipandus) *errando existimant, adoptivus sit hominis Filius, et sine adoptione Dei Filius*; duos vero in Christo Filios asserere, est ipsa Nestorii hæresis.

Eutyches, presbyter Conslanlinop. et archimandrita monasterii celeberrimi, ex male intellectis quibusdam Cyiulli sententiis, et hæresis Nestorianæ odio, in errorem Nestoriano extreme oppositum incidit circa annum lit. unionem quidem, ut S. Leo serm. 8. de Nativ. c. o., in Christo duarum confessus naturarum, sed ipsa unionem id dixit effectum, ut ex duabus una remaneret. Nimirum negabat post unionem duas esse, in Christo naturas integras; sed in ipso Incarnationis articulo ulramque naturam affirmabat coaluisse in unam.

Ad tertiam hanc classem non immerito Lutheranos reduxeris, dum duo docent, e quibus sequitur, eos vel in Eutychianam vel Nestorianam hæresin impingere: primum est, carni Christi communicari attributa divinitatis, esse immensam, omnipotentem, etc. uti *Fbiquistæ*: alterum, unionem hypostaticam in illa communicatione attributorum consistere; si enim velint illa essentialiter naturæ humanæ tribui, jam hic unum fiet cum divinitate; si vero accidentali(er tantum, jam distinctæ erunt personæ Dei et hominis.

8. His omnibus errorum monstris primo, et ante omnem disputationem, Catholicum dogma opponimus, quod Athanasianum symbolum, a tota adoptatum Ecclesia, in compendio et breviter æque, ac exacte tradit: *Est autem fides recta, ut credamus et confiteamur, quia Dominus noster Jesus Christus, Dei Filius, Deus et homo est. Deus est ex substantia Patris ante secula genitus; et homo est ex substantia matris in seculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali et humana carne subsistens. .Equalis Patri secundum divinitatem, minor Patre secundum humanitatem. Qui licet Deus sit et homo; non duo tamen, sed unus est Christus; unus autem non conversione divinitatis in carnem; sed assumptione humanitatis in Deum; umis omnino non confusione substantia: sed unitate personie: nam sicut anima rationalis et caro unus est homo; ita Deus et homo unus est Christus.*

9. Inde a Theologis ad mentem hujus symboli, quod Scripturis sacris, Conciliis, et Patribus omnino est conforme, definitur Incarnatio: *Natura humana cum divina in una persona Verbi conjunctio*. Dicitur 1°. *conjunctio*, sive unio aut unitio, non moralis, vel accidentalis; sed vera, realis, physica, et substantialis; unde et eodem sensu a Patribus *unio naturalis* dicitur, h.e. ex eorum mente, physica. Porro hæc unio dicitur, et est *personalis* et *hypostatica*; quia ex unione Verbi et natum humana! una persona constituitur; et hoc est, quod alii aliis tantum verbis exprimere vohmt, Incarnationem esse assumptionem nahiræ humanæ *in unitatem persona;* *vel in tinam Verbi hyposlasin.*

Dicitur 2°. *natura humana*., h. c. complexi tantum ex corpore et anima rationali inter se unitis, sine subsistentia humana propria et personalitate; non enim natura illa humana individualis assumpta subsistens subsistentia propria ante fuit, quam assumeretur a Verbo, sed producta simul et assumpta, impediēte et supplente Verbo humanam subsistentiam et personalitatem; ita ut natura utraque, divina et humana, subsistat *in una persona* Verbi; sicque non duo sint Christi, sed unus.

Dicitur 3°. in una persona *Verbi*; Incarnatio enim, licet *quoad efficientiam* communis sit personis divinis tribus, cum sit opus ad extra, quod, ut alia opera ad extra, pro ratione efficiendi habet divinam potentiam, quæ, utpote prædicatum absolutum, tribus personis communis est; *terminative* tamen propria solius Verbi est; hoc enim unitur humanitati immediate, non ratione formali divinæ natura, quæ quid absolutum et commune est, sed personalitatis Filii, sive Filiationis, quæ est prædicatum relativum solius Filii; cum voro, quæ conveniunt prædicato relativo unius personæ proprio, non sint communia personis aliis; hinc Incarnatio propria solius Verbi est, non communis Trinitati.

Ex his elucet hujus sublimitas mysterii, quod deinceps tum exponemus, tum contra multiplices illius hostes vindicabimus, ordine Dissertationum, quem earum index exhibet.

DISSERTATIO I.

DE EVINTEATIA ET VERITATE IXCARVAT1OMS.

?>» .

Hanc simpliciter el absolute negant Judæi, Athei, et Ethnici. Judæi Messiam quidem oliin a Deo promissum fuisse credunt; sed negant jam advenisse, simulque pernegant promissum Messiam verum esse Deum. Athei et Ethnici Incarnationem , qualem fides proponit, etiam impossibilem judicant. Quare tria hic disputabimus Sectionibus totidem. Sect. 1. contra Judaeos,an promissus in lege veteri Messias advenerit? 11. An hic, quem advenisse, quemque Christum dicimus, simul sit Deus verus? 111. Qua ratione existentia et divinitas Christi Atheis atque Ethnicis suaderi possit ?

SECTIO I.

MESSIAM, SIVE CHRISTUM JAM PRIDEM ADVENISSE JÜDÆIS OSTENDITUR.

•10. In subjecto quaestionis adhuc abstrahitur a divinitate; sed ponitur homo, singularis excellentiæ, mittendus a Deo ad salvandos homines. Grace *Christus*, hebraice *Messias* dicitur; latine *Unctum* significat. Unctio triplici hominum generi tribui solet, regibus, sacerdotibus, prophetis ; quamvis illa prophetarum esset extraordinaria, et proin unctio regibus et sacerdotibus ex instituto conveniret. Unde nomen *Christi* appellativum est. Sed ex omnibus, qui ratione unctionis Christi appellari possunt, insignior quidam et unus singularis intelligitur, cui nomen hoc per excellentiam proprium est, pari Christianorum et Judæorum consensu; ut adeo opinio Rabbi Selmoli in Commentar, in c. 24. Isaiaë, et R. Maimonidis Tract, de Regib. duos Christos promissos asserentium inane commentum sit, in quo non tantum Judæos veteres , sed et reliquos hodie omnes sibi adversantes habent. Proinde hic duo contra Jüdæos demonstrabimus ; *primum* : Messiam promissum pridem advenisse; *alterum*: illum ipsum, quem Christiani Jesum Nazarenum, Mariæ Virginis filium praedicant, esse Messiam verum et unicum. Utrumque ex prophetarum vaticiniis , qua ordinem dabunt articulorum sequentium.

ARTICULUS I.

UTRUM ET QUOMODO EX VATICINIO JACOBI PATRIARCHAE (GEN. 49.) PROUST»
ADVENISSE CHRISTUM.

11. Moriturus Patriarcha Jacob, et convocatis filiis, quid cuique eorum, intellige in posteris, in novissimis diebus eventurum, praedicturus, .com online ad Judam devenisset, sic eum allatus est Gen. 49. v. 8. *Juda, te. Imo dabunt fratres tui... adorabunt te filiipatris tui... Non auferetur sceptrum de Juda, et Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, et ipse erit exspectatio gentium.* En vaticinium : vel ut in liebreis codicibus : *Non recedet sceptrum de Juda. vel virga, vel Legumlator de medio pedum ejus, vel inter pedes ejus, vel donec veniat Schilo; et ei obedientia populorum, vel gentium.* Catholici omnes et Christiani, licet differant, an in his : *Non auferetur sceptrum de Juda*, Juda stricte sumi debeat pro tribu hujus nominis, an pro tota gente judaica? consentiunt tamen hic designari tempus, quo venturus Messias; et adventus signum figi ablationem sceptri de Juda, ex ejusque ablatione Messiam pridem advenisse demonstrant ; Judaeis contra ad eludendum vaticinium se in omne latus torquentibus. Sed contra hos

12. *Dico.* Ex allato Jacobi vaticinio Messiam pridem advenisse manifeste ostenditur.

Prob. Jacobin vaticinio suo, juxta communem et obvium verborum sensum, tria dicit. *Primum* : sceptrum aliquando, h. e. summum dominatum, vel imperium politicum, cujus signum est sceptrum, conferendum tribui Juda; hanc enim hic precise intelligi, non totam gentem judaicam, infra probabitur. *Alterum* : imperium hoc in tribu Juda eo perstiturum usque dum Messias, qui per *mittendum* hic intelligitur, veniat. *Tertium* : sceptri proinde hujus vel imperii politici a tribu Juda ablationem, signum esse temporis, quo Messias venturus sit. *Subsum.* Atqui sceptrum hoc pridem a tribu Juda ablatum est; ergo necesse est, ut pridem Messias advenerit.

Major quoad partes singulas liquido constabit refutatione exceptionum, tum objectionum, quas in omnes pene vaticinii Jacobaei syllabas formare conantur Judaei.

Minor constat toti orbi, ejusque veritatem ipso sensu quotidie percipiunt Judaei ; sive enim sceptri nomine regiam dignitatem intelligas, aut principalem quamlibet in uno residentem ; sive auctoritatem summam Judaici senatus, constantis ex 70. viris, dicti *Synhedrium*, sceptrum ablatum est. Nam principatus quidem ac regnum ex Juda a mille septingentis et ultra annis defecit : primo auctoritate Caesaris Augusti transiens in Herodem alienigenam, ut probabitur; deinde ad Romanos, qui Judaeam subactam in provinciam redegerunt; Synhedriu in vero, quod Herodes Ascalonita, teste Josepho Judaeo, l. i. Antiquit. c. 17. exauctoraverat, omnibus prater unum occisis, omnem auctoritatem amisit, teste eod. Josepho, L. 18. Antiq. c. I. et de Bell. Jud. L. 2. c. 11. Post eversionem urbis vero Hierosoly-

milan®, quoquoersum dissipata infelix gens , spoliata omnis potestati» et dominatus jure ac titulo : vaga, errans, et vilis mancipii instar despecta, omnibus prope gentibus servire cogitur, sine spe, in tanta dispersione et tribuum ac familiarum confusione, sedem et regnum pristinum recuperandi.

13. Quod enim Judæorum alii dicunt, esse ciamnum *Ætmalotarcham* quemdam, ex tribu Juda oriundum , quem Patriarcham vocant, qui Judæos foAsia regat, sitque rectums, donec Messias veniat ; jocularis est fabula, quam jam olim explosit Origenes, L. 4. Periarchon η. 3., qtiæque se totam prodit, si quæres ex Judæis , ubinam terrarum hoc illorum regnum sit ? vix ullus cum allero consentiet, et quilibet majores afferet nugas. Auctor apocryphus L. 4. Esdr. c. 13. inquit, decem tribus, quas Salmanasar Assyriorum rex abduxerat in captivitatem, hac soluta, abiissc in remotas terras, ut ritibus suis vacare libere possent : discessisse ab illis aquas Euphratis, et post anni unius iter in *Arsarelh*, regionem imperviam, pervenisse, ibique summa pace frui. Verum nulla hac ætate nostra adeo remota est regio, præsertim in Asia , quæ non crebris peregrinationibus perlustrata; qui ergo fieri potest, ut nemo de tanto Judæorum imperio aliquid detexerit, vel a vicinis saltem populis quidquam audiverit? Aut si impervia est regio, quomodo ad illam tam facilis accessus fuit tanlæ Judæorum multitudini ? quomodo inde nuncios accepere Judæi? Eodem ex capite corrui, quod R. Simeon Jalcut fabulatur; tribus illas partira in .Ethiopia, partira in Asia possidere regna, sed septa moenibus igneis. Item dum Talmud Jerosolymitanmn Judæos regnantes ponit in America, sed nubibus conclusos, et separatos a reliquo hominum genere : aut dum cos alibi collocant immensis circumseptos montibus. Si enim in locis adeo imperviis regnant Judæi, qua ratione tabellarios inde accepere illarum fabularum venditores?

Unde inter fabulas rejiciunt illud Judæorum Rabbini plerique alii, ingenuè falentes, Judæos omni suprema potestate et sceptro prorsus excidisse, ut Il. Isaac Abarbanel Comment, in Isaïam. R. Dàvid Kimchi in Osee. R. David Ganz, aliique apud Gotti de Verit. Relig. t. 1. c. 8. quos inter R. Azrich, narrationes illas de Asiatico, vel alio Judæorum imperio , et *Ætmalotarcha*, declarat esse fictitias, et duntaxat inventas ad misera suæ gentis solatium. Qui proinde cum Rabbinis cæteris ipsum Jacobi vaticinium enervare conantur , quorum nunc argumenta refellenda sunt :

14. *Obj. I.* In hebraico legitur : *Donec veniat Schilo* : sed incertum est, quid per vocem *Schilo* debeat intelligi ; ergo. *Prob. min.* Nam hæc vox diversimode vertitur. Sic 1°. Interpres latinus vertit : *qui mittendus est.* 2°. R. Aben Hezra cum aliis : *filius ejus.* 3°. Potest significare *pacificum* , sicque denotare Salomonem. 4°. Potest exponi pro urbe *Silo*, ut vaticinii sensus sit: *dignitas tribus Juda mutabitur in regnum, cum urbs Silo arcæ sedes esse desiderit*; ita recentiores Rabbini quidam. a°. Vel certe potest indicare Saniem, vel Jcroboamum , quia uterque in Silo unctus est in regem ; vel Davi-dern, qui unctus in regem fuit, quo tempore arca de Silo sublata fuit, fi'. Si sumatur pro *missus*, convenire, potest Nabuchodonosori, qui *missus*

dicitur, ut voluit Julianus apostata ; aut si pro *Messia* denique, cum hęc vox unctum, sive Christum sonat, etiam Cyro, qui Is. 45. *Christus* dicitur.

R. C. *Maj. N. min.* Nam i°. hic per *Schilo* significari Messiam, præter Rabbinos recentiores R. Salomon, Kimchi, Rechai, Hakkados L. Galcrazeia, testantur, nulla excepta, versiones omnes : Paraphrasis Chaldaica adornata ab Onkelos, longe ante Christi adventum, tantæque inter Judæos auctoritatis, ut nullus huic contradicere præsumeret, clare pro Schilo ipsum Messiam ponit : *Aon auferetur habens principatum a domo Juda, usque ad tempus, quo veniat Messias, cujus est regnum, et ei obedient populi.* Targum Jonathanis : *donec veniat rex Messias.* Talmud Babylon. Tract. Sanhedr. c. 2. *quodnam est nomen Messiæ? Schilo est nomen ejus; quia dicitur: donec venerit Schilo.* Adde antiquos Judæorum Interpretes, quotquot fere adhuc extant : sic liber *Bereschit Rabba* apud Judæos auctoritatis maximæ, hic *Schilo*, inquit, *est rex Messias.* Sic *Echa Rabbethi* in c. l. Thren. *quod est nomen Messia!?... Schilo est nomen ejus, sicut dictum at Gen. 49. donec veniat Schilo.* Ut adeo, sermonem hic de Messia esse, fuerit iniimus et communis Judæorum sensus, qui amplius adhuc patebit inseqq. ac proin, qui ex Judæis negare præsumunt hodie, hoc vaticinio de Messia agi, ii eo facto declarent palam, se a totius suae geniis traditione antiquissima perfide, nec nisi ex obstinata malitia ad eludendum illustre hoc vaticinium, recedere, quod nec hujus obesse veritati, nec illorum prodesse causæ debet.

2°. Per *Schilo* intelligi Messiam, aperte, quæ immediate sequuntur, evincunt ; subditur enim : *et ei obedientia populorum, sive gentium* : sive ut LXX. et juxta hos Interpres latinus : *ipse erit exspectatio gentium; sed* hæc ad Messiam pertinent; ergo et ille per *Schilo* debet intelligi. *Prob. subs. Quia his verbis passim in Scripturis Messias designatur* : Agg. 2. v. 8. *Movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus.* Js. 2. v. 2. *Fluent ad eum omnes gentes.* Ps. 21. 28. ubi de Messia sermo est. *Prob. etiam Cons. Particule enim* demonsIraivæ *ei, ipse, appellant super Schilo.*

15. *Ad prob. min. R. Quoad* Jnm. et 2am. utrobique tamen Messiam indicari; nam 1°. quando in Scriptura *mittendus* vel *venturus* ponitur simpliciter et velut antonornastice, Messias indicatur. Sic Evod. 4. v. 13. orans Deum Moyses, ne tardaret Messiam mittere, *obsecro, ait, mitte, quem missurus es.* Malt. II. v. 3. vero Joannis discipuli interrogant Christum : *Tu es, qui venturus es?*

2°. Rabbini vero, qui legendum volunt *filius ejus*, subintelligunt Judæ; quia communiter credebant Judæi, Messiam nasciturum ex stirpe Juda, illumque huic in eo vaticinio promissum fuisse, in quo et consentientes habent Christianos plerosque. Et vero Christum ex tribu Juda nasci debuisse, etiam inde patet, quod Davidi, qui de tribu Juda fuit, in specie fuerit promissus, ac proin passim dicatur *filius David.* Inde Luc. 1. v. 32. ait angelus ad Mariam : *Dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus.* Ratio vero, cur Interpres latinus reddiderit *mittendus*, esse videtur, quod in hebræis codicibus legerit *Schiloach*, a *Schalach*, quod *mittere* significat ; sic natatoria Siloe interpretatur missus, Joan. 9. Abben Hezra vero lecit

Siloh, ul *lie* suppleat vices *cholem*, pronominis suffixi, et significet, *ejus*, sicut el/ie finale sumitur Gen. 13. v. 3. t n denon variatur prophetia quoad substantiam. Uti neque, si cum LXX. legeris *Schelo ei, donec venerint reposita ti*, h. e. Messiae promissa et reservata, ut gloria, potestas, regnum, subjectio populorum, etc. juxta promissiones de eo facias Abrahæ, isaaco, etc. quod in ipso benedicendæ sint gentes, Gen. 12. 28. quas expresserunt LXX. xrciendo : *et ipse erit exspectatio gentium*. Aut, si cum Tertulliano, Theodorito et aliis legas : *donec venerit, cui repositum est* ; subintelligitur enim Judæorum, Gentiumque regnum promissum et repositum Messiae soli.

IG. Quoad 3um. R. Concedo, quod significare etiam possit *pacificum*, sed nego, quod Salomonem denotet; licet enim Salomon regnum in pace possederit; eo tamen imperante sceptrum de Juda ablatum fuisse nullo in sensu dici potest : atqui in prophetia sceptri de Juda ablatio, venturi illius *Schilo* ceu signum figitur. Deinde non apparet, qua ratione Salomon fuerit exspectatio gentium, vel de eo dici possit, quod ei fuerit obedientia populorum. Igitur equidem *Schilo* significari potest *pacificum*, derivatione facta a *Schalah*, *pacificus fuit*, in *piel* pro extruso *dagesch* admittens *jodh*, ad formam nominis *kitor*, Gen. 19. v. 38. et *kimesch*, Ose. 9. v. 16. estque idem ac *pacifactor* ; sed hoc nomen ceu proprium Messiae tribuitur Is. 9. v. 9. ubi dicitur *Princeps pacis* ; homines videlicet reconcilians Deo.

17. Quoad 4um. R. A'. Assertum, quod pugnat tum contra veritatem historiae, tum contra sensum oraculi; nam 1°. falsum est, Davidem; qui primus de tribu Juda rex erat, tunc evectum fuisse ad regnum j cum de Siloh arca sublata fuit; hæc enim jam ante Saulem inde sublata fuerat 1. Reg. 4.

2°. Quid hoc est, nisi ad radios veritatis sibi sponte occludere oculos? Jacob ait : *donec veniat Siloh*; ipsi volunt : *donec desinat Siloh*. Jacob dicit non auferendum sceptrum, donec venerit Siloh, quod significat, ante sceptrum non venisse Siloh; Rabbini contendunt, tum sceptrum conferendum Judæ, cum desinet Siloh, quod supponit Siloh jam venisse ante.

3°. Ad quem demum spectabunt sequentia : *et ipse erit exspectatio gentium*? Davidi enim, cum eventus non responderit, adaptari non possunt.

18. Quoad 5um. R. N. quoad singulos. Quoad Saulem; 1°. enim non in Siloh, sed in Ramatha a Samuelc in regem unctus est 1. Reg. 10. Confer, cap. 8. el 9. 2°. Saulis tempore quomodo ablatum a Juda sceptrum fuisse dici potest, quomodocumque Judam sumas? Si enim per *Juda* totam intelligas Judæorum sive Hebræorum gentem, Saul in mortem usque regnum tenuit; si ipsam tribum hujus nominis, sceptrum post Saulem in hujus successore Davide orto ex tribu Juda, illiusque posteris maxime effloruit. 3'. Neque Saul exspectatio gentium dici potest.

Quoad Jeroboamum ; quia neque hic in Siloh, sed in Sichem, 3. Reg. 12. rex unctus fuit. Nec Jeroboam fuit exspectatio gentium. Deinde juxta Rabbinos esset hic sensus : *Non auferetur sceptrum de Juda, quoad veniat tempus Silohensis unctionis, qua Jeroboam est consecrandus* : sed hoc est fingere; quis enim eos docuit per nomen Siloh hoc factum Silohense notari? Demum

nec in Juroboamo ablatum a Juda sceptrum dici potest; nam si per Judæorum totam intelligi velis Judæorum gentem, sceptrum tunc putius linialum fuit in regibus duobus; Jeruboamo rege Israelis dicto, quem delicientes a Robuamo tribus decem seculæ sunt; Ium Roboamo, rege Judæ: si tribum Juda ipsam, sceptrum in Juda mansit penes Roboamum et cœtēros Davids nepotes.

Quoad Daeidem constat ex dictis ad 4utn.

19. *Quoad* Guin. R. .V. iterum quoad singulos. *Quoad Nabuchodonosor* 1°. eniū nūn *expectatio gentium*, sed terror et flagellum fuit. 2°. Dicitur equidem *missus*, sed ad flagellandos Judæos, quos in captivitatem abduxit; Messias vero in Scripturis dicitur *mittendus*, *missus*, simpliciter ad regendum, et liberandum, salvandumque populum Dei et gentes, Exod. 4. v. 13. Deut. 18. v. 15. 18. Is. 2. v. 3. Agg. 2. v. 8. 3°. Neque sub Nabuchodonosore dici potest defecisse sceptrum in Juda; etsi enim a Nabuchodonosore Joalimus captivus abductus fuisset Babylonem; patri tamen successit in regno filius Joachiu, 2. Paral. 36. v. 8. et hoc paulo post Babylonem abducto, substitutus in regno a Nabuchodonosore Sedecias fuit hujus Joachin patruus. Demum et Sedeciam quidem captivum Babylonem transtulit, sed Nabuchodonosore fati functo succedens in regno Elilmerodach Joachin, alio nomine Jechoniam, vinculis solutum sublimavit in thronum, 4. Reg. 25. v. 28. *Posuit thronum ejus super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.*

20. *Cyrus sero*, etsi Judæos e captivitate dimiserit, sicque dici pussit Judæorum expectatio, non tamen gentium. Deinde nec post Cyrum sceptrum defecit in Juda, sed perstitit in Zorobabcle duce. Præterea Cyrus genere Persa fuit, vel Medus; Messias vero ex tribu Juda et quidem Davidis stirpe genus ducere debuit, ut dictum n. 15. Sed neque reliqua, quæ de Messia tum in Jacobæo vaticinio, tum alibi in Scripturis dicuntur, Cyro aptari possunt. Vocat igitur Deus Is. 45. Cyrum Christum: *hæc dices Christo meo Cyro, quia Cyrum regem speciali ordinatione delegerat Deus, ut populum suum e captivitate dimitteret liberum, quæ divinæ voluntatis ordinatio idem præstabat, quod sensibilis apud Judæos unctio, qua mediante eorum reges dicebantur Christi Domini, scilicet Dei.*

21. *Obj. II.* 1°. Vox hebraica *Schcbhet*, quam latinus Interpres vertit sceptrum, etiam in Scriptura non raro sævum ac impotentem dominatum significat, sive virgam tribulationis, Exod. 21. v. 20. Ps. 22. v. 2. Is. 10. v. 5. Ergo et hic significare idem poterit, et proinde vaticinii hic esse sensus: *Non auferetur tribulatio de Juda, donec, etc.*; atqui stante hac significatione, ex Jacobi oraculo nihil minus evincitur, quam Messiae adventus, cum etiam tribulatio gravissima Judæos premat. 2°. Vox *schebhet* etiam tribum significat; ergo is sensus esse poterit: *Non deficiet tribus Juda, donec, etc.* atqui tribus hæc nondum defecit. 3°. Joco particulæ latinæ *donec*, in hebræo habentur hæ duæ *had-ki*; sed hæ significant idem, ac *in æternum*; quia, *quando*, vel *postquam*; adeoque non desitionem rei, de qua sermo est, sed continuationem illius indicant; ac proinde vaticinii iste erit sensus: *non auferetur sceptrum de Juda in æternum; quando, vel postquam Messias*

uwrit. Sic vero iterum prorsus niliil pro Messiæ adventu evincitur. *Prob. nun.* Nam significationem hanc habet *to had-kl* in Scriptura alias : Ps. 131. v. II. *Hæc requies mea in secutum secuti : hic habitabo, quoniam elegi eam ;* iili in llebneo *to hail* positum significat *æternum*. Item, sic continuationem significat Gen. 8. v. 7. *Corvus non revertebatur, donec sicarentur aquæ.* Job. 57. v. *». *Donec deliciam, non recedam ab innocentia mea.* Matth. 1. v. 23. *Xon cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum.* Priore cuira loco non significatur, corvum reversum esse siccatis aquis, sed quod nunquam, etiam post siccitas illas redierit. In altero non id Job intendit, quod velit recedere, cum defecerit; sed quod nunquam. In ultimo sensus non est, quod postea eam cognoverit, sed quod nunquam.

J(/lu@. B. 1". D. J. Vox *Schebhet* simpliciter et solitarie posita significat virgam tribulationis AT. quando ad hanc significandam determinatur ab addito C. Sic vero determinatur in locis cilt. Exod. 21. v. 20. *Qui percusserit Sfruui/J, vel ancillam virga, et mortui fuerint, etc.* Ps. 22. *Reges eos in virga ferrea.* Is. 10. v. 5. *Fa? assur, virga furoris mei.* Solitarie vero posita generalim dominatum et imperium exhibet.

R. 2°. Sub distinctione data *T. Ant. N. Cons.* Nam 1. Jacob eo loco non uisi fausta et laeta Judæ prænunciare intendit; certe nihil nisi latum et gloriosum magnificus ille ingressus offert legentis animo : *Juda, te laudabunt fratres tui... adorabunt te filii patris tui.* Numquid laudandus et adorandus erat Juda dira tribulatione, vel probrosa servitute oppressus ? idem contextus docet : *Catulus Leonis Juda.... requiescens accubuisti ut leo, etc.* hæc el alia Judæ sub tribulatione gementi et laboranti non conveniunt. 2. Sicut dux ibi tyrannum non notat, qui virgis Judæos cædat ; sic neque *schebhet* virgam ejusmodi. 3. Si Judæ manus futura prædicitur *in cervicibus inimicorum* ejus, quomodo Juda ab his opprimendus, aut etiam vexandus intelligi potest ?

22. Ad 2um. R. D. Significat etiam tribum posita eo modo, quo hic Gen. 49. xY. in sensu constructo, *schebhet Jehuda C.* Sic quando *schebhet* in veteri Testamento pro tribu sumitur, semper id in sensu constructo fit, poniturque *schebhet Jehuda*. At vero Jacob inquit : non auferetur sceptrum de *Juda, schebhet mijuda*. Deinde *schebhet* Gen. cit. loc. pro tribu sumi non posse, aliunde evidens fit : si enim *schebhet* hoc loco sumi deberet pro tribu; igitur defectio tribus Juda poneretur pro signo temporis, quo Messias adventurus esset : nam Patriarcham hic notam dare voluisse adventus Messiæ, proxime probabitur; igitur el tolli ante tribus Juda debuisset, quam Messias veniret; quia, ut perse sequitur, quamdiu staret Iribus Juda, nondum adhuc existerai nota et signum illud a Patriarcha positum, nimirum tribus illius defectio : sed hæc nullo modo dici possunt ; nam cum ex dictis et Judæorum consensu Messias ex tribu Juda nasci debuerit, hic ex tribu Juda nasci debuisset, cum hæc tribus non amplius extitisset; quod est impossibile.

23. Id 3um. R. D. Habent hanc significationem aliquando C. semper, el in buc vaticinio iV. *Damus to had-ki* aliquando legi debere separatim, ita ut *to had* pertineat ad præcedens *colon*, nec trahatur ad voculam sequentem

kt; adeoque ambo rei continuationem denotent, velut in allatis iu prok-
tione exemplis: verum in vulgari acceptione rei, de qua sermo est, desi-
tionem frequentius importat. Exempla passim per Scripturam occurrunt
Gen. 3. v. 19. *In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in*
terram. Gen. 26. v. 13. *Ibat proficiens atque succrescens (Isaac), donec inaynus*
effectus est. Jud. L v. 21. *Crescebant... el forti manu opprimebant Jabin rtqtm*
Chanaan, donec delerent eum. Ruth. 1. v. 13. 1. Reg. 22. v. 3. etc. Et qui-
dem Gen. 19. in specie pro dcsilione supremæ potestatis politicæ accipi.
atque primo *had* pertinere ad sequens *ki* ex sequentibus molivis invide
contra recentiores Rabbinos quosdam, pauci enim sunt qui datam objectio*
nem formant, evincitur.

1°. Si staret contraria illa Rabbiorum interpretatio, Jacob venturi Messiae
nullum delerminasset tempus, sed tempus posuisset indeterminatumd
vagum, quod est contra unanimem Rabbiorum veterum et Judæorum con-
sensum, quibus ex traditione ab ipsis Jacobi temporibus adeo persuasum
fuit, ablationem supremæ potestatis politicæ de Juda ceu notam adventuri
Messiae fuisse a Patriarcha positam, ut, cum in Herode defecisse sceptrum a
Juda intelligerent. alii Joannem Baptistam, alii Herodem ipsuhi, alii cum
Josepho Vespasianum Messiam dicerent; alii, teste L. Sanhedrin Jerosolymi-
tano, quem Messiam salutarent, nescii, depilato sibi calvitio, indutique
cilicio plorantes dicerent: *I'œ vobis, quia recessit sceptrum de Juda, et non-*
dum venit filius David, Messias; alii demum Jesu Christo, Messiae vero
adbærerent.

2°. Ita referunt versiones omnes, Targi Hierosolymitani, quæ habet: non
auferetur usque ad tempus, quo veniet Messias; versio LXX. Samaritana,
Syriaca, Arabica, R. Rahue, R. Kimchi, etc. Item: Hebraicum ipsum a Rab-
binis antiquioribus sic punctatum et receptum; ut proin nova hac interpre-
tatione Rabbini illi recentiores suam declarent perfidiam, qua a totius gentis
suæ tradita doctrina recedunt.

3°. Quia in Hebraico immediate ante *~o had* sub *raglail* ponitur *atnach*,
h. e. duo puncta; igitur *to had* ad præcedens *colon* pertinere non potest; el
licet quoque sub *had* reperiatur accentus *jethif*; hie lamen duntaxat ex
accentibus *ministris* est, qui nihil distinguunt, aut sejungunt, sed adhi-
bentur explendæ tantum orationis gralia. Si velis, puncta et interpun-
ctiones, eliam juxta Catholicos, idiomatici Hebraico essentialia non esse, sed
longe post addita ab hominibus; igitur illum *atnach* sub *raglau*, posse poni
æque sub, quam ante *to had*, sicque ruere rationem datam: R. Ar. *utramque*
sequelam; quia, admissio licet juxta veriore sententiam Antec., cum pun-
ctatio Hebraici ab antiquioribus Rabbinis sic instituta fuerit, et ab antiquis
Judæis communi recepta consilio; ex ea antiqua elucet traditio, docens, quo-
modo veteres Judæi legerint, et legi debeat.

23. Mit. 1. Etiam Doctores Catholici, inter quos Cajetanus et Huetius
præsertim L. Demonstr. Evang. prop. 9. §. 7. per *to donec*, sceptri vel regni
continuationem notari volunt.

R. /X In sensu Judæorum, regni tantum temporalis A'. Desitionem
simul regni temporalis, el deinde continuationem spiritualis C. Longe dis-
crepat Doctorum Catholicaurruab illa Rabbiorum interpretatio. Judæi

regnum temporale et politicum a Messia erigendum intelligunt, finem cum mundo habiturum : Cajetanus regnum primo temporale signari censet, quod deinde a Messia vertendum sit in spirituale et æternum, ne ipso quidem mundi interitu finiendum. Similiter Huetius de duobus regnis sermonem fieri putat, temporali et eterno; prius finiendum antequam Messias veniat; alterum a Messia stabiliendum, spirituale scilicet : primum, ejusque finem seu notam temporis adventus Messiae designari his : *Non auferetur sceptrum de Juda* : alterum promitti verbis illis : *Ipse erit expectatio gentium*; vel ul Hebraicum habet: *et illi obedientia populorum*; quæ sine regno novo fundando a Christo non videntur explicari satis commode posse; Christi vero qua hominis regnum, licet etiam qua homo ex dono Patris, seu ex libera hujus constitutione sit Rex et Dominus omnium, esse tamen potissimum spirituale, ex aliis Scripturæ locis evincitur, et probabitur, ubi de titulis Christi. Illa igitur Cajetani et Huetii interpretatio Judæis favet prorsus nihil, cum uterque juxta Jacobi oraculum pro nota temporis adventus Messiae ponat ablationem sceptri temporalis et politici a Juda, quod Judæi negant.

24. *Insl.* 2. Licet cod. c. Gen. 49. v. 26. dicatur, benedictiones Josephi confortatas esse, *donec veniret desiderium collum æternorum*, id est, Messias; illius tamen benedictionis cessatio in eversione regni Israelis non fuit signum adventus Messiae; ergo neque cessatio, vel ablatio sceptri a Juda, etsi dicatur non auferendum, *donec* veniat Messias.

R. V. *Suppos. Antec.* per *desiderium collum æternorum* intelligi Messiam, sed de felicitate temporali Josepho in ejus posteris obventura sermo est. Et quidem Judæis hoc invicte ostenditur : 1. Ex textu Hebraico, quo uno ipsi moventur; hic vero clare habet : *usque ad terminum collum seculi*; ubi nec litterula est de verbo, *donec* veniret, nec de Messia. 2. Ex LXX. Judæorum peritissimis, dum simpliciter vertunt : *prævaluit super benedictiones montium stabilium in benedictionibus collum æternorum*. 3. Ex versione Syriaca, quæ reddit : *ad spem collum seculi*. 4. Ex Rabbiorum, quos hic refert Corn. a Lapide, consensu unanimi; et vero ex tota gente Judaica ne unus afferri Scriptor potest, qui hic agi de adventu Messiae tradidisset. S. Moyses demum ipse optimus haud dubie Jacobæi oraculi Interpres, benedictionem Josepho datam confirmans et repetens, Dent. 33. illam de perenni fertilitate collum terrestrium, qui Josephi posteris in divisione terræ Chanaan in sortem essent venturi, exponit. Quid ex Judæis, contra quos tantum hic agimus, etiam pertinacissimus his opponere posset, nihil profecto occurrit. Quin observo objectionem datam non a Judæis, utpote qui non aliam, præter datam interpretationem admittunt, sed Christianis a Doctoribus formari occasione Vulgatæ nostræ, quæ habet : *Donec veniret desiderium collum sternorum*, ubi Interpretes quidam per το *desiderium* Messiam, per το *donec* tempus adventus ejusdem notari putant, ut Oileaster. Sed cum meliore et communi ferme Doctorum sententia dicendum omnino judico, in sensu literalis nullo modo de Messia agi; quidquid sit de illa quorundam sententia, Josephum typum gessisse Christi, quæ nobis nihil officit. Unde

Quantum ad Vulgatam attinet, sciendum, το *Taavath* hebraicum significare posse et terminum seu finem, prout ex varia radice deducitur. Deductum a *Taah* importat terminum; et ab hoc derivant vocem *taavath* Hebiwi

omnes, cumque Iu s Sanctes Pagmnus, Theodobet ds, (λ JOI), in Gen. pluns- que Christianorum alii, sicque juxta hos prophetiæ sensus est, quem ante innuimus, Scilicet : benedictiones illa* durabunt usque ad finem collium æternorum vel seculi. h. e. usque ad finem mundi ; vel: non erit illarum finis. Deductum vero ab *ievah* desiderium indicat : sed eliam tunc Jitteraliter rectissime de terra illa intelligitur, qua* sorte assignanda erat filiis Joseph Ephraim el Manasse, assurgens in colles fertiles et amoenos, ideoque desidera- biles. Et revera dimidiam tribum Manasse trans Jordanem in confinio terre Moah ad colles Arnon recepissee sortem ex Dent. 3. et Num. 32. patet; Ephraim vero ad montem Samariæ. Hos igitur colles Interpres noster vocat *deside- rium*, scilicet adjectivum *desiderabiles*, (piales erant, mutando insubstan- tivum, phrasi alias in Scripturis recepta. Dicuntur *æterni* hebr. *holum*, quia æternum possidendi a Josephi posteris ; vel saltem quia optaverat Jacob, juxta illa : *fiant in vertice Nazareni*, etc. ut ætennim possiderentur. Sicque verbo sensus litteralis et planus est : *Benedictiones patris tui* (quibus ego pater tuus benedico tibi) *confortatæ sunt* (h. e. simul fultæ sunt) *benedictionibus patrum meorum*, ut durent, quamdiu stabunt colles illi desiderabiles tibi obven- turi , qui æterni sunt ; h. e. inquit Ma r i a n a , durabunt usque ad finem mundi. Hæc expositio ideo est merito tenenda, quod perfecte congruat cum textu originali, cum LXX. versionibus aliis ; ipsoque Moyse Deut. 33. meliusque contra Judæos salvet oraculi Jacobæi vim. Sed

25. *Inst.* 3. Licet Jacob asserat benedictiones Josephi confortatas esse, ut durent usque ad finem mundi ; promissio tamen illa in se conditionatatan- tum fuit, ut ex eventu patuit, cum duæ tribus Ephraim et Manasse cum reliquis octo regni Israelis, i. Reg. 17. abductæ in captivitatem, ad posses- siones pristinas reversæ non sint; ergo etiam Messiæ promissio data fuisse sub conditione dici potest; nisi populus peccatis suis ejus adventum retar- daverit , vel plane impediverit.

R. C. J. .V. C. *Disparitas est* ; quia si qua prophetia vel promissio subcondi- tione fiat, hæc vel in eodem loco, vel in Scripturis alibi exprimitur ; ut promissio de perpetuitate templi Saloinonici, etc. 3. Reg. 9. v. 3. i.-seqq. Sic in specie promissio terre illius felicitis æternum possidendæ, primo simpliciter facta, in se conditionata fuit ; si Judæi essent observaturi pactum , quod cum ipsis inire decreverat Deus ; quam conditionem vero postea Moyses in Deuterono- mio in adhortatione ad populum sæpius inculcabat et emphatice, Deut. 4. v. 1 i. 25. *Cave, ne quando obliviscaris padi Domini Dei tui, quod pepigit tecum... si feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram Deo vestro; ut eum ad iracundiam provocetis, testes invoco hodie coelum et terram, cito perituros vos esse de terra, quam transito Jordane possessuri estis. Non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus, atque disperget in omnes gentes.* Unde tribus Ephraim et Manasse cum reliquis vio- lanies pactum, possessione, quam habuerant, exciderunt. Atquandocum- que in Scripturis Messias promittitur, nulla unquam designatur conditio, a qua dependeat promissionis eventus ; igitur absolute datam fuisse tenendum est, æque ac alia, quæ in Scripturis sine adjuncta unquam conditione ennn- ciantur, ne alioquin, si ita sine fundamento liceret excipere, nutarent Pro- phetiæ omnes, et simili modo everti possent. Deinde Messias non Judæorum

tantum gratia, sed gentium omnium promissus fuit, Gen. 49. cit. *Ipse erit ex-petatio gentium.* Gen. 18. v. 18. *Benedicenda sunt in illo omnes nationes* terræ. Ergo præcise propter Judæorum peccata adventus ejus nec retardari, nec impediri debuit : sed neque propter peccata gentium ; ut enim hæc, licet gravissima plurimaque semper, non obstabant, quominus Deus Messiam promitteret; sic neque, quominus promissum mitteret. Et denique cum Messias promissus esset ad peccata tam Judæorum, quam Gentium delenda, et adducendam justitiam sempiternam ,Dan. 9., propter nulla impediri, vel differri debuit.

26. *Obj. III.* Prophetia Jacobi sæpius fefellit ; ergo vel non est prophetia vera de Messia ; vel dici debet, fuisse conditionalam. *Prob. Ant.* ἰσ. Soluta servitute Ægyptiaca, populo per plures annos summo imperio præfuerunt duces Moyses et Josuc, quorum neuter fuit ex tribu Juda, sed Moyses ex tribu Levi, Josuc ex tribu Ephraim. Dein toto Judicum tempore, usque ad Saulem primum Judæorum regem, ex Judicibus quindecim, duo tantum ex tribu Juda, Olhoniël et Abesan, fuere; Saul vero primus rex de tribu Benjamin fuit. 2°. Etsi potestas judiciaria defecisset in Othoniele et Abesan transiens adjudices alios extra tribum Juda; Messias tamen non venit, 3°. Sceptro ad Davidem de tribu Juda ortum delato, mansit quidem summum imperium diu in Davidis posteris ; sed penitus periit in captivitate Babylonica. 4°. Multo ante Christum, qui Jesus Nazarenus dicitur, tempore doctes erant Machabæi, genus non a tribu Juda, sed Levi ducentes, ut ex 1. Mach. 2. v. 1. 25.; item 1. Mach. 13. et 14. aperte evincitur; ergo si vera prophetia esset, venire debuisset antequam Machabæi principatum tenerent.

Observa. Ob rationes allatas non pauci Interpretes, atque ex SS. Patribus varii illud Jacobi : *Non auferetur sceptrum de Juda*, non de hujus nominis tribu, sed de tota Judaica gente intelligi volunt, ut sensus sit : non auferetur Judæorum principatus, vel imperium, donec, etc. Verum hæc Christianorum Doctorum differentia imprimis nihil Judæis prodest; sive enim per Juda propriam hujus nominis tribum, sive totam Judaicam gentem, a celebriore tribu Juda sic dictam, intelligas; sceptrum tam ab ista, quam ab illa pridem ablatum est. Nos vero inierim quod allinet. verba Jacobi juxta naturalem et obvium sensum, de priore dicta tribu Juda intelligimus; cum rationes allatæ commodam omnino solutionem admittant, ut nunc patebit. Confer deinde n. 3G. Unde

R. iv. .1. *Ad prob.* Iam. R. C. Non tamen inde inferas : ergo prophetia fefellit; Jacob enim non de initio sceptri, sed hujus ablatione, sive fine loquitur; neque hoc asserit : sceptrum statim, vel ante omnes alios ad tribum Juda perventurum; sed illud solum : ex quo semel sceptrum ad Judam pervenerit, quocumque tempore hoc sit, non esse a tribu Juda auferendum, donec Messias adveniat.

27. *Ad prob.9.im.* R. Toto, quo Judices erant, tempore, neque penes tribum illam, ex qua desumptus erat Judex, neque penes totam Judæorum gentem fuisse sceptrum, dici potest. *Sceptrum* enim summam potestatem, summum imperium, dominatum, vel jus domini denotat ex parte illius, penes quem sceptrum est; Judices vero administrabant duntaxat populum ex præscripto legis, unde nomen traxerunt, a *jure dicundo*: de cætero

agenles nt ex consilio : popiis hisque obediebat quasi ex liberafc; non veru gubernabant populum more regum, vel summorum principum. Hinc nulls erat Judicibus potestas condendi leges, imponendi, exigendi tributa ; aut quidquam suo arbitratu imperandi. Verbo: non erant domini Israel, nec aliquorum de Israël, ut constat ex Judie. 8. Nam cum Gedeon liberasse! populum de manu hostium , Israelitæ gratiam praestituri pro beneficio ei dominatum cum offerrent : *Dominare nostri tu, et filius tuus, et filius filii tui*; respondit Gedeon : *Non dominabor vestri: nec dominabitur in vos filius meus; sed dominabitur Dominus*. Ergo ante victoriam de Madianitis, licet Judex fuisset, dominium tamen non habebat ; quid enim hoc *ei* offerrent, si habuisset ? Neque post victoriam, licet pluribus adhuc annis Judex permaneret, dominatum Israelis habebat : *non dominabor vestri*.

Si quart's, penes quem igitur Judicum tempore summa potestas et dominatus fuerit ?

R. Penes Deum ipsum, qui per se nunciosque regebat populum, ut liquet ex illo Gedeonis : *sed dominabitur Dominus*. Et I. Reg. 8. cum populus petiisset sibi regem dari; praecipiebat Samueli Dominus : *Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi ; non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos*. Tum I. Reg. 12. Samuel id ipsum populo exprobat. *Videntes, quod Xaas rex filiorum Ammon venisset adversum vos; dixistis mihi: nequaquam; sed rex imperabit nobis; cum Dominus Deus vester regnaret in vobis*. Hinc forma regiminis inter Judæos eo tempore Theocratica fuit. Ex quibus palet , tempore Judicum in Olhoniele et Abesan sceptrum nec ad tribum Juda pervenisse, nec iis ofûcio defunctis ab illa ablatum dici posse.

28. *Ad prob.* 3°. R. .V. .-Iss. juxta dicta n. 19. dum Evilmerodach Jechoniae thronum super illos cæterorum regum omnium , qui Babylone morabantur, evexit; ut adeo tunc nondum periisse sceptrum dici possit, licet Jechonias tum Babylone existons, non omni illa et plenissima libertate et iudepeudentia, qua primitus reges Juda Hierosolymis, uteretur. Sed neque id prophetia Jacobi poscit; quæ praeisc dicit, non auferendum sceptrum. Sic et tributarii reges vere reges permanent populorum suorum, in quos nihilominus suam potestatem exercent. Sic Herodes, Judaeorum consensu, rex Judææ fuit ; licet Augustum . a quo regia insignia acceperat, revereri superiorem deberet. Sed

29. *Dices* : De Jcchonia hoc Jeremiæ 22. v. 30. dixerat Deus : *Scribe virum istum sterilem : virum, qui in diebus suis non prosperabitur; nec enim erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David, et potestatem habeat ultra in Juda*; ergo in Jedhonia hoc saltem defuncto jam vaticinium Jacobi impletum fuit, et sceptrum defecit.

Responderi potest 1°. D. .t. Sterilem quoad successorem regem cum titulo et potestate regis, qualem habuerat David , ejusque successores, juxta illa : *in solio David C*. Sterilem absolute, vel quoad successorem cum titulo ducis et potestate minore N. Nam imprimis absolute sterilis non fuit, cum septem habuerit filios, 1. Parai. 2. v. 17. et 18. inter quos secundo loco ponitur Salathiel pater Zorobabelis, distincti ab alio Zorobabcle ibid. Phadaia lilio. Deinde per hæc : *Et habeat potestatem ultra in Juda*, non excludi dignita-

leni regia minorem, ac potestatem prorsus omnem . aperte Sciiplura docel Agg. 1. '. 2. et 11. Agg. 2. v. 3. ubi Zorobaiuj. constantor *Dux* Juda dicitur. idem Zach. 4. v. 7. etc.

.Vet-dicas : Per priora : *qui sedeat super solium David*, excluditur potestas regia; ergo per hæc : *et potestatem habeat ultra in Juda*, excluditur potestas omnino omnis, etiam minor quam regia. Nam

R. V. C. Non enim per hæc posteriora aliquid distinctum a prioribus innuitur; quod patet ex textu Hebraico, in quo pro his : *et potestatem habeat ultra in Juda*, legitur *moschel, dominatur in Juda*; *maschal* enim *dominari* in *Benoni* habet *moschel, dominatur*; sed, speciata Scripturae phrasi, sedere in throno, et dominari, sive regnare frequentissime tanquam quid unum conjungi solet. Plurima hujus rei passim occurrunt exempla : sic Zach. 6. v. 13. *veioscheb oumoschal al Kiso*, id est, *et sedebit super solio suo, d dominabitur*, ubi sedere in throno et dominari sunt conjuncta, atque unum idemque significant; non autem duo distincta.

Responderi potest 2". et magis ad litteram D. Sterilem, quia prorsus non prosperabitur *in diebus suis* : h. e. juxta verba, ut nullus eo adhuc vivente, de semine ejus vir, sive nullus filiorum ejus sedeat super solium David, et potestatem habeat ultra, vel ullam, etiam qualemcumque in Juda C. Sterilem omni modo, ut nullus etiam nepotum post dies Jechoniæ sit habiturus aliquam potestatem in Juda 'Y. Nimirum sterilem xocat, quia non prosperandus *in diebus suis*, sive vita : quomodo autem et quare prosperandus non sit, subjecta causalis indicat : *nec enim*; nam *το ki enim* connecta sensum, *erit*, scilicet in diebus Jechoniæ, *de semine ejus vir, qui sedeat*, dc. h. e. filiorum aliquis, nam si hic nepotes et posterii omnes intelligerentur; maledictionem non restrinxisset ad dies vitæ, *in diebus suis*. Atque hoc verum est, nam et filius ejus Salathiel in captivitate mortuus est, relinquens filium Zorobabelem ducem Juda.

30. *Si dicas* cum quibusdam Christianis Doctoribus. Zorobabel non fuit nepos Jechoniæ illius maledicti, sed Jechoniæ alterius, scilicet Johanan primogeniti Josiæ, a quo etiam abducto in captivitatem procreatus Salathiel paler Zorobabelis ducis Juda. Vel certe Zorobabel tantum ductor fuit redeuntium e captivitate, non vero proprie dux. Juda habens potestatem aliquam.

R. .V. utrumque : Primum ob dicenda num. 136. Alterum 1°. quia simpliciter dicitur *dux Juda*, quod plus innuit, quam ductorem præcise redeuntium; neque enim ductor ilinerantium ideo dux provinciae aut totius gentis dici potest. 2°. Quia Agg. 1. et 2. constanter ante omnes, etiam ipsum Josedec sacerdotem magnum, primo loco ponitur Zorobabel dux Juda. 3°. Quia singularem Zorobabelis prærogativam aperte indicant illa Agg. 2. v. 24. *In die illa, dicit Dominus exercituum, assumam te, Zorobabel, fili Salathiel, serve meus, et ponam te quasi signaculum, quia te elegi*. Et illa Zach. 4. v. 7. *Quis tu mons magne coram Zorobabel ?* 4°. Eod. v. 9. dicitur manibus suis fundare domum Domini, eam perficere; certe non manibus propriis, ut caementarii; sed cogendo operarios, qui neglecto templo, sibi fabricabant domos Agg. 1. ; igitur imperio aliquo pollere debuit.

31. *Si contendas porro* : Saltem post Zorobabelem series gcnealogica du-

nun in sacra historia praetermissa est ; ergo signum est , tunc nullos fuisse duces, sed quod rerum potestas penes sacerdotes unice fuerit, sicque septrum transiverit a tribu Juda ad tribum Levi. Et vero invasuro JictaMe Holophcrue, unus Eliacim sacerdos magnus omnia disposuit , etiam quoad militiam.

R. C. J. .V. *Cons.* Ratio est, quod post reditum e captivitate summa potestas non penes duces solos. sed simul, si non pars inajor, esset penes Synedrimn; sive Concilium magnum , aut Senatum, mutata priore monarchica regiminis forma in aristocraticam , idque consulto ; tum ne posthac, si rerum summa penes unum consisteret, is auctoritate abutens secum populum in vitia pertraheret; quemadmodum reges fecerant, qua* causa fuerat captivitatis, majorisque alterius mali esse potuerat deinceps; tum ne regimine monarchico regum Persice provocarent invidiam.

Ex facto Eliacim nihil evincitur : hortatus ille populum fuit adorationem et pia opera , tum, ut aditus montium praecluderet, per quos via erat versus Jerusalem. Plus de eo non refertur. Sed ex hoc non sequitur summam in politicis potestatem fuisse penes Eliacim, cum etiam sacerdos quia sacerdos ad idem hortari possit, dum Religionis hostis imminet. Imo Eliacim debebat, ne sacra et templum, quorum cura ipsi incumberebat, profanarentur. Sic. quod quidem e Christianis hic adversarios attinet, si ingruente bello Turcico summus Pontifex indicat preces, jejunia, hortetur principes ad arma , etc. non ideo sequitur, Romanum Pontificem in crbe Christiano summam habere in politicis potestatem. Certe, qui e Christianis potestatem summam penes solos summos Pontifices fuisse volunt post captivitatem, rem catholicam contra Judæos non parum implicatam reddunt.

32. *Ad prob.* Pm. D. J. Machabæi erant duces militiae C. duces cum summo imperio ac regentes Judæorum Rempublicam vel supremi principes soli et in omnibus .Y. In LL. Machabæorum bellis tantum præfuisse leguntur. Sic 1. Mach. 2. v. 66. unde Machabæonim ducatus initium sumpsit, inquit Mathathias moriens : *Judas Machabæus foriis viribus.... sit vobis princeps militiae, et ipse aget bellum populi.* Defuncto Juda Jonathas princeps et dux substituitur *ad bellandum bellum*, 1. Mach. 9. Dum et huic populus Simonem sufficit principem et ducem, *pugna*, inquit, *prcelium nostrum*, 1. Mach. 13. v. 9. Unde si etiam disposuisse alia et ordinasse dicantur Machabæi, non id sua duntaxat auctoritate, sed de consensu Senatus *Sanhedrin* sive Syncdrii gestum est, penes quem potissima semper potestas remansit usque ad Herodem.

Sec scrupulum moveat, quod idem Simon postea 1. Mach. 14. v. 42. dicatur *duÆ et princeps gentis Judæorum et sacerdotum*, ac talis etiam appelletur 1. Mach. 15. v. I. ab Antiocho rege; nondum enim hinc sequitur, quod Respublica Judæorum supremam potestatem unice in Simonem transtulerit, ut hic, more alias regum, summo pneesset imperio, quin dependeret ab ullo; sed (si etiam præter militaria eum civilia curasse permittamus dici, tametsi nihil referatur de hoc in Machabæorum libris) quia ob perspectam viri fortitudinem, dotes et merita ipsi Reipublicæ velut præfeclura prima, ac administratio credita. ut, quidquid ageret, ratum haberet senatus et populus , velut a se ipso gestum, eo scilicet modo, quo subinde plenipoten-

liari! provinciarum presides regunt provincias, plectunt sontes, ronsIL·
liiiiinl pnrferlos alios, exercent judicia , etc. potestate tamen a Kepiiblica vel
summo Principe acceptu, sive vicaria. Sic et Joseph dicitur *Princeps in*
terra Ægypti, <»eii. 42. *et dominari in omni terra Ægypti*, Gen. 43. *eo* quod
plena quidem potestate, vicaria tamen, ac a Pharaone accepta, /Egjptum
regeret; sic et passim in Scriptura, et a Judæis principes appellantur præ-
fectiqiicumqie et optimates.

Sed *dices* cum lleceut. quodam, 1. Mach. 13. v. 6. Antiochus rex *per-*
mittit Simoni facere percussuram proprii numismatis ; id vero regale quod-
dam est, et vero, summo principi proprium.

R. D. Permisit facere percussuram numismatis proprii ipsi Simoni, vehit
ejus sub nomine, quo modo alii principes cudunt numismata impresso
nomine, insignibus, in signum summi imperii N. Tale enim numisma nul-
lum videre licuit. Numismatis proprii *rerjioni*, scilicet Judæorum C. Addi-
tur enim proprii numismatis *in regione tua* ; quod clarius reddit textus
givecus χα'ι έπεστρεψά σο: τζοιησαι κόμμα ιοιον νόμισμα τη /ω&α σου, *et per-*
miserunt tibi facere percussuram proprium numisma regioni tuæ, nimirum
Judæorum; quo jure, cudendi numisma, ne uterentur, erant prohibiti ;
sed hoc ipsis conceditur ab Antiocho. Numisma vero Judæorum proprium
erat *siclus Israelis, sechel ischrael*, sine Simonis vel nomine, vel effigie,
cujusmodi numismata adhuc reperire est.

33. *Inst.* 1. Senatus Judæorum gratis asseritur. Vel 2. si permittatur;
unde probabitur 70. illos viros confiantes Synedrium de tribu Juda fuisse?
imo cum in hoc senatu judicandae essent causae omnium tribuum, verosi-
milis est, viros illum componentes ex omnibus tribubus fuisse selectos, ut
fecit Moyses, dum illum instituit Exod. 18. 23. *et electis viris strenuis de*
cuncto Israel, non tantum de tribu Juda, *constituit eos principes populi*.
Num. 11. v. 24. *congregans 70. viros de senibus Israel*.

Ad Ium. R. Α'. Α. Jam enim post reditum e captivitate illius fit mentio
1. Esdr. 6. v. 7. dum Darius rex præsidem Tathanai jubet, ut dimittat fieri
templum *a duce Judæorum et senioribus*; hic enim seniores, quales esse
solebant viri in Synedrio, juxta illud Num. 11. distinguuntur a duce.
2. Machab. 1. v. 10. *Populus, qui est Jerosolymis et in Judæa, senatusque et*
ludas; hic senatus opponitur Judæ Machabæo, imo illo praeponitur. 1.
Machab. 11. v. 27. *Rex Antiochus senatui Judæorum, et cæleris Judæis salu-*
tem. 1. Macfiab. 12. v. 6. *Seniores gentis*. Versio LXX. habet *Senatus geniis*.
Idem confirmant Judæorum antiquissimi et sumraæ apud illos auctoritatis
codices, Tahnudistæ et Rabbini, quos refert Raymond. Martini, L. 2. Pu-
gionis c. i'. §. 3. 4. qui vocem sceptrum de Synedrio intellexerunt. Sic in
Bereschit Rabba ad illa : 'Yon *recedet sceptrum de Juda*, dicitur : *illud est*
camera, vel consistorium dolatum, vel politum, quod datum est in parte
Juda; et ad illa : *Scriba de medio pedum ejus*, vel ut Vulgata nostra habet :
Dur de femore : Isti sunt sedentes Jabbets, ducentes sententias in Sanhedrin
magna, et quid est, non recedet sceptrum de Juda? et nonne jam recesse-
runt Sanhedrin de camera magna ? In Bereschit Kezara Sect. 79. *non recedet*
sceptrum de Juda, sic exponitur : *Hi sunt sedentes in Jabbets docentes sen-*
tentias in Sanhedrin magna, quæ est sedens in camera dolata in parte Judæ.

Ibi judicata fuisse judicia animarum sive mortis testatur ipse libor Sanhedrin Hierosolymit. c. Dine Mamonolh. Sic Rabbi Moses Iladersan in hoc libro ait : et *scriba de femore ejus; hi sunt Sanhedrin sedentes in consistorio Gazilh ad judicandum judicia] animarum ; hi nunquam de Juda auferentur, quousque veniat Schilo, qui est Messias.* Senatum vero istum , toste Philone L. de Temporib. sustulit Herodes ; *Sanhedrin* , ait Philo, *ex domo David delevit , et Ananelum quemdam et Sanhedrin ex proselytis suffecit.* Idem Josephs tradit L. 1 i. Antiquit. Judaicar. c. 17. *Herodes regnum adeptus omnes illos judices sustulit et regem. scilicet Hircanum de Assamonæorum gente.* Ex his colligitur, vix melius convinci Judæos nostros posse, quam in hac sententia, sceptrum eo tempore perdurasse in Synedrio, utpote pro qua stat simul Judaica? gentis traditio et consensus. Hinc simul perspicitur, Synedrinm istud non fuisse instar meri Concilii, vel Senatus alicujus, ut Perrerus putat.

J</2am. R. Viros Synedrinm post captivitatem conflantes fuisse de tribu Juda, patet inde, quod reliquæ tribus decem, quibus constiterat regnum Israelis, ad alias mundi plagas disjectæ e captivitate non redierint; hinc *disparitas* est de tempore Moysis, quo tribus omnes collectæ erant. Equidem cum tribu Juda Sacerdotum et Levitarum aliqui recensiti 1. Esdr. 2. et 2. Esdr. 12., item de tribu Benjamin redierunt; sed hi comparative ad eos de tribu Juda, qui reversi sunt, vix numerari merentur. Ad hæc tribus Benjamin per se semper omnium numero minima, aliquando ferine tota extincta, nequidem tota rediisse videtur, sed admodum pauci; quod inde colligitur, quod in libris Esdræ reduces ex hac tribu nequidem memorentur; cum tamen, qui de Levi reversi, imo Nathinæi et filii servorum exacte recenseantur 1. Esdr. 2. Demus igitur, licet nullo ex capite (neque enim factum Moysis præcepti loco est) constet, ex reverentia in sacerdotale genus ex hoc nonnullos admissos fuisse in Synedrinm, itemque ex tribu Benjamin; tribus tamen Juda semper inter omnes maxima et sola regno par, sicut numero sic auctoritate superior et dominatrix mansit, ut propterea sceptrum turn ablatum fuisse nullo jure dici possit.

Nec refert, quod 2. Esdr. 11. ubi recensentur incolæ Hierosolymitanas urbis, de tribu Benjamin numerentur viri nongenti viginli octo; de tribu Juda vero quadringenti sexaginta octo, eo quod hujus pars potior cistales cæteras inhabitare mallei; non enim propterea Benjamitæ summum senatum cum tribu Juda ex æquo conflaverunt, cum verosimile non sit nulloque constet judicio, tribum Juda summam potestatem, quam post reditum adhuc tenuerat in Zorobabele, cedere voluisse Benjamitis, vel cum his dividere, sed potius contrarium testatur laudatus ante Philo, rerum Judaicarum peritissimus et scriptor celeberrimus, qua laude semper floruit, cum dicat, Sanhedrin Herodis adhucdum tempore fuisse *ex domo David.*

34. Inst.2. Jacob duo posuit, non ablatum iri sceptrum de Juda, et non dehilurum *durem de femore*, donec Messias veniat; licet ergo tum sceptrum perdurant in Synedrio ex tribu Juda; non tamen erat dux de femore.

R. D. A. Posuit hæc duo conjunction ita, ut ad utrumque æqualiter referatur illud, *donec Messias veniat*. V. I t referatur solum ad prius, non *auferetur sceptrum* C. Solet enim Scriptura, cum plura prænisil, extremo loco ponere aliquid, quod tamen non ad omnia præcedentia, sed ad unum

Abraliæ: *Peregrinum erit semen tuum in terra non sua, et subjicient, illud streiluli, el a/Iligenl illud quadringentis annis*; hoc ultimum, *quadringentis annis* tantum refertur ad illud primum, *peregrinum erit semen tuum in terra non sua* : nam servitus et afflictio Hæbræorum in Ægypto longe brevior fuit ducentis annis, cum a Jacobi in Ægyptum descensu usque ad egressum Hebræorum ex Ægypto numerentur anni non plures 215., de quibus tamen detrahendi sunt adhuc anni 70., quibus vivente Joseph Hebræi quiete feliciterque in Ægypto degebant. Hinc illa : *Dux de femore*, velut per supererogationem Jacob addidit, ac si diceret, multos etiam duces interea de tribu Juda futuros.

Adde, quod juxta Hebræorum quidem libros, qui hodiedum in summa apud Judæos veneratione sunt, et juxta Rabbinos veteres, quosn. præc, retulimus, et quorum plures Galatinus et Martini afferunt, per *ducem de femore non* intelligatur homo quidam individualis, sive physice unus; sed totus ille senatus, sive unus moraliter, quo sensu sæpe plures nomine unius veniunt. Videlicet Hebr. *Mechoqeq* a *Chaqaq*, *scripsit* vel *descripsit*, *expressit*, scribam significat, et quidem juxta Rabbinos citt. legislativum ; quod etiam conjunctio ejus cum voce *schebet* indicat ; non vero hominem, vel rabbinum simplicem ; a *Chaqaq* enim in conjugatione *Pohel* dictatorem, legislatorem importat. Atque per hunc scribam legislativum, dictatorem, legislatorem Rabbini citati non singularem hominem, sed totum senatum intellexerunt, quasi unum moraliter : quo sensu etiam hodie senatus, e. g. Reip. Venetæ, elolim Romanus, licet ex pluribus individuis constans, quasi unus moraliter, dicitur dictator, legislator. Id quod contra Judæos plus habet roboris, obpriscæ suæ gentis consensum et traditionem.

35. *Inst.* 3. Adhuc multis post Christum, nimirum Jesum Nazarenum natum et mortuum, annis perstitit Synedrium, ut constat ex variis ejusdem actis Luc. 10. inquirentis in vitam et doctrinam Christi ; Act. 6. examinantis Stephanum, et Act. 7. lapidantis, aliisque, quæ refert Josephus Antiquit. Judaic, c. 8. ; ergo, si ablatio sceptri de Juda esset venturi Messiae signum, Christus noster longe serius nasci debuisset, quia sceptrum juxta nos perduravit in Synedrio, hoc vero usque ad excidium Hierosolymæ, ferme 40. post Christi mortem annis.

R. 1°. Juxta Philonem cit. n. 33. Synedrium illud non fuisse de tribu et femore Judæ; quia, juxta eundem, Herodes Synedrium illud prius de Juda et domo David delevit substitutis *proselytis*, h. e. conversis ex gentibus ; ergo cum hi de tribu Juda non essent, ante Christum, tempore Herodis regnum adepti, revera defecit sceptrum in Juda. Nec refert, quod Herodes unum, teste Josepho, vivum servari voluerit ex Synedrio; hoc enim fecit, ut ait Josephus, ut ex eo traditiones edisceret. Nec unus ille superstes dici poterat Synedrium, aliorum, si quam tamen potestatem reliquerit Herodes senatui novo, oppressus numero et pondere. In hac sententia omnia illa non stringunt, quæ de Synedrii potestate, Herodis tempore et post, disputant alii.

R. 2°. Qualecumque fuerit Synedrium post Herodis tempora; 1. certum est, illo regnum adepto ablatum fuisse penitus sceptrum de Juda, cum ipse

auctoritate mm; sed tlquM egit, vel do con«nnsti Romani pra^ldls, vel nul-
liter rt suo periculo egit ; ut liquet e\ lacto Annui Poiilillcls, *qui*, tmln J,µ
scphn, L 50. c. 50. *Pontificatu prifialus fuit, quod />.♦« mortuu, el AlMtlñ*
i/l itinere constituto concilium fecerit Judicum, rentra Jacobum fratrem
Jetu. Idem antiqui Rabblni testantur; nam In I., Sanhedrin dicitur : *Legunt*
magistri, quod per annon W. aide templi destructionem rrpud fuerint Ju-
dû t dr consistorio (iazith* , extra quod non lircbal facere animarum judlrh
ex Itrut. 17. v. K. *El habitaverunt in llamith ; et statim c.c co lenquire*, alt
ibid. R. Abdirni, *nunquam amplius criminale judioium judicarunt*, lilac In
Christum inquisiverunt, ul cum accusarent. S. Stepliaiiuin occiderunt, tri
ul homicida* privati, vel ex Pilati permisai. Slcquü litteras dederunt Sattlo,
Aci. H. Quin Pilato dicenti : *judicate min secundum ligem restrain*, rcspnii*
dent : *Nobis non licet interficere quamquam*,

10. Si demum *gua-ras* , cur potius tribum Juda, quam lotam Jmlortlfti
gentem iutelligamus per illa Jacobi : *non auferetur sceptrum de Juda?*

R. i". Quia Judam lilium hic alloquitur Jacob ; nihil vero cogit hæc : flW)
auferetur sceptrum de Juda, etc. abstrahere a Juda Jacobi lilio el liiiiifenc
ad omnes Jacobi posteros; lota enim certe primaria ratio, cur Doctores qui-
dam verba ea ad omnes perlinere Iribus velint, est, quod alias non appa-
reat , quomodo Machaba-orum tempore sceptrum in Juda perstiterit luqiii:
ad Christum : sed vanus hic metus est, ut v.x dictis liquet ; ergo nec ad Iri-
bus reliquas transferri debent; quia non licet, nisi aliud Scriptura ipaa sua-
deat , subjecta materia , vehit subinde in Prophetis, ita orationem vehit mu-
tilando transferre a sensu imo ad alium, ut l.iitherti.s fecit, L, dc Potest,
Pap. illa Matth. IU. *super Imm· jietram, etc.*, ex oratione Christi consliuilrr
ad S. Petrum directa, ut huic primatum eriperet, deflectendo ad Apostolos
omnes.

11. 2". In his : *Juda, te laudabunt fratres... catulus leonis Juda*, inlelligitur
Juda Jacobi filius, hujusque tubus; crgoel dum subdit Jacob : *non aufere-*
tur sceptrum de Juda.

it. 3' Postquam Jacob dixisset : non auferetur sceptrum de Juda, addit :
et Duj de femore ejus ; at quo vero sensu id Jacob dixisset , si prophetia
litre : *non auferetur*, etc. mtelligenda esset de tota llebrieormn gente? nemo
enim cx femore integra; alicujus nationis nasci dicitur ; sed ex femore
illius, qui geniis et nationis caput esi.

It. i". Jacob Gen. 40. V. 2H. dicitur *benedi.cisse singulis benedictionibul*
propriis; sed -i per *Juda* hic non mhdligatur Jacobi Illius, el Iribus hujus
nominis, solus hic non habuisset benedictionem propriam , quia illa dc.sce-
ptro fuisset Communis omnibus.

Diiei, t". Cum rccentlore in Diatrib. de valicin, lac. benedictionem Juda
propriam contineri in his, quod Juda *laudandas* sil a fratribus 1. ob Insi-
gnes victoria·, quibus reges Juda potituri e<sent, ut probant htec alia '*ratit-*
ius bonis Juda ; ad priedam, fili mi, ascendisti : accubuisti ut leo; 2. propter
alia* tribus Juda excellentias cl prorogativas, ul, cum iu castris ponendis
reteras pra-ircl, in divisione terne Chanaan primam sortem ferret, etc. vel
3. nl alii volunt . Ob htec sequentia : *Ligans ad i ineam pullum suum* , etc.

qnihiK teiTf* illius Iridicaliir fertilitas , quam pr»« allh habitura oral Iribus Juda ; ergo.

II. II. J. Tola benudiulio Jrnlle proprio his eunllnolnr V. Aliqua , cl vclût lecundai la C. Jacob Judum non tauliim laudandum dixit, sod rl adorandum : *Juda, h. laudabunt fratrm Ini... atlarubunl In fUilpalrix lui*, chi vero *laiulmidiu* a fratribus oh insignes victorias , aliasqm; prerogativas dici poult; non tumen *udurandtu*, qua voce principatus importatur, c inn adora» (lo itaforalur non nisi superiori, ncc sumatur in Scriptura aliter quam pro uilijecclione ab Inferiore prmslila supmiori. Adorandus Iglur dicitur Judaob •ηῖπυη, quod ca tribus rial habitura a I>avide nuque ad Chriilum : Λ'ον *auferetur wplrum de Juda, doneo venial*, etc, sequentia vero: *Liyann ad ivwampullum »uum*, etc, non perlinere nd Judam, sud ad Mettiam, Ipsa verborum, tit positionis, toliimqim cmdcxlus evidentia clamat. Nam, eum dc Mcsila dixisset Jacob : *Doneo venial qui millendux rut ; el ipxa eril erpe·rluli'i yenlium* , subdit : *l.iyaun ad vineam pullum mum , el ad vilem , o [diini, luinam xuam : lavabit in vino xlolam xuam, el in xanyuilU' uv.w pul·limn Minin. I'ulchriurex sunt oculi c j u h vino*, etc. ubi v, *[iyanx*, etc. aperte refertur ad prrccdcnllu , *qui millendux ext*, ul comitat ox modo loquendi in perwua Icilia, *pulliim imum... aninam nuam.,, lavabit., pallium tuum... wuli... ejux*; si enim Inue ad Judam perlinerent ; ergo, cum hunc alioqualurin pcrsonA secunda, *o /ili mi*, dicere debuisset, pullum tuum , asinam Inani, lav/ibis , oculi lui.

Dici» V", Ila-c ; .Voa *auferetur tot]Arum dc Juda*, non ad Judam perlinere JawhililiimihijtiHqiicnomiiiiHlribum, indicat mutataloquendirallo; ancedencler c.niin Patriarcha lilium alloquitur in vocativo, *Juda, te laudabunt*, etc. al hic non <licil : *non aufertur xceplrum de le, /ili mi*, sed : *non auferetur xce·pirum dc Juda*; ergo. *Conf.* Si enim, juxta dicta, cx modo loquendi in tertia pcrwna verba subserpiûnlhi : *liyanx pullum ituum... lavabit*, etc. referenda •uni ad euin, *qui' millendux* , cur ex eadem mulalione oralioniti non poterit dici, Jacobmn a pemona «ingiilari IraiiHÎHSe ad Judmou, cl fratres alios?

It. ,V. .1. Si enim lime raliio ali/piid probaret, ergo ncc benc<lictio Joxepbodata huic. Holi conveniret, cum Jacob benedicens Joseplio a v. 22. nulla dc hoc in persona tertia proferat.

Ad Conf. Bisparilaturn facili! tirammaticus dabit; Inec enim : *liyann adri·nemn pullum suurn*, etc. «Ic profert Jacob in persona lerlia , ul simul lilium alloquatur in vocativo : *Hyanx ad vineam pullum suum, n /ili mi !* qun evidens iit, lnn'C: *liyanx, lavabit*,etc. dici αPatriarcha ad lilium non dc lilio ipko, alias dicere oporluissel, *lavabia* , clc. sed de alio, scilicet, *ipii millendux exi*, cui Unquam substantivo basis luec *liyanx* , clc. adjective tribuuntur ; unde et nulla hic est oralionis miilalio. At in altero non dixit Patriarcha : non auferetur Mcplrum de Juda, *o fili mi!* sed simpliciter : non auferetur sceptrum de Juda.

Dii m A'. Jacob illa: *Non anferelur xceptrum dcJuda*, direxit ad filios omne*, quia universus populus erat a tribu Juda nomen sortiturus, quod, auctore JoMfpho, ac< idll post capti vitalem Babylonicam , a <pio tempore omnes Jacobi pastel i didi sunt *Imbei*, ipsmpie em unique regio *Judwa* appellata.

II. ,V. d.quod gratis assm ilur; permissio enim quod mmc, ob confiisioncm Iribmim, llebriei vulgari nomine dicantor Imbui, umle probabunt adver-

sarii, hoc praevisum fuisse a Jacobo (neque enim singuli prophetae praeviderunt omnia) vel si praeviderit, eum e\ illa ratione verba direxisse ad tilios omnes? Sed praeterea in Scriptura sacra V. T. omnes Jacobi posteros fuisse *Judæos* uno nomine dictos, post reditum e captivitate, nullum habetur vestigium; quin constanter potius adhuc et tribus inter se, tribum Benjamin a tribu Juda distingui comperimus in libris Esdræ. Demum reduces e captivitate fuisse Judæos dictos horumque regionem *Judæam*, inde est, quod cæteræ decem tribus non redierint, sed tribus Juda: proprio igitur nomine tunc dicebantur Judæi, eorumque regio *Judæa* a tribu Juda; equidem et Benjamilæ reduces recensentur ab Esdra; at, quia horum exigua tribus comparata tribui Juda ad hanc se haberet velut accessorium ad principale, a scriptoribus profanis dicti potius sunt Judæi a tribu Juda tanquam a parte potiore et nobiliore. quam Benjamilæ a tribu Benjamin.

37. *Obj.* ΖΓ. Herodes non oral alienigena, sed genere Judæus; ergo sublato licet per Herodem Synedrio, sceptrum tamen a Juda nondum ablatum erat. *Prob. Ant.* 1°. Nam Herodem *duxisse genus a primoribus Judæorum*, qui in Judæam venerant a Babylonia, testatur Nicol. Damascenus scriptor Herodi coætaneus apud Josephum Antiquit. L. 14. c.2. 2°. Teste Josepho, eodem, L. 20. c. 6. cum Judæos inter et Syrus Cæsareæ orta esset contentio de pari jure civitatis, et Judæi opponerent, urbis conditorem Herodem esse regem Judæum genere, hoc Syri non inticiabantur. 3°. Juxta Joseph. L. Io. Antiq. e. 16. Herodes in concione ad Judæos, hos vocat *tribules suos*. 4°. Strabo L. 6. vocat Herodem, Judæorum *indigenam*, seu vernaculum. 5°. Herodiani Herodem habebant pro Messia, quod non fecissent, nisi Judæus fuisset; curn scirent Messiam ex semine Abrahæ, imo et Davidis nasciturum.

R. .V. *Ant.* Quo genere fuerit Herodes rex ex Josepho discimus L. 1. de bello Judaico c. 5. ubi de Antipatro Herodis patre scribit: *Erat autem genere Idumæus, nobilitate et opibus gentis suæ princeps*. Herodem alienigenam fuisse consentiunt Patres, etsi eorum quidam illum origine Ascalonitam, et solum nativitate Idnmæum faciant, ut S. Ambr. L. 3. in Lucam. Eusebius L. 1. Hist. c. 6. *paterno genere Idumæum, materno Arabem* scribit.

.Vec *dicas* cum Scaligero et Casaubono, Herodem, etsi Idnmæum, alienigenam tamen dici non posse, cum Idumæi integro fere seculo ante devicti a Joanne Hircano, facti sint Judæi, juxta Joseph. Antiquit. L. 13. c. 17. et L. Io. c. 11. circumcisionem et Judæorum ritus amplexi. Accedit, quod à prima origine Idumæi fratres essent Judæorum Deut. 23. v. 7. *Aon abominaberis Idumæum, quia frater tuus est*, nimirum ex Abrahamo per Esau, a quo terra dicta Edon, unde Idumæi, juxta Aug. L. 1. QQ. in Genesin Q. 120. Nam quod devicti Judæorum sacris adhæserint, solum probat Herodem proselytum, et Judæum religione fuisse, non genere. Porro licet Idumæi dicti sint Judæorum fratres, ratione descendentiæ ex Abrahamo per Esavum. respectu tamen Judæorum vere talium alienigenæ erant, habentes ritus et principes ab Israelitis diversos. Populus vero judaicus, cui dalæ promissiones illæ fuerant, erat is, qui ex Abraham descendebat per Jacob, solus circumcisionem servans.

R. .V. .4. *Ad prob.* Ilm. R. Ita quidem Josephus refert, sed simul eundem

hinc adulationis reprehendit et mendacii: utpote qui hoc confinxerit, ut filii Herodis sibi gratiam conciliaret.

Ad prob. 2^m. it. Josephus factum refert; dictum a Judæis non ideo approbal. Sed Josephi mentem jam vidimus. Nimirum Judæi ita dixerant partium suarum studio: ut nempe jus civitatis contra Syros sibi assererent.

Id prob. 3^{am}. R. Judæos *tribules* vocat, ut cos sibi demereatur. Quin ita vocare suo modo poterat, cum, ulpote proselytus Judæorum sacra amplexus, Judæorum populo volui insitus esset. Quo tamen non obstante, tales ceusebanluralieuigenæ, non veri Judæi; secus ac in Christianis accidit; nam veri Christiani sunt quicumque sive Judæi, sive Turcæ, sive Tartari, etc. postquam sacro lavacro abluti fuerint; quia scilicet Christianus iit, non nascitur, ad Gal. 3. v. 26. *Omnes filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Jesu... non est Judæus, neque Græcus, neque servus,* etc. At Judæi veri nascuntur, et polior est apud istos originis ratio. Deinde esto, Herodes Judæus fuerit quomodocumque, non tamen ex Judæis erat, sed Idumæis; proin non ex femore Judæ; unde in eo non impletum fuit vaticinium.

Ad prob. 4^{am}. R. D. Indigenam vocat genere N. religione C. Constat ex modo dictis.

Ad prob. 5^{am}. R. Herodiani homines fanatici, numero pauci, et ob id ipsum odiosi omnibus, Messiae titulo Herodem colebant; quia, ut ait Epiphan. hæ. 20. n. 1. cum viderent sceptrum translatum esse ad externum hominem, Herodem esse Christum putarunt; quod hoc consequi videretur ex Scriptura: *non auferetur,* etc.; in hoc tamen deceptos esse, quod Messias non de gente externa, sed stirpe Juda proditurus esset. Nisi dicere malis, ad hoc ab Herode subornatos fuisse, qui omnibus artibus persuadere nitebatur Judæis, se ex Judaica esse stirpe progenitum; atque idcirco, ne ambigendi locum relinqueret, omnes Judæorum genealogias, et instrumenta publica comburi jusserat. Cæterum ita constans erat oppositum, ut ex aliis Judæorum sectis vix aliqui minis et tormentis cogi potuerint, ut in Herodis fidem jurerent. Vide Josephum.

38. *Obj. V.* Si in Jacobi vaticinio tamen solide stabiliatur Messiae adventus; cur igitur hoc vaticinio contra Judæos disputando, nec Dominus noster, nec Evangelistæ, nec Apostoli unquam usi sunt, quos tamen constat cælerorum prophetarum testimoniis frequenter usos esse?

R. Ideo, quia ex prophetia Jacobi illud solum concludi potest, quo tempore natus est Salvator noster, eo tempore Messiam venturum esse; tunc enim primum sceptrum a tribu Juda defecerat, translatum in Herodem alienigenam. Sed hoc Judæi non negabant. Quin pro certo habebant tam docti, quam vulgus in proximo esse Messiae adventum. Unde Samaritana dicebat Joan. 4. *Scio, quia Messias venit.* At vero hominem illum, qui dicebatur Jesus, filius Mariæ, et, ut putabatur, Joseph, illum inquam verum esse Messiam, qui exspectabatur, quod Judæi negabant, et adversus eos urgebant Apostoli, hoc inquam, ex prophetia Jacobi demonstrari non potest. Non ergo mirum, Dominum et Apostolos hac prophetia usos non fuisse. Eadem est responsio ad prophetiam Danielis, de qua in sequenti, qua ex eadem ratione contra Judæos usi non sunt.

AIITICI LIS 11.

AN ET QIOMODO EX CELEBRI SEPTUAGINTA HEBDOMADUM VATICINIO (DAN. U.
PROBETUR CONTRA JUDÆOS MESSIE ADVENTUS?

39. Illustre hoc vaticinium contra Judæorum perfidiam semper Christia-
nis validissimi instar præsidii fuit. Nam Messiæ tempus, necem; Judaic
religionis et urbis, quæ arx illius erat, interitum; templi et sanctuarii
demolitionem perpetuam ; sacrificiorum ac ceremoniarum perpetuam abo-
litionem tam perspicue designat, ut, si frontem haberent Judæi, quam
mentiendi assiduitate detriverunt ; negare non auderent, jam pridem Linitum
esse illud annorum spatium, quod Messiae adventui, illiusque neci præfi-
nivit angelus. En verba angeli ad Danielelem, cum is ad Deum preces fun-
deret_t Dan. 9. v. 24.

*Septuaginta hebdomades abbreviate? sunt super populum et urbem sanciam
tuam, ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum, et ddta-
tur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impicatur visio et pro-
phetia, et ungatur Sanctus Sanctorum. Scito ergo, et animadverte : Ab exitu
sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad Christum Ducem,
hebdomades septem et hebdomades sexaginta duce erunt : et rursus ædifica-
bilur platea et muri in angustia temporum.*

*Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus : et non erit ejus
populus, qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit po-
pulus cum duce venturo: et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta
desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una : et in dimidio
hebdomadis deficiet hostia et sacrificium : et erit in templo abominatio deso-
lationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.* Circa
prophetiam hanc quædam prænotanda veniunt.

40.1. Hebdomas sive septenarius in sacris Scripturis vel pro diebus septem,
vel pro septem annis sumitur; alius enim hebdomadarum usus in Scriptura
non occurrit; sed neque in scriptore quocumque alio, vel genie. Pro
septem diebus sumitur, Levit. 23. v. 15. Dan. 10. v. 2. ubi de se ait: /u^
bam trium hebdomadarum diebus. Pro septem annis vero, Levit. 23. v. 8.
Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem,
quæ simul faciunt annos quadraginta novem. Quibus evolutis sequens
annus quinquagesimus erat Jubilæus Judæis, juxta v. 10. ibi. In hoc
vero vaticinio, ut dicetur infra, hebdomades, dc quibus sermo est,
sunt hebdomades annorum, ac proin, si multiplices 70. per 7. septuaginta
hebdomades faciunt annos 490. Quod enim Origenes Tr. 28. in Mallii,
(al. comment, in Matth. n. 40.) ait, unamquamque harum hebdomadam
diem decem annis constare, error est, ut ex illo Levit. 25. cit. vides.

41. II. Septuaginta illa: hebdomades dicuntur *abbreviate?*, h. e. ut intra
illas antequam liniantur plene, *ungatur Sanctus Sanctorum*, sive verus
Messias, qui impicat visionem et prophetiam. Vel, ut alii volunt,sensus
est : hæ paucæ solum hebdomades deûnilæ sunt, cum Deus potuisset plure?

decernere ; quo sensu Matlh. 24. v. 22. dies persecutionis Antichristi *bre-
rta*/i dicuntur.

42. III. Angelus, postquam initio universim spatium annunciasset 70.
hebdomadam , quarum decursu omnia illa essent complenda, 70. hebdo-
mades dividit in ties partes : .scilicet in hebdomades septem, et in sexa-
giuladuas, et in unam , quæ ultima est, quamque dimidiatam vocat v. 27.,
cuilibet futuros eventus et res memorabiles assignans. Para prima, sive
hebdomades septem, id est anni 40., continent tempus quo non templum
solum, sed et civitas Jerusalem cum muris, plateis, domibus, propugna-
culis restauranda sit. Has7. hebdomades vocat *angustiam temporum*, sive quia
tempus hoc breve est pro exstruenda urbe tanta et munita una cum tem-
plo; she propter vicinorum infestationes hostium, tempore fabricae, 1.
Esdr. 4. et 6. Sic enim tempora misera et difficilia passim angusta dicuntur.

His evolutis succedent *hebdomada sexaginta duæ*, sive anni 434., et no-
tant tempus intermedium a restaurato templo et urbe, usque ad initium
prædicationis Christi. Dum vero inquit angelus : *et post hebdomades sexa-
ginta duas occidetur Christus*, harum initium neque a tempore loquentia
angeli, neque *ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem* , sive con-
cessione decreti regii, de quo Art. seq.; sed a restaurato templo et urbe
duci debet. Ratio est evidens; quia, cum in versibus præcedentibus dixisset
angelus, quod ab emanatione edicti regii usque ad Christum ducem, uni-
versim futuræ sint hebdomades 69., si hæ sexaginta duæ fluere ab ejusdem
decreti emanatione deberent, hic versus : *et post hebdomades sexaginta
duas*, etc. manifeste pugnaret cum præcedentibus, citiusque occidi debuisset
Christus, quam orbi innotuisset.

Hebdomas una, sed dimidiata, prædicationis Christi tempus reliquum
continet, tum Passionem ejusdem ac mortem, quæ evenit in hebdomadis
ultimæ, sive septuagesimæ, dimidio. Porro hebdomada una multis *confir-
mabit pactum*, h. c. Testamentum novum, quod æque ac Testamentum
vetus pacti nomen obtinet.

43. *Dico.* Ex allato Danielis vaticinio de septuaginta hebdomadibus, Chri-
stum vel Messiam advenisse, contra Judæos solide evincitur.

Prob. N'am 1°. eo in vaticinio nemo designatur alius, quam Messias.
2°. Tempus adventui ejusdem præfinitum ibidem ab angelo, scilicet 70.
hebdomadarum , spatium pridem evolutum est ; ac 3°. quæ post necem
Christi futura prænuntiantur, exacte impleta sunt omnia; ergo et necesse
est, pridem Messias advenerit.

Prob. Ant. P. pars. Nam 1°. *Sanctus Sanctorum, qui impleat prophetiam*
qui *deleat peccatum*, qui *adducat justitiam sempiternam*, etc. nemo esse
alius potest, quam Messias; vel si quis sit alius, assignent hunc Judæi, si
possint. 2°. Quia in hebraico hic Sanctus Sanctorum v. 26. aperte *Messias*
vocatur. 3°. Quia dicitur implere visiones et prophetias; sed Messias est, ad
quem prophetiæ omnes diriguntur. 4°. Quia Rabbini celebriores, et veteres
plcrique Messiam intelligunt : R. Ozia in Seder olam, R. Josuc ibid., R.
Barachias,R. MosesTironensis, R. Jlioccs , R. David, R. Abrabam,etc. qui
Talmudicos libros conscripsere. Vide Ma r t i n i in Pugione Fidei.

DE IMAHXAUOM..

Prob. 2.pars.* Per hebdomades Danielis imprimis intelligi non possunt hebdomades dierum , ipsis affirmantibus Judæis. Et ratio est evidens: quia cum 70. hebdomades dierum conficiant dies 490., tantillum temporie spatium templo, urbique una cum muris, propugnaculis de novo exstruendis sufficere non potuit: atqui tamen juxta prophetiam hæc omnia intra illas hebdomadas, imo intra primam earum partem, sive 7. prioribus perfici oportuit. Superest igitur, ut sint hebdomades annorum ; tue vero annos4!X). conficiunt. *Subs.* Atqui hæ annorum hebdomades jam pridem elapsæ sunt; ergo. *Prob. subs.* Hæ enim initium sumunt, ut ait angelus, *ab exitu sermonis, ut iterum aedificetur Jerusalem* : h. e. ab edicto regio , quod proprie *exit*, cum editur: quo rex Persarum dabit Judæis facultatem restaurandi urbem, eversam aNabuchodonosore rege Assyriorum antepenultimo: qualuor vero edicta a diversis regibus Persiæ in Judæorum gratiam data fuisse legimus, de quibus Art. seq. Sed a quocumque ex his hebdomadarum ducas initium, etiam ab ultimo Artaxerxis , dato regni ejus anno vicesimo, jam anni supra bis mille ducentos et amplius effinxerunt; ergo hebdomades illæ, quæ tantum conficiunt annos 490., pridem elapsæ sunt.

Prob. 3. pars.* Nam 1°. post necem Messiæ *civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo.* Impletum hoc est in Romanis sub duce Tito funditus Jerosolymam evertentibus. *Deficiet hostia et sacrificium;* quæ certe defecere ; nec enim templum amplius, nec altare habent Judæi. *Post finem belli statuta desolatio.....et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio* : quæ a Romanis inducta, uti jam 17. seculis stetit, sic et deinceps durabit; ne enim inani spe jactare se possent Judæi, addidit angelus, *usque ad consummationem.* Hæc sane in luce et omnium oculis posita penetrare deberent in Judæorum animos; sed tam hebes est illa gens, tamque pertinax, ut, quibus veritate ac ratione resistere nequeunt, horum fatigare potentiam intolerabili commentorum stoliditate conentur. Nam nihilominus

44. *Obj. J.* Per hebdomadas Danielis non intelliguntur hebdomadæ annorum, sed jubilæorum, vel decenniorum, sic, ut unaquæque hebdomada septem annorum decades, h. e. 70. annos conficiat ; vel plane seculorum: atqui sic hebdomades illæ nondum elapsæ sunt; 70. enim hebdomades *Jubilæorum*, cum annus Jubilæus Judæis quinquagesimus sit, annos conficiunt 24,500. *Decenniorum* 4,900. *Seculorum* 49,000. Sed hi nondum effluxerunt ; ergo.

R. .V. Jnt. 1°. Quia in sacris Scripturis, vel alibi nulla fit unquam mentio de hebdomadis decenniorum, jubilæorum , vel seculorum ; sed dierum duntaxat, et annorum. 2°. Quia templum Solymæum, cujus devastatio juxta prophetiam non præcedit, sed sequi debet elapsas hebdomadas, jam pridem eversum est. 3°. Quia per hebdomades simpliciter positas, annorum duntaxat septimanas significare solebant Hæbræi ; alias. ubi de dierum hebdomade agitur, expresse adjicientes nomen *dierum*. Quem numerandi modum etiam astrologi veteres, medici ac philosophi observarunt, teste Censorino de die natali c. 4. et Gravesonio Tr. de mystic. et annis Christi diss. 13. Hodieque apud lalmudistas non infrequens est.

IS, *Obj. II.* .Septuaginta hebdomades illa: ponuntur ab angelo, tanquam numerus certus ac definitus pro incerto et indefinito ; ergo ex prophetia hac nondum sequitur, quod Messias jam advenerit. *Prob. A.* Sic enim etiam Mallii. 18. v. 22. *.Von dico tibi usque septies ; sed usque septuagies septies.* Apoc. 7. v. 4. *Ex tribu Juda duodecim millia signati;* et ita percurrando singulas tribus, numerus determinatus pro indeterminato ponitur.

B. .V. .I. *Ad prob. .V. Cons.* Licet enim aliquando in Scriptura numerus certus ponatur pro incerto; inde tamen regulam universalem non licet statuere, quasi Scriptura nullibi exprimeret numerum determinatum ac certum, cum contrarium constet ex innumeris ferme Scripturæ exemplis. Et quidem hic per hebdomadas 70. intelligi numerum determinatum et definitum, et præcise tantum spatium temporis, ex ipsa prophetia manifestum fit; nam Messiam adventurum esse aliquando, sive tempore aliquo nondum determinato, noverant Hæbræi omnes, et præ cæteris Daniel ; si ergo angelus solum indicare voluisset Messiam adventurum aliquando, nihil sane novi Daniel attulisset; neque inde tam hic quam totus populus capere vel minimum solatii potuisset. Atqui tamen novum quid nunciaturus venerat angelus, quo Danielis Messiam anhelantis desiderium leniret; hoc enim augeli verba loquuntur. Notentur illa angeli ad Danielem verba : *Nunc, ait angelus, egressus sum, ut docerem te, et intelligeres... Ego veni, ut indicarem tibi... Tu ergo animadvertes... intellige.* Sed numquid illud, quod Daniel jam doctus erat, intellexerat pridem a puerilia? Certe necesse non erat, idcirco egredi, venire angelum. Fixum igitur et determinatum tempus adventus Messiæ ponere voluit. Insuper angelus ait, intra illas hebdomadas adhuc, sive ante earum finem, occidendum esse Messiam; ergo non post illas, tempore adhuc incerto, venire dici potest.

46. *Obj. III.* In hac prophetia non est sermo de Messia. *Prob. 1°.* Quia in hebr. non legitur *Sanctus Sanctorum*, sed *Sanctitas sanctitatum*, quo indicatur templum, vel sanctuarium. 2°. Quia Daniel non hoc rogabat, ut Deus mitteret Messiam , sed ut restitueret urbem et templum ; ergo ut relatio angeli accommoda sit petitioni Danielis, de restauratione urbis et templi intelligi debet.

R. N. A. et *prob.* Fm. Quia 1°. hebraicum sine recentioribus punctis additis lectum aliter, idem sonat ac *Sanctus Sanctorum*, sicque legerunt LXX. 2°. Etiam si legatur *Sanctitas sanctitatum* ; nihilominus Messias intelligitur; quia hic, non templum , delere iniquitatem potest, adducere justitiam sempiternam. 3°. Quia post 70. hebdomades templum non sanctificatum, vel unctum, sed profanatum et funditus eversum fuit sub Tilo.

Ad prob. 2am. R. T. J. .V. Cons. Licet enim rogarit pro restauranda urbe et templo; nihilominus liberalissimus Deus, ad solandum Danielem et populum, ea occasione utrumque promisit : restaurationem urbis cum templo, et Messiæ adventum ; ac quoniam adventushujus tempus nondum revelasset Judæis determinate, simul hoc determinat; ideo ait Gabriel, v. 25. *Ab exitu sermonis, ut iterum aedificetur Jerusalem, usque ad Christum Ducem*, etc.

47. *Obj. IV.* Per *Christum Ducem* intelligi posse Zorobabelem, vel Josedechum, vel Ncheraiam ; ergo.

n. p. 2.

a

R. ,V. J. Nam 1°, nullus ex his Sanctus Sanctorum dici potuit ; vel peccatumdelevit; vel adduxit sempiternam justitiam ; vel occisus fuit. 2°. Ili singuli vivebant tempore faclæ Danieli revelationis ; sed Christus ille Dan. J. diu post futurus praedicitur.

48. *Obj.* Γ. Initium istarum hebdomadum duci debet ab excidio primi templi sub Nabuchodonosore, ut sensus sil : ab *exitu rei*, h. e. ab exitu, sive fine urbis Jerusalem *usque ad Cyrum ducem hebdomades septem... el post hebdomades* 62. *occidetur Christus*, h. e. ultimus rex, scilicet Hircanus, vel Agrippa, vel certe ipsum sanctuarium ; ergo. *Prob. J.* 1°. Quia hebr. *dabar* etiam *rem* significat. 2°. Quia Cyrus etiam Jtfe&nasdicitur. 3°. Quia ab excidio templi usque ad Cyrum fluxere 7. hebdomadæ.

R.-V. J. Quod nonnisi commentum inane desperantium hominum est. Nam 1°. esto, *dabar* etiam *rem* significet, quo fundamento per *rem*, quod vocabulum generalissimum est, urbem, templum praecise denotant. 2°. Cyrus quidem Messias vocatur, Is. 45. sed hic de Cyri nomine nulla fit mentio. Et licet Cyro, tanquam Christi typo, Messiae nomen permittamus; hic tamen per *Christum Ducem* nequit intelligi, cum notæ characteristicæ ducis hujus Cyro non convenient : quod sit Sanctus Sanctorum , deleat peccatum , justitiam sempiternam adducat, quod sit occidendus post hebdomades 62. Licet enim demus Cyrum , quod alii pernegant, occisum fuisse a Tomyri Massagetarum regina ; non tamen hoc post 62. hebdomades contigisse dici potest. 4°. Non dixit angelus : usque ad Christum Ducem esse hebdomadas duntaxat septem ; sed *septem et sexaginta duæ*, quæ conjunction sumi debent, ut faciant summam unam, more Hebraeorum , qui per plures numeros minores proponunt summam unam. Sic Ezech. 45. v. 12. *Viginti sicli, et viyinti quinque sicli, et quindecim sicli*, hoc est sexaginta, *mnam faciunt*. Nec refert, quod post *schibha*, *septem*, in hebr. habeatur accentus *atnach* ; nam praeterquam, quod accentuatio a Rabbinis facta, canonica non sit, accentus hic non semper distinguit solitarie positus, ut patet ex Gen. c. 1. v. 1. ubi Deus *creans*, per *atnach* non sejungitur ab accusativo sequenti : *Coelum et terram*. Et quidem hic Dan. 9. non distingui 62. a 7. hebdomadis, patet ex omnibus versionibus aliis, quænon habent accentum *atnach*. Unde et LXX. habent και ἐβδομάδε ἐξήκοντα δύο. 5°. Denique nec Agrippa occisus fuit, cum, teste Josepho L. 2. de Bell. Jud. c. 16. et Tacito L. 5., usque ad mortem, Vespasiani et Romanorum favore fruitus sit; sed neque hic, neque Hircanus, occisus quidem ab Herode rege, ceteras Messiae notas habuit ; uti neque sanctuarium , cum mortalium nemini, sed soli Messiae antonomaslice tali vel principali, convenire possit, *Sanctus Sanctorum*, etc. Ex his palet resp. ad probationes.

49. *Obj.* VI. Hæc ab exitu sermonis bene explicantur de sermone Jeremiæ, quoc. 25. v. 11. etc. 29. v. 10. praedixit Judæorurn e captivitate reditum, *cum cceperint impleri in Babylone 70. anni, visitabo vos; et suscitabo super vos verbum meum bonum* ; ut sensus sit : ab exitu sermonis , quem in Jeremia legisti, de reditu Judæorurn, sunt 7. et 62. hebdomadae; nam Daniel c. 9. hanc Jeremiæ prophetiam lunc legerat : atqui sic saltem Jesus Nazarenas esse Messias non potest; nam stante hac expositione, hebdomades nullis ante

annis clapsæ fuissent, quam .Jesus Nazarenus venit. Prob. Quia Jcremias hæc jam dixerat anno quarto Joachimi regis, ante captivitatem; captivitas vero ipsa duravit annis 70. juxta Christianos autem omnes ab edicto regio de restauranda urbe, quod vel circa vel post captivitatis iinem datum Judæis, usque ad Jesum Nazarenum sunt 69. novem hebdomadæ; ergo si hebdomada* ab illo Jeremiæ sermone linere Inciperent, tot quoque annis, quot sermo Jeremiæ præcedit edictum regium, citius finiri eas oportuit, ac proinde 70. et pluribus ante Jesum Nazarenum annis.

R. .V. d. Nam 1°. si angelus sermonem Jeremiæ intellexisset, dicere debisset: ab exitu sermonis, ut destruat, et *iterum tedificetur* Jerusalem; is fuerat sermo Jeremiæ, cit. loc. ulrumque prædicenlis. 2°. Juxta angelum post hebdomades 69. occidendus est Messias; sed si a Jeremiæ sermone numerari velis hebdomadas, quis tunc, aut ubi occisus Messias in designato illo tempore, atque iis quidem nolis, de quibus supra insignitus? 3°. Juxta historicos omnino omnes, et singulariter juxta Judæos ex Talmud in Megilla c. Megilla Nigreck, et juxta Esdram falsum est, ab ista Jeremiæ prophetia usque ad restorationem urbis fluxisse 69. hebdomadas. Nam juxta Judæorum chronotaxin ex Megilla cit. usque ad consummationem templi secundi, sexto Darii regis anno, 1. Esdr. 6. v. 15., ab excidio templi primi, quod non multo ante præcessit Jeremiæ sermo, anni sunt 78. Sive igitur urbem simul restauratam cum templo dicas post edictum Cyri; sive sub Darii antedicti successore Artaxerxe, 2. Esdr. 2., ne medietatem quidem habebis hebdomadarum 69.

o0. *Obj. VII.* 1°. Juxta prophetiam hanc 70. sunt hebdomades usque ad unctionem Christi. Item, post 69. dicitur constituendus *Dux*. Atqui hæc verificata fuisse in Jesu Nazareno, ostendi non potest. 2°. In *dimidio hebdomadis* 70. ut prophetia sonat, *deficiet hostia et sacrificium*: atqui post Christi Nazareni mortem, adhuc facile 38. annis, nimirum usque ad excidium urbis et templi duravit hostia et sacrificium. 3°. Post Jesum Nazarenum peccatum non accepit finem, cum plurima fiant adhuc in dies. 1°. In behraico non legitur: *ei non erit ejus populus, qui eum negaturus est*; sed solum: *et non ei*; igitur sensus esse potest: non erit ei rex Agrippa; vel: non erit ei sacerdos, etc. 5°. Inter Christianos ipsos magna est dissensio de illarum hebdomadarum initio.

R. Ad 1m. R. D. 70. hebdomades *completes* usque ad unctionem Ar. *abbreviatæ* juxta n. 40. scilicet intra illas C. Sed facta est hæc unctio tum in conceptione Christi Nostri, dum ejus humanitas, media unione hypostatica, uncta fuit ipsa divina personalitate Verbi; tum in baptismo, anno vitæ ejus trigesimo, qui respondet initio hebdomadis 70. cum palam a Patre declaratus esset Dux, Magister, Matth. 3. v. 17. Luc. 9. v. 35. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite*. Quo et S. Petrus alludit Act. 10. v. 38. *unxit eum Deus Spiritu sancto et virtute*. Hinc et patet responsio ad alterum.

Ad 2viam. R. D. .1/. Deficiet quoad valorem C. Quoad usum *subd.* simul et repente A. successive et mediate C. Quoad valorem defecerant simpliciter et omnino, Christo moriente, utpote reprobata a Deo. Hucque pertinet illud Malach. 1. v. 10. Quoad usum jam deficere inceperant respectu eorum omnium, qui credebant in Christum, quorum in dies augebatur numerus, Apostolis Jesum prædicantibus jam ante urbis excidium.

R. D. Peccalum non accepit lmcem quoad satisfactionem condignam pro illo per Christum factam ; et quoad actualement exclusionem ab aditu coeleslis gloriæ A'. Quoad actualement sui commissionem vel *subd.* Ex culpa Christi .V. hominum, gratia quam meritis illis Christus est abolentiumC. Sic el Christus adduxit justitiam sempiternam, scilicet quoad sufficientiam el in actu primo, promerendo homini gratiam, ut huic cooperando peccalum vincat, sicque consequatur justitiam ; non autem quoad efficaciam in actu secundo, quasi homo justus luturus sit et beatus sine omni cooperatione sua libera, aut gloriam consecuturus sil turpi otio ac velut dormienda; talis enim Messias promissus, qui homines faciat impeccabiles, nec in hac prophetia, nec alia habetur.

.Id -i““. R. 1°. Etiam si in Vulgata nostra legeretur eodem modo, quo in hebræo. *et non ei*; quid hinc solatii pro Judæis? Manebit enim nihilominus 'erum, elapsas esse hebdomades, dissipatam esse civitatem cum sanctuario, defecisse hostiam, perdurare desolationem ; proinde, cum hi tristes occisi Messiae effectus sint; illum jam pridem advenisse.

R. 2°. Quod imperfecto sensu scripsit Daniel, *et non ei*, recte et apposite expressit versio latina, sive Vulgata nostra. Nam 1. *non ei* indubie ad Messiam referri debet, utpote de quo solo præcedit mentio ; deinde subiutelligi debet verbum *sum*, nimirum *est*, velent; hoc enim *erit* Judæi omnes subiutelligunt ; et patet ex adductis eorum interpretationibus. Igitur *non erit Messiae*; sed quis, aut quid non erit Messiae? scilicet non amplius in populum, juxta illud Osce 1. v. 9. qui eum negabit et occidet. Ideo *non ei* immediate occisioni Messiae subicitur : *occidetur Messias : et non ei*. 2. Si ob necem Messiae perpetuo deserenda sit a Deo civitas et sanctuarium juxta illa : *statuta desolatio... usque ad finem perseverabit desolatio* (alia enim causa tantæ pœnæ afferri nequit juxta dicenda) ; multo magis reprobandus hoc loco populus innuitur, in quem solum proprie Christicidium cadit. Et hoc fuit, quod totum eloqui Dauieli non permisit dolor, interrumpens scribenti spiritum. Implicite tamen indicavit per sequentia : *et civitatem et sanctuarium dissipabit populus, etc.* haud dubie non exanimis solum lapides peccati incapaces; sed maxime incolas. Quod igitur Daniel implicite, versio latina nostra magis explicite reddidit : *Non erit ejus populus, qui cum negaturus est.*

Confirmatur responsio inde, quod, teste S. Hieronymo, apud Cornelium Lapide veteres Rabbini sic legerint : *Non erit illius imperium, quod putabat se redempturum* ; scilicet spiritualiter. Sed hoc quoad sensum a Vulgata nostra non differt. Demum ex eventu illustratur veritas Vulgatæ nostræ : nam ex presenti Judæorum statu nihil æque colligi potest, quam non esse illos amplius populum Dei. Confer dicenda n. 71. Sicut ex moderno Jerosolymæ statu templique devastatione colligitur, non esse amplius urbem et templum Dei. Sicut ergo in prophetia urbis templique devastatio exprimitur ab Angelo; sic el mullo magis reprobatio populi haud dubie revelata Danieli fuit; quam el proinde hic æque scribere voluit, ac devastationem urbis templique ; sed ubi, nisi sub his : *et non ei* ?

Quod denique Judæorum interpretationem allinet, illa per se ipsam corruit; nam 1°. stante illa deberet legi : *et non ipse* erit rex, vel sacerdos; sed textus habet : *et non ei*. 1°. Duplex Agrippa fuit, senior, el junior. *Senior*

necism non fuit; sed consumptus a vermibus. teste Josepho L. 49. Anliqijjt. c. 8. *Junior* non rex Judæorum fuit, sed Chalcidis; neque occisus ipse, sed etiam post urbis excidium superstes fuit, teste Joseph. L. 3. de bello Jud. c. 3. S., item Tacito L. S.

Jr/ u,“". H. Nihil Judæis prodesse hoc Christianorum scriptorum accidentale dissidium, cum in plerorumque systemate integra rmaneat prophetiæ vis : impletas esso hebdomadas; occisum esse Christum in dimidio hebdomadis uluiiæ; defecisse hostiam, etc. proin Messiam advenisse. Sed ut, quæ nostra sit sententia circa hebdomadarum initium, pateat,

QU.ERES : UNDE LXX. HEBDOMADARUM SIT DESUMENDUM INITIUM?

51. Præsenti in controversia plures ferme opinionum varietate Chronologi æque, ac Historici, Theologique dissonant, quam in male ordinata urbe horologia : aliis plus æquo maturius; aliis plus minusve æquo tardius hebdomadas illas el inchoantibus et finientibus. En causam tantæ discordiæ, et controversiæ statum !

Archangelus Gabriel Danieli signum, unde ducendum esset 70. hebdomadarum initium, illud dederat : *Ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem*, h. e. ah eo tempore, quo a rege Persiæ Judæis non templum modo, sed urbem quoque Jerosolymam 70. abhinc annis dirutam restaurandi facultas decreto regio, vel edicto dabitur; *exire enim sermonem* idem est, ac dari, vel, ut hodie dicitur, emanare decretum sive edictum. Sic dicitur : *exiit edictum a Cæsare Augusto*, etc. Luc. 2. v. 1. At vero quatuor edicta a diversis Persiæ regibus esse in Judæorum favorem data, constat. Primum a *Cyro*, anno regni Persici primo, 1. Esdr. 1. Alterum a *Dario Hystaspe*, anno regni ejus secundo, 1. Esdr. 2. Tertium ab *Artaxerxe Longimano*, anno regni ejus septimo, 1. Esdr. 7. Quartum ab *eodem*, anno regni vigesimo, 2. Esdr. 2. Hinc jam quæritur, a cujus, ex his quatuor, edidi exitu repeti debeat 70. hebdomadarum initium?

Hæc vero edictorum, quæ exiverunt, diversitas, quid mirum, si scriptores in contraria studia et sententias distraxit? Præsertim, cum in coordinatione Daniclis hebdomadum ad auctoritatem profanam magis, quam sacram respexerint: ac potissimum ad regum Persiæ chronotaxin, qua tamen in omni profana historia nihil obscurius esi, aut incertius, ob scriptorum, qui de illis tractarunt, inter semetipsos discordias. Nobis, quibus prælectionum academicarum et temporis habendi ratio, non vacat hic referre ac ponderare opiniones singulas, lum quod non paucæ earum per se ipsas corrue- rint, utpote minus verosimiles, et minus consonæ tam chronologiæ, quam sacris Scripturis; tum quod easdem satis perstringant alii, inter quos vid. P. Schwarz S. J. in Colleg. Hist. Part. 1. q. 21.

Unde et tres duntaxat e singulis hodie in usu sunt : *prima*, quæ hebdomadarum initium ab anno vigesimo Artaxerxis Longimani repetit : *altera*, quæ ab anno septimo ejusdem : *tertia*, quæ hebdomadas a Cyro, anno regni Persici primo, exorditur; quam, quia expeditius, ac sacris Scripturis conformius hebdomadas explanat, nostram facimus.

¶2. *Dico.* Initium I.\X. hebdomadarum Danielis ab edicto Cyri, quod Judæi' anno regni Persici primo dedit, recte desumitur. Ita cum P. Calim S. J.; hoc solo discrimine. quod is numerare hebdomades incipiat a tempore facili Danicii revelationis, h. e. duobus annis antequam Cyrus rex Persiæ fieret; nos vero simpliciter ab anno primo muiiarehiie ejus Persicæ.

53. Prob. /.Cum eodem :Si non posset, vel non deberet hebdomadarum initium deduci ab anno primo Cyri; ergo vel ideo, quia in edicto Cyri nulla fit mentio de restauranda urbe Jerosolyma, sed de solo templo; vel quia obstat scriptorum profanorum auctoritas quoad chronologiam : sed nihil horum obstat; ergo recte, imo potius, hebdomadarum initium ab anno primo Cyri deducitur.

Pr<jb. min. (quæ sola hic in controversiam venit) *quoad Pm. p.* In edicto Cyri contentam fore facultatem, non templum modo, sed et urbem Jerosolymani restaurandi, jam fuerat assertive prædictum per diversos prophetas et pluries : Is. 44. v. 28. *Qui dico Cyro : pastor meus es, et omnem voluntatem meam complebis : en qualem : qui dico Jerusalem : ædificaberis; et templum : fundaberis.* Etc. 45. v. 13. Ipse (Cyrus) *ædificabit civitatem meam,* dando scilicet de ædificanda decretum. Jeremias c. 30. nomine et jussu Dei ait : *Ecce ego convertam conversionem tabernaculorum Jacob, et lectis ejus miserebor, et ædificabitur civitas in excelso suo, et templum juxta ordinem suum fundabitur.* Iloc vero vaticinium datum fuisse de edicto Cyri, Esdras testatur !.. 1. c. 1. *In anno primo Cyri... ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis, etc.* Ergo revera vel in edicto Cyri contenta fuit facultas restaurandi urbem, vel Uterque propheta falsum dixit; quod ultimum dicere impietatis est.

54. *Prob. min. quoad 2*®. p.* Quia tota scriptorum illorum auctoritas nititur 1°. testimoniis Graecorum historicorum veterum; 2°. Chronologie Olympiadum, et 3°. Astronomia. Sed hæc sunt fundamenta prorsus incerta, imo probabilius falsa; ergo. *Afin. prob.* Quoad duo posteriora vid. in Object, n. 69. Quoad primum, quod caput est, antequam ostendatur,

Observe : Controversiæ cardinem duntaxat versari in parte hebdomadarum prima, quæ res persicas a Cyro ad usque Alexandri M. de Dario Codomanno victoriam complectitur, quam nos ex libris divinis Esdræ, Nehemiæ, Danielis potius, quam repugnantibus Græcôrum historiis esse ordinandam contendimus : et scriptores Græcos, quoniam plurimum inter se ipsos dissident. Scripturæ sacræ melius, quam hanc illis conformandam. Quod nemo vitio dabit, cum sana ratio dictet, non solem horologio, sed hoc illi esse adaptandum. Quod vero hebdomadarum partem alteram attinet, quæ res Græcas Seleucidarum, Egyptias Lagidarum ab Alexandri victoria ad usque pugnam Actiacam. Christum natum passumque. continet; quoniam hic omnes inter se consentiunt, cum omnibus consentimus. Omnes enim conveniunt, Darium devictum esse ad Arbelam anno Iphyti iit>., Olympiadis 112. secundo. Pugnam Actiacam commissam esse anno Olympiadico 747., Juliano 16. Christum natum esse anno Olympiadico 776., mortuum 80S. In his. inquam, conveniunt, saltem ex hypothesi, ubicumque

di-iniini cœperil prima Olympias ; el recte, quia in Alexandri regno chro-
nologia sacra et prufana conveniunt. Igitur

‘m. *Prob. quoad 1U*”. : Quia scriptores illi inter se ipsos quam maxime differunt, tum in numero regum Persiæ usque ad Alexandrum, lum in numero annorum, quibus imperarunt. Sic, duce Curtio, Eusebius reges Persicos a Cyro usque ad Alexandrum M. numerat 14., alii 13., alii 11., alii 10., alii i. His vero alii annos regiminis universim assignant usque ad Alexandrum 250., alii 238., alii 231., ut Eusebius, alii 200., alii 118., etc. Sic, etsi subin in quibusdam regibus conveniant, longissime iterum discrepant in numero annorum, quo singuli regnarunt : atque aliter hos numerat Ctesias, aliter Metasthenes, aliter Herodotus, Dionysius, Diodorus Siculus. Habe exemplum : Cambysi Herodotus assignat annos regiminis 7. Ctesias 19. Artaxerxi Mnemoni idem annos 42. Metasthenes 55. Plutarchus 60. Alii 40., etc. : atqui in tali repugnantia, inquit Eusebius ipse adversarius potissimus L. 10. c. 3. (al. 9. el 10.) Præp. Evang. *quando ita cunfu.se de temporibus* (Regum Persiæ ante Alexandrum) *scribitur, universa titubat historia*; ergo hoc fundamentum in illorum historicorum testimoniis prorsus incertum est ; et proin ineptum ad decidendam priorem hebdomadarum pariem.

56. *Conf. 1.* inde, quod scriplores illi se mutuo mendaciorum redarguant, Sic de Ctesia ait Plutarchus : *Oratio ejus ad fabulas, et scenica figmenta deflectit : fabularum incredibilium, atque stolidarum colluviem infarcit.* Sic, quod Herodotus affirmat, negat Xenophon, etc. el ne longior sim ; tam de Plularcho, quam de omnibus ante se, ait Josephus Judæus L. 1. cont. Appiou. *Certe in suis libris alii alios plerumque refellunt, et iisdem de rebus diversissima scribere non dubitant.* Et de hoc ipso Josepho non tarn P. Calini, quam critici alii, in specie Gravesonius hanc crisin tulit : *Cum igitur sub tot mendis cubet regum Persarum historia, a Josepho scripta, vel ab aliquo Judao corrupta, nemini mirum videri debet, si, etc.* Quis ergo tali fundamento tuto innitatur?

57. *Conf. 2.* Afferendo causas tantæ varietatis et tot errorum : 1a. quam tradit Josephus Judæus : quod a primordio curatum non fuerit apud Græcos, ut annales conficerentur; id enim, inquit, *erroris causam et mentiendi licentiam præbuit iis, qui postea de rebus antiquis scribere voluerunt.* Plures idemcit. loc. referi; quibus addi jure potest 2a., scilicet mutatio nominum usitata Persis ; sic Cambyzes Cyri filius, eliam Assuerus, nomine alias Medis proprio, dictus est ; eslque idem ille, de quo 1. Esdræ 4. v. 6. *in diebus autem Assueri.* Sic Orophaslus post Cambysen 9. mensium rex, etiam Artaxerxes dictus; estque idem ille, de quo 1. Esdr. 4. v. 7. *et in diebus Artaxerxis.* 3*. Consuetudo assumendi filios, ut regni consortes. 4a. Multitudo principum, seditionum, etc. Hinc factum, ul ex pluribus nominibus plures roges fingerent cum specialibus epochis; aut filiis conregnantibus divisas a patribus epochas darent; aut ex rebellibus, qui ad tempus purpuram assumpserant, veros reges cum propria annorum serie efformarent, ut Eusebius; consequenter annos a Cyro ad Alexandrum nimium augerent ;

adeo **nt**, si vera hæc essent, necesse foret, pridem ante Christum effluxisse hebdomadas, si harum initium sumatur a Cyro. Ex tanta igitur discordia recte

58. *Infertur* : Ex historicis antiquis praeferendos esse hoc loco, qui propius ad S. Scripturam accedunt; tales vero sunt, qui a Cyro ad Alexandrum M. et reges et annos pauciores numerant; vehit Herodotus, Ctesias, licet carpantur in aliis; item Trogus Pompeius, Justinus, recensentes reges duntaxat octo, cum inulto minore quam historici cæteri annorum serie. Quod vero hi propius accedant ad Scripturam sacram, partim patebit ex Art. seq., partira constat ex Daniel. 10. v. I.; ubi in anno Cyri tertio angelus revelavit Danieli reges Persiæ, Cyrum secuturos. *Ecce tres stabunt*, h. e. non erunt duntaxat tres exiguo tempore, quales fuere Cambyses vivo patri conregnanspotius, quam regnans, teste Herodoto; Orophastus rex 9. mensium; Xerxes, qui potius foris bella gessit, quam regnaret, ejus lilio Artaxerxe Longimano regnum moderante, ut ex Herodoto et Justino colligitur: sed *stabunt*, i. e. regnabunt longiore tempore; qui fuere *Darius Hystaspes*, *Artaxerxes Longimanus*, *Ochus*, adepto regno a Persis Artaxerxes, sive magnus bellator, a Graecis ob praestantem memoriam *Mnemon* vocatus. *Et quartus ditabitur opibus nimis* (Darius Codomannus) *et cum invaluerit divitiis, concitabit omnes adversus regnum Græciæ; surget vero rex foris* (Alexander M.) *et dominabitur, etc.*

At vero, qui cum Eusebio ex Curtio ita reges multiplicant, non tantum *tres stantes*, sed plures, imo sex, contra prophetiam, statuere debent, ut exhibet series regum Persiæ juxta Eusebium ex Curtio et Julio Africano; nimirum: *Cyrus ann. 30. Cambyses 8. Smerdes mensib. 9. Darius Hystaspes ann. 39. Xerxes I. 20. Artabanus mens. 8. Artaxerxes Longimanus nnn. 40. Xerxes II. mens. 4. Sogdianus ann. 1. Darius Nothus 19. Artaxerxes Mnemon 40. Artaxerxes Ochus 23. Jrses 4. Codomannus G.*

59. *Prob. II.* Scopus angeli erat, Danielelem, ut huic solatium afferret, instruere de tempore adventus Messite : atqui nihil praestitisset angelus, si hebdomada* initium sumerent non ab edicto Cyri, sed alterius regis Danicli incogniti, de quo, quis esset, nihil dixerat angelus ; proin nihil scire poterat Daniel : e contra recte instruxisset Danielelem angelus, atque ille verum habuisset solatium, si ab edicto Cyri numerandae essent hebdomadæ; ergo. *Maj.* patet ex contextu prophetiae ; cum conlestetur angelus : *Egressus sum, ut docerem te..... Veni, ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es ; ergo animadverte et intellige..... Scito ergo, et animadverte ; ab exitu sermonis, etc. Min.* æque patet; nain si initium haberent hebdomadæ ab edicto Danieli incognito, dando primum post Danielis tempora, ut ab Artaxerxe Longimano anno regni ejus septimo, vel vigesimo (cum nesciret de hoc edicto aliquid Daniel, et multo minus sciret, quando dandum esset edictum hoc, a quo usque ad Christum superessent LXX. hebdomadæ), etiam nescivisset, quando esset Messias venturus ; sed solum scivisset, exiturum *aliquando* edictum, a quo usque ad Christum fluent nonnisi LXX. hebdomadæ ; quod in re plus non erat, quam venturum *aliquando* Messiam ; at hoc tam ante revelationem Daniel a pueritia, Jndæique omnes noverant :

et quid proinde solatii Danieli attulisset angelus? E contra vero si a Cyro fluere inciperent hebdomadæ, Daniel, desideriorum vir, maximo suo solatio intelligere poterat tempus adventus Messi®; nam ex Isaia noverat Cyrum regnaturum, noverat ex Isaia et Jeremia a Cyro edictum exiturum de restauranda urbe et templo; ergo ab hoc numerando hebdomadas, scire poterat Messi® tempus. Imo ex his

I CO. Adde 1°. quod angelus in errorem potius duxisset Danielelem, quam docuisset, si ab alio edicto, praeterquam Cyri, hebdomades inciperent; nam cum ex Isaia et Jeremia constaret Danieli, a Cyro exiturum tale edictum, non poterat non judicare hoc esse edictum illud, a quo usque ad Christum fluent LXX. hebdomadæ; quia de alio edicto neque ex propheta aliquo constabat, neque ex sermone angeli; tum quia eo ipso tempore, quo apparebat angelus, Jeremiam Danielolvebat, ut proinde oratio angeli non posset non relative intelligi ad exitum sermonis, quem Daniel legebat in Jeremia; igitur angelus, si aliud edictum intellexisset, de hoc docere debuisset; vel non tam docuisset Danielelem, quam in errorem duxisset.

sicut de templo C. implicita et quoad rem IV. Sic mentionem implicitam facit Esdras cit. loc. dum inquit : *Ut compleretur verbum Jeremiae*. Atqui Jeremias restaurandi templum, ut nimirum compleretur verbum Jeremiae, non de templo solo, sed de urbe loquitur, et quidem hanc primo loco ponit, nec dicere potuisset Esdras, *ut compleretur*, si Cyrus tantum facultatem dedisset restaurandi templum; sic enim prophetia Jeremiae verificata fuisset secundum quod, ante edictum de restaurando templo; Esdræ sensus est : *Non proinde facultatem ergo restaurandi templi, sed facultatem illam, quandocumque, ubi, quomodocumque dederit, nemo sine gravi injuria iitriusque prophetæ Isaia et Jeremiae facile negaverit. Vel igitur abituris*

Judæis cum duce Zorobabele viva voco dedit, vel scripto, quod ab Esdra non refertur.

63. *inst.* 2. Si Cyrus facultatem dedisset restaurandi urbem, hanc æque expressisset in decreto suo, ac facultatem restaurandi templum; illamque æque parum omisisset exprimere Esdras, quam alteram de templo; ergo, cum nec Cyrus illam expresserit, ut videre est in decreto postea Ecbatanis reperto, 1. Esdr. 6., nec Esdras; signum est, quod Cyrus talem non dederit.

R. 1°. et *relorq.* contra eos, qui hebdomadas ab anno Artaxerxis Longimani septimo ordiuntur. Si Artaxerxes Longimanus, anno regni sui septimo, Esdræ, 1. Esdr. 7., facultatem dedisset restaurandi urbem, hanc æque expressisset, quam cætera, quæ petierat Esdras, quæque ibid, in specie exprimuntur, illamque æque parum omisisset exprimere Esdras, quam cætera, quæ petierat, et obtinuerat; et multo minus omisisset, quia Esdras ipse res illas petierat; ergo, cum nec Artaxerxes illam expresserit in decreto, quod extat 1. Esdr. 7., nec Esdras; signum est, quod Artaxerxes talem non dederit. Inde argumentum hoc magis apposite contra hanc adversariorum classem movetur, quam contra nos, cum illi nec in libris Esdræ, nec alibi in sacra Scriptura tota explicilum habeant fundamentum concessæ a Longimano anno regni sui septimo facultatis restaurandi urbem, secus ac nos, ul ex Isaia et Jeremia citt. patet.

R. 2°. *D.* .1. Si par fuisset ratio pro exprimenda explicite facultate urbis, quam templi C. vel T. ob rationes dandas. Cum par ratio non esset V. Cum Cyrus specialiter exprimeret facultatem restaurandi templi, spécialiserai ratio, scilicet religio ex parte Cyri, ut se gratum praeberet Deo pro obtentis victoriis; accedebat et præceptum Dei. Hanc causam Cyrus statim in edicti sui fronte exprimit, 1. Esdr. 1. v. 2. *Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus Cceli: et ipse pracepit mihi, ut adificarern ei domum in Jerusalem.* Hinc ad contestandam hanc gratitudinem inquit in edicto, quod suis illam sumptibus exstrui velit: *Sumptus autem de domo regis dabuntur,* 1. Esdr. G. secus ac pro exstruenda urbe; licet et de hac præceptum extaret apud Isaiam cit. Inde etiam est, quod Esdras expresse referat facultatem de restaurando templo, contentus, si facultatem de restauranda urbe exprimeret quoad rem, quia ita fecerat Cyrus.

Porro cum Cyrus juberet Judæos *ascendere in Jerusalem,* 1. Esdr. 1. v. 3. ædificareque ibi domum Dei, idem quoad rem erat, quam dare facultatem simul restanrandæ urbis; neque enim aut verosimile, aut credibile est, Cyrum voluisse, ut templum hoc, quod ipse parabat religionis et gratitudinis causa, ad quod tam liberaliter sumptus decreverat, vasa aurea et argentea quinque millia quadringenta. 1. Esdr. 1. v. 11. dederat, esset in loco deserto, aut Judæos. quibus totus favebat, pecudum more degere ibi palantes sine civitate; ergo non erat necesse eandem facultatem explicite ponere,

Ne((ue dicas: ex hoc solum sequi, quod occasione templi dederit quidem facultatem, ut ibi habitent sacerdotes, qui offerant sacrificia, alique adju- tores; non autem redificandi civitatem cum vallis, muris, politia politica. Nam 1°. non solos sacerdotes, horumque ministros voluit ire in Jerusalem, sed quotquot ex Judæis vellent; *quis est iu vobis de universo populo ejus.,*

ascendat in Jerusalem, I. Esdr. 1. v. 3. 2". De vallis, muris, fossis nihil locutus est angelus Danieli, sed solum de exitu sermonis, ul iterum *ædificatur Jerusalem* ; ergo juxta angelum edictum , a quo mimcramke hebdomades, non necessario exigit, ul in ipso exprimatur facultas quoad munimenta ejusmodi ; sed de his plura inferius. 3°. Politiam habuisse Judæos in Jerusalem , hinc patet, quod Judæi Babylone reduces *Zorobabelem ducem* ignoscerent omnes el sequerentur, 1. Esdr. 1.v. 2. Hunc ceu caput et principem populi ante alios alloquitur Aggæus, c. 1. v. 1, c. 2. v. 3.

Gi. /list. 3. Cyrus 1. Esdr. G. v. 3. dans facultatem Judæis ædificandi templum, fabricam ita limitat : *Et id ponant'fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta et latitudinem cubitorum sexaginta : (dines de lapidibus impolititis tres; et sic ordines de lignis novis : e contra templum a Salomone constructum altum erat cubilis 120. 2. Parai. 3. Unde de : ratio, cur Cyrus ita limitaret fabricam templi, nec nisi lres ordines ex lapidibus permetteret, erat hæc , ut caveret, ne templum Judæis pro arce servire posset; ergo multo minus facultatem induisit exstruendi urbem, el quidem cum propugnaculis.*

R. 1°. cum P. Calini, hæc in medio edicti : *Et ut ponant fundamenta*, etc. spectare ad instaurationem urbis et moenium, eo quod dimensio illa in sensu plano et obvio de templo inelligi non possit; cur enim decreto manco præscribere rex latitudinem, et omitteret longitudinem? igitur intelligenda de moenibus; cum murus latus el altus 60. cubitos, solidi munimenti sit, quale Judæi desideraverant. Certe dimensio ista in edicto nullo modo convenit cum dimensione illa templi secundi, quam anno vigesimo captivitatis viderat Ezechiel c. 40. et seqq., quamque annunciare jussus erat Judæis ad hos in captivitate solandos. Ezech. 40. v. 4.

R. 2°. Permisso, quod ad templum spectent, Ar. Cyrum ita limitasse fabricam ex allata ratione ; nam quis hanc adversariis revelavit? Ex textu verior hæc causa eruitur : quia Cyrus suis sumptibus decreverat instaurari templum ; *sumptus autem de domo regis dabuntur*, 1. Esdr.-G. Si vero Cyrus instaurare templum voluisset in altitudine, latitudine , longitudine ac magnificentia prima, qua illud Salomon exstruxerat, sumptus immensos ea fabrica exegisset, vixque totum suffecisset aerarium Cyri.

63. Inst. 4. Si Cyrus dedisset facultatem restaurandi urbem ; ergo Judæi certe ea usi fuissent : atqui usi non sunt ; nullum enim hujus habetur fundamentum ; imo contrarium colligitur ex 2. Esdr. 3. ubi recensentur domus primum exlrucke post annum Artaxerxis Longimani vigesimum.

R. 1°. Si daremus etiam, Judæos hac facultate continuo usos non fuisse quacumque ex causa, sive quod ex studio religionis magis admoverint manus ad templi fabricam.; sive ob defectum sufficientis apparatus pro templo simul et urbe; nihil inde contra nos ; quia adhuc verificabitur propositio angeli, qua dixit *ab exitu sermonis*, h. e. decreti, vi cujus liceat restaurare urbem : non vero *ab executione sermonis*. Sed

R. 2°. .V. min. el prob. Iara. Fundamentum enim habetur partim Aggæi 1. partim 1. Esdr. 4. In priore loco Aggæus increpat Judæos, quod neglecta domo Dei , sibi domos construerent : *Numquid tempus vobis est, ul habitetis*

in domibus laqueatis? Et domus ista deserta? v. 4. *Domus mea deserta m et vos festinatis unusquisque in domum suam.* v. 9. Nec dici potest, quid extruxerint tantum tuguria et casas ; per casas enim et tuguria non intel, figuntur domus simpliciter tales ; multo minus *domus laqueata*. Inaltero loco a v. 8. Prætores trans-Euphratcei apud Persi® regem accusabant l«, dæos, quod urôemædiflcarent : *Notum sit regi, quia Judæi qui ascendent, a te ad nos, venerunt in Jerusalem civitatem rebellem el pessimam, quam adificant exstruentes muros ejus, et parietes componentes.*

Ad prob. 2'm. R. Domus, de quibus cit. loc., ab illis constructe sunt Judæis, quos Nehemias anno vigesimo Artaxerxis reduxerat ; non ab illis, qui jam multo ante, duce Zorobabele, Cyri tempore Jerosolymam redierant, ut constat ex 2. Esdr. 2. et 4.

G6. *Inst.* 5. Accusatio illa erat mendax et conficta a Judæorum hostibus; ergo. *Prob.* J. quia adornata fuit ab his ideo, quod Judæi illos nollent admittere lanquam socius in restaurando templo, ut colligitur ex I. Esdr. I. v. 1. etseqq.

R. .V. .1. Unde hoc probabunt adversarii, cum nihil de mendacio referat Esdras, ut alias ipsi facile fuisset, et fecisset probabilius? Interim accusationem eam confictam non fuisse, sane evincunt rationes sequentes : P. quia accusatio illa, etsi jam Cyri tempore facta fuisset, 1. Esdr. 4. v. 5. in aula Cyri nunquam locum invenit; sed neque apud Cambysen Cyri filium etsuccessorem effectum habuit, quia nimirum sciebat voluntatem patris sui. 2*. Si. ex supposito, Judæi non coepissent restaurare urbem cumimiris, cui bono aut malo accusationem hanc adornassent? non nocuisset Judæis, nec profuisset Judæorum hostibus ; facile enim eam explosissent Judæi dicendo, se nequaquam restaurare urbem cum muris. 3a. Quia, cum eandem accusationem postea detulissent ad Artaxerxem (sic dictum Persis, communi fere apud hos nomine , quod magnum illis bellatorem significat; cæterurn idem est cum eo, qui ab Eusebio *Smerdes*, a Ctesia et aliis *Orophastus magnus* dicitur, qui se *Smerdem* esse dixerat Cambysis fratrem) rescripsit rex, quoniam *urbs* Jerusalem rebellis fuisset; prohiberentur viri isti,ut *urbs illa non cedificetur, donec, etc.* hoc vero edictum aerem quidem , sed non Judieos feriisset, si hi urbem non a'diticassent. 4a. Ex modo accusationis; non enim inquit, id Judæos facere sine facultate, uti alias certe dixissent, ut tanto magis reges Judæis infensos redderent ; sed tota ratio accusandi erat, quod urbs illa *rebellis* exstitisset, *et dominata* finitimis. Eadem quoque ratio regem movit ad prohibendam interim ejus restaurationem, 1. Esd. I. v. 12. et 19. ?? . Quia Judæi, cum hoc ipsis objiceretur, non negabant a se urbem cum muris extrui, quod alioquin haud dubie ad amoliendam a se rebellionis suspicionem ante omnia fecissent. Ga. Quia non sola plebs Samaritana et Culhæa hoc de Judæis dicebat, sed ministri regii, gubernatores, de quibus præsumi non potest, quod regem maximo suo periculo circumvenire mendaciis voluerint.

Inst.it. Hostes Judæorum decepti fuerant, erronee putantes, aedificari urbem, cum cernerent fundamenta templi, quia haec valde spatiosa erant.

R. 1°. Secundum templum non adeo spatiosum fuisse, constat ex Jtidæorum fletu, 1. Esdr. 3.

K. 2». Si sola plebs Samaritana et Cutheea inspexisset fundamenta templi, concedi forte aliquid adversariis posset; verum, qui oculis suis inspexerant, erant gubernatores, sive pnetores iique artis periti, qui facile discernabant inter fundamenta urbis et templi; cum longe alia sit structura integrae urbis, clunius templi.

67. *Inst. T.* Viri Jerusalem, 2. Esdr. 1. v. 3. renunciarunt Nehemiae Susis anno vigesimo Artaxerxis Longimani, muros Jerusalem dissipatos esse, et portas combustas; idemque Nehemias ipse testatur, 2. Esdr. 2. v. 13. cum impetrata a rege venia venisset Jerosolymam; ergo Judaei nondum coeperant aedificare urbem; et revera decepti erant Judaeorum hostes visis templi fundamentis.

R. 1°. *D. .i.* Renunciarunt dissipatos muros *de novo* a Samaritanis aliisque Judaeorum hostibus; quos scilicet Judaei ex captivitate reduces restaurare coeperant. C. muros dissipatos a Nabuchodonosore, quando hic expugnata Jerosolyma, et capto Sedecia muros everti jusserat. V. Certe anno Artaxerxis vigesimo non audivit murum dissipatum esse et exustas portas a Nabuchodonosore; id enim sciverat pridem. Igitur sermo est de muris dissipatis de novo, quos Judaei restaurare post captivitatem coeperant. Patet inde amplius, quod ad nuncium istud Nehemias percussus fuerit adeo, ut multis diebus fleret; igitur eo nuncio res nova ei allata fuerit, necesse est; non, quod a puerilia noverat, muros olim a Nabuchodonosore eversos fuisse.

R. 2°. Permisso etiam gratis *Jnt. .iv. Cons.* Plus enim non sequeretur, quam muros non fuisse reparatos ex integro, nec portas; quo non obstante potuerunt Judaei aedificare velle muros et portas; sed, cum urgerent opus, continuo fuisse impeditos ab hostibus. Sic etiam ipse Nehemias in restauratione murorum adeo resistentes sibi hostes habuit, ut Judaei armati vacare operi deberent, 2. Esdr. 4. v. 13. Et quidem alterutram ex his responsionibus nobiscum amplecti debent, quotquot vel ab anno secundo Darii Hystaspis, vel ab anno septimo Artaxerxis Longimani ordiuntur hebdomadas. Cæterum responsionis postremae fundamentum est, quod supra innuimus; videlicet angelum pro signo initii hebdomadarum posuisse concessionem decreti, vel facultatis restaurandi urbem; non vero perfectam decreti executionem.

Si dicas cum *Petavio* contra resp. ultimam: Angelum posuisse edictum tale, vi cujus statim urbs fuerit restaurata et perfecta: 1. Quia alias nimis cavillatorie locutus fuisset angelus. 2. Quia dixit: *et rursum aedificabitur lintea et inuri in angustia temporum.*

R. V. A. *el prob.*; Nam hoc ipso, quod angelus assignavit decreti concessionem, *ab exitu sermonis*, jam poterat Daniel numerare hebdomadas.

.Id grob. 2,m. R. .I). Aedificabitur platea et muri statim *ab exitu sermonis*. Y. intra illas 70. hebdomadas, tempore ab angelo non determinato C. Plus ex prophetia inferri nequit, ut legenti patebit. Ex his duabus responsionibus elige quam velis.

68. *Obj. II.* Eusebius a Cyro usque ad Alexandrum M. numerat reges Persiae 14., iisque annos tribuit 321.; ergo, si a Cyro ducatur hebdomadarum

initiUnlj multo ante Christum tempore hebdomada* juin complete fuissent. *Prob. Cons.* Nam juxta illos, qui a Cyro ordiuntur hebdomadas, plus mullo temporis fuit ab Alexandri M. victoria usque ad Christum, quath a ('tro usque ad Alexandrum; ergo cum jam a Cyro ad Alexandrum M. Iluxerint anni 231., et hebdomada* LXX. faciant annos -190., inque hebdomadis ultimi dimidio, h. e., anno 186. mortuus sit Christus, nccesseest, completas ante fuisse hebdomadas. >

R. 1°. Herodotus, Ctesias, Trogus Pompeius, etc. longe pauciores rege- numerant, aliqui lanium octo, iisque annos tribuunt longe pauciores.

R. 2°. D. .1. Eusebius numerat tot reges erronee C. secus N. Nimirum plures reges intrusit, eornmque auxit annos. Sic intrusit *Artabanum*, *Xerxem II*, *Sogdianum*, *Arsetem*, cum vario annorum errore; nam relati ante auctores aiunt, hos fuisse duntaxat belli duces, nunquam rege. Item sic male divisit *Ochum Mnemonem* cum duplici annorum computo, cum fuerit unus idemque: nam teste Trogo , et Justino L. 10. c. 3. Odo immediate successit Darius Codomannus. Sic quoque Eusebius *Dario Noth* tribuit annos 19. cum idem Justinus loco cit. et Trogus affirmant, Darium Nothum facium quidem regem, sed vivo adhucdum patre occisum. *Sijam quaeris*, cur horum potius scriptorum moveamur auctoritate, quam Euse- bii ? R. Quia propius accedunt S. Scripturae. Vid. n. 58.

69. *Obj. III.* Huic sententiæ repugnat chronologia Olympiadum ; ergo. *Prob. .1. i '.* Ut refert Eusebius ex Julio Africano, annus primus Cyri, regni ejus Persici, coincidit cum anno priino Olympiadis 55.; si ergo hebdo- mades controversas ordiaris a Cyro, baptismus Christi incidet in Olympia- dem 177. : alqui juxta communem corresponde! Olympiadi 202. 2°. The- mistocles Atheniensium dux, teste Thucydide scriptore regibus Persicis coævo, transiit ad Xerxem , datis ante ad Artaxerxem litteris; hicque tran- situs juxta Diodorum Siculum contigit Olympiade 77. h. e. anno octo- gesimo octavo, post annum primum Cyri : atqui in nostra sententia ali- anno primo Cyri usque ad annum Artaxerxis Longimani vigesimum longe pauciores, nccesse est, sint anni; et quidem a P. Calini tantum 49. numerantur.

R. A*, *supp. Ant.* Scilicet posse ex chronologia Olympiadum ante Alexan- drum M. peti solidum argumentum ; quia ut ex illa probari aliquid posset, deberet nobis constare applicatio eventuum ad Olympiadas, e. g. initium Cyri ut Olympiadibus applicatum , h. e. prius constare deberet, quo anno regnare coeperit Cyrus in Persia, quam dicatur cum hac vel illa Olympiade regnasse. 2°. Ipse Olympiadis primæ character constare deberet : atqui neutrum constat : non lum., ut patet ex dissensione illa auctorum veterum; qui proinde sicut in numero regum Persiae, ac in numero annorum , qui- bus regnarunt singuli, variant; sic consequenter necessario variant in determinando anno Olympiadico , quo quilibet regnavit; et modo augere, modo minuere Olympiades pro majori, vel minori numero regum et anno- rum, quem sibi scriptor aliquis statuerat, nccesse habuit. Non 2am., quia iterum non constat, a quo eventu prima Olympias initium sumpserit. Denius quod , ut vult Scaliger ex Ephoro, prima Olympias initium habuerit post Trojæ excidium annis 405. vel ut alii 106. vel ut Diodorus et Clemens 10".

vel ut Dionysius 408., etc., quia tamen nihil incertius, quam in quod tempus Trojæ excidium inciderit, sic consequenter nihil recti erui ex Olympiadibus pro eo tempore potest, imo Varro et Censorinus totum Trojanum bellum inter fabulas numerant poetarum.

Addo palmare exemplum, in quo quilibet videat, quam parum certi quid habeatur ex chronologia Olympiadum. Quaeritur, quo anno Roma sit condita? Respondet Timæus : 35. annis ante Olympiadem primam, Ciniis anno 4. Olympiadis 12., Polybius et Diodorus anno 2. Olymp. 7., Catullus. Cornelius Nepos, Dionysius Halicarnasseus cjttsd. Olymp. anno 1., Livius ejusd. Olymp. anno 4., Varro, Plinius anno 4. Olymp. 6., etc. Et quis jam definiet, quo anno Olympiastico regnare coeperit Cyrus, in Persia?

Dices: Sed hoc testatur Eusebius ex Julio Africano qui fuit accuratissimus explanator temporum : item, Thucydides adhuc obstat scriptor coævus regibus Persiæ.

R. 1°. Si ita moveantur fide et auctoritate Eusebii citantis Julium Africanum (nam ipsa Julii Africani scripta non extant ; sed id unice ab Eusebii citantis auctoritate didicerunt adversarii) cur ergo cum eodem Eusebio consequenter hebdomadas non finiunt in Joanne Machabæo?

R. 2°. Si etiam Julius Africanus ita scripsisset, ut refertur ab Eusebio, nihil officit ; scripsit enim post Christi tempora , proin majorem hac in re auctoritatem non obtinet, quam prisci illi scriptores, quos sequi necesse habuit, et quia ex discordibus illis scriptoribus de regibus Persiæ eos delegisse videtur, qui hos numero et annis multiplicant, addendo pro se annos Olympiasticos, annum primum Cyri Olympiadi 53. affixit. Quoad Thucydidem : ille quidem transitum refert Themistoclis, sed sine anno Olympiastico , quem primum Diodorus Siculus multis seculis posterior addidit, prout hoc chronologiæ suæ, cui repugnant alii, videbatur congruere.

Nimirum sicut chronographi nostri, stabilito primum Christi anno natali, tanquam cardine omnis systematis chronologie!, sacræ historiae eventus affigunt 19-4. Olympiadibus, et has eventibus retrogrado compulsi ; sic et scriptores illi fecerunt, posito sui chronologie! systematis fundamento, ascendendo per Olympiades usque ad Olympiadem primam, alligando eventibus Olympiades, et Olympiadibus eventus.

"0. Hinc facile perspicitur, 1°. nimis incertum esse et lubricum fundamentum, quod pro explicandis LXX. hebdomadibus ex Olympiadibus repetunt adversarii. 2°. Æque parum tutum haberi vestigium in auctoritate profana scriptorum veterum, quod et P. Schwartz Coll. Hist. part. 1. q. 21. in fine, se propria testatur hausisse experientia, cum celebriores chronologos ipse evolvisset, ex veterum historicorum testimoniis, temporum characteribus discordantibus, tam sibi oppositis, tam sæpc falsis, tam sæpc nimium dubiis ac incertis determinantes monarchiæ Persicæ chronotaxin. 3°. Proin priorem hebdomadarum partem non posse aut planius, aut contra Judæum efficacius determinari, quam ex Scriptura sacra, ut supra diximus; quod sola hæc nostra sententia præ cæleris singulare habet, utpole Scripturæ divinæ satis concordans, quod elogium eidem præ aliis tiibuit P. Schwartz cit. ut eidem subscripsisset, nisi sola cum novitas detinuisset. Quanquam

non adeo nova dici possit, cum ea plures ante tenuisse referat Cornu. i Lapidē hic, inter quos ipse Clem. Alexandrin.

Ut vero dicta hactenus melius intelligatur, brevem hebdomadarum dy. tributionem subjicimus.

HEBDOMADARUM DAMELIS CURONOLOGICA DISTRIBUTIO.

Ab anno primo Cyri, quo Judæi ex captivitate Babylonica reversi, usque ad annum vigesimum Artaxerxis II. sive Longimani. . . .	Au. 49.
Inde ad initium regni Alexandri .1/. in Graecia.....	68.
Hinc ad mortem Darii Codomanni, regis illius opulenti, Dan. 10. ab Alexandro devicti.....	6.
A morte Darii ad mortem Alexandri M.....	6.
Quia 1. Mach. 1. v. 8. dicitur: <i>et regnavit Alexander annis duodecim, et mortuus est</i> ; h. e. annis sex in Macedonia, juxta illud 1. Mach. L ubi dicitur, <i>post sex annos egressus de terra Celhim</i> , i. e. Macedo- nia, teste Epiphanio hær. 30. <i>et percussisse Darium</i> : deinde sex annis in Asia.	
A morte Alexandri .V. ad initium æræ Græcæ, sive Seleucidarum.	12.
Exinde ad mortem Simonis Machabæi in Doth occisi, juxta 1. Mach. ult. v. 14. 15. et 16.....	178.
Hic finitur Historia sacra.	
A morte Simonis ad Christum natum.....	131.
A nativitate Christi ad ejus mortem, quæ contigit anno ætatis ejus trigesimo quarto inchoato, proinde anni, sed non completi. . . .	34.
Summa	487.

Quod est dimidium hebdomadae ultimae. Proinde mors Christi iu hac sententia incidit in annum Olympiadicum 808., h. e. annum quartum Olympiadis 202. Nativitas vero in 776. h. e., anuum quartum Olympiadis 194., ut vult sententia communis.

ARTICULUS III.

IDEM MESSLE ADVENTUS EX EVERSIONE TEMPLI SECUNDI AMPLIUS JUDÆIS OSTENDITUR, ARGUMENTO PETITO EX AGGÆO ET MALACIIIA PROPHETIS.

Cum visa templi secundi. quod duce Zorobabele, et Jesu Joscdccbi lilio, soluta a Cyro captivitate Babylonica , restaurare coeperant Judæi, 1. Esdr. 3. angustia et paupertate, lièrent Judæorum seniores, qui templi primi Salomonici magnificentiam el opulentiam viderant; Deus solaturus popu- lum, et incitaturus, ut incœptæ fabricæ insistat, per Aggæum prænunciat prærogativas templi secundi præ primo, quod ad secundum templum Mes- sias ipse venturus esset, his Aggæi cap. 2. verbis : *Quis in vobis esi dereli- ctus, qui vidit domum istam ingloria sua prima? el quid vos videtis hanc nunc ? λ umquid non da est, quasi non sit in oculis vestris ? Et nunc confortare Zorobabel : confortare Jesu fili Josedec, Sacerdos magne, et confortare*

DE EXISTENTIA INCARNATIONIS CONTRA JLD/EOS.

omnis populus terrae... Quia hæc dicit Dominus exercituum : adhuc unum modicum est, et ego commovebo cadum ct terram, ct mare el aridam. Et movebo omnes gentes : et veniet desideratus cunctis gentibus : el implebo (tomum istam gloria... .Magna erit gloria domus istius novissima plus quam prima : ... el in loco isto dabo pacem.

Malachiæ vero prophetarum ultimi c. 3. *Ecce ego, inquit Dominus, milloan- tjelum meum, et prieparabit viam antefaciem meam,et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quærilis ; et angelus testamenti, quem vos vultis.*

71. Dico. Ex utroque vaticinio Messiam pridem advenisse evidenter evin- citur.

Prob. Vi utriusque vaticinii Messias ad templum secundum venire debuit; ergo stante adhuc templo secundo. *Subs.* Atqui templum secundum pridem alito, sub Vespasiano Augusto, funditus eversum est; ergo etiam pridem et ante faciam a Tito eversionem Messias advenit.

Prob. Ant. quoad Iuin. Qui in templum venturus hic prænunciatur, Messias est; quia solusMessias dici proprie potest *desideratus cunctis gentibus*; sic- que vocatur Gen. 49. v. 10. Nec obstat, quod paulo aliter legatur in hebraico, et apud LXX.; in hebraico : *venient desiderium cunctæ gentes*; apud LXX. *venient electa omnium gentium*; non enim lectiones illæ differunt a Vulgata latina quoad sensum; nam iu hebraico in verbo *bau* est enallage numeri, he- bræis perquam familiaris; dum verbum duobus additum substantivis, quo- rum uuum regitur ab altero, ut fit in allato vaticinii textu, convenit cum posteriore : exempla habes Gen. 4. v. 10. *Vox sanguinum fratris tui clamant adme.* Job. 15. v. 20., etc. Sicque in hebraico sensus est : *veniet desiderium cunctarum gentium*, quod idem est, ac si diceres : *veniet desideratus cunctis Dentibus.* Apud LXX. vero *to electa* idem est, ac desideria ; recte aulem Messias sic dicitur *gentium desideria* , quia hic completurus erat earum desideria. Deinde solus Messias perfecte promissam illam *pacem*, scilicet Deum inter et homines dare poterat. Item ab illo solo major templi secundi gloria de- sumi potuit, cum quoad cætera templo Salomonico esset longe inferius. Demum quem Judæi antonomastice *quaerebant, volebant*, solus Messias fuit.

Prob. Ant. quoad 2um. scilicet Messiam venturum prædici ad *templum secundum.* Nam 1°. hoc patet ex particula demonstrativa *istam*; implebo *domum istam gloria* ; et ne esset ulla aliter interpretandi libertas, in hebraico energiceponitur, *hanc istam.* 2°. De illo templo hic sermo est, quod re- spectu primi Salomonici multo erat vilius et angustius, ut flerent etiam Judæorum seniores. 1. Esdr. 3.; ad quorum proinde erigendos animos Aggæus a Deo missus ; sed templum hoc erat templum secundum post capti- vitatem Babylonicam sub duce Zorobabele restaurari coeptum. 3°. Quia Aggæus quidem ait, hæc a se prædicta post *modicum* eventura : *adhuc unum modicum, etc.* Malachias vero *statim* venturum : *et statim veniet*; si autem de templo alio, post secundi destructionem futuro, sermo esset, falso uter- que locutus fuisset, cum jam ultra 17. secula destructum sit templum secundum, quin spes ulla affulgeat a longe, excitandi templi tertii; imo hoc nunquam futurum sit juxta Dan. 9. *Usque ad consummationem ct finem per- severabit desolatio.* Hinc corrui Abarbanellæ Judæi rccenlioris interpretatio vaticinium allatum de templo tertio explicare conanlis.....

ii. p. 2.

72. *Obj. I.* Vaticinium Aggæi intelligi potest de Herode Ascakmita ; quia 1°. sub eo Deus adeo *commovit terram*, ut decem omnino hominum millia oppressa fuerint, teste Josepho !.. 15. Anliq. Jud. c. 7. 2°. Quia hic templum aZorobabele constructum diruit, novumque extruxit;vel certe ita ampliavit secundum, et ornavit, ut eodem Josepho teste L. 15. c. 11. Antiq. splendore antecelleret Salomonico.

R. *V. J.* Quia, qui in templum venturus pronuntiatur, dicitur *cunctis desideratus gentibus* ; sed hic Herodes Asealonita non fuit ; neque *testamenti angelus*, quod Malachias exigit. Hinc

.*k/ prob. Pm. V. Cons.* Deinde non de terræ aliquo motu dimtaxat Propheta loquitur, sed et de commotione *cadi, maris, omniuniquè gentium*, qualis in illo terra motu non fuit.

Adprob. Non diruit Zorobabelis templum Herodes, sed tantum, teste Josepho cit.,antiquis fundamentis reliquis e templo Salomonico solutis uova imposuit ; imo, teste eodem, L. 20. c. S. porticus Salomonis intacta permansit. Porro templum ab Herode ampliatur splendore superasse Salomonicum vel oratoria hyperbole, vel adulatio fuit ; patet inde: 1°. ex apparatu ad templum Salomonis adhibito, ad quod David bis mille quadringentos francicorum aureorum milliones reliquerat Salomoni ; tantam enim summam faciunt talenta illa 1. Paralip. 22. ; prater ea, quæ Salomon ipse addidit , quibus omnes Herodis divitiæ comparari nequeunt, qui regni Judaici tantum partem precario tenebat ; imo, teste ipsomet Josepho L. 20. Antiquit, c. 8. Herodes a Judæis rogatus, ut porticum Salomonis orientalem pariter restauraret, recusavit, quod fabrica illa pecunias plurimas exposceret. 2°. Sic Josephus idem L. 19. Anliq. c. 14. ait, regiam Herodis domum templo Salomonico fuisse augustiorem; sed hoc ne Judæorum quidem *udus* affirmare ausus.

73. *Obj. II.* cum Abarbanella Judæo recentiore. Accentus non sunt coævi, nec primigenio cum hebræo idiomale nati, sed additi aliquot post Christum seculis ; ergo vel plane detrain’, vel substitui possunt alii ; proinde versus decimus sic interpungi, ut de tettio templo possit intelligi ; vehit: *magna erit gloria domus istius secundæ*, quam nunc Judæi ædificatis. Deinde v. 10. *magna erit gloria domus istius novissimos*, sive tertiæ, *plus quam primes*.

R. Licet accentus Hebraico idiomati coævi non sint ; non tamen idcirco pro cujusvis arbitrio detrahi et mutari possunt, cum a Rabbinis antiquioribus additi sint, qui, quomodo legendum esset, ex tradita a majoribus doctrina acceperant. Deinde *V.* quod præsens textus interpungi possit, ut Abarbanella vult ; 1°. quia hæc interpunctio repugnat textui chaldaico,græco, et antiquis Rabbinis. 2°. Quia contraria est textui hebraico ipsi ; nam in hebraico non repetitur, *magna erit gloria*, uti repeti deberet cum particulis *et*, vel *item*, vel *sed*, vel simili ; ergo hanc repetitionem ex suo cerebello Abarbanella confinxit. 3°. Quia Deus vult solari Zorobabelem, ut constat ex præcedentibus, quod domus, quam exstruebat ipse, gloriosiorfutura esset, quam prima, *et quid vos videtis hanc nunc?* v. 1. Ergo sermo est de domo secunda, non tertia post Zorobabelem ab alio exstruenda.

71. *Obj. III.* Major templi secundi gloria deduci potest inde : 1°. quod ad

illud pervenerint majores divitiæ, ornamenta et munera; vel 2°. quod diutius steterit, quam primum ; ergo.

R. A’. A. quoad utrumque. *Quoad Ium.* quia qualiacumque sint munera, quæ Cyrus, Darius, Artaxerxes, reges Persiæ, et postea Herodes, aliive principes in templum intulerint; nunquam æquare poterunt templi Salomonici opes; imo quidquid pretiosi illatum erat templo sive a regibus Persiæ, sive aliis, abstulit Antiochus, 1. Machab. 1. v. 23. 24. Deinde in templo Salomonico præter immensas opes erant arca foederis, virga Aaron, præsentia Dei in propitiatorio, urim et tummin, ignis perpetuus, quorum nihil in templo secundo fuit. Denique Deus ipse declarat , se templi secundi gloriam non ab auro et argento repetere; quia 1°. propter hæc nolebat commovere coelum, terram, mare, et aridam, omnes gentes, sed propter Messiam : *et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus*. 2°. Quia v. 9. ait: *Meum est argentum, meum est aurum. Si enim contextus sumatur, hic sensus est, possem ornare templum istud opibus præ Salomonico ; meum est enim argentum et auram ; sed ornabo illud Messiaè adventu, juxta antecedentia ; veniet desideratus cunctis gentibus; et implebo domum istam gloria, nimirum desiderati illius præsentia.*

Quoad 2um. Etsi diutius steterit templum secundum, non tamen declarat Deus, quod inde majorem illius gloriam repetat. Dein sæpius profanatum fuit ab Antiocho 1. Mach. !., a Romanis, Pompeio, Cassio, teste Josepho L. 14. c. 8. 13.

Obj. IV. Cum veniet ille *desideratus*, commovebit Deus *cceiliim; terram, mare et aridam, et omnes gentes*. Sed hæc in ortu Jesu Nazareni noti, evenerunt ; ergo hic saltem dici Messias nequit.

R. A’. *min.* Sed singula hæc sub Jesu Nazareni, veri Christi, nati tempora evenerunt. Nam commovit Deus *coelum*, multitudine angelorum canentium ortumque ejus pastoribus nuntiantium,- Luc. 2. Stella apparente Magis, Matth. 2. Dein totum mundum adeoque terram, mare et aridam, omnesque gentes commovit Deus in descriptione *orbis universi* ex imperio Cæsaris Augusti, Luc. 2., populis singulis terra marique suas ad urbes, vel provincias, quibus accensili erant, tendentibus. Prodigia alia, quæ coelo et terra evenisse dicuntur, referunt Eusebius in Chronico, Orosius L. 6. c. 18. cl 20 : item L. 7. ex Dione, alique varia. Verum cum ex his prodigiis a scriptoribus Christianis complura rejiciantur ut supposititia, alia dubiæ fidei sint, rem Christianam contra Judæos non mullum promovebunt. Sed neque his indigemus, cum ante allata sufficiant.

ARTICULUS IV.

MESSIAM ILLUM, QUI PRIDEM ADVENIT, ESSE JESUM NAZARENUM VIRGINIS MARIJB FILIUM A JUDÆIS CRUCIFIXUM OSTENDITUR.

Messiam advenisse pridem cum prophetiæ omnes, quibus ejus pronuntiatu adventus, impletæ evidentius clament, quam ut negari salva ratione possit; Judæorum varii, ne Jcsum Nazarenum .Messiam esse fateri cogantur, ad fabulas et deliria confugerunt. Messiam suum natura in dic destructionis

templi, nondum tamen apparuisse dicunt A. *Berachot* llierosolymit. Distinct *Hajah*. Idem in prima *Bereschit Habba*, legere est, diverso tamen modo, quia nunquam sibi constant mendacia; additurque, Messiam illum natum fuisse cruentatum sanguine ob ruinam sanctuarii ; sed flantibus veniis deportatum ad mare magnum, ubi lateat quadringentis annis, *et octoginta in ascensu fumi apud filios Core, et octoginta in portis Bornai, et dein revertetur*. In L. Sanhedrin Dist. *Chelock* ad quaestionem, quid *faciat Messias in porta Bonae?* respondetur : *Sedet inter pauperes, patientes infirmitates, sive leprosos*. Verum dum infelices fictilium Messiam suum hactenus frustra quæsiverunt in fumo apud filios Core, intorque leprosos Romæ, nos modo Messiam verum illis in sacrarum Scripturarum luce monstrare conabimur, juxta Christi monitum olim datum perfidis, Joan. 5. v, 39. *Scrutamini Scripturas, (plia vos putatis in ipsis vitam æternam habere : et ilice sunt, qua testimonium perhibent de me*. Igitur

75. *Dico*. Messias qui in veteri lege promissus, jamque pridem advenit, est Jesus Nazarenus, Mariæ Virginis filius, a Judæis crucifixus.

Prob. Quia in hoc solo impleta sunt omnia, quæ in vero Messia implenda prophetae pnunciarunt. Ex his alia sunt, quæ ortum Messiae antecedere, alia, quæ comitari, alia, quæ subsequi oportuit : singula vero in Jesu Nazareno fuisse adimpleta nunc ostenditur.

Antecedentia et comitantia. Et quidem 1°. *nasci* debuit *ablato* ante *sceptro* a. Juda, ut prophetia Jacobi patriarchæ vult, Gen. 49. Ante lapsas LXX. hebdomadas Danielis, in quarum ultimæ dimidio occidendum prædixerat Danieli Gabriel archangelus, Dan. 9. Utrumque vaticinium in Jesu Nazareno perfecte impletum fuisse, dant Articuli priores.

2°. *Ortum trahere* debuit *ex stirpe Abraham*, Gen. 12. v. 3., c. 22. v. 18., c. 28. v. 11. Descendere ex Davide, Is. 11. v. 19. *In die illa, radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, et erit sepulcrum ejus gloriosum*. Item Ps. 88. v. 4. Quod Judæi ipsi affirmabant, tum interroganti eos de Messia Christo, cujus filius esset Messias, sine cunctatione respondebant : *David*. Matlh. 22. v. 42. Sed Jesu in ex stirpe Abraham esse ejus Virgo mater, Luc. 1. 55. insinuat : ex progenie Davidis esse, clamant cæci, Mattii. 9. v. 27. *Miserere nostri, fili David!* turbæ, Maith. 12. v. 20. Numquid *hic esi filius David?* Chananæa, Matlh. 15. v. 22. *Domine, fili David!* turba plurima ipsa in urbe Jerosolyma et templo : *Hosanna filio David!*

3°. *Nasci* debuit in *Bethlehem* juxta Mich. 5. *Et tu Bethlehem Ephrata... ex te mihi egredietur, qui sit Dominator in Israël, et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis*. At Jesum nostrum natum esse in Bethlehem testatur Matlh. c. 2. v. 1. *Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Juda*.

4°. *Nasci* Messias debuit *ex Virgine*, Is. 7. v. 14. *Ecce Virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel*. Id impletum in Jesu nostro legimus Matth. 1. v. 18.

Dicunt equidem Judæi το halma non præcise significare virginem, sed simpliciter puellam, seu juvenulam ætatc, sive dein adhuc virgo sit, sive non. Sed contra est, 1. quod vox *halma*, quæ derivatur a *latendo, halam*, virginem nunquam a viro cognitam, semper in hebraico importet. Sic Gen. 21. v. 42. dicitur de Rebecca, nondum adhuc experta virum. Exod. 2. v. 8. de

wroiv Moysis adhuc virgine. Ps. 67. v. 10. de virginibus illibatis, etc. 2. Sic vocem hanc interpretantur versio chaldaica, sive paraphrasim Chaldæi Onkelos cl Jonathan , summæ apud Judæos auctoritatis : LXX. Interpretes idiomalis hebraici peritissimi, qui clare sic reddunt; ου παρδενο 1./ γαστρι ληφεται, καί τε' εται υιόν. 3. Quia Isaias eo loco, ut spem regis Achaz omnipotentiae divinæ intuitu erigat, miraculum promittit maximum ; et tanquam insolitum subjicit, futurum scilicet, ut *virgo concipiat, et pariat filium i* Sed si per το *halma* significare voluisset juvenculam duntaxat ælate, quæ experta virum conciperet, quid in eo novi, nedum prodigii insoliti dixisset ?

5°. Messiamprwcedere debuit, qui pararet viasejus, Malach, 3. v. 1. *Ecce ego mitto angelum meum, el praparabit viam ante faciem meam, et stalim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quaritis, et angelus testamenti, quem vos vultis.* Id S. Joannes Baptista præslilit, Matlh. 2., Luc 1. Messiae nomen futurum prædicilur *Jesus*, i. e. Salvator, Is. 12.51. 62., etc. Item : *Emmanuel* Is. 7. Sed hoc Christi nomen fuit, Matth. i. Luc. 1. Quin in titulo crucis legebatur : *Jesus Nazarenus.*

6°. Omne morborum *genus* praedicitur *sanaturus*, patrando miracula, Is. 3a. v. 4.5. *Deus ipse veniet, et salvabit vos. Tunc aperientur oculi caecorum, el aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum.* Hæc autem præslitisse Christum, testantur Evangelislæ passim; similibusque aliis plena est historia Evangelica. Quin cum miraculorum ejus evidentiae obluctari non possent Judæi, arti illa diabolicæ tribuebant.

7°. Futuram Messiae *passionem et mortem* quoad singulas circumstantias tam distincte praenuntiarunt Prophetæ, ac si adfuissent oculati testes. Consilium principum, sacerdotum et seniorum de perdendo Christo, el causam odii prædicat Sapiens c. 2., David Ps. 2. *Principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus.* Vendendum triginta argenteis, iisque emendum agrum figuli, Zacharias c. 11. v. 12. *Appenderunt mercetlem meam triginta argenteos ; et dixit Dominus ad me- : projice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatus sum ab eis.* Conspuendum, caedendum in faciem, Jeremias Thren. 3. v. 30. *Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis.* Isaias c. 50. v. 6. *Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus, faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me.* Flagellandum, et accusandum a falsis testibus, David Ps. 128. *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores.* Ps. 26. *Insurrexerunt in me testes iniqui.* Divisionem vestimentorum, Ps. 21. *Diviserunt sibi vestimenta mea, el super vestem meam miserunt sortem.* Felle el aceto potandum, Ps. G8. *Dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.* Perforationem manuum et crucifixionem, Zacch. c. 13. v. 6. *Quid sunt plaga ista in medio manuum tuarum? et dicet : his plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.* c. 12 v. 10. *Aspicient ad me, quem confixerunt.* Caetera opprobria, dolores, circumstantias, David Ps. 21., Isaias c. 53. prædixerant. Quæ vaticinia in Domino Jesu nostro ad apicem impleta fuisse, testes non solum libri Evangelistarum sunt, sed et ipsa urbs Jerosolyma , in cujus illa oculis evenerunt.

8°. Occisus Messias *resurgere* a mortuis debuit juxta Ps. 15. v. 10. *Non derelinques animam meam in inferno : nec dabis sanctum tuum videre corru-*

tionem. Quænon alium, quam Messiam attinent ; hic enim *Sanctus Delink* nomas!ice dicitur ; sicut Dan. 9. *Sanctus Sanctorum*. Certe de Ravide intelligi non possunt, ut volunt Rabbini recentiores; David enim defunctus corruptio* nem vidit, h. e. expertus est. Inde et Petrus Act. 2. v. 31. Paulus Aci. 13. v. 33. hoc Davidis vaticinio sine metu contra Judæos usi. Deinde etsi permittatur Judæis, antecedentia in Ps. cit. Davidem de se ipso loqui; non tamen hoc de contextu subsequent! dici potest, ipso hoc indicante Davide, cum in antecedentibus fere loquatur in pneterito, postea vero a v. 10. ut propheta in futuro. Jam vero Christum nostrum dic tertio, vehit ipseprædixerat, Matth. 12. v. 40., resurrexisse a mortuis referunt Evangelist® uniformiter omnes : Apostoli prædicabant palam ubique, et coram principibus iisdem, qui Jesum condemnaverant, Aci. 3. v. 13., Act. 4. v. 10.; quin ab his falsitatis redargui potuissent; aut haberent, quod Petro contradicerent, Act. 4. v. 13. 14.

9°. Demum *ascensionem* Christi prædixit David Ps. C7. v. 19. *Ascendisti in altum : cepisti captivitatem*. Ps. 109. v. I. *Durit Dominus Domino meo: sede a dextris meis. Missionem Spiritus sancti*, Joel c. 2. v. 28. *Effundam Spiritum meum super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filice testræ*. Cum his vero confer, quæ de Christo nostro refert historia Evangelica Matth. ult., Item Marc., Luc. Act. 1. v. 9. Act. 2. etc.

ARTICULUS V.

ES SIGNIS ET VATICINIIS ALIIS JESUM NAZARENUM ESSE VERUM MESSIAM IN LEGE PROMISSUM OSTENDITUR.

{S

Hic illa comprehendimus, quæ ex Messiae adventu subsecutura prænuntiarunt Prophetæ, e quibus cum alii varia, ut Illustriss. Huetius in demonstr. Evang., noster Thyrsus Gonzalez in Manud.; nos duntaxat sequentia magis efficacia delibamus.

70. Ibæ. est, Mosaicæ legis et fæderis rescissio; e contralegis novae et novi pacti institutio. Disertis verbis utrumque a Jeremia prædictum c. 31. v. 31. *Ecce dies venient, dicit Dominus, et feriam domui Israel et domui Juda fædus novum; non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum in die, qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Ægypti: pactum, quod irritum fecerunt... Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus : Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam*. Hinc primo conficitur, pacto et legi veteri revera subrogari debere legem novam cum pacto novo; proin cum alibi fædus Mosaicum vocetur *legitimum sempiternum*, vel dicatur *veternum* ; non posse hoc intelligi de aeternitate absoluta, sed certa duratione temporis, ut amplius dicitur in *object*. Cæterum, qui potestate polleat abrogandi legem antiquam, et condendi novam, non alius esse quam Messias potest ; is enim solus ex Rabbiorum veterum tum recentiorum consensu, *cum venerit*, toti mundo dominabitur, huic dando leges , juxta illud Ps. 71. *Adorabunt eum omnes reges terræ, et omnes gentes servient ei*. Et quod Jsaias c. 33. de Messia dixit ;

Ikmiiniix Isgifer noster. Proin solum inquirendum, an immutatio illa jam evenierit, Jesum Nazarenum D. N. subsecuta? hic enim cardo vertitur, Judæis pro lege sua plus, quam pro aris et focis pugnantibus. Igitur

Siibsunio : Atqui facta est illa immutatio, de qua Jer. 31., et subsecuta Jesum Nazarenum D. N. Ergo.

Prob. subs. 1*. p. Abrogata est Mosaica lex, si 1°. abrogatum sit sacerdotium Leviticum : 2°. Si abolita sacrificia : 3°. Si antiqui fœderis conditiones non amplius servet ipse Deus : 4°. Si usque adeo legis veteris observantiam Judæis fecerit impossibilem : atqui hæc ita se habent; ergo. *Maj.* in dubium vocari non potest a Judæo rationis compote; nam cum Mosaicæ legis potissima pars sita esset in sacerdotii Levitici cultu ac religione, illudque cum hac necessariam haberet connexionem; sublato sacerdotio lex ipsa subsistere non potuit. Idem ex sacrificiis abolitis sequitur; quorum abolitionem quidem Deus adventus Messiae signum manifestum posuit, ut ex professo dicitur infra. Ac demum si Deus ipse, inter paciscentes pars potior, stare amplius pacto nolit, vel ipso facto declaret, quod usque eo, non ultra, se servaturum pactum promiserit; imo faciat, ut pars altera implere pacti conditiones non possit; qua ratione pactum subsistet, quod non nisi conventionem duorum perficitur? Hinc

Prob. min. quoad sing. membra. Quoad 1lra. quidem et 2um. infra ex professo. Hic igitur interim *prob. quoad* 30m. Vi pacti illius obstrinxerat sc Deus ad legendam et protegendam Judæorum gentem, ceu *populum peculiarem*, h. e. speciali providentia, qua *peculium*, sive thesaurum tuemur; ut proin Judæorum gens antonomastice diceretur *populus Dei*, et forma regiminis ab initio esset pure *theocratica*. Licet autem postea maxime post captivitatem Babylonicam ab externa administratione Reipublicæ gradatim recesserit Deus, sicque Theocratia fuerit sensim imminuta; nunquam tamen rescissum est fœdus Sinaicum, nec consequenter Theocratia, per illud fœdus instituta, fuit prorsus abolita, usque ad Christum regem, sive Jesum Nazarenum. Non diffitentur hoc Judæi; et, si malitiose vellent, ipsis clare ostenditur.

Nam 1°. abolita non fuit Judicum et Regum tempore; cum horum electio ad Deum pertineret, non ad populum, juxta præceptum clarum Deut. 17. Deinde reges non habebant summam potestatem *legislativam*, quæ illi duntaxat competit, qui omnia supremæ majestatis jura habet; sed *executivam*, qua vicarii Dei, Dent. 17. v. 18. licet cætera aliis prærogativis pollerent, ac proinde Theocratia non nihil imminuta, non tamen penitus ablata fuerit; sicque explicari et conciliari debent textus 1. Reg. 8. et 1. Reg. 12. de quibus n. 27.

2°. Post captivitatem adeo pactum non sustulit Deus, ut potius renovavit Agg. 2. v. 5.

3°. Post Malachiæ prophetarum ultimi tempora, licet quoad administrationem externam multis gradibus recesserit Deus; item spiritus cessaret propheticus; non tamen omnino omnia specialis suæ providentiæ pignora, etsi rara essent, sustulit Deus, ut ex historia Machabæorum liquet; usque dum nescituri Messiae appropinquaret tempus. Atqui a 1700. annis et ultra populi Judaici res prorsus deseruit, nec ullum obiit regiae potestatis officium: nullum dedit providentiæ suæ prioris indicium: nullum ad Judæos prophetam

misit : non dedit principem : non sunt amplius in laudem ei gloriam Dei sui : excidium universae gentis (Missus est, quin dedisset, ut alias, solatium, restitutionis spem. Quin et fecit, ut Judæis ipsis veleris legis observantia esset impossibilis; nullam enim religionis (quæ templo adeo alligata erat, ul extra illud peragere sacrificium sacrilegium esset) possunt partem peragere; nec, eversa civitate , judiciarias exercere leges; ergo.

Prob. subs. 2. p.* ex totius orbis consensu ; sublato enim a Judæis Jesu Nazareno, nece crudelissima, hæc mala evenerunt: a Tito eversa urbs: dispersa gens : inducta templi desolatio, quæ perstat hodie, perslabitque semper.

77. 11°. est sacerdotii Levitici abrogatio et substitutio novi, juxta Davidis vaticinium : Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech; quæ alteri, præterquam Messiae, aptari non possunt; igitur sicut Melchisedechi sacerdotium, sic illud Messiae et ab hoc instituendum, differre debet a Levitico. Clarius idem per Isaiam 66. v. 18. prædixit Deus : lenio, ut congregem cum omnibus gentibus et linguis, et venient et videbunt gloriam meam Et ponam in eis signum, et mittam ex eis, qui salvati fuerint, ad gentes in mare, in Africam et Lybiam tendentes sagittam; in Italiam et Græciam ad insulas longe... et assumam ex eis in sacerdotes et levitas. Hic declarat Deus, quod ex gentibus quibusvis assumpturus sit sacerdotes; ergo abrogandum erat sacerdotium vetus; cum illo, non nisi nati ex Levitica stirpe, fungi possent; et similiter substituendum erat novum. Atqui Jesus Nazareus fuit Sacerdos secundum ordinem Melchisedechi, instituens in pane et vino sacrificium , quod proprium erat Melchisedechi; ita enim, auctore Jesu Nazareno, etiamnum toto in orbe offertur Deo sacrificium : Item, Jesus Nazareus misit in omnes mundi plagas, et ad gentes Apostolos suos, ex illisque assumpsit sacerdotes, quos suis hodie oculis vident Judæi ; ergo.

78. I^oHum. est sacrificiorum abolitio. Connectitur hoc cum præcedenti; sed in particulari prædictum 1°. a Daniele 9.: Post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus... et in medio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium. 2°. A Malachia 1. v. 10. et 11. Non est mihi voluntas in vobis... et munus non suspiciam de manu vestra; ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda : atqui occiso Jesu Nazareno, defecit hostia et sacrificium. Vid. n. 50. Item , jam in omnibus gentibus offertur Deo oblatio, non cruenta , sed munda in pane et vino; ergo.

79. I^oIdol. est idololatriæ exterminium, gentiumque ad veri Dei cultum conversio. In singulis ferme prophetarum paginis signum hoc Messiae legitur. Pacto Abrahamitico hæc adjecta promissio fuit, ut in semine ejus benedicerentur omnes gentes terræ, Gen. 22. Ideo Messiam Jacob vocat *expectationem gentium*, Gen. 49. Ipsi Doctores Hæbræi semper de Messia intellexerunt illud Ps. 2. *Postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam , et possessionem luam terminos terræ.* De Messia loquitur Isaias 49. v. 6. *Ecce dedi te in lucem gentium.* Et 2. v. 2. *Erit in novissimis diebus præparatus mons domus*

Domini... et fluent ad eum omnes gentes. Item 11. v. 10. *In die illa radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur.* Sophonias 3. v. 1). *Tunc reddam populis labium electum . ut invocent omnes in nomine Domini.* Zacharias 13. v. 2. *El erit in die illa, dicit Dominus exercituum : Disperdam nomina idolorum de terra.* Sed manifestum est, faciam esse conversionem illam gentium ad agnitionem veri Dei per Jesu Nazareni, Christi et Domini nostri Apostolos, horumque successores, cum vix ulla supersit gens, quæ vel tota , vel ex parte saltem non agnoscat et colat verum Deum, relicto idolorum cultu.

80. *Obj. 1.* Verba Jeremias supra debere de renovatione antiqui foederis post captivitatem Babylonicam intelligi ; quo scilicet tempore clarior erat, quam antea, Dei cognitio ob Synagogarum copiam , in quibus ter in hebdomade docebatur populus : fuit constantior Judæorum erga legem voluntas : majora comitabantur beneficia pacti renovationem, quam ejus olim promulgationem primam.

R. A. d. Non enim Jeremias de renovatione antiqui, sed institutione novi prorsus loquitur ; ait enim *feriam, dabo*, etc. sed antiquum jam dederat, ferierat ; quodque renovatur lanium, non datur, aut fit simpliciter. Deinde pactum hoc novum, legemque novam , quam se daturum promittit Deus, opponit legi veteri : *Foedus novum, non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum*; at in data expositione adhuc fuisset pactum idem, quod olim pepigerat cum Judæis.

81. *Obj. II.* Ex præsentis Judæorum conditione non magis evincitur , rescissum esse pactum Mosaicum , quam in tempore captivitatis Babylonicæ ; carebant enim etiam tunc civitate , templo, sacrificio, etc. ; ergo.

R. V. d. Nam inter præsentem Judæorum statum, et illum tempore captivitatis nulla est proportio , 1°. ratione ducationis ; nam status ille non nisi 70. duravit annis; præsens jam septingentis supra mille perstitit : 2°. Tempore captivitatis remansit Jerosolymis et in Judæa pars populi, fecitque Deus, ut nullæ illuc transferrentur coloniae nec vicini populi occuparent sedes vacuas; nunc ad unum omnes ten-a Chanaan pulsi sunt. 3°. Babylone suos habebant Judices , qui juxta legem Moysis jus dicebant; imo succedens Nabuchodonosori Evilmerodach thronum regis Joachim elevavit super cæterorum regum thronos, qui Babylone erant; nunc alienis subsunt legibus, et principibus, plerumque Judaico nomini iufensis. 4°. In priore statu mittebat Prophetas Deus, qui Judæos solarentur; 70. annos determinaverat Jeremias; Gyrum liberatorem prædixerat Isaias; novæ urbis et templi formam descripserat Ezechiel ; certique erant Judæi de suo in patriam reditu : modo patria pulsi, sine lege, sine rege , sine templo, sine sacrificio, sine propheta, sine spe toto vagantur orbe; verbo : primi foederis habent nihil.

82. *Obj. III.* Lex Mosaica in Scripturis dicitur æterna; ergo. *Prob. A.* Deut. 12. v. 32. Moyses ipse legem vocat *legitimum sempiternum*. Deut. 29. v. 29. vult *servari in sempiternum*. Similia extant alibi.

R. D. A. Dicitur æterna quoad præcepta moralia C. Quoad ceremonialia et judicialia subd. Æternitate absoluta IV. relativa, quæ pertineat non ad

omnia futura tempora, sed ad definitum Reipublicæ ævmn, videlicet usque ad Messia adventum C. Quoad moralia, quæ legi Mosaic» communia sunt cum lege nostra Rvangtiliea, lex Moysis simpliciter aeterna dici potest, et habere perennitatem cum mundo. Quoad ceremonialia et judicialia, quæ legi Mosaic» propria sunt, hæc æternitatem habet nonnisi relativam, h.c. quamdiu durabit Judmorum Respublica, nimirum usque ad Messiam. Patet ex allato Jeremiæ vaticinio, quo lex illa per Messiam abroganda asseritur: ax prophetiis, quibus prænuntiata fuit sacerdotii, sacrificiorum abrogatio; item ex Doctorum inter Judæos consensu, et vulgari Judæorum traditione. Sic in Talmude, *posterioribus post legem seculis Messia doctrinam servari oportere*, positive asseritur: in Midrasch Cohelet, *legem, quam homo discit in hoc seculo, vanitatem esse præ lege Messia*. R. Simeon in Jalkut, *Deum per Messiam novam legem esse daturum*. R. Maimonides ad illud Deut. 12. ubi Moyses legem vocat *legitimum sempiternum*, prohibens aliquid vel addi, vel demi, *Hæc*, subdit, *nos admonent, ne addamus, vel detrahamus aliquid pro nostro libitu; sed nihil prohibent, quo minus ipse Benedictus* (Messias) *addat, vel demat pro sua sapientia*. Unde et R. Joseph Albo pluribus abhinc seculis banc putatitiam æternitatem legis cachinnis expolit.

Inst. Dum nos latine vertimus *insempiternum, ceterum*, etc. in hebraico est *holam*, etiam ubi de præceptis non moralibus agitur, quæ vox proprie dictam æternitatem importet.

R. *Concessa* 1*. p. J. V. 24m. p. et *Cons.* Nam vox *holam*, nisi aliud sua-deat subjecta materia, alias plerumque tempus finitum, certum ævum denotat. Constat 1°. ex Rabbinisperitissimis, R. Maimonide in more Nevochim, dum vocem hanc data opera exponit; R. Albo cit. et aliis. 2°. Ex Scriptura; sic 1. Reg. 22. v. 22. Samuel dicitur mansurus coram Domino *ad holam*, ætemum, h. e. ut textus declarat, non recessurus a tabernaculo Domini per totam vitam. Sic Exod. 4. dicitur: *Erit ei servus ad holam, in seculum*, sed hoc est, usque ad annum Jubilæum. Sic porro sumitur Num. 8. 24., Prov. 22. 28., Is. 32. 14. et 45. 17. et G3. 60. Jer. 11. 40., Mal. 3. 4., in Ps. sæpe et alibi. 3°. Ex celebri apud Synagogæ Doctores distinctione inter *holam eze*, et *holam eba*, præsens seculum et futurum, per *holam eze* seculum ante Messiam; per *holam eba* seculum regni Messia indicare volentes.

83. *Obj. IV.* Jesus Nazarenus, Christus noster, fassus est ipsemet, ne videretur propheta falsus, se non venisse ad legem solvendam, sed adimplendam.

R. *D. A.* Non ad solvendam legem quoad præcepta moralia C. alia *N.* Haec quidem etiam ipse adimplere voluit, proinde circumcidi, servare sabbatum, pascha, etc. sed adimplendo simul consummare, et substituere legem suam, figuræ figuratum.

81. *Obj. Γ.* 1°. Messias Is. 2. v. 2. venire debet *in diebus novissimis*. 2°. Adventum ejus præire Elias: *Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini*. Malach. 4. v. 5. 3°. Afferre pacem: *In diebus ejus orietur justitia et abundantia pacis*. Ps. 71. v. 7. adeo ut lupus habitatus sit cum agno, pardus cum hædo, vitulus cum leone, Is. 11. v. G. 4°. Adveniente Messia lux lunæ sicut lux solis erit, et lux solis septuplo major quam

antea, Is. 30. v. 26. 5°. Messias erit fortis bello, sibique subjugabit gentes omnes, Ps. 2. v. 8. Ps. *ii.* v. 0. : atqui nihil horum hactenus impletum est; eqjo.

R. N. *min. Ad prob. I*“n. R. Per *dies novissimos* non intelligitur tempus mundi novissimum absolute, sed relative, vel comparative ad tempora præcedentia legis naturæ et legis Mosaic», respectu quorum tempus Messia novissimum dicitur, quia lex gratiæ, quam afferet, non habebit aliam post se. Nec Judæi dies absolute novissimos dicere possunt, cum sic plane corruat diuturnum illud Messia regnum, quod, ut Judæi fingunt, Messias aget Jerosolymis in Davidis solio per longam posterorum suorum seriem.

.Id *prob. 2MD.* De secundo Christi adventu hoc dicitur, quo ad judicandum venit; quia ait Propheta: *Antequam veniat dies Domini magnus et horribilis*; primus vero Messia adventus non horribilis, sed amabilis est. Vel si de adventu Messia primo textum quis velit intelligi, explicandus est de Joanne Baptista, qui Elias dici potest spiritu, virtute, zelo, juxta illud Luc. 1. v. 17. *Præcedet ante illum in spiritu et virtute Elice*. Unde et Christus aiebat: *Elias jam venit, et non cognoverunt eum... Tum intellexerunt discipuli, quia di Joanne Baptista dixisset*, Matlh. -17. v. 12.

Ad prob. 3am. R. Si etiam de temporali pace quis velit textum accipi, nato Christo nostro pax summa fuit non in Judæa solum, sed provinciis omnibus Romani imperii. Rectius tamen de pace spirituali et interna intelligibile, juxta canentes angelos: *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, Luc. 2. Tum de pace Deum inter et hominem, quam attulit Christus *mundum reconcilians Patri*. Hæc: *habitabit lupus cum agno, etc.* allegorice dicta sunt, signifiantque, gentes deposita barbarie, ad prædicationem doctrinæ Christi velut mansuetos agnos ad illius ovile perducendos esse. Hoc indicat ratio, quam propheta his, *habitabit*, etc. aliisque similibus, subdit: *quia repleta est terra scientia Domini*, h. e. cognitione Dei, et Messia; at lupus naturalis illius incapax est. Nec adeo delirabunt Judæi, ut de naturali lupo et agno contendat prophetam loqui; alioquin et reliqua, quæ de Messia ibidem prædicantur, sic naturaliter oportebit sumere; cumque dicat: *Egre-dietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus... Justitia erit cingulum lumborum ejus, et fides cinctorium ejus*, etc. Messias erit virga naturalis, flos; justitia erit verum cingulum, etc. quo nihil ineptius.

Ad prob. 4lm. Etiam hæc allegorice dicta sunt, denotantque mutationem futuram a terrenis ad coelestia, a carnalibus ad spiritualia; homines multo clariorem habituros cognitionem de Deo, rebusque supernaturalibus. Quæ expositio plane conformis est prophetæ, dum c. 65. v. 17. ait Dei nomine: *Ecce ego creo coelos novos et terram novam, et non erunt in memoria priora, et non ascendent super cor*; quæ necessario sunt accipienda metaphorice, ac cæli novi et terra nova religionem novam legemque clare significant; neque enim adveniente Messia cæli destruentur et terra, alioquin et incolæ et Jndæi ipsi destrui deberent antequam creetur mundus novus. Sicut ergo cæli novi et terra nova sumuntur metaphorice, sic major illa lux lunæ et solis in novo hoc metaphorico coelo. Alii quoque textum de secundo Christi adventu exponunt.

Ad prob. 5im. R. Erit fortis bello non cruento, alioquin non *expectatio gentium, desideratus cunctis gentibus* prænuntiari potuisset; sed spirituali,

convertendo gentes gratia sua, luce, et sanctitate doctrinæ. Unde *ad iptwi /luent omnes gentes*; secus fugiturae. Neque Messias imperium agere debebat tyrannicum, aut mundanum, juxta vaticinium Zachariæ c. 11. *Ipsapauper et ascendens super asinam*. Ecce apparatus bellicum! Quæ ergo de Messie victoriis canunt prophet®, spirituales Messiae progressus et Ecclesiæ triumphos significant.

85. *Obj. VI.* Messias juxta prophetarum oracula, restaurabit urbem, et templum Salomonis : colliget dispersos in orbe Judæos, ac reducet in Jerusalem : viventque ibi, et pristino ritu sacrificia offerent. Sed hoc nondum evenit. *Prob. JI.* quoad singula. Ex Jeremia c. 29. v. 14. *Reducam captivitatem vestram, et congregabo vos de universis gentibus, el de cunctis locis, ad quæ expuli vos; et reverti vos faciam de loco, ad quem transmigrare vos feci.* Tum c. 30. et 31. sic restaurandam prædicit urbem, ut *non evellatur et non destruat in sempiternum*. Ezechiel e. 40. et seqq. templum a Messia restaurandum descripsit; collectionem Judæorum prædixit c. 34. v. 12. *Sicut visitat pastor gregem suum in die, quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum; sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omnibus locis, in quibus disperses fuerant in die nubis et caliginis. Et educam eas de populis... et inducam eas in terram suam, et pascam eas... in montibus excelsis Israel erunt pascua earum.* Idem prædixit Amos pluribus c. 9.

-V. *JI. Ad prob. R.* Prophetæ ii singuli loquuntur de reductione Judæorum e captivitate Babylonica, et futura post illam restauratione urbis et templi secundi. Nam 1°. Jeremiam c. 29. de hac reductione et restauratione loqui evidens est ex singulis textibus, ac v. 10. clare inquit : *Cum coeperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos, et suscitabo super vos verbum bonum, ut reducam vos, etc.* Hunc etiam esse scopum vaticinii Jeremiæ, c. 30. et 31. evidens fit ex 1. Esdr. 1. ubi Esdras ait : *ut compleretur verbum Jeremiæ.* 2°. Templum quoque, quod vidit et descripsit Ezechiel, erat illud, quod restaurandum post captivitatem; hocque illi ostendit Deus ad solandos in captivitate Judæos : *Annuntia omnia, quæ tu vides, domui Israel* c. 40. v. 4. Vid. Corn, a Lap. hic. Quæ porro ex c. 34. Ezech. allata, pariter ad solandos Judæos dicta sunt; dixit enim hæc durante jam captivitate, ut constaret c. præc. 33. v. 21. *Factum est in duodecimo anno, in decimo mense, in quinta mensis transmigrationis nostræ, etc.* postea causas tanti mali affert, et in c. 31. in specie reprehendit pastores domus Israel; ut proin sit connexio inter ntrumque caput : a pastoribus vero delabatur. ad oves, sive populum, quem citt. verbis solatur. Occasione vero pastorum, more prophetis usitato, rapitur ad pastorem Messiam v. 21. Eadem est responsio ad Amos c. 9.

Nec obstat, quod Jeremias dicat, civitatem cum templo restaurandam sic, ut non destruat in *sempiternum*: nam *to in sempiternum*, hebr. *had holam*, uldixi Art. præc. dum de rebus temporariis sermo est, nec aeternitatem absolutam, nec præcise diuturnitatem mundi importat. Vid. n. 82. Accedit, quod promissiones ejusmodi, de rebus temporalibus factae, conditionatæ esse soleant. Hinc non est necessitas allatos textus exponendi in sensu mystico de perpetuitate Ecclesiæ.

Porro urbem templumque secundo destructa nunquam postea esse ad

Judæorum usus paranda, claris prophetarum vaticiniis habetur Dan. 9. v. 26. *Cuilalc el sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, et finis ejus tastitas; el post finem belli statuta desolatio... Et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio** Osee 3. v. 4. *Dies multos sedebunt filii Israel sine rege et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari et sine ephod et sine theraphin, et post hæc revertentur filii Israel, et quærent Dominum Deum suum..., el pavebunt ad Dominum... in novissimo dierum.* At si usque ad finem perseveratura desolatio; item, si usque ad novissimum diem in eo statu Judæi sint permansuri; nulla restaurationis templi spes est.

86. *Obj. VII.* Messias 1°. eriget regnum Judæorum felicissimum, et Juttaescumulabit immensis opibus, ac summarum abundantia, Is. 60. τ. 17. *Pro ære afferam aurum, et pro ferro afferam argentum, et pro lignis ffs, et pro lapidibus ferrum.* 2°. Regnabit Jerosolymis aeternum in Davidis solio, Is. 9. v. 7. *Super solium David, et super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, et corroboret in judicio et justitia, amodo et usque in sempiternum.* El Dan. 7. v. 14. *Potestas ejus potestas æterna, quæ non auferetur: et regnum ejus, quod non corrumpetur* : atqui hæc nondum habentur.

Jrf Iura. R. D. Eriget tale regnum temporale, refertum bonis temporalibus A'. spirituale, refertum bonis spiritualibus et coelestibus C. Hæc metaphorice Isaias adumbrare voluit cit. loc. Sicut dum c. 54. v. 11. inquit : *Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in sapphiris, et ponamjaspidem propugnacula tua; et portas tuas in lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles.* Non enim putem adeo insanire Judæos, ut hæc de antiqua sedo sua, Jerosolyma, dicta velint.

Deinde Messiae regnum non temporale futurum, juxta inveteratam Judæorum mentem, nec ejus gloriam. in rerum terrenarum copia fundandam esse, Zacharias Judæis ad oculum, si videre velint, prænunliat c. 9. v. 9. *Exulta salis filia Sion, jubila filia Jerusalem : ecce rex tuus (Messias) venit tibi justus et Salvator ; ipse pauper et ascendens super asinam, et super pullum filium asinæ : et dispergam quadrigam ex Ephraim, et equum de Jerusalem, et dissipabitur arcus belli : loquetur (Messias) pacem gentibus ; et potestas ejus amari usque ad mare... tu quoque emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua.* Ergo Messias rex Israel asina vehetur et pauper erit ; non igitur illam afferet bonorum terrestrium abundantiam, sed spiritualium, justitiæ et salutis, procul dubio maxime animarum. Item: igitur sine apparatu regio, sine arcu belli, aut equis triumphos aget, educet vinctos, non de regum terræ carceribus, sed de lacu, in quo non est aqua, ab inferis. Huc adde prophetiam Danielis c. 9. et alias allatas, quæ cum hoc imaginario Judæorum regno nullo modo concordant. Unde

4d2"m. R. Etiam de regno æterno Messiae spirituali et coelesti intelligi debent, ex datis rationibus ; quia in Scriptura Messias dicitur *pauper, humilis, vir dolorum, sciens infirmitatem, occidendus* Is. 53. *Desolatio perteratura usque ad finem*, etc. quæ cum regno in materiali Davidis sob'o combinari non possunt.

87. *Obj. VIII.* Auctoritatem Judæorum vclcrum. Plerique olim in Jesu

Nazareno Messiam non agnoverunt; ergo non habuit Messiae nolas. M. Abhorret a divina bonitate in re tanti momenti Judaeos incertos relinquere, et talibus notis delineare Messiam, ut, cum veniret, a suis non agnosceretur.

R. 1°. Judaeis incredulis oppono alios, qui nomina Christo dederunt. Item, auctoritatem orbis universi, qui ad Christum evidenti completionem oraculorum perductus est.

R. 2°. D. 1. Non agnoverunt, neque, si voluissent, agnoscere poterant. V. non agnoverunt, vel quia salutis incurii negligebant praedicationem Christi; vel, audita miraculorum fama, in eum non inquirebant ignavi; vel quia, in illum invidia et odio succensi, positive nolebant C. Potuerant et hi detegere in illo veri Messiae notas, sicut nulli alii detexerunt; et modo agnoscit orbis. Ejusmodi vero relinquere incertos, a divina bonitate nullo modo abhorret.

SECTIO II.

DE JESU NAZARENI, VERI CHRISTI ET DOMINI NOSTRI DIVINITATE CONTRA JUDAEOS ET HAERETICOS.

Recentiores Judaeorum Doctores ex inolita inter eosdem opinione, Messiam purum hominem fore, tametsi majores eorum plerique aliter senserint teste Galatino L. G. de Arcan. fid., Jesu Christo Domino nostro, quem verum Messiam probavimus, divinitatem funditus abnegant. Idem haereticorum non pauci praestiterunt; praeter ceteris Arius quo haereticorum nemo, ut Verbi divini, sic Christi divinitatem valentius impugnavit. Arii impietatem seculo XVI. redivivam stitit Sociniana haeresis; relicto Theologis documento, quam non perfunctorie, et velut decurrendo pertractanda sine dogmata, quod vix sit tam abominanda, et protracta licet Ecclesiae auctoritate haeresis, quae non reviviscat aequale facile, quam olim difficile fuerat eandem subvertere. Quare ad stabiliendum de divinitate Christi dogma catholicum, quod in mysterio Incarnationis caput est, Articulis sequentibus 1°. Messiae divinitatem contra Judaeos simul et haereticos probabimus ex T. V. 2°. Contra haereticos insuper ex T. N. et ad argumenta contraria respondebimus. Demum 3°. eruditorum gratia, utrum Liberius S. P. alicui formulae Syrmienti; vel S. Athanasii condemnationi subscripserit? inquiramus.

ARTICULUS 1.

SYNOPSIS HISTORICA HERESIS ARIANAE, TUM SOCINIANAE.

irri ortus et initia.

88. Irius, tclscS. Epiphano hier. 69. n. 1. natus in ea Libyae parte, quae Egypto vicina, et Alexandria accensita, ul proinde passim ab aliis vocetur patria Alexandrinus, externa corporis specie eam proferebat morum gravitatem, qua facile hominibus illuderet; tum comitatem et blanditias in verbis, ut multorum animos caperet. Dialecticis in argutiis apprime versatus fuit. Ex S. Lucianus Antiocheni martyris, schola eum prodiisse inde probabile fit, quod Eusebium Nicomediensem Conlucianistam appellet, quo nomine S. Luciani discipuli gloriari soliti. Schismaticus ante, quam haeresiarcha fuit. Meletii enim schismatici partes ante secutus, teste Sozom. L. 1. c. Io. postea vero, deserto Melelio, a Petro Alexandrinorum Episcopo ordinatus est diaconus. Rursus tamen Ecclesia ejectus ab eodem, quod Melelianus se rursus adjungeret. Petro mortuo, Achillae et Alexandri presbyterorum ope in communionem receptus, et ad ipsum presbyteratus ordinem promotus fuit. Verum cum Alexander in Petri defuncti sedem promotus esset, Arius, qui illam ambiverat, id invidiose ferens, cum in Alexandri, viri probi et perdocti, vita nihil haberet quod carpere posset, teste Theodoreto L. 1. c. 2. ejus doctrinae contradicere coepit, in eamque, quam proferemus, haeresin prorupit.

Haeresis.

Cum Alexander in conventu quodam de SS. Trinitate dissereret, et Filium Patri honore parem, ac ejusdem omnino substantiae cum illo assereret; Arius dogma catholicum continuo impugnare coepit, ac contra docere: *Filium Dei non esse Deum verum de Deo vero; non esse ab aeterno, non Patri consubstantialem; sed isto minorem: a Patre creatum ex nihilo*; in quo capitalis Arii error versabatur, quem latius expressit in carmine, quod *Thaliam* vocavit. Deum tamen dicebat Filium, sed solum in sensu improprio, nimirum propter excellentiam, quod sit creaturarum omnium prima et praestantissima, per quam, velut instrumentum, Deus Pater caeteras creaturas procreasset.

Ad firmandum errorem illum, Filium patibilem esse dicebat, et revera passum in carne; quaeque in Scriptura de Christo homine dicuntur, quod sitim, labores, dolores, etc. passus sit, ipsi Verbo, considerato secundum se, attribuit, ut Filius tanto inferior haberetur Patri, atque alterius prorsus et

dissimilis subslanliæ vol essentia; cum substantia Patris passionum ejusmodi capax non sit. Atque ut etiam hoc melius persuaderet, a Verbo solam carnem sine anima assumptam; animæ vero loco, corpori assumpto fuisse secundariam illam divinitatem Verbi asseruit. Hoc plerique in Jrio observarunt, S. Athanas. passim, S. Augustin. de Hæresib. n. 73. Epipii. Hær. 69. n. -49. Theodoret. Hæret. fabul. L. 5. c. 11. (opp. t. i. p. 278. D.), et in specie S. Greg. Nyss. L. 2. cont. Eunom. (opp. t. 2. p. 181.1).) *hunc scopum hirtsis istius fuisse, docet, ut ostenderent, humiliores voces, quas ex humana natura loquitur Christus, ab ipsa divinitate projectas videri, ut hac ratione validiorem efficerent blasphemiam.*

Verum, sive quod posterior hic de Incarnatione error non ita notus esset, ut S. Aug. cit. putat; sive quod solum appendix esset prioris de divinitate Filii, ideo tum a Nicænis Patribus neglectus, tum a plerisque, qui Arianam hæresin impugnare, vel prorsus dissimulatus, vel levius tantum perstrictus fuit; cum, ut fit, omnes intenti essent ad extinguendum, quod latius grassabatur, et periculosius, de divinitate Filii erroris incendium.

§- IU.

Arii condemnatio.

Cum Arii blasphemia, Alexandriae primum prolata, mox per Ægyptum omnem, Lybiam ac superiorem Thebaidem serperet, Alexander mature malo occurrendum censuit. Quare, collecto multorum Episcoporum Concilio, *Arium* gradu movit, illum e presbyterorum ordine ejiciens, una et fautores illius, data ad Episcopos epistola synodica, quam refert Socrates L. i. c. 6. in qua præcipuus Arii patronus Eusebius Nicomediensis asseritur.

Verum *Arius* gradu dejectus, et anathemate a Alexandro percussus in Palaestinam se contulit, ibiquetentans Episcoporum animos, alios sibi adversantes invenit, alios nihilominus sibi, suoque errori adjunxit. Scissa igitur hoc modo in partes Ecclesia, ut efficacius malo in dies latius serpenti remedium afferrent, S. Sylvester Rom. Pontif. et Constantinus M. Nicææ in Bythinia Concilium indicunt, anno juxta Bellarm. 327. juxta Baron. 325. Confluxere ad illud ex oriente Episcopi 318. Ex occidente advenere Apostolicæ Sedis Legali tres, Osius Cordubensis Episcopus, Vitus et Vincentius Ecl. Rom. Presbyteri; tum Nicasius Episcopus Diniensis in Gallia. Interfuit Constantinus M. ipse. Exitus Concilii hic fuit: damnatus, una cum blasphema hæresisua asseclisque, Arius: fidei symbolum ab Osi conscriptum, quod a loco Concilii Nicænum dicitur, quo vera Filii divinitas asseritur, diciturque *Deus de Deo, lumen de lumine. Deus verus de Deo vero, genitus non factus, ὁμοούσιος*, h. c. *consubstantialis Patri.*

Fidem in Concilio firmatam litteris ubique promulgavit Constantinus; *Arium*, ejusque sectatores mulctavit exilio, ac perpetua notans infamia, *Porphyrianos* vocari jussit, a Porphyrio apostata, ut, cujus imitarentur mores, etiam nomen gererent. Arii *Thaliam* quoque, cæterosque libros ejus hæreticos flammis addixit, poena mortis lata in eos, qui occultasse Arii libros deprehensi. Elseb. L. de vita Constant., Socrat. L. 1. c. 8., Theodoret. L. 1- C. 7.

Quinquennio tamen post, Constantia Imperatoris sorore morti proxima id postulante, Arius in aulam revocatur, emissaque æquivoca professione fidei, qua illusit picnissimo principi, redeundi Alexandriani facultatem obtinuit. At restitit S. Athanasius, tunc Alexandrinus Patriarcha, et Imperatorem litteris docuit, fieri non posse, ut, qui fidem violassent, et anathemate percussi essent, reciperentur non probata ante per poenitentiam fide; neque cum Imperator id graviter ferret, hujus minis flecti potuit, ut Arium, cujus subdolum animum noverat, in communionem reciperet. Unde persecutionis in S. Athanasio motæ initium cõlilit; Eusebiani enim Arii asseclæ occasione temporis utendum rati, varia S. Athanasio affinxerunt crimina: et in pseudo-Synodo Tyria, maxime ab his ipsis conflata, licet comperta fuisset S. Athanasii innocentia, eumdem deposuerunt, Arium in communionem recipientes anno 335. in Concilio postea Jerosolymis habito.

Alexandrina tamen Ecclesia cum constanter Arium repelleret, Imperator Arium, urgentibus Arianis. qui Constantinopoli contra Marcellum Ancyranum fidei Nicænae propugnatorem convenerant, vocavit Constantinopolim. Ibi oblata Cæsari fidei Nicænae formula, ita se credere juramento professus est, sed restrictione mentali juramentum ad aliam formulam hæreticam, teste Socrate, referens, quam sub ala habebat reconditam.

Hinc S. Alexander Consantinopolitanæ tunc Ecclesiæ Praesul, praevidens triumphaturum Arium, cum S. Jacobo Nisibi Episcopo ad jejunia et preces confugit, eventu memorabili. Arium divina ultio sustulit; sabbato enim pncedente Dominicam, qua sperabat Arius se in ecclesiam introducendum, egressus c palatio imperiali cum pompa, Euscbiauis satellitum instar eum stipantibus, in fori Constantini latrinis relaxata alvo, animam cum visceribus omnibus effudit, teste S. Athan. epist. ad Serapionem n. 3., S. Epiphani. hær. 69., Socrate L. 1. c. Io. et aliis.

Sectæ Arianorum.

89. Demortuo subin Constantino, in hujus successore-Constantio patro* numnata Ariana hæresis, iis turbis concussit Ecclesiam, quibus plena est omnis historia. Quidam tamen sive moti Cone. Nicæni I. auctoritate, sive ut Catholicis illuderent, crudam nimis Arii hæresin temperandam putarunt. Hinc in tres sectas se diviserunt.

Prima quidem eorum fuit, qui Ario tenacius adhærentes, ejus hæresin ex integro constanter professi, *rigidi Ariani* dicti sunt; alias etiam yfnomœ», quod Filium Patri in omnibus dissimilem esse contenderent, ut Arius. Hujus sectæ duces *Aelius* et *Eunornius* extitere, ut proinde etiam *Aetiani*, *Eunomiani* vocarentur.

*Alter*a eorum fuit, qui *Semi-Ariani* nuncupati sunt. Rejiciebant illi vocem ἰσοουσιον, *consubstantialem*; Filium contra ὁμοιοῦσιον, h. c. Patri in omnibus, proinde et *in essentia similem* prædicabant; sic aliquo modo temperantes Arii hæresin, simulque unius fota adjectione immutantes sensum Nicæni catholicique dogmatis. Hujus factionis principes fuere *Easilius* Ancy-

ranus, *Georgius* Laudicenus, *Macedonius* Constantinopolitanus, idem ille, qui postea divinitatem quoque Spiritus sancti aperta hæresi impugnavit. An vero omnes, qui vulgo Semi-Ariani dicebantur, Verbi divinitatem vere negaverint; vel an vocem $\delta\mu\omicron\upsilon\breve{\sigma}\iota\omicron\nu$, *consubstantialem*, rejecerint in sensu Pauli Samosatani, quætiocritica est. quam tractatam vide in Tr. de Deo Trino, auctore P. Kilber, et apud D. Collet Tr. de Trinit., Simonet. et alios.

Tertia demum istorum erat, quod Filium Dei nec *consubstantialem* aiebant cum Catholicis, nec *similem in omnibus* cum Semi-Arianis; neque etiam dissimilem cum Aelianis et Eunornianis, sed $\text{f}\text{i}\text{x}\text{o}\text{i}\text{o}\text{v}$ *similem* non in essentia, sed quadam velut repræsentatione; eo fere modo, quo sculptores ad similitudinem prototypi Tormant simulacra, quæ quoad substantiam prototype dissimilia sunt, illudque solum repræsentant: ita, aiebant, Pater sibi similem procreavit Filium, non ejusdem tamen secum substantiæ, divinitatis, æternitatis, sed quoad hæc dissimilem. Sectæ hujus caput fuit *Acacius* Cæsarensis Episcopus.

Hæresis Sociniana.

90. Auctorem habuit *Lælius Socinus*; propagatorem vero præcipuum *Faustum Socinum*, prioris ex fratre nepotem; a quo utroque *hæresis Sociniana* nomen traxit, orta circa medium sec. XVI.

Lælius Socinus, Senis in Italia oriundus, intemperanti critica et petulanti ingenio, Calvinianæ doctrinae placitis haustis, quo illa per se ducunt, eo extendit, ut, sprete Ecclesiæ auctoritate, religionis mysteria ad solam rationem humanam, ac philosophiam examinans, præcipua dogmata de SS. Trinitate et Incarnatione niteretur subvertere. Docuit enim 1°. cum *Galentino*, *Praxeæ*, *Sabellio*, etc. tres in Deo non esse distinctas personas, sed unum solummodo natura et persona Deum. 2°. Verbum, sive Filium, Patris meram esse creaturam, aliis licet creaturis nobiliorem, quod erat *rigidus Arianismus*. 3°. Christum esse merum hominem, qui nulla sui parte exlisset ante conceptionem ex Josepho et Maria, nisi in mente Dei. 4°. Christum quidem a Deo missum ad salutem hominum; non tamen proprie pro homine satisfecisse. 5°. Christum tamen appellari posse Deum, non natura, sed gratia ac adoptione, propterque excellentem potestatem, qua fuit a Deo Patre instructus; scilicet, ut Moyses dictus est *Deus Pharaonis*, alique viri magni aliquando in Scripturis Dii appellantur, non in sensu proprio, sed improprio. Quo tutius pestiferam doctrinam spargeret, Italia egressus, in Poloniam se contulit; sed inde expulsus in Helvetiam venit, ubi Tiguri exlinctus anno 1562. ætatis suæ 37.

Faustus Socinus vero patris hæresin, quam hic morte præventus spargere non poterat, propagandam sumpsit. Basileam se contulit, ubi contra divinitatem Christi librum conscripsit, lude vocatus in Transylvaniam plures blasphemæ hæresis sectatores brevi licet tempore habuit; unde in Poloniam digrediens, tandem in Palatinatus Cracovicnsis ignobili vico morte sublatus est anno 1604.

ARTICULUS II.

MESSIÆ DIVINITAS CONTRA JUDÆOS ET HÆRETICOS EX VETERI TESTAMENTO
OSTENDITUR.

Quoniam Judæi veteris Testamenti, utpote quod solum recipiunt, auctoritate maxime moventur; hinc, eorum gratia, Art. præsentis pro divinitate Christi ex illo argumenta depromimus, valitura etiam simul contra Hæreticos. Ex compluribus vero, quibus abundant veteris Testamenti tabulae, sequentia duntaxat, quod vel sola sufficiant, seligimus.

91. Argumentum 1. Ps. 2. v. 7. nomine Christi ait David : *Dominus dixit ad me : Filius incuses tu, ego hodie genui te.* Nam

1°. Psalmum hunc de Messia intelligendum esse, consentiunt Rabbinii veteres, teste Galalino L. 3. c. 7. Unde et Paulus Antiochiæ in Synagoga Act. 13. et scribens ad Hebræos c. 1. textu illo in hoc sensu utitur, quod non fecisset, nisi ab Hebræis ipsis de Messia intelligi novisset. Deinde si verba sequentia, maxime versus finem ponderentur, evidens fit, non posse alteri, præterquam Messiae aptari; subdit enim v. 8. *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam et possessionem tuam terminos terre;* sed nec David, nec ullus Judaeorum rex unquam illa habuit : habebit tamen Messias solus, Judæis conii-tentibus; v. 12. autem monet : *apprehendite disciplinam*, Hebraei legunt: *osculamini filium;* ratio datur v. 13. sequenti, eo quod *beati omnes, qui confidunt in eo;* sed non omnes beati, qui in Davide confidunt, aut alio homine puro. Multo minus vero a Socinianis negari potest, cit. Psalmo de Christo agi, cum Paulus ipse supra citatis locis eundem de Christo interpretetur; diserte ad Hebr. c. J. v. 4. *Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit; cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te?*

2°. Christus eo loco dicitur Dei Filius *verus* et *naturalis*, non gratia, adoptione, participatione talis; quia dicitur *genitus*, quod filio vere et natura tali tantum convenit. Porro dum dicitur: *genui te*, intelligi debet *ex utero*, h. c. *substantia mea*, non vero ex nihilo; juxta Ps. 109. v. 3. *Ex utero ante Luciferum genui te.* Denique per *hodie* τὸ generatio æterna exprimitur et ante Luciferum, ut sensus sit *hodie*, hoc est, ab æterno genui te; cum enim aeternitas divina contineat omnes temporis differentias, exislatque semper lota, ut in ea nihil sit præteritum, quasi esse desierit, nec futurum, quasi nondum sit, ut ait in hunc Ps. Aug., optime per τὸ *hodie* vel *nunc* exprimitur.

Dices 1°. Cum Judæis : Psalmum cit. de Davide, non Messia loqui, 1°. Quia sermo est in præterito : *Quare fremuerunt... astiterunt;* si vero de Messia sermo esset, loqui decuisset in futuro. 2°. Quia etiam David *Christus Dei* dicitur, ut Ps. 17. 3°. Quia etiam v. 8. bene de Davide explicari potest; Moabitarum enim, Amalecitarum, aliarumque *gentium hæreditatem* obtinuit, quarum regna dici poterant *termini terre* Israeliticæ. 4°. Quia confidentes in Davide saltem temporaliter *beati* dici poterant.

R. .V. .Iw. ex dictis supra. Præterea qua proprietate, vel verisimilitudine quis dicat de Davide, quod sil a Deo *genitus*, el quidem *hodie* !

Jd *prob.* 11;n. D. Sermo est in præterito, sed eum significatione futuri, Prophetarum phrasi el more communi C. secus Y. Solent Propheto res futuras efferre tum in præsenli, tum iu præterito, cujus rei exemplis abundant Prophetarum paginæ. Nimirum, quia futura intuebantur ut sibi præsentia, quæque, se vehit videntibus et coram oculis evenirent, hinc loquebantur postea de his in præterito, respective ad revelationes et visiones piæhabitas, quæ erant præteritæ; nihilominus futura adhucdum significabant.

Ad prob. 2lm. R. D. Dicitur Christus Dei antonomastice et per excellentiam, ut Messias .V. in sensu minus communi et vulgari C. Per Christum hoc loco Davidem intelligi, totus Psalmus reclamat.

.Id *prob.* 3âm. R. .V. Per terminos enim *terræ* absolute et simpliciter non intelliguntur unius duntaxat regni fines. Deinde loquitur in futuro, *postula et dabo tibi*, etc. sed terminos terne Israeliticæ jam David possidebat. Sed et gentium earum regna non erant *h(créditas* Davidis; illa enim sibi primum adjecerat jure belli : ait e contra textus, *dabo tibi gentes h(creditatem tuam*; ergo de Messia sermo est, qui jure filiationis suæ divinæ earnm potestatem, uti totius mundi, accipiet; indeque in Scriptura saepe rex, *desiderium, exspectatio gentium dicitur*.

Ad prob. 4Jta. R. .V. Nec enim David ipse ita semper beatus fuit, ac proin multo minus in eo confidentes, nec, etsi temporaliter beatus semper fuisset, reddere sic *omnes* beatos potuisset. Sed neque antecedentia hanc interpretationem sustinent ; immediate enim in hebraico præcedit Messias. *Osculamini filium, ne quando irascatur*, scilicet iste Dei filius, *cum enim exarserit ira ejus* (filii), *beati omnes, qui confidunt in illo*; igitur *in illo* antecedentia respicit, *ejus, filium*. Denique Dei solius est, vere beatos facere, qui in ipso confidunt : et Jeremias *maledictum* pronuntiat, *qui confidit in homine*.

92. *Dices* 2°. Cum Socinianis : 1°. Ex illo Psalmi loco saltem generatio Christi æterna et divina non evincitur; sed de resurrectione Christi, vel generatione ejus in tempore facta debet intelligi ; ergo. *Prob.* A. Paulus ipse Act. 13. v. 32. de Christi resurrectione verba illa, *ego hodie genui te*, exponit. Imo Hebr. 5. v. 5. de Christi sacerdotio. Alii vero ex Patribus de temporali generatione Christi ex matre accipiunt. 2°. Nullibi Scriptura sacra vocem *hodie* ad designandam aeternitatem adhibet. Verum etiam hæc frivola suit ; nara

R. -V. A. Certe enim non per hoc præcise, quod mortalium hominum instar sit natus ex matre in tempore, et resurrexerit a mortuis, est *melior angelis cfectus*, qui nequidem sic nati, nec mori potuerunt; ergo ob personam suam divinam ab ælerno genitam, qua illud habet præ angelis, quod sit Dei Filius natura, non adoptione et gratia ut angeli.

Adprob. !*“. R. .V. *Cons.* 1°. enim omnes hos sensus littera amplectitur; verissime enim idem secundum naturam humanam procreatus fuit in tempore, et excitatus a mortuis, et tamen secundum divinitatem abæterno genitus; quod clare ad litteram docet Michæas c. 5. v. 2. *El tu, Bethlehem Ephrata, parvulus es m millibus Juda : ex te mihi egredietur* (juxta naturam

humanam) *qui cil Dominator in Israel, et egressus ejus ab initio, a diebus (vlernitatis, pixla* generationem divinam. 2°. Quia generatio Christi æterna et divina est radix et origo omnis in Christo excellenti®, ut sacerdotii, etc. Et hoc duntaxat sensu Paulus Hebr. 5. verba illa, *genui te*, accipit.

.Id *prob.* 2im. .Y. *Cons.* Ex hoc enim plus non sequitur, quam sublimem esse hunc loquendi modum; sicut hunc alterum, *ego sum, qui sum*, Exod. 3. Quo tamen non obstante, sicut per hunc Exod. 3. licet illo Scriptura sacra nullibi amplius utatur, recte indicamus essentiam divinam sublimissimam : ita per priorem *hodie genui te*, divinam æternamque generationem Filii.

93. Ahgumextum 11. Ex Isaia 9. v. 6. et 7. ubi : *Parvulus natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum ejus : et vocabitur nomen ejus: Admirabilis, consiliarius, Deus, foriis, paler futuri seculi, princeps pacis*, v. 7. *Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis: super solium David, et super regnum ejus sedebit*,... *amodo et usque in sempiternum*. Ex quo sic : Hoc loco sermo de Messia est : atqui Messias hic prædicatur Deus; ergo. *M. prob.* nam 1°. versio Chaldaica expresse addit nomen Messiae. 2°. Eadem mens fuit Rabbiorum veterum, teste Galatino L.3.c. 19. 3°. Quia prædicata, quæ tribuuntur illi parvulo, nemini, præterquam Messiae conveniunt, maxime quod de eodem v. 7. dicitur ; omnium enim Judæorum consensu, Messias solus adeo multiplicabit imperium suum, pacem æternam alteret, sedebit super solium David in sempiternum. *Min.* constat ex textu. Latius hoc argumentum urget Euseb. L. 7. Demonslr. Evang. c. 4. et L. 9. c. 8., Chrysost. hom. 5. de incompreh. Dei natura.

Respondent partira *Judæi*, parlim *Sociniani* 1°. Prophetam loqui de Ezechia rege; is enim*admirabilis dici potest ab insigni illo miraculo in horologio regis Achaz, 4. Reg. 20. v. 2. 2°. Vox hebraica *El*, quam nos Deum vertimus, non significat Deum, sed fortem. 3°. In hebraico non est *vocabitur* ; sed, *vocabit* ; ut proin prædicata illa, inter quæ *El Deus* est, non parvulo illi, sed Deo convenient. 4°. Saltem prædicata illa in Jesu Nazareno locum non habent; vel 5°. etsi permittatur, de Messia hoc textu agi; nomen Dei hoc loco non proprie sumitur; sed late pro viro magno et excellenti, quo sensu Moyses dicitur Deus : *Constitui te Deum*, Exod. 7. v. 1. Item Ps. 81. v. G. *Ego dixi : Dii estis et filii excelsi omnes*. Sed

Contra lum. est : quod Ezechias nec dici possit *paler futuri seculi* ; nec princeps pacis, *cujus non erit finis*; cum ipse gravia bella cum Assyriis gesserit, et post ipsum graviora tulerint Judæi ; quin a Nabnchodonosore, capta el diruta Jerosolyma, Babylonem captivi ducti ; solutaque captivitate continuo a finitimis gentibus infestati, tandem a Romanis plane subvorsi sint, quin per tot secula frui ipsis pace licuisset. Præterea quomodo regnum Ezcchiæsempiternum fuit, quod posta Babyloniis dissipatum? Item, quomodo, prophetante hæc Isaia, Ezechias *parvulus*, qui multo ante natus erat? Sed neque ob miraculum illud Ezechias dici *admirabilis* potest, nisi impropriissime. cum proprie et vere admirabilis sit is, qui admirabilia efficit; at miraculum hoc Ezechias non patraverat.

Contra 2,lin. est : 1°. quod το *Gibbor* in textu hebraico jam significet for-

teni ; ergo το *EI* saltem hoc loco idem non significat, vel secus lanologia foret : 2°. quod pro hebr. *EI*, Deum reddant versiones pleræquoalite, LXX., Chaldaica, Syriaca, Arabica : 3°. quia το *EI* per accentum conjungitur cum adjectivo *Gibbor* ; ergo ipsum substantivi locum tenet : 4°. quia *EI* substantivi partes gerens, in singulari significat semper Deum verum; est enim contractum ex *Eloah*.

Contra 3°. iterum est : 1°. quod ante novam falsorum punctorum suppositionem, veteres Rabbini legerint in futuro passivo *ikkare*, vocabitur; testes hujus sunt versio Chaldaica, Syriaca, Arabica, et Rabbini veteres apud Calatinum. 2°. Legendum esse in passivo, non in activo *vocabit*, ipse textus demonstrat ; nam το *nomen*, sicut prædicata cætera, in hebraicoin nominativo positum est ; verbum igitur in passivo sit, oportet. 3°. Tam hæc. *Deus fortis*, quam prædicata cætera eodem in casu expressa sunt; igitur vel singula convenire debent illi parvulo , vel nullum. Sed hoc ultimum dici nequit; quia sic, in data interpretatione adversaria, parvulus ille nullum haberet nomen ; quern tamen describere hic intendit Isaias, ejusque indicare nomen.

Contra 4^om. est : quod in Jesu Nazareno singula convenient. Nam *admirabilis* fuit tum in conceptione et nativitate ex Virgine per inoperationem S. Spiritus, juxta illud angeli, Luc. 1. v. 35. *Spiritus sanctus superveniet in te* : tum in potentia et operatione, totaque vita. *Consiliarius* 1°. ob sapientiam et scientiam : 2°. quia docuit homines arcana Dei, cælcraque salutis media : 3°. et magis proprie fidelissime implevit consilium œconomiae Dei de redemptione hominis. *Deus* ob unitam personam naturamque divinam. *Fortis* in passione. *Pater futuri seculi*, scilicet 1°. legis Evangelicæ, quam instituit; 2°. vitæ æternæ, cujus præmia nobis meruit, januamque resurgens et in cœhim ascendens patefecit. *Princeps pacis*, quam Deum inter et hominem restituit. *Multiplicabitur ejus imperium*, Christi enim nostri regnum toto diffusum orbe est. Non tamen aliter hæc accipienda esse, quam de pace et regno spirituali, diximus Sect. præc.

Contra 5^om est : 1°. quia το *EI*, ut dictum paulo superius, substantivum in singulari positum, semper Deum, proprie sic a Judæis vocatum, designat, utpote contractum ex *Eloah* : 2°. quia LXX. clare habent Θεός, ut proin perfide Aquila, Symmachus, Theodotion, et Lutherus sustulerint nomen *Deus* : 3°. quia in Scriptura appellatio Dei simpliciter et absolute, sine ullo diminvente vel restringente, non tribuitur, nisi Deo vero; et præsertim conjuncta cum appellatione *fortis*, aut aliis ex nominibus divinis, e quibus etiam est *admirabilis*, ut constat Exod. 15. v. II., Ps. 77. v. 15. et ex collatione Jud. 13. v. 18. Hinc patet *disparitas* ad allata exempla : Moyses, cit. loc. dicitur Deus; at non absolute, sed cum restrictione *Pharaonis*, ob patranda coram eo prodigia. Unde Chald. habet : *Constitui te terrorem Pharaonis*, omisso Dei nomine.

9i. Arc cmext vx 111. Ev Is. 35. v. 4. et seqq. *Deus ipse veniet el salvabit vos. Tunc aperientur oculi cascorum et aures surdorum patebunt; tunc saliet, sicut cervus, claudus, et aperta erit lingua mutorum.* Ex quo sic argumtor : Qui hoc loco prodicitur venturus, est Deus verus : sed Christus noster hoc loco prodicitur venturus ; ergo.

Major prob. 1°. Quia Deus absolute cl simpliciter positus in Scriptura Deum verum significat, ut dixi in præc. : 2°. ex pronomine *ipse*, *Deus ipse \cnici*, quæ expressio alias frustranea esset : 3°. quia dicitur : *Ecce. Deus restet*, Israelitarum ; at per Israelitarum Deum in Scriptura non nisi Deus summus cl verus designatur.

J/m. prob. 1°. Quia signa illa, quæ in adventu suo prænuntiatur operaturus, soli Christo nostro conveniunt. Nullus Prophetarum veterum illa edidit; sed solus Jesus Nazarenus, Christus et Dominus noster, tantoque numero, ut illis plena sit Evangelica historia : 2°. in specie contra Soci-nianos, Arianos novos ; quia Christus ipse hanc Isaïæ prophetiam sibi applicat, Mattii. 11. v. 4. discipulis. a Joanne missis, an ipse Messias esset, quærentibus respondens : *Euntes renuntiate Joanni, cpiæ audistis et vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, etc.* Urgent argumentum hoc S. Atilan. de Incarn. Verbi Dei. n. 38., S. Cyprian. L. 2. cont. Jud. c. 7., Euseb. L. G. Demonstr. c. 21. (edit. Parisiens. 1628. p. 300.)

Dices 1°. In hebraico το *Deus* per accentum sejungitur a pronomine *ipse*; ergo non satis evincitur hic prænuntiari Messiam, Deum hominem. 2°. Propheta hic alludit ad historiam Sennacherib regis (de quo c. 3G. 37. seqq.) a quo Deus vere salvavit Judæos, mittens angelum, a quo deletus Sennacherib exercitus; ergo. 3°. Quæ in contextu habentur, saltem in Jesu Nazareno verificantur sunt; ergo.

Ad Γ®. R. In hebraico veteri hanc interpunctionem non esse; neque adhuc in paraphrasi Chaldaica, neque in Targum Jonathæ.

Deinde permissa hac interpunctione, quid adversariis prodest? sensus enim manet nihilominus idem, eademque energia; quia pronomen *ipse* neminem alium, nisi Deum verum, respicit; quia de nemine alio, præterquam illo, mentio præcedit.

Ad 2um. R. N. /1. Quia sic Deus non *ipse* venisset ; at juxta textum Deus *ipse* veniet, quod in sensu obvio, et communi interpretatione hominum idem sonat, ac veniet in persona propria. Hinc dum Deus subinde misit angelum, nunquam in Scriptura Deus *ipse* venisse dicitur.

d(13um. R. D. Non veritatem in sensu materiali C. spirituali N. Neque enim adeo insanire adversarios crediderim, ut, quæ eo capite dicuntur, singula in sensu materiali accipienda putent, vehit v. 1. *Lætabitur deserta et invia, et exultabit solitudo, etc.* alioquin et hæc Ps. 113. *Montes exaltaverunt ut arietes, et colles sicut agni ovium*, ita oportebit intelligere ; sed ubi Judæi ita saltantes montes viderunt? Certe neque Rabbini, vel leviter experti, dalalsaiæ verba ita crude accipiunt. In sensu vero spirituali quam optime verificata illa in Jesu Nazareno Christo nostro conspiciamus: siquidem *deserta* ista, *invia*, *solitudo*, *arida*, h. e. gentilitas lege illius instituta ad veri Dei cultum, floret quasi lilium, etc. omni virtutum genere.

93. Argumentum IV. Ex Is. 43. v. 14. 13. *Tantum in te est Deus, et non est absque te Deus. Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator.* Ex quo hæc conficitur argumentatio : hæc de nullo alio, quam Messia, dicuntur ; ergo hic verus Deus est, per naturam cl essentiam. *Ant. prob.* Non enim hæc verba ipsius Prophetæ sunt ad Deum vehit per apostrophem, aut admirationem; quia Propheta præmitit : *hæc dicit Dominus, Jehova*; ergo hæc

dixit J?Aoro;sed ad quem, nisi Messiam ? quia solus hic Salvator ille a Judæis exspectatus. Igitur verba Patris sunt ad Christum, *Prob. etiam Cons.* 1°. Quia absolute et simpliciter appellatur Deus. 2°. Quia ita appellatur Deus, ut absque illo Deus non sit. 3°. Quia appellatur Deus Israelis, quo nomine verus natura et essentia Deus intelligilur communi Judæorum phrasi, et novorum consensu Arianorum, teste Bellarm. L. 1. de Christo, c. 4.

Dices 1°. Allata verba Cyrum spectant, de eo enim cit. Is. capite agitur. 2°. Si ad Christum pertinerent ; sequeretur nimium , et contra nos, quod nec Pater , nec Spiritus sanctus esset Deus ; sed Christus solus , quia dicitur, *tantum* in te Deus. 3°, Reliqua in textu non satis de Christo exponi possunt.

Ad Iam. R. .V. .1. Etsi enim ibi agatur de Cyro ; isque etiam suo modo Judæorum salvator diei possit, ob donatam Judæis libertatem; non tamen Cyrus absolute et simpliciter appellari Deus potest; multo minus ita, ut absque Cyro Deus non sit. Igitur occasione Cyri, qui typus erat salvatoris Judæorum antonomastice sic dicti, h. e. Messiae, Isaias, prophetarum more,a typo ad rem significatam, a Cyro ad Messiam, rapitur.

Ad 2"®. R. .V. *seq.* Particula enim exclusive *tantum* solum idola, angelos, aliaque etiam creata excludit, ut sensus sil: non est alia in mundo divinitas, quam illa, quæ est in te, quæ tamen simul est in Patre et Spiritu sancto. Hinc generalis est Theologorum regula : cum voces exclusivæ adduntur personis divinis in attributis essentialibus, sive communibus, illæ solum excludunt res alias, quæ aliam habent a Deo essentiam; non vero alias personas divinas; cum enim hæ eamdem habeant essentiam, eadem etiam habent attributa.

Ad 3"®. R. .V. A. Nam 1°. Christo propriissime accommodatur : *in te est Deus*, quia Christi Immanitati persona divina immediate unita est, illaquo mediante, divina natura, ut exponit Cyril1. L. 1. in Joann, (opp. t. 4. p. 95. E.), Epiph. hæ. 57. n. 7., alique; tum quia in Christo qua Deo, etiam Pater est, ut ait S. Ambr. L. 4. de fide c. 3. n. 35., Cyril1. Alex, in Joan. L. 1. (opp. t. 4. p. 46. C.), Epiph. hæres. 57. n. 7., Athanas. orat, in illud : *Omnia mihi tradita sunt a Patre*, n. 5. 2°. Recte etiam dicitur Filio : *Non est Deus absque te*, obnaturæ unitatem, quia nec Pater est Deus absque Filio, neque est alius Deus a Filio, ut exponit S. Greg. Nazian. orat. 49. (al. de fideorthod. tract. 1. n. 13.) circa finem. 3°. Vere etiam appellatur *Deus absconditus* ob assumptæ humanitatis sacramentum, ait S. Hier. Item Deus Israel, Salvator, h. e. Jesus. Sic ex hac prophetia argumentatur Tertell. cont. Praxeam. c. 13., Elseb. L. 5. Præpar. c. 4., Hilarus L. 4. de Trinit. n. 38. et seqq.

Argumenta alia plnraqiie pertractant alii, maxime Elseb. LL. Demonstr. et Præparat., S. Cypr. cont. Judæos., S. Chrys. hom. quod Christus sit Deus., hom.ii.de incompreh. natura Dei.,S. Amur. L. 2. de Fidec. 3., S. Aug. L. 20. de Civ. c. ull. quos consulat, qui alia, præter allata , desiderat.

ARTICULUS III.

VERA JESU CHIUUSTI DIVINITAS DEMONSTRATUR AMPLIUS CONTRA HÆRETICOS EX TESTAMENTO NOVO ET ANTE-NICÆNIS PATRIBUS.

Ex pluribus novi Testamenti testimoniis de vera Jesu Christi divinitate ea iterum dunlaxat, quæ sequentur , quia abunde sufficiunt, delibamus. Et quoniam Sociniani veram divinitatem Filii, sicut totius Trinitatis dogma, ignoratam fuisse clamitant ante Concilium Nicænum, sed ab hoc primum intemperanti in Arium odio decretam, injuriosa hæc eorum assertio impune, ac sine confutatione transmitti non potuit. Proinde sit

% . Argumentum I. Ex Joan. 1. v. J. ubi, dum divinam Christi generationem, quod nullus ante Evangelistarum fecerat, declarandam sumit, ita de illo inquit : *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, ei Deus erat Verbum...* *Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil*, etc. Unde sic : Ilie sermo est de Christo, confitentibusSocinianis, Arianisnofls, et antiquis; nam sermo est de Verbo, quod caro factum est. *Subs.* Atqui Verbum caro facium hic asseritur Deus verus; ergo Christusest Deus verus. *Prob. subs.* quia appellatur Deus absolute et simpliciter, sine addito restringente vel diminuente, *et Deus erat Verbum*. Juxta regulam vero priore Articulo datam, vox *Deus* ita simpliciter posita nulli nisi Deo voro et summo in Scriptura tribuitur.

Despondent 1°. S. Evangelista ante dixerat, *et Verbum erat apud Deum*, sed propositio *apud* diversitatem sonat; nihil enim, ut recte S. Cyril1. in Joan. (L. 1. p. 15. D.) ait, apud semetipsum esse dicitur; ergo Verbum a Patre diversum est; proin non consubstantiale, nec verus Deus. Sed

Contra est, quod praepositio *apud* hic revera diversitatem, h. e. distinctionem sonet, non quidem naturæ, sed personæ; ideoque a S. Joanne adhibita, ut illam personarum distinctionem innueret. Hocque ipsum est, quod S. Cyril1us spectat, ex hoc textu Sabellianos impugnans, qui unam dunlaxat eamdemque in Patre et Filio, sicut in Trinitate universim, personam asserebant. Unde argumentum S. Cyril1i erat : si Filius, sicut naturam eamdem cum Patre, ita etiam habeat eamdem cum illo personam, quomodo de Verbo dici potest : erat apud Deum? *Quomodo enim, quod unum numero est, ipsum apud seipsum esse intelliejilur.* At vero S. Joannes, ne quis ex dicto suo , *Verbum erat apud Deum*, inferret : ergo ipsum non erat Deus; provide hoc antevertit dicens : *Et Deus erat Verbum*; innuens esse idem simul cupi Paire Deum, eamdem cum illo habens naturam.

Despondent 2°. In græco ante vocem θεό , *Deus*, non habetur articulus emphaticus δ, qui tamen semper præponi solet, et tantum, quando de Deo vero et summo sermo est. At

Contra est 1°. Falsum est illud adversariae partis suppositum; nam 1°. nequidem in hoc ipso c. I. Joan, semper ille articulus præfigitur Deo vero et summo, vehit v. G. *Fuit homo missus a Deo*. Item nec v. 12. 13. 18. nec semper alibi, Matth. 14. v, 13., Rorn. 1. v. 7. etc. 2°. Eliam articulus illesæpe

praefigitur, licet de Diis falsis sermo sit, Act. 7. v. 43., 2. Cor. 4. v. 4., Gal. 4. v. 8. 3°. Atqui saltem alibi Christum ille articulus præil, Rom. 9. v. “. de quo loco slatiin infra agemus.

Contra est 2°. Proscindendo etiam a modo dictis, ratio omissi illius articuli apte redditur, quod Groci articulum proponere soleant magis subjecto, quam prodicato; hic vero *Deus*, licet ponatur initio, prædicali locuin, Fer» *bum* vero subjecti tenet.

97. Argumentum II. Ex Joan. 10. v. 30. ubi inquit Christus : Ego et Pater unum sumus; ex quo tale ducitur argumentum : Christus per ea verba declarat, se habere unam cum Patre essentiam ; ergo. *Prob.* .1. 1°. Hic enim est sensus obuius et naturalis istorum, *unum sumus*; præsertim si jungantur illa v. 38. *Pater in me est, el ego in Patre.* 2°, Ex scopo Christi ea verba proferentis; argumentum enim Christi eo loco erat hoc : nemo potest rapere oves de manu Patris, quia Pater est major omnibus; ergo neque de manu mea; quia *Ego et Pater unum sumus*, h. e. eamdem habemus manum, sive ejusdem sumus potenti» : sed potentia Dei est essentia; ergo idem erat, ac dicere : quia *eamdem habemus essentiam.* 3°. Adeo clare hic Christus prædicabal essentiæ suæ cum Patre unitatem , ut idcirco lapidibus eum obruere Judæi decernerent v. 33. *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; et quia 'tu homo cum sis, facis teipsum Deum.* Et tamen 4°. hanc Judæorum opinionem non corripbat Christus; sed confirmabat argumentis novis, petilis ex operibus suis v. 37. *S» non facio opera Patris mei, nolite credere mihi ; si autem facio, et si mihi non vultis credere, operibus credite.* Sic quoque hac in causa Joan. 5. v. 18. non corripbat Judæos, sed sua amplius in opinione confirmabat.

Dicunt 1°. Christus Joan. 10. ait, se ita esse unum cum Patre, else essem Patre et Patrem in ipso, sicut (Joan. 17. v. 11.) orabat pro discipulis Patrem, *ut sint unum sicut nos, et sicut se Christus ait esse in eis* v. 23.: atqui hic inlelligit tantum unitatem concordia?; ergo.

R. .V. J/. Joan. 10. Christum non intelligere unitatem concordiæ, sed essentiæ, patet ex scopo Christi ibid, et rationibus datis. Prælerea si Christus posterioribus verbis significare duntaxat voluisset, se esse in Patre et Patrem in ipso, eo modo, quo justî dicuntur esse in Deo, et hic in illis unione morali per gratiarn, non necesse habuisset confugere ad opera sua : *operibus credite, ut cognoscatis et credatis, quia Pater in me est, et ego in Patre*; cum enim Judæi putarent Christum esse purum hominem, non alio modo credebant Christum esse in Deo, quam quo sunt homines cæteri.

Dicunt 2°. Christus Joan. 10. revera intellexit tantum unitatem *moralem*, et eo duntaxat modo se esse in Patre, quo filii *adoptivi.* Ait enim v. 34. quod eo solum modo se dixisset Filium Dei, quo olim Judices et Prophelæ dicti sunt *Dii* : ita enim porro refert S. Evangelista : *Nonne scriptum est in lege vestra, quia ego dixi : Dii estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est ;... quem Pater sanctificavit. et misit in mundum, vos dicitis : quia blasphemias : quia dixi, Filius Dei sum.*

R. A. .1. et prob. Illa enim Christi argumentatio non est *a pari*, ut Sociniani putant , sed est *a minuri ad majus*; cl sensus est : si homines a Deo principes constituti, et prophelæ , in lege appellantur Dii ; quanto magis ego

me dico *Deum*, ulpote qui sanclicificalus sum a Patre., sanctitate substantiali, per unionem *hypostaticam* ; cl ab eo missus in mundurn ad vitam largiendam hominibus. Deinde ad miracula provocat : Si non *facio opera Patris mei*, etc. Sed ad probandam sanctitatem accidentalem , *unitatem moralem* cum Deo *per gratiam*, hoc frustra fecisset ; neque enim propterea a Judæis blasphemums habebatur, neque haberi poterat.

98. Argcmextvm 111. Ex 1, Joan. 5. v. 20. *Scimus quoniam Filius Dei venit, ddedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Hicest verus Deus, et vita aeterna.* Ex quo hæc duplex conficitur ratiocinatio: P. Christus hic prodicatur veri Dei *verus Filius* , quod idem sonat ac naturalis, nunquam enim filii adoptivi dici possunt filii veri. *Infero* : ergo est vere Deus ; verus enim Filius ejusdem debet naturæ esse, cujus est Pater. ? , Eliam Socinianorum consensu per *verum Deum* designatur Deus summus elverus; inde enim volunt nomen veri Dei proprium esse Patris. *Subs.* Atqui etiam Christus hoc textu asseritur Deus verus : el *simus in vero Filio* que. *Hic est verus Deus* ; ergo.

Respondent : hæc : *Hic est verus Deus*, non pertinere ad Filium, sed ad Patrem, de quo etiam in hoc textu fit mentio, ut sensus sit iste : et simus in vero Filio ejus, h. e. Patris, qui *Pater est verus Deus.* Sed

Contra est 1°. Quod, stante expositione illa, textus fieret identicus et nugatorius; sensus enim fieret : *ut cognoscamus verum Deum. Hic est verus Deus.* 2°. Ex textu græco illa interpretatio refellitur ; in hoc enim ante demonstrativum *hic* procedit Jesu Christi expressum nomen : in *vero Filio ejus Jesu Christo. Hic est verus Deus.* Igitur ultima verba illa : *Hic est verus Deus*, Filium, non Patrem , respiciunt.

99. Argumentum IV. Ad Rom. 9. v. 5. de Christo sic disserit Paulus : *Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula.* Ex quo ita decretorie contra Socinianos concluditur : Deus . qui est super *omnia*, est Deus verus et *summus*; nihil enim, nisi summus Deus est super omnia : sed Christus est Deus super omnia, sic enim verba sonant ; ergo.

Respondent : Christum hoc loco non dici Deum verum, quia de eo prædicatur Deus cum addito, *super omnia*, scilicet creata ; ut vero vox Deus, phrasi Scripturo, denotet Deum verum, simpliciter et absolute poni debet sine addito, Verum

Contra est : quod, ut vox Deus designet Deum summum et verum, debeat quidem poni sine addito *restringente*, vel *imminuente*; non tamen sine tali addito, quo magis ipsa Dei essentia, et attributa exprimuntur; alioqui neque ipse Pater Deus summus ct verus dici posset; eodem enim modo de illo ait Apostolus ad Ephes. 4. v. 6. I nus *Deus et Pater omnium, qui est super omnes.* Per illa vero, *super omnia* summa Dei perfectio exprimitur. Numquid etiam in lege Deus summus frequenter additis variis nominibus ponitur , aliisque prædicatis, ut Deus *fortis* , Deus *Israel*, Deus *Jacob*, etc. ? quia tamen hæc similia non sunt restringentia vocis *Dei*, sed singularem energiam continent, vero Deo non officiant.

Neque alicuius momenti est, quod circa illuni textum : *qui est super omnia*

Deus, argntiatur *Erasmus* apud Bellarminum hic; posse verba ea referri ad Patrem per exclamationem; si post illa : <vr *quibus est Christus*, pro commate substituatur punctum; et vero ita legi apud S. Chrysostomi m.

Nam 1°. neque res subjecta, neque verba hanc ad Patrem exclamationem patiuntur; articulus enim ὁ cum participio ὧν, *qui est*, sive *hic existens* - lativus est, sententiam non inchoans, sed continuans. 2°. In editione Veronensi S. Chrysostomi hoc punctum non reperitur, quæ tamen editio emendatior est: sed extat tantum in versione Chrysostomi latina, auctore Germano Brixio; qua vero ratione in hanc irreperit, incertum est; certe contra mentem S. Chrysostomi id facium, qui hom. 3. in Joan, verba illa, *qui est super omnia Deus*, non ad Patrem, sed ad Christum ipse refert. Demum esto, in S. Chrysostomo latino Germani Brixii habeatur punctum; an propterea corrigendi omnes Bibliorum codices, græci et latini, qui pariformiter comma vel virgulam, non punctum referunt? vel annon potius ab his corrigendus lalinus Chrysostomi editor, cum nihil facilius, quam scriptoris unius incuria irreperere punctulum, imo quod usque adeo, ut addit Bellarminus, ab insidente musca relinqui potuit?

Argumentum V. Ex Anle-Nicænis Patribus; quo pateat impudentia mendacii Socinianorum, dogma de divinitate Christi ante Concilii Nicæni tempus nunquam creditum fuisse in Ecclesia. Sit ex illis primus

S. Ignatius M., qui Antiochiæ sedere cœpit anno Christi 71. Is vero epist. ad Magnesianos, n. 8. *Unus*, inquit, *est Deus, qui seipsum manifestum reddidit per Jesum Christum Filium suum, qui est ipsius Verbum sempiternum, non post silentium progressum*. Quibus diserte significat, ab omni æternitate processisse a Deo Patre Filium, eundemque esse Verbum; nam *progredi*, procedere, hic nihil est aliud, quam esse genitum. Neque potest locus hic detorqueri ad Socinianorum placitum, dum Christum alias aiunt appellari *Verbum*, vel *sermonem metonymice*, quod Dei summi verique sermones asportarit hominibus. Nam S. Ignatius ait hunc Jesum Christum esse Verbum *sempiternum*, quia *non progressum post silentium*, more scilicet verbi humani, quod post silentium ruptum oritur, et deficit in silentium; cui proinde Christum, Verbum, opponit; at si *metonymice* in dato sensu duntaxat *verbum* esset; neque esset progressum *post silentium*, neque oppositum verbo humano. Et epist. ad Philipp. (Bibliolh. magn. PP. t. 11. p. 17. A. et E.) *Non in unum trinominem, nec in tres incarnatos, sed in tres ejusdem honoris credendum esse*; ac inferius: S» *Deus et homo est, cur iniquum vocas Dominum gloriæ?*

S. Justinus, qui sec. H. floruit, in Apologia 2\ ad Senatum, n. G. *Filius ejus*, ait, *qui solus proprie dicitur Filius; Verbum simul cum illo ante creaturas et existens, et nascens, quoniam per eum primitus cuncta condidit et ornavit*. Quo testimonio nihil pro generatione divina Christi potest dici expressius. Amplius eundem Filium vere Deum esse, consubstantiali Patri, ostendit in Dialogo cum Tryphone, traditque Christum in T. V. *Deum et Dominum, Dominum virtutum, Deum Israelis*, quæ Socinianis consentientibus vero summo Deo propria sunt nomina, compellari: ipsumque esse, qui *Abraham, Moysi et Patriarchis* apparuit; quique nomine tetragrammato a Spiritu sancio nuncupatur.

S. Irenæus, qui eodem vixit seculo, L. 3. cont. Hæreses c. G. η. I. late

probat divinitatem Christi ; *Neque igitur Dominus, neque Spiritus sanctus, neque Apostoli eum, qui non esset Deus, definitive et absolute Deum nominassent aliquando, nisi esset vere. Deus...* (*Juis Deus ? de quo dixit, Deus manifeste veniet, Deus noster et non silebit, hoc est filius.* Illocque uberius urgete. 8. 12. etseqq. Ac tandem c. 20. (al. 18. n. 2.) *Exclusa est, ait, omnis contradictio dicentium : si ergo tunc natus est, non erat ergo ante Christus; ostendimus enim, quia non tunc coepit Filius Dei, existens semper apud Patrem.*

Clemens Alexandrin, in Admonit. ad Graecos Lseu gentes (opp. p. 5. D. et 68. D. edit. Paris 1629.) *Nunc autem apparuit hominibus hic ipse Verbum, qui solus est ambo, Deus et Homo... Verbum divinum, qui revera est Deus manifestissimus, qui est universorum Domino excequatus; quoniam erat ejus Filius, et Verbum erat in Deo.* Et L. 1. Pædag. c. 8. (opp. p. 113. C.) *Nihil odio habet Deus, neque Verbum; utrumque enim unum est, nempe Deus.*

His addi potest Antiochena Synodus habita sec. III. hanc esse traditionem, ab Apostolis usque eo, de Christo vero Deo in Ecclesia fideliter servatam, affirmans; dum e contra testatur Athanasius epist. de decretis Nicænæ Synodi n. 27. Arianos ne unum ex veteribus pro suo impio dogmate afferre potuisse. Plures vero Patrum sententias leges in Bellarm. hic, in Petavio, t.2. Theol. Dogm. aliisque.

Nota. Argumenta contra dogma catholicum sumunt adversarii tum ex Scriptura sacra, tum ex Patribus, tum ex Ratione. Scripturæ textus, qui opponi solent, omnes ad tres classes reducimus. *Prima* est eorum, quibus solus Pater asseri videtur Deus summus et verus. *Altera* illorum, quibus de Christo affirmari videntur, quæ vero Deo convenire non possunt. *Tertia* denique aliorum, quibus abnegari Christo videntur, quæ vero Deo sunt essentialia. Igitur

100. *Obj. I.* Cum *Crellio* Socinianorum *Achille*. Solus Pater, etiam cum exclusione Filii et Spiritus sancti, in S. Scripturis asseritur Deus; ergo. *Prob. Ant.* 1°. Joan. 17. v. 3. Christus ipse inquit : *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum.* Atqui hic solus Pater asseritur Deus, etiam cum exclusione Filii et Spiritus sancti; ergo. *Prob. min.* Particula exclusivæ *solum* excludit a communione prædicati omnes, præter eum, cui apponitur: atqui cui apponitur, est Pater; ergo. 2°. Ex 1. Cor. 8. v. 6. *Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, et nos per illum; et unus Dominus, Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum.* Sed hic Apostolus explicat, quis sit ille unus Deus, et simpliciter ait esse Patrem; ergo. 3°. Ex 1. Tim. 2. v. 5. *Unus Deus, unus mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus.* Atqui hic per *unum Deum* intelligitur Pater; nam *primo* inter hunc et homines Christus Mediator est. *Secundo* si Christus etiam esset ille unus, et idem cum Patre Deus; ergo esset Mediator etiam inter semetipsum et homines: sed hoc est absurdum; ergo.

R. *iv. Ant. Ad prob. P®. R. N. Supp.* quod particula exclusiva *solum* appellet super pronomen *te*, quod pertinet ad Patrem; sed afficit hæc sequentia, *verum Deum*, cumque his connecti debet, ut sensus sit, *ut cognoscant te, qui solus es verus Deus*; nam in textu græco inter particulam *solum* et inter

verum Deum interponitur articulus τοῦ *illum* hoc modo, *ut cognoscam te solum illum verum Deum*; sic vero, opera intervenientis illius articuli, particula *solus* se jungitur a pronomine *te*, trahiturque ad sequentia, *verum Deum*. Sed ita praecipua Crellii machina corrui; non enim ideo, quia Pater est ille Deus, qui solus est verus Deus, excluditur Filius; nam diversissima hæc sunt : solus Pater est Deus, vel habet veram divinitatem : et Pater est ille Deus, qui est solus verus Deus; vel, habet eam divinitatem, quæ sola vera divinitas. Licet igitur etiam Filius et Spiritus sanctus dicantur veins Deus ; manebit tamen , quod sit unus solus verus Deus, una sola vera divinitas; eo quod eandem numero habeant cum Patre divinam essentiam. Favet etiam huic responsioni versio latina, quæ post pronomen *te* habet comma, *ut cognoscant te , solum Deum verum*.

R. 2°. Permisso, non concesso , quod particula exciusiva *solus* Patrem afficiat; .V. *min. Prob. D.* Excludit a communione praedicati omnes personas extraneas, alienas, ut falsos gentilium Deos C. Personas Deo internas; quæ sunt ejusdem cum illo naturæ A'. Neque enim particula exclusiva *solus* semper omnia omnino a communione praedicati excludit : sed subinde res, vel personas determinatas, propter quas excludendas praedicato opponitur. Luc. 9. v. 6. voce de coelo facta, *hic est Filius meus dilectus...* de Christo dicitur : *inventus est Jesus solus*; ubi per *~b solus* excluduntur Aloyses et Elias, qui non amplius videbantur ; non vero Petrus, Joannes et Jacobus, qui nihilominus aderant. Sic Joan. ið. v. 32. dum ait Christus : *me solum reliquistis*, soli excluduntur discipuli, ut patet ex adjectis : *et non sum solus, quia Pater mecum est*. Sicut igitur hic Christus se dixit relictum solum , et non solum diverso respectu ; ita Pater dicitur solus verus Deus respectu falsorum numinum ; non vero solus respectu Filii et Spiritus sancti ejusdem secum naturæ. Similia exempla alia passim in Scripturis extant. Sic 1. Cor. 2. v. 2. ait Paulus : Aon *judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum*, h. e. hunc solum. Act. 4. v. 12. *Non est in aliquo alio salus, nisi in Christo*; nullibi excludit Patrem.

Ad prob. 2jm. R. D. min. Explicat quis sit unus Deus, excludendo Deos falsos C. secus .V. Opponit enim eo loco Apostolus Deo vero Deos falsos: *Scimus*, inquit immediate ante, *quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus* : *Nam etsi sunt, qui dicantur dii sive in coelo, six in terra (siquidem sunt dii multi et domini nulli) nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum, etc.* Eo igitur modo *unum Deum* hic vocat Apostolus Patrem, quo modo *unum Dominum* ait esse Jesum Christum; sicut ergo dum Christum dicit unum Dominum , non ab hoc titulo excludit Patrem, sed alios tantum ; ita dum unum Deum dicit Patrem, non propterea a divinitatis consortio excludit Filium et Spiritum sanctum, sed falsa tantum numina.

Ad prob. 3'm. R. N. min. Neque divinitati Filii quidquam officit titulus Mediatoris; neque in hoc absurdum quid est, quod Christus qua homo sit Mediator inter homines et se ipsum, qua Deus est. Nimirum Mediator est Christus, ut est homo subsistens persona Verbi, ita ut principium elicitivum operationum nos Deo reconcilantium sit natura humana ; dignificativum vero duntaxat persona Verbi; nihil vero in hoc absurdi. Quin addo contra adversarios in hoc praesenti decretorum ordine, quo Deus hominem non

nisi via condignæ satisfactionis reparare statuit, Mediator esse non posset, nisi Deus esset homo, vel creatura rationalis; quia alias actiones theandricæ fieri non possent, neque proin condignæ.

101. *Obj. II.* Multa in Scripturis divinis affirmantur de Christo, quæ vero Deoconvenire non possunt; ergo. *Prob. Ani.* 1°. Dicitur *creatus*, Prov. 7. v. 22. *Dominus creavit me initio viarum suarum*, ut habent LXX. Item Ecd. 24. *ab initio et ante secula creata sum*. Tribuuntur autem verba hæc incarnate Sapientiæ, quæ Christus est. Dicitur *factus*, Joan. I. v. 15. *Qui post me venturus est, ante me factus est*, aiebat S. Joannes Baptista : item Gal. 4. Dicitur *primogenitus omnis creaturae*, Coloss. 1. v. 15. Igitur et ipse creatura est. 2°. Christus ipse se *Patre minorem* profitetur, Joan. 14. 28. *Pater major me est*. Unde et illius praeceptis subjectus fuit, Joan. 15. v. 10. et 1. Cor. 15. v. 28. *Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc et ipse subjectus erit ei*. Hem , supplices preces Patri obtulit. Hæc vero inferioritalcm aliquam in Christo arguunt. 3°. Sæpe in Scripturis Christus simpliciter dicitur *homo, filius hominis, sacerdos*, a Patre *missus*. Quæ singula prædicari de Deo summo et vero non possunt.

H. *D. Ant.* Multa sic affirmantur de Christo secundum naturam ejus humanam C. secundum divinitatem N. Ita quod sit minor Patre, passus, et similia, de Christo juxta naturam ejus humanam prædicantur. Sub hac distinctione transmissio Antecedente, in specie

Adprob. 1m. R. 1°. Si Christus sit creatus ante secula, τð *creatus* sumendo pro productione rei ex nihilo , quomodo igitur subsistet adversariorum dogma, Christum non extitisse ante Mariam ?

R.2°. *D.* Dicitur creatus, factus, secundum naturam humanam , et quidem in tempore C. secundum divinitatem *Subd.* Creatus , factus, h. e. genitus C. Productus e nihilo N.

Nam 1. τð *creare* apud Hebræos etiam largius sumitur, ita ut eorum phrasi *creari* dicatur, quidquid ab alio, modo quocumque, originem accipit : sic sumitur Ps. 50. *Cor mundum crea in me Deus*; et Ps. 101. *Populus, qui creabitur, laudabit Dominum*. 2. Apud Graecos vero *creare* et *generare* promiscue usurpantur, ut Ps. 89. v. 2., Deut. 32. v. 18. in quibus locis verbum græcum idem nunc creationem , nunc generationem apud LXX. significat. 3. Etiam apud Latinos, observante Hieron. in c. 4. ad Ephes. ; unde et parentes dicuntur *procreare* liberos. Cur vero *processio* Verbi nunc *generatio* dicatur, nunc *creatio*, rationem dat S. Thomas 4. cont. gent. c. 8. cx S. Hier. L. de Synod. n. 17. Ut ita Verbo tribuatur, quidquid est perfectionis; removeatur contra , quod est imperfectionis : *In generatione*, ait S. Doctor, *pud generatur, accipit naturam generantis, quod perfectionis est; sed in generationibus quæ sunt apud nos, generans ipse mutatur , quod imperfectionis est : in creatione vero creans non mutatur, sed creatum non recipit naturam creantis. Dicitur ergo simul Filius creatus et genitus , ut ex creatione accipiat immutabilitas Patris, ex generatione unitas naturæ in Paired Filio*.

Dum vero anteS. Joannem Baptistam *factus* dicitur, sensus est, quod illum in prædicando præcedat dignitate , ut palet ex causali immediate subjecta : *quia prior me erat*, scilicet generatione æterna (nam generatione

humana vel temporali prior erat Joannes), ideoque longe me dignior, cuius non sum *dignus*, ut *solvam ejus corrigiam calceamenti*, v. 27.

Postremum etiam *D.* Dicitur primogenitus omnis creaturæ, hoc sensu, quod sit creaturarum prima .V. quod sit genitus, antequam fieret ulla enatura *C.* Nam Joan. 1. v. 18. *unigenitus* dicitur, *unigenitus Filius*, qui ol *in sinu Patris*; sed si esset creaturarum una, non esset unigenitus. Recte etiam, secundum generationem ejus in tempore, juxta naturam humanam *primogenitus omnis creaturæ* dici potuit ab Apostolo, non quidem eo sensu, quod omnes præcat tempore, sed quia primatu et dignitate, *ut sit ipse primatum tenens in omnibus*, v. 18. *ibid.*

Ad prob. 2*^m. *R. D.* 1*TM. *Patre* se *minorem* profitetur ratione humanitatis assumptæ *C.* divinitatis suæ .Y. Secundum hanc enim æqualem se Patri docet: *ego et Pater unum sumus*. Joan. 10. Quod velo priore loco se minorem solummodo dicat ratione humanitatis suæ, patet inde, quia loquitur de suo ad Patrem reditu; ergo ea sub ratione se dicit minorem Patre, sub qua erat ad illum rediturus sub ratione divinitatis suæ, vel naturædivinæ; secundum hanc enim semper in Patre fuit, et hic in illo, Joan. 10.; sed tantum ratione humanitatis; ergo.

Sic quoque, ratione humanitatis tantummodo, Patri *subjectus fuit*; ad eum *preces supplices fudit*; *præcepta implevit*; qualia tamen hæc præcepta fuerint, quomodo libere impleverit, suo loco dicemus, cum ea pertractare nondum hujus loci sit. Ac demum hoc sensu explica, quæ in *prob.* 3*. afferbantur.

102. *Obj. III.* illos Scripturæ textus, quibus quædam abnegari videntur Christo, quæ tamen Deo vero competunt, hoc modo: Deo vero et summo essentialis est omnipotentia, summa potestas, bonitas, perfecta scientia: atqui bæc Scripturæ divinæ Christo denegant; ergo. *Prob. min.* per paries. Nam 1°. denegatur omnipotentia, Joan. 5. v. 19. *Non potest Filius a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem*; ergo. 2°. Summa potestas, Matth. 20. v. 23. *Sedare ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis*. 3°. Bonitas, Matth. 10. v. 18. *Quid medicis bonum? nemo bonus, nisi solus Deus*. 4°. Perfecta scientia, Mare. 13. v. 32. *De die illo, vel hora nemo scit, neque angeli in calo, neque Filius, nisi Pater*; ergo.

R. N. min. Ad prob. 1^{jm}. *R.* .V. *Cons.* Statim enim subdit Christus; *quacumque enim ille (Pater) fecerit, hee et Filius similiter facit*. Filius ergo nihil facere a se ipso dicitur; lum quia, quidquid habet Filius, id a Patre per generationem accipit; tum quia est eadem utriusque Patris et Filii voluntas et natura, ut proin Filius nihil *a se*, h. e. solo, faciat sine Patre; opera enim ad extra, de quibus Joan. 5. loquitur Christus, indivisa sunt, et tribus personis communia. ^{^39}

Ad prob. 2*^{cc}. *R. D.* Non est meum, h. e. non est æquitatis mcæ, vel decntiæ, dare vobis jure propinquitatis, vel ex affectu sanguinis et carnis, ut postulatis *C.* non est mcæ potestatis absolute dare vobis *N.* Christum rcipsa omnem habere potestatem, diserte docet ipse, Matth. 28. v. 18. *Data est miht omnis potestas in calo et in terra*; sed quia mater filiorum Zebedæi primas sedes petebat pro filiis, propinquitatis præcise titulo, et ambitione muliebri; sapienter respondit Christus, non esse suum, primas in regno

suo sedes ita, ut cogitabant, distribuere; sed se, exemplo Patris, non carnales affectus attendere, sed merita: hinc prius passionis calicem ipsis hauriendum obtulit.

Ad prob. 3*^{cc}. *R.* Non hic *se bonum* negat; sed ita respondebat apposite ad informandum adolescentem illum divitem: cum enim is Christum purum esse hominem putaret, enrn tamen *bonum* compellaret; innuit Christus, non puro homini, sed soli Deo hoc prædicatum competere: *quid me bonum dicis*, quem purum hominem putas? *nemo bonus, nisi unus Deus*; i. e. si bonum vocas, ergo me Deum crede, vel bonum me non appella, ut ait S. Aug. L. 2. cont. Maxim, c. 23. n. 5.

Ad prob. 4*^m. *R. D.* Ait se nescire diem illum, vel horam cum restrictione et relative ad circumstantias *C.* se nescire simpliciter et absolute .Y. *Quomodo enim nescivit judicii diem*, ait S. Ambros. de Fide L. 3. c. 16. n. 203. *quiet horam judicii, et locum, et signa expressit et causas?* horam, Luc. 17., locum, Matth. 24., signa præambula ad apicem, Luc. 21. et quidem hoc ipso Mare. 13. v. 24.? Ait igitur, se nescire, tanquam *Magister et Doctor*, ea scientia, qua uti posset, vel communicabili discipulis ipsum interrogantibus: *Dic nobis, quando ista fient? et quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari?* Ad ultimum respondit v. 24.; prius se nescire ait, sed scilicet ita, ut hoc æque ipsis tanquam Magister, quem consulebant, aperire non possit, eo quod hoc non expediat.

Inst. 1. Juxta verba solus Pater scit, *nemo... nisi Pater*; ergo Christus absolute, ab hac scientia excluditur. 2. Si Christus ideo se nescire dicat, quod scientiam illam tanquam Magister communicare non possit; ergo nec dicere potuisset, *nisi Pater*; si enim non expediat, ulFilius hanc scientiam communicet, neque expediet, ut id faciat Pater.

Ad 1^{nm}. *R.* Particula illa exclusiva non afficit personas divinas, quasi hæc ab illa notitia excluderentur; sicut dixi ad *Obj.* primam: Filius enim habet omnia, quæ habet Pater, Joan. 16.; igitur et hanc scientiam: est in Patre et Pater in illo, Joan. 10.; ergo hac scientia excludi non potest: sed solum afficit creaturas, *angelos*, etc.

dd 2um. *R. N. seq.* Quia Pater per semetipsum nobis immediate non loquitur, nec per seipsum manifestat quidquam, sed singula per Filium suum, in quo *novissime diebus istis loculus est nobis*, Hebr. 1. quem videlicet nobis Magistrum et Doctorem misit; ergo non Pater, sed Filius dici potest nescisse diem illum eo quo dictum modo.

103. *Obj. IV.* Auctoritatem Patrum Ante-Nicamorum eo quo sequuntur ordine

I.S. Igxatus M. epist. ad Magnesianos (Bibi, magnaPP. 1.11. p. 12.) *unum*, inquit, *el verum Deum Patrem suum annuntiavit*. Epist. vero ad Tarsenses (ibid. p. 14. A.) : *Christum esse Creatoris Filium, nec illum, qui est super omnia Deus, sed Filium ejus*.

Ante responsum ad hunc cælerosque Patres in genere, præmitto, dissimulari non posse, eos ante Nicænâ Synodum de Verbo ejusque divinitate minus accurate hic illic scripsisse, nec semper singulos apices, terminosque ad libellæ vocasse rigorem; cujus causa est, quod nulla tunc esset circa divinitatem Filii enata hæresis, quæ tanta vi aggrediretur dogma illud

catholicum, ut postea Ariana pestis ; quæque proin strictissimam scribendi rationem exigeret; ut merito dicas de illis, quod S. Aug. L. 1. con. Julian, c. 6. de Patribus ante hæresis Pelagianæ ortum : *Vobis Pelagianis nondum litigantibus securius loquebantur*. Cælerum tamen singulorum orthodoxa mens aliunde piet, juxta quam , tum scopum in scribendo, ac subjectam materiam , eos explicamus. Igitur

Ad Iom. R. D. Patrem annunciavit *unum et verum Deum*, ut a divinitatis consortio excludantur Dii falsi C. ut excludantur personæ divinæ alia?, Filius et Spiritus sanctus, qui ob eandem cum Patre essentiam sunt cum eodem unus solus verus Deus .V. Non excludi Filium constat ex eadem ejus epist. cit. n. 99.

J(2um. R. D. Dicit Christum Filium Creatoris, nec esse illum, qui est super omnia Deus, ratione humanitatis C. divinitatis .V. Secundum hanc enim Filium unum cum Patre, ejusdemque honoris, vere Deum practical epist. ad Philipp, cit. n. 99.

104. II. S. Justinus multa tradit, quæ cum Christi divinitate non cohærenl. 5am in dialogo cum Tryphone 1°. Patrem dicit esse causam Filii; hunc esse Deum alium a Patre n. 56. 2°. In Testamento veteri fuisse Patris nuncium, et paternae voluntatis administrum n. 61. 125. 127. et 128. 3°. Non Patrem, sed Filium locutum Patriarchis, et ab his visum n. 127. 4°. Filium esse Deum Patris consilio et voluntate n. 127. Imo Patrem vocat Dominum ipsius Christi n. 126. In Apol. 2. (al. 1. n. 13.) autem inquit: *Filium secundo loco, Spiritum propheticum tertio ordine a Christianis non sine ratione coli*.

R. His loquendi formulis, etsi nonnihil duriuscule sonantibus, revera tamen aliud non intendit, quam ut contra Judaeos, qualis erat Trypho, unicam admittentes in Deo personam , ostendat necessario admittendas esse personas plures, numero distinctas , in eadem licet unitate et identitate naturae. Hinc ejusmodi loquendi formulis utitur, quibus illam personarum distinctionem adstruat ; ubi, dum simul Patri praeogativas præ Filio videtur tribuere, ad summum vult, Patrem, non quatenus Deus est, sed quatenus est Pater, habere aliquam praeogativam supra Filium, sed solum *relativam et nolionalem*, etsi quoad *absoluta et essentialia* sit inter eos summa aequalitas. Confer, quæ ex S. Justino dicta n. 99.

Ex hoc Justiniani scopo plana fiunt pleraque ex eo allata. 1°. Patrem ait *causam Filii*, id est, principium, ratione generationis; hinc nulla hic indicatur prioritas naturæ, vel temporis; sed tantum originis. Sic vocem *causa* intellexerant veteres, et adhuc post Cone. Nicæn. Patres, S. Damasc. L. 3. Orlhod. fid. c. 5. S. Greg. Naz. orat. 29. (al. 20. n. 7.), vocat *Deum alium*, non natura, sed persona. 2°. Patris *nuncium* et *administrum*, quia Pater per appropriationem dicitur conditor omnium, quatenus est principium sine principio, et condidit omnia per potentiam a nullo acceptam; Filius vero simul, sed per potentiam a Patre generatione acceptam. Hinc iis vocibus Filium esse persona alterum a Patre significat. 3°. *Filium visibilem* olim Patriarchis fuisse, non *Patrem*; quia Justiniani et aliorum hæc erat opinio, Deum, qui olim apparuisset, et dictus Deus Israelis, fuisse Filium; hunc assumpsisse corpus, quia ad hominis redemptionem destinatus; unde sic

impugnabat Judæoscl Patripassianos : invisibilis distinguitur persona ab eo, qui est visibilis; sed Filius fuit visibilis , non Pater; ergo. 4°. Esse *Deum ex voluntate Patris*; sed necessaria, quatenus Pater non coacte vel invitus, sed necessario generat Filium. *Patrem Dominum Christi* ait, ratione humanitatis; vel το Dominum sumit improprie *pro principio*, cui conjuncta est quasi quaedam praecellentia *relativa et rationalis* , quæ in absolutis æqualitatem non impedit. 5°. Denique *Filium secundo loco coli*, ut personam secundani et posteriorem origine ; et Spiritum sanctum ut personam tertiam ab utroque procedentem.

103. 111. Origenes L. 6. cont. Gelsum n. 60. Patrem ait *præcepisse* Filio, ut mundum conderet; quod idem S. Ir en æ u s dicit L. 3. c. 8. n.3. Dein idem Origenes L. 8. con. Celsum n. 14. Christum a quibusdam, inquit, *universorum Deum temere affirmari, quod nos non facimus, qui credimus ipsi dicenti : Pater major me est. Alias ministrum Patris*, uti et Ir en æ u s; item *instrumentum* vocat.

R. Quæ mens Origenis fuerit hac in re, dubium reddunt oppositæ invicem sententiae. SS. Hier , epist. ad Avit., August in. L. de Hæresib. c. 48., Epiph an. Hær. 64. postque illos alii ab Origene negatam esse divinitatem Verbi affirmant; vel certe eum vel maxime suspectum habent. S. Athanasius tamen non paucos ex Origenis contra Celsum libris textus contra Arianos protulit. Unde alii, duce S. Basilio L. de Spiritu sancto c. 29. Origenem inconstantiae arguunt, qui nunc traditionis auctoritate compulsus orthodoxe de SS. Trinitate, nunc haeretice ex suo in Platonis doctrinam studio scripserit.

Prioribus singulis oppositi alii Origenem quoad hoc dogma ex toto orthodoxe sensisse asserunt, itaque explicant : Patrem ait Filio *præcepisse*, tum Filium *ministrum* fuisse; sed utrumque improprie : prius hoc sensu, quatenus generatione aeterna Pater Filio suam communicavit voluntatem creandi mundum, uti et potentiam. Posterius in sensu eodem, quo supra S. Justinus Filium vocavit administrum. Eodem sensu etiam *instrumentum* dicitur. In L. 8. aiilem, dunt Filium ait non esse *illum universorum Deum*, sensus est, non esse Patrem *persona*; contra Noetianos enim ibi agit, Filium unam cum Patre personam esse asserentes : proinde cum Filium dicit, non esse illum universorum Deum, Patris personam intelligit in sensu Noelianorum, quos impugnat, non vero essentiam. Cum deinde Patrem dicat Filio majorem; vel de hujus humanitate id dixit; vel, si de divinitate dictum fuisse quis contendat, iterum το *majorem* sumit improprie, pro sola praerogativa originis, quam habet Pater, utpote divinitatis totius origo, et principium sine principio. Quod denique ex Origene L. I. in Job obmovent Sociniani, quo rotunde negare videtur divinitatem Filii, Arianorum irrepsit perfidia post Nicamurn Concilium et Syn. V. tum quia non concordat cum cætera doctrina Origenis in libris contra Celsum ; tum quod nunquam error hic in Concilio aliquo, nequidem Generali V., ubi damnati Origenis errores reliqui, fuerit objectus.

10β. IV. Tertullianus certe Christi divinitatem non credidit. *Prob.* Nam 1°* L. cont. Hermogenem c. 3. negat Filium esse abælerno. En verba : (*Juiact Pater Deus est ; et Judex Deus est ; non tamen ideo Pater et Judex semper ;*

quia Deus semper : .Vani nec Pater potuit esse ante Filium, nec Judex ante delictum ; fuit autem tempus, cum et delictum el Filius non fuit, quod Judicem et qui Patrem Dominum faceret. 2°. Filium esse conditum in creatione mundi vel paulo ante docet 1.. cont Hermog. c. 18. et L. cont. Praxeasinc.fi.

R. .V. Assert, et addo, vix unum e singulis Antc-Nicaenis Patribus aut clarius , aut expressius tradidisse hcc dogma catholicum , quod toto cont. Praxeas libro data opera demonstrat : ac quidem c. 5. æternam generationem Filii ita diserte tradit : *Jnte omnia Deus erat solus... solus autem, quia nihil aliud extrinsecus prater illum. Cæterum ne tunc quidem solus, habebat enim secum, quam habebat in semetipso, Dationem suam scilicet, qua Verbum denotare solet. Etc. 8. Sermo (Verbum) ergo et in Patre semper, sicut dicit: Ego in Patre; et apud Deum semper, sicut scriptum est : Et Sermo erat apud Deum. Et nunquam separatus a Patre, aut alius a Patre : quia Ego et Pater unum sumus, c. 2. vero hanc hdei regulam posuerat : Custodiatur aconomia sacramentum, quæ unitatem in trinitatem disponit, tres dirigens, Patremel Filium et Spiritum sanctum. Tres autem non statu, sed gradu; nec substantia, sed forma ; nec potestate, sed specie : unius autem substantial, et unius status, et unius potestatis, quia unus Deus. Ubi clare tres personas unius docet esse substantiæ, status, potestatis : per gradus vero ordinem originis exprimit : per formas vero et species , non naturam aut substantiam, ut ex oppositione, quam facit, palam est; sed personas et varios subsistendi modos, quos relationes seu personalitates appellamus. Unde*

Ad prob. 1^{ca}. R. .V. J. Ad huj. prob. R. Permisso hic de Verbo loqui Tertullianum, posteriora verba, in quibus vis ponitur D. Fuittempus... cum Filius non fuit, quoad generationem ad intra N. quoad generationem ad extra C. Duplicem Verbi divini generationem distinguebant Veteres, unam proprie dictam, veramque, sive internam, qua Pater ab æterno et intra se Verbum genuit ; alteram improprie talem , sive externam Verbi, quæ nihil est aliud quam ejus manifestatio ; qua dicitur Pater generasse Verbum ad extra, quando per illud producendo creaturas, hoc, quod antea latuerat in sinu Patris, mundo manifestavit in principio temporum vnore vulgari hominum loquendi, qui generari, gigni, pro nasci exterius sumunt; tuncque dicunt Filium genitum, quando emissus ex utero matris.

Hanc ultimam vero generationem intelligit Tertull. cum dicit, *fuit tempus, cum Filius non fuit*, ut colligitur ex ejus cum Hermogene controversia et ex contextu illius capitis. Hermogenes enim admittebat materiam æternam, improductam , sine omni actu tamen et forma, usque dum Deus, producendo mundum, illam varias in formas et species divideret : illamque propugnabat hoc ratiocinio : Deus fuit ab æterno; ergo etiam fuit ab æterno Dominus ; Deus enim esse* non potest. quin simul sit Dominus : atqui si materia illa extra Deum non fuisset æterna , Deus non fuisset ab æterno Dominus, quia sic nihil fuisset, cui dominaretur ; ergo.

At Hermogenem ita refutabat Tertullianus : si Deus ideo præcise est ab æterno Dominus, quia est ab æterno Deus ; ergo etiam ex eadem ratione erit ab æterno Judex et Pater ; Deus enim æque Judex et Pater est, ac Dominus: atqui tamen non fuit ab æterno Judex et Pater ; non Judex, quia nulla ab æterno delicta exlitterunt. in quæ justitiam exerceret ; non Pater, quia Filium , quem intra se conceperat ac jam perfectum habebat velut in sinu.

lunc primum omisit in lucem, cum per illum mundum conderet ; ergo nec fuit ab æterno Dominus , in sensu Hermogenis , quia non fuit extra Deum illa materia, cui actu dominaretur.

Dixi supra : *permisso*, etc. nam nequidem hic sermonem esse de Verbo, vel Christo, respondent alii, volentes per *filium* hic intelligi adoptivum, hominem, vel Angelum.

Ad prob. 2lm. Eadem est responsio.

107. *Inst.* 1. *Tertullianus* L. cont. Ilormog. c. 18. de Sophia ait : *Denique ut necessariam sensit ad opera mundi, statim eam condit et generat in semetipso*; ergo vult tunc primum generatione interna esse Verbum genitum , cum esset mundum conditurus. 2. In creatione mundi Filium *factum esse Patri parem* , c. 7. cont. Praxeam ; ergo nondum fuerat ad intra genitus, quia alias jam ante par fuisset. 3. Loc. cil. contra Hermog. sic argumentatur : si materia esset aeterna, ergo praeferenda esset Filio, ut quid antiquius : *quale est, ut Filio, Dei sermone unigenito et primogenito, aliquid fuerit prater Patrem antiquius ?... Ita et hoc nomine materiam Deo praeponit Hermogenes, praeponendo eam Filio, etc.*

Jd 1“®. R. N. *Cons.* Neque enim hoc intendit *Tertullianus*, quasi tunc primum, paulo antequam esset mundum conditurus, generatione interna produxisset Verbum, ut constat ex ejus verbis supra. Sicut neque adeo crude quis accipiet *Tertullianum* , quasi paulo ante creationem mundi tunc primum sensisset, h. e. cognovisset Deus Sophiam ad mundi opera necessariam, cum omnia sciverit ab aeterno. Sed quod prius, prioritatem originis ante productionem Verbi, cognoverit Deus creaturas ut possibiles, et per Verbum producibiles prius, quam Verbum sit productum, et cognoscatur esse æternum et necessarium , per quod possibilia sunt entia contingentia; juxta ea, quae dici solent Tr. de Deo Trino, ubi de processione Verbi. *Tertullianus* enim hic agit porro contra Hermogenem ejusque materiam improductam; estque hoc ejus praecise argumentum : Verbum, quod ex ipso Deo, et in Deo est, produci debuit, per quod tamen produci debuit, quidquid Ceret extra Deum; ergo multo magis materia illa aeterna Hermogenis producta dici debet, quia extra Deum. En ipsa, quae hoc planum faciunt, *Tertulliani* verba immediate subjecta : *Agnoscat ergo Hermogenes, idcirco etiam Sophiam Dei natam et conditam* (productam) *praedicari ; ne quid innatum et inconditum* (improductum) *præter solum Deum* (Patrem) *crederemus. Si enim intra Dominum, quod ex ipso, et in ipso fuit, sine initio* (origine, productione) *non fuit, Sophia scilicet ipsius,... multo magis non capit sine initio quidquam fuisse , quod extra Dominum fuerit.*

R. Dicit esse *factum parem* Patri, hoc est, demonstratum parem in creatione, quia per Filium, h. e. potentiam ipsi a Patre communicatam, conditus est mundus; et Filius eum produxit cum Patre potentia pari.

R. iv. ita argui a *Tertulliano* : si materia illa esset teterna, esset antiquior Filio; sed quod esset praeferenda Filio; adeoque ipsi Deo, cum Filius Dei sit Deus: ideo vero huic esset praeferenda , quia materia illa dicitur improducta, carens omni principio, cum tamen Dei Filius, qui Deus est , productus sit, procedatque a Patre, principio suo et origine. Dum vero dicit : quale est, ut Filio Dei aliquid fuerit *præter Patrem antiquius*, solum

vult, Filium esse a Patre productum, et hunc illo esse priorem origine. Simili modo multæ alito locutiones melaphoricæ, quibus abundat Tertullianus, exponenda sunt : uti et, quæ ex Treopuilo Antiocheno, !.. 2. ad Autolycum proferuntur, qui iisdem iere, quibus Tertullianus, verbis usus fuit.

108. V. Athenagoras, Clemens Alexandrinus, Dionysius Alexandrinus, divinitati Christi adversantur. Aam 1°. Athenagoras generaliter inquit, Legat. pro Christ, n. 8. omne genitum aliquando incœpisse : ex quo infertur; ergo et Verbum proin æternum non est. Idem ibid. n. 10. Verbum vocat *primam Patris progeniem*, eo quod Verbum prodiisset a Patre, ut esset actus creaturarum, easque educeret e nihilo. 2°. Clemens Alexandrinus. L. 7. Strom, (opp. p. 702. A.) *naturam Filii esse soli omnipotenti propinquissimam docet*. 3a. Dionysius vero apertius adhuc loquitur epist. ad Euphranorem et Ammonium (ap. Athanas. L. de sentent. Dionysii n. 4.), *Dei Filium opus facilitium* nuncupans; Patremque se habere relative ad Filium, uti *agricola ad vitem, fabricatur navis ad navem*; et concludit : igitur non erat, antequam fieret.

R. V. Assert. Nam 1°. Athenagoras priori loco tantum de creatis loquitur, in quibus solis ea illius tenet regula. Iu altero vero loco de generatione illa Filii externa loquitur, cujus paulo ante meminimus. 2°. Clemens Alexandr. græce habet φύσις, quæ vox quidem communi acceptione *naturam* Latinis nunc significat. ipse tamen pro *persona* adhibet, more in primis quatuor seculis non infrequenti, in quibus naturam et personam, οὐσίη et ὑπόστασις p̄i Omiscue usurpabant. de quo vid. Petavium Tom. IV. Theol. dogm. L. 2.C.3. et alibi; sic, φύσις *naturam*, pro persona sumit S. Alexander Alexandrinus, epist. ad Alexandrum Constantinopolitanum, Synesius in hymno 3. v. 219., etc. 3°. Dionysium quod attinet, verba ejus minus castigate prolata, ut jacent, equidem Arianismum redolent; catholice tamen sensit et explicavit; Arianismi enim propterea accusatus apud Dionysium Rom. Pontif. suam illi apologiam misit, qua se longissime abesse professus ab Ariana fæce, dicta sua, quæ ex nimio contra Sabellianos zelo, ut contra hos personarum distinctionem evinceret, incauto exciderant, orthodoxo in sensu exposuit. V. P. Kilber, Tract, de Deo uno et trino, disp. 5. c. 1. a. 2. n. 293.

109. *Obj.* Γ. 1°. Synodus Antiochena anno 270. habita rejecit vocem ὁμοούσιος; consubstantialis. 2°. Idem fecit Antiochena alia an. 345. in qua et depositus Athanasius. 3°. Filium non esse consubstantialem Patri definivit Cone. Sardicense an. 347. et Sirmiense an. 336. cui subscripsit ipse Osics Cordubensis. 4°. Episcopi illi, qui Semi-Ariani dicti, in Synodo Ancyrana sub pœna anathematis vetuerunt usum vocis *consubstantialis*; et tamen orthodoxi habentur a S. Athanasio L. de Synod, n. 4L, imo laudantur a S. Hieronimo L. de Syn. seu de fide Orientalium n. 78. tanquam de re orthodoxa bene meriti. 5°. Eadem vox *consubstantialis* in Ariminensi Synodo Episcoporum G00. exempta fuit e Nicæno Symbolo, et suppressa. Et 6°. contra illam, sanclumque Athanasium subscripsit Liberius S. P. in formula Svrmiensi.

Ad Iuai. R. D. Rejecit in sensu Catholicorum .V. in sensu Pauli Samosatani C. Hic vero impius et hæreticus erat; nam, ut ex S. Athanasio L. de Synodis n. 45. discimus, uti unicam in Deo essentiam, sic unicam cum

Sabellio personam asserebat; unde inferebat impossibile isse. Filium et Spiritum sanctum duas esse personas a Putre distinctas; quod nō ostenderet contra Catholicos, istud ejus erat ratiocinium, a paritate cum rebus creatis desumptum : Si Filius est genitus ab æterno ex substantia Patris, ergo erit Patri consubstantialis, pariterque Spiritus sanctus ab utroque procedens; ergo tres erunt in Deo subslanliæ; sicut in creatis, quia filius est ex substantia patris, est huic consubstantialis, quia habet eandem specie cum pire substantiam, sed tamen hoc ipso sunt duæ diversæ numero substantiæ; sic in divinis erunt subslanliæ tres numero diversæ. Igitur Antiochena Synodus negat Filium esse consubstantialem Patri in eo sensu, in quo id male inferebat Paulus ex catholico dogmate; nimirum consubstantialem per divisionem substantiali, quasi Filius haberet substantiam æqualem Patri, sed ab hujus substantia numero diversam.

.Ii/2l°. R. Antiochena illa Synodus *Arianorum conciliabulum* fuit, rejectum a Julio S. P. et nullius unquam auctoritatis; nihil ergo Socinianis prodest argumentum inde petilum, utpote ab Arianis, suæ causæ et hæresis sociis.

Ad 3um. R. V. Ita definivisse Concilium Sardicense; sed fuit Philippopolitani, cui Ariani mala fraude Concilii Sardicensis affinxerunt nomen. Res ita se habuit. Cum demortuo Constantino, sub Constantio illius successore, et fautore Arianorum, vires resumeret Ariana hæresis, Julius S. P. Sardicæ, Illyrici urbe, Synodum generalem indixerat an. 347. ad Concilii Nicaeni confirmandam fidem, ut proinde Cone. Sardicense dicatur adhucdum *appendix Concilii Nicaeni*; quin olim sub ipsius Concilii Nicæni nomine veniret. Aderat etiam Athanasius, ut falsa objecta sibi ab Arianis crimina dilueret; quem cum Orientalium nonnulli pali nollent in Concilio; Occidentales tamen, utpote jam Alexandrite Episcopum, excludere nollent, priores illi sectatores ac patroni, Sardica Philippopolim se contulerunt, vicinam urbem; ibique, ab aliis separati conflabant Concilium, cui dolose dederunt nomen Concilii Sardicensis. Decretum vero istud conciliabuli Philippopolitani, decreto contrario subvertit Synodus Sardicensis catholica. Ex hoc fonte ortum est illud inter historicos dissidium, dum illi cum Baronio statuunt Concilia Sardicensia duo, unum generale et œcumenicum, quod revera celebratum Sardicæ, præsidente Osio legato Julii; alterum reprobatum, quod est illud ipsum Philippopolis. Alii vero unum dicunt Cone. Sardicense, partira approbatum; partira reprobatum, per quod vero proprie intelligi debet ille Philippopolitanus conventus.

Quod *Sirmiense* Cone, spectat, formula, quæ in eo prodiit an. 357. secunda Sirmiensis fuit, sed fabricata ab Arianis, horum continens blasphemiam. Subscripsit equidem illi Osius, sed verberibus, tormentisque compulsus; ut proin subscriptio illa contra ipsos pugnet Socinianos. Ad sua vero reversus Osius, teste S. Athanasio Epist. ad Monachos, *Arianam hæresin feriit anathemate*.

Ad 4TM. R. Ita esse; quin et hodie excusari a non paucis, quod erudite præslat Tournely Tr. de SS. Trinit. Q. 4. a. 1. Sect. 4°. Juxta hos vero Episcopi illi a voce abstinebant *consubstantialis*, de cætero rem voce illa significatam professi. Causas vero illius affert S. Athanas. 1°. quod voce illa abstinuerint ex reverentia in illos Episcopos, qui contra Paulum Samosatenum

dixerant : Filium non esse consubstantialem Patri. 2°. Quia putabant per vocem illam inelligi substantiam priorem, quam duo inter se partiti essent. 3°. Quod nullibi scripta reperiretur. Cæterum, quidquid sil de eorum tide, in eo peccaverant, quod in particulari sua Synodo Ancyrana ausi sint prohibere vocem, quam jam Synodus generalis Nicæna sua auctoritate consecraverat; quod in ipsis severe reprehendit S. Hilarius libro cit. n.83.

.Id 5um. R. D. Fuit repressa ideo, quasi Nicæna Synodus hanc vocem male adhibuisset; vel quasi hae suppressione approbare vellent dogma Arianum, .V. quia judicabant hanc vocem non necessariam ad exprimendum dogma catholicum; tum quia necessarium putabant suppressere vocem illam ad devitanda incommoda alia C. Metuebant enim, no, si a voce illa non proscinderent. ipsis in exilium pulsus, Episcopi Ariani in eorum involarent Ecclesias eum magno rei Catholicæ detrimento; ita S. Athanas. Alleram causam affert S. Hieron. Dial. cont. Lucifer, n. 18. suppressam illam vocem partim propterea, quod expressa non esset in Scripturis, nliosque rudiores sua offenderet novitate. Factum tamen hoc ab iis fuisse sine Gdei præjudicio; non erat curce Episcopis de vocabulo, cum sensus esset in tuto.

HO. Neque dicant Sociniani : Sed Patres Ariminenses anathematismum Valentis Ariani comprobarunt, redolentem dogma Arianum; cum enim Valens diceret : Si quis dixerit creaturam Filium Dei, ut sunt cæteræ creature, anathema sit; idem repetebant Episcopi, teste S. Hier, in Dial. cit. n. 18. Item communi cum Arianis fidei formulæ subscripserunt, quæ dogma idem involvebat.

R. 1°. Si daremus, quod tamen falsum est, revera lapsos fuisse Ariminenses Patres, æque parum præsidii in hoc lapsu haberent pro errore suo adversarii, quam in illo magni Osii, cum acta sua continuo revocarim, emissa Nicænæ fidei professione catholica.

R. 2°. Comprobarunt anathematismum Valentis, item subscripserunt communi fidei formulæ in sensu catholico, animo bono et simplici, nihil fraudis inesse suspicati C. in sensu Valentis et Ursacii A'. Etsi anathematismus Valentis hunc perversum haberet sensum, Filium esse creaturam, sed non similem creaturis cæteris, inque hoc sensu intelligeretur a Valente; quia tamen hic sensus per anathematismos anteriores excludebatur, quibus anathema dicebatur iis, qui negarent Christum esse Deum, Dei Filium, ante secula ex Patre genitum : Si quis negat Christum Deum, Dei Filium, ante secula ex Patre genitum, anathema sit; ideo Patres alterum anathematismum conformiter ad præcedentem intelligebant in sensu orthodoxo sic : si quis dixerit Filium esse creaturam, ideoque in tempore productum ex nihilo, ut sunt creaturæ cæteræ, anathema sit.

Similiter illa fidei professio oblata a Valente et Ursacio licet hæretica esset, si spectetur auctorum sensus; spectatis tamen verbis, quibus concepta orat, in sensu obvio et proprio, nihil nisi orthodoxum et sanum continebat, ut probat S. Hier. Dial. cit. Et vero auctores hujus formulæ profitebantur aperte : Credimus in unigenitum Dei Filium, qui ante omnia secula, et ante omne principium natus est ex Deo : natum autem unigenitum solum ex solo Patre, Deum ex Deo, similem genitori suo Patri secundum Scripturas. Hæc vero, licet pro consubstantialis habeatur similis, omnia fidem catholicam

exprimebant de æternitale el divinitate Filii. Accedit, quod Patres non ante communionem iniverint cum Arianis, nec subscripserint formulæ, quam illi damnassent errores suos, anathematizando illos, qui negant Christum» Filium Dei, esse Deum ante secula ex Patre genitum; item eos, qui dicunt (ita autem dicebant Ariani) erat tempus, quando non erat Filius; qui dicunt de non extentibus Filium; vel; non de Deo Patre. Unde, quia formula juxta el post prævios illos anathematismos erat concepta, non poterat non a Patribus intelligi in sensu orthodoxo.

Etsi vero Ariani non sincere loquerentur, verbaque detorquerent a sensu obvio in alienum et perversum; Patres tamen putabant, cos sincere agere; putabant, ait Hier, sensum congruere cum verbis : quæ malignitas Arianorum Patrum fidei obesse non potest; quæ hinc amplius perspicitur, quod, cum Ariani, qui Arii blasphemias se simulaverant damnare, deposita larva spargerent Episcopos Ariminenses suæ subscripsisse fidei, hi cognita fraude subscriptionem suam continuo revocarint.

III. Si dicas. Attamen S. Ambrosius in L. S. in Lue. n. 71. Patres Ariminenses perfidæ praevaricationis reos arguit. S. Augustin, epist. 50. (al. 185. n. 47.) ros veneno periisse Ariano dicit. Et S. Hier. Dial. adv. Lucif. n. 19. ob suppressam et omissam in formula vocem consubstantialis : Tunc Nicænæ fidei damnatio conclamata est. Ingemuit totus orbis, et Arianum se esse miratus est; ergo revera approbaverant ipsum Arianum dogma.

R. A'. Cons. Non enim sic culpantur ob hæresin Arii ipsam adoptatam; sed dicuntur perfidæ praevaricationis rei, quod vocem consubstantialis a Synodo generali Nicæna consecratam, ad conservandam fidem, et subvertendam Arianam hæresin, suppresserint; quod sine perfidia contra Concilium generale Nicænum non poterant Ariminenses. Hoc etiam, non plus, intendit S. Avg. Juxta S. Hier, vero Nicænæ fidei damnatio conclamata est ab Arianis duntaxat, mentientibus, Episcopos Ariminenses subscripsisse doctrinæ suæ; non a Catholicis; nam 1°. ipsi Patres Ariminenses, cognita fraude, male acta sine mora revocarunt : 2°. autem Concilio Ariminensi interfuere Episcopi non ultra 400. ; longe autem plures erant dispersi per orbem Episcopi, qui semper catholice sentientes nunquam Ariminensium acta approbarunt; et vero in solo Occidente episcopales ecclesias 1,000., in Oriente 800. recenset P. Labbeus noster, ut taceam provincias alias. Ideo vero inquit Hier, ingemuit orbis, etc., quod Ariminenses consentiendo in suppressionem vocis consubstantialis, grave scandalum fidei dedissent, et in suspicionem hæresis incurrerint apud eos, qui eorum mentem ignorabant. Illa demum : orbis se Arianum miratus est, hyperbolen, vel exaggerationem redolent; vel sensus est: miratus est se arianum dici ab Arianis mentientibus; reipsa vero arianum non fuisse, ex illo ipso stupore colligitur; si enim re arianus fuisset, sc talem miratus non esset.

112. Urgebis : Sed teste S. Greg. Nazianz. orat. 21. n. 23. 2i. St per paucos creeperis, qui vel ob nominis obscuritatem contemptui habiti sunt; vel ob virtutem restiterunt... omnes tempori obsecuti sunt : hoc tantum inter eos discriminis fuit, quod alii citius, alii serius in eam fraudem inciderunt. Et Theodoro teste L. 2. c. 21. Alii in etū perculsi, alii fraude inducti subscri-

pserunt ; *quotquot vero consentire recusarunt, in ultimos orbis fines relegati sunt.* Vincentr s Lirinensis demum Coinmonit, η. I. concludit prope lalini sermonis Episcopos parlim vi, parlim fraudibus deceptos ; quin universum Romanum imperium funditus concussum et emotum lum fuisse asserit ; ergo.

R. Y. Cons. Nam 1°. S. Greg. hac sententia non involvit Episcopos Occidentis, tempore persecutionis illius, quam ibidem refert, in fide semper immotos ; sed, ut consideranti textum patet, de iis solum loquitur, quæ post habitam anno 360. Constantinopoli 30. Episcoporum Arianorum pseudosynodum in Oriente gesta sunt. Quia S. Doctor ibidem aperte declarat, se loqui de decem provinciis Asiæ, quas Georgius Cappadox Arianus, intrusus in Alexandrinam sedem, dire vexabat, fultus et abusus auctoritate Cæsaris. *Ægyptum, inquit paulo ante, incursionibus vastat... Syriam populatur : Orientis quantum potest arripit, etc. Hujus potentiae Concilium illud fuit, quod Seleuciæprimum, deinde in hac amplissima civitate* (Constantinopolitana) *coactum est.* Quod expressius tradit S. Hilari. L. de Synod, η. 63. *Absque Episcopo Eleusio et paucis cum eo, ex majori parte Asianæ decem provinciae, intra quas consisto, vere Deum nesciunt.* Hinc nequidem eo tempore maxime Episcoporum Orientalium pars a fide divulsa fuit ; et S. Doctoris verba, si *perpaucos exceperis*, El el siim spectant, el quosdam alios Episcopos illarum decem duntaxat provinciarum Asiæ.

2°. Theodoretus vero de iis tantum Episcopis Ariminensibus loquitur, quos Nicæam Thraciæ deductos ibi refert ; quod Valentis formulæ subscribere nollent, quorum aliqui postea metu, aliqui fraude inducti subscripserunt, cæleris, qui id constanter renuebant, in remutas oras relegatis. Responsio ex initio sequentis capitis22. ejusdem historici amplius patet, dum formulam ab universis veritatis propugnatoribus, maxime ab Occidentalibus, reprehensam refert, et in fidem continuo subjicit Damasi, aliorumque Occidentalium epistolam ad Episcopos Illyrici.

3°. ViNGESTics Lirinensis cit. loc. auxesi oratoria rem amplificat, sicut el sæpe alias ; velut, dum Nestorium ab omnibus Orientis Episcopis primo damnatum asserit : atqui plerorumque scriptorum testimonio, Episcopi, a quibus primo damnatus Nestorius, numero circiter 200. erant, numerus vero Episcoporum in Oriente tum supra 700. stetit. Sic et loc. cit. amplificatione pari describit sacerdotum aliorumque constantiam ; ut proinde vel secum ipso pugnare Vincentius dici debeat, vel usus exaggeratione. Vel, si mavis, verba, *cunctos prope latini sermonis Episcopos*, explica de cunctis Arimini congregatis, non in toto Occidente dispersis, de quibus contrarium constat ex scriptoribus antiquis, qui hac in re majoris sunt ponderis ; lum ex resp. antea ad Theodoretum ; tum ex Lucifero. Calaritano Episcopo apud Sulpitium L. 2. Hist. Sacr., ubi refert Luciferi epistolam ad Constantium Imper., qua exprobrat Ariano principi, quod frustra conatus fuerit Occidentem pervertere. *Tua novella prædicatio et recens religio non solum adhuc limitem Romanorum peragrarare non valuit, et utique te salis agente ; sed et ubi radices figere lentaverat, aruit, recedentibus scilicet omnibus Dei famulis, atque paucis tuis tecum manentibus.*

Ad 6°. R. A. *utrumque*, de quo plenius nunc Art. seq.

III LIBERIUS s. P. AUCUJUS REUS DR/EGARICAHONIS FUERIT, SIVE SUBSCRIBENDO CONDEMNATIONI S. ATHANASII, SIVE ULLI ARIANORUM FORMULÆ.

113. Tres distingui debent formulæ Syrmenses, ab Arianis in diversis Synrii conventibus ediloe. *Prima* anno 331. contra Photinum prodiit, et præter symbolum fidei 27. anathemalismos continet ; eamque S. Hilarius Lib. de Synod, n. 38. catholicum in sensum flectit, S. Athanasius vero Lib. de Synod, n. 27. illam a formulis aliis vere Arianis n'on secernit. *Alter* anne 357. suos natales habuit, arianam perfidiam aperta fronte ostentans ; in ea Filius nec *consubstantialis* Patri, imo nec *similis* dicitur, etc. ut proin aS. Hilario dicatur L. de Synod, n. 10. *blasphemia per Osiumel Potamium opuJ Syrmium conscripta.* *Tertia* anno 339. ortum habuit, ut contra Pagium elVALESWIM, qui in annotatis ad Sozomenum L. 4. c. 15. eam anno 338. procusam volunt, constat ex S. Athanas. L. de Synod, n. 8. dum editam ibidem dicit, *præsente Domino nostro piissimo et victoriis eximio Imperator? Constantio Augusto, æterno venerando, sub consulatu Flaviorum Eusebii et Hypatii, Syrmii undecimo calendas Juntas* : id est, 22. Maii anni 339, Expungitur quidem in ea vocabulum *substantive*, vel *consubstantialis*, velut a populo ignoratum, et scandala parere natum, eo quod in Scripturis non contineatur ; Filius tamen Patri per omnia similis dicitur.

111. Reum fuisse Libertum tam subscribendo condemnationis. Athanasii, quam alicui ex Syrmensibus formulæ, communior tenuit sententia, quæ post medium ævum invaluit, quo tempore credi primum cœpit Liberii lapsus, maxime postquam Faber indigestam quamdam MSS. farraginem sub nomine Fragmentorum S. Hilari vulgavit, et post Fabrum Constantius ex eruditis Benedictinis Congr. S. Mauri, inter quæ Epistolæ quatuor sub nomine Liberii, in quibus foedissimus illius lapsus non dissimulatur, repente comparuerunt. Adeo alte infixæ hæc sententia ex tunc plerisque fuit, ut nequidem dubitarent, aut amplius inquirerent, num lapsus esset revera Liberius ? sed in eo solo magnis contentioneibus dissiderent, cui ex tribus Syrmensibus formulis subscripsisset. Pro prima stat Baronius. Pro secunda Tillemontius Blondellum Calvinii sectatorem refert ; item Pelavium, sed perperam, cumis Annot. in S. Epiph. pag. 316. (edit. Paris, a. 1622.) aperte declaret, se non disputare, utrum alicui formulæ subscripserit, diserteque dicat, esse posse, *ut nequaquam subscripserit* ; hæretici vero *comprobatam ab illo hæresin falso jactaverint.* Pro tertia pugnant Pagius et Valesius. Tillemontius vero ipse, licet eorum ex numero, qui lapsum Liberii primi propugnarunt, dum Nota 53. in Arianos, inquit, cui formulæ subscripserit Liberius, statim profitetur libere, ingentem esse illius examinis difficultatem, satiusque manere in dubio, quam pro alterutra parte aliquid decidere. Ct vel ex hoc dissidio quis æstimet, quam parum iidei mereatur Liberii lapsus.

E contra neque condemnationi S. Athanasii, neque ulli e tribus formulæ subscripsisse Liberium Joannes Stillingus e Societate Jesu in Dissert. Critico-

Histor. aliique recentiores nunc contendunt, utque mihi quidem videtur, salvis aliorum iudiciis, longe probabilius. Quare

Ilo. *Dico*. Liberius S. P. neque condemnationi S. Athanasii; neque ulli unquam Arianorum formulae subscripsit; neque eorum complexus communionem: proinde in causa illa contra Arianos nunquam lapsus est Liberius.

Prob. I. in genere. Lapsus ille Liberii, qui prætenditur, 1°. repugnat scriptoribus et historicis partim Liberiocoevis, partim post illum non adeo diu scribentibus. 2°. Non congruit SS. Patribus. Sed 3°. originem traxit ex monumentis supposititiis; ergo.

Prob. Ant. P. p. Scriptores illi historiae Ecclesiasticae, et ex quorum testimoniis tota ferme pendet, quam habemus, de Arianismo historia, sunt Ruffinis, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Sulpitius Severus, Cassiodorus. E quibus

P. Ruffinus quidem L. 10. Hist. Eccl. c. 27. de causa reditus Liberii sic loquitur: *Liberius Urbis Romæ Episcopus, Constantio vivente, regressus est sed hoc, utrum quod acquieverit voluntati suæ* (Constantii) *compertum non habeo*. Ex quo Ruffini loco, licet in eo non neget conceptis verbis, Liberium acquieverisse; sic tamen saltem arguitur: si Ruffinus, Romæ exis, Liberium nosse potuit, qui certo Fortunatianum Aquileiensem Episcopum, cui Liberii lapsus et subscriptio imputatur, ubi studiis operam dedit, cognoverat, certo *compertum* non habuit, utrum *quod acquieverit voluntati* Imperatoris ad subscribendum; an vero ob Romanorum preces dimissus sit Liberius; unde igitur compertum habere poterant scriptores illi Neoterici, tam multis posteriores seculis, quæ tanta tradere confidentia coeperunt? Sed quod Ruffinus dubitanter, expressius dant alii. Nam

2°. Socrates L. 2. c. 37. *Liberius, inquit, non multo post ab exilio revocatus, sedem Episcopatus propterea recuperavit, quod populus Romanus seditione conflata Felicem Antipapam eiecerat; Imperatorque ipse, etiam invito animo, consenserat*. Ubi dicit 1. quod *propterea* recuperavit; ergo obturbas Romanorum, non ob lapsum. 2. Quod Imperator *invito animo* hoc fecerit: sed si Liberius consensisset Imperatori, condemnando S. Alhanasium, vel subscribendo alicui formulæ, non remisisset Liberium invitum; hæc enim causa erat relegandi Liberium, ut Imperator sic ex Pontifice extorqueret vi, quod alio modo non poterat.

3°. Sozomenus L. 4. c. 15. de Liberio ait: *Nam Liberium, utpote virum undequaque egregium, et qui pro Religione Imperatori fortiter restitisset, populus Romanus impense diligebat*. Hæc vero scribit de Liberio postquam Constantius jam decrevisset remittere Liberium, ac jam litteras dedisset ad Romanos. Ergo non tam ante exilium, quam eo durante constans manserat; nec aliter sciverant Romani; vel secus non egregium, nedum undequaque egregium, dicere vel potuisset, vel dixisset. Deinde disertis verbis ait, falsum ab Arianis sparsum fuisse rumorem de lapsu Liberii. *Cum Eudoxius, et qui cum illo opinioni Aelii favebant, Antiochios flosii epistolam acceperant, sparsis rumoribus divulgaverunt, Liberium quoque consubstantialis vocabulum condemnasse*. En fabulæ de lapsu Liberii originem.

4°. Theodoretus L. 2. c. 17. postquam populi Romani studium pro revo-

talione Liberii retulisset, praesertim mulierum nobilium, Imperatori exponentium, quod nemo pnesenlc Felice Ecclesiam ingredi auderet, subdit: *Flexus itaque Imperator, egregium illum, omnique laude dignissimum ab exilio redire jussit*; ergo non ob Liberii lapsum fiexus. Deinde postquam leda fuisset epistola Imperatoris in circo, qua Liberium cl Felicem simul praesae voluit Ecclesiæ; referi, omnes una voce exclamasse: *Unus Deus, unus Christus, unus Episcopus... post has Christianissimæ plebis acclamaciones, pietate ac justitia plenas, rediit admirandus ille Liberius*. Ergo certe in exilio lapsus non fuerat. Numquid propter lapsum erat *egregius ille, uimni laude dignissimus*, imo *admirandus* redux Liberius? Similia hactenus dictis apud Sulpitium Severum, et Cassiodorum roperies.

b4. Romani tunc in tide constaulissimi summo gaudio et plausu redeuntem excepere Liberium, ut hic quasi victor urbem intraverit, velut notat historia; non est igitur verosimile, Romanis innotuisse aliquid de ullo Liberii lapsu: si enim Felicem propterea solum, quod ab Arianis ordinatus, cum his communicaret, licet cætera Nicænæ fidei formulam, teste Socrate et aliis, servaret, adeo sunt aversati, ut nequidem vellent, eo præsente, ingredi Ecclesiam, atque urbe expulerint; quomodo Liberium praevaricatore, a condemnatione S. Athanasii, subscriptione formulæ, communione cum Arianis maculatum, et tanto studio repetivissent, et tanto plausu recepissent? Non apparet certe, quomodo cum tanto Romanorum gaudio conciliari queat Liberii lapsus. Non invenit etiam Baronius, quomodo illa conciliaret; ideoque contra auctoritatem antiquorum omnium, nullo nix testimonio, maluit dicere, Liberium invenisse abalienatos a se Romanorum animos.

6°. In Menæis omnibus Graecorum, in quibus Liberii *ut Sancti et Confessoris* annuntiatur memoria, aperte asseritur, operam adhibuisse Constantium, ulLiberium a communione S. Athanasii abstraheret, et ad suam hæresin pertraheret; sed id efficere nunquam potuisse; et proin aperte negant lapsum Liberii; imo nunquam illum Graeci crediderunt. Sed solos Latinos scriptores post medium ævum hæc invasit credulitas, orta ex supposititiis quibusdam monimentis.

116. *Prob. 2°. p.* Nam 1°. S. Ambrosius, Romanus origine, qui Romæ studiis operam dederat, Pontificatum gerente Liberio, ut eum optime noverit tam ante, quam post exilium, sanctitatem Liberii summis laudibus celebrat-L. 3. de Virginib. c. 1. ubi S. Marcellinæ sorori suæ, quæ virginitatis velum a Liberio acceperat, orationem ab eo tunc habitam recitat; item c. 4. post finem hujus orationis. Idem S. Basilus fecit eodem fere tempore; epist. 263. n. 3. (al. 75.) ad Occidentales, S. Ephraim. haer. 75. aliique, quot de Liberio scripserunt. At non ita Liberii sanctitatem extulissent, si hujus reditum iis credidissent maculatum sceleribus, qualia sibi post medium ævum finxere scriptores Latini, et inter primos Tillemontius; quem, ut fit uno præeunte, facile secuti alii, illius argumentis sua voluerunt scripta exornare. Vel si persuasum habuissent Patres Liberii lapsum, hunc diluere decuisset, et commendare Liberium a poenitentia, quod nullus fecit.

117. *Conf.* 1. Si de lapsu Liberii constabat aliquid eo tempore, si de hoc

extabant ipsius Liberii epistolae, quomodo factum dicemus, ut ea de re nulla omnino reperiatur mentio in scriptis vel ullius Patrum partitu coae-
vorum, partira secutis post seculis florentium. De lapsu Hosii frequentent
acriter conqueritur S. Hilarius Lib. de Synod, et contra Constantium Imp.,
nusquam de Liberio, quamvis lapsum ejus ignorare non posset, si venis
esset. Liberium laudibus extollit S. Athanasius, nullibi praevaricationis re-
darguit; nam quæ delapsu Liberii in quibusdam ejus operibus leguntur,
hæc postmodum addita fuisse ab aliis, aperte videbimus.

Porro scripsit iis temporibus contra Arianos Lucifer Calaritanus, adeo ab
Arianis abhorrens, ut Ariminensibus Patribus ob suppressum ὁμοούσιον,
sive vocabulum *consubstantialis*, nunquam reconciliari voluerit; num con-
coquere potuissent tam pudendum Liberii lapsum, si verus fuisset? Sed
tamen de hoc ne verbulo memorat; sed cum Liberio semper communicant:
eo solum nonnihil Liberio subinfensus, quod Ariminenses recepisset iu gra-
tiam; quantum indignaturus Liberio, si hic ipse tantus, et major Arimi-
nensibus prevaricator fuisset? Scripsit item Marius Victorius Afer; scripsit
S. Pii. ebadius, Episcopus Agincensis; sed ambo nihil de lapsu Liberii; sed
quid mirum? cum nequidem Semiariani Episcopi, licet vexarentur ab or-
thodoxis, nunquam ad Liberii scriptionem provocarint. Objecerant S. Phæ-
badio Ariani lapsum Hosii, ut testatur ipse in Biblioth. PP. Lugdun. Tom.4.
pag. 308., sed nunquam de Liberio aliquid.

At dices: S. Hilarius Lib. contra Constantium n. 11. Liberii lapsum hisce
innuit, dura Imperatorem ita alloquitur: *Vertisti deinde usque ad Romam
bellum tuum, eripuisti inde Episcopum: et o te miserum, qui nescio utrum
majore impietate relegaveris, quam remiseris.* Verum

R. V. A. Hæc enim, *utrum majore impietate remiseris*, nequaquam la-
psum Liberii respiciunt, sicut neque hæc, *utrum majore impietate relegave-
ris*, arguunt aliquam culpam Liberii; sed impium Constantii factum tam
in relegando, quam remittendo Liberio; magna enim impietate relegaverat,
quod, arrogata sibi auctoritate, caput Ecclesiae eriperet; æque magna im-
pietate remiserat, quod remisisset ita, ut vellet Felicem simul cum Liberio
præesse Ecclesiæ, ut num. prec. ex Theodoreto vidimus; utrum vero magis
impium, Ecclesiam orbare capite, vel facere Ecclesiam bicipitem?

118. *Conf. 2.* Fasti Illicronymiani apud Florentinium; antiquissimus Codex
Epternacensis; item Corbeiensis; Martyrologium Augustanum, Labbeanum,
et Gelloncense; Turonense apud Martennium; Martyrologia alia MSS. ex ge-
nere Illicronymianorum; Auctaria Bedæ; Appendix Adonis; plura Usuardi
auctaria, et plurima recentiorum Martyrologia cum Galesinio, cujus Mar-
tyrologio ante Baronianum usa est Romana Ecclesia; verbo: Quotquot ab eo
tempore extant, Liberii mentionem faciunt; sed ne unum est. quod ejus
lapsum referat. At concipi non potest, qui Rictum sil, ulc tot scriptoribus ne
unus lapsum Liberii perstringeret, si verus fuisset.

Dices: Silentium scriptorum de aliqua re nihil probat; cum sit argumen-
tum negativum.

R. Equidem silentium hoc non esse semper argumentum convincens, aut
quod rem decidat, 1°. quia. sub. in de facto aliquo non erat occasio scribendi:
2°. quia unus, alterve auctor, coevus licet, factum aliquod ignorare potuit:

3». quia quidlibet attingere non erat scopus scriptoris cujuslibet; nec enim omnes de re qualibet scripsere : 4°. si scriptor coævus partium studio correptus, vel suspectus fuerit, etc.

Sed propterea male universim hoc argumentum rejicitur. Quin locum habere debet 1°. si concurrat cum argumentis positivis: 2°. si posceret occasio, ut facium referretur : 3°. si ignorantia scriptorum præsumi non possit: 4°. si de studio partium suspecti dici non possint: 5°. si non pauci duntaxat, sed plurimi numero, et quotquot historiam, ad quam factum perlinet, ex professo tractant, nihil memorent: 6°. et maxime, si, qui contra commune omnium silentium asserit facium aliquod, id non sufficienter probet argumentis positivis, indubiis; cum hæc probatio in quovis ordinato judicio incumbat asserenti factum, et delictum, vel si plane innitatur suppositiliis. Ratio horum est; quia secus, historiarum loco, fabulis demum redundabunt omnia.

Atqui in præsentī controversia, 1°. hoc scriptorum silentium concurrat cum argumentis positivis n. præc., : 2°. poscebat referri hoc Liberii factum scribendi occasio, cum de reditu ejus causa ex professo agerent, quam tamen ejus lapsui tribuit nemo; imo ne Arianorum quidam illius temporis, si Philostorgium strenuum in paucis Arianum excipias, sed cui statim responderetur : 3°. communem illam scriptorum ignorantiam et Patrum, in specie S. Hilarii Pictavorum Episcopi, eo tempore viventis, et acerrimi Arianorum hostis, nemo nisi temere præsumet : 4°. nec studium partium illis objici potest; qui enim Patrum Ariminensium acta non modo non dissimularunt, sed eos agitarunt etiam; qui reliquorum Pontificum naevos diligenter uotarunt, cur, aut cui bono unius Liberii lapsum tacuissent? certe si reprehendendus fuisset a lapsu Liberius; idem commendandus fuisset a poenitentia, cum redux ab exilio nihil zeli omiserit contra Arianos: 6°. qui lapsum Liberii posterioribus seculis divulgaverunt, neque argumenta afferunt hunc sufficienter probantia, imo nequidem authentica, ut mox dicetur.

119. *Dices*: Philostorgius in Epitome L. 4. n. 3. teste Photio, *tunc* (scilicet cum Constantius Sirmium venisset) *etiam eundem Liberium*, inquit, *et una cum illo Osium Episcopum contra consubstantialis vocabulum, et contra Athanasium subscripsisse. Postquam vero subscripsissent, Osium quidem ad sedem suam, Cordubam scilicet Hispanice, abiisse; Liberium vero Romance Ecclesiæ preefuisse.*

R. Manifestum est, hic a calumniatore pro vera historia referri falsum rumorem, quem sparserant Arianici, cum lapsus esset Rosius, de consensu quoque Liberii in eandem hæresin. Patet ex eo, quod utrumque simul eodem tempore lapsum, ac simul ad Ecclesiam suam remissum asserat; sed ambo notorie falsa sunt: primum; quia formula, cui subscripsit Rosius, erat secunda Sirmicensis arianam hæresin aperta fronte præferens; at nemo catholicorum ait, huic subscripsisse Liberium, quod et infra probabitur: secundum; quia Rosius rediit anno 357. Liberius autem anno 358. omnium consensu scriptorum. Sic et respondere debent ad Philostorgium, qui a nobis dissentit, et Liberium vel primi, vel tertiæ formulæ subscripsisse contendunt; ne secus Liberium faciant aperte hæreticum.

120. *Prob.* 3. p. Fundamentum, cui tota structura innitur de Liberii lapsu, sunt quatuor cpistolae sub Liberii vulgatæ nomine; quædam loca reperta in operibus S. Athanasii, et S. Hieronymi: atqui hæc ut genuina admitti non possunt; ergo. *Min.* sat clare *constabit solutione objectionum*; uti pariter, fragmenta illa divulgata sub S. Hilarii Pictaviensis nomine, quibm inserlæ erant quatuor illæ cpistolæ, et a quibus istæ ob auctoritatem nominis S. Hilarii fidem invenerunt apud multos, S. Præsuli nonnisi ridicule tribui posse.

121. *Prob. II. in specie* de formulis singulis Sirmiensibus.

I. Liberius non subscripsit formulæ primæ. *Prob.* 1°. *negative*: Subscriptio hæc asseritur sine ullo auctore antiquo, sine ulla ratione idonea, sine ulla verisimilitudine; imo contra omnem verisimilitudinem; ergo male asseritur. *Prob. Ant. quoad Ium. membr.* Nam duo textus afferri solent ab adversariis: primus ex epist. Liberii ad Orientales depromptus est; sed hanc epistolam supposititiam esse, ut ante dixi, ex manifestis indiciis in solutione objectionum constabit: alter ex fragm. 6. sic vulgo dictorum fragmentorum S. Hilarii petitur; de quo nunc statim dicemus. Reliqua membra ex sequenti probatione positiva elucescent.

Prob. 2°. *positive*. Concilium Sirmiense, in quo Photinus damnatus est, conditaque prædicta fidei formula, tam antiqui, quam recentiores historici passim figunt anno 351. cum Petavio, qui illo anno habitum probat in Annotatis ad S. Epiphanium pag. 317. ; atqui non est verisimile huic formulæ subscripsisse Liberium. *Prob. min.* Imprimis cum formula illa conderetur, Liberius nequidem adhucdum erat Romanus Pontifex, sed talis creatus primum fuit anno 352. 23. Maii. Deinde vero a Liberio facto Pontifice ante exilium nunquam exegit Imperator, ut huic formulæ, sedat condemnationi S. Athanasii subscriberet; propterea enim Liberium, quod condemnare S. Athanasium nollet, cum aliis Episcopis idem renuentibus relegatum fuisse, concors est scriptorum relatio; et constat ex ultimo Liberii cum Imperatore colloquio, quod refert Theodoret. L. 2. c. 15. Cur igitur sollicitatum dicemus Liberium ad subscribendum illi formulæ, anno quidem secundo, vel tertio exilii sui, h. e. anno 357. ? quo tempore novas cudebant formulas Ariani, et de priore illa anni 351. non erant amplius solliciti; et minime Imperator. Certe tempus, aliaque acta omnia anno 357. et 358. plus, si supponatur alicui subscripsisse Liberius, favent secundæ, quam primæ formulæ. Vidit hoc Petavius, ibid. pag. 316., ideoque dixit: *Hoc vero certissimum, neque priori illi contra Photinum editæ subscripsissent si ex tribus Sirmiensibus aliquam admiserit* (ex hac hypothetica locutione male ab aliis pro formula secunda citatur Petavius), *non aliam, quam secundam, cui et Osius assensus est, comprobasse.*

Dices: Juxta S. Hilarium Fragm. 6. n. 7. *Perfidiam autem apud Sirmium descriptam, quam dicit Liberius catholicam, a Demophilo sibi expositam, hi sunt, qui conscripserunt: Narcissus, Theodorus, Basilus, Eudoxius, Demophilus, Cecropius, Sylvanus, Ursacius, Valens, Evagrius, Hyrenius, Exuperius, Terentianus, Bassus, Gaudentius, Macedonius, Marthus, Acticus, Julius, Surinus* Junior... omnes hæ-

lici. Atqui multi saltem ex his certo non fuerunt auctores formulæ secundæ Sirmiensis; ergo primæ.

R. Y. Allata verba ex Frag. 6. esse S. Hilarii; praeterquam enim, quod totam fragmentorum farraginem cum Baronio et Bellarmino abnegaturi simos S. Hilario, illa certe ex Fragm. 6. recitata S. Præsuli tribui non possunt.

1°. Quia vocantur *omnes hæretici*: atqui hoc falsum est, et ipsi repugnat Hilarius; nani inter recensitos Episcopi nulli erant Semiariani, ut Basilus Ancyranus, quem laudat S. Athanasius. L. de Syn. n. 41., quique habito Concilio secundam Sirmiensem formulam damnavit; Sylvanus Tarsensis S. Basilii M. familiaris; Hemophilus, aliique; illos autem S. Hilarius nunquam habuit hæreticos, sed summis extulit laudibus, coluit ut fratres, et viros sanctos et apostolicos, L. de Synodis, ubi sic eos alloquitur n. 77. 78.: *Reliquis mihi sermo ad sanctos viros, Orientales Episcopos dirigendus est... illi dabunt veniam ex communi conscientiae fide secum liberius locuturo. O studiosi tandem Apostolicæ atque Evangelicæ doctrinæ viri! quos fidei calor in tantis tenebris hæreticæ noctis accendit! Quantam spem revocandæ vestræ fidei attulistis, constanter audacis perfidiæ impetum retundendo.* Et infra n. 91. *Homoousion nescio, nec intellego, nisi tantum absimilis essentiae confessione... Pium est quod volumus, ne damnemus Patres, ne animemus hæreticos.* Item n. 88. *Date veniam, fratres, quam frequenter poposci: Ariani non estis; cur negando homoousion censemini Ariani?* En! S. Hilarius ait 1. Semiarianos in homoousio confiteri id, quod ipse confitetur Hilarius: 2. se habere cum ipsis ejusdem fidei conscientiam: 3. eos Apostolicæ atque Evangelicæ doctrinæ studiosos esse: 4. eos afferre spem revocandæ fidei: 5. non esse Arianos, sive hæreticos. Quomodo ergo idem S. Hilarius dixerit, ut in Fragm. cil. *hæretici omnes?* Numquid semetipsum compellavit hæreticum!

2°. Fragm. cit. hæc formula, quam ibi Liberius fertur dixisse catholicam, vocatur ariana *perfidia*; ideoque in fragmentis iisdem, ubi refertur epist. Liberii ad Orientales, cit. n. 120. anathema infligitur Liberio ob subscriptionem hujus formulæ; item vocatur *apostata, praevaricator*: atqui formulam primam S. Hilarius. Lib. de Syn. a. n. 38. ad 63. ut catholicam exponit, laudalque.

Neque dicas: a S. Hilario dici *perfidiam* ratione consilii et fraudis auctorum illius formulæ; non ratione sententiarum, quibus constat. Nam 1. auctores formulæ illius erant ad magnam pariem Semiariani, quos ut perfidos nunquam habuit Hilarius. 2. Si perfidiam intellexisset dato sensu, quomodo ob subscriptionem hujus formulæ, quæ ex mente ipsius Hilarii habebat sensum catholicum, quæque in hoc sensu, ipsius Hilarii testimonio, erat admissa a Liberio, huic poterat infligere anathema, eum vocare apostatam, pnevaricatorum, quin Hilarius in se Hilarium has ipsas censuras tulisset? 3. Data responsio non est accommodata textui; Hilarius enim *perfidiam* hic vocaret illud, quod Liberius fertur dixisse *catholicum*; hic enim est sensus naturalis et obviu: atqui Liberius formulam ratione sententiarum, quibus constat, dixisset *catholicam*; nam fraudes suas utique Liberio non patefecissent Semiariani. Accedit, quod Fragm. cil. dicatur perfidia

descripta, conscripta, quæ in sensu communi rem, ut scripta jacet, designant.

122. il. Liber il s lion subscripsit formula) secundæ. lia mine plciique catholici contra Blondellum Calvinicolam.

Prob. Nam 1°. huic formulæ subscripsisse Liberium diserte negat Sozomeni's, juxta n. lia.

2°. Si formulæ huic subscripsisset Liberius, dubitare non possumus, quin, sicut Hosius remissus fuit in Hispaniam, quod subscripsisset huic formulæ?, sic quoque remissus Hornam fuisset Liberius, et multo magis, quod jam Constantius Liberii reditum promississet Romanis; at Hosius anno 357. post subscriptionem jam remissus fuit; Liberius non nisi anno 358.

3°. S. Hilarius L. de Syn. non modo frequenter dicit, ab Hosio receptam fuisse formulam secundam, sine ulla de Liberio mentione, sed etiam a n. 78. clare insinuat, solum ex iis, qui Ariani non erant, fuisse Hosium, qui illam formulam receperat, sive qui consenserat, ut non solum vox *ὁμοουσιο consubstantialis*, sed etiam *ὁμοιουσιο similis substantiæ* ommitteretur, quod primum in illa formula lentatum est ab Arianis; disserens enim cum Semiarianis, *Oro vos, inquit, ne quisquam alius ex his prater senem Osium, et ipsum illum nimium sui sepulcri amantem, reperiatur qui tacendum existimet de utroque.*

4°. Hinc Arianis solius auctoritatem Hosii objiciebant catholicis; nunquam Liberii Romani Pontificis, ut discimus ex S. Phæbadii contra Arianos opusculo; attamen illa Liberii majoris fuisset ponderis.

5°. S. Epiphanius similiter hæreticus. 8G. n. 14. affirmat, de Hosii lapsu mire triumphasse Arianos, quos tamen fraudis arguit: *Quo nomine Ecclesiam condemnare se posse, putarunt (Ariani) iis litteris, quas ab venerabili Episcopi Hosio per fraudem abstulerunt, in quibus dissimilis essentia legitur. Si lauti triumphi materia erat consensus Hosii, forte fraudulenter extortus et ex parte fictilius; quos non cecinissent Ariani triumphos, si tantulum dicere potuissent de Romano Pontifice? Tentarunt id quidem per calumniam, velut ex Sozomene vidimus n. 115., sed cujus paulo post ipsos pudit; ut colligitur ex eorum mox secuto silentio.*

123. III. Neque subscripsit Liberius formulæ tertiæ: imo huic omnium minime subscripsisse dici potest.

Prob. Tertia formula Sirmicensis composita est anno 359., ut docet S. Athanasius L. de Synod., ubi eam refert n. 8. *Edita est catholica fides, presente Domino nostro piissimo, et victoriis eximio Imperatore Constantio Augusto, celerno, venerando, sub Consulatu Flavio Eusebii et Hypatii clarissimorum, undecimo Calendas Juntas; id est 22. Maii anni 359. At Liberius jam anno præcedente 358. Romam redierat, ut communis habet sententia Chronologorum cum Baronio, Pagio, Tillemontio, Papebrochio nostro, et Sneltingio contra alios, qui in eo solum ab hac communi sententia differunt, quod reditum Liberii adhuc citius, scilicet anno 357., nullus vero post annum 358. contigisse dicat; et ratio aliqua sententiæ petitur ex L. 14. de Episcopis, quæ data kalendis VRL Idus Decembris, Constantio nonum, et*

Juliano secundum Consulibus. i. e. anno 357. quæ data dicitur ad Felicem; ergo Liberius adhuc erat in exilio; nam redeunto Liberio, Felix Roma cessit continuo.

124. Dices 1°. Cum Pugio et Valesio. In conventu Sirmiensi habito anno 358. præsenlibus Imperatore, et legatis Concilii Ancyranum, Basilio Ancyrano, Eustachio Sebasleno, et Eleusio Cyziceno composita fuit illa tertia lidei formula, quam recepit Liberius; ad quid enim alias ille conventus fuisset celebratus?

R. Bona pace tantorum virorum. V. Supp. quod inter formulam Sirmiensem secundam anni 357. et inter Sirmiensem tertiam anni 359. ulla condita fuerit intermedia Sirmicensis formula. Constat ex S. Athanasio L. de Syn. ubi de proposito referens omnes Arianorum formulas, post secundam Sirmiensem n. 29. recitatam, mox eod. n. 29. pergit ad tertiam Sirmiensem, eamque recitat et figit anno 359.; alia vero intermedia ipsi incognita fuit. Idem amplius evincitur ex S. Hilario L. de Syn. Et vero si condita aliqua formula intermedia, quæ illa? Cur illam in forma non producant adversarii?

Ad quaesitum R. Conventum Sirmiensem habitum fuisse ad preces legatorum Concilii Ancyranum eod. ann. 358. habili, in quo reprobata fuerat secunda Sirmicensis formula. Agebant igitur Legati apud Constantium, ut ipsi præcipui secundæ impiæ Sirmiensis formulæ auctores, Valens, Ursacius, Germinius, subscribere compellerentur anathematismis, contra illam Ancyrae compositis, qui erant numero 12., atque sic damnare impietatem apertam, quam ipsi protulerant. Hæc manifesta sunt ex S. Hilario L. de Syn» n. 2., quem S. Præsul ad Episcopos Galliæ, qui formulam eandem damnaverant, paulo post conscripsit.

125. Dices 2°. Cum aliis tertiæ, et primæ formulæ patronis simul. Ex Sozom. L. 4. c. 15» in conventu Sirmiensi a Legatis proposita fuit quedam formularum collectio, quæ continebat 1. formulam Sirmiensem primam contra Photinum: 2. aliam editam in dedicatione Antiochensis Basilicæ contra Paulum Samosatenum, qua reprehenduntur *consubstantialitatis* defensores, velut sub hujus obtentu vocabuli propriam hæresin stabilire conantes. Atqui ex eodem Sozom. ibid, huic collectioni subscripsit Liberius; ergo revera subscripsit formulæ Sirmiensi primæ; vel alicui formulæ inter primam et secundam intermediæ.

R. Permisso, illi conventui interfuisse Liberium, et alios a Sozom. enumeratos, A. min. et vehementer metuo, ne plures adversarii hic, ubi Sozom. agit de iis, qui in conventu illo ad subscribendum compulsi, Liberium Africæ Episcopum confundant cum Liberio Romano Pontifice; nam eos referens, qui subscripserunt, ait: *Effecerunt (Legati) ut Liberius, Athanasius, Alexander, Severianus, et Crescens (NB.) Africæ Episcopi ei formula* (sed græce Ei, scilicet Libello, in quem omnia conjuncta fuisse immediate ante dixerat) *consentirent. Consenserunt pariter Ursacius, Germinius et Valens, et quotquot ex Orientalibus partibus aderant.* Quid vero cum Liberio gestum fuerit, speciatim postea docet, nimirum quod Legati a Liberio quoque *confessionem susceperint*, sed qualem? adverte: *qua eos,*

qui Filium secundum substantiam et per omnia Patri similem non esse asseverent, alienos ab Ecclesia pronuntiabat. En quam scite hic distinguat Sozom. Liberium ab iis, qui contra consubstantialitatem subscripserant? Eos vero ab Ecclesia alienos pronunciare, qui negarent Filium Patii peremnia similem, non erat subscribere alicui formulæ Sirmicensi, sed damnare aperte arianam hæresin, quod semper fecerat Liberius tam ante, quam post exilium. Ratio vero, cur hoc speciatim a Liberio postularint Legali, illa fuit, quod diceretur Liberius, negasse Filium similis cum Patre substantiae, quem rumore scilicet, teste Sozom. cit. n. 115. post lapsum Hosii sparserant Ariani.

Dixi : *permisso*, etc. nam Liberium dicto conventui interfuisse, ulici Episcopos alios plures, quos refert Sozom. negat Stiltingius noster ex S. Hilario, quod ei plus debeatur fidei, utpote tunc viventi. Et vero de Iribus tantum, qui ad subscribendum compulsi, memorat S. Hilarius. L. de Spi. n. 78. et 81. ubi Ancyranos legatos alloquitur; nimirum de Valente, Ursacio, et Germinio.

126. *Obj. 1.* S. Hilarius in fragmentis ipsas refert Liberii epistolas, quibus hic Pontifex testatur ipse, se communionem amplecti Arianorum; econtra S. Athanasium excludi a communione sua Liberii, sive Ecclesiæ Romanæ, et litterarum consortio; verbo : condemnatum esse; ergo.

R. G. V. *supp.* Fragmenta illa S. Hilario prudenter tribui posse; est hoc non meum solummodo de fragmentis illis, sed virorum gravissimorum iudicium. Bellarmin. L. de Scriptorib. Eccles. libros fragmentorum ait esse alterius, qui S. Hilarium imitari voluit. Barons in Appendice t. 3. Annal. ad aim. 352. Velut corrigens priorem opinionem, luculenter declarat, fragmenta omnia Hilariana, quæ tum fuerant recenter a Fabro edita, non posse prudenter S. Hilario attribui. Non meminit eorum S. Hieron. in Catalogo Scriptorum, licet singula alia Hilarii opera diligenter referat. Extare plurima in fragmentis illis, quæ Hilarii fœtus non sunt, inquit D. Collet, Tr. de SS. Trinit. pag. 326. Singula S. Hilario abnegat Stilting. S. J. in vita de S. Liberio Papa. Item auctor Gallus Dissert. Grit. de S. Liberio; utque plures omittam, Coustantius ipse, fragmentorum Editor in Præf. se, pluresque dubitare ait, num vere S. Hilarii sint; quasdam tamen ratiunculas pro Hilario affert, sed quæ ne attendi quidem merentur. Ac Natalis Alexander Liberii epistolam ad Orientales, non obstante, quod fragmentis inserta sit, negat esse posse Liberii, licet cætera non magnus Liberii patronus; et, quid plura requires? Quesnellus ipse, leste Collet cit. Et ne ex sola auctoritate, licet illa tantorum virorum sufficere posset, id dicere videamur, rationes accipe; sed ante tamen quoad fragmentorum istorum originem

Observa. Per fragmenta, vulgo S. Hilarii dicta, venit illa scripturarum collectio, quæ sub nomine S. Hilarii edita a Nicolao Fabro, inque novissima editione operum S. Hilarii Pictaviensis a Petro Constantio Benedictino vulgata. Patente eodem, fragmenta illa non sunt inventa in MSS. codicibus eo ordine et modo, quo sunt edita; sed *erat* (verba sunt editoris) *monstruosa quadam rerum facies, et inordinata, confusaque variarum epistolarum congeries.* Deinde prior pars nullius inscripta erat nomine; sola posterior pars additum lerebat Hilarii nomen in honte cum addito,

Süiwli; ni vol oxin paient, Hilarii nomon ab alio adjectum fuisse, neque enim Hilarium, soinclipsnin eanonizas.se, quis dicet. Hinc quæslio esse non potest, an fragmenta eo modo, quo extant mine, composita a S. Hilario sint;sed solum, an fragmenta illa dissoluta ex aliquo S. Hilarii opere excerpta sint; eaque ratione sint S. Hilarii? Etsi vero ex ipsa origine jam dubia,et fide digna non sint; ipsas tamen rationes habe, quantum puto, salis convincentes, fragmenta illa S. Hilario prudenter tribui non posse :
Nam

1°. Unde, amabo! editores illi nosse poterant, partem primam fragmentorum potius S. Hilarii esse, quam alterius, cum nullius esset nomine inscripta, in (pia tamen pleræque Liberii epistolae insertæ legebantur? Ex quo Hilarii libro excerpta sunt? Quis parti secundae S. Hilarii nomen addidit? Hæc vero omnia declarare, probareque oportebat antequam continuo S. Hilario tribuere totam illam inconfusam farraginem. Verum

2°. Fragmenta illa innumera continent vitiosa, falsa, S. Hilario prorsus indigna, et directe contraria. Ex plurimis, quæ illi notarunt, qui fragmenta de sensu fere ad sensum examinarunt, cumque S. Hilarii operibus genuinis contulerunt, delibare placet sequentia, quæ opinor, abunde sufficiunt. Fragln. 2. n. 21. ait personatus Hilarius, quod S. Athanasius Marcellum Ancyranum a sua communione separarit, et quidem *anteriore tempore, quam Photinus* accusaretur : atqui istud non ab Athanasio, sed ab Eusebianis, sive Arianis factum. AudiamusS. Athanasium ipsum in Histor. Arianor, ad Monach. n. G. *De Marcello autem Galatiæ superfluum fortasse fuerit mentionem facere; omnibus enim compertum est, Eusebianos ab eo antea impietatis accusatos, eum vicissim accusasse, eorumque opera senem illum exulasse.* Num in fragm. 2. falsi et erroris reum nunc argues S. Hilarium, in illius temporis historia versutissimum ? ut probat ejusdem Lib, ad Constant.

Fragm. 4. refertur epistola sub Liberii nomine, quam fictitiam probat late ipse editor fragmentorum Constantius; et admittunt omnes ; etiam qui cætera lapsum fuisse Liberium tuentur. Et ratio evidens est; quia in hac dicitur Liberius condemnasse Athanasium jam multo ante exilium : atqui hoc estnoloriefalsum; nam Liberium ideo relegatum fuisse, quodS. Athanasium condemnare nollet , concors clamat historia. Quid igitur nunc dicent hujus Hilariani operis vindices? eratne simplex adeo Hilarius , ut epistolam tam clare Liberio suppositam , pro genuina habuerit, suoque inseruerit operi, ad ignominiam præclari Pontificis, quo nemo magis, etiam adversariorum consensu ante exilium, protegebat S. Athanasium?

Fragm. coti, post recitatam illam Liberii epistolam subdit fictilius Hilarius: *Quid in his litteris non sanctitatis? quid non ex metu Dei eveniens est? Sed Potamius, et Epictetus, dum damnare urbis Romæ Episcopum gaudent; sicut in Ariniinensi Concilio continetur, hæc audire noluerunt, etc.* Eratne sanctum, el ex Dei timore profectum, condemnare S. Athanasium, cujus causa erat connexa cum fide ? recedere ab ejus communione, communionem contra Arianorum amplecti? Ha dixerit S. Hilarius Pictav. maximus Ecclesiæ Doctor , et columna illo tempore habitus? Quin cx hoc loco fragmenta illa potius Lucifcriani alicujus schismatici esse, quam S. Hilarii rectius colliditur,

Fragm. 6. ter anathema infligit Liberio ceu apostatae, ut vidimus η. 121. At etiam defensores lapsus Liberii id a S. Hilario potuisse proficisci negant: etenim S. Doctor fertur scripsisse fragmenta post reditum Liberii, quo tempore nemo fortius Liberio orthodoxam fidem propugnavit; adeo ut ejectum Roma Felicem nollet ante in communionem recipere, quam imperatorem ipsum Constantium damnasset; rescinderai acta Ariminensia, omnes nuntantes in fide firmaret. Quis vero S. Pontifici, ut quidem adversarii loquuntur, tam egregie pœnilenli, tam strenue pugnanti, anathema dictum ab Hilario putet? Nimis hoc remotum a maxima S. Doctoris prudentia. Vid. item n. 124.

Sic in quolibet ferme fragmento indignum aliquid vel sanctitate, vel prudentia, vel eruditione, vel modestia S. Hilarii reperiri est, quæ singula hic referre non fert praesentis instituti ratio. Vid. STILTINGIVUEA singula recensentem. Quod si quis nihilominus S. Hilario fragmenta illa tribuere voluerit, mea id pace fiat; a me id nemo obtinebit, sed ob allata, si non plane Luciferiani alicujus schismatici, certe cum nominalis supra auctoribus, tum praeterea cum Petavio nostro in Animadversionibus ad S. Epiphan., fatebor esse imperiti cujusdam, qui S. Hilarium imitari cupiens, Arianæ sectæ divortia non satis perspexit. Nunc ad ipsas Liberii epistolas, etc.

127. R. 2°. Singulae Liberianæ epistolæ fragmentis illis insertæ suppositiliæ sunt; atque æque parum tribui possunt Liberio, quam fragmenta S. Hilario. Antequam rationes demus,

Observa. Plures circumvolitasse epistolas sub Liberii nomine, sed quas vix unus eruditorum ut genuinas adoptavit, velut epistolæ Liberii ad S. Athanasium; hujus ad Liberium et similes; cum ipsum argumentum continuo lectori indicet, et, si habeatur ratio temporis, Liberii esse non posse; sed quæri potissimum de quatuor, quæ sic dictis fragmentis Hilariis immixtæ. Prima in fragmento L n. 1. hanc inscriptionem fert: *Dilectissimis fratribus nostris, et coepiscopis nostris universis per Orientem constitutis Liberius Urbis Romæ Episcopus æternam salutem.* Tum epistola sequitur: *Studens paci et concordie*, etc. Altera in fragmento G. n. 4. iterum ad Orientales data hac distinguitur inscriptione: *Dilectissimis fratribus presbyteris, et coepiscopis orientalibus Liberius.* Initium epistolæ habet: *Pro Deifico timore*, etc. Tertia ibid. n. 8. ad Valentem, Ursacium, et Germinium, Arianos in Illyrico Episcopos, data dicitur, incipitque: *Quia scio vos filios pacis esse*, etc. Quarta ibid. n. 10. Vincentio Capuano inscripta, ad omnes tamen Campaniæ Episcopos directa cum initio: *Non doceo, sed admoneo, sandum animum tuum*, etc.

Atqui nulla harum epistolarum Liberio tribui prudenter potest: nam imprimis generaliter loquendo de singulis, quatuor illæ epistolæ fidem inveniunt præcipue, quod S. Hilarius suis illas fragmentis inseruisse crederetur; at quoniam immerito fragmenta illa dicantur auctorem habere S. Hilarium, puto, ex dictis constat. Equidem posteriores etiam Baronius ex collectione Cresconii Anu edidit; sed quantum quoque Cresconius colligendo scripturas deceptus fuerit, aliunde notum est; verum patebit illa epistolarum Liberii suppositio nunc plenius ex singularum examine. Nam

428. Prima aperte repugnat Arianorum historiarum; ex tenore enim epistolæ cimum est, scribi debuisse sub initium Pontificatus Liberii, si hujus sit; nam Orientales in ea dicuntur litteras dedisse ad Julium Liberii prædecessorem; en verba: *Studens paci et concordia Ecclesiarum, posteaquam litteras Charitatis iestrate de nomine Alhanasii facias ad nomen Julii bon. mem. accepi.* Liberius vero dicitur epistola illa respondere, quod S. Athanasium a sua, sive Ecclesiæ Bornante communione omni removerit; igitur sive jam primo, sive secundo, sive tertio Pontificatus sui anno ita respondisset Liberius, quod perinde est; saltem non nisi ante exilium Liberii, quod anno 355. adiit, scripta fuit. Atqui, ut supra vidimus n. 12G. de fragm. quarto, Liberius etiam exilium pati maluit, quam injuriosum aliquid contra S. Athanasium statuere. Ex sola hac observatione salis colligitur, fictitiam esse epistolam illam, sive eam Ariani procuderint, vivente Liberio, sicut et alias contra S. Athanasium fabricaverunt, teste S. Athanasio ipso in Apol. sive Luciferianæ sectæ schismaticus: quod ipsum est Couslantii de hac epistola testimonium. Sed et primus fragmentorum editor Nicolaus Faber ingenue fatetur, epistolam hanc cum Arianorum historia consistere non posse. Hem Baron, cit. et commune judicium est Natal. Alexandri, Collet, Quesnelli, etc.

429. Altera supposititia esse convincitur 4°. quia data dicitur ad omnes Orientis episcopos et presbyteros, quibuscum universis pacem se habere declarat ibidem fictilius Liberius; item rogat turpi assentatione, ut communi consilio et studio apud Imperatorem pro suo labore reditu. At quid ineptius fingi potuisset de Liberio? Orientales enim invicem divisi erant, cum alii essent Ariani, alii Semiariani, alii adhuc bene multi Catholici; quomodo igitur cum singulis se pacem habere, dicere poterat Liberius, qui divisionem illam Orientalium jam expertus non ignorabat? Quomodo, cum hac in epistola dicatur referre, a se damnatum esse Athanasium, idque Imperatori notum esse, hortari poterat Orientales omnes, ut communi consilio et studio laborarent pro suo reditu, qui, supposita damnatione S. Alhanasii, Catholicorum omnium, imo plurium ex Semiarianis, qui S. Alhanasio non adversabantur, ut Basilides Ancyranus, etc. teste S. Athanasio, Lib. de Syn., potius in se odia concitasse! 2°. Si subscripserat contra S. Athanasium, quid jam necesse habebat Orientalium implorare opem? cum enim ideo relegatus esset, quod contra S. Athanasium subscribere nollet; dubitare non poterat, de suo Romani reditu a Constantio obtinendo, cujus perfecte voluntatem implevisset. Adde stylum epistolæ adeo hiulcum esse, inconnexum, barbarismis horridum, ut ne ferrea quidem ætate, necdum illa Liberii, hocque ipso dignus sit.

430. Tertia eadem suppositionis argumenta habet, quæ prima; nam et in illa apertius adhuc asseritur S. Athanasius a Liberio damnatus ante hujus exilium. Unde et Baronius, postquam epistolam hanc ad ann. 357. recilasset ut genuinam, postea, illa penitus expensa, in Append. ejusJ. Torn, pag. 25. editionis Antwerp. genuinam esse non posse profitetur; sed *unam plane eandemque fuisse manum Scorpæ, quæ utramque scripsit epistolam sub nomine Liberii, ea occasione, quod diceretur Liberius vi coactus subscripsisse,*

At idem Scorpius eliam reliquas contextuit, utpote Liberio æquo, imo magis indignas, quam sit prima et tertia; et occasio erat eadem.

131. *Quarta* non minus suppositionis convincitur, quam secunda; 1°. ex genere scribendi plusquam ferreo. 2°. Fingitur implorare patrociniū omniū Campani» episcoporum, iisque hunc in finem declarare lapsum suum. Quid ineptius? Nam Campani» episcopos, plerosque catholicos, ex epistola, qua lapsum suum, et damnatum a se Athanasium pradiat, alienasset a se potius. Nec egebat Campanorum patrociniū, si cedere vellet Constantio.

132. *Obj. II.* S. Athanasius lapsus Liberii testis est; ergo. *Prob.* An/. Nam 1°. in histor. Arian, ad Monachos, ut vocatur in editione Parisiensi; alias epist. ad Solitarios, n. 41. *Porro, inquit, Liberius extorris factus, post biennium denique fractus esi, minisque mortis perterritus subscripsit.* 2°. In apolog. cont. Arian, n. 89. scribit: *Cum autem non solum verbis mihi patrocinati fuerint, sed etiam exilium sustinuerint, ex eorumque numero sil Liberius Rumce Episcopus; nam etsi exilii ærumnas ad finem usque non tolerarerit; attamen, quod conflata in nos conspiracy probe nosset, biennio in exilii loco est commoratus.*

R. V. .1. *Ad prob.* Im. *respondent alii*, sparso ab Arianis rumore de lapsu Liberii, ut plures alios, sic quoque S. Athanasium decipi potuisse time in solitudinis -Egypti latebris degentem. Favet huic responsioni tempus: nam opus hoc, ul modo probabitur, scripsit eo ipso tempore, quo lapsum Liberii sparserant Ariani occasione lapsus Hosii, scilicet anno 357., quo Hosius subscripsit. Et vero de ipso ac vero Liberii lapsu, qui ipsi tribuitur, hæc S. Athanasius scribere non potuit, ut dicam modo. Hinc

Ad Im. R. V. illa esse S. Athanasii verba; nam laudatum opus ante tempus, quo lapsus dicitur Liberius, jam conscriptum fuit, ut proin illa de Liberio non ab Athanasio scripta, sed ab interpolatore alio assuta sint. Ratio est, quia quæ isthoc in opere refert S. Athanasius, omnia jam ante finem anni 356., quo sanctus Alexandria in -Egypti solitudinem fugit, vel certe ante Pascha anni 357. contigerunt; nam in hoc opere postquam dixisset, persecutionem nondum quievisse, ultimo loco subnectit martirium S. Secundi presbyteri: *certe jam* græc. οὐτω γάρ κει νυν, id est, *sic cl nunc) presbyterum Secundum... occiderunt... in quadragesima*; postque hoc ultimum particulare factum solum adhuc generaliter exponit Arianorum crimina. Atqui S. Secundus, plerorumque scriptorum de illa persecutione consensu, occisus fuit adhuc ante Pascha anni 357., et juxta S. Athanasium in quadragesima; ergo hoc anno 357. S. Athanasius illud opus conscripserat, quo tamen anno Hosius quidem, non tamen Liberius jam tum lapsus dicitur. Similiter in hoc opere ait S. Athanasius, Leontium Antiochi» Episcopum adhuc vivere n. 4. *Ex quorum numero est Leontius, qui nunc Antiochi» episcopus est*: atqui mors Leontii jam evenit prioribus mensibus anni 357. vel certe circa Pascha, teste Socrate !.. 2. c. 37. aliisque, et mense Maio Romam perlata est ad Eudoxium tum Roinæ, cum Imperatore existentem; ergo necesse est, ante Liberii lapsum opus illud S. Athanasius scripserit, Plura id genus vide apud auctorem Diss. Grit. de Liberio,

quibus imicte probat, verba illa de lapsu Liberii ab interpolature assula ese.

Ad R. 1°. Permisso etiam illa S. Athanasii esse; nihil tamen ex his prolapsu Liberii evincetur; nam verba illa: *Etsi exilii ærumnas ad finem usyuenon toleraverit*, solum significant; etsi non fuerit in exilio ad usque vilæ finem, in eo tamen fuit biennio, nec plus etiā verba gj-æca significant; ergo ex his Liberii lapsus colligi non potest. Nihilominus, quia historia non permittit, hæc verba tribui S. Athanasio,

R. 2°. Etiam hoc opus non tantum mullo ante Liberii lapsum, sed usque adeo ante hujus Pontificatum scriptum fuit. Hoc alii dudum viderunt, etsi piopterea a lapsu Liberium non excusent. Et quidem eruditi Renedictini editores operum S. Athanasii in Præf. pag. 118. apologiam contra Arianos circa annum 350., id est, duobus fere annis ante Pontificatum Liberii, et 7. vd8. ante reditum ab exilio scriptam autumant. Idem Papebrochius ait in S. Athanasio cum cæleris. Ratio horum est, quod ex plurimis hujus apologiæ locis constet, editam fuisse, antequam *Ursacius* et *Valens*, qui ab Arianis partibus resilierant, et suam adversus S. Athanasium sycophantiam confessi fuerant, in impietatem reciderent, et adversus Athanasium se denuo Arianis jungerent, quod ut tardius anno 352. contigisse refert historia, et demonstratur ab iisdem. Opus igitur illud scriptum fuit inter annos 349. et 350. Omissis aliis, habe ultima, prout conscripta videtur, apologiæ verba: *Quis conspectis hujusmodi rebus, non fateatur, Valentem et Vrsacium jure sese reos declarasse, ac resipiscentes ejusmodi litteras adversus se conscripsisse., quod mallent tantisper aliquo pudore suffundi, quam æternum sycophantarum supplicium luere.* Quæ ultima apologiæ verba fuisse iidem demonstrant latius. Duo igitur sequentes articuli, ex quibus allata in objectionem verba petuntur, pluribus post annis fuere assula; cumque rationem apologiæ non habeant, nec cum præcedentibus apte cohæreant, magna eliam sit styli differentia, ea interpolator, quicumque fuerit, adjecit; de quo vid. latius id probantem Stiltingium in vita S. Liberii.

133. *Obj. III.* At certe S. Hieronymus lapsus fuisse Liberium testatur; cigo. *Prob.* J. Nam 1°. in Calai, script. Eccles, c. 97. in fine elogii Jortunaliani Aquileicnsis episcopi, *Et in hoc, inquit, habetur detestabilis, quod Liberium, Romance urbis episcopum, pro fide ad exilium pergentem primus sollicitavit ac fregit, et ad subscriptionem hæreseos compulit.* 2°. In Chronico ad annum 352. *Liberius Romance Ecclesiæ ordinatus episcopus. Quo in exilium ob fidem truso, omnes clerici juraverunt, ut nullum alium susciperent. Verum cum Felix ab Arianis fuisset in sacerdotium substitutus, plurimi pejeraverunt, et post annum cum Felice ejecti sunt: quia Liberius tædio victus exilii, et in hcereticam pravitatem subscribens, Romam quasi victor intraverat.*

R. Y. A. *Ad prob.* R. 1°. generaliter: Si locus uterque vere S. Hieronymi est, frustra agunt, qui ad excusandum a lapsu Liberium, cum primæ, vel tertiæ formulæ Sirmiensi subscripsisse volunt, quod utraque sensu catholica sit; verba enim S. Hieronymi, *ad subscriptionem hæreseos; in hcereticam pravitatem subscribens*, formulam secundam (vere arianam secundum sen-

tenliaset sensum), respiceret. Hinc non dedignabuntur, si pro nobis omnibus respondeam. Quare

R. f. Neuter locus prudenter S. Hieronymo tribui potest; 1º, enim hoc loci ulriusque conflictus, et contradictio clare indicat. In priore dicitur Liberius sollicitatione Fortunatiani fractus, *pergens ad exilium*, sive, dum ad hoc ibat; in allero dicitur *cedio victus exilii post annum*. Si fractus fuit a Fortunatiano, dum abibat in exilium, tñneque compulsus subscribere, quomodo *post annum* succubuit, victus *ab exilio* ? Cave, ne, si nihilominus locos illos esse S. Hieronymi pertinaciter contendas, maximum Ecclesiæ Doctorem, vel reum arguas falsi, vel sculpas sine memoria. 2º. Quia utrobique falsum dixisset S. Hieronymus; nam imprimis Liberium subscripsisse jam lum cum in exilium pergeret, scriptorum omnium tam ante, quam post Hieronymum historiæ adversatur. Deinde æque constat, Liberium non subseripsisse ante Hosium; hujus enim occasione subscriptionem Liberii primum sparsisse Arianos novimus; neque post annum exilii rediit Liberius, ut ibidem dicitur, sed in tertio. Quomodo ergo dixisset, salva veritate, Hieronymus, Liberium post primum exilii annum subscripsisse; vel usque adeo, cum pergeret in exilium? Certe nec in scriptoribus ante se, nec coævis adeo peregrinus erat S. Hieronymus. 3º. In specie, quoad Catalogum, dubitari potest, hunc in multis postea mutatum et auctum fuisse ab aliis, quicumque illi fuerint; testantur hoc editores postremi operum S. Hieronymi, Martianæus in editione Parisiensi; Vallarsius, Maffeius in Veronensi; quin nou paucas interpolationes et corruptiones observarunt in Origene, Eusebio Cæsareensi, Gregorio Nazianzeno, etc. in nonnullis codicibus, hinc et illud de Liberio probabilius fluxit. Quoad Chronicon vero nequidem operose probandum est, in libris MSS. et editis corruptissimum fuisse multis additionibus et interpolationibus. Tale fuisse agnoscunt et probant editores præcedentis seculi, Pontacus, Scaliger, Tillemontius t. J1. in S. Hieronymo art. 2., quod additiones illæ res containerent S. Hieronymo indignas. At hoc de Liberio non minus indignum est Hieronymo ex dictis; imo et 4º. huic contrarium; causam enim exilii Liberii bene noverat, sicut cl episcoporum cæterorum, qui una cum Liberio relegati, nimirum, quod nollent condemnare S. Athanasium, quam ipse reddit c. 95. Catal., ex cujus damnatione intendissent Ariani occulte sibi viam sternere ad damnationem Nicænæ fidei. Si ergo ex S. Hier. ipso, quæstio non erat de subscriptione ipsius hæreseos, sicut revera non fuisse diximus supra, et docet S. Athan. in apol. ad Constant, non est vero simile S. Hieronymum dixisse, Liberium a Fortunatiano in itinere sollicitatum fuisse ad *subscriptionem hæreseos*.

Similis præcedenti objectio ex Libello precum Marcellini et Faustini peti potest; al cum ambo homines schismatici Ursiniani, Luciferianique fuerint, S. Damaso Liberiisuccessori infensissimi, ut ex eorum præfatione liquet, referta mendaciis, et calumniis in S. Darnasiirn; ab ornibus orthodoxis vapulant, nec est, quod cos moremur. Unum ex dictis collige, quam infirmitas fundamentis nitatur lapsus Liberii.

SECTIO 111.

DE VERITATE INCARNATIONIS CONTRA GENTILES.

Non inquirimus modo in argumenta, quibus ex ratione et Scripturis divinis directe gentilibus demonstretur Incarnationis veritas; ex una enim parte, sublimius est hoc mysterium, quam ut ratione naturali colligi, ac demonstrari queat; et vero hoc ipso mysterium esse desineret, si ratione humana demonstrari posset, ut loquitur Cone. Tolet. XI. Si *ratione hoc tylerium colligeretur, non esset mirabile; si exemplo, non esset singulare*. Evaltera vero parte nec novi, nec veteris Testamenti tabulis gentiles moventur. Hinc 1º. dabimus modos, quibus aliunde nihilominus gentili mysterium idem, saltem indirecte demonstretur, tum directe et ab extrinseco. *, Ab eorum vindicabimus argutiis, pulatitiis implicantis; et 3º, in specie genealogiam Christi ab antilogiis.

ARTICULUS I.

CTBVM, ET QUOMODO CONTRA GENTILES PROBETUR INCARNATIONIS VERITAS?

134. *Dico*. Incarnationis mysterium gentilibus efficaciter probari potest. Conclusio stabit ex secuturis probationibus. Nam

Prob. I. Indirecte per motiva generalia, quibus suadetur et fit evidenter credibilis *fidei Christiana; veritas*: quæ possunt esse sequentia: 1º. Religio Christiana ejusque mysteria, non alio quam divino afflante Spiritu, multis ante seculis prænuntiata fuere: 2º. Infinitis sunt confirmata prodigiis: 3º. Pro hac religione innumeri Martyres, omnis sexus, ætalis, conditionis mortem forti et læto animo obiverunt: 4º. Hæc religio jam ultra 17. secula uniformiter et constanter toto ferme orbe floruit et aucta est, a potentissimis licet hostibus impugnata: 5º. Omnes, (pii vel sanctitate vilæ, vel miraculomm gloria inclaruerunt, eadem professi sunt: 6º. A sapientissimis et sanctissimis viris constanter a suo ortu tradita fuit: 7º. Homines ad omnem virtutem format: 8º. Nihil continet a recta ratione alienum: 9º. Modus, quo mundus ad Christi religionem conversus, prorsus mirabilis est, et excedens humanas viros, ut per prædicationem duodecim rudium, pauperum piscatonim inductus est mundus ad credendum hominem crucifixum esse Deum, aliaque sublimia mysteria, ad amplectendam legem carni et sanguini adversantem, etc.

Quæ, similiaque latius deducunt Theologi Tr. de fide, Segneri in Incred. non excus., Thyrs. Gonzalez in Manud., Gorn de verit. Relig. nosque ipsi paulo post. Hinc talis fit discursus: Quod docet religio divinitus instituta et vera credendum tanquam fundamentum suum, illud prudenter negari non potest: atqui religio Christiana est divinitus instituta et vera; iliaque docet

tanqnani primarium site doctrinæ fundamentum. Christum esse verum Messiam, Deum et hominem ; ergo. *Majorem* admittunt nobisciin. *Min.* habetur ex praemissis motivis generalibus credibilitatis; quorum nunc aliqua ad Christum ipsum applicabimus. Unde

135. *Prob. II.* Ex Prophetiis. Jesus Nazarenus Christus noster est verus Messias. 1°. Prophetarum apud Judaeos vaticinia, quibus Christum futurum praedixerunt et descripserunt, sint longe facta ante Jesuni Christum nostrum ; 2°. si sint a divino Spiritu orta et inspirata; 3°. in Jesu Nazareno perfecte impleta. Atqui hæc singula ita se habent. *Maj.* sua se evidentia probat; si enim illa vaticinia longe praecedentia a divino Spiritu inspirata jñ pseudomessia compleri vel fecisset, vel permisisset, cum ipse dictaverit, sieque mundum decipi; hoc ipso nec summe bonus, nec verax, necproin divinus esset.

Min. prob, per part. Nam 1°. illa Prophetarum vaticinia longe praecesserunt Christum nostrum; hoc enim testantur Judæi omnes, in hoc testes minime suspecti, quia Christianis summe adversantes, a quibus illi etiamnum e prophetiis impugnantur. Sed et gentilium illud testimonio comprobatur; Ptolomæus enim Philadelphus, .Egypt! rex, accitis Judæis peritissimis, 250. circiter annis ante Christum, divinos Hebraeorum libros in græcum transferri curavit, teste Josepho L. 12. Antiquit. c. 2., Aug. L. 18. de Civ, c. 42. aliisque, ut proin gentiles ipsos illa vaticiniia non laterent. Illo autem tempore prophète jam desierant; nec ullus propheta post transactionem illam assignari potest.

2°. Ista vaticinia dictata et inspirata fuere a divino Spiritu ; quod primo probatur omnibus illis argumentis generalibus credibilitatis, quibus Scripturarum veteris Testamenti divina origo probatur Tr. de Fid. Deindeson essent illa vaticinia a Spiritu divino, ergo vel a dæmonibus, vel ab hominibus : neutrum dici potest. Non quia, quæ in vaticiniis prænuntiantur, omnia dæmoni contraria sunt, ut eversio regni ejus, peccati destructio, religionis novæ et ad omnem sanctitatem perducentis implantatio; idololatriæ vitiorumque expulsio; ergo vaticinia illa dæmonibus tribui non possunt. Non 2°@. qua enim ratione fieri potuisset, ut tot homines tam diversi tempore, ætate, moribus, varia, quæ a causis naturalibus non pendebant, imo sibi, humano intuitu, repugnantia videri poterant, utMessiæ divina generatio et humana, mors, etc. prænunliassent, quæ tamen singula, fortuito casu, simul in uno homine et convenissent, et completa fuissent? Sane incredibilius hoc, et captu difficilius, quam Jesum Nazarenum verum Messiam, esse Deum et hominem.

3°. Singula vero completa esse in Jesu Nazareno constat ex Sect. 1. Maximi hoc argumentum fecit Origenes L. 8. cont. Ceis. n. 48. et seqq. Et vero recte Tbrtvl. in apol. : *Idoneum testimonium veritatis est veritas divina' tionis.*

136. *Prob. III.* Ex miraculis tum Christi, tum discipulorum ejus. Jesus Nazarenus Christus noster est verus Messias, Deus et homo, si se talem ipse dixit, dictumque suum veris comprobavit miraculis : atqui JesusNazarenus Christus nosier, se "erum Messiam, Deum et hominem esse dixit,

hocque dictum suum veris comprobavit miraculis ; tum suis, tum discipulorum; ergo. *Maj.* indo manifesta fit; quia secus deceptio illa humani generis, quæ inde sequeretur, quod quis ad probandum se esse verum Messiam, cum non sit, veris uteretur miraculis, in ipsum redundaret lleum, quod esse non potest; quod autem redundaret in Deum, sequitur inde, quia vera miracula, cum vires naturæ superent, non nisi virtute divina, et Deo contra omnem naluræ ordinem operante fieri possunt; sic ergo nihilominus operante Deo, ut quisse Messiam probet, cum non sil, deceptio inde sequens redundabit in Deum : hoc vero ejus bonitati summæ et sapientii@ adversatur. Vid. n. 139.

J/in. *prob, per part.* 1°. Ipse se Messiam, Deum et hominem dixit, Joan. 4. r.25., Joan. 10. v. 30. Vid. n. 97. 2°. Hoc dictum suum comprobavit veris (umsuis, tum suorum discipulorum miraculis. Hoc enim Judæi testantur, d.Vahuinclani, jurati cætera Christiani nominis hostes : priores, Joan. 11. v. 17. *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit.* Occasione claudi a Petro sanati, Act. 4. v. 16. *Notum signum factum est per eos... et non possu-mis negare.* Posteriores in Alcorano, Azoara 5. 11. etc. Plena etiam his miraculis est tum Evangelii, tum Actuum Apostolorum historia.

Hiavero miracula ope dæmonis patrata non sunt; nec illusiones tantum dici possunt. Non Ium. quia his miraculis evertebatur dæmonis imperium, eliminabaturidololatria, serebantur e contra justitia, temperantia, castitas, cæteræque virtutes. Cedere cogebantur dæmones ex obsessorum corporibus, fugere ad signum crucis, subjecti esse, etc. At nemo adversario suo contra se ipsum vires et arma suppeditat. Non 2ura. nam cæci a Christo sanati vere videbant, et quomodo his Christus illusisset ipsos videre, si non vidissent? Etsi vivus fucum fecisset hominibus ipsis illudendo, quasi sanati essent y quomodo mortuus quingentis hominibus persuadere potuit, se ab iis tangi, videri, ipsis loqui; redivivum enim si dicant, hoc ipso maximum miraculum fatentur. Sed et fingere non poterant Apostoli, se loqui variis linguis; qui utpote de plebe intima vix vernacula propria scite loquebantur, et quomodo factum, ut quilibet tamen diverso licet suo in idiomale, eos inlelligeret?

137. *Prob. IV.* Ex oraculorum silentio olim Patres Christum persuadebant gentilibus. Oracula illa, etsi subinde Pithiarum, ac sacerdotum fraudes essent, alias tamen ipsorum fuisse responsa daemonum, tota prisca gentilitas credidit, et revera compertum habuit ; nec aliunde, quam a daemone illa responsa sæpe proficisci poterant, ut, cum ad petitiones in charta signata, clausaque petebatur responsio ; quo modo, teste Macrob. L. 1. Satum, c. 22. Trajanus lentavit oraculum Heliopoli. Hæc voro oracula, licet per plurima durarint secula, defecerunt paulatim, ita ut, ubicumque sedem figeret Christi religio, ibi etiam cessarent oracula. Silentium hoe noil Christiani sedum, sed et gentiles ipsi tradunt.

I'or{)lnjritis queritur Deos iratos, ex quo venit Christus, nihil respondere. *Plutarchus*, qui quidem ipse Apollinis sacerdos fuit, de oraculorum defectu librum conscripsit. *Julianus Apostata* idem confiteri necesse habuit; quo tamen apostasiam suam defenderet, id solum respondebat Christianis,

licet immerito et cum mendacio, Christianorum quoque sacros Vates defecisse. *Strabo* L. 7. oraculi Dodonie defectum incusat.

Hoc oraculorum silentium gentilibus, quin inficiari possent, vel quid opponere, libere objiciebant Christiani, *Justinus* resp. 24. ad *Orthod.*, *Amo. Bios*, *Lactantius* divin. *Instit.* L. 4. c. 27., *Tertullianus* *Apolog.* c. 21 *Cyprianus* de *Idol.* vanit. n. 7. *El S. Athanas.* Lib. de *Incarnat.* n. 47. per solum Crucis signum muta reddi oracula referi, ac gentiles provocat, ul experimento rei veritatem comportant. Vera igitur esse debuit *Christirdigio*; et *Christus* *Messias* verus, non homo solum, sed et Deus: Primum; quia secus, erroris detegendi omnis via defecisset; cumque oracula illi sæpe res nefarias, crudeles, naturæ humanæ et rationi adversantes præeiperent, vehit adulteria, utque filios vel filias aliosque immolarent, etc. contraria vero illis omnia, justitiam, sanctitatem, etc. religio Christi præcipiat; oracula illa vel ipsi gentilium sapientissimi erroris damnarunt, Christiani religionis veritatem professi et amplexi. Alterum vero, nisi esset simul Deus, dæmones non compulisset ad silentium.

138. *Prob.* I. Ex Sybillarum oraculis frequenter gentiles SS. Patres impugnarunt; *S. Justin.* in cohortatione ad Græcos n. 16. 37. et seqq. necnon et *Apol.* 1. (al. 2.) n. 44., *Lactantius Firmianus* divin. *Instit.* L. 4. c. 15. et 18., *Clemens Alexandrin.* L. 6. *Strom.* (opp. p. 636. C. edit. Paris. 1629.), Sybillæ vero mulieres validicæ apud gentiles, ut apud hebræos Prophetæ et Prophetides, erant, quæ varia de Christo prædixerunt Dei Filio. Unde teste *Clem. Alexandr.*, *Theopuil. Antioch.* ad *Autolyc.* n. 36. 38., *Paulus Apostolus* gentiles ad Sybillas inspiciendas hortatus est: *Ignoscite Sybillam, quomodo unum Deum significet; et Hystaspem legite, et invenietis Dei filium multo clarius esse scriptum.* *Cicero* ipse L. de *Divin.*: *Sybillæ, inquit, versus observamus.* In his ait contineri, *admittendum esse Romanis regem, si salvi esse velint*; subdit: *Regem illum nec ab hominibus, nec a Diis toleratum iri*; quæ Christum innuunt gentilismi et falsorum numinum eversorem.

Equidem Sybillarum oracula, ul de facto in octo libris Sybillinis continentur, corrupta sunt, nec genuina omnia; cum multa falsa contineant, et L. 8. auctor se Christianum dicat; universim tamen, quæque SS. Patres in primis temporibus usurparunt contra gentiles, dici non possunt figmenta Christianorum. Nam

■^o. Si SS. Patres non scivissent, genuina esse illa Sybillarum carmina, ab ipsis gentilibus cognita ut talia, illa non attulissent ad convincendos ethnicos; quia sine effectu et potius cum religionis nostræ injuria et damno, quasi illa non aliunde, quam figmentis probari posset, attulissent; at tamen familiare hoc erat eorum argumentum; hoc enim pertractant Patres supra cit. alique; cumque ipsis objiceretur, carmina illa a Christianis conficta esse, refutabant gentiles, ut *Lactant.* loc. cit. *His testimoniis quidam revicti, solent eo confugere, ut aiant, non esse illa carmina Sybillina; seda nostris ficta, atque composita. Quod profecto non putabit, qui Ciceronem, larronemque legerit, aliosque veteres, qui Erythræam Sybillam ceterasque commemorant, ex quorum libris ista exempla proferi-*

mus. Qui auctores ante obierunt, quam Christus secundum carnem nasceretur. Eodem modo islam objectionem gentilium, quam nuper renovarunt *Blouddjus*, ex catholicis plus æquo critici nonnulli, rejecit *Constantinus*. *Il.* in orat. ad Patres Concil. Nicæni., *S. Augustin.* in *LL. Retract.* et *cp.* 100. (al. 258. n. 5.) ad *Martian.*

20 Jam multo ante Christi tempora hæc Sybillina oracula laudarunt ex ariiptoribus gentiliuin præcipui, *Varro* de lingua latina L. 5. et de re rustica L. 1. c. 1., *Cicero* de *Divinat.* L. 1., *Liv.* L. 3. 4. 7. *Decad.* 1. et *Decad.* 3. L. 1. 2. 5. 9., *Tacitus* L. 13. *Annal.*, *Sueton.* in *Octavio Aug.* et in *Julio* *liesarec.* 69. cælerique, c quibus *Virgilius* illa de Christo vaticinia Sybillæ *Cuinanæ*, mysterii ignarus, applicat *Saloni.* o, novi consulis *Asinii Pollionis* *lilio*, *Ecl.* 4.

Ultima Cumæi venit jam carminis ætas,
Magnus ab integro secutorum nascitur ordo,
Jam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna,
Jam nôva progenies cœlo demittitur alto.
Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
Desinet, ac toto surget gens aurea mundo,
Casta Lucina, fave....
Hoc duce, si qua manent sceleris vestigia nostri
Irrita, perpetua solvent formidine terras.

139. *Obj. I. Cont. argum.* a miraculis. Ex una parte dubium est, an non etiam spiritus mali patrare possint miracula; ex altera vero parte difficile est, verum miraculum discernere a falso; ergo non tenet hoc argumentum, quod a miraculis petitum. Ante resp.

Observa: In critica et delicata quæstione de miraculis, præsertim natura veri miraculi, triplex notari posse systema, vel sententiam. *Prima* est, quam *Jacobus Serces* ingeniose defendit, speciali de miraculis tractatu. Hic omnem potestatem immutandi, suspendendi, aut ullo modo intervertendi naturæ leges, Deo reservat; adeoque rotunde negat, spiritus homine superiores ulla pollere miracula edendi potestate, et omnia, quæ feruntur, dæmonum mirabilia, veteratorum fraudibus et artibus accepta refert. Hujus sententiæ commendatio est, quod simplex sit, et aperta; quod soli Deo asserat immediatam rerum omnium administrationem: quod in ea summus sit miraculorum splendor et auctoritas, summa securitas; nulla etiam difficultas. Hoc solum ei officit, quod conciliari non possit cum omnium seculorum fide.

Altera est *Samuelis Clarki*, illustris apud Anglos philosophi, priori directe opposita in opere de religionis naturalis et revelatæ argumentis. Ubi observat, nos determinare non posse, qua virtute naturali præditi sint boni et mali angeli; nec qui a Deo eorum potestati sint positi limites: pauca esse in Scripturis miracula recitata, ad quorum productionem necessaria videatur omnipotentia, ut dicunt, absoluta: quod dæmones propter invisibilem eorum agendi modum patrare possint magna signa et prodigia: imo probabile esse, uti Deum in regendo universo, spirituum ministerio; cūsum rerum materialium nihil aliud esse, quam ipsam sive Dei, sive

agentium spiritualium inferiorum perpetuam efficaciam, juxta leges coria* sese exerentem; proinde non esse Deo, neque angelis difficiliorem legum naturæ suspensionem, quam conservationem, male ergo definiri miraculum, *id, quod est supra omnem potentiam naturæ crealæ*. Opera vero divina secerni ab operibus dæmonum ex doctrina, ad quam confirmandam linnl illa, quæ dicimus miracula: 1°. doctrinæ manifesto falsæ, et impiæ nulla miracula conciliare possunt auctoritatem: e contrario talis doctrina quacumque mirabiles effectus arguit fraudis diabolicæ: 2°. si autem doctrina talis sit, ut discerni nequeat, vera sit an falsa, et sit miraculorum quadam contentio, attendendum erit ad numerum et splendorem miraculorum.

Etiam in hac sententia salva est utcumque miraculorum auctoritas, et pro hac non spernenda afferuntur argumenta ex SS. Scripturis, Patribus et Historia, ut et quidam Catholici eam adoptarint; illud tamen merito displice!, quod in hac supponatur dæmonem cum Deo miraculis contendere.

Verum præplacet inter has duas sententias media, juxta quam negatur quidem angelis potestas patrando ex viribus propriis miracula vera, quod vult sententia prima, relinquitur tamen illis naturalis potestas mirabilia opera faciendi, sed sic divino subordinata imperio, ut illam nunquam exerant ad consilia divina evertenda, aut labefactandam religionem in animis hominum; sed illa uti quaudoque Deum, vel ad probandam pietatem suorum, vel justissimo judicio in eos, qui ad vocem veritatis diu obsurdue-runt; tuncque divinam bonitatem cavere, ne prodigia edita a veritatis inimicis noceant bonis, eleclosque suos confirmare, ne decipiantur. In hac igitur sententia Deus solus ob sapientissimos fines causarum naturalium ordinem per se ipsum, aut per angelorum intervertit ministerium: dæmonum vero quæcumque naturalis sit vis, nulla est licentia; et ubi se nostris rebus immiscent, non suo relinquuntur arbitrio; neque unquam per eorum ministerium in confirmationem falsi miracula patrantur. Vide hanc sententiam expositam a Cardinali de Lambertinis, postea Benedicto XIV. S. P. in op. de Beatif. L. f. p. 1. c. 3., item apud Stock, t. 2. de Relig. nat. et level. princip. late propugnatam. His prænotatis

110. *Ad Ant. membr. Ium. R. D.* Dubium est, annon spiritus mali possint patrare miracula vera. V. hoc enim non possunt; miracula latius dicta, h. e. opera, quæ etiam mirabilia dicere solemus *Subd.* possunt hæc pro suo arbitrio. V. potestate ex dictis subordinata ipsi Deo C. Vera miracula patrare non possunt, quia, ut ait Doctor Augei, in Quæst. disput. q. 6. de miraculis a. o. in 0. *Cum operatio miraculosasit quoddam divinum testimonium indicativum divinæ virtutis et veritatis; si dæmonibus, quorum est tota voluntas ad malum, aliqua potestas daretur faciendi miracula, Deus falsitatis eorum testis existeret, quod divinam bonitatem non decet;* imo huic adversatur. Quæ igitur dæmones insolita et admiranda in corporibus operantur, juxta S. Th. 1. p. q. 111. a. 1. operantur vel per illusionem sensuum tam interiorum quam exteriorum; vel per summam et imperceptam celeritatem, sublato aliquo corpore, et alio in ejus locum substituto, ut subito generatum videatur; vel applicando activa passivis, ut vel generetur aliquid insoliti et novi, vel modo hominibus incognito. Cælcrum dubium esse non

posse de miraculis Christi et Apostolorum, an ex illius virtute patrata sint, constat ex dictis n. 136.

Ad inembr. 2^m. II. D. Difficile id est, si quilibet insolitus et admirandus effectus continuo habeatur pro miraculo C. si debite inquiratur X Verum miraculum est effectus superans omnem naturalem virtutem causarum naturalium juxta D. Tu. 1. p. q. 11-1. et S. Aug. L. 26. cont. Faustum, c. 3. Quia vero tribus excedi potest naturæ facultas, tres etiam sunt gradus veri miraculi. *Primus* et *supremus* est, quando facultas naturæ quoad rem ipsam superatur, uti cum sol vel stetit in coelo, vel retrocessit; cum in morte Christi coirent sol et luna, quando plurimum aberant, ut tenebræ fierent, nimirum decima quinta luna; cumque hæc solis defectio tribus perduravit horis; tantam enim moram non patitur sol, dum lunæ objectu obscuratur, sed citius pompam explicare incipit luminis sui. *Secundus*, quando exceditur naturæ facultas, non quidem illa, quæ fit, sed re potius illa, in qua fit; ut cum homini mortuo, aut plane jam sepulto, voluti Lazaro, redditur vita; aut vere cæco visus; potest enim natura tribuere vitam, non tamen in homine mortuo; potest infundere lucem, non tamen in oculo caeco causare sensationem visus. *Tertius*, quando naturæ facultas exceditur, si spectes ordinem et modum rei, quæ fit, ut cum socrus Petri, Christo imperante, momento a febris convalescit.

Hinc quidquid *v.enefici*, anus *bustuariæ*, ac *dæmones* efficiunt subin, permittente ad tempus Deo, etsi sæpe sint res veræ, vera tamen miracula non sunt; sic veri serpentes repere ac sibilare, veræque ranæ insultare et coaxare visæ sunt in Ægypto ex imperio magorum; vero igne de cælo tactæ sunt oves Jobi; nec tamen vera erant miracula. *Sicut enim*, ait Augustinus. L. 3. de Trinit. n. 16. *matres gravidæ sunt fœtibus; sic ipse mundus gravidus est causis nascentium.* Has nimirum causas, quas vocant virtutes activas et passivas, angeli, quoniam eas perspectas habent, jungunt, admoventque invicem, ut enascantur ranæ, aut colubri. Sed vera miracula sunt, quæ, præter has virtutes activas et passivas naturales, fiunt imperante Deo. et natura obtemperante per virtutem illam passivam, quam vulgo dicimus obedientialem; quæ potestas circa virtutem illam passivam obedientialem non est concessa angelis, præsertim malis, ob rationem datam num. præc. Ex his jam liquet miracula vera non esse, quæ patrarunt magi in Ægypto, nec quæ faciet Antichristus.

Denique nec *dæmones*, ut dictum, pro arbitrio ita uti possunt causis activis et passivis naturalibus; sed, ut vel ex ipsa Jobi historia liquet, quantum ipsis a Deo permittitur, qui id justis de causis potest ad tempus hoc ipsis indulgere, tunc tamen pro sua bonitate cavet; ne mirabilia id genus edita a veritatis inimicis, noceant bonis; dectosque confirmat, ne sint deceptioni obnoxii, detegendo tandem mendacia, uti in Ægypto incantationes magorum, inque fine mundi illusiones Antichristi.

141. *Inst. 1.* Etiam *Vespasianus* cæco visum reddidit, teste Tacito L. 4. c. 18. Item *Apollonius Tyancus* puellam Romæ defunctam revocavit ad vitam, multaque alia edidit miracula, quæ refert Philostratus; sic et plura gentilium miracula referunt alii.

R. V. 4. Nam 1°. teste ipso Tacito cit. ante consulti medici respondebant:

huic (cæco, qui a Vespasiano curatus dicitur), *non exesam vim luminis, cl redivuram, si pellerentur obstantia*; ex qua narratione constat primo vere cæcum non fuisse; secundo fit dubium, an Vespasianus ipse per se arte medica, an per medicos curarit, sicque annon, quod Imperator fieri jussisset, ipsi Imperatori tributum sit. 2°. Illud de Apollonio Tyanco, ipso ut dubium narrat Philostratus cit. Videri potest Eusebius L. contra Hieroclem (ad calcem Demonstr. Evang. p. 514. et seqq. edit. Parisiens, an. 1628.) ubi, quæ de Apollonio narrat Philostratus, vel fabulosa esse demonstrat, vel magicis conficta præstigiis, velut quod se repente oculis Imperatoris aliquando subduxerit, cl similia vires naturales daemonis non excedentia, adeo ut Euphrates Philosophus alique Apollonium magiæ accusarint coram Domitiano. Sed et Philostratus illa referens fide dignus non est, cum integro seculo posterior fuerit, nec ullum afferat suarum narrationum vadem. Sic demum varia alia, quæ mirabilia a gentilibus patrata dicuntur, veri nominis miracula dici non possunt, quia parlim figmenta sunt, partini debentur præstigiis, de quibus latius consule Eusebius cit.

142. *Inst.* 2. Plurima patravit Moyses miracula caque maxima; ergo si per hæc Christi nostri probetur divinitas, etiam Moyses esset Deus habendus.

R. .V. *Cons.* Moyses patrabat miracula potestate non sua, sed Dei; dicebat, se cum potestate miraculorum missum esse ad Israelitas, ut cognoscerent, *quod Jehova esset Deus, et non esset alius præter eum*: alias miracula patravit non nisi ad divina jussa; potestatem patrandi miracula aliis conferre non potuit: Christus vero miracula edidit virtute propria; pro suo libitu, quando voluit; ut se ipsum probaret Messiam esse in lege promissum, simulque Deum ostenderet: paria, imo majora patrandi miracula facultatem ipse elargitus est discipulis, et quibus voluit, illique ea se facere testabantur non nisi in nomine, virtute Christi. Demum vitæ Christi mysteria, conceptio, nativitas, resurrectio, ascensio, continua miraculorum series sunt ex naturæ immutatione supernatural! contexta, quorum nihil invita Moysis repentur.

143. *Inst.* 3. S. Aug. L. de unit. Eccles, c. 19. (al. ep. ad Cathol. cont. Donatist. n. 49.) vult controversiam, quam habebat cum Donalisticis, dirimendam esse non ex miraculis, sed divinis Scripturis: *Removeantur, inquit, ista vel figmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum.* Et n. 50. *Urum ipsi Ecclesiam teneant, non nisi de divinarum Scripturarum canonicis libris ostendant.* Ergo agnovit infirmum esse hoc argumentum miraculis petitem.

R. P. Vult controversiam illam non dirimendam miraculis veris Y. fietis, qualia afferebant DonatistæC. Deinde potius ex Scripturarum divinarum auctoritate dirimendam voluit, ut sic et citius et solidius finiretur, cum secus, si miraculis contendere voluisset, fuisset protrahenda longius, quia Augustinus ostendere debuisset, asserta illa Donalisticarum miracula nihil aliud esse, quam figmenta mendacium hominum, aut portenta fallacium spirituum.

114. *Inst.* 4. Historice Evangelicæ auctoritas, cui innititur illa factorum a Christo certitudo, non meretur (idem: 1°. enim jam ab ælate Christi elapsi sunt anni sexaginta quatuor supra mille cl septingentos; quomodo vero rerum in tam remota antiquitate gestarum certitudinem quis perspiciet? quam securitatem parere possunt monumenta tam vetusta? 2°. Illa facta non confirmantur nisi auctoritate Christianorum: scriptores enim profani aut dissentientia scribunt, aut de illis omnino silent: jam vero in propria causa nulla esse potest Christianorum auctoritas. Ita cum gentilibus omnes hoc ævo religionis revelate hostes.

R. ;V. Jss. *Ad Ilm*: Si ista mille septingentorum annorum antiquitas tollat factorum certitudinem, dubitandum quoque erit, an fuerit olim ulla Judæorum civitas propriis consistens legibus; profligatus fuerit nec ne, apud Actium navali prælio Antonius: neque horum factorum, neque alterius cujuscumque ante natum Christum ulla erit auctoritas; sicque omnis fides humana ruet. Sed illa antiquitas historiæ Evangelicæ auctoritatem potius auget; utpote agnita ab omnibus ad hæc nostra tempora cujuscumque causæ patronis, a Judæis, a paganis, ab hæreticis, qui cavillandi causam levissimam semper arripuerunt; ut constat ex Apologia Justinii, Origene LL. cont. Ceis., Tertulliano L. de Præscript. c. 26. Celsus ipse, qui secundo seculo scripsit contra religionem Christianam lura laudat ex Evangelicis, seque illa ex libris discipulorum Christi describere affirmat. Porphyrius, Amelius, Julianus imperator, nt ex priorum quidem scriptis liquet, eosdem agnoverunt; Julianus vero id solum opposuit, quod Evangelistic, præsertim in genealogia Christi, non concordarent. Illa vero constans omnium hominum, etiam hostium vox, fidem et auctoritatem publicam, cui contradicere non est sanæ mentis, conciliat.

dd2u'n. R. Ar. *singula*. Nam 1°. historici profani et judæi Evangelistarum narrationem confirmant, in iis omnibus partibus, quæ ad eorum propositum perlinebant. Quod Augustus totum jusscrit recenseri imperium Romanum, quo edicto in Bethlehem adducti sunt parentes Christi, refertur a Tacito, Suetonio et Dione. Magnam lucem, seu novum sidus, quo Magi de nativitate Christi certiores facti, visum in oriente, scripsit Chalcidius. Herodem magnam stragem fecisse infantium, nec propriis pepercisse liberis, narrat ceu rem omnibus notam Macrobius. Christum in Ægyptum a parentibus delatum, concedit Celsus, ailque (apud Origen. L. 1. conlr. Celsum n. 38.) ex suo in Christianos odio, ibi Christum magicas didicisse aries, quibus postea miracula fecit. Pontium Pilatum Judææ præfectum fuisse, et ex ejus sententia Christum crucifixum fuisse, memorat Tacitus. Multos ægros a Christo sanatos fuisse cl alia patrata prodigia, fatentur Julianus (apud Cyrill. Alex. cont. Julian. L. 6. opp. t. 6. sect. 33. p. 191. E.), Hierocles (apud Euseb. contr. Hieroclem. p. 512. ad calcem Demonstr. Evang. edit. Parisiens. 1628.), Porphyrius, Mahomet, et alii nominis Christiani hostes. Christum multa pnenunliasse, quæ postea contingere, scripsit Phlegon in Annalibus, sub ejusque mortem obscuratum coelum, tremuisse terram: quem laudat et refert Orig. L. 2. cont. Ceis. n. 33. et 59. 2°. Neque assignari potest scriptorum profanorum ullus, qui hagiographos novi Testamenti, cum scriberent, mendacii aut falsi in historia redarguisset.

145. *Obj. IL Contra Sibyllarum oracula.* 1°. Non est credibile, muliere» ethnicas a Spiritu sancto afflatas fuisse, ut de Christo clariora etiam, quam veri sanctique Prophète edicerent. 2°. Libri Sibyllini quam secretissime assonabantur in Capitolio; et teste Suetonio in Octav. Augusto c. 31 duobus forulis auratis absconditi tenebantur sub basi Palatini Apollinis. 3°. Quin conflagrante annis ante Christum 83. Capitolio, cl ipsi, neesse est, Sibyllini libri incendio perierint, 4°. S. Aug. L. 18. de Civ. c. 46. cl 47. Sibyllina carmina ab alio impostore conflata asserit. Ergo etiam illa Sibyllarum vaticinia, quæ referebant olim SS. Patres, supposititia sunt.

R. *Ad Im. .V. .1.* Donum enim prophetia?, ulpole gratis datum, diam in impio esse potest. Sic Deus in Testamento veteri Balaamo licet impio ad prophetandum usus est. Sic Caiphas scelestissimus prophetasse dicitur. Sic Math. 7. 22. Christus declaravit reprobandos esse multos, qui in die iudicii dicent illi : *Nonne in nomine tuo prophetavimus... deemonia ejecimus... virtutes multas fecimus?* Hinc ut vitæ apparens sanctitas non est certum divini afflatus signum, sic nec improbitas semper Prophetas falsitalis certo arguit. Ac quod divinus Spiritus mulieres ethnicas afflaret, specialis esse ratio poterat ; ut videlicet eo modo etiam ethnicos praepararet ad adventum Filii Dei, utpote qui Judæorum vaticinia vel ignorabant, vel non admittebant ut vera ; vel de eorum veritate non erant instructi.

.id 2°°. Falsum est, omnium Sibyllarum libros sic absconditos fuisse; sed solius Sibyllæ Cumanæ oracula obserata tenebantur, teste eod. Sueton. Quanquam, hoc non obstante, testibus Valerio Maximo, et Dionysio Halicarnasseo, Marcus Altilius Petronio Sabino illorum copiam fecerit. Libros vero aliarum Sibyllarum, per manus omnium volitasse ætate sua, M. Terent. Varro ante Christum testis est. Et vero si Sibyllæ Cumanæ carmina adeo obserata tenerentur, ut nulli ea inspiciendi copia fieret, qui igitur factum, ut *Cicero, Virgilius*, alique illa carmina recitarent ? Poterant ergo et sic in Christianorum delabi manus, præsertim quod ex primaria Romanorum nobilitate plures ad sacra Christianorum transirent.

Ad 3qm. R. 1°. Incerta est illa Capitolii conflagratio, cum nihil prorsus de ea meminerint *Livius, Suetonius, Tacitus*, præcipui inter Romanos historici. Imo *Suetonius*, in vita Octav. Augusti ait, hujus jussu, obexesos prope characteres, descripta fuisse Sibyllarum carmina, et translata in templum Apollinis : et licet hoc postea sub Nerone conflagrarit, flammis tamen erepta fuisse, *Fl. Vopiscus* in vita Aureliani testis est.

R. 2°. Permisso Capitolii incendio, non ideo necesse est, libri Sibyllini perierint, quippe in terræ recessu servari soliti, testibus Valerio maximo, et Dionysio Halicarnasseo.

Ad 4um. R. X id cit. loc. a S. Aug. dici; sed hoc solummodo habet : posse gentiles forte causari, Sibyllarum oracula, quatenus de ClurisLo agunt, esse a Christianis conficta ; idcoque tum proferri oportere Prophetarum vaticinia ex ipsis Judæorum, nostrorum hostium, codicibus. Cæterum S. Iohann. doctorem stare pro Sibyllarum vaticiniis, evidens fit ex c. 23. ubi de Sibylla Erythrea, *hæc sane*, inquit, *Erythrea Sybilla quadam de Christo manifesta conscripsit.* Tum versus profert, quorum primis litteris (quæ Acrostichis dicitur) Christum expressit. Acrostichis vero hæc est : Jesus Christus Dei

Filius, Salvator, Crux; quam Acroslichin quoque recitaverat Constantines M. inorat, ad Patres concilii Nicœni.

146. *Obj. III.* *Mysterium Incarnationis prout a Christianis creditur, nullas involvit implicantias. Nam 1°. videtur impossibile ob irremulabilitatem Verbi: hoc enim eo ipso, quod fieret homo, se aliter haberet; transiret a non esse ad esse; posset exercere operationes theandricas, quas ante dicere non poterat; ergo mutaretur; quod in Deo est impossibile.*

§», Videtur implicantia ex parte personalitatis Verbi, et naturæ divinæ; nam personalitas ex conceptu suo sonat aliquid alteri incommunicabile; natura vero divina jam in Verbo adæquat totam terminandi vim.

3°. Ex parte unionis; quia uniri est pati et perfici, quod in Deum cadere non posse, ipsa dictat luminis naturalis vis.

4°. Ex parte naturæ humanæ, quæ non potest subsistere subsistentia aliena; subsistere enim est stare per se; sed in Incarnatione natura humana staret per aliud, scilicet per Verbum. Quod vero natura humana non possit subsistere subsistentia aliena, *prob.* quia subsistentia creata est æque a natura inseparabilis, quam ejus existentia.

R. iV. A. *Ad -lum.* R. .V. *ass. Ad prob. D.* Se aliter haberet *alietate* propria, recipiendo formam aliquam, per quam melioraretur, vel deterioraretur N. *alietate* impropria et late dicta, h. e. præcise terminando naturam humanam, quam ante non terminabat C. Item transiret simpliciter a non esse ad esse; velut pars incompleta, aut ut subjectum perfectibile, cum incremento vel decremento alicujus perfectionis per modum puri termini, qui perficit, non perficitur C. Sic quoque Verbum operatur theandrice tantum *denominative* absque nova perfectione sui, non *elictive* cum virtute aliqua operatrice; cum Verbum inde non fiat principium elicitivum istarum operationum, sed tantum dignificativum, quod Verbo nullam de novo addit perfectionem intrinsecam. Hinc in Incarnatione nulla in Verbo accidit mutatio, sed se fere habet per modum subjecti logici, quod habet denominationem novam sine nova perfectione vel imperfectione.

Ad 2m. R. N. *ass. Prob. 1).* Sonat incommunicabile aliquid, alteri supposito C. alteri naturæ N. Potest personalitas se communicare naturæ, licet non personis, ut in divinis patet. Deinde D. etiam alterum: natura in Verbo jam adæquat vim terminandi necessariam, et ad intra C. liberam, et ad extra Y.

Ad 3um. R. N. *ass. Prob. D.* Uniri per modum subjecti, vel partis incompletæ, est pati C. solum terminative, per modum tantum perficientis N. Verbum nec per unionem perficitur, nec illam recipit, more subjecti physici, sive unio dicatur esse entitas modalis ab extremis realiter distincta, sive sit modus tantum metaphysicus; de quo suo loco. Si enim sit metaphysice solum distincta ab extremis, jam patet, eam realiter non recipi in aliquo subjecto; si vero dicatur distingui realiter, subjectum illius erit sola humanitas, ita ut terminetur solummodo ad personalitatem Verbi. Dicitur quidem Verbum intrinsece unitum humanitati; sed hoc aliud non sonat, nec plus, quam quod intrinsece terminet humanitatem.

Ad 4um. R. .V. *ass. Ad prob. I*®.* R. 1°. .V. illam sumptam universaliter; non enim omne subsistere, sed aliquod tantum, est stare per se, sive vi pro-

pria; nam subsistere in genere , est præcise naturam existere totaliter, seu habere complementum ultimum, ac terminum sui esse, quod haberi potest vel a re ipsa, vel ab altero conjuncto. Hinc

R. 2". *D.* Subsistere absolute , est stare per se, h. e. stare vi propria et ei sufficientia propria, et esse se ipso ultimo completum *C.* subsistere denominative ab altero, cui unitur, est stare perse modum *IV.*

prob. 2"". R. *V.* ass. *Disparitas* est, quod existentia præcise importet positionem rei extra causas , quæ proin necessario semper est, quaindiures est : at subsistentia notat solummodo certum existendi modum, scilicet complete, totaliter ; qui non necessario est a re ipsa, si natura unitur alteri supposito. Hæc similiaque plura commodius tractabuntur per decursum in suis locis.

117. *Obj. II.* Incarnatio, qualis a Christianis creditur, summe Deum dedecet ; ergo huic impossibilis est ; positiva enim dedecentia alicujus in Deo impossibilitatem arguit. *Prob. .1.* Dedecet Deum adeo deprimere majestatem suam, ut in incarnatione ; qua, dicente Paulo ad Philipp. 2. *semetipsum exinanivit formam servi accipiens* ; ac teste eod. 2. Cor. *S. Eum, qui non noverat jeccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ad Gal. 3. *Factus pro nobis maledictum.* Item: sicut dedecet Deum, assumere naturam peccato vel infectam, vel inficiendam peccato; ita quoque dedecet assumere passibilem et merituram , ut verum sit dicere: *Deum pati, Deum mori.* En cur dixerit Paulus : *Prædicamus Jesum. et hunc crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* At

R. *V. J.* *Ad prob. 1*«.* *D.* Dedecet Deum ita deprimere majestatem suam in se ipsa et vere, cum amissione perfectionis alicujus *C.* tantum secundum apparentiam , majestatem solum propter altissimos fines occultando sub humanitate; unde major divina gloria, et magis divinæ perfectiones relucere. *V.* Sic exinanivit se, quia se communicavit hypostatice humanitati, quæ compiratione Dei est quasi nihil, et quia sic apparuit homo, et quasi esset peccator, qui innocentissimus erat et verus Deus. Sic dicitur fecisse pro nobis peccatum, factus maledictum mclonymice, et sensus est : fecisse pro nobis hostiam peccati, aut quia ipse , pro nobis ob peccatum maledicto subjectis, factus est hostia.

Ad prob. 2J2). R. Est *disparitas*, quia peccatum est malum morale, quod divinæ sanctitati adversatur: pati vero et mori ratione naturæ assumptæ, non est malum morale, sed physicum , quod ob varios fines Deus velle potest.

Igitur *incarnari* Deum, non fuit *deprimere*, vel amittere perfectionem majestatis sue, sed occultare ad alios suos fines ostendendos. Quin Incarnatio illa Deo adeo non adversatur, ut vere conveniens, h. e. consentanea fuerit ejusdem inclinationi et perfectionibus, quæ ex illa magis relucet, ipsumque creaturis magis aestimabilem , laudabilem, et amabilem reddunt. Sic

1°. Conveniens est summæ ejus bonitati ; sicut enim bono non repugnat, sed convenit ejus communicatio, ita bono summo communicatio summa; sed hæc per Incarnationem fit.

2°. Maxime conveniens est *amori Dei*; hujus enim proprium est se coq-

jungere cum re amata : al maxima est illa conjunctio , per quam Deus Iit hoīī-t; hinc Joan. 3. dicitur : *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

3». Ejus *summon misericor(lice*, cum tali modo nos redemerit, ut proin Incarnatio a Paulo 1. ad Tim. 3. dicatur, *magnum pietatis Sacramentum.*

4°. Simul etiam *justitice*, quam ostendere et manifestare magis non poterat, quam peccata nostra expiando in proprio Filio. *Neque dicas* : idipsum repugnare divinæ justitiæ, ab innocente satisfactionem exigere. Nam

B. Hoc repugnat, si innocens sponte sua factus est fidejussor, et causam nocentis, satisfacere non potentis, libere ultro suscepit *N.* secus *C.* Verum Dei Filius *oblatus est, quia ipse voluit.* Is. 53.

5°. *Omnipotentia**, quæ ex admirabili utriusque naturæ divinæ et humanæ, in una persona conjunctione relucet. *Sapientiæ*, quæ modum invenit naturas a se invicem adeo remotas uniendi.

4°. *Specialis* etiam ratio *congruitatis* erat, Verbum potius incarnari, quam aliam ex personis divinis ; cum enim per Verbum omnia facta fuerint, conveniebat specialiter, ut per illud omnia repararentur; et quia per Incarnationem homines adoptandi erant in filios Dei, ut ait Apost. ad Gal. 4. *misit Deus Filium suum... ut adoptionem filiorum reciperemus*, conveniens erat, ut Filius Dei naturalis incarnaretur, et ita fieret *primogenitus in multis fratribus*, ut ait Apost. ad Rom. 8.

Si dicas : Si ita conveniens fuerit Deo Incarnatio ; ergo ei necessaria fuit, maleque fecit tam diu differendo.

B. *N. utramque seq.* Convenientia enim hæc in Deo præcise est convenientia honestatis et decentiæ, vi cujus non solum non repugnat fieri aliquid a Deo, aut eum dedecet; sed quæ præcise sonat esse consentaneum et conforme Deo, ad manifestandas peculiare perfectiones suas. Sic Deo conveniens fuit mundi creatio , quin dedeceret creationis omissio. Hinc convenientia illa non fuit positiva in Deo hoc sensu, quod ei novam rationem boni,delectabilis, utilis afferret, quomodo conveniens natura humanæfuit, cui maxima inde bona , quibus carebat, et quibus perfectior evasit, accesserunt; Deus in se summe felix et affluens, nullo extra se bono reddi beatior potest; sed solum eo sensu positiva fuit, quo ante dictum.

ARTICULUS II.

GENEALOGIA CHRISTI A CAVILLIS ET ANTILOGIIS TUM GENTILIUM, TUM DEISTARUM AC CETERORUM RELIGIONIS REVELATAS HOC ÆVO HOSTIUM VINDICATUR.

Tria hic in controversiam veniunt : 1om. an Christus vere *ex Davidis stirpe*, secundum generationem humanam, *descenderit* ; hinc enim religionis Christiana: veritas maxime pendet; Christum enim, verum Messiam , de tribu Juda, et quidem ex Davidis stirpe futurum, Prophelæ omnes prænuntiant. 2um. Quomodo conciliari possint Malthæus et Lucas, quorum prior c. 1. v. G. Christi genealogiam a Davide ducit per Salomonem : *David autem genuit Salomon ex ea , quæ fuit Urice; Salomon autem genuit Roboam, etc.* Lucas vero c. 3. eamdem ordine retrogrado ducit ad Davidem perNathanem,

alterum Salomonis fratrem ac Davidis filium, v. 31. *Qui fuit Mathala, qui fuit Nathan, qui fuit David.* Deinde praeterquam, quod in progenitoribus Christi appareat quaedam discrepantia, Matthæus *Jacob* Joseph;) pater assignat : *Jacob autem genuit Joseph virum Narim* : Lucas vero Josephum patrem tribuere videtur *Heli*, scribens : *Joseph, qui fuit Dely, qui fuit Mathat.* 3am. Quomodo duo Evangelistic iidem in genealogia Christi concordent cum veteris Testamenti historia ?

Christum ex Davidis stirpe non descendere : Matthæum et Lucam sibi invicem, quam historiae Testamenti veteris aperte contradicere, olim Julianus Augustus Apostata, Porphyrius, alique affirmabant, quos hodie sequuntur ea in re unanimes, Deistæ, Naturalistæ, Indifferentistæ ; verito : omnes religionis revelatae ac Christianae hostes. Contra quos

148. *Dico I.* Jesus Christus Dominus noster ex stirpe David, secundum naturam humanam, progenitus est.

Proô. S. Matthæus continuo in fronte sui Evangelii ponit c. 1. *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham;* at si Christus revera non fuisset oriundus ex stirpe David, nec sacer Evangelista tam confidenter id scripsisset ; nec, si etiam scripsisset, siluissent Judæi : primum ; quia cum in Judaeorum gratiam suam conscripserit Evangelium, omnem sibi apud hos fidem praecidisset statim initio Evangelii sui : alterum ; quia Hebræi cautissimi et diligentissimi erant in notandis servandisque genealogiis, eorum maxime, qui ex tribu Juda et stirpe David, ex qua proditurum Messiam noverant ; et ex tribu Levi, ne sacerdotium quisquam ab ea tribu alienus invaderet. Cude et Josephus Lib. 1. contra Appionem Judæos præ cæteris nationibus in hoc exactos plurimum laudat. Attamen Judaeorum nemo unquam S. Evangelista propterea est obloqui ausus. Sed nec ipsi Christo, licet Matth. 22. v. 42. non obscure, sicut sæpe alibi, filium Davidis se declararet. Cumque hoc idem de Jesu praedicarent turbæ ; testaretur et Lucas c. L, asseverarent Apostoli ad Rom. 1. v. 13., item ad Rom. 15. v. 12. et in Actib. Apostol., nunc unquam contradicente, quamvis Judæi, alique Christi hostes nullam omitterent occasionem eorum dicta cavillandi ; sequitur, eos pro comperto habuisse, Jesum ex Davidis stirpe satum fuisse.

Confirm. Cum Christus se Messiam esse sæpe diceret, non potuissent Judæi melius eum falsi convincere, quam dicendo, eum de stirpe David non esse ; ex hac enim Messiam futurum, certo ex Prophetis tenebant ; nullus tamen unquam id ausus fuit.

149. *Obj. T.* Vt constaret ex Evangeliiis, Christum de stirpe David progenitum esse, constare deberet ex iisdem, B. Virginem Mariam, Christi matrem, de tribu Juda et de prosapia David ortam esse : atqui hoc non constat ; quia Matthæus et Lucas genealogiam Jesu tantum per Josephum contexunt ; qui tantum erat putalitijs pater et adseititijs.

II. Maria Jesu mater Luc. 1. 36. dicitur cognata Elisabeth, quæ erat de filiabus Aaron, sive hujus posteris ; Aaron vero nepos Levi fuit, et proinde de tribu Levi, 1. Paral. 6. 3. ergo et Maria de stirpe levitica fuit. *Prob. cons.* Nam vi legis Num. 36. 7. cautum Israelitis erat, ne, quam quis vellet, ad conjugii contubernium assumeret ex quaque tribu : sed *omnes viri ducent*

uer» de tribu el cognatione sua, et cunôtte feminer de eadem tribu maritos accipienl; ergo si Elisabeth cognata Mariai de ffliabus Aaron, uxor Zachariæ sacerdotis de tribu Levi fuit, idem de Maria dicendum videtur.

III. Si Maria, Jesu mater, de tribu Juda, deque domo David genus traxerit; cur Evangelistic genus Christi non per illam recensent?

IV. Non pauci SS. Patrum et scriptorum volunt, Lucam adornasse genealogiam Christi per lineam Nalhanis sacerdotis; qui filius naturalis Urice sacerdotis fuerit, sed postea a Davide adoptatus post initum cum Betbsabea IriiC uxore conjugium.

R. Ad Iu⁴. .V. min. Cum enim Matlhœus et Lucas initio historic suae Jesum pncdicenl *filium David*; item constanter Aposl. cit. el ad Gal. 4. et simul ambo Evangelistic diserte protestentur, Josephum Jesu, utpote de Spiritu sancto concepti, verum genitorem non esse; consequens est, Mariam de tribu Juda, deque domo David prognatam fuisse; quia secus, Jesum nulla ratione *filium David* appellare potuissent. Deinde Lucam quidem genealogiam Christi texisse per Josephum infra negabimus.

Ad 2um. .V. Cons. Ad prob. iterum N. Cons. Lex enim illa Num. 36. illas duntaxat virgines spectat, quae, prolis masculae defectu, ex asse haeredes erant; non alias. Hoc clare indicat ratio legi subjecta : *Ut hæreditas permaneat in familiis, nec sibi misceantur tribus*; et clarius textus hebraicus : *Omnis ideo filia possidens hæreditatem de tribubus filiorum Israel, alicui de familia Iribus patris sui erit in uxorem*. Proin filia non haeres poterat extra tribum suam, cui vellet, nubere. *Sic ergo potuit fieri*, inquit S. Thom. 3. p. q. 31. a. 2. ad 2um. ex Greg. Nazianz. carm. 39. de geneal. Christi, v. 44. et seqq. et ex S. Augustino contr. Faust. L. 23. c. 9. *ut pater Elisabeth uxorem habuerit de stirpe David, ratione cujus B. K. Alaria de stirpe David, esset Elisabeth cognata. Vel potius e converso, quod pater B. Mariæ de stirpe David tiistens, uxorem habuerit de stirpe Aaron*, ut nihilominus semper B. V. Maria verum germen esset et tribus Juda, et stirpis Davidicæ; et Christus, etiam posteriori casu, vere de tribu Juda esset, quod exigit Paulus, Hebr. 7. v. 14. *Manifestum est, quod ex Juda ortus sit Dominus noster; in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses loculus est*; ad hoc enim sufficit, si modo Joachim paler B. V. de hac tribu fuerit.

Rectius argumentum illud adversariorum pro nostra applicatur parte, nam sic illud invertere licet : vi legis cil. Num. 36. cautum Israelitis erat, ne, quam quis vellet, ex quaque tribu assumeret in conjugii contubernium; ergo cum B. V. Maria desponsata esset Josepho, isque de domo David ac proin de tribu Juda esset, ut ait Luc. cap. 2. v. 4. occasione edicti Cæsaris Augusti : *Ascendit autem et Joseph a Galilwa de civitate Nazareth, in Judæam in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem; eo quod esset de domo et familia David*; etiam B. V. Maria erat; præsertim, quod unica dicatur fuisse proles, cum nihil unquam de aliquo ejus fratre sit proditum, sicque vi legis cit. Josepho, ceu cognato, nupserit.

.l/(3l)n. R. Ouia id necesse non erat, sed satis indirecte Matthæus genus Mariae prodidit, dum dixit desponsatam Josepho, cujus genus directe recenset; cum enim B. V. Maria unica parentum Joachimi et Annce proles esset, ut modo dictum, et probat ex SS. Patribus Barontus in Appar., ac saltem nullus ejnsdenr frater, imo nec soror assignari potuerit; ac tamen S. Josepho nu-

pserit dû domo David, signum est, Josophnm cognatum fuisse B. Virginis; quia in tali casu nubere cognato præcipiebat lex, ac vere Jospphmn cognatum fuisse ostendit Eiseil Hist. Ecel. L. 1. c. 7., sequitur per se etiam B. N irginem de domo David fuisse. Lucas vero genealogiam Christi per Josephum non recenset, sed per progenitores B. Virginis, ut dicemus.

Atyue dicas : B. V. Maria utpote summe pauper hæreditale carebat; ergo illa lex cit. ipsam non stringebat, ut Josepho ceu cognato hæredilalis causa nuberet. Nam

R. .Y. A. Contrarium enim tradit Epiph an. hæ. 78. n. 7. *Beala Virgo*, inquiens, *Josepho tradita est, quo illam jura hæredilalis, quam possidebat, adegerant*. Esto igitur, beatissimæ Virginis hæredilas adeo ampla non fuerit, hæreditatem tamen aliquam possedit; quidquid imprudenter Lulherus eliutiat in Comm, super *Magnificat*, eam adeo egenam et vilem describens, ut nec filiæ Annæ et Caiphæ Pontificum eam habere ancillam dignatæ sint.

.id 4am. Opinio illa Patrum et scriptorum probabilis non est : 1°. enim cum Apostolo Hebr. 7. supra cit. conciliari nequit. 2°. Urias nequidein Israelite fuit, sed Hethæus ex genere Chanaan; qualem constanter Scriptura pronuntiat, 2. Reg. 11. v. i. 6., etc. ergo sacerdos esse non poterat, cum nequidem ulli Israelilæ, extra tribum Levi, aspirare liceret ad sacerdotium. 3°. Nathan, per quem Lucas in genealogia Christum ad Davidem referi, non fuit naturalis Uriæ filius postea a Davide adoptatus; sed filius naturalis Davidis et proprius, ex Bethsabca genitus post Uriæ mortem cl initum cum hac conjugium, ut constat ex 1. Parai. 3. 3. *David in Jerusalem nati sunt filii Simmaa, et Sobab, et Nathan, et Salomon, quatuor de Belhsabea*.

ISO. *Dico II.* Evangelistæ S. Matthæus et S. Lucas in Christi genealogia 1°. non repugnant sibi invicem; 2°. nec veteris Testamenti historiae. Pars posterior commodius constabit ipsa solutione objectionum. Igitur

Pars P. ostenditur I. S. Matthæus enim genealogiam edidit Joseph, cujus paler naturalis fuit Jacob; hoc enim vox *genuit* sonat: *Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ*; sicque directe Josephum de Davidis stirpe demonstrans, indirecte et Mariam, verum Davidis germen ostendit, et simul Christum de Maria natum ejusdem esse cum matre stirpis prodidit juxta num. præc. E contra Lucas genealogiam Christi, non indirecte per Josephum, sed directe per veros Christi progenitores, quos secundum lineam maternam habuit, contexuit. Jam vero, sive quod non esset consuetudo Hebræorum, ut aliis placet, genealogias texere per feminas; sive quod S. Lucas aliunde patrem Christi naturalem, utpote de Spiritu sancto concepti, referre non posset, ideo gradum fecit a nepote ad avum, a Christo ad Heli, Mariæ patrem.

Unde 1°. quando inquit: *Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur filius Joseph, qui fuit Heli*, relativum *qui* non refertur ad Joseph, sed ad Christum, et sensus est : Christus, utebatur esse filius Joseph, sed qui fuit Heli, id est, nepos Joachimi, patris Mariæ Christi matris; //e/tenim, ut notat Calmet in Dictionar. S. Scripturæ, *Eliacim, Joachim* videntur esse synonyma; nam Heli per apocopen idem est, qui Eliacim et Joachim; sic Eliacim Pontifex, Judith. i. vocatur Joachim, Judith. 13. et sicut *Jehovasd Ja* in *Joachim* est nomen Dei; sic et *El* est nomen Dei in *Eliacim*, sicque

proin ulrumquo nomen per (ipneopon Idem est, quod *Ileli*. Alii nlroque nomine patrem Mariæ compellatum volunt, vel fuisse binominem, primo Ileli, quod exprimit Lucas; deinde Joachim, quo vulgariter appellatur a Christianis; hoc nomen ab his verosimjliter obtinuit, ob Mariam filiam, futuram Dei matrem; *Joachim* enim ex etymologia nominis est *præparatio* W. Nec rara sunt in S. Scripturis exempla : plura eidem successu temporis A singulare factum aliquod fuisse data nomina; sic pater Davidis dictus primo Jesse postea assumpsit nomen *Jsai* in nuptiis cum conjuge; et quid mirum, si *Ileli* ob filiam Mariam, Dei matrem, dictus simul *Joachim*?

Hinc patet, cur Matthæus genealogiam ducat a Salomone; e contra Lucas ordine retrogrado Christum ad Davidem referat per Nathanem; Joseph enim, per cujus genealogiam S. Matthæus indirecte ostendere volebat, Christum esse Davidis filium, vere linea recta descendit ex Salomone. S. Lucas vero Christum per Nathanem, alterum Davidis ex Belhsabea filium el Salomonis germanum fratrem, ad Davidem refert; quia genealogiam Christi directe adornat ascendendo per Christi avum, virgine® ejus matris patrem, scilicet Heli, qui linea reda ex Davide descendebat per Nathanem.

lal. // . Paulo aliter Cornelius a Lapide Comment, in Luc. c. 3. utrumque Evangelistam conciliat. Juxta hunc S. Matthæus dum textit Josephi genealogiam, simul B. Virginis ejusque filii Christi per Annam, Mariæ matrem el Christi aviam textit, et sic ostendit Christum naturaliter a Davide., non solum per Beli et Nathanem, scd etiam per Salomonem descendere; nam, inquit ex auctoribus ibi relatis, tempore Christi notissimum fuisse, quod Vol/ion, de quo Matthaëus, communis fuerit avus Josephi et Mariæ; Mathan enim 1°. genuit *Sobe*, quæ fuit mater Elisabeth, uxoris Zachariæ et matris S. Joannis Baptistæ. 2°. *Jacob*, qui genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus. 3°. *Annam*, quæ nupsit Heli, sive Joachim, ex quibus Maria Christi mater progenita. Quare dum unius genealogia describitur, ut Josephi, etiam alterius, B. V. et sic Christi describitur. Quia sic ergo B. Virgo per Annam matrem suam naturaliter per Mathan et Salomonem descendebat ex Davide, simul hoc ipso ostendit, etiam Christum Mariæ filium, secundum carnem ex Davide per Salomonem descendere. Cum ergo Matthæus sic genealogiam Christi texuisset per Annam ejus aviam usque ad Salomonem el Davidem; Lucas eamdem texere voluit per Beli Mariæ patrem usque ad Nathanem et Davidem, ut ostenderet, duplici titulo Jesum fuisse Dividis filium. Operæ pretium duxi ipsam genealogiæ Christi tabulam subjicere.

DAVID

MJ *quo geniti*

Salomon		Nathan
Roboam		Matuata
Abia		Menna
Josaphat, etc.		Melfa, etc.
El eazar		Levi
Mathan		Mathat
<i>ex quo geniti</i>		
SOBE	Jacob, Anna, <i>qua? nupsit</i> heli, <i>sive</i> Joachimo	
<i>quæ genuit</i>	<i>ex</i>	<i>ex</i>
Elisabeth	<i>quo</i>	<i>quibus</i>
<i>uxorem Zachariæ</i>	<i>geniti</i>	<i>genita</i>
<i>et matrem</i>		
Joannis Baptistæ		
Cleophas, <i>vel</i> Alphæus, Joseph, cujus uxor		Maria
<i>cujus uxor</i> Maria, <i>ex</i>		mater
<i>quibus geniti</i>		Jesu Christi.

Salome	Maria	Jacobus Minor	Joses,	Judas	Simon
<i>uxor Zebedæi,</i>	<i>Matth.</i>	<i>frater domini</i>	<i>seu Joseph</i>	<i>Apost.</i>	<i>.Vare.</i>
<i>ex quibus ge-</i>		<i>dictus Alphæi</i>	<i>Matth.</i>	<i>cogno-</i>	<i>6. qui</i>
<i>niti</i> Jacobus		<i>primus Episcop.</i>	<i>Ç>~. Marc.</i>	<i>mine</i>	<i>succes-</i>
Major <i>Apost. et</i>		<i>Hierosol. Actor.</i>		Thad-	<i>sit</i> Ja-
Joannes <i>Evan-</i>		1.13. <i>Mare.</i> 15.		daeus.	cobo <i>fra-</i>
<i>gelista.</i>		10. <i>Gal.</i> 1.			<i>tri suo in</i>
					<i>Episc.</i>
					<i>Hieros.</i>

Ex hac tabula perspicitur, B. Virginem per matrem S. Annam descendere per Mathan ex Salomone æque, ac descendit Joseph; per palrem vero Heli sive Joachim descendere ex Nathan. Rursus ex ea intelligitur, S. Annam fuisse sororem Jacob, et amitam Joseph, iedoqne B. Virginem, per matrem Annam, et Josephum per patrem Jacob habere avum communem Mathan, eosdemque cæteros proavos usque ad Salomonem et Davidem; igitur Matthæum, dum textit genealogiam Josephi per Jacob et Mathan, texere quoque genealogiam Mariæ et Christi, qui per matrem et aviam Annam recta descendit ex Mathan, et cæteris usque ad Salomonem; et sic denique Christum lain per patrem, quam per matrem descendere ex Davide, quod ostendere Euangelistarum scopus fuit.

151 Fundamenta hujus opinionis sunt 1°. magna auctoritas plurimorum ttdoctissimorum virorum, «pios refert Cornelius à Lap. hie; inter quos et S. IlipiOi.nis Episcopus Portuensis et Martyr, apud Nicephorurn L. 2. c. 3. Mathan dalduas tilias, *Sobe*, matrem S. Elisabeth, ex qua natus S. Joannes Baptista, ct .Iunam, matrem B. Virginis, cx qua natus est Jesus. 2°. Quia Lucam texere genealogiam Christi per hujus avum et patrem B. Virginis, teste C*frnlliü a Lap. communis est Doctorum sententia, quos tum hic, tum Scares magno numerocilal, cl sequitur 3. p. q. 27. Disp. 3.; ergo dicendum est, genealogiam Malthæi texi per S. Annam, eamque fuisse tiliam Mathan; alioquin avi, abavique omnes, quos recenset Matthæus, ad Joseph lanium pertinebunt, nihil vero ad B. Virginem et Christum; cum tamen Mhæus slatim initio dicat : *Liber generationis Jesu Christi*. 3°. Plurimorum Patrum S. Ambros. L. 3. in Lucam, S. Hieron., Theodoret. in cap. 22. Jerem., S. Bernardi in illud : *Signum magnum*, etc. tum Doctorum cum Suivez sententia est, B. Virginem ct Christum cx *regibus* traxisse genus, adebquenon solo Davidc, sed etiam Salomone, etc.

Hinc jam liquet, hunc secundum Evangelistas conciliandi modum præcellere adhuc priori; quod si tamen hic præplaceret, revera concedi oportebit, Christum ejusque virgineam matrem ex Davide per solum Nalhanem genus trahere juxta Lucam, ac dicere, S. Matthæo solum propositum fuisse, ostendere, non quomodo B. Virgo et Christus naturaliter *per Salomonem* descendant ex Davide sed quomodo Christus sit filius David, ob Mariam desponsatam Joseph, juxta dicta n. 149. Resp. 1. ad 3um. Eligat lector ex duabus his sententiis quam volet; in quem finem objectiones contra utramque subjicio.

153. *Obj. I. cont. sentent.* Iam. Gratis asseritur, idem esse Eliacim, Joachim, Beli; aut patrem B. Virginis binominem fuisse. 2°. Immerito relativum qui trahitur ad Jesum, cum referri debeat, more suo, ad id, quod vicinius est, adeoque ad Josephum; de quo proinde cum dicat Lucas, *qui fuit Heli*, intelligi debet filius *legalis*; nam *naturalis* filius, erat Jacobi.

Deus promiserat Davidi Christum cx eo per Salomonem descensurum esse,2. Reg. 7. 12., Ps. 88. 37. Sed in dato systemate non descendisset per Salomonem.

R. /Id r-m. N. A. Patet ex ratione et exemplis allatis, quorum adhuc plura Scriptura suppeditat; dum e contra, qui Julii Africani systema sequuntur, Josephum fuisse filium legalem Heli, ne unicum ex tota Scriptura exemplum promere possunt genealogiæ legalis.

Ad2am. R. .V. *ass. Ad rat. D.* Si id, quod vicinius, habeat se tantum per modum parenthesis interjectæ A'. secus T.Hæc vero, *ut putabatur Joseph, sunt* interjecta per parenlhcsin; ad hæc vero sequens relativum referri non solet; sed ad id, quod parenlhcsin præcedit, quodque co casu proin est vicinius, sicque apud Lucam est *Jesus*. Deinde relativum, *qui*, non semper ad id, quod ricinius est, sed non raro ad principalius, licet remotius, refertur. Habe exemplum, Gen. 29. 22. *Et vespere Liam filiam suam introduxit ad eum*, scilicet Laban ad Jacob, *dans ancillam filice, Zelpham nomine. Ad quam cum ex mure Jacob fuissel ingressus*, etc. I bi relativum *quam* non ad nomen vici-

nus, *Zelpham*; sed ad principalius, ulpote orationis velut fundamen-
tum, licet remotius perlinet, ad Liain inquam.

-Id 3^{ccc}. R. .V. Hoc enim ex cil. loc. non evincitur; nam quoad primum,
in sensu litterali sermonem esse de Salomone, verba indicant : *ipse cedula-
bit domum nomini meo*; additur quidem : *et stabiliam thronum regni ejus
usque in sempiternum* ; sed hæc : *in sempiternum*, juxta dicta n. 82. non re-
spiciunt semper omnia futura tempora, sed sæpe determinatam cepocham, cl
tempus vilæ, sicque hic Salomoni regnum stabile ad dies vilæ ejus promit-
titur; ul amplius palet ex sequentibus : *qui*, scilicet Salomon, nam in Chri-
stum hæc cadere non possunt, m' *inique aliquid gesserit* ; *arguam eum tn virga
virorum*, etc. Quæ singula in Salomone impleta sunt. Ad alterum textum
eadem est responsio.

15L *Obj. II. cont. utramque sentent.* In priore sententia Lucas texuisset
genealogiam Christi per B. Virginem; in altera idem tenet, et pralciva
S. Matthæus praeterquam quod texat genealogiam Josephi per Jacob, Mathan,
etc. progenitores naturales ad Salomonem, simul genealogiam Christi per
B. Virginem et Annam a Salomone deducit : atqui genealogias formare per
feminas a Scripturarum consuetudine abhorret ; ergo.

R. Neque Lucas, neque Matthæus *proprie* texuisse genealogiam per
feminas dici potest : non prior ; hic enim a Christo ad avum Heli, ne memo-
rata quidem B. Virgine, gradum fecit ; licet vero Heli esset pater B. Vir-
ginis; hoc tamen non erat texere genealogiam per feminas. Non posterior;
nam S. Matthæus *proprie* directe texuit genealogiam Josephi; quanquam
genealogia eadem simul ostendat, Christum perB. Virginem, etS. Annam
aviam cx Salomone a Davide descendere ; quia Mathan juxta dicta commu-
nis avus erat et Josephi et B. \irginis. Quod vero uterque Evangelista Chri-
stum ad Davidem referat per B. Virginis progenitores tam secundum lineam
hujus *maternam*, ut S. Matthæus per Annam, quam *paternam*, ut Lucas,
mirum videri non debet ; quia Christus patrem naturalem in terris non
habebat, per quem referri ad Davidem potuisset. Ideo, ne quis id carperet,
ambo Evangelist@ diligenter monent, Christum de Spiritu sancio conceptum
esse; hinc mutato conceptionis ordine in Christo, etiam gencalogiæ ejus
contextendæ ratio immutari debuit.

135. *Obj. III.* Potius videtur amplectendum systema Julii Africani; quia
id plerique veteres, ct quidem SS. Patres adoptarunt.

Observa : Systema Julii Africani, *ut hodie proponi solet*, vult *Mathan*,
dc quo Matthæus, ex uxore *Estha*, alii *Jescam* vocant, genuisse Jacob
patrem naturalem Josephi sponsi B. Virginis; sed Mathan demortuo, cam-
dem Eslhan nupsisse *Mathat*, de quo Lucas , quodque *Malliat* cx hac
genuerit *Heli*; sed cum etiam Heli mortuus esset sine liberis, ejus uxorem
relictam duxerit Jacob, utpote Heli frater uterinus cx Eslha, juxta legem
Deut. 25. v. 5. *Quando habitaverint fratres simul, ct unus ex eis absque
liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri ; sed accipiet eam fra-
ter ejus, et suscitabit semen fratris sui : ct primogenitum cx ea filium
nomine illius appellabit* , *ut non deleatur nomen ejus cx Israel*; sicque Jacob
vere ex relictâ uxoe Heli genuerit Josephnm. Igitur in hoc systemale Joseph

estfilius *naturalis Jacobi* ; el propler cil. legem, *legalis Heli* : proindeMat-
thæus textit genealogiam Christi per Joseph, ceu filium legalem Heli. En
ipsum systema :

Matlhæi cap. 1. Mat h a n cxEsthaconjuge genuit Jacob,	Luc. cap. 3. Mat h a t cx eadem Eslha vidua]Malhanis ge- nuit Heli fratrem uterinum Jacobi.
J a c o b fj vidua Heli fratris sui uterini ge- mit Joseph, sponsum H. Virginis,	H e l i ducta uxore, tnorilur sine liberis, relicta fratri Jacob vidua, cx qua proin
Jo seph filius naturalis Jacobi.	Jo seph filius legalis est Heli.

Dixi vero supra : *ut hodie proponi solet*. Nam in epist. Julii Africani legi-
tur apud Eusebium Hist. Eccl. L. 1. c. 7. quod Malhanis viduam duxerit
Mtlchi cl ex hac genuerit Holi, fratrem uterinum Jacobi. Quod directe
adversatur S. Lucæ, qui inter *Melchi* et *Heli*, adhuc duos interponit, *Levi*
d *Mathan*. Nunc

R. Y. J. Nam. 1°. abhorret hoc systema penitus a divinarum Scriptura-
rum consuetudine ; in quibus ne unum exemplum , aut vestigium genea-
logi@ per patrem legalem est. 2°. Sequitur ex eo hoc ingens absurdum,
quod neuter Evangelista referat ullum ex veris Christi secundum carnem
progenitoribus, ut proinde de facto adhuc careamus *vera* genealogia Christi :
nam quomodo *genealogia Christi* dici poterit; dum , prælcr Davidem, ceu
stirpem , ne unus cx veris ejus progenitoribus memoratur? 3°. Saltem proba-
bilius est, legem Deut. 25. loqui dc fratribus non uterinis, sed germanis,
hi enim soli relinebant nomen et hæreditalem patris. 4°. Eslha hic imper-
tinenter adducitur ; esto enim in ea velut matre coeant uterini fratres Jacob
dHeli, coire tamen nequeunt in Mathan et Mathat cæterisquc usque ad
Davidem; nihil ergo illi fratres uterini hic faciunt ad genealogiam B. Vir-
ginis el Christi; ita ut ex illis ostendatur Jésus ex *semine Davidis, natus*
bavidi *secundum carnem* , ut vult Scriptura. 5°. Quod Julius Africanus ipse,
licet hoc systema ipsi videatur optimum, illud tamen dubitanter proponat,
dum inquit : *Sive itaque ad hunc modum, sive aliter habet res ista, non
poterit quisquam, meo judicio, clariorem expositionem reperire. Quisquis
autem aquo animo praeditus est, idem quod nos, curabit, etiamsi certum*
d«il *testimonium*. SS. Patres Julium Africanum seculi sunt; unde nemo
vitio vertet, si ulpolc in re merissimi facti, cx datis rationibus, communem
potiusTheologorum , et Scripture interpretum aliter sentientium, sequa-
mur. Sic el nemo hodie cos amplius Patres sectatur, qui Nalhancm, Uriæ
Hethæi filium, sacerdotem dicebant. Ac demum non tantum csscSS. Patrum
numerus Julio Africano adhærenlium, quantus a quibusdam asseritur,
apud P. Calini videre est.

156. *Obj. IV. cont. p. 2'm. conclus.* Viraque genealogia cum veleris Testa-
menti historia non concordat. Nam 1°. Matth. c. 1. *Joram genuit Oziam* :

at 4. Reg. 8. 21. cl c. H. η. 1. *Joram genuit Oclioziam, Ochozias genuit Joas, Joas genuit Amusiam, Amasius autem genuit Oziam* ; ergo tres generationes prætermisæ sunt.

2°. Maith, cit. v. 9. *Achaz aulem genuit Ezechiam* : alqui hoc est incredibile. *Prob. min.* 4. Reg. 16. 2. *Viginti annorum erat Achaz, cum regnare cæpisset, et sedecim annis regnavit*: sic vero vixit annis 36. relicto regni hærede Ezechia, Præterea i. Reg. 18. 2. *Ezechias viginti quinque annorum erat, cum regnare cæpisset* ; si jam 25. annos Ezechia subtrahas a 36. quibus regnavit Achaz, remanebunt 11.; ergo Achaz generasset Ezechiam anno ætatis suæ decimo, quod fidem superat.

3°. Matth. cil. v. II. *Josias genuit Jechoniam et fratres ejus in transmigratione Babylonis*; atqui i. Reg. 24. ct 2. Parai. 36. *Joachim* paler naturalis Jechoniæ fuit. Præterea Josias in prælio Maggeddonensi occubuit, ante transmigrationem Babylonis, 2. Parai. 35. ergo Jechoniam et fratres ejus in transmigratione Babylonis generare non potuit.

4°. Matth. v. 12. *Post transmigrationem Jechonias genuit Salathiel*; sed Jerem. 22. 30. Jechonias dicitur sterilis : *Scribe virum istum sterilem*. Deinde apud Lucam c. 3. *Salathiel* dicitur filius *Neri*. El demum 2. Parai. 35. Salathiel genitus dicitur in ipsa transmigratione Babylonis ; non ergo post illam primum genitus est.

5°. Matthæus ait: *Salathiel genuit Zorobabel* : at 1. Parai. 3. 19. Zorobabel ponitur *Phadaia* filius.

6°. Lucas inter Patriarchas, qui post diluvium vivere, immiscet *Caiian* filium *Jrphaxad*; hujus autem Cainan inter Sale et Arphaxad medii nulla fit mentio in Testamento veteri.

R. .V. Jm. Ad 10m. D. Joram genuit Oziam immediate-V. mediate C. Scripture enim phrasi etiam nepotes filiorum nomine veniunt : sic Christus filius David dicitur, et Judæi omnes filii Abrahæ. Unde et Is. 51. 2. ait: *Attendite ad Abraham patrem vestrum, et ad Saram, quæ peperit vos*; al tamen Jsiæ ætale plus mille anni numerabantur ab Abraham et Sara. Cæcurn observat S. Hier, in cap. 1. Mallhæi, Evangelistic propositum fuisse tres lesscradecades in diverso temporum statu ponere; cur vero Matthæus præcise tres illas generationes prætermiserit, causam dat idem et ex eo Doctor Angelicus 3. p. q. 31. a. 3. ad 4. *quia Joram generi se miscuerat impiissimæ Jezabelis*; genuit enim Oclioziam ex Athalia filia Achab et Jezabelis, cujus stirpi maledixerat Deus, 3. Reg. 31. 21. Qua ratione etiam tribus Dan in recensione signatorum omittitur Apoc. 7. quia a cultu Dei deficiens se gentibus immiscuerat, Judic. 18. Non ultra tamen tertiam generationem Jorami posteritas est ab Evangelista omissa, quia, Exod. 20. S. punitio Dei non nisi ad tertiam, vel quartam generationem protendebatur.

Ad 20m. R. .V. min. Ad prob. R. 1°. D. Remanebunt undecim, non computatis annis incompletis et inchoatis C. his computatis N. Scriptura ordinarie annos incompletos computare non solet; at si et hi computentur, Achaz, juxta S. Scriptura interpretes, anno ætatis suæ decimo quarto Ezechiam genuit ; nimirum Achaz, cum regnare coepisset natus erat 20. annos, et unum incompletum, quem Scriptura computare non solet ; regnavit autem 16. annis completis, decimo septimo inchoato cl non completo; adeoque mortuus est, anno ætatis suæ trigesimo octavo. Ezechias vero cum reenum

adiit, annum vigesimum quintum inchoaverat, sed nondum compleverat. Si Igitur detrahas 21. annos Ezcchiæ a 38. Achazi, hic Ezechiam genuit anno ætatis decimo quarto.

H. 2°. Cum P. Callui : *Viginti annorum erat Achaz*, cum quatuor ante mortem Joatliami annis regnare cœpisset, et *sedecim annis regnavit* solus postmortem patris. Achaz igitur, cujn mortuus est, annorum 40. fuit. Subtrahe his 25. annos Ezcchiæ, et remanent Achazo 15. anni, quibus jam satis pubes generare potuit; frequens est enim in Scriptura, filios *sub patre* ciro regnasse.

.W3““. fi. D. Josias genuit Jechoniam secundum .V. primum C. Et D. mi». Joackim fuit pater naturalis Jechoniæ secundi C. primi Ar. Duos distinguere Jechonias oportet. *Jechonias primus*, qui el *Eliacim*, item *Joadim* dictus est; eslque ille, quern Josias genuit; et fratres hujus Jechoniæ sunt *Joachaz*, seu *Johanan*, *Sedecias*, et *Sellum*, 1. Parai. 3. 15. *Jechonias* «eundus vero filius fuit Jechoniæ primi, dicti Joackim, nepos Josiæ, et pater Salathielis, quem *post transmigrationem*, scilicet in ipsa captivitate genuit. Ibi quoad S. Matlhæum, *nota*, quod in Jechonia finiat tesseradecadem secundam; in Jechonia vero secundo tesseradccadem tertiam ordiatur. Solutio hæc est S. Hier., in c. 1. Matlh., S. Ambros. L. 3. in Lucam, aliorumque communior. Denique hæc, *in transmigratione Babylonis*, idem sonant, ac circa transmigrationem primam.

Jd4ura. R. Ne idem bis repetamus, vide quæ sufficienter de hoc Jee/ionie diximus n. 29. *Salathiel* vero apud Lucam alius est ab illo, de quo Jlalalhæus.

Ad 5um. R. Zorobabel, de quo Matthæus, diversus est ab illo 1. Parai. 3. Lnde mirum non est, si et diversi parentes utrique assignentur. Et vero duos fuisse Zorobabeles ex diversis et patribus, et liliis respectu utriusque dignoscitur.

dd60m. R. D. Nulla fit *Cainanis* mentio in Hebraico C. in versione LXX. .V. Hos vero secutus est S. Lucas; sed LXX. saltem Gen. 11. *Cainanem* inserunt, supplentes hebraicum; quibus, etsi nos lateat vera causa ob quam a Moyse praetermissus sit, fides haberi debet, utpote hebraicarum traditionum peritissimis. Unde, ut phrasi mansueta utar, minus honorifica videtur eorum sententia, si non S. Lucæ scriptori Theopneusto, et LXX. Interpretibus, dum ab illis intrusum Cainanem volunt; saltem Ecclesiæ, quæ Cainanem nunquam censuit expungendum, el SS. Patribus plurimis, qui Cainanem retinuerunt; vehit S. Hieron. qui jussu Damasi lalinam S. Lucæ Evangelii versionem correxit, S. Aug. L. 16. de Civ. c. 3., S. Greg. Nazianz. 29. Carm. de geneal. Christi aliisque.

DISPUTATIO II.

1)E QUIIMITATE, SIVE VATIJHA IVGAHAATIOVIK.

Ab existenlia ex ordinal® methodi legibus ad investigandam quidditalem ipsam, sive essentiam progredimur. Hanc breviter æque , ac nitide ad mentem S. Scriptui®, ac Conciliorum expressam exhibet Athanasianum symbolum, a tota Ecclesia adoptatum : *Est ergo fides recta, ut credamus et conitamur, quia Dominus noster Jésus Christus, Dei Filius, Deus et homo tsl... Qui, licet Deus sit et homo, non duo tamen, sed unus est Christus. Unus autem non conversione divinitatis in carnem; sed assumptione humanitatis in Deum. Unus omnino non confusione substantiae; sed unitate persûnæ.* Unde Incarnationis quidditas in duobus versatur articulis, natura duplici, et una in Christo persoua ; ac tota mysterii summa in unione hypostatica, sive personali, natur® utriusque/divin® cl human® in una Verbi persona, quiescit. Hinc,,juxta ordiuem enatarum hærcseon, agemus Sect. 1*. De unitate person®. 2a. De duplici in Christo natura. 3a. De gemina Christi voluntate.

SECTIO I.

DE UNITATE PERSONÆ IN CHRISTO.

Dogma catholicum de unitate person® in Christo scopulus Nestorii fuit; ad quem impegit, duas in Christo personas asserens. Quare articulo 1°. Nestorianismi epitomen historicam dabimus, quo dicendis major lux affulgeat. 2°. Dogma catholicum elucidabimus; cl in sequentibus, qu® porro ad Nestorianismi historiam et crista pertinent, disputabimus.

AKTICI LIS I.

EPITOME HISTORICA NESTORIAMSMI.

§. 1.

Xeslorii, jusque hæresis initia.

157. *Nestorius* impii architectus erroris, Germanicia, Syriae oppidulo oriundus, monasticam vitam in Laura S. Eupreprii professus fuit prope Antiochiam, una cum Joanne Antiochenorum postea Episcopo, et Theodoro Cyrensis pariter Ecclesiae deinde Antistite. Praeceptorem ibi habuit Theodorum Mopsuestenum, a quo de Incarnatione Verbi male sentire didicit. Ab hoc instituto ad clerum translatus, et presbyter factus Antiochenae Ecclesiae, quod sermone promptus, ac disertus esset, docendi populi munus suscepit. Quo in munere ita se gessit, ut partim popularem plausum orationibus suis, quas eo dirigebat; partim externa severitate morum sibi venerationem conciliaret. Inde post mortem Sisinnii anno 427. Antiochia accitus *Xestorius*, ad ipsam Constantinopolitanam sedem evectus est. VI primum vero Pontificatum suscepit, vehemens suum in haereticos odium declaravit, in prima statim coram Theodosio Imperatore oratione, qua sic cum allocutus fuit : *Da mihi, Imperator, puram ab hæreticis terram; et ego culum tibi ticissim dabo : evertam mecum hæreticos, et ego tecum Persas evertam.* At dum in hærelicorum perniciem incumbit Nestorius; hærelicus et ipse, imo architectus et princeps novae est hæresis factus, quamolim a Theodoro praeceptore haustam, non multo post spatio proferre et tueri coepit.

Xestorii impura dogmata.

158. Fons et caput lotius impuri dogmatis Nestorii fuit, quod unionem duarum naturarum in Virginis utero sic factam assereret, ut ante formatus fuerit homo integer et perfectus, subsistens subsistentia propria, et propriam habens personam, quam sibi deinde Verbum conjunxerit, non unionem hypostaticam, physicam, substantialem, sed moralem vel accidentalem; 1°. *inhabitationis*, quatenus Verbum habitavit in eo, velut in templo, specialiori tamen modo, quam in justis caeteris; 2°. *unitatis*, seu conformitatis affectus, nimirum quatenus voluntas hominis semper conformis erat voluntati divinae; 3°. *operationis*, quatenus homo ille fuit instrumentum Verbi; 4°. *dignitatis*, quod homo ille esset *divinitatis possessor*. Hinc fluebant errores alii.

1°. Duas in Christo personas esse, duos filios, Christos duos; licet hoc palam profiteri nollet; clam tamen, per anticipatas sententias, et velut cuniculos adstruebat, l. 1. S. Cyrilli. epist. 8. ad cler. Constantinop. (opp. t. 5.

ptj 01 sect. ƒ'. p, 33. D.), S. Vincent. I. iiii. Commonll. n. 12., Fac. in d o
IhitMHMxi L I. c. 4. Vigil. Tadsens, conir. Eulych. I. 2. η. S.

ÿ, Veibnin non («severe incarnatum; et Glu istum secundum carnem
dici Ileum, ut olim Moyses, etsi major sil hominis Christi, quam Moysis
dignitas. Ita .Vrslorius ipse apud Cyril l. Alex. I. L. adv, Nestor, (opp. I. fi.
p. 22. E. cl 40. D.)

3'. Colligebat *Nestorius* non oportere naturæ unius propria tribuere
alteri. Hinc non recte dici : Verbum , sive Deum esso passum; et, qui hoc
dicVkit, Cyrillum errare, atque Apollinaristarum erroris reum esse.

4°. Sanctissimam Virginem Θεοτόκον h. c. *Deiparam* negabat appellan-
dam esse; sed Χριστοτόκον *Christiparam*", Ανθρωποτόκον *Hominiparam* vo-
cabat, Χαστοτόκον sumendo, non in sensu orthodoxo, quem alias illa
vox habere potest; sed prout opponitur alteri Θεοτόκον indicando, non
Deum a B. Virgine, sed hominem genitum fuisse; ut, plerorumque suffragio
tota Nesloriana pravitas in voce Χριστοτόκον *Chrislipara*, vclut in com-
pendium redacta contineatur.

§. m.

Gesta inter S. Cyrillum Alexandrinum, et Nestorium.

1159. Hæresi illa primum Conslantinopoli disseminata, dici non potest,
quantum offensi propterea fideles, qui a Concilii Nicæni temporibus solerler
instructi, usque eo B. Virginem ceu Dei matrem coluerant. Quare Nestorio
se scriptis continuo opposuere S. Proclus Cyzicenus, Joannes Cassianus,
Marius. Mercator, inter quos tamen S. Cyrillus Alexandrin, eminuit, qui,
data primum ad Monachos Ægypti epistola, reticilo auctoris nomine, eos
contra pestilentem Nestorii hæresin præmunivit; tum aliam scripsit ad
Theodosium imperatorem, sive librum de *recta fide* ; item . ad imperatrices
alteram, quibus recentem hæresin confutavit. Quin exulceratum propterea
Nestorium, datis quoque ad cumdcu litteris, placare studuit. Sed cum
operam perderet, et Nestorius jam Romam ad Coelestinum L scripsisset;
ad eum quoque S. Cyrillus scripsit, Pontificemque de Nestorii dogmate
instruxit.

Igitur Coelestinus Romæ anno 430. coacta Synodo, excommunicationis
sententiam tulit in Nestorium, nisi intra decimum a denuntiatione diem,
ejurata hæresi, *aperta et scripta confessione* profiteretur fidem; simulque
S. Cyrillo vices suas committens, praecepit, ut, nisi pareret Nestorius, hunc
a Roman® Sedis, et omnium Episcoporum communione rejectum renun-
tiaret; ipse autem Ecclesiæ Conslantinopolitan® provideret. Ea de re cer-
tiores simul S. Pontifex reddidit Nestorium ipsum: Constantinopolitanum
clerum, populumque : Joannem Antiochenum: Juvenalem Hierosolymita-
num. aliosque Præsules.

S. Cyrillus Romani Pontificis , et Occidentalis Ecclesiæ auctoritate fretus,
ad Joannem Antiochenum, aliosque de Nestorio scripsit. Joannes quoque
Nestorium ad resipiscendum hortatus est. Sed cum obiirmatus in hæresi ex-
pugnari non posset ; S. Cyril l us congregata univorsa Ægyptiacæ diœccsis suæ

Synodo, tertiam ex illa scripsit epistolam, eamque synodicam ad Nestorium, cum duodecim capitulis quæ totidem anathematis ipsius feriebant hæresin; simul denuntians, latam a Cœlestino contra ipsum sententiam ratam fore; nisi, damnato errore, illis capitulis subscriberet.

Nestorius inde in furorem actus, duodecim et ipse capitula, sive anathematis, illis S. Cyrilli opposuit, quibus contra Catholicum dogma suam affirmavit hæresin. Nec verbis posthac furere contentus, factis persequi orthodoxos cœpit. Constantinopolitanos, qui ferme omnes ab ejus communione recesserant, dire exagitavit, præfectorum abusus potentia : item monachos, quos ubique habebat adversarios : Imperatorem quoque calumniis contra S. Cyrillum commotiorem reddidit. Quæ res, cum lurbæ augerentur, convocando Ephesum generali Concilio causam dedit, Theodosio, consentiente Cœlestino, hac de re per Petronium monito, ut constat ex litteris Cœlestini datis ad Synodum.

S. IV.

Synodus Ephesina, Generalis III., et Nestorii condemnatio.

160. Cœpta fuit Ephesina Synodus anno 431., Episcoporum supra 200. numero celebris. Præfuit initio solus S. Cyrillus, iure suæ Sedis, utpote a Romana secundæ, absentibus adhuc Legatis Pontificiis ; tum ut Legatus Sedis Apostolicæ ad exequendam sententiam in Nestorium latam, dum Legali advenirent Pontificis, Arcadius et Projectus episcopi, ac Philippis presbyter. Tota vero Synodus actionibus septem terminata. Ac licet de industria moras necceret Joannes Antiochenus, Nestorii amicus, ob veterem consuetudinem jam in Laura contractam ; per legatos tamen, ut fieret Synodi initium, annuerat. Igitur

Actio L die 22. Junii habita, in qua tertio citatus Nestorius ægre tandem respondit, se, cum omnes advenissent Episcopi, etiam affuturum ; designabat vero Orientales, qui adhuc in itinere, vel apud Joannem Antiochiæ morabantur. Detrectante itaque iudicium Nestorio, tandem ex præscripto et auctoritate Canonum ac Cœlestini, ut professi sunt Patres, damnatus est Nestorius, omnique episcopali dignitate, et sacerdotali gradu exutus, incredibili totius urbis lætitia.

At Candidianus Comes, Nestorio addictus, antequam synodalia acta conficerentur mittenda Imperatori, hunc calumniis in Synodum praevenit : ilem Nestorius, de vi et injuria a Memnone Ephesino sibi illata conquerens, quod is, cæterique adventum Joannis et Orientalium exspectare noluissent.

Interea aliquot post Act. L diebus, adest Joannes Antiochenus cum 22. Episcopis, qui vix e curru descendens, adhuc pulverulentus, privatum conventum habuit; et exceptis Candidiani querelis de Cyrilli et Memnonis gestis, utrique Episcopatum abrogat; Cyrillus vero nominatim ab eo notatus est ob duodecim capitula, vel anathematis, in quibus Apollinaris, Eutychianus, Arii nefaria dogmata vulgasset.

Sed cum et Legati Pontificii interea advenissent, et Act. II. lectis iis, quæ contra Nestorium Act. I. acta fuerant, etiam ipsi in Act. III. subscribunt.

Acti. IV. S. fivnii.i.us et Memnon libellos obtulerunt Synodo contra Joannem Antiochenum, rogantes, ut citaretur ad Synodum, ad reddendam suam rationem. Missi proinde ad Joannem Episcopi, a militibus quibus, vallatus erat, ex ejus imperio rejecti.

Act. V. Missis tertio ad Joannem Episcopis tribus, sed eo adhuc detrectante iudicium, S. Synodus Joannem et Episcopos cum eo triginta tres schismatici Synodo collectos ferit excommunicationis sententia, omnique dignitate ac sacerdotali gradu privatos mulclat, irrilaque decernit singula, quæ intra CiiuLi.i'M ac Memnonem gesserant.

Nestorii contra patroni, maxime *Candidignus* et *Irenæus* Comites, nihil non lentabant ad opprimendam Synodum, ejusque oblitteranda Acta. Imperatorem etiam eo calumniis contra S. Synodum commovent, ut ad Synodum scribens per Palladium Magistriani omnia irrita decerneret. At S. Synodo se strenue defendente, Imperator veriora edoctus interea, subscribit latæ in Nestorium sententiae, Maximianum presbyterum in Constantinopolitanam sedem loco Nestorii substituit, non parum operæ ad felicem exitum conferente S. Pulcheria virgine Augusta.

Nestorius vero ad Lauram rediit, cumque nec ibi a disseminando suo impio dogmate desisteret, Theodosius illum in oasim relegavit, ubi aerumnis confectus, exesa a vermibus lingua, qua sacrilegas in Dei Matrem voces eiecerat, vivere desiit.

S. Cyrilli Alexandrini et Joannis Antiocheni reconciliatio.

161. Oppressa Nestoriana haeresi, Theodosius in id deinde incubuit, ut S. CvrILLUM ac Joannem Antiochenum ad concordiam reduceret. Quod anno 432., Sixto summo Pontifice, S. Cœlestini successore, perfectum est sub his conditionibus. 1°. Ut Joannes Antiochenus anathema diceret Nestorio. 2°. Ejus depositioni subscriberet. 3°. Ratam haberet Maximiani ordinationem, suffecti in locum Nestorii; ac demum confessionem scriberet, Quibus singulis a Joanne praestitis, per redintegrata fuit, et simul universae restituta.

ARTICULUS II,

UTRUM UNIO UTRIUSQUE IN CHRISTO NATURÆ
PERSONALIS ?

Paulo aliis subinde terminis quaestio eadem cum humanitate facta sit in persona, scilicet natura divina et humana in Christo unitae sine cui in una persona Verbi subsistant? Sed sonant, ac : utrum una sit in Christo persona

Cum vero Incarnatio definiatur per ordinem *unionem hypostaticam*, horum, aliorumque terminis primis necessaria est, lum ad ipsum hoc my

tum diversas locutiones Patrum conciliandas; quorum vel neglectus, vel ignorantia Neslorianæ, Sabellianay. aliisque hæc esibus causam dedit. Quare

162. I. Natura, ut hic a Theologis sumitur, ipsam significat essentiam, sive rationem specificativam cujusque substantiæ, præscindendo, utrum in se, an in alio subsistat. In quem sensum definitur a Boetio, L. de persona et duab. natur, c. 1. *Natura est unamquamque rem informans specifica differentia*. Ha natura humana dicit animal rationale, quod specificam hominis differentiam efficit; sed præscindendo adhuc, an in se, an in alio subsistat.

Qui philosophice de *natura* disserunt, eam ab *essentia* saltem ratione distinguunt. et hoc discriminis ponunt, quod *essentia* ordinem solummodo dicat ad esse *rei*, abstrahendo ab operatione; *natura* vero ad operationem ivi; illamque definiunt, *principium motus et quietis ejus, in quo est*. At, hodierno usu, Theologi in quaestionibus de SS. Trinitatis et Incarnationis mysteriis, *naturam, essentiam, substantiam* promiscue sumunt cum Ecclesia in Cone. Lateran. IV., in quo Patres abstrahendo a subtilitate illa metaphysica, in professione fidei enuntiant: quod Pater, et Filius, et Spiritus sanctus tres quidem sint personae; *sed una essentia, substantia, seu natura*. C. Firmiter, de SS. Trinit. Ante Lateranense Concilium et adhuc tempore Cone. Florent., nomen *substantiae* etiam pro *supposito* usurpatum fuit; explicante Joanne Theologo Sess. 18.

163. II. Subsistentia *ut sic*, juxta modernum usum spectata, sumi potest in concreto, tum in abstracto. Priori in acceptione est ipsa natura existens totaliter, et ultimo completa, et Patribus idem sonat, quod suppositum. Altera in acceptione, in qua communiter in Scholis sumitur, formam sonat, vel ultimum complementum formæ dominantis rem subsistentem. Unde nate voces, *suppositualitas, personalitas*; quæ est ratio, per quam aliquid subsistit in supposito, vel persona. Subsistentia vero in abstracto describi potest *ultimus terminus, seu complementum ultimum, quo natura in ratione substantiæ completa, constituitur in ratione suppositi*.

Dixi 1°. Subsistentia *ut sic*. Natura enim in ratione substantiæ completa potest subsistere vel *subsistentia propria*; vel *aliena*, ut de facto natura humana in Christo. Ut tamen res dicatur subsistere, subsistentia propria, id insuper requiritur, ut sistat vel existât in se, et non in alio tanquam pars, sive, ut alii loquuntur, per unionem physicam non trahatur ad lotum dignius. Unde subsistentia etiam dici solet, *totalitas*, sive *existentia in se*. Sic de facto natura humana in Christo non habet subsistentiam propriam, sed tantum subsistentia Verbi, quia per ipsam sui a Verbo assumptionem, trahitur ceu pars ad lotum dignius, quod est Christus. E contra Verbum, licet sistat in illo toto, quod est Christus, tamen sistit in se, vel subsistit subsistentia propria, quia totum illud, *Christus*, non est quid dignius et perfectius Verbo divino etiam solo, utpote jam ante infinite digno et perfecto.

An vero illa negatio unionis cum digniore constitutum formale sit hujus subsistentiæ. vel an connotatum solum in obliquo? sicut pariter, an *ultimus terminus* ille, vel *ultimum complementum* istud sit modus physicus superadditus, vel tantum metaphysicus et respectivus, ac proinde talis etiam forma sit subsistentia? Quæstio hæc metaphysica, in qua, salvis utriusque

partis juribus, nostra paco qui», quid velit, sentiat. Saltem in priori *conno-*
Wio negationis istius, in altera *modus respections* abunde sufficit.

Dixi 2°. *Juxta modernum usum*. Nam a Latinis olim etiam accipiebatur pro assentia, ut patet GX Cone. Rom. apud Theodoret. Eccles. Hist. L. 2. 1.17. (opp. t. 3. p. 618. A. edit. Sirmond. an. 1642.) ubi dicitur Spiritum sanctum habere unam cum Patre et Filio subsistentiam, id est, essentiam; it communi postea consensu pro persona sumi cœpit a Concil. Constanti-
nop. I. ep. ad Damas. (Labbe. t. 2. p. 964. C.), Concil. Chalced. Act. S. (Labbe. 1.1. p. 508. B.), Concil. V. Generali Collât. 8. can. 1. (Labbe. t. 5. p. 367. E.), el Generali VI. Act. 4. (Labbe. t. G. p. 681. D.).

IM. 111. Suppositum, ex natura et subsistentia in abstracto consurgit; et definitur: *Naturæ completa individua substantia*, ubi per *substantiam* intel-
ligiunt *subsistentiam*. Hinc ad suppositum requiritur 1°. *Natura completa*, ideoque a ratione suppositi excluditur anima rationalis, etiam in statu se-
parationis a corpore, quia natura non est. 2°. *Per se subsistens*, juxta num. præc. 3°. *Individua*, i. e. determinata et singularis.

165. IV. Persona a supposito differt, ceu a genere species. Suppositum enim quid generalius est, nec solum Deo, angelo, homini, sed etiam bru-
tis, plantis, et substantiis inanimatis tribuitur. At vero persona non nisi substantiis ratione præditis, Deo, angelis, hominibus; unde el *dignitatis* sumen compellatur. Quare persona nihil est aliud, quam suppositum ratio-
nale, vel intellectuale, et definitur ex Boetio L. cit. c. 3. a D. Thoma q. 29. a.1. 0. *Rationalis naturæ (completæ) individua substantia*, sive *subsisten-*
tia, m sensu n. præc.

166. V. Hypostasis, usu nunc recepto, idem est prorsus, quod persona, *at unio hypostatica* idem sonet, quod *personalis*, derivatione sumpta a per-
sona Verbi, in qua fit naturarum conjunctio.

Diu: *Usu nunc recepto*. Nam ante, et aliquantum post Nicaenum Con-
cilium *natura* et *hypostasis* promiscue usurpata sunt. Ante communius
umebatur pro natura et essentia; a Dionysio tamen L. 2. de Hierarch, pro
persona sumitur. Post Nicaenum vero communius pro persona, licet non ubi-
que. Sic, apud Petav. L. 2. Theol. Dogm. de Incarn. c. 6., Cyril l. Alexandrin.
veterem hypostasis sensum, nondum apud Alexandrinos antiquatum neces-
saria de causa contra Nestorium retinuit. Et D. Hieronymi ævo de voce
hypostasis lis inter ipsos adhuc Patres fuit, Latinis adhuc frequenter illam
pro *essentia* sumentibus. In quem sensum et ipse inclinasse Hieron. vide-
tur, ep. 57. (al. 15.) ad Damasum scribens: *Taceantur tres hypostases, et una*
teneatur; venenum sub meile latet. Nimirum, quod Ariani hypostasis nomine
uum errorem tegerent; cumque tres in Deo hypostases dicerent, tres ipsi
substantias diversas vellent intelligi. Rogat tamen Damasum Hieron., ut
ligat el determinet usum et significationem *hypostasis*.

At consentiente tandem Ecclesia utraque, Latina, et Græca, pro persona
adhiberi cœpit, cx Conciliis n. 163. cit., et pro eodem sumi, *suppositum*,
persona, *subsistentia*, *hypostasis*, quem morem in sequentibus nos quoque
tenebimus.

167. Dico. Unio Verbi divini cum natura humana in Christo est *voit* hypostatica sive personalis, scilicet facta in persona Verbi; sic, ut in Christo sil una tantum persona, scilicet Verbi.

Conclusio est dogma fidei, definitum contra Nestorium in Concilio Ephesino, in quo recepta fuit episl. S. Cviui. u Alexandrini ad Nestorium cum 12. capitulis, sive anathematismis, quæ 12. capitula habita sunt postea ul Concilii Ephesini propria : anathematismo autem tertio (opp. S. Cyrill. t. 6. sect. il, p. 149. B.) : S» *quis in uno Christo dividit subsistentias p^o unionem, anathema sit.* Similiter Concil. Chalcedon. Act. 3. (Lab. t. 4. p. 068. B.) : *Salva, inquit Patres, utriusque naturæ proprietate, et in unam personam atque subsistentiam concurrente : non in duas personas partitum aut divisum, sed unum eundemque Filium et unigenitum Deum Verbum Dominum Jesum Christum (agnoscimus).* Accedunt public® fidei professiones ; 1°. in symbolo Apostolorum: *Credo... el in Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu sancio, natus ex Maria Virgine. S?* in symbolo Nicæno, quod, cum dcllarassel, Christum esse *Deum de Deo, lumen de lumine, Patri consubstantialem,* addit : *qui propter nos homines... incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine :et homofactus est.* Atquisi duplex esset in Christo persona, jam non idem, qui Deus est Dominus noster, natus esset ex Maria Virgine. Uude in symbolo Athanasii, quod adoptavit Ecclesia, paucis totum ponitur : *unus omnino non confusione substantiæ, sed unitate personæ.*

168. *Prob. I. Ex S. Scriptura.* 1°. Juxta S. Scripturam Christus unus el idem est Deus et homo simul : Ps. 109. : *Dixit Dominus Domino meo... ex utero ante Luciferum genui te.* Malth. 3. *Hic (Christus) est filius meus dilectus.* Ad Rorn. 9. *Ex ijuibus est Christus secundum carnem, qui esi super omnia Deus benedictus.* Atqui Christus unus et idem non fuit simul homo et Deus secundum naturam, ut probabitur Sect, sequenti; ergo secundum personam.

2°. Deus vere factus est homo. Joan. 1. : *Verbum caro factum est.* Ad Philipp. 2. *Qui, cum tn forma Dei esset... formam servi accipiens.* Ad Gal. 4. *Misit Filium suum factum ex muliere.* Atqui certe non est factus homo per conversionem divinitatis in carnem ; neque enim talis mutationis capax est Deus, neque hoc unquam ipsi somniarunt Nestoriani. Sed nec factus dici potest homo per unionem moralem, vel accidentalem, qualis est inter amicos, vel inter Deum el justos ; quia, quantacumque fingatur amicitia, nunquam tamen amicus dicitur *factus* alter amicus, et quantocumque amore sanctus jungatur Deo, nunquam dicitur: Deus factus est ille sanctus. Et ratio a priori est : quandocumque sunt duæ personæ, vel substanti® interne perse subsistentes, non potest altera dici de altera, nisi denominative solum et adjective ; sic homo dici potest vestitus, non autem vestis, quia inter hominem et vestem sola unio accidentaliter intervenit; ergo cum tamen Deus dicatur *factus homo, //lius hominis,* id intelligi debet per unionem physicam, hypostaticam, vel personalem.

3°. Scriptura sacra uni eidemque Christo utriusque naturæ divinæ et humanæ proprietates attribuit. Joan. 8. ait Christus : *Antequam Abraham fieret; ego sum.* Joan. 10. *Ego et Pater unum sumus,* ct tamen simul : *Pater*

auprmeesl. Joan, G. *Ego sum panis virus . (pii de calo descendi.* Joan. 3; *XtiMONendil in cadum, nisi (pli descendit de cado, Filius hominis, qui est ieftr/o.etc,* Atqui esse ante Abraham, et simul nullis post seculis nasci de Virgine; esse unum cum Patre, et Patre minorem, etc. diversa plane sunt, et tameneidem unique Christo tribuuntur; non imi ratione naturæ, ut probaturcontra Eulychianos; ergo ratione personæ. El vero, si duæ fuissent in Christo personæ, ac duplex Christus, non potuisset sic loqui absque mendacio; pronomen enim *ego* personam loquentern designat; adeoque pramani humanam, si fuisset in Christo; quia, qui hæc loquebatur, homo erat : atqui falsum est, Christum ul hominem esse ante Abraham, etc. ; ergo.

P. Ex sacris Scripturis B. Virgo Maria est vere Θεοτόκο , *Deipara*, quæ Deum genuit. Is. 7. 14. *Ecce Virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur wtn ejus Emmanuel*, quod est interpretatum, nobiscum Deus. Luc. 1. 35. *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ad Gal. 4. 4. *Misit Deus Filium suum factum ex muliere* ; in græco est Γενόμενον, quæ vōx *generatum* significat, sicut Γένεσι *generationem*. Ad Rom. 1. 2. *Quod ante promiserat ptr prophetas de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum car-* «oi. Atqui non hoc sensu dicitur Deipara, quod nudam divinitatem, Deumque purum genuerit ; nemo enim unquam adeo desipuit, ut id cogitareljergoquod genuerit eum, qui Deus simulet homo est, propter intimam elhypostaticam utriusque naturæ unionem.

Proh. II. Ex Ratione. Nam duæ formæ, quæ in abstracto non prædicantur de se invicem , nec in concreto prædicantur ; nisi ob conjunctionem in eodem supposito, ut palet in albedine et dulcedine; ut enim vera sit propositio : album est dulce; necesse est, utramque formam uniri in eodem supposito, ut lacte; vel si in diversis sint suppositis, falsa erit propositio. Sic vero se habet inpræsenli materia humanitas et divinitas; quia una non est altera, et tamen Deus est homo, et homo Deus; ergo hoc est ob talium formarum, sive naturarum, conjunctionem in eadem persona; scilicet quia subsistentia terminans naturam divinam, est ipsissima subsistentia terminans naturam humanam.

169. *Obj. I.* Ex S. Script. 1°. Ad Coloss. 2. 9. divinitas in Christo inhabitare dicitur : *In quo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* 2*. Ipsemet Christus Joan. 2. 19. humanitatem suam templum appellat : *Sainte templum hoc* ; qua locutione et Patres aliquando utuntur, ac in specie S. Ctrillus L. G. in Joan. (opp. t. 4. p. 631. C.) Christi humanitatem *divinitatis templum* appellat. Ergo in Christo datur tantum unio habitationis, quæ non potest esse physica , personalis, vel vere hypostatica.

Ad 1TM. R. D. In Christo inhabitat divinitas in sensu vulgari, quomodo quis dicitur inquilinus ædium , vel olim Deus habitasse dicitur in templo Salomonis X inhabitat *corporaliter*, i. c. vere hypostatice unita C. Sic etiam anima dicitur habitare in corpore, scilicet metaphorice, quo non obstante, illi vera unione physica jungitur.

AdiTM. R. D. Humanitatem appellat templum in sensu vulgari, ut anteX. ratione singulari, ob hypostaticam et veram conjunctionem humanitatis,

snb qua divinitas latebat C. Sic etiam 1. Pol. 2. S. Petris animam suam I
quasi in tabernaculo ait exister? : atqui non ideo dicere voluit, animam I
suam cum corpore, solum moialiter, accidentaliter unitam fuisse. Eadem esi
responsio ad Patres quosdam, ac S. Cyrilli verba, eadem metaphora uten-
tis. Certe nemo hypostaticam Verbi cum humanitate unionem Cyrillo vehe-
mentius contra Neslovium defendit.

170. *Obj. II.* Ex Patribus. Ex his aiunt 1°. alii, ut S. Aug. L. de Agon. Christiano, c. 11. elalibi, Verbum assumpsit *hominem*; unde et in hymno Ambrosiano cantatur : *Tu ad liberandum suscepturus hominem*. Atqui vox homo personam humanam importat. 2°. Alii, ut Basilus serm. de Spiritu sancto ad Amphilocho. (apud Theodoret. in reprehens. 5. Anathem. opp. U. p. 474. D.) et Eustath. a Gelasio cit., !.. de 2. nat. (Bibi. PP. t.4. p. 424.) Christum appellant *hominem Deiferum*. Hern alii ut Athanasius ipse in Exposit. fidei, n. 1. et i. et Joann. Damasc. de Fide L. 3. c. 15. (opp. t. 2. p. 235. C. edit. Venet. an. 1748.) *Dominicum hominem, instrumentum divinitatis*

nl. Sed hæ locutiones unionem moralem, vel accidentalem rectius, quam hypostaticam sonant.

Ad 1m. R. D. Dicunt a Verbo assumptum hominem in concreto N. in abstracto, per hominem intelligendo humanitatem C.

Ad 2°. iterum D. Sic appellant Christum in sensu Nestorio favente, unionem accidentalem exprimere volentes .V. in sensu orthodoxo, quem æquie habere possunt C. Has similesque locutiones jam Theodorus Mopsuestenus in suæ causæ patrociniū congesserat ; sed frustra : ut enim merito Leontius Bysantinus L. 3. cont. Nestorian. observat (Bibi. M. PP. t. 4. part. 2*. p. 1010. D.) non de verbis, sed de sentiis ac verborum sensu, et mente proferentium quæstio moveri debet ; cum vocibus iisdem tam Nestoriana hæresis, quam Catholica veritas exprimi possit.

Sic igitur dicunt assumptum *hominem*, indicantes integram hominis naturam, non mutilatam , assumptam fuisse, ut Apollinaris voluerat, aut umbratilem, ut Phantasiastæ somniabant. Unde et in symbolo Alhanasiano de Christo dicitur: *Perfectus Deus, perfectus homo* ; sed quo sensu? *exanima rationali et humana carne subsistens*, i. e. tota natura. Sic S. Epiph. hæ. 77. n. 19. Dimceritas, h. e. Apollinaristas, redarguit, quod dici nollent: *Verbum assumpsisse perfectum hominem*, eo quod de puris hominibus ea vox in Scripturis adhiberetur ; sed occurrit Epiph. n. negans pravitatis aliquid subesse voci, et vim ejus explicat, ut sit idem, ac *in se ipsum formavit assumendo propriam humanitatem*. Quid clarius?

Sic Christum *Deiferum* (Basii, habet carnem Deiferam), *Dominicum*, etc. dixerunt, exprimere volentes veram unionem hypostaticam Verbi cum natura humana, teste S. Maximo Martyre in Scholiis ad caput 7. Libri de coelesti Hierarch, (opp. S. Dionys. t. 2. p. 23. edit. Venet. an. 1756.), ubi exponit, qua ratione Basilus Deiferam Christi carnem (idem est de reliquis nominibus) appellet: *Verum caro, inquit, ipsius Domini secundum substantiam et subsistentiam unita fuit ipsi Deo l'erbo ; ideo etiam ipse carnem gesture a Iutribus dicitur, et carnem induisse. Quid igitur absurdum, si etiam ipsius caro Deifera dicitur, tanguam ferens Deum Verbum secundum unitiōnem indivisibilem.*

Merito tamen has loquendi rationes CYIULUS reprehendit in Nestorio, ob
pUNI hujus sensum, unionem accidentalem eruere conantis; at in viris
catholicis, non suspectis, et spectata auctorum eas proferentium mente,
omni erroris vitio carebant.

Inst. At S. ChRYSOST. hom. 3. in 1. epist. ad Ilcbr. docet ex illo Ps. 44.
SITES tua Deus, etc. ab Apostolo ostendi, duas in Christo personas dari:
Hic, inquit, et Judæos, et Pauli Samosateni asseclas, et Arianos, Marcel-
lumjueet Sabellium feriit, et Marcionem. Quomodo? Judæos quidem, osten-
insduas personas, et Deum, et hominem. Et infra: adversus Marcellum, quod
finhlual personæ divisai per hypostasias.

R. V. J. Christi enim nomen in illa hom. cit. loc. nequidem legere est ;
sed simpliciter ait, duas esse personas juxta verba Prophelæ et Apostoli: *pro-
crea unxit te Deus, Deus tuus* ; sed hoc S. ChRYSOST. de duabus personis divinis
inllegit Patre et Filio incarnato, confutare intendens Judæos; distinctas
esse personas Patrem et Filium , non unam, ut erronee putabant Judæi ;
deinde Christum esse simul Deum et hominem, quem illi hominem purum
tranl arbitrari ; hic enim idem Prophelæ et Pauli scopus erat. Quæ S. ChRYSOST.
mens adeo perspecta erat Nestorio ejusque fautoribus, ut nec hæresiarcha
ipse, nec Theodoretus Nestorii propugnator, licet perpetuus S. Chrysostomi
lector, nec Joannes Antiochenus, nec Facundus Hermianensis , acerrimus
trium capitulorum defensor, alias diligenter S. Chrysostomi loca corradens
L. II. c. b., unquam ad Chrysostomum appellant. Sed et S. Chrysost. dogma
Catholicum jam ante Nestorii ortum adeo diserte et nitide docuit, et impium
Nestorii dogma decretoria sententia feriit, ut magis non posset. Valde pium,
ait S. Chrysost. epist. ad Cæsarium (opp. t. 3. p. 745. E.) Christum, *qui
morte circumdatus est, confiteri in divinitate perfectum, unum Filiumuni-
genitum, non dividendum in filiorum dualitatem, non alterum et alterum;
absit ; sed unum et eundem Dominum Jesum, Deum, Verbum, carne nostra
amictum... Fugiamus eos, qui dividunt naturam. Etsi enim duplex natura,
urumtamen indivisibilis, et indissipabilis unitio in una filiationis confi-
tenda persona.*

1°. *Obj. III.* Si una esset in Christo persona, scilicet Verbi ; ergo verum
esset dicere : *unus de Trinitate est passus*: atqui hoc non; nani HORMISDAS
S. Pontifex hanc propositionem in Monachis Scythiæ damnavit.

R. C. M. N. *min. et prob.* HORMISDAS solum repressit temeritatem et perti-
naciam monachorum Scythiæ, qui hanc propositionem contendebant neces-
sario adjiciendam esse definitioni Concilii Chalcedonensis ; quasi hæc, nisi
adderetur illa propositio, manca et imperfecta foret ; atque ideo de Nestoria-
nismi labe infectos habebant, qui dictæ propositioni subscribere renuebant.
Quem intempestivum zelum, pertinacemque animum reprehendit HORXI-
SDAS, ceu tumultuum et dissensionum causam, ac silere jussit de proposi-
tione ista, circa ipsam vero propositionem judicium non tulit. At hunc
loquendi modum postea revera approbavit Ecclesia in Concil. general. V.
Collât. 8. can. 4. et 5. (Labbe. t. 5. p. 558.), Joannes II. S. P. in epist. ad
Justinianum, in qua et Imperatorem laudat, qui eam luebatur ; e contra
damnat monachos Acœmclas contra sentientes.

172. *Obj. /U. Ex Ratione.* 1°. De conceptu substantiæ est, subsistere per se; delinitur enim, *quod est per se*: atqui humanitas Christi est substantia; ergo debet subsistere per se; vel secus, non erit substantia. 2°. Si humanitas Christi careat proprio subsistendi modo, non erit vera et perfecta substantia: quia careret subsistentia sua, quæ est complementum naturæ, et hujus perfectio. 3°. Persona est *naturæ rationalis individua substantia*: atqui Verbum assumpsit naturam rationalem individuum; ergo. 4°. Personæ Christi est composita, ex Synodo generali V. Collât. 8. can. 4. ubi definitur, *unionem factam esse secundum compositionem*. Et additur: *subsistentiam Christi esse compositam*. Ergo duæ debent esse in Christo personæ; nam persona composita duas dicit personas simplices, ex quibus componitur.

Ad 1um. R. D. De conceptu substantiæ est, subsistere per se; per se ille, quæ excludat inhæSIONem alteri tanquam subjecto, more accidentium C. quæ excludat subsistentiam in alio A'. Plus ex conceptu substantiæ nequit evinci: est de conceptu substantiæ posse subsistere subsistentia propria et connaturali; non autem ita actu subsistere, ac non posse subsistere subsistentia nobiliore et digniore, quæ vices suppleat subsistentiæ propriæ,

Ad 2um. A'. .1. -id prob. D. Subsistentia est complementum et perfectio naturæ, hanc perficiens in ratione naturæ, vel essentiæ AT. illam constituens in ratione suppositi, et hoc tantum sensu perficiens C. At si constituatur in ratione suppositi per subsistentiam nobiliorem et digniorem, habetur complementum ultimum, et sic perfectio nobiliori modo, quem ex suo conceptu non excludit substantia.

Ad 3ºº. D. Est individua substantia, i. e. subsistentia C. individua natura A'. juxta n. 165. Ideo fit, ut persona, quia est naturæ rationalis individua subsistentia, substantiam faciat existere separatim, et incommunicabilem alteri. At Verbum non assumpsit naturam humanam jam subsistentem, et habentem personam propriam.

Ad 4um. R. D. Persona Christi considerata *preeise* secundum id, quod dicit in recto, et secundum se, est composita AT. considerata tam secundum id, quod dicit in recto, quam secundum id, quod dicit in obliquo C. Priore modo enim considerata, est personalitas Verbi, quæ est simplicissima. Al quia personalitas Verbi subsistit in duabus naturis inter se unitis, ideo considerata posteriore modo recte dicitur composita, h. c. *subsistens duabus naturis*; ex quo nullo modo sequitur, ipsam compositam esse ex duabus personis simplicibus. Et hæc mens fuit Patrum Syn. V.; illud enim: *secundum compositionem*, opponunt Eutychianis asserentibus unionem faciam secundum confusionem naturarum; et Nestorianis, volentibus factam secundum allectum, vel simili morali modo.

173. *Obj. Γ.* Specialiter contra, quod D. Virgo sit Θεοτοχος; *Deipara*. B. Virgo non genuit divinitatem; ergo.

R. N. Cons. Ut enim sit et dicatur mater Dei, satis est, quod genuerit eum, qui est Deus; ferme ut in humanis: ut enim mulier sit, et dicatur mater hominis, satis est, quod cum genuerit, qui est homo, licet nobiliorem hominis partem, animam, non generet.

Inst. 1. Terminus generationis est suppositum; atqui suppositum divinum non potest terminare generationem temporalem; quia terminus gene-

rationis non potest esse ante actionem generationis : atqui suppositum divinum jam erat ante generationem temporalem ipsius Christi ; ergo.

Il .V. min. Ad prob. 1). min. Suppositum, vel persona divina, ut est Minpici, et subsistens in sola natura divina, jam erat ante C. ut est composita, et subsistens simul in natura N.

Il. Seque dicas : Sicut terminus generationis divin® est persona : ita pariter generationis human® persona humana. Nam persona divina, cum infinita sit, terminare generationem humanam potest; non sic e contra persona humana generationem divinam.

/nst. 2. Mater suo lilio consubstantialis esse debet.· atqui B. Virgo non est consubstantialis filio; alias foret Dea, ut inferebat Nestorius.

R. D. A. Debet esse consubstantialis filio ex omni parte A. ex aliqua fdrte, secundum naturam, quam ipsi communicat C. Licet igitur non sit consubstantialis suo filio secundum naturam divinam, recte tamen mater Dei dicitur; quia genuit eum, qui est Deus. Et ulterior ratio est, quia generatio terminatur ad personam, non ad naturam ; unde non solemus dicere, nec proprie dicitur, natura humana genita ; sed homo genitus : atqui homo, aB. Virgine genitus, est Deus; ergo et illa mater Dei, juxta illud S. Elisabeth Luc. 1. Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? ·

Inst. 3. Ergo eodem jure dici posset B. Virgo mater Verbi divini.

R. D. Illat. Mater Verbi formaliter N. materialiter, quatenus est mater illius, qui est Verbum Patris C. In rigore, Verbum formaliter, significat terminum generationis æternæ per divinum intellectum. Quo tamen non obstante, etiam in sensu catholico, passim dicitur mater Verbi, scilicet materialiter, sensu dato.

ARTICULUS HI.

15IN CONCILIO EPHESINO GENERALI III. CANONICE DAMNATUS SIT NESTORIUS? ET NUM
HUIUS ERRORI ADILESERIT JOANNES ANTIOCHENUS CUM SUIS ORIENTALIBUS
EPISCOPIS ?

Primum negant ex Calvini schola et secta scriptores posteriores Albertinus, Tgidius Gaillard, aliique, non tam personæ Nestorii gratia, quam ea occasione detrahendi Synodo œcumenicæ, indeque ducendi argumentum, ad infringendam aliarum Synodorum auctoritatem. Quoad alterum ratio dubitandi quibusdam est visa, quod Joannes plura gesserit Ephesi, præcipue damnando S. Cyrilli 12. capitula , vel anathematismos ; quibus tamen hic S.Præsul dogma catholicum tuitus, damnabat nefariam doctrinam Neslorii. Sed

1II. Dico I. Nestorius legitime ac canonice ab Ephesina Synodo damnatus est. Conclusio continet partes duas; 1°.quod legitime, sive juste, ob doctrinam hæreticam damnatus sit. 2a. quod canonice; sive quod in ejus condemnatione erratum non fuerit contra formam judicii. Igitur

Prob. 1*. p. Nestorius vere hærcsin docuit; ergo legitime, et juste damnatus est. Cons, palet. Prob. A. Nam 1°. JXcstorium docuisse, a Verbo assumptum esse hominem perfectum, subsistentem, constat ex symbolo ab

ipso Neslorio condito, quod Charisius presbyter Putribus Epheuhiis obtulit, ut videre est Act. 6. (Labb. I. 3. p. 678. C.)

2°. ideo aiebat hominem in utero B. Virginis formatum . sive filium Virginis, alium esse ab unigenito Dei Filio; ut loquitur Neslorius ipse in anathemalismo primo contra Cyrillum (Labb. ibid. p. 423. C.) : *Si quis eum, qui est Emmanuel, Deum verum esse dixerit, et non potius nobiscum Deum: hoc est inhabitasse eam quæ secundum nos est, naturam, per id quod unitus est nostræ, quam de Maria Virgine suscepit : matrem etiam Dei verbi, et non potius ejus, qui Emmanuel est, nuncupaverit.... anathema sit.* Unde liquet, duos eum filios in Christo asseruisse, unum Filium Dei, alterum Virginis, quem Emmanuel vocat : huneque solum a Virgine genitum esse, scilicet illam solius meri hominis matrem esse. Quæ duo sæpe aliis in scriptis repetii ; prius in Quatern. 16. ex Cone. Ephes. Sess. 1. (Labb. t. 3. p. 528.), alterum in ep. 2. ad Cyrill. (opp. S. Cyrill. t. 5. part. 2. Sect. 2. p. 27.) Eisermon. vel homil. 1. de Inearn. η. 6. (inter opp. Marii Mereat, part. 2*. p. 5. edit. Garnerii.) ; *Habet matrem Deus? Ergo excusabilis gentililum matres Diis subintroducens... Non , vir optime, Maria peperit Deum.*

3°. Quod ex adoptato principio consequens erat, in Christo non dari unionem substantialem physicam, et hypostaticam, sed moralemduntaxat, atque accidentalem , ipse professus est. 1°. *Habitationis*, cum totum Incarnationis mysterium nihil esse aliud velit, quam *habitationem Dei in homine*, Qualeni. 16. cit. 2°. *Dignitatis* ibid. Unde et ejus vox erat, Qualem. 16. (Labb. p. 524.): *Propter eum, qui portat ; eum, qui portatur, veneror: propter eum, qui latet ; eum, qui apparet, adoro.* 3°. *Operationis, affectus*, ut iterum ex ipso Nestorio constat apud Cyrill. ep. 2. (opp. t. 5. part. 2J. p. 20. B.) Quæ omnia, aiunt Patres Ephesini, se hausisse ex ipsis Neslorii scriptis, et sermonibus.

Conf. 1. Cum Joannes Antiochenus ad litteras Cyrilli proplerca moneret Nestorium, ut ab his erroribus prædicandis desisteret, ad idemque hortaretur Cyrillus ; præciperet Cælestinus S. P. sub poena depositionis, et excommunicationis, ut professione fidei orthodoxæ hos errores ejuraret; ac tandem ipsa Ephesina Synodus idem exigeret ; nulli unquam paruit Neslorius ; ergo, facto proprio, rursus se reum asseruere doctrinae probavit.

Conf. 2. Testimonio veterum omnium, qui de Nestorio scripserunt, præcipue S. Cyrilli in anathemalismi 12. contra Nestor. Item epist. ad Cælestinum S. P.; Theodoret. L. 4. de hæres. ; Cass. L. 2. de Inearn. et L. 5. ; Liberati in Breviario Caus. Nestor. (Labb. t. 5. p. 740.); ipsius Imperatoris Theodosii , cleri, et populi Constantinopolitani, ac totius Christiani orbis, qui constanter usque huc Nestorium ceu hæresiarcham execratus est; ut proinde non appareat, qui sine impudenciæ et summae temeritatis nola negari queat, etiamsi ab auctoritate Synodi œcumenicæ præscinderemus, Nestorium docuisse hæresin.

173. *Prob. 2*. p.* In condemnatione Nestorii nihil ab Ephesinis Patribus erratum fuit quoad formam judicii et condemnationis canonicæ; ergo. *Prob. 1.* Ut quis canonicè condemnetur, requiritur 1°. criminis notitia, et debita probatio. 2°. Testes non suspecti, et non illegitimi. 3°. Diligens ante

senleiliarrt inquisitio et examen. 4". Concessa reose purgandi copia. 5°. Judex competens. 6°. In reo pertinacia. Atqui hæc omnia in condemnatione Nestorii concurrerunt.

1°. Notoria erat Nestorii hæresis, quam scriptis et sermonibus disseminabat; ad quam tota Constantinopolitana urbs, exceptis paucis Nestorii assentatoribus, turbata fuit, adeo ut plerique de populo, clero, et senatorio ordine, Nestorium, ubi esset, refugerent, ne ejus se communione polluerent; et liquet amplius ex ante dictis.

2". Testis erat clerus et totus Constantinopolitanus populus, qui Nestorii concionibus interfuit; item S. Cyrillus, Episcopi Ephesi congregati supra 200. et convocati ex omnibus partibus, quorum fides nullo ex capite suspecta reddi potest; iique omnes nullo ex delicto, aut aliunde illegitimi; item urbs Constantinopolitana.

3°. Judicium hoc non fuit præproprium, aut sine accurato examine; ut enim ex ipsis Concilii Actis constat, Act. 1. Nestorii scripta explorata sunt diligenter, et cum Nicæna fide, ac SS. Patribus, divinisque Scripturis collate.

4°. Nec conqueri potuit Nestorius, se non auditum, condemnatum fuisse; quippe juxta canones, tertio legitime citatus et honorifice, missis ad eum Episcopis, ut se Concilio sisteret; non modo non paruit contumax; sed missos etiam legatos, ne quidem aspectu et alloquio dignatus, superbe et contempnim abegit.

5°. Episcopi in causis fidei debite congregati, ut in Concilio generali legitimo, sunt veri et competentes judices; erantque tum illi uniti Ecclesiæ capiti, Romano Pontifici, qui jam ante quoque in Romana Synodo sententiam tulerat in Nestorium.

6°. Pertinacia Nestorii summa fuit; quippe saepe monitus, ut ab errore desisteret: saepe damnatus in pluribus particularibus ante Ephesinam Synodis: Romanis quatuor, tot Alexandrinis, accedunt Constantinopolitanæ; quibus singulis, uti et generali Ephesinæ se submittere renuit; ut proin merito Patres Ephesini condemnationis et depositionis sententiam miserint ad Nestorium, sub hac épigraphe: *Nestorio novo Judw.*

176. *Obj. I.* Nestorius nullius eorum reus fuit, ob quæ est condemnatus; ergo. *Prob. A.* 1°. B. Virginem confessus est *Deiparam*, Θεοτόκον, serm. 5. n.4. (inter opp. Marii Mereat, part. 2. p. 30.) : *Si quis hac voce Θεοτόκο gaudet, apud me nulla est de voce invidia; tantum ne Virginem faciat Deam.* Et serm. 12. n. 7. (ibid. p. 86.) : *Damna cos, qui dicunt secundum Apollinarianis et Arii sensum Dei genitricem, et ego una tecum clamo Θεοτόκον.* Et n. 22. *Quæ peperit, propter unitatem dicatur genitrix Dei, i. e. Θεοτόκο.*

2°. Negavit Nestorius duas esse in Christo personas, duos filios; nam in epist. ad Cyrillum, quæ est inter Cyrillianas ordine quinta (opp. S. Cyrill. t. 2. part. 2*. sect. 2. p. 26. E.) : *Nomen Christi, ait, expertem patiendi, et patibilem substantiam in una et singulari significare persona.* Ac paulo post (ibid. p. 27. A.) : *Divinitatis et humanitatis in unius personæ copulationem congruentium rationem vocat.*

3°. Idem Nestorius aperte profitetur apud Cyril. L. 2. cont. Nestor, (opp.

t. 6. p. H. D.) : quemadmodum unitas in Christo, ac divisio , vel duplicitas spectanda sil ; scilicet : *nullam esse divisionem copulationis illius, wque filietatis ; sed neque, qua Christus est, ullam inesse divisionem ; verum divinitatis et humanitatis duntaxat.* Quare infert : *nec duos nos habere Christos; nec filios duos , sed unum.* Atqui hæ propositiones orthodoxe sonant; ergo.

R. A. .1. *Ad Ium. D.* Confessus est Deiparam in sensu orthodoxo A'. pravo cl haeretico C. Nimirum, vocem $\theta\beta\omicron\tau\omicron\chi\omicron$, *Deipara*, tribui B. Virgini permisit, non in sensu catholico , juxta quem Deum genuit ; sed in sensu maligno; eatenus, quia genuit hominem , qui postea unitus Deo, et factus Dei templum est; ut dictum in Conci, prob. 2. et ipse exposuit in epist. ad Cælestinum. (Labbe. t. 3. p. 351. A.) : *Ferri tamen potest hoc vocabulum (t-ko-ô-xov).... propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa; non quia ipsa mater sit Dei Verbi; nemo enim antiquiorem se parit.*

Ad 2““ . *D. similiter.* Negavit in sensu catholico Ar. hæretico C. Fundamentale enim principium totius Nestorii hærcsis fuisse, quod Verbum sibi univerit hominem in utero B. Virginis perfecte formatum , sicque subsistentem in se , ac propriam habentem personam , vidimus n. 174. ex symbolo Nestorii. Dum vero subin personæ unitatem profiteri visus est; unitatem intellexit non aliam, quam moralem, eo quod persona in Christo humana esset moraliter unita personæ divinæ, unione habitationis, vel dignitatis, etc.; cum Incarnationis mysterium nihil aliud crederet esse, quam *habitationem Dei in homine*, ut modo ante el supra diximus. Quæ unitas coincidit cum unitate ex fictione juris; juxta quam tutor et pupillus, pater et filiusfamilias dicuntur et censentur persona una.

.Id 3““ . Eadem est resp., et quidem his in locis aperte ipse unitatem dignitatis exprimit; nam in primo vox *dignitatis* ab adversariis prælermissa suppleri debet ; sic enim cit. loco verba sonant : *nullam esse divisionem copulationis, quæ in dignitate consistit.* Et in altero ita habent : *sed unum cteumdem esse dignitate.*

177. *Obj. II.* Cum Synodus Ephesina sententiam ferret in Nestorium, nondum erat œcumenica; nam 1°. nondum aderat Joannes Antiochenus cum Episcopis suis Orientalibus. 2°. Nondum aderant Legati Pontificii, quippe qui nonnisi celebrata jam Actione 1., in qua damnatus Nestorius, adveniant. 3°. Nestorius ipse non adfuit; quin Episcopi stantes a parte Nestorii palam contestati fuerant, se irritum habituros, quidquid decerneretur in Nestorium antequam Joannes cœterique Orientales advenissent; ergo certe canonice damnatus non fuit.

R. *Ad 1*°®. A'. A. *Adprob.* 1°m. Licet de industria moras traheret, ut Nestorio faveret, ut ait Synodus Act. 5. (Labbe. t. 3. p. 659. E.) in relatione ad Cœlestinum : *Tanta dilatione malitiose usus est, cum ipsum anteverterint, qui majori viarum intercapedine distabant ;* ipse tamen jam per legatos consenserat ad dandum initium Synodo, etiam se absente. Ephesum vero cum advenisset, Synodus eum , ut interesset, honorifice invitaverat. Etsi daremus nihil horum observatum ac lumque fuisse, non ideo sequitur; ergo Synodum, propter Joanuis cum suis absentiam, œcumenicam non fuisse, alioquin nulla unquam fuisset œcumenica Synodus; imo moraliter esset impossibile , ut haberi posset, cum in nulla unquam omnes convenerint Epi-

scopi; olfloH morali ler non possit, ut omnes conveniant, nullo excepto. Sed sufUeilad œcumenicalem Synodi, omnes, qui jure convocandi sunt, legitime convocatos fuisse. Quod si ex convocatis adesse malitiose morentur, mora, secundum regulas juris, his solum, non aliis, nocere debet. Ac demum ex Orientalibus illis Episcopis Joannie Antiocheni plures nequidem ex jure convocandi, nedum exspectandi erant, cum, teste Synodo in relat. cit. (Labbe. ib. p. 663. E.) ex his *alii essent ob graves culpas depositi; cum ipsis diam Pelagiani, Celestiani.*

Jd2u*. Coelestinus executionem sententiae jam Romæ in Nestorium latam commiserat S. Cyrillo; qui proin vices Romani Pontificis gerebat, ut adeo aliorum Legatorum Pontificis absentia nihil sententiæ in Nestorium latae canonitati deroget. Deinde Legati Pontificii, qui de novo advenerant, excussis diligenter in Act. 2. iis, quæ Act. 1. contra Nestorium decreta fuerant, et ipsi in Act. 3. subscripserunt.

Ad 3^{am}. Contumacia, qua Nestorius canonice citatus comparere noluit, uljote reus, ipsi soli, non Synodo obesse potest; alioquin in reum contumaciter comparere nolentem nunquam posset a iudice ferri sententia. Idem est de Episcopis Nestorianis. Absentia vero Orientalium his juxta resp. ad patrocinari non poterat.

178. *Inst.* 4. Cyrillus erat Nestorii inimicus; et tamen, promotore maxime Cyrillo, lata fuit sententia in Nestorium.

RiS. Cyrillum adversarium fuisse doctrinæ perversæ Nestorii, non personæ. Nam imprimis, antequam Nestorius spargeret hæresin suam, nullas prorsus cum Nestorio similitudines habuit. Post vero nihil non movit Cyrillus, ut Nestorium aberrantem reduceret; ut constat ex ejus epist. ad Nestorium, elloannem Antiochenum. Quod vero plane pertinacem impugnarit, tuendo dogma catholicum, pro officio fecit. Nec tam ipse promotor erat sententiæ in Nestorium, quam Ephesini Patres omnes, Nestorii scriptis diligenter excussis.

H

179. *Inst.* 2. Nestorii accusatores simul erant testes, imo iudices; ut Cyrillus, Theodotus Ancyranus, Acacius Mitylenensis: at hoc repugnat formæ canonici iudicii; ergo.

R. 1°. Quoad S. Cyrillum; nec proprie testis fuit, nec accusator Nestorii, sed accusator erat populus Constantinopolitanus: clerus urbis ejusdem; qui doctrinæ Nestorii impietate querebantur: monachi qui pro convocanda Synodo libellum supplicem Imperatori obtulerant. Scripsit quidem de Nestorii doctrina ad Coelestinum S. P. Cyrillus; sed postquam intellexisset, Nestorium prius ad eundem scripsisse. Testes erant, qui de populo elclero condonantem audiverant, homilias Nestorii legerant, et reliqua Nestorii scripta: ipsi etiam anathematis contra Cyrillum; et epist. ad eundem. Cyrillus autem potius partes strenui defensoris fidei, et, accepta a Coelestino facultate, executoris sententiæ Romani Pontificis egit.

R. 2°. Theodotus vero et Acacius, si quid in Concilio protulerunt contra Nestorium, non precise qua accusatores egerunt; sed, more aliorum etiam iudicum, ad declarationem iustitiæ sententiæ, quæ fertur.

180. *Dico II.* Nunquam Joannes Antiochenus Nestorii erroribus adhæsit.

Prob. 1°. Non adhæsit iis ante Ephesinam Synodum. *Prob.* Post acceptas enim Coelestini et Cyrilli litteras, Joannes, data ad Nestorium epistola, adeo non approbavit ejus errorem, ut ah eodem dehortaretur eliam Nesturiuin. *Etenim*, in epist. cit. (Lab. t. 3. p. 393. A.) s* *id*, quod nominis (Deipane)significatione offertur, non recipimus, restat, ut in gravissimum errorem prolabamur. Imo vero, ut inexplicabilem illam unigeniti Filii Dei oeconomiam abnegemus. Quandoquidem nomine hoc sublato, vel hujus potius nominis notione repudiata, sequitur mox, illum non esse Deum, qui admirabilem illam dispensationem nostra salutis causa suscepit; tum Dei fr- b- um neque se exinanivisse, neque in servi formam se demittens, ineffabilem quamdam benignitatis magnitudinem humano 'generi exhibuisse, etc. Quorum vereris pium sensum convenienti voci Θεοτόκο prædicare? et similia. Hæc eerie Joannis animum a Nestorii impuro placito longe remotum produunt.

2°. Neque in ipsa Synodo, cum Joannes esset Ephesi; licet euim, ul primum advenisset, coacto propriis in ædibus cum suis Orientalibus conciliabulo, multa non excusanda egerit, sententiam depositionis ferendo in S. Cyrillum, et Memnonem; ejus contra Nestorium anathemalismos rejiciendo, ceu de Apollinaris, et Eunomii hæresi suspectos; ipsam Synodum Ephesinam impugnando, etc.; ipsum tamen Nestorii dogma nunquam, nec sua in Cyrillum censura approbavit, teste Sixto Rom. Pontifice, in ep. post initam pacem ad Cyrillum data (Lab. t. 3. p. 1177. A.) : *Non se exulicestro sanctus frater noster Joannes addiderat; non ejus est blasphema prædicatione deceptus*. Et S. Cyrillo ipso epist. ad A'alerianum (opp. t. 2. part. 2*. sect. 2*. p. 171. A.) : *Religiosissimi totius Orientis Episcopi una cum Domino meo Joanne... scripta dilucidaque confessione omnibus palam fecerunt, se profanas Nestorii vocum novitates, æque ac nos condemnasse et anathematizasse, seque nullo unquam loco eas habuisse*.

3°. Minime vero post initam inter ipsum, et S. Cyrillum, et Ecclesias pacem, sive post Synodum; quod constat ex oratione, quam Paulus Emisenus Alexandria}, illuc ea de causa a Joanne el Orientalibus missus, ad pacem cum Cyrillo ineundam habuit in festo Nativitatis, cum summa acclamatione populi, cujus hæc professio (Lab. t. 3. p. 1097. A.): *Non igitur duos Filios asserimus; neque merum hominem Emmanuelem, qui ex Deipara Virgine natus est; neque gratiam, veluti Prophetam, aut Justum aliquem, plus aliis consecutum*, etc. Præterea ex ipsiusmet Joannis ad Sixtum summum Pontificem litteris, quibus exponit, se primum non æquo tulisse animo, quæ contra. Nestorium gesta fuerant; sed adjungit (Lab. ibid, p. 1089. A.) : *Placuit et nobis quoque in S. Synodi sententia, qua Nestorium deposuit, acquiescere, ipsumque pro deposito habere, ac* (N. B. j blasphemam illius doctrinam anathematizare.

Igitur ex tota Actorum serie illud colligitur, Joannem Nestorii personæ, ob veterem amicitiam cum illo jam tum in monasterio ad Lauram contractam, quod in epitome historica supra notavimus, fuisse quidem, et conatum, ut prævisæ eriperet depositionis sententiæ; at non adhæsisse Nestorii nefando dogmati.

181. *Obj.* Paires Ephesini 1°. in epist. synodica ad clerum Constantino-

pollnmim inoneiil, quod Joannem curn suis niiallicmalizariut (Lab. t. 3. p. 770. C.) : *quod cum Nestorio sentire, nequaquam cessent*. Idem aiunt in relat. ad Imperatorem. 2°. S. Cyrillus epist. ad Theopemplurn scribit (opp. L 5. part. 2. p. 92. D.) eos *Nestorii dogmata loqui, sentire, et confiteri*; ergo.

R. Patres Ephesini et S. Cyrillus sic scribebant, eo quod tam pertinaciter adhtorendo Nestorii partibus et ipsam impugnando Ephesinam Synodum, se, non sine fundamento, suspectos fecissent apud omnes in urbe de Nestorii doctrina C. quod re ipsa hac infecti fuerint N. Res illa meri facti erat, cujus veritatem detexit exitus, eos "revera Nestorii hæresi infectos non fuisse. Unde et S. Cyrillus, veritate comports, correxit opinionem suam in epist. ad Valerianum cit. in Concil. Item epist. ad Aeacium Mitylenensem.

Nec inde sequitur, temerarium' fuisse hoc Patrum in Joannem ejnsque Episcopos Orientales judicium; tum ob dicta in resp., tum ideo, quod citati a Synodo, iit fidei suce contra Nestorium rationem redderent, id facere nollent. Hinc ad summum, in re meri facti, falsum fuit.

Si ais: Joannes cum suis in conciliahulo suo damnavit 12. capitula, sive anathematismos S. Cyrilli, quos totidem Nestorianæ doctrinae erroribus directe opposuerat; ergo hos Cyrilli anathematismos damnando, hoc ipso approbavit doctrinam Nestorii.

R. D. A. Damnavit anathematismos S. Cyrilli, quatenus impugnabant doctrinam Nestorii N. quia, ut aiebat Joannes in decreto, utque ipse putaverat, Cyrillus impugnando Nestorium, lapsus videbatur in hæresin Apollinaris, Eunomii, et Arii C. At hoc falsum erat, ut ostendet Articulus sequens.

ARTICULUS IV.

UTRUM S. CYRILLUS IMPUGNANDQ NESTORIUM LAPSUS SIT IN APOLLINARIS HÆRESIN; EJUSQUE EPISTOLÆ ET ANATHEMATISMI OMNIS VACENT ERRORIS CULPA?

Apollinaris hærcsin S. Cyrillo, velut ab hoc in Epistolis et Anathematismis contra Nestorium expressam, primus objecit Theodoretus Cyrensis, Cyri Episcopus, Nestorio impense favens, et conciliabuli Ephesini contra Synodum œcumenicam præcipuum fulcrum. Post initam S. Cyrillum inter, et Joannem Antiochenum, ac reliquos Orientales, atque Ecclesias pacem, Orientalium variis opinio eadem insedit de Cyrillo: memorata hujus scripta ab errore Apollinaristarum pura non esse. Posterioribus nostris temporibus, ex Doctoribus Prolestantium quidam Nestorium sanctis Patribus et Martyribus, S. Cyrillum e contra Apollinaristarum et Eutyehianorum fæci adnumerant. At quoad primum interim

182. *Dico*. S. Cyrillus impugnando Nestorium in Apollinaris hæresin lapsus non est, ejusque scripta, Epistolæ, et Anathematismi omni errore vacant.

Prob. I. de Epistolis. 1°. Auctoritate ipsius Ephesinæ Synodi Act. 1. in qua lectæ sunt S. Cyrilli ad Nestorium litteræ et a Patribus approbatae, qui suum de earum orthodoxia judicium hisce expresserunt in relatione ad Imperatorem Act. 1. (Lab. t. 3. p. 510. E.) *Cyrilli religiosissimi sanclissimique Archie-*

*piscopi epistolas de fide conscriptas cum hac expositione (Nicænæ Iblei et Patrum) contulimus, colhitisque dogmatibus ac sentiis consentaneas rpt-
rimus, nec ulla re doctrinam ejus a pia illa expositione discrepantem. Ac in
relatione ad Cœlestinum S. P. (Labb. t. 3. p. 662. B.) : Lectæ sunt littera,
quas sanctissimus.... Ecclesia Alexandrina: Episcopus Cyrillus ad eum (Ne-
storium) scripserat ; quas S. Synodus approbavit, ut recte inculpateque exa-
ratas, atque in nullo dissentaneas divinis Scripturis, etc.*

2°. Auctoritate Cœlestini S. Pontificis in epist. ad Cyrillum, qua hujus
zelum et fidei tuendæ studium dilaudat (Labb. ib. p. 3-48.) : *Nos quoque,
dilecte Frater, nonnulla addituri eramus; nisi eadem omnia, quæ nos senti-
mus ac tenemus, te itidem sentire, ac tenere perspiceremus, et in fide luenda
fortissimum te propugnatorem esse, exploratum haberemus.* Et in altera ad
Nestorium (Labb. ib. p. 361. B.) ait, se Ecclesiæ Alexandrinæ sacerdotis
fidem probasse et probare, monetque Nestorium, ut eadem sentiat.

Proh. II. de Anathematismis. Nam et hos ab Ephesina Synodo approbatos
fuisse, testatur Vigilius S. P. in decreto, quo exauctoravit Rusticum et
Sebastenum, Romanæ Ecclesiæ diaconos ; tum Joannes Sebastenus in epi-
stola Synodica ad Leonem imperatorem ; Liberatus in Breviar. Et profecto
Synodus V. Collât. 8. can. 13. (Labb. t. 5. -p. 378.) non alia de causa Treo-
doreti scripta quædam, tanquam impia, anathemate notavit, nisi quod 12.
Cyrilli capitula sive anathematismos damnasset ; eademque de causa, can.
14. Ibæ Edesseni feriit epistolam. Nec aliter insequentes Synodi judicarunt,
quæ superiorum , et inter has quintæ Synodi Acta comprobarunt.

183. *Obj. I.* S. Cyrillus ipse agnovit postea, se ex nimio contra Nestorium
studio in errorem incidisse Apollinaris; ergo. *Prob. Ant.* Si id non agnovisset
Cyrillus, cur ergo, cum pacem iniret cum Joanne Antiocheno aliisque
Orientalibus, ab iis non exegit, ut suos in Nestorium anathematismos appro-
barent ; aut certe revocarent damnationem eorum, velut infectorum Apol-
linaris hæresi, unde tanta S. Cyrillo conflabatur infamia?

R. A'. A. *Ad prob.* R. S. Cyrillum prudenti ex oeconomia et studio reslituendæ
inter Ecclesias pacis, tacuisse desuis capitulis. Equidem inde Orientales
aliqui causam sumpsere judicandi, Cyrillum retractasse sua capitula; sed
immerito. Nihil enim prorsus retractavit , ut ipse declarat epist. ad Aeacium
(opp. t. 5. part. 2*. sect. 2*. p. 110. D.) : *Volebant, inquit, omnia aboleri,
quæ vel epistolis, vel tomis, vel libris evulgaveram, et soli fidei, quæ a sanctis
Patribus nostris Nicææ edita fuerat, consentire; ego vero ad ista ita rescripsi :
Expositioni fidei, quam Nicæni Patres ediderunt, adhæremus omnes. Quæ
vero recte contra Nestorii blasphemias scripsimus, ea ejusmodi esse, ut nulla
nobis ratione persuaderi possit, ut recte scripta esse negemus.*

Nec contendas, hoc loco S. Cyrillum loqui solum de epistolis suis, aliisque
libris, non 12. capitulis, vel anathematismis, ex quibus potissimum argu-
menta contra Cyrillum petuntur. Nam anathematismi Cyrilli erant pars
epistolæ ejusdem tertiæ ad Nestorium et synodicæ, quam dedit ad Nesto-
rium tum primum , cum a Cœlestino S. P. declaratus esset executor sen-
tentiae, quam Cœleslinus tulerat in Nestorium ; et cum ante célébrasse!
Alexandrinam Synodum.

I 181. *Inst.* 1. Orientalium pluies, docti, eatholique Episcopi semper
t habili, ut Andreas, Tlieodorelus, impugnarunt Cyrilli capitula, quod Apol-
I linaris hæresin containerent ; ergo.

I R. Neutrius auctoritas valet quidquam : ambo adhœrebant Nestorio, et
I Joanni Antiocheno ac hujus conciliabulo : scripseruntque conira Cyrillum
I ei hortatu tum Nestorii, tum Joannis ; quando hic conciliabulum coge-
I bati ad impugnandam Ephesinam Synodum. *Mandavit ergo*, inquit in
I Breviario c. 4. Liberatus de Joanne loqueris (Lab. t. u. p. 744. D.) *Andrew*
I *(t Theodoreto Episcopis Concilii sui, ut scripto ostenderent contra ipsa duo-*
I *decim capitula, tanquam Apollinaris dogma instaurantia.* Sed et uterque a
I Cyrillo confutatus, ad id eum stimulantibus Patribus Ephesinis, ut liquet
I ex Cone. Actis. Sed et ab hac censura sufficienter a Synodo ipsa absolutus
I est. Cyrillus, cum ista Act. 5. omnia decerneret irrita, quæ Joannes cum
I suis contra Cyrillum tentaverat. Demum Theodoretus ob impugnata duode-
I cim Cyrilli capitula in Syn. gen. V., ut diet. prob. 2., poenas dedit.

185. *Inst.* 2. Adhuc post Ephesinam Synodum, et pacem inter Ecclesias
restitutam, duodecim Cyrilli capitula impugnabant Orientales catholici, et
alii, neque tamen his contradicebat Cyrillus ; ergo signum est, quod retra-
ctaverit. *Prob. A.* Nam impugnabant Ibas Edessenus in epist. ad Marin Per-
sam, Gennadius Constantinopolitanus Episcopus, vir sanctus, qui duodecim
capitula ut hæretica damnavit, teste Facundo Hermianensi in Defens. trium
Capital. L. 2. c. 4. ; impugnabat et Isidores Pelusiot a, epist. L. 1. ep. 310.
et 370.

R. 1°. *in genere* : Impugnarunt decepti, et quod Cyrilli mentem non essent
assecuti C. vel T. secus N. *Dixi* : vel T. Non enim de omnibus citatis, quod
impugnarint, verum est. Cur vero post pacem inilam, adhuc Orientalium
nonnulli putarint, Cyrillum retractasse capitula sua, dictum n. 183. in
resp.

R. 2°. *Ad prob, in specie* : Ibas quidem impugnabat Cyrillum ejusque capi-
tula, sed male; nec enim in Concil. Chalcedonensi ante receptus est,
quam, quæ in epistola ad Marin contra Cyrillum scripserat, ipse diluisset.

Nec dicas : Ipsa tamen Ibæ epistola in Synodo Chalcedonensi approbata
fuit, testibus Facundo Hermianensi L. S. et 6. et Liberato in Breviar. Nam

R. Id falsum esse, tum ex Actis liquet Concilii Chalcedonensis; tum di-
serte affirmat Synodus V. propter epistolam Ibam condemnans : unde in
Chalcedonensi solum Ibas, a Dioscoro depositus, restitutus est sedi suæ, cum-
que jure suffragii admissus in consessum Concilii, postquam in Cyrillum
scripta excusasset. Nullatenus vero epistola ipsa approbata fuit. Facundo
tandem et Liberato hac in re fides non debetur, scribentibus pro domo sua,
ut aiunt ; quippe acerrimis trium capitulorum defensoribus.

Ad Gennadium Constantinopolitanum, qui Anatolio successit, respondeo
librum illius contra Cyrillum et hujus 12. capitula non extare. Ac Facundo
quidem merito diffidi posset, ut qui in libris illis, quos pro famosis tribus
capitulis edidit, in laudandis auctoribus non semel hallucinatus est ; obser-
vante Petavio Theol. Dogm. de Incarn. L. 6. c. 11. Sed permissio, quod
S. Cyrillum impugnasset Gennadius ; id fecit deceptus falsis rumoribus, nec
assecutus mentem Cyrilli. Hoc ipse demum Facundus fateri coactus est,

!.. 2. c. 4. Gonnadium dicentis (CyriHi) *intentionem minus intellexisse*. Quin idem ejus judicium de Ibaesl L. (i. c. 3. ubi : *Fatendum est, inquit, hanc epistolam satis ostendere, quod rererendissimus Ibas, quemadmodum dictum est, cum Orientalibus, aliarumque prorinciarum Episcopis, intentionem dictorum B. Cyrilli minus intelligens, el suspicatus quod negaret in Claislo differentiam naturarum, consequens judicavit, quia in Apollinaris dogma incidisset*. Tum vero falsam illam Orientalium opinionem fuisse docet, ac Cyril lum defendit ibid.

ifi

Ad Isidorum Pelusiotam, respondeo : nego quod impugnari! Cyril li ; sed solum hunc monuit, deceptus pariter falsis rumoribus a Joannis Antiocheni factione sparsis ; scripsit enim hæc ad Cyril lum, quo tempore res Ephesi fervebat. Responsionem ipsa Isidori verba confirmant.* *Multi ex iis, qui Ephesi coacti sunt, te traducunt ut tuas inimicitias persequentem, ac non ea, quæ Jesu Christi sunt, orthodoxe quærenlem*.

18fi. *Inst.* 3. Acta Ephesinæ Synodi nihil referunt de judicio Patrum, circa tertiam Cyril li ad Nestorium cum anathematismis epistolam ; ergo hi a Synodo approbati haud fuere.

R. .V. *Cons.* Licet enim acta, quæ ad nos non integra pervenerunt, de hoc Patrum judicio nihil referant; epistolam tamen illam tertiam cum anathematismis receptam et approbatam fuisse, dubium fieri non potest, tum propter *prob.* 2". supra; lum singulariter ideo, quod Catholici, contra Acephalos disputantes Cunstantinopoli in collatione habita, id opponerent Acephalis; quin hi vel negarent, vel negare possent. Habita est collatio illa Justiniano imperante.

187. *Inst.* 4. Si tertia illa Cyril li epistola cum anathematismis sit vere orthodoxa et approbata Ephesi, cur ergo Concilium Chalcedonense illam non recepit? Ita jam olim Acephali objiciebant Catholicis. Ante resp.

Obserra : In Act. 2. Concil. Chalcedonensis recitata sunt antecedentium decreta Synodorum, Nicænæ et Constantinopolitanæ primæ, tum Patrum testimonia, ut hanc sibi velul regulam ponerent, quam in condenda fidei formula sequerentur; inter Patres nominarunt Cyril li epistolas duas tantum, alteram ad Nestorium, alteram ad Joannem Antiochenum. Harum prior est Cyril li secunda ad Nestorium ; posterior ea quam , reddita jam pace , per Paulum Emissenum misit ad Joannem; ul constat ex verbis Aet ii Archidia-' conis epistolas recitantis, in Actis Concilii. De tertia vero illa Cyril li epistola nulla ibi facta rmentio est, nec in alia Actione Concilii. Hinc dum Patres Act. 5. in definitione fidei, post symbola duorum primorum Conciliorum, Cyril li quoque *Synodicas* ad Nestorium litteras recipere se profitentur, etsi per *Synoditas* tertia quoque intelligi forte posset, utpote quæ data est cx Alexandrina Synodo, et vulgo dicebatur *Synodica*, teste Dionysio Exiguo in Præfat., rectius tamen juxta Act. 2. per *Synodicas* litteras intelligitur secunda Cyril li ad Nestorium, quæ etiam erat *Synodica*, data cx anteriore Alexandrina Synodo. Cur vero tertia illa Cyril li epistola in Synodo Chalcedoiensi commemorata non fuerit? cum Catholicis olim contra Acephalos in collatione (Lab. t. 4. p. 17G7. E.)

R. 1°. Sed eam Concilium nec exclusit, aut rejecit: *Si enim omnes for-*

gas d definitiones fidei in Epheso contra Nestorium facti Concilii suscepit et
 .vifrniarilChalcedonensi· Concilium, quemadmodum hanc habuit refellere?

R.2°. Ratio fuit, qiuotrñ iidem dabant Acephalis : *Quin adversus Nestorii
 Uasphemias, quæ duas naturas in duas personas et duas subsistentias divi-
 dui, unam personam et unam subsistentiam volebant definire; illa autem
 epistola duarum subsistentiarum intulit mentionem ; propterea proprie eam
 nominare distulerunt, ul non invenirentur aut illi, aut sibi esse contrarii ;
 id magis illam alteram epistolam ejus præposuerunt, quæ super consensu
 ppnboliNicæni laudata esi ; et eam, quæ ad Orientales scripta est.*

Sto inferas : Si C y r i l l u s dixerit duas in Christo subsistentias, hoc ipso
 rrrasset, cum una sit tantum , nempe divina, in Christo subsistentia.

R, D. Si dixisset in sensu, quo nunc vox subsistentia sumitur C. si in
 sensu, quo olim sumebatur N. S. C y r i l l u s per duas subsistentias intelligit
 duas naturas, essentias *existent*^; non vero sumpsit subsistentiam pro per-
 tona L ipsisNeslorianisid latentibus, qui alioqui Cyrillum ut amicum am-
 plexati fuissent.

C y r i l l u s constitutum jam ante annos fere centum οὐσία et ὑποστάσεω
 discrimen exacte quidem observat in Dial, de Trinit. et in epist. ad Valeria-
 num; at recedit ab hac consuetudine in libris contra Nestorium, quod ipse,
 fautoresque ejus οὐσίαν et ὑζοστάσιν promiscue usurparent ; non sumit tamen
 hypostasim pro persona , ut Nestorius ; sed pro natura , eratque idem , quod
 absistentia. Vid. P e t a v . Th. Dog. de Incarn. id longius ostendentem, de
 Trio. L. 4. c. 2.

188. *Obj. IL* S. C y r i l l u s tamen in anathematismis hæresin Apollinaris
 docuit; ergo. *Prob. A.* Nam anath. 1. ait de B. Virgine : *Peperit enim car-
 rier Verbum*^, quod ex Deo est. At Apollinaris docuit solam carnem assum-
 ptam fuisse. Item vox *carnaliter* sonat idem ac more aliarum feminarum.

R. In nullo horum sensu vocem *carnaliter* sumit C y r i l l u s , sed ut ipse An-
 dre® sibi hoc objicienti respondens declarat, B. *Virginem carnaliter genuisse
 D?um Verbum*, nihil aliud ei est, quam secundum carnem *genuisse Verbum*;
 quod apposuit ad evertendam Nestorii perfidiam , ut constaret, B. Virginem
 ^non hominem simplicem , ac nudum , sed Deum Verbum, non qua Deus est,
 sed qua carnem habet, genuisse. Reliqua , quæ naturarum in Christo diffe-
 rentiam attinent, contra quam et ex S. C y r i l l o argumenta petuntur, vid.
 ^Sect. seq.

Huic similes pleræque objectiones sunt, quæ contra orthodoxiam C y r i l l i
 ei illius anathematismis et scriptis contra Nestorium promuntur; proin pro
 solutione aliarum, quæ tum hic, tum contra naturarum in Christo diffe-
 rentiam formari possent, regulam hic observari volumus, ac semper alias,
 quam ipsi Patres figunt : Cum de auctoris cujusdam statu dijudicando agitur,
 non ex una alterave hinc inde collecta sententia, ac ne ex verbis qui-
 dem solis ferendum esse de eo judicium; sed ex continenti oratione, ex
 hente ac scopo scriptoris, qui per universi operis corpus lanquam succus
 quidam vitalis diffunditur. Hæc regula a S. Ambr osio traditur ep. 63. (al. -48.
 n. 4.) ad Sabinum : *Verbum si offenderit, virtutem professionis interrogato.*
 Et n. G. *Elenim sermonem dubium mens non dubia obumbrat, et defendit a*

lapsu. Item a Facundo L. 9. n. 3. : *Quocirca non adspiciamus in furtivas sententiarum particulas, quas idee prmeidunt htcrelici, ut in eis non (ippn· real dicentis intentio.*

SECTIO II.

DE DUARUM IN CHRISTO NATURARUM DIFFERENTIA.

Apposite hic quis usurpet comparisonem , quam praclaro Novatiakk, scriptor pervetus L. de Trinit. c. 30. instituit, inter oppugnantes utrimque duas catholicum de Trinitate dogma hæreses, quarum alteri Sabellius, alteri patrocিনatus est Arius : *Revera quasi inter duos latrones crucifigitur Dominus, quomodo fixus aliquando est : et ita excipit hærelicorum istorum ex utroque latere sacrilega convicia.* Sic enim aliarum duarum hæresuin medium est catholicum de Incarnatione dogma, hinc Nestorii, indeEuty-chis, qui in illud contrariis ambo studiis sunt debacchati. De priori salis hucusque actum; de Eutyche nunc agendum est, qui unitatem, non solius personae; sed, quod haereticum fecit, natura in mysterium hoc invexit. Ac 1°. cognoscenda est illius historia :2°. error ejusdem, in quo haeserit :3°.«o- dicandum dogma catholicum de existente duplici in Christo natura. : 4°. quæ porro ad Eutychianismi criticam pertinent, examinanda.

ARTICULUS I.

HISTORIÆ ECTYCHIANÆ HERESIS SUMMARIA RELATIO.

Ejus origo et incunabula.

189. *Eutyches, Nestorii* primum diaconus, contra hunc strenuam Ephe-sinis Patribus operam navavit, cujus meminit Constantinopolitana Synodus sub S. Flaviano preside celebrata Act. 4. et Chalcedon. Act. 1. Postea pres-byter factus, et Archimandrite celeberrimi Monasterii, teste Liberato, in Nestorianam hæresin implacabili ferebatur odio ; ex quo, ut credibile est, et quibusdam S. Cyrilli sentiis male intellectis, in errorem Nesloriano oppositum incidit, docens , ut auctor est Libera tes, et quotquot de ejus bæresi scripserunt : *ante adunationem*, sive unionem, *duas in Christo fuisse naturas ; post adunationem vero unam factam esse.* Hæc cum domi inler familiares crebris sermonibus agitare, Eusebius Dorylæi civitatis Phrygiæ I Salutaris Episcopus, Eutychi amicissimus. sæpe ipsum monuit, ne talia

eloqueretur. Sed Eutyche in concepta erronea mente perseverante , rem ad Fluumji deferendam judicavit. Proieral is Conslanlinopolitanæ Ecclesiæ , l'mXLo suffectus, qui anno 447. decesserat.

Eutyches in Synodo Constantinopolitana damnatur.

190. Anno igitur inscquenle, cum esset Conslantinopoli collecta Synodus Episcoporum 40., teste Theophane, ad dirimendam controversiam inter Florentium Sardium Episcopum , Lydiae metropolitanum, el duos ejusdem provinciae Episcopos, Joannem, et Cosinium, lite hac terminata, Euse-nrs libellum obtulit Synodo adversus Eutychen , quo hunc hæresis accu-sitat.

Missi igitur Joannes presbyter, et Andreas diaconus, qui illum vocarent; quibus respondit, se non solere, nec posse monasterio egredi; quod cum illi renuntiassent Synodo , simulque tam ipsi, quam Joannes Basilii Seleu-ciensis diaconus testarentur, Eutychen, se audientibus , dixisse unam tan-lom post incarnationem in Christo esse naturam ; neque carnem ejus con-«uhslantialem esse nostra; eodem die missi alii, qui eumdem secundo citarent ; sed irrito quoque conatu : quin , his non obstantibus, libellos per 11211 asteria,quibus dogmata sua exponebat, ad Archimandritas misit, ut iis subscriberent. Quare tertia citatus vice valetudinem excusans, ad dies se-ptem inducias rogavit. Quibus impetratis tandem 22. Novembris, comitante valida Monachorum manu, cumque ingenti stipatu militaria Florentio Patri-cioet magno Silentiario deductus, comparuit coram Concilio,fretus Chrysa-plii, Eunuchi potentissimi in aula, favore, quem c baptismo susce-perat, quique hanc illi pompam addiderat. Ab Episcopis et Florentio ipso interrogatus, hæresin suam libere et palam est professus; nec, quantum-cumque rogatus, ejurare voluit. Quare damnatus a Concilio, sacerdotali dignitate, tum praefectura monasterii exutus est.

Flavianus Leonem S. P. Romae de omnibus mature informandum censuit, atque acta Synodalia simul ei transmisit ; sed et Eutyches ad Leonem appellavit, de illata sibi injuria conquestus. Leo paulo serius acceptis Fla-viani litteris, cum diu anceps haesisset, comperta tandem re, damnationem Eulychis ratam habuit; eaque occasione celeberrimam illam ad Flavianum epistolam dedit, qua Incarnationis dogma catholicum penitus declaravit, Asterio et Protogene Coss. anno 449.

§. III.

Conciliabulum, vulgo Latrocinium Ephesinum.

191. Interim Cbrysaphius nihil omisit in favorem Eutychis, atque id opprimendum Flavianum ; coque vertebat consilia, qui deposito Fla-viano in Constantinopolitana sede Eutychen subrogaret. Quare apud Theo-dosinm Cæsarem alioquin pium, at ob simplicitatem, aulicorum insi-diis opportunum, calumniis Flavianum in suspicionem vocat, ac conque-

rente Eutyche de actis Synodalibus n Notariis corruptis , oblinet, ut generalis Synodus de novo congregaretur Ephesi, cui præssel *Dioscoru* Alexandria} Episcopus, excluso a præsidenliro jure Flaviano. *Borsumtnn* quoque Syrum archimandritam infamem sicarium invitavit Imperator, ac simul Leonem Rom. Pontificem ; qui vero legatos misit Julium Episcopum, Renatum presbyterum, Hil arum diaconum , Dulcitiu m notarium.

Coepta igitur est Ephesina spuria Synodus anno 449. sexto Id. Aug., utest in Actis Chalcedonensis Concilii, quibus illa conciliabuli Ephesini inserta sunt. considentibus Dioscoro Alexandrino , et Julio, aliis Juliano Puteolano Episcopo , vices agente Leonis S. P., Juvenale Hierosolymitano, et Domno Antiocheno : etiam Flavianus adfuit, sed ut reus, nec suo loco considens. Episcopi convenere, teste auctore Breviculi, 360.

Instantibus Leonis legatis, ut Synodica ejus ad Flavianum epistola legeretur palam , id Diosconis elusit. Post introductus et Eutyches, fidei suū libellum obscuritatibus potius et amphihologiis plenum obtulit, excluso Eusebio Eutyichis accusatore.

Lectis Constantinopolitanæ Synodi, in qua Eutyches damnatus, aciis, mox jubente Dioscoro decretum Synodi Ephesinæ l. recitatum, quo prohibitum , ne quis præter ea , quæ ibi constituta erant, de fide amplius quaereret, aut retractaret; secus, si Episcopus, vel clericus esset, deponeretur; si laicus, communione privaretur: unde *Diosconis* contra Flavianum et Eusebium, ceu Ephesini illius transgressores, quod novi aliquid de fide constituissent, depositionis sententiam tulit; Eutychen vero in integrum restituit ; alios ad subscribendum metu compulit. Flavianus ad Sedem Romanam appellans, *cæsus et multis injuriis affectus*, ut ait Liberatis, *migravit ad Dominum*. Acta Concil. Chalced. Act. 4. a. Barsuma occisum produnt. Legati vero Leonis , quod constanter Flaviani damnationi contradicerent , a Dioscoro in custodiam dati, uno Hilaro excepto ; qui ægre et clam fuga elapsus Romam pervenit, et de singulis Leonem edocuit ; qui coacto Romæ Concilio novam a Theodosio Synodum petiit, sed frustra; cum Theodosius lege lata potius Ephesinum latrocinium firmavit, et extincto Flaviano suffecit Anatolium , cujus ordinationem, non ante datam professionem fidei, ratam Leo habere voluit, vetuitque recitari ad altare nomina *Dioscori, Juvenalis, Eustachii Berylhensis*.

illud his addendum, Dioscorum post finitum Ephesinum latrocinium, excommunicationis sententiam prope Nicaeam tulisse in Leonem Pont, coactis ad subscribendum decem Episcopis.

Interea vero Theodosio fatis functo succedens Marcianus legem Theodosii sustulit; atque edictum promulgavit contra Clericos et Monachos, *qui relido vero orthodoxa Religionis cultu , Apollinaris vel Eutychelis hæresin et dogmata abominanda secuti essent*; ac cum Leone de convocanda Chalcedone generali Synodo convenit.

§. IV,

Concilium Chalcedonense Generale IV. in causa Eulychis.

Ifô. Quare Chalcedonense anno 451. Concilium iniri cœpit, présidente Leone per Legatos, Pasciasium Lilybœi, Lucentium Asculanum episcopos; Bûmfacium et Basilium presbyteros, quibus accessit ex auctoritate Pontificis Iuanis Coënsis. Convenero Episcopi supra 600, Quid in qualibet Actione jeslum, latius deductum vide Tract, de Princip. Thcol. P. Kilber n. 137.; ok, quantum ad plenius intelligenda, quæ sequuntur, salis est, rerum ge-itaruni summam damus.

Acti. III. Lata fuit depositionis sententia in Dioscorum his de causis : 1°. Quod similia saperet cum Eutyche. 2°. Quod Eutychen canonice a proprio Episcopo depositum in communionem suscepit. 3°. Quod S. Leonis id Flavianum epistolam, quo minus legeretur, inhibuerit in suo conciliabule. P. Quod excommunicationis sententiam in Leonem ferre praesumpsisset u°. Quod canonice ter citatus comparere detrectarit. Ac ne qua spes relinqueretur Dioscoro recuperandi episcopatus, quod ille in vulgus sparse-rat; edictum a Synodo publice propositum est, quo constaret, ita eum dignitate ac gradu spoliatum esse, ut nunquam in integrum restituendus esset.

Act. V. Anatolius, ut jussus fuerat Act. IV. suæ symbolum fidei protulit, quod minime omnibus arrisit; cum enim ab Asclepiade diacono recitatum esset, reclarunt S. Leonis Legati cum Orientalibus quibusdam, quod in eo solum inesset, *ex duabus naturis esse Christum*, omisso eo, quod ad tollendam prioris sententiæ æquivocationem necessariim videbatur, et a Leone significatum erat : *in duabus esse naturis immutabiliter, inconfuse, indivise*, ut diserte testatur LeonTius L. de Sectis Actione 6. (Bibi. Magn. PP. 1.11. p. 516. A.) Hinc inter Patres orta disputatio; sed cum abitum et novam de integro Synodum Romae celebrandam minarentur Leonis Legati, nisi ex hujus praescripto formula fidei conciperetur; tandem in condenda definitione fidei S. Leonis epistolam, tumultuantibus contra Eutychianis Monachis, ceu regulam ex toto secuti sunt. Ac mox ead. Act. additum decretum, complectens symbolum Nicaenum, Constantinopolitanum, duas Cyrilli epistolas, epistolam S. Leonis ad Flavianum, quibus tota de Incarnatione fides in compendio expressa, ac simul lectum, et omnium sententia probatum. Post etiam

Act. VI. Cui Marcianus ipse cum Pulcheria interfuit, rursus est recitata fidei formula superiori Actione confecta, et singulorum subscriptione firmata. Quo praestito Patres ad greges suos revertendi facultatem efflagitant. Quo indicatur, jam Concilium a Patribus pro finito habitum fuisse.

Et vero in Actionibus sequentibus aliae pertractatae causae sunt, et conditi Canones, quorum examen alterius loci et crisis est. Illud tamen non praetermittendum, quod Act. VIII. Theodoretus Cyrensis Episcopus, et Act. IX. ac. \. Ibas Edessae Episcopus, a Dioscoro depositi, suis tandem restituti sint sedibus; sed quod ob impugnatos S. Cyrilli anathematismos de Nestorii hæresi se suspectos reddidissent, non ante, quam anathema dixissent Nestorioet Eulychi.

Tandem absoluta Synodo, et ab Imperatore publico edicto sancito, «conis in pœnam relegatus Gangram Paphlagoni®. Ægyplus tamen, Æthio- pia , Alexandria Dioscoro etiam deposito servabant fidem. Ac Alexandria quidem divisa, nequidem, mortuo Dioscoro, ad pacem rediit.

Turbæ J», t Concilium Chalcedonense, et Henoticon Zenonis.

193. Primos tumultus concitabant *Monachi* tum *Alexandrini*, lum *Pala- stini*, priores ex suo in Dioscorum studio : posteriores eo stimulati a Theo- dosio monacho, Eulichis antiquo amico. Ambos vero tum Marcianus impe- rator, tum Pulcheria comprimere laborarunt.

Al Marciano defuncto *Timotheus Ælurus* totam commovet Ægyptum, et tractis ad suas partes Monachis miscebat omnia. Quibus commotus Leo Mar- ciani successor, pelli Alexandria Timotheum jubet, et Gangras relegari. Non minus Orientem turbabat *Petrus Cnapheus*, sive *Fullo*, sua fraude et perfidia; sed et hic, Leonis decreto, exilio damnatus, antequam in Oasim deportaretur, clam sibi fuga consuluit.

Leone defuncto, et Zenone imperante, Basiliscus tyrannidem invadit, et, cum Eulichianæ faveret hæresi, Timotheum Ælurum ab exilio revocat: qui illuc cum Petro Cnapheo venit, Aeacio jam Constantinopoli anam sedem tenente. Basiliscus contra Chalcedunensem Synodum et S. Leonis epistolam edictum promulgat, contradicente Aeacio; at tumultu populari Basiliscus fugere cogitur; atque Zeno cum exercitu urbem intrans, interfectoque tp ramio, solus rerum politur.

Zeno igitur rescissis Basilisci Actis, Aeacio, qui Petro Cnapheo favebat, persuadente, ad conciliandos cum Catholicis Eutychianos, quasi mediam fidei formulam inter utrosque promulgavit. Quod edictum ἐνωτικόν, *cener- liatorium*, sive *unitaticum* vocavit.

in hoc Nestorium et Eutychem damnat : de Dioscoro tamen, de Concilio Chalcedonensi, de epistola S. Leonis callide tacet ; cæterum 12. Cyrilli ana- themalismos approbat ; ac universim, non aliud esse admittendum symbo- lum, quam. Nicænum, in Conciliis Constantinopolitano L et Ephesino œcu- meniico comprobatum. Elsi vero sileat de Chalcedonensi Synodo, illius tamen fidem eo edicto profitetur.

Felix III. S. P. *Jlenoticwn*, etsi non aperte damnaret œconomiae causa, ne irritaret Zenonem, sicque graviora mala averteret ; respuit tamen, et Legatos misit ad Zenonem, qui cum eo agerent. Sed hi primo in vincula conjecti, postea ab Aeacio corrupti, fæde praevaricati sunt, ut etiam cum hærelcis communicarent. Quare Felix in Synodo Romae coacta tamlgatos excommunicavit, quam ipsum Aeacium : sic quoad rem et implicate simul damnans *Henoticum*, licet, œconomiae causa, istud aperte non damnaret. Sed Aeacius id parvi pendens , in haereticorum communione perstitit. Quo cx tempore Romana Sedes a Constantinopolitanæ Ecclesiae communione sepa- rata est, non nisi post annos 35. Justino Imperatore, et Hormisdæ Rom. Pont. reintegrata pace.

Eutychianæ seclæ propagatio.

191. Capitem magistri sui Eulichis de una Christi, post unionem, natura sententiam varios in sensus traxerunt Eutychiani. Ac quidem decem id sectas propterea divisi sunt. Quorum primo Alexandrini a *Petri Mbggi* Patriarch® sui cominutiohc divulsi, dicti sunt *Acephali*, teste Leontio L. de Sect. Act. 8. (Bibi. M. PP. t. 11. p. 512. C.) quod a capite, patriarcha suo, disjuncti, seorsim congregarentur. Recedendi a patriarcha Eulichiaris Alexandria causa fuerat, quod Petrus Moggnis a Zenone in sedem Alexan- drinam restitutus, hujus *Hcnoticum* probasset, ac proinde nec damnasset Concilium Chalcedonense, uti, ut faceret, optabant.

Nomen hoc universis postea Eutychianis commune fuit. Dicti quoque sunt *Jlonophysilæ*, a natura una, quam dicebant in Christo, et *Ægyptii* ; quod totam fere occuparent Ægyptum ; et *Schematici*; quod non veram , sed in figura tantum Christi carnem agnoscerent. Mutationem alii in Verbo factam dicebant, quod *Verbum caro factum* diceretur. Huc refer *Theopaschitas*, de quibus in Procmio.

Universæ vero illorum factiones ad duo hodie capita referuntur ; *Euty- dianorum* simpliciter, qui germanam magistri sui hæresin profitentur; et Acephalorum, sive Semi-Eutychianorum, qui in quibusdam ab illo dissen- tiunt; singuli tamen sc S. Cyrilii tueri conantur sententia, qua *unam* dixit *Mluram incarnatam*.

ARTICULUS II.

DOGMA CATHOLICUM DE DUPLICI VERA INTEGRAQUE NATURA, POST UNIONEM , IN CHRISTO CONTRA EUTYCHIANOS ET SEMI-EUTYCHIANOS OSTENDITUR.

195. Eutychem post unionem non nisi unam in Christo naturam agno- visse, certum est omnibus; ita enim ipse in Constantinopolitana Synodo interrogatus, candide profitebatur : *Confiteor, ex duabus naturis fuisse Do- mnum nostrum ante adunionem ; post unionem vero, unam naturam con- (in)OT*. At non æque inter auctores convenit, quo sensu per unionem, unam in Christo naturam factam Eutyches intellexerit? an mixtione; an confusione; an conversione unius in alteram; an demum compositione, quomodo corpus et anima componunt hominem ; singuli enim illi sensus a diversis scriptoribus et Patribus hæresiarchæ tribuuntur. At dissidii hujus causa inde repetenda est, quod tum Eutyches ipse, tum ejus discipuli in eiponendo suo dogmate, varii et mutabiles, prout premebantur a Catho- licis, nunc hoc, nunc istud edicerent. Certe dc Eutyche Flavianus id testatur epist. ad Leonem (Lab. t. 4. p. 14. A.) : *neque sciens* (Eutyches) *quod dicit, neque de quibus affirmat*. At parum refert, quo sensu Eutyches suum dogma intellexerit, cum nullus subsistat ex singulis. Quare simpliciter

196. *Dico*. Natura divina et humana per Incarnationem Verbi, sive

unionem, non coaluerunt in unam; sed utraque post unionem iKou-
ftisa, impermixta, et integra permansit.

Conclusio est dogma fidei, definitum contra Eutychen in Synodo gene-
rali IV. Chalcedonensi; Conslantinopolitana II. Ac jam antea S. LeoneS.P.
in celeberrima epist. ad Flavianum, cui subscripserunt omnes Chalced-
nenses Patres, quaeque ab his posita fuit in decreto fidei.

Prob. I. Ex SS. Scripturis duplici modo: 1. iis textibus, quibus naturi
duplex evidenter asseritur: 2. aliis, quibus Christo contraria, quæ uni
naturæ convenire nequeunt, tribnuntui.

1°. Igitur S. Scriptura duas in Christo naturas evidenter adslruil. Al
Philipp. 2. v. 6. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus erf,*
esse se aequalem Deo; sed semelipsum exinanivit formam servi accipiens. En
duplex forma, sive natura Dei et servi inconfusa, impermixta, el distincta
Christo tribuitur. Nec obstant hæc: *semetipsum exinanivit;* non enim se
exinanivit, conversione divinitatis in carnem; hoc enim impossibile est.
cum Deus essentialiter immutabilis sit; sed assumptione humanitatis, for-
mam *servi accipiens.*

Nec dicant Eutychiani : equidem exinanivisse se Deum sine divinitatis
conversione in carnem; sed assumptione humanitatis; verum ita, ut hæc a
divinitate absorpta fuerit; sicque huic mixta perierit, veluli *gutta mellis*
aquis maris permixta; ut eorum quidam fabulati olim, teste Tueoborro
in Dialogo 2. (opp. t. 4. p. 77.B.)

Contra est : quod hoc Apostolo directe adversetur, qui deforma servi vi-
sibili, sensibili loquitur; cum statim subdat : *el habitu inventus ut hemo;*
ergo hæc forma servi assumpta non sic perierat instar guttæ mellis occani
aquis mixtæ, et evanescentis. Deinde quomodo in natura absorpta pati,
emeifigi potuisset ?

Item I.Joan. 1. v. 1. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus*
oculis nostris, quod perspeximus, et manus noslrce contrectaverunt de verb)
vitee. En rursum duplicem in Christo naturam distinctam, primo *divinam*
Verbi vite; deinde *humanam,* quæ visa oculis, contrectata manibus.

2°. S. Scriptura Christo contraria tribuit : quod sit minor Patre, el tamen
idem cum Patre, Joan. 6. quod a nobis discedat, et tamen quod nobiscuin
maneant in ælernum, Joan. 16. et similia plura. Vid. η. 167. Atqui hæc in
una natura salvari non possunt. Quibus adde

3°. Ea Scriptura loca, quæ duas in Christo voluntates, ac consequenter
totidem naturas distinguunt, velut Luc. 22. *Non mea voluntas, sed tua fiai.*
Matth. 26. Aon *sicut ego volo, sed sicut tu.* At Christus, qua Deus, volun-
tatem suam divinam imprimis non amiserat; hoc enim ei impossibile
fuit : deinde voluntas Christi, qua Dei, eadem omnino erat cum voluntate
Patris; ergo habebat adhuc aliam, qua homo ; ergo et utramque naturam
divinam et humanam. Inde tamen inferre non licet; ergo et duo essent in
Christo volentes. Nam voluntas ad naturam , ut aliunde constat, pertinet;
sed volens ad personam, ut patet ex divinis; quia licet tres personæ sint,
non nisi una tamen voluntas est.

197. *Prob. II.* Ex Conciliis. Nicænum diserte in Symbolo posuit : *Qui*
propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de coelis, el

Incarnatus est, el homo factus est. Idem repetit Constantinop. L in symbolo;
Ephesina æctunenica Synodus decret, de fide (Lab. 1.3. p. 690.), sym-
bolum aliud , quam quod Nicicic fuerat editum, neque facere se professa
est, el lieri deinceps vetuit; Chalcedonensis vero contrarium in Eutyche
damnavit, ut dictum Ari. priore. Sed el generales Synodi alte, Concilium
Chalcedonense insecute; Generalis V. Aci. 1. et Collai. 8 Generalis VI.
Att.il. 13. 18., etc.

198. *Prob. III.* Ex SS. Patribus, qui ante Eulychianismi tempora florue-
runt, ex quibus sequentes delibamus.

1°. Ex Græcis Patribus : S. Ignatjus M. in epist. ad Ephes, n. 7. el relatus
ab Atianasio L. de Synod, pag. 709. n. 47. de Dominô nostro Jesu Christo
ila loquitur : *Unus medicus est, carnalis el spiritualis, factus el non*
factus : in homine Deus; in morte vita vera; et ex Maria, el ex Deo. Post
hunc Clemens Alexandrin. Pædag. L. 1. c. 3. coelestem paedagogum illuni
ait, prodesse mortalibus *lanquam hominem, el tanquam Deum, quippe peccata*
indulgentem, qua Deus 'est; ut autem est homo, pædagogi more ad non peccan-
dum instituentem. S. Athanasius integris etiam libris naturarum discrimen in
Christo tenuit : ut in ep. ad Epictetum, quam adversus Apollinaris dogma,
tunc primum vulgari coeptum, elucubravil, n. 2. ait : *Potuitne, Christianis*
db hominibus in dubium vocari, utrumnam Dominus noster ex Maria edi-
tus, substantia et natura Dei Filius sit ; al secundum carnem, ex semine
David et ex carne sanctæ Marite. Ac L. 1. de Incani, cont. Apollinar. n. 16. :
Dicendus erit Christus, perfectus Deus el perfectus homo : non quod divina per-
fectio in humanam perfectionem mutata sit, quod impium est dicere : nec etiam
ipiod duæ perfectiones a se invicem divisas dicantur, quod a pietate alienum
est : neque per incrementum virtutis, et accessione jusiilite, absit: sed
ratione exislentiae indeficientis. Ut utraque unus sint, omnino perfectus,
idem Deus et homo.

2°. Ex Latinis Patribus : Tertullianus L. adversus Praxeam cap. 27., ubi
ad quæstionem illam, *quomodo Sermo,* sic Verbum vocat, *caro factus :*
ulrumne quasi transfiguratus in carne, an indutus carnem ? sic respondet :
imo indutus. Cceterum Deum immutabilem et informabilem credi necesse
est, ut æternum. Transfiguratio autem interemptio est pristini. Omne enim
quodeumque transfiguratur in aliud, desinit esse quod fuerat, et incipit esse
fpiod non erat. Deus autem neque desinit esse; neque aliud potest esse. En
quam scite omnem altcrationem excludat. At L. de carne Christi c. 5.
Utriusque substantial (naturæ) census hominem et Deum exhibuit; hinc
natum, inde non natum; hinc carneum, inde spiritalem ; hinc infirmum,
inde præfortem ; hinc morientem, inde viventem. Quid clarius? S. Ambros.
L. 2. de Fide c. 4. (al. 9. n. 77.) : *Servemus distinctionem divinitatis et*
carnis. Unus in utraque loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura
ut. Plures referunt passim alii, ut Cyprian. L. de Idolor. vanitate n. 11.
Novatianum L. de Trinit. c. 16., ac quotquot de hoc mysterio tractarunt. Cf.
Petav. de Incani. L. 3. c. 6. et 7.

199. *Prob. IV.* Rationibus Theologicis : 1°. Si est una tantummodo na-
tura ca vel divina, vel humana est, vel ex utraque quid compositum,
h. n.

h. e. divina simul et humana, vel neutra. Si sola est divina, Christus nun est homo; si humana sola, non est Deus; si neutra, nec homo est, nec Deus; si utraque simul, nec Dei est natura talis, nec hominis, et sic Christus nec consubstantialis erit Patri, nec homini.

2°. Christus in illa unica fuisset passus; ergo æque in divina, quam humana; at in divina non potuit. Ita Lepoius in Libell. emendat.

3°. Idem Christus dicitur Deus et homo: atqui fieri hoc non potest, nisi per unionem substantialem naturæ humane cum persona Verbi; impossibile enim est, ut duæ naturæ, formaliter distinctæ, de se invicem pnedicentur in concreto, nisi in supposito uniantur. Cf. Petav. loc. cit. c. 9.

200. *Obj. I.* Joan. 1. *Verbum caro factum est*; ergo divinitas Conversa est in carnem; sicut Joan. 2. v. 9. cum dicitur, aqua vinum *facta*, aquæ in vinum conversio designatur.

R. V. *Cons.* Neque enim Verbum, juxta verba Joannis, magis conversum in carnem dici potest, quam in maledictum, ob verba Apostoli ad Gal. 3., ubi dicitur *factus pro nobis maledictum*. Et ratio est, quod vox *factum* non semper indicet conversionem, sed etiam communi loquendi modo acquisitionem, assumptionem alicujus; velut dum quis dicitur factus rex, sacerdos, pontifex: sensus non est, eum conversum esse in dignitatem regiam, sacerdotalem, pontificiam; sed quod hanc assumpserit. Quando vero *factum* veram conversionem designet, quando non? a subjecta materia, ac circumstantiis pendet. Hinc est disparitas ad rationem additam; aquam conversam esse in vinum circumstantiis clamant, nec etiam quid aliunde obstat, quo minus vere in vinum converti potuerit: at dicere, divinitatem converti in aliud, non patitur subjecta materia, cum talis mutatio Deo immutabili sit impossibilis: nec contextus; continuo enim subjicitur: *et habitavit in nobis*; at vero quod habitat, non est idem cum eo, quod habitatur, inquit S. Chrys. hom. 30. (al. 11. n. 2.) in Joan.; nullo minus in hoc convertitur.

201. *Obj. II.* Ex SS. Patribus. Juxta S. Athanasium in symbolo, vel quisque hujus auctor dicatur: *Sicut anima rationalis et caro unus est homo; ita Deus et homo unus est Christus*; qua loquendi ratione et alii subinde Patres utuntur: atqui ex anima et carne fit una natura in homine; ergo et ita ex divinitate et humanitate una fit, vel componitur natura in Christo.

R. 1°. Unio hypostatica cum plane singularis sit, et exemplo careat, a nobis explicari nequit, nisi per quædam similia; quæ tamen simul in aliis dissimilia sunt, et mysterium hoc sublimissimum non nisi imperfecte explicant. *Usi sunt igitur Patres*, ait Rusticus Disput. contr. Accphal. (Biblioth. M. PP. t. L part. 1°. p. 809. D.), *hoc exemplo* (ali homine desumpto)...., *ut ostenderent unum Filium, unum Christum, unum Dominum, et ejus unam personam, substantialem*. Nam ait S. Aug. ep. 3. (al. 137. n. 11.) *sicut in unitate personæ anima unitur corpori, ut homo sit; ita in unitate personæ Deus unitur homini, ut Christus sit*. Vel ad ostendendum, quod, sicut in homine duæ naturæ incomplete existunt in una persona humana: ita ex unione naturæ humanæ cum Verbo fiat, ut duæ naturæ completæ existant

in una persona Verbi, licet in modo plurimum differant unionis; ut auctor Eiposit. fidei sub nomine Justinii editus n. 11. Maxentius Libell. cont. Accphalos (Biblioth. M. PP. L. L. pari. 2°. p. 161.) Eutym. Panopl. p. 2. Tit. 15.; apud eumque S. Athanas. ipse declarans hoc simile, et differentiam assignans: *Hic (Christus) enim non ex rebus imperfectis habet, ut sit (sicut homo), sed perfectarum naturarum concursus ostendit in se ipso: atque illic quidem partes hominis sunt anima et corpus*: Unde

R. 2°. D. M. Sicut anima et caro unus est homo unitate suppositi, ita Deus et homo unus est Christus. Vel: sicut anima et caro, tanquam duæ naturæ incomplete, existunt in una persona humana, ita per unionem naturæ humanæ cum Verbo duæ naturæ completæ existunt in una persona Verbi C. Sicut anima et caro sunt una natura completa, ita ex duabus naturis in Christo facta est natura una Ar.

202. *Inst. I.* S. Irenæus L. 3. cap. 21. (al. 19. n. 1.), Tertullian. Apol. C. 21. Incarnationem vocant *mixtionem et mixturam*; ergo. S. Ambros. vero L. 1. de Sacram. c. L et quidam alii dicunt, quod Verbum factum sit caro, sicut panis in Eucharistia fit corpus Christi: sed hoc iit per conversionem; ergo.

R. Jef Itur. D. Vocant mixtionem stricte et proprie talem xV. Per mixtionem intelligendo intimam ac substantialem naturarum unionem in persona C. Ita S. Cyrillus Alexand. contr. Nestorium L. 2. (opp. t. 6. part. 1°. p. 33. A. B.), et S. Aug. epist. 2. ad Volusianum n. præc. cit. *Sicut in unitate personæ anima unitur corpori, ut homo sit: ita in unitate personæ Deus unitur homini, ut Christus sit. In illa ergo persona mixtura est animæ et corporis; in hac mixtura est Dei et hominis; si tamen recedat auditor a consuetudine corporum, qua solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam; quanquam et in ipsis corporibus aeri lux incorrupta misceatur. Igitur duplex distingui potest mixtio: prima, qua duo ita permiscantur, ut utrumque deperdat integritatem suam, qualis est liquorum mixtio; estque strictius dicta mixtio: altera, qua duo intime, salva tamen ulriusque integritate, conjunguntur; sicque subin dicitur anima misceri corpori: deque hac sola loquuntur Patres, ut amplius ex contextibus liquet, tum inde, quod naturarum in Christo differentiam post unionem diserte doceant; ut de Tertulliano dictum n. 198. De Irenæo autem Lib. 3. cont. Hæret. 32. (al. 22.) quo toto capite contra eos hæreticos disputat, qui specie solum, h. e. apparenter, Christum fuisse hominem dicebant.*

/W2im. Solum docere intendunt, quod in Eucharistia sit vere caro et sanguis Christi: sicut Verbum vere habet carnem et sanguinem; ut ex contextu patet. Cæterum quoque de mente S. Ambrosii constat ex n. 198., de S. Justinii, cui idem tribuitur, ex Dialogo cum Tryphone: *nam quod tu asseris, Christum... nec hominem esse, ab homine (B. Virgine) profectum, non solum præter fidem videtur esse; sed etiam stultum*.

203. *Inst. 2.* At Damascen. in Dialectica c. G8. *Illud, inquit, scire attinet, hypostaticam unionem, unam rerum conjunctarum naturam efficere*. Et Julius S. P. in epist. ad Dionysium Corinthiorum Episcopum: xVcesse esG inquit,

cum duas naturas dicunt, unam adorare, alteram non adorare; ac in divinam quidem baptizari, in humanam vero non baptizari; ergo.

Ad tura, .V. assertum. Sed Bil l i u s, qui hanc versionem adornavit, temerarie vertit naturam pro hypostasi, nani in gneco extat ὁ-ο'σταιν, personam, non ἕψτν naturam. Quin cod. cap. infra studiose probat Damascens, ex duabus naturis tertiam aliquam non posse effici; item toto Lib. de natur. compos, et L. de duab. Christi voluntatibus c. 8, n. 5. stringentibus verbis: Quæ ex diversis naturis composita est natura, nulli earum consubstantialis est. Nam unaquæque natura simplex suam tantum habet definitionem. Composita vero aliam definitionem habet compositam. Impossibile est autem, ea, quæ diversam definitionem capiunt, ejusdem esse substantia. Igitur si Christus una est natura, quomodo consubstantialis Patri erit, ac matri? Ille enim Deus est, hæc homo. Dei autem et hominis non est una natura.

Ad 2U®. R. Cum Leo x t i o L. de Sectis Actione 8. (Bibi. M. PP. t. 11. p. 326. C.) epistulam illam non esse Julii, sed ab Apollinari scriptam; copotissimum argumento, quod Gregorius Nyssems in libro, quem contra Apollinarem scripsit, multa referat ex illa epistola, quæ refellit tanquam ab Apollinari dicta. Quanquam etiam permissio, inquit Eulogius Alexandrinus (apud PnoTiiM codice 230. p. 851. edit. Andr. Schotti, Genevæ 1612.) esse Joui, nomen naturæ pro persona sumpsit.

20 L *Inst.* 3. Teste Ephilemio Antiocheno apud Photium cod. 229. et S. Ma x i m o, plures ex Catholicis, numerari in Christo naturas acriter prohibebant, nolebantque dici *duas numero* naturas in Christo.

R. D. Id prohibebant aliquando ex simplicitate, bonum tamen sensum intendentes. C. Quasi ipsam naturarum differentiam in Christo negarent .V. Sed supposita etiam naturarum differentia, nolebant nihilominus dicere *duas numero* naturas; sed ea de causa, quam affert S. Maximus ipse in Opuscidis, *quod numerus omnis aut dividendi vim habeat, aut sit divisibilis, aut divisionem introducat.* Quod illi veriti, naturas duas post unionem salvas esse profiteri nolebant, *ne quid sectionis, vel partitionis in Incarnationis mysterium irreperet.* A'am *divisio* removenda est ab hoc mysterio. Al in hos solide quidem Catholicos, sed pro ratione temporis parum prudentes, invecti sunt S. Ma x i m u s in Opusculis, Ephr æ m i u s Antiochenus, Vigilius S. P. alique.

205. *Obj. III.* Ex Ratione: 1°. Si in Christo duæ essent naturæ, duo etiam essent Christi. *Prob. seq.* Ideo in Trinitate unus est Deus, quia est unica natura; ergo a contrario, si duæ sint in Christo naturæ, duo erunt Christi. 2°. Per unionem hypostaticam constituitur compositum theandricum in ratione novæ naturæ; natura enim dicitur a Philosopho 2. Physic, c. 1. *principium motus et quietis.*

R. .Id Γ"" .V. *seq.* *Disparitas est,* quia concreta substantiva non multiplicantur, nisi multiplicentur simul natura et suppositum: hinc in Trinitate non multiplicatur Deus, quia non multiplicatur natura; quamvis tres personæ sint: Christus vero non inultiplicattu, quid non multiplicatur suppo*

silum, etsi in eo sint naturae duae; lito enim in una eademque Verbi persona subsistunt,

.V. ('«ns. *Ad prob.* II. Non definiri a Philosopho naturam, principium molles et quietis simpliciter, sed cum addito : *ejus, in quo est, primo tperse*. Inde colligitur, de ratione naturae, prout ab Aristotele definitur, esse, ut sit pars primaria et essentialis alicujus compositi, cujusmodi est materia et forma in compositis naturalibus. Hinc subjungit ibid. : *natura aut subjectum est, aut subjectum inesse* ; id autem, quod ex his compositum est, natura quidem non est, sed consistat natura. Similiter igitur compositum ex duabus naturis Christi unitis in persona Verbi, non est una natura; sed constat ex diversis naturis mediate invicem unitis. Deinde operationes illae non debentur Christo ratione alicujus naturae, quam includit; quia sunt supra exigentiam naturae humanae : natura autem divina non unitur immediate humanitati, sed personalitas ; unde debentur Christo ratione personalitatis divinae. Ex hactenus disceptatis

206. *Infer, et collige sequentia.* 1. Illa, quae naturis secundum se sunt propria, etiam in Christo esse duplicia : 1°. Existentia duplex. 2°. Duplex duratio et praesentia localis, increata scilicet, immensitas, et aeternitas ex parte, naturae divinae ; ex parte contra naturae humanae creata, et finita praesentia in tempore et loco. 3°. Duplex intellectus, divinus et humanus, duplex intellectio, scientia, voluntas, de qua Sectione sequenti, libertas. 4°. Duplex operatio, divina, quae Christo communis est cum Patre, et humana, quae dicitur *Theandrica*. Definita haec sunt in Conc. Constantinop. II. *Omnia duplicia unius, ejusdemque Domini Salvatoris nostri J. C. secundum evangelicam traditionem asserimus ; id est, duas ejus naturas praedicamus, divinam et humanam, ex quibus et in quibus etiam post admirabilem et inseparabilem unionem subsistit, et unamquamque ejus naturam proprietatem naturalem habere confitemur : et habere divinam omnia, quae divina : humanam omnia, quae humana sunt, absque peccato.*

207. II. Quaecumque sunt in Christo propria uni naturae secundum se, non posse tribui alteri naturae etiam secundum se acceptae, et praeciso supposito. Unde falsae sunt propositiones istae, *Humanitas est Deitas; est Omnipotentia; est aeterna, omnipotens, immensa, etc.* aut : *Deitas est corporea, mortalis, composita, etc.* Cujus ratio est, quia etsi in Christo detur communicatio idiomatum, ut suo loco ex industria ostendemus ; non datur tamen nisi ratione suppositi unius naturae communis : igitur si naturae praescindantur ab hypostasi, inter eas haec communicatio inveniri non poterit; quia, in illis praecisis, ipsius communicationis deficit fundamentum, quod est suppositum. Sed de his exactius suo loco.

208. III. Unionem hypostaticam, licet negemus contra Eutychianos factam esse in *unitatem naturae* ; hoc tamen non obstante, in alio et sano sensu dici potest etiam suo modo facta *in natura*, et non tantum in persona ; quia non tantum personalitas divina Verbi unita fuit naturae humanae, sed etiam natura divina eidem humanitati unita fuit, licet mediate tantum, scilicet mediante Verbi personalitate, ut amplius constabit Dissert. seq.

-GO- IV. Etsi natura divina dici possit incarnata, scilicet in Verbo; inde tamen non infores : etiam dici posse *passam, mortuam* esse ; nam esse incarnatam , nihil importat aliud , quam osso unitam carni ; al huic vere imila est, saltem mediate, mediante personalitate Verbi ; nbc. per hOC mutationem subiit ; subiisset autem , si vere dici posset *passa, mortua*, etc. Unde nec divinitas debet dici passa , ut volebant Eutvchiani ; nec solus homo, ut volelwit Nestorius ; sed Christus est passus et mortuus, non quidem secundum formam aut naturam Del ; sed secundum formam aut naturam humanam; quia actiones suppositorum sunt.

ARTICULUS 111.

S, CVRULUM ALEXANDRINUM, CIRCA NATURARUM IN CHRISTO DIFFERENTUM,
ORTHODOXE SENSISSE, NEC FAVISSE EUTYCHIANIS OSTENDITUR.

S. CYRILIUM suum esse, unanimi voce prædicabant, quotquot orant Eulychianismi sectæ : illum Enlychianismi reum scriptores heterodoxi quidam recenter insimulant, ac probare conantur adductis et congestis illius ex Libris sentiis ; ut operæ pretium sil, in genuinam hujus S. Patris mentem, de fide tam egregie meriti, studiose inquirere. Quare contra singulos

21Ū. *Dico*. S. Contrilices Alexandrinus quoad dogma de duarum in Christo naturarum differentia prorsus orthodoxe sensit, omnique Eutychianismi labe ac suspicione purus est.

Prob. clarissimis S. Cyrilli sententiis: 1°. S. P. in L. 1. contra Neslorium, hujus impietatem arguens, quod Dei genitricem appellari B. Virginem nollet, longa oratione contendit : etsi Divinitas ipsa ortum ex Maria pon acceperit, ita ut exislendi ab ea initium faceret; Deum tamen Verbum, qui ante omnia secula ex æterno Patre natus est, novissime vere secundum carnem esse genitum ; nitide simul utramque in Christo naturam integram, impermixtam, inconfusam, exprimit (opp. t. G. p. 9. E.) : Deus est revera Christus, et unus, ac solus Dei et Patris, non divisus in hominem seorsimet similiter in Deum ; sed idem existent et ex Deo Patre Verbum, et ex muliere homo nostri similis. Quibus tum naturas in Christo differentes inesse, nec tamen divisas ; tum ex duabus unam non existere compositam, uti ex anima et corpore (it homo, docet ; nam et rnanere duas naturas asserit, quæ ulrique generationi respondent ; et eundem Christum non rrinus Deum esse, quam hominem nostri similem: quod falsum esset , si una constaret ex duabus composita natura et essentia. Nam totum ab unaquaque parte reipsa differt et essentia; nec ambo inter se nomine ct definitione conveniunt. Non enim homo est anima, nec anirnæ definitio homini tribuitur, nec appellatio in redo, sed vel in obliquo, habens animam ; vel denominative aut adjective, animatus : al Christus non solum haberis Deum, aut Divinus, sed proprie Deus : similiter nec habens tantum hominem, vel humanitis; sed homo dicitur.

2°. L. 2. cont. Nestor, (ibid. p. 61. D.) : *Ergo unum confitere, naturas non dividens; sed ita, ut scias interim ac sentias, aliam esse cornis rationem :*

aliam ilieinialis soli *ipsi, Christo, certirenientem. \i>n enim carnem ipsam
frtlii illi iiiihih ni esse factam dicimus ; sed divinam potius , tanquam ipsius
propriam. Quibus aperte naturas duas a se invicem distinctas, sed non divL
-ai allirmat, ac sine confusione , vel conversione imitas in compositionem
unius hypostasis vel personæ ; hoc enim significat vocabulum ò €T , unus.
Ik'inde passim in libris contra Neslorium, et aliis, unum esse Christum ac
Jioi filium prædicat, qui sit ulrumqne, Deus et homo; hoc autem nullo
modo convenit in unum aliquem , cujus tertia quædani natura sit, ex dua-
bus illis, unde constat et componitur, velut partibus conflata. Sed expres-
sius*

3°. In episl. ad Neslorium, quæ incipit, *Intelligo*, approbata in Concilio Ephesino (opp. t. 5. part. 2*. sect. 24. p. 23. B.) : *Asserimus, ait, Verbum unita sibi secundum hypostasin carne animata rationali anima, inexplicabili modo hominem factum : et quamvis naturæ sint diversæ, vera tamen unione coeuntes, unum nobis Christum et filium effecerunt : non quod naturarum differentia propter unionem sublata sit ; verum quod divinitas et Immunitas secreta quadem ineffabilique conjunctione in una persona unum nobis Jesum Christum et filium constituerint. Et*

¶ In epist. ad Joannem Antiochenum , fidem suam uberius, accuratius-
que declarans Cyrilus (ibid. p. 107. C.) : *Deum, inquit, immutabilem, et*
(pii alter fieri non potest natura sua, facium hominis filium , unum dein-
ceps intelligi cum carne propria , et e calo dici descendisse. Sed et hominem
appellari de calo ; qui perfectus in divinitate : et idem in humanitate sit per-
fectus, et in una intelligatur esse persona. Unus est enim Dominus Jesus Chri-
stus; tametsi non sit ignota naturarum differentia. Ilæc, inquam, Cyrilus in
ea epistola, quæ in Chalcedonensi Synodo præsertim approbata est, et in
fidei regulam adseita : et quoniam ab Orientalibus recepta est, ac velut con-
ciliatrix quædam fuit pacis et concordiae, tanto majorem auctoritatem ha-
bet, et ex ea mens. Cviui.f.i clarius et certius dignoscitur.

His allatis similia plane in aliis Cyrilli scriptis occurrunt; in Commonitorio ad Eulogium (ibid. p. 133. A.), ubi dicit, errare Neslorium, non dicendo duas naturas, sed carum negando unionem substantialem. In ep. ad Valerianum (ib. p. 160.) cl in duabus ad Successum epistolis.

Conf. S. Cyrillus cum Joanne Antiocheno, et Orientalibus in eandem
convenit expositionem fidei, quam ab illis oblatam admisit, et contra ejus
obtrectatores defendit; at Orientales nullo modo suspecti unquam erant de
Enlychianismo, quin, ut dictum, aliquando ante pacem, *Cyrillum* suspec-
tum habebant, quod naturam humanam non perfectam cum *Apollinari*
ipsis videretur adslruere in Christo, ut constat ex Sect. præc.; ergo dum
eandem cum Orientalibus expositionem fidei est amplexus et professus, satis
et luculenter ab omni se Enlychianismi suspitione purgavit.

211. *Ol>j*. L S. Cyrillus in ep. 1. ad Successum scribit (opp. t. G. pari. 2*. Stl. 2*. p. 137. D.): *Post unitionem naturas, alleram ab altera, non dividimus; neque in duos filios unum illum imparlibilemqt secamus; sed unum asserimus filium, ut et SS. Patres dixerunt, unam naturam Dei Yerbi incarnatam: ergo post unitionem non nisi unicam in Christo naturam*

agnovit. Idem vero quoad nuam naturam incarnatam repetit S. Cram, $\Lambda\gamma\iota\mu\chi\lambda\mu\iota\mu$ citans in !.. ad Reginas (opp. I. 'i. pari. 3*. sect. 3*. p. W. A.), R. .V. Cons. Non enim S. Pater dixit, unam esse naturam Christi; se<l *unum naturam Verbi incarnatam* : quod verissimum esi, quia sola natura divina, in Verbo subsistens, incarnata est; et sensus didi Cyrilliani est: naturam divinam Verbi unitam esse substantialiter Immanitati in persona- litate Verbi; et per hanc unionem subtantialem duas illas naturas coire in miam personam, unum Christum. qui simul est Denset homo. Ita enim S. Cyiu11vs ipse declarat, illum, non alium, esse hujus tum suæ, tum aliorum Patrum sententiae sensum, in commonitorio ad Eulogiam (ibid, p. 133. A.): *Licet duas naturas esse dicat (Nestorius), carnis et Verbi Dei differentiam significans; est enim alia Verbi, alia carnis natura : attamen unionem una nobiscum non confitetur; nos enim illas adunantes, unum Christum, unum eundem filium, unum Dominum confitemur; et unam postremo Dei naturam incarnatam dicimus.* Sed et ep. 2. ad Successum (ibid. p. 113. E.) ita se purgat. *Si dicentes unam Verbi naturam, tacuisse- mus, ac minime adjunxissemus incarnatam, excluso propemodum dispen- sationis mysterio; esset fortassis illorum oratio non inepta, dum interrogare se simulant ; ubinam est in humanitate perfectio, persona ? quomodo subsistit illa nostra essentia? Sed quia et illa in humanitate, perfectio, et essentia nostra declaratio est, dum dicimus incarnatam ; desinant baculo niti arun- dineo.*

Hinc liquet, studiose S. Cyr il l u m, nec alia de causa ita locutum, quam ut Nestorii se pcrÛdiæ opponeret, vitaretque subdolam illius unitionem, quæ verbotenus uniebat naturas duas ; re autem ipsa disjunctas, ac seorsim subsistentes habebat. non substantiali unitas nexu; sed morali. Quare ut ostenderet, illam naturarum in Christo conjunctionem esse substantialem contra Nestorium, ac *divisionis expertem*, Vorbi unam naturam *incarna- tam* dixit; h. e. naturam divinam ul subsistentem in personalitate Verbi.

Singula hactenus dicta ex Syn. gen. V. amplius elucidantur, dum Can. 8. sancit (Labb. t. 3. p. 374.): *Si quis unam naturam Verbi incarnatam dicens, non sic ea excipit, sicut Patres docuerunt : quod ex natura divina et hu- mana, unitione secundum subsistentiam facta, unus Christus effectus est... anathema sit.* I bi dum dicit: sicut *Patres docuerunt*, declarat, quo sensu dichim illud S, Cyr il l u s acceperit.

212. /n«/. I. Iu I.. ad Reginas cit. hæc : *unam Verbi naturam incarna- tam*, sic inlelligit, ut in Christo post unitionem *duas naturas* neget; ergo.

R. D. A. Ut duas naturas in Christo neget simpliciter et absolute .V. in sensu Nestorii : duas naturas accidentlaliter solum unitas, sicquequoad rem divisas, cl subsistentes C. En textum ipsum : *Agnoscamus illum Dei Filium, Deum esse secundum spiritum ; [ilium autem hominis secundum carnem;* en duas naturas asserentem integras, inconfusas : *non duas naturas, unam adorandam, alteram non adorandam ;* en rejicit duas naturas in sensu Nestorii ; scilicet ob unionem solum moralem et accidentalem reipsa divisas et seorsim subsistentes, ut proinde sola divina esset adoranda, non hu- mana: *sed unam naturam Ierbi incarnatam, quee simul cum ejus carne una adoratione adoratur;* h, e, naturam Verbi se agnoscere *incarnatam*, sive

iūblanlialier nnihin humanitati in, vol medianle personalitate Verbi, quæ propter imionein simul cum ejus humanitate una adoratione adoratur; cum Dtraque natura in oaduin divina persona subsistat. I nde pergit : AW/ue dmsrursum filius, (dierum verum adorandumque, nempe l'ilium Dei; alte-nimtx Maria, hominem non adorandum ; sed per gratiam perinde, ac cadiri kmiMscooptuliim; uti sequebatur ex principio Nestorii.

Igitur duas naturas solum in perverso Nestorii sensu rejicit; contra vero unam naturam Verbi *incarnatam* ponit, ut ostenderet, hanc esse subslan-lililerunitam humanitati in una personalitate Verbi ; sicque unum esse Filium, unum adorandum.

213. *Inst.* 2. S. Cyrillu s naturas in Christo post unionem sola ratione rei cogitatione distingui ait ; ergo supponit, ex duabus faciam esse realiter unam. *Prob.* /t. Nam epist. 2. ad Successum (opp. t. 5. part-23. sect. 2*. p. 111 II.) ait, illos (Neslorianos) ignorare, quacumque non sola mentis consi-daalione distingui solent, ea prorsus etiam in diversitatem distinctam, Mifariam ac priratim a se mutuo segregari; unde infertur : ergo S.Cyrillo illa sunt diversa, et separantur a se mutuo, quæ non sola ratione, vel cogitatione distinguuntur. Atqui naturæ in Christo a se divisæ, vel sepa-rate non sunt, sed unilro ; ergo sola ratione jam distinguuntur.

R. V. A. *Ad prob.* Dico per τδ *distingui*, quod Latinus Cyrilli interpres posuit, debere intelligi *dividi*, et S. Cyrillum duas post unionem naturas sola ratione, vel cogitatione *divisas* dicere, *quasi* a se mutuo separatas. Evincitur id 1°. ex ipso, quod ad declarandum subdit, exemplo; scilicet animæ rationalis et corporis : at inter corpus et animam rcalem intercedere distinctionem, nemo dubitat ; licet, quamdiu homo vivit nec divisa, nec separata sint.

2°. Græcum verbum διαφεω, unde διαίρεσῃ, ubiubi S. Cyrillus contra Nestorium agit, pro *divisione*, *separatione* sumit, cl semper alias in hac controversia, ut allatis textibus demonstrat Petav. Theol. Dog. de Incani.

3°. Ex scopo S. Cyrilli, et subjecta controversia; quia enim Nestorius, contra quem, et cujus occasione scripsit hæc, profitebatur ἀδιαίρετον, *inditum* in duos Christos aut filios, sed unum asserebat, conjunctione *orali*, non substantiali, vera et propria unionem, quæ unum per se efficeret; ex adverso pugnans Cyrillus contendebat, stante unione solum morali, neque *divisionem* impediri, neque duos Christos, aut filios ; et propugnans simul dogma Catholicum, invicte ostendebat, non esse *divisioni* locum in illo, eum substantiali unione naturæ ambæ in una personalitate Verbi conjungerentur ; æque parum, quam in homine vivente corpus et anima dici divisa possint; quod erat Cyrilli exemplum. Hinc liquet 1. S. Cyrillum græcurn διαφειν, quo utitur, non potuisse non sumere pro *diridre*. 2. Male Latinum S. Cyrilli interpretem pro *dividi*, ut debuisset ponere, posuisse *distingui*.

214. Obj. II. Idem Cyrill. epist. ad Aeacium (ibid. p. 117. D.) : *Affirmam, inquit, dum ea, ex quibus constat unus, et solus Filius, ac Dominus Inus Christus, cogitando versamus, duas undas esse naturas : post unionem*

vero, tanquam sublata jam sectione in duo, unam esse credimus filii naturam, ut unius, sed hominis facti, et incarnati ; ergo.

R. D. J. Unam osso lilii naturam, ad excludendam naturarum dirisionem C. ad adstruendam naturam unam simpliciter et absolute V. Eodem sensu dixit hic unam naturam Filii incarnati, quo supra unam naturam Verbi incarnatam ; ad excludendam in Christo divisionem naluranim post unionem. Unde hujus quidem loci hic genuinus sensus est : ante unionem antecessit illa sectio, vel divisio naturarum: non utique re; quii natura humana reipsa non fuit, antequam uniretur; ergo ratione, vel cogitatione præeessit ; sicut etiam in divinis Pater est Filio prior origine ; hinc ait, *cogitando versamus*. At post unionem negat dividi naturas, scilicet eo modo, quo intendebat Nestorius; quod natura Verbi, utpote *incarnati*, sit unita substantialiter humanitati, et jam ambæ coeant in unam personam Verbi, ut dividi non amplius possint.

215. *Obj. III.* L. de recta fide, Immanitatem tradit assumptam esse in unam deitatis naturam; ergo unio ex 'mente Cyril! facta fuit non lanium in unitatem personæ, sed etiam naturæ.

R. A'. .1. Sed hoc dixit (opp. t. 5. part. 2s. sect. 3a.p. G3. B.) ; *Jesum Christum assumptum esse in unam illam deitatis naturam*; quod verum est. Christus enim non solam humanam naturam significat ; sed Verbum ipsum cum ea copulatum, et utramque simul naturam exprimit. Nimirum eoloco probare studet Cyril!us, Christum non esse nudum hominem, sed Deum: atque hoc ex illis Apostoli verbis adstruit. 1. Cor. 8. v. 6. *Nobis unus Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum ; et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum*; hic enim Christus una cum Deo Patre in unam deitatis appellationem ac naturam assumitur, ex quo Deus ipse monstratur, sicque ratiocinatur Cyril!us : *Si solum unus est Deus; nec est alter pcceler ipsum ; assumitur autem in unam illam deitatis naturam Jesus Christus, per quem omnia : consequens est, hunc esse Deum, qui consubstantialis Patri secundum divinitatem intelligitur etiam , quando appellatus est Jesus Christus*.

Hinc evidens est, id, quod Cvrill!us dixit , Jesum Christum assumptum esse in unam divinitatis naturam, hunc habere sensum : annumeratum esse Christum Deo Patri, ac perinde Deum esse nominatum , et ei attributam divinitatis naturam, quod idem valet, atque usitatum illud postea; *unum esse Christum de Trinitate, vel unam personam*.

SECTIO 111.

DE GEMINA CHRISTI VOLUNTATE ET DUPLICI OPERATIONE.

Affinis hæc controversia superiori est, cum eaque connexa; unde merito hiejam illam pertractandam duximus. Occasionem controversiæ hujusMonolheletæ,Eulychianismi quædarn relicta portio, dederunt : dum, damnato jam Eulychianismo, duas quidem in Christo naturas utcumque externe professi, non nisi unam in Christo voluntatem, et operationem pariter solum unam asserebant; sicque naturam humanam in Christo non integram, nec perfectam. Unde 1°. *Monothelismi historiam* dabimus. 2°. In quo *hæresis* Monotbeletarum *sita* fuerit, inquiremus. 3°. Stabiliemus *dogma Catholicum*. I. Monothelismi labe, omnique mala oeconomiaelculpa Honorium I. fuisse immunem ostendemus.

ARTICULES I.

MONOTHELISMI SYNOPSIS HISTORICA.

§. «

Origo.

216. Prima hujus hæresis incunabula in anno Christi G30. figimus : quod circa id temporis in flammis erumpere coeperit; licet jam prius sub cinere glisceret, et occultis *Alhanasii* Jacobitarum Patriarch®, *Sergii* Constantinopolitani, *Theodori* Pharanilani Episcopi consiliis foveretur. Res ita habuit, teste Theophane in miscell. el Cedreno. Cum Heraclius imperator, confecto bello Persico, Hierapoli consisteret anno imperii 20., qui juxta annales Gnecorum erat Christi G30., *Alhanasio*, Syro genere et Patriarchæ Jacobitarum (qui sectæ Eulychianæ portio, et *Jacobitarum* nomine, quam tunc invisio Eutychianorum nomine , appellari malebant), Antiochenum Patriarchalum promittebat,si Chalcedonensi Synodo , duas in Christo naturas decernenti, subscriberet. *Athanasius* in Imperatoris vota sine mora ivit, sed astute simul quæstionem Cæsari movit de voluntate el actione Christi ; duplicemne credere oporteret, an unicam? Ad quam haesitans Imperator Sergium Constantinopolitanum, teste Syn. VI. Act. 13., qui et ipseSyrus genere, et Jacobitis ortus parentibus, ejusdemque cum Alhanasio hæresis fuit socius, per litteras consuluit, qui respondit, nonnisi unicam in Christo voluntatem , ac lionemqne dici posse.

Anno 033. *Cyrus* Alexandrinorum Patriarcha, communicatis cum *Theotoco*, Pharanis Episcopo consiliis, unius voluntatis ac operationis dogma publice proposuit, et coacta in Synodo novem capita cum totidem anathe-

matismis condidit, quibus *operatio una* non obscure (Innabatur. Eil.u., hæc capita in Syn. VI. Act. 13. S. Sophronius veni adhucduiii monachii*. qui Synodo intererat, cum, conatu irrito, se Cyro opposuisset, Constantin*-polim ad Sergium se contulit. Quem cum eadem infectum lue comperiM recessurus inde, in genua provolutus monuit, *Christi Dei passionibus vivi. ficis oblestans*, ait S. Maximus in Disp. cum Pyrrho, *ne vocem hardicorum*, unam *operationem, probe a SS. Patribus ecvtinctam renovaret.*

Eodem anno S. Sophronius in sedem Hierosolymitanam evehitur, it sine mora habita Synodo, epistolam synodicam edidit gravem Patrum sentiis pro orthodoxo dogmate,cujus exemplar Honorio Rom. Ponlif. misit,et Sergio. Sergius inde sibi metuens a Sophronio, plenas fraudum liUeras ad Honorium dedit, multa mendacissime de Sophronio scribens, veluteum jecwe (Sergio) *convenisse, ut neuter, unius vel duplicis operationis vocem usurporret*; et id genus plura, quæ legi possunt in Dissertat, nostra de Honorio. Sed ex hoc ipso jure argui potest, illam Sergii epistolam, hic interpolatam esse. Et vero quod mendaciorum ejusmodi pretium sperare Sergius poterat, quorum, summo suo probro, se a Sophronio apud Honorium convincendum esse, non poterat non providere; cum non ignoraret, Sophronium scripsisse ad Honorium: quod Sophronius ipse Sergio significaret.

Interea dum ita res fervet, an. Chr. 638. moritur Honorius L 12. Octobris. Eodem anno Sergius *Ecthesin* suam, quam duobus ante annis, et amplius conscripserat, Heraclii imperatoris nomine divulgavit, ipseque paulopost, ante adhuc exitum ejusd. anni 638., mense Decembri extinclus est Sergius, ut nos docet in Chronico suo Nicephorus, qui annos episcopatus Sergii,et Pyrrhi, qui Sergio successit, recenset: ut annorum ratione recte subducta, Sergius post mensem Decembrem superstes esse non potuerit. Quid vero entis illa Ecthesis fuerit, nunc in sequ.§. exponetur. Honorio vero successit Severinus anno 610. quo et rursus decessit, subrogato huic Joanne IV. aim. eod. die 4. Decembris.

Ecthesis Heraclii, sive rectius Sergii.

217. *Ecthesis* ilia expositio fidei erat, in qua post longam satis explanationem catholicam Trinitatis, itemque Incarnationis, simul datur ratio, cur *nec, unam, nec duas* dici *operationes* in Christo *oporteat*, ac tandem in fine una in Christo voluntas asseritur. Ecthesis illa non aliter quam Heraclii dicebatur, quod sub ejus prodiisset nomine; auctor iero ejusdem *Sergius*erat. Cum enim eamdem condemnasset Joannes IV., Severini successor, Heraclius se purgaturus, *Ecthesis*, scribebat ad Joannem, *non est mea: sed cum hanc Sergius composuisset ante quinque annos, deprecatus est me, ut nomine meo proponeretur.* A quo tempore *Ecthesis Sergiana* appellari cœpit. Circa illam

Notandum, Ecthesin illam jam anno 636. ineunte, adeoque duobus ante Honorii decessum annis, fuisse a *Sergio* conscriptam; quod inde conficitur. Ait Heraclius in sua ad Joannem epistola, quod Sergius jam *ante quinque annos* illam composuerit. Joannes vero in Severini locum subvectus fuit

umo MO. L Decembris, ut ex hujus vita habetur: et Heraclius, juxta jnnalesGrtccovuin anno insequenti 6il. Februarii 11. obiit. Inde fit consequens, Heraelium ad Joannem IV. scripsisse anno 641. ineunto, non ante; quia Joannes nondum erat summus Pontifex: nec postea; quia Heraclius e vita migravit; igitur cum scribat Heraclius, Sergium composuisse Ecthesin *ink annos quinque; ncesse est, illam anno 636. duobus ante Honorii obitum confecerit. Quæ observatio infra inserviet.

§- in*

Typus Constantis Imperatoris.

218. Anno 648. Constans imperator Typum edidit, Pauli Constanlinopolitani, qui Pyrrho ea in sede successerat, partum: utpote qui eumdem, ut Sergius ecthesin, conceperat, ut constat ex libello Synodico, qui oblatus est S. Martino S. P. in Secret. 2. Concil. Lateran. Typus vero edictum fuit, quo statuebatur, *ut, qui sunt Catholicce et Apostolicce Ecclesiæ, non habeant* i *licentiam invicem a praesenti, de una voluntate, aut una operatione*; aut duarum voluntatum, ac *duarum operationum qualemcumque altercationem aut* I *contentionem instituendi.* Verbo: quo imperabatur silentium de catholico I dogmate. I AtS. Martinus eo tempore summus Pontifex, in Cone. Lateranensi Episcoporum 130. *ecthesin*, quam jam Severinus, Joannes IV.,Theodorus Marlini prodecessor, sicut et Pyrrhum et Paulum damnaverant, iterato damnati I Itemque Monothelctarum hæresin, ejusque propugnatores, *Theodorum* I *Pharanitanum, Cyruni Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum*, Constanlinopolitanos Patriarchas, ac *Typum* Constantis condemnat, data ad I omnes fideles ea de re epistola. I Constans imperator idcirco in furorem actus, S. Martinum Coustantinopolim per *Calliopum* abduci præcipit, ubi admodum contumeliose habitum, I Chersonesum relegat in exilium, in quo aerumnis confectus gloriosus martyr I occubuit.

' §- iv.

Synodus Generalis VI. sive Constantinopolitana III.

219. Anno 678. Constantinus Pogonatus imperator ad Donum S. P. scribit pro cogenda generali Synodo. Agatho, qui Dono successerat, conspecto Imperatoris zelo pacem reddendi Ecclesiæ, ipso Romæ Synodum coegit, qua rursum confixa Monothelctarum hæresis. Ac Synodi quidem nomine Joannes Portuensis, Abundantius Paternensis, Joannes Rhegitanus, Episcopi; abAcATHONE vero Theodorus, et Gregorius Presbyteri, Joannes Diaconus delegantur Constantinopolim, Papæ ac Synodi de catholicce Trinitatis, et Incarnationis fide litteras perlaturi ad Cæsarem. Alias Agatho addidit, quibus celebrandæ Synodi formam præscribit, mandatque sub anathematis pœna, ut propositam a se fidem Synodus susciperet. Illud insuper Legatis mandaverat Agatho, quod etiam continebant littéral, *ut traditionem Aposto-*

licæ Sedis, ut a Praedecessoribus Apostolicis Pontificibus instituta est, sincerilcr referrent; nec præsumerent augere, vel minuere, scd proecise, quanlutu ipsis injunctum, satisfacere.

Quare anno 680. datum Synodo initium. Inter Cffitera ejus Acta, quæ vid. in Tr. de Princip. Theol., sequentia in rem nostram observamus,

Act. III. cum Synodi V. codex legeretur, Monothetarum impietas patuit; quippe geminis in locis depravasse codicem deprehensi; primo addendo fictilium subS. Mknn.e nomine libellum, ad Vigilium Bealiss. PapamRom.de eo, quod una sit Christi voluntas. Deinde libellos duos in Act. 7. ejusd. Synodi V. eidem Vigilio supposuisse convicti, quorum alter ad Justinianum Imperatorem, alter ad Theodoram Augustam datus, dicebatur, inqueiis Vigilius dixisse anathema in eum, (pii non confitetur in Christo., unam operationem, quos codices Imperatori obtulerat ante Synodum Macarius Antiochenus eo tempore Monothetarum caput; illisque immiscuerat, ulliquet ex Aci. XII., exemplum epistolæ Honorii, quæ ejus prima ad Sergium dicitur.

Aci. V. cum Macarius Antiochenus, aliique Monothelæ, qui aderant, polliciti fuissent Act. L suam de una in Christo voluntate sententiam et Conciliorum sacrorum definitionibus, et sanctorum Patrum confirmare testimoniis, nihil vero afferre potuissent ex Conciliis, jussi sunt proferre sanctorum Patrum, quæ jactaverant, testimonia. Duos igitur obtulere codicessub titulo : Testimonia sanctorum Patrum, unam Domini nostri Jesu Christi voluntatem docentia, quæ est etiam Patris et Spiritus sancti : statimque lecti fuere codices, dataque Macario a Synodo facultas fuit, nova, si vellet, testimonia proferendi; quin, quid evicisset Macarius, quid opposuissent Legali, quid alii orthodoxi Patres, aut saltem unus ex singulis inter hujus Actionis Acta notatum existcret. Primus igitur hic locus est, ex quo, Synodi hujus Acta manca esse atque mutila, dilucet. Nam quis prudens sibi in animum inducat, cum Macariuscæterique Monothetæ geminos integros codices non nisi truncatis, corruptis, fictis SS. Patrum sentiis de una Christi voluntate refertos protulissent, omnes, tam Legatos Apostolicos, quam cæteros sedisse elingues, fraudem pessimam non objecisse haereticis, ul constanter tamen fecere alias in Act. III. IV. praecedentibus, ac subséquente VI.

Nota : Acta hujus Synodi VI. manca mutilaque dici ex nostra in Act. V. animadversione, gravissime habuit ante annum P. Romanus FischerOrd. Eremit. S. P. Augustini in Diss. de Honorio I. P. in Syn. VI. vere el juste condemnato, probatque §. III. c. 2. integro; quia Constantino roganti, an para Macarii aliud proferre vellet, retulit Macarius et Stephanus : sufficientes sumus, aliud proferre nolumus. Signatis codicibus Legati : piissime Domine, inquiunt, adhuc aliquid de una voluntate et operatione non ostenderunt Macarius, etc.,sed et ipsa testimonia, quæ protulerunt, detruncaverunt.M mirari subit, qua fide P. Romanus hæc verba opponat, cum non in Act. V. de qua hic sermo est, sed in Act. VI. extent, referanturque ad codicem novum, quem in hac Act. pars Macarii obtulerat. Legat, amabo ! lector Actionem ulramque in Act. Concilior, apud Harduin. t. 3. atque ita esse, ut dixi, comperiet.

Act. 1. novæ corruptionis, novarumque fraudum in mutilandis et depravandis Patrum sciipitis Macarius reus convincitur; turn in Act. VIJL, quod

I fidei ab Agatione propositæ subscribere nollet, ei ceu novo Dioscoro, novo I Ipdlinnri dictum anathema. Act. IX. cum allata a Macario testimonia collata essent cum Palriarchii codicibus, nova ejus corruptio patuit.

I Act. XII. Imperator codices illos, quos a Macario acceperat, sirnul misit I ad Synodum, inter quos, ul dictum ante, erat caernplum primæ Honorii ad SffgiumEpistolæ. Hinc notetur 1°. Macarium, cum Synodurn ad Monothelklarum extirpandos errores cogendam intelligerct, movisse omnia, ut i Imperatorem suas in paries pertraheret, quod et Episcopi hac ipsa in Act. iwlaniinl, lepreudentes Macarium in devia mittentem Principem peroblatku illi codices. 2°. Exemplum epistolæ Honorii, quale a Macario oblatum, nusquam antea apparuisse, vel ulli fuisse cognitum. Ideo unus Macarius semper appellabat Honorium, eum Monothelctis annumerans, gnarus quod id argumento faceret, quo tine; credebat videlicet Macarius hac ratione .mlnon damnatum iri in Synodo Monothetarum dogma, si et Mennam Episcopum Conslanliiopolitanum vitæ sanctitate clarum, lum Vigilium ac Honorium Romanos Pontifices ejusdem fuisse vel dogmatis auctores; vel urle sectatores aliis persuaderet; aut, sj damnandum essetMonothetarum dugiua, hoc saltem solatio foret, quod cum Monothelctis una damnarentur Jlenas, Vigilius, et Honorius.

Act. XIII. Dictum anathema Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro, Cyro, Theodoro; lum Honorio ob ejus Act. præc. epistolam adulterinis illis insertam codicibus. Jussus deinde Georgius Chartophylax ex Patriarchio afferre cæteraPyrrhi, Petri, Pauli scripta, aliam Honorii 'epistolam, quæ secunda dicitur, quaque rursum silentium, sicut in prima, de operationibus Christi indicebatur, fortuito se reperisse aiebat : quæ, sine inquisitione alia, continuo flammis data.

.Vola in Act. XIII. De hac secunda Honorii epistola nemini mortalium quidquam antea innotuerat; nequidem Macario, quam alioquin certo pariter inseruisset illis codicibus, de quibus Act. XII., sicut illam, quæ prima Honorii adSergium dicitur. Quid vero Agathonis Legati dixerint, cum Romani Pontificis epistola damnaretur ad rogum, nec verbulo refertur; manifesto rursus argumento,quædam in Actis desidera'ri, quod Artic* V. amplius probabitur.

Act. XVII. proposita fidei definitio contra Monothelas fuit. Ac demum Act.XVIII. repetito in singulos anathemate, terminata cum acclamatione ad Imperatorem Synodus.

ARTICULUS II.

CONTRA MONOTHELETARUM IMPIETATEM DEFENDITUR DOGMA CATHOLICUM.

I SO. Nola. Monothetas sic dici ab unius voluntatis in Christo, tum, I quod inde sequitur, unius operationis assertione, ex dictis abunde liquet. I Quo vero sensu unam voluntatem dixerint, quædam est controversia. Sunt, I qui cum Vasquezio non ipsam potentiam, sed hujus actum solummodo Monolheletis negatum voltint, ideo, quod concessis duabus in Christo naturis, I

adeoque et humana, hujus voluntatem negare non potuerint; qtlippoqm cx natura fluit per sc.

At communis contra est sententia, et tenenda, ipsam humanam voluitali facuitalèm, sive potentiam, impios Christo abnegasse, sic, ul in Christo». Iam voluntatem divinam remansisse dicerent, quæ animam immediate, perque animam corpus moveret ad actiones, ita ut ima pariter esset operatio, a Verbo tanquam fonte profluens, et per animam, corpusque in externum usque opus se effundens. Et satis aperte hæc Mouolheletarum mens indeco-guoseitur: Ie. Ex propria eorum confessione; voluntatem enim humanam, sive hanc *naturalem*, quod confiteri nollet *Macarius*, in Syn. VI. damnaliii fuit. 2°. Ex epist. *Agathonjs*, qua definivit contra Monotheletas, in Christo *duas naturales voluntates, et duas naturales operationes*, ubi distinguit voluq. talem ipsam ab actu. Ex Syn. VI. Act. 8., dum quærit ex *Macario*: «n *Christus humanam habuerit voluntatem et impeccabilem?* ubi aperte voluntassii-mitur pro ipsa potentia. At simpliciter negavit *Macarius*. Quanquam propterea dissimulari non possit, Monotheletas subin æquivocce locutos esse, cum i Catholicis premerentur.

Rationem vero prioris sententiae quod attinet, ruit illa 1°. quod Mono-theletas solo ore naturas duas professos esse, sit vero longe propius, cum ai> iisdem ortum duxerint, qui portio erant *Eutychianæ* scctæ. 2°. Quia falsum est suppositum contrariae sententiae; Monolheletæ enim actiones pe-rinde ac voluntates *hypostas*in; non naturam sequi, pro sui erroris funda-mento dicebant, h. e. ut aiebant ipsi, υποστατικά esse θελήματα, non φυσικά, proinde voluntates non pro naturarum, sed hypostaseon uuincro multiplicari. Unde *S. Joannes Damascenus* id refellens identidem regerebat illud : *Naturales, non hypostaticas, dicimus voluntates*. L. 3. de Fide Orthod. c. li. et passim.

221. *Vico*. Duæ sunt in Christo voluntates, et duæ pariter operationes, seu volitiones, divina scilicet et humana.

Conclusio est *dogma fidei*, el delini la in variis Conciliis, Lateranensi sub *S. Martino L*, in Synodo generali VI. ea de causa celebrata : Item in generali VU. et VIII. Sed et præterea

Prob. I. Ex sacris Scriptubis. Matth. 26. 39. *Non sicut ego volo; sed sicut lu.* Luc. 22. 42. *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Joan. 5. 31. *Non queen voluntatem meam; sed ejus, qui misit me.* Et Joan. 6. 38. *Descendi decolo, non ut faciam voluntatem meam, sed ejus, qui misit me.* His aliisque simili-bus textibus clare exprimitur voluntas humana in Christo; sed divinam in Christo nec Monolheleta aliquis, nec ullus unquam hæreticus, aut homo negavit; cum hanc Verbum amittere non posset; ergo.

Prob. II. Rationibus theologicis. 1°. *Quoad duas voluntates*. Voluntas est naturæ, non hypostasis, proprietas, ut constat ex mysterio Trinitatis; ubi lres licet personæ sint, tamen una tantum voluntas est, ul contra *Pyrrhum* argumentabatur *S. Maximus* (opp. t. 2. p. i 61.) ; et ait *Agatio S. P.* in epistola quæ extat Act. IV. gener. Synodi VI. (Lab. t. 6. p. 637. B.). Atqui in Chri-sto est natura humana integra et perfecta; ul constat ex dictis contra Euty-cheu : el aliunde certum est, Verbum per assumptionem naturæ huiauaæ

nullam esse diminutionern passum in natura sua divina, cui voluntas com-petit; ergo.

2°. *Quoad operationes*. Hæc enim sequuntur formas, sive agendi principia : atquihæc in Christo diversa sunt; scilicet naturæ diversæ, et diversæ vo-luntates; ergo. Nititur hæc ratio auctoritate Patrum. Sic enim ratiocinati Patres scit Synodi in sermone prosphonctico (Lab. t. 6. p. 1052. C.) *Per-fidum igitur in divinitate, el eundem in humanitate perfectum, secundum antiquas Patrum traditiones, el divinam Chalcedone sancitam formulam prodicamus, Atque uti naturas duas accepimus, ita et duas naturales volun-tates, el duas naturales ipsius operationes agnoscimus. Quippe, neutram in Christo naturam in ejus Incarnatione voluntatis expertem, aut operationis audebimus asserere; ne earum proprietates perimentes, naturas una perima-mus*. Sic *S. Damascenus* de fid. orthod. L. 3. c. 15. *Salva, inquit, natu-rarum differentia, salvæ erunt et eorum operationes. Non enim natura ulla est operationis experts*. Huic item argumento *S. Maximus* insistebat in Dispu-tatione cum *Pyrrho* habita Carthagine (opp. t. 2. p. 165.)

3°. *Quoad utrasque*. Juxta Scripturas divinas Christus satisfecit pro pec-catis nostris, ad Ephes. 1.7. *Habemus redemptionem per sanguinem ejus, re-missionem peccatorum*. 1. Tim. 2. 6. *Dedit redemptionem semelipsum pro omnibus*. Fuit obediens, ad Philipp. 2. 8. *Factus obediens usque ad mortem*. Vere meruit; nobis quidem dona supernaturalia, hoc enim vult Apostolus ad Ephes. 1. 6. *Gratificavit nos in dilecto Filio suo*, sive per hunc, h. e. ejus merita : sibi vero exaltationem et gloriam, ad Philipp. 2. 8. *Factus obe-diens usque ad mortem... propter quod et Deus exaltavit illum*, etc. Atqui non potuisset Christus ponere actus vere satisfactorios, meritorios, obedientiæ, nisi habuisset voluntatem humanam perfecte liberam, quæ actus illos eli-ceret; voluntas enim divina ejusmodi actus proprie tales elicere nequit, utpote qui naturæ, a qua eliciuntur, inferiorilatem exigunt; ergo.

222. *Obj. I.* Ex SS. Patribus. *S. Dionysius*, vulgo *Areopagita*, epist. 4. ad Caium, *unam* tradit in Christo esse *deivirilem actionem* : *Qui non secundum Deum divina gessit, nec humana secundum hominem. Verum Deo viro facto unam quamdam deivirilem actionem expressit*. Quod idem docet *L. de Divin. Nominib.* c. 12.

R. 1°. V.A. Sed ita textum *S. Patris* olim Monolheletæ depravarunt; cum-que *S. Dionysius* posuisset *novani* deivirilem, sive theandricam operationem, impii supposuerunt *unam*, teste *S. Martino I.* in Concil. Lateran. (Lab. t.G. p. 183. A.) et Synodo gen. VI. Act. 14. (id. ibid. p. 960. D.)

R. 2°. Permisso etiam gratis in *S. Dionysio* legi *unam*, nihil hoc prodesset Monothelctis, cum in sensu plane catholico id dicere potuerit; quia omnis actio humana et volitio est *elictive* quidem a natura humana ceu principio quo; seda Verbo *denominative*, ceu principio *quod*; actiones enim supposi-lorum sunt; sicque actio potest dici una propter unitatem suppositi operantis in duabus naturis.

223. *Inst. 1.* *S. Dionysius* actionem Christi ait esse theandricam, sive *dei-cirikm*; ergo, sive posuerit *unam*, sive *novam*, intellexit unicam; vox enim *divirilis* unam actionem compositam, vel confusam indicat.

R. .V. *Cons. ei prob.* Sed *deivirilis* dicitur sive theandrica, quia est Dei hominis, elicitivè a natura humana; denominative a Verbo, ut supposito agente ut quod, unde valorem et dignitatem capit; sicque revera est actio *nova*; quippe soli propria composito theandrico, ut inquit SopuRON. in ep. lecta Act. II. Syn. VI. (Labb. t. G. p. 880. A.).

Observa ex eod. S. SopuRON. loco cit., item ex S. Maximo in notis ad ep. 4. cit. S. Dionysii, in Christo triplex inesse operationum genus. P. Aliæpure *divinæ* sunt, quas in Christo sola operatur Divinitas, quin humanitas concurrat per modum cliam causæ instrumentalis, ut creatio, conservatio, concursus divinus ad actiones creaturarum. 2°. Aliæ sunt *humanas*, et naturæ humanæ sunt propriæ; ut actus amoris ab humana voluntate elicitus, intellectionis humanæ, obedientiæ, comestionis, passionis, etc. quæ tamen actiones etiam sunt Verbi denominative, tanquam suppositi. 3°. Aliæ mixte, dum utraque operatur natura et concurrat ad actionem, ut dum Christus suo contactu patrat miracula; evocando e sepulcro Laxarum, etc. Hæ actiones magis specialiter *theandricæ* dicuntur, quia naturæ utriusque actionem continent; divinæ, per omnipotentiam concurrentis; humanæ, præstantis contactum, etc. etsi utriusque naturæ sic concurrentis actio in se distincta, et inconfusa sit.

22 L. *Inst.* 2. Juxta SS. Patres humanitas Christi erat Verbi divini instrumentum et organum; Isus *est*, inquit S. Cyrill. Alexandrin. Dialogo de Incarnat, (upp. t. o. part. P. p. 680. C.) *tanquam instrumento, propria carne.* S. Athanas. L. de Incarn. et orat. 4. (al. 3. n. 31.) in Arianos: *Cum Deus esset, proprium habuit corpus quo ut instrumento utens, homo propter nos factus est. Atqui instrumentum non habet actionem propriam, et ab illa causæ principalis distinctam; ergo.*

R. D. M. Erat Verbi instrumentum inanime A". activum et liberum, quod esset simul actionum suarum principium determinativum C. Sic D. m. et A'. *Cons.* Natura humana erat Verbi instrumentum, quatenus illa utebatur ad nostram redemptionem; cum enim ipsa Verbi divinitas secundum se expers sit omnis passibilitatis, naturam humanam assumpsit, quæ actus meritorios et satisfactorios libere produceret, quibus una Verbum valorem ac pretium tribueret. Hoc volunt Patres. Lude et S. Gregor. Nyssen. confia Eunom. orat. 5. (opp. t. 2. p. 594. A.): *Divinitatem, ait, per corpus, quod induit, hominum omnium revera salutem, operatam, ut propria sit carnis perpressio, Dei autem* (utpote suppositi denominative, et dignificantis) *operatio.*

223. *Inst.* 3. S. Cyrill. Alexandr. L. 4. in Joan. (opp. t. 4. p. 361. D.) de Christo suscitante filiam principis Synagogæ ait: *Eam nempe omnipotenti suo jussu, ut Deus, et rursus tactu sanctæ carnis, vivificando, unam et cognatam per ambas naturas ostendit operationem; ergo.*

R. D. et expl. I'nam unitate suppositi; vel unam *theandricam*, juxta superius dicta, et sic *cognatam*, quia actio eadem naturæ humanæ, a qua actus cujus propriæ voluntatis imperio procedebat, erat simul Verbi denominative ut suppositi C. secus N. Etiam dum in patratione miraculorum natura humana præstabat vocem, contactum et similia, id simul

liebal ex humanæ voluntatis imperio, semper paralæ ad divinæ nutum voluntatis.

22H. *Obj. II.* Ex ratione. P. Si in Christo essent duæ voluntates, essent duo volentes; sed hoc est falsum. 2°. Christus unus est: Item est unum tantum operans; ergo et una tantum in eo voluntas est. 3°. Si duæ essent in Christo voluntates, hæ inter se discordes essent; sed hoc Christo repugnat.

R. N. *seq.* Non enim plures, ad multiplicationem voluntatum precise, diam multiplicantur volentes; alioquin in Trinitate, sicut est unica voluntas, sic unicum volens esset. Nimirum voluntas naturam sequitur, ad eamque pertinet; nam in divinis uti natura una, sic una tantum voluntas est; al *volens* personam respicit; hinc quia in divinis personæ sunt tres; totidem volentes sunt. At in Christo nonnisi persona una est; ergo et volens unicum.

2^m. R. D. Christus unus est supposito solo C. etiam natura N. At jam diximus: voluntas non hypostasis, vel personæ; sed naturæ proprietas est. *Sane quidem simpliciter velle naturæ est*, aiebat S. Maximus in disputatione cum Pyrrho. D. etiam alterum: Est unum operans *ut quod*; quia est persona una, vel suppositum imum C. unum operans *ut quo* N. Operans ut quo natura est; sed hæc in Christo duplex fuit, ergo et voluntas ex dictis, elvolilio.

4d 3um. R. N. *seq.* Illa enim voluntatum discordia vel fuisset, ut argumentabatur S. Maximus, naturalis, et Deum habuisset auctorem; quod est blasphemum dicere; vel fuisset peccati cujusdam effectus. sed nec Christus peccati capax fuit, nec natura, quam assumpsit, instar nostræ, vitiata aliquando peccato fuit, ut aiebat Honorius I. S. P. epist. ad Sergium (Labb. t. 6. p. 929.): *It divinitate assumpta est nostra natura, non culpa... Sine peccato conceptus de Spiritu sancto, etiam absque peccato est partus de sancta et immaculata Virgine Dei genitrice, nullum experiens contagium viliatæ naturæ... Non est dague assumpta a Salvatore vitiata natura.*

Voluntas igitur humana Christi perfectissime conformis semper divinæ fuit; Joan. 8. 29. *Ego*, aiebat Christus, *quæ placita sunt ei, facio semper.* Hinc dum Maith. 2G. 39; precatur: *Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste*, non erat actus divinæ contrarius voluntati; non enim erat volitio efficax, sed inefficax, et conditionata, sub conditione beneplaciti divini, ut patet ex statim subjunctis: *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.*

ARTICULUS III.

UTRUM HONORIUS I. S. P. IN ERROREM MONOTHELETARUM PROLAPSUS FUERIT?

Prooemium. Triplex culpa a diversis in Honorium conjicitur: 1°. *Hærcsis* ipsius, velut unam cum Monothelitis esset voluntatem professus. 2°. *Maltheconomia*, quod in P. et 2*. ad Sergium epistola suppresserit dogma catholicum, præcipiens Sergio, ut silentium indiceret de una vel duplici operatione Christi. 3°. *Socordia?*, quod indulgentior existens in Monothelitas eorum nefarium dogma non in cunis compresserit, sed potius foverit.

Honorium vere jusleque damnatum fuisse a Synodo gon. VI. sin minus ut haereticum, certe ut hirreseos auctorem recentius sibi demonstrandum sumpsit P. Romanus Fischer Ord. Eremit. S. Patris Augustini, SS. Theol. Baccalanr. el iu Conventu Mogunlino Lector, in Diss. Theol. quam lum alteri eximii P. Desirantu Lovanicnsis Professoris regii, tum noslræ pro Honorio typis Wirceburgensibus editae opposuerat. Si causam, quare movisse P. Bonamim potuit, ut Honorium, inque Honorio ejus defensores impugnandos susciperet, inquiram, case facile ipsa prodit, quod vindicatus Honorus non parum obsistere videretur ejus de Romano Pontifice systemati, quod sibi propugnandum decreverat. Si modum scribendi spectem, in eo modestiam, quicumque legerunt, desiderant; tantoque amplius, quod scriptor Religiosus sit; acerbior hic illic æquo est, polilæ scriptionis ac litteratura evagatus limites: contemptum spirans non levem aliorum, jactantiam e contra propriam. Si his modis adornentur triumphi, hos non invideo. Vulgare hoc eorum vitium est, qui, vel recens applicati ad docendi munus, aliquid clucubralionis paviunt, vel ad scribendum affectu impelluntur maligno, vel causam dubiam ac sublestam tuendam suscipiunt, in alios, velut æmulationis cestro sui impotes, subinde impotentius insurgere. At vero a gravium scriptorum genio semper hic modus abhorruit, qui, etsi ab aliis subinde opinione dissideant, sua momenta cum dignitate proferunt, judicium deinde, salva auctoritateæmuli, penes alios relinquunt, quin se ipsos vel coronaro, vel jactare victores velint. Nondum tamen hic ex integro, ac dictis singulis P. Romani respondendum sumo, quod eo differo, dum laboribus adhuc residuis, quique magis urgent, fuero perfunctus. Sed ea duntaxat modo attingam, quæ ad tuenda nostra pro Honorio momenta sufficiant, e quibus interim de similibus ac levioribus a P. Romano allatis judicium formari possit.

227. *Dico I.* Honorius in ipsam Monotheletarum hæresin lapsus non est. Ita communis hodie Auctorum sententia.

Prob. Si Honorius lapsus esset in Monotheletarum hæresin; ergo tum, quia in prima ad Sergium epistola scripsit (Labbe. t. 6. p. 929. A.): *Unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi*; tum quia et in prima et secunda ad eundem epist. rejecit operationem Christi duplicem. Sed neutra ratio subsistit. *Non posterior*, ut constabit Conci, sequenti. *Non prior*; quia. Honorius non in hæreticorum sensu de una solummodo voluntate naturali divinitatis et humanitatis in Christo; sed in sensu plane orthodoxo de una voluntate humanitatis ita scripsit, tradens, in ea non esse duas voluntates contrarias spiritus et carnis, cujusmodi in natura nostra peccato vitiata exprimur. Hoc

Constat 1°. Ex *ratione*, quam subdit; postquam enim dixisset: *Unam voluntatem fatemur*, inquit: *Quia profecto a divinitate assumpta est nostra natura, non culpa; illa profecto, quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata. Sine peccato conceptus... Non est assumpta a Salvatore vitiata natura, quo; repugnaret legi mentis ejus... Lex alia in membris, aut voluntas diversa non fuit, vel contraria Salvatori.* Ratio illa Honorii recte probat, non esse contrarias in Christi humanitate voluntates; minime vero naturam humanam esse propriæ voluntatis expertem; alioquin et Adamus ex meute Honorii in statu iunuceuliæ caruisset voluntate

humana, quia ait: *assumpta est nostra natura... illa profecto, quæ ante peccatum creata est*; quod nemo sanie mentis Honorio tribuet.

2°. 1.º *Sergio*, qui dolose ita litteras suas instruxerat, ut non posset non videri, loqui de una voluntate in humanitate, excludendo voluntatem contrariam carnis, quam Apostolus vocat *legem membrorum repugnantem legi mentis*; ergo et eodem sensu respondit Honorius. *Prob. Ant. Nam*, inquit *Sergius* (Labbe. t. 6. p. 924. V.), *salutaris Deum gerentium Patrum doctrina manifeste instruit, quod nunquam intellectualliter animata Domini caro separatim el ex appetitu proprio, contrario nutui uniti sibi secundum subsistentiam Dei Verbi, naturalem motum suum effecit*; sed hæc carnalem tantum voluntatem spectant, quæ alias in hominibus separatim, appetitu proprio, contrario voluntati superiori et proprie tali, solet naturales motus efficere.

3°. Ex S. *Maximo*, epist. ad Marinum presbyterum (opp. t. 2. p. 129. 130. edit. Combef.) : *Nam hoc, inquit, non in reprobationem dixit humanæ Salvatoris et naturalis voluntatis; sed quod nullatenus conceptionem ejus, quæ fuit sine semine, vel incorruptam nativitatem præcesserit voluntas carnis.* Idque evincit ex ipsis Honorii verbis, ut nos ante; tum addit (ibid, p. 132.) : *Advocatum habet (Honorius) sermonem (quem scripsit ad Sergium in epist. P.), omnem calumniatoris abigentem incursum.* Ac in disputatione cum Pyrrho genuinum illum esse Honorii sensum ex Joanne Sympono Abbate, qui illam Honorii epistolam scripserat, ostendit (opp. t. 2. p. 182.) : *Quis illius epistola? fide dignus erit interpres, qui eam ex persona Honorii composuit, et vivit adhuc, et qui lum Occidentem cum aliis virtutibus, tum dogmatibus fidei Christiana? illustravit? an ii, qui Constantinopoli, quæ ex corde erant, loquebantur; cumque responderet Pyrrhus, qui eam composuit; subsumit: ille idem (Joannes Symponus) cum ad divum Constantinum Imperatorem ex persona S. Joannis Papæ (scilicet IV.) rursus de hac epistola scriberet, unam, inquit, voluntatem Domini diximus, non divinitatis ejus et humanitatis, sed solius humanitatis.*

4°. Ex Joanne Sympono eodem, qui Honorio I. et Joanni IV. a scribendis epistolis fuit: qui vero in epistola quam, Joannis IV. nomine ad Constantinum Imperatorem scripsit, ita rem exponit (apud S. Maximum Disput. cum Pyrrho supr. cit.) : *Unam voluntatem Domini diximus, non divinitatis ejus et humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent; diximus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis, inquam, et spiritus: sicut nos habemus post peccatum; sed unam tantum, quæ naturaliter humanitatis ejus nota essentialis est.*

3°. Ex Joanne IV. S. P. qui, tertio post Honorii mortem anno, Romanam Sedem tenuit, in epistola apologetica, quam pro Honorio ad Constantinum dedit, in qua (Labbe. t. a. p. 1760. C.) : *Secundum hunc igitur, ait, modum jam dictus decessor noster, Honorius, prænominato Sergio Patriarcha percontanti scripsisse dignoscitur: quia in Salvatore nostro duæ voluntates contraria?, id est, in membris ipsius penitus non consistunt; quoniam nihil vitii traxit ex prævaricatione primi hominis.*

228. *Dico II.* Nec Honorius unam simpliciter Christi operationem asseruit, nec dici duas prohibuit; sed prima Honorii ad Sergium epistola, ubi

in ea unam asseroro operationem, aut prohibere duas, dicitur, ai 4 Munolhûlolis interpolata; altera vero vel ab his ponitus conticia; vel pariter corrupta.

Piîin 1. Ex Ecthesi Sergii. Si Ho.xoiuus duas Christi operationes aut rejecisset, aut saltem suppressas voluisset voces *unius, vel duplicia operationis*; cur igitur Sergius, qui eo omnem artem conferebat, ut ab Honorio responsum sibi favens eliceret, nunquam responsum ejusmodi, quod acceptae ferebatur, ovulgare ausus est? Cur ecthesin, quæ simillima erat Honorii litteris, quales postea producebantur, quamque jam biennio ante Honorii obitum conceperat, illo vivente, non ausus est edere; sed non nisi intellecta Honorii morte, ut ex synopsi historica constat? Imb cur ecthesin suam adeo occuluit, ut de ea nemini aliquid, nedum Honorio ante ejus obitum, subolere?

despondet Ie. Eruditus Pagus, Sergium, vivente adhucdimi Honorio, noluisse divulgare ecthesin, ne Honorium irritaret; at

Cuntra est; non erat, quod hoc timeret, cum evulgando ecthesin, Honorio se conformem et obedientem praestitisset; is enim, ut legebatur in epistola prima, scripsisse ferebatur ad Sergium: *haec nobiscum fraternitas vestra prodicet, sicut nos ea nobiscum unanimiter praedicamus.* Qua ratione igitur irritari potuisset Honorius, si Sergius exécutas fuisset mandatum Honorii. ■

despondet 2°. P. Romanis 1. Ad nauseam univers® Ecclesire Catholic®, Sergius, Pyrrhus, Macarius Honorum imius voluntatis Docloremjactare gestiebant, unde se merito ridendos praebuissent Catholicis, unam pertinaciter voluntatem defendendo, cl indictum de una el duplici silentium objiendo. 2. Si Sergius Honorii litteras cautius parciusquo communicavit, in rem suam prudenter fecit, ne doctrin®, fam®, candoris fldelquo una simul periculum subiret, mendacia publice jactando, Sopiironium in se vehementius concitando, se imperatori aliisque suspectum reddendo. At

Cuntra P.® est, quod falsissimum sil, unquam jactasse Sergium, dc quo hic quæslio est, stare pro una voluntate Honorium: in scriptis enim Sergii nequidem Honorii reperitur nomen, ubi vel dc una voluntate, vel una operatione agit; sed teste Joanne IV. epist. ad Imper. (Laid). I. 5. p. 1759. A.) primus Pyrrhus fuit. *!..!.. diversis, inquit, suggestionibus didicimus, omnis occidentales paries turbari, fratre nostro Pyrrho patriarcha... nova quadam, el prater regulam fidei jrra-dicante, el ad proprium sensum quasi sancta memoria! Honorium Papam... attrahere festinante, quod a mente, catholici Patris erat penitus alienum*; qua igitur tide, Sergius hic annumeratur Pyrrho, Paulo, Macarto? Deinde si data ratio non obstaret, quo minus Sergius ipsa in ecthesi sua prohiberet omnibus *unam vel duas dicere, sive docere operationes in divina Domini Incarnatione*, et juberet nihilominus simul profiteri *unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi verissimi Dei*, quanto minus ol>stare poterat, (juin ad conciliandam auctoritatem eclhcsi provocaret ad auctoritatem Honorii?

Cmdra 2^m. est, quod hæc singula tanto minus metuenda fuissent Sergio; auctoritate enim Honorii Rom. Pont, potius omne, quod praetenditur, periculum, avertisset; facilius repressisset Sopiironium, Ecclesias in sua seciim sensa pertraxisset, idem persuasisset Imperatori, omnem denique

flcliliam procellam vel abegisset penitus, vel in capot detorsisset Honorii, utpote cujus mandato se facile purgasse! : *haec nobiegum fraternitas vestra prodicet.*

229. /W. //Si ita scripsisset Honorius ad Sergium, hic certe id latere non permisisset Ilcraclium Imperatorem, sub cujus nomine ecthesin vulgavit; vol in hujus promulgatione meminisset Honorii. At de hoc Honorii raponsonhlh. plano Iloraelio innotuerat; cum enim ecthesin suam damna-lama Romano Ponlillce comperissel, invidiam non ferens, datis ad JoannemIV. litteris, in unum Sergium culpam omnem conjecit; *Eclhcsis*, scribens, *non esi mea; neque enim ego vel dictam, vel jussi, ut fieret; sed cum hanc Sergius composuisset ante quinque annos, deprecatus est me, ut nomine meo proponeretur.* Al si Principi optimo cognitre fuissent Honorii litterae, quibus idem praecipiebatur, quod eclhcsi; ad purgandum se coram orbe Catholico, ante omnia provocasse! ad Honorii litteras; neque enim aut validius, aut melius excusare se poterat, quam objiendo praeceptum Honorii.

Respomiel P. Humanus, quod Honorius non jusserit *praedicare* silentium; sed praeceperit illud *tenere*, abstinere controversis vocibus, verbo: silentium observandum, non praedicandum. Al quanta illa incohærenlia? nam

Contra est In. Si Honorus præcepiésel tenendum, observandum silentium; hoc Ipso hanc Honorii legem debuisset Sergius promulgare in sui Palriarchaliis Ecclesiis, quod utique saltem praedicare est. 2°. Si etiam illud solum pnecepissel Honorius, jam id salis fuisset Imperatori ad se purgandum, ac culpam rejiciendam in Honorium potius, quam Sergium. Sed 3°. Quod in epistola praecepisse fertur Honorius, cliam praedicari voluit: *ture nobiscum fraternitas vestra praedicet.*

230. *Prob. flI.* Ex *Typo Constantis imperatoris*; quo idem plano codcm-quemodo, ut in Honorii litteris, praecipiebatur, ne quis, *pacis servando causa*, adhiberet voces *unius, vel duplicis operationis.* Sed si quoad hoc consonantes fuissent Honorii litter®, cur Imperator S. Martino I. typum approbare nolenti, imo damnanti, illas non opposuit? Cur Theodosius Cæsareæ Episcopus cum Rizyæ S. Maximum inducere conaretur, ut *typum* susciperet, illi litteras Honorii non exhibuit? Aut cum S. Maximus responderet Theodosio petenti, ut *pacis tantum causa, non ut ratum dogma*, susciperet: *Quis fidelis suscipit dispensationem, laceri facientem voces, quas dici per Apostolos cl Prophetas, atque Ductores Deus omnium dispensavit*; cur stipes ille Theodosius non continuo convicit S. Maximum allegando praeceptum Honorii, hunc ipsum talem dispensationem suscepisse? Mirum hoc; sed magis mirum, quod S. Maximus, (pii recentem tenebat primam Honorii epistolam, illumque *divinum* appellaverat, ita respondere non dubitant; si Honorius suis litteris dc duplici operatione indixisset silentium, licui typus.

231. *Prob. IV.* Ex *S. Martino I. S. P. el Concilio Lateranensi.* S.Martinos, Incit. Cone, laterancns. Episcoporum supra 150. damnavit Monolhclismi auctores singulos, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Patriarchas Orientales, Theodorum Pharanitaiium; ac demum conceptis verbis in

eclhesin el *typum* anathema conclamatum est, nusquam vero vol verbo lit mentio de Honorio : atqui non est credibile S. Martinum excipere voluisse unum Honorium ab anathemate, si eadem ejus causa fuisset, quæ aliorum, in specie ect/iesis et *typi*. Cui enim bono Martinis Honorium intactum relinqueret? An ut ejus nomini consuleret? Sed ita parum consulisset rei Catholicæ, adhuc enim Honorii litteris se tuiti fuissent Monotheletæ : irritas# omnium Orientalium animos , si damnatis duorum Imperatorum edictis, Heraclum ecthesi, et typo Constantis, item Orientalibus Patriarchis, parcere voluisset Honorio; et certe Orientales id non sine querela tulissent.

Dices P. Cum Defensore Declarationis Cleri Gallicani : Honorium a S. Martino non damnatum fuisse 1. quod præclare Pontificatum alias gesserit, inque Ecclsiæ pace decessisset. 2. Quia id c re fidei erat, ne jactare se Monotheletæ Honorio patrono possent. 3. Quod Honorii litterio, utpole ad Sergium et Orientales datæ, in Occidente essent plerisque incognitæ. Verum

R. Nulla ex datis rationibus quidquam valet : *Non* P. an enim hoc erat præclare Pontificatum gerere , dum dogma Catholicum supprimitur? dum quaestio dogmatica de duplici operatione ad *grammaticale forum*, ut verba sonant in epist. Honorii , ceu lis adiaphora rejicitur? dum orthodoxi Praesules , qui pro gemina Christi operatione pugnabant, *balbutientes ac in speciem Doctorum se formantes* appellantur? omitto id genus absurdiora. Deinde esto, quod præclare Pontificatum gesserit, hic tamen se, sanctamque Sedem turpi macula fœdasset; igitur laudandus, ubi laude dignus, hic vero reprehendendus; ne secus Orientalibus daretur cavillandi materia, et Monotheletæ se adhuc Honorio tueri possent. iVbn 2*. ex eadem ratione; tum quod habitis ipsis Honorii litteris, si extitissent, inulto magis se Honorio patrono jactare potuissent. .Von 3“. nam hæc apertæ falsitatis convincitur ex litteris apologeticis Joannis IV., in quibus scripsit : *Omnes Occidentales partes scandalizatas turbari, Pyrrho per litteras suas huc atque illuc missas, nova quadam præter fidei regulam praedicante et ad proprium sensum quasi sancite memoriæ Honorium attrahere festinante*. Pyrrhus autem Sergio, qui duobus post Honorium mensibus obierat, successit in Constantinopolitana sede anno 638. , Joannes IV. vero anno 641. Pontificatum adiit ; S. Martinus autem anno 649. ; ergo cum jam Joannis IV. tempore *omnes Occidentales partes* propter litteras Honorii, quas primas ad Sergium dederat, a Pyrrho vulgatas turbatæ fuerint ; dici cum veritate nequit, eas S. Martini tempore in Occidente fuisse incognitas.

Dices 2°. S. Martini silentium de Honorio, huic plus nocet, quam prodest. Prob. Cum Cyrus per epistolam innuisset, Severinum Papam approbasse *eclhesin*, statim Martinus Cyrum falsitatis redarguit ; at vero cum Secretario IV. Concil. Latoiam recitata esset epistola Pauli Constantinopolitani, qua scripserat, *concordantes et consonantes factos esse Sergium et Honorium*, nec Martinus, nec Episcoporum ullus quidquam protulit in defensionem Honorii, haud dubie, quod nihil haberent, quod in ejus defensionem profferrent; ergo.

R. .V. j4w. *Ad prob.* R. 1°. Falsum esse, quod Cyrus scripserit, Severinum Papam approbasse ecthesin ; sed id solum Cyrus responderat Sergio, lælatum se esse de misso (scilicet Sergius exemplar ccthesis ante hujus promulgationem Cyro miserat) exemplari ectheseos, quam Imperator

mentis esset Isaacio Haliæ Exarcho mittere ; qui Severum adigeret, ut eidem subscriberet ; reipsa autem approbatam fuisse, ecthesin a Severino, uecscriptis Cyrus, nec scribere poterat; cum eo tempore necdum lucem vidisset; nec Martinus falsitatis redarguit Cyrum , sed id solum respondit: Sergium sua *spe delusum fuisse*, quia Severinus potius damnavit, quam approbavit eclhesin.

Il. 2e, S, Martinus sufficienter vindicavit Honorium , rejiciendo et da-? innando Paulum, ejusquo epistolam. Sic respondere nobiscum debent modo omnes, qui Honorium ideo solum damnatum in VI. Synodo dicunt, quod indicto de gemina operatione silentio , hæreticis se æquo faventiorum exhibuerit, illosque mala hac oeconomia foverit. Nam Paulus non scripserat, *consonantes factos esse in* suppressione duplicis operationis, sed unius voluntatis assertionem. En verba (Labb. t. G. p. 227. E.) : *Sed et omnes pietatis Doctores et prædicatores hujusmodi unius voluntatis mente detinentur... quibus* (in unius voluntatis mente) *concordantes et consonantes facti sunt piæ* wiemorice *Sergius et Honorius*. Numquid vero Honorius revera hæreticus fuit, unam Christi voluntatem professus ; quia cum Martinus contra illam Pauli ca? himniam non statim vindicavit ?

232. *Prob.* F. Incredibile est Honorii litteras, ut indicebant silentiufn de operationibus Christi, ignoratas fuisse ab omnibus Sergii successoribus Patriarchis, ab Imperatoribus, ab omnibus per 40. et ultra annos; et uni primam Honorii epistolam Macario, mendacissimo Monotheletæ, innuisse? secundam vero a Georgio Chartophylace tam cito repertam in ipsa Actione XIII. Synodi V. fuisse, quæ a nemine cognita , neque producta per quadraginta et aliquot annos fuit ; cum tamen Monotheletarum eam habere, ac producere plurimum interesset ? Certe si cognita fuisset hæc altera Honorii epistola, Macarius eam oblatis a se Imperatori corruptis codicibus vel maxime addidisset.

233. *Prob.* 17. Aliis argumentis positivis. L Si Honorius indixisset silentium de gemina Christi operatione, plus sibi contradixisset iisdem in epistolis, quam ab homine rationis utcumque compote, et qualicumque demum memoria donato, imo quam a temulento præsumi possit. Atqui hoc dici sine gravissimo fundamento et evidenti non debet : quod vero hic minime adest; ergo. *Prob. seq.* Nam 1°. in epist. P. ad Sergium statim ab initio dogma catholicum ita exprimit nitide, ut nemo magis possit (Labb. t. 6. p. 928. C.) : *Nos enim in quo percepimus, oportet ambulare. Enim vero Deo duce perveniemus usque ad mensuram rectæ fidei, quam Apostoli veritatis Scripturarum sacrarum funiculo extenderunt : confidentes Dominum Jesum Christum, Mediatorem Dei et hominum, operatum divina, media humanitate Verbo Deo hypostatice unita; eundemque operatum humana ineffabiliter, atque singulariter assumpta carne, discrete, inconfuse, atque inconvertibiliter*. Quibus verbis tria dicit : *primum*, dari duas in Christo naturas. *Alterum*, duas item operationes , dum inquit, *operatum divina media humanitate*; et *operatum humana*, et quidem *discrete* a divinis, *inconfuse, ut* non esset una per confusionem operatio, prout asserebant Monotheletæ; et *inconvertibiliter*, sive operationem humanam adeo discre-

tam fuisse a divina, ut fieri divina non potuerit. *Tertium*, quod illa operationum discretio dogma sit vere fidei, assertum in Scripturis, prædicalum ab Apostolis; hoc enim priora verba innuunt : ac lum domum nos ad veram fidem perventuros, si illam operationum differentiam confitemur.

2°. In epist. 2\ vero liquido ac diserte jubet (Lab. t. 6. p. 969. A.), *duas naturas operatrices confiteri*; sed ubi duæ operatrices nalune sunt, distinctas etiam virtutes, seu formas, aut rationes formales operandi subesse oportet, scilicet operationes. Item in ead. præcipil (ibid. C.): *ipsas potius duas naturas , id est divinitatis et carnis assumpta? in una persona Unigeniti Dei Patris inconfuse, inconverlibililer nobiscum prædicart (N. B.) propria operantes.*

3°. Iisdem in epistolis, 1. fertur scripsisse (Lab. ibid. p. 968. E.); *Unius autem operationis vel duarum esse vel fuisse mediatorem Dei el hominum D. J. C., sentire et promere, satis ineptum est.* 2. (Lab. ibid. p. 931. E.) Qui nihilominus has in Christi asserunt, esse *balbutientes, formantes se in speciem Doctorum.* 3. (Lab. ibid. p. 932. A.) He duabus energiis, vel operationibus *nihil prædicare Ecangelicas, vel Apostolicas litteras.* 4. Jubet (Lab. ibid. p. 933. A.) Sergium hæc secum prædicare et indicare silentium : *hæc fraternitas vestra mecum prædicet.*

Atqui major contradictio vix concipi potest ; conferantur enim jam ad invicem propositiones , et sibi opponantur :

honorius.	anti-honorius
<i>Christus operatus est divina et humana discrete, inconfuse, inconvertibiliter; hoc haud dubie idem sonat, ac fuisse duarum operationum.</i>	<i>Christum duarum esse vel fuisse, operationum , sentire et promere salis ineptum est.</i>
<i>Ita confiteri debemus; hæc est mensura rectæ fidei.</i>	<i>Ita sentire et promere satis ineptum est. Hæc, silentium, fraternitas vestra nobiscum prædicet.</i>
<i>Ila prædicarunt Apostoli veritatis, Scripturarum sacrarum funiculo.</i>	<i>Qui ita predicant, sunt balbutientes , se in speciem Doctorum formantes, etc.</i>

Ergo epistola Honorii prima, quantum agit de silentio operationum, scilicet a §. Για regia, est a Monolhelctis interpolata; secunda vero ab his vel conficta penitus, vel certo vitiata.

234. II. ExS. Αγατὸνε S. P. qui in epist. ad Constantinum imper. (Lab. t. 6. p. 637. A.) : *Apostolicæ, inquit, memoria?, meæ parvitatatis prædecessores, dominicis doctrinis instructi, ex (pio novitatem hæreticam in Christi immaculatam Ecclesiam Constantinopolilanæ ecclesiæ præsules introducere conabantur, nunquam neglexerunt eos hortari atque obsecrando commonere... ne ex hoc exordium dissidii in unitate Ecclesiæ facerent, unam voluntatem, unamque operationem duarum naturarum asserentes in uno Domino nostro Jesu Christo.* Atqui cum his Agathonis verbis conciliari nequeunt,

quæin epistolis Honorii oxtabant de Christi operationibus, quæque ante retulimus. *Prob. min.* Nam illa Agathonis verba Honorium maxime respiciunt; cum enim Honorius Pontificatum teneret eo tempore, quo Sergius *rcilatam hæreticam introducere conabatur*, atque hic duobus post Honorii mortem mensibus et ipse decesserit, ab alio, quam Honorio, commoneri uon potuit. Si ergo Honorius hortatus est Sergium, commonuit, ut ab *errore uaitis voluntatis et unius operationis desisteret* ; quomodo Honorius scripsit Sergio, quæ dc duabus operationibus suppressendis in ejus postea epistolis «labant?

233. III. Ex ipsa Epistola, quæ Honorii secunda ad Sergium dicitur. Legitur in hac sub finem , scripsisse Sophronio Honorium , ne duas in Christo operationes assereret, idemque suasisse cumdem Sophronu Legatis; hos vero fuisse pollicitos, operam daturus sese, ut idem Sophronio persuaderent. Atqui palmare hoc mendacium est, vel inanis fabula, adornata a Monolhetis,eumin finem, ut et Sophronius Monotheletarum dogmati favisse videretur; nam Stevhanus Sophronu olim ad Honorium Legatus plane testatur contrarium iu Libello, quem idem postea ih-Lateranensi Synodo Secretar. 2. Martino obtulit (Lab. t. 6. p. 103. C.), dicens hunc potius fuisse suælegationis frudum , quod *neque despexerit Deus preces cum lacrymis oblatas iupplicum suorum, sed excitaverit non equidem, mediocriter præcessores apostolicos præsules in commonitione, nec non contestatione prædictorum viro- rum, Sergii et aliorum quos ante nominarat, etc.* licet nullo modo *cos flectere potuerint* ; Sergium enim , ut ex data chronotaxi liquet, nemo Romanorum Pontificum commonere poterat præter Honorium ; ergo evidens est, epistolam hanc vel prorsus confictam, vel corruptam a Monotheletis fuisse. Ac inde forsitan est, quod et Sophronium pro se Monotheletæ jactarent, observantes. Maximo epist. ad Petrum illustrem (inter Collectanea Anastasii, Patrologiæ t. 129. p. 573. D.) : *Sophronium, qui prudenter divina perdocuit, tl prædicavit Ecclesiæ dogmata, se in errorem movisse, hac illacque Monotheletæ susurrant.*

Respondet P. Romanus : copiosa solutio : 1°. Si qua data est ab Honorio commonitio, *valde mediocris*, nec sufficiens fuisset. 2°. το non *mediocriter* ad Honorium non pertinet. 3°. Quomodo Honorius monere Sergium poterat, ut flecteret ad ejurandam hæresin , cum juxta apologiam nostram , Sergius id in epistola egit, ut catholicus videretur. 4°. Nec Slephanus dixit, nec dicere potuit Sergium ab Honorio monitum. At

Contra Ium. est, quod Stephanus dicat : *non mediocriter*, id est, inultum, supra mediocritatem ; utri potius nunc credendum Stephano , tunc Episcopo Dorensi, viro sancto, testi vivo, an P. Romano? Deinde vera loculum fuisse Stephanum, nec *valde mediocrem* fuisse commonitionem Honorii constabit Conci, seq. ex S. Martino , et S. Maximo.

Contra 2um. est : si hæc ad Honorium nullo modo pertineant, quis ergo Romanorum Pontificum Sergium commonuit, quem tamen Slephanus in libello inter commonitos posuit tertio loco? Certe a Severino Honorii successore dici nequit commonitus, cum mortuus jam esset Sergius, Severino nondum Pontifice juxta n. 216.

Contra 3"@. est: quod, attenta historia, quam adversarius subdole vel

confundit, vel dissimulat, utrumque verum sil; postquam enim Sergi Sophronium, cujus zeli pro orthodoxa contra Monolhelelas fide, ac eruditionis vim jam senserat Constantinopoli, testo S. Maximo in Dispul. cum Pyrrho, promotum intellexisset ad Hierosolymitanum episcopatum, ab to sibi metuens, Honorium praeveniendum ratus, ad hunc continuo dedit epistolam ita instructam callide, ut, cum quaestionem proponeret de una vd duplici voluntate humana Christi juxta dicta Art. præc. ipse Honorio quidem videretur orthodoxus. At postquam Sophronius, habita prius Hierosolymis Synodo, Hornam ad Honorium ablegasset Slephanum anno 635. (ablegaverat enim Stepbanum eo anno, quo Saraceni obsidionem parabant Hierosolymæ. ut Stephaniis enarrat'in cit. libello suo; qui vero annus, teste Theophane ad ann. 25. Heraclii, erat 635.) cumque de Sergii hæresi edocuisset, mentem etiam mutavit Honorius. Scripserat igitur Sergius ad Honorio antequam huic de illius constaret hæresi; qua vero comperta, et suo fungi cœpit officio Honorius *commonendo non mediocriter, obtestando, increpando*, etc.

Contra 4um. Dicti hujus falsitas ex libello Stephani evidenter palet, in ipsa testantis Lateranensi synodo Theodorum, Sergium, etc. fuisse a Romanis Pontificibus commonitos, utrumque tamen piteter Honorium commonere nemo poterat; ipso teste P. Romano p. 105. quia ntorque ante Severinum • Honorii successorem diem supremum obierat. Ex his disputatis, quam *copiosa* fuerit adversarii solutio, quivis perfacile intelliget. *Nullam* certe ego, minus *copiosam*, coinperio. Sed et illud perspicitur, quanto jure Stepbanus uti posset Augustiniana illa L. IV. contra Julian, c. 8. sententia contra P. Romanum: P. Romane, *redde verba mea...*

Plura hujus argumenta qui desiderat, consulat Dissert. nostram de Honorio. Quamquam et rationibus Conclusionis sequentis prior Conclusio aequè solide confirmetur.

236. *Dico III.* Honorius neque negligentiae alicujus, aut socordi® culpam in causa Monotheletarum contraxit.

Prob. Honorius talis culpæ reus dici non potest, si nihil omiserit, quod facere posset ad reducendos illos hæreticos, et corrigendos: atqui nihil horum omisit. *Prob. min.* Vi officii sui pastoralis juxta regulam Apostoli, 2. ad Tim. 4. debuit ipsis *prædicare verbum*, scilicet fidem rectam; *instare, arguere, obsecrare, increpare*; atqui hæc fecit.

Prob. P. Ex Agathone supra.

Prob. 2°. Ex S. Martino I., qui post Concilium Lateran. in epist. Synodica ad Amandum episcopum Trajectensium ita testatur (Lab. t. 6. p. 384. C.): *A Sergio.....exeeranda et abominanda hæresis pullulavit,... quam successor ejus Pyrrhus..... in deterius auxit. Pro qua re sæpius Apostolica Sedes persuasionibus, contestationibus, atque increpationibus plurimis admonuit eos*, etc. Error vero Sergii erat, quod voluntatem in Christo unam, unamque operationem assereret. Deinde Sergium nemo Pontificum, prater Honorium, commonere, contestari, increpare poterat, ut constat ex chronolaxi n. 216. et 217. et ex dictis n. præc.

Prob. 3°. Ex S. Maximo, quo teste, Honorio vix aliquis magis strenue officio suo contra hæreticos eos perfunctus est: *Quid autem divinus Honorius,*

jiebat S. Max. in ep. ad Petrum illustrem (inter collectanea Anastasii, l'alrvlog. t. 129. p. 573. B.) *quid post illum Severinus senex? quid denique dii, qui post hunc exiit it, sacer Joannes? Porro is, qui nunc præsidet, fatissiinus pipa* (Theodorus) *omisit ne quidquam supplicationi conveniens?* En S. Maximus propterea *divinum* prædicat Honorium, quod eloquium nulli aliorum tribuit Pontificum; ergo. Honorius igitur edoctus a S. Sophromo de dogmate et fallaciis Sergii, nihil prorsus omisit pastoralis sui officii; quo minus vero pertinacem damnaret, praeveniens Honorii obitus impedivit.

237. *Obj. I.* Honorius fuit damnatus in Synodo VI. cum cæteris Monotheletarum principibus; ergo vel in eorum est prolapsus hæresin; vel hoc factum ob malam ejus œconomiam, qua silentium indixit de gemina Christi operatione; vel ob ejus socordiam in illa reprimenda hæresi. *Prob. Ant.* Nam iuA.ct.XIH. (Lab. t. 6. p. 944. E.) dicitur de Honorio: *Cum his* (Sergio, Cyro, Petro, Paulo), *simul projici a sancta Dei catholica Ecclesia, simulque anathematizari prævidimus et Honorium, qui fuerat papa antiquæ Romæ* (quod invenimus per scripta, quo ab ea facta sunt ad Sergium, quia in *Mus* ejus mentem secutus est, et impia dogmata confirmavit. Et Act. XVII. (Lab. ibid. p. 1009. B.) et Act. XVIII. (Lab. p.-1044. D.): *Sergio hæretico anathema, Cyro hæretico anathema; Honorio hæretico anathema*, etc. Idem repetitur in prosphonetico, et edicto Imperatoris. Ante responsionem

238. *Observe:* Varias hic esse Auctorum sententias, quas in aliorum gratiam, qui eas sectari maluerint, subjicio breviter. *Prima* eorum est, qui volunt, revera Honorium lapsus, sed ut Doctor privatus fuit, non ut doctor Ecclesiæ Joquens e cathedra, in Monotheletarum hæresin, sicque cum his pari anathematis sententia percussus. Sed vix aliquos ea opinio hodie sectatores habet. Et vero conciliari nequit cum iis, quæ Art. præced. attulimus.

Alter aliorum et plurium e recentioribus est, Honorium vere damnatum fuisse in Synodo VI., non quidem ut hæreticum dogmate, sed fautorem hæreseos, quam non extinxit, sed fovit potius, indicendo silentium de operationibus Christi. Nititur præcipue Leonis II. ad Hispanos epistola, qua dicit de Honorio damnato, *qui flammam hæretici dogmatis non, ut decuit, extinxit, sed negligendo confovit.*

Verum viderint hujus fautores sententiae, an retenta proprietate verborum, quibus usi contra Honorium sunt Patres, id asserant, et annon illa potius violente detorqueant ad connivenliam, dum de ipsa hæresi Patres loquuntur: *Honorio hæretico anathema. Qui* (Honorius) *in omnibus mentibus Sergii secutus impia dogmata confirmavit; hæresin sparsit*, et similia. Certe plus illa innuunt, quam præcise non resistere hæresi, conniverc, etc. Quiduntaxatnon resistit, connivel ad tempus pacis gratia; nulla proprietate verborum, et non sine gravi contumelia, dici potest simpliciter *hæreticus*; *confirmare, spargere hæresin*; nec adeo stipites quis Patres illos dixerit, ut hoc discrimen ignorarint. Praeterea, si Honorius solum ut fautor damnatus ob indictionem silentii quoad operationes, quomodo dicitur mentem Sergii in *omnibus secutus*? Unus hic error erat Sergii, quod in ecthesi silentium indixisset de operationibus; alter error erat, quod unam in Christo volim-

talem assereret. Denique verba illa non esse Leonis II., non pauci e scriptoribus catholicis contendunt, et nos cum iis infra.

Tertia Baronu est, Acta VI. Synodi fuisse corrupta a Cnecis, cl loco Theodori Patriarcha Constantinopolilani Monolheletæ, expuncti, substitutum fuisse nomen *Honorii*. Quia, teste Anastasio Bibliolhecario in vita Agathonis, et Theodorus nominctenus damnatus fuit; nullibi tamen ejus nomen reperitur; vel si obtinuisset, cum postea esset restitutus Eccleste Constantinopolitanæ, mortuo Georgio, ut nomen suum eraderetur in Actis ex damnatorum numero, ut volunt aliqui, locus vacans id indicasse!, vel saltem id notatum fuisset; sed juxta Baronianos, in continenti serie extant damnatorum nomina, et nullius loci vacantis vestigium in primis exempla? ribiis deprehendi potuit; igitur vel Theodori, vel aliorum Monolheletanim fraude videtur in Theodori expuncti locum substitutus fuisse Honorius, quem deinde retinuerunt Acta Syn. VII et VIII.

S» *opponas* cum Combefisio : ad preces Patrum in Act. XVIII. exemplaria authentica Actorum tradita fuisse quinque Patriarchis; si igitur solum exemplar Constantinopolitanæ Ecclesiæ corruptum fuisset, nihil hoc profuisset Theodoro, quia illud Ecclesiæ Romanæ et alia mansissent integra.

Respondent, et merito, negando *Ant.*; quia ibi non de exemplaribus Actorum loquuntur Patres, sed *definitionis*; sic enim verba sonant: *Ut exempla definitionis relectæ edantur quinque Patriarchalibus sedibus*. Et subjicitur: *quod Imperator Constantinus exempla definitionis præbuerit quinque Patriarchalibus sedibus*. Acta vero ipsa revera manserunt Constantinopoli usque post Justiniani II. tempora, ut constat ex hujus ad Joannem S. P. epistola. Sed hæc aliorum prælatia.

Sĭ porro *objicias*, Constantinum imperatorem testari in sua ad Agathonem Divali ad eundem *Acta esse missa*: item, teste Anastasio Bibliolhecario: *Leo II. probavit Acta 17. Synodi*.

Respondent ad lum. epistolam esse spuriam, uti et illam Leonis P. ad Imperatorem. Ad 2TM. per *Acta* ab Anastasio intelligi *decreta fidei*, quia teste eodem Anastasio, Synodus VI. non nisi quoad definitionem fidei recepta est. Nunc in forma

239. R. *ari Argum. D. Ant.* Honorus fuit in Syn. VI. damnatus œcumenice, *judicio Synodi N.* *judicio duntaxat Episcoporum* et quidem *Orientalium* tantum C. Distinguere oportet inter *judicium Synodi*, vel œcumenicum, et *judicium episcoporum*. Ut habeatur *judicium Synodi*, h. e. œcumenicum, adesse debet consensus summi Pontificis; secus vero, si quid fiat *contra*, vel *præter* auctoritatem ac consensum summi Pontificis, erit solummodo *judicium episcoporum*, quod non habet auctoritatem in Ecclesia. Latius hoc ostenditur in Tract. de fide. Sed et discrimen illud constat perpetua praxi Ecclesiæ, et traditur a Damaso S. P. in epist. ad episcopos Illyrici (Lab. t. 2. p. 883. B.), Xysto III. epist. ad eosdem n. 3. (Patrolog. t. 50. p. 618.) Sic S. Leo M. epist. 106. c. 5. (opp. t. 1. p. 1165. edit. Ballerin.) ad Avlatonem de Can. 3. Concilii Constantinopolilani L ab episcopis in ea Synodo sancito loquens, illum vocat: *Episcoporum subscriptionem caducam*. Sic idem Leo Synodi gen. III. definitiones distinxit ab episcoporum judiciis epist. 119. c. 4. et 5. (ibid. p. 1213. 1217.) ad Maximum Antiochenum; et epist. 105. ad Pil-

uimw Augustam c. 3. (ibid. p. 1157.), Canoncm 28. Concilii Chalcedoniensis, sed non acceptatum, vocat *consensionem Episcoporum*: et ep. 115. c. I. (ibid. p. 1103.) atq. Marcianum Imperatorem de citato Canone et aliis vjjuidein Synodi loquens ait: *quæ per occasionem Synodi male sunt attentata*.

40. Jam vero Honorus non *judicio Synodi, et œcumenice*, sed *judicio duntaxat Episcoporum*, cl quidem *Orientalium* damnatus fuit.

Constat Ie. ex Hadriano II. in Concilio Romano (Lab. t. 8. p. 1091. A.), ubi: *Licet Honorio, inquit, ab Orientalibus anathema sit dictum*. En quam scite Hadrianis Episcoporum *judicium* secernat ab ipsa Synodo! *licet ab Orientalibus*. Cur non dicit a Synodo, ab Ecclesia? Annon Occidentales etiam aderant? Legati Agathonis? Legatus Archiepiscopi Ravennatensis? Legati Concilii Romani? Quin Honorium non fuisse damnatum œcumenice satis declarant scriptores Græci cæteri, dum inter damnatos Honorium non posuerunt. Paulus diaconus ipse in vita Constantini IV. referens damnatos in Syn. VI. omittit Honorium: ornitj. it et Zonaras in vita ejusdem; imo Pholius Ecclesiæ Romanæ a primordio infestus, dum in codice suo de septem Synodis, scripto ante apertum ejus cum Ecclesia Romana dissidium, ordine venit ad sextam, damnatos fuisse asserit Sergium, Cyrum, Pyrrhum, Paulum, Petrum, nulla prorsus facta mentione Honorii. Ecce istud, si Honorium æque, ac cæteros judicassent damnatum œcumenice!

2'. Ex Anastasio Bibliolhecario, qui in epist. ad Joannem diaconum (Lab. t. a. p. 1769. D.) in Orientalium illorum temeritatem, gravissime invehitur, eos propterea *calumniatores* appellans; adeo non putabat Honorium damnatum fuisse a Synodo.

3°. Quia neque Agatho id jusserat, imo potius contra ejus præcepta Legatis data, quæ extant in ejus ad Imperatorem epistola, damnatus fuit Honorius. En Agathonis *mandatum* (Lab. t. 6. p. 631. D.): *Licentiam ds sive auctoritatem dedimus apud tranquillissimum cestrū imperium, dumjusscrit ejus clementia simpliciter satisfaciendi, in quantum eis duntaxat injunctum est, ut nihil profecto praesumant augere, minuere vel mutare*, etc. Sed in eadem de Honorio condemnando nec litterula extat. Neve putes, illa Agathonis verba solum respicere dogmata definienda, non personas damnandas, paulo post ad singulos hæreticos delabitur, eosque nominetenus accusat; at nullo modo Honorium t. imo, ut dictum n. 231. hunc ex epistola commendat; ergo non solum *præter*, sed etiam *contra* *mandatum Agathonis* damnatus fuit Honorius.

2H. *Inst.* 1. Eliam inter damnandorum nomina in epistola Agathonis, non leguntur Macarius Antiochenus, Stephanus Macarii discipulus, Polychronius, et tamen hi pariter damnati sunt a Synodo, quin propterea Patres transgressi essent *mandatum Agathonis*; ergo nec illud transgressi sunt damnando Honorium.

R. C. A. N. *Cons. De* Macarii, Stephani, Polychronii, viventium ipso Synodi VI. tempore, impietate Romæ et in Occidente nondum ita innotuerat; unde nec in Concilio Romano, quod ante Synodum VI. coegerat Agatho, illorum ulla fit mentio; nec certe omisisset Agatho perstringere æque Macarium, reliquorum Monolhelctarum eo tempore ducem: si cognitam ita

habuisset hujus hæresin, prout illa primum in Synodo VI. patuit. Dixi *primum*; nam callide alias nitebatur suam tegere hæresin, ut constata Act. II. ipsius Synodi. Merito igitur ipso Legatorum hortatu et consensu tandem damnatus fuit, adeoque sine transgressione mandati Agathoms, in Act. VIII., Stephaniis in Act. IX.

242. *Inst.* 2. Licet Agatiionis Legatis mandatum non fuerit in epistolis, quas ferebant ad Imperatorem et VI. Synodum, ut damnarent Honorii; habebant tamen in mandatis secretis, ut, si Orientales aliter acquiescere nollent condemnationi Patriarcharum suorum, quam si simul damnaretur Honorius, ipsi in hujus quoque damnationem consentirent. *Prob. Ant.* Sic et Hohmisdas Papa, ut constat ex ejus epistolis, secretam el aliam, quam habebant in litteris, dederat Legatis suis ad Anastasium et Justinum imperatores: Item fecerunt S. Gregorius, et S. Leo summi Pontifices; ergo idem merito de Legatis Agatiionis dicitur.

R. .V. *Ant.* Et unde hujus asserti fidem quis faciet? Quis Patrum VI. Synodi aliquando ita dixerat, nolle se acquiescere suorum Patriarcharum condemnationi, nisi simul damnaretur Honorius? Nominetur, si possit, unus ex omnibus. Etiam si igitur Legati (quod gratis tantum dictura sit) hanc instructionem secretam habuissent, ea saltem usi non fuissent, quia nullus Patrum illam exceptionem fecerat; proin necdum judicio Synodi damnatus dici potest Honorius.

Ad prob. R. In citt. Pontilicum epistolis, prout equidem in Actis Conciliorum extant, nihil tale quid detegere licuit. Quo tamen non obstante, non negavero, posse subinde Pontifices Legatis secretas dare instructiones, more aliorum principum; sed inde non sequitur: igitur reipsa Agatho hoc fecerat; sed facti hujus asserti probatio exigitur. Agatiionem vero id non fecisse, rectius creditur; cum enim tam honorifice loquatur de suis antecessoribus, inter quos Honorius intelligi debet juxta n. 234., quo fundamento presumes, mandasse tamen simul occulte, ut Honorius damnaretur?

243. *Inst.* 3. Hadrianus II. in Concilio Romano (Lab. t. 8. p. 1091. A.) contra Photium, qui Nicolaum I. damnaverat, seque tuebatur facto Orientalium Honorium condemnantium, inquit: *Quamvis et ibi nec Patriarcharum, nec exterorum Antistitum cuipiam de eo quamlibet fas fuerit proferendi sententiam, nisi primæ Sedis Pontificis consensus præcessisset auctoritas*; ergo hæc præcesserat.

R. .V. *Cons.* Non enim hic sensus est verborum Hadriani, quod Pontificius consensus revera præcesserit; sed quod sine tali consensu eum legitime damnare non potuerint; unde non sequitur hunc consensum datum fuisse. Nimirum Hadrianus refutabat Photium, eum se immerito tucbillo Orientalium facto, ut qui venia quadam adhuc digni videntur 1. quod damnasent Honorium mortuum. 2. Quia Honorius accusatus fuerat hæresis, quo casu minores subinde majoribus resistere possunt; subdit deinde, quamvis nulli fas fuerit, proferre in Pontificem sententiam, nisi ante præcessisset primæ Sedis auctoritas, h. c. ante obtentum a prima Sede, Pontificis Romani consensum.

211. *Ratio est* 1°. quia alioquin Honorius damnatus fuisset, non ab Orientalibus Ianium, sed ab ipsa Synodo, sicque Hadrianus sibi contradiceret, qui damnatum Honorium ante immediate dixerat *ab Orientalibus*. 2°. Quia Amstasius Bibliolhecarius, qui ipsa verba illa Hadriani relata ita ex græco latine reddidit, in epist. ad Joannem diaconum diserte tradit (Lab. t. p. 1770.), damnationem Honorii nunquam Romani Pontificis alicujus approbationem tulisse. Si ergo nunquam Apostolica Sedes id approbavit; quomodo jussit, aut quomodo Hadrianus explicari potest de dato reipsa consensu, cum, qui Hadriani verba latine reddit, Anaslasius ipse non ita intelligat?

Obj. II. Eliam in Synodo gen. VU. et VIII., in quibus repetuntur gesta in Syn. VI., iterum inter damnatos in ista Honorii nomen legitur; ergo.

R. 1°. 2Y. *Cons.* Quid enim mirum, si Græci, quæ in sextæ Synodi actis legerant, eadem transcriberent, et Honorii nomen *narrando* duntaxat, non probando memorarent, cum id tum in quæstionem nequidem veniret? Sed præterea in specie

R. 2°. *Ad Synodum VII.* Hujus *definitionem*, quæ de sacrarum imaginum cultu prodiit, quamque Solam Hadrianus I. suscepit, amplectimur, et veneramus; caetera vero, quæ in Synodo hac Nicæna H. aut memorata, aut sancita dicuntur, catenas solum suscipimus, quatenus *nec recte fidei, nec probis moribus obviant, sed nec Sedis Romana decretis ad modicum quid resultant*, ul Anastasius Bibliolhecarius in præfatione hujus Syn. VII. (Lab. t. 7. p. 30. D.) omnes admonet. Et vero sic omnes respondere debent; nam et Episcopi hujus Synodi canones, sic dictos, *Apostolorum*, omnes approbant: Item *Trullanos*, allegimus in canone 1. hujus VII. Synodi (Lab. ibid, p. 595. B.); imo in can. 8. (Lab. ibid. p. 603.) Episcopi illius septimæ Synodi decreverunt, ut Judæi apostatæ ejicerentur ab Ecclesia, inque superstitionis suæ aperta professione relinquerentur, neque eorum liberos baptizare liceret; in quo errabant. Si ergo hic errarint, cum tamen ejusmodi decreta non sine consultatione formarint; quanto magis falli poterant, in describenda damnatione Honorii, quam fieri jusserant sine disquisitione vel consultatione ulla. Hiscamus tandem vel ex hac ipsa Synodo VII. non continuo dici oportere *judicium Synodi*, quod præcise Episcopi decernunt.

246. *Obj. III.* S. Leo II. approbavit gesta Synodi VI. non tantum cfuoad definitionem fidei, sed etiam damnationem Honorii, 1°. in epistola responsoria ad Constantinum imperatorem (Lab. t. 6. p. 1117. C.), in qua Honorium CACcratur; 2°. in epist. ad Ervigium regem Hispaniæ (Lab. ibid, p. 1252. B.), in qua Honorium inter damnatos recenset, et 3°. in epist. ad Episcopos Hispanos (Lab. ibid. p. 1247. B.), in qua de Honorio ait: *Qui flammam hæreticæ dogmatis non, ut decuit Apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit; sed neyligendo confovit*; ergo.

R. .V. *Ass. et N. Suppositum*, quod ulla ex tribus epistolis, prout hodie circumferuntur, possit S. Leoni prudenter tribui; sed singulæ sunt vel supposite penitus, vel interpolate. Equidem non dubito, quin S. Pontifex Im-

peralori responderit, et forte hanc ipsam epistolam dederit, sed quam gneciulus interpolavit; nam lalinum cpislohe autographum intercidit, quodque nunc illius exemplar extat, ex græco latine redditum est. At quoad singulas epistolas nunc rationes habe. Igitur ad probationes singulas directe, et *primo*

217. *Ad prob.* Il®. R. .V. genuinam esse hanc S. Leonis II. epistolam. 1°. Ex auctoritate Baronii; item Anastasii Bibliolhecarii, qui in scriniis Romanis versatissimus licet, ducentis post Synodum sextam annis vivens, nihil de ea cognitdm habuit; numquid alias, dum condemnatores Honorii *calumniatores* vocat, inter cos numerasscl sanctum Pontificem? Cf. Barloli Profess. Canon. Patavin., aliosque quos referre non vacat.

2°. Ex *ipsa Epistola*; ipsa, enim in fine data scribitur *nonis Maii, indictione decima*; at in textu plane contraria habet (Lab. t. 6; p. 1112. E.) *Denique legatos hujus Apostolicæ Sedis, matris vestræ, Romance Ecclesiæ, pietatis vestræ famulos, id est, Theodorum et GewgiUm presbyteros... una cum personis, quæ cum eis profectæ fuerant, quæ a prædecessore meo, Apostolicæ memorice, Agathone Papa per octavam indictionem pro causa fidei, vestra pietate jubente, illuc directes fuerant, per nuper elapsam decimam indictionem, mense Julio, cum divalibus dementite vestræapicibus, et synodalibus gestis... exultantes suscepimus.* Sed quomodo per elapsam decimam indictionem, mense Julio, scribit se accepisse litteras, et alia Synodi gesta, si jam mense Maio indictione decima script® habentur hæ lilteræ? Prætcrea quomodo mense Julio potuit Leo suscepisse legatos una cum litteris, si, cum decem tantum mensibus ipse sederit Pontifex, mensem Julium attingere non potuerit, quippe creatus Pontifex mense Augusto? Hæc chronotaxis imperitum illum fugit, qui, aliquot post Syn. VI. seculis, hanc epistolam vel plane contexuit, suppresso Leonis autographo, vel certe interpolavit. At porro Imperatoris epistola dicitur in ejus fronte, *missa mense Decembri, indictione decima*; sed quomodo decima indictione data dici potuit hoc anno mense Decembri? quo tempore duodecima erat indictio, quæ jam a mense Septembri fuerat inchoata. Verum facile indulgemus, mendum irrepsisse in codicem, et pro indictione duodecima positam decimam; sicque corrigi debet, Baronii, Labbei ac plerorumque consensu: sed jam major nascitur difficultas; qui enim S. Leo scribere poterat, quod Imperatoris epistolam, scriptam in Decembri, indictione duodecima, ipse acceperit decima indictione? Adeo omnia nutant, quæ solido veritatis fundamento carent. Sed demum

3°. S. Leo in epistola hac ita scripsisse fertur: *Anathematizamus novi erroris inventores, Theodorum Pharanitanum episcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Constantinopolitance Ecclesia successores magis, quam Præsules; nec non et Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrina illustravit, sed... immaculatam fidem subvertere conatus est; et omnes, qui in suo errore defuncti sunt, etc.* Sed Honorius in errore defunctus non est, quem publico funere Romana Ecclesia inter sanctos Pontifices in ecclesia S. Petri reposuit, et cui ut catholico Pontifici in omnibus parentavit. Male igitur inter eos insertus Honorius, qui in errore defuncti, utque subsistat periodus, inde

delendus est. Vel si adversarii retineri ibi Honorium velint, quem dicunt non *erroris*, sed negligent!® Ianium causa, malævc oeconomi® damnatum; plus illa epistola nocebit adversariis; nam hic *error* pro *negligentia*, etc. sumi non potest. Videant igitur, quibus fundamentis nitantur.

218. *Id prob.* 2im. cl 34,°. Cum cilt. supra auctoribus pariter .V. has epistolas S. Leonis esse; vel pariter corruptas dico. 1°. In utraque epistola dicitur, Synodum VI. absolutam fuisse indictione nona. Posset indulgendo dissimulari error, si semel id dictum, et in una tantum reperirelut* epistola assertum, incusando librarii oscitantiam, qui loco *decimæ* posuerit *nonam*: verum cum id in singulis haud obiter positum, sed assertum et inculcatum sæpius habeatur; non eas Leonis epistolas, quem ea, quæ erant illius temporis, minime praeterire poterant, sed postea ab alio, hisloriæ temporis ignaro, male tributas esse, facile quivis judicabit.

219. 2°. In epistola ad Ervigium regem dicitur imperator Constantinus scripsisse ad S. Agathone®, summum Pontificem, *indictione nona de cogentiâ sexta Synodo.* Utrumque notorie falsum est; nam 1. Imperator non ad S. Agathonem, sed ad *Donum* ejus decessorem scripserat, neque indictione *nona*, cum tribus ante annis jam Donus obiisset; sed indictione *sexta*, i. c. anno G78. die 11. Aprilis. Incusant hic adversarii scriptoris, vel librarii oscitandam, qui erronee pro indictione *sexta* posuerit *nonam*. Indulgeri hoc facile posset, si error hic unicus esset; attamen, ne rigidi nimium censores simus, permittamus hoc. Sed quid de S. Agathone, ad quem Impetrator in ea epistola scripsisse dicitur; cum tamen non ad hunc, sed ad *Donum* tribus ante annis scripsisset?

250. 3°. Epistola demum ad episcopos Ilispaniæ tot, lanlaqtfe habet suppositionis, aut corruptionis argumenta palmaria, quanta nulla ex iis epistolis Pontificum aliorum, quæ ab omnibus etiam supposititiæ habentur. Nam 1. ut taceam falsam indictionis notam; asseritur in ea epistola, quod S. Leo archiepiscopos ad Synodum VI. ablegavit: *Archiepiscopi sunt a nobis destinati, qui cum pio principe, simul et omnibus, qui ejus mandato conveniunt, ecclesiarum præsulibus præsidentes, ac considentes, etc.* At revolvantur acta synodalia sextæ Synodi, an vel unus archiepiscopus, Roma missus, interfuerit. Quod vero Comrefisius ac alii dicunt, destinatos quidem ad VL Synodum fuisse ab Agathone archiepiscopos, sed illuc non ivisse: equidem id verum est; sed insufficiens et frivolum ad hanc epistolam S. Leoni vindicandam; nam auctor epistolæ hos archiepiscopos a se illuc destinatos et missos contendit: *sunt a nobis destinati.* Aeve dici possit, hæc *a nobis* denotare Pontifices ut sic, adeoque et Agathone®, obstat clara oppositio, quam anclor facit; nam immediate ante de Agathone loquens inquit: *Ad quod (Concilium sextum) celebrandum exprccdecessoris nostri, Apostolicæ memoria: domini Agathonis papæ persona, presbyteri diaconique directi siint.* Deinde de sua persona loquitur: *De diversis autem Conciliis huic sanctæ Apostolicæ Sedi, cujus ministerio fungimur, subjacentibus, archiepiscopi sunt a nobis destinati, etc.*; ergo per hæc: *a nobis*, se ipsum intelligit. Sed quæ fuerunt illa diversa Concilia S. Leonis? Qui illi archiepiscopi?

Porro inducitur in ea epistola S. Leo II. scribens : De/butioneni inierim *sancti sexti Concilii, et acclamationem, qua Prosphonicus dicitur.....pariterque edictum dementissimi Imperatoris.... vestra Dilectioni direximus.* Al nec prosphonicum, nec edictum acceperat S. Leo, sed solam definitionem fidei juxta dicta n. 238. Item : refertur in epistola, Imperatoremæ *totius mundi partibus episcopos* ad sextam Synodum congregasse. Sed hoc nolorie falsum est; nam Hispani, ad quos tamen hoc scribitur, nequidem ad Concilium VI. evocati erant.

Denique inducitur S. Leo in hac epistola extollere *Sancta quinque universalis Concilia*; et hanc Synodum Constantinopolitanam, quæ revera sexta Generalis fuit, sub nomine *sexlæ* Hispanis mittere. Sed de S. Leone hoc nemo praesumet. Non enim ignorabat S. Leo, quantopere Hispani perhorrescerent quintam Synodum, quod in ea damnati essent, qui in pace Ecclesiæ obivissent; merito autem metuere debuisset, ne et ipsam Synodum VI. Hispani rejicerent. si ejus occasione obtrudere ipsis *quintam* voluisset; pnersertim, quod epistola diceret, in sexta Synodo iterum damnatos esse, qui in pace Ecclesiæ obivissent, et quidem Romanum Pontificem Honorium. Igitur facile damus, S. Leonem, vel Benedictum II. scripsisse ad Hispanos, at veras epistolas intercidis.

Nec dicas cum P. Romano -.*Sergius probabiliter in pace Ecclesiæ non obiit.* Nam hoc non solum probabiliter, sed certo falsum est; quis enim Romanus Pontifex condemnavit Sergium? An Honorius? sed hoc constanter negat P. Romanus. An Severinus? sed hoc fieri non potuit, defuncto ante Sergio, quam Severinus fieret Pontifex. Quis ergo damnavit?

251. *Inst.* 1. Praeter epistolam ad Donum datam ab Imperatore, de qua n. 219., annon hic aliam scribere ad S. Agathonem, Doni successorem, potuit?

R. Potuit; sed unde factum probas? At revera Imperatorem de cogenda sexta Synodo aliam epistolam ad Agathonem, praeter illam quam ad Donum misit, nullam dedisse, ex S. Agathonis ad Imperatorem litteris constat; cum enim in his dicat S. Agatho, accepisse se, quam Imperator ad Donum dederat, epistolam, eaque se excitatum fuisse ad cogendam Synodum; annon multo magis Agatho mentionem fecisset epistolæ, si quam Imperator ad eum ipsum dedisset? Hinc corrui, quod pro alia imperatoris Constantini epistola ad Agathonem data, ex epistola Gregorii II. vel, ut alii putant apud Labbeum, Gregorii III. ad Leonem Isaurum, petitur argumentum; nam permissio, quod genuina esset Gregorii epistola, nihil prodest adversariis; neque enim, juxta illam Gregorii epistolam, Imperator quidquam de *cogenda sexta Synodo* scripsisse fertur, sed solum, indicta jam Synodo, de mittendis legalis.

Dixi : *permissio*, etc. Vix enim cniditorum aliquis epistolam illam sub nomine Gregorii II. admittit; in hac enim ut vera historia asseritur, Abagarum Edessenorum regem scripsisse ad Christum, qui manu sua responsum, impressamque sacram faciem ad eum remiserit; al hoc ceu fabulam rejecerat Gelasius II. in Concil. Rom., quod Gregorius sive II. sive III. ignorasse diei non potest. Taceo id genus alia.

232. *Inst.* 2. Poterat S. Leo II. dicere, Imperatorem ad S. Agathonem scripsisse, eo quod, Dono defuncto, ad ipsum epistola pervenisset; ergo.

It. V. Ant. Valde enim diversa sunt, accipere aliquem litteras; et alicui inscribi litteras. Praeterea numquid scribenti Pontifici reque facile erat nominare Donum, quam Agathonem? Annon idem litterarum Pontificis effectua fuisset, ac idem finis? Dicamus igitur, quod res est, istud de 8. Agathonem, sicut cætera hactenus memorata, latuisse imperitum illum, qui dictas epistolas vel supposuit, vel interpolavit.

253. *Obj.* IV. 1°. In Libro diurno Romanorum Pontificum refertur formula fidei profitendæ ab electis Pontificibus, in qua inter creteros condemnatos a sexta Synodo extat nomen Honorii. 2°. Cur ergo in Synodo VI., cum damnaretur ab episcopis Honorius, non reclamarunt Legati Pontificis?

Ad iu°. R. V. in *formula fidei* profitendæ olim ab electo Pontifice ita haberi : equidem in Libro diurno, quem Hollslenius et Garnerius publici juris fecerunt, legitur inter damnatos Honorius; sed nullo modo vefosimile fit, formulam, relatam ab Hollstenio et Garnerio, eam fuisse, quæ ab electo Pontifice emitti solita; sed hanc Ivo Carnotensis exhibet longe diversam, ex coque desumptam Gratianus Decreto inseruit dist. 16. c. 8. et Baronius ad annum Christi 869. exhibuit; ac ita sonat : *Sancta octo universalis Concilia, id est, Nicænum, Constantinopolitanum, et Ephesinum I., Chalcedonense, quintum quoque et sextum, item Constantinopolitana : et septimum, item Nicænum : octavum quoque Constantinopolitanum ad unum apicem immutata servare, et pari honore et veneratione digna habere*, etc. Ubi nihil de Honorio. Concordat etiam illa Ivonis formula, cum ea, quam refert Cardinalis Deus dedit in collectione canonum, in qua integram refert professionem fidei emitti solitam, asservata in Bibliotheca Vaticana, testibus correctoribus Romanis. E contra si formulam ab Hollstenio et Garnerio relatam probe observemus, eam graece scriptam fuisse, et latine redditam, multis ex locis apparet; velut ex verbis hisce : *Venerabilem tomum celebriter assequentes*; tum ex his : *Deo odibilem Macarium*, qui loquendi modi Græcismum continent; deinde ex istis : *Magni principis nostri domini Constantini*; quæ episcopum aliquem orientalem, non Romanum Pontificem loquentem praeferunt, qui nec Imperatorem sic appellasset, et S. Agathonem. quod Romani Pontifices consueverant, praedecessorem suum nominasset, cum in formula de Agathone solum dicatur : *Apostolicæ recordationis Agatho*. Taceo in Hollstenii et Garnerii formula totam fere Conciliorum historiam referri, multisque memorari, quid in singulis gestum Conciliis fuerit, quod a formulis fidei, ut constanter in Ecclesia prodierunt, quam longissime abhorret. Igitur formula illa ab episcopo, vel patriarcha orientali missa potius ad Romanum Pontificem, quam al) hoc emissa videtur, ut ait CL Bartoli Jurisconsultus Patavin.

Respondet P. Romanus (pag. 31.) : An quia hæc sec. IX. formula, Ivonis scilicet circumfertur, propterea illa supra relata, Hollslenii nimirum et Garnerii non viguit?

At *contra* R. Non viguit; quia in omnibus Bibliothecarum scriniis ac recessibus, MSS. codicibus, collectionibus canonum, historire Ecclesiasticæ monumentis nullius formulæ fidei emiltendreaPontifice, praeter hanc sec. IX,

I·W DE INFARNATIONK.
inductam habetur vestigium. Non est igitur neceeso, ut putat eruditus adversarius, fungum habere pro cerebro, ut credatur quempiam ante annum MU. quo Cone. gen. VIII. celebratum, profiteri potuisse: *Sancta octo universalia Concilia immutilata servare promitto*; nani neque hoc quoad Concilia, neque quid aliud jurabatur ante anu. 869. sed ea jurandi formula primum inducta est seculo IX.

Ati 2um. R. Reclamasse Legatos, quis dubitet ? si, quæ S. Agatho utraque epistola scripsit, lecta in Synodo ipsis audientibus Legatis, meminisse quis voluerit. Vide, quæ ex hujus epist. diximus, n. 239. ubi hæreticis nullo modo immiscet Honorium.

254. Sed, *inquies*, nihil de eorum reclamatione in Actis notatumexlat.
R. Hoc est, quod querimur; licet enim Acta illa non corrupta asseramus cum Baronianis, manca tamen esse, nemo negare poterit; siluisse vero Legatos, aut stetisse elingues, quercini stipitis instar, mandati Agatiionk aut tam cito iminemores, aut proditores, fidem superat; cum Orientales, producta a Macario mendacissimo priore Honorii epistola, et altera a sublesto Georgio, rapido impetu in Honorum involantes, Honorio hæretico anathema dicerent. An nihil habebant Legati, quod opponerent? An illos fugerant, Honorii orthodoxiam a Joanne IV. vindicatam? a S. Maximo, ob fidei tuendæ zelum, *divinum* appellatum ? An ignorabant Ppntifices, qui hac de re inquisitionem ante habuerant, Honorum in suspicionem vocasse nunquam? An illos oblivio ceperat eorum , quæ Agatho in mandatis dederat, ut a se decretis nihil addi paterentur? Hæc incredibilia. Legati sane, dubium esse non potest, quin excusationes multas justasque attulerint Honorii, sed quæ, cum eas admittere recusarent Orientales, uotatæ non fuerint. Desunt igitur hæc Actis, sicut certe deest quæslio habita de Apergio Pergensi episcopo , cui cum hæreticis cæteris dictum anathema; nam causam ejus examinatam ante, necesse est, fuisse a Synodo ; de quo tamen nulla in Actis occurrit mentio.

Ex sola hac attentata circumstantia patet, quam avide Orientales gestierint damnare Romanum Pontificem : quos jam a tempore Concilii Chalcedonensis, ut ex hujus Can. 28. colligitur, ambitio stimulabat, Patriarchas suos Romanis Pontificibus æquiparandi ; ac quoniam , intellecto Agathonis mandato, prævideraut Patriarchas Constanlinopolitanos anathemati subjiciendos ; Honorum, quod tantum sub ejus nomine vidissent scriptum ali-quod, licet nequidem in origine, sine mora, velut præ gaudio ulterioris moræ impatientes, damnarunt.

DISSERTATIO III.

ŋE (Aĭ'MN I^i'Λ ItVVI IOVIS, T(Π IVTIt I^ECIS TUM EVTIUVSECIS 1\ SPECIE.

Aquidditate mysterii Incarnationis, sive compositi theandrici, quod est Christus, nunc ad ejus causas, unde pendet, contemplandas progredimur. El quoniam hæ solent esse inlrinsecæ a.liæ , aliæ cxlrinsecæ, in utrasque inquiremus. Per causas*intrinsecas ipsa compositi theandrici, sjve Christi constitutiva in particulari veniunt ; quæ sunt 1°. *Unio hypostatica*. 2°. *Persana incarnata*, sive assumens naturam humanam, ct *natura humana assumpta*; ubi 3°. ob connexionem necessariam *communicatio idiomatum* in Christo, quam unio hypostatica fundat, consideranda venit: Per causas extrinsecas hic præter efficientem, præcipue meritoriam, finalem, sive Incarnationis motivum, inlellige. De quibus singulis sequenti Sectionum ordine disputabimus, ducentes initium de prioribus : utpote quæ in consideratione rei, quam intrinsece constituunt, se* propinquius habent.

SECTIO 1.

DE UNIONE HYPOSTATICA.

Tam veteres, quam scholæ hodie, vocibus unionis, unitionis, assumptionis promiscue utuntur ; etsi revera in rigore inter eas discrimen sit : *unitio* enim actionem denotat unientis,et hic est propriissime *Incarnatio activa*: *unio* vero illius actionis terminum; *assumptio* potius naturam, quæ assumitur ad unionem. De unione sic sumpta pro actionis unitivæ termino, quæ eliam unio formalis dicitur, hic proprie agimus. Illam esso *physicam*, abunde, opinor, liquet ex disputatis contra Nestorium. Ille igilur inquiremus 1°. Quid sit unio hypostatica? 2°. Quæ ejus proprietates ?

ARTICULUS I.

QUID SIT UNIO HYPOSTATICA.

Sublimissima hæc quæslio est sanctorum consensu Patrum ; quippe medullam, ul sic loquar, attingens hujus mysterii. Tota vero huc recidit : quomodo Verbumel humanitas sibi uniantur; an in aliquo medio, a Verbo el huma-'

nitale tanquam extremis realiter distincto, quod *Modislat* appellant modum physicum, per hunc intelligentes entitatem modalem physicam, quæsit terminus causa? incarnativæ, ah hac distinctus realiter, in quo, ceu medio, extrema vinciantur? An'vero citra tale medium, ac immediate? el si ita, quomodo id accadat ?

2a.º. *Dico I.* Unio hypostatica non est enlilas modalis physica realiter a Verbo et humanitate unitis distincta ; adeoque Verbum et humanitas seipsis immediate ac formaliter, sine tali medio, uniuntur.

Prob. Quia nulla est necessitas entitatis hujusmodi : sed hæc plane otiosa et superflua est, cum sine illa possit haberi, el, quantum sublimitas patitur, explicari compositum theandricam; nam hoc nihil aliud est, quam humanitas ut formaliter dependens, vel terminata ab hypostasi Verbi, et hypostasis Verbi, ul formaliter terminans humanitatem : atqui hæc haberi possunt sine ejusmodi enlitate realiter distincta; ergo. *Prob. min.* Nam sicut ex D. Th. 1.2. q. 110. a. 1. ad 2. forma per se ipsam sine modio informat materiam, sive subjectum; sic Verbum ex virtute sua intinila terminandi elperficiendi naturam aliquam creatam, posita efficaci voluntate terminat et perficit naturam humanam immediate per se ipsam, et natura immediate terminatur et perficitur; humanitas enim per se ipsam est intrinsece terminabilis, et personalitas Verbi ex virtute sua infinita per se ipsam terminativa; ergo, yvoluta voluntate efficaci, ut virtus terminativa Verbi innaturam se exeral, habebitur naturæ terminatio, perfectio, ejus a Verbo dependentia, et unio hypostatica.

256. *Conf. J.* Verbum el humanitas uniuntur formaliter per illud, per quini fiunt unum in persona; sed ita fiunt per solam Verbi subsistentiam. Verbum enim divinum humanitati communicatur per modum subsistentiæ; sed subsistentia per se ipsam communicatur naturæ, sine alio medio realiter distincto, sive tali entitate modali : sicut per se ipsam est subsistentia sine entitate ejusmodi ; ergo. Imo adde, quod nihil creatum possit esse actuale exercitium virtutis terminativæ Verbi, utpote actus purissimi : sicut neque virtutis Dei productiva* ; igitur sicut res producit per suam virtutem intrinsecam sine actione distincta ; sic personalitas Verbi per se ipsam immediate terminat naturam.

Conf. 2. Si inter Verbum et humanitatem medieret aliqua entitas realiter distincta, velut utriusque vinculum et nexus realis; ergo huic uniri ante deberent extrema, quam unirentur inter se; qua enim ratione, nisi huic uniantur, poterunt per eam ipsa uniri ? vel igitur uniuntur illi per se ipsa immediate, vel mediate, alia mediante entitate? si hoc ullimym, ibis in infinitum ! si primum; ergo uniri formaliter non importat necessario entitatem ab extremis unitis distinctam.

Respondent 1º. Adversarii, entitatem illam non uniri *ut quod*, sed *ut quo*, ideoque illam non indigere alia simili entitate, perquam ipsa uniatur. Sed inconceptibile manet, extrema uniri inter se per unionem distinctam, et non uniri huic ; ergo etiam Ipsa unio distincta est aliquid, quod unitur.

Respondent 2º. Entitatem illam esse ipsam rationem formalem uniendi, ideoque non uniri per aliam entitatem, sicut albedo non dealbatur per

albedinom aliam, quia ipsa est ratio formalis albi. Verum hoc gratis plane asseritur, et merum postulatum est; ac paritas ab albedine petita nulla est : natu hæc dealbari non debet per albedinem, quia nullo modo vel dealbatur, vel dealbari potest ; ergo est alba solum *ul quo*, non *ut quod*; entitas autem distincta unionis, si daretur, deberet ipsa quoque uniri extremis, quibus superadditur ; ac proin non esset lanium aliquid, quo extrema uniuntur, sed verissimo etiam aliquid unitum \ sicut albedo superaddita parieti huic uniri debet.

237. *Dico II.* Unio igitur hypostatica, *physice* sumpta, consistit in personalitate Verbi et humanitate, non quidem absolute, et secundum se sumptis : quia sic sumptæ poterant ambæ esse, quin essent unitæ, ut patet; sed sumptis respective, h. c. in humanitate ul terminata ac dependente ab hypostasi Verbi ; et in hypostasi Verbi ut terminante humanitatem ita dependentem.

Dixi: *physice* sumpta; nam metaphysice, in abstracto considerata, est modus, sive forma metaphysica, quæ positis certis conditionibus in extremis resultat, caque unita denominat.

Sequitur ex dictis Conci, priore. *Yl-ratio est*, quia his præciso habitis, habetur et inlelligitur natura humana formaliter subsistens personalitate Verbi, el Verbum formaliter subsistens in natura humana ; quia cum natura humana sit per se ipsam intrinsece perfectibilis, vel terminabilis ; hoc ipso, quod in genere quasi causæ formalis terminetur, ac dependeat a quasi forma hypostatica Verbi, sortitur effectum subsistentis hypostasi Verbi ; et vicissim, quia hypostasis Verbi est intrinsecus illius dependentiæ terminus, terminât naturam humanam, in eaque subsistit.

Si jam quæris, quomodo humanitas dependeat a Verbo? *Respondeo*, dependentiam illam posse explicari per influxum sustentativum Verbi in esse humanitatis; similem illi, ut ait Wadingus, demptis tamen imperfectionibus, quem præbet subjectum accidenti, et materia formæ materiali : sicut enim hæc forma? producuntur cum dependentia a subjecto et materia, elnisi in illas continuo subjectum specialiter influeret, interirent, nisi Deus extraordinarie eas conservaret ; sic humanitas Christi producta est cum dependentia a Verbo et ejus sustentativo influxu ; ut, si Verbum ita sustentare humanitatem desineret, hæc interiret, nisi Deus concursu extraordinario illum influxum suppleret.

Dixi: *demptis imperfectionibus* ; nam quoad alia dissimilis est ratio: Verbum enim non sustentat humanitatem ita, ut respectu hujus subjectum sit, eamque subjective causet, quomodo materia formas causare dicitur; sed præcise, quia interiret humanitas, si desineret Verbum præslare humanitati influxum ejus sustentativum, et hic a Deo specialiter non suppleretur; quia humanitas nonnisi cum ordine ad Verbum, ejusque influxum, h. e. nonnisi cum dependentia ab eo, producta est.

288. *Obj. I.* Omnis vera et positiva actio habet terminum realem et positivum immediate productum : sed Incarnatio active sumpta est vera et realis actio ; ergo. Terminus autem ille alius dici nequit, quam unio distincta.

R. D. M. Omnis actio stricte productiva, qualis est actio creativa. Actio modificativa, qualis actio unitiva vel actio inearnativa est. Huic sufficit habere terminum realem et positivum, vi sua, non simpliciter productum, sed taliter modificatum; quia actio modificativa non dat simpliciter esse rei; sed tantum facit eam se tali, vel tali modo habere. Terminus igitur *totalis* actionis incarnativæ est compositum ex Verbo et humanitate constitutum, scilicet Christus, sive Deus Homo; quia terminus *totalis* dicitur illo, in quo actio ultimato sistit: sed in hoc composito sistit actio inearnativa; sicut, proportionaliter loquendo, terminus *ad quem* *totalis* generationis humanæ nec est anima, quæ creatur, nec materia, quæ præsupponitur; sed totum compositum. Ejusdem actionis terminus *formalis* sunt extrema ut unita; quia terminus *formalis* est id, per quod formaliter constituitur terminus *totalis*: atqui; ergo.

Cælerum actio inearnativa, prout de facto contigit, habet etiam terminum de novo productum; quia humanitas vere producta est eum dependentia a Verbo, quæ constituit ipsum terminum totalem, scilicet Christum. Unde eadem realiter actio, quæ unitiva est, est etiam productiva; est tamen formaliter diversa: quia ut unitiva est, præcise unit: ut productiva, præcise ponit terminum extra causas, præscindendo ab ea unione.

2^a 9. *Nequ. dicas*: Actio physica productiva habet necessario terminum distinctum; ergo etiam talis actio unitiva, vel modificativa; quia et ipsa actio physica est. Item: unio fit: extrema non fiunt necessario; quia possunt præexistere.

Ad 1^{am}. R. -V. Cons. Disparitas est; productio enim dat simpliciter esse rei productæ; at actio præcise unitiva vel modificativa non dat simpliciter esse rei; sed tantum rem, quæ habet esse, facit tali, vel tali modo se habere; sic actio extensiva facit rem aliter et aliter extensam.

Ad 2^{am}. D. Fit proprie Y. improprie, scilicet per resultantiam C. Omissa ista æquivocatione potius dici oportet: extrema fiunt unita; vel, incipiunt esse unita; aut, aliter se habent; quia unio nihil aliud est, quam extrema se ipsis ita se habentia.

260. *Obj. II.* Humanitas est indifferens, ut uniatur Verbo, vel non; ergo ut uniatur, requiritur entitas modalis intrinsece recepta, quæ hanc indifferentiam formaliter tollat.

R. 1°. Etiam personalitas Verbi est de se indifferens, ut naturæ humanæ uniatur, vel non; nec tamen requiritur talis entitas in Verbo recepta, quæ hanc indifferentiam tollat. Nec dicant adversarii, Verbum non esse capax talem entitatem intrinsece recipiendi: nam si non sit capax ad hoc, etiam non erit capax, ut uniatur humanitati, si ad unionem requiratur necessario ejusmodi modalis entitas; cum fieri non possit, ut vinculum duo connectat, quod tantum extremorum uni adhaeret.

R. 2°. *V. Cons.* Hæc indifferentia intrinseca efficienter tollitur per actionem applicativam humanitatis ad Verbum; formaliter autem per ipsam humanitatem ut applicatam; quia sicut humanitas per se ipsam habet formaliter, ut possit produci dependendo a Verbo et huic uniri: sic perse ipsam formaliter habet, quod actu Verbo uniatur, si illi applicetur. Simile

habes In omnibus modis realiter indistinctis, ubi positus certis conditionibus, sine ulla ontitate intrinseca realiter superaddita, tollitur intrinseca indifferentia: sic, licet paries sil intrinsece indifferens, ut sit similis, vel dissimilis parieti alteri; posito tamen in altero pariete colore eodem, sit similis linealia enlilalc intrinsece recepta; et posito colore diverso fit dissimilis.

261. *Obj. III.* Quæ unita non sunt, non possunt uniri, nisi accedat aliquid; ergo requiritur unio distincta. Item: coexistentia, et intima etiam præsentia Verbi et humanitatis potest esse sine unione; ergo hæc al) iis distinguitur realiter.

Ad 1^{am}. R. D. Ant. Nisi accedat aliquid extrinsecum applicans humanitatem ad Verbum C. intrinsecum, constituens unionem N.

Ad 2^{am}. R. D. Ant. Coexistentia et intima præsentia præcise C. coexistentia Verbi *ut terminantis*, et humanitatis *ut formaliter dependentis*, et per efficacem Dei voluntatem, sive decretum *applicatæ* ad Verbum N. Hæc vero, applicatio est ipsa productio humanitatis in ordine ad Verbum: adeoque prout se tenet ex parte Dei, est efficax volitio, qua Deus vult humanitatem non absolute et secundum se, sed respective sumptam ad Verbum, cum dependentia ab hoc, ut ab eo sustentetur, per ejusque subsistentiam perficiatur, et fiat subsistens.

262. *Inst. 1.* Hæc volitio non constituit unionem formaliter, sive non est unio formalis; quia voluntas Dei non dat effectus formales rebus creatis formaliter; ergo nihil facit ad rem.

R. 1°. *V. Cons.* Etiam applicatio ignis non est formalis combustio, et tamen requiritur, ut deinde ignis per seipsum comburat, et per vim suam intrinsecam.

R. 2°. *N. iterum Cons.* Quia licet volitio Dei non sit causa formalis unionis, vel unio formalis; requiritur tamen tanquam conditio essentialis, et applicative humanitatis, ut hæc accipiat effectum formalem subsistentiæ; quia hac volitione, tanquam applicatione et conditione posita, personalitas Verbi purissima sua actualitate terminat naturam humanam, et communicando se illi tribuit denominationem formalem subsistentis.

263. *Inst. 2.* Volitioni divinæ debet correspondere objectum ad extra: sed aliud, præter unionem distinctam, assignari non potest; ergo.

R. 1°. Non semper volitioni divinæ debet respondere entitas aliqua de novo producta: ut patet in voluntate divina debitam peccato culpam remittente sine gratia, quod absolute Deus potest.

R. 2°. *N. min.* Nam *objectum proximum* quidem, quod efficitur per volitionem efficacem, est humanitas producta, non seorsim, sed in ordine ad Verbum. *Objectum ultimum*, quod efficitur, est ipsum compositum theandricum, sive Christus. Objectum autem, quod præcise terminat illam volitionem, ut volitio est, sunt entitates humanitatis et personalitatis relative ad se invicem spectatae; humanitas respective ad Verbum, ut ab hoc terminetur; et Verbum respective ad humanitatem, ut per se ipsum immediate eam terminet, et perficiat.

Vult igitur Deus extrema non simpliciter, sed cum certo modo : qui modus in volitione est ipse modus tendendi illius, quo in extrema tendit compositive, volendo, ut Verbum jam actu formaliter terminet, et perficiat humanitatem ; humanitas vero ab eo dependeat tanquam termino et complemento substantiali. In objecto volito est ipsa actualis terminatio Verbi respectu humanitatis, ac hujus a Verbo dependentia. Porro hic modusitase habendi ex parte objecti volitus, non est, ut vides, necessario distinctus, cum Verbum per se ipsum terminare possit humanitatem.

264. *Obj. IV.* Unio hypostatica passim dicitur creata; ergo est vere aliquid productum et distinctum.

R. *Potest dici* facta et creata, non quidem simpliciter et ex omni parte, sed ex parte unius extremi, scilicet humanitatis, quia hæc vere factael creata est; Verbum vero, quod est alterum extremum, non fit simpliciter, aut creatur. Quod si Immanitas jam ante existens uniretur Verbo, nihil fieret per veram creationem, sed tantum per compositionem; h. e. fieret compositum : quod ex mente Philosophorum simpliciter fieri dicitur.

265. *Obj. V.* Influxus ille sustentativus Verbi in esse humanitatis, quo hujus dependentiam a Verbo explicamus, videtur male adhiberi. *Prob.* 1°. Influxus ille sustentativus Verbi est ad extra: sed influxus ad extra in divinis est communis tribus *personis*; ergo et hic : unde sequeretur, totam Trinitatem esse incarnatam. 2°. Sic humanitati tribueretur modus inexistenti; sed modus inexistenti est proprius accidenti, non substantiæ. Imo cum influxus sustentativus conveniat subjecto, sequeretur, Verbum agere vices subjecti : quod dici non potest; cum hoc dicat imperfectionem, passionem, mutationem. ■

R. *V. Assert. Ad prob. P^ol. D. min.* Influxus ad extra effectivus, qui se habet in genere causæ efficientis, est communis tribus personis C. terminativus, vel objectivas, vel similis, qui convenit uni ex tribus personis ratione prædicati relativi, vel personalitatis .V. Sed talis est influxus iste sustentativus Verbi in esse humanitatis.

Ad prob. 2^{am}. D. Tribueretur modus inexistenti in alio, ut subjecto proprie dicto, vel causa N. in alio ut supposito terminante, perficiente et sustentantehumanitatem C. Diximus jam supra, influxum illum sustentativum explicari per illum, quem subjectum præbet accidenti ; sed *demptis imperfectionibus*, ut ibi expositum n. 258. Unde et palet responsio ad ultimum; nam influxus ille convenit Verbo, ut *supposito* terminanti, et sustentanti naturam humanam, alioquin interituram, nisi Deus influxum alio speciali modo suppleret ; *non ut causæ proprie diclæ*.

ARTICULUS IL

AN ET QUOMODO UNIO HYPOSTATICA SIT SUPERNATURAL!», SUBSTANTIALIS, OMNIUM MAXIMA, INDISSOLUBILIS?

266. *Dico I.* Unio hypostatica est intrinsece et quoad substantiam supernaturalis.

Ratio esi; quia est donum omni naturæ creatæ et rationabili prorsus indebitum, et supra vires activas et passivas totius naturæ; et supra omnem ejus exigentiam, quod perficiatur et terminetur in ratione suppositi a personalitate divina; ergo. *Dein* unio hypostatica naturam creatam adesse personale divinum elevat, estque radix omnium donorum supernaturalium, quæ ad hoc esse divinum, per Incarnationem communicatum, consequuntur.

Nec obstat, quod unionem hypostaticam subin sanctorum Patrum quidam *naturalem* appellent. Non enim eo modo loquendi intelligebant id, quod est *ordinis naturalis*, prout hic supernaturalitati opponitur; sed ita vocabant l'. Quod Christus eam statim habuerit primo instanti sui esse : quo sensu passim nobis naturale dicimus, quod est nobis congenitum. 2°. Ut indicarent eam esse physicam et realem, contra hæreticos ; vel 3°. Quatenus quod est essenziale alicui, etiam respectu ejusdem naturale dicitur : at unio hypo* slaticaest constitutiva Chrisli ; proin respectu ejusdem essentialis est. Respectu Verbi vero dici potest præternaturalis; tum quod nec supra; tum quod nec contra ejus exigentiam sit, sed prater ipsam; cum unionem-illam non exigeret præcise, etsi pro suo libitu semper terminare posset, ut aliam quamcumque creatam intellectualem substantiam, ita et humanitatem.

267. *Dico II.* Unio hypostatica est substantialis. Fide constat.

Prob. In Cone. Lateranensi sub S. Martino I. Seer. u. Can. 8. (Labbe. t. 6. p. 351.) ita dicitur : *St quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie, et secundum veritatem, naturarum substantialem unionem indivise et inconfuse in eo (Christo) cognitam, condemnatus sit.* Et Can. 6. duæ Christi naturæ substantialiter unitæ dicuntur. Unde et S. Tu. hic q. 2. a. G. in 0. *Fides*, inquit, *catholica... non dicit, unionem factam Dei et hominis secundum essentiam, vel naturam, nec etiam secundum accidens ; sed medio modo secundum subsistentiam seu hypostasin.* Et in responsione ad 3. *Sufficit ad hoc, ut non sit unio accidentalis, quod sit facta unio secundum hypostasin; licet non sit facta unio secundum naturam.*

Patio autem est 1°. Quia talis est unio, qualia sunt extrema, quæ unit, et quale est compositum, quod cum extremis constituit : sed extrema, quæ unit, et compositum, quod cum illis una constituit unio hypostatica, sunt quid substantiale. 2°. Per unionem hypostaticam humanitas sic Verbo unitur, ut vi illius unionis prædicetur de Verbo substantive in concreto : sive ut Verbum denominetur *homo* substantive, non adjective *humanatus*; ac proinde humanitas non advenit Verbo per modum formæ accidentalis,

sicut vestis advenit homini : qui proinde nunquam substantivo *vestis*, sed adjective *vestitus* dicitur; ergo et ipsa unio hypostatica Osse *substantialis* debet.

Inde *collige*: naturam humanam non posse simpliciter dici unitam Verbo accidentaliter, non solum in sensu Nestorii ha>relico;sed neque in sensu Durandi, qui licet docuerit, Verbum sibi univisse humanitatem infinitate personife; hanc tamen unionem accidentalem dici posSeconsuit.Tum,quod locutio ista Nestorianis faveat; lum quod abhorreat a communi Patrumel Conciliorum loquendi modo, a quibus non aliter, quam substantialis appellatur. Potest tamen dici *accidentalis logice*; quia scilicet Verbo accidit ut forma metaphysica ; nullatenus autem accidentalis physice: quasi humanitas cum Verbo non constitueret intrinsece unum per se, vel unum totum substantiale.

268. *Dico III.* Unio hypostatica est maxima, in ratione *Unionis*, Cl in ratione *doni*. Est communis Theologorum contra Durandum, qui bcaliludinem esse quid majus in ratione doni asseruit.

Prob. p. pars. Unionem hypostaticam in ratione *unionis esse maximam*, dupliciter potest inlelligi ; 1°. Quod sit maxima cx parte ejus › in quo tanquam medio et vinculo communi uniuntur arnbæ naturæ, humana et divina. 2°. Quod sit maxima quoad vim et efficaciam copulandi extrema. Atqui ratione ulriusque est maxima; ergo est maxima in ratione unionis. *Prob. min.* per partes : Nam *imprimis* medium et vinculum commune,in quo natura utraque unitur, est simplicissimum et maxime unum; estenini personalitas Verbi, in se simplicissima, et maxime una cum divinitate: sed eo major est unio, quo simplicius et magis unum est medium, in q̃lo extrema junguntur ; ergo. *Deinde* eo major est unio, quo magis distantia et improporcionata sunt extrema quæ uniuntur ; inde enim elucet ejus efficacia : al per unionem hypostaticam fit conjunctio infiniti cum finito', Dei cum creatura; quæ sunt extrema inter se summe distantia, nec habent proportionem enlitative, nec inclinationem naturalem ad se invicem in ratione perfectivi et perfectibilis ; sed obedientialem solum ex parte humanitatis; cminentialem vero ex parte Verbi.

Prob. 2'. pars. P. Unio hypostatica est immediata et substantialis conjunctio cum ipsa deitate, ut veræ sint propositiones : *Deus est homo; homo est Deus*. Sed majus *donum* obvenire naturæ creatæ non potest, juxta S. Aug. L. de Prædest. sanctorum c. 15. n. 31. : *Prædestinata est*, inquit, *ista naturæ humanæ tanta et tam celsa et summa subrectio, ut (pio attolleretur altius, non haberet.* Unde consequitur, quod plus honoris debeatut Christo, quam creaturarum ulli ratione alterius doni ; ergo unio hypostatica excellentissimum *donum* est. 2°. Unio hypostatica est omnium donorum supernaluralium radix : naturam humanam constituit in esse Dei, non per similitudinem, vel participationem; sed per subsistentiam divinam, naturamque personaliter communicatam: vi enim illius persona divina est persona humanitatis, et sic hujus complementum substantiale; et vicissim humanitas est natura Verbi. Unde

Inferes : Unionem hypostaticam esse simpliciter ac intensive perfectiorem visione beatifica : quamvis enim visio beatifica quasi conjungat beato divi-

nam essentiam et tres personas; hæc tamen conjunctio est solummodo intentionalis, extrinseca, accidentalis : unio contra hypostatica conjungit intrinsece, substantialiter, physice, et in unum per se ; quod est mullo perfectius intensive. Item : unio hypostatica tanquam radix ipsam beatificam visionem exigit ceu debitum.

269. *Dico IV.* Unio hypostatica perpetua et indissolubilis est; ac nequidem in morte Christi, dissoluta licet unione inter corpus et animam, 'destructa fuit.

Drub. i.pars*, quæ est dogma fidei: Ex SS. Scripturis: Joan. 12. *Christus manet in æternum*. Hebr. 13. *Jesus Christus heri et hodie, ipse et in secula*. El cap. 7. *Hic autem (Christus) eo quod maneat in æternum, semperiternum habet sacerdotium*. Si vero Christus sit permansurus æternum ; æternum quoque durabit unio hypostatica, qua Christus unitur humanitati ; cum sine unione illa Verbum non esset amplius Christus.

Conf. Ex Cone. Chalcedonensi in expositione fidei : ubi docet, utramque naturam, divinam et humanam, in unam concurrisse personam *indivisi-Wider, et inseparabiliter*.

Ex quibus refellitur 1°. *Marcelli Ancyрани* error, qui, teste Eusebio de Eccles. Theolog. L. 3. c. 13. ex male intellectis verbis Apostoli 1. ad Cor. 24. *Deinde finis, cUm tradiderit regnum Deo et Patri*, asseruit, Christum, post extremi judicii diem, officio suo Mediatoris perfunctum, depositurum esse coipus et animam, hisque in nihilum redactis, regnum, quod eo usque tenuerat, Patri cessurum.

2°. *Origenis* error, qui, teste S. Hieronymo epist. 121. n. 5. ad Avitum, abusus illis Apostoli verbis 1. Cor. 15. *Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt*, pessime inferebat, interitura aliquando singula corpora, nec regnatura in coelo; proindeque et naturam humanam esse a Verbo dimittendam.

Prob. 2'. pars, quæ est communis et certa sententia. Ex *Symbolo*, quo dicitur *Christus descendisse ad inferos, fuisse in sepulcro* : quod falsum esset, si anima ejus et corpus separata tunc a Verbo fuissent; qui enim Christum dicit, divinitatem hoc ipso dicit cum humanitate aut tota simul, aut cum ejus partibus conjunctam; ergo in triduo mortis mansit divinitas conjuncta imprimis cum anima : sed et cum corpore ; sola enim conjunctio Verbi cum anima non efficit Christum. Nec obstat, quod inter corpus et animam Christi soluta esset unio ; nam hoc impedire non poterat, quominus nihilominus Verbum cum his unitum permaneret.

Conf. Ex sanctis Patribus, qui indissolubilem Verbi cum eadem anima unionem, etiam in triduo mortis, perseverasse, pro indubitato habebant, et tanquam ab omnibus concessio adversus Arianos et Apollinaristas usi sunt, apud Petav. L. XII. c. 19. Sic et S. Leo serm. 17. de Pass. c. 1. *In tantam*, inquit, *unitatem Dei et hominis natura convenit, ut nec supplicio potuerit dirimi, nec morte disjungi*. S. Joannes Damascenus L. 3. de Orlhod. fide c. 27. *Quamvis, ait, Christus ut homo mortem obierit, sanctaque ipsius anima ab immaculato corpore distracta sit ; Divinitas tamen a neutro, hoc est, nec ab anima, nec a corpore sejuncta est*. Et S. Aug. epist. 187. c. 2. n. 5. *Neque enim ipso die (mortis) in coelo futurus erat homo Christus Jesus ; sed in-*

ferno secundum animum, in sepulcro autem secundum carnem. Mures Patrum sententias in Petavio loco cit. require. At tam claræ sunt h® Patrum senlentiæ, ut nulla ratione cludi possint; ergo. Atque exinde enatum illud Scholarum axioma : *Quod Verbum semel assumpsit, nunquam dimisit*; quod alii a S. Damasceno dictum volunt; sed in eo non reperitur. At quis-cumque auctor sit, de partibus naturam humanam integrantibus, non de minimis quibusque particulis intelligi debet. Ex dictis

Colliges : E sanctis Patribus quosdam , ut Epippiianum hæ. 20. et 69. (opp. 1.1. p. 49. et 789.), Hilarium c. 33. in Matthæum n. G., Ambrosium Tract.de symb. Apostolor. (al. de Trinit, c. 13. opp. t. 2. part. 2°. p. 330.), dum contrarium asserere videntur, vel deserendos esse, salva, quæ iis debetur, reverentia ; vel benigne , quoad potest, exponendos, de separatione divinitatis ab humanitate in tempore mortis Christi, quoad singularem divin® protectionis et assistentiæ influxum ; cum permetteret Deus, Christum summis cum doloribus et turpissima morte configere ; quo et sensu clamabat in cruce patiens : *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?*

270. Sed ex hisce disputatis gravior quæstio enata est: **Jn** *Verbum divinum sicut carni et animee, ita et Sanguini effuso manserit hypostatice unitum in tempore mortis Christi?* quæ temporibus Pii II. gravissime collisit RR. PP. Dominicanos et Franciscanos, prioribus affirmativam tuentibus; posterioribus negativam. Per tres dies coram ipso summo Pontifice cadere disputatum, Dominicanorum partes propugnante Dominico de Dominicis, Franciscanorum Francisco de laRovere, qui postea sub nomine Sixti IV. summus Pontifex fuit. Exitus is fuit, ut Pius II. pro neutra quidem parte sententiam definitivam ferret ; at sub poena excommunicationis præciperet utrique, ne pars altera alteram erroris, vel cujuslibet alterius censuræ nola impeteret. Nos in hac controversia ita sentimus :

271. *Dico* I. Verbum etiam Christi Sanguini in passione effuso, hypostatice unitum mansit.

Ita Theologi communiter. Hæc tamen sententia non excedit probabilitatis limites: quod enim Theologorum aliqui sententiam oppositam a Sede Apostolica, decreto Clementis VI., cujus tempore eadem quaestio in Hispania magnos motus concitaverat, damnatam proclamant; id fundamento caret; sed decretum istud merito ut supposititium rejicit de Lugo Disp. 14. de Incarnat. Et vero 1°. nullibi illud reperire est; 2°. non concordat cum constitutione Pii II. utrique parti solum præcipientis, ne qua alteram censura notaret; sicque de cætero in sentiendo libertatem relinquentis.

Prob. Sanguis ille ante ejus effusionem erat Verbo hypostatice unitus, ut probabitur Sect. sequenti; ergo et post effusionem unitus permansit; *quod enim Verbum semel assumpsit, nunquam dimisit* : quod axioma, etsi de minimis quibuscumque particulis non intelligendum velimus; merito tamen ad integrantia naturam humanam, atque huic necessaria, inter quæst sanguis, extenditur. Et quamvis senlentiæ Patrum, in quibus fundari hoc axioma diximus, expressam de sanguine mentionem non faciant; rationes tamen, quibus probant, corpus et animam, inter sc licet separata, Verbo tamen mansisse unita, etiam pugnant pro sanguine. Sic Patres pro ratione,

quod Verbtlrtrndnsorit unitum cum corpore et anima, afferunt inter alias : quia coipus et anima in resurrectione iterum erant conjungenda ; tum quia unio hypostatica inulto est firmior, quam quævis unio naturalis alia : sed b® rationes etiam sanguini conveniunt ; nam et sanguis erat conjungendus corpori; etiam hic, ante erat hypostatice unitus.

272, *Obj. I.* Non est certum, quod Christus resurgens reassumpserit sanguinem; ergo cessat ante allata ratio prior. *Prob. Ant.* ex S. Aug. epist. 205. ad Consentium, qui interrogaverat ex S. Patre : *Utrum nunc corpus Christi, ossa et sanguinem habeat?* respondit Aug. n. 2. et 3. *Fides adsit, et nulla quæstio remanebit ; nisi forte de sanguine requirendum est, quia, cum dixisset (Christus) : Palpate, et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, non addidit, sanguinem. Non ergo et nos addamus inquirere quod ille non addidit dicere; et de compendio, si placet, finita sit quæstio*; ergo.

R. N. *Ant.* Quis enim gloriosum Christi corpus, debita connatural! integritate mancum, et exsanguem ausit dicere?

Adprob. R. At. *Cons.* Non enim propterea id negat, aut de eo vere dubitavit S. Aug. Sed ideo ita respondit, et studiose quidem, ut plures alias, quas praevidebat, quæstioncs præcideret, quibus sc liberatum volebat, ne delineretur a negotiis aliis; hoc constat ex iis, quæ immediate subjecit : *Fortassis enim, inquit, accepta occasione sanguinis, urgebit nos molestior perscrutator, et dicet : si sanguis, cur non et pituita, cur non et fel flacum et fel nigrum ? etc.* Ubi supponit S. Aug. se sentire : sanguinem fuisse reassumptum in glorioso Christi corpore : Si *sanguis* (in Christi corpore), id est, si hoc in eo esse dixero ; quæreret continuo alius : an etiam pituita ? etc. ac proinde significat se ad declinandas ejusmodi quæstiones, nolle respondere hic, quid de sanguine sentiat. Sed, *si placet, compendio finita sit quæstio.*

273. *Obj. II.* Si Verbum effuso Christi sanguini hypostatice unitum mansit; ergo dici posset : *Deus, vel Christus effusus est in terram*; sicut dicitur descendisse ad inferos, sepultus.

R. A', *seq.* Neque enim inter Verbum, et singulas partes, præsertim integrantes, abstractim sumptas, datur communicatio idiomatum ; quia sola nomina concreta, quæ naturas completas significant, prædicari possunt, vel saltem solent de talium naturarum supposito; nomina autem significantia naturas partiales, vel partes non prædicantur de suppositis; unde non dicimus : *Petrus est anima ; Petrus est sanguis ; Verbum est manus ; Verbum est anima*; licet paries illas Verbum immediate assumpserit. Quod vero dicamus, ipsum *descendisse ad inferos, sepullum*, licet solum corpus fuerit sepullum, et sola anima descenderit ad inferos; inde est, quod juxta receptum communemque loquendi modum denominationes illæ, quæ recipiuntur quidem soli animæ, soli corpori vel cadaveri conveniunt, per tropum tribui soleant ipsi homini; sic dicimus : S. Petrus est in coelo, licet sola ejus anima in coelo sit; est Romæ sepultus, ratione solius corporis. Verum ab uno loquendi modo, pro arbitrio nostro, non licet nobis argumentari ad alium, præsertim in hac materia, nec licet nobis fingere pro libitu significationes nominum ; sed debemus stare significationi nominum, quibus si-

gnificaulur concreta admittentia tales prædicationes ; et hic pra oculis iu here oportet modum loquendi Ecclesiæ, Patrum et Doctorum.

271. *Obj. III.* Verbum a sanguine in passione recessit; sicut, vivente Christo, recedebat ab eo, qui calore naturali resolvebatur; ergo.

R. 1°. Multo pariter particulæ carnis, similiter calore naturali résolut® non retinebant unionem cum Verbo ; ergo sicut ab his recedebat Verbum, sic quoquo recessisset a corpore, separato ab anima. Quod falsissimum est.

R. 2°. iV. -Int. *et parit.* Nam *disparitas* est, quod sanguis Christi in passione elTusus et corpus essent iterum conjungenda inter sc; neque enim corpus mutilum et exsanguie in resurrectione habere Christus voluit ;c contra minutiores illæ particulæ carnis et sanguinis, calore naturali resolutæ.elper transpirationem dimissæ, reassmnondæ non erant; unde ab his recessisse Verbum dici potest, non a prioribus.

275. Si *queeras*, quid censendum sit de guttis quibusdam Christi sanguinis, quæ post resurrectionem mansisse creduntur in instrumentis passionis dominicæ, flagris, spinis, clavis, etc. item tunica inconsutili, sindone, qua corpus Christi obvolutum in sepulcro? Sic et Massiliæ terram rubeam Christi sanguine aspersam exhibent FF. Prædicalores, quam S. Magdalena illuc transportasse dicitur; et Mantuæ sacer sanguis ostenditur, de quo Baronins ad A. C. 801.; porro, teste S. Athanasio, L. *dépansions imaginis domini nostri Jesu Christi*, et Syn. gener. VII. Act. 4. ubi hanc historiam approbat; cum Bcrythi, Syriæ urbe, Judæi imaginem Christi lancea transfigerent, tantum inde sanguinis effluxit, ut amphoram impleret. Quid de eo sentiendum ?

R. 1°. Probabilius est, particulas sacri sanguinis, qui effusus instrumentis S. passionis Christi, instrumentis iisdem , Christi vestibus, sindoni, terra adhæsit, esse a Verbo dimissas, ut late evincit Suarez Disp. 47. Sect. 3. aliique. Et vero 1. nullum fundamentum aut ratio cogit ad tantum asserendum miraculum, ut adhucdum extra Christum esse Verbo unitas dicamus. 2. Quia remanentes post Christi resurrectionem, non pertinebant ad integritatem humanitatis; cum , sine his, sanguinem ad integritatem requisitum reassumpsisset.

Neque dicas Γ. Videri dicendum potius esse colorem sanguinis, quam sanguinem in sacris illis instrumentis, quia S. Th. p. 3. q. 54. a. 2. ad3. docet, *quod totus sanguis, qui de corpore Christi fluxit; cum ad veritatem humanam naturæ pertineat, in corpore Christi resurrexerit.* 2°. Si particulæ illæsint dimissæ a Verbo ; quid tantus eis cultus exhibetur? Nam

Ad Γm. R. Λ*. *Assert.* Etsi enim ita dici, salva fide, possit; non tamen salis salva auctoritate Ecclesiæ, cujus permissio hac in re est tacita comprobatio; nec satisfit antiquissimæ et piæ traditioni fidelium, nec experientia' sensuum; sanguis enim rubefacit, sicut nix dealbat.

Ad S. Thomam R. loqui eum de toto *moraliter* sanguine; quia loquitur de sanguine, *qui ad veritatem, seu integritatem naturæ pertinet* ; sed hanc integritatem non impedit quarumdam particularum defectus.

1°. Ut illum veneremur, sufficit, quod unitus aliquando Verbo

fuerit; sicut Sanctâm crucem ipsam, vestem, et alia veneramur merito, ob longe licet minorem cum Verbo unionem.

II. 2°. Sanguis, qui ex Christi imagine transfixa fluxit, miraculosus quidem est; at nunquam hypostatice unitus Verbo. Addere quidem dicitur Athanasius : *hic est sanguis Dominicus, qui apud plerosque repertus esse dicitur; nec est aliter atslimandum a veris catholicis, præter id, quod scribitur a nobis.* Vçrum hæc S. Athanasio supposita sunt; nec enim iu codice græco, nec versione Anastasii Bibliothecarii extant, nec in ullo exemplari ante Pium II. reperiuntur; sed in editione anno 1510. opera Gyberli Longolii, primum ea verba leguntur. Aide Bellarm. L. de Script. Eccl. ad Tom. IV. Athanas. el Harduinum.

SECTIO .1.

DE PERSONA ASSUMENTE, ET NATURA ASSUMPTA.

Pi'æsentî controversial causam praibet multiplex hærelicorum vulgus, quorum sopita olim deliria, in junioribus quibusdam reviviscere visa sunt, de quibus Prooemium consuli potest. Quoad *personam assumptam* hic in quæstionem venit : utrum Incarnatio solius Verbi sit propria? Et, cur istud? Quoad *naturam assumptam* : an in veritate persona Verbi assumpserit naturam humanam tam quoad corpus, quam animam ? Secundum quas partes integrantes ? An carnem traxerit ex Maria matre, illæsa hujus integritate? quæ sequentium articulorum seriem dabunt.

ARTICULUS I.

UTRUM NATURE ASSUMPTIO SOLIUS PERSONÆ VERBI SIT PROPRIA?

Non istud solum hic quæritur : an solum Verbum incarnatum sit, sive naturam humanam assumpserit, quod facile ex recta tide monstrabit Conclusio prima; sed aliud est insuper, quod difficultatem haud levem parit; quia enim in Verbo divino duo sunt prædicata, sive duæ virtualitates inter se distinctæ, nempe *filiatio*, quæ est proprietas relativa, soli personæ secundæ propria; et *natura*, quæ est communis Trinitati, et prædicatunl absolutum; inde nascitur quæstio : cur, cum etiam cum Verbo ejus natura incarnata sit, Incarnatio tamen non sitcommunis Trinitati, sed adhuc personæ Filii propria? Pendet vero hæc quæstio ab alia : sub qua ratione formali Verbum naturæ humanæ unitum sit? an ratio hæc sit natura, sive essentia divina et prædicata absoluta? an vero sit subsistentia relativa, quæ est Verbo propria, ejnsque disinctiva a personis reliquis?

27G. *Dico I.* Sola persona Filii naturam humanam assumpsit., sive incarnata fuit. Fide constat.

enim humana non est incompleta *in ratione naturæ*, sed tantum *in ratione subsistentis*; in hac vero per Verbi personalitatem completur; ergo sive natura divina sumatur secundum se, sive in complexo Filii, neutro modo aliqua ratione complet substantialiter naturam humanam; ergo cl neutro est ratio formalis uniendi, vel unitur immediate; quia uniri immediate hic idem sonat, ac esse rationem formalem uniendi.

2°. Solus Filius est incarnatus, ut fido constat, et vidimus n. præc. ex Syn. gen. VJ. Al si unio æque per se primo el immediate in natura facta esset; non jam solus Filius, sed tota Trinitas incarnata esset, tum quia ratio formalis terminandi sic esset communis personis omnibus; lum quia convenit personis omnibus, quod convenit naturæ secundum se.

281. *Obj. 1. cont. Conci. Pm.* Opera Dei ad extra communia sunt divinis personis tribus: sed Incarnatio est opus ad extra, sicut ipsa actio incarnativa; ergo. *Conf.* In Deo sunt omnia communia præterosso *ingenitum, yentum, et spiratum*, ut ait S. Damas. L. 1. dc Fide c. 10.: atqui osse incarnatum non est aliquid horum trium; ergo.

R. *D. M.* Communia sunt quoad efficientiam *C.* quoad terminationem *V.* *Sic D. min. et V. C.* Incarnatio quoad efficientiam el *actionem incarnativam* tribus personis communis est; quia est a prædicato absoluto communi, scilicet potentia. At quoad terminationem est propria solius Filii; quia htec fit per proprietatem ejus personalem, quæ est in solo Verbo. Hinc *terminare* est prædicatum personale, ac ideo convenit personis, non ul quid unum sunt.

Ad Conf. R. D. J/. Omnia præter illa tria sunt communia ad iulra *C.* ad extra. *Subd.* Si Deo convenient ratione prædicati absoluti *C.* si ratione prædicati relativi *V.* At incarnari convenit Filio ratione personalitatis solius Filii.

282. *Inst. 1.* Quod convenit naturæ in divinis, etiam convenit tribus personis: atqui etiam naturæ convenit uniri, saltem mediate; natura enim divina est terminus mediatu incarnationis; ergo et Patri et Spiritui sancto convenit, quia ulerque est natura divina.

H. *D. M.* Quod convenit naturæ ratione sui et secundum se *C.* ratione personalitatis alicujus, cui identificatur, et quatenus illi idcnificatur *V.* Uniri vero hic convenit naturæ, ut est in Filio, sive ratione personalitatis Filii, oppositæ Patri el Spiritui sancio; quod autem formaliler el directe convenit uni oppositorum, non convenit aliis.

Adprob. min. Ii. D. Natura secundum se spectata, prout est in tribus personis *V.* Ut est in Verbo, vel ut terminata a Verbo *C.* Si fiat syllogismus claudicabit, ul: natura est terminus Incarnationis mediatu: sed Pater el Spiritus sanctus sunt natura; quia medium sumitur in sensu formali in *Maj.*, el simul in materiali in *min.*

283. *Inst. 2.* Non potuit immediate uniri et incarnari Verbi personalitas, quin mediale uniretur el incarnaretur natura divina, quæ realiter identifl-eatnr personalitati Verbi; ergo pariter non potuit uniri mediate natura divina, quin mediate unirentur Pater et Spiritus sanctus naturæ divinæ realiter identificati.

R. *A. Cons, λαιη disparitas est*; quia uniri et incarnari mediate est esse rea-

liter idem cum eo, quod immediate unitur; Pater autem et Spiritus sanctus realiter distinguuntur a personalitate Verbi, quæ sola unitur immediate; ergo non sunt incarnati mediale; licet sint realiter idem cum natura divina, quæ est mediale incarnata. Coincidil hæc disparitas cum illo, quqd ait Doctor Angelicus hic q. 3. a. 2. ad I. ideo naturam esse mediale incarnatam, quia a Verbo non differt supposito; at vero Pater et Spiritus saucius ila a Verbo differunt.

284. *Obj. //.* *cont. C'oncl. 2â,u. 1°.* In Concilio Lateral!, sub Ma r t i n o I. seclerlar. 5. can. (S. (Labb. I. (I, p. 351.) condemnatur is qui *non confitetur, proprie cl secundum veritatem ex duabus ct in duabus naturis unitis, inconfuse el indivise unum eumdemque esse Dominum et Deum Jesum Christum*; et 2*. Trid. Sess. 13. c. 3. definivit, poni divinitatem in Eucharistia propter unionem: sed hæc.vera- lion essent, si unio non immediate terminaretur ad naturam divinam; ergo.

R. *C. M. N. inin.* Quia Concilia præcise volunt naturam divinam esse vere unitam, licet mediate tantum; quia eo ipso, quod immediateniniatur personalitas Filii' hæc non potest non secum afferre per identitatem naturam divinam, in qua simul, et in natura assumpta subsistat. Quin Concilium Lateranense diserte naturam divinam duntaxat rnedialc unitam tradit, dum cit. can. ait illam humanitati unitam *per subsistentiam*; nam *si quis*, inquit, *non confitetur proprie et vere ex duabus naturis, secundum subsistentiam unitis, dc.* Unde non immediata unio naturæ, sed mediata'inferri debet; uniri enim secundum subsistentiam, idem est, ac dicere, uniri mediante subsistentia, qua duæ naturæ subsistunt.

285. *Inst. 1.* Si unio esset terminata immediate tantum ad personalitatem, non ad naturam divinam; in ratione uniendi intercederet distinctio inter personalitatem et naturam: licet non realis, cum realiter idem sint: tamen alia, ut victualis vel una ex recensitis n. 277. sed hoc dici non potest. *Prob. min.* Quia sic natura divina nullo modo posset dici vere et proprie linita. *Prob.* Quia enim in ratione producendi intercedit talis distinctio, vel victualisintrinseca, inter filiationem et naturam divinam; non potest tere et proprie dici natura producta, licet vere producta sit filiatio; ergo pariter si talis distinctio intercedat in ratione uniendi, natura divina vere el proprio unita dici nequit.

R. *V. min. el prob. Ad ult. prob. D. Ant.* Ideo præcise, quia intercedit talis distinctio *N.* quia aliunde, vi hujus mysterii, natura est incapax talis denominationis. *C.* Et *disparitas* est; denominatio *vere elproprie unitæ* naturæ secundam hyposlasin nihil affert, quod repugnet cum identitate reali inter naturam divinam et personalitates; nam ea denominatione solum significatur, quod Verbum assumens humanitatem et in hac subsistens simul subsistat necessario in natura secum identificata; at denominatio *productal*, sive mediale, sive immediate, significat distinctionem rcalem a producente, sicut in humanis illius distinguitur realiter immediate a patre producente, cl mediate abavo; cum vero natura divina incapax sil distinctionis realis a producente et producto, quia singulis personis divinis est realiter idcnli-

ficata, ac proin idem cum producente ot producto; hinc natura divina nequit denominari producta.

286. *Inst.* 2. Cui convenit proprie incarnari, assumere humanitatem, etiam convenit immediate terminare unionem ; assumere enim hic est, sumere ad se aliquid ratione unionis in carne : atqui naturæ divinæ proprie convenit incarnatam esse, assumpsisse humanitatem ; hoc enim sæpe Patres docent; S. Gregorius Nyssenus in epist. ad Eustathiam cl Ambrosiam (opp. t. 3. p. (iōī). C.) : *Caterum. divinitas... nec a corpore nec ab anima divulsa est : sed cum anima in Paradiso fuit... per corpus autem in corde terree... Et propterea, corpus ipsum Dominus appellatur, ob insidentem ipsi divinitatem.* S. Alg. in Enchir. c. 34. dicens : *a Divinitate carnem susceptam.* S. Cyillus Alexand. in commonil. ad Eulogium (opp. t. 6. p. 133.) : */Nos, inquit, postquam ista copulavimus (nempe Verbum et carnem) ; unum Christum, unum Filium eumdem, unum Dominum confitemur, et unam postremo Dei naturam incarnatam.*

R. *D. M.* Cui convenit ratione sui, primario, ut ipsum sit ratio formalis C. cui convenit tantum ratione personalitatis, quia cum hac identificatur, sicque secundario iV. At postremo solum modo naturæ hoc convenit. Nec aliud volunt allata Patrum , aliorumque testimonia, quam unionem nature divinæ secundum subsistentiam, vi cujus natura divina vere et proprie dicitur incarnari, assumere : secundario, ratione personalitatis ; non primario, ratione sui.

287. *Inst.* 3. Juxta Concilia et Patres natura divina speciali modo unita est carni, quo non est unita personalitas Patris et Spiritus sancti : sed personalitas Patris et Spiritus sancti unitur mediate humanitati ; ergo natura immediate.

R. *C. M. D. min.* Unitur mediate unione substantiali, secundum hypostasim V. unione circuminsessionis C. Natura divina unita est humanitati unione substantiali secundum hypostasim , quatenus cum hac realiter identificatur : at personalitates Patris et Spiritus sancti non identificantur realiter; sed sic distinguuntur a personalitate Filii immediate unita.

Sunt tamen personalitates divinæ in humanitate, non tantum ratione immensitatis, sed et per concomitantium , et connexionem necessariam, quæ circuminsessio dici solet; quia omnes identificantur cum natura divina; ergo ubi hæc reperitur, et præsens est, etiam personæ sunt divinæ : et ubi est ima persona, quia naturam sibi identificatam semper affert, etiam adsunt personæ cæteræ: atqui in humanitate est persona Filii, et propter identitatem, natura ; ergo. Unde cum Christus (Jo. 10.) dixisset : *Ego et Pater unum sumus* ; subjunxit : *Ego in Patre, et Pater in me.*

288. *Inst.* 4. Quia Verbum unitum est naturæ humanæ, unio terminatur æque primo ad animam et corpus ; ergo pariter, quia Verbum unitum est, unio terminatur æque a natura divina, quam personalitate Filii.

R. 1°. A'. *Cons.* Nam *disparitas* est; quia utrumque, et corpus et anima, æque complentur in ratione subsistentis, quia hæc duo constituunt unam naturam , cui deest subsistentia propria ; at in ratione subsistentis illam non

æque complet natura divina; sola enim personalitas ita illam complere potest. Hinc etiam

R. 2°. *D. Cons.* Si natura divina æque compleret naturam humanam, vel in ratione naturæ, vel in ratione subsistentis C. cum neutrum præstet V. Illud enim hic dicitur uniri immediate, quod naturam humanam complet in ea ratione, in qua incompleta est: atqui in sola ratione subsistentis incompleta est, in caque a sola personalitate completur ; ergo.

1M. Obj. 111. Etsi unio immediate terminaretur a natura divina ; non ideo sequeretur, omnes personas esse incarnatas. *Prob.* Licet naturæ divinæ, communi toti Trinitati, conveniat identificari cum Filio; non tamen ideo convenit toti Trinitati identificari cum Filio; ergo etiam, licet natura sit communis toti Trinitati, si tamen complexim sumpta cum personalitate Verbi terminet immediate unionem hypostaticam ; non propterea toti Trinitati convpniat , terminare unionem. Et ratio ulterior est, quod non omnia prædicata, quæ conveniunt naturæ, conveniant personis omnibus. Sic natura est communicabilis tribus; nulla tamen persona divina est communicabilis alteri.

R. V. *Cons.* Natura communis, Filio identificata, duo dicit : *primo preelicala absoluta præcise naturæ*; sic est communis toti Trinitati; deinde *identitatem cum relationibus divinis*; secundum hanc identitatem objectivam non est communis toti Trinitati. Proin præcise ut dicit prædicata absoluta, identifiçatur simul cum Patre et Spiritu sancto; at præcise secundum identitatem objectivam cum filiatione, cum illis non identificatur. Imo cum ista terminatio sit ad intra; non potest se eodem modo habere ad relationes divinas realiter inter se distinctas, quibuscum identificatur. At vero *uniri* non est denominatio ad intra, sed ad extra ; quæcumque autem denominatio ad extra, quæ habetur ratione prædicati communis , eo ipso convenit toti Trinitati; ergo si hic terminatio unionis æque primo conveniret naturæ divinæ, quæ personalitati Filii ; non posset non simul convenire toti Trinitati, sicque tota Trinitas incarnata esset.

Ad rationem additam R. *D.* Non omnia prædicata, quæ conveniunt nature, ut virtualiter distinctæ personis, conveniunt omnibus tribus personis C, Quæ conveniunt ipsi non ut virtualiter distinctæ iV. Vel : Non omnia prædicata, quæ conveniunt naturæ ad extra ratione sui, et secundum prædicata absoluta speculæ A. quæ illi conveniunt ratione terminationis ad intra C. Constat ex antedictis.

290. *Obj.* IV. 1°. Ubi non est nnum et aliud in re ; non potest unum uniri mediate, et alterum immediate. 2°. Juxta Cone. Rhemensis sub Eugenio III. (Labb. t. 10. p. 1108.), in Theologia inter essentiam et personam ratio non distinguat ; ergo immediate etiam a natura terminatur unio. 3°. Unio hypostatica est physica; ergo nequit immediate contingere Verbum, quin simul immediate contingat id, quod Verbo est identificatum realiter, scilicet naturam.

Ad lum. R. Ubi non est unum et aliud in re, nec actualiter, nec virtualiter. et æquivalenter, etc. C. ubi est unum et aliud saltem virtualiter Hoc

vero jam sufficit, ad verifileandas has propositiones : persona Verbi immediate unita est ; natura Verbi non est immediate unita , juxta η. 277.

AJ 2um. R. *D.* Ratio non distinguat in sensu Gilborli Porrelani, quem ibi damnat *C.* in sensu alio et catholico .V. Gilbertus asserebat, ut refert illius Concilii historia, essentiam cl personam in divinis distingui non tantum secundum rationem mathematicam, quæ por mentem distinguit ea, quæ non sunt distincta in re, ut lineas , superficies ; sed etiam secundum rationem theologicam, qua distinguuntur ea, quæ a parte rei distincta sunt; unde Concilium tantum damnat distinctionem theologicam in sensu Gilbert!, id est , realem inter essentiam divinam et personalitates.

JUS"·. *D. Cons.* Si το *immediate* significet idem, ac identiee *C.* si rationem formalem uniendi .V. Sed de hac quaerimus, cum dicatur natura unita: an immediate? id est, ratione sui, et æque primario; an propter personalitatem Verbi? quæ juxta Conclus, est sola ratio formalis. Ex dictis fluit sequens

Corollarium : Naturam divinam incarnatam esse, non precise sub hac ratione, quatenus natura est; sed quatenus immediate idenlificatur cum persona Verbi, et quidem in unitate suppositi. Hinc sequitur porro; licet una sit trium personarum natura, non esse temere proferendam propositionem hanc : *natura Patris et Spiritus sancti est incarnata* ; sed cum limitatione : *ratione solius personalitatis Filii*, ut realiter distincti a Patre et Spiritu sancto, formaliter et immediate terminantis unionem hypostaticam. Et ratio est, quia secus simpliciter prolata favere videtur Sabellio, qui in eadem natura divina non tres personas; sed tria nomina secundum creationis, Incarnationis, sanctificationis distinctas actiones hæretice fingebat.

ARTICULUS II.

AN VERBUM NATURAM NOBIS CONSUBSTANTIALEM VERE ASSUMPSERIT?

Negarunt hoc 1°. Phanlasiastæ, sic dicti, quod Christo corpus, non verum, sed umbratile ac phantasticum tribuerent . quorum secias vide in Proœmio. 2°. Alii, qui humanitati Christi animam abnegabant, vel saltem mentem : volentes, Verbum illius loco esse, ut Apollinaristæt Ariani, de quibus item in Proœm., tum suo loco. 3°. Qui corpus quidem verum Christo tribuebant; sed rati, illud de coelo allatum esse, non assumptum ex Maria Virgine : contra quos agemus Art. seq.

291. *Dico.* Verbum divinum veram, nobisque consubstantialem naturam assumpsit.

Prob. Duo importat natura nostra, ex quibus constat, corpus et animam; hinc probatur quoad utrumque.

/. Quoad corpus, auctoritate *Scripturæ* , juxta quam 1°. Joan. 1. *Verbum caro factum est*; alsi carnem tantum umbratilem et phantasticam habuisset, Verbum non potuisset dici *facium caro*. Luc. 24. 37. et seqq. ubi Christus, cum discipulis post resurrectionem appareret, illis phantasma se videre opinantibus, ac idcirco perterritis dicebat · *Videte manus meas, et pedes meos ; quia ego ipse sum. Palpate et videte; quia spiritus carnem et ossa non*

habet, sicut me videtis habere. Vol igitur Christus verum corpus habuit; vel decipere voluit discipulos, quod vol cogitare, vel dicere blasphemum est. 3. Dicitur circumcisis, manducasse, dormivisse, flevisse, fatigatus, passus, crucifixus, resurrexisse.: hæc vero omnia fuisse perpetuas ludificationes nostrorum sensuum , cl totidem præstigias commissas ab homine umbratili elphantastico, sine blasphemata rursus dici non potest; sic enim Christus Blerna veritas falli el fallere nescia, humanum genus induxisset in errorem, persuadendo toli mundo, quod non erat. Unde corpus Christus habuit, et verum, el passibile.

//. Quoad animam. 1°. ex *S. Scriptura*. Maith. 26. 38. Christus futuræ passionis præsciens, ait : *Tristis est anima mea usque ad mortem*; sed nec corpus, nec anima sensitiva hujus trislitiæ esse capax poterat, sed sola rationalis anima, utpole quæ sola res futuras praevidet,

2°. Ex *Conciliis* contra Apollinaristarum impietatem habitis : Alexandrino an. 3G2., Romano an. 3G2., Antiocheno an. 368. et Romano VII., quibus dogma hoc decretoriis sententiis definitum.

3°. *Rationibus theologicis*, quibus usi SS. Patres. 1. Christus fuit homo, perfectus, nobis per omnia similis absque peccato; constanter enim Scriptura eum simpliciter hominem, filium hominis appellat : at sine anima, vel sine mente non fuisset perfectus homo; anima enim rationalis specificatio vncest hominis, eaque distinguitur a brutis; a mente vero, qua inelligit, anima rationalis est. Ita fere S. Aug. epist. 187. n. 4. (alias 57.) ad Dardan. 2. Christus moriturus Luc. 23. *Pater, inquit, in manus tuas commenda spiritum meum.* At hic per spiritum nihil aliud intelligi potest, quam vera anima : non enim Verbum ; nam Verbum ipsum erat Deus, quod proinde Deo commendari non egebat : nec corpus; hoc enim opponitur spiritui : nec anima sensitiva ; hæc enim cum homine exspirat, et desinit, nec spiritus est.

292. *Obj. I.* Caro damnatur in Scripturis, excluditur regno coelorum 1. Cor. 15. *Caro et sanguis regnum Dei non possidebunt.* Hem, teste Apostolo, *concupiscit adversus spiritum* ; ergo est Deo indigna.

R. *D.* 1um. Damnatur caro secundum sc xY. caro, id est, opera carnis legi Dei contraria, facta ex inordinata inclinatione carnis, quæ non erat in Christo *C.* Ita *Tertull.* de carne Christi c. 16. et *Athanasius* contr. Apollinar. L. 1.n. 15. 2um. etiam *D.* Caro vitiata peccato originali, de qua loquitur Apostolus *C.* expers peccati, et sancta, qualis erat caro Christi xY.

293. *Inst.* 1. Ad Rom. 8. *Deus Filium suum misit in similitudinem carnis peccati* ; sicut igitur tantum apparenter peccati carnem assumpsit ; ita et carnem humanam tantum apparenter, et similem nostræ quoad apparentiam.

R. *N. Cons.* Carnem Christi, etsi vera caro fuerit, solum apparenter fuisse carnem peccati, ac proinde quoad hoc proponi similitudinem quoad apparentiam , ipsa Scriptura docet, dum ad Hebr. 4. 15. ait Apostolus: *Non enim habemus Pontificem , qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.* E contra, Christum habuisse carnem similem nostræ , non quoad apparentiam , sed *specie similem*, vel in similitudinem specificam naturæ, quo modo homines similes dicuntur, eadem Scriptura declarat vel hoc ipso loco ; subjicit enim : *Humi-*

liamt semetipsum, facias obediens usque ad mortem. Humiliatio ftulem, passio, mors Christi, non fuero deceptiones sensuum, ex dictis supra; alioquin, ut inquit S. Iren. L. 5. c. 1. n. 2. et Divus Thomas hic, tantum apparenter fuissemus redempti.

294. *Insl.* 2. Ad Philipp. 2. dicitur : *In similitudinem hominum factus, el habitu inventus ut homo;* ergo non erat verus homo, alioquin Apostolus non dixisset : *ut homo.*

R. *D. Ant.* In similitudinem hominum specificam naturæ C. apparentiae tantum .V. *Ant. et Cons.* cum ejus ratione. Nam I. *in similitudinem hominum* ex se non denotat apparentiam, sed etiam veritatem ; et 2. pariter luee : *ul homo.* Sic Gen. 5. *Adam* dicitur *genuisse Seth in similitudinem suam;* item sic dicimus de vero homine : vivit ut homo. Et quidem veritatem carnis hic declarari ab Apostolo, constat ex adjunctis; immediate enim ante dixerat de Christo : *qui, cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo ; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Ubi nomine formæ servi natura humana vera exprimitur ; sicut per formam Dei vera natura divina. Ut merito Tertullianus Lib. 5. contra Marcion. c. 20. in hunc textum diceret: *Æque non erit Deus Christus vere, si nec homo vere fuit in effigie hominis constitutus. Utrobique enim veritas necesse habebit eludi, si effigies et similitudo et figura phantasmati vindicabitur. Quod si in effigie el imagine, qua Filius Patris, vere Dei prædicatus est, etiam in imagine hominis, qua Filius hominis, vere hominem inventum, nam et inventum ratione posuit, id est certissime hominem.*

295. *Obj. II.* Etiam si Christus verum corpus non habuisset ; non propterea impostor dici posset, aut decepisse homines. *Prob.* Etiam angeli sæpe apparuerunt in corporibus non veris ; nec tamen ideo impostores dicendi; ergo nec Christus.

R. .V. *Ass. et parit.* Angeli apparentes i°, nunquam professi sunt se esse homines, filios hominis: licet in assumpto aereo corpore ad breve tempus homines imitari sunt visi. 2°. Licet more hominum viderentur ambulare, manducare, loqui; eas tamen actiones, se non vitaliter elicere, sed apparenter exercere subin contestati sunt, ut Tobia 12. 19. *Videbar quidem vobiscum manducare et bibere, sed ego cibo invisibili et potu, qui ab hominibus videri non potest, utor.* 3°. Saltem sua paulo post disparentia, aliove facto, quales essent, palam fecerunt. Et demum cujus angeli genealogiam, ortum, nativitatem, etc. Scriptura refert ?

290. *Obj. III.* Verbum 1°. a Joanne dicitur : *caro factum,* non anima; ergo carnem solam assumpsit. 2°. Potest dici, quod Verbum in Christo suppleverit vices animæ; cur enim hoc non posset? 3°. Si præter corpus, Christus perfectam animam haberet, constaret tribus substantiis; sed, teste Vasquez in 3. part. Disp. 37. cap. 3., propositio illa a Concilio Toletano XIV. prolata, offendit Benedictum II., qui eamdem notavit.

Ad. Ium. R. *D.* Dicitur caro facium per synecdochen, sumendo partem pro tota natura C. secus .V. Sic, phrasi Scripturæ, sæpe caro pro toto homine sumitur, ut jam iu Proœmio observatum.

.I/(2°). B. .V. *Assert.* Verbo divino enim convenire lion possunt ; imo repugnant, quæ Scriptura Christo quoad animam tribuit; tristari, pavere, et similes passiones, atque actiones.

Id3^{ra}. R. *I).* Si substantiam proprie sumas, prout communiter accipitur, pro natura completa N. si pro partibus substantialibus, quatenus natura humana Christi constat ex corpore et anima C. Sic natura divina Chrisli esset una substantia completa, corpus el anima seorsim duæ incomplete; atque ita substantia tres. Atque ita Patres Toletani propositionem suam exponebant Pontifici. Neque in hoc sensu censuram meretur; neque aliquam propterea summus Pontifex inflixit : qui solum monuerat, minus proprie dici *tres in Deo susblantias*, si ita simpliciter, ac sine limitatione diceretur ; eo quod nomen substantiæ simpliciter prolatum, pro substantia, vel natura perfecta et completa, communiter sumi soleat.

ARTICULUS III.

AN CHRISTUS CARNEM ASSUMPSERIT, EX MATRE MARIA VIRGINE, ILLÆSA . INTEGRITATE MATRIS?

•297. *Dico I.* Verbum divinum ex beatissima Virgine Maria corpus assumpsit. Ita dogma catholicum contra Valentinianos, volentes, Christum corpus docelo traxisse, perquç Mariæ Virginis uterum, tanquam canalem, transmisisset.

Prob. J. Auctoritate S. Scripturæ. 1°. Christus dicitur factus ex semine David, factus ex muliere : sic ad Rora. 1. *Factus ei ex semine David secundum carnem.* Ad Gal. 4. *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere.* Atqui Ticc ex semine David secundum carnem esset, neque factus dici posset ex muliere, si carnem de coelo traxisset, per Mariam duntaxat transiens; transitus enim jam factum supponit : sicut canalıs (quod est simile hæreticorum) transeuntem aquam non facit, sed supponit. 2°. Matlh. 1. dicitur *filius David, filius Abraham, natus de Maria.* Luc. 1. dicitur Maria Christum *conceptura, paritura* : atqui nullum ex his vere diceretur, si non assumpsisset vere corpus ex Maria Virgine, sed illud traxisset de coelo.

Prob. II. Ex Symbolis Fidei. Symbolo Apostolorum, quo confitemur : *Natus ex Maria Virgine.* Constautinopolitano : *Incarnatus de Spiritu sancto ex Maria Virgine.* Athanasiano : *Deus est, Christus, ex substantia Patris ante secula genitus, et homo est ex substantia matris in seculo natus.*

Eamdem veritatem profitentur œcumenicæ Synodi. Ephesina I. epistolam Cyrilli recipiens tanquam orthodoxam (Labb. t. 3. p. 461. ct seqq.) qua declaratur (Labb. ibid. p. 321. A.) : *Non dubitarunt (scilicet SS; Patres) sacram Virginem Deiparam appellare : non quod Verbi natura, ipsiusve divinitas ortus sui principium ex S. Virgine sumpserit ; sed, quod sacrum illud corpus, anima intelligente perfectum, ex ea traxerit.* Idem facit Constantinopolitanum II. can. 2. (Labb. t. 5. p. 570.), Nictenum II. in definitione fidei. (Labb. t.-7. 554. E.).

298. *Obj.* Sacræ Scriptura. testimonio, Christus carnem non ex Maria Vjrgiue traxit, sed de coelo attulit ; ergo.

Proth .In/. 1°. Joan. 3. ait Christus de soipso : *Nemo ascendit in calum, nisi qui descendit de cado, Filius hominis, qui est in ccr/o*; ergo corpus Christi non est ex substantia Mariæ Virginis, sed allatum de cœlo. /rut, *Cons.* Ratione enim divinitatis, sive qua Deus, non potuit descendere, propter immensitatem ubique existons.

2°. 1. Ad Cor. 15. Apostolus Adamo Ghristum opponit : Adamtiin vocans hominem terrenum; Christum vero hominem coelestem: *primus homo de terra terrenus; secundus homo de cado cadestis* : atqui si corpus Christi esset ex substantia Mariæ Virginis , etiam esset terrenum; ergo.

3°. Christus nunquam legitur beatissimam Virginem compellasse *mutrem*, sed semper *mulierem*, ut in nuptiis Can@: *Quid mihi et tibi mulier?* Joan. 2. ; in cruce : *Mulier, oece filius tuus.* Joan. 19.

4°. Quin palam negavit, se habere matrem, vel fratres. *Quce esi mater mea, et qui sunt fratres mei?* Matth. 12. Quæ propositio in se negativa est; ergo.

R. .V. Ant. *Ad prob.* Iim. R. N. *Cons.* et hujus *prob.* D. Non potuit descendere qua Dens, motu locali : quasi coelum deserens descendisset in terram, ceu terminum ad quem, in quo ante non fuisset C. descensu in alia acceptione .V. Dicitur descendisse, quatenus humanam assumpsit naturam, eaque ratione se demittendo, et exinaniendo.

Ad prob. 2im. R. D. Adamo Christum opponit secundum carnem ipsam A. secundum vitam, quæ in Christo, ob ejus sanctitatem substantialem, tota coelestis fuit : e contra in Adamo magnam pariem terrena C. Colligitur ex sequentibus; nam inde colligit Apostolus, Christum, ejusque discipulus spiritualia sectari ; homines vero ex Adamo natos, et nondum Christum sectantes, terrestria, sive mundana: *Qualis terrenus, tales et terreni; qualis coelestis, tales et coelestes.* Ac concludit : *Sicut portavimus imaginem terreni; portemus et imaginem coelestis.*

Ad prob. 3^{im}. N. *Cons.* Non enim sequitur : non est scriptum, quod Mariam appellaverit matrem ; ergo sic nunquam appellavit. Deinde illam esse matrem suam sæpius et satis declaravit quoad rem, se vocando *filium hominis* ; ut enim observat Beda in Luc. cap. 11., alias *nec cere filius hominis diceretur.* Demum, etsi in citt. locis, aliis de causis, usus sit nomine mulieris : ut, ne in cruce prolato matris nomine ejus augeret dolorem ; in nuptiis vero, ut ostenderet, majorem esse a se habendam rationem voluntatis Patris coelestis, etc. De quibus plura Interpretes; S. Joannes tamen Mariam Christi matrem clare expressit : *Stabant juxta crucem Jesu mater ejus et soror, etc.* Joan. 19. v. 25.; et v. 26. *Cum vidisset ergo Jesus matrem.*

Ad prob. 4^{im}. R. N. Quod ibidem id negare intenderit; sed ea occasione declarare voluit, potiori apud se loco esse matrem et fratres spirituales, qui legem Dei observant, quam consanguineos carnales; si præcisc spectetur carnalis propinquitas.

Unde continuo in discipulos manum intendens : *Ecce, ait, mater mea et fratres mei; quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cadis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.*

299. *Dico II.* Verbum divinum carnem traxit ex Maria *Virgine*, sive inle-

gra, et ante Christi parium viri experte. Ita Christiani omnes contra Judæos, et qui nomine solo Christum professi, revera Judæi erant : Carpo- cratem , Cerinthum, Ebionilas, aliosque similes.

Prob. Ex gemino Sc i u p t u r æ testimonio, quorum prius exlat Isaia 7., alterum Matth. 1. Quoad primum. Curn Achaz liberand@ urbis Jerusalem, aregeSyriæ obsessæ, signum petere vel nollet, vel non auderet; Propheta hoc illi dedit : *Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce Virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Ad hanc prophetiam appellat Matth. c. 1. et impletam in Christo, a Maria concepto clgenito, testatur : *Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph; antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.* Cumque cl Joseph mysterii ignarus dimittere sponsam vellet; eum ab Angelo instructum refert : *Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem luam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium; et vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.* Tum subdit : *Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est a Domino per Prophetam : Ecce Virgo in utero habebit, et pariet Filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel; quod est interpretatum nobiscum Deus.*

Unde et aliud consequitur, beatissimam Dei Genitricem non tantum nihil deperdidisse integritatis virginem ante Christi partum, sed *nec in partu* ipso; quia et Isaias Propheta, et Matlhæus Evangelista ulrumque enuntiant: *Ecce Virgo concipiet, et pariet filium.*

300. *Reclamant* Judæi : 1°. Loco vocis *Virgo* in hebraico legi *Alma* : quæ vox hebraica non præcisc virginem , sed *adolescentulam* significat, qualem-tumquæ; itaque verterunt Symmachus, Aquila et Theodolion. 2°. Verba Isaia dicta esse de uxore Achaz regis Juda, quæEzechiam conceptura et paritura erat ; quia Propheta regi dare signum volebat liberand@ urbis ; sed quale signum fuisset, quod virgo multis post seculis conceptura et paritura esset? Vel certe de uxore Isaia ipsius intelligi debet.

Sed immerito; nam quoad Ium. istud jam confutavimus n. 75. Quod vciO Symmachum, Aquilam , Theodotioncm attinet; his 1°. versiones ibid. citt. opponimus. 2°. Nullius liic quidquam auctoritas valet, nam Aquila et Theodolion, primum gentiles erant; postea Christiani ; demum apostatæ facti j etJudæorum proselyti. Symmachus autem de Ebionitarum fæce, per se ante jam integritatem beatissimæ Dei Genitricis negantium. Quid mirum igitur, quod locum Prophetæ, contra versiones reliquas, ipsis nequidem Judæissuspectas, perverse interpretati sint?

2^{im}. YCro nun0 modo subsistit ; quia, cum Isaias hoc vaticinium ederet, Ezechias jam decem, si non plures, annos natus erat; certum enim est le prophetiam contigissejam regnante Achaz , ut constat ex 4. Reg. c. 16. v. 1.2°. Achaz regnavit annis sexdccim , ut iterum palam est ex 4. Reg. c. 10. v. 2. Ezechias vero continuo successit patri ibid. v. 20. Demum 3°. cum Ezcchias in regno succederet, annorum erat 25. Posito igilur, quod jam tum in primo anno regni Achaz prophetia evenerit, Ezechias jam decimum ælalis annum saltem jam inchoaverat; quomodo igilur Propheta eum nasciturum prædicere poleiat? Neque obstat, quod signum parituræ Virginis

multis post seculis evenerit ; quia hoc signum præuiinciarc jussilseral Propheta, non quasi statim eventurum; alioquin saltem adhuc ante liberationem urbis impleri debuisset : quod vero falsum ; cum ante liberatam urbem nec regi Achaz, nec Isaiaë a lacto vaticinio proles nata sit; sed ut regem in spem erigeret, argumento sumpto ab omnipotentia Dei liberationem promittentis; ac si diceret : si Deus efficere possit, quod promittit se effectuum], ut Messias concipiatur et pariat a Virgine ; quanto magis liberare te el urbem poterit ab hostibus?

Uxor denique Isaiaë tempore vaticinii nec virgo erat, nec adulescentula; utpote quæ Isaiaëjam pepererat filium nomine *Jasub*, qui, quot tunc annorum fuerit, equidem non constat ; sed tamen ipseadoleseenliam decurrebat, patrem comitari solitus, Is. 7. v. 3.

301. *Obj. I.* 1°. Matlhæus in genealogia Christi, hunc fuisse Abrabæet Davidis filium , probat inde, quod Joseph ex Davide descenderit : sed hæc probatio non subsisteret, si Christus via ordinaria generationis non descenderet ex Davide ; ergo.

2°. S. Scriptura diserte Josephum Christi patrem asserit : *Erat pater (jus et mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo. Luc. 2. 33. El ibid, v. 48. Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te.*

3°. Apostolus ad Gal. 4. Mariam simpliciter *mulierem* appellat : *Jh̄ud Deus Filium suumfactum ex muliere.* Item : sic alibi in Scriptura ab ipso Christo compellata est ; ergo.

Jdlum. R. Quomodo Matlhæus, Christum Davidis esse lilium, et consequenter Abrahæ, probet per Josephum, quin inde sequatur, Josephum lialuralem fuisse Christi patrem ; jam diximus in genealogia Christi n. 149. et sequentibus.

Jrf 2um. R. *D.* Josephus vocatur pater Christi, juxta persuasionem communem et vulgarem C. quod revera naturalis Christi pater fuerit 'Y. Constate! ipso S. Luca c. 3. 23. *Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut pūlabatur, filius Joseph.*

.Id 3am. R. *.V. Cons.* Nomen enim *mulieris* non importat præcise corruptam; sed est nomen natura^et sexus, feminam indicans, ut ait S. Aig. L. 23. contra Faustum c. 7., sive illa virgo sit, sive non.

302. *\Obj. II.* Maria saltem in partu integritatem amisit virginitatis. Zro6. ex Patribus: sic 1°. Teh̄tüll. L. de carne Christi, c. 23. *Peperit, inquit, quee ex sua carne; et non peperit, quæ non ex viri semine. Et virgo, quantum a viro : non virgo, quantum a partu.* Et postea : *Etsi virgo concepit; in parla suo nupsit, ipsa patefacti corporis lege.* Idem prodit Origenes horail. 14. in Lucam. (opp. t. 3. p. 947. E. et 948. D.) 2°. Patres alii tam Graeci, quam Latini, Virginis uterum inpartu fuisse patefactum asserunt, ut Irex̄eus L. 4. c. 33. n. 11. S. Athanasius epist. ad Epictetum n. 3. verum fuisse B. Mariæ partum probat, et noslræ similem Christi carnem ex eo, quod, oblatum sil sacrificium propter apertum ab eo, qui est natus, matris uterum. Simili modo loquuntur plures alii, nixi S. Luca c. 2. : atqui *apertio uteri, reseratio*, etc. indicant læsum vel fractum virginitatis sigillum ; ergo.

R. A. *Assert.* In quocumque enim reponatur virginitas, quod medicis

nondum omnino est extra controversiam ; absolute tenendum est cum Isaia 6̄S. Matthæo, dum decretorie pronnneiant : *I'irgo concipiet et pariet.* Eamdem illitsam in partu Mariæ integritatem Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus dare expressit, in epistola Synodica, quæ a generali Concilio VI. Sess. II. approbata fuit, hæc scribens (Lab. t. G. p. 87G. E.) : *Partus ipse incorruptibilis, illibata Virginitas, quæante partum, et in partu et postpartum est internerabilis.* Item Syn. gen. IV. sive Chalcedonensis in Prosphone-tico, in quo de integritate B. Virginis in partu loquuntur Patres (Ixib. t. 4. p. 824. C.), adversus hostis in Ecclesiam conatus et impetus, Deum *excitasse patres celui luminaria in errore degentibus, qui fidei intellgentiam omnibus exposuerunt, et Incarnationis beneficium accurate prædicarunt : quemqmdumab initio illius ex utero perfectum sil mysterium : quomodo sit Dei genitrix propter eum , qui Virginitatem ipsi etiam post conceptum largitus est, atque, ut Deo dignum erat, uterum obsignavit.* Ubi, cum obsignatum et sigiilo inunitum dicunt Patres uterum Virginis *post conceptum*, manifeste indicant, in ipso partu obsignationem illam perstitisse. Demum concora Patrum est sententia; quorum testimoniis ex omni Ecclesiæ ævo petitis tolas philyras implevit noster Pètavius, Theol. Dogm. de Incarnat. L. 14. c. G. */Idl*lm. R. Nec Tertulliani, nec Origenis, in rebus dogmaticis persæpe dīorbitantium, hic nomine movemur; illisque hic plane heteroclito opinantibus, Isaïam, S. Matthæum, generales Synodos IV. et VI., et reliquorum Patrum exercitum opponimus, cum iisque totius sensum Ecclesiæ. De Tertulliano plura num. sequenti, quæ elOrigeni accommoda.

*Ad*2um. R. 1°. *D. m̄jn:* Indicant læsum virginitatis sigillum, hic ubi partus extra ordinem, nec sine miraculo evenit .V. in partu communi alias , et ordinario; quia ante partum per virum admissum jam læditur C. Sed, inquit S. Aug. sermone 14. de Temp, qui est de Natali Christi decimus (al. in append. 193. n. 2.), *tanta est divina illa potentia, ut et matrem redatfecundam, et virginitatem* (in partu, de quo hic loquitur) *servet illæsam.* Etserm. 21. (al. in append. 120. n.2.) : *Virgo genuit... inviolata peperit..) utrobique miraculum : et sine corruptione gravida, et inpartu Virgo puerpera.* serm. 19. (al. I8G. n. 1.) : *Concipiens virgo, pariens virgo, virgo gravida, virgo fæta, virgo perpetua.* Sermon. de diversis G0. (al. 191. n. 2.) : *Maria virgo ante conceptum, virgo post partum.*

R. 2°. *Patefieri uterum, aperiri*, etc. plus illis Patribus non significat, quam *nasci*, ex materno prodire utero; quod ita ferret communis alias et naturalis foetum proferendi modus, ut aperto utero in lucem exeat : cujusmodi catachresis in vulgari sermone frequenter adhibetur;

Nec obstat : Quod eodem genere sermonis S. Lucas Evangelista c. 2. ex Moyse Exod. c. 13. 2. et Num. 8. 16. accepto , quo primogenitus significatur, usus sit. Nam in ferendis legibus id spectat legislator, quod naturaliter et communiter accidit, non quod extra ordinem, nec Sine miraculo. Proin communi et usitato modo loquitur.

303. *Dico III.* Etiam post Salvatoris parium beatissima Dei Genitrix Maria ; virgo constanter integra permansit. Ita rursum Christiani omnes, contra Apollinarem aliosque, quos *Antidicomarianitas* nominat S. Epiphanius hæ. 78., tum Eunomium, Helvidium, Joviniauuni virginitatis hostem, au
ii. p.

propterea dictum a S. Hieron. L. 1. cont. Jovin. ab initio *Christianorum Epicurum*, Bonosum, etc. Etsi vero de illæsa Mariæ post parla in Christi virginitate S. Scriptura sileat, efficaciter tamen

Prob. I. Ex perpetua traditione Patrum. Sic Origenes hom. 7. in Lucam (opp. I. 3. p. Oil). B.) *in tantam quippe nescio quis, ait, prorupit insaniam, ut assereret negatam fuisse Mariam a Salvatore, eo quod post nativitatem illius juncta fuerit Joseph.* Tum hoc dicere, ait, esse hæresin, illamque ut impiam, ac nefariam damnat. S. Epiphanius Inores. 78. n. 5. 6. (opp. t. L p. 1037.), inter hæreses refert illam Anlidicomarianitarum sententiam; quin *blasphemiam* appellat. S. Basilicus homil. in sanctam Christi generationem n. 5. (opp. t. 2. p. 600. A.) : *Christum, inquit, amantium aures non sustinent hoc audire, quod Dei genitrix aliquando virgo esse desierit.* S. Amuros. in epist. 12. ad Siricium (al. 7.) et L. de Institut. Virg. c. 5. n. 35. *Fuerunt, qui eam (B. Mariam) negarent virginem perseverasse. Hoc tantum sacrilegium silere jam dudum maluimus; sed quia causa vocavit in medium, ita ut ejus prolapsionis etiam Episcopus argueretur, indemnatum non putamus relinquendum.* Omitto plures.

Conf. hæc traditio a sensu utriusque Ecclesiæ Græcæct Latinæ, quæ ad exemplum S. Epiphani, etiam in generalibus Synodis, sanctissimam Dei Genitricem nomine *semper Virginis*, vel antonomastice *Virginem* compellare consuevit. Porro sensus ille et mens totius Ecclesiæ inde amplius elucet, quod, quos supra memoravi perpetuæ virginitatis Mariæ obtrectatores, eo solo nomine ab antiquis, et usque huc a Catholicis, ut hærelici habiti sint et damnati.

Prob. II. Rationibus D. Th. 3. p. q. 22. a. 3. in 0. 1°. Antidicomarianitarum dogma injuriosum est Christo : sicut enim hic erat Unigenitus Patris, velut Filius Patris perfectus ; ita decebat, ut esset Unigenitus Matris. 2°. Est injuriosum Spiritui sancto, ut, quam ipse obumbraverat, et sibi in sacrarium elegerat, in quo Christi corpus formaret, postea cognita fuerit ab homine. Lude et 3°. summæ ingratitude se ream fecisset Virgo sanctissima, si Dei Filii partu non contenta carnales expetiisset nuptias, et post conservatam tanto prodigio virginitatem, hanc tamen carnali concubitu deponere voluisset; quod proinde tanta Virgine, quam unam, ceu matrem Filii sui luter omnes dignissimam, elegerat Deus, non potest a quoquam homine suæ rationis compote præsumi.

304. *Obj.* Ex Scriptura et Patribus. 1°. Matth. 1.18. dicitur Maria desponsata fuisse Josepho: *Cum esset desponsata Mater ejus Many Joseph;* ergo, inferunt Centuriatores Magdeburgenses Cent. 1. Lib. 1. c. 10. ad mentem Calvini et Bezæ, *liquido constat, ita utrumque fuisse affectum, ut statuto tempore, more aliorum conjugum, voluerint liberos, dante Deo, procreare.* Et cur alias nupserit ?

2°. Ibidem dicitur: *Antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto;* ergo postea convenerunt; hoc enim denotat particula *antequam.*

3°. Rursum ibid. v. 26. de Josepho asseritur: *El non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum ;* ergo post partum Christi Josephus Mariam cognovit ; hoc enim indicat particula *donec.*

p. Christus ibid., turn alibi, vocatur Mariæ *primogenitus* ; sed hæc vox est correlative, et supponit alios adhuc postea fuisse genitos.

1°. Christus adhuc fratres habuit, Matth. 12. 46. *Ecce mater ejus et fratres stabunt foris ;* ergo post Christi partum adhuc peperit.

6°. Tertullianus, L. de Monogamiae. 8. *Christum quidem Virgo enixa est, inquit, semel nuptura post parium, ut uterque titulus sanctitatis in Christi censu dispungeretur, per matrem, el virginem, el univiram.*

R. *Ad Ium. V. Cons.* Matrimonium enim sine ejus usu consistit, unde de Josephi et Mariæ conjugio ait Aug. L. 1. de Nupl. et Concup. c. 11. *Nec mendax manserat conjugis appellatio ; ubi nec fuerat, nec futura erat carnis ulla commixtio.* Et L. 23. contra Faustum c. 8. *Neque enim, quia (Josephus) concubitu non commixtus, ideo non maritus.* Ac S. Axbros. de Instit. Virg. c. 6. n. 41. impugnans eos, qui putabant, nullum fuisse Mariæ et Josephi matrimonium : *non defloratio, inquit, virginitatis facit conjugium, sed pactio conjugalis.* Rationem vero, cur beatissima Virgo post conceptum nupserit Josepho, idem reddit in Luc. L. 2. n. 1. *Fortasse ne diceretur quod conceperat ex adulterio.* Et paulo post : *Ne lemeratæ virginitatis adureretur infamia, cui gravis alvus corruptrice videretur insigne præferre.*

Ad 2um. et 3um. R. N. Cons. *Nop enim sequitur, ut postea convenerint ; sed Scriptura, quod facium non sit, ostendit, inquit Hier. in cap.1. Malthæi.* Sic Gen. 8. de corvo a Noc emisso dicitur : *Non revertebatur, donec siccarentur aquæ;* quo non istud innuitur, quod redierit siccatis aquis; sed quod prorsus non redierit. Ps. 109. *Dixit Dominus Domino meo : sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum;* non sequitur, quod non amplius sit sessurus ad dextram. Hem 1. Cor. 15. *Oportet illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus ;* non sequitur, quod post humiliatos ejus inimicos non sit regnaturus. Hinc particula *donec, antequam,* ex se, et phrasi Scripturæ non semper tempus definitum, sed et indefinitum, imo infinitum significat.

Ad 4um. R. N. vocem *primogenitus* supponere alios post illuni progenitos ; sed vi sua precise significat eum, ante quem alius genitus non est : sive dein post eum geniti sint alii, sive non, inquit S. Basilius orat, de Christi generat. n. 5. (opp. t. 2. p. G00. B.) Elvcro, Num. 18.16. offerri Deo debuit, et primo post partum mense redimi primogenitus : sed si primogenitus non est, nisi post quem alius est genitus ; oblatio ac redemptio differri potuisset usque ad secundogenilum, quia ante hujus ortum prior nondum esset primogenitus.

Ad 5um. R. Equidem ex Patribus aliqui Josephum viduum fuisse autumant; cum B. Mariani sibi desponsaret, filiosque procreasse ex priori matrimonio, qui dicti postea *fratres Domini.* Al non probatur hæc opinio, nullo nixa fundamento; sed libris apocryphis, teste S. Hieronymo incap. 12. Matth. v. 49. ubi, *quidam, inquit, fratres Domini de alia uxore Josephi filios suspicantur, sequentes deliramenta apocryphorum.* Unde rectius dicitur, fratres Domini appellatos fuisse, quod essent ejus secundum carnem consanguinei, usitata alias Scripture phrasi, Gen. 13. Abraham et Loth dicuntur fratres ; atqui Loth Abrahæ nepos erat. Gen. 29. Laban Jacobum fratrem vocat; at Laban erat Jacobi avunculus, Gen. 28, 2. Jacobus minor ab

et salutem nostram; nusquam tamen Scriptura id ila lacrymis, sudoribus ipsis, sicut ipsis sanguini attribuit.

300. *Prob. II.* Auctoritate Conciliorum el Patri m. In Synodo generali IV. siveChalcedonensi Act. 1. lecta, ac approbata fuit S. Cvr ii. i. i epistola, in qua verba Joan. I. *Verbum caro factum est*, interpretatur hoc modo : *Non dixit Scriptura, Verbum Dei personam sibi hominis assumpsisse, sed carnem factum esse. Verbum porro factum esse, carnem nihil aliud est, nisi similiter ac nos carne ac sanguine participasse* (Lab. t. 4. p. 162. D.). In Concilio item Ephesino pariter approbata legitur epistola S. Cvr ii. i. i synodica, ex Concilio Alexandrino; qua dicitur (Lab. t. 3. p. 400. B.), *Verbum Deum carnem et sanguinem assumpsisse*. Et Anathem. 5. (ibid. p. 409. A.) asseritur: *Verbum caro factum carni et sanguini perinde, ac nos communii cavit*. S. Gregor. Nazjanzenus orat. 44. n. 9. : *Humana omnia, excepto peccato, suscipit*. Et auctor tract. 2. de Fide orlhod. (in append. t. 1. opp, S. Greg. Nazianzcn i p. 900.) : *Credimus..... Verbum caro factum esse..... hominem natum; non putative, sed vere; non aereum, sed corporeum; non phantasticum, sed carneum; ossa, sanguinem, sensum et animam habentem. Assumpsit corpus, ex carne, ossibus, et sanguine constans*. Clemens M, in Extrav. *Unigenitus*, de Poenit. et Remiss, *unam, docet, guttam Christi sanguinis, propter unionem cum divino Verbo, suffecisse ad redemptionem generis humani*. Eodem vero modo rursus loquuntur citt. Concilia el Patres. Sicut igitur carnem, ila immediate assumpsit ct sanguinem ; latum vero discrimen esset, si sanguis mediate solum assumptus esset; nec magis ea sanguini convenirent, quam sudori et lacrymis, mediale assumptis; at Concilia et Patres hic speciale quid docent de sanguine.

307. *Prob. III.* **R**atione. Verbum dum assumpsit, secundum hypostasin, naturam humanam ; eam non mutilam, sed integram perfectamque assumpsit; ergo æque secundum hypostasin, aut immediate assumpsit partes, ex quibus integritas et perfectio naturæ consurgit: atqui inter eas partes , quibus integratur et perficitur corpus, cumprimis sanguis est; nam 1°. sine eo nec integer, nec naturaliter esse homo potest : ut proin Levit. 17. 11. dicatur *anima carnis in sanguine esse*, hoc est, vitam ab illo pendere, ut exponit S. Aug. q. 57. in Levit. 2°. Propterea etiam sanguinem in corporibus resurgentium futurum esse tradunt uno ore Theologi. 3°. A Tridentino Sess. 13. c. 3. sanguis pars Christi dicitur : *Corpus sub specie panis et sanguinem sub vini specie... animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis et concomitantia, qua partes Christi Domini... inter se copulantur*.

308. *Dico II.* Verbum quoque immediate assumpsit partes intégrales reliquas, solidas et fluidas ; sive dicantur anima informari, sive non.

Ratio est eadem ; quia naturam humanam veram integramque assumpsit; ergo simul partes eas , quæ ad illius veritatem ac integritatem perlinent. Tales sunt : caro , ossa, nervi, arteriæ , membranæ, etc. ex fluidis vero lres humores reliqui : phlegma, flava bilis, et atra. Item spiritus vitalesel animales , qui sunt vehit radii sanguinis purissimi, ac necessarii ad exercendas operationes vitales. Demum ungues, capilli ; eo quod etiam ista tum ad inte-

Apostolo ad Gai: 1. *frater Domini* compellatur ; sed erat Cloopllæ, she Alphæi filius. Quo gradu autem essent Christi consanguinei, vide in tabula genealogiea Christi n. 151.

.I</G“m. R. cum S. Hieronymo L. contra Helvidium, cum opinionis su@ \indicem proferret Tertullianum ; A7 </e *Tertulliano quidem nihil amplius dico, quam Ecclesiat hominem non fuisse*. Tert i li.ianum tamen vindicat ab hac sententia Pet am us. Et vero hæc, *nuplura post partum*, exponit Pet av, de Incani. L. 14. c. 3., ut *nubere sit idem, ac uterum resignari*.

ARTICULUS IV.

AN VERBUM OMNES CORPORIS HUMANI PARTES, ET QUO ORDINE SIBI HYPOSTATICE CONJUNXERIT ?

Quæstio movetur 1°. de sanguine , quem Verbo divino hypostatice immediate fuisse conjunctum negat Durandus, et quidam alii. Estque variorum de schola Lutheri, duce Osiandro , opinio, inde pariter asserentium,dc facto gloriosum Christi corpus esse absque sanguine : pronum est, hujus causam figmenti conjicere; ut sic jam remote, vellit per cuniculos, viam facerent ad impugnandum dogma catholicum de concomitantia naturali sanguinis cum corpore in Eucharistia ; et vicissim corporis cum sanguine. 2". De aliis, quæ partes integrantes dicuntur humani corporis.

Discrimen vero hic notant Theologi inter uniri *secundum hypostasin, et m hypostasi*. Prius tantumdem sonat, ac uniri per se immediate ct proxime: ita ut pars sic unita a Verbo terminetur immediate, sive nulla parte alia mediante. Alterum assumptionem mediatam significat; sic in *hypostasi* dicitur assumi pars, quæ quidem non immediate Verbo conjungitur, inesl tamen naturaliter in natura assumpta. Et quoniam corpus Christi variis constat partibus solidis ct fluidis, de singulis quæritur : An easdem Verbum hypostatice,secundum hypostasin, sive immediate : an in hypostasi, sive mediate, assumpserit ?

305. *Dico I.* Sanguis a Verbo divino secundum hypostasin, sive in illi,c° diate et proxime assumptus est. Est communis et certa Theologorum sententia.

Prob. I. AnctoritateS. Scriptur.e. Ad Hebr. 2. v. 44. ait Apostolus : *Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, ct ipse similiter participavit eisdem; ut per mortem destrueret eum, (pii habebat mortis imperium. Sci Verbum immediate communicavit carni; ergo et sanguini; de utroque enim æqualiter, ct sine ulla dillerentia loquitur Apostolus. Præterca S. Scriptura tribuit eodem modo redemptionem nostram sanguini Christi, ac corpori, idemque pretium. 1. Pct. 1. 19. Redempti estis pretioso sanguine. Ad Ephes. 1. 6. Habemus redemptionem per sanguinem ejus. 1. Joan. 1. 7. Sanguis Jesu emundat nos ab omni peccato: sed corpori Christi pretium suum advenit cx unione immediate cum Verbo, ct secundum hypostasin; ergo et sanguini. Nec sufficit dicere, S. Sanguini accessisse pretium illud ab oblatione Christi, quia cumdem Patri obtulit ; nam et sudores ct lacrymas eidem obtulit, ac licet etiam propterea dici possint operata redeinptuiiem*

gritatem, tum defensionem et ornatum corporis spectent ; atque etiam vere ponantur in Eucharistia, et futura sint in corporibus gloriosis; quod futurum non esset, nisi pertinerent ad integritatem hominis.

Excluduntur tamen ab hac assumptione immediata *lacrymæ, sudor, salira, aliæque superfluitates corporis*; quia nec ad hujus integritatem, perfectionemque pertinent ; nec ponuntur in Eucharistia; nec futura sunt in resurgentium corporibus. Unde illa subsistebant in Christo subsistentia propria, quia tantum mediate assumpta.

309. *Dico III.* Verbum naturam humanam eum ejus constitutivis assumpsit simul tempore , sive instanti eodem; ut dici non possit, quod assumptio unius tempore priocesserit assumptionem alterius; aut præextitissent ante assumptionem partes, vel tota humanitas.

Contra *Origenem cl Neslorium* : quorum prior asseruerat, præextitisse ante animam Christi, creatam cum animabus cæteris, initio mundi; posterior præformatum ante totum fuisse hominem, modo communi in utero, quam assumeretur ; velut in ejusdem hæresi notavimus.

Prob. Ev Justiniani imperatoris ad Mennam epistola, quæ, Liberato testis, approbata fuit a Vigilio summo Pontifice, et in qua contra Origenis errores hæc definiuntur (Lab. t. 5. p. 678. E.) : *Si quis dicit, aut sentit Domini animam prius extitisse, atque unitam fuisse Deo Verbo ante incarnationem et generationem ex Virgine; anathema sit.* Ex Syn. gen. VI., in qua approbata fuit S. Sophronii epistola, quæ ita habet (Lab. t. 6. p. 865. A.) : *Non ante verissimum ipsius Verbi conventum in se ipsis (corpus et anima) unquam exlitterunt, vel cujuspiam secundum nos alterius hominis penitus extiterunt; sed cum Verbi ipsius naturali conventu subsistentiam habitura concurrunt; et nec, quantum in ictu oculi, hanc quam illam priorem habentia; sicut Paulus Samosatenus, etc. EVratio est, quia vel debuisset corrumpi subsistentia prior, vel duplex fuisset subsistentia : quod utrumque est inconueniens, Præterea aliunde contra Origenem constat, falsum esse, quod crealæ fuerint animæ antequam unirentur corporibus.*

310. *Datur* tamen in assumptione humanitatis quidam *prioritatis ordo*, componibilis cum simultate temporis. Quippe tres hic ordines considerari possunt, dignitatis, intentionis, et quasi naturæ et executionis. Unde

Ordine *dignitatis* in assumptione præcessit *humanitas*, vel *tota natura humana*; quia nobilior est partibus singulis; naturam sequitur anima, præceditque corpus ; quia anima est corpore nobilior.

Ordine *intentionis* rursus *humanitas* præcedit partes singulas acceptas, et *anima* corpus. *Ratio est*, quia ex intentione assumendi humanitatem assumptæ sunt partes, et ratione animæ corpus, quod præcise ratione sui non fuisset assumptum, si anima caruisset ; ideo enim assumptum est corpus, quia habet animam capacem merendi, satisfaciendi, etc. Et hoc est, quod solum volunt Concilia et Patres quando volunt, corpus assumptum fuisse media anima, aut media mente.

Ordine quasi *naturæ* et executionis intelligitur *independens* prius esse dependente, tanquam hujus causa ; sic prius unitum Verbo concipitur *corpus*, quam anima; nam natura prius illud unitur extremum, a quo pendet

actu alterius extremi assumptio; sed priusquam creetur anima, corpus debet esse dispositum et subsistens. Eodem jrdine naturæ, quia humanitas dependebat a suis partibus, tanquam a causis constitutivis , et non e contra ; hinc, in eo sensu , natura est posterior partibus. Porro hoc ordine corpus, anima, et ulriusque. unio præcesserunt unionem ad Verbum ; unio enim hypostatica dependebat ab ipsis, quasi a causa materiali ; illa autem constitutiva non dependebat ab unione hypostatica ; poterant enim sine illa seorsim existere.

311. *Obj. I.* Sanguis non est pars integræ humani corporis; ergo. *Prob.* dnt. 1°. Alimentum corporis non est pars corporis ; quia illud est substantia distincta a substantia aliti, in quam per nutritionem convertitur : atqui sanguis est alimentum corporis ; ut ex Arisl. L. 5. de partib. animal, c. 3. docent plures. 2°. Juxta Doctorem Angelicum est pars tantum in potentia, q. 31. a. 6. ad I.

R. 1°. At. *Cons.* Licet non esset pars corporis ; est tamen pars integræ humanitatis.

R. 2°. Ar. JnL Jd *prob. D. min.* Est alimentum corporis remotum , ut cibus N. proximum , vel ultimum *subd.* Quoad aliquas partes C. quoad omnes A'. Est alimentum quoad paries solidiores. Igitur licet respectu solidarum partium sanguis non sit pars actu, sed tantum potentia ; est tamen simul pars actu fluida respectu totius hominis, vel corporis viventis; sicut elementa, licet respectu mixtorum sint partes solum potentia ; sunt tamen aelu partes respectu universi. Hinc ad prob. 2am. patet responsio.

312. *Inst. 1.* Sanguis non est animatus ; ergo nec, ut est quid fluidum, pars est viventis hominis vel corporis.

R. T. *Ant.* Id enim Cajetani, et plures ex Thomistis negant. JV. *Cons.* Ut enim fuerit assumptus a Verbo secundum hypostasim ; sufficit, quod sit pars humanitatis, ad hujus integritatem et perfectionem pertinens : sive sit animatus, sive non,

313. *Inst. 2.* Inter partes constituentes unam naturam totalem debet esse unio: atqui sanguis non unitur partibus solidis, nec continuatur cum corpore ; sed est in venis, tanquam in vase, ut cum Aristot. cit. loquuntur alii ; ergo.

R. 1°. Probabiliter contra *volunt alii*, sanguinem cum corpore continuari mediale : mediantibus partibus ejus crassioribus, quas medici fibras vocant, quæ continuantur venis, et venæ carni.

R. 2°. D. M. Debet esse unio physica et stricte dicta A'. saltem contiguitatis. Sic D. *min.* et Ar. *Cons.* Sufficit unio, quæ ad conservationem formæ principalis, et ad ejus operationes necessaria est; major enim non requiritur ad partes intégrales; sanguis autem talem unionem habet per solam cum partibus contiguitatem , per quam ad utrumque servii, scilicet ad conservationem animæ, ejusque operationes; irascimur enim, dum sanguis fervet; timemus, cum ad cor contrahitur ; gaudemus, quando per corpus diffunditur.

31 L *Inst, 3.* Etiam aer sic est unitus corpori unione conliguitatis, et

præsentia localis; præterea ad vitam, et functiones animalis ost apprimo necessarius, nec tamen est para integralis ; ergo neque sanguis,

R. A'. Cons. *Disparitas* est. Aer inest animali ut hospes, ingrediens et egrediens ; ergo non ut pars : sanguis e contra ut instrumentum domesticum et connalurale ad hunc finem a natura destinatum, ut corpori et animæ inserviat , unde saltem pars integralis est. Imo juxta alios est æquo pis essentialis, quam cerebrum; eo quod corpus humanum, saltem diu, consistere sine sanguine non possit : et simul, secus ac aer, per se ordinatur ad constituendum cum corpore et anima principium aliquod adæquatum certarum operationum , quod est unum perse, una natura completa.

315. *Obj. II.* Verbum unam naturam et unius speciei assumpsit; ergo non assumpsit sanguinem, utpote qui specie differt a reliquo corpore.

R. *D. Ant.* Assumpsit naturam unam, et omnino simplicem .V. totalem ac compositam ex pluribus partibus, sive naturis subordinatis *C.* Nec refert, inter has partes esse quasdam non viventes , quæ partiali specie, vel etiam genere differant ; sic enim quoque partes essentielles corporis naturalis, licet genere diversae, constituunt unum compositum physicum.

316. *Obj. III.* Si sanguis sit pars corporis; ergo poneretur in Eucharistia *vi verborum*, et non duntaxat per concomitantium : at non ponitur in Eucharistia *vi verborum*, sed tantum per concomitantium. *Prob. sequela:* quia *vi verborum* sub specie panis corpus integrum ponitur.

R. *N. seq. M. Ad prob. D.* Vi verborum ponitur corpus integrum quoad partes solidas *C.* integrum quoad fluidas .V. *Batio* est, quod vi verborum consecrationis ponatur corpus Christi sub speciebus panis, non quomodo-cumque, sed sub ratione cibi; ad hunc vero pertinent partes solidæ, non fluidæ, qualis sanguis est.

317. *Obj. IV.* Si Verbum immediate assumpserit sanguinem; ergo etiam dici posset sic assumpsisse accidentia: sed hoc non admittitur ; ergo.

R. .V. *sequelam* 1°. Quia sanguis probabilius non unitur physice cum venis, aut reliquo corpore ; unde non apparet, quo mediante assumptus esset : at accidentia immediate uniuntur naturæ; ergo hac mediante assumpta sunt. 2°. Concilia et Patres eodem modo loquuntur de sanguine, quo de carne; ergo, uti hæc, ita ille immediate assumptus est; sed non eodem modo loquuntur de accidentibus. Hæc igitur assumpta quidem sunt a Verbo in hypostasi; sed non secundum hypostasin.

318. *Obj. Γ.* Si Verbum assumpsit sanguinem secundum hypostasin ; ergo Verbum posset dici sanguis. Sed hoc non.

R. 1°. Ergo etiam posset dici caput, pes, etc.

R. 2°. -V. *seq.* Quia hæc nomina non sunt nomina suppositi; unde non important aliquid in recto, quod de Deo verificari possit: nec enim significant per modum totius per se subsistentis, vel constituti ; sed per modum partis subsistentis in alio tanquam toto, et constituentis. Vid. n. 273.

SECTIO HI.

DE COMMUNICATIONE IDIOMATUM.

Nomen *idiuma*, cx nativa sua institutione proprietatem sermonis indicat, quo sensu dicitur idioma lalinum, idiomagræcuin· Paulo largius sumitur a Theologis pro eo, quod est proprium et peculiare naturæ vel ut essentia, vel ul proprietas. Unde per communicationem idiomatum hic intelligilur mutua in Chi isto prædicàlorum utriusque naturæ, sive tam divinorum, quam humanorum, communio ; sic, ul ratione unius in Christo suppositi, sive personæ, prædicata naturæ divinæ propria affirmari possint de homine; ac similiter prædicata naturæ humanæ propria affirmari de Deo. Ad hunc sensum breviter definitur : *Communicatio idiomatum est mutua divinarum et humanorum preedicatorum, tum de se invicem , tum, de supposito et toto, prædicatio.* Ul : Deus est homo ; homo est Deus : Deus est passus, mortuus ; homo est immortalis: Christus est Deus; Christus est homo : Christus est immortalis; Christus est mortalis, etc. De hac igitur nunc inquiremus: 1°. An vere detur in Christo? 2°. In quo sensu detur ? Quæ exponent sequentes Articuli.

ARTICULUS I.

AN DETUR VERA ET REALIS 15 CHRISTO IDIOMATUM COMMUNICATIO ?

Jam de Nestorio observavimus in ejus expositione hæresis, hæresiarcham illum veram realem, ac hypostaticam unionem utriusque naturæ in Christo non agnovisse ; ex quo fluebat sequela necessaria : nec dari veram in Christo communicationem idiomatum , etiam in concreto , et respectu personæ. Hinc ferre non poterat has similesque propositiones : *Deus est bimestris, natus, passus : Beatissima Virgo est Deipara.* Contra quem

319. *Dico.* Datur vera et realis in Christo communicatio idiomatum. Est de fide.

Prob. I. Auctoritate S. Scripturæ. Sacræ Lilteræ sæpius ea , quæ sunt naturæ divinæ propria, tribuunt humanitati , el vicissim ; ergo debet esse in Christo vera idiomatum communicatio. >Int. ostenditur. Sic Joan. 3. 13. *Nemo ascendit in cadum , nisi qui descendit de cado Filius hominis*, ubi descendisse proprium est Verbi. Tum ibid. *In hoc cognovimus charitatem Dei; quoniam ille animam suam pro nobis posuit;* sed mori proprium est hominis. Sic modo Christus *se ecqualem Patri* pronuncial, quod habet ratione divinitatis; modo *se minorem Patre* asserit, ratione humanitatis. Vid. n. 168.

320. *Prob. II. Auctoritate Conciliorum.* Cone. Ephesinum 1°. definiit

H. Virginem esse *Deiparam*, contra Nestorium ; proin Deum genuit; et vera est propositio : Deus est natus ex .Maria. 2°. Approbando Cyrilli ad .Nestorium epistolam, anathema dicit (Labbe. 1.3. p. 409. D.) ei, qui non confiteatur Dei Verbum passum in carne, crucifixum, mortem gustasse. In symbolo Nicæno profitemur, nos credere in unum Jesum Christum *Patrem natum ante secula, Deum de Deo* : et simul incarnatum ex .Maria Virgine; primum ob divinitatem; alterum ob humanitatem ; ergo non Christo tantum, sed et Deo Verbo tribuuntur praedicata, licet humanitati sint propria; proin datur communicatio idiomatum.

Eadem est communis Patrum *doctrinal*. Damascenus de fide orthod. L. 3. c. 4. relatus a D. Ta. 3. p. q. 16. a. 4. *Deus, inquit, suscepit ea, quæ sunt carnis idiomata, h. e. proprietates; dum Deus passibilis nominatur, ei Deus yloriæ crucifixus est.* S. Gregor. Nyssenus epist. ad Theophilum (opp. t. 3. p. 26a. D.) *Propter exactam unionem... mutuo transferuntur vocabula, ut humanum ex divino : et divinum ex humano denominetur.* Omissis aliis, qui legi apud Bellarminum possunt et Petavium, Theol. Dogm. de Incarn. L. 4. c. 15. nitidissime Vigilius L. 2. cont. Eutychem (Bibi. magn. PP. t. 4. p. 501. E.) : *Unus est Christus, idem Deus idemque homo, habens in verbis et yestis, unum quod humanitatis, aliud quod propria divinitatis ejus naturæ conveniat ; licet utrumque simul ad unam ejus personam vel substantiam pertineat. Quod dictum est : in principio erat Verbum... non potest ad humanitatis ejus referri naturam, quæ initium sumpsit ex Virgine. Rursus quod de eo dicitur : puer autem crescebat, et confortabatur... ei, cum esset annorum duodecim... non potest deitatis ejus naturæ congruere, etc.* Quibus primo statuit communicationem idiomatum in concreto, sive respectu personæ ; e contra rejicit illam in abstracto, cum dicat alia esse propria humanitati, alia divinitati ; quod idem nos asseremus Art. seq. Hanc vero communicationem semper refundit in unitatem personæ.

321. *Prob. III.* Ratione fundamentali. Quia ex unionem hypostatica fit, ut naturadivina et humana subsistant in eadem persona Verbi, et in Christo sit proinde unum suppositum naturæ divinæ et humanæ; ergo et consequenter ut proprietates tum Dei, tum hominis, et de illo ipso supposito, et de se invicem, prout suppositum idem includunt, sive in concreto, ut dicemus, recte affirmari, ac prædicari queant; quia quando unum suppositum, ut subjectum, habet in se plures naturas aut formas totales; potest una natura, aut forma totalis concrete de altera natura, aut forma totali vera et proprie prædicari ; vere enim de lacte dices : *hoc album est dulce; hoc dulce est album; sic etiam*, quia in persona Petri est corpus, anima, intellectus, scientia; vere dices : *Petrus est corporeus : corporeus est animatus : intellectualis est sciens*; igitur et de Christo dicere licet : *est homo : est Deus : immortalis est mortalis, etc. cujus ultimata est ratio, quod nomina concreta personæ, et naturarum, item proprietatum personæ ac naturarum, habeant in Christo eundem rectum, et pro eo supponant : illa enim nomina, cum sint nomina suppositi, habent pro recto suppositum ; ergo cum in Christo sit unum idemque suppositum duarum naturarum, illa nomina in Christo eundem habent rectum pro quo supponunt, ei sic de se mutuo recte prædicantur.*

Hoc ipsum est, quod Doctor Angelicus pro ratione reddit 3. p. q. 16. a. 4. inô. *Cum sit eadem hypostasis ulriusque natura-, eadem hypostasis suppenilurnomine ulriusque naturæ : sive ergo dicatur homo, sive Deus, suppcmilur hypostasis divinæ et huinanæ naturæ : et idea de homine possunt dici en quæ mill divinæ naturæ, tanquam de hypostasidivinæ naturæ ; et de Deo possunt dici ea quæ sunl humanæ naturæ, tanquam de hypostasi humanæ naturæ.*

Er quibus duplex colligitur hujus communicationis fundamentum. Primum, roalo et physicum, quod est *ipsa unio duarum naturarum in una Nukmque persona*, Alterum est, vel saltem dici potest logicum : estque resolutio et significatio concretorum ex unitate personæ, exprimens identitatem inter rectum subjecti et prædicati ; exemplum est in resolutione hujus : *Deus at homo* ; nam sic resolvitur : *Persona, vel subsistentia terminans naturam divinam, est persona vel subsistentia terminans naturam humanam.* Vel : *Deus ratione humanitatis, quam per unionem hypostaticam sibi propriam fecit, est homo* : quem modum subinde Patres usurparunt. Eodem modo resolvuntur propositiones aliæ ; et ita resolvi eas poscit ipsa propositionum veritas, ne secus, si naturam hic posueris in recto, totam incarnatam facias Trinitatem, incidasque in errores Theopaschitarum aliorumque Hæreticomm.

322. *Obj. I.* Ex communicatione idiomatum staret hic discursus: Hic homo est Deus : sed Verbum factum est hic homo ; ergo Verbum factum est Deus : porro hic discursus admitti non potest ; ergo.

R. Si in eo discursu *factum* velis pertinere ad subjectum, scilicet *Kerbum*, falsa est *minor* ; quia Verbum non est factum : si vero velis pertinere ad prædicatum ulriusque propositionis, non tenet hic discursus ; sed laborat fallacia accidentis, vel vitio captionis a *secundum quid* ad *simpliciter* ; nam in præmissis *feri* enuntiatur de Deo secundum quid, nempe in quantum homine; in conclusione vero prædicatur de Deo simpliciter, ratione naturæ divinæ ; unde vel, stantibus illis præmissis, sic inferri debet : *ergo Verbum factus est ille, qui est Deus* ; vel potius sic formandus discursus : *Factum hic homo est Deus : sed Verbum est factum hic homo; ergo Verbum est Deus.*

323. *Obj. II.* Ut detur communicatio idiomatum, necessaria est absolute identitas inter subjectum et prædicatum : atqui in hac propositione, *Deus est homo*, non datur identitas inter subjectum et prædicatum; Deitas enim humanitati non est identificata, sed unita solum.

R. .N. .1/. Sed requiritur et sufficit identitas inter rectum subjecti et prædicati ; illa autem hic habetur, quia concreta illa *Deus, homo* in recto important suppositum : quod hic unum idemque est, ut paulo ante dictum.

324. *Obj. III.* Prædicatio illa : *Densest homo*, non est propria, vel certe non est æque propria, quam hæc altera : *Petrus est homo*; nam 1°. hæc est necessaria ; cum Petrus necessario sit homo, non Deus. 2°. Homo non prædicatur de Deo essentialiter, sicut de Petro; interroganti enim, quid sit Ieus? responderi non potest esse hominem ; ergo.

R. .N. .Ant. quoad utramque partem. Ratio prioris est; quia natura humana est vere et proprie natura divini suppositi : sed natura vere et proprie

in concreto prrodicatur de illo supposito, cujus est natura ; hinc et Synodus gener. V. sive Constanlinop. It. Can. (p. (Lab. t. 5. p. .571.) anathemate ferit eum, qui sanctam gloriosam semper Virginem Mariam non proprie et vere Dei Genitricem ipsam confitetur. Ratio alterius est ; quia veritas et proprietas propositionis non ex necessitate rostimatur, sed sufficit excludi omnem improprietatem seu metaphoram ; unde spectando præcise proprietatem , æque proprie Petrus dicitur albus , quam homo.

Hinc patet responsio *ad prob.* Γ“. .id 24ni. R. ,V. *Cons.* Prædicatio quidem illa non est essentialis, nisi de toto fiat; quia prrodicalum nec est de essentia subjecti, nec cum eo habet connexionem necessariam ; sicut nec est mere accidentalis, ut volebat Nestorius ; sed est substantialis, quia in unione substantiali fundatur. Unde de Deo, supponente pro Verbo, homo prodicatur in quid, non quidem essentialiter, sed substantive ; et interroganti post Incarnationem, quid sil Verbum? æque vere ac proprie respondetur, esse hominem, quam esse Deum ; licet, respondendo esse Deum, Deus prodicetur de eo in quid essentialiter; e contra respondendo esse hominem, homo de Verbo praedicetur in quid substantive.

325. *Obj. IV.* Tres personæ divinæ magis conveniunt in natura divina, quam natura divina el humana in persona Christi : el tamen inde non nascitur communicatio idiomatum inter personas; ergo neque inter naturas in Christo.

R. *D. Ant.* Magis conveniunt in natura, caque etiam importatur in recto, sicut suppositum, dum praedicantur termini concreti vel naturæ, vel personarum -V. non importatur in recto concretorum praedicabilium C. At hoc communicationis idiomatum fundamentum est.

ARTICULUS II.

QUO SENSU DETUR IN CHRISTO IDIOMATUM COMMUNICATIO?

320. *Nota.* Nomen aliud abstractum, aliud concretum est. *Abstractum* illud est, quod tantum formam, vel quasi formam significat : ut divinitas, humanitas, doctrina, albedo. *Concretum* , quod tum formam, aut quasi formam, tum etiam id, quod formam, aut quasi formam habet, sive subjectum, exprimit : ut Dens, homo, albus, doctus. Si forma est substantia, concreta *substantialia* dicuntur : ut Deus, homo; si est accidens, *accidentalia*. ul sunt duo posteriora, albus, doctus, ac similia. Porro concreta substantialia alia sunt naturæ, alia personæ; e quibus priora expressins naturam, posteriora personalitatem significant; ambo vero plerumque substantive enuntiantur : vehit Deus, homo ; subin etiam adjective : ut divinus, humanus. His, dc quibus uberius alias Dialectici, obiter prænotatis,

327. *Dico I.* Abstracta unius naturæ non praedicantur de abstractis natura alterius ; sed neque abstracta de concretis, aut concreta de abstractis prædicari possunt.

Ratio 1^{ca}. *partis* est, quod prrodicalum et subjectum non supponant pro eodem in recto ; sicut enim concretum importat in recto suppositum, et significat per modum habentis et constituti ; ita abstractum significat per modum fonnœhabitæ cl constituentis, quæ distinguitur ab altera forma; ergo nulla ratione sunt idem ; ergo nec de Se prædicari possunt. Hinc fota ratio a priori Conclusionis est ; quia, quoro sunt unius naturæ propria; nequeunt prædicari de alio, quando in nullo communi, vel subjecto, vel supposito conveniunt ; ergo.

Ratio 2°. partis eadem est : quia, ex eadem ratione, extrema non supponunt pro eodem.

Quare falsæ sunt propositiones istro : *Deitas est humanitas : deitas patitur, est mortua ; humanitas est Christus, Verbum : deitas est homo, est mortalis.* Aedum SS. Patres subinde dicunt, divinitatem posse dici natam , passam, mortuam : deitatem esse incarnatam ; non loquuntur in sensu proprio cl formali, sed solum in identico vel reali : intelligentes solummodo, suppositum, quod realiter identiicalur divinitati, esse natum, passum, etc. secundum humanitatem.

328. *Dico II.* Communicatio idiomatum solum datur in concreto; ut proin concreta unius naturæ de concretis naturæ alterius vere prædicari possint ; sive sint substantiva^ ut : *homo est deus*; sive adjectiva, ut : *mortalis est immortalis*; et similiter de toto, ut : *Christus est immortalis : est mortalis*.

Ratio est, quia extrema hic supponunt pro eodem in recto, scilicet supposito; secus, ac. abstracta^ Vid n. 321. eadem enim ratio ibi dola, pro hac Conci, pugnat.

329. *Dico III.* Communicatio tamen idiomatum non datur in quibuslibet concretis; hinc Conclusionem præcedentem sub sequentibus cautelis intellectam volumus.

Cautela 1. *Concreta negativa negative sumpta, sive quoe remonent aliquam proprietatem naturæ unius, non possunt absolute de Christo enuntiar* ; nec de concretis naturæ alterius.

Halio est, quia particula negativa simpliciter sumpta, cum sil malignantis naturæ, habet vim negandi absolute : negatque totum, ac removet a subjecto vel supposito simpliciter proprietatem, quæ tamen illi convenit ratione alterius naturæ; secus, quam in affirmativis propositionibus se res habeat; ut enim affirmativa sil vera, necesse non est, ut toti subjecto ex omni parte conveniat; sed salis est, si ex una duntaxat parte.

Hinc falsæ sunt istæ propbsitiones : *Christus non est mortalis : non est «ternus*, nisi cum addito : non est mortalis *ut Deus* : non est rotemus *ut liomo*. llcm c contra veræ sunt aftirmalivæ illis oppositro. Sicci falsæ sunt illro : *Christus est inæqualis Patri : est incorporeus*, nisi addatur ut *homo*, vel *ut Deus*; quia secus, sumendo concreta illa, *inæqualis, incorporeus*, ut communi usu sumi solent, *negative*, simpliciter; omni ex parte negabitur de Christo, quod sil æqualis Patri, corporeus : quod falsum est. Stabunt tamen vera propositiones, si hujusmodi concreta sint solum negativa grammaticaliter, vel reipsa sumantur positive ; ul si *incorporeus* sumatur pro forma in-

corporeitalis. Undo cl vcræ sunt : *Christus est immortalis* : *mortali** at *immortalis* : *passibilis est impassibilis* ; licet enim eiTerantur termino negativo; non tamen hic negative sumitur, sed positive; saltem communi usu.

330. Cautela II. *Concreta, vel attributa soli natura', rei soli supposito u-eundum se convenientia, nequeunt de se mutuo, vel de toto pnedicari.* Talia prædicata sunt *assumi, assumere*; prius soli nature secundum se convenit; alterum soli supposito, cujus secundum se est proprium, *assumere*; sicut *nature, assumi.* Unde falsæ sunt : *Verbum est assumptum* : *homo assumpsit.*

Ratio est, quia etiam in his extrema non supponunt in recto pro eodem; huiusmodi enim prædicata nature conveniunt, ut ea excludit suppositum; et supposito, ut hoc excludit naturam et totum; ergo illi sub alia suppositione, vel appellatione conveniunt; proinde inter prædicatum et subjectum, nequidem secundum rectum, datur identitas.

331. Cautela III. *Concreta substantiva, velut Deus, homo, nequeunt per prædicationem aliam dici denominative de altera natura, nec de toto; ac proinde absolute rejiciendæ sunt propositiones : Deus est humanus : Christus est homo Dominicus, Deifer : Deus est humanatus, sumendo nominaliter; nam vera erit, si τδ humanatus sumatur per modum participii ab humanare, quod idem sonat ac incarnari, eritque idem, ac dicere : est incarnatus.*

Ratio est, quia denominationes ejusmodi accidentalem nature unius ad alteram habitudinem important; denominativum enim significat formam subjecto accidentem; ergo Nestorianam suppositorum diversitatem sonant. Iude et S. Aug. L. 1. Retract. c. 19. n. 8. *Non video, ait, utrum recte dicatur homo Dominicus.... Christus Jesus, cum sit utique Dominus... Ubicumque hoc dixi, dixisse me nollem; puslea quippe vidi non esse dicendum.* Admittit tamen S. Tu. 3. p.q. 16. a. 3. ad 3. *τδ divinus, Jesus divinus*, quia *τδ divinus* non excludit esse substantiale Dei; passim enim communi Ecclesiæ phrasi dicitur : *natura divina, persona divina, etc.*

332. Cautela IV. *Concreta non debent sumi reduplicative, si affirmantur de altera natura, non de propria.*

Ratio est, quia particula reduplicativa ipsam naturam afficit, et facit esse rationem adæquatam et formalem, cur prædicatum conveniat subjecto; quod falsum est in hac materia. Sic falsum diceres : *Deus, qua Deus, est homo*; reduplicatio enim afficiens Deum, significat deitatem esse rationem formalem cur Deus sit homo; quod falsum est.

333. Cautela V. *Neque prcedicari possunt de toto, vel Deo, concreta qua important suppositum humanum, excluduntque divinum; ut sunt: Filius adoptivus, creatura pura, etc.*

Ratio est, quia hi termini pro supposito divino supponere debent; at hi termini, filius adoptivus, creatura pura, etc. et deitatem et suppositum divinum excludunt; quia deitas et Verbum excludunt rationem creatura puræ, etc. Eodem modo se res habet cum predicates divinis, quæ excludunt naturam humanam; sic falsa est æque propositio : *Christus est purus Deus*; quam ista : *Christus est purus homo*; quia sicut particula exclusiva *purus'*

u>lpure, in priore excludit naturam humanam in Christo; ita in altera naturam divinam.

Præter hæc generaliter cavendum in præsentia materia 1º, ne sine limitatione proferantur propositiones, quæ favent nœretici9; licet alias secundum rigorem dialectice; dici possent in sensu catholico; sic Arianis favet ista : *Christus est creatura*; unde nunc limitari earn oportet addendo : *ratione humanitatis.* Hinc etiam jam sine determinatione non admittitur ista : *Christus est incorporeus, impassibilis*; ad destruendum errorern Manichæorum, etc. in Christo verum corpus negantium; etsi aliunde similes propositiones usurpari possent, cl usurpalæ sini a S. Greg. Naz. et S. Leone. Aut si sine adhibita limitatione, nalæ sint ad sensum falsum pariendum; hinc rejici debet ista simpliciter prolata : *Christus, Filius Dei, incepit esse*; pnelerquam enim quod pariter Arianismum sapiat; *incipere* ita nude positum ex communi usu significat, simpliciter accipere esse proprium; Christus vero non sic accepit esse; licet et sensum habere possit sanum, ut si ita sumas : *Hoc suppositum coepit esse suppositum humanitatis.*

2º. Ne proferantur cum adverbiiis, quæ propositionem ambiguum, aut falsam reddere possunt; ut *Verbum ab æternoest homo*; adverbia enim talia ex suo significandi modo videntur formam afficere. Item ne cum verbo *feri*, aut *factum esse*, si quid inde inconveniens sequatur : hinc rejici debet ista : *homo factus est Deus*; quia *τδ feri*, vel *factum* esse significat subjectum propositionis prius natura saltem fuisse subsistens, quam adveuerit illud, quod per prædicatum tribuitur subjecto; sed homo pro priori non habuit subsistentiam propriam; inde ex opposita ratione vera est : *Deus factus est homo.*

Ac demum observandum monent Auctores, has variasque alias exceptiones, non oportere expendi unice ad rigorem legum dialectics; sed magnam partem pendere a doctrina Patrum, tum ab usu Ecclesiæ, ut monuimus jam in simili n. 273.

334. *Obj.* 1º. Licet corpus et anima conjungantur inter se, constituentque unum; non tamen inde nascitur communicatio idiomatum in concreto, nec proprietates corporis de anima, nec hujus de corpore, nec de toto prædicari possunt; ergo neque hic. 2º. De eodem Christo nequeunt recte prædicari contradictoria, etiam secundum diversam naturam; ergo nec contraria. 3º. Concreta substantiva non semper suppositum in recto important, ut patet in concreto substantivo *Deus*; ergo ruit fundamentum hujus communicationis.

Ad Ium. R. Ar. Cons. *Disparitas* est; quia corpus et anima sunt suæ substantiæ partiales et incompletæ, quæ simul conjunctæ unam hominis naturam totalem efficiunt, et personam ipsam tanquam partes primo constituunt simpliciter; neutra ergo illarum partium seorsim est ipsum suppositum; ergo, cum proprietates illarum partium de se mutuo, vel de toto prædicantur, non est idem rectus prædicati et subjecti; inde est, quod non dicamus : *Petrus est anima : Petrus est corpus*; nec : *anima est mortalis : corpus est immortale.* Secus est in Christo; licet enim dicatur ejus persona a duabus naturis composita, quia in his subsistit; non tamen est aliquid

constitutum ex Verbo, corpore, et anima, sicut in homioc constituitur persona ex corpore et anima; sed tantum natura humana per unionem hypostaticam trahitur ad personalitatem Verbi, ut si personalitas nature humanæ, sicut jam erat et manet naturæ suæ divinæ; ergo hic habetur idem rectus pndicali et subjecti, qui requiritur ad communicationem idiomatum; imo hujus est fundamentum proximum.

J(2um. R. 1°. Si sint secundum diversas naturas, hoc ipso non sunt contradictoria.

R. 2°. T. J. .V. Cons. Disparitas est; quod, ut diximus Caut. II; negatio simpliciter posita, quia est malignantis naturæ, removet omni expiitea subjecto formam, vel praedicatum, quod tamen ex aliqua parte ei debetur.

Ad 3am.R. D. Ant. Concreta substantiva *substantive* sumpta, prout aliquando sumi possunt C. concreta substantiva *adjective* sumpta, et quando ita sumi debent .V. Juxta Summulistas omne concretum dupliciter sumi potest: substantive, et adjective. *Substantive* sumitur, quando forma per concretum significata importatur in recto; *adjective* sumitur, quando forma per concretum significata importatur in obliquo: *sic homo* acceptus substantive, ita resolvitur: *natura humana habens subsistentiam*; adjective acceptus: *suppositum habens naturam humanam*. Ex quo tamen non sequitur, omnia concreta sic instituta esse, ut arbitrarie modo unum significatum importent in recto, modo utrumque. Ut vero sciatur, an in propositione concretum sumatur adjective, an substantive, attendi debet, *in qua acceptione certificetur propositio*: maxime in divinis et in composito Theandrico. Sic *Deus* et *homo* in his propositionibus: *Deus est homo*; *homo est Deus*, debet sumi adjective, ut sensus sit: *Suppositum, vel persona habens naturam divinam est suppositum habens naturam humanam*: et ratio est, quia ita sumi exigit propositionis veritas; si enim substantive sumas, facerent hunc sensum; *Natura divina subsistens est natura humana subsistens*, vel vicissim; quæ propositio est hæretica. E contra dum dico, *Deus est unus*, in hac propositione, *Deus*, sumi debet substantive, ut sensus sit: *natura divina subsistens in personis tribus est una*; quia hic ita sumi exigit propositionis veritas.

ARTICULUS IIL

AN DETUR COMMUNICATIO IDIOMATUM IN ABSTRACTO AD MENTEM UBIQUISTARUM?

335. Nota. Ubiquistarum nomine ii de schola Lulheri veniunt, qui in errorem Nestoriano extreme oppositum prolapsi, communicationem idiomatum etiam in abstracto et respectu naturæ docuerunt; velut Faber Stapulensis, qui erroris paler creditur: tum Lulherus, Brentius, Kemnitius, Schmidelinus, Mathias Illyricus, alique; volentes, unionem hypostaticam vel consistere forma)iter in attributorum divinorum in humanitatem transfusione; vel hanc (ut inter se dissentiebant, nec salis sibi constabant) esse de essentia unionis; vel certe ex hac necessario profluere, ut vere dici possit: *Humanitas Christi est omnipotens, omniscia, ubique præsens*, etc. a quo postremo Ubiquistarum nomen iis adhæsit; quod tamen, sed frustra imnc-

rito, Ubiquistæ Witlenbergenses in colloquio cum Palatinis Sacramentarife, tanquam contumeliosum, a se amoliri conati sunt.

Ex Libro Concordiæ, quern I biquista* anno W80. protulerunt, hoc dogmatis illorum systema fuit. Dicebant, hoc ipso naturam humanam fuisse hypostatice unitam Verbo, quod omnis plenitudo divinitatis Verbi ita sit illi communicata, ut Christus etiam secundum humanitatem vere et proprie sitae dicatur: 1°. *Persona divina Verbi*; 2°. *Deus*; 3°. *Omnipotens, aternus, infinitus, immensus, ubique præsens, immortalis*, etc. Hinc cum de Christo dicimus: *Hic homo est persona divina, Deus, omnipotens, immensus*, etc., negant sensum esse hunc, in quo Catholici illas propositiones usurpant: hæc persona, *quæ subsistit in natura humana, est persona divina, Deus, omnipotens, immensa*, etc. Sed contra contendunt, quod Christus etiam secundum humanitatem sit illa omnia; ut dici possit ac debeat: *hæc humanitas est persona divina, Deus, omnipotens, immensa*, etc.

Porro communicationem illam realiter fieri quidem asserebant, sed modo singulari et arcano; qui, qualis sit, nec determinare sciunt, neque audent; dubio procul, ut eo loquendi modo contra prævisos Catholicorum impetus se utcunque munirent. Inde suis inculcabant, ut Schmidelin. in Repetitionib. Wittenbergicis, modum illum, cum arcanus sit, non esse indagandum, nec rejici debere propter ulla argumenta.

Hinc etiam, teste Gregorio de Valentia e Societate nostra, qui eosdem impugnavit, videbantur sibi satis explicare, quomodo hujuscemodi realis communicatio non tollat distinctionem duarum naturarum, et proprietatum utriusque. *Physice* enim et *per se* concedunt, humanitatem assumptam manere infirmam, certo loco circumscriptam, et denique retinere omnia sua, quibus a natura divina tum essenliæ ratione, tum proprietatibus suis nullum differat; tametsi divina quoque ipsi competant arcano modo, et in illam transfusa sint. Discrimen enim esse observandum, cum divina tribuuntur divinitati et humanitati; nam divinitas est attributa illa *æaislendo* utique ipsa; humanitas autem non existendo, sed *habendo* illa eadem; sic tamen ut arcano modo, vere nihilominus, Christus, etiam secundum humanitatem, vere sit, et affirmari debeat esse illa divina omnia: Persona, Deus, omnipotens, immensus, ubiquepræsens.

336. Dico. Non datur communicatio idiomatum in abstracto ad mentem Ubiquistarum; sive ita, ut attributa divina intelligantur realiter esse in humanitale^ecundum se et formaliter.

Prob. 1. generaliter. 1°. Tolerari non potest dogma illud, quod adstruit modum unionis duarum naturarum in Christo, qui conciliari nequit cum confessione fidei edita in Concilio Chalcedonensi contra Eulychianos, qua jubemur credere Christum Dominum in duabus naturis inconfusibiliter, inconvertibiliter, indivisibilité!’, *nulla naturarum differentia sublata propter unionem, sed salta inayis utriusque naturæ proprietate*: atqui cum hac conciliari nequit propositum dogma. Major extra controversiam est; cum illa confessio in celeberrimo Concilio, ac uno ex quatuor Ecclesiæ præcipuis edita, etiam ab adversariis tanquam verbo Dei summe consentanea recipiatur; adeo ut Schmidelinus ipse in Repetit. Wittenberg. recitata illa Concilii sententia, anathema palam dicat iis, qui contra sentiunt. Igitur

Min. prob. Nam Concilium definiendo per unionem non fuisse sublatam differentiam naturarum, sed utriusque proprietatem magis salvam perman-
sisse; hoc utique definit : Incarnationis mysterio minime facium esse, ut
arcano aliquo modo, quædivina sunt, affirmari possint de Christo homine
secundum humanitatem (hoc enim est, utramque naturam mansisse
inconfusam); de humana natura solum affirmari posse, quæ sunt humana;
de divina, quæ divina sunt : neque per unionem arcano modo Christi
humanitatem esse illa omnia, quæ divina sunt.

337. 2°. Ek Ibiquistarum dogmate necessaria, et firma consequentia,
consequuntur absurda promissæ, et hæretica; ergo sustineri non potest. *Prob.*
Ant. Sequeretur enim aperte, Christum secundum humanitatem nec pas-
sum, aut mortuum esse, nec pati, aut mori potuisse. *Prob.* Quia, licet con-
cedant Ubiquislæ, assumptam humanitatem mansisse infirmam physice et
naturaliter, adeoque mortalem et passibilem, absolute tamen omni modo
contendunt, humanitatem eandem, unionis beneficio et gratia, arcano et
singulari modo, fuisse immortalem et impassibilem ; ac quidem, quod eos
confiteri oportet, multo excellentius, quam post resurrectionem, Dei benefi-
cio, futuri sint Beati immortales et impassibiles; licet cætera physice et ex
natura sua impassibiles et immortales non sint : ponunt enim Christum
secundum humanitatem impassibilem et immortalem esse eadem ipsa
impassibilitate et immortalitate divina; quod longe majus est, quam esse
immortalem et impassibilem, gratuito dono, ab immortalitate divina dis-
tincto; quomodo immortales et impassibiles erunt Beati, qualecumque tan-
dem futurum sit donum illud.

Inde tale conficitur argumentum. Licet Beati post resurrectionem, phy-
sice et ex natura sua considerati, passibiles-et mortales sint ; gratuito tamen
dono illo fit, ut ipsi immortales et impassibiles sint, et nec pati quidquam
in natura sua, neque secundum illam mori possint ; ergo minus Christus,
etsi juxta naturam humanam physice et naturaliter consideratam, pati
mori potuerit; vel pati quidquam in natura sua humana, vel secundum
illam mori potuit ; cum dono esset longe majori, nempe ipsa immortalitate
et impassibilitate divina, immortalis et impassibilis.

338. 3°. Si vere sint hæ propositiones : *humanitas Christi est omniscia,*
omnipotens, immensa, ubique præses in se ipsa, etc.; ergo vel ratione unitatis
natura humante cum attributis divinis per unionem effectæ ; vel ipsa omni-
potentia divina. omniscientia, omniprasentia, etc., intrinsece deberet infor-
mare naturam humanam ; secus enim nullum haberetur fundamentum,
attributa divina affirmandi de humanitate, ac omnes propositiones affirma-
tivæ falsæ erunt : et nisi hæc ab illis saltem informetur intrinsece, adver-
sarii incident in denominationem tantum extrinsecam Nestorianam. Atqui
neutrum, sine labe Eutychianismi, dici potest : non prius ; quia quocumque
arcano modo facta fuerit illa unitas, erit tamen vera unitas; quod aperte
Eutychianum est, sive deinde facta fuerit per conversionem, sive commix-
tionem, aut simili modo occulto, eundem tamen effectum habente: sed et
alterum compositionem naturæ cum natura Eutychianam infert.

339. *Prob. 11. in specie* quoad ubiq̄iitiilom, quæ totius erronei systematis radix el scopus fuit : quippe cui confingendo ausam dederat controversia Liitlieranos inter el Calvinistas orta, et magna contentione agitata, circa realcm corporis et sanguinis Christi in Eucharistia præsenliam. Cætera enim inter argumenta ad probandam realcm islam præsenliam Lutheran! loco non postremo reponebant ubiquitatem corporis Christi. Igilur

1°. Systema ubiquilalis repugnat manifeste *S. Scripluræ. Prob. S. Scriptura* plurimis in locis clare perhibet, Christum sive in statu vit® sure mortalis, sive exaltationis et gloriæ, secundum humanitatem, alicubi non fuisse. Sic Joan. 11. 15. Christus ipse ail : *Lazarus mortuus est, et gaudeo propter vos ut credatis* quoniam non eram ibi. Matlh. 28. 6. inquit Angelus : *Nonesthic; surrexit enim.* Joan. 16.28. *Relinquo mundum*, dicebat Christus. Luc. 24. 51. *Recessit ab eis, et ferebatur in cadum.* Taceo id genus plura, quæ sparsim in N. T. de hoc occurrunt. Atqui hæc de divinitate Christi intelligi nequeunt, utpote necessario ubique præscnlc; ergo de Christo secundum humauilatem ejus debent accipi.

2°. Repugnat nullis *fidei articulis*, clare expressis in Scripturis et symbolo Apostolorum. Juxta illud enim credimus, Christum secundum humanitatem vere ex Matris utero prodiissc natum ; vere fuisse mortuum, et sepullum ; descendisse ad inferos; resurrexisse a mortuis; ascendisse in cœlum; inde rursus venturum ad judicium. Sed cum his systema ubiquitatis conciliari nequit. 1. Enim si Christus secundum humanitatem est ubique; ergo, ul primum conceptus, jam extra uterum virginei® Matris erat; et post nativitatem æque adhuc intra, quam extra fuit. 2. Juxta Ubiquistarum placitum, corpus et anima Christi nunquam separata fuerunt : sed neque separari possunt, cum ambo existant ubique; ergo Christus nunquam vere mortuus fuit, sepullus; non descendit ad inferos, sic, ut corpus remaneret in sepulcro. Porro sic nec vere c sepulcro resurrexit, non lere ascendit in cœlum, etc. Sed hæc ineptissima sunt, et omnia illa Christi mysteria nonnisi apparenti® fuissent, et ludificationes hominum ; quod dicere extreïn® impietatis est. Contra probationes hactenus allatas Lbiquistæ apud Gr e g o r , de Valentia

340. *Respondent I.* Christum equidem secundum humanitatem a primo incarnationis instanti omnipotentia, omnisciculia, omnipræsentia vel immensitate, impassibilitate, immortalitate, etc., fuisse præditum; sed ante resurrectionem noluisse illis uti; quin ea repressisse, et vclut texisse forma seni; adeoque mori et pati potuisse. At infirmum et miserum est hoc per-fugium. Nam

Contra est 1°. Quod ex attributis quædam ejusmodi sint, ut propriid eorum ratio quasi in usu et actu secundo posita sit : ut omnipræsentia, omniscientia, etc.; omnipræsentem enim esse, est ubique locordm *actu adesse*; similiter Deum osse omniscium, est ipsum *actu cognoscere et scire* Singula. Quia igilur ejusmodi attributa in Usu consistunt ; inde necessario fil. ut, a quo momento illa Christus habuit, ab eodem momento ista usurpaverit; aut si non usurpaverit aliquando, certe tunc non habuerit.

2*. Præterea quædam alia sunt Dei attributa, in quibus etsi, nostro concipiendi modo, liceat utcumque distinguere usum ab conimdem ratione;

tamen cum hac eorum usus adeo est necessario conjunctus, ul, si quis usum separet, tollat utrumque. Et ex his præcipuo sunt duo hæc, *impossibilitas ei immortalitas*. Recte enim dicimus de ratione immortalitatis esse, non *posse mori*; *ei* impassibililatis, *non posse pati*. Sed si hujusmodi usum ah his attributis separet, ponasque rem aliquam passam ei mortuam esse; sequetur necessario, eandem non fuisse immortalem ei impassibilem; quia si passa et mortua est, pati et mori potuit; ergo impassibilis ei immortalis non fuit. Alioquin si simul illam impassibilem et immortalem fuisse concedas, simul has contradictorias concedes: *Res in natura sua pati ei mori tandem potuit*; *ei*: *Res in natura sua neque pati omnino neque mori potuit*; hoc enim est, gratuito Dei beneficio, impassibilem et immortalem esse.

341. *Respondent II.* Licet Christus secundum humanitatem non fuerit ubique *localiter*, fuisse tamen ubique modo *divino* et *arcano*. Item ante nativitatem localiter fuit in matris utero, non extra hunc; post nativitatem vero localiter extra uterum fuit, non intra; igitur vere natus est. Eadem est ratio de cæleris. Hinc etsi Christus non possit mutare locum, quatenus est ubique modo divino et arcano, i. e. invisibili; posse tamen, quatenus nunc localiter, h. e. juxta adversarios visibiliter, est in hoc loco, nunc in isto.

Verum nihil prorsus ea juvant Ubiquistas. Nam 1°. non est hic quaestio de accidentibus humanitatis, qualia sunt: esse visibile, invisibile; locale, illoca; sed de ipsa humanitatis Christi substantia; an hæc reipsa sit ubique? Si enim reipsa ubique est, non potest moveri de loco in locum; adeoque non vere, quoad rem prodire ex utero, etc. Sicque omnia illa, quæ de motu locali Christi secundum humanitatem ex Scriptura retulimus, manebunt meræ apparentiæ et ludificationes.

2°. Ipse Deus non est localiter et circumscriptive in mundo; at propterea nemo audebit dicere: *Deus non est in mundo*; quia in hoc localiter non est; igitur, si corpus Christi post resurrectionem vere adhuc fuisset in sepulcro, etsi illocaliter; nec angelus potuisset simpliciter dicere: *non est hic*; nec Christus, si, moriente Lazaro, vere fuisset iu Bethania, licet illocaliter, potuisset dicere, *non eram ibi*.

342. *Obj. 1. Ex sacris Scripturis.* Juxta S. Script, attributa divina communicata sunt humanitati Christi; ergo de humanitate Christi etiam affirmari possunt. *Prob. Ant.* Nam 1°. ad Coloss. 2. 9. ait Apostolus de Christo: *In quo inhabitat plenitudo divinitatis corporaliter*. 2°. Matth. 11. 27. testatur Christus ipse: *Omnia mihi tradita sunt a Patre meo*. 3°. Joan. 3» *Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus*. 4°. Matth. 28. 18. *Data est mihi omnis potestas*; ergo omnipotentia. 5°. *Potestas ejus potestas æterna*. Dan. 7; ergo.

R. *D. Ant.* Sunt communicata in sensu Ubiquistanim, sive in abstracto, Haul intelligatur esserealiter in humanitate secundum se et formaliter A, in sensu Catholicorum, hoc est, ita ut de humanitate dici possint in concreto C. Et *D. Cons.* Ergo et de hac affirmari possunt in abstracto N. in concreto C. Sensus utrumque exposuimus n. 335. Unde

Ad Ium. R. Litteralis et genuinus sensus est: plenitudo divinitatis *corporealiter, i. e.* vere realiter (non licite, aut per meram assistentiam; non apparenter) inhabitat, sed per unionem substantialem cum natura humana,

in persona Verbi. Al non inde sequitur: ergo natura humana in abstracto et foHimliloresl illa omnia prædicata divina.

.l.(/2dm. R. 1°. Sensus est, omnia sibi tradita esse per *generationem æternam ei divinam*: sic omnipotentiam, immensitatem, etc., proinde se, qua Deum, in nulla re esse Patre inferiorem.

h. 2°. Applicando etiam textum Christo secundum humanitatem. Omnia illi tradita sunt, quatenus Christus, etiam ut homo, accepit potestatem maximam in omnia, sive creaturas omnes; sed creatam, sive naturæ creatæ convenientem et subordinalam Deo. Et ita Apostolus 1. Cor. 15. 28. dicit: *Cum autem subjecta illi fuerint omnia; tunc et ipse Filius subjectus erit ei, qui subiecit sibi omnia: ut sit Deus omnia in omnibus*. Ubi dicit Apostolus, Filium Deo subjectum, nempe secundum humanitatem; quare et potestas in omnia, quam habet Christus secundum humanitatem, subjecta est Deo.

Ad 3um. et 4um. R. Vei ibi Christus iterum loquitur de se, qua Deus est; et est eadem responsio, quæ ante primo loco data: vel loquitur de se, qua homo est; et rursum est sensus, datam esse humanitati potestatem quidem excellentissimam, creatam tamen, subordinalam Deo, et finitam pro subjecti conditione.

Ad 5um. R. Si contendas, Daniele loqui de potestate Christi secundum humanitatem; plus ille non intendit, quam excellentissimam illam potestatem, creatam tamen et finitam, quæ data est Christo qua homini, nunquam esse ab eo tollendam. Neque enim ex eo textu, quia inquit, *potestas æterna*, exsculpere valent, ipsam potestatem divinam esse in ipsa Christi humanitate realiter intrinsece, ita ut de hac in abstracto et formaliter prædicari debeat; alioquin enim et ipsam simul æternitatem sic communicatam dici oportebit, ut pariter dici debeat: *Humanitas Christi est æterna*; quod implicat; ita enim Christi humanitas ante se ipsam extilisset: æternum enim est, quod nunquam non est, quodque ideo antecedit omne temporale; est autem humanitas Christi res quædam initium habens in tempore in Mariæ Virginis utero.

343.06/ II. *Ex auctoritate SS. Patrum.* Hi constanter tribuunt ipsi humanitati Christi secundum se ea, quæ divina sunt; ergo. *Prob. Ani.* Sic 1°. S. Gregorius Nyss. Tract. de Anima (opp. t. 2. p. 111. D.) dicit: *Verbum tradens corpori et animæ suæ divinitatis virtutem*. S. Aug. contra Felicianum c. 11. *Majestate Deitatis glorificalam carnem*. Alii humanitatem Christi, ut S. Cyrillus Alexandr., *Deificalam* enuntiant. 2°. S. Athanas. Serm. iu Annunt. Deiparæ n. 11. *assumpto homini, ait, fuisse tributam omnem efficaciam, virtutemque, ut posset sustinere omnem adversaries potestatis impetum, et operari curationem in populo*. S. Cyril. Dial. 8. de Incarnat. Unigenit. (opp. t. 5. part. P. p. 707. A.) inquit: *Videre est ipsum (Verbum) carni suæ divinæ operationis gloriam tribuisse*. Sic et Damascen. inquit, voluntatem humanam Christi per unionem cum divina Verbi *factam esse omnipotentem*.

3°. S. Basilius: *Natura, ait, assumpta divinitati assumpti eam unita est, ejusdemque gloriæ et honoris particeps et consors facta*. Ac Theodoretus: *Ut homo accepit gloriam, quam habuit ut Deus*.

R. *N. Ani. Ad prob.* R. generaliter ad hæc aliaque Patrum testimonia,

triplici de causa solere subinde Patres Christi humanitati tribuere, quæ divina sunt. 1°. Quatenus humanitas in divina Verbi persona subsistit, atque adeo unitam sibi habet hyiwstatice omnem Verbi perfectionem. 2°. Quatenus ipse Filius Dei per humanitatem, tanquam per singulare instrumentum, utpote sibi substantialiter unitum, exercet suum omnipotentiam. 3°. Quatenus est particeps divini honoris, ratione hypostasis, in qua subsistit. Nec ulla est ex his aliisque Patrum sententiis, quas frustra congerunt l'biquistæ, quæ non aliquo ex tribus hisce modis debeat intelligi.

Primo modo accipi possunt S. Gregor. Nyssen., S. Aug., similesquo locutiones. *Secundo* autem S. Athanasius, et S. Cyrillus. *Tertio* demum cæleri. Et vero ita se Patres ipsi explicant; et clare dogma catholicum tradunt alias. Sufficiat referre sequentes : *Propter istam unitatem personæ*, ait S. Aug. L. cont. Sermonem Arianor. c. 8., *in utraque natura intelligendam, el Filius hominis dicitur descendisse de cadis; quamvis sit ex ea quæ in terra fuerat Virgine assumptus*. S. Athanas. de Trinit. Dial. 5. n. 27. *Deus unitus homini edit miracula et operatur, non seorsim aut separatim a natura assumpta; sed per eam placuit illi suam potentiam exercere*. S. Damascen. de Fide L. 3. e. 15. (opp. t. 1. p. 235. A. edit. Vcnet. 1748.): *Una est ipsius (Christi) persona, vel hypostasis; duas tamen naturas obtinet, Divinitatis et humanitatis. Cum ex Divinitate gloria procedat, utrique communis est, propter hypostasis identitatem*. S. Cyrilli mentem supra require, ubi de ejusdem orlthodoxia egimus.

34-4. *Obj. III. in specie de Ubiquitate*. S. Scriptura Christum secundum humanitatem ubique præsentem docet; ergo. *Prob. Ant.* Nam 1°. Christum ait sedere ad *dextram Dei*, Ps. 109., ad Ephes. J. 20., Marc. 10. 19. Atqui dextra Dei est ubique; ergo. 2°. Ad Ephes. 4. 10. *Qui descendit, ipse est el qui ascendit super omnes cados, ut impleret omnia* : atqui omnia implere, est ubique esse. 3°. Christi in coelum ascensus fuit tantum metaphoricus; nam Joan. 3. 13. *Nemo ascendit in cadum, nisi qui descendit de coelo, Filius hominis, qui est in ccelo*; ergo sicut metaphorice tantum descendit, sic quoque ascendit.

R. *N. Ant. Ad prob.* Iim. R. 1°. Etiam Sap. 3. animæ justorum dicuntur esse *in manu Dei*; ergo, si argumentum quid valeret, etiam animæ justorum ubique essent.

R. 2°. Recte exponi id potest de Christo secundum divinitatem, quatenus secundum hanc habet eamdem gloriam essentialem, beatitudinem, potestatem, quam Pater : et dicitur sedere ad dextram, ut significetur distinctio personalis, el Pater ut principium originis, cui accedit aequalis per omnia Filius. Ila non pauci Patres, et Christus ipse, Matth. 22. 44., illud Ps. 109. ad probandam suam divinitatem adduxit. Si vero contendas, saltem in quibusdam textibus ita dici de Christo secundum humanitatem

R. 3°. cum S. Aug. de Fide Symb. c. 7. Christum, qua hominem, sedere ad dextram Patris, quatenus Christi humanitas excellentissimo modo participatam accepit gloriam, et potestatem maximam supra creaturas.

Ad prob. 23 D. R. D. Ut impleret omnia, id est, Prophetarum de se vaticinia; vel etiam impleret mundum effectibus potentiae suæ, gloriæ, et maie-

statis C. immonsilute humanitati» suæ N. Priorem tantum implelionis modum confitentur Patres.

Adprob. 3"" .V. llsv. *Ad prob. N. Cons.* Descensus Christi secundum divinitatem, sive potius Verbi fuit, sua natura immensi; quod proinde proprie de luco in locum moveri non potuit: sed ascensus carnis corporeæ fuit, exsc certis limitibus circumscriptæ; proinde vero motu locali in coelum transferri debuit. Et vero ascendit, sicut descendet ad iudicium, Act. 1. 2. *sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cadurn*; sed non descendet metaphorice; ergo nec ita ascendit.

345. *Obj. IV. Concilium Chalcedonense* Act. V. definit, Christum Dominum confitendum esse in duabus naturis inconfuse, *inseparabiliter, indivisibditer*; et juxta S. Damascen. L. 3. dc Fide c. 3. *indistanter* (ἀ&αστατω); ergo humanitas est, ubicumque est Verbum.

R. 1°. *Explico Ant.* Christum esse in duabus naturis inseparabiliter, iudivisibiliter, ratione unionis duarum naturarum substantialis in eadem persona Verbi C. In sensu Ubiquistarum N. Ha definivit Concilium contra Etychianos, ex duabus naturis faciam unam asserentes, quia secus, si naturæ post unionem mansissent integra, inter se dislinclæ, dividi possent el separari : ut sequebatur ex dogmate Nestorii, moralem unionem admittentis, ex qua sequebatur separatio non tantum naturarum, sed et personarum, cui idcirco Eutyches suam opposuerat hæresin. At contra definit Synodus, non hoc sequi; sed, licet naturæ inconfusæ sint, unum confitendum esse Christum in duabus naturis inseparabiliter, iudivisibiliter; *nulla naturarum differentia sublata per unionem, salva magis utriusque naturæ proprietate*. Subsumo; Atqui natura humanæ proprietates est, esse circumscriptam; ergo.

R. 2°. .V. *Cons.* Sicut enim caput hominis est animæ unitum indivise, inseparabiliter; quia est animæ unitum in eodem supposito, quin tamen sit, ubicumque est anima : sic et natura humana licet sit inseparabiliter unita Verbo; non ideo ubicumque est Verbum, etiam est humanitas.

Nec plus vult S. Damascenus; ita enim semetipsum explicat loc. cit., dum sic declarat : *impossibile esse.....eamdem naturam esse.....circumscriptam, (t incircumscriptam*. Tunc paulo post : *quod circumscriptum est, circumscriptum mansit*. Ac signanter L. 3. cit. c. 7. diserte Christum asserit *secundum divinitatem incircumscriptum*; adeo ut caro ipsius non coextensa sit incircumscripta) divinitati ejusdem,

346. *Inst. 1.* Vi unionis hypostalicæ per communicationem idiomalum de natura humana prædicantur, quæ sunt propria natura divinæ, etvicissim: atqui proprium est natura divinæ esse ubique; ergo.

R. D. *Maj.* Prædicantur in concreto, specificative, sensu orthodoxo C. in abstracto, reduplicative, et formaliter immediate, ut volunt l'biquistæ .V. Eliam in sensu catholico vera est hæc propositio, si dicas demonstrando Christum : *Hic homo est ubique, immensus*; sed cum addito : non secundum naturam humanam, sed divinam; vel secundum suppositum Deo homini commune; ut supra diximus.

317. *hist.* 2. Humanitati Christi communicata est subsistentia Verbi; ergo oītem communicata sunt et alia dona divina.

R. *I).* .Int Communicata est subsistentia ita, ut subsistat in VerboC. ita, ut subsistat eo modo, quo Verbum , sive communicetur divina subsistentia formaliter .V. .*bit.* Eliam alia dona communicata sunt realiter, quatenus natura divina in Filio unitur humanitati : non hoc sensu, quod humanitas in se ipsa sit formaliter immensa, etc. Cæterum communicari subsistentiam divinam humanitati, nihil est aliud , quam Verbum uniri humanitati, ratione personalitatis, sive per modum termini intrinseci complentis Immanitatem in ratione personae; non autem per modum formæ. Unde non dat denominationem aliam, quam quæ propria est termini, seu complementi ultimi : id est, eam facere subsistentem ; cujus denominationis et per se capax est natura, et illam, obsuam vim terminandi infinitam, capai est Verbum tribuere.

3-48. *Inst.* 3. Verbum unitum humanitati est indivisibile ; ergo unitur totum ; ergo et secundum omnes proprietates suas : sed inter has est immensitas: ergo.

R. *D. seq.* Ergo unitur totum, et etiam sub omni ratione, quam continet .V. secundum solam rationem subsistentiæ C. Et *D. seq.* 2lm. Ergo et secundum omnes proprietates immediate Y. mediate C. Verbum unitur immediate humanitati, ratione solius hypostasis et proprietatis relalivæ : ut ante, et sæpius dictum alibi; non secundum proprietates alias. Sic et humanitas unitur quidem subsistentiæ immensæ; sed non secundum immensitatem, vel aliud attributum absolutum ; sed secundum subsistentiam. Recole dicta de unione.

349. *Inst.* 4. Quando duo inter se nexu intimo uniuntur, nequit esse unum sine altero; sed ubi est unum, necessario est et alterum : sed Verbum et natura humana uniuntur tali nexu intimo; ergo.

R. *D. Maj.* Quando inter se uniuntur adæquale, ita ut unum non excedat alteram, nec diffundatur latius altero C. secus A'. Probant Ubiquistæ hoc argumento caput, oculos, etc. esse in pedibus ; uniuntur enim intime cum anima; hæc vero est diffusa per totum corpus, ejusque membra omnia occupat. Hinc unio physica requirit quidem præsentiam intimam; non tamen adaequationem præsentiae. Ac proinde ad veritatem unionis Verbi cum natura humana sufficit, humanitatem esse *alicubi*, ubi est Verbum; non *ubicumque* est Verbum.

350. *Inst.* 5. Si humanitas Christi non est ubique ; ergo Verbum alicubi n»n esset homo ; erso.

R. .V. seq. Si enim humanitas alicubi Verbo unita est, jam sufficit, ut Verbum ubique dicatur homo; cum enim Verbum sit indivisibile, et totum sit ubique in quolibet loco; hinc ubicumque est, semper sustentat humanitatem suam , licet alibi existentem. Sic et anima existit in capite sine pedibus; el tamen anima in capite existons est anima pedum. Unde multum differunt hæ propositiones: *Verbum alicubi existens non est homo; et Uerbum alicubi existit sine humanitate.* Prior est falsa : posterior vera est. Hæc

vero: *Verbum ubique est homo*, vera est, si *to ubique* se teneat ex parte subjecti, ita ut sensus sil : *Verbum ubique preesens est. homo:* falsa autem esi, si teneat se ex parte prædicati, ut sensus sit : *Verbum habet humanitatem ubique præsenlem.*

351. *Inst.* C. Humanitas Christi per subsistentiam Verbi est, et denominatur *subsistens* ; et per sanctitatem Verbi *sancta*; ergo æque per immensitatem Verbi est, el denominari debet immensa, ubique præsens.

R. .V. *Cons.* *Disparitas est* rerum el denominationum divei'sitas ; nam subinderes una unita alteri unius capax denominationis est, quin sit alterius. Exemplum habes in corpore animæ unito, quod per hanc unionem fit, et quidem recte denominatur *animatum*; non tamen spirituale, immortale. Ita hic accidit : humanitas fit et denominatur *subsistens* et sancta, quia harum denominationum est capax ; nam 1. est capax denominationis *subsistentis*, ut dictum n. 347. ; 2. etiam *sanctce*, quia esse *sanctam*, nihil aliud est,quam esse Deo *amabilem, gratam* : si vero possit Deus hanc denominationem tribuere justis per gratiam, cur non ipsa sanctitas Verbi humanitati suæ?

At non est capax denominationis *immensæ*; quia effectus immensitatis creato enti repugnat; nam exigeret infinitatem in creatura, cum ipsa quantitas infinite deberet extendi. Sicut ergo humanitas Christi non est capax denominationum *æternæ, incrcatæ*, etc., ita nec immensæ.

352. *Obj.* Γ. Sicut anima et corpus uniuntur in homine ; sic natura divina et humana in Christo, juxta symbolum Athanasianum : *Sicut anima rationalis et caro unus est homo; ita Deus et homo unus est Christus* : sed anima ita energias suas omnes communicat corpori, ut nihil faciat, nisi in corpore, et per corpus; ergo et natura divina sic energias suas communicat naturæ assumptæ.

R. 1°. *D. M.* Sicut anima et corpus uniuntur in homine; sic natura divina et humana in Christo, quoad aliqua C. quoad omnia A'. Similitudo illa nec est adæquata : nec ulla ex parte favens Adversariis, sed contra eos directe pugnans. Similitudo est in his : 1°. quod , sicut anima et corpus uniuntur vere realiter ; sic et natura divina et humana in persona Verbi : 2°. sicut ex anima et corpore fit una substantia, vel natura ; ita ex duabus naturis in Christo existit una persona : 3°. sicut, non obstante ea unione corporis et animæ, manet salva utriusque differentia et distinctio; ita et in Christo non obstat naturarum unio, quin differentes maneant et distinctae. Sed hæc adversariis nihil suffragantur. Similitudo vero quoad alia directe adversatur Ibiquistis; nam 4°. sicut illa corporis et animæ unio non facit, ut *arcano', ineffabili modo* corpus sit anima, et vicissim ; sic nec unio hypostatica, ut *humanitas* Christi sit ineffabili modo Deus immensus, ubique præsens, etc. 5°. Uli per illam unionem corpus non redditur æqualis perfectionis cum anima; nec etiam secundum se suscipit prædicationes animæ proprias (nec enim secundum se *intelligit, vult, est substantia spiritualis*, etc.); ita nec humanitas, vel Christus *secundum humanitatem* fit per unionem æqualis perfectionis, *majestatis, immensitatis*, etc., cum divina natura; neque

etiam recipit secundum se praedicationes proprias divinæ naturæ, *ut secundum humanitatem sit immensus, omnipotens, cæternus, increatus*, etc.

Cælerum non diffitemur, similitudinem sumptam ab unionem corpori? et animæ haud esse adaequatam ; nam 1. in ipso unionis modo adhuc plurimum differunt : 2. ex corpore el anima unitis fit una natura completa hominis; non sic in Christo ex natura divina et humana; sed hæ due naturæ integræ uniuntur in unitatem suppositi : sed etiam hæc dissimilitudo nihil l'bi quistis prodest.

R. 2°. *N*, *min*. quam imperite probare nititur Schmidelinus ex illo l. Heg. 3. *Dedi tibi cor sapiens et intelligens* ; tum ex illo Philosophi ; *necesse esse, intelligentem phantasmata speculari*. Nam in aprico est, omnium sanæ mentis hominum consensu, corpus non intelligere, adeoque textum non posse sumi, nisi improprie. Neque etiam animo, cum intelligit, aut vult, sic dependet a ministerio phantasiæ, ut intellectio, et volitio sint actus phantasiæ et corporis. Sed alius est ille modus dependentiæ, quam philosophi omnes *objeciivum* vocant ; eo quod intellectio fiat dependentior a phantasmate, ob subordinationem potentiæ hominis, juxta vulgatum theorema : *Nihil in intellectu, quod non prius fuerit in sensu*. Quod, etsi ideas rerum homini congenitas dixeris, suo tamen modo verum est. Unde hominis fanatici simul elucet stultitia, quod duobus illis textibus subjicere ausus : *Quod nobis interpretentur Jesuitæ ; adeoque omnes Philosophi*.

ARTICULUS IV.

BESOLVUNTUR QUÆDAM EROTEMATA AD EXTRINSECAS COMPOSITI THEANDRICI CAUSAS PERTINENTIA.

Ad causas extrinsecas compositi Theandrici spectant 1°. causa efficiens 2°. meritoria, 3°. finalis, vel motiva. Unde

353. Quæres I. Quæ sit *causa efficiens* physica *incarnationis*, sive compositi Theandrici?

R. Est Deus et tota SS. Trinitas. *Constat fide*, et declaratur in Concilio Lateranensi sub Innocentio III., quod refertur c. *Firmiter* de SS. Trinitate: *Unigenitus Dei Filius a tota Trinitate communiter est incarnatus ex Maria Virgine, operatione Spiritus sancti conceptus, Deus homo factus, ex anima rationali et humana carne compositus*.

Patet est, quam reddit S. Aug. in Enchir. c. 38. el cum eo Patres ac Theologi ; quia opera Dei ad extra sunt indivisa et communia toti Trinitati, cum procedant a principio operative, sive omnipotentia communi personis tribus; ergo et hæc particularis operatio, sive actio incarnativa, ad lres personas divinas indivisim pertinet.

Neque dicas : Solus Filius assumpsit naturam humanam; ergo incarnatio non est effective a tota Trinitate indivisim, sed a solo Filio ; quia assumptio naturæ humanæ non est facta, quin persona Verbi specialiter in eam illaboretur. et influeret: sed hic illapsus et influxus est actio; ergo.

Nam R. Assumptionem humanitatis esse quidem specialem aliquem in

eam illapsum; quia a Verbo per assumptionem perficitur, et completur substantialiter, Item, potest dici influxus aliquo modo, sed non proprie actio, quatenus hæc vox influxum causæ efficientis significat; nam Verbum intrinsece terminat solummodo humanitatem, completque in ratione subsistentis, idque quasi in genere causæ formalis. Hinc *in forma* : *D. Ant.* Solus Filius assumpsit effective *N*. Innnalive *C. Ant.* et *N. Cons.*; *et prob.* *Iaj.* etiam *D.* Quin specialiter influeret influxu terminativo, et quasi formali *C*, efectivo *N*. Influxus effectivus, per quem humanitas unitur Verbo, est communis personis tribus; quasi formalis, per quem humanitas præcise terminatur, proprius soli Verbo est. Unde et humanitas speciali modo pendet a Verbo, non ut a principio efficiente : hoc enim ex dictis est tota Trinitas; sed tanquam a puro termino intrinseco, per quem ipsa perficitur, et completur.

Nec ex eo, quod tota SS, Trinitas sit causa efficiens physica incarnationis, sequitur Christum esse *Filium totius Trinitatis*; quia Christus non efficitur a Trinitate *naturaliter* et *necessario* ; sed *libere* : *nec* de substantia illius procedit in similitudinem. Patris vero æterni Filius est; quia ab illo secundum divinitatem est genitus, ejusque humanitas subsistit in personalitate a Patre procedente.

351. Quæres II. An humanitas Christi merita sit, vel mereri potuerit unionem cum Verbo ?

R. Humanitas Christi de facto assumptionem suam nec meruit per merita tempore antecedentia ; nec per actiones natura priores ; nec, etsi a Deo instanti aliquo reali, ante unionem sui cum Verbo, producta fuisset, mereri illam de condigno, vel congruo potuisset.

Ratio -1«. *partis* est, quia ut sic mereretur, debuisset ipsa tempore præ-exititisse incarnationi ; sed hoc falsum, et damnatum est ab Ecclesia primo contra Origenem, qui asseruerat, animam Christi ante Christum exititisse, ul suo loco diximus ; secundo contra Nestorium, qui voluerat, hunc hominem, Jesuni Christum, perfecte præformatum fuisse antequam assumere-

Ratio 2*c. *partis* est : 1°. Quia hoc mysterium Scriptura ubique tribuit pure ac prorsus gratuita liberalitati Dei. Unde et S. Aug. de prædest. SS. c. 15. ac de Dono persev. c. ult. n. 67. gratiam unionis comparat cum prima gratia actuali ; sed hanc pure gratis, et sine ullo nostro præcedente merito nobis donari, fide divina certum est. Et Tr. 82. in Joan. n. 4. *Neque enim*, inquit, *illam susceptionem hominis ulla merita processerunt; sed ab illa susceptione merita ejus cuncta caperunt*. 2°. Humanitas Christi prius natura subsistit, et completur in ordine ad se, et ad suum esse substantiale, quam quidquam operetur ; ergo actiones humanitatis supposuissent pro illo priori subsistentiam ; non humanam, hæc enim nunquam adfuit ; ergo divinam.

Ratio 3°. *partis* est, quia 1°. non potuit mereri de condigno; meritum enim solius humanitatis, quantumvis habentis plenitudinem gratiæ, est meritum puræ creaturæ : sed hæc unionem illam condigne mereri nequit ; opera enim creaturæ puræ nec habent, nec habere possunt proportionem condignitatis ad substantiam incarnationis, quæ est in ordine divino, adeo-

que infinité superiore, quam sint opera ilia; ergo. 2°. Nec potuit mereri de congruo; quia meritum congruum nliquam saltem cum præmio habere proportionem debet: sed meritum crealuræ puræ nullum habet proportionem cum unione hypostatica. *Prob. min.* Actus boni naturales non habent ex se congruitatem meriti ad gratiam; ergo nec actus grati@ supernaturales habent ex se congruitatem ad unionem hypostaticam, sive incarnationem. *Prob. Cons.* Quia ordo unionis hypostatica) non minus est superior et improportionatus ordini gratiae; imo infinite magis excedit actus gratiæ creatæ, quam hi, actus bonos naturæ; ut in terminis docet Doctor Angelicus 3. p. q. 7. a. 13. ad 3. *Gratia unionis*, inquit, *non est in genere(jnr tiae habitualis, sed est supra omne genus; sicut et ipsa divina persona.* Ergo.

335. *Neque dicas*: Gratiam et unionem hypostaticam non videri esse diversi ordinis, 1°. quia utraque est ens supernatural: 2°. quia utraque facit concives ejusdem supernæ civitatis, in qua Christus caput est; cæteri vero membra; caput autem et membra reducuntur ad idem corpus: 3°. quii utraque ordinat ad eumdem finem, visionis beatifica). Nam

R. V. *Ant.* Ad unitatem enim ordinis non sufficit esse in eodem genere entis supernatural·^; alioquin etiam dicam sufficere, esse in eodem genere entis creati. Nec 2°. sufficit, concives facere ejusdem civitatis; quia alioquin duo reges diversorum regnorum minus essent ejusdem ordinis, quam rei et civis regni ejusdem. Nec 3°. satis est, ordinari ad eumdem finem; nam etiam natura et gratia ordinantur ad idem corpus universi, et ad eumdem finem gloriæ Dei. Item, sicut datur habitudo obedientialis gratiæ ad unionem hypostaticam; sic similis datur naturæ ad gratiam.

Igitur diversitas ordinis non tantum sumenda est ex eo, quod unum maxime distet ab altero physice in genere entis, et perfectione entitativa; sed etiam, quod maxime distet moraliter in genere æstimabilitatis, secundum quam attenditur proportio præmii ad meritum; quis vero non judicet unionem hypostaticam esse præ gratia æstimabilitatis infinite majoris?

356. Qu.eres III. An Christus ipse meritus fuerit unionem hypostaticam?

R. *Negative* cum S. Aug. L. de Prædest. SS. c. 15. cit. Ac *ratio est*, quia 4°. non meruit per actiones tempore, vel natura priores; cum enim Christus unione hac constituatur; implicat eum complete sumptum, et consequenter ejus meritum, esse tempore, vel natura prius unione: 2°. neque per merita unionem subsequencia; quia, ut ait S. Thomas, et cum eo Theologi omnes, *principium omnis meriti non cadit sub meritum*; cum alias idem esset meritum et præmium, causa et effectus; adeoque idem se ipso prius et posterius: atqui unio hypostatica in Christo est principium et radix omnis meriti; cigo. Unde nec Christus eam mereri potuit, ut communior est Theologorum assertio contra causalitatis mutuae patronos; id quod iis, quibus volupe est, id genus quæstionibus tricari, pluribus ventilandum libenter relinquimus.

357. Queues IV. An Patriarch@, aliique veteris Testamenti Patres: ac ipsa beatissima Virgo meruerint incarnationem?

R. 1°. Nec Patres veteris Testamenti, nec beatissima Virgo, meruerunt sive de *condigno* sive de *congruo* incarnationem quoad substantiam. *Ratio*

est, quia Si ipsa Christi humanitas, quantalibet gratia dilata, non potuit, anlcquam uniretur, mereri unionem hypostaticam: eo quod gratia accidental, ejusque cfiectus sint in inferiori longe ordine respectu unionis; nullo minus mereri eam potuerunt beatissima Virgo, aut Patriarch@ antiqui, el Patres veleris Testamenti. Præterea quodeumque meritum puræ creatura> ex quacumque gratia supernatural! elicatum, nullo modo est porlionalum eum unione hypostatica, quæ est valoris ac pretii infiniti; orane autem meritum humanum linitum est.

Dixi: *quoad substantiam*. Nam incarnationis circumstantias; præcipue has lres, stirpis, loci, et temporis, eos meruisse, nihil impedit dicere; et colligitur ex Scriptura: Abraham enim promptitudine obedientiæ suæ Gen. 22. hanc gratiam meruit, ut ex semine suo Messias nasceretur: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ; quia obedisti voci meæ.* Sic et Davidi pro bona voluntate ædificandi templum hæc promissio facta, 2. Reg. 7. Daniel quoque desideriis suis contrahi tempus Messiæ meruit. Meritum tamen illud duntaxat de congruo fuit, quia nullum, Deum inter et homines, intercesserat pactum.

R. 2°. Beatissima Virgo maternitalem ipSam nCc meruit *de condigno*, nec *de congruo riguroso*. *Ratio* Γ@. *partis est*, quia ad meritum de condigno requiritur: 1°. in opere, condignitas cum præmio; 2°. ex parte remunerantis, promissio: sed opera bealissimæ Virginis, ex se et natura sua, divinæ maternitatls condigna non erant; quoad substantiam enim non differebant conditione, ab aliorum justorum operibus, etsi quoad gradum perfectiora essent; neque etiam promissa fuit, ante illa opera, B. Virgini inaternitas, cum. illam annuntiante angelo, turbaretur, quod, ut sentiunt Paires plurimi apud Pet a v i u m, timeret, ne divina inaternitas concepto castitatis voto obessel. Et vero maxima est dignitas maternitatis divinæ, ut prope accedat ad ordinem unionis hypostalicæ, ct ex progenito bono infinito aliquam contrahat infinitatem, ut docet Doctor Angelicus 1. p. q. 25. a. 6. ad 4. Atque hinc Deiparæ excellentior cultus, quam alteri Sancto, debetur, ut observat S. Doctor idem 2. 2. q. 103. a. 4. ad 2. Unde etiam colligitur *Ratio partis* 2le.

Conf. utraque pars, ex eo quod alias ita mereri potuisset incarnationis substantiam, cum inaternitas ejus essentialiter connexa sit cum ipsa incarnatione, quam ncc de condigno, nec de congruo mereri potuit.

Dixi: *de congruo riguroso*: nam aliquo saltem modo de congruo merita fuit, ut ipsa præ aliis eligeretur in Matrem Dei; ut colligitur ex Scriptura: *Beata es, quæ credidisti; quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi a Domino.* Ac ibidem dc se ait ipsa B. Virgo: *Quia respexit humilitatem ancilla suæ.* Idem Patres communiter edocent. S. Hieron. epist. 22. ad Eustochium n. 38. *Propone tibi beatam Mariam, quæ tantæ extilit puritatis, ut mater Domini esse mereretur.* Et S. Ambr os. epist. 62. ad Theodosium n. 33. *Quid loquar quanta sit Virginitatis gratia, quæ meruit a Christo eligi, ut esset etiam corporale Dei templum?* Et *ratio est*; quia per actus excellentissimarum virtutum ita se disposuit, ut præ omnibus aliis feminis mereretur assumi in dignitatem Matris. Ergo dc merito congruo saltem dispositivo eam dignitatem est merita.

338. Quæres V. Qumnam fuerit incarnationis causa finalis, seu mofira 1 principalis?

R. Fuit remedium peccati originalis el actualis; licet principalius originalis. Ratio 1« *partis* est, quia S. Scriptura, de faclæ incarnationisvenj fine et motive loquens, simpliciter, cl sine addito affirmat, Christum venisse propter peccatum. 1.adTim. 1. v. 15. ait Apostolus : *Fidelis sermo, tl omni acceptione dignus : quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere*. Et Rom. 3. v.23. *Quem proposuit Deus propitiationem* |*mi fidem... propter remissionem procedentium delictorum*. Adde textus num. seq.

Ratio 2|ß. *partis* est; quod pro moti vo Scriptura S. assignet utrumque. Ad Tit. 2. v. 14. *Dedit semelipsum pro nobis ut nos redimeret ab omni iniquitate*. 1. Joan. 1. v. 7. *Sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni piccolo*. Item 1. Joan. 3. v. 8. *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli* : sed ad opera diaboli etiam peccatum actuale pertinet.

Ratio 3“*. partis* est, quod originale peccatum totius naturæ malum sit, illam inficiens et corrumpens; cstque vehit radix et fons actualium. Unde et Apostolus ait ad Rom. 8. *Yon sicut delictum, ita et donum*. El 1. Cor. 11.22. *Sicut in Adam omnes moriuntur : ita et in Christo omnes vivificabuntur*. Ubi Christum , ut Redemptorem totius naturæ humanæ , opponit Adamo, ut totius naturæ corruptori; conferens obedihntiam et mentum Christi peccato Adami, simulque significans , hæc potissimum inter se opponi,cl alterum per alterum principaliter tolli. Unde venisset Christus, si solum originale fuisset; quia principaliter incarnatum est Verbum, nc lotum periret genus humanum ; sed , posito solo originali peccato, adhuc periret humanum genus.

359. Quæres VI. An remedium peccati fuerit incarnandi Verbi molivum adæquatum , et unicum , sive, *sine quo non* ; ita ut Christus in præsentí ordine, et vi præsentis decreti non venisset, si Adam non peccasset?

Negant Scotvs cum schola sua, aliique, quos inter eximius Suarez: volentes, Deum ante res omnes decrevisse incarnationem Filii sui, propter excellentiam mysterii, et gloriam Christi ; ita ut hic esset finis omnium, quæ erat conditurus in mundo ; ac consequenter, etiam non peccante Adamo, venturum fuisse Christum, non quidem in carne passibili, sed impassibili ; modo quidem venisse in carne passibili, quod Deus, praeviso Adami lapsu , Christum , quem simpliciter jam decreverat, mittere in carae passibili decreverit. Sed contra , ac quidem breviter ad præsentem quæstionem, quam Scholæ potius curiositas peperit,

R. *Affirmative* curn S. Thoma, cæterisque communius. *Prob.* Ex sacris Scripturis, quæ 1°. solius hujus motivi mentionem faciunt, ut videre est in locis ante relatis. 2°. Aliis in locis positive excludunt omnem aliam Christi adventus causam : Lue. 19. *Non veni vocare justos ; sed peccatores*. Joan. 3. *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum*. 1. Joan. 3. *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli*. Si in hoc apparuit ; ergo hoc fine sublato non apparuisset.

Consonant SS. Patres Græci et Latini, quos magno numero refert Pet avhs c. 17. n. 8. etseqq. qui diserte quodvis aliud molivum excludunt. S. Irénæus L. 5. adversus hærcses c. 14. n. 1. *Si non, inquit, haberet caro salvari;*

«quoquam Verbum Dei curo *factum* esset. S» Gregor. NamanzVnus orat. 30. n.1. Qme humanitatis a Deo propter nos suscepta? causa eoctitit? profecto ut ik-bis salus pararetur : quid enim aliud causa* afferri possit? S, Athanas. urat.2. coní. Arian, n. bfi. Verbum nequaquam homo *factus* esset ; nisi causa fuisset hominum *necessitas*. S. Aug. serm. 8. de verb. Apost. (al. 174. n. 2) Sihomo non *periisset, Filius hominis non venisset*. S. Leo M. serm. 77. de Penlcc. 3. c. 2. Si homo... *in suæ honore naturæ mansisset..... Creator mundi creatura non fieret*.

Inde istud exsurgit argumentum Doctoris Angelici 3. p. q. 1. a. 3. in 0. : de iis, quæ pendent unice ex libero Dei arbitrio, nihil est asserendum, nisi quod Deus revelavit : atqui tale quid est incarnatio ; et nullibi revelatum est molivum aliud , propter quod illam Deus decrevisset simpliciter, et quoad substantiam ; ergo. *Major* est Doctoris Angelici. Aiin.'constat ex ante relatis S. Scripturæ, et SS. Patrum sententiis.

Nec sufficit dicere, illa Scripturæ et Patrum testimonia intelligenda esse i de carne tantum passibili ; sic, ut Adamo non peccante Christus non quidem venturus fuisset in carne passibili, ut Redemptor ; venturus tamen adhuc fuisset in carne impassibili, ut Auctor graliæ et gloriæ.

l Kam 1°. loquuntur absolute, et exclusive propter particulam *non*, quæ malignantis est naturæ : si enim res , quæ pluribus fieri modis potest, non fiat lanium uno ex illis modo ; non potest absolute dici non fieri, quia negatio absoluta omnem modum excludit ; ita non subsistunt hæ propositiones : Corpus Christi non est in coelo ; non est in Sacramento, etc., subintelligendo in carne passibili. 2°. Nullo modo æquipollenles sunt propositiones istæ : Christus Adamo non peccante non est venturus ; et : Christus Adamo non peccante, non est venturus in carne passibili, vel, ut Redemptor: si enim venturus sit, etsi impassibilis; absolute, vere, et proprie est venturus : sicut eo non obstante, vere et proprie veniet ad judicium ; ergo absolute falsa est propositio, quæ negat venturum : atqui allata testimonia negant venturam; ergo.

360. *Dices* 1°. S. Scriptura favet sententiæ negativæ; ergo. *Prob. Ant.* 1°. Prov. 8. 22. dicitur : *Dominus possedit me ab initio viarum suarum* ; hunc textum vero Patres plures de Sapientia incarnata intelligunt ; ergo jam ante creaturas, ante peccatum, decretus fuit Christus. 2°. Ad Coloss. 1. Io. Christus dicitur *primogenitus omnis creaturæ*. 3°. 1. ad Cor. 2. v. 7. ait Apost. *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est : quam prædestinacil Deus ante secula in gloriam nostram* ; ergo ante homines. 4. Ad Ephes. 1. v. 4. *Elegit nos in ipso ante constitutionem mundi*; ergo prior est Christi electio.

R. AT. *Ant. Ad prob.* Pm. R. 1°. Spectando litteram textus, loquitur de sapientia in genere : sive de Sapientia Dei activa, qua Deus omnia sapientissime ordinavit, et condidit.

R. 2. Christus *est initium viarum*, ratione generationis æternæ, quia sic per *ipsum* facta sunt omnia C. ratione generationis in tempore faclæ. *Subd.* ilaut ipsa sit initium viarum redemptionis, sive creaturæ reparandas <7. initium crealuræponcndæ, vel creandæ N. Alioquin etiam dici deberet, Christum, etiam ratione humanitatis suæ, jam acid extilisse ante mundum

creatum; ait enim Sapientia illa de se ipsa v. 25. *Quando pręparabat cados, aderam : cum eo eram cuncta componens.*

Ad prob. 2^m. R. D. Dicitur primogenitus ratione divinitatis C. humanitatis *Subd.* primogenitus honoreel dignitate; quia Christo omnia subjecit Deus C. tempore vel ordine; quia cum ante omnem creaturam intendit, el decrevit .V. Phrasis Scripture est, qua primogenitus excellentiorem significat. Sic Ps. 88. dicitur de Davide : *Ego primogenitum ponam illum*, scilicet honoris. Exod. 4. *Filius meus primogenitus Israel.*

Ad prob. 3^{*@}. et P[@]. R. D. Quam prędestinavit ante sculum, i. c. ante creaturas provisas et decretas A', factas vel conditas C. Item, elegit nos in ipso ante constitutionem mundi decretam A*, actu positam C.

361. *Dices* 2°. Christus est primus prędestinatorum ; nam prędestinatio ejus est causa exemplaris nostrę, juxta illud ad Rom. 8. v. 22. *Quos prtescivit, et prędeslinavit conformes fieri imaginis Filii sui* ; ergo Christus ratione prius prędestinatus fuit, quam omnes homines, et ipse Adamus.

R. C. *totum. Subsumes* : Atqui homines saltem duo primi prędestinati fuerunt ante peccati pręvisionem ; ergo et Christus. R. .V. *Subs.* Licet enim primi nostri parentes, imo, antecederent ad pręvisionem peccati originalis, omnes a Deo fuerint destinati ad salutem, per dona gratię sufficientia; hæc tamen destinatio, per peccatum fuit intercisa et abrupta sic, ut effectum non habuerit. Prędestinatio autem, est ordinatio ad salutem per media infallibiliter inferentia effectum : *quę* in hominibus habetur ex gratia redemptionis et meritis Christi, consummatis per passionem ejus et mortem; unde supponit peccatum, quia supponit Redemptorem, ejusque merita.

362. *Dices* 3°. Christus est finis omnis creatura : atqui finis prior in intentione; ergo. *Prob. M.* 1. Ex S. Script, ad Hebr. 2. v. 10. *Decebat eum, propter quem omnia.... per passionem consummare.* Et 1. ad Cor. 3. v. 22. *Omnia vestra sunt....vos autem Christi ; Christus autem Dei.* 2. Ex Cone. Trid., quod Sess. 6. cap. 7. ait, causam finalem justificationis nostrę esse gloriam Dei et Christi.

R. D. M. Est finis omnis creaturę jam producite vel intentę C. productionis, vel intentionis créature .V. Christus est finis omnium *ex suppositione existentie suce*; postquam enim Deus, pręviso peccato, in hujus remedium decrevit mittere Christum, decrevit simul ad ejus gloriam ordinare creaturas ; non vero sic est finis omnis creature, quasi, ex pręvia intentione ipsius Christi, deinde voluerit producere creaturas. Eadem est responsio ad *Maj.* probationes.

363. *Dices* 4°. At SS. Patrum quidam praeoccupaverunt Scoti sententiam. *Prob. S. Cyril.* assert. 15. Thesaur. (opp. t. 5. part. 1. p. 174. D.) : Ante nos itafpue, inquit, fundatur Christus, atque in ipso nos omnes superædificamur, el quidem ante creationem mundi, juxta pręnotationem Dei omnia pręscientis. Et postea : *Sipropter nos factus est Filius, non nos propter Filium; erimus nos multo ipso pręstantiores.* S. Fulgentius L. 2. ad Trasim. c. 3. Aon alia, ait, gratia stantem angelum a ruina potuit custodire, nisi illa quę lapsum

huiusmodi post ruinam potuit reparare. *Cnacst in utroque gratia operata*; ergo ordine intentionis prior fuit Christus, quam angelus.

R. N. Ant. AdS. Cynn.L. R. 1^m. D. In pręscienlia Dei ante peccatum adn positum C. ante pręvisum .V. 2^m. etiam D. Si propter nos ut motivum pure proximum A', ut ultimum C. In nostra sententia Christus non haliel rationem puri medii, sed etiam linis, ut ante diximus; licet non nisi ex suppositione existentie suro.

S. Fulgent. iterum D. non alia gratia quoad substantiam C. quoad modum et auctorem N. Ant. et Cons. S. Fulgentius id pręcise vult, gratiam tam angelis, quam hominibus pro oblinenda salute necessariam fuisse. Gratiam vero datam angelis, fuisse datam ex meritis Christi jam pręvisis, sicut erat illa, quę data fuit Adamo lapso, ut surgeret, nec asserit S. Fulgentius, nec ex eo evincitur. Dixi : *Adam lapso*; nam gratia prima eidem data non fuit ex Christi meritis.

361. *Dices* 5°. Christus est æque caput angelorum, quam hominum; ergo elangeliscollala est gratia ac gloria intuitu meritorum Christi. *Subs.* Atqui gratia el gloria angelis juxta nos decreta et data, fuit independens a redemptione; ergo et gratia data hominibus.

H. .V. .InL de Christo, *qua homine.* Qua homo enim aliter est caput angelorum, aliter hominum. Hominum caput est, influendo gratiam et gloriam in cos anteccedentes lapsos : angelorum vero caput est solummodo ratione excellentie et potestatis, vel etiam *gratię accidentalis*, consistentis lum in variorum mysteriorum, precipue incarnationis, revelatione ; lum in gaudio accidentali, quod ex gloriosa Christi humanitate, noslra salute, et suorum chororum reparatione percipiunt ; Deus enim dicitur ab Apost. ad Coloss. 1. v. 20. *pacificans per sanguinem crucis ejus* (Christi), *sive quę in terris, sive quę in coelis sunt* : redimendo nempe hominem a peccato, perque redemptionem humani generis reparando ruinas angelorum.

365. Pro pleniore dictorum intelligentia scire necesse est divinorthd decretorum circa mysterium incarnationis ordinem. Nimirum quā Deus uno eudemque actu realiter indivisibili (summa enim ejus simplicitas excludit omnem multiplicitem realem, quoad prędicata absoluta, adeoque actus suos) ab æterno decrevit, ut nulla etiam in iis detur realis prioritas, vel posterioritas ; nos, ad succurrendum solummodo imbecillitati nostri intellectus, unum eundemque indivisibilitē actum divinum, modo nostro concipiendi in plures distinguimus; et ratione noslra unum alteri subordinamus.

Igitur supposita scientia simplicis intelligentiro, et media, qua pręsciebat Deus ab æterno, tum quid ipse in quavis rerum serie, et combinatione facere posset, quique in omnibus circumstantiis futuri essent eventus: unico, et ex parte subjecti, sive divinę suro voluntatis decreto indivisibili ordinavit 1°. creare universum, angelos, homines ; elevate eos ad statim et finem supematuralem; dare illis sufficientia auxilia gratię, quibusenm operari sodulcm possint, relicto iis libero voluntatis arbitrio; Vid. n. 361. 2°. Angelis et primis parentibus conferre habitualement gratiam. Vid. n. 363. 3°. Constituire Adamum caput morale humani generis totius, ita ut, si in justitia originali perstiterit, in eadem nascantur omnes ejus posterio; si vero

peccant, hujus peccati maculam contrahant omnes et singuli, naturali generationis via ab eo descensuri, excepta illa, quæ futura esset mater Christi; si hic in mundum veniret. 4°. Per scientiam visionis, malorum angelorum viso lapsu, bonorum perseverantia; his gloriam, illis supplicia destinavit. 3°. Viso similiter Adami lapsu, misertus hominis, decernit mittere Christum Redemptorem, illique subicere omnia. 6°. In ejusdem matrem elegit Mariam semper virginem, et decentes ei, ob merita Filii, conferre gratias decernit. 7°. Ob ejusdem Christi merita conferre hominibus caderis ad consequendam salutem auxilia gralfte. 8°. Demum visa aliorum cooperatione libera, et perseverantia finali, aliorum finali impœnilcntia, priores destinavit ad gloriam , posteriores reprobavit.

liiSSERTATIO JV.

|>E HUMANITATIS CHItISI ! PERFECTIONI HUN
ET AFFECTIONIBUS.

Exposito hactenus mysterio Incarnationis, sive composito Theandrico quoad substantiam ; ejusdem nunc velut accidentia consideranda veniunt; quo nomine 1°. specialia humanitatis Christi ornamenta inelligimus, quoi urnalia ad intellectum , alia ad voluntatem, alia ad ipsam humanitatis substantiam perlinent: ut in specie sanctitas, impeccabilitas, potentia; 2°. vero tum perfectiones quasdam naturales, tum defectus, quæ partim ad animam, parlim ad corpus referuntur.

SECTIO 1.

DE PERFECTIONIBUS HUMANI IN CHRISTO INTELLECTUS.

Humanum Christi intellectum maxime Christi *scientia* ornat et perficit, de qua proinde hic disputabimus. Scientiam Christi hominis oppugnare 1°. *Gnostici* et *Valentiniani*, qui,S. Ir en.eo teste, L. L. c. 17. (al. 20. η. I.) *Christum sub preeeptoris ferula* addiscendo alphabeto dedisse operam fabulati sunt. 2°. *Aviani* et *Nestoriani*, conformiter suo dogmati de Christo homine, ei *infusam* in primo conceptionis instanti *scientiam* abnegantes. 3°. *Agnoelæ*, Eutychianorum secta, sic dicti *ab ignorantia*, qua Christum laboravisse dicebant, duce Themistio et Severo. 4°. Novatores seculi XVI. *Lutherus* in Cone, dc Natali Domini, tanquam commentum rejiciens doctrinam Catholicorum, quod Christus, qua homo, sciverit semper omnia. *Zicinglius* in Confess, oblata Carolo V. artic. 1., *Calvinus* in c. 2. Lucæ, eodem quo Agnoetæ, argumento utitur. Nec satis, ut deberet, a relatis differt *Grotius*, dum in cap. 13. Marci inquit: *Sicut igitur post resurrectionem accepit omnem potestatem : ita et omnem scientiam*. Contra quos agemus sequentibus Articulis;

ÀHTiCI'LüS L

AN CHRISTUS QUA HOMO HABUERIT SCIENTIAM BEATAM, SIVE BEATIFICAM?
A QUO TEMPORE, ET QUALEM?

366; *Nola*. Varia hic distingui potest scientia : 1°. *beata*, sive beatifica, estque clara Dei visio, seu visio beatifica ; 2°. *comprehensiva*, sive adæquans cognoscibilitalem objecti, omni eo modo, quo cognosci potest; 3°. *infusa*, qua per species a Deo infusas res in se ipsis cognoscuntur ; 4°. *acquisita*; quæ experientia et labore, speciebus a sensibus haustis, acquiritur. Hæc vel consideratur ut *habitualis*, cl est veri nominis acquisita scientia; vel ut actualis, cl est cognitio actu orta ex Sensibus; alias dici solita scientia *experimentalis*. Quærilur hic primo de scientia beata.

367. *Dico I*. Anima Christi scientia beatifica donata fuit; et quidem a primo conceptionis momento.

Prob. Ia. p. Ex S. Scriptura. Joan. 3. 11. postquam de dilectione Patris erga mundum, de sua divinitate, de baptismo, qui in nomine SS. Trinitatis confertur, disseruisset; confirmaturus ista, inquit ad Nicodemum : /Imen, amen, dieu tibi; quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur; quo loquendi modo, se loquentem ut hominem, et horum omnium, quit dixisset, testem de visu declarat; quod facere non potuisset, si beatifica scientia caruisset. Joan. 1.18. *Deum nemo vidit unquam; unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit* ; quo loquendi modo tum a communi conditione hominum eximitur Christus, utpote cui soli datum fuerit, videre Deum ; tum ratio redditur, cur nullus antiquorum Patrum enarrare potuerit mysteria coelestia ; quia nullus eorum unquam vidit Deum , quem hic l'nigenitus vidit etiam ut homo, quia de eu ut homine istud dicitur. Ita locum istum exponunt S. Ctril. in Joan. (opp. t. 4. p. 104. D.) : *Soli, inquires, Filio naturali aspectabilis est Pater, eo modo quo natura divina cerni potest, et nulli præter eum alteri : non tamen proptereasanti Propheta mentientur dum se vidisse clamant Dominum sabaoth : non enim asserunt ipsam se vidisse Dei essentiam ac naturam; sed.....a rebus humanis divinæ gloriæ figura obscure formabatur*. S. Chrysostom, in Joan, homil. 15. n. 1.: *Dominus, rex, regis Filius, longe majora nobis attulit, qui cum Patre semper est, et videt eum perpetuo. Propterea hæc intulit : Deum nemo vidit unquam. Quid ergo dicemus vocalissimo Isaice dicenti : Vidi Dominum?.... Illa omnia attemperationem quamdam esse, non nudæ substanliæ visionem*. S. Augustinus in Joan. Tr. 3. n. 17. Ad Coloss. 2. ait Apostolus de Christo: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi*; sed inter bos thesaurus nobilissimus est beata scientia.

Prob. 2'. p. 1°. Quia textus S. Scriptur.e, quoad tempus existentiae hujus bcatae scientiæ in Christo, qua homine, loquuntur absolute, et quoad tempus nullam faciunt differentiam. 2°. Juan. 1. v. 14. dicitur de Christo: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratias et veritatis* ; hæc l. dicuntur de Christo, qua homine ; quia dicuntur de Verbo, ttt incarnato; præmillitur enim ante : *Ft Verbum caro factum est*. 2. Si

plenus gratta) et veritatis; quo juro quis excludet gratiam maximam scien- liu», vel visionis bealiflcæ? 3. Quod caput esi, dicuntur de Verbo, hoc ipso, quod caro factum sit ; ergo donum illud Christo jam competebat in primo conceptionis ejus momento; tunc enim jam verum erat dicere ; *Et Verbum caro facium est*.

Prob. Nati one quoad utramque pariem. Gloria cl plenitudo graliæ ac veritatis, utpote proprietates fluentes necessario ex unione hypostatica, dalæ sunt Christo, qua homini ; quia est unigenitus Patris, ut ante vidimus : atqui a primo conceptionis instanti, vel unionis, fuit unigenitus Patris; ergo. Ita argumentatur S. At iia n a s. orat. 3. cont. Arianos n. 51. S. Joannes Damascen. L. 3. de Fide cap. 22. aliique. Et vero filiationis naturalis, et unionis hypostaticae non minus proprietas est scientia beata, quam gratia ; ergo etiam æque fuit in Christi anima a primo conceptionis momento, quam gratia ; nulla enim est ratio, cur, concessa gratia, negaretur illi, vel differretur scientia beatifica.

368. *Dico II*. Licet Christi, qua hominis, scientia beata longe fuerit cla- rior et perfectior, quam cæterorum Beatorum omnium; non tamen fuit comprehensiva Dei.

Ratio prioris desumitur ex Scriptura sacra, juxta quam in Christo, ad Coloss. 2., sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ; et de ejus plenitu- dine nos omnes accipimus.

Conf. Christus est Filius Dei naturalis : sed filio naturali perfectior debet hereditatis possessio, quam reliquis adoptivis omnibus.

Ratio secundi est 1°. Quia tum divinarum Scripturarum, tum Concilio- rum et Patrum consonantibus testimoniis, Deus est absolute ab intellectu creato incomprehensibilis; sed intellectus naluræ humanæ in Christo est, et manet creatus. 2°. Cognitio comprehensiva Dei est, quæ adæquat, et exhaurit totam cognoscibililatcm Dei, tam intensivam quam extensivam: implicat talis cognitio creata; quia, sicut illa cognoscibilitas Dei absolute infinita est, talis quoque deberet esse cognitio creata; ac proinde deberet esse clara et intensa infinite, qualis claritas et intensio soli cognitioni divinæ competit.

369. *Dico III*. Nec per scientiam beatam humanitas Christi videt in Deo omnes creaturas possibles in particulari, sive distincte omnia, quæ co- gnoscat Deus scientia simplicis intelligentiæ.

Ratio est 1°. quia illa cognitio esset simpliciter infinita ; sed hæc in crea- tura implicat. *Maj. prob.* Quia cognitio illa repræsenlarcl, el in se ipsa exprimeret naturas infinitas , et perfectiores absque ullo termino; sunt enim infinitæ etiam quoad speciem : nec refert quod tantum syncatogorc- maticæ; nam sicut recte arguitur ex effectibus syncategoremalice infini- tis, perfectioribus, potentia infinita; ita hic ex objectis infinitis, perfectio- ribus syncategoremalice, cognitio infinita. 2°. Cognitio distincta omnium possibilium, esset cognitio lotius virtutis productivæ, el consequenter comprehensio caiisæ, adeoque Dei; sed in humanitate Christi dari nequit latis comprehensio , juxta num. præc,

370. *Dico IF.* Christus tamen, qua homo, videt in Verbo omnia præferita, praesentia, et futura.

Ratio e&i ; quod horum cognitio pertineat ad statum et dignitatem Christi, tum ut *domini* et *capitis*, tum ut *illuminatoris* cordium, et *judicis* universorum; ergo necesse est, Christum eorum habere notitiam perfectam; sicut et in specie arcanorum cordis, actuum bonorum et malorum, quæ futuri iudicii dabunt materiam.

Hinc simul evincitur, Christum qua hominem ob sua, quæ gerit officia, cognoscere in Verbo futura conditionalia libera, quantum ad statum et conditionem Christi pertinent. Quin eorum se habere cognitionem, palam fecit Matth. 11. *Ire libi Corozain, v&e libi Dethsaidu : quia si in Tyro et Sidone facta fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere contritionem egissent.*

371. *Dico F.* Christi humanitas non videt omnia futura absolute actualiter, sive actu unico et distincte; sed quasi habitualiter tantum.

F&chbest; tum quia nulla est necessitas tribuendi humanitati Christi simultaneous omnium futurorum notitiam, cum ad dignitatem ejus et officium sufficiat cognoscere illa habitualiter, sive ita, quod quælibet in particulari, et quamlibet eorum multitudinem limitatam possit, quandocunque voluerit, actu cognoscere; tum, et etiam maxime, quia simultané&e el distincta omnium tota æternitate futurorum cognitio superare videtur limitatas creatas potentiae vires; cum omnia futura absolute infinita sint, sine termino, tota æternitate.

Nec refert, quod nunquam futura sint infinita categoricmalice; nam cognitio, omnia illa simul actu in se exprimens, deberet esse infinita categoricmalice; species enim expressa debet actu continere in suo esse intentionali, quidquid objectum continet in suo esse naturali, ut substituta loco objecti; unde debet illud continere quoad totum esse; alioquin in eo, in quo illud non continet, objectum non exprimeret cognoscenti; igitur si objectum sit infinitum, etiam tantum syncategoricmalice; cognitio tamen hoc ipso, quod totum simul exprimat, debet esse infinita categoricmalice.

372. *Obj. I. cont. Conci.* Pm. et 3^m. Christus Luc. 2. dicitur *profecisse sapientia, et a-late, et gratia apud Deum et homines*; atqui is, qui proficit, non habet simul in primo ortu omnem scientiam. *Conf.* ex S. Ambrosio. Lib. de Incarnat, c. 7. n. 74. ubi de Christo infante ad sensum S. Lucæ ait; *Expers agnitionis infantia perhumanam utique imprudentiam, quod adhuc non didicit, ignorabat*; ergo.

H. D. M. Profecisse sapientia, seu scientia *experimental*[^], qua in anima eas expertus est affectiones, quas licet antea novisset scientia beata et infusa, non tamen adhuc senserat C. scientia quacumque alia, beata, vel infusa *Subd.* Profecisse apparenter, quoad nos, quibus magis proficere videbatur[^], quoad se. V. Sic quoque S. Ambrosium explica, Christum infantem, quæper ælalem infantilem, et sic quasi per humanam imprudentiam non prodebat (fieri enim nobis per omnia similis voluit) ignorasse apparenter; dumqu&e loc. cil. idem dicit, Christum *profecisse secundum sapientiam humanam*, de experimental! lorpiitur. *Ita enim*, inquit Athanas, orat. 3. cont. Arian.

11.1³. *corp/re alate crescente, in illo (Christo) quoque crescebat major divinitatis explicum* (φ&ανίωσι), *omnibusque ostendebatur templum Dei ipsum t.or.et Deum esse in corpore.* Et S. Gregor. Nazianz. orat. 43. n. 20. *Fitilule, ita et sapientia proficiebat; non quod hæc in eo incrementum caperent; ... sed quod hæc paulalim in eo detegerentur, et elucerent.*

373. *Inst. I.* Mare. 13. ait de se Christus ipse : *De die autem illa nemo scit, neque angeli in cado, neque Filius, nisi Pater.*

Responsionem jam datam lege, ubi de divinitate Christi contra Arianos egimus, num. 102.; quia tamen hic contra scientiam beatam humanitatis eadem formatur objectio, *adde.* : Christum dici nescire diem iudicii; quia nec accepit a Patre potestatem illum revelandi; nec facit homines illum scire; quo sensu, quibus servare secretum incumbit, quod sciunt, ut Confinitii, Consiliarii, se nescire dicunt, scilicet ita, ut revelent; sicut et e contrario Gen. 22. legitur : *Nunc cognovi, quod Umeas Deum*; sensus est : nunc feci it cognoscere; quia et ipse sibi in illa tentatione probatus innotuit. Ita S. Augustinus de Trinit. L. 1. c. 12. n. 23. Vel : notum fecisti omnibus te limeic Deum; ut exponit S. Joann. Chrysostomus in Gen. hom. 47. n. 3. Paler tamen sciro dicitur; quia Filio ut homini revelaverat, cumque solum fecerat scire diem iudicii. *Spiritus*, ait idem S. Chrysost. hom. in Matth. 77. n. 1. *investigat etiam profunda Dei; ille vero ne tempus quidem iudicii noverit? Sed scii cl quomodo judicare oporteat, et arcana singulorum; quod autem longe inferius est, id ignoraturus erat? Quomodo si omnia [er ipsum] facta sunt, et sine ipso factum est nihil, diem illam ignoravit? hamqui secula fecit, sane fecit et tempora; si tempora, etiam diem : quomodo ergo quam fecit ignorat?* Ex eo vero, quod addatur : *nec angeli*; non sequitur, quod angeli etiam sciverint, sicut Christus, sine potestate revelandi; non enim est hic perfecta paritas Christum inter et angelos; sed comparatio est : nec angeli sciunt simpliciter, nec Christus, ita ut revelare possit; quod, quantum ad usum scientiæ, idem est ac nescire, juxta illud : *Scire tuum nihil est, nisi Ic scire hoc sciat alter.*

374. *Inst. 2.* Ex antiquioribus Patribus nonnulli, ut S. Basilides epist. 23G. n. 1. ad Amphilochem, S. Athanasius, orat. contr. Arian. 3. n. 43., S. Hilarius de Trin. L. 9. n. 75., S. Greg. Naz. orat. 30. n. 15., ut Arianos, Christi divinitatem ex ejus ignorantia impugnantes, ad silentium redigerent, ignorantiam objectum subin detorquebant ad Christi humanitatem. Sic S. Cyrillus quoque L. 22. Thesaur. (opp. t. 5. pari. P. p. 218. C.) : *Finis autem*, ait, *(piidnam aliud est quam ipse ultimus dies, quem ignorare se respectu incarnationis dixit, ordinem et decorum humanitati conveniens servans? Humanitatis enim proprium est futura ignorare.*

R. 1°. V. *Ant.* Sed sensus illorum est, Verbum assumpsisse naturam humanam ignorantem, quæ juxta conditionem sute speciei alias ignorans est; sicque Christum scientiam non habuisse ex sure humanitatis conditione; scivisse tamen. *I'nigenitus*, inquit S. Gregor. M. L. 10. epist. 39. *factus pro nobis hinno perfectus, in natura quidem humanitatis novit diem et horam iudicii; sed tamen hunc non ex natura humanitatis novit. Quod ergo in ipsa nmit, non ex ipsa novit.* Nec alia fuit sententia S. Athanas. el S. Gregor. Naz. ulex ipsismel locis in objectione citatis abunde constat.

261	DE INCARNATIONE.	DE INTELLECTU HUMANO IN CHRISTO,	265
<p>R. 2°. Demus veterum nonnullos ignorantiam detorsisse ad Christi humanitatem; id 1°. quoad apparentiam fecerunt, quatenus Christus dispensatione quadam ita se gessit, quasi varia ignoraret ; ul quidem S. C<small>Y</small>U<small>IL</small> loc. cit. (p. 219. B.) ipse subdit el explicat. 2°. Id fecerunt figura, ut dicitur <i>concessionis</i>; vehit dicerent : dato, non concesso, Christum ignorasse diem illum; eum non ignoravit ul Deus, sed ut homo; ergo immerite inferiis Ariani, cum non esse vere Deum. Unde non sequitur, eos vere hanc ignorantiam affirmasse in Christo homine. Sic L<small>EPOR</small>I<small>US</small> presbyter, apud P<small>ET</small>A<small>VUM</small> L. 11. c. L §. 1L in libello emendationis, qui Africanorum quorundam antistitum, el inter cos S. A<small>UGUSTIN</small>I subscriptione probatus est, quod alias, ad objecta Arianorum respondens , ignorantiam vehit concessione, ul dictum , detorsisset ad Christi humanitatem, contraria professione id ipsum revocavit his verbis : <i>Ut autem et hinc nihil cuiquam in suspitione derelinquam , tunc dixi. imo ad objectu respondi, Dominum nostrum Jesum Christum secundum hominem ignorare ; sed nunc non solum dicere non prasumo; verum etiam priorem anathematizo prolatam in hac parte sententiam.</i></p>		<p>noslræopus perficeret; sicut impedivit, ne propria alias visioni beatificæ gloria ex anima in corpus redundaret.</p> <p><i>Ad 2uin.</i> R. <i>Disparitas</i> est; quia impediri gloriam corporis, ul Christus pati posset, necessarium erat ad oblinendum redemptionis finem eo modo, quo decretus erat ; decretum vero Dei erat, ut omnia passione ct morte consummaret, ad Hebr. 2. Ad hunc vero finem non ita faciebat visionis beatificæ impeditio.</p>	
		ARTICULUS IL	
		AX ΠΙΕΤΗΙ SCIENTIAM BEATAM, ANIMA CHRISTI HABUERIT SCIENTIAM PER SE INFUSAM ? ET QUOD HUIUS FUERIT OBJECTUM ?	
		<p>377. Duplex hic distinguitur scientia infusa. Altera est <i>per se.</i> talis; estque illa, quæ a solo Deo postulat infundi, supra omnem subjecti, cui infunditur, exigentiam ; estque intrinsece et quoad substantiam supernaturalis ; et licet scientia beata, de qua Artic. pinee., vel maxime talis sit; nomen tamen generis bæc, quanquam minus perfecta, sortitur. Altera est <i>per accidens</i> infusa, quæ per se quidem acquiri potest labore humano et industria, per species e phantasmatibus, ope intellectus agentis, erutas; a Deo tamen infundi potest, absque labore ct industria acquirentis; qualis fuit scientia, quam Deus infudit proloparentibus, qui a primo creationis momento excellentiori longe gradu infusas habuerunt scientias, et artes, quam homines reliqui diuturno labore sibi comparent.</p>	
		<p>378. <i>Dico I.</i> Fuit in Christo scientia per se infusa a primo conceptionis suæ momento. Est S. Thomæ 3. p. q. 9. a. 3. acq. 11. tum communis TT.</p> <p><i>Prob. I.</i> Ex S. Script, ad Hebr. 10. ubi Apostolus introducit Christum slatim mundum ingredientem, se in sacrificium offerentem æterno Patri : sed non potuit Christus ingrediens mundum, se offerre æterno Patri, nisi in ejus intellectu processerit actus scienliæ, a quo talis oblatio regularetur; ergo. <i>Subs.</i> Sed hæc scientia non potuit esse illa beata; hæc enim non est proportionate regula actus liberi : qualis fuit prima illa oblatio, qua se Patri obtulit, quæ fuit meritoria, ut ex S. Augustino probat S. Thom. 3. p. q. 34. a. 3. et docent in hunc locum SS. Chrysostom. Amuros., etc.; voluntas autem sanctificaliva hominum debuit esse meritoria. Nec fuit scientia acquisita; quia hæc pendet a sensibus, organisque corporeis , quibus, defectu ætatis , non potuit eo tempore Christus uti ; ergo debuit esse infusa.</p> <p><i>Prob. II.</i> R<small>ATIONE</small>. 1°. Christus non solum fuit comprehensor, sed simul viator; ergo et decuit pariter, habere cumdem ut viatorem scientiam propriam viatoris, seu infusam; est enim perfectio peculiaris, et a scientia beata independens : quoniam vero a primo instanti non minus viator fuit, quam comprehensor; ergo el jam tunc illa scientia ei conveniebat; tum etiam, si illam in primo ortu habuerint angeli et Adamus; cur non Christus, illis infinite excellentior?</p> <p>2°. Nulla perfectio deneganda est Christo homini , nisi vel opponatur visioni beatificæ, ul tides ; vel officio Redemptoris, ul gloria corporis ; ergo cum scientia hæc entilativc supernaturalis, sit naturæ humanæ peculiaris</p>	
<p>375. <i>Obj. 11.</i> Alios Scripturo textus. P. De Christo prodicitur Ps. 34. <i>Quai ignorabam, interrogabant me.</i> ElJerem. 11. in Christi persona ait Propheta: <i>Aon cognovi, quia cogitaverunt super me consilia.</i> Sed hæc in Christo homine ignorantiam produnt. 2°. Luc. 22. Christo <i>apparuit de cado angelus confurtans eum.</i> Sed si Christus novisset omnia, neque instantes ignorasse!cruciatu, neque opus ipsi fuisset confortante angelo; ergo.</p> <p>Λ/Γ“. R. x<small>Y</small>. <i>min.</i> Psalmislæ sensus est : <i>quæ ignorabam,</i> hoc est, quæ non feci, sive quorum mihi non eram conscius. Jeremiæ verba : <i>non cognovi,</i> idem sonant, quod dissimulavi; sive externe non manifestavi me cognoscere.</p>			
<p>Ad 2“““. R. 1°. Dicta illa fuisse ad vero Christi humanitatis probationem; instinctu quippe naturali, natura nostra imminetia sibi alrocia mala, praesertim mortem, aversatur.</p> <p>R. 2°. CumS. Ε<small>ΡΙ</small>Ρ<small>Η</small>Λ<small>Υ</small>Ι<small>Ο</small> hæc. 69. η. 60. verba illa : <i>confortans eum,</i> idem importare, ac laudans ejus fortitudinem, qua se morti promptus obtulerat dicens : <i>Non mea, sed tua voluntas fiat.</i> Quin ex ipsis illis Christi verbis conficitur, futurorum cruciatuum eum perfecte praescium fuisse.</p>			
<p>376. <i>Obj. III.</i> Ex ratione : 1°. Scientia beate, seu visio beatifica secum fert summurn gaudium, el omnem fugat tristitiam : sed Christus gravem tristitiam passus est in horto, coepit pavere, tædere ; ergo. 2°. Gloria corporis ob unionem hypostaticam æque fluit, eratque debita Christo homini, quam visio beatifica; ergo si illa impediri potuit in Christo, cur non et altera?</p> <p><i>Ad 1u,n.</i> R. D. Secum fert summum gaudium, et fugat tristitiam connaturaliter; sicut calor ut octo pellit frigus C. essentialiter, ita ut ad finem redemptionis obtinendum , gaudium impediri non possit, ct tristitia de alio objecto, quod est distinctum ab objecto gaudii, non possit in eum finem permitti A. Paulo aliter respondent alii : Christum nempe retinuisse in superiori parteanimæ gaudium, ac voluptatem, quæ ex visione Dei beatifica finit, ne in partem inferiorem influeret, cohibuisse, ut sic redemptionis</p>			

perfectio, et neutri opponatur ; non eat abneganda Christo ; sed potius, ut debita unioni hypostalicæ, ei ab initio concedenda. Scientiam vero per se infusam non adversari visionibeatillicæ inde liquet; quod una oadomqueres cognosci possit diversa luce, et diverso genere cognitionis; sicut el $\pi\omega$ objectum idem , quod videmus sensu externo , cognoscimus simul interno, el percipimus intellectu.

379. *Dico II.* Christus homo per scientiam per se infusam, quoad res ordinis supemaluralis , cognoscit tum omnia entia creata supernaluralia in se ipsis ; tum Deum unum et trimîm evidenter, non quidem intuitive, sed abstractive per species alienas.

Prob. 1*. *p.* Entia illa supernaluralia creata , sive quidquid perlinet ad ordinem gratiæ, spectant ad scientiam per se infusam; in se enim possunt clare et directe attingi ab aliqua scientia : non naturali ; hæc enim ad illa repraesentanda proportionate non est : neque etiam a beata scientia; quia hæc in se et directe repræsentedat solum Deum ; cætera vero tantum indirecte, el in ipso, ergo a scientia per se infusa ; alia enim non superest.

Prob. 2\ *p.* Quia, ex dictis modo, cognovit res supernatural-» creatas distincte in se ipsis: atqui nequit eas ita distincte, et intuitive cognoscere, nisi in ipsis etiam indirecte et abstractive cognoscat tum divinitatem, tum Trinitatem, quibuscum eæ res connexæ sunt. Sic cognoscit inter alia visionem beatificam; sed hæc essentialem respectum dicit ad SS. Trinitatem, utpote clara Dei unius et trini repræsentedatio.

Dixi tamen : *abstractive per species alienas.* Non enim cognoscit anima Christi mysterium Trinitatis abstractive per speciem propriam, repraesentantem quidditatem ipsius : talis enim species foret necessario infinita; quia deberet in se ipsa exprimere quidditatem Dei, quæ est infinita. Nec est eadem ratio de cognitione beatifica clave exprimente essentialiam diviuam infinitam; nam illam non exprimit in se ipsa, uti exprimeret talis species abstractive; sed est pura tendentia vitalis ad objectum in se ipso existens.

380. *Dico III.* In ordine naturali, scientia per se infusa, cognoscit humanitas Christi secreta cordium, res futuras, absentes, praeteritas, futura conditiouata libera, ac possibilia eo modo, quo attingi a creato intellectu possunt.

Ratio est, quia imprimis non repugnat per scientiam supernaluralem cognosci etiam res ordinis naturalis; quamvis enim lumen ordinis inferioris terminari non possit ad res ordinis superioris, eo quod hae perfectionem illius transcendunt; potest tamen lumen ordinis superioris attingere inferiora, cum virtus, quo superior, eo ctiam universalior sit; ergo.

381. *Obj. I.* Carentia scientiæ per se infusæ non infert imperfectionem aliquam in Christo : quia non est carentia privativa, sive fornæ subjecto debitæ; sed solum negativa; ergo in Christo homine abesse potest.

R. .V. Jzil. Sicut enim in Beatis, quamvis per visionem beatificam eadem videant objecta, quæ percipiunt sensibus, admittuntur tamen in illis cognitiones etiam sensitivæ ad cognoscendum connaturali ler per potentias naturales, quas, licet beati sint, non otiosas ac frustra possident, cum

non opponantur statui bealiludinis : ita Christus, etsi objecta eadem cognoscat per scientiam ; merito tamen requir'd, etiam cognoscere illa connaturaliler, supcnnaturalibus el naturalibus potentiis, et multo magis, quam Beati, ob rationes Conci.

382. *Inst.* 1. Christus homo longe perfectius cognoscit objecta, per scientiam beatam , quam ea cognoscere possit per scientiam Infusam ; ergo hæc est superflua.

R. 1°. Idem tenet in Reatis.

R. 2U. D. dnt. Cognoscit per scientiam beatam perfectius ; sed uno modo tantum C. omni modo , eliam eo, quo cognoscit per scientiam infusam N. Cognoscit igilur objecta per scientiam beatam perfectius quidem ; sed solum secundum quid, non simpliciter. Deinde modus cognoscendi respectu utriusque scienliæ non est idem; nam per scientiam beatam cognoscit objecta in Deo lanium causaliter; per intlisarn vero formaliter in se ipsis; igilur hic cognoscendi modus, utpote cdnnaturalis, ct peculiaris humanitatis perfectio , Christo negari non debet.

383. *Inst.* 2. Ob scientiam beatam non admittitur in Christo fides , sicut nec in Beatis; quia jam possidetur objectum perfectius ; ergo ex eadem ratione admitti non debet scientia infusa.

R. .V. *Causal. Anlec.* Sed ideo non admittitur fides , quia essentialis illi obscuritas obstat statui beatifico; sed huic, ex dictis , scientia per se infusa nun obstat. Deinde visio et scientia non habent idem objectum immediatum; unde etiam ex bac parte est diversitas.

384. *Inst.* 3. Nequeunt stare simul scientia attingens Deum abseotem „ el scientia repræsentedans Deum ut præsentedtem : atqui tales sunt scientia infusa, et beata; quarum prior Deum absentem, posterior ut præsentedtem repræsentedat ; ergo.

R. D. J/. Nequeunt simul stare scientia attingens Deum absentem positive, et scientia, etc. C. attingens Deum absentem negative, vel praecisure iY. Per scientiam infusam cognoscitur Deus absens tantum negative et pracisive; quia scientia hæc non quidem attingit Deum ul *præsentedtem*; at non idcirco negat esse præsentedtem , vel affirmat absentem.

385. *Obj. II.* Si detur in Christo scientia per se infusa ; ergo ea uti potuisset sine conversione ad phantasmata , vel non : neutrum videtur comode dici posse ; ergo.

R. .Y. *inin.* et dico cum Angelico Doctore 3. p. q. 11. a. 2. Ut Christus ea scientia uteretur, non necesse habuisse se convertere ad phantasmata. Ratio est; quod necessitas convertendi se ad phantasmata, oritur ex naturali dependentia et connexionem, quam habent species intelligibilcs ad phantasmata, exeo, quod sunt erutæ e phantasmatis opera intellectus agentis : ob quam dependentiam nequii intellectus humanus suum speculari objectum, quin illud idem, medio phantasmate corporeo, speculetur phantasia ; sed species infusæ nullam habent dependentiam ct connexionem ad phantasmata ; cum sint propriæ rerum repraesentedationes a solo Deo produclæ, independenter a sensibus, el organis corporeis ; ergo.

386. Oty. *III.* Non potest in visione beatifica cognosci Deus, nisi eomodo, quo per eam reproesentatur : atqui visio beatifica reprnsenlat Deum intuitive; ergo. *Conf.* Cognitio procedens a scientia per se infusa ost comprehensiva visionis beatificæ ; ergo clarissime repiwsentat totum, quod visio de Deo enuntiat.

R. *D. min.* Visio, prout illa est repraesentatio formalis, reprnsenlat intuitive Deum subjecto visionem elicienti, sive Beato soli, quem informat C. Prout estrepræsentiatioobjectiva, ut respectu intellectus alterius, qui Deum cognoscit in visione, tanquam in objecto *V. Sic scientia beata, vel visio, est objectum respectu scientiæ per se infusæ.

Jd Conf. R. Quamvis cognoscatur totum, quod repraesentatur per visionem ; tamen non nisi abstractive attingitur, cum cognoscatur iu specie alterius, in quo non continetur eminenter.

ARTICULUS III.

AN, ET QUALEM SCIENTIAM NATURALEM HADLERIT CHRISTUS?

Scientia naturalis in genere illa dicitur, cujus et objectum non nisi res naturaliter cognoscibiles complectitur, et modus, quo tendit in objectum, naturalises!; hæc, si est acquisita labore proprio, et priorum experimento sensuum, dicitur experimentalis, juxta num. 366. Si est per accidens infusa, naturalis specificè dici solet; rectius, *naturalis infusa* dicitur, ut magis ejus discrimen pateat a *naturali acquisita*, labore proprio, sive experimental!. De utraque scientia naturali, infusa, et expérimental!, sive acquisita hic quærilur.

387. *Dico I.* Habuit Christi humanitas, præter scientiam beatam, ac infusam perse, scientiam quoque naturalem eamque perfectissimam, per accidens infusam, ab instanti conceptionis suæ.

Prob. Ratione. 1°. Christus ab instanti suæ conceptionis fuit quoad omnes proprietates naturæ suæ humanæ perfectissimus ; ergo et habuit hanc scientiam. 2°. Hanc scientiam habuit Adam in ipso creationis suæ momento ; ergo a fortiori Christus. *Nec dicas*, Adamo scientiam eam fuisse connaturaliter debitam, quia conditus in ætate perfecta, in qua sine hac non potuisset connaturaliter suum explere officium ; nam quod Adamus erat conditus in virili ætate, jam erat Christus quoad rationem in conceptu suo, juxta Jerem. 31. *Femina circumdabit virum.* 3°. Christus ab initio infusas habuit virtutes morales omnes, etiam ordinis naturalis; ergo etiam scientias : tum a paritate rationis ; tum quia inter virtutes morales est prudentia, a qua reliquæ virtutes in operando proximo regulantur ; prudentia autem supponit notitiam speculativam principiorum et conclusionum. 4°. Christus ab initio uti potuit ratione non modo in actibus supernaturalibus, verum etiam in naturalibus; ergo ab initio scientiis omnibus, etiam naturalibus, instructus esse debuit. Vel hanc scientiam ergo acquisivit postea per disciplinam ab homine, ut Gnoslici et Valentiniani olim fabulati sunt, vel per inventionem a rebus; primum dicit dependentiam ab homine; secundum a rebus; utrumque repugnat perfectioni Christi. 6°. Sequeretur secus, naturalem scientiam in genere in Christo fuisse imperfectam ; cum non potuerit in tota vita sua Christus acquirere sibi species rerum omnium.

Ad hanc igitur scientiam naturalem infusam perlinent habitus primorum principiorum naturaliter cognoscibilium ; sapientia, scientia, artes, et alia. Cumque infusa esset hæc scientia, licet per accidens, non dependebat a phantasmatis ; Christus haud necesse habuit, recurrere ad phantasmata; cum illa scientia uti vellet.

388. *Dico II.* Habuit tamen etiam Christi humanitas scientiam experimentalem, nullo modo infusam, sed propriis actibus successive acquisitam: per quotidianam experientiam, acquirendo novas objectorum species. Est communis Theologorum.

Prob. Cum enim natura humana in Christo suis esset instructa sensibus ; hi excitabantur a subjectis; a sensibus per species impressas phantasia; et ab his potentia intellectiva et cognitio. Unde non tantum habuit eorum memoriam, quæ sic noverat ; sed et inulta vidit, audivit, sensit; quæ nullo antea sensu erat expertus. Unde ad Hebr. 5. v. 8. ait de Christo Apostolus : *Didicit ex his, quæ passus est, obcdienliam*; nimirum didicit experimentaliter. Differt vero hæc scientia experimentalis ab infusa per accidens, quod hic abstrahat a tempore et experientia sensuum ; experimentalis vero terminetur ad objectum ut sensatum, sensatione præterita vel præsentis : cujus sensationis speciem Christus ante non habebat, sed acquirebat de novo.

389. *Obj. I. cont. Conci. I.* 1°. Jesus proficiebat scientia, ætate, Luc. 2.; ergo carebat scientia naturali infusa. 2°. Subsistentia creata est æque naturaliter conjuncta naturæ humanæ, quam scientia naturalis; sed illa excluditur per subsistentiam divinam; ergo et hæc tum per scientiam beatam, tum infusam per se. 3°. Christus scientia per se infusa jam cognoscebat omnia, quæ cognosci possunt scientia de se acquiribili et per accidens infusa; ergo hæc Superfluit. 4°. Doctor Angelicus 3. p. q. 12. a. 2. docet, habitum scientiæ naturalis auctum fuisse per abstractionem specierum, illudque probat allatis aliorum Patrum sententiis.

Ad Γ°. R. ut num. 372. Proficiebat sapientia expérimental!, acquirendo per experientiam novas objectorum species C. infusa *subd.* Quoad majorem ostensionem externam C. secus N. Sic et proficiebat gratia, non quoad habitum, sed actum.

Ad 2dum. D. M. Est æque connaturalis naturæ humanæ, et simul æque compossibilis cum subsistentia aliena N. cum hac impossibilis C. Al scientia per accidens infusa nec repugnat scientiæ beatæ, nec infusæ perse: cum unacademque res cognosci possit multiplici luce et genere cognitionis; et quidem magis connaturaliter per scientiam naturalem cognoscuntur res ordinis naturalis; ergo et disparitas est.

.1/(3um. R. *D.* Scientia per se infusa cognoscebat omnia cognoscibilia, et omni etiam modo, quo cognosci possunt A. non omni tamen modo C. Ad perfectionem autem intellectus Christi spectat, non solum cognoscere omnia; sed etiam omni eo modo, quo sunt cognoscibilia; ergo et hoc naturaliter, ne alias scientia naturalis in Christo, secus ac in Adamo, defecisset, juxta prob. 6. Conclus.

explico et *D.* Auctum fuisse habitum scientiæ naturalis infusæ .V. experimentalis C. Nam de priori contrarium tenet q. 20. de Veritate a. 2.

et in 3m. d. 15. a. 3. q. 3. cum S. Bonaventura , Scoto, Durando, et aliis. Experimentalis vero, cum sit habitus pluribus experimentis, seu actibus circa singularia, sensibus percepta; augeri potuit : sicut et Christus secundum hanc proficere sapientia.

390. *Obj. II. cont. Conci. II.* 1°. Christus ab initio habuit infusas virtutes morales omnes, ut ipsi diximus Conci. Ia.; ergo et omnes scientias ita infusas habuit, ut nullam postea acquisierit experientia. 2°. A primo instanti erat plenus gratiæ et veritatis; ergo nullam habuit scientiam acquisitam.3n.Si potuisset acquirere scientiam experiincnlalem, intellectus Christi errare potuisset ; error enim intellectus oritur ex errore sensus externi et interni; at in Christo poterat esse error sensuum ; sic enim a longe poterat res apparere minor, quam revera esset.

Ad 1°@. R. Ar. *Cons.* Licet enim exinde inferatur, Christum pariter habuisse scientiam naturalem infusam ; non tamen idcirco scientia experimentalis excluditur : scire enim rem expcrimentaliler, est specialis cognoscendi modus, homini proportionatus ac connaturalis, ac essentialiter connexus experientiae successu temporis habendæ ; unde Christus caruisset modo cognoscendi hominis proprio , si nullam scientiam acquirere potuisset ; quale nihil ex antecedente sequitur.

Ad 2°@. R. *D. Ant.* Veritatis illius, quam infundi exigebat unio hypostatica C. talis est utraque infusa , per se, et per accidens. Quæ connaturalis exigebat acquiri A*. Talis est experimentalis; propter utramque enim scientiam infusam non debet Christus carere modo cognoscendi alio, hominis sensibus instructi proprio.

Ad 3,un. R. *.V. seq. et prob. min.* Tum quia virtute divina Christus poterat ita suos confortare sensus, ut non æque fallerentur, ac nostri : tmn quia per excellentissimam intellectus sapientiam, ac scientiam tam beatam, quam infusam facile corrigere poterat sensum, si quando errare contingeret, et si quam enandi occasionem dare vellent phantasmata.

SECTIO II.

DE HUMANÆ IN CHRISTO VOLUNTATIS PERFECTIONE.

Ut certum fidei dogma, ex diclis Dissert. II. definitum contra Monothelias et Eutychianos, supponimus hic duas in Christo voluntates, divinam et humanam. Solum hic de voluntatis humanæ perfeclione sermo erit.Quam maxime extollunt, ceu duo ornamenta nobilissima, *impeccabilitas*, et *libertas*, de quibus proinde secuturis Articulis agendum est.

ARTICULUS 1.

A3 CHRISTI HUMANITAS OBSTRACTA UNQUAM PECCATO FUERIT, AUT ESSE POTUERIT? ET CUR NON? TUM, AN IN EO LOCUM HABUERIT FOMES PECCATI?

391. Ex antiquioribus hæreticis fuisse, qui ita sentirent, Bellarminus nutat, et colligi videtur ex Concilio Ephesino Act. 10. Ex recentioribus novatoribus Christianas aures, blasphema voce *Calvinus* offendit in cap. 27* Mallii, scribens : desperationis verba Christum edidisse in cruce. Tum L. 2» Itislil. c. 16. §. 12. Christum , quando descendit ad inferos, de sua dubitasse salnle; quod impium est dicere, licet, ut postea conatur emollire, motus illi anteverterint rationem. Dura etiam Durandi vox est in piis Catholicorum auribus, dum in 3°@. d. 12. q. 2, non repugnare dicit, Deum peccare per assumptam naturam.

392. *Dico I.* Christus, Sanctus Sanctorum, nulli unquam peccato obstrictus fuit. Est de fide.

Prob. I. EX divinis Scripturis , omnem peccati umbram in Christo excludentibus. Isaias 53. 9. prædixerat de Christo : *Qui iniquitatem non fecit.* Daniel c. 9. *Sanctum Sanctorum* prænuntiavit. Apostolus testatur, 2. Cor. 15. 21. *Qui non noverat peccatum.* Ad Hebr. 7. 26. *Pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus.* Ibid. 4. 15. *Tentatus per omnia pro similitudine absque peccato.* Porro peccatum originale removet a Christo angelus, Luc 1. v. 35. *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus AltisSimi obumbrabit tibi; ideoque, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* De actuali vero , imo peccato quolibet, expostulabat Christus ipse cum Judeis, Joan. 8. 46. *Quis ex vobis arguet me de peccato ?*

393. *Prob. II.* Auctoritate Ecclesie et Patrum. Concilium Ephesinum Analhem. 10. S. Cyrilli Alex, approbans ita deGnil (Labb. t. 3. p. 409. C.) : *Si quis Christum pro seipso quoque, et non potius pro nobis solis sacrificium obtulisse affirmaverit (neque enim is oblatione opus habebat, qui nullum peccatum commiserat'), anathema sit.* Concors etiam est Patrum traditio et sensus Inter hos S. Dionysius Alexandrin, epist. contra Paulum Samosatenum (Labb. I. 1. p. 855. C.): *Nisi; inquitj Christus idem esset Deus Verbum, non poterat a peccato immunis esse. Nullus enim peccato est expers, nisi solus Christus ; sicut et Pater Christi et Spiritus sanctus.* S. Athanas. orat. 1*, cont. Arian, n. 51. agens de mutabilitate hominum secundum justitiam et peccatum : *Primo, inquit, homine mutato, et morte per peccatum in mundum introgressa ; necasse omnino fuit, secundum Adam immutabilem esse, quo, si denuo serpens cum invaderet, impostura illius vim nullam et efficaciam haberet.* S. Ambros. Lib. de Incarnat. Dornin. Sacram, c. 7. n. 65. *Quomodo lubricum poterat timere peccati, qui peccatum remissurus advenerat?* Similibus sententiis pleni sunt Patrum codices. S. Aug. L. de Pnest. Sanctorum, c. 15. n. 30. L. de Nat. et Grat. c. 36., S. Cyrilli Alexandrin. Lib. 11. in Joan. (opp. t. 1. p. 985. D.), S. Leo epist. 28. ad Flavianum, cap. 2., etc.

Id ipsum cuilibet dictat recta ratio. Nam praderquam, quod deforme omnino, et indignum persona divina fuisset, adcoque repugnans, in ulla sua natura peccato contaminari; nihil etiam id conduxisset ad assequendum incarnationis finem; sed obstitisset potius, ut 3. p. q. 13. a. 1. in 0. demonstrat Doctor Angelicus.

391. *Obj. Γ. Ps. 22. David in pei'sona Christi moricnlis ait : Deus, Deus meus, respice in me : quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum;* ergo Christus delicta habuit; illa enim in pei'sona Christi dicta fuisse constat ex Malth. 27. 13., Mare. 13. 34. et expositione Patrum 2°. Verba illa Christi : *Ut quid dereliquisti me?* dubitationem, vel desperationem, vel impatientiam certe praeferunt. 3°. Christus in horto orans, Malth. 27. 39. *Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste,* divinam ordinationem immutari voluit, juxta quam sibi subeundam noverat mortem crucis; sed hoc correctione in Christo eguit. Ita Calvinus.

Ad Iun. V. Cons, vel *D. Habuit delicta propria V. aliena, hominum, quæ in se suscepit passione et morte expianda C. Juxta Augustin, cp. 140. ad Honoratum c. 6. n. 17. 18. et Damascen. Lib. 3. cap. 24. loquitur de peccatis membrorum suorum, quorum ipse caput est; vel quia illa juxta beneplacitum Patris libere recepit, pro illis satisfactorius, juxta illud Is. 53, Posuit in eo iniquitatem omnium nostrum.* Nam et communi loquendi modo appellare solemus debitum nostrum, etiam illud, quod recepi mus nos esse dissoluturos, tametsi sit alienum. Atque hoc etiam modo eam Christi locutionem exposuit S. Aug. Expositione 2. in Ps. 21. n. 3. *Quomodo dicit : delictorum meorum? nisi quia pro delictis nostris ipse precatur, et delicta nostra sua delicta fecit, ut justitiam suam nostram justitiam faceret.*

Etsi vero hoc ita sit, recte tamen in Concilio Basileensi Scss. 22. damnata est illa cujusdam Augustini de Roma propositio, tanquam sapiens blasphemiam : *Christus quotidie peccat in membris suis;* non enim hic loquendi modus perinde admittit illum sensum : scilicet peccata membrorum Christi, illius esse, quoniam sunt membrorum ipsius, et recepit pro illis sc satisfactorium; sed quid aliud isto loquendi modo innuitur : nempe Christo imputari peccata membrorum, seu Christum ipsum cum illis peccare, dc., quod blasphemum est.

Ad 20m. R. X Blasphemum assertum. Sed verba erant dolorem naturalem exprimentia, quibus significabat admirationem quamdam humanam divini consilii, adeo severi in Filium. Hos vero dolores expressit ideo, inquit S. Epiphanius haer. 69. n. 64., *ut Incarnationem non specie duntaxat adumbratam; sed reipsa, vereque administratam fuisse discamus.* Quam S. Epiphanius rationem tenent Patres alii, Origenes homil. 33. in Matth. n. 130., S. Cyrillus Alexandrin. L. 2. dc fide ad Reginas (opp. t. 3. part. 2°. p. 140.).

Ad 3am. R. V. .!n/. Constat exS. Luca, qui idem distinctius refert c.22. 42. Pater, si vis, transfer calicem istum a me : verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Igitur reipsa immutationem ordinationis divinæ non petiit; sed ut ea voluntate conditionata, et horrore naturali mortis ostenderet se verum hominem, ut supra diximus num. 373. nec proinde*voluntas illa mala fuit, correctione egens, ut blasphemum Calvinus censuit; sed omnino

consentanea humanæ nature, atque adeo prorsus recta. Impletum ea petitione fuit, interpretetur S. Justinus M. Dialogo contra Tryphonem n. 99., quod regius Vales praeceperat Ps. 21. 3. *Clamabo par diem, et non exaudies; et nocte, et non in insipientiam mihi;* ergo sapienter ita oraverat.

395. *Dico II.* Nec potuit Christi humanitas ullo peccato obstringi. Est certa et communis Doctorum sententia contra Durandum et nonnullos.

Prob. I. Concilia et Patres non tantum peccatum qualecunque, sed ipsam peccandi potentiam e Christo penitus excludunt. Nam 1°. Synodus gen. VI. Aci. 8. definitive ait (Labbe. t. 6. p. 711J. D.) : *Humanam impeccabilem voluntatem assumpsit Dominus noster Jesus Christus humanæ nature.* Et Act. 10. (ibid. p. 809. B.) approbat sententiam S. Gregorii Nazianzeni, 2. serm. de Filio (al. orat. 30. n. 12.), dicentis : *Dicitur descendisse de culo Filius, non ut faciat voluntatem suam, sed ejus qui misit eum. Sane nisi ab illo ipso qui descendit, hic sermo haberetur, dicere possemus hæc verba vel ab homine exprimi, non qui de Salvatore intelligatur[illius enim voluntas, cum lota deificata sit, Deo procul dubio non adversatur], id est, non repugnat divinæ voluntati.* 2°. Consonant SS. Patres plerique. S. Augustinus. L. dc corrept. et glalia c. 11. n. 30. : *Neque metuendum erat, ne isto ineffabili modo in unitalem personæ, a Verbo Deo natura humana suscepta, per liberum voluntatis peccaret arbitrium; cum ipsa susceptio talis esset, ut natura hominis.. nullum in se motum voluntatis admitteret.* S. Cyrillus Alexandrin. L. 10. in Joan. c. 14. (opp. t. 4. p. 854. C.) : *Venit princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam... propria quippe ejus (diaboli) sunt mala, et peccati origo principem et auctorem eum agnoscit. Quod autem verum sit ille sermo Salvatoris, ex ipso potissimum ordine et serie verborum licet agnoscere. Quomodo enim peccavit qui peccatum non novit, ille natura et veritate Deus?* S. Anselmus L. 2. cur Deus homo cap. 10. : *Si Adam moriturus non erat, sinon peccasset, nullo magis iste (Christus) mortem pati non deberet, in quo peccatum esse non poterit, quia Deus erit.* S. Athanasius L. 1. contr. Apollinar. n. 7. : *Adde lapsum in incomparabilem reparationem Christus, in similitudine carnis peccati apparens, peccatumque in carne condemnans, restituit; ita ut carne indutus in terra versaretur, et carnem peccati incapacem exhiberet : quam cum peccati expertem Adam ex prima formatione habuisset, ex praevaricatione illam peccati capacem fecit, ac in corruptionem et mortem delapsus est. Hanc Christus suscitavit natura impeccabilem..... ut ipse esset impeccabilis specimen.* S. Hilarius L. 10. de Trinit. n. 23. : *Homo Christus Jesus et in veritate nativitatis est dum homo est, et non est in peccati proprietate dum Christus est : quia et qui homo est, non potuit non homo esse quod natus est, et qui Christus est, non potuit amisisse quod Christus est.* Plures vide apud Suarez de Incarnat. q. 13. disp. 33. sect. 2. et Petavium ibid. L. 11. c. 10.

396. *Prob. II. Ratione.* Si humanitas Christi peccaret, peccatum redundaret in suppositum divinum secundum se, non tantum denominative (actiones enim sunt suppositorum; ergo operationes, quæ ab humanitate effective procedunt, sunt actiones illius suppositi, vel Verbi) : sed etiam formaliter. Peccatum enim, utpote cum praecepto divino pugnans, adeo

malum el deforme est, ut quilibet teneatur illud a natura sua, et quacumque sui parte sibi substantialiter imita arcere, ita nl, si hoc non faciat, peccet, cl delinquat eo ipso percam sui partem, qua potuisset peccatum prohibeie; nam et ideo nos etiam per rationem et vim animi superiorem tenemur omnino peccatum, et motum pravum cum lege divina pugnans prohibere, si possumus, non solum in ipsa ratione; sed etiam in appetitu sensitivo, qui subsistit in nobis; idque nisi laciāmus, ipsi quoque secundum rationem delinquimus.

Igitur, cum humana natura substantialiter unita sil supposito Verbi divini, nisi suppositum per divinam naturam suam omnino peccatum renoveret, cum possit, in natura humana; eo ipso secundum divinam etiam naturam admitteret aliquid prorsus deforme, el abhorrens a sua bonitate summa, adeoque delinqueret; non quidem contra aliquod praeceptum superioris, cum persona divina superiorem non habeat; sed contra naturam cl conditionem bonitatis suae, quae ejusmodi est, ut data hypothesi, quod naturam humanam sibi substantialiter unitam teneat, debeat prorsus omne ab illa peccatum remove.

397. *Dico III.* Impeccabilitas Christi hominis oritur non ex vi solius visionis beatificae; sed etiam unionis hypostatica?, ita ut, seclusa etiam visione beata, Christus adhuc foret essentialiter impeccabilis.

Communis Theologorum contra Scot, et Durand, impeccabilitatem Christi ex sola visione beatifica derivantes. Equidem impeccabilem esse Christi humanitatem vi visionis beatificae?, constat: tum quia haec necessitai ad amorem Dei, expulsum omnis peccaminosi effectus; tum quia repraesentat Deum sub ratione boni infiniti, ita ut nulla prorsus in ea reluceat ratio mali; unde repraesentare nequit amorem Deo oppositum ut eligibilem. Solum hic igitur probandum superest, alterum: eandem vim exclusivam peccati omnis ioesse etiam unioni hypostatica?, seclusa licet visione beata. Quare

Prob. Conci. 1°. Quia relata num. pfæc. Concilia, sanclicque Patres constanter impeccabililalem Christi in unionem hypostaticam refundunt; ut legenti patebit. 2°. Idem ostendit prob. 2. Conci, prioris. 3°. Sanctitas ex suo conceptu, ut alibi defendimus, est impossibilis cum peccato lethali; igitur multo magis unio hypostatica ob sanctitatem nullo majorem omne excludit peccatum; scilicet pnelerquam quod ex peccato illo humanitatis persona divina, ex natura sua infinite sancta, amabilis, etc., dici deberet peccatrix, odibilis Deo, etc., quae prædicala repugnant; hæc insuper unio est summa communicatio omnis possibilis sanctitatis, quae excludit omnem culpæ, vel immunditia? umbram in eo, in quo est.

398. *Obj. I. contra Conci.* 2°m. cl 3. [U. Humanitas per unionem hypostaticam non immutata fuit, sed permansit ejusdem rationis cum naturis cæteris, quae assumpta? non sunt; ergo mansit peccabilis, uti alia? naturæ.

B. *D. Ant.* Non fuit immutata intrinsece quoad constitutivā naturæ C. quoad potentiam ut proxime expeditam ex positione impedimentorum N. El D. alterum; permansit ejusdem rationis quoad constitutiva intrinseca C. quoad subsistentiam et dona natura? superaddita V. Argumentum solum probat,

quod Christi humanitas habuerit potentiam peccandi remotam, non autem proximam cl expeditam, quæ inelligitur nomine peccabilitatis simpliciter, et pnrler voluntatem importat concursum indifferentem Dei ad bonum et malum, tum negationem omnis impedimenti impossibilis cum peccato; sed hujusmodi impedimentum est unio, ac dona alia inde fluentia, quæ faciunt, ut potentia non sit proxime expedita ad peccandum, sed impedita»

3JJ. *Obj. II.* Sicut non repugnat sanctitati snnnre passio et mors, nl suppositum divinum denominari potuerit, patiens et morions; sic nec peccatum. *Conf.* Imo sanctitas accidentalis potest divinitus stare cum mortali, cl naturaliter cum veniali; ergo etiam sanctitas in Christo.

II. *N. paril.* Passio, mors, in se indecentiam moralem non continent, sicut peccatum; unde mortem, aliaque mala pure physica potest Deus positive velle ob honestos fines, cl inferre naturæ assumptæ; e contra peccatum, ulpoto malum morale, positive velle nequit.

Ad Conf. B. Jh/. communissime Theologis falsum est. Sed cl dispaf est ratio; sanctitas quippe accidentalis non est summa, qua major non possit esse, vel concipi; nec constituit suppositum divinum: al talis est sanctitas substantialis, increata, quæ specialissimam Dei assislenliam exigit ad non peccandum; ne secus peccatum in ipsum redundet divinum suppositum.

100. *Obj. III.* Actio peccaminosa non magis posset imputari Verbo, quam Ūco peccata reliquorum hominum; ad illam enim tantum ut causa universalis concurreret. *Conf.* Sic etiam, quando humanitas exercebat actus meritorios, Verbum non dicebatur mereri; ergo et, peccante humanitate, non ideo denominatio peccantis in Verbum caderet.

R. *N. Ant.* ejusque *prob.* Hoc ipso enim, quod Verbum assumpserit naturam, facium est illius Suppositum, sicut natura facta est aliquid Verbi; adeoque cl facium est principium, quod est causa particularis actionum omnium. 51

Ad Conf. B. *Disparitas* est, quia Verbum permittendo actionem inhonestam in sua natura humana, voluntate divina in illam consentiret, sicut dixi in prob. 2.; eamque produceret ut suam; ergo illi secundum sc non immerito imputaretur peccatum. Sed consentire in actum meritorium, non est meruisse; quia mereri respicit superiorem et præmium, quod nondum est merentis: quæ in Verbum *secundum sc* non cadunt; non enim potuit actiones meritorias offerre alteri tanquam superiori, a se natura et voluntate distincto, a quo præmium reciperet.

•101. *Obj. IV.* 1°. Impeccabilitas humanitatis Christi nequit æquare impeccabilitatem Dei; sed solus Deus dicitur absolute el simpliciter impeccabilis. 2°. Gratia et peccatum non opponuntur quoad potentiam, sed actum; ergo uccsanctitas Christi pugnat cum potentia proxima ad peccandum. 3°. Justus potest peccando perdere gratiam; eigO et humanitas unionem.

Ad. 1°@. B. 1). *min.* Solus Deus dicitur simpliciter impeccabilis per essentiam, adeoque cl radicaliter el remote C. solus impeccabilis omni sensu V. Nam el Beati impeccabiles sunt. Creatura igitur potest esse etiam impeccabilis. licet non eo modo, quo Deus; remote tamen: quia positio impedi-

mentorū facit, ul potentia non possit unquam prodire inactum, sicque non sil potentia ut proxime expedita ad peccalum.

.b/2.,m. R. .V. *Cons. Disparitas est.* Gratia et peccatum humanæ volimlali sunt accidentalialia, et ejus subsunt libertati, quæ ideo potentiam requirit ad illa; sed sanctitas Christi qua talis non est accidentalialis, sed substantialialis, intrinsece constitutiva, digniflcatiiva, quæ excludit et potentiam et actum.

Ad 3um. R. *Disparitas* est, quia gratia non constituit suppositum ; hinc non omnes actiones iusti sunt actiones gratiæ; ergo et a iusto procedere potest actio gratiæ opposita, ejusque expulsiva. At Verbum essentialiter sanctum humanitatis in Christo suppositum constituit.

402. *Dico IV.* Nequidem in Christo peccati fomes fuit, sive actu primo, sive secundo; sed uterque in eo extinctus fuit. Pro quo

Observa. Nomine fomitis non intelligitur præcise appetitus sensitivi substantialia, quia hæc etiam fuisset in statu innocentia; sed fomes hic in actu primo, est appetitus ille ut dispositus proxime ad motus inordinatos, adversantes rationi : quibus videlicet illam praevenit, illi resistit, atque ad objecta illicita inclinat. Unde potenliæ appetitivæ superaddit carcnliam subjectionis illius ad rationem , qua insignitus erat homo in statu innocenti». Inactu secundo autem, sunt actus ipsi sensualitatis, sive appetitus sensitivi actuales motus ad bona illicita, rationem antevertentes, vel praevenientes. Præterea fomes ille in homine ligari potest; item extinguui. *Ligari* tunc dicitur, quando Deus speciali ex providentia occasiones, objectaque removet omnia, e quibus secus orientur hujusmodi inordinati motus. *Extingui* vero, quando, praesentibus etiam objectis, appetitus sic subordinalurratiōni,ul non possit, nisi ex rationis imperio, prodire in actum, nec prodire ultra, quam ratio postulet. His positis

Prob. P. p. Ex Synodo gen. V. Collât. 8. Can. 12. (Lab. t. o. p. 575. B.) damnante eos, qui, cum Theodoro Mopsuesteno, Christum dicebant obnoxium fuisse passionibus concupiscenti», in iisque domandis profecisse. Idem SS. Patres tradunt. S. Leo M. epist. 35. ad Julianum c. 3. sub finem, ubi inquit, Christum nihil carnis su» habuisse adversum; S. Agatho epist. ad Constantinum imperatorem, lecta in Synodo gener. VI. Act. 4. (Lab. t. 6. p. 684.); S. Augustinus L. 2. de peccator, merit, cap. 29. η. 48. ; S. Joannes Damascenus L. 3. de Eide c. 20. alique.

Prob. 2l. p. Quia appetitus sensitivus, ut proxime dispositus, in hominibus effectus est peccati originalis ; at hoc caruisse Christum , est fide certum. Deinde etiam fomes in actu primo aliquid inordinati et imperfecti continet. Ac demum appetitus in Christo impediabatur a voluntate et perpetua rationis advertentia, ne inordinate moveri posset. Minus igitur adhuc fomes in actu secundo in Christo fuit; hic enim est molio actuali» appetitus sensitivi ad objectum sensibile contrarium rationi, prævertens rationem, et inclinans ad peccatum: at talis in Christo esse prorsus non potuit; tum ob peculiarem Verbi assisteiliam, cujus erat tales motus impedire; tum ob sanctitatem suam summarii ; tum ob despoticum voluntatis imperium in appetitum : quod Christum decebat multo magis, quam in statu innocenti» Adarnurn , vel Beatum in gloria.

Prob. 3. p.* Nam sequitur hæc ex dictis; extinguui enim fomitem, est,

non posse illum prodire in actum, vel propter negationem concursus divini, vel propter perfectionem donorum gratiæ et habitus virtutum, aliasve qualitates infusas appetitum cohibentes; cum enim inclinatio illa appetitui essentialis non sit, sed accidentalialis, tolli potest, vel præpediri ; sed passionēs Christi naturales per assistentium Dei specialissimam, et auxilia cftlcacissiina et plurima, quæ unio hypostatica exigebat, ita subject» erant rationi, ul nunquam, nisi ex ejus præscripto, se moverent.

ARTICULUS IL

AN, ET QUAM LIBERTATEM HABUERIT VOLUNTAS CHRISTI HUMANA ETIAM AD ACTI S IN.EQUALIS PERFECTIONIS ?

403. *Liberum* in genere aliud dicitur a servitute, aliud a coactione , aliud anccessitate. *Primum* est, quod alieno dominio subjectum non est, dicique solet *libertas liberationis*, eaque triplex est; prima est liberatio a servitute qualicumque , et simpliciter appellatur libertas a servitute ; altera est liberatio a peccato, et vocari subinde a Patribus solet libertas gratiæ; tertia est liberatio ab hujus vitæ miseriis, vocalurque libertas gloriæ, aut vitæ ælernæ. *Secundum*, liberum a coactione dicitur vulgo *libertas a coactione*, et consistit in immunitate a violentia, dum quis non coactus vi, spontanee ac voluntario operatur. Atque hoc sensu Deus se ipsum , et Beati Deum amant libere ; deque hac libertate ait Aug. in Enchirid. *Voluntas aut voluntas non est, aut libera est. Tertium* est *libertas a necessitate*, sive *indifferentia**; eslque sola proprie dicta libertas; ac definitur potestas proxime expedita operandi, vel non operandi ; vel operandi aliter, aut etiam actum oppositum.

Libertatem solummodo a coactione admisit Jansenius, et ante eum nonnulli Doctores catholici, ut se difficultatibus expedirent in hac quæstiono occurrentibus : si enim humana Christi voluntas impeccabilis ; quomodo libera ad servanda præcepta ? Aut si perfecte libera ; quomodo impeccabilis ? Ex aliis vero Doctoribus catholicis libertatem Christi ita nonnulli limitant.. ul velint, Christum habuisse necessitatem saltem moralem ad optimum : ut ex actionibus bonis debuerit exercere optimam, non quidem semper optimam actionum possibilium ; sed illarum, ad quas hic et nunc dispositionem habebat, ob actualem applicationem objecti, et concursum paratum.

404. *Dico J.* Humana Christi voluntas libertate privata non fuit. Est certum fidei dogma.

Prob. Is. 33. Oblatus est, quia ipse voluit. Joan, 10. 18. Christus ipse, *flemo*, inquit, *tollit eam* (animam) *a me; sed ego pono eam a meipso: et potestatem habeo iterum sumendi eam.* Sed hæc, similiaque Christi libertatem sat clare demonstrant. Hanc veritatem *docent* quoque Patres et Concilia, dum definiunt : fuisse in Christoproprietates naturæ humanæ omnes, inter quas libertas est potissima. Et ratio evidenter ostendit. Nam Christus, ut definit Trident. Sess 6. cap. 7., fuit meritoria causa nostræ justificationis et salutis; ad meritum vero necessaria est libertas. Neque obstat, quod

Christus peccare non potuerit ; ut enim recte Augustin. L. de Prædēsfin. SS. cap. 13. n. 30. inquit : *Numquid... ideo in illo non libera voluntas erat, ac non tanto magis erat, quanto magis peccato servire non poterat?* Illa igitur Christi libertas, etsi ad peccandum actu se non extenderet obunionem hypostaticam ac divinum suppositum , non ideo in ordine ad varios actus alios in ipso exulabat, aut minus expedita fuit.

465. *Dico II.* Voluntas Christi humana non tantum a coactione, sed et a necessitate perfecte libera fuit.

Prob. L Auctoritate Scripturæ. Ad Hebr. 12. 2. ait do Christo Apostolus: *Qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem , confusione contempla ;* ubi supponit Apostolus, potuisse Christum, si voluisset, crucem non sustinere. Inde in verba illa S. Chrys. homil. 28. n. 2. *Erat ergo ei promptum, si voluisset, non venire ad crucem ;* sed hoc libertatis indifferenti® est. Hanc porro declaravit in se Christus, Joan. It), ante cit. : *potestatem habeo*, etc. Nam, ut S. Aug. Tr. 119. in Joan. n. 6. explicat libertatem, qua Christus est mortuus: *Quis ila vestem ponit quando voluerit, sicut se carne exiit quando voluit ? Quis ita cum voluerit abit, quomodo cum voluerit obiit ?* Sed hæc perfectissima libertas fuit. Similiter Tr. 37. n. 9. in illud Joan. 8. v. 20. *nemo apprehendit eum : Quamdiu, ait, voluit, inter homines vixit ; quando voluit, a carne discessit : hoc est potestatis, non necessitatis.*

'i is

406. *Prob. II.* In Christo statuenda est libertas ea, quæ necessaria est ad meritum ; Christus enim juxta Trid. Sess. 6. cap. 7. justificationis nostra est causa meritoria ; at libertas necessaria ad meritum , non est tantum libertas a coactione, sed etiam a necessitate : sive libertas indifferentiæ, operandi, vel non. *Prob min. ex* Trid. Sess. 6. cap. 8. et Can. 4. ubi libertatem ad meritum requisitam definit per potentiam indifferentem ad utrumlibet, sive per potentiam consentiendi, vel non consentiendi gratiæ excitanti. Et ex prop. 3*. *Jansenii* damnata ab Innocentio XI. *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate; sed sufficit libertas a coactione.* Ex qua damnatione manifeste infertur, multo magis requiri libertatem indifferenti® ad meritum in statu innocenti®, qui erat proprius humanitati Christi.

Adde rationem Conci, præc. datam : fuisse in Christo juxta Concilia et Patres naturam nostram cum omni perfectione naturali, nec impossibili cum fine incarnationis : atqui libertas a necessitate est perfectio, eaque natur® nostr® connaturalis ; cum semper detur in puro homine, ut ostenditur in Tract, de Actib. human, et insuper conducebat ad incarnationis finem ; imo necessaria erat, ut Christus mereri posset ; ergo.

44)7. *Obj.* 1°. S. Th. in 3°. Dist. 18. q. unica a. 2. ad 5. respondet, Christum non amisisse libertatem, aut rationem laudis, sive meriti in operationibus : quia non coacte, sed sponte tendebat in bonum. 2°. Qui scit, aliquid absolute futurum, tali modo, loco, tempore, etc. non potest efficaciter velle oppositum: atqui sciebat Christus actus suos ita futuros.

Ad Ium. R. Doctor Angelicus præmitlit ibid, responsionem aliam, scilicet : *Liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundum nti-*

merum ; sed ad unum secundum genus, scilicet ad bonum ; quia ad malum mm potest; el hoc non excludit libertatem (tfbilrii : quia posse peccare, nec ut libertas arbitrii; nec pars Uberratis; eamque responsionem approbat q. 29. de Veritate a. (J. ad I. et in 3. p. q. 18. a. 4. ad 3. quibus in locis eamdem difficultatem solvit; cum igitur responsionis alterius , qu® obijcitur, neutro loco, nec alibi meminerit; tacite earn revocasse , censendus est.

Ad 2°. H. D. M. Si sciat, illud ita futurum osse, independenler a sua libertate, atque ex mera determinatione aliena C. si sciat, sic futurum ex propii® voluntatis determinatione libera Ar. At Christus sciebat actus suos ita futuros ex propria ac libera determinatione; igitur sciebat, possibile sibi esse oppositum suorum actuum , illudque proinde poterat velle efficaciter.

408. *Dico III.* Christus nec physice, nec moraliter necessitatus fuit ad optimum ; sed libertatem habuit ad actus inæqualis perfectionis, ut potuerit, omissis perfectioribus, actus minus perfectos ponere.

Prob, Datione. 1°. *Negative.* Nullum afferri potest necessitatis hujus fundamentum ; non enim eo nccessitabat unio hypostatica, aut sanctitas infinita; cum nequidem hæc Deum necessitaret ad optimum, ut fert communis Theologorum ; ergo mullo minus Christum : sicut enim actus Dei, sicel Christi non fiunt perfectiores ex majore perfectione objecti ; quia jam aliunde infinite perfecti sunt. Nec visio beatifica ; quia hæc non necessitabat ad actus viæ, nec statui merendi et libertati obfuit ; at Christus viator erat, et comprehensor. Nec denique imperfectio aliqua ex electione actus minus boni in Christum redundans; imprimis enim electio majoris boni nusquam præceptq est; ex altera vero parte Christus actum minus perfectum eligens, non voluit minoritatem *formaliter*, vel carentiam majoris boni ; sed directe dqn-taxat ferebatur in bonitatem objecti minus boni propriam.

2°. *Positive.* Nam 1. necessitas physica multum detrahit libertati Christi, quoad laudem et meritum; cum non sit magnopere laude dignum, ex duobus bonis æqualibus posse tantum eligere unum pr® alio : at, ipsius rationis instinctu, laudem meretur ; si, cum possis eligere minus perfectum, seligas, quod perfectius. 2. In electione minoris boni nulla est imperfectio moralis, sed minor duntaxat perfectio ; ergo nec ulla cogebat necessitas *moralis*; imo si fuisset imperfectio, Christus non fuisset solum necessitatus moraliter, sed usque adeo physice : quia Christo impossibile fuit physice, admittere imperfectionem positivam, ac indecentiam moralem. 3. Christus erat vere liber ad moriendum pro homine, vel non ; ut dictum Conci. P. : atqui hæc erat libertas ad actus inæqualis perfectionis; perfectior enim erat actus obedienciæ et acceptionis mortis pro salute hominis, quam actus oppositus illam renuens.

409. *Obj. I.* Christus est perfectissime amicus Dei : sed ad amicitiam talem spectat, eadem eodem modo velle et nolle; ergo Christus necssitabatur ad actus illos, qui Deo magis placebant : sed Deo magis placent actus perfectiores ; ergo.

II. 1°. Quilibet Christi actus Deo infinite placebat ob dignitatem personæ operantis, conferentem operationi dignitatem et valorem infinitum ; tametsi

inter actus Christi detur major, vel minor bonitas, sive ratione objecti, sive intensionis : et actus perfectior tantum ratione modi magis placeat.

R. 2°. *D. min.* Ad perfectam amicitiam spectat, eadem eodem modo velle, ac nolle, si conferant ad felicitatem, aut amici, aut propriam C. si non, V. Aliud est de homine tantum viatore; hic enim eliciendo actum magis perfectum, se magis disponit ad felicitatem suam, Deumque magis laudandum in gloria.

•HO. *Obj. IL* Si Christus potuisset exercere actus minus perfectos; capax fuisset imperfectionis moralis: sed hoc adversatur infinite) Christi sanctitati; ergo. Proð. *seq. M.* Imperfectio enim moralis est electio objecti mimis perfecti propter se, præ magis perfecto.

R. *V. seq. M.* et /»o6. *D.* Imperfectio moralis est electio objecti minus perfecti, quando electio illa reddit subjectum minus dispositum ad finem suum ultimum C. si hoc non faciat .V. At talis electio Christum non poterat jla reddere minus dispositum.

411. *Inst. 1.* Qui minus perfecte operatur, est reprehensibilis; ergo imperfectionis moralis reus.

R. *D. Ant.* Si ob minus perfectum operandi modum, redditur minus idoneus ad beatitudinem, vel hujus amiltendæ se exponat periculo C. secus *N. Ant. et Cons.* Laudabilitas, vel reprehensibilitas; moralis perfectio, vel imperfectio considerantur juxta D. Th. in ordine ad finem ultimum. Unde sicut Deus non esset reprehensione dignus, si vel mundum plane non condidisset, vel non optimum; sic nec Christus, si poneret actum non optimum, quem posset.

Inst. 2. Si Christus non esset dignus reprehensione, eligendo actum minus perfectum; neque foret dignus laude et præmio, eligendo actum perfectiorem; proinde peractum obedientiæ non meruisset redemptionem: sicut Deus non est dignus præmio ponendo optimum : sed sequela hæc admitti non potest ; ergo.

R. *V. seq.* Non est eadem ratio de reprehensione et demerito, quæ de laude et merito. Qui ponit opus honestum, est dignus laude; quamvis per illud non promoveatur ad felicitatem, ut in Deo patet; dignus eliam præmio est, si positum opus honestum obsequiosum sit præmianti, aut superiori; unde Deus ex operibus suis solum exigere potest laudem, non præmium; contra vero ex eorum omissione non foret reprehensione dignus; quia idcirco non redderetur ad felicitatem minus dispositus. Unde patet, quomodo Christus potuerit libere non obire mortem pro homine, citra ullam imperfectionem moralem stricte talem; licet enim tunc caruissel aliquo bono indebito, scilicet titulo Redemptoris; non tamen minus fuisset dispositus ad felicitatem suæ naturæ ac meritis consonam. Ex dictis fluit sequens

Corollarium : Humana Christi voluntas non modo fuit libera libertate conlrarielalis, sed etiam contradictionis; quia non solum fuit libera in eligendo hoc, vel illo bono: quod est, esse liberum libertate conlraric-talis; sed eliam in eligendo, vel non eligendo uno, eodemque bono: quod est, esse liliorum libertate contradictionis. Ncc refert, quod humana Christi voluntas fuerit impeccabilis; nam ad meritum non requiritur li-

berins ad bonum ct malum; sed sufficit indifferentia ad hoc, vel illud bonum; vel ad bonum, el omissionem boni, ut observavimus supra n. 404. exS. Aug. el docet Doctor Angelicus 3. p. q. 18. a. 4. ad 3.

ARTICULUS III.

AN CHRISTUS, ET QUALE HABUERIT PRÆCEPTUM OREUNPI MORTEM ?

112. *Nota.* Præceptum et mandatum non raro inter se differunt; in Scripturis tamen et apud Theologos passim sumuntur pro eodem; eadem enim voce græca in Scripturis præceptum innuitur, et mandatum. Differt præceptum a consilio, suasionem, adhortationem; hæc enim absque auctoritate fieri possunt, et ab inferiore, imo subdito; præceptum vero a superiore, habente auctoritatem et potestatem in eum, cui præcipit, oritur; estque voluntas superioris, qua auctoritative vult vel fieri, vel omitti aliquid a subdito.

Præceptum *rigorosum*, juxta Suarez Disp. 43. aliosque, dicitur, quod voluntati subditi necessitatem moralem imponit, rem præceptam faciendi. Sic enim hic dicitur necessitas moralis, sicut alias impossibile dici solet, quod inhonestum est, ac quod honeste facere non possumus. *Non rigo-rusum* est, quod talem necessitatem non imponit, ut stanto præcepto, possit imperatum opus omitti : ita præcepti non rigorosi nomine venit simplex significatio voluntatis suæ, facta a superiore, et a subdito cognita.

Præceptum rigorosum aliud est *absolutum*, cujus vis et obligatio a voluntate subditi amoveri non potest; quod oriri potest vel ex natura præcepti, ut si est naturale; vel ex voluntate superioris, vi cujus nec relinquit subdito libertatem illud acceptandi, vel non; ncc petendi dispensationem. *Condi-tionatum* aliud, vel, ut rectius loquar, *non absolutum omni modo* est, quando superior relinquit libertatem subdito acceptandi præceptum, vel non, dum datur; vel postea petendi, et impetrandi revocationem illius, aut dispensationem.

Quærilur nunc: /in, ct quale præceptum fuerit, quod dicitur habuisse Christus, obeundi mortem ?

Ratio dubitandi est, quia Christus perfecta libertate mortuus est, ut omnes consentiunt; mors enim ejus meritoria fuit : sed cum etiam dicatur habuisse præceptum moriendi, videtur, cum præcepto libertas conciliari non posse; quia præceptum inducens necessitatem moralem Christus trans-gredi non poterat. Pro quo nodo dissolvendo scire interest, varias Doctorum sententias.

P. Est Thomistarum, qui, uti prædelerminalionem physicam, ita hoc præceptum, quod strictum el rigorosum dicunt, connectunt metaphysice cum actu obediendi libero; licet a Christi anima sit inimpedibile. Verum hæc sententia ex iisdem impugnatur principiis, quibus prædelerminatio physica.

2*. Moiinæ, Tanneri, el aliorum est, qui libertatem cum rigore præcepti exponunt per principia proxima, vel auxilia indifferentia ad observationem præcepti concessa. de se repudiabilia; tamen prævisa ut efficacia. At in hoc

systemate aut impeccabilitas Christi patitur, aut libertas, Si enim per hanc auxilia præse habetur in Christo potestas ad moriendum, et non moriendum ; ad obediendum, et non obediendum; mentiendum, non mentendum , etc. (eodem enim modo ex auxiliis hisce loqui possumus de præceptis naturalibus et positivis), tunc non habetur impeccabilitas, sive non peccandi necessitas; quia impeccabilitas est incompatibilis cum potestate peccandi: si vero per hæc auxilia non habetur in Christo potestas ad moriendum, et non moriendum; neque vera habebitur libertas indifferentiæ. Hæc sententia a quibusdam etiam eximio Suarez tribuitur, sed , ut ostendit noster Thymus Gonzalez, immerito.

3J. P. Vasquez tribuitur, habuisse Christum præceptum vere rigorosum obeundæ mortis; at liberum duntaxat fuisse ad illius circumstantias.

4*. Eaque multorum , contendit, datum Christo fuisse præceptum rigorosum, sed suo sensu conditionatum, ut supra descripsi; sicque, stante præcepto, libere mortuum ; tamen quod potuisset non acceptare præceptum; tum quod acceptato præcepto, impetrare potuerit illius revocationem. At, præterquam quod rationes Conclusionis nostræ pugnent contra utramque, prior adhuc minus cum S. Scriptura convenit, quæ Christo libertatem quoad mortem simpliciter, adeoque quoad substantiam tribuit, dominum de morte Christi agit; liber vero quoad circumstantias rei, non dicitur simpliciter et absolute liber : alioquin Christus simpliciter et absolute liber dici posset quoad præcepta naturalia.

5*. Et ultima rursus multorum est, et primi ordinis Theologorum, præceptum hoc non fuisse rigorosum ; sed præceptum sensu latiori : quatenus Pater, ut concipi potest, Christo homini varios ostendit modos, quibus redimi humanum genus possit, quin tamen ullum stricte præciperet; solum significans, inter eos sibi quidem magis placere , si via satisfactionis condignæ redimat, et mortem subeat; quin tamen, si nollet, propterea se displicentiam aliquam incursurum sciret ; sed solum consequenter cariturum speciali, accidentali gloria Redemptoris. Christum igitur, quia maxime diligit Patrem, et desiderat facere, quodeumque illi placitum intelligit, juxta illud : *Ego, quæ placita sunt ei, facio semper*, se libentis» sime submittit ; more filiorum diligentium, paternæ voluntatis placitum suum vocat mandatum; sicque propriissime et ad litteram : *Oblatus est, quia ipse voluit*. Is. 53. Haec D. Anselm, postea cit., Petavius, Albertus, Pald., Lorca alique apud Platellium. Cum quibus

413. *Dico*. Christus non accepit præceptum rigorosum, obligans in conscientia et moraliter, obeundi mortem.

Prob. I. Ex Scriptura. Joan. 10. 17. inquit Christus : *Propterea me diligit Pater; quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me; sed ego pono eam a me ipso, et potestatem habeo ponendi eam : d potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a Patre meo*. In his verbis, 1°. cum se habere dicit *potestatem ponendi animam suam*; ex proprietate nominis intelligi debet, utriusque amplectendi (subeunda? mortis, et omissionis ejus) fuisse ei optionem liberam, non unius diminuât. Et vero ridiculum foret, si, qui ligatus detinetur in carcere, dicat, se potestatem habere manendi in carcere. 2°. Debet intelligi respectu ulrins-

que optio libera *proxime, immediate el formaliter*; hoc enim rursus vox *potestas*, sensu proprio el obvio sumpta, exigit; certe ligatus impedimento matrimonii, licet alias dispensabili, nulla proprietate diceret : potestatem habeo ineundi matrimonii, vel non; quia, stante adhuc et nondum sublato per dispensationem impedimento, non habet potestatem, seu libertatem moralem ineundi matrimonii, sed solum petendæ dispensationis; idem est de eo, qui voto constrictus est ; ergo Christus hic loquitur de libertate indifferenti proxime expedita, ita ut fuerit liber circa mortem ipsam immediate, proxime, et formaliter; non mediate tantum, media scilicet impetratione revocationis, aut dispensationis præcepti. Ac proinde illa addita : *Quia mandatum accepi*, non possunt indicare præceptum rigorosum, sed in sensu latiori, quo etiam sæpe in Scriptura sumitur. Plura ex solutione objectionum , quantum ad Scripturam, colliges.

414. *Prob. II.* Ex Patrius strict...n in Christo præceptum expresse negantibus. Inter quos S. Cyrillus Alexandrin. L. 40. in Joan. (opp. t. 4. p. 882. C.) tam hoc de morte perferenda, quam alia, quæ præcepta nominantur, proprie fuisse præcepta negat ; sed quæ in monte, arcanoque consilio Patris esse sciret, tanquam mandata sibi forent, sponte sua executum fuisse *Quandoquidem , ait, ista sustinuit; Deus ipsum superexaltavit. Igitur hactenus in voluntaria subjectione paternorum consiliorum executionem , quæ el mandatorum loco apud se esse, in ea, quam ad illum habuit, oratione Filius asserit. Nam eum, utpole Verbum, consilia Patris intelligent, et genitoris sui profunda scrutaretur, quod huic visum est, reipsa præstat, et loco præcepti habet*.

S. Chrysost. constanter præceptum negat. Homil. 60. in Joan. n. 2. (opp. t. 8. p. 354. D.), quod mandatum moriendi a Patre Christus accepisse dicitur, interpretatur sic, ut sit, *placere illi, quod ego facio*, etc. subinde n. 3. (ibid. p. 355. A.) negat absolute præceptum fuisse : *Nam si, inquit, præcepto fuisset opus; quid attinebat illum dicere, a me ipso pono? Quippe, qui a se ipso ponit, nihil habet opus præcepto*. Hom. 59. n. 3. porro et 75. n. 4. rursum negat præceptum obligans, et dicit vocari præceptum humano more.

S. Ambrosius de Fide L. 4. e. 10. n. 121. *Sicut potestatis suce esse significat ponere animam et liberæ voluntatis : ita etiam quod secundum mandatum deposuit Patris, suce ac paternæ voluntatis significat unitatem*.

Euthymius in Joan. 10. 18. *Nihil aliud ostendit Patris præceptum, quam tolant conformitatem (ὁμοῶς) ad Patrem : hujusmodi siquidem dispensatoria sunt propter auditorum imbecillitatem*.

Didymus Alexandrinus de Trinit. L. 3. c. 21. p. 397. *Mortem eo modo quo ipse novit et voluit, gustavit in carne... alioquin aliqua etiam Patri impotentia tribueretur ob ea verba, si possibile est; et timor, quireipsa nullus est, Filii arguetur propter illud, transeat; et involuntaria videbitur ejus in crucem ascensio, quæ ex illius benignitate in homines , liberaque ipsiusmet voluntate profecta est... et mendax invenietur... Dominus qui ait : Ego pono animam meam, etc*.

S. Augustinus serin. 5. n. 3. *Quid enim illi (Christo) opus erat tanta pati, cui licebat el non pati?* Et de Trinit. L. 4. c. 13. n. 16. *Demonstravit spi-*

ritus Mediatoris, quam nulla paⁿa peccati usque ad mortem carnis accesserit, quia non eam deseruit invitus ; sed quia voluit, quando voluit, quomodo voluit,

S. Anselmus medii. 4ⁱ. de Redempt. gener. humani. Yon *illi homini Pater ut moreretur cogendo praecepit, sed ille, quod Patri placitum et hominibus profuturum intellexit, hoc sponte fecit.* Et infra. *Sic itaque Patri liberam obedientiam exhibuit, cum hoc, quod Patri placitum scivit, sponte facere voluit. Denique quoniam Pater illi hanc voluntatem bonam dedit, quamvis liberam; non immerito dicitur, quia eam relut praeceptum Patris accepit.* At L. 1. Cur Deus homo. c. 9. rem a capito exponit, illud : *Non sicut ego volo, sed sicut tu,* ita interpretans: *Quia humanum genus restaurari nolebat Pater, nisi faceret homo tam magnum aliquid, sicut erat mois illa... idcirco dicit Filius, illum velle suam mortem ; quam ipse maluit pati, quam ut genus humanum non salvaretur... Sic ergo voluit Deus Pater mortem Filii, quia non aliter voluit mundum salvare, nisi homo tam magnum aliquid faceret, ut jam dixi. Quod Filio volenti salutem hominum tantumdem valuit, quantum, si illi mori praeceperet. Unde ille, sicut mandatum dedit illi Pater, in sensu declarato, sic fecit : el calicem, quem dedit ei Pater, bibit obediens usque ad mortem.* En quomodo S. Anselm, explicet mandatum, scilicet, diligenti Patrem et nos Filio, solius paternae voluntatis placitum fuisse, quasi praecepisset. Siccum Anselmo fere Christi charitati redemptionem nostram tribuit Doctor Angelicus L. 4. contra Gent. cap. 55. ad 15. et 16. et in Joan. c. 14. lect. 8. aliique apud Petavium L. 9. c. 8. et R. P. Nicolaum RayeS. J. in Thesibus Theolog. contra rigorosum Christi praeceptum de morte subeunda, Th. 3*. et seqq. (Zaccar. Thesaur. Theolog. t. 9. p. 704.).

415. *Prob. III.* Ratione. 1°. Non est asserendum in Christo praeceptum positivum rigorosum sine iirmo et claro fundamento ; tale autem non affertur, ut patebit solutione objectionum. 2°. Magis consonum erat amoris Patris erga Christum filium naturalem, et scientia? de ejus promplitudine ad exequendum omne Patris placitum : item dignitati Filii, Patris sui diligentissimi, quod divinum beneplacitum ei insinuaretur solummodo, citra praeceptum rigorosum obligans in conscientia. Cui enim bono aut fini Pater imponeret Filio praeceptum strictum, illum in conscientia obligans, qui omnis culpae erat incapax, et ad exequendam Patris voluntatem, alio incitamento non egebat, quam illam nossē? An ut Filium in obedientia exerceret, ut propterea sibi meritum compararet? sed qui exerceret, cum Filius, etiam antepraeceptum, implendae voluntatis paternae esset studiosissimus? aut num minus obediens dicitur filius moriger, qui sponte sua voluntatem implet patris : ac propterea minus laude et praemio dignus, quam qui praecepto ad hoc compellitur?

416. *Obj. I.* Christum de subeunda morte praeceptum habuisse, passim Scriptura refert. Joan. 15. 10. *Si praecepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea : sicut et ego Patris mei praecepta servavi.* Et 10. 17. *Hoc mandatum accepi a Patre,* ibid. 11. 31. *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio;* ergo. *Conf.* 1. Si Christus non habuisset de morte subeunda praeceptum rigorosum, non fuisset vere obediens : sed hoc videtur adversarium S. Scriptura', ad Philipp. 2. 8. *Humiliavit semelipsum, factus obediens*

usque ad mortem ; mortem autem crucis. Ad liefer. 5. *Didicite his quae /x u i u s c s i obedientiam.* Tum Patribus qui passim Christi obcdienliarn comincmlant. *Conf.* 2. Ad Rom. 5. obedientia Christi opponitur inobedientiae Adami : *Sicut per obcdienliarn unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita per unius obedilionem justii constituuntur multi;* ergo sicut Adam habuitpraeceptum rigorosum, ita et Christus.

R. 1). .In/. Scriptura refert Christum habuisse praeceptum strictum, obligans in conscientia N. praeceptum in sensu latiori, ut supra explicatum C. Sic enim hic sumere *praeceptum*, nos monet Scriptura ipsa et Patres citt. in prob. Conci. Quae inde confirmantur, quod, phrasi Scriptura 7 nomine praectpli el mandati, non semper veniat praeceptum rigorosum. Exempli sunt plurima. Sic Matlh. 19. Moyses dicitur *praecepisse libellum repudii* ; at certum est, hic non inlelligi praeceptum obligans. Malth. 15. Christus *praecepit lurbæ, ul discumberent.* Mare. 7. 36. *Praecepit illis, ne cui dicerent. Quanto autem cis praeicipiebat, tanto magis plus praedicabant.* Sed in neutro praeceptum strictum fuit. Sic 3. Reg. 17. 9. ait Deus ad Eliam : *Surge, et vade in Sareplha Sidoniorum, ct manebis ibi: praecepi enim ibi mulieri viduae, ut pascas te.* Ubi non intelligendū est praeceptum obligans; sed inspiratio divina, quam libere sequeretur mulier. Prætcrea Christus mandatum sibi a Patre datum extendit ad plurima, aut etiam omnia sua dicta et facta, Joan. 12. 40. et Joan. 14. cit. locutio illa Christi generalis est ; nec tamen omnia ista Christo mandata fuerunt praecepto rigorofo, ut fatentur ipsi adversarii; sed vocat illa mandatum, quia videbat placere Patri : *Ego, quae placita sunt ei, facio semper.* Denique Joan. 14. cit. dicens: *Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, ct sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio;* salis indicat, quod ita faciat, quia diligit Patrem; nec proin praeceptum rigorosum se habere. Non est igitur, quod vocem *praeceptum, mandatum* adeo urgeant adversarii.

Ad Conf. 1am. R. V. seq. Nam Doctor Angelicus 2. 2. q. 104. a. 2. de obedientia, ut est virtus specialis, docet : *Tanto videtur obedientia promptior, quanto expressum praeceptum obediendo praevenit, voluntate superioris intellecta.* Deinde hanc obedientiam, dum homo obedit non obligatus, perfectam pronuntiat : *Sic ergo, inquit, potest triplex obedientia distingui : una sufficiens ad salutem, quae scilicet obedit in his ad quae obligatur : alia perfecta, quae obedit in omnibus licitis; et alia indiscreta, quae etiam in illicitis.* Et paulo ante illam obedientiam, dum quis non obligatur, vocat *cumulum perfectionis.* Unde el hanc perfectionem obedientiae voluit S. Ignatius, fundator Societatis,esse aediticii spiritualis fundamentum ; c contra obedientiam, quae nonnisi praecepto movetur, vix dignam obedientiae nomine censet. Et ratio a priori est ; quia ad obedientiam plus non requiritur, quam quod, cognita superioris voluntate, ponatur opus, quia illi gratum est ; nam specialis honestas obedientiae consistit in reverentia exhibita voluntati superioris : quae eo major est, quo minus est coacta praecepto. Igitur Christus non tantum vere, sed et perfecte obediens fuit subeundo mortem, citra expressum hujus pTaeceptum. Hinc

Ad Conf. 2am. R. J°. At. Cons. Praelcrquam enim quod comparisonem illam ab Apostolo institutam, aliunde constet, non quoad omnia perfectam esse, et adaequalem; potest, ex dictis, opponi obedientiaChristi iuobedien-

liæ Adami, etsi præceptum obligans Christus non hahucrit. Imo sic magis opponitur; nam quanto majorerai inobedienlia Adami, quod, habito præcepto riguroso, sub tam gravi comminatione mortis non obedierit; latio perfectior contra erat Christi obedienlia, qui usque adeo, quin positivum præceptum exspectaret, cognito solo paterna* voluntatis placito.se illici morti subjecit. Et vero si adversarii contendere velint comparationem Ap> stoli esse, quoad præceptum utrique datum , perfectam,

R. 2°. *et retorq.* Ergo et sicut Adamus habuit præceptum obligans sub gravi culpa, et comminatione odii divini, etc., etiam tale habuit Christus. sed hoc nolunt patienter ferre adversarii; neque etiam possunt. Hem: ergo sicut præceptum Adamo datum non dependebat ab hujus acceptatione libera, et petenda dispensatione, si vellet; ita nec præceptum Christi dependisset; ac proinde necessario, non libere, ullo modo mortuus est.

i1''. *Obj. II.* Christus homo est capax præcepti rigorosi; ergo nihil velat asserere, ipsum tale habuisse. *Prob. Ant.* 1°. Angeli et Beati, licet ob visionem beatificam impeccabiles sint, talis præcepti capaces sunt; eigo etiam Christus. 2°. Christus, qua homo, erat Dei servus: sed servus potest obligari a Domino præcepto riguroso. 3°. Voluntas humana Christi non erat essentialiter beata; nec proin recta, sive ipsa rectitudo; ergo dirigi poterat tali præcepto, tanquam regula.

R. 1°. *T. Ant. N. Cons.* Licet enim permittatur, absolute fuisse capacem talis præcepti; de facto tamen tale non habuit juxta rationes Conci. Sed

R. 2°. *D. Ant.* Erat capax præcepti obligantis *in conscientia, sub culpa, comminatione* odii divini, etc. .V. obligantis instar *præceptorum naturalium* C. Obligari Christum præceptis naturalibus, nihil aliud est, quam cum ex necessitate metaphysica teneri ad servanda ea, non secus ac Deus tenetur ad amandum se ipsum, et sicut Beati amant necessario Deum, et divina servant mandata. Sed hinc fit, quod Christus observando præcepta naturalia nihil potuerat mereri quoad substantiam operis præcepti; sed solum quoad circumstantias non præceptas; quia, etsi circa præcepta naturalia, quoad substantiam eorum servanda, necessitatem haberet; libertatem tamen rtiinuit circa implenda illa quoad certas circumstantias. At respectu mortis perfectam libertatem habuit quoad substantiam, et meritus est morte ipsa, quoad hujus substantiam; ergo circa illam non habuit præceptum obligans ad instar præceptorum naturalium.

Alterius vero præcepti, quo obligaretur in conscientia, sub culpa, et comminatione, incapax fuit; quia ob impeccabilitalcm nullius erat culpæ capax; ergo frustra illi talc præceptum daretur. Hoc præceptum haberet hunc tendendi modum: si per impossibile præceptum violaverit, culpæ reus erit per impossibile; sed præceptum hujusmodi, utpote prorsus otiosum, Deo inconveniens est.

*Ad prob. 1.°**. R. .V. *Ant.* Si intelligas præceptum importans obligationem in conscientia, et sub comminatione. Sed angeli, utpote impeccabiles, dirigi tantum a divina voluntate possunt ad aliquid *necessario* præstandum; sicut diriguntur a præceptis naturalibus ad præslanda alia.

Ad prob. 2im. R. 1°. *D. Ant.* Est servus servitute stricte dicta ;V. latius sumpta C. Servus in luto suo rigore acceptus importat 1. quod non sit sui

juris, sed alterius; 2. dicit inferioritalem personæ respectupersonæaltee- liis, cujus est servus; 3. quod non communicet in bonis et honore'cum (lumino, nec habeat ad hærcdilatem jus: at Christus semper est persona æqualis Deo, et Christus qua homo communicat in bonis cmn Deo; habet jus ad hærcdilatem; ergo non est servus stricte dictus, ac merito titulum *inci*, scilicet stricte dicti, damnarunt in *Felice* et *Elipando* Patres Franco-furdienses cum Adria no Papa. Potest tamen dici servus latiori sensu a servilulenaturali, qua omnis creatura subjecta est Deo; Christus enim secundum humanitatem creatura est, sicquc solum servus Dei, sive subjectus, et obediens Deo. At hoc permissio,

R.2°. *T. .1. zV. Cons.* Ad rationem enim servi sufficit; quod Dominus possit ab eo, quod libuerit, consequi: vel obligando illum in conscientia, si sil peccabilis, vel necessitando inelaphysicc, si, ut in casu nostro, sit impeccabilis.

Ad prob. 3°m. R. A. D. *Cons.* Ergo potest ita dirigi, *ul præcisa* ab unione cum Verbo C. ul jam Verbo unita A'. Cum enim, supposita unione tum Verbo, ab hoc dirigatur, ut dictum toto Articulo 2., silque absolute impeccabilis; ad quid imponetur præceptum, obligans in conscientia, ut ab eo dirigatur ceu regula /

ARTICULUS IV.

DE SANCTITATE HUMANITATIS CHRISTI; GRATIA, ALIISQUE SUPERNATURALIBUS DONIS.

418. *Nola I.* Primarium Christi hominis decus et ornamentum in sanctitate et gratia consistit. Sanctitas *una* est *imperfecta*, quæ convenit rebus diam inanimis; ut templis, vasis, vestibus, cæterisque rebus divino cultui dicatis, juxta illud Levit. 12. *Omne sanctum* (h. c. Deo dicatum)non *tanget**, Ell's. 94. *Domum tuam decet sanctitudo*: consislitque in extrinseca tantum denominatione a voluntate dicantis et ordinantis rem ad cultum divinum: et derivat in rem consecratam, passivam quamdam exigentiam honoris et venerationis.

Altera est perfecta et vera, soliusque naturæ intellectualis propria, interna et supernaturalis. Hæc, a priori spectata, est *perfectio morum in actu et habitu*: *excludens peccatum, reddensque subjectum recte dispositum ad omne, quod rectum et honestum est, operandum*. Duo enim hæc sunt de primo et explicilo sanctitatis conceptu: primum, ut sit forma ipsa spiritualis munditie, a sorde peccati; ut inquit Dio x y s. de Divin. Nominib. c. 12. *Sanctitas est omni scelere libera, perfecta'que', et penitus incoinquinata munditia*. Secundum, ut sil honeste operativa; est enim sanctitas quædam animi sanitas; proinde sicut perfecta corporis sanitas corpus non tantum formaliter consiluit in certa humorum temperie, sed et expeditum reddit ad exercenda munia animanti salubria; ita proportionaliter primo et per se sanctitas animi hunc mundum constituit a peccati labe, simulque expeditum reddit ad honeste, et conformi ler legi æternæ, operandum. Geminum hoc sanctitatis munus expressit S. Joan. ep. 1. c. 3. *Omnis, qui natus est ex Deo* (vel sanctitate increcala, vel creata per gratiam habitualetn, quæ est forma rege'

ncraliva novæ crealuræ in Christo), *peccatum non facit* ; en lacullas rede operandi : quoniam *semen ipsius in eo manet* ; en formalis animi mundities, quam simul præslal sanctitas, vel gratia, cum potentia honeste operandi; cx eo, quod sil semen, et participatio increatro sanctitatis.

Ex primario hoc sanctitatis conceptu, alii per se connexi consequuntur. Primus, quod reddat subjectum dignum , imo actu dilectum speciali amore amicitiae Deo ; cum nequeat Deus speciali amore amicitiae non diligere, quem videt similem sibi, el,ob participationem sanctitatis, sute consortem naturæ. Secundus, quod faciat dignum beatitudine, et ad hanc conferatjus; hoc ipso enim, quod faciat dignum el dilectum amore amicitiae Deo,etiam dignum facit beatitudine; cum amor amicitiae importet communicationem bonorum , maxime supernaturalium, ac beatitudinis. Propter hos cffectus sanctitas a posteriori dici solet paucis: *perfectio, vel forma, aut quasi forma, reddens subjectum amabile Deo, ct dignum hæreditate æterna*. Si vero forma tam hos, quam priores effectus tribuens, sit accidens; subjectum accidenlaliter tantum sanctificari dicitur: qua ratione de facto sanctificantur iusti per celebre illud accidens supernaturalc, quod *gratiam habitualement d sanctificantem* vocamus. Si forma ilia, vel quasi forma sit substantia; per eam substantialiter sanctificatur id, quod illi unitur physice. Hæc sanctitas substantialis alias *gratia incarnata* , item *gratia unionis* compellatur.

Nola II. Certum est 1°. Christum, ut hominem, a primo conceptus sui momento sanctum esse; ita enim fides docet, Joan. 10. 36. *Quem Pater sanctificavit, et misit in mundum*. Luc. I. 35. *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*. Cerium est 2°. Christum , prout significat totum compositum Theandricum, ex Verbo el humanitate, esse sanctum substantialiter; sic enim ob inclusam deitatem ipsa est substantialis sanctitas. Quærilur igilur, an Christus, qua homo, sive Christi humanitas, sit sancta sanctitate substantiali? deinde: An, si ita sancta fuerit, prælereæ etiam gratiam habitualement simul acceperit?

H9. *Dico L* Humanitas Christi sancta est substantialiter sanctitate increata Verbi. Est communissima Theologorum cum Doctore Angelico contra Marsil. et Durand.

Prob. Humanitatem Christi esse sanciam substantialiter, nihil est aliud, quam eam habere in se quid substantiale, vi cuius reddatur immunisa peccato, recte disposita ad honeste operandum, conformiler regulæ morum, filius Dei, amabilis amore amicitiae, digna hæreditate coelesti, atque jus acquirat ad visionem beatificam : sed hæc omnia habet humanitas ex unione cum Verbo ; Verbum enim ab ea omne peccatum excludit : quin illam reddit impeccabilem, facit dispositam et expeditam ad operandum supernalnraliter circa omne, quod rectæ rationi conforme est. Proinde si gratia habitualis et creata creaturam rationalem sanctificat ; multo magis sanctificat humanitatem ipsa sanctitas increata Verbi : hæc enim non tantum est imperfecta similitudo naturæ divinæ, ut gratia creata habitualis, sed est ipse Deus; nec tantum facit lilium Dei adoptivum, sed naturalem; nec confert jus ad beatitudinem qualecumque, destructibile, cl amissibile, sed indeslnictibile, æternum.

DE VOLUNTATE HUMANA IN CHRISTO;

120. *Neque dicas.* 1°. Sanctitas Verbi est a se, irnparcipala ; hæc Vero nequit denominare sanctum ab alio. 2°. Humanitas non est beata beatitudine substantiali Verbi ; ergo nec ita sancta. 3°. Non est formaliter fefema, immensa, omnipotens : æternitate, immensitate, omnipotentia Verbi ; ergo neque, etc. Nain

,ld 1°01. II. I), *min.* Hæc sanclitâs a se nequît denominare sanctum ab alio quiddilalivc, el identice C. participative Ar.

*Ad2°**. H. *Disparitas* est, quod hæc bealiludo aliunde repugnet ; consistit enim in operatione vitali increata; oirinis veto operatio vilaliè creature debet immanentor produci, adeoque quid creatum esi.

Ad 3u,n. K. 1°. Idem argiimcntuih valet contra subsistentiam, adeoqub retorqueri potest.

R. 2°. *IV. Cons.* In assignanda disparitate Auctores variant. Nobis hæc præpla'cet; quia scilicet illorum effectuum, ac denominationum æternæ, etc., Immanitas capax non lest ; redditur autem sancta per deitatem Verbi, qurti 'effectus hujus formalis : *sancti*, sicut alterius : *subsistentis* subsistentia Verbi, capax est.

Si quieras ulterius : Cur dicatur capax effectuum pobteriorum, non priorum ?

R. 1°. *Retorq.* Anima Christi et eujuslibet hominis iusti per gratiam habitualement , accidentalem, supematuralem in ea existentem redditur, ac denominatur sancta et grata; non vero redditur, ac denominatur ab ea supernaturalis, accidens, existons, etc.; cur? nisi quia horum effectuum ac denominationum capax non est; est autem capax priorum , sancti, et grati. Cur autem istud? quia, ut quid dicatur accidens, debet existere in alio tanquam subjecto inhæsionis; ut dicatur supernaturalc, debet excedere vires et exigentiam naturæ, etc. ; quæ, ut palet, animæ convenire non possunt; ad hoc autem, ut anima dicatur sancta, grata Deo, sufficit, qbod habeat sibi unitam gratiam sanctificantem, quæ præstat effectus sanctitatis supra relatos.

R. 2°. Conformiler dictis contra Ubiquistas : ideo illorum effectuum non est capax humanitas, quia, ut quis dicatur omnipotens, debet *vi propria* pusse omnia ; ut dicatur immensus , debet esse *per se* ubique; ut æteimus, debet esse *sine initio et fine essendi*; hæc enim esse propria et formalia harum vocum significata, communis usus docet. At vero, ut natura humana dicatur sancta, plus non requiritur, quam ut habeat unitum sibi ens divinum, a quo reddatur immunis a peccato, expedita ad supernaluralilor et honeste operandum, amabilis Deo, etc. ; quod si præstare subjecto potest gratia accidentalis; multo magis ipsa Verbi uniti increata sanctitas.

Cœlcrum cum omnis denominatio intrinseca oriatur a forma aliqua subjecto unita, et in presenti composito Theandrico, in quo est humanitas substantialiter sancta, duplex forma, vel quasi forma reponatur, unde trahi possit illa sanctitas, scilicet deitas, et personalitas Verbi; quærl alias solet : quænain ex his sit ratio formalis humanitatem substantialiter sanctam denominans? Certum est ex Conci, data, eam sanctificari ab utraque realitcr spectata ; quia sic sunt ipsum Verbum divinum , humanitatem evenhens ad esse divinum : reddens eam non lautum peccato immuue, sed etiam impeccabilem : objectum divinæ complacentiae. Num vero, ut ope-

it. p. î.

rose contendunt alii, deitas, ut contradistincta a personalitate Verbi, sive forma humanitatem sanctificans; et similiter personalitas, ut conlidi-
lincta a deitate? lis bstmere scholastica, a qua consulto præscindimus.

•121. *Dico II.* Præter gratiam unionis, sive sanctitatem substantialem; habuit quoque humanitas Christi gratiæ habitualis plenitudinem; unde illi illam promanabat sanctitas accidentalis excellentissima.

Est constans oninium Theologorum sententia; non tamen de fide, ut merito observat Vasquez, Disp. 41. c. 1. quod Scriptura et Patres quando loquuntur de Christi gratia, non ita clare expriment gratiam habitua-
lem; ut explicari nequeant de substantiali; nec exlet alia hujus veritatis cano-
nica definitio. Ratio vero asserendi Christo hanc gratiam, non est sanctifi-
catio humanitatis; nec jus ad gloriam, nec operum valor et dignitas, aut
similia: hæc enim omnia ratione sanctitatis substantialis sic conveniunt
Christo, ut aliunde augeri non possint. Sed ratio est 1°. quia maxime de-
cebat, Christi humanitatem ea quoque gratia ornari: etsi enim absolute
necessaria non fuerit; cum sine ea Christi humanitas esset substantialiter
sancta# amabilis, grata, exigens divinum concursum ad naturalia et
supernaturalia; addebat tamen ornamentum novum et alterius speciei, et
sanctitatem naturæ humanæ quasi propriam. 2°. Quia oportebat Christum
habere dona illa, quæ ceu caput, in nos, tanquam membra, volebat derivare;
ut Trid. Sess. 6. cap. 16. ait: *Tanquam caput in membra, et tanquam vitis
in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influit*; caput enim mem-
bris esse conforme decet secundum omnia, quæ non repugnant perfectioni
capitis; hinc generaliter perfectio quælibet, quæ respectu Christi imper-
fectionem non involvit, illi tribuenda est. 3°. Ut humanitas Christi *connu-
turalius* eliceret supernalurales actus.

Finis igitur hujus graliæ in Christo est: ut humanitas hoc speciali orna-
mento non careret: ut esset radix connaturalis habituum supernaluraliim,
quorum actus exercebat Christus, et a quibus, tanquam proprietatibus,
ipsa quasi natura pro priori supponebatur: ut esset fons gratiarum in nos
derivandarum: ut caput esset simillimum membris. Hinc fit, gratiam
hanc in Christo non fuisse frustraneam. Ac licet sanctitas substantialis per-
fectissime sanctificaret humanitatem Christi; id faciebat solum in linea
sanctitatis substantialis formaliter; in alia vero linea sanctitatis acciden-
talis tantum eminenter. Unde et sanctitas accidentalis, etsi non augeret
intensive sanctitatem præsuppositam; augebat tamen sanctitatem Christi
extensive, quatenus perficiebat humanitatem in alio genere sanctitatis: sic
etiam meritum Christi non potest augeri intensive, quoad valorem perso-
nalem, utpote infinitum; potest tamen augeri extensive, quoad valorem
moralem objectivum.

422. Porro æque certum est Theologis, gratiam hanc habitua-
lem Christum a primo conceptionis momento; tunc enim illa poterat infundi,
et debeat ratione unionis hypostaticæ, qua posterior est ordine naturæ
tantum; nec erat, cur differretur; cum non opponeretur muneri Redem-
ptoris, ut gloria corporis; sed magis illi congrueret. Estque hæc ratio,
quod a Patribus subinde gratia In eo dicatur Christo naturalis; uti enim

nobis ab origine inest culpa originalis, et juxta Apost. ad Ephes. 7. *natura
sumus filii iras*; sic a conceptione Christo gratia hæc connaturaliter debita
inexistit.

423. *Dico III.* Gratia tanquam illa accidentalis in Christo non est infinita
physice; sed solum moraliter: sive tanta, quanta esse potuit spectato fine
redemptionis. Communis rursum assertio est.

Ratio prioris est, quia cum capacitas subjecti sit physice limitata et
linita, physicæ infinitudinis incapax est.

Ratio posterioris est, quia hæc infinitude moralis consistit in eo, quod
gratia habitualis in Christo, rapone unionis, fiat principium proximum
actuum infinite meritoriorum; ulque effective sanctificare posset infinitas,
si darentur, creaturas, in has influendo gratias habituales; talem vero gra-
tiam exigebat in Christo unio hypostatica, dignitas capitis angelorum et
homindm, officium Redemptoris, et finis a Deo intentus: scilicet ut e.
plenitudine ejus nos omnes accipere possemus tanquam ex fonte, juxta
illud Joan. 1. 16. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*; ita tamen, it
nunquam ab omnibus justis esset exhaurienda, vel ab illis, etiam colle-
ctive sumptis; adæquanda; quod rursum ratio personæ, et capitis moralis
exigebat. Quod vero de gratia habituali hoc loco dictum, idem pariformiter
dicendum de habitibussupernaturalibus aliis, qui Christo, eodem instanti,
eadem perfectione infusi sunt.

424. *Quæres: quænam in Christo sit, et dicatur gratia Capitis?*

R. Illa nec est sola gratia unionis, nec sola gratia habitualis; sed invol-
vit utramque; gratia enim capitis in Christo illa est, per quam constitui-
tur aliorum Redemptor et sanctificator; quia gratia capitis idem significat,
quod gratia, qua Christus Ut principium meritorium; vel potens, ut possit
in alios transfundere gratiam, sive justificationem et sanctitatem: sed per
utramque gratiam Christus principium hujusmodi meritorium consti-
tuitur; nam actiones ejus meritoriae accipiunt efficaciam merendi aliis per
unionem ad Verbum; proxime vero eliciuntur illæ per habitus superna-
lurales, quorum connaturalis et immediata radix est gratia; igitur gratia
capitis ex duplici illa gratia constat: quarum una, scilicet unionis, est
principium magis remotum, quia dat valorem operibus, quæ moraliter
dignificant; altera est principium proximum, quia operationes illas elicit per
habitum supernaturales.

425. *Dico IV.* Humanitas Christi cum gratia infusas pariter accepit vir-
tutes omnes, quæ, respectu Christi, indecentiam, vel imperfectionem non
imporant. Rursus communis.

Prob. per partes. 1°. Virtutes naturales per accidens infusæ sunt Christo
in primo instanti ejus conceptionis: quia licet hæc virtutes ignobiliores
sint, minusque perfectæ, quam supernalurales; cum tamen inter maxima
naturæ humanæ ornamenta numerentur, non videntur abnegandæ Christo,
qui est totius naturæ gloria; cum in eo posuerit Deus, quidquid ante plan-
taverat in Adamo, ut ait S. Joannes Damascen.; huic vero cum omnes a
primo ortu infusæ sint, dicendum est, easdem statim Christo inexistisse,

et quidem in statu ita excellenti, ut moraliter augevi non potuerint; hoc enim exigebat, et personae dignitas. et officium capitis.

2°. In Christo fuerunt omnes virtutes morales per se infusae: nimirum habitus supernalurales prudentia?, iustitia), fortitudinis, temperantia*, earumque partes potentiae, vel subjectivae: religio, pietas, obedientia, etc. Quia gratia habitualis est in Christo cum suis ornamentis omnibus; ergo etiam eum his virtutibus infusus.

Neque dicas: Fortitudinis et temperantiae officium est, coercere passiones, ne repugnent rationi; in Christo veto non repugnabant; ergo. Deinde actus primarius continentiae est reprimere actus concupiscentiae, qui in Christo non habebant locum. Nam

et tamen. R. Est hoc earum officium necessario. V. quando in subjecto illa rebellio reperitur. C. Tunc solum id praestant, tolluntque difficultates rectae operationis, si quam difficultatem patitur subjectum. De reliquo propriis carum actus est, inclinare facile ad operandum honeste circa passiones, sive a ratione exerrare possint, sive non. Unde et earum habitus fuisset in statu innocentiae, ubi nunquam appetitus rationem praevertere potuisset. Quod vero actus virtutum non produxerint habitum; id non tam ab iis in sua activitate impeditis, quam a subjecti incapacitate provenit, cui totum datum erat, quod naturaliter dari poterat.

Jf/y*. R. T. totum; tantum enim virtutes illas admisimus, quae in subjecto suo, Christo, non indecentiam, vel imperfectionem moralem important; unde nec omnes virtutes theologicae in Christo fuerunt, ut patebit modo.

3°. In Christo fuit *charitas theologica*: tam quae circa Deum est, quam quae circa homines propter Deum, ut admittunt omnes; et plena hujus testimoniis sunt Evangelia, ut probatione alia non egeat. *Fides* tamen in eo non fuit; hujus enim obscuritatem non compatiebatur visionis civitas, sicut neque in Beatis. De spe controversia est. Sed nihil vetat dicere, hanc virtutem in Christo fuisse quoad gloriam et immortalitatem sui corporis, quae in vita mortali nondum habebat; sed passione et morte debebat adhuc consequi. Deinde, etsi quoad beatitudinem essentialem, qua Christus adhuc mortalis praesente fruebatur, non posset in eo esse actus desiderii; cum tamen ad virtutem spei in tota latitudine sumptam non tantum pertineant actus desiderii circa beatitudinem absentem; sed etiam actus complacentiae circa praesentem, saltem tanquam actus secundarii (propter quos etiam in Beatis manere hanc virtutem ad illos connaturalius exercendos habitu intrinseco et inherente, plurimi docent); potest idem quoque de Christo asseri.

426. Dico U. Exiierunt in Christi anima omnia dona Spiritus sancti, ac demum gratias omnes gratis datas in excellentissimo gradu ejus humanitas habuit.

Quoad 1°. testatur Isaiasc. 11.2. *Requiescet super eum spiritus Domini; spiritus sapientiae? et intellectus; spiritus consilii et fortitudinis; spiritus scientiae et pietatis; et replebit eum spiritus timoris Domini*; lotam vero hujus capitis prophetiam de Christo esse, testis est Hieron. in hunc locum cum communi Patrum: *Omnis, inquit, haec prophetia de Christo est. Et ratio*

est, quia dona illa sunt perfectiones, quae dant facile moveri a Spiritu sancto adactus heroicis; sed Christus facillime ad actus ejusmodi movebatur.

Quoad 2°. *ratio* est, quia gratiae illae omnes eo tendunt, ut doceant fidei habilem reddant ad explicandae et persuadendas veritates fidei et res internas; ergo vel maxime Christo conveniebant; ac fuerunt in coeternum permanentor ut habitus, ut, quoties vellet, iis uti posset ad audientium utilitatem, quibus loquebatur *tanquam potestatem habens*.

Unde nec *prophetia* excluditur; imo de Christo intelligi debet illud Moysis vaticinium, Dent. 18. 1°. *Prophetam de gente tua, et de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus*. Et vero licet prophetia communiter conjungatur cum obscuritate aliqua; haec tamen non necessario in ejus conceptu involvitur; sed ad eam sufficit, esse viatorem, et perfectissime futura cognoscere? Quod vero Christus dictus sit: *plus quam Propheta*; solum arguit, ab eo res arcanas et futuras fuisse perfectiori modo cognitae, quam a prophetis caeteris; vel fuisse illum simul prophetarum Dominum.

DISSERTATIO V

7 λ

DE PIIOPIIIETATIBUK KT PEIIFECTIOVIBUS IPSIUS COMPOSITI THEANI>BICI. *

Hisdemum cæteracomplodimur, quæ ad Christum, sive totum Thean-
dricum compositum, perlinent; simtque 1°. *Tituli* Christi. 2°. *Operationes*,
satisfactio et meritum. 3°. *Adoratio*; quo demum 4°. *Cultum Sanctorum*, ac
S& *Imaginum*, in gratiam Protestantium, reducimus; quæ sequentium
Sectionum materiam dabunt et ordinem.

SECTIO I.

DE TITULIS CHRISTI.

Multiplices tituli Christi in divinis Scripturis deteguntur ; inter quos cum
dignitate primus sit, quod sil Filius Dei naturalis ; ab eo ducemus ordinem,
reliquos deinde brevius, cum longius in iis hæreret non exigat materia et
scribendi ratio, exposituri.

ARTICULUS I.

UTRUM CHRISTUS HOMO, SIT VERUS AC NATURALIS DEI FILIUS?

427. iVokz *I.* Filius vel est naturalis, vel adoptivus. *Naturalis*, ut adoptivo
oppositus, est, cui jure nativitatis et sanguinis paterna debetur hæredilas.
Adoptivus, qui ab alio genitus, sed ab alio electus et assumptus, gratis ad
hæreditatem vocatur; unde adoptio definitura Jurisconsultis: *Gratuita et
liberalis personae eætraneæ ad hæreditatem assumptio*.

Nota II. Fide catholica certum est, Christum, in quantum Deus est, jure
generationis ælernæ, esse Filium naturalem Dei : cui repugnat adoptio, quæ
ex essentia sua requirit personam extraneam ab adoptante, inque sola fun-
datur adoptantis gratia, nullumque supponit ante adoptionem in adoptando
jus ad bona adoptantis ; ideo nec Christus simpliciter pronunciatus est Filius
Dei adoptivus ; quia importat suppositum divinum, ratione cujus est Filius
Dei naturalis, habens ad bona æterna Patris naturale jus. Hinc tantum com

(roversia est ; an Christus, *in quantum homo*, sit verus ac naturalis Dei Filius *I*

Nota III. Circa finem seculi VIII. *Felix* et *Elipandus* Hispani, hic Tolfilanus, ille Urgelitanus episcopus, Christum esse Filium Dei adoptivum docuerunt; uti enim Eginhardus ad annum 791. refert, cum Elipandus Felicem consuleret, quid de Christi humanitate sentiret? an Christus, secundum quod homo est, naturalis et proprius Dei Filius, an adoptivus dici debeat? Adoptivum dici debere, respondit Felix, idquo scriptis ad eundem libris defendere conatus fuit ; et cum Felice postea idem prædicavit Elipandus.

In variis continuo Synodis hoc dogma proscriptum fuit. 1°. In Foro juliensi sub Paulino Aquilejensi anno 791. In Ratisbonensi et ab Adriano L anno 792. In Francofordiensi an. 794. sub Adriano I. et Carolo M. > praesentibus Theophylacto et Stephano episcopis. Continet vero Cone, hoc Canones 56. et Tractatus quatuor. Primus est epistola Adriani, alter est liber dictus *Sacro-syllabus*, auctoribus, ut putatur, Paulino Aquileiensi, et aliis Italiae episcopis. Tertius constat epistola synodica, data a Concilio ad Hispanos praesules, Quartus epistola est Caroli M. ad *Elipandum*, qua ipsi damnationem ejus in Synodo significat.

Nota IV. Error vero ille: *Christus in quantum*, vol *quatenus homo*, est *filius Dei adoptivus*, tripliciter potest defendi ; 1°. Ut particula *in quantum*, vel *quatenus* reduplicet ipsum suppositum ; hinc error tum Arii fuit, ut aliunde constat ; tum Nestorii, præter suppositum divinum in Christo, asserentis alterum creatum humanum, ratione cujus sit filius adoptivus. 2°. Ut reduplicet solam humanitatem, vel naturam humanam, quæ fuerat sententia Gabrielis, Almaini, Majoris, docentium, Christi humanitatem, posse dici adoptatam, non tamen esse, filiam. 3°. Ut reduplicet utrumque ; et suppositum Christi, et humanitatem ; quæ Durandi et Scoti opinio fuit.

Felicem et Elipandum non docuisse errorem illum in sensu Arii, satis convenit : nunquam enim hoc ipsis exprobratum est. In sensu Nestorii eos illum intellexisse, negat Vasquez ; sed momenta sunt gravissima, quæ Nestoriani erroris illos reos agunt. Nam 1°. in epistola synodica aiunt Patres Francofordienses, eorum hæresin jam in Nestorio damnatam esse, illosque idem nomine *adoptionis* intelligere, quod Nestorius nomine *copulationis*; ambosque reprehendunt, quod Nestorio dicere anathema noluerint. Tum ibid, notant, juxta Felicem et Elipandum, Christum hominem ex servo adoptatum fuisse in filium ; sed quid hoc aliud erat, quam cum Nestorio dicere : prius hominem purum creatum fuisse, ac deinde evectum ad dignitatem Filii ? 2°. Sacrosyllabus eos *novos hostes*; *at veterinos a face* (Nestorii) *pollutos* dicit. 3°. Eos cum erroris sui parente Nestorio sensisse, diserte refert Jonas Aurelianens. Lib. 1. de Cuit. Irnag., Ætherhys Auxumensis episcopus, et Beatus in Asturia presbyter L. 1. cont. Elipandum. 4°. Agobardo teste, Lib. cont. Felicem; hic scripto, quod mortuus reliquerat, legitque Agobardus, clare expresserat, Dei Patris Filium nullatenus dici debere passum, sed hominem ab eo assumptum; quæ ipsa fuerat Nestorii hæresis. His, quæ necessaria erant ad quaestionis intelligentiam, *præmissis*,

428. *Dico.* Christus, *in quantum homo*, est verus ac naturalis Dei Filius; el sub nulla ratione adoptivus.

Prob. I. Auctoritate S. Scripturæ. Et quidem, omissis textibus aliis, ad Itoni, v. 32. inquit Apostolus : *Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Quo in loco, observante Adriano L S. P. epist. ad episcopos Hispani®, Christus vocatur Filius *proprius* secundum naturam illam ipsam, in qua traditus fuit, sive secundum humanitatem ; ergo nequidem sub restrictione humanitatis (sive Christus, quatenus homo), dici potest filius adoptivus; vel secus adniti debent filii duo : alter naturalis, adoptivus alter; quod esset sentire cum Nestorio.

429. *Prob. II.* Auctoritate Patrum qui ante Concilium Francofordiense floruerunt, e quibus S. Hilar. L. 3. de Trinit. n. 11. *Dominus, inquit, (firerat : Clarifica Filium tuum* (Joan. 47. 1.). *Non solum nomine contestatus est esse se Filium, sed et proprietate, qua dicitur tuum; multi enim nos filii Dei, sed non talis hic Filius. Hic enim et verus et proprius est Filius, origine, non adoptione; veritate, non nuncupatione.* S. Athanasius L. 1. contr. Apollin. n. 12. *Errant qui dicunt, alium esse qui passus est Filius, et alium qui passus non est. Non enim alius est quam ipsum Verbum, quod passionem et mortem suscepit.* Et n. 13. *In illo ipso nomine, quod unicum est, res utraque significatur, divinitas nempe et humanitas. Ideoque homo dicitur Christus, Deus quoque dicitur Christus, ac Deus et homo est Christus, et unus est Christus.* S. Augustin. Tr. 82. in Joan. n. 4. *Nos, inquit, filii gratia, non natura; Unigenitus autem natura, non gratia;* tum subdit : *An hoc etiam in ipso Filio ad hominem referendum est?* respondet : *ita sane.* Et in Enchirid. n. 35. *Unus Dei Filius, idemque hominis filius, unus hominis filius, idemque Dei Filius : non duo Filii Deus et homo, sed unus Dei Filius: Deus sine initio, homo a certo initio, Dominus noster Jesus Christus.* Praesules Africani in libello emendationis Leporii presbyteri, *in hoc*, aiunt concordēs, *maxime fides nostra consistit, ut credamus unicum Filium Dei, non adoptivum, sed proprium.* Plura apud Petavium L. 7. c. 2.

430. *Prob. III.* Auctoritate Francofordiensis Concilii propositionem illam : *in quantum homo, est Filius Dei adoptivus*, damnantis, non tantum in sensu Nestorii, sed absolute, in quocumque sensu; etiam sub expressa restrictione humanæ nostræ naturæ, servata licet unitate personæ. Nam 4. in epist. synodica ad Hispanos ait de Christo (Lab. t. 7. p. 1044. C.) : *Quid est aliud dicere eandem Virginem adoptivum vel servum genuisse, nisi nequere Deum illam genuisse? Si Deus generatus est, nequaquam adoptivus* (h. e. nulla ratione), *sed Filius.* 2°. In ead. (Lab. ibid.) : *Alia persona est proprii Filii, alia adoptivi filii servi: et scimus unam esse personam in Christo Deo, Dei et hominis;* ergo nec ut homo patitur dici adoptivum. 3°. In cit. ep. (Lab. ibid. p. -1043. D.) rationem dat: *Adoptivus siquidem non habet aliam significationem, nisi ut Jesus Christus non sit proprius Filius Dei :* atqui hoc falsum esset; nam haberet significationem aliam, si Christus ut homo esset filius adoptivus, et componi posset cum filiatione naturali filiatio adoptativa, servata unitate personæ. Unde 4°. Adrianus S. P. in ep. ad episc. Hisp. (Lab. ibid. p. 1014. D.) rejicit *adoptionem Jesu Christi Filii*

Dei secundum carnem (humanitatem) tanquam *perfidiam* i quia *hoc sanctu Dei Ecclesia nunquam credidit* : et in Saerosyllabo dicitur (Labb. ibid, p. 4623, E.): *De beata Virgine inenarrabiliter sumpsit, non adoptavit carnem*. Ac rursus in epist. synod. (Labb. ibid. p. 1033. D.) : *Hoc, quml Joannes dixit : vidimus gloriam ejus quasi Unigeniti a Patre... contra adoptionem camis facit*. En, nequidem patitur Concilium dici humanitatem adoptatam; hæc enim per carnem intelligitur, sicut Joan. 1. *Verbum caro factum est*.

431. *Prob. IV. Ratione*. 1°. Christus et homo sunt nomina concreta, quæ personam connotant : sed pei'sona Christi est Filius naturalis, non adoptivus ; ergo Christus *ut homo*, nihil aliud sonat, quam Verbum subsistens in natura humana : sed hoc est vere et substantialiter Filius Dei naturalis ; ergo. 2°. Adoptio cadit in personam extraneam, quæ ex mero adoptantis favore et gratia, non ex origine et natura, vocatur ad hæreditatem ; definilnr enim : *gratuita et liberalis personæextraneæ ad hæreditatem assumptio*; quæ definitio colligitur ex *Inst, et ff. de Adoptionib.* ; atque ita adoptionem intelligunt non tam Jurisconsulti, quam Theologi ac homines passim ; el ita sumpserunt Patres Francofordienses. Unde essentialiter duo requirit : primum, ut, qui adoptatur, sit pei'sona respectu adoptantis extranea. Alterum, ut nullum habeat jus ad hæreditatem : atqui nulla est in Christo persona extranea, etiam *quatenus homo est* ; sed unica eaque divina, et Christus qua homo habet jus ad hæreditatem Dei, quæ est visio beatifica; ergo.

Hinc patet etiam, cur nec humanitas dici possit adoptata ; quia non est pei'sona, in quam solam cadit denominatio adoptionis ; ac ratione unionis hypostaticæ habet jus ad hæreditatem intrinsecum.

432. *Obj. I*. E veteribus varii Patres, cum de Christo agunt, adoptionis nomen adhibent ; ergo. *Prob. Ant*. Nam 1°. S. Irenæus L. 3. cont. Hær. c. 19. n. 4. *Qui Filius Dei est, inquit, Filius hominis factus est, commixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens fiat Filius Dei*. 2°. S. Hilarius L. 2. de Trinitat. n. 27. *Ita potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur*. 3°. S. Cyrillus Alexandrin. de Trinit. Dial. 3. (opp. t. 5. part. 1*. p. 486. A.), *Adoptatus nobiscum*. 4°. S. August. L. de Prædest. Sanet, c. 15. n. 30. dicit Christum *gratia talem ac tantum esse*. 5°. S. Ildephonsus et alii Toletani præsules Christum esse Filium Dei adoptivum credebant; ut constat ex ipsa epist. Cone. Francofordiensis (Labb. t. 7. p. 1035. B.) : *Etsi Ildephonsus vester in orationibus suis Christum adoptivum nominavit, etc.*; ergo.

R. *Generaliter D. Ant*. Adhibuerunt adoptionis nomen, quod crederent Christum esse filium adoptivum : vocem *adoptionis* in rigore sumendo *N*. per adoptionem intelligendo assumptionem naturæ humanæ gratis, sine ullis antecedentibus meritis, ad unionem cum Verbo *C*. Hæc vero assumptio latiori sensu dicitur adoptio, et longe diverso ab eo, de quo hic quaestio est. Sicque explicari debent S. Irenæus, Hilar., Cyrill., August.

Et quidem, quod S. Hilarius attinet, habes ejus verba supra recitata. Quod vero Hincmarus in Præf. L. cont. Gotteschalcnm, item Alcuinus velint in Hilario pro *adoptatur* legendum esse *adoratur*, et a *Felice* corruptum

fuisse S. Hilarium ; fides sil penes asserenles. Negat Petavius hic, contendens verbum *adoratur* minus cohærero curn antecedentibus, quam *adoptatur*; quia eo loco autithesin facit Hilarius, qua cum deitatis insignibus, ea, quæ sunt naturæ humanæ vilia, comparantur. Similiter de S. Aug. mente constat er ejus verbis supra, de S. Cyrillo vero ex ejus contra Nestoriuin gestis, contra quem unam solam in Christo personam propugnavit, scilicet divinam Verbi.

dd5um. *et ult. N*. hoc de Ildephonso el aliis Toletanis episcopis. Ita quidem objecerat Elipandus ; sed quod ipsa Ildephonsi scripta non adessent, ex quibus didi veritas delegi potuisset ; respondebant PP. non asserendo, sic credidisse Ildephonsum ; sed quasi permittendo : *etsi Ildephonsus vester, etc. noster Gregorius Pontifex Romance fidei semper eum unigenitum nominaro non dubitavit*. Cæterum falso hoc Elipandum jactasse, ex ipso Ildephonso constat L. de partu virginis (Biblioth. magn. PP. t. 9. p. 425. B.) : *Ergo non illum, ut cæteros adoptio Filios, Dei fecit Filium ; sed divinitatis natura illum in proprium Dei Filium exaltavit*. Et L. de Virginii. perpelua S. Mari@c. 11. (ibid. p. 420. A.) : *Propter duarum naturarum proprietatem in unitate personæ Dei connexam, Dei et hominis unius Christi hæc sola homo mater est virgo. Ita in utraque natura unum generans filium, ut idem sit Filius Dei, qui Filius hominis; nec alter sit Filius hominis, quam qui Filius Dei*.

433. *Obj. II*. Christus ut homo non est Deus; ergo neque Filius naturalis Dei.

R. D. *Ant*. Non est Deus formaliter *C*. non est Deus hypostatice *N*. Sed hoc jam sufficit, ut sil et dicatur Filius naturalis Dei; cum enim homo nomen concretum sit, simul cum natura personam importat: sed persona Christi ut hominis est Filius naturalis Dei ; est enim persona Verbi.

434. *Inst. 1*. Potest Christus , qua homo, dici servus late dictus , ratione naturæ humanæ ; non obstante, quod Christus et servus nomina concreta sint; ergo etiam sic Filius adoptivus dici potest.

R. N. *Cons*. Nam *disparitas* est , quia servitus late dicta, quæ in hac quæstione nihil aliud est, quam subjectio ad Deum et essentialis dependentia a Deo, non tam suppositum afficit, quam naturam , ac proin ratione hujus supposito convenire potest, et solam potest afficere naturam ; utpole quæ, abstrahendo etiam a persona, est quid subjectum Deo, essentialiter dependens a Deo; ergo serva late dici potest. Sed *filiatio* est proprietas præcise personalis, et supposito ratione sui convenit. Hinc reduplicatio : *Christus, quatenus homo*, nequaquam cadere debet supra formam , seu naturam; sed homo *specificative*. sumi debet, ut dicens naturam suppositatam. Disparitas hæc est D. Thomæ hic ad 3. *Dicendum, quod esse creaturam, et etiam servitus, vel subjectio ad Deum non solum respicit personam, sed etiam naturam ; quod non potest dici de filiatione*.

i *Cujus ratio* ulterior est, quod ad relationem filii requiratur generatio passiva, perfecta, ac completa; filiatio enim ens completum in specie generantis respicit, proinde el suppositum : sicut enim paternitas, quia generationem sequitur, non convenit naturæ ; sic nec filiatio, cum generationem

passivam sequatur. Indo in divinis non permittuntur hro propositiones : *Natura divina (fenerat : Natura tlrina est genita*, E contra orthodoxie simi: *Pater generat : Filius generatur*; ergo relatio filiationis ultimum generationis terminum, sive suppositum, non naturam respicit et denominat. Unde rursum Doctor Angelicus hic in 3. D. 8. q. I. a. 5. ad I. ait : *Subjectum filiationis non potest esse natura; cum sil ejus, quod habet complementum speciei*. Ideoque ibid. a. 1. ad 5. dixerat : *.Id filiationem requiritur plut, quam ad nativitatem, vel ortum ; scilicet, ut quod e.vit per generationem a generante, sit completum in specie generantis ; et ideo fructus arborum, ora avium, et capilli, et alia hujusmodi non habent rationem filiationis, licet dicantur nasci.*

43o. *Inst.* 2. Christus quod sit Filius naturalis Dei, non habet ab humanitate; ergo Christus *quatenus homo* non est filius naturalis Dei ; ergo adoptivus est.

R. C. A. D. *Cons.* Si τδ *quatenus homo* sumatur reduplicative, quasi humanitas esset ratio formalis, ob quam Christus sit Filius naturalis Dei, sic quatenus homo non est Filius naturalis Dei C. Falsum enim est, humanitatem esse rationem formalem filiationis Christi, juxta dicta. Si sumatur specificative, ut sumi debore diximus V.

43G. *Inst.* 3. Ratio filiationis naturalis est vera et naturalis generatio: sed Christus quatenus homo a Deo per veram et naturalem generationem non procedit ; ergo.

R. D. *Ant.* Ratio sola et unica filiationis naturalis est naturalis generatio .V. etiam unio hypostatica, qua naturæ communicatur persona illa, quæ est genita, est ratio filiationis naturalis C. Lude causa remota filiationis naturalis Christi est generatio divina passiva personæ Verbi; causa proxima et formalis est ipsa persona Verbi substantialiter conjuncta humanitati per unionem hypostaticam. Ex quo fit, quod, licet tota Trinitas sit causa effectiva unionis, Christus tamen dici non possit filius totius Trinitatis; quia filiatio Christi remote et ultimato fundatur in generatione divina passiva.

437. *Inst.* 4. Christus ut homo non potest dici Verbum, aut imago Patris. Hem, si Pater assumeret naturam humanam , non foret Pater ul homo; quia ut homo non generaret ; ergo ncc Christus ut homo dici debet naturalis Dei Filius.

R. .V. *Ant.* quoad utrumque ; sed eodem sensu Christus ut homo potest dici Verbum, imago Patris, quo Filius Dei naturalis dicitur ; quanquam modo specialiori Filius dicatur; quia filiatio est proprietas personalis, soli personæ conveniens. Similiter eodem sensu, in altera hypothesi, prima persona ul homo esset Pater æterni Verbi : uti modo Christus illius Filius naturalis est. b

438. *Obj. III.* 1°. Gratia habitualis effectus est filiatio adoptiva : sed hæc fuit in Christo, et quidem ejusdem speciei cum nostra, et in excellentissimo gradu ; ergo. 2*. Licet Verbum sit de se suppositum extraneum

natura) humana) ; potest tamen facere natura humana, cui unitur, ut sit lilitis naturalis B. M. Virginis, sicque fiat huic intraneum ratione naturæ ipsiinlraneæ; ergo etiam potest natura extranea facere, ul suppositum de sc intraneum fiat extraneum, ct subjectum capax filiationis adoptivæ per gratiam. 3°. Si Christus nequeat dici adoptivus ; ergo Theologi illi, qui ita senserunt, adhuc post Cone. Francofordicnse essent hæretici ; ul Scores, Dubandls : sed nemo illos ut hæreticos habet. 4°. Qui est Filius Dei per naturam, potest esse Filius Dei per prædeslinationem ; nam de Christo lilio Dei dicitur ab Apost. ad Rom. 1. *Qui prcedeslinatus est Filius Dei in virtute*; ergo eliam poterit dici, Filius Dei per adoptionem.

.Id Inm. R. D. M. Est hic effectus gratiæ habitualis in subjecto capaci filiationis adoptivæ, quale sunt cæleri puri homines C. si subjectum incapax sit illius filiationis .Y. Sed Christus, cum non sit persona extranea Deo, filiationis adoptivæ capax non est.

4d2u@. .V. *Cons.* *Disparitas* est, quia, ut suppositum , quod est intralicum, fiât extraneum, debet amittere prædicata positiva sibi propria et naturalia, per quæ erat secundum sc intraneum : scilicet naturam habitam primo per sc per generationem : sed Verbum hæc amittere non potest, estque talis mutationis essentialiter incapax. At nihil amittit Verbum, dum, ratione naturæ assumptæ, fit suppositum malri intraneum, quasi domesticum ad terminandam generationem, adeoque filiationem, generationis terminum ; non enim ideo desiit esse intraneum Patri. Unde de eo Ecclesia: *Mirabili mysterio, id quod fuit permansit : et quod non erat assumpsit.*

Ad 3um. R. N. *sèq.* Quia acta Concilii Francofordiensis diu, ul putatur, liæreticorum astutia, latuerunt incognita, dum demum a Surio, qui anno 1578. obiit, detegerentur. Unde Theologi illi, qui tum Christum adoptivum, sensu supra exposito, asserebant; quia acta Concilii illos latebant , accusari hærcsis nullatenus possunt.

Ad 4.,ni. A'. *Cons.* Alia est ratio adoptionis, alia prædestinationis; nam adoptio essentialiter requirit personam , quæ sit respectu adoptantis exlranea; at prædestinatiorespicit personam non solum secundum id, quod est ei naturale; sed etiam secundum id, quod potest personæ convenire aliunde, ideoque Christus dicitur prædestinalus Filius Dei, *non secundum quod subsistit in natura divina* ; sic enim est Filius Dei naturaliter; sed *secundum quod subsistit in natura humana*. Et vera est enunciatio hæc : *Christus ut homo prædestinalus est filius Dei naturalis*; vel ad filiationem Dei naturalem.

Halio ulterior est, quia prædestinatio proprie accepta est Dei præordiualio ab æterno de his, quæ per gratiam factururus est in tempore ; cl ad pnedeslinationem sufficit, quod subjectum potuerit non habere hunc terminum: atqui hoc suppositum Christus, ratione naturæ huinanæ , putuit non habere filiationem Dei : ct Christo ut homini convenit in tempore, per gratiam unionis, esse Filium naturalem Dei; licet enim personæ Christi ulsubsistenti in .natura divina naturale sil esse Filium Dei naturalem ; non tamen ei naturale id est secundum naturam humanam. Quam rationem in terminis S.Thom. hic a. 1. ad 2. ubi. *Quamvis enim, inquit, sit naturale illi personæ secundum se considerata., quod sit Filius Dei in virtute; non tamen*

est ei naturale sectIndum humanam naturam, sectmdum quam hoc sibi con-
venit per gratiam unionis. In qüo secutus est S. Aug. quem refert L. de
Prædesl. Sanctor, c. 15.

ARTICULUS II

EXPENDUNTUR RELIQUI TITULI CHRISTI.

fex cæteris Christi titulis alii sunt honoris et potestatis; alii amoris; alii
'officii : ex quibus hic præcipuos delibamus.

439. Dico I. Tituli honoris et potestatis sunt sequentes : et quidem est
I. *Rex et Dominus omnium*; non tantum qua Deus est, ut per se patet; sed
qua homo, juxta illud ad Hebr. 1. *Novissime nobis locutus est in Filio, quem
constituit hæredem universorum.* Ac Dan. 7. *Dedit ei potestatem, et honorem
et regnum.* Uti enim Christus, qua Deus, hæc omnia habet ex natura; ita
qua homo, ex dono Patris ac libera constitutione eadem communicata
accepit.

Hoc tamen regnum Christi, qua hominis, in mundo potissimum spirituale
fuit; cum politicum aliud agnoscere nollet, ac Pilato diserte responderet,
Joan. 18. 36. *Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset re-
gnum meum ; ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis; nunc
autem regnum meum non est hinc.* Ad quæ verba S. Aug. Tr. 115. in Joan,
n. 2. *Audite ergo, inquit, Judæi et Gentes, audi, 'circumcisio; audii prepu-
tium; audite, omnia regna terrena : non impedio dominationem vestram in
hoc mundo... Regnum meum non est de hoc mundo. Quid vultis amplius?
Venite ad regnum quod non est de hoc mundo ; venite credendo, et nolite sa-
tire metuendo.* Hac etiam potestate regia spirituali sola usus est, condendo
Ecclesiam, eiqueleges dando; instituendo sacramenta ; ordinando Aposto-
los, et mittendo ad prædicandum, etc. Ut proinde . qua homo, vel excu-
tionem regię potestatis politicæ non acceperit ; vel huic renuntiaverit. Unde
et allatos supra textus ad Hebr. 1., Dan. 7., de regno potius spirituali intellige.

-440. II. *Sacerdos verus et novæ Lxgis Pontifex*, juxta illud ad Hebr. 4.14.
Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit Coelos, Jesum Filium Dei
Et prob. *ratione* : Sacerdotis enim officium est, agere mediatorem Deum in-
ter ethomines, offerre pro populo preces et sacrificia Juxta illud ad Hebr. 5.1.
*Omnis pontifex, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur iniis
quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis.* Sed hoc pro-
stitit Christus; nam est *semper vivens ad interpellandum pro nobis*, ad
Hebr. 7.25. Item ad Hebr. 9. 14. *Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiri-
tum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam
nostram.* En , se ipsum obtulit; scilicet simul sacerdos et victima.

Sacerdos tamen fuit qua homo, sive secundum naturam humanam; sa-
cerdotium enim cl sacrificium dicunt submissionem in offerente et re oblata;
sed submitio Christo tantum qua homini convenit, non qua Deo.

Porro sacerdos est in æternum , et secundum ordinem Melchisedech, juxta
illud Ps. 109. *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.*

Quæ repolit Apostolus ad Hebr. 5. et Christo applicat. Ac 1°. quidem est sa-
cervdos æternus ; quia caret successore, et semper ipse est ollcrens, cl sacer-
dotes reliqui ejus ministri sunt. Ratione vero sacrificii cruenti in crUce
oblati, habet etiam sacerdotium æternum, sed quoad effectum, et repræ-
sentationem pretii semel oblati; de hoc enim ait Apost. ad Hebr. 10. 14.
Una oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.

2°. Est sacerdos *secundum ordinem Melchisedech*. Hoc quidem late ostendit
Apostolus ad Hebr. c. G. cl 7. Quinque nimirum figuris illa Christi in Mel-
chisedcho præfiguratio constat. 1. Quia nomen ipsum Melchisedech idem
sonat, ac rex jusliffæ ; at Chrisliis verus rex juàtitie est. 2. Melchisedech
filii rex Salem, id est, pacis ; sed Christus idem est pacem Deum inter et
hominem restituens. 3. Melchisedech dicitur *sine patre, sine maire* ; Chri-
stus secundum humanitatem sine patre; secundum divinitatem sine matre
est. 4. Melchisedech dicitur, *neque initium dierum, neque finem vitæ habens* ;
Christus qua Deus initium non habet; qua sacerdos non finem. 5. Sacrifi-
cium Melchisedechi in pane et vino constitit, Gen. 14. 18.; sed et Christus
sub speciebus panis et vini corpus et sanguinem suum obtulit; oflertque
adhuc per ministros sacerdotes. UndeS. Cypr ian, ep. 63. ad Cæcilian. n. 4.
*Quis magis sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Jesus Christus; qui
sacrificium Deo Patri obtulit, et hoc idem, quod Melchisedech : id est, panem
d vinum, suum scilicet corpus et sanguinem.*

Quin ideo *proprie* dicitur sacerdos æternus, quod adhuc sacrificet per mi-
nistros; nam sacerdos non potest dici, qui non habeat sacrificium aliquod,
quod offerat; hoc vero sacrificium non potest esse sacrificium cruentum

crucis, utpole quod transiit et repeti non potest, quia *Christus jam non
moritur*, ut ait Apostolus ; ergo debet esse aliud : sed aliud assignari nequit,
quam quod offertur in Ecclesia sub speciebus panis et vini, ipsum Christi
coipus et sanguis; a quo et alterum sequitur, quod sit *secundum ordinem
Melchisedech* æternus; hæc enim châracterislica nota est sacerdotii Melchi-
sedechi et specifica, quod in pane et vino obtulerit. Unde et Gen. 14. cil.
cum dicitur obtulisse panem et vinum, ratio datur : *Erat enim sacerdos Dei
ollissimi.* Inde sacrificium Missæ probant Theologi, et late Tract, de Sacram.
Euchar., quo pertinet, probatum jam habes.

441. III. *Caput hominum et angelorum*, juxta illud ad Ephes. 1. 20. *Sulci-
tani illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in coelestibus, supra
omnem principatum... Et omnia subjecit sub pedibus ejus, et ipsum dedit
caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius* : ubi in priore parte
textus etiam angeli comprehenduntur. Inde etiam conficitur, ipsum esse
caput Ecclesiæ secundum naturam humanam. Nam secundum eam natu-
ram Apostolus testatur Christum constitutum esse caput totius Ecclesiæ,
secundum quam fuit suscitatus a mortuis: sed fuit suscitatus a mortuis se-
cundum naturam humanam, non divinam ; ergo.

Dicitur porro *caput Ecclesiæ* tripliciter : 1°. Ratione *ordinis*; sicut enim
caput est principalis pars hominis : ita Christus Ecclesiæ ob summam pro-
pinqutatem ad Deum. 2°. Ratione *perfectionis* ; sicut enim in capite viget
omnes sensus, cum in reliquis membris solus vigeat tactus: ita in Christo
plenitudo est omnium gratiarum, ul ail Aug u st in, ep. 187. ad Dardau. n. 40.

3°. Ratione *virtutis*; sicut enim omnia membra a capite hauriunt vim el niotum : sic omnia membra mystica Ecclesiæ motum graliæa Christo,qua se moveant ad opera vitæ æternæ.

Angelorum vero caput est 1°. Ratione *ordinis* cl *prééminencia*», ad Ôoloss.Î. et Ephes. 1.2°. Ratione *auctoritatis* et *potestatis*, ad Philipp. 2. 10. *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium.* El 1. Pel. 3. 22. *Profectus in coelum, subjectis sibi angelis, et potestatibus^ et virtutibus.* 3°. Ratione *gratiæ*, non quidem essentialis primttj, quam in creatione sua acceperunt ; hæc enim ex mera Dei liberalilate, independenter a Christi meritis , ipsa concessa fuit, ut suo loco ostendimus de causa finali incahialionis; sed accidentalis, quam etiam in angelos influit : quæque consistit in variorum mysteriorum revelatione, praesertim incarnationis; tum in gaudio quodam accidentali, quo fruunlur ex salute nostra per Christum facta, cl similibus.

112. IV. *Judex vivorum et mortuorum.* Act. 10. 42. *Ipsè constitutus est a Deo judex vicorum et mortuorum.* Joan. 5.22. *Neque Pater judicat quemquam; sed omne judicium dedit Filio.* Hæc porro judicis dignitas Christo etiam homini competit.

443. *Dico II.* Tituli omen sunt, quod sit Propheta, Doctor, Mediator. Redemptor. Est igitur

1. *Propheta.* Juxta illud Deut. 18. 15. *Prophetam de gente tua, et de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus : ipsum audies;* quæ de Christo dicta suut. Porro character Prophetæ in Christo elucet ex ejus futurorum scientia, tura secretorum et occultorum ; ex reprehensione vitiorum; reductione populi ad cultum Dei verum; mysteriorum et Scripturarum interpretatione : unde passim a populo *Propheta magnus* dicebatur.

444. 11. *Doctor.* Is. 55. 4. *Testem populis dedi eum, ducem ac prcepleoim gentibus.* Joan. 13. 13. *Vocatis me Magister, el Domine : et bene dicitis; sum etenim.* Officium hoc implevit manifestando veritates nobis ignotas ; docendo ; efficacia sermonis convincendo ; doctrinam suam confirmando operibus el miraculis.

445.111. *Mediator.* Specialis hic titulus Christi est; isque illi tribuitur ob officium singulariter proprium, 1. Tim. 2. 5. *Unus Deus, unus et Mediatur Dei et hominum homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Ad Hebr. 9. 15. *Novi Testamenti mediator est; ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant.....hæreditalis.* Mediatoris enim est reconciliare ; hoc praestitit Christus *mundum reconcilians Deo.* Quin etiamnum exercet, exercebilque usque ad finem hoc mediatoris officium ; ad Hebr. 7.25. *Salvare in perpetuum potest accedentes per semelipsum ad Deum; semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Et 1. Joan. 2. 1. *Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum.*

Quæres : Juxta quauî naturam Christo competat mediatio? Quidam ex

Lulheranis ratione solius humanitatis Christum mediatorem asserunt; Calvinus cum Lulheranis reliquis ratione solius divinitatis. Sed utrumque male. Nam

R. Γ. Christus non fuit mediator secundum solam naturam humanam; hujus enim mediatio non fuisset sufficiens ad reconciliationem perfectam; quia, cum non fuisset persona infinilæ dignitatis, neque pretium fuisset condignum, et valons infiniti.

R. 2°. Nec mediator dici potest ratione solius divinitatis, lã. quia natura divina non potuit esse principium clicilivum operationum, per quas facia est mediatio ; nec secundum hanc Christus pati, mori, etc. potuit, cum impassibilis, immortalis sit. 2°. Ipsi naturæ divinæ pretium persolvi debuit; ergo ipsa mediare non poterat et reconciliare; mediator enim, ut vox ipsa denotat, diversus esse debet in lite et causa a partibus. 3°. Quia alias lota Trinitas exercuisset officium mediationis el redemptionis ; quia operationes ad extra SS. Trinitatis communes et irtdivisæ sunt. Unde

R. 3°. Christus, ut homo Deus, sive ut homo subsistens persona Verbi, mediator est; 1°. enim ulrumque Scriptura innuit 1. Cor. 2. 8. *Dominus gloriæ crucifixus est,* ubi per *Dominum gloriæ* persona Christi, per to *crucifixus* natura humana exprimitur; natura enim divina crucifigi non potuit. 2°. *Ratio* est, quia sic principium clicilivum operationum, quibus facta mediatio est, Christus qua homo, sive secundum naturam humanam, fuit; dignificativum vero fuit Verbum, a quo valorem infinitum, ac prblium illa mediatio traxit. Unde S. Aug. L. 10. Conf. c. 42. *Mediator, ait, inter Deum et homines oportebat ut haberet aliquid simile Deo, aliquid simile hominibus ; ne in utroque hominibus similis, longe esset a Deo; aut in utroipie Deo similis, longe esset ab hominibus, atque ita mediator non esset.*

446. *Olij.* 1°. SS. Patres mediationem sæpe divinitati tribuunt; ergo. 2°. Mediatoris est, ut inquit S. Aug. Enchirid. c. 33., renovare corda, dare Spiritum sanctum ; atqui hæc Christo tantum qua Deo convenire possunt. iP. Mediator nihil debet habere commune partibus reconciliandis, sed distare habet ab extremis ; at Christus Deus homo de utraque parte participat.

Ad 1um. R. D. Mediationem substantialem sive incarnationem, qua conjuncta est natura divina et humana, et quæ sufficiens est ad perfectam reconciliationem hominis cum Deo C. mediationem , quæ per operationes habetur *Subd.* Tribuunt divinitati ut principio dignificativo C. elicitivo xV. Unum autem sine altero non sufficit.

Ad 2"®. R. D. Officium mediatoris est renovare corda, dare Spiritum sanctum, ut causa meritoria et ministerialis C. ut causa effectiva ac principalis N. Secundum divinitatem tantum dat gratiam et similia effective solum, non moraliter et meritorie: in mediatione vero vel maxime respicitur meritum, quo Deo offenso reconciliamur; sed ad hoc sola natura divina ex dictis non sufficit.

Ad 3nm. R. D. Nihil debet habere commune quoad litem , vel delictum C. quoad entitatem physicam N. Constat ex S. Aug. supra. Sic et homo inteil duos litigantes, aut offensos ab invicem homines, verus esse mediator potest, licet naturam cum utraque parte communem habeat; modo iri causa, vel delicto non participet.

447. IV. *Redemptor.* Debetur hic titulus Christo, quod , ex solo erga nos amore, vindicaverit nos a servitute peccati ; captivitate dæmonis persatisfactionem infinitam, ac superabundantem : *redimere* enim idem sonat, quod liberare a servitute, captivitate, similive modo. Unde de Christo ait Apostolus i. ad Tini. 2. 0. *Dedit redemptionem semelipsum pro omnibus.* El ad Gal. 3. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Sed cum satisfactio illa Christi, quam pro nobis obtulit, jtalcal paulo latius, eam speciali Sectione, quæ sequitur, pertractare, necesse duximus.

SECTIO II.

DE CHRISTI REDEMPTORIS SATISFACTIONE ET MERITO.

Titulum redemptoris primus Christo adimere conatus est *Pelagius*, qui, quod negaret peccatum originale, ac gratiæ necessitatem, negabat consequenter Christi redemptionem; eumque ideo solum advenisse dicebat, ul doctrina praeluceret et exemplo. Eidem non parum detrahunt, inde *Sociniani*, negantes, Christum vere satisfecisse pro nobis; hinc *Calvinus* et *Jansenius*, Christum pro prædestinalis duntaxat mortuum affirmantes, eo solo discrimine, quod *Jansenius* admittat, Christum reprobis promeruisse quidem gratias quasdam, sed temporarias. Alium insuper errorem *Calvinus* addit, ex una parte satisfactionem Christi ita perfectam asserens , ut private satisfactioni nostræ nullus amplius supersit locus ; superabundantem tamen negans exparte altera; ut sic catholici dogmatis de indulgentiis præcipuum fundamentum convelleret. Unde totam de operationibus Christi, tum salisfactoriis, tum meritoriis controversiam ad has quaestiones reducimus: 1°. An satisfactio Christi *necessaria* fuerit? 2°. *An vere* pro nobis satisfecerit? 3°. *An condigna* et *superabundans*, ac quanti valoris fuerit Christi satisfactio? 4°. An, et quo sensu *mortuus* pro omnibus ?

ARTICULUS I.

AN SATISFACTIO CHRISTI FUERIT NECESSARIA.

418. *Notai.* Differunt inter se restitutio et satisfactio. *Restitutio* ostrei alienæ redditio, vel damni illati compensatio. Nimirum est actus justitiæ stricta, quo redditur id, quod alteri ablatum, aut illatum damnum compensatur; unde respicit injuriam, quam tollit ponendo aequalitatem rerum , et faciendo, ut læsus tantum habeat in bonis suis, quantum habuerat ante laesionem. *Satisfactio* vero respicit offensam, sive inhonationem personæ factam per hoc, quod aliquid sive cum injuria stricta, sive sine hac scienter et libere facium sit cum ejusdem personæ contemptu. Unde dei-

nitur : *Exhibitio actionis, vel obsequii honorifici, quo vel ad aequalitatem, vel saltem aliquo modo, compensatur illa inhonoratio, et tollitur causa justre ac rationabilis aversionis.* Hinc alia est *condigna*, cujus valor adæquat gravitatem offensae : alia *congrua* tantum, cujus valor gravitatem offensas non adæquat.

Nota II. Certum est 1°. neque satisfactionem Christi, neque incarnationem, fuisse absolute necessariam , etiam supposito lapsu humani generis; tum quia poterat punire peccatorem hominem, sicut perduelles angelos; tum quia Deus, cx se infinitus undequaque, nullius rei extra se egens est ; ct aliunde universim opera Dei ad extra ipsi liberrima sunt. 2°. Nec satisfactionem, nec incarnationem ipsam necessariam fuisse ex hypothesi, quod hominem lapsum salvare vellet; poterat enim Deus viis aliis lapsum erigere, exigendo qualemcumque satisfactionem imperfectam, vel gratis condonando offensam ; cum enim summus sit Dominus, cur nequeat cedere juri suo, quod habet ad odio habendum, ac pliniendum peccatorem ?

Solum *quæritur* : an fuerit necessaria ex hypothesi, quod Deus voluerit sibi *condigne* satisfieri pro peccatis? Ubi tamen iterum advertendum est, quod, licet Deus, ob alios fines, noluerit alio modo redimi humanum genus, quam quo de facto redemptio contigit; eum tamen non fuisse necessarium, ul Deo condigne satisfieret; sed potuisse præstari condignam satisfactionem, si persona aliqua divina naturam intellectualem aliam, puta angelicam, sibi uivissct, in ea exercuisset satisfactoria opera; aiit si in assumpta natura humana, omissa passione et morte, quemvis alium actum submissionis obtulisset ; quia utrobique actus, ob personæ divinæ dignitatem infinitam , fuisset condigna satisfactio.

4-19. *Dico.* Necessaria fuit Christi satisfactio ex hypothesi, quod perfecte el condigne sibi satisfieri vellet.

Prob. Nulla pura creatura potest condigne satisfacere pro peccato mortali, sive suo, sive alieno; neque id poterat purus Deus ; ergo necessarium erat, ut persona divina naturam intellectualem assumeret, ex qua assumptione existcrct is, qui secundum naturam assumptam esset creatura, adeoque, cum illa submissionis capax sit, exercere posset satisfactoria opera (idem est de meritoriis) et secundum alteram esset Deus , adeoque operibus dare posset valorem aequalem oflensæ. *Consequens* patet, nec probatione eget: etiam *Antec. pars* 21. clara est; tum quia nemo satisfacit sibi ipsi; lum quia Deus purus submissionis, quam importat satisfactio, incapax est. Igitur *Antec. quoad* a.n. *p.*

Prob. I. Ex SS. Patribus, qui ex hoc inferunt, Christum fuisse verum Deum, quod humanum genus redimere, et Deo pro peccatis nostris condigne satisfacere potuerit. Sic Leo M. serm. 1. de Nativ. c. 2. *Nisi esset Deus, non afferret remedium.* S. Basil. inPs. 48. n. 4. ita scribit : *Non igilur fratrem quæras, qui redimat; sed eum, qui naturam tuam superet : neque merum hominem; scd hominem Deum Jesum Christum, qui et solus potest dare propitiationem Deo pro omnibus nobis.* S. Aug. Enchir. c. 108. *Neque, ait, per ipsum liberaremur unum mediatorem Dei et hominum hominem Jesum Christum, nisi esset el Deus.*S. Cyril. Alexandr. epist. ad Valerian, (opp. t.o.

part. 2\ sect. 24. p. 163. D.): *Quo pacto etiam unus pro omnibus pretium exsolveret, si illa passio puri cujuspiam hominis fuisse putatur?* S. Pnocits Conslanlinopolitanus, homil. Quod Deipara sit B. Virgo Maria (Lab. t. 3. p. 14. D.): *Duorum, inquit, alterum oportebat fieri: vel omnes sententia mortis subjici, eo quod omnes peccaverunt; vel ejusmodi pretium rependi, quod ad illum rescindendam damnationem pleno jure valeret. Jam vero salutem homo conferre non poterat: quippe qui peccati et ipse debitum contraxerat. Sed nec angelus humanum genus poterat redimere. Nam talis pretii inops erat, fiestabat igitur ut pro iis qui peccaverant, impeccabilem mori opereretur Deum. Id enim supererat unicum malo remedium.* Gf. Pet a v w m. L. 2.

450. Proô. II. Rktione. Quia ut satisfactio aliqua sit condigna, h. e. æqualis offensæ; necesse est, ut persona satisfaciens sit dignitatis æqualis cum persona offensa; vel certe, ut non sit inter illas distantia infinitaj quæ nulla operum excellentia exæquari possit: atqui inter Deum et creaturam est distantia infinita; ergo. *Maj. prob.* Sicut enim offensæ crescit in ratione offensæ ex dignitate personæ, quæ offenditur, comparatae ad personam offendentem; ita satisfactio crescit e contra ex dignitate personæ satisfaciens, comparât® ad personam offensam; adeoque sicut offensæ desumit ordinem a persona, quæ offenditur; sic satisfactio suum sumit ordinem a persona satisfaciente; ergo ut satisfactio condigna sit, persona satisfaciens debet æqualis esse dignitate personæ offensæ. Hinc jam fit, quod pura creatura, cum nunquam adæquare possit dignitatem personæ offensæ, nunquam possit pro mortali condigne satisfacere; sed inde ejus decrescat satisfactio, scilicet a satisfaciens vilitate respectu Dei: unde crescit offensæ, scilicet a dignitate personæ offensæ.

Hæc ex communi hominum sensu elucent; omnes enim longe majorem offensam ducunt, si subditus regem, quam si rex subditum percutiat, et majori proin satisfactione expiandum esse hoc peccatum a subdito; unde lumine naturali ita doctus ait Philosophus L. 5. Ethic, c. b. *Si is, qui magistratum gerit, alium inferiorem percutiat, non est reperiendus; si vero quis inferior magistratum percusserit, non tantum reperiendus, sed etiam supplicio afficiendus est.*

Tota igitur ratio impotentiæ, ex parte creaturæ satisfaciendi condigne pro mortali nascitur tum ex supremitate ordinis, in quo est offensæ (licet enim mortale peccatum non dicatur esse simpliciter infinitum in ratione malitiæ et offensæ; est tamen infiniti ordinis excedens omnes offensas alias); tum ex inferioritate ordinis, in quo est satisfactio creata; quia ob hanc diversitatem ordinis offensæ crescit per dignitatem Dei, et satisfactio decrescit per vilitatem creaturæ; ergo nunquam accedunt ad æqualitatem.

451. *Obj. I.* Malitia peccati in se quid finitum est; ergo finitis obsequiis præstantioribus et præstantioribus a pura creatura æquari potest; finitum enim a finito æquari potest.

R. A. *Cons. Ad prob.* R. 1°. ;V. universaliter sumptam. Sic homo est finitus in perfectione sua, nec tamen adæquari potest a muscis in infinitum multiplicatis. Unde

R. 2°. D. Si unum non decrescat ex iisdem principiis, ex quibus crescit alterum: vel si sit ejusdem ordinis et rationis, aut eadem mensura uniformiter mensurabile C. si diversi ordinis et rationis, nec habeat cum allero proportionem .V. Satisfactio autem puræ creaturæ inde decrescit, unde crescit offensæ Dei. Dein offensæ Dei est in *supremo ordine* offensæ; satisfactio autem creaturæ puræ in infimo ordine obsequii. Denum mensura offensæ, non quidem arithmetica ad æqualitatem, sed geometrica vel proportionalis, est Deus comparative ad creaturam; satisfactionis, creatura comparative ad Deum.

452. *Inst. 1.* Licet actus charitatis sit in superiore ordine, quam sint actus virtutum moralium, ul misericordiæ; si tamen hujus actus multiplicentur, non tantum æquare, sed et superare possunt vim meritoriam actus charitatis: item sic argentum multiplicatum æqual pretium auri; ergo potest aliquid, licet inferioris ordinis, multiplicatum, æquare alterum, quod est ordinis superioris.

R. I). A. Actus charitatis est ordinis tantum secundum quid superioris, quam actus virtutum moralium C. superioris simpliciter, et absolute, in omni linea xV. Et D. *etiam Cons.* Ergo potest aliquid inferioris ordinis tantum secundum quid, et in ea ratione, in qua non est inferioris ordinis, æquare et superare valorem alterius, quod ordinis superioris est C. potest aliquid ordinis inferioris simpliciter et absolute, et in ea ratione, in qua est ordinis inferioris, æquare alterum iV. Sic actus charitatis in ratione ultimo disponentis ad justificationem, vel hominem perfecte convertentis ad Deum, ab actibus virtutum moralium, utut multiplicatis, æquari non potest; sed tantum in ratione meriti, in qua cum illis non est diversi ordinis. Sic aurum in perfectione et specie physica, juxta quam altioris est ordinis, quam argentum, ab hoc æquari nequit; potest tamen in ratione pretii rerum emendarum, quia in hac sunt paris ordinis.

453. *Inst. 2.* Si offensæ Dei est ordinis simpliciter infiniti, quia est offensæ personæ infinitæ; ergo etiam amor Dei est ordinis simpliciter infiniti, quia pro objecto formali respicit bonitatem Dei non minus infinitam; ergo poterit per hujusmodi actum condigne satisfieri pro mortali.

R. xV. *Cons.* Ideo offensæ Dei est ordinis simpliciter infiniti, quia est offensæ personæ infinitæ, et insuper gravitas offensæ desumit ordinem a dignitate personæ offensæ; al vero amor, et quisquis alius actus satisfactorius creaturæ. non desumit ordinem a persona amata, juxta dicta in Conclus.; sed ab amante et satisfaciente, ex communi et innato hominum sensu; numquid omnes majoris facimus: amari a rege subditum, quam regem a subdito?

454. *Obj. II.* Charitas, contritio perfecta, est deletiva peccati: ætensim-compossibilibus cum offensæ Dei. Item: tantum per eam ponitur, quantum sufficit ad placandum Deum; ergo nihil ei deest ad rationem condignæ satisfactionis.

B. D. A. Est deletiva peccati, impossibilis, etc.; ex magnitudine suæ bonitatis et æstimabilitatis intrinseca? /V. ex gratuita, liberali promissione et

acceptatione Dei C. Longo pius est summum Deum a vilissima creatura postponi creaturis vilissimis, quam iterum ab eadem illis præferri.

455. *Inst.* 1. Ut peccatum meretur poenam æternam ; sic contritio æterni primum; ergo in aestimabilitate morali pares sunt.

R. 1°. Contritio elicitæ ab homine peccatore non est de condigno meritoria vitæ æternæ; si vero sit de homine justo, argumentum probat nimium : quia sequitur, quemvis actum supernaturalcm hominis justi esse tantæ bonitatis, quantæ malitiæ est peccatum.

R. 2°. *D. Cons.* Ergo pares sunt quoad rationem meriti et demeriti, quando nullum peccatum expellendum est *T.* in ratione satisfactionis, et quando remittendum est peccatum *V.* Quod de facto, posita contritione, Deus remittat peccatum, ex gratiosa ejus promissione et misericordia fit; non ex natura contritionis ejusve bonitate intrinseca.

456. *Inst. i.* Qui potest mereri, quod est plus, potest quoque mereri, quod minus est : atqui potest homo mereri gloriam æternam, quæ plus est, quam remissio peccati ; ergo et hanc mereri potest; ergo saltem per viam meriti de condigno potest creatura pura se vel aliam liberare a peccato.

R. *A. min.* Majus enim quid est peccati mortalis remissio, quam gratiæ, vel gloriæ augmentum ; cum, communi sensu, majus quid sit, inimicum recipere in gratiam; quam amico bene merenti augere gratiam et jus ad gloriam. *V. etiam simpliciter Cons, alleram.* Quia licet ad meritum non requiratur, ut persona merens ejusdem sit dignitatis, cujus præmians; requiritur tamen, ut meritum habeat proportionem cum præmio; unde per actum naturalem nemo mereri potest gratiam supernaturalem, aut per actus a gratia accidentali dignificatos gratiam substantialem, vel unionem hypostaticam: atqui nullum opus meritorium puræ creatura habet proportionem cum remissione peccati mortalis; sicut enim hoc in ratione offensæ est supremi ordinis; ita ejusdem remissio. Verbo : nullum opus puræ creatura tantum placere potest Deo offenso ratione præstantiæ suæ, quantum offensa displicuit.

457. *Obj. III.* Satisfactio Christi fuit major ipsa offensa : fuit enim infinita valore; ergo hæc non erat necessaria ad condigne satisfaciendum Deo; ergo sufficiebat satisfactio creatura puræ.

R. *D. Iu. Cons.* Ergo hæc non erat necessaria formaliter et directe C. indirecte et consequenter X. Directe requirebatur satisfactio ejusdem ordinis; et ex hoc ordine requirebatur infinita indirecte, cum in ordine alio non inveniatur condignitas satisfactionis; omnis enim satisfactio vel est a persona creata, vel divina naturæ creatæ hypostatice unita : si primum, est insufficiens : si alterum, ob dignitatem personæ erit satisfactio excedens, ut Art. III. patebit.

Si ais : potuisse Deum creare hominem gratia infinita præditum, cumque constituere caput morale reliquorum ad satisfaciendum pro omnibus; vehit Adamum constituit caput morale posterorum in ordine ad merendum vel demerendum illis justitiam originalem : insuper potuisse Deum promittere, se ob illius merita et satisfactiones collaturum aliis gratiam et remissionem peccatorum; ergo sic fuisset condignitas satisfactionis.

R. 1°. Implicat gratia influite intensa, sicut infinitum.

II. 2°. *V. Cons.* Satisfactio enim talis hominis, infinite adhuc distantis a dignitate offensi Dei, nec ex se haberet æqualitatem cum aliorum peccatis in ratione offensio consideratis ; nec condignitatem illam, vel æqualitatem consequi posset ex promissione divina ; cum hæc operi condignitatem non tribuat, si ex se illam non habeat.

Ex quibus colligi licet, esse omnino probabile, quod creatura pura nec pro veniali possit satisfacere condigne, saltem *directe*; quia est vera divinae legis transgressio, adeoque et vera offensa Dei; ergo satisfactio pura creatura semper erit inferioris ordinis. Interim etsi veniale non sit per satisfactionem directam reparabile, h. e. per obsequium æquale offensæ; est reparabile tamen per satisfactionem aliquam indirectam, id est, per actum aliqueni condigne meritorium alicujus, cui de congruo annexa est venialis peccati condonatio, quod est gratia et gloria : dum enim justus peractum amoris c. g. moretur gratiam et gloriam; congruum est, ut Deus remittat simul veniale, eo quod cum statu amici et possessione gloriæ non stet, saltem convenienter, offensa venialis.

ARTICULUS II.

AN CHRISTUS VERE PRO NOBIS SATISFECERIT?

Negant, ut monuimus, *Sociniani* volentes, Christum improprie solummodo ac metaphorice pro nobis satisfecisse : ealenus scilicet, quod impletis iis, quæ in mandatis habebat, ut faceret, Deus gratis peccata condonet. Non negant equidem, Christum esse mortuum pro nobis, hoc est, commodo nostro, sed licet : *pro nobis*, eo duntaxat sensu sumentes, quatenus ejus mora nos ad poenitentiam permoveat, nosque certos faciat, Deum gratuito nobis peccata remissurum; et ut ejus exemplum mortem, spe vitæ melioris, alacrius optemus ; non vero hoc sensu, ut, *pro nobis*, idem sit, ac loco nostro ; poenas peccatis nostris debitas in se suscipiendo et luendo; sicque exhibitione pretii æquivalentis extinguendo omne debitum, quod erat per peccatum et illatam injuriam apud Deum contractum ; hoc enim proprie satisfacere est. Unde Sociniani omnes Scriptura textus, quibus illa Christi satisfactio extollitur, detorquent ad metaphoricum sensum.

458. *Dico.* Christus vere ac proprie pro nobis satisfecit. Est de fide, et constans inter Christianos doctrina, ut Tridentini Patres nova definitione non duxerint stabiliendam ; sed tanquam indubitatam supposuerint Sess. 22. cap. 1.2. Can. 3. 4.

Prob. I. Ex SS. Scripturis. Juxta constantem et uniformem S. Scriptura assertionem Christus nos redemit pretio soluto, nimirum fuso sanguine et perpeccatione mortis : sed hoc fuit vere satisfacere ; ergo. *Afin.* patet ex paulo ante dictis, neque hanc Sociniani negant; unde *Socinus* ipse Lib. 2. de Salvatore c. 1. veram et propriam redemptionem fatetur, quæ fit persolutio pretio : *Redimere aliquem*, ait ibid., *nihil aliud proprie significat, quam captivum manibus illius, qui illum detinet, dato pretio liberare.* Igitur

Prob. Maj. Ex 1. Cor. 6. 20. *Empti estis pretio magno.* |. Pet. 1. 18. *Scientes, quod non corruptibilibus, auro, vel argento, redempti estis... sed pretioso sanguine quasi agni immaculati.* Ad Gal. 3. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* 1. Tini. 2. (»). *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus,* græce pro redemptione ponitur/fire-tiui. Ad Hebr. 7. 22. Christus dicitur *melioris testamenti sponsor factus.* Sicque constanter Scriptura loquitur, uti et ad Tit. 2., Malth. 20. ad Hebr. 9. ergo.

459. *Respondent* Sociniani 1°. redemptionem non sumi in rigore suo; sed improprie ac metaphorice, vel latius, pro simplici liberatione, quæquan-
doque lit gratis, nullo interveniente pretio, sicut etiam Act. 7. 35. Moyses dicitur missus a Deo *redemptor* ; Exod. 15. 13. dicitur Deus *ex misericordia redemisse* ex captivitate Ægyptiorum. 2°. Etiam *pretium* iu allatis textibus sumi improprie, in quantum, positis a Christo illis actionibus, ad earum præsentiam liberamur a Deo gratis. Sed

Contra Iu“ est, quod, licet vox redemptio sumatur aliquando improprie, non ideo sequatur, eam semper in Scriptura debere intelligi improprie; sicut, etsi vox *Leo* sumatur metaphorice, dum Christus dicitur *Leo de tribu Juda*; non ideo sequitur ita semper debere accipi in omnibus locis. Sed quando vox aliqua debeat sumi proprie, vel non; ex subjecta materia, *et* circumstantiis colligi debet : atqui materia, circumstantiæ, *et* omnia cogunt *redemptionem* hic sumi proprie; agitur enim hic de redemptione non qualicumque, sed *facta pretio*, quæ proin propria redemptio est, fatente ipso Socino cit. Et vero quærit alias vera redemptio, si illa non sit? Hinc etiam habetur disparitas aperta quoad Moysen Act. 7., et Deum Exod. 15., in quibus locis non dicitur facia pretio.

*Contrat**. est 1°. quod hoc nihil aliud sit, quam fingere sine funda-
mento, et miserrime contorquere Scripturas ; eoque semel permissio, nihil remaneat amplius in Scripturis, quod non a vero sensu ad improprium detorqueri possit, 2°. Quod 1. Pet. 1. 18. pretium hoc comparetur, imo præfe-
ratur argento *et* auro : quod vero est verum *et* proprium pretium, quo redi-
muntur captivi ; ergo multo magis sanguis Christi habebit rationem veri pre-
tii ; eo quod illum S. Petrus in ratione pretii præferat tum argento, tum auro.

400. *Prob II.* Ex iis Scripturæ locis, in quibus Christus *pro nobis*, h. e. Joco nostro, per veram substitutionem passus dicitur, portasse poenas peccatis nostris debitas, et placasse Deum. Is. 53. v. 4. *Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit... Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras : attritus est propter scelera nostra : disciplina pacis nostræ super eum : et livore ejus sanati sumus... Posuit Dominus in eo iniquitatem om-
nium nostrum... Propter scelus populi mei percussi eum... Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate.* Ex quibus tale conficitur argumentum : *Chri-
stus* innocens, loco nostro substitutus, peccata nostra tulit, hoc est, susci-
piendo in se pœnam peccatis nostris debitam, quam ipse luit; sicque exlinxil contractum nostrum debitum ; nam *disciplina pacis noslræ super eum, et livore ejus sanati sumus*; ergo vere satisfecit.

Respondent Sociniani, verba hæc : *ferre, portare peccata, significare*

idem, quod *auferre* peccata ; Ha enim Exod. 34. 7. de Deo dicitur: *Qui aufers iniquitatem, et scelera, atque peccata.* Confirmant inde, quod S. Mat-
lhæus c. 8. v. 1G. illum Isaïæ textum impletum tesletur in Christo fuisse, cum ægros, el varios morbos sanaret : *Ejiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit; ut adimpleretur, quod dictum est per Isaïam Prophe-
tam dicentem : Ipse infirmitates nostras accepit, et aegrotationes nostras por-
tavit.* Al

Contra est, quod Christus dicatur, portasse peccata nostra non quomodo-
cumque; sed attritione sui , vulneratione; conjiciendo in illum iniquitates nostras: nam, teste Propheta, sic portavit, ul fuerit *vulneratus, attritus, animam suam posuerit.* Et quidem , ut ait S. Petrus alludens ad Isaïæ tex-
tum : *peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum,* 1. Pet. 2. 24 ; quæ dici non possent, nisi peccatorum poenas in se luendas suscepisset ; unde est disparitasquoad Deum Exod. 34. cit. Neque his obstat, quod ex S. Mat-
thæo affertur ; quia Jsaias utrumque conjunxit, et quod peccatorum pœnas tulerit, et quod abstulerit ; ac quia peccati pœnæ aliæ corporis sunt, aliæ animi ; utrasque Christus abstulit, sive meritus est auferri, cum expedie-
rit. Unde juxta S. Matthæum, cum Christus sanaret morbos, in eo Isaïæ vaticinium partialiter impletum fuit, ex parte ablationis pœnarum corpo-
ris ; non vero adæquate.

461. *Prob. III.* Ex Sacerdotio Christi, quod adeo epist. ad Hebr. urget Apostolus, ut nemo non putet, eum ex professo impietatem Socinianam revellendam suscepisse. En argumentum : Christus non tantum bono nostro, in sensu scilicet Socinianorum , sed vere ac proprie in locum nostrum sub-
stitutus, perfecte expiando peccata nostra, vere pro nobis satisfecit ; si fuerit verus novæ legis sacerdos, et vera victima, quæ semelipsum Deo Patri pro nostrorum expiatione peccatorum obtulerit in sacrificium : atqui Christus novæ legis verus sacerdos fuit, vera victima ; qui se ipsum pro expiatione peccatorum nostrorum Deo Patri obtulit in sacrificium ; ergo. *Maj.* est certa, nec a Socinianis negatur, nec negari potest. Igitur

Prob. min. per paries. 1°. Fuit verus novæ legis sacerdos; talem enim ex professo probat Apostolus in ep. ad Hebr in coque versatur maxime, ut commonstret, sacerdotium Christi Aaronico præcellere, vocatque pontificem el sacerdotem ad Hebr. 7. ct 9. Unde sequitur, Christum debuisse verum offerre sacrificium; ejusque sacerdotii munus non tantum constitisse inter-
cessionem, exemplo vitæ, confirmatione doetrinæ, prædicatione, ut somniat Socinus; sed in mactatione et immolatione victimæ; hanc enim esse essen-
tiam sacerdotii, ut offerat.dona cl sacrificia pro peccatis, Deumque propter illa iratum reconciliet, diserte docet Apostolus: *Omnis pontifex ex homi-
nibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis.* Ad Hebr. 5.1. iterum c. 8. 3. *Omnis pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur ; unde necesse est, et hunc habere aliquid, quod offerat.*

2°. Fuit vera piacularis victima, in quam semetipsum obtulit pro pecca-
tis; docente iterum Apostolo ad Hebr. 7. 2G. *Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, immaculatus, segregatus a peccatoribus, pl excelsior cadis factus; qui non habet necessitatem, quemadmodum sacer*

dotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro propuli; hoc enim fecit semel se ipsum offerendo; scilicet pro dolidis, non suis, cum ipse nulla haberet, sed populi. Idem repetii tum alibi; tum ad Ephes. S. i Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem el hostiam Deo. Eundem in finem Christus Agnus occisus vocatur Apoc. S.

Respondent Sociniani, Christum, adhuc in terra constitutum, non fuisse sacerdotem, sed talem esse in cœlo lautum; proin mortem ejus non fuisse sacrificium vere, sed tantum *præparatorie*, quatenus postea in cœlo mortem offerret in sacrificium, interpellans pro nobis; 1°. quia ad Hebr., 8.4. ait Apostolus : *Si (Christus) esset super terram, nec esset sacerdos; cum essent, qui offerrent secundum legem munera, qui exemplari et umbrat deserviunt caelestium; ergo.* 2°. Juxta Apost. Christus nunc in cœlo se offert pro nobis, ad Hebr. 7.; sed hoc foret superfluum et inutile, si se jam obtulisset in terra, Sed

Contra est, quod Socinianum assertum directe repugnet Scripturis, Christum in terra sacerdotem fuisse tam clare asserentibus; cum sacerdotium *Christi probet* Apostolus ex hostia, non offerenda in coelis primum : sedaclu in *terris oblata*; ut constat ex ejus verbis supra : *Hoc enim fecit semel. Item : Tradidit se hostiam.* Sic ad Hebr. 9. 12. *Per proprium sanguinem introivit semel in sancta* (h. e. coelum). Ibid. v. 2fi. *Nunc autem semel in consummatione secularum, ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit.* Hæc desola Christi oblatione in cruce intelligi possunt: si autem veram tunc hostiam obtulerit; etiam necesse est, jam tum verus sacerdos fuerit.

Ad Ium. R. X. Cons. Solum enim vult Apostolus, si Christus mansisset post mortem in *terris, non esse* sacerdotem : eo quod non haberet amplius victimam, quam offerret; non victimam sui corporis, quia hanc jam obtulerat; non aliarum rerum terrestrium, pecudum, etc.; imo 1°. quia hæc offerre, sacerdotum de tribu Levi erat, de qua Christus non fuit. 2°. Quia hoc sacerdotii Aaronici erat; at Christus sacerdos erat, non *secundum ordinem* Aaronis, sed Melchisedech. Hic, non alius sensus erui potest ex *verbis Apostoli,*

Ad 2um. R. A', min. Christus in cœlo se offert, ut jam ante mactatum : ut exhibitione peracti sacrificii, ejus nobis fructus applicentur ; sicque pro nobis semper interpellat. Nimirum uti pontifex in lege veteri primo mactabat hostiam ; deinde ingrediebatur sanctuarium, ut offerret ejus sanguinem; sic Christus post hostiam sui corporis immolatam ingressus est coelum, ibique pro nobis interpellat, offerens effusum sanguinem suum.

Eadem unanimis et concors est SS. Patrum omni ævo sententia et fides, quos tamen hic referre omittimus; quod, etsi fateantur Sociniani, plerosque Patres dogma catholicum esse tuitos, eorum tamen moveri auctoritate absolute nolint, ceu hominum, ut ipsi aiunt, errantium hic a vero Scriptura sensu; proinde hujus solius judicio velint dirimi controversiam.

462. *Obj. I.* Ex S. Scriptura. Hæc variis in locis negat veram illam ac propriam satisfactionem; ergo. *Prob. Ant.* Nam 1°. Scriptura reconciliationem nostram tribuit magis vitæ, sive resurrectioni Christi, quam ejus morti, ad Rom. 5. 10. *Si enim, cum inimici essemus, reconciliati sumus*

pr mortem Filii ejus ; multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius: sed vita, sive resurrectio Christi, non fuit redemptionis nostrae pretium; eigo neque mors.

2°, Reconciliationem tribuit prædicationi et ministerio verbi, 2. ad Cor. 5.19. *Posuit in nobis verbum reconciliationis ; pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos :* atqui reconciliatio, quæ fit præcisc prædicatione, non til stricta satisfactione; quia pretium non requirit.

3°. Deus, Scriptura teste, Matth. 18. 23., ad Ephes. 4. 31., gratis peccata condonat; unde et ad Rom. 3. dicimur justificati gratis: sed quæ gratis fit condonatio, non oblinetur satisfactione, vel pretio soluto ; ergo.

R. Y. *Ant. Adprob.* 14fn. R. N. Ass. Neque hoc probatur ex cit. textu; nam salutem quidem Apostolus ibi vitæ vel resurrectioni Christi attribuit; reconciliationem tamen morti, ut verba ipsa declarant; igitur mora Christi pretium reconciliationis fuit. Nimirum Apostolus opponit invicem inimicos et reconciliatos, mortem ac vitam Christi; argumentum ducens a majori ad minus : si, cum essemus adhuc inimici, h. e. peccatores, reconciliati simus per Christi mortem; quanto magis jam reconciliatis et amicis ipse vivens dabit vitam et salutem? *In vita salvi,* ait Aug. L. 13. de Trin. c. 10., *qui per mortem reconciliati. Quid enim dubitet daturum amicis vitam suam, pro quibus inimicis dedit mortem suam?*

Ad prob. 2ara. R. V. Ass. Apostolus solum dicit, datum Apostolis esse officium prædicandi ministerium reconciliationis ; reconciliationem vero ipsam, non in prædicationem, sed in Christum clare refert ; nam dixerat ante : *Deus, qui nos reconciliavit sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis.*

Ab prob. 34w. R. D. Deus gratis condonat peccata homini, sive peccatori se convertenti C. respective ad Christum, sponsorem hominis N. Gratis justificati dicimur : quia Deus, nullis nostris præcedentibus meritis, confert gratis justificationis gratiam : item manendo in subjecta controversia, quia gratis redemptorem Christum nobis dedit, quia hujus satisfactionem acceptavit gratis; at non gratis respective ad Christum. En verba apostoli ad Rom. 3. 24. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.* Aides, quomodo justificatio respective ad nos sit gratuita, *justificati gratis;* sed non respective ad sponsorem nostrum Christum, quem scilicet Deus proposuit propitiationem *ad ostensionem justitiæ.* At contra hoc ultimum

463. *Inst.* 1. Si "Christus, sponsor pro nobis factus, plane satisfecerit pro nobis, nulla proprietate, ac nullo sensu verum erit dicere, quod gratis facta sit a Deo condonatio; ergo. *Prob. Ant.* Quomodo enim creditor dici potest debitori remittere gratis debitum ; si ab ejus sponsore usque ad quadrantem novissimum exigit debitum?

R. xY. *Ant. Adprob.* R. Equidem in debilis realibus non censetur creditor remittere gratis debitum, si a debitoris sponsore exigit omne debitum; at aliud est in debitis personalibus, ortis ex læsione honoris, et injuria personæ illata, velut in nostro casu accidit; nam disparitas est, quod in restitutione debiti realis spectetur æqualitas rei ad rem, ut dictum n. 449. Hinc, quis-

cumque aequalitatem illam ponat, debitum extinguetur; quia sic læsus lia-
 bebit tantum in bonis suis, quantum habuerat ante laesionem; quod pm-
 cise spectat justitia stricta, cujus actus est restitutio proprie talis, unde ere-
 ditor, si debitoris amicus oblata pecunia compensare damnum velit,
 acquiescere debet; ut illi diei possit: *tolle, quod tuum est, et vade in pace*. At in debitis personalibus, quae *satisfactionem* exigunt (satisfactio enim
 personam læsam et inhonoratam respicit ex n. 449.), persona læsa non
 tenetur satisfactionem acceptare, oblatam ab alio; sed jus habet exigendi, ut
 ille ipse satisfaciat, sive hiat, qui læsit. Si ergo mediatorem admittat qui pro
 laedente pœnas solvat, et satisfaciat; laedenti gratificari dicitur. Sic se res
 habet in Deo peccatis nostris inhonorato et offenso, et gratis acceptante
 mediationem Christi quam acceptare non tenebatur.

464. *Obj. II.* Injustum est, ut innocens puniatur pro reo; unde et Deut. 24.
 16. legem tulit Deus: Aon *occidentur patres pro filiis; nec filii pro* >alribus;
sed unusquisque pro peccato suo morietur. Et Ezech. 18. 4. *Anima, qua*
peccaverit, ipsa morietur; ergo.

R. *D. Ant.* Injustum id est, si innocens se non offerat voluntarie in spon-
 sorem pro reo *T.* si se offerat *subd.* injustum, id est, respectu judicis non
 habentis dominium directum in vitam innocentis, qualis judex humanus
 est *C.* si hoc dominium habeat, ut Deus Ar. Purus homo nec esse sponsor
 potest alterius in causa capitali; nec, si se sponsorem offerat, judex huma-
 nus illum acceptare pro reo ac plectere potest, quia nec judex humanus in
 vitam innocentis, nec innocens ipse in vitam suam dominium directum
 habet. At cum Christus se sponsorem exhibuit, id auctoritate divina fecit,
 cui in vitam humanam dominium competit. Porro dixi: *Transeat*, quia
 Deus huic legi se adstrinxisse non videtur; ut ex plurimis aliis Scriptura
 locis deducitur. Nam Exod. 20. et 34. dicitur Deus *visitans iniquitatem*
patrum in tertiam et quartam generationem. Et Thren. 3. 7. lamentatur
 Jeremias: *Patres nostri peccaverunt... et nos iniquitates eorum portavimus*.
 Ac 2. Reg. 21. ob peccata Saulis filii ejus et nepotes suspensi sunt: ob facium
 Davidis perierunt septuaginta hominum millia. Ibid. 24.

465. *Obj. III.* 1°. Christus non potuit plene satisfacere pro poenis, quas
 peccando incurrimus; ergo. *Prob. Ant.* Mortis enim æternæ reatum con-
 traxeramus, quam tamen Christus nec solvit, necolvere potuit. 2°. Si
 Christus adeo plene pro nobis satisfecit; ergo plus ipsi debebimus, quam
 Patri, qui pro nobis non satisfecit: sed hoc dicere absurdum est.

Ad Inn. R. -V. *Ani.* *Ad prob. D.* Quam Christus non solvit quoad duratio-
 nem ejus, scilicet pœnæ *C.* quoad æqui valens pretium et valorem *N.* Pœnæ
 damnatorum equidem æternæ sunt; et pœnæ Christi fuerunt temporaneæ:
 verum hoc, quia a persona divina valorem habebant, ut dicitur Artic. seq.,
 infinitum; abundanter compensabant poenas duratione æternas.

Ad 2^m. R. -V. *Seq.* Quantum enim debemus Christo, qui se pro nobis
 obtulit, tantum debemus Patri, qui nobis Filium suum dedit; utrumque
 enim infinite charitatis luit. Imo aequaliter toti SS. Trinitati debemus; licet
 enim incarnatio sit tenninative solius Filii; efficienter tamen totius Trini-
 tatis est.

ARTICULUS 111.

ITWM CHRISTI SATISFACTIO CONDIGNA FUERIT AC SUPERABUNDANS, IMO VALOIOUS
 INFINITI, ET UNDE ISTUD?

IGG. *Nola i.* Valor alicujus operis sive actus, est æstimabilitas ejusdem.
 Potest vero actus habere æstimabilitatem 1°. ratione suæ entitatis præcise,
 et eorum, quæ ipsi sunt intrinseca; ut, quod sit tendentia in tale objectum,
 procedens a tali principio proximo, sit hujus vel illius virtutis, etc. 2°. Ra-
 tione personæ, cujus actus est. Inde duplex valor in eodem actu distingui
 potest; *physicus*, fundatus in physica enlitate actus per ordinem ad obje-
 ctum, quod respicit, et ad principium, a quo physice et immediate pro-
 cedit: *moralis*, qui in actum a persona, cujus ille actus est, refunditiir.

467. *Nota II.* Satisfactionem et meritum differre quidem formaliter et
 secundum obliquum, non tamen necessario realiter; cum actus idem opus-
 que moraliter bonum possit habere simul valorem et satisfactorium et me-
 ritorium; meritum, in quantum ordinatur ad præmium oblinendum;
 satisfactorium, in quantum ad placandum ofensa, ac delendam offensam
 refertur; quod Christi operibus maxime convenit, quibus et gratiam ac glo-
 riam simul est meritis, et simul pro peccatis nostris satisfecit. Differentia
 vero satisfactionis a merito inde facile perspicitur, quod hoc respiciat præ-
 mium consequendum a praemiante; proinde bonum merentis, vel alterius,
 cui meremur: illa vero alterius honorem læsum resarciendum, ac delen-
 dam offensam respiciat; proin offensi bonum, non satisfaciens.

Cæleriim condignitatem, superabundantiam, infinitatem satisfactioni
 Christi tribuunt Catholici omnes; in eo solum differentes, quod quidam
 dignitatem haberi in satisfactione Christi pure ab cxlrinscco velint, nimi-
 rum acceptatione Dei; alii vero ab intrinseco: primum Scotislæ, alterum
 Theologi cæleri omnes tuentur. Quod vero posthac de valore satisfactionis
 Christi dicemus, idem de valore ejus meriti, cum sit par ratio, intelligi
 volumus.

468. *Dico I.* Satisfactio Christi fuit condigna et superabundans; et qui-
 dem ex se et in actu primo, independenter ab acceptatione divina. De fide
 quoad Iim. partem.

Prob. 1^a. pars. Ex Scriptura. Ad Hebr. 10. 14. *Una oblatione consummavit*
in sempiternum sanctificatos. Ad Rom. 3. 20. *Ubi abundavit delictum;*
superabundavit et gratia. Unde CxniLL. Illos. catech. 13. n. 33 *Non tantum*
peccavimus, quantum ille justitia coccelluil. Idemque sentiunt Patres alii.
 Et patebit ratione Conci, seq.

Prob. 2a. pars. 1°. Ex S. Scriptura. Ad Hebr. 10. docet Apostolus, fuisse
 impossibile sanguine laurorum, hircorum, id est, sacrificiis legis veteris
 auferri peccata: exinde inferens necessitatem satisfactionis Christi; sed
 nulla esset hæc argumentatio, si satisfactio Christi haberet condignitatem
 et superabundantiam suam præcise a liberali acceptatione divina; cum sic

etiam condigna c&e potuissent sacrificia legis veleris : quia horum insuffi-
cientiam et indignitatem supplere ieque potuisset liberalis Dei acceptatio.

2°. Ex SS. Patribus, e quibus Cnnvs. hom. 10. in c. 5. ad Rom. n. 2. *Multo plura, inquit, quam debemus, Christus pro nobis solvit; lantoque plura, quanto guttulam exiguam pelagus excedit immensus.* Proclis Con-
slantinopolitanus homil. Quod Deipara sit D. Virgo Maria (Lab. I. 3. p. Id. A.) : *O rem stupendam ! immortalitatem.....per suam mortem aliis con-
ciliat. Ejusmodi nullus unquam fuit, nec est, nec erit, quam unus el solus ille, ex Virgine natus Deus simul et homo; qui non solum adeequatam cum reorum multitudine dignitatem el cestimationem habet : sed ex omnium cal-
culis sentiisq; majorem.* S. Anselmls, Cur Deus homo L. 2. c. 20. *Unde se redimat non habenti, Deus Pater dicit : Accipe Unigenitum meum, et da pro te. Ipse Filius : Tolle me, el redime te.....quid justius quam ut ille, cui datur pretium majus omni debito, si debito datur affectu, dimittat omne debitum.* S. Petrus Cluniacensis in Nucleo c. 9. (Biblioth. magna PP. 1.10. p. 1068. A.): *Plus plane redditum est justitice, quando Christus mortuus est, quam sil récompensaiuni, quando homo damnatus est. Habet ergo justitia quidquid suum est, quia Dei Filius pro peccatis hominum mortuus est.* Huc etiam facit Clemens VI. Extrav. *Unigenitus* de Pœnit. et Remiss, ubi aiÇ qñod gutta sanguinis modica propter unionem ad Verbum pro redemptione lotius generis humani suffecisset.

3°. Ratione. Incarnatio necessaria fuit ex hypothesi condignæ salisfa*
clionis pro peccatis præslandæ: at si Christi opera nonnisi ex liberali acceptatione Dei haberent condignitalem satisfaciendi, non fuisset incar-
natio ita necessaria; cum Deus satisfactionem purae creaturae eodem modo acceptare potuisset; adedque et verum non esset, quod inculcant Patres, puram creaturam redimere non potuisse humanum genus.

Conf. Opus, quod ex se condignitatem non habet, non potest eam ab acceptatione aliena consequi ; nam quis dicet, rusticum osculando manum regis satisfacere condigne pro gravi offensa in regem commissa ? etsi rex sub conditione osculi velit remittere offensam, meritamque capitalem poenam.

Dixi : in actu primo; nam absolute Christi satisfactio, quantumvis con-
digna , poterat non acceptari a Deo in actu secundo ad peccata nobis remit-
tenda, et reddendum pro ea præmium ; nihil enim est, quod eum ad acce-
ptandum necessilasset.

469. Dico II. Satisfactio Christi, in genere moris, ex se valoris infiniti fuit; quin illiim primo acciperet ex gratuita acceptatione Dei.

Prob. I. Auctoritate Clem. VI. in Extrav. cit. ubi hæc tria habentur : 1°. expresse dicitur mérita Christi esse infinita. 2°. Infinitatem istam fundari in unionem humanitatis ad Verbum : proinde non præcise in acceptatione Dei. 3°. Non esse metuendum fidelibus, ne thesaurus meritorum Christi unquam aut exhauriatur, aut minuatur; quæ est ipsa infiniti natura et proprietas. Hæc illustrantur ex prob. scq.

Prob. II. Ratione. 1°. Valor enim moralis operis satisfactorii, vel meri-
torii, a dignitate personæ satisfacientis el merentis desumitur, tanquam forma morali moraliter intrinseca operi ; ergo cuin persona Christi sit digni-

ialis inlinilæ simpliciter; in ejus quoque actiones valorem simpliciter infi-
nitum refundet. Ant. patet, tum in humanis, in quibus communi pruden-
lum æslimalione tanto majoris fit operatio, quanto major est dignitas operantis; etsi enim æqualis sit bonitas physica ac moralis objectiva, actio tamen regis in ordine ad satisfactionem el meritum æstimabilior est, quam actio plebeii : tum in supernaluralibus ; cum aliam habeant vim actus supernalurales (ut amor), in homine justo ; el digniores sint, quam elicit i a peccatore; licet, honestate desumpta ab objecto , intensione, duratione, pares sint. Conseq. hinc elucet, quia personæ dignitas, cum tanquam forma moralis sil operi moraliter intrinseca, huic se communicat totam, si nihil sil, quod communicationem illam impediat, vel limitet ; sed nihil impedit, vel limitat: sicut enim nihil impedire potest, quo minus sit actio Dei hominis ; ita el nihil alterum ; ergo cum persona Christi infinite digna sit infinitam quoque in genere moris dignitatem communicat.

470. 2°. Actiones suppositorum sunt, ut habet receptum axioma, sic quidem, ut potius tribuantur supposito ut quod, tanquam denominationis, quam naturæ operanti ut quo : cum enim natura non operetur, nisi com-
plete existât, ac prius sit complete cxislere, quam operari ; hinc fit, quod actiones principaliter supposito, ulpote principio naturam complenti, tri-
buantur: igitur et hujus dignitatem participant; sed hæc in persona Verbi infinita est.

Igitur Christi satisfactio, sicut et meritum, est concretum morale, ex sub-
jecto el forma morali resultans, quæ est personæ Christi dignitas ; uti enim meritum, satisfactio hominis justi, est concretum ejusmodi, ex actu super-
natural!, ceu subjecto, et ex statu filiationis ejus adoptivæ, ut forma digni-
ficanc, resultans ; ita cntilas operis in Christo subjecti loctim habet; ejus vero naturalis filiatio locum formæ diguificantis, quam habet Christus ratione Verbi infinite digni ; ergo et ipsum Christi dpus infinite dignum est, quia forma dat denominationem suam subjecto, cui unita et intrin-
seca est.

•471. Undecondignitalis, infinitatis, quæ sunt in valore Christi operum , radix non est influxus physicus Verbi in illa; Verbum enim in illa physice influere non potuit, quia personalitas Verbi est unita tantum humanitati in ratione subsistentiæ ; hæc autem non est principium physice influens in opera naturæ, quæ ab hac sola elicitive procedunt, et sic a sola natura humana processerunt in Christo ; sed sola unica radix, personæ satisfacien-
tis et merentis dignitas est.

472. Obj. 1. cum Hæreticis. Si satisfactio Christi fuerit condigna et super-
abundans; ergo superflua sunt opera el satisfactiones nostrae.

R. N. Cons. Non est superfluum propterea baptismus ; ergo neque opera nostra satisfactoria. El ratio est ; quia, etsi satisfactio Christi fuerit non tantum condigna , sed etiam superabundans, ut propter eam remitteretur omnis culpa et. pœna sine omni opere nostro, etiam sine baptismo et fide, de facto tamen sine cooperatione nostra nobis in actu secundo non prodest; eo quod Christus non voluerit eam prodesse nobis nisi cooperantibus, et per

opera ab eo præscripta satisfactionem ejus nobis applicantibus; quod ipsum iu Scripturis sæpe perse et Apostolos inculcavit, Marc 16., Luc. 29., Malth. 19. Unde satisfactiones noslne nihil derogant satisfactioni Christi; non coim sunt in illius complementum. quasi sine nostris esset insufficiens; sed sunt tantum applicatio satisfactionis Christi; quo sensu Apostolus ad Coioss. f.24. *Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia.*

473. *Obj. II.* Valor satisfactionis Christi, independenter ab acceptatione Dei, non adæquat gravitatem offensæ; ergo sine illa ex se condigna non est. *Prob. Ant.* 1°. quia gravitas offensæ crescit ex principiis duobus: dignitate offensi et vilitate offendentis; e contra satisfactio ex sola dignitate satisfaciens.

2°. Ut sit condigna et æquivalens satisfactio; debet tantus esse excessus dignitatis in persona satisfaciente comparative ad personam, cui satisfit, quantus erat in persona offensa comparative ad offendentem: atqui talis excessus non datur in persona Christi, ut patet. *Conf.* Si persona offendens esset æqualis personæ offensæ, requireretur pei'sona satisfaciens itidem æqualis; ergo si offendens sit infinite vilior, requiritur itidem persona satisfaciens dignior, quam sit persona offensa.

3°. Plus Deo displicet peccatum, quam placeat satisfactio Christi; ergo. *Prob. Ant.* Quia tantum displicet Deo peccatum, quantum ipsi placet sua divina bonitas: sed hæc plus ei placet, quam satisfactio Christi. *Prob.* JL Peccatum enim de se est destructivum bonitatis divinæ: atqui quantum placet res, tantum displicet, quod illius destructivum est.

R. P. Ergo nec condigna erit post acceptationem; quia per hanc obtinere non potest condignitatem, si ante non habeat: condignitas enim rei intrinseca est vel physice, vel moraliter; sed acceptatio est quid mere exlrinsecum.

R. 2°. A'. Ie®. *Ant. Ad prob.* Ie®. *D. Ant.* Offensa crescit ex principiis duobus, constituentibus tamen reipsa principium unum, ita ut non possit crescere ex uno illorum sine respectu ad alterum C. *secus Al.* Ratio est, quia dignitas aut vilitas secundum se non faciunt crescere offensam; si enim vilis vilem offendat, non fit offensa gravior ex vilitate; sed crescit ex dignitateet vilitate comparative sumptis, h. e. una comparata cum altera, sicque unum principium constituunt.

Ad prob. 2'®. R. D. M. Si persona satisfaciens finita sit, fmitæque dignitatis T. si infinitæ V. Nam infiniludo personæ satisfaciens ad tollendam omnem inæqualilatcm, quæ intercedebat inter offendentem et offensum, sufficiens est.

Ad Conf. Eodem modo D. *Cons.* Si persona satisfaciens sit finita C. si infinita A'. Satisfactio enim personæ inflmlæ omnem offensam adæquat, imo superat.

Ad prob. 3'm. R. N. *Ant. Ad hujus prob.* P®. Ar. M. *hujusprob.* D. Si est λere et efficaciter destructivum C. si tantum morali quadam imputatione Y. Peccatum non est \eic efficaciter destructivum Dei, nec peccator affective efficaciter illam destructionem intendit; quia, si peccans optat esse, conservari, et acquirere bonum, quod per peccatum futurum apprehendit;

-um hæc omnia cessent destructo Deo, quomodo optabit efficaciter destructionem Dei? sed solum imputatione morali ita sc gerere dicitur, ac si vellet destructionem bonitatis divinæ. Igitur cum bonitas divina sit physice, non imputatione morali, infinita; plus in ea Deo complacet, quam displiceat peccatum.

474. *Obj. III.* Quælibet Christi actio finilæ enlitis est; ergo et bonitatis.

R. D. *Cons.* Ergo et finitæ bonitatis physicæ C. moralis *Subd.* moralis objectivæ, quæ est respectus ad objectum formale molivum, vel alias circumstantias, quæ actionem in certa specie virtutis constituunt C. moralis personalis, quæ fundatur in dignitate personæoperantis N.

47,j. *Inst.* 1. Non tenet hæc argumentatio: quo dignior est persona, quæ offenditur, eo gravior est offensa; ergo, cum persona, quæ offenditur, sit infinita simpliciter, offensa est simpliciter infinite gravis; ergo neque hæc valet: quanto dignior est persona satisfaciens, tanto majoris valoris est satisfactio; ergo, cum persona satisfaciens sit simpliciter infinite digna, etiam satisfactio est valoris simpliciter infiniti; unde ruit nostrum fundamentum;

R. C. A. Quoad crescentiam arithmeticam. Y. *Cons.* *Disparitas* est, quia persona offensa habet se tantum ut subjectiim logictim, sive denominatum, adeoque per modum formæ extrinsecæ respectu offensæ ipsius; unde persona offensa secundum se totam non gravificat actum offensæ; qui præterea aliunde limitatur a cognitione objecti. tendentia in illud, quæ semper quid finitum sunt. At pei'sonasatisfaciens habet se ut principium, sicque per modum formæ inlrinsecæ; quia actiones suppositorum sunt; principium autem se toto influit, et forma intrinseca se totam communicat, juxta superius dicta, si nihil sit, quod impediat, vel limitet.

476. *Inst.* 2. Si valor satisfactorius Christi sit infinitus; ergo tantum placebit Deo, quantum suus actus increatus; et plures actus satisfactorii non essent quid majus in ratione satisfactionis, quam unus; sicque Christus non plus meruisset, et satisfecisset lota collectione suorum actuum, quam singulis; sed hæc videntur absurda.

Λ(Γ™. *illat.* R. D. Tantum placebit secundum entitalem physicam, el bonitatem moralem objectivant, quæ, ex dictis, in actum refunditur ex molivo, tendentia, etc. Y. secundum principium digni(icativum sui C. Simpliciter tamen dici non debent opera Christi tam digna, quam sunt actus increali; quia opera illa quidem sunt infinite digna; sed dignitate sibi communicata, cl morali: at vero actus increali sunt infinite digni, dignitate sibi identificata, essentiali; quæ est dignitas physica.

Ad 2am. illat. R. 1). Non essent quid majus intensive C. sed in hoc nihil est absurdi: non essent quid majus extensive Ar. Plus satisfactionis, vel meriti extensive non facit majorem satisfactionem simpliciter: sed nihil absurdi est, quod actus unus ob dignitatem operantis sit tanti valoris el virtutis in se, quanti valoris sunt plures simul et collective sumpti. Quin hoc potius commendat operantem.

177.*Inst.* A. Opus humanum a Christo procedens, est et manet citatum ergo simpliciter linitum.

R. D. *Cons.* Ergo finitum physice est et manet C. moraliter ;V. Sed in hoc genere infinitum est, in quo nihil inconueniens ; valor enim; el meritum sunt modi morales, qui excedere possunt perfectionem actus physicam, ut palet in humiliatione regis et subditi; licet enim sint ejusdem speciei physice; morali tamen aestimatione plurimum dillorunt.

Ex hactenus disputatis colligitur, Christum satisfecisse, meruisse, til Deum hominem ; quia ut Deus fuit principium *ut quod* satisfaciens; ill homo vero principium , scilicet elieilivum , *ut quo*.

ARTICULUS IV.

IIHV.M CHRISTIS SIT MORTUUS PRO OMNIBUS OMNINO HOMINIBUS?

»78. *Nota.* Ut praemisimus initio ingressus Sect , secundæ, Christum pro prædestmalis solum esse mortuum , non pro reprobis, doctrina fuit Calvini et Jansenii. Ne vero in praesenti controversia aberretur a scopo , sciendum, quæstioncm non esse : utrum mors Christi sit sufficiens pretium pro omnibus omnino hominibus redimendis ac salvandis? hoc enim nemo negat. Quin hoc sensu verum esset dicere, Christum mortuum esse non pro omnibus solum hominibus, qui aliquando erunt; sed etiam omnibus possibilibus; imo angelis, dæmonibus, et damnatis; quia, cum mors ejus esset valoris infiniti, sufficiens fuisset ad redimendos illos omnes ac salvandos; sed quaeritur : an de facto fuerit a Christo oblata et a Patre acceptata pro omnibus, nullo excepto , saltem quoad sufficientiam mediorum pro salute æterna ? nec solum pro salute spiritali temporaria, ut eorum, qui ad tempus aliquod, intuitu mortis Christi, justificantur : quod posterius *Jansenius* non negavit.

479. *Dico.* Christus vera ac sincera vohmtale pro redemptione, ac salute æterna omnium et singulorum, ne uno excepto, mortuus est, mortemque obtulit ; ul gratias mereretur omnibus ad salutem æternam vere sufficientes. Illa sententia Catholica.

Prob. Ex S. Scriptura. Ad Rom. 8. 3. Pater *pro nobis omnibus tradidit illum.* 1. ad Tim»2. *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* 1. ad Tim. i. 10. *Qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium;* ergo et infidelium, alioquin non *maxime* fidelium ; neque etiam omnes fideles sunt prædcsinati. 1. ad Cor. 8. 11. *Peribit infirmus in tua scientia, frater, propter quem Christus mortuus est;* ergo et pro illo mortuus Christus, quem Apostolus periturum dicit. Deinde frater ille est quicumque fidelis in fide infirmus; an dicent adversarii, quemcumque fidelem in fide infirmum esse de prædestinatorum numero? 2. ad Cor. 5. 14. *Si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt;* hic Apostolus ex eo quod Christus sit mortuus pro omnibus, probat omnes esse mortuos in Adamo; sed hæc S. Pauli argumentatio falsa esset, si Christus non esset mortuus pro omnibus, ut ait S. Alg. L. G. cont. Julian, c. 4. n. 8. *Ex hoc enim probavit omnes mortuos esse, quia pro omnibus mortuus est unus. Impingo, inculco,*

infercio recusanti... unus pro omnibus mortuus est ; ergo omnes mortui sunt. Vide quia consequens esse vOluil, ul inelligaiilur omnes mortui, si pro omnibus mortuus est.

Dicunt Jansenislæ : 1°. Auctorildti S. Scripturæ satis consuli dicendo i Christum esse mortuiirn pro omnibus *in sensu accommo*, h. e. pro generibus singulorum, licet non pro singulis generum. Vel 2°. Christum quidem mortuum esse pro singulis generum sufficienter : quatenus ejus mors sit sufficiens prolium in se, redimendis omnibus ; non quod etiam illam pro singulis obtulerit. At

Contra 1m. est lum, quod hanc expositionem rion admittant tres lexluâ ultimi; postremus vero minime (vel enim pariformiter dicendum esset, omnes in Adamo mortuos esse, to *omnes* Sumendo accommode, quod non concedunt adversarii ; vel dicendum, nullam esse Apostoli argumentationem); turn quod ratio sit penitus nulla ab obvio verborum sensu recedendi, torquendique ad illum Jansenistarum.

Contra 2"m. est 1°. quod hac ratione dici possit, Christum pro dæmonibus æque mortuum esse ; cum et his salvandis pretium mortis ejus fuerit sufficiens : at hoc aperte repugnat Scripturis. 2°. Quod particula *pro* ex comuni usu causam finalem importet, propter quam aliquid fit, et *mori pro alio* idem sonat, ac in commodum ejus; atque ita sumat *Jansenius* ipse, L. 3. de Grat. Salvator, c. 22.

•480. *Prob. II.* Ex Conciliis. Tridentintm Sess. 6. cap. 2. de Christo docet : *Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris; non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.* Et cap. 3. *Etsi pro omnibus mortuus est; non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt ;* quia scilicet non omnibus applicatur. Unde sic : Tridentinum docet, Christum mortuum esse pro omnibus eo sensu, quo id negabat Calvinus, contra quem agit : sed non negabat Calvinus, Christum mortuum esse pro omnibus in sensu accommo ; neque eo sensu, quod mors ejus fuerit pretium sufficiens redimendis singulis; hoc enim adhuc fatetur ex duce suo Iota Calvini schola ; sed quod pro singulis sincere obtulerit ; ergo illud dicere intendebat Concilium.

Adde Concil. Carisiacum 1. quod cap. 4. contra Gotteschalcum ait (Labb. t. 8. p. 57. E.) : *Christus Jesus Dominus noster, sicut nullus homo est, fuit, vel erit, cujus natura in illo assumpta non fuerit; ita nullus est, fuit, vel erit homo pro quo passus non fuerit; licet non omnes passionis ejus mysterio redimantur, scilicet, ut etiam actu salvi fiant.*

481. *Prob. III.* Ex SS. Patribus. S. Gregorius Nazianzenus oral. 33. n. 9» *Al ego Ha priscorum hominum more, et philosophice affectus sum, ut unum idemque coelum omnibus commune esse existimem, communem item solis et lunæ conversionem.... et, ut adhuc majora proferam, communem rationem, Legem, Prophetqs, ipsos Christi cruciatus, per quos omnes, citra ullam exceptionem instaurati sumus, qui eidem Adamo participavimus, atque a serpente in fraudem inducti, et per peccatum morte affecti, ac per cudeslem Adamum salutis restituit, atque ad vitee lignum , unde excideramus, per ignominies lignum revocati sumus.* Euthymius hæc verba Mattii. 20. 28. *Dare animam*

suam redemptionem pro multis, ita exponit : *Multis dicit nunc pro omnibus. Frequenter enim Scriptura dicit multos pro omnibus. Itaque pro omnibus tradidit animam suam, mnesque redemit : quanquam multi sua sponte ih servitute remanserunt.* S. Amur. serm. 8. in Ps. 118. n. 57. *Quomodo misericordiae Domini plena est terra, nisi per passionem Domini nostri Jesu Christi.... Plena est ergo terra misericordia' Domini, quia omnibus est data remissio peccatorum. Super omnes sol oriri jubetur; et hic quidem sol quotidie super omnes oritur. Mysticus autem sol ille justifice omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, et omnibus resurrexit : ideo autem passus est, ut tolleretur iecatum mundi. Si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat : ut si quis clausis fenestris radios solis excludat, non ideo sol non ortus est omnibus, quia calore ejus se ipse fraudavit : sed quod solis est, praeogativam suam servat : quod imprudentis est, communis a se gratiam lucis excludit.* S. Leo M. de Xalivit. serm. I. c. I. *Dominus noster peccati mortisque destructor, sicut nullum a reatu liberum reperit, ita liberandis omnibus venit.* Et de Pass, serin. G. c. 4. *Merito, priusquam (raderetur, dixerat Dominus : Cum exaltatus fuero, omnia ad me traham: id est, totam causam humani generis agam, et olim perditam in integrum revocabo naturam. In me omnis infirmitas abolebitur, in me omnis plaga sanabitur, etc.; in specie vero* S. Aug. qui in Ps. 68. Enarr. 2. n. 11. de Juda proditore ait : *Projecit pretium argenti, quo ab illo Dominus venditus erat, nec agnovit pretium, quo ipse a Domino redemptus erat.* Lib. 2. de Symb. ad Catech. c. 8. Christum ctuciffxorcs alloquenlem inducit : *Videtis vulnera quae inflixistis, agnoscitis latus quod pupugistis : quoniam et per vos, et propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis;* similia habet de Herode ibid. c. 5. n. 12. Sed hi omnes praedestinati non erant. Insuper causam dat interitus, non quod Christus pro illis sufficienter non obtulerit ; sed quod beneficio oblato uti noluerint. Idem in Ps. 95. n. 5. *Venit Redemptor, et dedit pretium ; fudit sanguinem suum, emit orbem terrarum. Quæritis quid emerit? Videte quid dederit, et invenite quid emerit. Sanguis Christi pretium. Tanti quid valet? Quid, nisi totus orbis? Quid, nisi omnes gentes?.... pro toto dedit, quantum dedit.* Et infra n. 15. *Judicabit orbem terrarum in æquitate: non partem, quia non partem emit. Totum judicare habet, quia pro toto pretium dedit.* Recole quæ ex eodem contr. Julian. L. 6. c. 4. supra (n. 479.) retulimus. Cf. Petavium de Incarn. L. 13. c. 2. et P. Faure S. J. Enchiridion S. August, notis et assertionibus theologicis illustrat, annot. in c. 41-47.

482. *Prob. IV. Ex SS. Pontificibus. Innocentius X. et Alexander VII. damnarunt hanc propositionem, inter Jansenianas ordine 5ta. Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.* Censuram vero istam propositioni huic addidit Innocentius X. 1653. 31. Maii : *Falsam, temerariam, scandalosam : et intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat praedestinatorum mortuus sit; impiam, blasphemam, contumeliosam, divinae pietati derogantem, et hæreticam declaramus, et ut talem damnamus.*

Respondent Jansemslæ. Elsi hæreticum sil assderc, Christum mortuum esse duntaxat pio saluto praedestinatorum, hinc tamen non sequitur, mor-

ttmm pro salute æterna reproborum ; sed pro salute illornm vol æterna, vel temporaria ; si enim dicatur, quod pro temporaria eorum salute sil mortuus ; sequitur, quod non solum pro praedestinatiis mortuus sil. Similiter verum manebit, Christum pro solis praedestinatiis mortuum non esse; si modo dicatur, mortuum cum esse pro salute æterna *aliquorum reproborum* tantum, licet non *singulorum*.

Verum contra est 1°. quod nunquam fuerit controversum inter Doctores Catholicos el Jansenislas : morluusnc Christus esset pro reproborum salute temporaria, aut pro æterna aliquorum duntaxat; sed an pro salute æterna omnium; ergo et hoc definivit Pontifex, ne, secus, impertinens fuisset definitio. 2°. Damnata fuit propositio in sensu intento a Jansenio, quernque in scriptis expresserat Jansenius, quod Christus tantum pro salule æterna praedestinatorum sit mortuus; pro reproborum vero non magis, quam pro salute dæmonum, L. 3. de Grat. Salvatoris c. 21. ; ergo Ecclesia damnando illam propositionem definivit, Christum esse mortuum pro salute reproborum; non temporaria, quod Jansenius concedit, ibid. c. 22. *pro his (reprobis) in tantum mortuus est, in quantum temporalibus quibusdam divinae gratiae effectibus exornandi sunt ;* sed æterna, et quidem omnium ; quia ita definit simpliciter, nullo excepto; et quænam erit potior ratio pro uno reprobo, quam allero?

Ratio demum est, quod systema Jansenii enervet *spem* Christianam, quæ omnis est in pretioso sanguine ejus; si enim pro me illum non fuderit, quod me latet ; nihil est, quod sperem.

483. *Obj. I. Matth. 20.28. Filius hominis venit... dare animam suam, redemptionem pro multis.* Mattii. 2G. 28. *Hic est sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum ;* ergo non pro omnibus.

R. 1°. V. *Cons.* quia per *multos* intelliguntur *omnes*, passim in Scriptura; quando *omnes* sunt *nulli*, ut fatetur Jansenius ipse in Matth. ; *multi potest significare omnes, quando omnes sunt multi.* Et recte ; ita enim multos sumere solet Scriptura ut ad Rom. 5. 15. *Unius delicto multi mortui sunt ;* et tamen alibi ait : *In quo omnes peccaverunt,* ib. v. 12. Ac ibid. v. 18. eosdem nunc multos pro omnibus sumi ait Chrys. homil. 83. in Matth., Theophyl. in illum Matth. locum : *Pro multis dicit effundi : hoc est pro omnibus ; sunt enim et omnes multi.* Eutiiym. supr. cit., ac præsertim S. Alg., cujus auctoritatem repudiare nequit Jansenius, L. 2. contra Julian, c. 175. op. imperf. *Non repugnant omnibus multi ; quia ipsi omnes non pauci ; sed multi sunt.* Et L. 20. de Civ. c. 23. n.2.

R. 2°. Cum Doctore Angelico in Matth. cit. *D.* Ergo non pro omnibus quoad sufficientiam oblatis pretii *N.* quoad efficaciam et applicationem *C.* *Si consideretur,* inquit in c. 2G. Matth., *sufficientia, ipse est propitiatio pro peccatis totius mundi ; sed si consideremus effectum, minorem habet effectum, in iis nempe, qui non salvantur : et hoc ex culpa hominum.*

Inst. 1. Scriptura *et omnes* non raro sumit pro *multis* stricte, sive pro magno numero ex collectione, aut aliquibus, ul 1. ad Cor. 15. 22. *Sicut in Adam omnes moriuntur ; ita et in Christo omnes vivificabuntur ;* ubi omnes non sumit pro singulis distributive ; quia rçvera sic non vivificantur omnes; ergo.

R. .V. *Cons.* Quia licet aliquando ita sumatur *to omnes*; non indo sequitur, ita ubique debere *smni*; alioquin et sic sumi deberet pro aliquibus tantum, ad Rom. 5. *In quo omnes peccarunt*, et alibi, quod falsum est. Igitur utrum *to omnes* sumere oporteat pro singulis distributive; vel pro aliquibus, in sensu accommodo; id ex subjecta materia, et circumstantiis pensandum est; al vero in priore sensu, pro singulis distributive hic sumi debere, ex rationibus Conclusionis evincitur.

Inst. 2. Christus pro iis tantum est mortuus, ad quos fuit missus; sed non fuit ad omnes missus, Matth. 15. 24. *Non sum missus, nisi ad oves, qua perierunt domus Israel*; ergo. Item, Christus restringit ipse mortem suam modo ad oves suas, modo ad fideles, et eos, qui sunt de Ecclesia sua. ut : *Animam meam pono pro ovibus meis*. Joan. 10. 15. *Exaltari oportet Filium hominis : ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat*. Joan. 3. 14, *Seipsum tradidit pro ea* (Ecclesia), ad Ephes. 5.; ergo.

R. D. M. Pro iis tantum, ad quos fuit missus tantum personaliter A', vel personaliter, vel per ministros C. At hoc sensu ad omnes missus est, cum suo nomine Apostolos miserit ad omnes mundi populos : *Euntes docete omnes gentes*. Matth. ult. Hinc cum se ad solos Israelites missum dicat; limites missionis suae personalis indicat ad praedicandum, miracula patrandum. *

Ad 2^{am}. R. .V. vel 1). *Ant.* Mortem vel redemptionem restringit ad oves, fideles, vel electos, privative, cum exclusione ceterorum A'. sine aliorum exclusionem C. Licet in his locis de aliis silere videatur Scriptura; alibi tamen eos exprimit. Deinde, esto, quod aliquando Scriptura mortem Christi, vel redemptionem restringat ad solos electos, vel praedestinos, loquitur tunc de redemptione quoad efficaciam et applicationem, vel efficaci, passiva, pro liberatione actuali alicujus; non vero de redemptione sufficienti, vel sumpta pro oblatione sufficientis pretii ad liberationem.

484. *Insl.* 3. Pro illis solis mortuus est Christus, pro quibus oravit: atqui pro solis praedestinos oravit, Joan. 17.9. *Non pro inundo rogo: sed pro his quos dedisti mihi*; ergo.

B. 1). M. Pro illis mortuus est, pro quibus oravit semper .V. pro quibus aliquando oravit C. Cum enim non una vice oraverit Christus, sed saepius; potuit aliquando orare pro solis praedestinos, aliquando pro hominibus omnibus, aliquando pro solis discipulis, oratione specialissima; et talis fuit illa Joan. 19. ut ex textu evidens est; ac proinde cum Aug. Tr. 107. in Joannem dicat, orasse ibi Christum pro electis, intelligit electos Apostolos, non electos omnes. Unde cum dicitur : *non pro mundo rogo*, sensus est : nunc non ea ratione efficaci et speciali, qua modo pro discipulis meis rogo : vel, si quis nihilominus pro omnibus electis ibi Christum orasse velit, *non pro mundo*, h. e. hac oratione efficaci et speciali.

Cætèrum pro aliis alio tempore oravit Christus, pro crucifixoribus suis, Luc. 23. 34. *Pater, dimitte illis; non enim sciunt, quid faciunt*; sed unde fidem facient adversarii, carnifices Christi omnes praedestinos fuisse?

Si dicis : Si Christus orasset pro reprobis, exauditus fuisset; juxta illud Joan. 11. 42. *Pater.....sciebam, quia semper me audis*.

R. 1). Si orasset ita efficaciter et absolute C. si non ita .V. Nimirum

Blent in Deo duplex distinguitur voluntas: una absoluta, quæ semper impletur; altera condicionala, ex parte objecti, ul hominis, quæ non semper impletur; qualis est in Deo voluntas generalis antecedens salvandi omnes; quæ in Deo est voluntas, non signi lantnm, scd beneplaciti, vera el seria, cflleax etiam ex parte Dei in ordine ad media sufficientia; sed condicionala ex parte hominis; sic juxta S. Til duplex oratio in Christo distingui debet: efficax el absoluta, quæ ex voluntate consequente; altera non efficax absolute, el conditionata, quæ ex voluntate antecedente profluit. Prior oratio semper impletur; non altera, ex defoclu el culpa hominis; sicut in Deo voluntas antecedens salvandi omnes, non impletur semper ob culpam hominum; licet impicatur semper voluntas absoluta consequens, quæ prædestinatos salvos vult. Al priori oratione pro electis; altera pro reprobis oravit.

Insl. 4. Juxta S. Aug Lib. 21. de Civ. c. 4. §. 31. *St de aliquibus ity* (Ecclesia) *certa esset, ut qui sint illi, eliam nosset, qui licet adhuc in hac vita sint constituti, tamen prædestinati sunt inæternum ignem ire cum diabolo; tam pro iis nec oraret, quam nec pro ipso* (diabolo). Atqui Christus perfecte el certo sciebat, quinam essent prædestinati ad ignem; ergo neque ipse pro iis oravit.

R. 1°. Patentibus adversariis, Deus voluntatem habuit salvandi angelos omnes; quorum tamen magnam pariem certo sciebat mittendam esse in ignem; at si hoc certo sciebat, quomodo vere ac sincere eos salvos voluit?

R. 2°. *D. M.* Non oraret pro iis oratione absoluta, ac reprobationem jam supponente *C.* oratione condicionala el antecedente reprobationem *.V.* Sic *concessa min. D. Cons.* Neque Christus pro iis oravit oratione absoluta, eorum damnationem consequente et supponente *C.* condicionala, el eorum damnationem antecedente *N.*

S. Doctor eo loco contra illos disputat, qui putabant in judicio extremo *sanctos angelos simul cum sanctis reliquis oraturos pro damnandis et angelis et hominibus, ac tandem propter sanctorum preces reis parcendum esse.* Quem errorem rejicit S. Aug. ex eo quod nequidem jam Ecclesia, si certo sciret quinam reprobatii sunt, non magis pro his salvandis oraret, quam pro diabolo: oratione scilicet, quæ ex voluntate absoluta et consequente, ac supponente eorum reprobationem proflueret, quaque velint iis dari veniam, qua reprobis, et supposita eorum impenitentia finali. Eodem modo neque Christus oravit pro reprobis, scilicet consequenter ad eorum impenitentiam finalem ac reprobationem, ut iis, qua talibus, daretur gratia se a damnatione, quam incurrissent, liberandi.

Verum non ideo simul negat S. Aug., quod oraret pro iis oratione, quæ sequitur ex voluntate generali et antecedente eorum salutis. Quin hoc potius ibid, affirmat; docet enim nunc Ecclesiam orare pro singulis, reprobis non exceptis, ex duplici causa; 1°. quia hæc vita est tempus pmnitentioD salutaris; 2°. quia nescii, quinam reprobi sint. Licet vero jam deficeret hæc ratio secunda; manet tamen adhuc prima.

Neque dicas: Ecclesia sciret in illa hypothesi, orationem suam exaudiendam non esse; ergo imprudenter oraret. Nam

It. *A'. Cons.* Licet enim non semper concedendum sil, quod rogamus; non ideo oratio imprudens est; sic numquid Christus pro omnibus inimicis oravit? licet sciret, non omnes salvandos, ut ail Aug, serin. 4, de Sanctis

(al. 382. n. 2.) Item , ut transiret ab eo calix passionis ; licet non transi-
turum sciret, ut idem Arc. ait, nosqueea in re Christum sequi vult epist.
121. ad Probam (al. 130. n. 26.) Sic Spiritus sanctus 1. ad Tim, 2. 1. per
Apostolum jubet, *fieri obsecrationes, orationes, postulattones, gratiarum*
actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus, etc. Hoc enim bonum est, et de-
ceptum atram Salvatore nostro Deo; licet Spiritus sanctus noverit, itemque
Christus, quoniam ex his reprobi sint. Et ratio est : quia oratio pro aliis pro-
fluit ex charitale, quæ se extendit ad omnes, adhuc capaces beatitudinis,
eamque illis precatur generaliter ; de cætero abstrahit, illamne consequan-
tur, vel non.

Potuit igitur orare Christus pro reprobis, non ut mutaret Deus latam in
eos damnationis sententiam, ob eorum impenitentiam finalem prævisam ;
sed ut conferret ipsis sufficientes gratias ad salutem , si iis uti vellent ; hoc-
que sensu pro reprobis oravit, et mortuus est. ut sic inexcusabiles essent.

485. *Obj. II.* Juxta S. Aug. 1°. *Non peri! unus ex Ulis, pro quibus mortuus*
est Christus, epist. 102. ad Evod. (al. 169. n. 4.) ac proinde Judam eorum
ninneroexi ludit, Tr 55. in Joan. n. 7. *Præmisit* (Christus) *obsequia non solum*
eis pro quibus erat subiturus mortem ; sed etiam illi qui fuerat eum traditurus
ad mortem. 2°. Juxta S. Arc. in variis Jocis, soli illi sunt redempti, qui
reipsa salvantur ; unde et L. 2. de Symb. ad Catechum. c. 8. n. 17. Chri-
slum inducit loquentem : *Qui non estis redempti pretio mei sanguinis, non*
estis mei.

Ad Iūin. R. D. Non perit ex illis unus, pro quibus mortuus est efficaciter el
voluntate speciali C. pro quibus voluntate generali antecedente, quoad suf-
ficientiam V. Sed ab his Judas non excluditur.

Ad 2ro. R. D. Soli illi sunt redempti redemptione completa, in actu
secundo, efficaci, quoad actualem perceptionem fructus ex redemptione C.
soli etiam quoad sufficientiam, quatenus ex redemptione nulla reprobis
provenissent media, quibus et ipsi salvari potuissent, si voluissent V.

486. *Obj. III.* Synodus Valentina III. anno 855. Can. 4. (Labbe. t. 8.
p. 137.) damnat capitula Carisiaca, quorum quarto definiebatur. Christum
passum esse pro omnibus, definitque erroneum esse asserere, Christum
mortuum esse pro impiis, qui a mundi exordio usque ad passionem Domini
in sua impietate mortui sunt. Deinde eadem de causa damnat syllogismos
Scoti Erigenæ; ergo. *Conf.* 1. Concilium Lingonense anno 859. confirmavit
Canones Valentinus contra capitula Carisiaca. excepta tantum censura,
quam Valentinus Praesules Can. 4. tulerant contra citata capitula; retenta
tamen censura contra syllogismos Scoti Erigenæ (Labbe. ibid. p. 690.); ergo.
Conf. 2. Eadem etiam ecclesiæ Lugdunensis mens fuit, quæ Synodi Valen-
tinus; Libro enim de tenenda veritate Scriptui multis exagitat capitula
Carisiaca; ac præsertim in capitulo 4. Carisiaco reprehendit hanc ejus pro-
positionem : *Quod nullus hominum fuit, est, vel erit, pro quo Christus*
passus non fuerit. Deinde Christum pro omnibus fidelibus docet esse mor-
tuum ; non tamen pro infidelibus, *qui in sua infidelitate morituri sunt.*

R. I). *Ant.* Valentina Synodus damnavit capitula Carisiaca errore facti,
quo putaret, Paires (arisiacos adhæsisse vel favisse errori eorum, qui

contendebant, *infideles in sua impietate mortuos erpiens inferni, Christi*
passione, fuisse liberatos C. secus V. Constat inde, quod Valentinus Patres,
errore cognito (quod factum quidem in ipso Lingonensi Concilio), expunxe-
runt censuram a se in Syn. Valent, latam. Quin tam Synodi Carisiacæ, quam
Valentinus Patres postea in Tdllensi Synodo, eodem adhuc anno 859. ex 12.
fiilliæ provinciis habita, Valentinus Canones, expuncta censura, tandem
admiserunt ; sicque tam Carisiaci, quam Valentinus Canones approbati sunt,
ut conformes doctrina* Augustini. Quo facto constat capitulis Carisiacis Ca-
nones Valentinus non esse contrarios, bosque de damnatis, qua talibus, ex
damnatione liberandis agere. Ex his palet Resp. *ad Conf.* Ism.

Ad Conf. 2am. R. Permisso interim , quod opera *de tenenda veritate, eide*
tribus epistulis sint veri ecclesiæ Lugdunensis fœtus ; hæc illud intendebat :
Christum pro impiis, ante Christi passionem in sua impietate mortuis, ac
jam damnatis , liberandis nequaquam fuisse mortuum ; nam in alio sensu
pro reliquis hominibus omnibus mortuum fuisse Christum, longa oratione
docet Ecclesia celebris in *L de Iribus epistolis* cap. 14. et seqq.

Porro,-quia Scriptui*® textus, quibus Christus pro omnibus asseritur
mortuus, possunt dupliciter exponi : 1°. Pro solis fidelibus quoad efficaciam,
ut sæpe Aug. facit : 2°. Pro singulis quoad sufficientiam , ut Patres alii ;
reprehendit quidem Patres Carisiacos, quasi minus caute, cum prioris
expositionis injuria, posteriorem visi essent definivisse.

Dixi : *permisso, quod sint ecclesiæ Lugdunensis,* etc.; id enim a multis
negatur, nec sine solido fundamento; nam 1°. septem circiter seculis post
ea tempora, scilicet anno 1566., primum acceperunt nomen , quin sciatur
a quo, quove ex fundamento, Ecclesiæ Lugdunensis; cum vero primo pro-
direm , nullius auctoris nomen gerebant, teste Hincmaro in epist. nuncup.
ad Carolum regem. Lude et ab Hincmaro ceu supposititia opera rejecta.
2°. Quia multum differunt a sensu Ecclesiæ Lugdunensis circa *Gotteschalci*
errores, quem referunt concordantes ejusdem Ecclesiæ scriptores primarii:
Amolo Archiepiscopus Lugdunensis in epist. ad *Gotteschalcum* : item Florus
diaconus in refutatione *Scoti Erigendi*, aliique.

Nicolaum I. vero Pontificem damnasse capitula Carisiaca prorsus falsum
est. Subiratus quidem Hincmaro, qui Cone. Carisiacum convocaverat, Nico-
laus fuit; sed propterea tantum, quod eum involasse injura Apostolicæ
Sedis putaret; non ob capitula ibidem edita, velul hæc erronea essent.
Quin capitulum quartum *de sanguine Christi pro omnibus fuso* confirmavit
teste Prudentio Tricassino, quæ Prudentii verba Hincmarus refert epist. 27.
ad *Egilonem Senonensem*.

SECTIO 111.

DE ADORATIONE CHRISTI, CULTU SANCTORUM, ET SS. IMAGINUM.

Disputatis hactenus iis, quæ Christi excellentiam attinebant, demum de adoratione, utpote quæ in illa fundatur, Christo debita, restat, ut trademus. Coniungimus una de cultu Sanctorum ac SS. imaginum controversias : tum ob aliquam affinitatem eum prima ; tum quod non occurrat opportunior alibi in Theologia locus. Croteruni contra varium errorum genus hoc loco suscipitur disputatio. Unam equidem Christo Deo el homini adorationem *Nestorius* tribuit; sed maligno sensu , ob qualecumque honoris consortium, ex morali hominis cum Verbo conjunctione, ac quo modo purpura cum rege adoratur. Verbum a carne separandum putabant *Ariani*, ut adorari posset. Mediam carni Christi adorationem tribuisse dicitur *Gilbertus Parrelanus*. Sacrarum vero imaginum venerationem praeter Iconoclastas veteres damnarunt sec. XII. *IValdenses, Petrobrussiani , Henriciani, Albigenes;* sec. XIV. *Hieronymus de Praga ;* sec. XVI. *Lutherani, ac Calciniani*, amplexi insuper circa cultum Sanctorum, Reliquiarum, S. Crucis Domini, damnatam olim a toto Christiano orbe impietatem *Manichæorum, Vigilandi*, ac similium, ut, de eorum doctrina quid sit tenendum , vel ex maioribus, a quibus hauserunt, facile quivis iudicium ferat.

ARTICULUS I.

AN ET QUOMODO CHRISTUS ADORANDUS?

Nota. Adoratio, ex se vox generiea est, quemvis cultum significare apta, quem alicui deferimus ob excellentiam illius, aut dignitatem ; unde et in Scriptura rebus plane diversis tribuitur; ac proinde varia *adorationis* significatio ex subjecto, cui tribuitur, determinari debet. Inde quoque in *politicam*, seu civilem, tum *religiosam*, sive sacram, dividitur. Prior est, quam ob dignitatem aut excellentiam civilem, quæ in aliis est, tribuimus, vehit regibus, etc. Posterior, quam ex motivo religionis, ob supernaturalem excellentiam aliquam in altero, huic praestamus : hæcque vel est *absoluta*; si quid ob excellentiam propriam, quam habet, adoramus : ita ul adoratio in propria rei excellentia sistat, quin tendat ulterius : vel *respectiva*; si quid colimus obexcellentiam, non propriam, sed alterius, quocum connectitur, quem repraesentat, el ad quem refertur.

Porro *adoratio religiosa* lres sub sc species complectitur; *latriam*, estque adoratio religiosa, suprema et singularis, quam soli Deo debemus ob excellentiam divinam ipsi propriam, quaeque proinde nulli alteri perse communicabilis est juxta Deui. 9. et 10. *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.* Deinde *duliam*, quæ creaturis ob excellentiam creatam defertur.

Hyperduliam denique, quæ quidem etiam in eo, cui exhibetur, pro motivo excellentiam creatam dicit ; sed aliis excellentiis creatis majorem aut supereminentem ob praerogativas, perfectiones, dona specialia, qualem Dei Genitrici impendimus. Unde hic cultus a dulia, non specie, sed solo gradu diflert.

Ciclerum in omni adoratione *duplex actus* exigitur internus; *primus* dicit actum intellectus; *secundus* voluntatis : ex parte prioris importatur iudicium speculativum de excellentia alterius; et iudicium practicum, honestum esse, nos illi submitti propter excellentiam suam, et nostram respectu ejus inferiorilatcm : ex parte alterius importatur imperium se demittendi ob superiorem illam in altero excellentiam. Unde demum existit exeeutio ipsa; quæ non debet esse necessario semper actus externus corporis, v. g. se inclinantis; sed esse potest actus solus interior : ut actus fidei, spei, charilalis.

Quærilur nunc : utrum Christus, non *qua Deus* tantum, ut per se patet; sed et qua homo religionis cultu adorari debeat?

•187. *Dico.* Christus homo in utraque natura, divina et humana, subsistens, h. e. homo Deus; sive humana Christi natura Verbo hypostatice conjuncta, uno eodemque latriæ actu absolute adorari debet, quo Verbi divinitas.

Prob. L Ex S. Scriptura, quæ, dum Christum adorandum docet, nunquam inter naturam divinam et humanam distinguit; sed semper adorationem terminat ad Christum utraque natura constantem. Joan. u. 22. *Neque Pater judicat quemquam; sed omne iudicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem :* sed Pater cultu latriæ adorandus est; ergo. Ad Hebr. 1. 6. *Ht adorent eum omnes angeli Dei.*

Prob. II. Ex Conciliis et SS. Patribus. 1°. Concil. Lateranense sub Martino I. Secret, vel Consuli. 4. Can. 9. (Labb. I. G. p. 2ul. D.) ita definit : *Si quis una adoratione Deum Verbum incarnatum cum ejus carne non adorat, juxta quod sanctce Dei Ecclesiæ ab initio traditum est; talis anathema sit.* Idem definivit Syn. gen. VI. Can. 9. Ac Synodus gen. VII. Act. G. docet, non esse humanitatem a divinitate separandam, cum adoratur Christus; sed utrumque ut unum latria adorari.

2°. Ex SS. Patribus. *Rem creatam*, ait *Athanas.* epist. ad Adelphium n. 3., *non adoramus... Sed rerum creatarum Dominum, carnem facium, Dei Verbum adoramus. Etsi enim ipsa caro seorsim spectata, pars sit rerum creatarum; attamen Dei facta est corpus. Neque vero hujusmodi corpus a Verbo dividentes aduramus; neque, cum Verbum volumus adorare, ipsum a carne removemus.* S. Ambr. L. 3. de Spiritu sancto cap. II. n. 79. *Quam* (Christi carnem *jhodieque in mysteriis adoramus, et quam Apostoli in Domino Jesu... adorarunt... neque, cum adoratur tanquam Dei Filius, natus ex Virgine denegatur.* S. Augustinus Enari., in. Ps. 98. n. 9. : *Adorate scabellum pedum ejus. Quæro quid sit scabellum pedum ejus ; el dicit mihi Scriptura : Tetra scabellum pedum meorum. Fluctuans convertito mc ad Christum, quia ipsum quæro hic ; el invenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum ejus ; suscepit enim de terra terram; quia caro de terra est, et de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambu-*

favit, et ipsam carnem nobis manducandum ad salutem dedit ; nemo autem illam carnem manducat nisi prius adoraverit : inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, et non suium non peccemus adoranda, sed peccemus non adorando.

Prob. III. Ratione. 1°. Deus absolute adorandus est : sed juxta orthodoxam doctrinam de communicatione idiomatum in Christo, hic homo est Deus; ergo. 2°. Quia eodem cultu et actu coluntur , quæ sunt suppositi, quo colitur ipsum suppositum; ita enim dum sanctum colimus duli® cultu, ob excellentiam sanctitatis in ejus anima residentem, colitur totus secundum animam et corpus: sed humanitas in Christo est suppositi, sive Verbi incarnati , tanquam rei adorat®; ergo.

Igitur in actu adorationis *personalitas* se habet *ut objectum primum*, et ut objectum materiale simul et formale; *humanitas* vero ut *objectum secundarium* et materiale tantum; motivum enim adorationis non est humanitas secundum se ipsam , sed divinitas, ut inquit S. Damascen. L. 4. de Fid. orthodox. c. 3. *Adoratur caro Christi in incarnato Cerbo Deo, non propter se ipsam; sed propter unitum, secundum hypostasim, Verbum Dei.*

Dixi tamen in Conci, *natura humana Verbo hypostatice conjuncta* ; humanitas enim Christi separata a Verbo, non est ita cultu latriæ adorabilis; quia spectata secundum se, ut præcisa a Verbo , cum sic non dicat ordinem ad Verbum, ac pura creatura sit ; adorari eo cultu non debet, qui Deo convenit. Unde recte S. Aug. serm. 59. de Verb. Dorn. (al. serm. 87.) : *Si hominem (humanitatem) separaveris a Deo; neque illi credo, neque illi servio.* Nec refert, si sola mente separetur, obeasdem rationes. Hinc dum dicitur : Christus quia *homo* est absolute adorandus; *specifivative* sumi debet humanitas; non *reduplicative*, ut *to qua*, vel *in quantum*, significet, humanitatem abstractam, et consideratam sine unione ad Verbum, esse rationem formalem adorandi.

488. *Obj. I.* Adoratio latriæ debetur Deo soli : sed humanitas Christi non est Deus ; ergo.

R. *D. min.* Humanitas Christi, sive homo, non est Deus, hypostatice unitus Verbo .V. non est Deus a Verbo separatus el sejunctus C. Latriæ cultus soli Deo debetur, propter se et primario, ac tanquam motivo adorationis; hoc tamen non obstante, potest convenire alicui secundario, tanquam objecto terminativo, quod cum Verbo Deo unum est suppositum, ut in præsentia, ubi vera est hæc propositio : *Hic horno est Deus.*

Inst. i. Cum Nestorius diceret, hominem coadorari cum Deo; se omni modo opponebat S. Cyrill. Alexandr., inque eos anathema jaciebat, qui ita loquerentur; ut constat ex ejus anathematismo octavo; ergo.

R. *D. Ant.* Anathema jaciebat in eos, qui ita loquerentur ad sensum et mentem *Nestorii C.* secus .V. Quo sensu *Neslorius* dixerit, hominem assumptum cum Deo Verbo adorandum , illudque negarit S. Cyrillus, jam expositum vide in Proëm. n. 2.

Inst. 2. Nequit humanitas eodem amore amari super omnia, quo Christus ; ergo nec eodem actu adorari.

R. *D. Ani.* Nequit eodem amore amari super omnia primario, ac tantum in objectum materiale et formale simul C. secundario, ac tanquam ob-

jectum materiale tantum N. Sicut adorari eam diximus; sic amari potest. Nec inde sequitur adorari eam per accidens , et non per se; nam totum , Christus, adoratur per de ; ergo et humanitas, pars hujus lotius.

Inst. 3. Hæc adoratio Immanitatis Christi, non est absoluta; ergo respectiva, et per accidens. *Prob. Ant.* Hæc adoratio dicit respectum ad aliud ; scilicet Verbum unitum ; ergo.

II. .V. *Ant.* Nam proprie respectiva est, quando unum *suppositum* adoratur ob excellentiam alterius *suppositi*; sic respective adoratur crux Christi, imagines Christi J quia motivum hæc adorandi non est in cruce , et imagine ; sed extra illa in prototype. Sed motivum adorandi humanitatem Christi est ipsius Verbi excellentia humanitati unita.

Adprob. R. 1). Hæc adoratio dicit purum respectum ad aliud N. dicit respectum, et simul unionem intrinsecam cum excellentia person®, quæ videlicet est latio adorandi C.

489. *Obj. II.* Humanitas Christi non est æqualis excellenti® cum Verbo; ergo nec adoratione eadem cum illo adoranda.

R. *D. Cons.* Nec adoratione eadem, quæ respiciat eodem modo humanitatem et Verbum C. modo diverso, nimirum Verbum, ut objectum materiale el etiam formale , sive motivum adorandi ; humanitatem vero, ut materiale lanium, ac adorationis præcise terminum N.

§

ARTICULUS II.

AN, ET QUO CULTU LICITUM SIT SANCTOS COLERE? RECTENE ITEM AC UTILITER INVOCENTUR ?

Non quærimus hic *de cultu civili*, cum prudentiores e protestantibus hunc non negent; sed *de religioso, seu sacro*; coque non latriæ, quæ est suprema religiosa adoratio, soli Deo debita, dicens servitutem perfectam, proindeque nulli creatur® puræ communicabilis ; sed de longe inferiori, quem *duliam* diximus.

490. *Dico I.* Pie ac licite coluntur sancti, cultu religioso duliæ. Est dogma catholicum et fidei, contra nostri ævi sectarios, eorumque majores; *Manichæos, Vigilantium,* etc. jam olim a tota damnatos Ecclesia.

Prob. I. Ex Scriptura; exemplo Patriarcharum, aliorumque Testamenti veteris. Nam 1°. Gen. 19. I. *Venerunt duo angeli Sodomam..... et Loth....; ivit obviam eis; adoravitque pronus in terram; et dixit: obsecro, domini,* etc. 2°. Josuc 5. v. 15. cum sub habitu viri latentem angelum cognovisset Josuc, *cecidit pronus in terram, et adorans ait,* etc. Num. 21. Balaam, *viso* (Angelo stante in via) *adoravit eum pronus in terram* : sed adoratio hæc non fuit latriæ; hanc enim angeli non permisissent; ergo inferioris fuit ordinis, non mere civilis, quæ etiam malis impenditur (et sane ridiculum foret dicere, angelis deberi honorem civilem) ; ergo sacra. Par vero est ratio de sanctis in coelo regnantibus, quæ de angelis.

Nec refert, quod Apoc. 19. et 22. angelus delatum sibi a S. Joanne

honorem acceptare noluerit ; non enim hunc respuit ut sacrilbguin, vel illicitum; quis enim ausit dicere, S. Joannem contaminare sc voluisse peccato sacrilegii? sed ex modestia el observantia in tantum virum, etsi conditione naturæ minorem: sanctitate tamen, dignitate Apostolatus, niartyrii gloria sibi parem, si non majorem.

Prob. II. Ex perpetua Traditione Ecclesie. Nam festos dies in honorem martyrum jam seculo H. institutos fuisse, Ecclesia Sinyrnensis testis est : Aos, inquit, epist. de martyr. S. Polycarpi c. 18. (Apostolic. PB. open), *postea ossa illius, gemmis pretiosissimis exquisitiora cl super aurum probatiora, tollentes, ubi decebat deposuimus. Quo etiam loci nobis, ut /icti poterit, in exultations et gaudio congregatis, Dominus preebebit natalem martyrii ejus diem celebrare.*

Seculo III. Tertullianus de coronae. 3. *Oblationes..... pro natalitiis annua die facimus.* Cyprianus epist. 34. n. 3. *Martyrum passiones el dies anniversaria commemoratione celebramus.* Quin Manichaei ipsi usitati tum in Ecclesia sauctonim cultus testes sunt; cum male Catholicis objicerent, testo Alt. contr. Faust. L. 20. c. 21., quod pro diis gentium martyres invexissent.

Seculo IV. Concil. Laodicentm circa ann. 370. can. 51. (Labb. t. I. p. 1506.) : *Non oportet in quadragesima martyrum natales peragere, sed sanctorum martyrum facere commemorationes in sabbatis et Dominicis.* S. Gregorius Nazianzenus orat. 15. in Machab. n. 1. : *Quid autem Machabæi? Horum enim nomine diem hunc festum agitamus.* Et orat. 24. in S. Cyprian. n. 1. : *Cyprianus fere nos effugit: o ingens damnum! Idque vos passi estis qui eum omnium maxime suspicitis, annuisque honoribus ac publicis conventibus celebratis.* S. Ambrosius de Virginit. c. 19. n. 12-4. *Dies factus est Petrus, dies Paulus, ideoque hodie natali eorum Spiritus sanctus increpuit dicens : Dies diei eructat verbum, hoc est, ex intimo thesauro cordis fidem prodicant Christi.....et fortasse in cado hodie de nobis Christi et Petri iste sil sermo. Quotidie piscatur Petrus, quotidie ei dicit Dominus : Duc in altum. Videor mihi audire dicentem Petrum: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus; nox fuit, pauciores ad vigiliis convenerunt. Laborat in nobis Petrus, quando nostra laborat devotio.* Et paulo infra jejunium diei SS. Apostolorum Petri et Pauli festo præmissum commemorat.

Seculo V. S. Hieronymus epist. ad Riparium 109. n. 1. *Ais Vigilantium, qui αvτιοπασ: hoc vocatur nomine (nam Dormitandus rectius diceretur), os fctidum rursus aperire et putorem spurcissimum contra SS. Martyrum proferre reliquias, et nos qui eas suscipimus appellare cinerarios et idololatrae, qui mortuorum ossa veneremur..... Honoramus autem reliquias martyrum, ut cum, cujus sunt martyres, adoremus. Honoramus sercos, ut honor servorum redundet ad Dominum.* S. Aug. L. 20. cont. Faustum Manich. c. 21. *Populus Christianus, ait, memorias martyrum religiosa solemnitale concelebrat.* Porro abundant eam in rem testimoniis Prudentius, Chrysost. alii-que. De posterioribus vero seculis non est, quod laboremus, quod illis viguisse sanctorum cultum, nec adversarii inficientur.

Prob. III. Ratione. Sicut rejici non potest cultus politicus, quo prosequimur viros principes, reges, etc.; sic multo mimis rejici potest cultus sacer, qui sanctis defertur; si enim ratio sit colendi politice principes, etc.; conspicua eorum potestas, præeniiuentia, etc.; multo magis urgere debent,

ad colendos sanctos cultu sacro, eorum excellentia sacra, amicitia cum Ileo inamissibilis, eximia merita, constantia in fide, ardor charitatis, donaque cœleatia alia ipsi a Deo collata.

491. Dico *H-* Cultus ille religiosus, quem Catholici sanctis, cum Ded ih cœlo regnantibus, deferunt, omni idololalriæ specie, ac umbra caret.

Prob. Quia cultus duliæ, quem solum sancliè deferunt Catholici, licet sit major cultu civili; est tamen longe inferior illo latriæ ac supremo, quem soli Deci debemus, dilVerque ab hoc plurimum; *latria* enim est summa voluntatis subjectio ac inclinatio cum apprehensione Dei, tanquam principii primi onlnium, el finis ultimi, adeoque siimmi boni; qualis adoratio fico soli convenit. At cultus sanctorum, *dulia*, est qUædam inclinatio voluntatis ex apprehensione excellenliæ in ipsis, majoris quidem civili; sed infinite minoris divina, scilicet dignitatis, ct sanctitatis supernaturalis crcalæ; neè actus internus in illos tendit, ut Deos, sed *ut amicos Dei*, etc.; ergo idololalriæ incusari nequit; hæc enim, ut omnes norunt, tunc solum committitur; cum cullus soli Deo debitus, aliis extra Deum tribuitur, in quibus nobis Deum proponimus, vel fingimus. At quis Catholicorum in sanctis sibi Deum proponit, vel fingit, indeque movetur ad præstandam illis supremam illam subjectionem Deo debitam? Summam igitur imperitiam suam probant, qui idololalriæ crimen hic Catholicis objiciunt: vel malitiam extremam. Rationem hanc illustratam vid. in Obj.

492. Dico *III.* Pie etiam et utiliter sancti, sive angeli, sive homines, a viventibus nobis invocantur. Ita definivit Tridentin. Sess. 23.

Prob. I. Ex Scriptura. Gen. 48.16. Jacob benedicens filiis Joseph, *Angelus*, inquit, qui *eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis.* Hic vero aperte Jacob angelum invocavit. Job. 5. 1. Voca, *si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere;* ubi sanctorum nomine angelos intelligit, inquit S. Aug. in Annotat, in Job. Etsi vero verba hæc non sint ipsius Scriptoris sacri, sed Eliphaz amici Job; convincunt tamen ideo, quia tunc consuetudinem fuisse invocandi patrocinium angelorum demonstrant.

Respondent Adversarii: hæc dici de angelis, qui ad nos missi a Deo gerunt curam nostri, proinde percipere preces nostras possunt; at aliud est de hominibus mortuis, *qui nihil noverunt amplius.* Eccl. 9.

Verum *contra est* 1°. quod igitur saltem sine superstitione possint invocari angeli. 2°. Angeli nec semper cuilibet præsentés adsunt; nec, si adsint, naturaliter videre possunt interiora animi ac secreta cordis, vota, preces mentis, quas tamen Deo sistunt, Tob. 12., Apoc. 8. Si igitur Deus angelis patefacit, quæ remota sunt, reseratque, quæ secreta sunt animi; cur non et Beatis? inquit Hieron. cont. Vigilant., Aug. L. 22. de Civ. Sic 2. Par. 21. Elias post discessum corripuit Joram. 2. Mach, 15. Jeremias et Onias orant pro Judæis persecutione oppressis: quomodo prior absens, alter mortuus ea novit *t*

Prob. II. In Scriptura sæpc legimus vivos invocatos fuisse a viventibus. 1.Reg. 7. 8. *Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum.* Job. ult. v. 8. *Ile ad servum meum Job, el... servus meus orabit pro vobis.* Ad Rom. 15. ait S. Paulus: *Obsecro vos, fratres... ut adjuvetis me in orationibus vestris pro mead*

Deum. Idem repolit frequenter alibi, ad Eph. G. etc; ergo etiam licebit, nunc invocare sanctos eosdem cum Christo regnantes. *Prob. Cous*. Nam si nunc non licet; ergo vel quia nolunt : sed hoc non , ulpote majore nunc charitate præditi, ideoque *de sua incolumitate securi*, ut ait S. Cyprian. de Mortalit. c.26. *et adhuc de nostra salute solliciti*: vel quia non possunt; sed et hoc falsum; si enim poterant hic, cum essent peregrini, quanto magis poterunt nunc incœlo? Vel, quod nesciant quid oremus; neque hoc dici potest; unde enim sciunt angeli conversionem peccatorum, Luc. 15. et arcana alia, de quibus ante; inde etiam preces nostras scire possunt. Vel denique, quod fiat Deo, aut Christo injuria, si alius, quam ipse, invocetur; sed etiam hoc non; alioquin nec viventes, imo minus, invocare liceret.

Prob. III. Ex Conciliis et SS. Patribus, unde perpetua constat Ecclesiæ traditio. Sic Act. II. Cone. Chalceo. (Lab. t. i. p. 697.) dicunt Patres: *Flavianus post mortem vivit; Martyr pro nobis oret*. In Syn. gen. VI. c. 7. ex canonibus recens editis dicitur (Lab. t. 6. p. 1206. D.) : *Solo Deo creatore adorato, invocet Christianus Sanctos, ut pro se intercedere apud Majestatem divinam diynentur*. Syn. gen. VII. Act. 6. (Lab. t. 7. p. 542. D. E.) : *Cum timore Dei omnia agamus, postulantes intercessionem incontaminata Deiparce, item sanctorum angelorum, omniuniquè sanctorum*.

Ex SS. Patribus. Irenæus L. 5. cont. hæ. c. 19. n. 1. *Quemadmodum enim illa (Eva) per angeli sermonem seducta est, ut effugeret Deum... ita et hæc (Maria) per angelicum sermonem evangelizata est, ut portaret Deum... Et si ea inobedierat Deo; sed hæc suasa est obedire Deo, ut virginis Evæ Virgo Maria fieret advocata*.

Okigenes hom. 26. in num. 6. (opp. t. 2. p. 373. B.). *Quis enim dubitat quod sancti quique Patrum, et orationibus nos juvent, et gestorum suorum confirment atque hortentur exemplis?*

Euseb. L. 13. Præpar. Evang. c. 11. (opp. p. 663. B.) : *Hæc in hominum Deo carissimorum obitus egregie conveniunt, quos vere pietatis milites appellaris; nam et eorum sepulcra celebrare, et preces ibi vota que nuncupare, et beatas illorum animas venerari consuevimus, idque a nobis merito fieri statuimus*.

S. Athan. serm. in Annunt. n. 14. (opp. t. 2.) : *Inclina aurem luam (Maria) in preces nostras; et ne obliviscaris populi tui*. Ac infra n. 15. *intercede hera, et domina, et regina, et Mater Dei pro nobis*.

S. Cyril. Hieros. catech. 23. n. 9. *Postea recordamur eorum quoque qui obdormierunt : primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum; ut Deus eorum precibus et legationibus orationem nostram suscipiat*.

S. Ambrosius L. de Viduis c. 9. n. 54. *Magnis tenebatur febribus, et rogaverunt illum pro ea. Et tu habes proximos qui pro te supplicent; habes Apostolos proximos, habes Martyres proximos*. Plura cupienti ex omni seculo Bellarminus dabit, Controv. 4*. L. 1. c. 19.

493. *Obj. I.* Ex Script. Deui. 6. 13. *Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies*. Matlh. 4. 10. *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies*. 1. ad Tim. 1. 17. *Soli Deo honor et gloria*.

Ad Imm. R. D. Illi soli servies servitute, quæ convenit Deo soli C. secus A'. Nam in græco est λατρεύσει. Inde Aug. Quæsl. 61. in Gen. notat, ideo non

esse dictum : *solum Deum* adorabis, et illi soli servies; sed *Deum adorabis*, et illi soli servies; adoratio enim ex genere suo etiam creaturis tribuitur in ipsa Scriptura sacra, non autem servitus latriæ. Quin etiamsi legeretur : illi soli δουλεύσει; eodem modo exponi deberet : scilicet illi soli servies certo quodam genere servitutis, latriæ; non autem absolute illi soli; alioquin præcepto eo prohibita dicere oporteret quia cumque servitutem aliam inferioris ordinis : quod ipsi adversatur Scripturæ; nam, non obstante præcepto illo, Gen. 27. 29. Jacobo ab Isaaco dicitur : *Serviant tibi populi; et adorent te Iribus... et incurventur ante te filii malris tuæ*. Sicut ergo, dum 1. ad Tim. 6. dicitur de Deo : *Qui solus habet immortalitatem*, sensusest, solum Deum esse immortalem certo genere, quin propterea negetur, etiam angelos et animas esse immortales suo quodam modo; sic dum dicitur : *illi soli servies*, similem habet sensum.

Ad 2^m. n. Eadem est responsio.

Ad 3um. R. Hoc similiter intelligendum de certo honore et gloria, qualis soli Deo competit; non autem *absolute* soli; nam nihilominus ad Rom. 2. dicitur : *Gloria et honor omni operanti bonum*.

Inst. 1. Media illa species cultus, *quem duliā* dicimus Catholici, lingitur gratis; ergo. *Prob.* Non datur species alia cultus, quam civilis et religiosi; ad neutrum vero reduci potest: non ad civilem, ut per se constat; cum angeli et sancti civiliter nobiscum non versentur : non ad religiosum; religio enim Dei cultum unice respicit; ergo sanctis sine idololatria tribui non potest.

R. V. *Ant.* Nam motivum cultus generalim est alterius excellentia; ergo, sicut excellentia mercata ac infinita Dei fundat cultum supremum soli Deo debitum, et excellentia præcise humana cultum civilem; sic specialis et media quædam excellentia in sanctis cultum medium, inter supremum illum soli Deo debitum, et inter civilem humanum : excellentia enim in sanctis, utpole creata, longe minor est divina; superior tamen humana sive naturali : excellentia enim sanctorum sunt dona eorum supernaturalia, gratia, gloria; cui proinde excellentiæ mediæ medius pariter cultus respondet, ac tertia species, quam duliā dicimus.

Ad prob. Iam. R. reduci ad religiosum) cscque virtutis religionis, non primario; sed secundario.

Ad prob. ult. R. D. Ant. Religio Dei cultum unice respicit saltem ultimo C. ita unice, ut nec secundario alium respiciat, qui cl ultimo iu Deum tendit. V. Alii cultum duliæ aiunt esse religionis improprie talis; quia non immediate et primario, sed mediate solum et ultimo in Deum tendit. Sed hæc lis vocabulæria potius est. Cumque Ecclesia non definierit, sanctos esse *religione* colendos; sed mera sil quælio scholæ : an cultus, qui sanctis impenditur, religionis sit, an virtutis alterius? adversarii ex eo capite schisma facere non debuerant.

Inst. 2. Ineptum est, sanctos coli cultu religionis et non latriæ; nam cum latria significet cultum, colere sine latria, est colere sine cultu, lia Calvin. Deinde plus est *dtilia*, quam latria; nam δουλεύειν est *servire*; λατρεύει?, *colere*; pilis alitem est servire, quam colere; nam amicos colimus, sed dominis servimus.

R. *Y. *Ant. Ad prob. ΓΘ. R.* Colere sine latria non esset colere sine cultu n. p. 9.

simpliciter, sed sine *tali cultu*; nam et S. Aug. qui tamen non erat ineptus, L. 20. con. Faust, c. 21. sanctos coli dicit, et sine latria : *Colimus Martyres...* **¶** Illo cultu, qui grace λατρεία dicitur, latine uno verbo dici non potest, cum sil quadam proprie divinitati debita servitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi unum Deum.

Ad prob. 2.^{am}. R. V. Didiam esse plus quam latrariam. Nam a scriptoribus profanis quidem non raro pro eodem sumitur : ex Scriptui^o vero et Ecclesiæ usu latria longe quid majus est, quam dulia : ac latria non quilibet cultus est; sed cultus *servitutis summae* : dulia vero *servitutis cujuslibet*, etiam imperfectæ, et pro hac sumit Ecclesia; at Ecclesia latrariam pro cultu creaturis communi usurpat omnino nunquam. Nec propterea reprehendi potest : si enim licuit Ecclesiæ antiquæ contra hærellicos veteres nova invenire ac adhibere vocabula, ut δαουόσιο, etc., quidni licebit Ecclesiæ posterioribus temporibus, contra Novatores alios ac novos, nova vocabula vel invenire, vel certe vocabulis in alia significatione uti?

491. *Obj. II.* Ad Coi. 2. 18. *Nemo, ait Apostolus, vos seducat, volens in humilitate, cl religione angelorum, quæ non vidit ambulans; ergo.*

Conf. 1. Ex Cone. Laodicensi, quod angelorum cultum damnat Can. 33. (Labbe. t. p. 1303. A.) : *Quod non oportet Christianos, relictæ Dei Ecclesiæ, abire, el angelos nominare, vel congregationes facere, quod est prohibitum. Si quis ergo inventus fuerit huic occullæ idololatria vacare, sit anathema.*

Conf. 2. Ex Theodoro^{to}, qui ad cit. loc. Apostoli inquit (opp. t. 3. p. 333. B.) : *Qui Legem defendebant, eos etiam ad angelos colendos inducebant, dicentes Legem per eos datam. Mansit autem diu hoc vitium in Phrygia et Pisidia; proinde Synodus, quæ convenit apud Laodiceam, lege prohibuit, ne precarentur angelos. El in hodiernum usque diem oratoria S. Michaelis apud illos, illorumque finitimos videre est.*

Conf. 3. Ex Patribus aliis. S. Epiphani^{us}. hæc. 78. rejicit cultum B. Virgini deferri tunc solitum. S. Athanas^{ius}. orat. 2. cont. Arian, n. 21. 23. 24. neque angelos, neque creaturam ullam adorari vult. S. Ambr^{sius}. in cap. 1. ad Rom. v. 22. (opp. t. 2. pari. 2^a. p. 33.) reprehendit eos, qui conservos adorant. S. Aug. L. de vera Relig. c. 53. n. 108. *Non sit nobis, inquit, religio cultus hominum mortuorum : quia si pie vixerunt, non sic habentur, ut tales queant honores.*

R. *Explico cum Dist. Ant.* In religione angelorum, illa superstitiosa, qualem asserebathærellicorum patriarcha Simon magus C. secus N. Tam Apostolus, quam Laodicensis Synodus damnant hæresin Simonis magi; qui Platonicos secutus, angelos docebat adorandos velut minores Deos : ut qui fabricassent mundum, ac locuti esscut per Prophetas ; ac sine quibus homo nec placare posset Deum, nec ab eo petere quidquam, ac impetrare, intelligens quidem angelos malos. Unde et eos hic reprehendi, ait Hieron^{imus}. epist. 121. quæsl. 10. ad Algasiam (opp. t. 1. p. 881 :), *qui sacrificabant angelis.* Exlitissc hujus sectæ homines etiam diu post Simonis magi tempora, qui proinde *Angelici* dicti, testis est Epiphani^{us}. hæc. 39. Hancque fuisse *Platoniorum* doctrinam, iterum Aug. refert L. 8. de Civ. c. 22. Item L. 9. c. 1. Ubi de illis tradit, quod *dæmones eosdem angelos inter homines el deos ita medios constitutos putant, tanquam nullus Deus homini misceatur, ut hinc perferant deside-*

ruta, inde referant impetrata. Atque hoc Platonici præcipui philosophorum ac nobilissimi sentiunt.

Porro hunc et Apostoli et Landicenæ Synodi scopum esse, ex ipso Theodoro^{to} cit. liquet, dum immediate subdit : *Illi ergo, humilitate nimirum ducti, hoc fieri suadebant, dicentes, universorum Deum nec cerni, nec attingi, nec comprehendi posse; et oportere per angelos divinam sibi benevolentiam conciliare;* ergo de angelis illis mediis cit. loc. sermo fuit. Hinc illud Theodoro^{ti} de oratoriis S. Michaelis eodem modo intelligi debet, quod in illis S. Michaeli sacriticarint. Vel quod significare voluerit, templa ab hæreticis exstructa ad sacrificandum angelis esse a Catholicis mutata in oratoria S. Michaelis, exque numero eorum colligi, quantum grassata ibi sit olini hæresis Simonis magi. Hinc patet *Besponsio ad Conf. 1^{am}, et 2^{am}.*

Ad Conf. 3^{am}. R. Singulos hosce Patres contra cultum superstitiosum ita loqui. Nam S. Epiphani^{us} quidem cultum dunlaxat *Collyridianorum*, quorum ibi hæresin describit, rejicit; hi vero B. Virginem colebant ut Deam, inque ejus honorem collyridem, sive tortam panis, offerebant pcrjnulieres, his sacrificandi munus, sacerdotio proprium, deferentes. Metuens vero Epiphani^{us}, ne hac occasione nullus deferretur cultus B. Virgini, saepissime repetit ista : *Honoretur Maria; Dominus adoretur.*

Sic et S. Athanasii mens ex ejus verbis supra (n. 492.) citatis clare perspicitur. In textu vero, quem opponunt adversarii, unum dunlaxat prohibet S. Pater, ne videlicet cultus soli Deoqua Deus est, seu latriæ, angelis aut rei creat^æ exhibeatur.

S. Ambrosius, vel auctor, quicumque sit, hujuscc expositionis epist. ad Rom., cultum superstitiosum solummodo rejicit. Quænam autem veri Ambrosii fuerit in praesenti quaestione sententia, nemo est qui ambigere possit. Nam praeter ea quæ ex L. de Viduis supra (n; 492.) adduximus, ibid. c. 9. u. 33. ait S. Doctor : *Obsecrandi sunt angeli... martyres obsecrandi... non erubescamus eos intercessores noslrce infirmitatis adhibere.*

S. Augustinus negat mortuis impendendam religionem superstitiosam, ad sensum gentilium el Platoniorum, mortuos etiam summis el divinis honoribus colentium, quod putarent, ut tradidit Plato L. 11. de Legib., *mortuorum animas post hanc vitam obtinere vim quamdam, qua rerum humanarum curam gererent.* De Augustini enim mente orthodoxa dubium esse non potest, ut qui pro cultu sanctorum contra Manichæos, præscribit *Faustum*, prolixas disputationes suscepit, L. 20. cont; Faust, c. 21. ; accoutra paganos defendit, L. 8. de Civit, c. 26.

493. *Obj. III.* Quatuor saltem prioribus seculis Ecclesia non extHixil sanctis, vel martyribus templa claltaria; neque cos invocabat in sacrificio, teste Aug. L. 22. de Giv. c. 10. *Nos martyribus nostris non templa fabricamus nec erigimus altaria, in quibus sacrificemus martyribus; nec a sacerdote, qui sacrificat, invocantur;* ergo, cum hæc jam faciat Romana Ecclesia, prolapsa est in idololatriam.

R. *D. Ant.* Non exstruxit templa et altaria martyribus, ut illis sacrificaret. cosque invocaret, tanquam auctores omnis boni, vel ut summum bonum C. non exstruxit templa et altaria in eorum memoriam N. Hinc addit Aug. in quibus ipsis sacrificemus. Al alio sensu revera Ecclesiam exstruxisse

templa cl arasS. Aug. clare hoc ipso loco tradit. Vos *martyribus nostrisnoti templa sicut diis, sed memorias sicut hominibus mortuis... fabricamus... Deo quippe, non ipsis, sacrificat* (sacerdos), *quamvis in memoria sacrificet eorum; quia Dei sacerdos est, non illorum.* Et !.. 2(1. cont. Faust, c. 21., qui idem objecerat Augustino, quod modo nobis adversarii. *Populus Christianus memorias martyrum religiosa solemnitate concelebrat, et ad excitandam imitationem, et ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adjuvetur: ita tamen ut nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum, quamvis in memoriis martyrum, constituamus altaria. Quis enim antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane?* Quod Aug. hoc loco Mauichæis respondit contra eorum calumnias, nihil in cultu sanctorum idololatriæ inesse; idem sibi responsum ferant adversarii, desinantque imperitæ suæ plebi imponere; quod enim Augustini tempore, idem hodie, observat Ecclesia. Cælernm dum S. Aug. negat in sacrificio *invocari* sanctos, sciendum, quod S. Augustino invocare sit idem, ac *Deum vocare in se*; sic enim verbum invocare communiter sumit, in Ps. 30. 74. 85. et plerumque alias.

496. Sed, *inquies*, Ecclesia Romana moderna a prisca Ecclesia degeneravit, ac sanctorum cultum cum divino permiscet; ergo. *Prob. Ant.* Nam 1°. nunc sokmnein adhibet canonizationem: sed hæc est species apotheosis priscae gentilium. 2°. Erigit sanctorum statuas, accensis circumquaque luminibus; coram illis vult caput detegi, inclinari corpus, et similia præstari obsequia: qui honores divini sunt; ergo merito omnis sanctorum cultus damnatus est a Reformatoribus ultimis.

R. *V. Ant.* Hic de adversariis nostris dixeris notum illud: *quod ignorant, blasphemant.* Nam

Ad prob. Pm. R. Nihil prorsus commune habet, cum prisca apotheosi gentilium, usitata nunc in Ecclesia canonizatio. Apotheosis gentilium erat, moi tuorum hominum, a factis, vel meritis re, vel figmento illustrium, inter deos translatio, ita ut haberentur pro diis, iisque qua diis cultus deferretur. Al canonizatio in Ecclesia Romana nihil est aliud, quam publicum Ecclesiæ testimonium, post diuturnam ac rigidissimam inquisitionem, de vera sanctitate, ac gloria alicujus hominis jam defuncti; ac simul est iudicium et sententia, qua ei decernuntur honores illi, qui debentur illis, qui cum Deo feliciter regnant: qui non sunt divini honores; sed sunt sequentes:

Scilicet 1°. inscribuntur sanctorum catalogo, h. e. præcipitur ut ab omnibus habeantur sancti. 2°. Invocari possunt, et invocantur in publicis Ecclesiæ precibus. 3°. Templa et aræ *in eorum memoriam* dicantur Deo. 4°. Sacrificia tara Eucharistia; quam laudum, sive sic dictæ horæ canonicæ, in honorem eorum *offeruntur Deo.* 5°. Dies festi in eorum memoriam celebrantur. 6°. Pinguntur eorum imagines, addito quodam lumine in signum gloriæ, quam consecuti sunt in cudo. 7°. Eorum reliquia; publice honorantur.

Hæc vero canonizatio non modo nihil idololatriæ redolet; sed S. Scripturæ conformis, ac utilis est. Nam 1°. Deus ipse voluit a Scriptoribus sacris notari gloriosam vitam et mortem eorum, qui tempore ipsorum floruerunt, ut patet de Ecclesiastico c. 41. quasi canonizante plures: item S. Luca declarante sanctitatem S. Stephani, Jacobi Majoris, etc., in Act. Apost. 2°. Deus

vult Sanctorum virorum asservari memoriam Eccl. 44.15. *Sapientiam ipsorum narrent populi, et laudem eorum nuntiet Ecclesia.* Ipscmcl item servos suos honorare decrevit 1. Reg. 2. 30. *Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum.* 3°. Sancti sunt exempla virtutum, norma rectæ vilæ, provocant ad imitationem; igitur scire convenit in particulari, qui sancti sint, quid egerint, passique fuerint; hoc habetur per canonizationem. Plura de his legant adversarii tum in Bellarm. *dc Sanctor, beatit.*, tum in recentiori opere Prosperi de Lambertinis Cardin, ac postea surnmi Pontificis sub nomine Benedicti XIV. *de JJealificat. Servorum Dei.* Opinor, erroneas ideas de canonizatione Sauciorum deponent,

/Id *prob. 2J,n.* R. A. Cumprimis hos honores divinos esse; nam honoratio omnis ac in genere, Iribus perficitur actibus; ut obiter supra notavimus. Primus est intellectus apprehendentis excellentiam personæ. Alter voluntatis, quæ se inclinatur, ac subjicit. Tertius est externus corporis, ut laudatio, detectio, inclinatio capitis, etc., quibus exprimitur actus interior. Primus requiritur tantum tanquam prævium quid; ut enim quis prudenter colat alterum, eum esse honore dignum, scire debet. Tertius non est absolute necessarius, ut dictum. Igitur honoratio consistit maxime in actu illo voluntatis.

Hinc jam se pandit *discrimen* inter honores divinos, et non divinos; sive *lafriam* et *duliam*. In cultu enim lalriæ 1°. intellectus attingit Deum, ut principium, auctorem omnium, ipsorumque sanctorum; ut Dominum supremum, finem ultimum; verbo, excellentiam divinam; idcoque 2°. voluntas se ei plene subjicit; unde 3°. et corpus hujus summæ prostrationis intern© ponit signa exterius: laudat, se inclinatur, flectit genu, etc. Hæc signa licet ex se indifferentia sint ad cultum lalriæ, et duliæ; namque usque adeo in cultu politico serviunt erga principes; hic tamen per illos actus internos intellectus ac voluntatis determinantur ad lalriam, cvadunlque honores divini.

Al quoad sanctorum cultum, intellectus Γ. cos repræsentat, non ut auctores rerum, etc. sed ut Dei servos, et amicos, supernalnalibus donis a Deo ornatos; hinc 2°. voluntas ab illa eorum excellentia movetur, propterque Deum se demittit, iis reverentiam exhibendo; ac 3°. corpus signa externa reverenti© ponit, non jam ex se determinata ad lalriam, ut sacrificium; sed omni alias honorationi, etiam politic©, communia, ut sunt detectio capitis, genuflexio, slatuæ, etc.: quæ proin ab actibus internis ad duliam determinantur. Sed quæ jam in iis idololatria? numquid non iisdem reverenti© signis colimus principes, quin idololatriam sapiant, quod hic per actus internos determinantur, ut sint signa cultus politici? Quare postremum respondeo adversariis, quod Augustinus ethnicis objicientibus, quod Christiani colerent angelos, in Ps. 96. *Utinam et vos illos colere velletis! facile, enim ab ipsis disceretis, non illos colere, id est, non colere ut Deos, sed ut Sanctos.*

497. *Obj. IV.* Invocatio sanctorum est injuriosa Christo; ergo. *Prob. Ant.* I. ad Tim. 2. 5. *Unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus;* ergo injuriam ei facit, quicunque per alium ad Deum accedit. Conf. I. S. Ambros. in c. 1. ad Korn. v. 22. ail: /14 *Deum autem promerendum.* v

suffragatore non opus est; sed mente devota. Conf. 2. S. Aug. L. 2. cont. Parmenian. c. 8 n. 15. Si (Joannes), inquit, ita diceret : Ikc scripsi vobis, ut non peccetis, et si quis Recaverit, mediatorem me habetis ad Patrem, et exoro pro peccatis vestris (sicut Parmenianus quodam loco mediatorem posuit episcopum inter populum et Deum), quis eum ferret? quis sicut Apostolum Christi, et non sicut antichrislum intueretur? Ac infra n. 16. *Si esset mediator Paulus, essent utique et cæteri coapostoli ejus, ac sic muli mediatores essent; nec ipsi Paulo constaret oratio qua dixerat : Unus enim Dens, unus et mediator Dei el hominum homo Christus Jesus; ergo vult tantum unum esse mediatorem.*

R. V. .1. Neque enim invocamus sanctos, ut fungantur vice Christi, vel adjuvent Christum; sed nos, quo facilius per Christum impetremus postulata ; si enim propterea liceat, ex dictis in Conclusionem invocare viventium orationes sine Christi injuria, cur non sanctos ? Unde

./</prob. R. 1°. Probas nimium, et contra Apostolum, viventes invocari non posse.

R. 2°. D. M. Unus est mediator noster, solutione pretii pro redemptione nostra C. intercessione -V. Potest quis esse mediator duplici modo, 1. solvendo creditori pro debitore; 2. orando creditorem, ut remittat debitum. Primo modo solus Christus est mediator Dei et hominum; et hoc modo Apostolus loquitur, ut patet ex eo, quod subdit : *Qui dedit redemptionem semetipsum pro nobis*; tum inde, quod scribat ad Timotheum Ephesi episcopum, ubi tunc grassabatur Simonis magi hæresis, angelos introducens loco Christi. Secundo modo plures esse possunt. Porro Christus unus est mediator summus, universalis, principalis noster, etiam *intercessione*; qui et pro ipsis sanctis intercessit : angeli vero et sancti sunt secundarii; etiam per Christum orando pro nobis.

Ad Conf. 1im. R. S. Amur, ibi agere contra ethnicos, qui colebant astorum cursus, quos et reprehendit, quod conservos et creaturas colant honore Dei. Dumque subdit : non esse opus suffragatore; intelligi debet ex parte Dei, velut dicat : Deus interpretibus non eget ; per se ipsum omnia videns, et intelligens. Utile enim esse invocare sanctos, ex ipso constat Ambrosio, L. de Vid. cit.

Ad Conf. 2M). S. Aug. ibi Donatistas aggredi, volentes, gratiam sacramenti «pendere a sacerdote, ita ut sacerdos bonus baptizans sanctificaret ipse; malus contra pollueret; talem mediatorem episcopum posuerat Parmenianus, talemque ceu Antichrislum rejicit Augustinus ; quia talis mediator est quodammodo redemptionis ; unde docet, plebem esse securam, sive a bono, sive a malo baptizetur; quia unus est mediator hominum el Dei Christus : non sacerdos juxta mentem Donatistarum ; nequidem Apostoli. Cæterum de Aug. mente ex hactenus dictis satis constat.

S/ dicitf demum : Varia» historia» sanctorum sunt apocryphæ ut *Georgii, Catharina*, etc.; ergo fit superstitio. Item Scriptura nusquam invocationem illam praeipit; ergo.

j-lr/ Γ“. R. Esto, quorundam sanctorum historias nonnullas esse incertas; non ideo incertum sanctos ipsos extitissc. Vel, si quorundam existentia dubia maneat adversariis, igitur, qui extitere, Petrum, Jacobum, Slephanum, etc.

.Ad 2"m. R. .V. Cons. Neque hoc quærilur, an præcepta sit sanctorum invocatio? non enim, fatemur, id in Scriptura præcipilnr; sed nec Ecclesia tanquam necessariam præcepil ad salutem. Sed id solum qnærcbalur : piumno , licitum, ac utile sit sanctos colere el invocare? hoc solum declaravit, ac definivit Ecclesia, vullque Tridentin. Scss. 23.

ARTICULUS 111.

AN, ET QUO CULTU S. CRUX ; ITEM SANCTORUM RELIQUIAE TENERAND.E ?

Ex inimicis S. Christi crucis primus Julianus apostata Christianos snggillabat, quod , contemptis gentilium diis, vile crucis lignum , ejusque signum colerent. Iconomachi veteres, utut furore contraSS. imagines rapti, Domini crucem tamen in honore habuerunt; uti el SS. reliquias sanctorum. Primus e Christianis vio'andæ crucis, ac e Basilicis exturbandee auctor fuit Claudius Taurinensis, qui reliquias sanctorum honorari non sustinebat; quem posterioribus seculis secuti *Wiclefislæ, Lutheri* ac *Calvini* sectarii. Contra quos

498. *Dico I. Crux Christi, lam vera, h. e. ipsa illa in qua crucifixus est, quam alia sculpta aut picta, ad priorem repræsentandam formata, veneranda est.*

Pars P. prob. usu et auctoritate totius Ecclesiæ; quæ S. crucem, ul primum S. Helen.® opera circa annum 32G. inventa fuit, non absque miraculis, singulari honore venerata fuit. Nam teste S. Cyrillo Hierosolymitano circa id tempus vivente, epist. ad Constantinum imperator., item Catech. 4. et 13. ex toto orbe, ad adorandam crucem, Christianus populus confluit, S. Ambros. orat. de obitu Theodosii M. n. 48. Sapienter, ait, Helena egit, quæ crucem in capite regum locavit, ut crux Christi in regibus adoretur. Particulas sancle crucis auro inclusas, religionis causa, e collo suspendi S. Ciirysost. asserit hom. quod Christus sit Deus n. 10. (opp. t. 1. p. 571. E.) crucem in Basilica Hierosolymitana quotannis cum Pascha Domini agitur, ad publicam venerationem expositam fuisse, S. Paulin, testaturepist. 11. (al. 31. n. G.) ad Severum Sulpitium. Plura de ejus cultu referunt scriptores plcrique, Sui.pit. Sever. L. 2. Hist. sacr., Ruffin., Socrates, Sozomenus.

Idem evincit ratio. Nam 1°. si locus, in quo angelus stetit Jos. 5 Exod. 3 terra sancta esset, quanto magis crux, in qua Christus pependit? Item; si in honore essent S. Pauli sudaria, semicinctia ob contactum, cur non potius crux Christi respersa sanguine? 2°. Christus crucem sponte elegit ut aram summi illius sacrificii sui, ut instrumentum redemptionis nostra», Patrem *pacificans per sanguinem crucis*, ad Coloss. 1. 20. 3°. Cruce vicit diabolum, deque eo triumphavit : *Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis,... tulit de medio, affigens illud cruci, et expolians principatus et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso*, ad Coloss. 2. 14. Origenes hom. 8. in Josue n. 3. (opp. t. 2. p. 41 G. B.) in græcis, ait, haberi : triumphans illos in ligno crucis; at, licet nunc non extet, in *ligno*, sed

ἐν αὐτῷ, *in ipso*, referri tamen ad crucem potest, de qua dixerat ante *ἡ τῷ σταυρῷ*; ut ait Theophylactus.

Pars 2. prob. eodem universali Ecclesia usu.* Nam 1°. Theodoro teste serm. 6. cont. Gent. (opp. t. 4. p. 580. A.), Græci, Romani, ac barbari, crucifixum profitentur Deum, *crucisque signum venerantur*. 2°. Crucis etiam piclæ adorationem ex antiqua Ecclesiæ traditione esse, usque adeo veteres agnoverunt leonemachi, teste S. Joanne Damasc. orat. 2. de imaginibus n. 19. 3°. Ex reverentia in S. crucem, imperatoria lege sancitum fuit, signum illud Salvatoris Christi nemini licere vel in solo, vel silice, vel in marmoribus humi positis insculpere, vel pingere; L. *Nemini* c. de SS. Eccles. Quod ipsum Trullana Synodus Can. 73. (Labbe. t. 0. p. 1176.) decrevit sub pcena anathematis : *Cum xruux nobis vivifica salutare ostenderit; nos omne studium adhibere oportet, ut ei, per quam ab antiquo lapsu salvati sumus, eum quem par est honorem habeamus; unde et mente, et sermone, et sensu adorationem ei tribuentes, crucis figuras, quæ a nonnullis in solo ac pavimento fiunt omnino deleri jubemus, ne incedentium conculcatione, victoriæ nobis trophæum injuria afficiatur*. Ubi simul rationem dat adorandi crucem. Plura ejusmodi testimonia de religioso crucis cultu offert historia Ecclesiastica, Bellarm. de Eccles. Triumph. L. 2. c. 28., Petav. L. 15. c. 9. aliique.

Inde etiam comprobatur *usus crucis manu formalæ* a primis Ecclesiæ seculis. *Ad omnem progressum, atque promotum*, ait Tertull. L. de Cor. milit. c. 3. *ad omnem aditum et exitum... quæcumque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus*. S. Cyrill. Hierosolym. catech. 4. n. 14. *Non erubescamus, ait, crucem Christi; sed, licet alius hanc celet, tu tamen palam in fronte signa te, ut dæmones, signo illo regio conspecto, trepidantes fugiant. Fac vero hoc signum, dum manducas et bibis, sedes, recubas, exurgis, loqueris, ambulas; verbo dicam, in omni negotio*. S. ATIANAS. de Incarn. Verbi Dei n. 48. *Veniat et quisquis ea quæ diximus experiri cupit, atque in mediis ipsis dæmonum præstigiis et oraculorum fallaciis, ac magice prodigiis, signo crucis... utatur, solumque Christum nominet: mox videbit quam cito per ipsum fugentur dæmones, cessent oracula, ars omnis magica veneficiaque evanescant*. Similia habet ibid. n. 31. et 55. S. Augustinus in Joan. Tract. 11. η. 3. *Intendat et intelligat charitas vestra. Si dixerimus catechumeno, Credis in Christum? respondet, Credo, et signat se: jam crucem Christi portat in fronte, et non erubescit de cruce Domini sui. Ecce credidit in nomine ejus*. Et serm. 88. n. 8. (al. de Verbis Domini 18.) : *Qui ipse honoraturus erat fideles suos in fine hujus seculi, prius honoravit crucem in hoc seculo; ut terrarum principes credentes in eum prohiberent aliquem nocentium crucifigi: et quod cum magna insultatione persecutores Judæi Domino procurarunt, magna fiducia servi ejus, etiam reges in fronte nunc portant*. V. Petavium L. 15. c. 10.

499. *Obj. I.* Crux Christo dolorem et ignominiam attulit; ergo coli non debet; stolidus enim et impius foret filius, qui honoraret ac amaret patibulum, in quo pater peependisset.

R. 1°. Crux etiam Christo lætitiā et gloriā attulit, ob diabolum devictum, et redemptum humanum genus; quæ lætitiā et gloria tanta fuit, ut priorem ignominiam et dolorem absorbuerit teste Apostolo.; *Humiliavit*

semel ipsum factus obediens usque ad mortem... crucis; propter quod et Deus exaltavit illum. Hinc

R. 2°. *D. Cons.* Ergo coli non debet ex eo præcise titulo, sive ut instrumentum doloris et ignominiae C. ex aliis titulis, ut instrumentum exaltationis Christi, victoriæ, triumphi, gloriæ ejus Ar.

Ad prob. R. 1). Si patibulum solam haberet ignominiae rationem ob patris delictum C. si gloriā, ut si pater in eo mortuus esset fortiter pro tude, aut patria IV. Ejusmodi enim occisorum instrumenta passionis, ceu monimenta virtutis, filii et amici conservant.

Inst. 1. Sed honorare crucem et amare, est imitari hostes Christi, qui in ea sibi complacebant, amicis Christi de ea dolentibus.

R. *N. assert.* Hostes Christi sibi complacebant in cruce, ul fuit instrumentum infamiae et doloris Christo; nos vero, ut fuit instrumentum gloriæ, ad exemplum S. Pauli dicentis : *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi*, ad Gal. ull.

Inst. 2. Cum Cæcilius gentilis objecisset Minutio Felici in Octavio, quod Christiani colerent cruces, hic respondit universaliter : *Cruces nec colimus, nec adoramus*; ergo primi Christiani non colebant crucem.

R. D. Cruces nec colimus, nec adoramus, modo quo putabant gentiles C. non colimus modo alio N. Minutius Felix refutat gentiles existimantes, Christianos crucem colere ut Deum, ac venerari omnes cruces, etiam destinatas reorum suppliciis; proinde recte negat, nos colere ejusmodi cruces. Idem etiam Julianus apostata objecerat; ex quo proinde cultus sanctæ crucis in primitiva Ecclesia viguisse colligitur.

Inst. 3. Saltem ob sanctam crucem, ineptum erit colere cruces alias. *Prob.* Si ob sanctam crucem colendæ sunt cruces aliæ; ergo pariter colenda essent omnia sepulcra, clavi, virgæ, columnæ, præsepia, ob sepulcrum Christi, clavos, virgas, columnam, cui alligatus fuit, et præsepe: item, omnes cruces fortuito e nubibus, paleis, etc., formalæ coli deberent; sed hoc ridiculum est.

R. *N. ass.* *Ad prob. N. seq.* Iam. Illa enim, quæ alios insuper usus habent, quam repræsentationem Christi, inconveniens est hoc ipso passim, colere, ob indignitatem, quam ex alio usu contrahunt; ac formata ad usus alios non habent rationem imaginis, vel repræsentationis Christi. Quando vero formatur præsepe ad repræsentandam Christi nativitatem; vel columna (idem est de aliis), ad repræsentandam Christi flagellationem; quia tunc habent rationem imaginis, non carent veneratione sua. Y. *item seq.* 23m. quia non sufficit similitudo quæcumque pure materialis cum Christi cruce; sed formalis esse debet, sive intenta ad repræsentandam crucem Christi; quæ similitudo non habetur in istis, v. g. nubibus casu in formam crucis coeuntibus, etc.

500. *Obj. II.* Al certe 1°. idololatriam sapientia illa crucis invocatio, qua utitur Ecclesia : *O crux ave, spes unica, auge piis*, etc. 2°. Crucis adoratio ex se cultum superstitiosum involvit; ergo. *Prob. Ant.* Omnis enim cultus religiosus procedit ex interno affectu animi, submittentis se rei, quam colimus; at non potest se voluntas submittere cruci, quia est res inanimata, irrationalis, proindeque cultus interioris incapax.

Ad Ium. R. .V. Quia per crucem tropice intelligimus Christum.

¶ 2um. R. N. Ant. Prob. D. Omnis cultus religiosus absolutus sic procedit C. relativus, quirem ita attingit cultu et submissione extorna, ul tamen submitio interior ad Christum feratur A'. Crucem colimus vere ac proprie cultu relativo; quia non solum signum externum, genuflexio, etc., sed etiam affectus internus *submissionis externa* ad eam refertur; cum enim imago colitur, honorans vult exhibere submissionem externam imagini, ad testificandum exemplari, vel ei, quem repræsentat, affectum submissionis intern®, ob ejus propriam excellentiam et superioritatem, et ad testificandum externe ejus superioritatem, per submissionem externam ejus imagini, ad quam dicit specialem habitudinem.

Hinc in adoratione crucis, sicut cujusvis sacræ imaginis in genere, duplex intervenit affectus internus submissionis : 1°. *internæ*, cslque actus voluntatis, quo voluntas se affective submittit alteri. 2°. Affectus submissionis *externa*; estque etiam actus voluntatis imperantis signum externum (genuflexionem) submissionis internæ. Prior affectus transit in adoratione crucis ad Christum solum, estque vera latria absoluta : alter vero immediate ad crucem, perque hanc ad Christum, transit et terminatur; estque cultus, ut diximus, latriæ relativæ.

501. *Dico II.* Adoratio crucis est cultus latriæ relativæ, sive imperfect®, quæ simul est latria vera absoluta ipsius Christi : consistens in hoc, ut cruci exhibeamus exteriora signa adorationis ; ac adoratio interior, quæ est latria vera, terminetur solum ad Christum crucifixum.

Prob. Nam 1°. adorationem ipsius crucis non esse latriæ veræ, sive absolut® et perfectæ, constat ex Syn. Nicæna II. sive Gener. VII. Act. 7. (Labb. t. 7. p. 555. A.), ubi docent Patres his imaginibus universim, *honorariam adorationem tribuendam; non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quaque solam divinam naturam decet, impartiendam; Haut istis, sicuti figuræ pretiosæ ac vivificæ crucis, et sanctis euangeliis, et reliquis sacris monumentis, incensorum et luminum oblatio ad harum honorem efficiendum exhibeatur.* Et ratio est; quia de latriæ veræ essentia est, exhiberi propter se, u *IBellarm. ait*, Deo tanquam principio primo et fini ultimo; est enim cultus absolute supremus. 2°. Esse tamen latriæ relativæ respectu crucis, et simul absolutæ respectu Christi, inde evincitur; quia colere crucem, est ei honorem externum ac submissionem externam exhibere, propter excellentiam ac superioritatem ejus, quem repræsentat, ut huic testificemur subjectionem nostram internam, ac simul exterius ejus excellentiam profiteamur; sed hic cultus imprimis respectu crucis lanium relativus est, ut patet; cum hæc signa externa illi non propter se precise tribuantur, sed propter eum, quem repræsentat, et in quem actus noster interior tendit spiritu et fide; est tamen simul latria absoluta Christi ; cum enim coram cruce procumbimus, Christum adoramus, ad testificandam ei submissionem nostram summam propter infinitam ejus excellentiam; sed talis cultus est latriæ veræ, absolut®; ergo.

502. *Dico III.* Licitus item, pius, ac utilis est reliquiarum Christi ac sanctorum cultus. Est de fide.

Prob. 7. S. Scriptui® exemplis : Matth. 9. Hæmorrhœissa fimbriam vestimenti Christi devote tangit. Actor. 5. ad attingendam S. Petri umbram, quo possent modo, concurrebant ægri. Actor. 19. ad ægros ferebant sudaria S. Pauli. At nec mulier illa reprehensa idcirco a Christo, nec reliqui ab Apostolis damnati idololatri® fuerunt; quod alioquin, si idololatria fuisset, certo nec omisisset Christus, nec Apostoli. Quin in præmium, non sine miraculo, retulerunt sanitatem. Quod isti fecerunt, idem faciunt, qui reliquias colunt.

Prob. II. Ex perpetuo usu lotius post Apostolos Ecclesiæ; qui constat 1°. ex Conciliis omnium orbis terne partium. Ex Oriente Concil. Nicæni. II. Act. 3. (Labb. t. 7. p. 183. D.) reliquias vocat *fontes salutare*s, quibus Deus multa hominibus confert beneficia. Act. 7. (id. ibid. p. 558. A.) jubet deponi clericum, et laicum excommunicari, qui reliquias contemnit martyrum, et non ut rem sacram cum honore tractat. Ex Africa Carthagin. V. Can. 14. (id. I. 2. p. 1218.) jubet ut nulla erigantur altaria, nisi ibidem sint aliquæ martyrum reliquiae. Porro ex Hispania Braccarense IV. Can. G. (id. t. G. p. 565.) in supplicationibus thecam reliquiarum levitarum humeris gestari statuit ; vel si etiam episcopus reliquias per se deportare elegerit, ipsum a diaconibus in sellulis vectari prohibet. His adde Epæonense in Gallia, Can. 25. (id. t. 4. p. 1579.), Moguktinum (id. t. 7. p. 1252.) in Germania tempore Caroli M. Can. 51., Lateranense in Italia sub Innoc. III. Quibus accessit Trident. Sess. 25. 2°. Hunc testatur honorifica reliquiarum translatio, variis temporibus facta : earum sub altaribus asservatio, et similia.

Prob. III. Cultus hujus sanctitatem evincunt 1°. Miracula. Sic S. Ambros. epist. 54. (al. 22. n. 9.) et Augustinos Confess. L. 9. c. 7. referunt miracula patrata in translatione SS. MM. Gervasii et Protasii ; idem S. Aug. L. 22. de Civit. c. 8. ea prodigia narrat, quæ facta sunt in translatione S. Stephani, etc. 2°. Ipsa ratio ; quia, cum pium sit ac utile colere sanctos, etiam pium ac utile erit honorare eorum corpora, quæ fuerunt templa Spiritus sancti, et organa sanctarum animarum, ac instrumenta virtutum ; et honos ipsis delatus in ipsos redundabit sanctos, quorum sunt preliosæ exuviae.

Ne vero adversarii nostri criminari possent, reliquiarum cultum fraudibus et periculis esse expositum, providit Ecclesia, velans, ne reliquiae sine sufficienti examine exponantur cultui fidelium; ac Conc. Trident. Sess. 25. dum inquit: *Statuit sancta Synodus, nemini licere ullo in loco, vel Ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab episcopo approbata fuerit ; nulla etiam admittenda esse nova miracula; nec novas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscante et approbante episcopo, qui simul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis, et aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati et pietati consentanea judicaverit, etc.*

Porro sacræ reliqui® tamen non debent honorari cultu absoluto, quia in reliquiis non est excellentia absoluta ; nec creatura rationalis debet subjectionem absolutam ex charitalerei inanimæ ; sed relativo tantum, quatenus habitudinem vel connexionis, vel contactus dicunt ad cos, ad quos pertinet; ergo solum cultus relativus iis compotit, id est, qui illis exhibetur, non tamen in iis sistit ; sed ad ipsos transeat, quorum reliquiæ sunt. Sicque proin reii-

qinæ Christi, tunica, spin®, clavi, etc., cultu latri® relativo, ut supra de cruce dictum ; ali® sanctorum relativo didi® colend® sunt.

303. *Obj. I.* ExS. Scriptura. Hæc reprobare videtur cultum reliquiarum ; ergo. *Prob. Ant.* 1°. Mallh. 23. reprehendit Christus Judæos, qyod ornarent sepulcra Prophetarum. 2°. Deut. ult. abscondit Deus corpus Moysis, scilicet ne illud Judæi adorarent. 3°. 2. ad Cor. ait Apostolus, post resurrectionem Christi se non nasse Christum *secundum carnem*; ita innuens, oblivioni dandum, quidquid in Christo carnale fuit. 4°. Ad Coloss. 2. damnat omnem cultum arbitrarium, h. e. a Deo non institutum; at reliquiarum cultus non est institutus a Deo.

R. .V. J. *Ad prob.* !“». R. D. Reprehendit Judæos ideo præcise, quod sepulcra ornarent .V. quod, licet ornarent Prophetarum sepulcra, non tamen hos imitarentur, sed potius eos, qui Prophetas occiderunt, struendo etiam ipsi Christo insidias C. Sic etiam Judæos arguit Luc. 11. 48. *Profecto testificamini, quia consentitis operibus Patrum vestrorum; quoniam ipsi quidem eos* (Prophetas) *occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulcra* ; sed consentiendo operibus patrum.

Ad prob. 2*“. R. D. Ne illud adorarent adoratione latriæ, in quam propensi erant Judæi C. ex alia ratione .V. Ita S. Chrysost. homil. 5. in Mallh. n. 4. (opp. t. 7. p. 89. A.). Judæorum in idololatriam pronitas nimium ex Scripturis patet : at in Christianis tale idololatriæ public® periculum non est.

Ad prob. 3“". R. .V. quod hoc velit Apostolus innuere; sed per carnem mortalitas el passibilitas intelligitur; ac sensus est : Si novimus aliquando Christum mortalem et passibilem ; nunc non novimus, nisi immortalem et impassibilem : sicut ad Hebr. 5. 7. ait Apostolus idem : *Qui in diebus carnis suce preces supplicationesque... offerens, etc.*, sensus est : qui in vita sua mortali. Ita Patres plerique in hunc locum, Ciirysostomus, Theophylact., Theodoret., ac Synod, gener. VH. act. G.

Ad prob. 4,m. R. 1°. Cultus reliquiarum non est cultus voluntarius, h. e. tantum inventus ab hominibus ; sed est inspiratus a Deo, ut ex S. Scriptui® locis citt. in Conci, colligere est.

R. 2°. τῷ εὐλοορησκειᾶν ad Coloss. 2. v. 22. non significare cultum quomodocumque voluntarium, h. e. non præceptum a Deo ; sed cultum superstitiosum, ut reddit interpret noster : *in superstitione et humilitate* : vel, ut S. Hieron. epist. ad Algasiam, Q. 10., *falsam religionem* : at probare debent adversarii, cultum reliquiarum esse simpliciter inventum humanum, superstitiosum, vel falsum; si cultum illum hic ab Apostolo reprehensum velint.

504. *Obj. II.* Al SS. Patribus prioribus incognitus fuit reliquiarum cultus; ergo. *Prob. Ani.* Nam 1°. Hieron. L. contr. Vigilantium n. 7. objicienti Vigilantio. esse idololatriam, accendere cereos coram reliquiis, nihil respondere aliud potuit, quam id facere sohirn mulierculas, quæ, verba sunt Hier., *confiteor, zelum Dei habent; sed non secundum scientiam.* 2°, Concil. Eliberitanum Can. 34. Labb. t. 1. p. 9i4.) ait, ejusmodi *cereis inquietari sanctorum spiritus.* 3°. S. Aug. L. de Morib. Ecclesiæ c. 34. n. 75. in sepulcrorum

adoratores invehitur. Sic et Clemens Alexandrin., Tertüll., alique Patres carpunt quosdam ob cultum religiosum mortuorum; extruclionem sepulcrorum, ac altarium ; sed eos carpere non potuissent, si eosdem honores ipsi sanctorum exuviis impendissent ; ergo.

II. .V. A. *Ad prob.* 1*m. R. D. Nihil aliud respondere potuit, quia respondebat juxta sensum, quo objiciebat Vigilantius C. nihil aliud respondere potuit in sensu alio AT. Respondebat Hieron. de iis, qui cereos accendunt putantes, inde martyres *illustrari*; nam Vigilantius per ironiam dixerat ibid, n. 4. *Magnum honorem præbenl hujusmodi homines beatissimis martyribus, quos putant de vilissimis cereolis illustrandos.* Hoc igitur sensu eos accendi a mulieribus ait Hieron., quæ zelum habent, sed non secundum scientiam. Quod vero in sensu alio pie accendantur cerei coram reliquiis, Hieron. ipse epist. 109. ad Ripar. n. 1. in argumentum cultus sanctorum affert usum accendendi cereos ; cl in ipso L. cont. Vigilantium n. 7. *Causabantur, inquit, quondam et Apostoli, quod periret unguentum; sed Domini voce correpti sunt; neque enim Christus indigebat unguento, nec martyres lumine cereorum; el tamen illa mulier in honore Christi hoc fecit, devotioque mentis ejus recipitur : et quicumque accendunt cereos, secundum fidem suam habent mercedem.*

Adprob. 2. R. Concilium Eliberitanum id dixit, ac prohibuit; quia fiebat more gentilium, quibus tunc mixti Christiani erant. Gentiles vero putabant, cereis evocari defunctorum animas, easque cibus egere et luminibus ad pellendam famem et tenebras. Quod vero Concilium dicat : non esse inquietandos spiritus defunctorum ; non hoc vult, spiritus illos revera inquietari ; absit : sed displicere illis errorem ejusmodi. Ne igitur Christiani commune quid habere viderentur cum gentilibus, eo tempore Eliberilani Patres non ita pati volebant cereorum usum : nec male ; cereorum enim accensio res adiaphora ex se est, ac meræ disciplinæ.

Ad prob. 3ara. quoad 1um. R. S. Aug. tantum invehitur in illud adoratorum genus, qui sacrificium panis et vini, aliorumque ciborum, offerebant quorumlibet defunctorum manibus, et dein cibus iisdem ac vino ad temulentiam usque se ingurgitabant : *Novi, ait ib., multos esse sepulcrorum.... adoratores, novi multos esse qui luxuriosissime super mortuos bibant, et epulas cadaveribus exhibentes, super sepultos se ipsos sepeliant, et voracitates, ebrietatesque suas deputent religioni.*

Quoad 2um. R. .V. min. Mortuos enim colebant ut numina, eosque putabant in genios Iranformari ; ex coque fine, secus, ac Christiani, teste Aug. supra, eos hoc ritu colebant.

505. *Obj. III.* Si reliquiis debeatur veneratio ob habitudinem connexionis, vel contactus ad Christum ac sanctos ; ergo et similiter coli possent labia Judæ Christum osculantis, manus servi perculicnlis Christum; item asina, cui insedit Christus: at hæc sunt ineptissima; ergo.

R. .V. *Scq.* Ut enim res ejusmodi coli possint, duo requiruntur : primum est dicta habitudo connexionis, vel contactus : alterum, ut sint de se innoxiae, non conjunctae cura scelere, ac remolæ ab omni indecentia morali ; sed hoc in allatis deficit : sic labia Judæ, manus perculicnlium, partes fuerunt sacrilegorum hominum ; asina el hujusmodi, non fuere instrumenta

redemptionis nostræ; et aliunde moralem secum habent indecentiam. Illæ igitur res adversariorum esse reliqua) possunt, eo usque, dum objicere Catholicis, sine fundamento, et contra L. *Diffumari*, idololatriæ crimen desinant.

ARTICULUS IV.

SACRARUM imaginum cultus contra iconomachos tum veteres, tum RECENTIORES ASSERTITUR.

506. *Nota I.* Duo in hac controversia distingui debent, *dogma*, et *usus dogmatis*. Dogma, quod præcise dicit; pium ac licitum esse, colere sacras imagines, non potest mulari ab Ecclesia. Usus, sive actualis imaginum cultus, ad disciplinam præcise ecclesiasticam perlinet, et subesi dispositioni Ecclesiæ, ut, exigentibus circumstantiis, possit prohibere cultum imaginum; vehit piissimus rex Ezechias confringi jussit serpentem æncuin, quem, jubente Deo, in deserto erexerat Moyses; quod idololatriæ occasionem daret Judæis.

Nota II. Prioribus Ecclesiæ seculis, præsertim tribus primis, rarior fuit imaginum usus, ita exigente quæ tunc nascebatur, et adolescebat Ecclesia; cum enim hæc lum ex gentilibus, tum ex Judæis conversis congregari deberet; usus et cultus imaginum noxius magis Ecclesiæ, quam utilis fuisset; in gentilibus enim, idololatriæ assuetis, periculum esse poterat, ne cultu indobito imagines colerent; in nondum conversis vero, ne criminarentur, quod Christiani ipsi imagines adorarent, cum idolorum cultum contemnerent; tum ne illas profanarent. Judæos vero a sacris Christianis deterrire poterant imagines, earumque cultus; quippe qui ex præscripto legis suæ refugiebant imagines, et magis earum cultum.

507. *Nota III.* Nec eadem fuit observantia in Ecclesia, quoad imagines quaslibet, nam 1º. etsi postea piclæ adhiberentur imagines, statuas tamen vix permittebant, vehit gentililiæ superstitionis proprias; sed et Synodus gen. VII. dum probat imagines, expressam quidem mentionem facit depicturis, quæ vel colorum varietate, vel tessellis, et segmentis musivi operis constant; de statu is silet: quanquam quoad se causa videatur esse eadem, picturæ et statuæ; et ab Ecclesia veteri usus statuarum lege universali et expressa proscriptus non fuerit ab initio, ut ex Christi statua apud Cæsaream miraculis illustri constat, de qua Eusebius. L. 7. Histor. c. 18., Photostorgius Arianus L. 7. c. 3. 2º. Licet etiam postea invalesceret usus pictarum imaginum Christi et sanctorum, tempore tamen Synodi VII. imago Dei, et SS. Trinitatis nondum in usu fuit; ut constat ex Act. 3. ejusdem Syn. et S. Joannis Damasceni. L. 1. de imaginib.; quin has fieri etiam Patres olim res vetuerunt, ac Theologi quidam nefas putarunt, ut Tostatus; Durandus; quod Deus, utpote incorporeus, pingi non posset.

Interim pingi nihilominus posse Deum ea specie, qua hominibus apparuit, catholicis mine consensus obtinuit. Sic pingi potest Deus *Paler*, ul antiquus dierum; quia sic se spectabilem præbuisse legitur Daniel. 7. Spiritus sanctus in specie colorabæ, vel linguarum ignearum dispersitarum;

quia priore modo in baptismo Christi, allero, die Pentecostes Apostolis apparuit. Proinde cum et Dei Filius in carne nostra mortali apparuerit; totam SS. Trinitatem pictura repræsentandi consuetudo, quam reprehendere temerarium videtur, in Ecclesia invaluit; ex paritate rationis sumpte ex Syn. VII. Aci. L, quæ vult angelos, licet corporis expertes, pingi posse humana specie, addita ratione, quia *justis hominibus humana specie apparuerunt*. Et vero imaginem SS. Trinitatis in Basilica S. Felicis depictam versibus jam celebravit S. Paulinus.

508. *Dico.* Cultus SS. imaginum Christi ac sanctorum, pius et licitus est Est de tide.

Ha enim definivit 1º. Synod, gen. VII. scilicet Nicæna H. anno 787. aci. 7. *Definimus*, inquiunt Patres de Imaginibus Christi et sanctorum (Labbe. t. 8. p. 555. C.) *in omni certitudine ac diligentia, sicut figuram pretiosæ ac vivificæ crucis, ita venerabiles ac sancias imagines proponendas, tam quæ de coloribus et tessellis, quam quæ ex alia materia congruenter in sanctis Dei ecclesiis, et sacris vasis, et vestibus, et in parietibus ac tabulis, domibus et viis: tam videlicet imaginem Domini Dei et salvatoris nostri Dei Jesu Christi, quam intemerata Domines nostræ sanctæ Dei genitricis, honorabiliumque angelorum et omnium sanctorum simul et almorum virorum. Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacrius eriguntur ad primitivorum earum memoriam et desiderium, et ad osculum, et ad honorariam his adorationem tribuendam, non tamen ad veram latrariam..... quæ solam divinam naturam decet, impertiendam... Imaginum enim honor ad prototypum transit: et qui adorant imaginem, adorant in ea depicti personam*. Et Tridentinum anno 1563. contra recentiores Iconomachos Sess. 25.: *Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis, et aliorum sanctorum, in templis præsertim habendas et retinendas, eisque debitum honorem, et venerationem impertiendam; non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ; vel quod ab eis sit aliquid petendum; vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, vehit olim fiebat a gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant; ita ut per imagines, quas osculamur, et coram quibus caput aperimus et procumbimus, Christum adoremus, et sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt; veneremur*. Ubi Trident, jam non distinguit inter picturas et statuas.

Prob. Conci, et definitio Ecclesiæ. I. Ex Scriptura. Exod. 25. jussit Deus, licet alias Judæis ad idololatriam propensis prohibuisset omne simulacrum, ut duo Cherubim aurei ponerentur ex utraque arcæ parte; sed coli arca non poterat, quin duo illi Cherubim, utpote arcæ paries, simul colerentur. Judæos vero arcam maximo esse cultu prosecutos, evidens est ex Scriptura T. V. Nam, missis aliis, Josue 7. 6. *Josue pronus cecidit in terram coram Arca Domini usque ad vesperam, tam ipse, quam omnes senes Israel*. Idem elucet ex 2. Reg. c. 6.

509. *Prob. II.* Ex Traditione, et usu *Ecclesiæ veteris*, etiam primis quatuor seculis, contra ac vellet Calvinus. Nam 1º. statuam aeneam Christi (quæ, prope Paneadein, sive Cæsaream Philippi fuit, quam sanata a Christo Hæmor-

rhoissa oī erexdial) fuisse tempore Juliani apostatæ in templum a Christianis introductam, refert Sozomen. L. 5. cap. 20. Hem Nicephor. L. III. c. 30. Sed hoc eērie factum ante annum Domini 500., cum ad cum annum Sozomenis non pervenerit. Sic et Euseb. L. 3. c. 4. de vita Constantini refert, in templis a Constantino erectis in Palæstina maximam fuisse imaginum ex auro argentoque copiam. Ac Lactantiis, qui sub finem sec. III. floruit, in Carmin. de Pass. Domini, jam turn imaginem Crucifixi fuisse positam in templis, testis est. Porro et in locis subterraneis (catacombes), quai, prioribus Ecclesiæ seculis, chrisijanormn coemeteria et oratoria fuisse constat, potiora veleris et novi Testamenti symbola depicta occurrunt, nec non Christi, B. Virginis, SS. Apostolorum Petri et Pauli, aliorumque martyrum sacræ effigies expressæ reperiuntur, ut videre est apud Aringiu, Homa subterranea, aliosque. Igitur imprimis mos ponendi imagines in Ecclesiis ex prima profluit Ecclesia. Sed etiam cultus, nam

2°. Ex Patribus seculi III. et IV. S. Basilius ep. ad Julianum apostatam relatus ab Hadriano Papa in epist. ad Imperatores, in Syn. VII. aci. 2. (Lab. t. 7. p. 110. E.) : *Figuras, inquit, imaginum illorum honoro, et palam adoro; hoc enim nobis traditum est a sanctis apostolis, nec est prohibendum*, etc. scilicet quoad dogma; vel etiam usum, ita ut, licet ex datis supra causis non publicè venerationi exponerentur, privatim tamen imagines jam ante colerent. S. Ambros. orat. de obitu Theodosii n. 18. *Sapienter, inquit, Helena egit, quæ crucem Christi in capite regum levavit et locavit, ut crux Christi in regibus adoretur*. Et Lib. de Incani. Domin. Sacram. c. 7. n. 71. *Numquid cum in eo (Christo) imaginem Dei, crucemque veneramus, dividimus eum* l Lactant, sec. III. de quo ante, Carm. de Pass. Dorn., de cruce : *Flecte genu, lignumque crucis venerabile adora*. Imaginem S. Martyris Cassiani in ipso altari positam fuisse, et ad eam Christianos preces fudisse narrat Prudentius, Peristeph. hymn. !). vers. 5. et seq.

*Stratus humi, tumulo adolvebar, quem sacer ornat
Martyr dicato Cassianus corpore.*

*Dum lacrymans mecum reputo mea vulnera et omnes
Vite labores ac dolorum acumina,*

*Erexī ad coelum faciem; stetit obvia contra
Fucis colorum picta imago martyris.*

.....
*/Edituus consultus ait : quod prospicis, hospes,
Non est inanis aut anilis fabulæ.*

Historiam pictura refert.....

*Hæc sunt quæ liquidis expressa coloribus, hospes,
Miraris: ista est Cassiani gloria.*

*Suggere, si quod habes justum vel amabile votum,
Tibi si qua spes est, si quid intus wstuas.*

Audit, crede, preces martyr prosperrimus omnes.

*lareo, complector tumulum, lacrymas quoque fundo,
Altar tepescit ore, saxum pectore.*

S. Gregor. Nazianz. orat. 2¹. n. 2. testatur, angelos corporea forma cum candore et splendore vestium pingi ad designandam naturalem ipsorum puritatem. Asteriis Amazeus oral, de S. Euphemia (Lab. t. 7. p. 487. E.) : *Mulier, ait, quædam fuit sacra virgo, incorruptam Deo pudicitiam vovens, quam Euphemiam vocant. Cum autem tyrannus aliquando pios persequeretur, satis prompte mortis elegit periculum. Porro cives et communicatores religionis, pro qua et mortua est, utilitatis lege sacram virginem admirantes, juxta sacrarium sepulcro dedicato, et arca posita, honores ei concelebrant, et annuatim diem festum faciunt et solemnem. Denique... pictor picagens et ipse, per artem secundum vires, totam ejus historiam in sindone figurans, circa sepulcrum ejus posuit sacrum spectaculum*. Et infra (ibid, p. 490. E.) : *Ixcrymor hinc, et mihi passio sermones recidit. Sanguinis enim guttus ita pictor liquido coloravit, ut diceret eas veraciter a labiis fuere, et lamentis affectus abires..... Orante autem ea, videtur super caput signum, quod lex est christianis adorandi*.

3°. Ex Patribus V. seculi. S. Gregor. Nyss. oral, de S. Theodoro (opp. t. 3. p. 579. C.) scribit parietes Basilicæ hujus martyris picturis decoratos fuisse, quibus ejusdem certamina coloribus expressa visebantur. S. Hieronymus epist. 108. de laudibus S. Pauli n. 9. *Prostrata, ait, ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat*. S. Augustinus serm. 94. de Diversis (al. 316. n. 5.) : *dulcissima pictura est hæc (al. hic), ubi videtis S. Stephanum lapidari, videtis Saulum lapidantium vestimenta serrantem*. S. Paulinus Nolanus in Italia, ac Severus Sulpicius in Gallia conditas a se Basilicas picturis et imaginibus exornarunt, ut colligitur ex Paulin. epist. 32. Idem S. Paulinus in carmine Natal. IX. de S. Felice v. 511. et seqq. narrat se in Basilicæ porticibus Testamenti veteris historias pingendas curasse. Cur autem ita fecerit, rationem hanc affert (ibid. v. 542. — 595;) : quodi ad celebrandum S. Felicis diem festum ingens rusticorum et imperitorum turba confluat, quæ cum legere nesciat, librorum instar pictas istas figuras habeat; sicque sanctas historias legenti castorum operum, piis inducta exemplis, honestas subrepat. Theodoretus in vita S. Simeonis Stylitæ testatur, Romæ passim in officinarum propylæis erectas fuisse sancti illius imagines, ut hanc sibi tutelam et præsidium adjungerent. Omīto plures. De posterioribus seculis non est, quod laboremus; cum in illis fuisse imaginum cultum, non negent adversarii.

510. Prob. III. Batiane. 1°. Si enim imperatorum ac regum imaginibus cultus exhibendus est civilis; cur non imaginibus Chrisli, B. Virginis, ac sauciorum aliorum cullus religiosus, ob excellentiam sacram eortnn, quos repræsentant? 2°. Cullus ille iu se nihil habet illiciti, ut constat ex ejus expositione facta a Syn. VII., et Tridentino supra. Quin 3°. honor imaginis in prololypum restillat, sicut contemptus, communi cōsolatione hominum, et dicente S. Ambr OS. in Psalm. 118. serm. 10. n. 25. *Qui imaginem et mnnat Imperatoris, utique illum honorat, cujus imaginem coronavit; et qui statuam contempserit... Imperatoris, Imperatori utique... fecisse videtur injuriam*. 4°. Calvinī sectarii ex disciplina sua curare debent, ut comam Domini, sive Eucharistiam suam sumant summa humilitate, ac reverentia; adeoque religioso cultu; sed hæc, juxta eorum placita, merissimus panis est,

et figura mera Christi corporis, quod tantum figurate repræsentat. Quid *cigocultum* religiosum, de quo hactenus, carpunt in Catholicis? Nec dicant, figuram illam esse institutam a Christo; nam ex hoc tantum sequitur : cultum, qui figuræ, qualis etiam imago est, impenditur, nihil in se illiciti et erroris continere; alias Christus non dixisset : *hoc facite*.

511. *Obj. I.* Ex S. Scriptura. Eod. 20. 4. districtè prohibet Deus fieri sculptile, vel imagines : Aon *facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem epue esi in cado desuper, quæ in tei ra deorsum*, etc. ; ergo a fortiori prohibet cultum sculptilis, vel imaginis.

R. D. Ant. Prohibet fieri sculptile, vel imaginem simpliciter et absolute A', nam Deus ipse fieri præcepit imagines duorum Cherubinorum, Ex. 25.18.; serpentem æneum, Num. 21. 8., qui figura fuit Christi crucifixi, Jo. 3. 12; Salomon novas Cherubinorum imagines sculpi fecit in templo, 3. Reg. 6. ac in parietibus pingi : nec propterea reprehensus a Deo ; sed is templum implevit maiestate. Prohibet sculptile, imagines fieri, aut similitudinem, quæ vel pro diis habeantur ; vel in quibus tanquam dii colantur, qui non sunt Deus; vel denique in quibus numinis aliquid, vel divinæ virtutis inesse credatur C. Ideo enim præcipit v. 2. *Ego sum Dominus Deus tuus*; et v. 3. *Non habebis deos alienos coram me*; sive sit imago rei coelestis, ut Solis, Lunæ; sive terrestris, ut hominis, bestię, cujusmodi adorabant gentiles ; non habebis pro Deo coram et contra me. Ideo etiam causa datur in seq. v. 5. *Ego enim sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes*. Ergo tantum intendit Deus prohibere idololatriam ; et hæc omnia : *Ego sum Dominus Deus tuus... non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, etc.*, sunt tantum unum præceptum, quibus idem prohibetur, scilicet idololatria ; et per hæc quidem : *non habebis deos alienos*, prohibetur actus idololatriæ interior; per illa : *non facies tibi sculptile, etc.*, actus exterior.

Neque dicas cum Calvino : falsum esse, quod gentiles ipsa sua simulacra coluerint ceu Deos, ut supponit responsio; nam quis adeo stupidus et barbarus sit, ut putet lignum, lapidem, et similia esse adoranda? Nam

R. 1°. Si etiam primo non adorassent ipsa simulacra in se, sed in iis deos suos; jam rei fuissent.

R. 2°. A'. Id falsum esse de gentilibus universim ; etsi enim ex his quidam sagaciores reliquis idolorum inanitatem cognoscerent, ac eorum ceu Deorum cultum riderent, ut fecisse fertur Socrates ; plerique tamen emteri stolidi illa opinione laborabant; quin ipsi idololatriæ Judæi, ut de his discimus ex Scriptura, Exod. 32. 4. ubi conspecto vitulo aureo, quem fecerant, conclamabant : *Sunt dii tui, Israel*. Et Dent. 32. 17. *Immolaverunt demoniis, et non Deo*. Ergo in idolis sibi verum Deum repræsentabant. Idem patet ex Levit. 19. 4. *Nec deos conflatiles faciat vobis*. Item 4. Reg. 2., Jerem. 2.

De gentilibus constat 1°. ex ipsa S. Script. Baruch. 6.3. *Videbitis in Babylonia deos aureos, et argenteos, et lapideos, et ligneos in humeris portari.. Hi autem non liberantur ab ærugine et tinea... Unde vobis notum sit quia non sunt dii*. Et Dan. 14. 5. *Dixit rex ad eum : Nonne videtur tibi esse Bel vivens Deus? Annon vides, quanta comedit et bibat quotidie? Et ait Daniel arridens: neeires Ilex; tste enim intrinsecus luteus est, et forinsecus æneus; neque comedit aliquando*. 2°. Ex ipsa confessione gentilium conversorum; ita

Arnobius L. 1. cont. gent. c. 39. *Venerabar, inquit, o cæcitas, nuper simulacra modo ex fornacibus prompta, in incudibus deos et ex malleis fabricatos.. et infra : tanquam inesset vis præsens, adulabar, affabar, et beneficia poscebam nihil sentiente de trunco : et eos ipsos divos, quos esse mihi persuaseram, afficiebam contumeliis gravibus : cum eos esse credebam ligna, lapides, atque ossa, aut in hujusmodi rerum habitare materia*. 30. Idem testatur Aug. de gentibus, L. 3. de Doctr. Christ, c. 7., Lactant. L. 2. c. 2.

512. *Obj. II.* Ex SS. Patribus. Ex his 1°. S. Irenæus L. 1. c. 25. n. G. inter errores *Carpocratis* numerat, quod coleret imaginem Christi. 2°. Tertullianus L. de idololatria c. 3. ait, diabolum seculo intulisse artifices statuarum, et imaginum, et omnis generis simulacrorum. Et ibid. cap. 5. praeoccupans objectionem, quæ sibi fieri poterat, nimirum : Deumjussisse fieri simulacrum serpentis ænei ; respondet, Deum hic in sua lege dispensasse; et subdit : *ne facias adversus legem simulacrum aliquod, nisi et tibi Deus jusserit*. Præterea L. cont. Ilernog. c. 1. huic tanquam grave crimen objicit artem pingendi; ac L. de Spectae, c. 23. illicitum censet, facere imaginem Dei, qui omnem similitudinem fieri vetat. 3°. Clemens Alexandr. L. 3. Stromal, (opp. p. 559. C.) et in Prolrept. (ibid. p. 41. B.) ait jam a Moyse vetitam omnem imaginem; ac L. 6. Strom, (ibid. p. 687. D.) carpit pictores, ceu fures. 4°. S. Epiphanius epist. ad Joann. Jerosolymit. (opp. t. 2. p. 317.) narrat se in vico quodam invenisse velum pendens in foribus ecclesiæ, depictam habens imaginem quasi Christi, vel sancti cujusdam, quod scidisset; quod ibi viderit contra auctoritatem Scripturarum imaginem hominis. 5°. S. Gregorius M. in duabus ad Serenum epistolis, eum reprehendit, quod imagines fregisset; sed laudat, quod adorari non permisisset : utpote quæ solum ad historiam, memoriam, doctrinam populi posita.

R. Ad singulos : S. Irenæus arguit Carpocralem, quod imaginem Christi eo modo, quo gentes idola, coleret ; scilicet sacrificiis ; ut declarat Irenæus ipse addens : *et relinquam observationem circa eas, similiter, ut gentes faciunt*. Et clarius Εριρπαν. hæc. 27. η. 6., Aug. hæc. 7. Deinde, non sine contumelia Christi, ejus imaginem apponebat illis gentilium poetarum et philosophorum, Homeri, Platonis, Aristotelis.

Tertullianus in *primo loco* contra idololatrias agit, qui imagines tanquam deos, aut Deo plenas, sacrilego cultu adorabant. Cumque ferventioris esset indolis, in artifices ipsos invehitur; quod nos non moramur.

In *allero loco* : non hoc asserit, omnis confectionem imaginis esse prohibitam ; sed solum, quæesse posset populo, in idololatriam proclivi, occasio peccandi, et scandalum. Unde et per simulacrum prohibitum, illud intelligit, quod est ad idololatriam confectum, ut ipse declarat ibid. c. G. *Poles..... verum Deum prædicare, qui falsos facis? Facio, ait quidam, sed non colo... imo tu colis, qui facis ut coli possint*.

Sic et contra *Hermogenem* non hoc Tilt, artem pingendi, et sculpendi esse absolute prohibitam; sed in quantum idololatriæ subservit, aut labendi in illam præbet periculum; alias fatetur licitam, L. de Idololat. c. 8. *Habent* (artes pingendi, sculpendi) *et alias species, quæ sine exorbitatione disciplinæ, id est, sine idoli confectura, opem victus præsent*.

Quoad postremum vero, putavit Tertullianus, sicut et alii volunt, quas

cuniquo imagines, saltem lege Synagogæ, fuisse Judæis, ob eorum in idololatriam pronitalem, prohibitas : ac quoniam Tertulliani tempore idem periculum esse poterat, ne erroneam de Deo opinionem conciperent, si, qui incorporeus est. depingeretur coloribus, velut corpus habens; nolebat lien imaginem Dei; quod et alii Patres nolebant.

Clemens Alexandrin, primo et secundo loco adversus Deorum imagines loquitur; Lib. 5. enim Strom, (opp. p. 559.) genuina ejus verba sunt : *non esse gestandus annutus; neque deuram imagines esse iis insculpendas, præcipit Pythagoras : sicut Moyses inultis ante seculis aperte legem sanxit.* Cæterum etiam Clem. Alexandr. cum aliis non ferebat pacate, fieri imagines Dei, ut præmonuimus. In Protreptico autem (opp. p. 11.) expresse recenset, *Cerem Praxitelis, et Proserpinam, et Iacchum*, quos ait, *deos putaremus.* etc. Demum Strom. L. G. (opp. p. 687.) pictores appellat fures; sed eos, qui se primos auctores, inventoresque picturarum jactabant; velati non a Deo, ut ipse Clem. explicat, suggerente et operante in omnibus ortum haberent; fures ergo vocat respectu gloriæ divinæ, quod gloriam Deo debitam, sibi tribuerent.

S. Epiphanius imaginem (si tamen hic locus non fuerit assutus ab Iconomachis, ut plures autumant, quod in Syn. VII. Iconoinachorum nemo ad eum provocavit) *quasi Christi vel Sancti alicujus*, recte concidit; quia, ut indicat particula *quasi*, non erat apte expressa, adeoque rudioribus offensionem esse poterat, et erroris occasio. Imo postea vocat *imaginem hominis*; ergo dubium erat et ipsi, cujus imago esset. Ejusmodi vero imagines, do quorum prolotypo non constat, ponere in Ecclesiis, ait esse contra religionem, ac Scripturæ auctoritatem. Sed et nunc Ecclesia prohibet exponi imagines ejusmodi, ut videre est in Trident. Sess. 25. ubi jubet : *Nulla: falsi dogmatis imagines, et rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuuntur*, etc.

S. Gregorius M. ep. L. 9. epistola 106. ad Serenum, solum imaginum adorationem excessivam, et Jatriam arguit, quam illis quidam ex zelo intemperante impendebant; hoc ejus verba indicant, L. 11. ep. 13. ad Serenum (opp. t. 3. p. 1190. et 1101.) : *Omne, manufacium adorari non licet, quoniam scriptum est : Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies.* Et : *Hoc sollicitè fraternitas tua admoneat, ut ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant* (scilicet indiscreti illi fideles) *et in adoratione solius omnipotentis sancire Trinitatis humiliter prosternantur*; ergo solum adorationem Ialriæ, non honorariam imaginum excludit. Quin hanc agnoscit 1º. L. 9. ep. 6. ad Januarium Caralitan. qua jubet, ut cruce et imagine B. V. (quæ Judæus recens conversus, Judæos vexandi gratia, indiscreto zelo, vi in synagogam intulerat) inde, cum ea, qua dignum csl, veneratione sublati, synagoga Judæis reddatur : 2º. L. 9. ep. 52. ad Secundinum (opp. 1.3. p. 971.) in qua de imagine Christi huic missa inquit : *Et nos quidem non quasi ante divinitatem ante illum prosternimur; sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, sed et in throno sedentem recordamur.* Ibi supponit, prosterni Christianos ante imagines, præsertim Christi, licet *non quasi ante divinitatem.*

513. *Obj. Hi.* Ex Conciliis. 1º. Duo Concilia Constantinop., primum sub

Leone Isauro, aliorum sub Constantino Copronymo, damnant imagines, earumque cultum. 2º. Concilium Francofordiense anno 794. Can. 2. (Lab. t. 7. 1957) damnat Synodum gen. VII., sive Nicænam 11., cullumque imaginum in illa contra Iconoinachos decretum; quem cultum Patres, verba sunt, *omnimodis renuentes contempserunt, atque consentientes condemnauerunt.* Idem faciunt *Libri Carolini* auctore Carolo M.; fecilque *Conventus Parisiensis*, jussu Ludovici Pii congregatus anno 824. carpens epistolam Hadriani Papæ ad Constantinum et Irenem de cultu imaginum. 3º. Jam multo ante Conc. Elideritanum sub initium IV. sec. Can. 36. statuit (Lab. t. 1. p. 974.). *picturas in Ecclesia esse non debere, ne, quod colitur, et adoratur, in parietibus depingatur*; ergo.

R. Ad singula. *Concilia illa Constantinopolilana*, fuerunt Iconomachorum veterum conciliabula, quæ semper universa fuit detestata Ecclesia; nec ipsi receperunt unquam Patriarchæ Orientis, teste Joanne diacono Act. 6. Syn. VH. (Lab. t. 7. p. 395. C. D.). Unde nihil ex his evincitur. Deinde tolli illa e medio volunt, excepta cruce, ac frangi imagines omnes; contra ac velint hodie ex adversariis multi, politiore ethica instructi : qui imagines saltem inemoriæ causa retineri, et *politico* etiam cultu posse honorari judicant.

Concilium Francofordiense, item *Libri Carolini*, tum *Conventus Parisinus* damnant Synodum VH. ob decretum ab ea cultum imaginum, errore facti, quod putarent, a Patribus Nicænis eundem omnino cultum esse decretum imaginibus, qui Deo ac vivificæ Trinitati debetur C. secus N. Occasio hujus erat tum vox *adorationis* ex se æquivoca, qua sæpe Nicæni Patres usi; tum perversa Actorum Synodi VII. in latinum translatio. Res ita se habuit. Constantinus Cypriorum Metropoli la Act. 3. ita catholice subscripserat (Lab. t. 7. p. 187. C.) : *Ego consentio* (his decretis) *suscipiens et implectens sanctas, et venerabiles imagines : atque adorationem quæ sit secundum Ialriam, soli supersubstantiali et vivificæ Trinitati iinpendo.* At Interpres male reddiderat latino hanc subscriptionem hoc modo, quo refertur Lib. 3. Carolino. c. 17. n. 33. *Suscipio et amplector honorabiliter sanctas et venerandas imagines, secundum servitium adorationis; quod consubstantiali Trinitati emitto.* Unde el cap. 17. L. 3. Carol, hic præticitur titulus : *Quod infauste ac præcipitanter, sive insipienter, Constantinus Constantiæ Cypri episcopus dixit*, etc., ut ante. Aliam proinde versionem ac genuinæ subscriptioni Constantini conformem adornavit Anastasius Bibliothecarius tempore Joannes VIII. S. P. Eadem est responsio ad Ilincmarum Riiemenseji, Agoimr-dum Lugdunensem, Jonam Aurelian, et nonnullos alios Præsules Gallos.

Porro quod *Conventum* illum *Parisinum* in particulari attinet, damnant illi solummodo cultum superstitiosum, et indiscretum, quem putabant ab Hadriano indultum; unde inquiunt : *indiscrete noscitur fecisse in eo, quod superstitiose eas adorare jussit*; verbum *adorare*quivocum pro cultu supremo sumentes. Deinde quibusdam illorum solum displicebat modus colendi imagines, ut thymiamate, incurvationibus, luminaribus; non cultus ipse quoad substantiam. Et vero ex illo conventu duodecim episcopi ante missi ad Stephanum IV., cum hoc in Synodo Romana anno 769. cultum imaginum decreverant; et liquet amplius ex eorum ad Ludovicum Pium epistola, in qua sequentia statuunt : *Imagines sanctorum stulta præsum-*

plicant non sunt confringenda, et ad injuriam sanctorum abolenda : en primum; *nec assertione superstitiosa colenda, cl adoranda*·, en aliorum; negant cultum superstitiosum. *Sed potius hujusmodi su/iersHliime remota, juxta veram religionem, memoria' ct amoris causa, oh recordationem eorum, quorum imagines habenda*·. \ bi dum simul *amoris causa* haberi volunt imagines, hasqne collocari decenter in ecclesiis, cultum earum quoad substantiam non negant Galli ; sed solum indiscretum et immodicum, ut ipsis videbatur, ac quoad modum.

Ac *tandem*, quidquid sit de hoc conventu, qui nunquam inter Synodos numeratus fuit; illo non delinemur, eo etiam ex capite, quod Eccen io S. P. suam de colendis imaginibus opinionem plene subjecerit, ut constat M epist. Ledovk.i et Lot iia h h ad eumdem S. P. Eigen h vi.

Quoad *Concilium Eliberilanum* 11. Plus inde non sequi, quam eo tempOFO, in illa lIspani.e parte nondum viguisset usum actualem imaginum; non quod haberetur illicitus secundum se; sed minus conveniens cl utilis, Christianis ibi inter gentiles degentibus. Vide, quæ de hac disciplina prænotavimus initio hujus Art., ac parlim de ipso hoc Concilio diximus Ati. præcedenti.

514. *Obj. IV.* Ex Ratione Theologica : 1°. Catholici imaginibus Cbrisli ct sanctorum thus adolent, cl luminaria coram illis accendunt; ergo imagines ul Deos colunt. 2°. Catholici credunt imaginibus adesse divinitatem; nulla enim alia *ratio dari potest, cur* ad unam potius imaginem confugiant, camque peculiari affectu colant, v. g. imaginem B. Mariæ Virginis Lanre-lanam, ItaJjenwm in Belgio, vel Eremilanam in Helvetia, quam aliam quamcumque; ergo illorum cultus est supers'iliusus. 3°. Imagines non sunt capaces honoris, cum sensu et ratione carent ; ergo non possunt a nobis coli. Imo juxta principia Catholicorum, quilibet homo esset colendus majori jure, quam imagines, eo quod quilibet homo sil viva imago Dei, ad cujus similitudinem creatus est.

ΛΓ*". R. C. *Ant. N. Cons.* Catholici nempe imaginibus licite thus adolent, cum ritus ille sit ex natura sua indifferens, atque ex institutione hominum ad varios usus, tam sacros quam profanos usurpetur : solent cnini thure res sacrae honorari, itorn principes, atque etiam defunctorum corpora.

Ad 2m. H. .V. Ant. Adejus prob. iterurn Λ'. *Ant.* Ratio ob quam una imago præ alia majori frequentia colitur, non alia a nobis assignari potest ac debet, quam quod Deus sanctos suos, in hoc potius quam alio Joco, præcipuo ac speciali cultu honorari velit , atque idcirco liberalius beneficia sua illic, et non alibi largiatur. Sicut enim toste Apostolo, non omnes sancti habent dona curationum, neque omnes habent dijudicationem spirituum; ita nec in omnibus memoriis sanctorum ista fieri voluit illo, qui dividit propria unicuique prout vult.

Ad 3um. B. D.Ant. Non sunt capaces honoris propter se C. propter prototypurn.sive illum quem repraesentant .V. *Ad sequelam R. Disparitas* est. quia etsi homo absolute dignus sit veneratione, quatenus imago Dei est; non proponitur tamen ab Ecclesia colendus ut imago Dei; eo quod pericu-

lum foret, ne homo *propter se* coli putaretur, cum etiam propter se homo sit capax honoris.

BIH. Qc.e iis : *Quonam cultu, absoluto an relatiro colenda sint sücræ imagines I*

It. Eas non usio colendas cultu absoluto, eo quod , cum sint res inanimata!, excellentiam non habeant suo supposito intrinsecam; sed colendas (iillu relativo ob excellentiam prototyporiim, habentium propriam ct inlrinsecam excellentiam. Ila-c tamen veneratio imaginis relativa. est simul indivisibili ler veneratio absoluta exemplaris, ita nl submittio exterior terminetur quidem immediate ad imaginem , cl mediate ad exemplar ; affectus vero submissionis interioris ad solum exemplar terminetur.

Prob. Auctoritate Concilii Nicæni II. supr. (n. 30«.) cit. et S. Hadriani sumini Pontificis in episl. ad Constantinum cl Ircuem ita loquentia (Labbt. t. 7. p. 1(17. C.) ; *Sic et nos, pro amore ct dilectione quàm apud Dominum cl sanctos ejus habemus, honorabiles eorum effigies imaginibus depingentes, lum tubulis et coloriblis hohorem exhibemus, sed illis pro quorum honore consistunt.* El infra (p. 110. D.) textum S. Gregorii Nysseni adducit, iri quo diciUr : *Qui ad imaginem conspicit... non tincturis priefert contemplationem, sed ad visionem prolotypi conspicit tantummodo, quam per colores magister demonstravit.* Tandem Cone. Trident. Sess. 25. in Dçercto de SS. Imagin. *Honos qui cis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant ; ita ul per imagines quas osculamur, et coram quibus caput aperimus, el procumbimus, Christum adoramus, et sanctos, quorum Hire similitudinem gerunt, veneremur.*

Neque dicas : Tali pacto imagines non vere ac proprie coli, *eo* quod nullrt sit veneratio sine actu interiori, qui, juxta nostram assertionem, ad solum exemplar terminatur. Nam

Ii. Imagines vere ac proprie coli veneratione relativa : quamvis cnini affectus submissionis interioris, quo voluntas nostra, affective sc submittit alteri, cl ejus superioritalem agnoScil, ad solum exemplar lehninelur ; signum tamen exterius, v. g. gcnuflcxio, vel inclinatio capitis ad imaginem dirigitur, ac terminatur cum a< tu voluntatis exhibendi imagini signum *externum* submissionis, ad contestandam submissionem nostrum *interiorem*, ob excellentiam prolotypi.

O. A. M. Di G*

CONSPECTUS TOMI SECUNDI

PAIIS POSTERIOR.

TRACTATUS DE INCARNATIONE:

Pr o ô e m i l' m. — Notio Incarnationis et natae circa illam hærcscs.. .

DISSERTATIO I.

DE EXISTENTIA ET VERITATE INCARNATIONIS.

SECTIO I. — MESSIAM PRIDEM ADVENISSE JUDÆIS OSTENDITUR.

Ar t ic . I. — <i>Adventus Messiaë probatur ex vaticinio Jacobi</i>	iq
Ex allato Jacobi vaticinio Messiam pridem advenisse manifeste ostenditur.	ld
AhTic. 11. — <i>Idem probatur ex celebri septuaginta hebdomadum vaticinio.</i> .	30
Ex allato Danielis Vaticinio de septuaginta hebdomadibus, Messiam advenisse manifeste ostenditur.....	
Qu.eRes : <i>Unde LXX. hebdomadarum sit desumendum initium ?</i> ' .	
Initium LXX. hebdomadarum Danielis. ab edicto Cyri, quod Judæis anno regni Persici primo dedit, recte desumitur.....	
ÀnTiC; III. — <i>Messiaë adventus ostenditur ex Àggæo, et Malachia de lempli secundi eversione</i> - - - - -	48
Ex utroque vaticinio Messiam pridem advenisse evidenter evincitur. .	4d
ÀRTIC. IV. — <i>Messiam illum, qui pridem advenit, esse Jesum Nazarenum Virginis Mariae filium, a Judæis occisum ostenditur</i>	
Messias, qui jam pridem advenit, est Jesus Nazarenus Mariæ Virginis filius, a Judæis crucifixus.....	
Àr t ic . V. — <i>Ex signis et vaticiniis aliis Jesum Nazarenum esse verum Mes-</i> <i>siam ostenditur</i> >>.....	
— Mosaicæ legis et foederis rescissio, et legis novæ, novique pacti institutio (Jcrem. 31. 31.) << - - - - - >>	54
II — Sacerdotii Levitici abrogatio el noVi substitutio (David. Ps. 9. Is. 66.)	56
ili. — Sacrificiorum abolitio (Dan. 9. Malach. 1.).....	56
iv. — Idololatriæ exterminium, gentiumque ad veri Dei cultum conversio (Ps. 2. is. Soph.) n. p. 2.	

II	CONSPECTUS TOMI SECLMM.	
	SECTIO II. — DE JESU NAZARENI OITIHITATB CONTRA JUD EOS ET HÆIETICOS.	
Artic. I. —	<i>Synopsis historica hæresis Ariana et Sociniana</i>	Pas. 63
I. —	Arii ortus et initia.....	63
II. —	Arii hæresis.....	63
in	Arii condemnatio.....	64
IV	Sectæ Arianorum.....	65
	Hæresis Sociniana.....	66
Artic. II. —	<i>Messia divinitas contra Judæos et hæreticos ostenditur ex I</i>	67
L —	Argumentum ex Ps. 2. v. 7.....	67
II. —	Argumentum ex Is. 9. v. 6. et 7.....	69
III. —	Argumentum ex Is. 35. v. 4. el seqq.....	70
IV. —	Argumentum ex Is. 45. v. 14. 15.....	71
Artic. III. —	<i>Fera J. C. divinitas demonstratur amplius contra hæreticos ex A. T. et Patribus Antenicænis</i>	73
L —	Argumentum ex Joau. 1. v. 1.....	73
II. —	Argumentum ex Joan. 10. v. 30.....	74
III	Argumentum ex Joan. 5. v. 20 - - - -	75
IV	Argumentum cx ep. ad Rom. 9. v. 5.....	75
	Argumentum ex Antenicænis Patribus.....	76
Artic. IV. —	<i>Utrum Liberius P. alicujus reus prævaricationis fuerit, sive subscribendo condemnationi Athanasii, sive ulli Arianorum formula?</i>	di
	Liberius S. P. neque condemnationi S. Athanasii, neque ulli unquam Arianorum formulæ subscripsit, neque eorum complexus est communionem; proinde in causa illa contra Arianos nunquam lapsus est Liberius.....	92
§	SECTIO III. — DE veritate incarnationis contra gentiles.	
Artic. I. —	<i>Utrum et quomodo contra gentiles probetur Incarnationis veritas?</i>	107
	Incarnationis mysterium gentilibus efficaciter probari potest. . . .	107
Artic. II. —	<i>Genealogia Christi a cavillis et antilogiis tum gentilium, tum deistarum vindicatur</i>	119
I.	Jesus Christus cx stirpe David secundum naturam humanam progenitus est.....	130
II. —	Evangelist® S. Mattiæus et S. Lucas in Christi genealogia nec sibi invicem, nec V. T. historiæ repugnant.....	122

DISSERTATIO II.

DE QUIDDITATE SIVE NATURA INCARNATIONIS.

SECTIO I. — DE UNITATE PERSONÆ IN CHRISTO.

Artic. I. —	<i>Epitome historica Nestorianismi.</i> - - - - -	133
L —	Nestorii ejusque hæresis initia.	132
II. —	Nestorii impura dogmata.....	133

	PAHS POSTERIOH.	III
		Pag.
HI. —	fiesta inter S. Cyrillum Alexandrinum el Nestorium.....	133
IV. —	Synodus Ephesina generalis III. et Nestorii condemnatio.....	134
V. —	S. Cyrilli el Joannis Antiocheni reconciliatio.....	135
Artic. II. —	<i>Utrum unio ulriusque in Christo natura vere sit hypostatica sive personalis?</i> . . . - - - - -	135
	Unio Verbi divini cum natura humana in Christo est vere hypostatica.	133
Artic. III. —	<i>An in Concilio Ephesino canonice damnatus sit Nestorius, et num hujus errori adhaeserit Joannes Antiochenus cum suis Orientalibus episcopis</i> ⤵.....	143
I. —	Nestorius legitime ac canonice ah Eplmsina synodo damnatus est. . .	143
II. —	Nunquam Joannes Antiochenus Nestorii erroribus adhæsit.....	147
Artic. IV. —	<i>Utrum S. Cyrillus, impugnando Nestorium, lapsus sit in Apollinaris hæresim] ejusque cpistolæ et anathematismi omnis vacent erroris culpa?</i>	149
	S. Cyrillus impugnando Nestorium, in Apollinaris hæresin lapsus non ost, ejusque scripta, epistolæ el anathematismi omni errore vacant.	149
	SECTIO II. — DE DUARUM IN CHRISTO NATURARUM DIFFERENTIA	
Artic. I. —	<i>Historia Eutychianæ hæresis summaria relatio</i>	151
	— Hæresis Eutychianæ origo et incunabula.....	154
II. —	Eutyches in synodo Constantinopolitana damnatur.....	155
III —	Latrocinium Ephesinum.....	155
IV —	Concilium Chalcedonense in causa Eutychis.....	157
V. —	Turbæ post concilium Chalcedonense, Ilenoticon Zenonis.....	158
	— Eutychianæ sectæ propagatio.....	159
Artic. II. —	<i>Dogpia catholicum de duplici vera integraque natura post unionem contra Eutychianos et Semi-Eutychianos ostenditur.</i> . .	159
	Natura divina et humana per Incarnationem Verbi sive unionem non coaluerunt in unam; sed ulraque post unionem inconfusa, impermixta el integra permansit.....	159
Artic. III. —	<i>S. Cyrillum Alexandrinum circa naturarum in Christo differentiam orthodoxe sensisse, nec favisse Eulychianis ostenditur</i> . .	166
	S. Cyrillus Alexandrinus quoad dogma de duarum in Christo naturarum differentia prorsus orthodoxe sensit, omnique Eutychianismi labe ac suspicione purus est.	166

SECTIO III. — DE GEMINA CHRISTI VOLUNTATE ET DUPLICI OPERATIONE.

Artic. I. —	<i>Monothelismi synopsis historica</i> - - - - -	
	— Monothelismi origo.....	171
II. —	Eclhesis Heraclii, sive rectius Sergii.....	172
III.	— Typus Constantis imperatoris.....	173
IV. —	Synodus generalis VI. sive Constantinopolitana IIT. . . .	173
Artiq. II. —	<i>Contra Monotheletarum impietatem defenditur dogma catholicum.</i>	175..

IV	CONSPECTUS TOMI SECUNDI.	
	Duæ sunt iu Christo voluntates et duæ pariter operationes, divina scilicet et humana.....	pâi-176
Art ic.	III. — <i>Virum Honorius I. summus Pontifex in errorem Monolhcletarum prolapsus flierit ?</i> - - - - -	179
	— Honorius in ipsam Monolhcletarum hæresin lapsus non est.....	180
II.	— Nec Honorius unam simpliciter Christi operationem asseruit, nec dici duas prohibuit ; sed prima Honorii ad Sergium epistola, ubi in eo unam asserere operationem, aut prohibere duas dicitur, est a Monotheletis interpolata ; altera vero vel ab his penitus conticia , vel pariter corrupta.....	181
Hi	— Honorius neque negligentiæ alienjus, aut socordiie culpam in causa Monolhcletarum contraxit.....	188

DISSERTATIO III.

DE CAUSIS INCARNATIONIS TUM INTRINSECIS TUM EXTRINSECIS IN SPECIE.

SECTIO I.— DE UNIONE HYPOSTATICA.

Art ic.	I. — <i>Quid sil unio hypostatica ?</i>	199
	Unio hypostatica non est entitas modalis physica realilor a Verbo et humanitate nuitis distincta; adeoque Verbum et humanitas seipsis immediate ac formaliter, sine tali medio uniuntur.....	200
II.	Unio igitur hypostatica, physice sumpta, consistit in personalitate Verbi et humanitate, non quidem absolute, et secundum se sumptis, sed sumptis respective, hoc est in humanitate ut terminata ac dependente a Verbi hypostasi; et in hypostasi Verbi ut terminante humanitatem ita dependentem.....	201
Art ic.	II. — <i>An et quomodo unio hypostatica sit supeiiuituralis, substantialis, omnium maxima, indissolubilis?</i>	205
I-	— Unio hypostatica est intrinsece et quoad substantiam supernaturalis. .	205
II.	Unio hypostatica est substantialis.	205
III	Unio hypostatica in ratione unionis et doni est maxima.....	206
IV	Unio hypostatica perpetua et indissolubilis est, ac nequidem in morte Christi, dissoluta licet unione inter corpus et animam, destructu fuit.	207
	Verbum Christi sanguini in passione effuso hypostatice unitum mansit.	208

SECTIO II. — DE PERSONA ASSUMENTE ET DE NATURA ASSUMPTA.

Art ic.	I. — <i>Utrum naturæ humanæ assumptio solius personæ Verbi sit propria?</i> - - - - -	211
I.	— Sola persona Filii naturam humanam assumpsit, sive incarnata fuit. .	211
II.	— Ratio fonnalis, per quam Verbum divinum formaliter terminat naturam humanam , non est natura aut aliud prædicatum ejus absolutum; sed proprietas relativa Verbi, hujus scilicet personalitas. . .	212
Art ic.	II. — <i>An Verbum naturam nobis consubstantialem vere sumpserit ?</i> .	218
	Verbum divinum veram nobisque consubstantialem naturam assumpsit.	218
Art ic.	III. — <i>An Christus carnem assumpserit ex matre Muria Virgine, illæsa integritate matris?</i> . . . , ,	221

IAHB POSTERIOR.		V
		Pag.
I.	— Verbum divinum ex beatissima Virgine Maria corpus assumpsit. . .	221
II.	— Verbum diuinpm. pæpem. trqxitex Maria <i>Virgine</i> , sive integra, et ante Christi partum viri experte*.....	222
III.	— Etiam post Salvatoris partum beatissima Dei Genitrix Maria Virgo constanter integra permansit.....	225
Artic.	IV. — 4« <i>Verbum omnes corporis humani partes, el quo ordine sibi hypostatice conjunxerit?</i>	228
I.	— Sanguis a Verbo divino secundum liypostasim, sive immediate et proxime assumptus est ,.....	228
II.	— Verbum immediate assumpsit partes intégrales reliquas, solidas et fluidas ; sive dicantur anima informari, sive non.....	229
III.	— Verbum naturam humanam cum ejus constitutivis assumpsit simul tempore , sive instanti eodem; . . ,	230

SECTIO III. — DE COMMUNICATIONE IDIOMATUM.

Art ic.	I. — <i>ân detur vera et realis in Christoidiomatum communicatio?</i> .	233
	Datur vera et realis in Christo communicatio idiomatum. - - - -	233
Abt ic.	II. — <i>Quo sensu detur in Christo idiomatum communicatio?</i> . . .	236
I.	— Abstracta unius naturæ non prædicantur de abstractis naturæ alterius; sed neque abstracta de concretis, aut concreta de abstractis prædicari possunt.....	236
II.	— Communicatio idiomatum solum datur in concreto; ut proin concreta unius naturæ de concretis naturæ alterius vere prædicari possiut; sive sint substantiva, sive adjectiva.....	237
III.	— Communicatio tamen idiomatum non datur in quibuslibet concretis. .	237
Art ic.	III. — <i>An detur communicatio idiomatum in abstracto ad mentem Ubiquislarum?</i> - - - - -	240
	Non datur communicatio idiomatum in abstracto ad mentem Ubiquistarum, sive ita ut attributa divina intelligantur realiter esse in humanitate secundum se et formaliter.....	241
Art ic.	IV. — <i>Resolvuntur queedam Erotemata ad exlrinsecas compositi Theandrici causas pertinentia</i>	250
Qua.res	I. — <i>Quæ sit causa efficiens physica Incarnationis?</i>	230
Qua.res	II. — <i>An humanitas Christi merita sit, vel mereri potuerit unionem cum Verbo ?</i>	251
Quæ.res	III. — <i>An Christus ipse meritus fuerit unionem hypostaticam?</i> . .	252
Qu.eres	IV. — <i>An Patriarcha, aliique veteris Testamenti Patres , ac ipsa beatissima Virgo meruerint Incarnationem?</i>	252
Qvæ.res	V. — <i>Quænam fuerit Incarnationis causa finalis, seu motiva principalis ?</i>	254
QuAires	VI. — <i>In remedium peccati fuerit incarnandi Verbi motivum adæquatum et unicum , sive, sine quo non ; ita ut Christus in præsentí ordine et vi pressentis decreti non venisset, si Adam non peccasset ?</i>	254

DISSERTATIO IV.

DE HUMANITATIS CHRISTI PERFECTIONIBUS ET AFFECTIONIBUS.

SECTIO I. — DE PERFECTIONIBUS HOMINI IN CHRISTO INTELLECTUS.

Artic. I. — *In Christus qua homo habuerit scientiam beatam, sive beatificam, a quo tempore, et qualem?*.....260

- I. — Anima Christi scientia beatifica donata fuit, et quidem a primo conceptionis momento..... 260
- II. — Licet Christi, qua hominis, scientia beata longe fuerit clarior et perfectior quam cæterorum Beatorum omnium, non tamen fuit comprehensiva Dei....., . 261
- III. — Nec per scientiam beatam humanitas Christi videt in Deo omnes creaturas possibles in particulari, sive distincte omnia quæ cognoscit Deus scientia simplicis intelligente..... 261
- IV. — Christus tamen, qua homo, xidet in Verbo omnia præterita, præsentia et futura.....202
- V. — Christi humanitas non videt omnia futura absolute actualiter, sive actu unico et distincte ; sed quasi habitualiter tantum..... 262

Artic. II. — *An præter scientiam beatam, anima Christi habuerit scientiam per se infusam, et quod hujus fuerit objectum ?*.....265

- I. — Fuit in Christo scientia per se infusa a primo conceptionis suæ momento. 265
- H. — Christus homo per scientiam per se infusam, quoad res ordinis supernaturalis, cognoscit tum omnia entia creata supernaturalia in seipsis; tum Deum unum et trinum evidenter, non quidem intuitive, sed abstractive per species alienas.....266
- III. — In ordine naturali, scientia per se infusa, cognoscit humanitas Christi secreta cordium, res futuras, absentes, præteritas, futura conditionata libera, ac possibilia eo modo, quo aliugi a creato intellectu possunt. 266

Artic. III. — *An et qualem scientiam naturalem habuerit Christus?* - - - 268

- I. — Habuit Christi humanitas, præter scientiam beatam, ac infusam perse, scientiam quoque naturalem eamque perfectissimam, per accidens infusam, ab instanti conceptionis suæ..... 268
- II. — Habuit tamen etiam Christi humanitas scientiam experimentalem, nullo modo infusam, sed propriis actibus successive acquisitam : per quotidianam experientiam acquirendo novas objectorum species - - - - 9.69

SECTIO II. — DE HUMANA IN CHRISTO VOLUNTATIS PERFECTIONE,

Artic. I. — *An Christi humanitas obstricta unquam peccato fuerit, aut esse potuerit, et cur non ? Tum an in eo locum habuerit fomes peccati?* . 271

- I. — Christus Sanctus sanctorum, nulli unquam peccato obstrictus fuit. . . 271.
- II. — Nec potuit Christi humanitas ullo peccato obstringi..... 273
- III. — Impeccabilitas Christi hominis oritur non ex vi solius visionis beatificæ, sed etiam unionis hypostaticæ, ita ut, seclusa etiam visione beata, Christus adhuc foret essentialiter impeccabilis.....
- IV. — Nequidem in Christo peccati fomes fuit, sive actu primo, sive secundo ; sed uterque in eo extinctus fuit.

Artic. II. — *An et qualem libertatem habuerit Christi voluntas humana, etiam ad actus inæquales perfectionis ?* . . - - - - - 277

- I. — Humana Christi voluntas libertate privata non fuit....277.....
- Voluntas Christi humana non tantum a coactione, sed et a necessitate perfecte libera fuit..... 278
- III. — Christus nec physice nec inoraliter necessitatus fuit ad optimum; sed libertatem habuit ad actus inæqualis perfectionis, ita ut potuerit, omissis perfectioribus, actus minus perfectos ponere..... 279

Artic. III. — *An Christus, et quale habuerit præceptum obeundi mortem ?* . 281

Christus non accepit præceptum rigorosum, obligans in conscientia et inoraliter, obeundi mortem.....

Artic. IV. — *De sanctitate humanitatis Christi, gratia, aliisque supernaturalibus donis*....287.....

- I. — Humanitas Christi sancta est substantialiter sanctitate increata Verbi.. 286
- II. — Præter gratiam unionis, sive sanctitatem substantialem, habuit quoque humanitas Christi gratiæ habitualis plenitudinem ; unde in illam pro-ranabat sanctitas accidentalis excellentissima.....
- III. — Gratia tamen illa accidentalis in Christo non est infinita physice, sed solum inoraliter : sive tanta, quanta esse potuit spectato fine redemptionis.....
- IV. — Humanitas Christi cum gratia, infusas pariter accepit virtutes omnes, quæ, respectu Christi, indecentiam vel imperfectionem non important . . . - 291
- V. — Extiterunt in Christo omnia dona Spiritus sancti ; ac demum gratias omnes gratis datas in excellentissimo gradu ejus humanitas habuit. . 292

DISSERTATIO V.

DE PROPRIETATIBUS ET PERFECTIONIBUS IPSIUS COMPOSITI THEANDRICI.

SECTIO I. — de titulis christi.

Artic. I. — *Utrum Christus Homo sit verus ac naturalis Filius Dei?* . . . 295

Christus, in quantum homo, est verus ac naturalis Dei Filius; et sub nulla ratione adoptivus.....*

Artic. II. — *Expenduntur reliqui Tituli Christi* - - - - - 302

- I. — Tituli honoris et potestatis sunt : 1°. Rex et Dominus omnium. 2°. Sacerdos verus et novæ legis Pontifex. 3°. Caput hominum et angelorum. . 302
- II. — Tituli officii sunt : 1°. Propheta. 2°. Doctor. 3°. Mediator. 4°. Redemptorptor

SECTIO II. — DE CHRISTI REDEMPTORIS SATISFACTIONE ET MERITO.

Artic. I. — *an satisfactio Christi fuerit necessaria?* - - - - - 306

Necessaria fuit Christi satisfactio ex hypothesi, quod perfecte et con-digne sibi satisfieri vellet.....807.....

Artic. II. — *An Christus vere pro nobis satisfecerit?* - - - - - 311

Christus vere ac proprio pro nobis satisfecit 311

Artic. UL — <i>Christi satisfactio condigna fuerit ac superabundant imo valens infiniti, et unde istud ?</i>*	317
I. — Satisfactio Christi fuit condigna et superabundans; et quidem ex se et in actu primo, independenter ab acceptatione divina.....	317
II. — Satisfactio Christi, in genere moris, ex se vilioris infiniti fuit; quin primo acciperet ex gratuita Dei acceptatione.....	313
Artic. IV. — <i>Virum Christus sit mortuus pro omnibus omnino hominibus ?</i>	322
Christus vera ac sincera voluntate pro redemptione ac salute æterna omnium et singulorum, ne uno excepto, mortuus est mortemque ob- tulit, ut gratias niceretur omnibus ad salutem æternam vere suffi- cientes.....	322
SECTION III. — DE ADORATIONE CHRISTI, CULTU SANCTORUM ET SS. IMAGINUM.	
Artic. I. — <i>An et quomodo Christus adorandus ?</i> - - - - -	330
Christus homo in utraque natura, divina et humana, hoc est, homo Deus, sive humana Christi natura Verbo hypostatice conjuncta, uno eodem latriæ actu absolute adorari debet, quo Verbi divinitas. . .	331
Artic. II.— <i>An et quo cultu litum sit Sanctos colere; recte ac utiliter invocentur?</i> - - - - -	333.....
I. — Pie ac licite coluntur sancti, cultu religioso dulci.....	333
II. — Cultus ille religiosus, quem Catholici sanctis cum Deo in coelo regnan- tibus deferunt, omni idololatriæ specie ac umbra caret.....	333
III. — Pie etiam ac utiliter sancti, sive angeli sive homines, a viventibus nobis invocantur. . . : - - - - - . . .	335
Artic. III. — <i>An et quo cultu S. Crux, item sanctorum Reliquiæ venerandos ?</i>	343
Crux Christi tam vera, hoc est, ipsa illa in qua crucifixus est, quam alia sculpta aut picta, ad priorem repræsentandam formata, vene- randa est.....	343
II. — Adoratio Crucis est cultus latriæ relativæ, sive imperfectæ, quæ simul est latria vera absoluta ipsius Christi : consistens in hoc, ut Cruci exhibeamus exteriora signa adorationis, ac adoratio interior, quæ est latria vera, terminetur solum ad Christum crucifixum.....	346
III — Licitus, pius, ac utilis est Reliquiarum Christi ac sanctorum cultus. . .	346
Artic. IV. — <i>Sacrarum Imaginum cultus contra Iconomachos asseritur</i> . . .	350
Cultus SS. Imaginum Christi ac sanctorum pius et licitus est	351
Quæres : <i>Quonam cultu, absoluto an relativo colendæ sint sacræ imagines?</i> . . , , . . .	339